Nicolae Stoicescu

REPERTORIUL BIBLIOGRAFIC AL LOCALITĂȚILOR ȘI MONUMENTELOR MEDIEVALE DIN MOLDOVA

NICOLAE STOICESCU

REPERTORIUL BIBLIOGRAFIC AL LOCALITĂŢILOR ŞI MONUMENTELOR MEDIEVALE DIN MOLDOVA

Coperta de EUGEN STOIAN

NICOLAE STOICESCU

REPERTORIUL BIBLIOGRAFIC AL LOCALITĂȚILOR ȘI MONUMENTELOR MEDIEVALE DIN MOLDOVA

DIRECȚIA PATRIMONIULUI CULTURAL NAȚIONAL
BIBLIOTECA MONUMENTELOR ISTORICE DIN ROMÂNIA
BUCUREȘTI — 1974

DIRECŢIA PATRIMONIULUI CULTURAL NAŢIONAL

BIBLIOTECA MONUMENTELOR ISTORICE DIN ROMÂNIA

SERIE ÎNGRIJITĂ DE VASILE DRĂGUŢ

PREFAȚĂ

Un vechi deziderat al istoriografilor din țara noastră privește realizarea unor bune instrumente de lucru, capabile să asigure accesul lesnicios și corect la informația de bază, fie că este vorba despre izvoarele documentare, fie că este vorba despre personalități, despre locuri, despre monumente. Fiecare cercetător știe din proprie experiență cît timp prețios a trebuit să investească pentru alcătuirea unui fișier personal pentru problemele în studiu, știe cît de necesare îi sînt repertoriile și dicționarele de specialitate. Și totuși, obsesia gloriei sau a originalității cu orice preț îi îndeamnă pe mulți să treacă cu ușurință pe lîngă munca onestă și răbdătoare a alcătuirii de repertorii, deși, în perspectiva timpului, tocmai această categorie de lucrări se dovedește a fi mai trainică și mai solicitată.

Într-o epocă în care explozia de informații a condamnat la inutilitate efortul izolat, făcînd tot mai dificilă cuprinderea individuală a unor vaste arii de cercetare, crearea băncilor de date și a unor instrumente de lucru de interes colectiv devine imperioasă. De la stocarea codificată a informațiilor în ordinatoare electronice și pînă la repertoriile sistematice, știința contemporană recurge tot mai des la instrumentele de referință rapidă, adevărate plăci turnante în programarea cercetării.

Este meritul lui Nicolae Stoicescu de a fi înțeles pînă la capăt acest adevăr și, cu prețul unei munci de peste douăzeci de ani, de a fi reușit să înzestreze istoriografia românească cu mai multe lucrări, de care azi nu se mai poate dispensa nici un cercetător: „Dicționar al marilor dregători", „Curteni și slujitori", „Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România, I — Țara Românească", „Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat", „Sfatul domnesc și marii dregători", „Cum măsurau strămoșii", „Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din București", *etc.*

Tot eforturilor lui i se datorează acum publicarea bibliografiei localităților și monumentelor medievale din Moldova, lucrare cu care Direcția Patrimoniului Cultural Național inaugurează „Biblioteca monumentelor istorice din România".

Cu o răbdare de giuvaergiu, au fost adunate în cele două volume care înmagazinează bogatul bagaj de informații al acestei lucrări știri referitoare la circa 3 000 localități moldovenești atestate documentelor în epoca

medievală, la circa 5 000 biserici, schituri și mănăstiri, la circa 90 cetăți, palate și case domnești sau boierești, la 60 hanuri, fără să mai socotim știrile privitoare la școli, spitale, poduri, cruci și troițe.

Practic, prin această lucrare, cercetătorilor de toate categoriile li se oferă posibilitatea unei imediate racordări la stadiul actual al informării cu privire la oricare dintre localitățile sau monumentele din întreaga Moldovă medievală și — trebuie să se recunoască — această realizare are o valoare majoră pentru progresul științelor istorice din țara noastră. În același timp, pentru acela care dorește să abordeze problemele monumentelor istorice moldovenești, repertoriul de față constituie mai mult decît un simplu îndreptar, fiind o poartă larg deschisă spre întreaga lor bibliografie.

Cu convingerea că, publicînd această lucrare, se acoperă un gol îndelung resimțit în literatura noastră de specialitate, nădăjduiesc că harnicul cercetător care este Nicolae Stoicescu va termina cît de curînd și bibliografia localităților și monumentelor medievale din Transilvania, Crișana și Maramureș, cu care se va încheia uriașa sa întreprindere consacrată repertorierii locurilor istorice din întreaga țară.

Pentru Direcția Patrimoniului Cultural Național va fi un titlu de mîndrie să poată contribui la finalizarea acestei opere de prestigiu.

VASILE DRĂGUȚ

INTRODUCERE

Lucrarea de față a apărut într-o primă formă — mult mai restrînsă — în revista „Mitropolia Olteniei“ din anii 1966—1971, fiind cunoscută și utilizată de un număr mic de cercetători dintre care unii i-au apreciat valoarea în recenziile făcute.[1]

Dorind să o punem la îndemîna unui număr cît mai mare de cititori și beneficiind de sprijinul Direcției Monumentelor Istorice și de Artă, am refăcut și completat această lucrare, utilizînd modelul aceleia privind Țara Românească, apărută în 1970, după cum urmează:

Titlurile lucrărilor au fost grupate pe localități și monumente în ordine cronologică, începînd cu cele mai vechi și terminînd cu cele mai recente, mai întîi izvoarele (documente, inscripții, însemnări, cronici, relații de călătorie, catagrafii, iconografie), apoi studiile.

La monumentele mai de seamă, care au constituit obiectul a numeroase studii și lucrări, am căutat să grupăm aceste lucrări tematic (documente, inscripții, iconografie, studii privind arhitectura, pictura, manuscrisele, obiectele de cult etc.), aceasta pentru ca bibliografia să poată fi folosită cu mai multă ușurință.

La fiecare din lucrările pe care le-am parcurs (pînă în anul 1973) am adăugat în paranteze unghiulare și cîteva cuvinte despre cuprinsul lor, insistînd asupra acelora mai importante.

Pentru *localități* (sate și orașe) s-au indicat lucrările cunoscute privind istoricul localităților respective, ca și documentele mai importante privind îndeosebi mersul proprietății.[2]

Știrile din lucrările tipărite au fost întregite cu numeroase altele aflate în documentele din Biblioteca Acad. R. S. România și de la Arhivele Statului din București[3], cele mai multe dintre acestea inedite și nefolosite încă de cercetători.

Am folosit în bibliografie ca unitate satul,[4] nu comuna, deoarece acesta a fost cea mai veche închegare socială și forma istorică de dezvoltare a așezărilor omenești din țările române, fiecare sat avîndu-și biserica sau bisericile sale.

O dificultate deosebită au constituit-o numeroasele schimbări ale denumirilor satelor în decursul vremii. În bibliografie am păstrat forma veche a denumirii, făcînd trimitere la formele schimbate.

Satele dispărute le-am trecut în măsura în care despre ele s-a scris cîte ceva, şi-au schimbat denumirea sau dacă pe cuprinsul lor se menţionează diverse monumente.

La *oraşe*, îndeosebi la acelea care au un trecut multisecular, bibliografia fiind foarte bogată, am separat lucrările generale privind oraşul propriu-zis de cele referitoare la monumentele sale, pe care le-am aşezat în ordine alfabetică, mai întîi cele civile (curţi domneşti, case boiereşti[5], hanuri[6], şcoli, spitale, diverse alte monumente), apoi cele religioase (biserici, schituri sau mănăstiri[7] şi troiţe sau cruci[3]). La numele mănăstirilor sau schiturilor din oraşe am făcut trimitere la oraşul unde se află şi unde le-am trecut (ex. m-rea Cetăţuia, vezi Iaşi).

Astfel orînduite, alfabetic şi pe localităţi, monumentele pot fi găsite cu multă uşurinţă, căutîndu-le la numele localităţii unde se află. Fac excepţie cetăţile, mănăstirile şi schiturile din sate, care au fost trecute la numele sub care sînt cunoscute, nu la satul unde se află, aceasta pentru a nu încărca lucrarea cu cîteva sute de trimiteri.

Construcţiile cărora li s-a conferit calitatea de monument de arhitectură sau de monument istoric au fost marcate cu litera M, fiind trecute, separat, şi în indicele cronologic de monumente, de la finele lucrării.

La fiecare monument am indicat — în măsura posibilităţilor — şi datele construirii, reconstruirii, refacerii, zugrăvirii etc., ca şi numele ctitorilor. La numeroase monumente am indicat în note cîteva mii de documente — publicate sau inedite — care ajută la datarea lor sau la o mai bună cunoaştere a stării lor în decursul vremii.

La întocmirea acestor date am utilizat şi evidenţele Direcţiei Monumentelor Istorice şi de Artă.

La sfîrşitul lucrării am adăugat un indice de ctitori şi un indice cronologic al monumentelor. Aceşti indici vor uşura mult folosirea lucrării, îndeosebi pentru cercetătorii care vor să studieze arhitectura unei anumite epoci sau ctitoriile unei anumite personalităţi, familii sau categorii sociale.

Pentru a face o cît mai mare economie de spaţiu, am utilizat următoarele *abrevieri:*

A. Lucrări generale:

— Antoniu, *Album*=Antoniu Al., *Album general al României*, partea I, Dresda—Berlin, 1901; partea II-a 1904;

— Anuar 1930=Anuarul Arhiepiscopiei Iaşilor, Mitropoliei Moldovei pe anul 1930;

— *Aşezări din Moldova*=Zaharia N., M. Petrescu-Dîmboviţa şi Em. Zaharia, *Aşezări din Moldova de la paleolitic pînă la secolul al XVIII-lea*, Buc., 1970, 660 p.+hărţi şi planşe;

— Bădăuţă Al.=*Priveliști românești*=Bădăuţă Al., *Priveliști românești*, album, Buc., 1922;

— Balș G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare*=Balș G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, XVIII, 1925, f. 43—46, p. 9—330). Recenzia lui N. Iorga, „Revue hist. du Sud-est europ.", III, 1926, p. 111—112;

— Balș G., *Biserici sec. XVI*=Balș G., *Bisericile și mănăstirile moldovenești din veacul al XVI-lea, 1527—1582* (BCMI, XXI, 1928, f. 55—58, p. 3—397+425 fig.). Recenzia lui N. Iorga, „Revue hist. du Sud-est europ.", V, 1928. p. 249—254;

— Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*=Balș G., *Bisericile moldovenești din veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea*, Buc., 1933, 665 p.+1 h. Recenzii: N. Iorga, „Rev. ist.", 1933, p. 203—204 și „Rev. hist. du Sud-est europ.", X, 1933, p. 196—198; Henry P., „Byzantion", VIII, 1933, p. 695—705; J. Myslivec, „Byzantinoslavica", V, 1934, p. 496—497;

— Balș G., *Influence du plan serbe*=Balș G., *Influence du plan serbe sur le plan des églises roumaines*, în *L'art buzantin chez les Slaves*, Paris, 1930, p. 277—294;

— Balș G., *Influences armeniennes*=Balș G., *Influences armeniennes et géorgiennes sur l'arhitecture roumaine*, București, 1931, 19 p.+71 fig.;

— Balș G., *Maica Domnului*=Balș G., *Maica Domnului îndurătoarea. O contribuţie la studiul Maicei Domnului de tipul Eleusa în frescele bisericilor moldovenești din prima jumătate a veacului al XVI-lea*, București, 1930, 18 p.+18 fig.;

— Bezviconi G., *Boierimea*=Bezviconi G., *Boierimea Moldovei dintre Prut și Nistru*, 2 vol., București, 1940—1943 (cu doc. despre satele aflate în stăpînirea acesteia la începutul sec. XIX).

— Bezviconi G., *Călători ruși*=Bezviconi Gh., *Călători ruși în Moldova și Muntenia*, București, 1947, 462 p.;

— Bilciurescu, *Mânăstirile*=Bilciurescu Şt., *Mânăstirile și bisericile din România, cu mici notiţe istorice și gravuri*, București, 1890, 260 p.+IV h.

— Bobulescu C., *Lăutari*=Bobulescu C., *Lăutari și hori în pictura bisericilor noastre*, București, 1940;

— Bobulescu C., *Veniamin Costachi*=Bobulescu C., *Din viaţa mitropolitului Veniamin Costachi. Neamul, copilăria, tinereţea și episcopatul*, Chișinău, 1933;

— Bobulescu C., *Viaţa de paraclise*=Bobulescu C., *O viaţă trăită. Viaţa de paraclise*, București, 1931;

— Bodogae T., *Sf. Munte Athos*=Bodogae T., *Ajutoarele românești la m-rile de la Sf. Munte Athos*, Sibiu, 1941. Recenzie în „Revue hist. du Sud-est européen", 1942, p. 641—642;

— Bogdan I., *Sămile*=Bogdan I., *Sămile mânăstirilor de ţară din Moldova pe anul 1742* („Buletinul Com. istorice") 1915, p. 222—279);

— Cadafach, *Les églises de Moldavie*=Cadafach J. Puig, *Les églises de Moldavie. Contributions à l'etude de l'origine de leur forme décorative*... („Buletin de la Section historique de l'Acadèmie Roumaine", XI, 1924, p. 76—89);

— Cădere V., *Însemnări despre mânăstiri*=Cădere Victor, *Însemnări despre unele mânăstiri și schituri din Moldova după condica mitropoliei Moldovei și Sucevei din anul 1857* („Mitropolia Moldovei", 1964, nr. 9—10);

— Cantacuzino, *Firide și arcade*=Cantacuzino G. M., *Arcade, firide și lespezi*, București, 1932;

— Cantemir D., *Descrierea Moldovei*=D. Cantemir, *Descrierea Moldovei*, ed. Academiei, București, 1973;

— Ciocoiu C., *Locurile istorice din jud. Dorohoi*=Ciocoiu C., iconom, *Locurile istorice din județul Dorohoiu care amintesc numele lui Ștefan cel Mare domnitorul Moldovei, cu un tablou de monastirile și bisericile fondate de numitul voevod*, (f.a.);

— Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*=Ciocoiu C., iconom, *Note la monografia bisericilor parohiale și filiale din județul Dorohoiu cu personalul cleric*..., Dorohoi, (f.a.), 148 p.;

— *Codex Bandinus*=*Codex Bandinus. Memoriu asupra scrierei lui Bandinus de la 1646, urmat de text, însoțit de acte și documente*, ed. V. A. Urechia (extras din „Analele Acad. Rom., Mem. secț. ist.", s. II, t. XVI, 1893—1894);

— Comarnescu P., *Îndreptar artistic*=Comarnescu Petre, *Îndreptar artistic al monumentelor din nordul Moldovei (Arhitectura și fresca în secolul al XV-lea și al XVI-lea)*, București, 1961, 349 p.;

— Constantinescu-Iași P., *Narthexul*=Constantinescu-Iași P., *Narthexul în artele bizantine, sud-slave și române*, Iași, 1926, 289 p. Recenzia lui N. Iorga, „Revue hist. du Sud-est européen", III, 1926, p. 359—364;

— Costăchescu M., *Doc. Bogdan*=Costăchescu M., *Documente moldovenești de la Bogdan voevod (1504—1517)*. București, 1940;

— Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*=Costăchescu M., *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, 2 vol., Iași, 1931—1932;

— Costăchescu M., *Doc. Ștefan*=Costăchescu M., *Documente moldovenești de la Ștefan cel Mare*, Iași, 1933.

— Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*=Costăchescu M., *Documente moldovenești de la Ștefăniță voevod (1517—1527)*, Iași, 1943 (toate aceste volume conțin numeroase note ale autorului despre vechimea și originea satelor moldovene amintite în documentele editale. Le indicăm aci întrucît pentru Moldova nu există încă un indice publicat de locuri la colecția *Documente*, ca la Țara Românească);

— *Cronica Ghiculeștilor*=*Cronica Ghiculeștilor. Istoria Moldovei între anii 1695—1754*, ed. A. Camariano-Cioran și N. Camariano, București, 1965;

— *Cronicile slavo-române*=*Cronicile slavo-române din secolul al XV-lea și al XVI-lea*, ed. P. P. Panaitescu, București, 1959;

— *Cronici turceşti*=*Cronici turceşti privind țările române. Extrase. Volum întocmit de M. Guboglu şi M. Mustafa*, Bucureşti, 1966, 562 p.;

— *Dicț. Rom.*=*Marele dicționar geografic al României*, 5 vol., Bucureşti, 1898—1902 (A se vedea şi dicționarele pe județe);

— Dimitriu C. V., *Bacăul istoric*=Dimitriu C. V., *Bacăul istoric. Monografia istorică a 12 sate de răzeşi de pe Valea Tazlăului Mare, jud. Bacău, 1. Bereşti — Strîmba, 2. Boşoteni, 3. Nadişa, 4. Năsoeşti, 5. Stroeşti (Româneşti), 6. Enăcheşti, 7. Petrileşti, 8. Sperleşti, 9. Proceşti, 10. Neaghişeşti, 11. Iazul, 12. Turluiul*, Bucureşti, 1936;

— Dobrescu, *Istoria bis. române sec. XV*=Dobrescu N., *Din istoria bisericii române, secolul al XV-lea*, Bucureşti, 1910;

— *Documente*=*Documente privind istoria României, seria A, veac. XIV—XVII* (pînă la 1625);

— *Documente agrare*=*Documente privind relațiile agrare în veacul XVIII*, vol. II, Moldova, Bucureşti, 1966;

— *Documente economice*=*Documente privitoare la istoria economică a României, Oraşe şi tîrguri. Moldova*, Seria A, vol. II, Bucureşti, 1960;

— Dossios N., *Inscripțiile greceşti*=Dossios N., *Studii greco-române. Fasc. II. Inscripțiile greceşti păstrate în capitala Moldovei*, Iaşi, 1902, p. 55—86;

— Drăghici M., *Istoria Moldovei*=Drăghici Manolache, *Istoria Moldovei pe timp de 500 de ani pînă în zilele noastre*, 2 vol., Iaşi, 1857. Despre opera lui vezi N. Iorga, *Manolache Drăghici* în, Arhiva" — Iaşi, I, 1889—1890, p. 682—698;

— D.R.H.=*Documenta Romaniae Historica*, seria A.

— Dumitrescu, *Istoricul*=Dumitrescu M., *Istoricul a 40 de biserici din România*, 4 vol., Bucureşti, 1899—1915;

— *Eglises peintes*=Roumanie. *Eglises peintes de Moldavie. Collection U.N.E.S.C.O. de l'art mondial, preface d'André Grabor, introduction de Georges Opresco*, 1962;

— Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*=Erbiceanu C., *Istoria mitropoliei Moldovei şi Sucevei şi a catedralei mitropolitane din Iaşi. Urmată de o serie de documente şi facsimile şi de portrete privitoare la istoria națională şi bisericească a românilor*, Bucureşti, 1888, XCVII+548+LVI p.+14 pl. Recenzie în „Conv. lit.", 1890, p. 272—275;

— Gheorghiu A., *Localități istorice din Botoşani*=Gheorghiu Aurel, *Cîteva localități istorice din jud. Botoşani*, Botoşani, 1926 (extras din „Rev. Moldovei", I, nr. 1) ⟨date sumare⟩;

— Gheorghiu C. D., *Locuri istorice din jud. Neamț*=Gheorghiu C. D., *Ape minerale, locuri istorice, stațiuni balneare şi climaterice etc., din jud. Neamț*, vol. I, P. Neamț, 1904, 360 p.+1 pl., ⟨lucrare de compilație după Melchisedec, Musceleanu, Grandea etc.⟩;

— Ghibănescu G., *Cuzeştii*=Ghibănescu G., *Cuzeştii. Precedat de un studiu istoric asupra văii Elanului*, Iaşi, 1912, CCLXXIV+334 p. (vol. VII din *Surete şi izvoade*);

— Ghibănescu, *Ispisoace*=Ghibănescu G., *Ispisoace și zapise;*
— Ghibănescu, *Surete*=Ghibănescu G., *Surete și izvoade;*
— Ghika V. I., *Spicuiri istorice*=Ghika Vladimir I., *Spicuiri istorice*, s. I, Iași, 1935 (conține diverse știri despre monumente; sec. XVII—XIX);
— Grabar A., *L'origine des façades peintes*=Grabar A., *L'origine des façades peintes des églises moldaves*, în *Mélanges offerts à M. Nicolas Iorga*, Paris, 1933, p. 365—382;
— Grigoraș — Caproșu, *Biserici din Moldova*=Grigoraș N. și I. Caproșu, *Biserici și mânăstiri vechi din Moldova pînă la mijlocul secolului al XV-lea*, București, 1968, Ed. Meridiane, 69 p.+42 pl.
— Henry Paul, *Les églises de la Moldavie*=Paul Henry, *Les églises de la Moldavie du Nord des origines à la fin du XVI-e siècle. Arhitecture et peinture. Contribution à l'étude de la civilisation moldave*, Paris, 1930, I—II, Text și album. Recenzii: N. Iorga, „Rev. hist. du sud-est européen", VIII, 1931, p. 133—137; G. M. Cantacuzino, „Rev. ist. rom.", 1931, p. 416—421;
— Henry P., *Folklore et iconographie religieuse*=Henry P., *Folklore et iconographie religieuse. Contribution à l'étude de la peinture moldave*, extras din „Bibliothèque de l'Institut français des Hautes études en Roumanie, Mélanges", 1927, București, 1928, 35 p.;
— Henry P., *L'originalité des peintures bucoviniennes*=Henry Paul, *De l'originalité des peintures bucoviniennes dans l'application des principes byzantins*, extras din „Byzantion", I, 1924, p. 291—303;
— Henry P., *Les principes de l'arhitecture religieuse*=Henry Paul, *Les principes de l'architecture religieuse serbe et l'école moldave*, în vol. *L'art byzantin chez les slaves. Les Balkans*, IV, Paris, 1930, p. 295—302;
— Hostiuc, *Schiturile Bucovinei*=Hostiuc Erast, *Schiturile și sihăstrii din Bucovina de altădată*, București, 1935;
— *Îndrumător Iași*=*Îndrumător în arhivele statului din Iași*, III, București, 1959 (conține date sumare despre bisericile din Iași și arhivele lor);
— Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*=I. Ionescu de la Brad, *Agricultura română din Dorohoi*, București, 1866 (cuprinde date sumare despre fiecare sat);
— Ionescu Gr., *Istoria*=Ionescu Grigore, *Istoria arhitecturii românești din cele mai vechi timpuri pînă la 1900*, București, 1937, 498 p.+1 h. Recenzie în B.C.M.I., 1937, p. 185—188;
— Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*=Ionescu Grigore, *Istoria arhitecturii în România*, 2 vol., București, 1963—1965;
— Iorga N., *Doc. Callimachi*=Iorga N., *Documente privitoare la familia Callimachi*, 2 vol., București, 1902—1903;
— Iorga N., *Drumuri și orașe*=Iorga N., *Drumuri și orașe în România*, București, 1904;
— Iorga N., *Inscripții*=Iorga N., *Inscripții din bisericile României*, 2 fasc., București, 1905—1908;

— Iorga N., *Inscripţii Iaşi*=Iorga N., *Inscripţii şi însemnări din bisericile Iaşului*, Bucureşti, 1907, 90 p. (acelaşi text din *Studii şi doc.*, XV, p. 115—202);

— Iorga N., *Istoria bisericii*=Iorga N., *Istoria bisericii şi a vieţii religioase a românilor*, ed. II-a, 2 vol., Bucureşti, 1929—1932;

— Iorga N., *Sate şi mânăstiri*=Iorga N., *Sate şi mânăstiri din România*, Bucureşti, 1905;

— Iorga — Balş, *Histoire*=Iorga N. şi G. Balş, *Histoire de l'art roumain ancien*, Paris, 1922, 412 p. Recenzia lui L. Brehier, trad. în B.C.M.I., 1924, p. 1—7 şi 51—57;

— *Istoria artelor plastice*=*Istoria artelor plastice în România*, vol. I, Bucureşti, 1968, 460 p. Prezentarea lui N. Grigoraş în „Mitr. Moldovei", XLV, 1969, nr. 10—12, p. 694—698;

— Kozak, *Inschriften*=Kozak E., *Die Inschriften aus der Bukovina. Epigraphische Beiträge zur Quellenkunde des Landes und Kirchengeschichte*, I, Viena, 1903, XIV+214 p.; vezi şi N. Iorga, *Excurs. Culegerea de inscripţii moldoveneşti din Bucovina a d-lui dr. E. Kozak, Die Inschriften aus der Bukovina*, I, Viena, 1903, în *Studii şi doc.*, VI, p. 605—657;

— Lehner I., *Der Wölbungsbau in der Moldau*=Lehner I., *Der byzantinischgotische Wölbungsbau in der Moldau vom 15. bis 17. Jahrhundert*, ⟨f.a.⟩, litografiat;

— Marian S. Fl., *Inscripţii*=Marian *S. Fl.*, *Inscripţii de pe manuscripte şi cărţi vechi din Bucovina.* Partea I-a. *Inscripţii de pe mansucriptele şi cărţile din districtul Cîmpulungului*, Suceava, 1900, II+112 p.

— Mătasă C., *Călăuza jud. Neamţ*=Mătasă C., preot, *Călăuza judeţului Neamţ*, Bucureşti, 1929, 193 p. ⟨ştiri despre monumente după Melchisedec, Balş, Iorga etc.⟩;

— Mătasă C., *Palatul cnejilor*=Mătasă C., preot, *Palatul cnejilor*, Bucureşti, ⟨f.a.⟩, 161 p. ⟨conţine ştiri şi despre alte monumente⟩;

— Melchisedec, *Notiţe istorice*=Melchisedec, episcopul, *Notiţe istorice şi arheologice adunate de la 48 monastiri şi biserici antice din Moldova*, Bucureşti, 1885, 320 p.;

— Melchisedec, *O vizită*=Melchisedec, episcopul, *O vizită la cîteva mânăstiri şi biserici antice din Bucovina*, Bucureşti, 1883 (extras din „Rev. ist., arh. şi fil.", I, 1883) şi în „Analele Acad. Rom.", Secţ. II, s. II, t. VII, 1884—1885);

— *Monumente naţionale*=*Monumente naţionale, monastiri şi biserici ortodoxe. Raporturi de la comisiunile întocmite pentru cercetarea lor*, partea I-a, Bucureşti, 1881;

— Morariu C., *Din istoria românilor bucovineni*=Morariu C-tin., *Părţi din istoria românilor bucovineni*, Cernăuţi, 1893, 152 p. (retipărire din „Deşteptarea") ⟨date sumare îndeosebi despre averea m-rilor bucovinene⟩;

— Neculce, *Letopiseţul*=Neculce Ion, *Letopiseţul ţării Moldovei* şi *O samă de cuvinte*, ed. Iorgu Iordan, ed. a II-a, Bucureşti, 1959, CXXVII+457 p.;

— Panaitescu P. P., *Călători poloni*=Panaitescu P. P., *Călători poloni în țările române*, București, 1930, 272 p.;

— Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*=Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave din Biblioteca Academiei R.P.R.*, I, București, 1959 ⟨unele din ele au însemnări⟩;

— Paul de Alep, *Voyage*=Paul de Alep, *Voyage de patriarche Macaire d'Antioche*, ed. V. Radu, în „Patrologia Orientalis", t. XXII, fasc. I, Paris, 1930, p. 143 și urm.;

— Podlacha W., *Malowidla scienne*=Podlacha Wladyslaw, *Malowidla scienne w cerkwiac Bukowiny*, Lemberg, 1912. Recenzia lui N. Iorga, „Bulletin de l'Institut E.E.S.O.", I, 1914, p. 85—86;

— Podlacha, *Griechisch — orientalischen Kirchen*=Podlacha L., *Das hl. Abendmahl in den Wandgemälden der griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukowina*, în „*Kunstgeschichtliches Jahrbuch*", 1910;

— Pumnul A., *Moșiile mănăstirești*=Pumnul Arun, *Privirea reapede preste trei sute trei-spre-dece de'n proprietățile așa numite moșiile mănăstirești, d'en care s-a format marețul fund relegiunariu all bisericei dreptcredincioase reseritene de'n Bucovina*, Cernăuți, 1865, 204 p.;

Vezi și I. Nistor, *Istoria fondului bisericesc din Bucovina*, Cernăuți, 1921, unde se prezintă date sumare despre mănăstirile și schiturile bucovinene, cu lista moșiilor ce le-au aparținut.

— Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*=Reli S., *Călăuza monumentelor religioase istorice din Eparhia Bucovinei*, Cernăuți, 1937, 195 p.;

— *Repertoriul monumentelor lui Ștefan cel Mare*=*Repertoriul monumentelor și obiectelor de artă din timpul lui Ștefan cel Mare*, București, 1958, sub redacția prof. M. Berza, 512 p.;

— Stănescu D., *Viața religioasă la români*=Stănescu Dumitru, *Viața religioasă la români și influența ei asupra vieții publice*, București, 1909, 544 p. ⟨conține doc. despre m-ri și biserici⟩;

— Stoicescu, *Dicționar*=Stoicescu N., *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova (sec. XIV—XVII)*, București, 1971 ⟨cuprinde date despre marii dregători, dintre care mulți au fost și ctitori de curți boierești și biserici⟩;

— Sulzer, *Geschichte*=Sulzer Franz Joseph, *Geschichte des transalpinischer Daciens was ist der Walachen, Moldau und Bessarabiens im Zusammenhange mit der Geschichte der ubrigen Daciens als ein Versuch einer allgemeinen dacischen Gaschichte*, 3 vol., Viena, 1781—1783;

— Ștefănescu I. D., *L'évolution*=Ștefănescu I. D., *L'évolution de la peinture religieuse en Bucovine et Moldavie, depuis les origines jusqu'au XIX-e siècle*, Paris, 1928 (și o hartă cu m-rile moldovene la p. 88—89). Recenzii: N. Iorga RHSEE, V., 1928, p. 241—246;

G. Balș, *Un ouvrage sur la peinture des monuments de l'art roumain ancien (ibidem*, 1929, p. 19—34);

— Ștefănescu I. D., *L'évolution II*=Ștefănescu I. D., *L'évolution de la peinture religieuse en Bucovine et en Moldavie. Nouvelles recherches,*

Paris, 1929, Album 2 foto color+58 pl. alb-negru Recenzia lui N. Iorga, RHSEE, VII, 1930, p. 114—115;

— Tafrali O., *Les monuments roumains*=Tafrali O., *Les monuments roumains d'après les publications rècentes*, 15 p. (din „Revue archéologique", 1910);

— Tempeanu V., *Album Fălticeni*=Tempeanu V., *Album istoric al județului Fălticeni*, Craiova ⟨f.a.⟩, 24 p.;

— Turdeanu, *La broderie religieuse*=Turdeanu E., *La broderie religieuse* en *Roumanie. Les étoles des XV-e et XVI-e siècles*, București, 1941 (din „Buletinul Inst. român din Sofia", I, 1941, nr. 1);

— Turdeanu, *Manuscrise slave*=Turdeanu E., *Manuscrisele slave din timpul lui Ștefan cel Mare*, București, 1943 (din „Cercetări literare", V, 1943) ⟨cu însemnări și inscripții⟩;

— Uncescu C., *Regiunea Cobîlelor*=Uncescu Cezar, *Regiunea Cobîlelor de la Bacău (Satele: Odobești, Sălăvestri, Băluș, Chiticeni, Berbinceni, Căuteșeni, Negrișeni, Poiana lui Iurașcu, Călinești, Drăgești, Secueni, Scheia, Fundeni, Movila, Cîrnești, Răsăști, Lăzăni, Ciumălești, Cartioana, Bogdănești, Prăjești). Monografie istorică după documente dinainte și din vremea lui Ștefan cel Mare*, Bacău, 1934;

— Ureche, *Letopisețul*=Grigore Ureche, *Letopisețul țării Moldovei*, ed. P. P. Panaitescu, ed. II-a., București, 1958;

— Urechia, *Istoria românilor*=Urechia V. A., *Istoria românilor*, 13 vol. ⟨cuprinde puține știri despre Moldova⟩;

— Vătășianu, *Istoria artei*=Vătășianu Virgil, *Istoria artei feudale în țările române*, vol. I, București, 1959, XI+1018 p.;

— Werenka, *Topographie*=Werenka D., *Topographie der Bukowina zur Zeit ihrer Erwerbung durch Österreich*, Cernăuți, 1895;

— Wolf A., *Beiträge*=Wolf Andreas, *Beiträge zu einer statistisch-historischen Beschreibung der Fürstenstums Moldau*, Sibiu, 1805.

B. Periodice:

A.A.=Analele arhitecturii
AARMSI=Analele Acad. rom., Memoriile Secției istorice
AARPAD=Analele Acad. rom., Partea ad-tivă și dezbateri
A.B.=Arhivele Basarabiei
ACMIB=Anuarul Com. Mon. istorice — Basarabia
AEH=Anuarul episcopiei Huși
AER=Anuarul episcopiei Roman
A.G.=Arhiva genealogică
A.I.=Arhiva istorică
AIIAI=Anuarul Inst. de istorie și arheologie Iași.
A.I.L.=Album istoric și literar
A.I.P.=Almanah de învățătură și petrecere
A.L.A.=Adevărul literar și artistic

A.L.N.=Anuarul Lic. Naţional Iaşi
ALPR=Anuarul Lic. P. Rareş P. Neamţ
A.M.=Analele Moldovei
A.M.B.=Anuarul Muzeului Bucovinei
A.P.=Analele parlamentare
A.R.=Arhiva românească
A.Ş.A.=Arta şi arheologia
A.U.C.=Analele Univ. Al. I. Cuza — Iaşi
Al.R.=Albina românească
Anuar Bucovina=Anuarul Arhiedecesei ortodoxe a Bucovinei
B.C.I.=Buletinul Comisiei istorice
BCMI=Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice
B.E.H.=Buletinul episcopiei Huşi
B.F.O.=Buletin, foaie oficială
B.I.P.=Buletinul Instr. publice
B.M.I.=Buletinul monumentelor istorice
B.O.R.=Biserica ortodoxă română
B.R.=Buciumul român
BSGR=Buletinul Soc. geografie române
BSHAR=Bulletin de la Section historique de l'Acadèmie Roumaine
B.S.P.=Bulletin de la Societé polonaise pour l'avancement des sciences.
C.A.=Calendarul antic
C.A.Z.=Czernowitzer Allgemeine Zeitung
C.C.=Codrul Cozminului
C.H.=Cronica Huşilor
C.I.=Cercetări istorice
C.L.=Convorbiri literare
C.M.=Cetatea Moldovei
C.R.=Calendarul pentru români
C.T.=Columna lui Traian
C.Z.=Czernowitzer Zeitung
D.I.=Diplomatarium italicum
D.R.=Documente răzeşeşti
E.M.=Ecoul Moldovei
F.D.=Floarea darurilor
F.F.=Făt frumos
FMIL=Foaia pentru minte, inimă şi literatură
FSPM=Foaia sătească a principatului Moldovei
G.B.=Glasul bisericii
G.Buc.=Gazeta Bucovinei
G.M.=Gazeta de Moldavia
Gl.B.=Glasul Bucovinei
Gl.M.=Glasul monahilor
I.N.=Ioan Neculce
JBLM=Jahrbuch des Bukowiner Landes — Museums
J.L.=Junimea literară

K.J.=Kunstgeschichtliches Jahrbuch der K. K. Central — Komission für Erforschung und Erhaltung der Kunst und historischen Denkmäle
L.A.R.=Literatura şi arta română
L.V.=Lupta pentru viaţă
M.A.=Memoria antiquitatis
M.C.=Miron Costin
Mitteilungen=Mitteilungen der K. K. Central — Kommission für Kunst und historischen Denkmäle.
M.M.=Mitropolia Moldovei
M.O.=Mitropolia Olteniei
M.Of.=Monitorul Oficial
N.R.L.=Neamul românesc literar
P.L.=Preocupări literare
P.T.=Păstorul Tutovei
R.A.=Revista arhivelor
R.C.=Revista catolică
R.D.M.=Revue des deux mondes
R.F.R.=Revista Fundaţiilor Regale
RHSEE=Revue historique du Sud-est Européen
R.I.=Revista istorică
RIAF=Revista pentru istorie, arheologie şi filologie
R.I.R.=Revista istorică română
R.M.=Revista Moldovei
R.Muz.=Revista muzeelor
R.P.=Revista politică
R.R.H.=Revue roumaine d'histoire
RSIAB=Revista Soc. istorie şi arheologie bisericească
RSTR=Revista Soc. Tinerimea română
R.T.=Revista teologică
Rsl=Romanoslavica
S.A.I.=Studii şi articole de istorie
S.C.I.=Studii şi cercetări istorice
SCIA=Studii şi cercetări de istoria artei
SCIV=Studii şi cercetări de istorie veche
S.C.Ş.=Studii şi cercetări ştiinţifice Iaşi
SMIM=Studii şi materiale de istorie medie
S.O.V.=Spicuitor în ogor vecin
S.T.=Studii teologice
T.C.=Teodor Codrescu
V.R.=Viaţa românească
Z.C.K.=Zeitschrift für christliche Kunst.

În încheierea acestei scurte introduceri, ne exprimăm speranţa că bibliografia privind localităţile şi monumentele feudale din Moldova va oferi celor interesaţi o bază solidă de plecare pentru alcătuirea unor mo-

nografii cît mai bine informate despre aceste localități și monumente, monografii a căror lipsă se resimte.

Totdeodată, ne exprimăm aci întreaga noastră gratitudine pentru Direcția monumentelor istorice și de artă, care — înțelegînd utilitatea acestei migăloase lucrări — s-a ocupat de editarea ei. Această lucrare va fi urmată de bibliografia privind Transilvania, care va apare în curînd.

NOTE

[1] Dintre acestea amintim pe acelea semnate de I. Caproșu în „Anuarul Inst. de istorie și arheologie". Iași, IV, 1967, p. 225—227 și VI, 1969, p. 292—293, ca și pe aceea a lui Veniamin Ciobanu din „Mitropolia Moldovei", 1969, nr. 1—2, p. 109—110.

[2] Pentru a studia cît mai bine istoria unui monument feudal, trebuie cunoscută istoria proprietății pe care se află, aceasta deoarece, de regulă, proprietarul sau proprietarii respectivi sînt și ctitori, iar monumentul nu poate fi studiat rupt de localitatea unde se găsește.

Întrucît pentru Moldova nu dispunem încă de un indice tipărit al colecției *Documente privind istoria României*, am indicat în bibliografie documentele publicate în această colecție și în altele, privind îndeosebi schimbările de proprietate. De un deosebit ajutor în identificarea și localizarea unor sate ne-a fost indicele numelor de locuri din Moldova, alcătuit de colegul Alexandru Gonța, lucrare aflată încă în manuscris. Aduc aci autorului caldele mele mulțumiri.

Menționăm aci că *pentru unele sate a trebuit să indicăm doar numele fostului ținut, nu și al județului actual*. De asemenea, localitățile cu același nume nu au fost așezate totdeauna în ordinea strict alfabetică a județelor (ținuturilor) din care fac parte, ci uneori în ordinea așezării lor geografice și apropierii dintre ele, aceasta deoarece este posibil ca două sate care apar cu același nume în două ținuturi diferite să fie, de fapt, unul singur. Pentru astfel de cazuri (inevitabile la o asemenea lucrare), *cerem scuzele cuvenite cititorilor*.

[3] Nu am putut extinde investigațiile la arhivele din Moldova care cuprind, în mod firesc, multe știri privind localitățile și monumentele moldovene, lăsînd această sarcină cercetătorilor din localitățile respective, care vor putea completa bibliografia cu știri noi din aceste arhive.

[4] Pentru satele din Moldova se mai pot consulta:

— *Catalogul doc. moldovene de la Arh. St. Buc.*, vol. I—IV;

— *Condica liuzilor* pe anul 1803, unde sînt înșirate toate moșiile cu numărul locuitorilor și cu proprietarii lor (*Uricarul*, VII, p. 241—377 și VIII, p. 242—368);

— *Condică abețedară* pentru a sluji la împărțirea delelor, în ramul judecătorescu, după înrătundirea făcută la anul 1833 (*Uricarul*, VIII, p. 41—96), în care sînt înșirate satele existente, în ordine alfabetică, uneori cu specificarea ținutului din care făceau parte;

— *Sămile mănăstirilor de țară* din Moldova pe anul 1752, publicate de I. Bogdan („Bul. Com. istorice", I, 1915, p. 217—279), unde sînt înregistrate satele aflate în proprietatea mănăstirilor la acea dată.

Menționăm, de asemenea, că multe date privind arendări, vînzări și hotărnicii de moșii moldovene se găsesc în „Foaia sătească a prințipatului Moldaviei".

Întrucît actualul județ Vrancea cuprinde și unele localități care au aparținut în trecut fostului județ Rm. Sărat ce a ținut de Țara Românească, aceste localități pot fi găsite în bibliografia privind Țara Românească.

[5] Menționăm că, în Moldova, au existat, se pare, mai multe curți boierești decît în Țara Românească. La 1642 dec. 20, Toma Cantacuzino mare stolnic declara că făcuse: „case și pivnițe de piatră și mori și hăleșteu și alte tocmiale

multe... cîte trebuescu la casă boierească, *după cum e obiceiul țării noastre a Moldovei*" (Ghibănescu, *Ispisoace*, II/2, p. 33 și Spiridonia-Iași, XXX/38).

[6] Aceeași situație ca la nota precedentă și pentru hanuri sau ratoșe, păstrate încă în număr destul de mare. Menționăm că, în relația sa privind călătoria din 1973. Struve arăta că: „on trouve sur les routes, de distance en distance, des auberges, tenues par les paysans, chez lesquels le voyageur est du moins assuré de trouver du pain et du vin" (⟨Struve⟩, *Voyage en Krimée*, Paris, 1802, p. 295).

[7] Subliniem mulțimea mănăstirilor și schiturilor în sec. XV—XIX. La 1809 se constată că, în Moldova, se află „o mulțime de schituri..., făcute de moștenitorii moșnenilor răzeși și alte ipochimene, prin munți, păduri, peșteri și alte locuri depărtate". La această dată se dă o dispoziție pentru desființarea schiturilor mărunte, dispoziție rămasă însă fără urmări („Arh. Bas", 1930, nr. 1, p. 65—66). În același an existau 26 de mănăstiri și 74 de schituri numai în eparhia Romanului (ibidem, 1931, p. 74—90).

Vezi, de asemenea, lista de mănăstirile și schiturile din Moldova la 1834 (*Uricarul*, VIII, p. 230—232).

Într-un memoriu din 1859 se afirma că „multe biserici, mai cu seamă la țară, sînt în cea mai proastă stare, făcute de nuele și acoperite cu paie". Pe viitor se interzice a se mai ridica astfel de biserici și se cere proprietarilor de moșii „a ține bisericile în bună stare, ca pe niște edificiuri publice" (I. Kalinderu, *Episcopul Melkisedec*, Buc., 1894, p. 85). Vezi, de asemenea, Arh. St. Iași, Mitropolia Iași, Sinodice nr. 322, care cuprinde istoricul bisericilor la 1874.

[8] În mod surprinzător, în Moldova sînt mult mai puține cruci sau troițe decît în Țara Românească, motiv pentru care nu am mai alcătuit un indice separat al acestora.

A

M SCHITUL ADAM (Adormirea, construit de Adam căpitanul, ante 1652[1]; bis. dărîmată de cutremur în deceniul trei al sec. XIX și refăcută[2]; ruinată din nou de cutremur la 1940; fost metoh al m-rii Sinai și apoi al mitropoliei)[3], com. Drăgușeni, jud. Galați.

Gîrboviceanu P., *Actul de închinare al m-rii Adam către m-rea Sinaiului, 1695* (B.O.R., 1915, p. 646—650); M. C., I, 1913, p. 23—24 ⟨doc. 1701, m-rea lui Adam⟩, p. 32 ⟨însemnare despre dărîmarea m-rii⟩; 1915, p. 27 ⟨doc. 1714⟩; *Cronica Ghiculeștilor*, p. 201 ⟨m-rea jefuită la 1717⟩; *Documente agrare*, II, p. 56 ⟨doc. 1726, m-rea lui Adam⟩; Șerbănescu Nic., *Știri noi din vremea păstoriei mitropolitului Veniamim Costachi. II. Noua epitropie la m-rea Adam* (R.I.R., 1944, f. I, p. 106—107) ⟨din 1804⟩; A. B., 1931, p. 83—84 și 195 ⟨catagr. 1809⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 225—227 ⟨regulament 1835, m-rea era de categoria II-a⟩; B.F.O., 1849, p. 259 ⟨arendarea moșiilor⟩;

Walker Mrs., *Untrodden Paths in Roumania*, Londra, 1888, p. 53—60; Hașdeu B.P., *Etymologicum Magnum*, I, col. 246—247; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 214; *Dicț. Rom.*, I, p. 5 ⟨legenda m-rii cu un cioban Adam⟩; Anuar 1909, p. 427 ⟨bis. Sf. Voievozi, 1752—1754 și alta nouă, 1891—1892⟩; A.E.H., 1934, p. 40, 1935, p. 46, 1936, p. 43 și 1938, p. 51—55 și 262—267; C.H., ian. 1941, p. 12 ⟨m-rea „*complet ruinată*" de cutremur⟩, mai—iunie 1943, p. 21 ⟨necesita refacere totală⟩; Pocitan V., *M-rea Adam* (Gl. M., XXI, 1944, nr. 795—796); RSIAB, 1933, p. 315 ⟨moșiile m-rii, 1812⟩;

Mironescu C. S., *M-rea Adam (jud. Tutova). Observații geografice, etnografice și antropogeografice. Cu o hartă colorată și un tablou,* Buc., 1916 (din „Anuarul de geografie și antropogeografie" 1916) ⟨despre regiunea m-rii⟩.

SCHITUL ADĂMOAIA (Preuțești, Brana, Mănăstioara, Adormirea, 1716, mutat în alt loc la 1792). Vezi și schitul Preuțești.

Dicț. Rom., I, p. 8 ⟨istoric⟩.

ADĂȘENI, com. Avrămeni, jud. Botoșani[4] (bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1837, transportată la Dăngeni; apoi bis. Sf. Ilie, construită la 1864 de Costache și Iordache Ciolac; păstrează icoane de la bis. veche).

Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 382 ⟨despre sat⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 79 ⟨dăruit lui Vlad Aduș⟩; Anuar 1909, p. 332; Anuar

1930, p. 137; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 123—124; B.R., I, 1875, p. 33 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 8; *Uricarul*, VI, p. 211 ⟨doc 1814⟩.

ADIECĂUȚI, vezi Briceni.

ADÎNCATA, jud. Suceava (M. bis. de lemn Sf. Dimitrie, construită de strămoșii familiei Scriban, sec. XVII sau XVIII?, reparată 1860, cînd i s-a făcut pridvorul și a fost acoperită cu șindrilă).

B.R., I, 1875, p. 33 ⟨A.=Poiana Pustie⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 435—438 ⟨despre sat⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 53—54; Anuar 1909; p. 332; Anuar 1930, p. 124; Panait-Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 482 și urm.); vezi și B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59 și 1973, nr. 4, p. 30—31 ⟨bis. de lemn din sec. XVII, A.—Dorohoi⟩; *Dicț. Rom.* I, p. 11.

ADJUD, jud. Vrancea (trei biserici: Sf. Nicolae și Adormirea — A. Vechi, sec. XVIII, ante 1809 și bis. Adormirea — A. Nou, începutul sec XIX)[5].

Dicț. Rom., I, p. 13—16 ⟨descriere, istoric, A. Nou și A. Vechi⟩; Giurescu C. C., *Tîrguri și orașe românești dispărute* („Rev. Fund. reg.", VI, 1939, p. 557—561) ⟨despre A. Vechi⟩; Anuar 1909, p. 387 ⟨bis. din A. Vechi, 1862—1870⟩ și 396 ⟨bis. Adormirea — A. Nou, în starea rea⟩; AER, 1936, p. 235—237 ⟨bis. din 1888⟩; *Documente economice*, p. 22—23 ⟨doc. 1795, înființare tg. A. Nou⟩; Hasdeu, *Etymologicum Magnum*, I, col. 512—513; Giurescu C. C., *Istoria românilor*, II/2, p. 446 și III/2, p. 505 ⟨despre A. vechi⟩, Nistor I.I, *O descriere a principatelor române din 1822*, Buc., 1943, p. 21, 63; Iorga N., *Ist. rom. prin călători*, III, p. 26 ⟨orașul distrus⟩; A.B., 1931, p. 186—187 ⟨la 1809 erau trei biserici⟩; Costăchescu M., *Doc. Ștefan*, p. 84 ⟨despre vechimea așezării⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Mira⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 387; XV, p. 202—203; XVI/2, p. 192; XVII/5, p. 42, 57, 201, 384;

Rachieru Mihai, *Orașe în acte și documente: Adjud* („Ateneu", iunie 1967, p. 2) ⟨note sumare după C. C. Giurescu⟩; B.R., 1875, p. 34 ⟨A. Vechi și Nou⟩; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+ +tabele) ⟨A. Nou⟩; Giurescu C.C., *Orașe sau tîrguri*, p. 177—178 ⟨despre A. Vechi, amintit de la 1433⟩; vezi și indice; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 259 ⟨despre pecetea tîrgului⟩.

ADJUDENI, vezi Agiudeni.

AFUMAȚI — Lăpușna

A.B., 1935, p. 119 ⟨despre intenția de a se construi biserica, 1814⟩; Hasdeu, *Etymologicum Magnum*, I, col. 463—464 ⟨despre originea numelui⟩.

SCHITUL AGAFTON, vezi Botoșani.

M M-REA AGAPIA (Agapia Veche, Sf. Arhangheli, construită de Petru Rareș sau de Petru Șchiopul[6]; bis. *„risipindu-se"* a fost clădită de lemn de doamna Anastasia Duca, c. 1680; reclădită din nou de lemn la 1820 de monahiile Eupraxia și Fevronia; arsă la

1821 *„s-au rîdicat din temelii de piatră“* la 1831 prin rîvna şi osîrdia schimonahiei Sevastia Munteanu, cu ajutorul mitropolitului Veniamin Costachi; în pisania din 1831 se spune că s-au vîndut chiliile pentru a se construi biserica; bis. *„s-a ruinat cu desăvîrşire“* la 1871, fiind reparată la 1872—1873; paraclisul Naşterea Maicii Domnului şi Duminica Tuturor Sfinţilor, construit la 1846 cu cheltuiala stareţei Elisabeta, sora mitropolitului Veniamin Costachi, terminat *„prin osteneala şi rîvna“* schimonahiei Amfilohia Morţun;

M-rea Agapia din Vale, bis. cu chilii şi zid înconjurător construite de Gavriil Coci hatmanul, 1642—1644[7]; bis. sfinţită la 1647; m-rea arsă de turci la 6 sept. 1821 *„atît chiliile din lăuntru, cît şi pe afară prin prejur“*; bis. şi chiliile reparate, tencuite şi acoperite 1823 prin osîrdia schimonahiei Elisabeta, stareţa m-rii, sora mitropolitului Veniamin Costachi; bis. reparată din nou la 1858—1862[8], cînd s-au mărit ferestrele, s-a clădit proscomidia, s-a înălţat vestmîntăria veche la nivelul bisericii, s-a inclus pridvorul în biserică, s-a zugrăvit biserica de către pictorul Nicolae Grigorescu, s-a făcut o nouă catapeteasmă şi o serie de alte îmbunătăţiri, prin osîrdia schimonahiei Tavefta Ursache, stareţa m-rii; m-rea arsă la 1903 şi reparată după incendiu; unele lucrări de reparaţii făcute la 1961—1962 şi 1968, cînd s-a amenajat şi muzeul mânăstirii), com. Agapia, jud. Neamţ.

Asaki G., *Călătorie la Pion* (C.R. 1871, p. 25—27 ‹inscripţie, cărţile vechi›; vezi şi BCMI, XXVI, 1933, p. 105; Melchisedec, episcopul, *Cronica Romanului*, I, p. 211—212; II, p. 233—234, 237—238 ‹inscripţii›; Idem, *Notiţe istorice*, p. 28—59 ‹inscripţii, însemnări›; Iaţimirski A., *Slavianskia i russkia rukopisi rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 1—78; Iorga N., *Inscripţii*, f. I, p. 29; Ghibănescu G., *De la m-rea Agapia (Inscripţii)* (I.N., VI, 1926—1927, p. 263—270); Idem, *Condica generală a sf. m-ri Agapia* (ibidem, p. 342—344); *Inscripţii Bucureşti*, p. 582 ‹cruce, 1593›, p. 632 ‹Evangheliar, 1646›, p. 668 ‹panaghiar, 1581 pentru m-rea nou zidită› passim; R.I., 1924, p. 117—118 ‹doc. 1663 despre şindrilirea m-rii›; Berechet Şt., *Importanţa însemnărilor slavo-române de pe manuscrisele vechi*, în vol. *Omagiu prof. I. Bărbulescu* („Arhiva“, 1931, p. 449—458) şi în vol. *Picături mărunte*, p. 88—89, 92—93 ‹însemnări, 1592 şi 1669›; *Catalogul manuscriselor româneşti*, IV, Buc., 1967, p. 453 ‹însemnare, 1691, m-rea Agapia Veche›; Dan Dim., *Cronica episcopiei de Rădăuţi*, Viena, 1912, p. 209—210, 213, 218—220 ‹inscripţii, 1581 şi 1646›;

AIIAI, VIII, 1971, p. 385—386 ‹doc. din 1661, clopote dăruite m-rii Agapia de fiii lui Gavril hatman›; AIIAI, VIII, 1971, p. 386 ‹doc. din 1661—1665 despre *„mistuirea“* odoarelor m-rii Agapia›; *Cat. doc. mold.*, îndeosebi vol. II—IV (indice) ‹multe doc. despre m-re şi înzestrarea ei›;

Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 198 ‹doc. 1821, m-rea prădată şi arsă›; vezi şi B.R., 1881, p. 82—85; Bogdan, *Sămile* (B.C.I., 1915, p. 253—

256⟩; *Uricarul*, VII, p. 128—136 ⟨aşezămînt, 1803⟩; A.B., 1935, p. 319 şi urm. ⟨aşezămînt, 1807⟩; Hurmuzaki, S.I./5, p. 225—227 ⟨regulament, 1835, m-re de categoria II-a dintre cele neînchinate⟩;

Aşezămînt pentru rîndueala vieţii monahiceşti pentru soboarele sfintelor mănăstiri Văraticul şi Agapia, M-rea Neamţ, 1844, 15 p; B.F.O., 1849, p. 167, 1850, p. 223 ⟨arendarea moşiilor m-rii⟩; Antoniu, *Album*, p. I, p. 5; RSIAB, 1933, p. 320 ⟨moşiile m-rii, 1812⟩;

Mănăstirile Moldovei din Carpaţi („Propăşirea" I, 1844, p. 69—70); vezi şi *ibidem*, p. 38—40 şi 45—48 ⟨descriere⟩; *O călătorie în Carpaţi*, la Ghika V.I., *Spicuiri istorice*, p. 204 ⟨descriere, 1849⟩; „Biserica", II, 1863, nr. 4, p. 25—28, nr. 5, p. 34—36; „Calend. antic", 1863, p. 115—123 şi 1875, p. 81—82; Musceleanu Gr. *Monumentele străbunilor*, p. 81—82; B.R., I, 1875, p. 33—34;

Walker Mrs., *Untrodden Paths in Roumania*, Londra, 1888, p. 70—78 ⟨descriere, istoric⟩; Hasdeu B.P., *Etymologicum Magnum*, I, col. 485—486; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 177—181; *Monumente naţionale*, p. 103—118 ⟨istoric, descriere⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 24—25 ⟨istoric, avere, obiecte⟩; Iorga N., *Agapia şi mănăstirile de astăzi* („Semănătorul", 1903, p. 499—502) ⟨despre arderea m-rii⟩; vezi şi „Foaia diecezană", 1903, nr. 33;

Dărîngă N., preot, *Istoria sfintei m-ri Agapia*, Iaşi, 1908, 124 p.; L. A. R., 1909, p. 142—143; Dumitrescu, *Istoricul*, IV, p. 40—43; Anuar 1909, p. 350 ⟨bis. de lemn Sf. Nicolae din sat, 1810—1812⟩; Dimitriu G., *Mănăstirile noastre. Agapia din deal* („Dunărea de Jos", febr. 1910, p. 180—181) ⟨Scurte note, folosind şi date din inscripţii⟩; Ştefănescu I. D., *Mănăstirea Agapiei* („Lamura", I, 1920, nr. 6—7, p. 567—577) ⟨istoric sumar, descriere, despre incendiu⟩; Popescu M., *M-rea Agapia* ⟨A.L.A., anul IX, seria II-a, nr. 472, 22 dec. 1929, p. 7) ⟨Agapia veche şi nouă⟩; Mătasă C., *Călăuza jud. Neamţ*, p. 133—145; Anuar 1930, p. 59—60 ⟨M-rea⟩ şi 184 ⟨bis. de lemn din sat⟩; Popescu M., *M-rea Agapia* (R.S.T.R., 1932); Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 145—148 şi indice; Iorga N., *Istoria bisericii*, II, p. 74; Alior, *M-rea Agapia* („Mişcarea", XXVII, 1934, nr. 1070, p. 2); Mătasă C., *Palatul cnejilor*, p. 106—108; Micşunescu D., *Vizitînd m-ri bucovinene*, p. 119—123;

Popescu Mihai, *Contractul pictorului Grigorescu cu m-rea Agapia* (C.L., LXII, 1934, p. 274—277); Ştefănescu I.D., *Pictura Agapiei* („Lamura", I, 1920, p. 734—737) ⟨descrierea picturii lui N. Grigorescu⟩; Turcu Aurora, *Şcoala de desen şi pictură din mănăstirea Agapia şi pictorul Nicolae Grigorescu* (B.O.R., 1946, p. 238—241); Oprescu G., *Pictura românească în sec. XIX*, p. 155; Voinescu Teodora, *Epoca de formaţie a lui N. Grigorescu* (V.R., 1930, nr. 11); Turcu Aurora, *Nicolae Grigorescu şi şcoala de pictură de la Agapia* („Iaşul literar", 9 sept. 1956); Rudaşcu Lelia, *Contribuţii la cercetarea perioadei de formaţie a lui Nic. Grigorescu* (S.C.I.A., 1954, nr. 3—4, p. 97—104); Ştefănescu I.D., *La 50 de ani de la moartea lui N. Grigorescu. Realizări în pictura sa religioasă* (B.O.R., LXXV, 1957, nr. 8—9, p. 882—885) ⟨şi despre pictura m-rii Agapia); Ştefănescu I.D., *Opera lui N. Grigorescu din m-rea Agapia. La împlinirea a 100 de ani de la să-*

vîrşirea decorului bis. Sf. Voievozi (M.M., XXXVII, 1961, nr. 7—8, p. 538—669+8 planşe) ⟨descrierea picturii⟩; Opreseu Gh., acad., *N. Grigorescu*, Buc., 1961, cap. III, *Agapia*, p. 51—64 ⟨despre opera lui N. Grigorescu⟩; Vezi şi Acad. G. Oprescu şi R. Niculescu, *Anii de ucenicie ai lui N. Grigorescu*, Buc., 1956 (şi bibliografie); M.M., 1936, p. 487—488 ⟨despre restaurarea picturii lui N. Grigorescu⟩;

Dinograncea-Chiper G., *M-rea Agapia* (M.M., XXXIII, 1957, nr. 3—4, p. 308—316) ⟨lucrare de compilaţie; istoricul m-rii⟩; Crăciunaş I., *Acţiunea de reparare şi restaurare a monumentelor istorice religioase* (M.M., 1964, nr. 7—8, p. 359) ⟨lucrările efectuate⟩; Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964 nr. 9—10, p. 520) ⟨istoric, descriere la 1857⟩; Ignătescu Vasile, *M-rea Agapia* (M.M., 1965, nr. 9—10, p. 524—537) ⟨istoric, descriere⟩;

Ştefănescu I.D., *Broderiile ...*, în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 493; Ştefănescu I.D., *Monuments d'art chretien trouvés en Roumanie* („Byzantion, VI, 1931, p. 586—589, 593, 604—605) ⟨descriere, cruce şi diverse obiecte⟩; Zidaru Gheorghe, *Descoperirea prin restaurare a unei icoane bizantine la m-rea Agapia* (B.M.I., 1973, nr. 1, p. 57—63);

Ciucanu Eustachia, *Casa Alexandru Vlahuţă de la m-rea Agapia* (M.M., 1966, nr. 5—6, p. 367—368); Idem, *Mitropolitul Veniamin Costachi şi m-rea Agapia* (M.M., XLIII, 1967, nr. 1—2, p. 90—97). ⟨Despre reparaţiile din 1823, după arderea m-rii în 1821⟩; T.M., *Hramul mănăstirii Agapia. Redeschiderea paraclisului* (M.M., XLV, 1969, nr. 10—12, p. 708—709) ⟨Despre redeschiderea paraclisului construit de Veniamin Costachi şi de sora sa, stareţa Elisabeta⟩.

AGĂŞ, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Dimitrie, 1836—1837, reparată 1883 şi bis. nouă Sf. Împăraţi).

Anuar 1909, p. 377; *Dicţ. Rom.*, I, p. 27.

AGIUDENI, com. Tămăşeni, jud. Neamţ[9] (bis. catolică Sf. Spiridon, reclădită 1881).

Iorga N., *Studii şi doc.*, I—II, p. 178 ⟨bis. catolică veche la 1814⟩; B.R., I, 1875, p. 34 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 30.

SCHITUL AGATON, vezi Botoşani.

ALBA — Putna (bis. de bîrne Sf. Nicolae, veche, reparată 1896).

A.E.R., 1936, p. 269—270; *Documente*, XV, p. 302 ⟨sat al lui Ilea Huru⟩.

ALBELE, com. Bîrsăneşti, jud. Bacău (bis. Sf. Arhangheli, 1857, reparată 1906—1907).

B.R., I, 1875, p. 34 ⟨despre sat⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 449 ⟨pisanie⟩; Anuar 1909, p. 384; A.E.R., 1936, p. 147; *Dicţ. Rom.*, I, p. 35—36 ⟨bis. din 1863⟩; *Documente*, XVII/1, p. 53—54, 193 ⟨Albeni⟩.

ALBEŞTI, com. Albeşti, jud. Botoşani (curţi boiereşti sec. XVII, bis. Sf. Voievozi, de lemn pe temelie de zid, 1742—1748, reparată 1778 şi 1884, în stare rea la 1909).

Documente, XVII, vol. I, p. 46—47 ⟨la 1602 sat al familiei Balş⟩; vol. IV, p. 147 ⟨la 1617 1/2 de sat a aceleiaşi familii⟩; în acelaşi doc. e amintit şi satul A. Vechi pe Jijia; B.R., I, 1875, p. 35—36 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 39—40; *Aşezări din Moldova*, p. 226—227 ⟨descoperirile arheologice⟩; Anuar 1909, p. 323; Anuar 1930, p. 111 ⟨bis. din 1922⟩; Neculce, *Letopiseţul*, p. 97 ⟨curţi boiereşti arse de poloni, 1686⟩.

ALBEŞTI, com. Brăeşti, jud. Iaşi (bis. de lemn Sf. Voievozi, construită de Postolache şi Stamate Scorţescu, ante 1742, după o însemnare; ruinată).

Dicţ. Rom., I, p. 40 ⟨A=Scorţeşti, bis. de lemn ruinată⟩; Anuar 1909, p. 348 ⟨bis. de lemn în stare rea⟩; Ghibănescu, *Surete*, V, p. 85—86 ⟨sat al lui Lupu Hăbăşescu⟩; R.I., 1931, p. 308 ⟨A.—Hîrlău⟩; B.R., I, 1875, p. 35 ⟨despre sat⟩; ACMIB, II, 1928, p. 150 ⟨însemnare⟩; Hasdeu, *Etymologicum Magnum*, I, col. 735 ⟨originea numelui⟩; *Documente*, XVI/1, p. 405 ⟨sat al lui Teodosie episcop⟩; Vasiliu Ioan I., *Inscripţii de pe clopotele unor biserici din judeţul Iaşi* (M.M., 1972, nr. 9—12, p. 813—814) ⟨sec. XVIII, bis. de lemn din Albeşti⟩.

ALBEŞTI, jud. Vaslui [9 bis] (bis. Sf. Voievozi, sec. XVIII, c. 1737) (Un alt sat A. este în acelaşi judeţ în com. Deleşti).

Ghibănescu, *Ispisoace*, III/1 indice ⟨sat al soţiei lui Andronic postelnicul⟩ şi III/2, p. 77—80; *Dicţ. Rom.*, I, p. 40; *Documente*, XIV—XV, p. 98, 245, 366; XVII, vol. IV, p. 211 ⟨al lui Dragoş Albescu⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 339—340 ⟨despre vechimea satului⟩; A.B., 1931, p. 204 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 35 ⟨despre sat⟩; (aici se mai amintesc sate cu aceste nume în ţin. Fălciu, Covurlui şi Tutova).

ALBINEŢ — Bălţi (bis. Sf. Arhangheli, de lemn, sec. XVIII, reclădită).

Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 42; Anuar 1922, p. 24.

ALBIŢA, com. Drînceni, jud. Vaslui.

B.R., I, 1875, p. 37; *Dicţ. Rom.*, I, p. 43.

ALBOTEŞTI — Neamţ (Bacău) (bis. sec. XIX)[10].

Doc. rel. agrare, II, indice ⟨sat al lui Ursu Iuraşco⟩; B.R., I, 1875, p. 36 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 44 ⟨moşie⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 253; XVII, vol. V, p. 143.

ALCEDAR — Orhei (bis. Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

Boga, *Doc. bas.*, indice ⟨doc. despre sat⟩; RSIAB, 1930, p. 224 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 154; *Documente*, XIV—XV, p. 427 şi XVII, vol. IV, p. 63—65 ⟨la 1616 satul fam. lui Glăvan vistier şi C. Şarpe postelnic⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 100;

Fedorov G.B., *Rezultatele principale* ... (SCIV, 1954, nr. 2, p. 392—403); Idem, *Descoperirile arheologice din R. S. S. Moldovenească privind mileniul I e.n.* (S.C.Ş., istorie, 1957, fasc. 1, p. 159 şi urm.) ⟨despre fortificaţia de la Alcedar⟩.

ALDEŞTI, vezi Pogăceni

ALDEŞTI, jud. Galaţi (bis. Sf. Dumitru, ante 1809).

A.B., 1931, p. 196 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 36—37 ⟨despre sat⟩; (aici se mai aminteşte un sat A. în ţin. Roman); *Dicţ. Rom.*, I, p. 47.

ALDEȘTI — Roman[11] (Neamț).

B.R., I, 1875, p. 36 ⟨despre sat⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 252—253, XVII, vol. II, p. 167, 175; XVII, vol. V, p. 127, 209—210.

ALEXEȘTI, com. Ipatele, jud. Iași[12].

Dicț. Rom., I, p. 51; Doc. *relații agrare*, II, indice ⟨sat al lui Manolachi vornic⟩; B.R., I, 1875, p. 37 ⟨despre sat⟩; *Documente*, XV, p. 193, 256—257; XVII, vol. IV, p. 183 ⟨A. — Vaslui⟩; XVI, vol. I, p. 40—42 ⟨la 1503 satul A. pe Dobrovăț — altul — cumpărat de Ștefan cel Mare și dat m-rii Dobrovăț⟩; satul a mai fost întărit m-rii la 1560 (vol. II, p. 147).

M. SCHITUL ALMAȘ (Sf. Nicolae, sec. XVIII[13], c. 1715; bis. de lemn, construită de Ecaterina Cantacuzino, reclădită de zid la 1821 de Lupu Balș, renovată și mărită la 1851 de boierul Palada; clopotnița și clădirile din sec. XIX; schitul desființat, clădirile ruinate. Date D.M.I.), satul Almaș, com. Gîrcina, jud. Neamț Vezi și m-rea Gîrcina.

Bobulescu C., *Sihăstria Secului și Sihla din jud. Neamț*, 1940, p. 12 (din A.L.P.R., 1936—1940) ⟨însemnare, 1747⟩; Iorga N., Doc. *Callimachi*, II, p. 46 ⟨doc. 1812⟩; *Uricarul*, XI, p. 352 ⟨doc. 1822, mile pentru schit⟩; A.L.P.R., 1935—1936, p. 139 ⟨mențiune, 1830⟩; *Uricarul*, VIII, p. 230 ⟨1834⟩ și X. p. 348; *Dicț. Rom.*, I, p. 62; Anuar 1930, p. 59; Mătasă C., *Călăuza jud. Neamț*, p. 120—121 ⟨bis. Duminica tuturor sfinților⟩; Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 511); Anuar 1909, p. 357 ⟨bis. de lemn Sf. Voievozi, 1760—1762, în stare rea⟩; Costăchescu M., Doc. *înainte de Ștefan*, I, p. 428 ⟨vechimea satului⟩; B.R., I, 1875, p. 37 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 409 ⟨dealul bisericii⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 123 ⟨satul lui Baico⟩.

ANDREIAȘU (Andriași, fost Șindilari de Sus), jud. Vrancea (bis. Sf. Apostoli — A. de Jos, ante 1809, refăcută 1850, reparată 1924—1926).

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 387; AER, 1936, p. 212; Costăchescu M., Doc. *înainte de Ștefan*, II, p. 226 ⟨despre sat⟩; vezi și *Documente*, XIV—XV, p. 210; *Dicț. Rom.*, I, p. 82 ⟨și „notițe istorice"⟩.

ANDRICĂUȚI (Varticeni) — Hotin.

Documente, XVI, vol. II, p. 161 ⟨la 1562 seliște a lui Vartic⟩; III, p. 339—340 ⟨la 1587 satul lui Gavril logofăt II⟩.

ANDRIEȘENI, jud. Iași[14] (bis. Sf. Nicolae, 1821—1823, reparată 1847 și 1885).

Anuar 1909, p. 341; Anuar 1930, p. 75; *Dicț. Rom.*, I, p. 83 ⟨bis. din 1834⟩; B.R., I, 1875, p. 38 ⟨despre sat⟩; (un alt sat cu acest nume e amintit în țin. Covurlui); *Așezări din Moldova*, p. 227 ⟨descoperirile arheologice⟩.

ANDRIEȘEȘTI — Bacău.

Uricarul, VI, p. 331, 342 ⟨doc. 1824⟩; B.R. I, 1875, p. 38 ⟨despre sat⟩; (se mai amintesc două sate A. în Fălciu și Tutova); *Dicț. Rom.*, I, p. 83.

SCHITUL ANGHELEŞTI, com. Rugineşti, jud. Vrancea (sec. XVII, ante 1675, fost metoh al episcopiei Roman)[15].

Bobulescu C., *Pocrovul*, Craiova, 1943, p. 39 ‹însemnare icoană, 1773›; Ionescu de la Brad, *Agricultura română în judeţul Putna*, Buc., 1870, p. 504; Anuar 1909, p. 389 ‹bis. de lemn din 1847›; AER, 1936, p. 241 ‹bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1805, adusă din Conţeşti — Sascut›; A.B., 1931, p. 187 ‹la 1809 bis. Sf. Nicolae›; *Doc. rel. agrare*, II, indice ‹sat al lui C. Razu›; „Milcovia", I, 1930, p. 10 ‹despre nume›; B.R., I, 1875, p. 38 ‹despre sat›; *Dicţ. Rom.*, I, p. 84 ‹bis. Sf. Gheorghe şi schit.›

ANTILEŞTI — Suceava. Vezi şi Ciumuleşti.

Uricarul, XI, p. 227 ‹doc. 1747›; B.R., I, 1875, p. 39 ‹despre sat›; Gorovei A., *Folticenii*, Fălticeni, 1938, p. 32—44 ‹şi doc. despre sat›; *Documente*, XIV—XV, p. 400; XVI, vol. I, p. 297; XVII, vol. II, p. 328; vol. III, p. 79; IV, p. 212, 298 etc. ‹doc›.

ANTOHEŞTI, com. Izvorul Berheciului, jud. Bacău (bis. de lemn în stare rea la 1890, cînd se construia una nouă de zid).

B.O.R., XIV, 1890, p. 115; *Dicţ. Rom.*, I, p. 93 ‹bis. din 1815›; Anuar 1909, p. 386; AER, 1936, p. 158‹bis din 1882›.

APACI — Tighina (bis. de lemn din 1804, reclădită).

Anuar 1922, p. 204.

ARAMA, com. Coarnele Caprii, jud. Iaşi (bis. Sf. Nicolae, 1838 sau 1840[16]; reparată 1898).

Anuar 1909, p. 341; Anuar 1930, p. 76; *Dicţ. Rom.*, I, p. 100 ‹A.=Protopopul›.

ARĂMEŞTI (fost Ciorsăceşti), com. Bahna, jud. Neamţ (două bis. de lemn, Sf. Nicolae şi Sf. Voievozi, ambele 1774, A. — Roman)[17].

Documente, XIV—XV, p. 232 ‹al lui Ivan Porcul›; XV, p. 151, 257 ‹hotare›; XVI, vol. I, p. 196—197 ‹la 1522 sat al lui Tăbuci Mititelul şi al fratelui său›; vezi şi vol. II, p. 90—91 ‹doc. 1555›; XVII, vol. V, p. 323 ‹la 1623 satul lui Tofan şi al Teodosiei Seachil›; B.O.R., XIV, 1890—1891, p. 925; Anuar 1909, p. 398; AER, 1936, p. 77 ‹bis. din 1912› şi 81 ‹bis. Sf. Voievozi — A. Boereşti sau Liliac, c. 1854›; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 334—345 ‹A. fost Ciorsăceşti›; Literat Valer, *Însemnări de pe cărţile de cult din biserica de la Lespezi — Bacău* (M.M., 1968, nr. 1—2, p. 94) ‹însemnare, 1745, bis. Sf. Arhangheli›; B.R., I, 1875, p. 39 ‹despre sat›; (aici se mai aminteşte un sat A. în Vaslui); *Dicţ. Rom.*, I, p. 100.

ARBORE, jud. Suceava (M bis. Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul, construită de Luca Arbore portarul de Suceava, 1502, zugrăvită în interior şi exterior la 1541 de sora sau nepoata sa, Ana; pictura, deosebit de frumoasă, executată de meşterul Dragoş Coman, se păstrează atît în interior, cît şi pe pereţii de sud şi vest ai exteriorului; se conservă, de asemenea, portretele lui Luca Arbore, al soţiei sale şi ale copiilor; unele reparaţii făcute în sec. XIX[18]; în anii 1964—1968 s-au executat unele lucrări de

restaurare a bisericii şi a turnului clopotniţă; curţile lui Luca Arbore, dispărute).

Kozak, *Inschriften*, p. 1—11; I.N., V, 1925, p. 345 ⟨însemnare, 1507, bis. nou zidită a curţii lui Luca Arbore de la Solca, hramul Tăierea capului Sf. Ioan⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 9; *Epaminonda Bucevschi despre biserica din Arbore* (F.F., 1932, nr. 3—4, p. 188—189) ⟨raport din 1887⟩; *Fondul religionariu gr. or. al Bucovinei* („Candela", 1891, p. 14—15); Romstorfer K., *Die griechisch-orientalische Pfarrkirken in Solka und Arbora* („Mitteilungen", neue Folge, XVIII, 1892, p. 44—47); Tomiuc Vasile, *Istoria bisericii şi a satului Arbora* (G. Buc., III, 1893, nr. 21); Nistor I., *Luca Arbore hatmanul. La 400 de ani de la moartea lui* (J.L., XII, 1924, p. 297—309) ⟨şi despre biserică⟩; Chiriac N.D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 66—67;

Grecu Vasile, *Vechi odoare nepreţuite* ⟨Calend. Gl. Buc., 1925, p. 22—24); Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, XVIII, 1925, p. 111—118); BCMI, XIX, 1926, p. 136 ⟨despre acoperirea bis., 1921 şi repararea stricăciunilor pricinuite de război⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 34, 1924, p. 34, 1926, p. 66, 1927, p. 77, 1928, p. 93;

Dan Dim., *Ctitoria hatmanului Luca Arbore* (BCMI, XIX. 1926, p. 37—46) ⟨despre ctitor şi averea sa, cu doc.; descrierea şi foto biserică, inscripţii⟩; Tafrali O., *Biserica lui Luca Arbore* („Viitorul", 15 sept. 1928); Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 107—108; Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 275—276) ⟨datarea picturii⟩; vezi şi indice; Vătăşianu V., *Bolţile moldoveneşti*, Cluj, 1929 ⟨lucrarea se ocupă de toate ctitoriile din vremea lui Ştefan cel Mare⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 55—62 ⟨despre ctitor⟩; BCMI, XXVIII, 1935, p. 139, XXX, 1937, p. 91 ⟨despre starea bis.⟩; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 19, 288, 289, 291, 292, 302, 305, 311; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 149—151; Bădăuţă Al., *Privelişti româneşti*, pl. 175; Ştefănescu I. D., *Mănăstirile Bucovinei* (R.F.R., VIII, 1941, nr. 8—9, p. 404—405); „Arhitectura R.P.R.", 1954, nr. 8, p. 18;

Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare, p. 184—189, 269—271 ⟨descriere sumară, planuri, foto, pietre de mormînt⟩; Vătăşianu, *Istoria artei (indice);* Comarnescu P., *Îndreptar artistic* ⟨indice⟩; Mircea Andrei, preot, *Biserica „Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul" din Arbore* (M.M., 1965, nr. 3—4, p. 201—207) ⟨descriere fără să indice bibliografia folosită⟩; Ştefănescu I. D., *Originea şi evoluţia unor teme care apar în arta bisericească* (M.M., 1964, nr. 1—2, p. 43—57); Oprea Petre, *Urme ceramice de la casele hatmanului Luca Arbore* (SCIA, artă plastică, 1965, nr. 2, p. 329—332);

Podlacha L., *Abendländische Einflüsse in den Wandmalereien der griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukovina*, Düsseldorf, 1911 (extras din Z.C.K., XXIV); Podlacha W., *Wandmalereien in den griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukovina* (B.S.P., 1912, p. 37—51); Idem, *Malowilda scienne;* Podlacha Vl., *Picturile murale din bisericile din Bucovina* (J.L., 1927, p. 206—217); Grecu V., *Eine Belagerung Konstantino-*

pels in den rumänischen Kirchenmalerei („Byzantion", I, 1924, p. 273—289); Idem, *Din pictura vechilor noastre biserici* (J.L., 1925, p. 401—406); Ştefănescu I.D., *L'évolution*, p. 124—130, pl. LVII—LXI; Tafrali O., *Le siège de Constantinople dans les fresques des églises de Boucovine*, în *Mélanges Schlumberger*, II, Paris, 1924, p. 457—461; Idem, *Les frèsques des églises de Bucovine*, în *Comptes-rendus des séances de l'Academie des Inscriptions et Belles-Lettres*, 1924; republicat în româneşte în „Viitorul", 11 mart. 1924 şi în *Îndrumări culturale*, Buc., 1927, p. 9—11; Henry P., *L'originalité des peintures bucoviniennes*, p. 291—303; Idem, *Folklore et iconographie religieuse*; Idem, *Les églises de la Moldavie*, p. 127—131; 197 passim şi pl. VII, XLVII; Grabar A., *L'origine des façades peintes*; Grabar A., *Les croisades de l'Europe orientale dans l'art*, în *Mélanges Charles Diehl*, II, Paris, 1935, p. 23; Ştefănescu I. D., *Peintures murales illustrant les liturgies, Illustrations des Psaumes, hymnes liturgiques, „Paremia" (propheties) et litanies de consécration* (R.I.R., V—VI, 1935—1936, p, 172); Grecu Vasile, *Influenţe sîrbeşti în vechea iconografie a Moldovei*, Cernăuţi, 1935 (din C.C., X, 1935, p. 235—242); Ulea Sorin, *Originea şi semnificaţia ideologică a picturii exterioare moldoveneşti* (SCIA, 1963, nr. 1, p. 57—91 şi 1972, nr. 1, p. 37—73; *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. Bukovina*, Viena, 1899, p. 431 ⟨desen mormîntul lui Luca Arbore⟩; despre ctitor vezi N. Stoicescu, *Dicţionar*, p. 261—262;

Caproşu I., *Biserica din Arbore*, Ed. Meridiane, Buc., 1967, Colecţia Mici îndreptare; *Documente de arhitectură*, nr. 7, 1962, pl. 14—21; Istodur Ion şi Ion Balş, *Contribuţii la cunoaşterea materialelor folosite în pictura murală exterioară a bisericilor din secolul al XVI-lea din Bucovina şi la unele probleme de tehnică* (R. Muz., 1968, nr. 6, p. 491—497); Comarnescu P., *Valoarea artistică a monumentelor din Bucovina* („Scînteia", 27 ian. 1968, p. 5) ⟨despre pictura bis.⟩; Drăguţ V., *Dragoş Coman, meşterul frescelor de la Arbore*, Buc., Ed. Meridiane, 1969, 38 p. + 78 planşe; prezentarea lui Dinu Giurescu, B.M.I., 1970, nr. 1, p. 72; *Istoria artelor plastice*, I, p. 333, 365 şi urm. ⟨descriere arhitectură şi pictură⟩; Irineu Crăciunaş-Suceveanu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., XLV, 1969, nr. 7—9, p. 430—432) ⟨descrierea picturii⟩.

ARBOROAIA (Muşeteşti) — Vaslui.

Ghibănescu, *Surete*, XXIV, p. 72—78, 79—81, 86—88 şi indice ⟨doc.⟩

ARDĂNEŞTI (Ardanovţi) — Suceava[19].

Documente, XVI, vol. III, p. 68 ⟨la 1576 satul B. pe Siret al m-rii Bistriţa, dat de Sin Bîrlici⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1578 (p. 100); DRH, XIX, p. 484—485 ⟨la 1628 restituit m-rii Bistriţa, după ce fusese luat de N. Ureche şi dat m-rii Secul⟩; vezi şi indice; *Dicţ. rom.* nu-l aminteşte ⟨dispărut⟩.

SCHITUL ARDELE — Tarcău, jud. Neamţ. Vezi şi Tarcău.

Dicţ. Rom., I, p. 103 ⟨ruinat⟩.

ARDEOANI, jud. Bacău[20] (bis. de lemn Sf. Voievozi, c. 1800, reparată 1903, în cimitir; și altă bis. nouă din 1911).

B.O.R., XIV, 1890, p. 382; Anuar 1909, p. 377; AER, 1936, p. 124; *Uricarul*, XVII, p. 259—261 ⟨doc. 1754⟩; B.R., I, p. 40 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 103—104 ⟨bis. din c. 1820⟩; *Documente*, XVI, vol. II, p. 104—105.

ARENI — Suceava[21]. Vezi și Suceava.

Costea Erast, *M-rea Sînt Ilie*, p. 129, 134 ⟨doc.⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 407 ⟨la 1706 sat al lui Ghedeon mitropolit⟩; vezi și XI, p. 280; Ștefanelli T.V., *Documente din vechiul ocol al C. Lungului moldovenesc*, Buc., 1915, p. 446 ⟨doc. 1813 despre numele satului de la ariile domnești⟩; M. Costin, *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, p. 46 ⟨lupta din 1595⟩; *Die das landtäfliche Gut „Tătarasch und Areni" betreffenden Urkunden und Schriften. Chronologisch zusammengestellt von Staadt-Vorstande in Suczawa*, Suceava, 1887; *Documente*, XVI, vol. III, p. 331; XVII, vol. IV, p. 426; vol. V, p. 326; Caproșu I., *Note lexicale și etimologice* („Anuar de lingvistică și istorie literară", Iași, XXII, 1971, p. 203—206) ⟨Despre numele Areni, de la arie⟩. Vezi și Reni, derivat de la lat. arena=nisip.

ARGEAUA — Putna și Tecuci.

B.R., I, 1875, p. 40—41 ⟨două sate⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 104 ⟨sat și cătun⟩.

ARICEȘTI — Roman (bis. din sec. XIX)[22]

ARIONEȘTI — Soroca (bis. de lemn din 1809, reclădită).

Anuar 1922, p. 180.

ARMĂȘENI, com. Averești, jud. Vaslui[23] (bis. ante 1812).

Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 276—277 ⟨doc. 1827 despre proprietatea satului⟩; B.R., I, 1875, p. 41 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 119 ⟨fost Armașul⟩; RSIAB, 1933, p. 283 ⟨1812⟩; D.R.H., XIX, p. 4 ⟨doc. 1626, amintind preotul⟩. Vezi și Armășoaia.

ARMĂȘENI, com. Băcești, jud. Vaslui.

B.R., I, 1875, p. 41 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 120; Ghibănescu, *Ispisoace*, IV/2, p. 70—75 ⟨hotărnicie, 1744⟩.

SCHITUL ARMĂȘOAIA, com. Pungești, jud. Vaslui (Sf. Ioan Botezătorul, ante 1809; fost metoh al ep. Roman). Vezi și următorul.

A.B., 1931, p. 87 ⟨cat. 1809⟩; *Uricarul*, XI, p. 352 ⟨doc. 1822, schitul Armașul⟩. Vezi și Armășeni.

ARMĂȘOAIA, com. Pungești, jud. Vaslui (bis. de lemn Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul, 1760 sau 1798, reparată radical 1910—1911).

B.R., I, 1875, p. 41 ⟨despre sat⟩; Anuar 1909, p. 436; AEH, 1934, p. 71, 1935, p. 95; 1936, p. 103 și 1938, p. 161; *Dicț. Rom.*, I, p. 121—122.

ARMENEȘTI (Cotic) — Vaslui.

Ghibănescu, *Surete*, V, p. 210—212, VIII, p. 14—16, 45—47 și in-

dice ⟨doc.⟩; *Uricarul*, VI, p. 306 ⟨doc. 1817⟩; B.R., I, 1875, p. 43 ⟨A.=Cotic⟩; *Dicț. Rom.* nu-l amintește.

M-REA ARON VODĂ, vezi Iași.

ARPĂȘEȘTI, vezi Goești.

ARSURA, jud. Vaslui (bis. de vălătuci din 1870—1875).[24]

Dicț. Rom., I, p. 129; *Așezări din Moldova*, p. 310 ⟨descoperirile arheologice⟩.

ARVA, com. Broșteni, jud. Vrancea (bis. de zid 1829, în ruină la 1909).

Anuar 1909, p. 388; *Dicț. Rom.* nu-l amintește.

ASĂU, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Voievozi, adusă de la Coștiugeni, ante 1802, în stare proastă la 1890) Vezi și următorul.

A.B., 1931, p. 179 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 373; AER, 1936, p. 167 ⟨bis. Intrarea în biserică, 1823⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 134 ⟨bis. din 1790⟩.

SCHITUL ASĂU — Bacău (Intrarea în biserică, ante 1760, bis. reclădită de zid 1820)[25]. Vezi și precedentul, Gura Asăului și Lunca Asăului

A.B., 1931, p. 77 ⟨cat. 1809⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨1834⟩; B.O.R., 1890, p. 370; Anuar 1909, p. 377; Bobulescu C., *Sihăstrii și schituri de pe valea Trotușului*, Buc., 1946, p. 16—21 (din A.R., X, 1945—1946, p. 296—301) ⟨istoric, însemnări⟩.

ATACHI — Soroca (bis. din 1793, construită de locuitori și de fam. Cantacuzino).

Anuar 1922, p. 181.

AUDIA, contopit cu Hangu, jud. Neamț (bis. de lemn Sf. Apostoli, 1824—1829, reclădită 1900).

Anuar 1909, p. 350; Anuar 1930, p. 171 ⟨bis. din 1918⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 139.

SCHITUL AVEREȘTI, jud. Vaslui[26] (Adormirea, construit de Sofronie și Sava, 1765—1777[27]; fost metoh al episcopiei Huși)[28].

Melchisedec, episcopul, *Cronica Hușilor* p. 289—290 ⟨doc. 1765⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 141 ⟨istoric⟩; Anuar 1909, p. 420; ⟨Pocitan⟩ V., *Metoașele episcopiei Hușilor* (C.H., 1934, nr. 4, p. 107—108) ⟨istoric⟩; AER 1934, p. 56 ⟨bis. de bîrne din 1790—1792⟩, 1936, p. 56—57 și 1938, p. 69; Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 137 ⟨despre sat⟩; vezi și *Documente*, XVII, vol. II, p. 24; B.R., I, 1875, p. 44 ⟨despre sat⟩; Rautenberg I., *Act de hotărnicie a moșiei Averești cu trupurile ei din Ghibarțu, proprietatea d-lui Costache Ioan Bossie*, 1890.

AVEREȘTI — Roman (bis. Sf. Ioan Botezătorul, ante 1809; bis. Sf. Împărați, 1810 sau 1840 a familiei Sturza)[29]. Vezi și Goești și Deleni.

A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 398 ⟨bis. din 1810⟩; AER, 1936, p. 96; B.R., I, 1875, p. 43—44 ⟨două sate⟩; *Dicț. Rom.*, I,

p. 140, D.R.H., XIX, indice ⟨Avereşti=Deleni — Neamţ⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 63—65.

AVEREŞTI, vezi Vereşti.

AVRĂMENI, vezi Prigoreni.

AVRĂMENI, jud. Botoşani (bis. Sf. Nicolae, de lemn, începutul sec. XIX, refăcută la mijlocul acestui secol de marele logofăt M. Andrei Milo şi apoi de locuitori cu lemnul bis. din Ungureni — Botoşani).

Documente, XVI, vol. II, p. 40—41 ⟨la 1554—1555 satul A. pe Vîlhovăţ dăruit de Toader Boboiog m-rii Humor⟩; p. 112—113 ⟨la 1558 1/2 din sat dăruită de Al. Lăpuşneanu lui Anton gomenic⟩; p. 154 ⟨la 1560 1/2 cumpărată de acelaşi de la Sofronia călugăriţa⟩; vol. III, p. 334—335 ⟨la 1587 1/2 din sat a fiilor lui Anton humelnic⟩; B.R., I, 1875, p. 44 ⟨despre sat⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 392; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 122—123; *Dicţ. Rom.*, I, p. 141; Anuar 1909. p. 333.

AVRĂMEŞTI, com. Voineşti, jud. Vaslui (bis. de lemn Adormirea, 1828, reparată 1905)[30]. Vezi şi următorul.

A.B., 1931, p. 198 ⟨la 1809 bis. Sf. Nicolae⟩; Anuar 1909, p. 427; A.E.H., 1935, p. 73—74; 1936, p. 77; 1938, p. 113—114; *Doc. rel. agrare*, II, indice; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, I, p. 358 ⟨doc, 1847, amintind bis. răzeşească⟩; Solomon C., *Monografia comunei rurale Avrămeşti, jud. Tutova*, Buc., 1934, 42 p.; Teodorescu — Kirileanu S., *Ştefan cel Mare şi Sfînt. Istorisiri şi cîntece populare*, Focşani, 1903, p. 175—177 ⟨despre întemeierea satului Avrămeşti de către Avram Huiban⟩.

AVRĂMEŞTI — Iaşi[31]. Vezi şi precedentul.

Ghibănescu, *Surete*, II, p. 141—154 ⟨hotărnicie selişte, 1630, a lui Tănase vornic, fostă în ocolul Tg. Frumos⟩; III, p. 143—145 ⟨cumpărată de Iordache Cantacuzino, 1638⟩, p. 252—260; vezi şi indice şi N. Iorga, *Studii şi doc.*, VI, p. 78; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 253—255, 445 (Avrămeni⟩.

NOTE

[1] La 1652 oct. 14 mai mulţi locuitori dăruiesc lui Adam căpitanul, pentru m-rea pe care a zidit-o, ocine în hotarul Osiacilor, în valea Brabănului; se menţionează că zapisul s-a făcut la sfinţirea m-rii (Arh. St. Buc., m-rea Adam, II/5). Vezi şi doc. cuprinse în *Cat. doc. mold.*, III—IV, indice. *„M-rea lui Adam ce este în codrul Gheanghii"* este amintită apoi de numeroase ori în doc., la: 1657 iunie 12, 1662 sept. 3, 1675 mart. 3, 1676 ian. 22, febr. 13 şi aug. 25, 1677 nov. 22 etc. (Arh. St. Buc., m-rea Adam„ II/134, I/10, III/5, Arh. St. Iaşi, DCCIV/16, CDV/151 şi 152, I.N., 1924, p. 181 etc.). Despre schit şi proprietăţile sale vezi doc. din 1681 sept. 1 (Arh. St. Buc., m-rea Adam, VIII/2).

La 1862 un descendent din familia ctitorilor afirma că m-rea Adam a fost construită de familia Adămească, familie care — după părerea sa — se trăgea (sau *„curgea"*) din familia domnească Movilă (Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr. Moldova, dos. 783/1860, f. 237).

[2] Despre înfiinţarea din nou a paraclisului Adormirea vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 965/1859. Despre înfiinţarea b o l n i ţ e i *ibidem*, dos. 655/1860 şi 1043/1859.

Despre diverse reparaţii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 149/1862 şi Min. Cult. şi Instr., dos. 2719/1874. Despre averea m-rii, idem, Min. Instr. Moldova, dos. 986/1859 şi 672/1860 şi dosare m-reşti, m-rea Adam, dos. 7 bis/1864. Despre mutarea călugăriţelor de la m-rea Floreşti la Adam vezi doc. din 1834 oct. 30 (Arh. St. Buc., m-rea Bogdana, LVIII/1).

[3] Vezi doc. din 1759 iulie 5 şi 1759 august 12, prin care m-rea e închinată mitropoliei (Acad. R. S. România, CLXXXI/124 şi 73).

[4] Vezi şi doc. din 1755 privind împărţirea satului (Acad. R. S. România, CCLXVIII/57).

[5] Vezi şi inscripţiile şi însemnările din sec. XVIII—XIX de la două biserici, transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, p. 45—49, 50—52).

[6] Amintită la 1587 mai 29, cînd nu este numită *„nou zidită"*, ceea ce arată o oarecare vechime (*Documente*, XVI, vol. III, p. 360). În schimb, i se spune *„nou zidită"* în inscripţia unui panaghiar din 1581, ceea ce dovedeşte că fusese construită cu cîtva timp înainte, fără să putem preciza cînd anume. Dintr-un alt document, din 1612 mai 15, rezultă că avea ispisoace de danie şi cumpărături de la Bogdan Lăpuşneanu şi de la Iancu Sasul (*ibidem*, XVII, vol. III, p. 84). În alt document, din 1625 iulie 1, se spune că m-rea fusese *„tîlhuită"* în vremea domniei lui Alexandru Lăpuşneanu voievod (*ibidem*, vol. V, p. 356).

După afirmaţia cronicarului I. Neculce, m-rea Agapia *„cea veche din deal"* a fost clădită *„cu cheltuiala şi agiutorul doamnii Elenii a lui Petru vodă Rareş"* cu *„osteniala"* mitropolitului Nicanor (N. Iorga, *Studii şi doc.*, III, p. 39).

[7] Pe la 1638 Gavril hatmanul scria la Bistriţa că *„facem o beseareсă de piiatră"* şi întrucît *„nu putem afla aicea în ţară la noi meşteri să poată lucra var de piatră"*, cere la Bistriţa astfel de meşteri (Iorga, *Doc. Bistriţa*, I, p. 62—63 şi Hurmuzaki, XV/2, p. 1044).

La 1663 ian. 13, egumenul m-rii vinde un sat cu 800 de lei pentru a şindrili m-rea stricată de oştile străine (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 92). M-rea Agapia *„cea veche din deal"* este amintită şi la 1668 mai 5, cînd apare ca martor de aci un ieromonah Gavrilă (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, LXIII/11).

Despre şindrilirea bisericii vezi doc. din 1672 ian. 15 (Acad. R. S. România, ms. rom. 878, f. 19 v.). Despre clădirea clopotniţei şi arhondaricului vezi doc. din 1831 aug. 17 (Acad. R. S. România, CLXXV/212).

[8] Despre refacerea bisericii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 1094/1859. Despre averea m-rii, *ibidem*, dos. 951/1857, 957/1859, 988 şi 991/1859. Vezi şi aşezămîntul din 1839 (*ibidem*, dos. 347/1839). Despre diverse alte reparaţii vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 1448/1867, şi 2991/1875.

Despre refacerea bis. mari a m-rii Agapia vezi şi Arh. St. Buc., Min. Lucr. publice, dos. 220/1860, 244/1862; despre reparaţii, *ibidem*, dos. 88/1863. Vezi şi Acad. R. S. România, Stampe, Kaindl, A. 46, 62. Despre pivniţele şi acareturile m-rii vezi Arh. St. Buc., dos. m-reşti Agapia, dos. 29/1862. Despre donaţia unor chilii de C. Vîrnav-Cuza vezi doc. din 1842 (Acad. R. S. România, MCCXL/16).

[9] La 1656 mart. 10, satul a rămas în stăpînirea lui Ion Hăbăşescu pîrcălab, în urma împărţelii cu fratele său, Grigore (Arh. St. Buc., ms. 578, f. 248).

[9bis] Vezi şi planurile moşiei A. din 1815 şi nedatat la Acad. R. S. România, Hărţi.

[10] Despre urmele unei bis., existente la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 223, f. 420).

[11] Despre satul A. — Neamţ vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CMXXIV şi Arh. St. Buc., Mitr. Mold., pach. CXXXIX şi CXLIV şi ms. 523 (fost sat al mitropoliei).

[12] Vezi şi lista de documentele satului la Acad. R. S. România, MXXXII/15.

[13] Amintit la 1789 aug. 29, cu prilejul unui schimb de moşii (Acad. R. S. România, CXXXIX/163). Vezi şi doc. din 1805 dec. 10 (Arh. St. Buc., schitul Almaş, I/1).

[14] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Cetăţuia-Iaşi, pach. I.

[15] Vezi doc. din 1673 oct. 19, închinare de ocină de către T. Dubinschi (Arh. St. Buc., ep. Roman, IX/1). Vezi tot acolo şi două planuri ale moşiei schitului (*ibidem*, IX/20 şi 21).

Vezi, de asemenea, pisania din vremea lui Scarlat Ghica voievod şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 65—71). Vezi şi Acad. R. S. România, LXIV/180 şi 182 (doc. din 1754 ian. 1 şi 1778 mai 29).

Despre acest schit vezi şi Arh. St. Buc., ep. Roman, pach. IX şi dosare m-reşti, ep. Roman, passim. Despre diverse reparaţii, idem, Min. Instr. Moldova, dos. 706/1852. Vezi, de asemenea, numeroasele doc. de la Acad. R. S. România, DCCCLVI/220 şi urm. şi DCCCLVII/154 şi urm. şi opisul de documente ale schitului (*ibidem*, DCCCLVII/178). În lucrarea lui Cristea despre Episcopia Roman, p. XXI, se susţine că actele schitului se află în vol. II şi V de doc. ale ep. Roman de la Acad. R.S. România.

[16] Amintită la 1842 sept. 10 (Acad. R.S. România, CMXLIX/29).

[17] La 1641 febr. 15 satul era al lui Pătraşco jitnicer, răscumpărat de la soţia lui Gh. Başotă (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 310). Despre sat vezi şi doc. de la Acad. R.S. România, DCXVII/78 şi urm. şi pach. CMLXIV şi Arh. St. Buc., Mitr. Mold., pach. CXXXIX şi ms. 523.

[18] Despre pictura bis. şi diverse reparaţii vezi Arh. St. Suceava, Mitr. Bucovinei, nr. 11 (1808—1867), 618 (1889), 207—208 (1873); şi un antimis, nr. 29 (1833—1882).

[19] La 1628 april. 19 satul era întărit m-rii Bistriţa care avea urice de la bătrînul Ştefan voievod (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, XXIII/10). De la m-re l-a cumpărat Nestor Ureche vornicul, care l-a lăsat fiului său, cronicarul Grigore Ureche (doc. din 1637 iun. 6, *ibidem* XXIII/12). Vezi întreg pachetul şi *Cat. doc. mold.*, indice.

[20] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCXXXIV şi DCXCII.

[21] Vezi opisul de doc. ale satului, fost proprietatea lui M. Sturza, la Acad. R. S. România, DXV/53.

[22] Vezi pomelnicul de la Acad. R.S. România, ms. rom. 4041.

[23] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ep. Huşi, pach. XXIX. Despre satul A. — Roman vezi idem, m-rea Aron Vodă, dos. m-reşti, dos. 2/1866, 6/1877 etc.

[24] La 1863 bis. trebuia refăcută (Arh. St. Buc., Min. Cult şi Instr., dos. 1084/1863, f. 1).

[25] Vezi şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R.S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 171—175, 187—189, şi 191—192).

[26] Despre sat, moştenirea lui Alecu Balş, vezi şi doc. din 1805 (Acad. R.S. România, MCCXLII/33, 34).

[27] Vezi doc. din 1765 mai 20, prin care mai mulţi locuitori dăruiesc schitului pe care-l zideşte părintele Sava la Avereşti ocine la Roşiori, pentru a fi şi ei ctitori (Arh. St. Buc., ep. Huşi, XXVII/22). La 1777 april. 4 mai mulţi răzeşi dăruiesc altă ocină, pe rîul Crasna, fostului egumen Sofronie ca să termine schitul (*ibidem*, XXVII/26). Vezi tot pachetul XXVII. Vezi, de asemenea, doc. din 1847 april. 6,

prin care slugerul Ioan Bosie ia sub îngrijirea sa bis. din Avereşti, făcută de moşul său, Sofronie, şi fostă sub epitropia episcopiei Huşi (*ibidem*, XXIV/157).

[28] Despre închinarea schitului la episcopia Huşi de către egumenul Sofronie vezi doc. din oct. 1789 (*ibidem*, XXVII/36). Despre satul Avereşti, vezi doc. de la Arh. St. Buc., A. N., pach. MMDCCLXXVI şi urm.

[29] Despre proprietarii satului vezi *Cat. doc. mold.*, indice, Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, pach. LXVIII şi Acad. R. S. România, LXXVII/52, 53 şi urm.

[30] Despre o bis. veche, ruinată la 1874, vezi Acad. R.S. România, ms. 230, f. 20,

[31] La 1638 mart. 22 Vasile Lupu întăreşte luĭ Iordache Cantacuzino vistier satul A. — Cîrligătura, ascultător de Tg. Frumos (Arh. St. Buc., m-rea Doljeşti, XII/1 b.). La (1634—1653) satul era al lui Tudorache vistier (Acad. R.S. România, CVIII/17).

B

SCHITUL BABELE — Putna (Sf. Ioan Bogoslovul, pe Putna, construit de călugărul Partenie, 1632—1633[1]; după jefuirea lui de oștile lui Matei Basarab, lîngă el s-a clădit m-rea Soveja). Vezi și m-rea Soveja.

Melchisedec episcopul, *Cronica Romanului*, I, p. 260—264 ⟨doc. 1644⟩; Sava Aurel, *Contribuții la istoria bisericii vrîncene* („Milcovia", II, 1931, p. 20); A.B., 1931, p. 185 ⟨la 1809 bis, Sf. Ioan Bogoslovul⟩; B.R., I, 1875, p. 81 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 154 ⟨sat pustiit⟩.

BABIN — Cernăuți (un fost schit 1752, desființat de austrieci 1783).

Pumnul A., *Moșiile mănăstirești*, p. 131; Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela", 1890, p. 2, 206—207); Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; Werenka, *Topographie*, p. 9—10; Anuar Bucovina 1923, p. 28; Hostiuc, *Schiturile Bucovinei*, p. 17—21.

BACĂU jud. Bacău[2].

Karadja C.I., *Delegați din țara noastră la conciliul din Constanța (în Baden) în anul 1415*, Buc., 1927, p. 13, 24—25 ⟨amintit și tîrgul Bahlo = Bacău?⟩; *Călători străini*, I, p. 65 ⟨la 1431 amintit civitas Bako⟩; C.T., 1876, p. 376—380 ⟨B. de Piscia despre arderea orașului, 1476⟩; *Documente* XIV—XV, p. 18, 321; XV, p. 301, 307 passim;

Panaitescu P.P., *Călători poloni* (indice); Bezviconi G., *Călători ruși* (indice); *Cat. doc. mold.*, I—IV (indice) ⟨doc. despre oraș⟩; D.I., IV, p. 120—123 ⟨descriere oraș, 1641, numărul bisericilor⟩; D.I., 1930, p. 343 ⟨numărul bisericilor, 1643⟩; *Codex Bandinus*, p. 217—224 ⟨descriere, 1646⟩; vezi și N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, I, p. 258—259; Cîndea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, Sibiu, 1917, p. 49—50 ⟨numărul bisericilor, 1661⟩; Mihailovici Paul, *Regestele actelor din arhiva de la Constantinopol a Sf. Mormînt* (R.S.I.A.B., 1934, p. 365—415) și extras, 1934 ⟨și doc. despre vama tîrgului Bacău, dată m-rii Bistrița⟩;

Lascu Viorica, *Documente inedite privitoare la situația țărilor române la sfîrșitul sec. XVII* („Anuarul Inst. de istorie", Cluj, 1969, p. 244 și urm., 258) ⟨descriere Bacău, 1688 și diverse știri despre bis. catolică⟩.

Uricarul, XII, p. 42—43 ⟨doc. 1697, parte din locul tîrgului dat lui Ștefan Ruset sluger⟩; *E. H. Weissmantells Dagbok*, ed. S. Bring, Stockholm, 1928, p. 219 ⟨descriere, 1713⟩; Wolf A., *Beiträge*, p. 72; Sulzer, *Ge-*

schichte, I, p. 419 ⟨despre oraş⟩; *Hacquet's neueste Reisen in den Jahren 1788 und 1789*, II, Nürnberg, 1791, p. 52 ⟨oraşul devastat de război⟩; Nistor I. I., *O descriere a principatelor române din 1822*, Buc., 1943, p. 22, 63 ⟨3 bis. de zid + 2 de lemn⟩; *Uricarul*, VI, p. 475—479 ⟨hrisovul pentru oraş, 1823⟩; Vezi şi *Documente economice*, p. 93—96; Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 25—28;

Uricarul, VI, p. 481—490 ⟨jurnal din 1840 privind organizarea tîrgului⟩; Iorga N., *Documente din Bacău (1856)* (BCMI, 1933, p. 177—182);

Hasdeu, *Etymologicum magnum*, III, col. 2288—2294 ⟨despre originea cumanică a numelui Bacău — ca şi Baku — şi un scurt istoric; şi despre episcopia catolică⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p., 179—187 ⟨istoricul şi dezvoltarea oraşului, despre monumente, documente, 1823—1840⟩; Iorga N., *Drumuri şi oraşe*, p. 145—149;

Radu Costache, *Bacăul de la 1850—1900*, Bacău, 1906, 136 p. ⟨istoria modernă a oraşului scrisă de un fost primar; istoria şi descrierea oraşului la mijlocul sec. XIX, din amintiri, despre şcoli şi biserici, viaţa politică a oraşului etc.⟩; *Note despre istoria Bacăului* („Ateneul cultural", III, 1927, nr. 1, p. 24—25); Grigorovici Gr., *Bacăul din trecut şi de azi. Culegeri monografice*, Bacău, 1934, 216 p. ⟨istoricul sumar al oraşului, cele mai multe date privind epoca nouă, mişcarea culturală, economică etc., despre bisericile oraşului, date sumare p. 55—66, multe date luate din lucrarea lui R. Costea⟩;

Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, I, p. 73—74 şi 184 ⟨numele oraşului⟩; Giurescu C. C., *Istoria românilor*, II/2, p. 410 ⟨despre originea numelui de la bako=călău⟩ şi p. 446 ⟨despre vechimea oraşului⟩; Tudoriu V., *Bacău*, Buc., 1963, Ed. Meridiane, 92 p. (ghid); Ciută I., *Oraşe în acte şi documente, Bacău, I* („Ateneu", oct. 1966, p. 16—17) ⟨Originea numelui şi un scurt istoric; cu unele greşeli⟩;

Platon Gh., *Populaţia oraşului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+tabele); Giurescu C. C., *Tîrguri sau oraşe*, p. 178—182 ⟨istoricul oraşului amintit de la 1408⟩; vezi şi indice;

Rachieru M., *Bacău—560* („Ateneu", iulie 1970, p. 2) ⟨despre prima menţiune documentară, 1408⟩; despre lucrările scrise cu privire la Bacău vezi Cosmescu M., *Monografiile Bacăului* („Ateneu", nov. 1968, p. 4, mart. 1969, p. 15);

Şerban C., *Aspecte din lupta orăşenilor din Ţara Românească şi Moldova împotriva asupririi feudale*... („Studii", 1961, nr. 3, p. 637—638) ⟨despre lupta locuitorilor din Bacău pentru moşia tîrgului, sec. XVIII—XIX⟩;

Botez C., L. Eşanu, I. Saizu, *Judeţul Bacău. Pagini memorabile din lupta maselor*, Bacău, 1971, 298 p.+CXXXVIII anexe+1 h. ⟨Şi o scurtă istorie a regiunii, îndeosebi despre dezvoltarea capitalismului⟩. Prezentarea lui D. Şandru, AIIAI, 1972, p. 402—403; Artimon Al., ⟨*Despre vechimea oraşului Bacău*⟩; relatare pe scurt în AIIAI, 1972, p. 653—654;

Lespeziau, M., *Din istoria Bacăului. Scurte monografii* („Probleme ale consiliilor populare", mart. 1972, p. 34—35).

Pentru monumentele din orașul și județul Bacău a se vedea și V. Căpitanu și V. Ursachi, *Ghidul monumentelor din județele Bacău și Neamț*, ⟨Bacău⟩, 1971, care cuprinde note sumare și nu totdeauna exacte, pe care nu le-am mai trecut la fiecare monument în parte.

— CURTEA DOMNEASCĂ (prima jumătate a sec. XV, refăcută de Ștefan cel Mare, ante 1499[3]; avariată în timpul expediției turcești din 1538 și ruinată în sec. XVI—XVII)[4]. Vezi și bis. domnească.

Codex Bandinus, p. 63, 78 ⟨curțile ruinate⟩; *Repertoriul monumentelor lui Ștefan cel Mare*, p. 231; Nicolescu Corina, *Arta în epoca lui Ștefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în vremea lui Ștefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 324; Antonescu Iulian, *Curțile domnești din Bacău* („Carpica", II, 1969, p. 331—342) ⟨descrie ruinele descoperite și face unele considerații despre reședința lui Alexandru vodă la Bacău⟩; „Dacia", XIII, 1969, p. 531 ⟨despre săpăturile arheologice din 1968⟩; *Curtea domnească a lui Alexăndrel vodă* („Ateneu", iunie 1968, p. 2) ⟨despre curtea domnească din Bacău⟩.

— HANURI[5].

— ȘCOALA VECHE (1839)[6].

Documente economice, p. 93—96 ⟨doc. 1823, venituri pentru înființarea școlii⟩; B.F.O., 1839, p. 285; Al. R., 1839, p. 319; F.S.P.M., 1839, p. 125 ⟨școală nouă⟩; B.F.O., 1841, p. 333 ⟨cumpărare casă pentru școală⟩; Al. R., 3 aug. 1841 și 21 mai 1842, p. 158 ⟨noul local al școlii⟩;

Dima-Drăgan Corneliu, *Centenarul primului liceu din orașul Bacău* („Ateneu", oct. 1967, p. 2); Popescu Petre, Dumitru Zaharia, Ioan Grigoriu, *Monografia liceului „George Bacovia" din Bacău" (1867—1967)*, Bacău, 1967, 128 p.

— BISERICI.

Tăbăcaru Gr., *Bisericile Bacăului*, Bacău, 1932, 36 p. ⟨publică inscripții de la bis. din jud. Bacău — fără să spună de unde le-a luat — și despre biserica Domnească-Precista din Bacău⟩; (recenzia lui I. Minea, C. I., 1929—1931, p. 385).

— BISERICA ADORMIREA, vezi bis. domnească.

— BISERICA ARMENEASCĂ (Sf. Mihail și Gavril, 1848—1856).

Goilav Gr., *Bisericile armene de prin țările române* (R.I.A.F., vol. XII, 1911, p. 459—460); Siruni H. Dj., *Bisericile armene din țările române*, p. 2 (din „Ani", 1942—1943, p. 490)

— BISERICILE CATOLICE (Sf. Fecioară, bis. episcopală[7], construită în sec. XV de Margareta, soția lui Alexandru cel Bun, sau de Margareta, soția lui Alexandru, fiul lui Ștefan cel Mare; existentă în sec. XVII; arsă la 1653; altă bis. clădită la 1841—1846[8]; bis. de lemn, din timpul lui Alexandru cel Bun, existentă pînă în sec. XIX),

„Transilvania", 1873, p. 81 ⟨doc. 1439 episcopia nouă de Bacău⟩; F.M.I.L., 1845, p. 25, 37 ⟨documente despre episcopie⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, I—II, p. 78—84, 94—95, 101, 123, 151—152, 176 ⟨descriere, 1814⟩ passim ⟨doc. scutiri, scrisori diverse; la 1741 se spune că fusese catedrală și palat episcopal, acum în ruină, și bis. de lemn⟩; B.I.P., 1868, p. 185 (Quirini, 2 bis.⟩; vezi și *Călători străini*, IV, p. 37, 51; Iorga N., *Studii și doc.*, I—II, p. 416 ⟨m-rea franciscanilor, ante 1600⟩; Panaitescu P., *Călători poloni* (indice); Corfus I., *Un document de la Irimie vodă referitor la franciscanii din Bacău (1601)*, în vol. *Omagiu lui Ion I. Nistor.*, Cernăuți, 1937, p. 898—903 ⟨despre alungarea lui Lubienicki din m-re⟩;

Hurmuzaki, VIII, p. 307 ⟨1606, episcopie și 2 bis.⟩; Iorga N., *Acte și fragmente*, I, p. 80 ⟨1636, o bis. de zid și una de lemn⟩; D. I., IV, p. 120—122 ⟨1641, descriere bis. catolică în parte distrusă⟩; vezi și *Călători străini*, V, p. 5, 96 passim, D. I., II, 1930, p. 327, 343 ⟨1643, descriere bis. Adormirea și una de lemn, Sf. Nicolae, părăsită⟩; IV, p. 243 ⟨1659⟩; *Monumenta spectantia Slavorum meridionalium*, XVIII, p. 270 ⟨1660, 2 bis. din care una ruinată⟩; D. I., I, p. 107—108 ⟨1670, bis. ruinată⟩; p. 192 ⟨1745, bis. acoperită cu paie⟩ și 206 ⟨bis. de lemn, 1762⟩; Ghika V. I., *Spicuiri istorice*, p. 26 ⟨la 1676 bis. dărîmată de apele Bistriței⟩; p. 31 ⟨o bis. năruită și una de lemn⟩; *Codex Bandinus*, p. 166—168 ⟨lista episcopilor⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 223 ⟨1741, bis. ungurească⟩; Iorga N., *Misionari*, p. 55—56 ⟨bis. ruinată, trebuia refăcută⟩;

Veress Andrei, *Scrisorile misionarului Bandini din Moldova (1644—1650)*, Buc., 1926, 67 p. (din AARMSI, s. III, t. VI, mem. 13) ⟨Unele privesc bis. catolică din Bacău⟩; Ghika Vladimir, *Scrisoarea unui preot catolic pămîntean din veacul al XVII-lea* (R. C., I, 1912, p. 578—581 și 588) ⟨la Bacău o bis. năruită și una de lemn⟩; *Fraților Al. și I. Lapedatu*, Buc., 1936, p. 623 ⟨reparații, 1748⟩;

„Arhiva" — Iași, I, 1889—1890, p. 116 ⟨doc. 1702, în care se spune că, la 1653, cazacii *„au aprins biserica* (catolică din Bacău) *și au ars toate dreasele episcopiei de n-au rămas nemică"*⟩; *Uricarul*, VIII, p. 166 ⟨bis. surpată⟩; *Reise nach der Moldau* („Ungrisches Magazin", III, 1783, p. 98) ⟨urme ale reședinței episcopale, 1767⟩; Al. R., 1846, dec. 22, p. 381—382 ⟨sfințirea bis. catolice⟩;

Kemeny Jozsef, *Ueber das Bisthum und das Franziskaner-Kloster zu Bakov in der Moldau. Ein Kritischer Beitrag zur Kirchengeschichte der Moldau, Walachei und Siebenbürgens*, în Kurz, *Magazin*, II, p. 3—82; Despre episcopia catolică de la Bacău, vezi și: Schmidt W., *Romano-catholici per Moldaviam episcopatus et rei romano-catholicae res gestae*, Budapesta, 1887; Eubel K., *Zur Geschichte der römisch-Katolischen Kirche in der Moldau* („Römische Quartalschrift", 1898, p. 107—126); Abraham Wladyslaw, *Biskupstva bacinskie w Moldawii w wieku XIV i XV* [Episcopia din Bacău în Moldova în sec. XIV—XV], Liov, 1902, 38 p. (extras din „Kwartalnik historyczny", 1902); Rosetti Radu, *Despre unguri și episcopiile catolice din Moldova*, Buc., 1905, (extras din AARMSI, s. II, t. XXVII, 1904—1905) ⟨și despre episcopia Bacăului⟩; Costăchescu M., *Despre un*

episcop latin, omorît în Moldova, în timpul lui Ştefan cel Mare. Despre mitropolitul Teoctist. Ştiri într-un uric de la Ştefăniţă vodă, din 1522 ianuarie 22 (A.L.N., 1935—1936, Iaşi, 1937, p. 59—63); Auner Carol, *Începuturile episcopatului de Bacău* (R. C., I., 1912, p. 383—408);

Veszely Imets és Kovács, *Utazása Moldva — Oláhhonban 1868*, Tg. Mureş, 1870, p. 48—52 ⟨ despre bis. catolică din Bacău⟩; vezi şi Kovács Ferencz, Károly-Fehérvári hittanár, *Úti naplója 1868*, p. 49;

Dicţ. Rom., I, p. 240 ⟨despre o bis. catolică veche la Baraţi, lîngă Bacău⟩; Bitay Árpád, *A moldvai magyarság* ⟨Ungurii din Moldova⟩ („Erdélyi irodalmi szemle", III, p. 129—151); Zotta Sever, *O m-re dispărută* (S.O.V., 1924, p. 1—29) şi extras, Chişinău, 1924 ⟨pe baza unor doc. din 1466—1766, crede că a existat o m-re a franciscanilor lîngă Bacău, la Tamaşi⟩ (prezentarea lui M. C⟨ostăchescu⟩, I.N., IV, 1924, p. 356—357); Minea I., *Cine a întemeiat m-rea catolică din Bacău* (C.I., II, 1932—1933, p. 207; Vătăşianu, *Istoria artei* (indice); Grigoraş-Caproşu, *Biserici din Moldova*, p. 55—56 ⟨despre vechea catedrală catolică⟩;

— M BISERICA DOMNEASCĂ (Precista, Adormirea, clădită de Alexandru, fiul lui Ştefan cel Mare, 1491[9], ca bis. a caselor domneşti, unde rezida ctitorul; reparată de Vasile Lupu[10] şi apoi la 1854 de egumenul Nil de la Esfigmen, cînd a fost şi zugrăvită; reparată 1890; restaurată de C.M.I., la 1930—1934), str. 9 Mai.

Inscripţii Bucureşti, p. 665—666 ⟨panaghiar, c. 1492⟩; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 128 ⟨pisania⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 25—27; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 83 ⟨moşiile m-rii⟩; A.B., 1931, p. 177 ⟨cat. 1809⟩;

C.A., 1863, p. 65 şi 1875, p. 43; Musceleanu Gr., *Monumentele străbunilor*, p. 43; B.O.R., XIV, 1890, p. 101—102; BCMI, I, 1908, p. 178; V, 1912, p. 188; 1926, f. 48, p. 8; Mironescu V., *M-rile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J.L., V, 1908 p. 110—111); Anuar 1909, p. 272;

Drăghiceanu V., *Mormintele din bis. Precista din Bacău. Raport adresat Comisiunii Monumentelor Istorice* (BCMI, IV, 1911, p. 152—159) ⟨despre săpăturile făcute în biserică şi inscripţii ale pietrelor de mormînt⟩; *Bis. Precista Bacău* („Albina", 1911—1912, p. 2 102) ⟨după BCMI⟩; Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 164;

Zota T., sachelar, *Istoricul bis. Precista din oraşul Bacău . . .*, Bacău, 1911, 44 p.+3 pl.; Drăghiceanu V., *Les coutumes d'enterrement des princes roumains* (B.S.H.A.R., XI, 1924, p. 110—114) ⟨despre săpăturile făcute⟩; Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 61—63; Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 61—64); Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 109—110; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 102; Balş Şt., *Vechea pardoseală a bis. Precista din Bacău* (BCMI, XXVIII, 1935, p. 91) ⟨descriere⟩; AER, 1936, p. 119—120; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 256, 259, 267, 273; Lehner I., *Der Wölbungsbau in der Moldau;*

Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare, p. 90—94, 257—258, 349—350 ‹descriere sumară, planuri, foto, pietre de mormînt›; Vătăşianu, *Istoria artei* (indice); Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice);

Berza Mihai, *Trei tetraevanghele ale lui Teodor Mărişescul în Muzeul istoric de la Moscova*, în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 590—594 ‹unul dat la 1491 bis. domneşti din Bacău›; *Istoria artelor plastice*, I, p. 322—324 ‹descriere arhitectură›.

— BISERICA LUI GAVRIL COCI (c. 1650).

Constantinescu D., *Menţiuni documentare despre o biserică pustie* (M. M., 1969, nr. 1—2, p. 88—90) ‹Publică doc. din 1661—1662 despre bis. zidită de Gavril Coci hatmanul la Bacău›; A.I.I.A.I., VIII, 1971, p. 385—386 ‹doc. din 1661 amintind de biserica pustie din Bacău făcută de Gavril hatman; Stoicescu, *Dicţionar*, p. 378—379 ‹despre ctitor›.

— BISERICA SF. CONSTANTIN ŞI ELENA (Sf. Împăraţi, clădită de Emanoil Crupenschi şi alţii, 1842—1845, reparată 1873, 1887, 1908, pictată 1923).

B.O.R., XIV, 1890, p. 103; Anuar 1909, p. 372; AER, 1936, p. 123; Apostol Al., preot, *Istoricul bis. parohiale Sf. Împăraţi Constantin şi Elena din oraşul Bacău*, Buc., 1925, 72 p. ‹despre vechimea şi originea oraşului Bacău, un scurt istoric; bisericile oraşului; despre biserica Sf. Împăraţi; istoric, descriere›.

— BISERICA NAŞTEREA SF. IOAN BOTEZĂTORUL (1806—1812, reparată radical 1924—1932).

Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 27—28; B.O.R., XIV, 1890, p. 102—103; Anuar 1909, p. 372; AER, 1936, p. 122—123.

— BISERICA SF. NICOLAE (reclădită? 1839—1848)[11].

Anuar 1909, p. 372; AER, 1936, p. 120—121; A.B., 1931, p. 177 ‹cat. 1809; bis. exista la această dată›.

BADEUŢI, vezi Bădăuţi.

BADRAGI, com. Zamostea, jud. Suceava (bis. Sf. Gheorghe, 1821).

Anuar, 1930, p. 138.

BAGIURA (fost Voicăuţi) — Dorohoi (bis. Sf. Dimitrie şi Sf. Nicolae, de lemn, construită de Chiriac Negri, 1752, catapeteasma zugrăvită c. 1856; bis. reparată 1860, reclădită 1860, reclădită 1909)[12].

B.R., I, 1875, p. 84 ‹despre sat›; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 92—93; Anuar 1909, p. 133; Anuar 1930, p. 136; *Dicţ. Rom.* I, p. 190.

M-REA DE LA BAHLUI (sec. XV).

Documente, XIV—XV, p. 321.

BAHLUIENI, vezi Cogeasca.

BAHNA, com. Vintileasca, jud. Vrancea (bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII, ante 1730)[13].

A.B., 1931, p. 182 ⟨bis. Sf. Nicolae-Bahnile⟩; B.R., I, 1875, p. 86 ⟨Bahnele=Musceleni⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 196 ⟨Bahnele, devenită mahala a orașului Focșani⟩.

BAHNA, jud. Neamț (bis. Cuv. Paraschiva, ante 1806)[14].

Documente, XIV—XV, p. 205 ⟨sat al lui Mic Crai⟩; p. 307, ⟨doc. 1459, sat al lui pan Gostilă⟩; XVI, vol. II, p. 44 ⟨sat al nepoților lui Ștefful și Isac Țutco⟩; *Uricarul*, XXV, p. 90 și urm. ⟨multe doc. ref. la sat⟩; *Dicț. Rom.*, 1, p. 193 ⟨B. — Bacău și B. — Neamț⟩; B.R., I, 1875, p. 85 ⟨despre sat⟩; Anuar 1909, p. 354 ⟨bis. nouă⟩; A.B., 1931, p. 178 ⟨la 1809 bis. Cuv. Paraschiva-Bahnile-Trotuș⟩.

BAHNA, com. Bîrgăuani, jud. Neamț (bis. de bîrne Sf. Nicolae, c. 1700, în stare rea la 1903 și bis. sf. Voievozi, în cimitir). Vezi și precedentul.

B.O.R., XIV, 1890, p. 924—925; Anuar 1909, p. 398; A.E.R., 1936, p. 77 ⟨bis. din 1926⟩; Sandu I., *Din trecutul satului Bahna, jud. Roman* („Analele Romanului", I, 1932, nr. 4, p. 8—12) ⟨publică diverse știri despre sat⟩; B.R., I, 1875, p. 85 ⟨despre sat⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 71 ⟨despre sat⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 170; XVI, vol. II, p. 44; vol. III, p. 379, passim. *Dicț. Rom.*, I, p. 193—194.

BAHNARI — Tutova (dispărut).

Documente, XVI, vol. I, p. 425 ⟨la 1546 sat al urmașilor lui Dragoș vornicul vîndut lui Ion logofăt⟩; vol. II, p. 52 ⟨la 1554 1/2 vîndută lui Iosaf monah, fost logofăt⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al fam. Gheuca⟩; B.R., I, 1875, p. 86 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 196 ⟨două sate, în Vaslui⟩.

BAHNARI (Tătărași) — Vaslui (bis. Adormirea, ante 1809 refăcută 1859—1860 sau 1840?).

A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 436; A.E.H., 1934, p. 71, 1935, p. 95, 1936, p. 103, 1938, p. 161; B.R., I, 1875, p. 85 ⟨despre sat⟩.

BAHRINEȘTI (Borhinești) — Suceava[15] (bis. din 1883).

Dan D., *M-rea Putna*, p. 224—225; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); ⟨1/2 din sat a fam. Stroici⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 217 ⟨1/2 a lui Sandu Sturza logofăt, 1741⟩; vezi și indice ⟨2 sate⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 10—11; Anuar Bucovina, 1923, p. 50, 1924, p. 50, 1926, p. 81, 1927, p. 92, 1928, p. 116; *Documente*, XIV—XV, p. 289, 293, 338 ⟨sat al m-rii Moldovița⟩; XVI, vol. III, p. 331 ⟨sat al m-rii Slatina⟩; Iorga N, *Studii și doc.*, V, p. 404 ⟨la 1695 satul lui Nicolae vistier⟩.

BAIA jud. Suceava.

Karadja C. I., *Delegați din țara noastră la conciliul din Constanța (în Baden) în anul 1415*, Buc., 1927, p. 12, 24 ⟨amintit și tîrgul Molda=Baia⟩; Panaitescu P. P., *Cel mai vechi act municipal din Moldova*. (R.I., IX, 1923, p. 183—186) ⟨1421 de la Baia⟩; Bonfini A., *Rerum ungaricarum decades quator*, Basel, 1568, p. 570 ⟨Se arată că în sec. XV Baia era „*urbs lignea vimineo muro circumspecta*"⟩; *Cronicile slavo-române*, p. 160 ⟨orașul întemeiat de Dragoș⟩; Vezi și indice, luptele din 1467; Ureche, *Letopisețul*,

p. 71 ⟨Orașul „*descălecat*" de sași olari⟩ și p. 93 ⟨ars la 1467 în timpul luptelor cu ungurii⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 13, 48—49, 90—91 passim;

Despre lupta de la Baia, 1467, cînd orașul a fost ars, vezi și *Epizod din istoria Moldovei. Episode de l'histoire de Moldavie* (G.M., supliment, 21 iunie 1851); ⟨Kogălniceanu M.⟩, *Ștefan cel Mare în tîrgul Băei* (A.I.L., (1854), p. 42—56) ⟨și despre monumentele vechi ale orașului⟩; Brătianu G., *Lupta de la Baia (după izvoare ungurești)* (R.I., 1919, p. 216—224); Panaitescu P. P., *Știri venețiene contemporane asupra bătăliei de la Baia* (R.I., 1922, p. 47—50); Iorga N., *La lettre d'Etienne le Grand, prince de Moldavie, sur la bataille de Baia (1467)* (R.H.S.E.E., 1934, p. 249—253); Minea I., *Un popas al regelui Mateiaș în Moldova* (C.I., 1934—1936, nr. 2, p. 89—94); Gonța Alex., *Strategia lui Ștefan cel Mare în lupta de la Baia (1467)* („Studii", 1967, nr. 6, p. 1127—1144) ⟨cu un plan al luptei⟩;

C. T., 1876, p. 376—380 ⟨B. de Piscia despre arderea orașului, 1476⟩; D.I., IV, p. 117 ⟨la 1641 patru biserici ortodoxe: Adormirea, Sf. Gheorghe, Sf. Treime și Înălțarea⟩; *Codex Bandinus*, p. 243—246 ⟨la 1646 două biserici de lemn și două de piatră, plus cea catolică⟩; Vezi și Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, I, p. 255—256; *Conrad Iacob Hiltenbrandt's Dreifache schwedische Gesandtschaftreise nach Siebenbürgen, der Ukraine und Constantinopel, 1656—1658*, Leyden, 1937, p. 101 ⟨orașul pustiit de război⟩; Cîndea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, Sibiu, 1917, p. 47—49 ⟨numărul bisericilor, 1661⟩; Panaitescu P. P., *Călători poloni*, p. 94 ⟨1700, două biserici ortodoxe, pustii⟩; vezi și indice; *E. H. Weismantells Dagbok*, Stockholm, 1928, p. 219 ⟨sat „*păcătos*" la 1713⟩; Sulzer, *Geschichte*, I, p. 140 și urm. ⟨despre sașii din Baia și o inscripție din 1652⟩;

C. R., 1845, p. 48—49 ⟨desen, ruinele de la Baia⟩; B.R., I, 1875, p. 87 ⟨despre sat⟩; Hașdeu, *Etymologicum Magnum*, III, col. 2349—2353 ⟨despre originea orașului și un scurt istoric; numele de Baia „*nu este decît o traducere*" a numelui pîrîului Toplița⟩; Philippide Al., *Originea românilor*, II, p. 369 ⟨numele Baia din slavul bania⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 197—200 ⟨istoricul orașului⟩; Iorga N., *Drumuri și orașe*, p. 158—163 ⟨despre bisericile în ruină⟩;

Lapedatu Al. și Ghika — Budești N., *Antichitățile de la Baia*, I, *Note istorice*, II, *Note arhitectonice și lucrări noi* (B.C.M.I., II, 1909, p. 53—72) ⟨vechimea și istoricul orașului și despre bis. catolică, Albă și a lui Petru Rareș; inscripții; despre o cetate veche; descrierea bisericilor și lucrările de restaurare de la bis. Albă⟩; R. *Antichitățile din Baia* („Albina", XII, 1908—1909, p. 1184—1187) ⟨după B.C.M.I⟩; Nistor I., *Die auswärtigen Handelbeziehungen der Moldau im XIV. und XV. und XVI. Jahrhundert*, Gotha, 1911, p. 89—90 ⟨crede că orașul exista la 1200⟩;

Fischer E., *Die Kulturarbeit des Deutschtums in Rumänien*, Sibiu, 1911, p. 90 și urm.; Kaindl R. F., *Geschichte der Deutschen in den Karpathenländern*, II, Gotha, 1907, p. 392; Weczerka H., *Die mittelalterliche und frühnenzeitliche deutschtums im Fürstertum Moldau*, München, 1960, p. 95 și urm. ⟨susțin, greșit, că Baia a fost creată de coloniști înainte de întemeierea statului moldovean⟩;

Iorga N., *Istoria poporului românesc*, Buc., 1922, p. 213 şi urm.; Grigoraş N., *Dregătorii tîrgurilor moldoveneşti şi atribuţiile lor pînă la Regulamentul Organic*, Iaşi, 1942, p. 8 şi urm.; Giurescu C. C., *Ist. rom.*, II/2, ed. IV-a, 1943, p. 443—444; Panaitescu P. P., *Interpretări româneşti*, Buc., 1947, p. 198—199; Vîrtosu Emil, *Din sigilografia Moldovei şi Ţării Româneşti*, în *Documente, Introducere*, vol. II, p. 461—475; Şerban C., *Geneza oraşelor medievale româneşti*, (S.A.I., XIV, 1969, p. 62 şi urm.) ‹toţi consideră oraşul Baia ca fiind anterior întemeierii statului moldovean›;

Dan Dimitrie, *Un document românesc la marele sigil (Baia)* (J.L., IV, 1907, p. 56 şi urm.); Dan Demeter, *Eine rumänische mit dem grosen Siegel der Sachsenstadt Baia in der Moldau vessehene Urkunde* („Mitteilungen der Arkiv Sektion der K.K. Zentral Kommission", VIII, 1911, p. 82—87) şi extras, Viena, 1910; despre sigiliu vezi şi „Analele Acad. Rom., Mem. Secţ. lit.", s. III, t. V, 1930—1931, pl. V, Ciurea D., *Sigiliile medievale ale oraşelor din Moldova* şi *Documente, Introducere*, vol. II, p. 461—474, unde se discută pe larg şi problema numelui;

Lapedatu Al., *Cele dintîi capitale ale ţărilor române. Argeşul şi Baia* („Calendarul Minervei", 1911, p. 145—153) ‹despre monumentele oraşului›; Ciurea V., *Călăuza jud. Fălticeni*, Fălticeni, 1924, p. 26—29 ‹despre oraş şi monumentele sale›; Raşcu G., *Baia. Cea dintîi capitală a Moldovei*, Chişinău, 1938, 8 p.; Giurescu C. C., *Istoria românilor*, II/2, p. 443—444 ‹despre vechimea oraşului şi istoric›; Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, I, p. 73, 183—184 ‹vechimea oraşului›;

Ferenţ Ioan, *Istoria catolicismului în Moldova. Epoca teutonă* („Cultura creştină", IX, 1920, nr. 12, p. 302—309) ‹Despre numirile şi vechimea oraşului Baia›; Costăchescu V., *Istoria oraşului Fălticeni*, p. 12—22 şi 26—59 ‹despre oraşul Baia şi bisericile sale›; Slătineanu Barbu, *Despre teracotele sucevene* (B.C.M.I., XXX, 1937, p. 138) ‹despre numele şi originea oraşului Baia›; Lapedatu Al., *Cele dintîi capitale ale ţărilor române: Argeşul şi Baia* („Cele trei Crişuri", XXIV, 1943, nr. 7—8, p. 131—133) ‹şi despre monumentele oraşului›;

Grigoraş N., *Vechi cetăţi moldoveneşti. (Originea lor)*, Iaşi, 1946, 24 p. (din S.C.I., XX, 1946, vol. III) ‹despre vechile întărituri de lemn şi pămînt ale oraşului Baia, pe care le consideră anterioare formării statului›; Ciurea D., *Noi contribuţii la istoricul oraşului Baia* (S.C.Ş., Iaşi, VI, 1955, nr. 3—4, p. 31—50); Andronic Al., *Oraşele moldoveneşti în sec. al XIV-lea în lumina celor mai vechi izvoare ruseşti* (Rol., XI, 1965, p. 213—214) ‹despre vechimea oraşului›; Giurescu C. C., *Oraşe sau tîrguri*, p. 182—190 ‹despre vechimea şi istoricul oraşului›; vezi şi indice;

Grigoraş N., *Despre oraşul moldovenesc în epoca de formare a statului feudal* (S.C.Ş., — Iaşi, XI, 1960, fasc. 1, p. 88—90) ‹despre vechimea oraşului Baia=Moldova înainte de 1300 şi despre existenţa probabilă a unor fortificaţii în sec. XV›; *Aşezări din Moldova*, p. 307—308 ‹descoperirile arheologice›; Ciurea D., *Noi consideraţii privind oraşele şi tîrgurile din Moldova în secolele XIV—XIX* (A.I.I.A.I., VII, 1970, p. 22 şi urm.) ‹crede că oraşul Baia s-a format după jumătatea sec. XIV›; Andronic

Alex., *Les villes de la Moldavie au XIV-e siècle à la lumière des sources les plus anciennes* (R.R.H., t. IX, 1970, nr. 5, p. 850—851) ⟨despre vechimea orașului⟩; Matei Mircea, *Studii de istorie orășenească medievală (Moldova, sec. XIV—XVI)*, Suceava, 1970, p. 45 passim ⟨crede că și orașul Baia datează din sec. XIV⟩;

Honigberger R., *Alte deutsche Städte in der Moldau und Walachei* („Deutsche Politische Hefte aus Gross-Rumänien", V, 1925, nr. 1—2, p. 18—22, nr. 10, p. 18—22);

Zaharia N., D. Teodor, Silvia Iacob-Teodor, Dan G. Teodor, Emilia Zaharia, *Noi date arheologice referitoare la tîrgul Baia* („Mat. arh.", IX, p. 353—366); Neamțu Eugenia, Vasile Neamțu și Stela Cheptea, *Contribuții la problema începuturilor orașului Baia*, comunicare ținută la Iași vezi rezumatul în AIIAI, 1972, p. 653); Neamțu Eugenia, Vasile Neamțu și Stela Cheptea, *Începuturile orașului Baia în lumina datelor arheologice* (A.U.C., istorie, XIX, 1973, fasc., 2, p. 165—181+5 pl. ⟨Se arată că așezarea a căpătat caracter urban în a doua jumătate a sec. XIV⟩.

— BISERICI.

Stoicescu N., *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol* (M.O., 1969, nr. 11—12, p. 915) ⟨descriere bis. Albă și catolică la 1871⟩; Lapedatu Alex., *Die Antiquitäten von Baia* („Die Karpathen", IV, 1910, p. 26—30, 58—60); Brînzei Dumitru, *Începuturile arhitecturii religioase în Moldova și ctitoriile de la Baia din sec. XV—XVI* (M.M., XXXI, 1955, nr. 7—8, p. 381—390) ⟨lucrare de compilație; istoria orașului și despre bis. catolică, bis. Albă și bis. Adormirea a lui Petru Rareș⟩; Vătășianu, *Istoria artei* (indice); Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice, bis. Albă și Adormirea, a lui Petru Rareș);

Teodoru Rada, *Vechile biserici din Baia* (SCIA, artă plastică, 1973, nr. 1) ⟨Datează bis. catolică din a doua jumătate a sec. XV; bis. Albă din sec. XVII; dovedește existența unei faze romanice tîrzii în arhitectura catolică de la Baia; face unele rezerve cu privire la existența doamnei catolice a lui Alexandru cel Bun, Margareta⟩.

— M. BISERICA ADORMIREA (construită de Petru Rareș, 1532, zugrăvită de același domn, 1535; se păstrează pictura originară, prost conservată însă).

Ureche, *Letopisețul*, p. 166; Iorga N., *Inscripții*, f. I, p. 63—64; I.N., III, 1923, p. 170 ⟨însemnări⟩; Tempeanu V., *Album Fălticeni*, p. 7 ⟨desen⟩; *Documente de arhitectură din România*, nr. 9, Buc., 1964, pl. 33—34 ⟨planșe și scurtă descriere⟩; Anuar 1909, p. 360;

Balș G., *Biserici din sec. XVI* (BCMI, 1928, p. 39—46) ⟨descrierea arhitecturii⟩; Vezi și indice; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 112; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 145; Grabar A., *L'origine des façades peintes;* Balș G., *Maica Domnului îndurătoarea*, p. 8; Grecu V., *Eine Belagerung Konstantinopels in der rumänischen Kirchenmalerei* („Byzantion", I, 1924, p. 273—289); Grecu V., *Scena asediului Constantinopolului de către turci* (J.L., XIV, 1926, nr. 11—12); Tempeanu V., *Portretul de la Baia al lui Petru Rareș și al familiei sale* (F.F., 1929, nr. 1, p. 7—10); Grecu Vasile, *Influențe*

sîrbești în vechea iconografie bisericească a Moldovei, Cernăuți, 1935 (din C.C., X, 1935, p. 235—242); Ulea Sorin, *Originea și semnificația ideologică a picturii moldovenești* (SCIA, 1, 1963, nr. 1, p. 57—91 și 1972, nr. 1, p. 37—53); *Eglises peintes; Istoria artelor plastice,* I, p. 342; Crăciunaș Irineu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., 1970, nr. 3—6, p. 137—139) ⟨și a bis. Adormirea — Baia, parțial păstrată.⟩

— M. BISERICA ALBĂ (Sf. Gheorghe, după 1467 sau sec. XVII, ruinată; restaurată 1907—1908).

Antoniu, *Album,* p. I-a, p. 10; Tempeanu V., *Album Fălticeni,* p. 6 ⟨desen⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 407, BCMI, 1908, p. 35, 171—172, 1911, p. 35; 1912, p. 40; 186; O *restaurare (bis. Albă — Baia)* („Albina", XII, 1908—1909, p. 908—909) ⟨după BCMI⟩; R., *Biserica Albă din Baia* („Albina", XII, 1908—1909, p. 1238); Dobrescu, *Istoria bisericii în sec. XV,* p. 161; Mironescu V., *M-rile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 106—107); Ghika — Budești, *Mobilierul bis. Albe din Baia* („Arhitectura", I, 1916, nr. 2, p. 46—51); Balș G., *Bisericile lui Ștefan cel Mare* (BCMI, XVIII, 1925, p. 17—21); Idem, *Biserici sec.* XVII—XVIII, p. 115—118 și indice; Balș G., *L'influence de l'architecture gothique sur l'architecture roumaine* (BSHAR, XV, 1929, p. 9—13); Iorga N., *Istoria bisericii,* I, p. 101; *Repertoriul monumentelor lui Ștefan cel Mare,* p. 198—201 și 263.

— BISERICILE CATOLICE (Sf. Treime, ante 1387; M. Sf. Fecioară, construită cu ajutorul lui Alexandru cel Bun, la 1410, în amintirea soției sale Margareta; ruinată după 1646, cînd a fost descrisă de misionarul Bandini; bis. Sf. Apostoli, sec. XVII).

Iorga N., *Pietrele de mormînt ale sașilor din Baia* (BCMI, XIV, 1931, p. 1—6) ⟨inscripții și foto⟩; vezi și recenzia lui Hans Petri, în „Siebenbürgische Vierteljahrschrift", 1933, p. 257—270; *Inscripții București,* p. 502—505, 509—510, 512—514, passim; vezi și indice ⟨inscripții de pe pietrele de mormînt ale sașilor din Baia⟩; Iorga N., *Istoria românilor prin călători,* I, p. 230 ⟨despre arderea bisericii, 1600⟩; *Călători străini,* IV, p. 38 ⟨două biserici, 1599⟩; Iorga N., *Studii și doc.,* I—II, p. 416 ⟨bis. ante 1600⟩; Hurmuzaki, I/2, p. 470 ⟨inscripție, 1410 după Bandini⟩ și VIII, p. 307 ⟨1606, bis. mare și frumoasă⟩; Iorga N., *Acte și fragmente,* I, p. 80 ⟨1636, bis. de piatră⟩; D.I., IV, p. 116—117 ⟨1641, descrierea bisericii și pisanie 1410 și o altă bis. Sf. Apostol Petru⟩; D.I., II, 1930, p. 347 ⟨1643, descriere bis. Adormirea și alta în ruină⟩; *Codex Bandinus,* p. 243—244 ⟨descriere, inscripție⟩; vezi și *Călători străini,* V, indice; Filitti I. C., *Din arhivele Vaticanului,* I, p. 103 ⟨1654⟩; D.I., IV, p. 243 ⟨1659⟩; *Monumenta Spectantia,* XVIII, p. 270 ⟨1660⟩; C.T., 1883, p. 261 ⟨1668⟩; D.I., I, p. 106 ⟨1670⟩, p. 192 ⟨la 1745, două bis., din care una distrusă⟩; Ghika V. I., *Spicuiri istorice,* p. 29—30 ⟨la 1677 o bis. mare și un paraclis⟩; Panaitescu P. P., *Călători poloni,* p. 94 ⟨1700, bis. catolică⟩; Wolf, *Beiträge,* p. 71; R.C., I, 1912, p. 585—586 ⟨1676, o biserică mare și un paraclis⟩; Bitay Arpad, *A moldvai magyarság* [Ungurii din Moldova] („Erdély irodalmi szemle", III, p. 129—151);

Lapedatu Al., *Monumentele istorice*, p. 199—206 ⟨după BCMI⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 407—408 ⟨despre bis. „săsească"⟩; Auner C., *Episcopia de la Baia* (R.C., 1915, p. 89—127) ⟨despre împrejurările în care s-a clădit bis. și s-a înființat episcopia⟩; Recenzia lui N. Iorga, R.I., I, 1915, p. 183—184; Vezi și Rosetti Radu, *Despre unguri și episcopiile catolice din Moldova*, passim; Netzhammer, Raymund, *Aus Rumänien*, II, 1913, p. 243—256 ⟨despre bis. Albă și ruinele bis. catolice din Baia⟩; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 47; Horwath Walter, *Katholische Kirchenruinen in der Moldau* („Sieb. Viert"., 1938, p. 56—60) ⟨despre bis. catolică din Baia⟩; „Sămănătorul", 1906 p. 491 ⟨desen după C.R., 1845⟩; Tempeanu, V., *Album Fălticeni*, p. 5 (desen); Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 69—70; Nicolescu Corina, *Arta în epoca lui Ștefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în vremea lui Ștefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 286; Grigoraș — Caproșu, *Biserici din Moldova*, p. 52—54 și pl. 67—72 ⟨despre catedrala catolică și foto ruine⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 188; „Dacia", N.S., XIII, 1969, p. 531 ⟨despre săpăturile arheologice⟩.

BAINȚI — Suceava (bis. Sf. Dumitru, 1807; înainte de aceasta o bis. sec. XV, ante 1490). Vezi și Balinți.

Anuar 1923, p. 50, 1924, p. 50, 1926, p. 81, 1927, p. 92, 1928, p. 116. *Documente*, XV, p. 132 ⟨doc. 1490, amintind bis.⟩; XVI, vol. IV, p. 280; XVII, vol. IV, p. 205, 431; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; Iorga N., *Studii și doc.*, IV, p. 413 ⟨sat al lui Ioan Flondor, 1745⟩.

BALAUREȘTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită).

Sava, *Doc. Lăpușna*, indice; Boga, *Doc. bas.*, III, p. 35—36 ⟨doc. 1818⟩; RSIAB, 1930, p. 210 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 87; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 412—413 ⟨la 1620 părți de sat ale lui Lupu logofăt⟩; B.O.R., 1934, p. 197 ⟨însemnare, 1809⟩.

BALCIU, com. Miroslava, jud. Iași (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1751—1752, reparată 1893).

B.R., I, 1875, p. 85; Anuar 1909, p. 346—347.

BALINȚI (Balincea), com. Hăvîrna, jud. Botoșani (bis. Sf. Nicolae, construită de vistierul N. Roset-Roznovanu, 1864). Vezi și Bainți și Mîndrești.

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 136; Anuar 1909, p. 340; *Dicț. Rom.*, I, p. 216; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 325 ⟨satul era al m-rii Voroneț⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 153—154 ⟨la 1519 satul B. pe Siret al lui Cozma Șarpe postelnic⟩; vol. I, p. 490; XVII, vol. I, p. 252 ⟨sat al m-rii Voroneț⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura jud. Dorohoi*, p. 399; B.R., I, 1875, p. 136 ⟨despre sat⟩; Măzăreanu Vart., *Condica m-rii Voroneț*, ed. S. F. Marian, Suceava, 1900, p. 48—58 ⟨despre satul Balița, dat m-rii de Petru Rareș⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 303 ⟨despre satul B.=Mîndrești — Botoșani; altul⟩; Dan D., *M-rea Sucevița*, p. 154 ⟨hotărnicie, 1778⟩.

BALOMIREȘTI — Iași (dispărut).

Documente, XV, vol. II, p. 196 ⟨doc. 1493, satul B. pe Bahlui, unde a fost jude Balomir, era al lui Mănăilă și al altora⟩; XVII, vol. IV, p. 450—454 ⟨la 1620 părți de sat ale familiei Roșca⟩; un alt sat B. în Tutova (Antonovici, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 268 și urm.).

BALOMIREȘTI — Roman.[16]

Documente, XIV—XV, p. 70; XVI, vol. III, p. 302—303 ⟨la 1586 sat al lui Andronic Ciolpan și al fratelui său⟩; XVII, vol. V, p. 5—6 ⟨la 1621 vîndut de D. Goia lui C. Batiște paharnic și răscumpărat apoi de D. Ștefan logofăt⟩; vezi și p. 26—27 și DRH, XIX, indice; B.R., I, 1875, p. 136 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 216 ⟨vechimea satului⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 180, XV, p. 170 ⟨B.-Neamț⟩.

M-REA DE LA BALOSIN (sec. XV).[17]

BALOSINEȘTI — Suceava[18] (dispărut).

Documente, XVI, vol. I, p. 29 ⟨la 1503 sat al m-rii Putna⟩; satul a mai fost întărit m-rii la 1520 (vol. I, p. 171); XIV—XV, p. 164, 204, 265, 404 ⟨satul m-rii Horodnic⟩; (un alt sat Balosina, inclus în Săcărești, era la 1582—1583 al Măgdălinei Moțoc; vol. III, p. 192). Vezi și următorul.

BALOSINEȘTI (Bolosinești) — Tutova (curți boierești, sec. XVII).

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 312 ⟨satul lăsat lui Ioniță Paladi, 1727, era *„într-un hotar“* cu Bicani⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨Bolosinești⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 93 și urm., IV, p. 336—337 ⟨doc. ref. la satul B., pe Simila, cu curți ale lui Nicoară hatmanul; și o hotărnicie din 1720⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 172, 176, 251; XVII, vol. III, p. 112 passim; *Uricarul* XXI, p. 322—329 ⟨1741⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 216 ⟨B=Săcărești⟩.

BALOTINA — Bălți (bis. Intrarea în biserică, sec. XVIII, luată de apele Prutului, reclădită de răzeși, tot de lemn).

Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 42—43; A.B., 1936, p. 22—23 ⟨doc.⟩; vezi și 1934, p. 155—156; Anuar 1922, p. 31.

BALȘ, vezi Bozieni.

SCHITUL BALȘ, vezi Frumușica.

BALTA RAȚEI, com. Vînători, jud. Vrancea (bis. Adormirea, 1836—1837, distrusă în timpul războiului 1916—1918).

Anuar 1909, p. 390; AER, 1936, p. 219; B.R., I, 1875, p. 139—140 ⟨despre satul B. — Tecuci și B. Rației — Putna⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 232 ⟨cătun⟩.

BANCA, vezi Bănceni.

BANUL, vezi Căcărăzeni.

BARBOȘI, vezi Bărboși.

BARCEA, jud Galați (bis. Sf. Voievozi, 1796, reparată 1846, arsă 1882, refăcută 1884).

A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 243—244; Anuar 1909, p. 405; AER, 1936 p. 283 și 310 ⟨și bis. din Barcea Nouă, 1930⟩.

BARDĂR — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită).
RSIAB, 1929, p. 347—348 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 82.

BASARABI, com. Preuţeşti, jud. Suceava (bis. Sf. Andrei, 1836, clădită de A. Forăscu).
Dicţ. Rom., I, p. 245. Vezi şi Băiceni.

BAŞEU — Dorohoi.
B.R., I, 1875, p. 227; *Dicţ. Rom.*, I, p. 252; *Documente*, XVII, vol. II, p. 347.

BAŞOTENI, vezi Boşoteni.

BAZGA, com. Răducăneni — Fălciu[19] (bis. de lemn Sf. Voievozi, veche).
AEH, 1936, p. 57 şi 1938, p. 69 ⟨bis. noi⟩; Rosetti Radu, *Cronica Bohotinului*, Buc., 1905, 167 p. (extras din AARMSI, s. II, t. XXVIII) ⟨şi despre satul Bazga⟩; B.R., I, 1875, p. 230; *Dicţ. Rom.*, I, p. 256.

BAZGA (Gălăşeşti), com. Horgeşti, jud. Bacău.[20]
AER, 1936, p. 151 ⟨bis. veche de lemn, Mazili — Bazga⟩; B.R., I, 1875, p. 230; *Dicţ. Rom.*, nu-l aminteşte; Dan D., *M-rea Suceviţa*, p. 150—152 ⟨B. -Iaşi⟩.

BĂBICENI, com. Durneşti, jud. Botoşani.
Ghibănescu, *Surete*, III, p. 183—189 ⟨B.-Fălciu parte a lui Iorga stolnic, 1648⟩; IV, p. 24—27, 41, 52—53, XXIV, p. 89—92 ⟨vîndută lui Duca vistier, 1664 şi dată la 1667 m-rii Cetăţuia⟩; *Uricarul*, XIX, p. 409—415 ⟨hotărnicie, 1826, selişte a vornicului Al. Greceanu, fostă a m-rii Cetăţuia⟩; B.R., I, 1875, p. 81 ⟨satul B.-Botoşani⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 261.

BĂBOEŞTI — Neamţ (bis. de lemn sec. XIX).
B.R., I, 1875, p. 82; *Dicţ. Rom.*, I, p. 262.

BĂBULEŞTI, vezi Bubuleşti.

BĂBUŞA — Roman (bis. de lemn sec. XIX).
B.R., I, 1875, p. 82; *Dicţ. Rom.*, I, p. 262.

BĂBUŞA (Băbuşani), com. Băceşti, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1750, refăcută? 1848—1850?).
B.R., I, 1875, p. 82 ⟨despre sat⟩; A.B., 1931, p. 204 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 398; AER, 1936, p. 78; *Dicţ. Rom.*, I, p. 262 ⟨Băbuţa⟩.

BĂCANI (Bicani, Ghicani), jud. Vaslui (bis. şi curţile lui Simion Gheuca fost mare medelnicer, devenite la 1651 proprietatea lui Toader Palade [21]; ruinele M; bis. Sf. Nicolae, 1800, reclădită de zid 1865);
Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 21—22 ⟨doc. 1651⟩, XVI, p. 184 şi urm. ⟨doc.⟩; Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, III, p. 70—71 ⟨la 1704 casele erau ale lui Enache Paladi⟩; A.B., 1931, p. 198 ⟨cat. 1809⟩; *Documente*, XVII, vol. V., p. 269—270 ⟨la 1624 părţi de sat ale lui Simion Gheucă spătar⟩; vezi şi DRH, XIX, indice ⟨Bicani=Ghicani⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 336—337, III, p. 46 şi urm., 93 şi urm. ⟨doc. referitoare la satul Băcani=Bicani⟩ şi p. 312 ⟨satul lăsat lui Ioniţă Paladi, 1727; satul

„umbla într-un hotar“ cu Balosinești⟩; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 279—288, 292—296; vezi și indice ⟨doc., satul fost al lui Nicoară vornicul⟩; B.R., I, 1875, p. 82—83 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 262 și III, p. 512 ⟨Ghicani⟩; AEH., 1934, p. 63, 1935, p. 84.

BĂCEȘTI, jud. Vaslui (bis. sec. XVIII, ante 1753).

Ghibănescu, *Ispisoace*, III/1 și IV/2, indice ⟨multe doc. despre sat⟩; vezi îndeosebi IV/2, p. 78 ⟨doc. 1753 despre șindrilirea bisericii⟩; AER, 1936, p. 77; Anuar 1909, p. 398 ⟨bis. Sf. Voievozi, 1843—1844, reparată 1880 și 1899⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 354; XVII, vol. I, p. 15, 51.

BĂCEȘTI — Neamț.

Dicț. Rom., I, 263—264 ⟨sat și tîrgușor⟩[22]; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica“, III, 1970, p. 5—32); *Documente*, XVI, vol. IV, p. 178; XVII, vol. I, p. 57 ⟨parte a lui Damian vistierul⟩.

BĂCIOI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, mărită la începutul sec. XIX).

Boga, *Doc. bas.*, indice; RSIAB, 1929, p. 341 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1933, p. 312 ⟨doc.⟩; Anuar 1922, p. 77 ⟨bis. din 1866⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 230 ⟨doc. 1618, Băcicăuți⟩.

BĂDĂRĂI (Iugani) — Iași (bis. de lemn Sf. Voievozi, adusă de la Ulmi, 1826, reparată 1847, 1872 și 1901)[23].

B.R., I, 1875, p. 83 ⟨despre sat⟩; Anuar 1909, p. 349; *Dicț. Rom.*, I, p. 264; ACMIB, II, 1928, p. 150 ⟨însemnare⟩.

BĂDĂUȚI (Badeuți), jud. Suceava (bis. Sf. Procopie, clădită de Ștefan cel Mare, 1481, distrusă de austrieci 1916, cînd a rămas numai clopotnița M.).

Ureche, *Letopisețul*, p. 106 ⟨despre clădirea bisericii⟩; „Arhiva“ — Iași, VI, 1895, p. 90—91 ⟨pisania, 1481⟩; Beldiceanu N., *Inscripția de la Bădăuți* (*ibidem*, p. 475—478); Kozak, *Inschriften*, p. 44—51; J.B.L.M., 1893, p. 55—56 ⟨după „Mitteilungen“, 1889⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 65;

Hasdeu, *Etymologicum Magnum*, III, col. 2851—2854; Klauser Heinrich, *Über die Kirche zu Badeutz* („Mitteilungen“, XV, 1889, p. 215); Tomiuc V., *Bis. din Bădeuți* (G. Buc., II, 1892, nr. 56—57); Mironescu V., *M-rile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 108—109); Grigorovitza, *Dicț. Bucovinei*, p. 7; Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 163; Anuar Bucovina, 1923, p. 36, 1924, p. 36, 1926, p. 68, 1927, p. 79, 1928, p 96;

Zugrav I., *O cronică parohială evangelică din 1806 despre noi* (J.L., XIX, 1930, nr. 6—8, p. 341—344) ⟨bis. din Milișăuți⟩;

Podlacha L., *Griechisch-orientalischen Kirchen* (K.J., 1910, p. 141—159); Podlacha L., *Abendländische Einflüsse in den Wandmalereien den griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukowina*, Düsseldorf, 1911 (extras din Z.C.K., XXIV); Podlacha W., *Wandmalereien in den griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukowina* (B.S.P., 1912, p. 37—51); Podlacha Vl., *Picturile murale din bisericile din Bucovina* (J.L., 1927, p. 206—

217); Podlacha W., *Malowidla scienne;* Chiriac N.D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 28; BCMI, XIX, 1926, p. 128 ⟨pisania, despre distrugerea bisericii⟩;

Morariu Leca, *Cum a fost distrusă bis. din Bădeuţi* (Gl.B., V, 1922, nr. 1037); Idem, *Avem şi noi o catedrală de Rheims . . . : ctitoria lui Ştefan din Bădeuţii Bucovinei* („Lamura", II, 1920—1921, nr. 6 şi Gl.B., IV, 1921, nr. 633 şi 637); şi în vol. *Ce a fost odată . . .*, 1922, p. 37—65 ⟨descriere⟩; Morariu Leca, *A fost o dată. Bis. din Badeuţi, ctitorie a lui Ştefan cel Mare* (J.L., 1923, p. 112—114 şi 401—402); Cadafach J. Puig, *Les églises de Moldavie;* Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 167 ⟨originea numelui⟩;

Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 23—27); Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 101; Ştefănescu I.D., *L'evolution*, p. 166; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, pl. III, Lehner I., *Der Wölbungsbau in der Moldau;* Ionescu Gr., *Istoria*, p. 246, 252, 254, 257;

Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare, p. 57—60; Comarnescu P., *Îndrumător artistic*, p. 94—98 (şi indice Milişăuţi); Vătăşianu, *Istoria artei* (indice);

Documente, XV, p. 132 ⟨doc. 1490 amintind bis.⟩; XVII, vol. III, p. 196 ⟨la 1615 satul dăruit de domn m-rii Solca⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1618 (vol. IV, p. 267); V, p. 272—273 (1624); vezi şi Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; Costea Erast, *M-rea Solca*, p. 189, 212—215, 228—230, 288—290 ⟨doc. despre sat, fost proprietatea m-rii⟩; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 269 ⟨doc. 1721, sat în ţin. Dorohoi al lui I. Sturza vornic; acelaşi?⟩; vezi şi B.R., I, 1875, p. 83.

BĂDENI — Covurlui[24] (Tutova) (dispărut).

Documente, XVI, vol. IV, p. 72 ⟨la 1593 satul B. pe Bîrlad al lui Vartic mare vornic⟩; 264—265 ⟨satul lui Nestor Ureche⟩; Ghibănescu, *Surete*, XXIV, p. 3—5 ⟨la 1725 selişte B. — Tutova a fam. Gheuca⟩.

BĂDENI, com. Scobinţi, jud. Iaşi (bis. din 1845, zidită de fam. Paşcanu).

Dicţ. Rom., I, p. 265 şi 409 ⟨dealul bisericii⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 168 ⟨despre descoperirile arheologice⟩; *Documente*, XVI, vol. IV, p. 185.

BĂDEŞTI (Bădeni) — Suceava (M bis. Buna Vestire, sec. XVIII, a fam. Cantacuzino, reparată 1867, 1890).

Ghibănescu, *Surete*, III, p. 14 şi urm., 264—274, IV, p. 19—20 ⟨satul cumpărat de Toma Cantacuzino⟩; vezi şi indice; B.C.I., VIII, p. 46 ⟨la 1667 selişte a lui Ştefan Cantacuzino, Bădeni⟩; vezi şi Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1, p. 217 ⟨al fraţilor Iordache şi Toma Cantacuzino⟩; I.N., II, fasc. II, p. 330—331 ⟨însemnări, 1779—1794⟩; Anuar 1909, p. 341; Anuar 1930, p. 76 ⟨bis. din 1820⟩.

BĂDILIŢA (Bîdiliţa) — Iaşi (bis. Sf. Voievozi, 1841, reparată 1905).

M.C., 1919, p. 30—31 ⟨bis. Sf. Voievozi, însemnare, 1856⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 440 ⟨Bîdiliţa=Criveşti⟩; Anuar 1909, p. 367.

BĂDRAGI (Bedragi, Băscăceni) — Hotin (bis. construită de Maria Calmuţchi).

Anuar 1922, p. 116; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 121—122 ⟨împărţirea satului, 1813⟩.

BĂHNĂŞENI, com. Pîrjol, jud. Bacău (bis. Sf. Voievozi, 1822—1825, 1834 sau 1854?, clădită de aga Dimitrie Strat, reparată 1919).

B.R., I, 1875, p. 86 ⟨despre sat⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 260; Anuar 1909, p. 377; AER, 1936, p. 124—125; *Dicţ. Rom.*, I, p. 273 ⟨B. fost Pleşeşti⟩.

BĂICANI — Vaslui[25].

B.R., I, 1875, p. 87 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 201—202 ⟨B. — Tecuci, trup de moşie⟩.

BĂICANI (Făureni)[26] — Putna.

B.R., I, 1875, p. 87 ⟨despre sat⟩.

BĂICENI, jud. Botoşani[27] (bis. Sf. Nicolae, 1847—1849).

Dicţ. Rom., I, p. 274 ⟨B. fost Basarabi⟩; Anuar 1909, p. 326; *Documente*, XVI, vol. I, p. 37 ⟨la 1503 satul B. pe Siret dat de Ştefan cel Mare m-rii Neamţ⟩; XVII; vol. IV, p. 206 ⟨la 1617 satul B. altul? dat de Lupu Dragotă m-rii Sf. Sava⟩; vezi şi DRH, XIX, indice;

Documente, XVII, vol. II, p. 257 ⟨la 1609 1/3 satul B. — Hîrlău vîndută lui P. Udrea pîrcălab⟩; IV, p. 77 ⟨la 1617 1/3 sat vîndută la Roşca mare vistier⟩; vezi şi p. 115 ⟨doc. 1617⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Neamţ⟩; Ghibănescu, *Ispisoace* II/1, p. 181—182 şi II/2, p. 68 ⟨părţi de sat ale lui Ştefan, fratele lui Varlaam mitropolitul şi ale lui Iordache Cantacuzino vistier⟩; B.C.I., VIII, p. 46 ⟨la 1667 satul lui Ştefan Cantacuzino paharnic⟩; I.N., 1925, p. 213—214 ⟨hotărnicie, 1776⟩; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 269 ⟨doc. 1721, 1/2 sat Băiseni a lui I. Sturza vornic⟩; B.R., I, 1875, p. 87 ⟨B. — Botoşani⟩;

Aşezări din Moldova, p. 227—228 ⟨B.-Botoşani, descoperirile arheologice⟩; Ioniţă I. şi V. Spinei, *Aşezarea prefeudală tîrzie de la Băiceni-Silişte (Arheol. Mold.*, VII, 1972, p. 307—330) ⟨din sec. IX—X⟩; Spinei V., *Săpăturile de la Băiceni-Dîmbul lui Pletosu, în anii 1967—1968* („Mat. arh"., X). Vezi şi C.I., 1970, p. 67—71.

BĂICENI-com. Cucuteni, jud. Iaşi[28] (M. bis. de lemn Sf. Treime, 1808, reparată 1906).

B.R., I, 1875, p. 87 ⟨despre sat⟩; Anuar 1909, p. 344; Anuar 1930, p. 78; Costăchescu, *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 507—508; Idem, *Doc. Bogdan*, p. 330—331 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 274 ⟨fost schit⟩. În jud. Iaşi sînt două sate B.

BĂICENI-Tutova.

Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 53—55 ⟨doc. 1698⟩; *Uricarul*, VII, p. 192; B.R., I, 1875, p. 87 ⟨despre sat⟩; Marienescu At., *Studiu despre celţi şi numele de localităţi* („Foaia diecezană," 1896, nr. 6, p. 3) ⟨despre numele Peica, Băiceni⟩.

BĂICENI — Roman[29] (la 1809 bis. Sf. Treime).

A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 88 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 274 ⟨moșie⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 91, ⟨la 1514 1/2 sat a m-rii Moldovița⟩.

BĂILEȘTI — Tutova (bis. ante 1830)[30].

Documente, XVI, vol. III, p. 146, IV, p. 29 ⟨părți ale lui Gheorghe logofăt⟩; XVII, vol. IV, p. 290 ⟨la 1618 satul familiei Bolea⟩; p. 369—370 ⟨la 1619 restituit fiilor lui Ionașco Bolea, care-l pierduse pentru hiclenie⟩; vol. V, p. 18—19 ⟨la 1621, restituit familiei Huhulea⟩; Antonovici I., *M-rea Florești*, p. 26—47 ⟨hotărnicie, 1801⟩; și passim. (satul inclus în Oprișița).

BĂIMAC, com. Izvorul Berheciului, jud. Bacău (la 1809 bis. Intrarea în biserică).

A.B., 1931, p. 192 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 88 ⟨satele B. — Roman și Tecuci⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 279 ⟨B. — Bacău⟩.

BĂIMĂCENI (fost Buninți), com. Albești, jud. Botoșani.

Documente, XVI, vol. III, p. 317 ⟨la 1586 1/2 din satul B. pe Jijia vîndută lui Nicoară Prăjescu diac⟩; vezi și vol IV, p. 220—221 (doc. 1598, tot satul era al aceluiași⟩; XVII, vol. IV, p. 134—135 ⟨doc. 1617⟩; V, p. 97 ⟨la 1622 satul lui I. Prăjescu⟩.

BĂISEȘTI, com. Cornu Luncii, jud. Suceava (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1778).

Anuar 1930, p. 149; *Documente*, XV, p. 287—288 ⟨parte a lui Giurgiu clucer⟩; XVI, vol. II, p. 98—99 ⟨la 1556 satul B. pe Moldova era al m-rii Humor, dăruit de Dan hatman⟩; vol. II, p. 210—211 și III, p. 327 ⟨la 1586 satul B. — Suceava al m-rii Slatina⟩; XVII, vol. IV, p. 124 ⟨parte a lui Stroici logofăt⟩; DRH, XIX, indice ⟨dat de Stroici logofăt m-rii Humor⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Humor⟩.

BĂJILA, vezi Bojila

BĂLĂBĂNEȘTI, jud. Galați[31] (bis. de lemn Sf. Nicolae, ante 1809, refăcută 1831 sau 1839?; și altă bis. de lemn Sf. Voievozi, ante 1809, refăcută 1841 sau 1842—1847)[32].

A.B., 1931, p. 201 ⟨două bis. la 1809⟩; Anuar 1909, p. 427; AEH, 1935, p. 74, 1936, p. 78, 1938, p. 114—115; C.H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. ruinată de cutremurul din 1940⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 179—180 ⟨„strămoșii“ Bălăbăneștilor, 1757⟩ și p. 320—328 ⟨legenda satului⟩; *Uricarul*, VI, p. 307 ⟨doc. 1817⟩; B.R., I, 1875, p. 89 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 283.

BĂLĂCEANCA (Bălăceni), com. Ilișești, jud. Suceava (bis. ante 1490, apoi bis. din 1894).

Werenka D., *Topographie*, p. 12; Anuar Bucovina, 1923, p. 46, 1924, p. 46, 1926, p. 77, 1927, p. 88, 1928, p. 110; *Documente*, XV, p. 132 ⟨doc. 1490 amintind bis.⟩; XVI, vol I, p. 519—520 ⟨la 1546 sat al m-rii Moldovița⟩; XVII, vol. I, p. 5, 6, 12; II, p. 71—72; III, p. 214; IV, p. 31—32; DRH, XIX, p. 245—250 ⟨la 1627 1/2 din satul Bălăceni a lui S. Dobrenchi⟩; vezi și indice; Bălan T., *Doc bucovinene* (indice).

BĂLĂCENI — Tutova. Vezi şi Păuleni.

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 30 şi urm. ⟨doc. ref la sat⟩, 301 ⟨satul lăsat lui Nicolae Palade, 1727) şi 306; vezi şi Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 42; B.R., I, 1875, p. 89 ⟨despre sat⟩; DRH, XIX, indice ⟨Bălăceni, dispărut=Păuleni?⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 313; XV, p. 154.

BĂLĂNEASA (Bălan), com. Livezi, jud. Bacău[33] (bis. Naşterea Maicii Domnului-Bălan, ante 1809 şi bis. Izvorul Maicii Domnului-Bălăneasa, 1800—1803, refăcută 1853—1855 de G. Candopolo).

A.B., 1931, p. 178 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 89 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 285; B.O.R., XIV, 1890, p. 448; Anuar 1909, p. 383—384; AER, 1936, p. 143 ⟨Bălăneasa⟩.

BĂLĂNEŞTI — Fălciu (fost Tărpeşti)[34] (dispărut).

Documente, XVI, vol. I, p. 574 ⟨la 1548 satul B. pe Bîrlad al lui Maxim Hîrbor postelnic⟩; *Uricarul*, XX, p. 187—189 ⟨doc. 1709⟩, p. 199—203 ⟨doc. 1765⟩; vezi şi p. urm.; XXII, p. 200—214 ⟨carte de judecată, 1782⟩; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. LXXX—LXXXII, 43—44 ⟨doc. 1755, 1/2 a lui N. Racoviţă⟩; VIII, p. 196.

BĂLĂNEŞTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1809).

Boga, *Doc. bas.*, indice; RSIAB, 1929 p. 337 ⟨cat, 1820⟩; Anuar 1922, p. 92; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 109—113 ⟨la 1781 moşia B. — Lăpuşna a fam. Frăţiţă — Bîrsănescu⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 36 ⟨la 1616—1617 satul Bălăbăneşti al lui Arsenie logofăt⟩.

BĂLĂNEŞTI, jud. Vrancea[35] (bis. Adormirea, 1700, 1759 sau 1787—1788, reparată 1834, în ruină la 1936).

A.I.I.A.I., VIII, 1971, p. 384 ⟨doc. 1661, satul vîndut lui Dabija vornic⟩; A.B., 1931, p. 191 şi 192 ⟨la 1809 două sate cu două biserici: Adormirea şi Trei Ierarhi⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 288—289; Anuar 1909, p. 405; AER, 1936, p. 314; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 134—136 ⟨despre sat⟩.

BĂLĂNEŞTI, com. Bîrgăuani, jud. Neamţ (M bis. Adormirea, c. 1768—1775 a fam. Roset, case boiereşti din sec. XVII[36] şi han vechi, dărîmat).

Anuar 1909, p. 355; Balş B., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 260—264; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 221; Iorga N., *Împărţirea, pe la 1802, a averii lui Mihai (Mina) Roset din Bălăneşti* (R.I., XIX, 1933, p. 44—51) ⟨despre fam. Ruset; pomenite casa şi biserica de piatră *„aşezare părintească"*⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 288; *Documente*, XVII, vol. II, p. 324; V, p. 368;

Teodoru Horia, *Hanul Ancuţei* (BCMI, 1944, p. 52—53) ⟨descriere, foto, în ruină⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 354.

BĂLĂNEŞTI — Tutova, jud. Bacău?[37]. Vezi şi Bălăşeşti.

Doc. rel. agrare, II, indice ⟨sat al m-rii Soveja⟩; B.R., I, p. 89 ⟨Bălăneasa⟩; DRH, XIX, indice ⟨Bălăneşti — Bîrlad, dispărut⟩.

BĂLĂSINEŞTI — Hotin (bis. de lemn sec. XVIII, reclădită).

Curdinovschi V., *Cele mai vechi biserici de lemn* (RSIAB, 1925, p. 60—74); *Documente*, XVI, vol. III, p. 350 ‹la 1587 satul lui Gheorghe pîrcălab›.

BĂLĂŞEŞTI — Orhei (bis. de nuiele Sf. Voievozi, sec. XVIII).

RSIAB, 1931, p. 522 ‹cat. 1820›; Anuar 1922, p. 200.

BĂLĂŞEŞTI — Suceava (bis. Sf. Arhangheli, 1771).

Anuar Bucovina, 1923, p. 25, 1924, p, 25, 1926, p. 57, 1927, p. 60, 1928, p. 67.

BĂLĂŞEŞTI (Băloşeşti), jud. Galaţi[38] (bis. de vălătuci Sf. Nicolae, 1846 sau 1860?).

A.B., 1931, p. 200 ‹la 1809 bis. Sf. Nicolae›; Anuar 1909, p. 427; AEH, 1935, p. 74, 1936. p. 78; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 447 ‹despre sat›; *Satul Bălăşeşti, jud. Tutova* (P.T., 1942, nr. 3—4, p. 151—158 şi nr. 5—6, p. 289—298) ‹originea satului, despre biserică, şcoală, preoţi şi învăţători›; *Documente*, XVI, vol. I, p. 42—44 ‹la 1505 satul B., pe Bîrlad, vîndut lui Toader pisarul, numit apoi Baloş›; p. 276 ‹la 1528 satul Băloşeşti, pe pîrîul Bodoanelor, era al lui Toader şi fraţilor săi, copiii lui Băloş›; B.R., I, 1875, p. 137 ‹despre sat›; *Dicţ. Rom.*, I, p. 291; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 149.

BĂLCANI, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1789—1792, reparată 1900).

A.B., 1931, p. 180 ‹cat. 1809›; Anuar 1909, p. 350; *Dicţ. Rom.*, I, p. 212—213 şi 292.

BĂLCĂUŢI — Hotin (bis. Sf. Voievozi, 1769, reclădită).

Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 91 ‹1814›; Anuar 1922, p. 122 şi 99 ‹bis. din 1769›; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 82 ‹sat al fam. Cheşcu›.

BĂLCĂUŢI, jud. Suceava (bis. din 1878; înaintea acesteia o bis. din sec. XV, ante 1490).

Documente, XV, p. 134 ‹doc. 1490, amintind bis.›; XIV—XV, p. 381; XV, p. 134; XVI, vol. I, p. 29 ‹la 1503 sat al m-rii Putna›; satul a mai fost întărit m-rii la: 1520 (vol. I, p. 171); Anuar Bucovina, 1923, p. 38, 1924, p. 38, 1926, p. 69, 1927, p. 61; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 252—253 ‹despre sat›; Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela", 1889, p. 739) ‹sat al m-rii Putna›.

BĂLENI, jud. Galaţi[39] (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită 1870—1871).

A.B., 1931, p. 185 ‹cat. 1809›; B.R., I, 1875, p. 134 ‹despre sat›; *Dicţ. Rom.*, I, p. 294.

BĂLEŞTI, com. Deleşti, jud. Vaslui (bis. de lemn Adormirea, sec. XVII, reclădită 1802).

DRH, XIX, indice; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 319 ‹parte de sat lăsată lui C-tin Paladi, 1727›; Dan D., *M-rea Suceviţa* p. 115 ‹B.=Semeniţa›; B.R., I, 1875, p. 134 ‹despre sat›; A.B., 1931, p. 204 ‹cat. 1809›; Anuar 1909, p. 438; *Dicţ. Rom.*, I, p. 296; *Documente*, XV, p. 47 ‹satul

lui Duma clucer⟩; XVI, vol. I, p. 21 ⟨al nepoatelor lui Marcu⟩; XVII, vol. IV, p. 211.

BĂLEŞTI (La Tufe), jud. Vrancea (la 1809 două biserici: Sf. Voievozi şi Buna Vestire).

A.B., 1931, p. 185 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 134 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, I nu-l aminteşte.

BĂLEŞTI — Suceva (Balinţa?)[40] (dispărut)

Documente, XVI, vol. IV, p. 215—216 ⟨sat al m-rii Învierea⟩.

BĂLEŞTI — Fălciu. Vezi şi Băleşti — Vaslui.

Sava A., *Vasile Kogălniceanu vel căpitan (cca 1685—1750)* (AR, X, 1945—1946, p. 3—38) ⟨şi despre satul Băleşti, unde avea moşie familia K.; cu 16 doc., 1701—1803⟩; B.R., I, 1875, p. 134 ⟨despre sat⟩.

BĂLINEŞTI (Bălileşti), com. Grămeşti, jud. Suceava (M. bis. Sf. Nicolae, construită 1492—1493 de Ioan Tăutu mare logofăt[41], al cărui portret — primul de acest fel — se află pictat în biserică; pictura executată de Gavriil ieromonah, primul zugrav cunoscut din epoca lui Ştefan cel Mare, înnoitor al modului de decoraţie interioară al bisericilor moldovene; bis. reparată 1763, acoperişul refăcut 1721 şi 1899, după ce bis. fusese multă vreme arsă şi neacoperită, fiind folosită de austrieci ca magazie).

Ureche, *Letopiseţul*, p. 135 ⟨despre zidirea bisericii din banii tributului⟩; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 292—295 ⟨inscripţii⟩; Giurescu C., *Capitulaţiile Moldovei cu Poarta Otomană*, p. 52 ⟨însemnare, 1721⟩; Lapedatu Al., *Inscripţiile bis. din Bălineşti* (BCMI, IV, 1911, p. 212—218) şi Buc., 1912, 10 p. ⟨şi despre familia Tăutu⟩; A.I.P., pe anul 1853, p. 44—45 ⟨desen color portret din biserică⟩; B.I.P., 1865—1866, p. 519 ⟨despre portretul logofătului Tăutu⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 327—328, 429—430; Hasdeu, *Etymologicum Magnum*, III, col. 3053—3056 ⟨după Melchisedec⟩; Brătulescu V., *Însemnări din cărţi vechi* (G.B., XVIII, 1959, nr. 5—6, p. 424) ⟨din 1763⟩;

Odobescu Al., *Bis. din Bălineşti*, în *Opere*, vol. III, ed. Minerva, p. 156—160; Vezi şi „Mon. Oficial", 13 iulie 1871, p. 827 ⟨descriere⟩; Idem, *Heraldica naţională — Patrupedele androcefale figurate în monumente şi originea lor* (C.L., XLII, 1908, nr. 5, p. 499); *Monumentele*, II, pl. 9; *Dicţ. Rom.*, I, p. 298—299 ⟨descriere, inscripţii, pietre de mormînt, după Melchisedec⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 58—61 ⟨pisania; descriere, pietrele de mormînt şi despre logofătul Tăutu⟩; Ciocoiu C., *Locurile istorice din jud. Dorohoi*, p. 14—19 ⟨pisania, descriere⟩;

Ghika-Budeşti N., *Biserica logofătului Tăutu din Bălineşti* (BCMI, IV, 1911, p. 200—211) ⟨descriere, foto, planuri⟩; reprodusă şi la Lapedatu Al., *Monumentele istorice*, p. 215—219;

Iorga N., *Contribuţiuni la istoria bisericii noastre. I. Despre m-rea Neamţului. II. Bălineştii* (AARMSI, s. II, t. XXXIV, 1912, p. 453—487) şi Buc., 1912, p. 28—35 ⟨întregeşte pe Melchisedec şi reproduce grafite şi

doc. despre fam. Tăutu, sec. XIX〉; Iorga N., *Familia Tăutului în legătură cu biserica din Bălineşti* (N.R.L,. 1912, p. 164—168); despre logofătul Tăutu şi ctitoria sa vezi şi Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 25—28;

Iorga-Balş, *Histoire*, p. 84; Chiriac N.D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare* p. 63—64, Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 133—139); Brehier Louis, *L'art roumain ancien* (A.S.A., I, 1927, fasc. I, p. 2—11); Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 276) 〈despre zugrăvire〉 şi 125—126; Grecu Vasile, *Influenţe sîrbeşti în vechea iconografie bisericească a Moldovei*, Cernăuţi, 1935, (din C.C., 1935, p. 235—242); Ionescu Gr., *Istoria*, p. 238, 243—245, 246, 305, 335;

Ştefănescu I.D., *Église de Bălineşti-Dolheşti* (BCMI, XXXVII, 1944, p. 7—40); Bobu Victor, preot, *Bis. din Bălineşti* (M.M. XXXV, 1959, nr. 5—6, p. 328—331) 〈descriere, după Ghika-Budeşti şi G. Balş〉;

Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare, p. 167—181, 258—260, 264, 266, 271 〈descriere sumară, planuri, foto, pietre de mormînt〉; Vătăşianu, *Istoria artei* (indice); Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, I, indice;

Henry P., *L'originalité des peintures bucoviniennes*, p. 291—303; Idem, *Folklore et iconographie religieuse;* Idem, *Les églises de la Moldavie*, p. 127—131, 177—179, 231 passim şi pl. VII; Idem, *Quelques mots sur la representation de l'Hymne akathiste dans la peinture murale exterieure de Bukovine*, Buc., 1928 (extras din „Bibliotheque de l'Institut français de Hautes Etudes en Roumanie, Mélanges", 1928, p. 33—49); Ştefănescu I. D., *L'evolution*, p. 97—101, pl. XXXII—XXXVII; Idem, *L'evolution*, II; Balş G., *Maica Domnului îndurătoarea*, p. 6; Grabar A., *L'origine des façades peintes*; *Eglises peintes*;

Ulea Sorin, *Originea şi semnificaţia ideologică a picturii exterioare moldoveneşti* (SCIA, 1963, nr. 1, p. 57—91 şi 1972, nr. 1, p. 37—53); Ulea Sorin, *Gavril ieromonahul, autorul frescelor de la Bălineşti. Introducere în studiul picturii moldoveneşti din epoca lui Ştefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ştefan cel Mare* Buc., 1964, p. 419—461; Crăciunaş Irineu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., 1970, nr. 3—6, p. 139—141) 〈şi a bis. din Bălineşti, parţial păstrată〉;

Grabar A., *Les croisades de l'Europe Orientale dans l'art*, în *Mélanges Charles Diehl*, II, Paris, 1930, p. 19—27 〈ideea de cruciadă în pictura bis. din Bălineşti〉;

Documente, XV, p. 131 〈doc. 1490 amintind biserica din B.〉; XVII, vol. I, p. 14 〈la 1601 sat al urmaşilor lui Tăutu logofăt〉; *Uricarul*, X, p. 92—99 〈doc. 1629—1646, amintind bis. şi curtea lui Tăutu logofăt〉; B.R., I, 1875, p. 175 〈despre satul Bălileşti〉;

Stoicescu N., *Monumentele Ţării Româneşti şi Moldovei acum un secol* (M.O., 1969, nr. 11—12, p. 917) 〈descriere bis., 1871〉; AARPAD, 1882—1883, p. 6 〈despre bis.〉; *Documente de arhitectură*, nr. 8, pl. 6—13; *Istoria artelor plastice*, I, p. 305—307, 355—358 〈descriere arhitectură şi pictură〉; Stoicescu, *Dicţionar*, p. 287—288 〈despre ctitor, logofătul Tăutu〉.

BĂLINTEŞTI — Covurlui (bis. de bîrne Sf. Gheorghe, 1828, reparată 1880)[42].

B.R., I, 1875, p. 135 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 215; Anuar 1909, p. 464.

SCHITUL BĂLOŞENI, vezi Băluşeni.

BĂLOŞENI (Băloşeşti), com. Girov, jud. Neamţ[43] (bis. sec. XV, dispărută).

Documente, XIV—XV, p. 219, 224, 273, 282, 293 ⟨sat al m-rii Neamţ⟩; XVI, vol. II, p. 204 ⟨doc. 1569, satul, fost domnesc, al m-rii Agapia⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1582 (vol. III, p. 196); *Dicţ. Rom.*, I, p. 312 ⟨Băluşeşti⟩.

BĂLOŞEŞTI, com. Dagîţa, jud. Iaşi.

Ghibănescu, *Ispisoace,* II/1, III/1 şi 2 (indice) şi IV/2 p. 179—182 ⟨istoricul moşiei B. — Iaşi⟩.

BĂLOŞEŞTI (Băluşeşti) — Suceavă (bis. de lemn, sec. XIX).

Documente, XVI, vol. I, p. 451—452 ⟨la 1546 satul B., pe Gîrbovăţ, împărţit între Fetia şi rudele sale⟩; III, p. 464—465 ⟨un alt sat? al urmaşilor lui Tăutu logofăt, 1590—1591⟩; Ghibănescu, *Ispisoace,* II/1, p. 216 ⟨părţi din satul Băluşeşti — Suceava ale lui I. Prăjescu postelnic⟩; B.R., I, 1875, p. 142 ⟨Băluşeşti — Suceava⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 312 ⟨B. — Todireşti⟩.

BĂLOŞEŞTI — Vaslui[44] (bis. Sf. Voievozi — B. — Tutova, ante 1809 şi Naşterea Sf. Ioan — B. — Vaslui; două sate).

A.B., 1931, p. 199 şi 204 ⟨cat. 1809⟩; A.I., I/1, 1865, p. 35—36 ⟨doc.⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 149 ⟨satul lui Alexandru postelnic, 1701⟩; Ghibănescu, *Surete,* VII, p. 242—251 ⟨doc. 1803⟩, 270 ⟨doc. 1721, 1/2 sat a lui Solomon Botez şetrarul⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene,* III, p. 150 şi urm. ⟨doc. ref. la sat, printre care şi o hotarnică⟩; B.R., I, 1875, p. 137 ⟨despre sat⟩; *Documente,* XVI, vol. I, p. 451 ⟨menţiune⟩.

BĂLOŞEŞTI, com. Icuşeşti, jud. Neamţ[45] (case boiereşti, sec. XVII, dispărute, bis. Adormirea, ante 1809 şi bis catolică).

A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809⟩; *Uricarul,* VI, p. 266 ⟨doc. 1786⟩; DRH, XIX, indice; B.R., I, 1875, p. 137 ⟨trei sate⟩; *Dicţ. Rom.*, I, 311—312; *Documente,* XIV—XV, p. 180 ⟨B. — Neamţ, al lui Cîrstea Icuşanu⟩; 405, 434; un alt sat B. — Roman, dispărut.

BĂLOTEŞTI, vezi Boloteşti.

BĂLTENI, com. Probota, jud. Iaşi (bis. Adormirea, 1841—1843, reparată 1897, în stare rea la 1909).

Documente, XVII, vol. I, p. 148—149 ⟨la 1604 satul vîndut lui Nestor Ureche vornic⟩; B.R., I, 1875, p. 141 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 302; Anuar 1909, p. 345; *Aşezări din Moldova,* p. 269 ⟨descoperirile arheologice⟩.

BĂLTENI, jud. Vaslui[46] (bis. Adormirea, sec. XVIII, reconstruită de Nicolae Chiriac hagiul, 1844).

Pamfile T., *Însemnări, inscripţii* (M.C., II, 1914, p. 47—48) ⟨pisanie şi însemnare⟩; A.B., 1931, p. 204 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 436; AEH,

1934, p. 71, 1935, p. 95, 1936, p. 104, 1938, p. 162; C.H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. ruinată de cutremur⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, I/2, p. 217 ⟨la 1629 1/2 de sat a lui Toma Cantacuzino⟩; B.C.I., VIII, p. 46 ⟨la 1667 sat de zestre al lui Ion Racoviţă paharnic⟩; vezi şi *Surete*, XVI, p. 93 ⟨acelaşi doc.⟩; B.R., I, 1875, p. 142 ⟨despre sat⟩; *Documente*, XV, p. 165, 167 ⟨sat din ocolul Vaslui⟩.

BĂLŢATA, com. N. Bălcescu, jud. Bacău (bis. Naşterea Maicii Domnului, 1830, construită de Marin schimonah şi Bucur Ştineriu, reparată 1897, 1934).

B.O.R., XIV, 1890, p. 258 ⟨inscripţie⟩; Anuar 1909, p. 387; AER, 1936, p. 159; *Dicţ. Rom.*, I, p. 304.

BĂLŢĂTEŞTI, jud. Neamţ (bis. sec. XVII, ante 1676, reclădită sec. XIX). Vezi şi următorul[47].

Documente, XVII, vol. II, p. 174 ⟨satul lui Pătraşco mare vornic⟩; vol. IV, p. 445 ⟨la 1620 satul lui Coste Băcioc vornic⟩; DRH, XIX, p. 92—93 ⟨la 1626 satul familiei Şoldan⟩; p. 227—228 ⟨dăruit m-rii Hangu, 1627⟩; vezi şi indice; R.I., 1930, p. 214 ⟨sat al m-rii Hangu, 1715⟩; *Uricarul*, VI, p. 240 ⟨doc. 1792⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 182 ⟨sat al fam. Cantacuzino⟩;

Henning — Schroeder Klaus, *Ein unbekanter Bericht von Wilhelm Kotzebue über die Unruchen 1848 in der Moldau* („Südost-Forschungen", XXX, 1971, p. 74—95) ⟨despre evenimentele petrecute la Bălţăteşti⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al lui Iordache Cantacuzino⟩;

Cantemir Dr., *Les bains minéraux de Bălţăţesci (district de Neamţu — Roumanie (Raport à monsieur le Directeur Général du Service Sanitaire)*, Buc., 1887, 82 p.+1 tab.;

Gold Iosif, *Carte de hotărnicie a moşiei Bălţăteşti din jud. Neamţu, proprietate a principelui Dim. B. Ştirbeiu, despre moşiile Sihla sau Chitele, Secul şi Agapia ale statului*, Buc., 1899 ⟨se reproduce şi un doc. din 1852⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 308—310 ⟨îndeosebi despre băi⟩; *Cartea veche românească în colecţiile Bibliotecii Centrale Universitare din Bucureşti*, Buc., 1972, p. 22 ⟨însemnare 1676, bis. Bălţăţeşti⟩.

BĂLŢAŢI — Neamţ (metoh al m-rii Neamţ, sec. XIX)[48].

Rosetti R., *Conflictul dintre guvernul Moldovei şi m-rea Neamţului*, Buc., 1910, p. 59, 67 ⟨metohul Bălţaţi⟩.

BĂLŢAŢI, jud. Iaşi.

Costăchescu M., *Satele Bălţaţi, Codreşti, Mădrijeşti, Modrijacu şi Bojila din jud. Iaşi (Schiţă istorică)* (I.N., 1928, p. 38—94) ⟨despre originea şi vechimea satului, istoric, mersul proprietăţii⟩; *Uricarul*, VI, p. 303 ⟨la 1816 al lui Iordache Drăghici banul⟩; B.R., I, 1875, p. 141 ⟨despre sat⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 168—169 ⟨despre descoperirile arheologice⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 185 ⟨originea numelui⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 54 ⟨sat al fam. Stravici⟩; p. 393 ⟨al m-rii Moldoviţa⟩; XVII, vol. IV, p. 145 ⟨al lui Nestor Ureche⟩.

BĂLŢAŢI — Covurlui (case boiereşti ante 1816).

Uricarul, XIV, p. 280 şi urm. ‹doc. 1816, amintind casele clucerului Manolachi Tuduri›; XX, p. 325—330 ‹doc. 1815›; vezi şi p. urm. ‹doc. ref. la pricina cu satul Crăeşti›; XXI, p. 273—274 ‹hotărnicie, 1780›; XXII, p. 214—217 ‹doc. 1806›; *Doc. rel. agrare,* II, indice ‹două sate în Covurlui şi Vaslui›; B.R., I, 1875, p. 141 ‹Slobozia Bălţaţi›.

BĂLŢAŢI, com. Tătarani, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, clădită la 1735 de fostul proprietar Veisa, refăcută 1826). Vezi şi precedentul.

A.B., 1931, p. 202 ‹cat. 1809›; B.R., I, 1875, p. 141 ‹despre sat›; Anuar 1909, p. 443; AEH, 1934, p. 71, 1935, p. 95, 1936, p. 104, 1938, p. 162: C.H., ian. 1941, p. 14 ‹bis. ruinată de cutremur›; *Dicţ. Rom.,* I, p. 307.

BĂLŢI — R. S. S. Moldovenească.

Arbore Z.C., *Basarabia în sec. XIX,* p. 284—287 ‹despre tîrg şi biserică›; Ciobanu Şt., *Oraşele,* în vol *Basarabia. Monografie,* Chişinău, 1926, p. 93—95; Ghibănescu, *Ispisoace,* VI/2, p. 1—33 ‹despre tîrg şi doc. despre Slobozia Bălţilor›; Roşkovan I. — Feider L., *Bălţi,* Kişinău, 1961, 57 p.

— BISERICA SF. NICOLAE (sec. XVII, reclădită la 1795—1804 de Alexandru Gheorghe Panaioti).

Berechet Şt. Gr., *Inscripţii şi însemnări* (ACMIB, II, 1928, p. 137) ‹1707—1819›; A.B.. 1933, p. 318 ‹doc. 1812—1813›; Anuar 1922, p. 11; Ghibănescu, *Ispisoace,* VI/2, p. 34—40 ‹despre bis. şi inscripţii›.

BĂLUŞENI, com. Băluşeni, jud. Botoşani (M bis. de lemn Sf. Voievozi 1740, construită de Ion Başotă; schitul lui Zosin[49], sec. XVIII, 1779, bis. construită de T. Başotă şetrar, ruinată în sec. XIX—XX şi refăcută la 1944—1945; fostă M, declasată; după date D.M.I.).

Iorga N., *Studii şi doc.,* XVI, p. 266 ‹1784›; R.M., 1926, nr. 5—6, p. 31 ‹însemnare, 1847, bis. Sf. Ioan›; Vezi şi Simionescu Al., *M-rea Agafton din jud. Botoşani,* Botoşani, 1929, p. 29; Anuar, 1909, p. 323 ‹bis. nouă›; Anuar 1930, p. 112 ‹bis. Sf. Ioan—B. Stamate, 1834 şi una nouă›; *Botoşanii în 1932. Schiţă monografică,* p. 49 ‹schitul lui Zosim, ruină în pădurea Băluşeni›; Panait-Cristache I. şi T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 491); vezi şi B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59 şi 1973, nr. 4, p. 43 ‹1740›; B.R., I, 1875, p. 136 ‹două sate›; *Dicţ. Rom.,* I, p. 218 ‹ruine› şi 311 ‹Băluşeni›; I.N., 1925, p. 35 ‹doc.›;

Kirilov G., *Carte de hotărnicie pentru moşia Băluşeni-Zosin, situată în jud. Botoşani, plasa Tîrgului, com. Băluşeni, proprietatea Inst. N. Sofian din Botoşani,* Buc., 1907, 52 p. ‹se reproduc doc. din 1839—1850›; *Uricarul,* VI, p. 287 ‹doc. 1814, satul B.=Bivolul al vornicului C. Palade›; Iorga N., *Studii şi doc.,* XVI, p. 56—57 ‹doc. 1745 amintind bis. de lemn a fam. Başotă›.

BĂLUŞEŞTI, vezi Băloşeşti

BĂNCĂUŢI — Hotin (bis. Procovul, sec. XVIII)

Ghibănescu, *Surete,* XI, p. 90.

BĂNCENI (Banca), jud. Vaslui[50] (bis. Adormirea, de vălătuci, 1832, reclădită după 1906).

M.C., 1914, p. 4 ⟨hotărnicie, 1676, Băncești⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 48 ⟨sat al fam. Costache⟩; Anuar 1909, p. 427; AEH, 1935, p. 74, 1936, p. 77, 1938, p. 114 ⟨bis. nouă⟩; C.H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. ruinată de cutremur⟩; B.R., I, 1875, p. 184—185 ⟨Banca⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 23 ⟨doc. 1660⟩; și 313 ⟨Băncești — Tutova⟩; RSIAB, 1933, p. 285 ⟨Banca — Fălciu⟩; DRH, XIX, indice ⟨Bănceni=Băncești — Vaslui — două sate⟩.

BĂNEASA, jud. Galați (bis. Cuv. Paraschiva, 1847—1848, refăcută 1896 și bis. Buna Vestire, 1813—1814, în stare rea la 1909).

B.R., I, 1875, p. 185 ⟨despre satul B. și Slobozia B.⟩; A.B., 1931, p. 194 ⟨la 1809 bis. Sf. Atanasie și Chiril⟩; p. 196 ⟨bis. Sf. Gheorghe. Slobozia — B.⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 314 ⟨și, bis. Sf. Atanasie și Chiril — Bucșeneasca, c. 1790, ruinată; Cuv. Paraschiva-Fulgerești, 1844 și Sf. Gheorghe — Slobozia B., 1803, ruinată⟩; Anuar 1909, p. 464—465.

BĂNEȘTI, vezi Fîntînele.

BĂNEȘTI, com. Fîntînele, jud. Suceava (M bis. de lemn Sf. Nicolae, 1706, construită de Ștefan Stamati).

R.M., 1926, nr. 5—6, p. 27 ⟨însemnare, 1834, bis. B. — Botoșani⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XXI, p. 192 ⟨sat al fam. Canano⟩; Anuar 1909, p. 327 ⟨bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVI? și bis. Sf. Gheorghe, 1848⟩; B.R., I, 1875, p. 185 ⟨despre satul B. — Botoșani⟩; Cristache-Panait Ioana, *Circulația în Moldova a cărții în limbă română tipărită în secolul al XVIII-lea* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 428) ⟨însemnare 1794, bis. de lemn din Bănești⟩; Panait-Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova*. (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 484 și urm.); vezi și B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59; *Dicț. Rom.*, I, p. 317—318 ⟨B. — Botoșani⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 357 ⟨mențiune⟩.

BĂNEȘTI — Tecuci (bis. Sf. Voievozi, 1872).

Dicț. Rom., I, p. 318.

BĂNEȘTI — Neamț.

Documente, XVII, vol. IV, p. 145 ⟨la 1617 satul lui Nestor Ureche vornic⟩; B.R., I, p. 185 ⟨despre sat⟩ (un alt sat B. este amintit în Tutova); *Dicț. Rom.*, I, p. 318 ⟨moșie⟩.

BĂNILA — Suceava (bis. ante 1747, apoi bis. din 1882 și 1907).

Documente, XIV—XV, p. 69 ⟨doc. 1428, satul lui Stanciu și Cîrstea⟩; Zotta S., *Semi-mileniul unui document de la Alexandru cel Bun și al satelor Bănila și Igeștii din Bucovina (1428—1528)* (I.N., 1928, p. 297—317) ⟨și genealogie⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice) ⟨doc. despre sat, fost al fam. Gafencu⟩; V, p. 36 ⟨amintită bis. la 1747⟩; Idem, *Familia Onciul. Studiu și documente* (indice); Werenka D., *Topographie*, p. 12—13; Anuar Bucovina, 1923, p. 17 și 41, 1924, p. 41, 1926, p. 72, 1927, p. 84, 1928, p. 109; *Doc. priv. rel. agrare*, II, indice; *Un document din 1786* („Gazeta mazililor și răzeșilor“, 1910, p. 42—45) ⟨hotărnicie la Bănila — Suceava,

moşie a căpitanului I. Zotta⟩; Kaindl R.F., *Das Ansiedlungwesen in der Bukowina*..., Innsbruck, 1902, p. 306—309 ⟨despre colonizări⟩.

BĂNILEŞTI — Tutova[51].

BĂRĂIACU, vezi Călăraşi.

BĂRĂŞTI, com. Boroaia, jud. Suceava[52] (bis. Buna Vestire, clădită de iconomul Eftimie Stamate, 1845—1847, reparată 1893 şi 1920).

Anuar 1909, p. 360; Anuar 1930, p. 149 (şi bis. Sf. Nicolae, 1860); *Dicţ. Rom.*, I, p. 321—322 (şi B. Popii); B.R., I, 1875, p. 224.

BĂRĂŞTI, vezi Bereşti

BĂRBĂTEŞTI — Roman.

Documente, XVI, vol. IV, p. 181—182 ⟨la 1597 1/2 sat vîndută lui Gheorghe pîrcălab⟩; XVII, vol. IV, p. 111 ⟨la 1617 satul lui Gheorghe Siminiceanu fost vornic⟩; B.C.I., IV, p. 40 ⟨doc. 1702, satul rămas lui Ştefan Luca spătar⟩, p. 63 ⟨la 1728 al lui M. Luca⟩; *Uricarul*, VI, p. 240 ⟨doc. 1792⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 324 ⟨moşie⟩; B.R., I, 1875, p. 186 ⟨despre sat⟩.

BĂRBEŞTI, vezi Berbeşti.

BĂRBOASA, com. Onceşti, jud. Bacău (bis. Adormirea, ante 1809, apoi bis. de lemn Naşterea Maicii Domnului, 1812—1814, făcută de popa Iosif, reclădită 1898—1909).

B.R., I, 1875, p. 187 ⟨despre sat⟩; A.B., 1931, p. 192 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 325; Anuar 1909, p. 405; AER, 1936, p. 314 ⟨bis. din 1900⟩.

BĂRBOIENI (Titiana) — Orhei (bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII; reclădită de căminarul Zamfirache Rali).

A.B., 1939, p. 58 ⟨doc.⟩; RSIAB, 1930, p. 211—212 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 92 ⟨bis. din 1809⟩.

BĂRBOŞI — Cîrligătura (curţi boiereşti, sec. XVI, dispărute).

Documente, XVI, vol. III, p. 371 ⟨la 1588 amintită curtea nepoatei lui Gavril pîrcălab⟩; Ghibănescu, *Surete*, III, p. 122—124 ⟨doc. 1642, 1/2 sat a lui Ştefan Moimăscu armaşul⟩.

BĂRBOŞI — Covurlui (bis. sec. XIX).

I.N., 1930, p. 227 ⟨doc. 1836, satul lui C. Caracaş⟩; B.R., I, 1875, p. 187 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 325.

BĂRBOŞI, com. Hoceni, jud. Vaslui (bis. Adormirea, 1797[53]; şi „palatul" Cuza).

Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 286 ⟨doc. 1641, satul lui Racoviţă Cehan⟩; Idem, *Cuzeştii (Surete*, VII), p. XCIII—CXII şi 1—85 ⟨doc. 1620—1849 ref. la familiile Luca şi Cuza, la biserică şi hotărnicie⟩; vezi şi indice; *Uricarul*, XVI, p. 207 ⟨doc. 1658, 1/2 sat a lui Toderaşco Cantacuzino⟩; B.C.I., IV, p. 42—48 ⟨doc. 1712, 1/2 sat, fostă a lui Ştefan Luca, dată lui Lupu Costache vornicul⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al lui Ştefan Luca vistier⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 325—326; Anuar 1909, p. 423; C.H. ian. 1941, p. 13 ⟨bis. ruinată⟩; B.R., I, 1875, p. 187 ⟨despre sat⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 184 ⟨originea numelui satului⟩;

RSIAB, 1933, p. 284; *Documente*, XVI, vol. I, p. 266 ⟨sat al urmașilor lui Sın vistier⟩.

BĂRBOȘI — Roman. Vezi și Brăniștenі.

M.C., 1915, p. 50—51 ⟨doc. 1630, 1/2 sat a lui Gheorghe Bașotă⟩; M. Costin, *Opere*, ed. V. A. Urechia, II, p. 534 ⟨sat al lui M. Costin⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 133 ⟨satul lui P. Costin logofăt, 1715⟩; B.R., I, 1875, p. 187 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 326 (B.=Brăniștenі); *Documente*, XIV—XV, p. 280 ⟨sat al lui Tador Limbădulce⟩; XVI, vol. III, p. 26 ⟨al lui Lazor comișel⟩.

BĂRBUȘENI — Neamț.

B.R., I, 1875, p. 188 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 328 ⟨moșie⟩.

BĂRCĂNEȘTI, com. Cîndești, jud. Neamț (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 177 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 330.

BĂRGĂOANI, jud. Neamț (bis. sec. XV, reclădită sec. XVIII, reclădită și sfințită 1832)[54].

Anuar 1909, p. 350 ⟨bis. din 1845—1850⟩; Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 209—210 ⟨despre sat⟩; Condrea Petre, *Comuna Bargaoani, jud. Neamt* (BSGR, V, 1884); Ghibănescu, *Surete*, XXII, p. 7—8 ⟨vînzare părți de sat, 1661⟩, XXIV, p. 27—28; *Documente*, XIV—XV, p. 67; XVI, vol. I, p. 164—165 ⟨parte a lui Toader Cîrlig⟩; *Uricarul*, XXII, p. 126—127 ⟨satul fam. Balș scos la mezat și cumpărat de R. Ruset, 1792⟩, XXV, p. 131—145 ⟨perilipsis de doc., printre care și unul din 1747 amintind biserica⟩, p. 161—162 ⟨doc. 1760, satul dat schimb de Costachi Conachi stolnic lui Vasile Razul hatmanul⟩; VI, p. 285 ⟨doc. 1813⟩; B.R., I, 1875, p. 189 ⟨despre sat⟩; (aici se amintește și un sat B. în Fălciu); *Dicț. Rom.*, I, p. 331—332, 447 ⟨și bis. catolică⟩;

Păltînea Paul, *Costache Negri. Corespondență inedită* („Carpica“, III, 1970, p. 67—68) ⟨din 1865 despre cumpărarea unei jumătăți din Bărgăoani⟩.

BĂRLĂTEȘTI — Tutova (bis. Sf. Dumitru, 1812—1817, reparată 1889 și 1920).

Anuar 1909, p. 427—428; AEH, 1935, p. 75; 1936, p. 78; *Dicț. Rom.*, I, p. 332.

BĂRLINCEȘTI (bis. sec XVII?)

Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 62 ⟨doc. 1616—1617?⟩.

BĂRSĂȘTI, vezi Bîrsăști.

BĂRTĂLUȘI, com. Puiești, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1852—1853). Vezi și Strîmba.

Anuar, 1909, p. 428; AEH, 1934, p. 57; 1935, p. 74 și 91; 1936, p. 78; 1938, p. 116; *Dicț. Rom.*, I, p. 334; B.R., I, 1875, p. 226 ⟨despre sat⟩.

BĂRTĂȘEȘTI, vezi Botești.

BĂSCĂCENI (Băscăteni) — Dorohoi (bis. Sf. Voievozi, 1832—1835, reclădită 1898)[55].

Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 94 ‹sat al lui I. Racoviță›; Anuar 1909, p. 329; B.R., I, 1875, p. 228; Ghibănescu G., *Banul Toma Cozma*, Cernăuți, 1930 (din RSIAB, 1930, p. 187 și urm.) ‹și doc. despre satul Băscăceni›; Iorga N., *Studii și doc.*, XI, p. 95 ‹doc. 1794›.

BĂSCĂCENI, vezi Bedragi.

BĂSEȘTI, com. Pîrjol, jud. Bacău[56] (bis. de lemn Sf. Dumitru, sfîrșitul sec. XVIII, în ruină la 1890, refăcută 1894).

Ghibănescu, *Ispisoace*, IV/1, p. 67, IV/2, p. 174 și urm. și indice ‹satul Băseni al lui Iordache II Cantacuzino; și istoricul moșiei›; B.R., I, 1875, p. 227; B.O.R., XIV, 1890, p. 261; Anuar 1909, p. 377; AER, 1936, p. 125 ‹bis. veche de lemn›; *Dicț. Rom.*, I, p. 334—335; *Documente*, XIV—XV, p. 196 ‹satul lui Iliaș Șanga și alții›; XV, p. 82; XVI, vol. I, p. 373.

BĂSEȘTI — Fălciu (bis. de lemn Sf. Impărați, 1807, în ruină la 1909 și bis. Sf. Ioachim și Ana, 1846—1851, construită de Grigore Ghica).

Dicț. Rom., I, p. 335; Anuar 1909, p. 420; AEH, 1935, p. 56—57, 1936, p. 57 și 1938, p. 70; *Documente*, XIV—XV, p. 328; XVII, vol. IV, p. 145 ‹parte de sat a lui Ureche vornic›; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. CXXIII—CXXVI ‹despre sat, fost al fam. Ureche, Costache și Ghica›; vezi și indice și p. 231—239 ‹doc.›; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 236 ‹1736›; Costăchescu M., Doc. *Ștefan*, p. 59 ‹despre sat›; C.H., ian. 1941, p. 13 ‹bis. prăbușită de cutremur›; *Uricarul*, VI, p. 211; B.R., I, 1875, p. 227, ‹B. — Perju — Tutova și B. — Vitoldești — Fălciu›.

BĂTĂRĂȘTI — Iași (bis. sec. XV, ante 1493). Vezi și Sinești.

Documente, XV, p. 192 ‹la 1493 satul B., la Cîrligătura — cu privilegiu de la Alexandru cel Bun — împreună cu bis. era al Mărușcăi și al lui Negrilă›; XVI, vol. I, p. 538—539 ‹doc. 1546, prin care satul cu bis. e întărit nepoților lui Vîlcea și altora›; Costăchescu Mihai, *Sineștii cu trupurile sale: Onișcanii, Podobiții, Bătărăștii, Storneștii și Plesești (din jud. Iași)* (I.N., 1924, p. 1—4) ‹istoricul proprietății satului›; Ghibănescu, *Surete*, XXII, p. 96; DRH, XIX, indice ‹Batărăști, dispărut=Sinești›.

BĂTINEȘTI (Bătrînești), com. Țifești, jud. Vrancea (la 1809 bis. Sf. Gheorghe — B. de Sus, reclădită 1850—1853, și bis. Sf. Voievozi — B. de Jos, reclădită 1855—1864).

A.B., 1931, p. 185—186 ‹cat, 1809›; Antonovici, Doc. *bîrlădene*, III, p. 283—288 ‹doc. ref. la sat, sec. XV—XVIII›; „Milcovia", I, 1930, p. 11 ‹originea numelui›; *Documente*, XVI, vol. I, p. 66—67 ‹la 1507 1/2 din satul B. — Tutova dată schimb de Coste Cîrje stolnic verișoarei sale, nepoata lui Dieniș spătar›; p. 231 ‹la 1527 1/4 din sat vîndută de aceasta fratelui ei Dragotă și rudelor ei›; Anuar 1909, p. 388; Costăchescu M., Doc. *înainte de Ștefan*, I, p. 155 ‹vechimea satului B. — Putna›; B.R., I, 1875, p. 228 ‹Batinești și Bătrînești — Tecuci›; *Dicț. Rom.*, I, p. 339—340 ‹Bătinești›.

BĂTRÎNEȘTI, com. Gorbănești, jud. Botoșani[57] (bis. de lemn Sf. Voievozi, ruinată la 1909).

B.F.O., 1845, p. 32 ⟨arendarea moşiei⟩; Anuar 1909, p. 331; B.R., I, 1875, p. 229; *Dicţ. Rom.*, I, p. 342 ⟨B. — Guloaia⟩; Dan D., *M-rea Putna*, p. 199—201.

BĂTRÎNEŞTI, com. Icuseşti, jud. Neamţ[58] (bis. de lemn Sf. Voievozi — B. de Jos şi Coborîrea Sf. Duh — B. de Sus, ambele ante 1809. ultima refăcută 1850—1852, reparată 1912).

Anuar 1909, p. 398; AER, 1936, p. 78; A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 341—342; B.R. I, 1875, p. 229; *Documente* XVII, vol. III, p. 238; V, p. 22, 263, 302, 339 ⟨menţiuni⟩.

BĂŢENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită tot de lemn de Andrei Mămăligă şi Miron Martin).

RSIAB, 1929, p. 327—328 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1936, p. 29 ⟨1814⟩; 1934, p. 375 ⟨1805, Beşeni⟩; 1935, p. 20—21; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 352 ⟨1619, Băseni⟩.

BĂŢOAIA, vezi Bereasca.

BECEŞTI (Biceşti) — Cernăuţi (bis. sec. XVIII).

Documente („Gazeta mazililor şi răzeşilor", 1911, p. 215—217) ⟨sec. XVIII⟩; vezi şi p. 231—233 ⟨împărţirea moşiei, 1742⟩; Iorga N., *O hotărnicie la Beceşti (ţ. Cernăuţi) (Studii şi doc.*, XXII, p. 387—390) ⟨din 1745⟩; *Doc. agrare*, II, indice; RSIAB, 1929, p. 99 şi urm.

BECEŞTI — Dorohoi (bis. de lemn. Sf. Nicolae, clădită de C. Brahă, 1754[59], în stare rea la 1909).

Anuar 1909, p. 337; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 76—77; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 258—259; B.R., I, 1875, p. 231 ⟨şi B. — Roman⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 345; RSIAB, 1929, p. 20.

BEDRAGI, vezi Bădragi.

BEEŞTI — Orhei (bis. de nuele Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită de zid).

RSIAB, 1930, p. 235 ⟨doc. 1820⟩; Anuar 1922, p. 148; *Documente*, XIV—XV, p. 412—413 ⟨satul lui Simion şi al altora⟩.

BELCEŞTI, jud. Iaşi[60] (bis. Sf. Voievozi ante 1842)[61]. Vezi şi Ulmi.

Anuar 1909 p. 341 ⟨bis. din 1845—1859⟩; Anuar 1930, p. 76 ⟨bis. din 1864⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 112—113 ⟨originea satului⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 104, 223, 409 ⟨sat al m-rii Galata, 1588⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1598 (IV, p. 223—224), 1622 (XVII, vol. V. p. 110—112 şi 123—124), 1626 (DRH, vol. XIX, p. 37) etc.; vezi şi indice; *Doc. rel. agrare*, II, indice; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 13 ⟨despre vechimea satului, de la sfîrşitul sec. XIV⟩; B.R., I, 1875 p. 232; *Dicţ. Rom.*, I, p. 358; *Aşezări din Moldova*, p. 169—170 ⟨despre descoperirile arheologice⟩; Mihailovici Paul, *Regestele actelor din arhiva de la Constantinopol a Sf. Mormînt* (RSIAB, 1934, p. 365—415) şi extras, 1934 ⟨multe doc. relative la satul Belceşti, fost al m-rii Galata⟩.

BELCEŞTI — Neamţ (dispărut).

B.R., I, 1875, p. 232; *Dicţ. Rom.*, I, p. 359; *Documente*, XIV—XV, p. 34 ⟨sat al lui Crăciun Belcescu⟩; XV, p. 178 ⟨al lui Iurşa aprod⟩.

BELCIUG, com. Măicăneşti, jud. Vrancea (la 1809 bis. Sf. Nicolae). Vezi şi Năneşti.

A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 232 ⟨B.=Năneşti de Jos — Putna şi B. — Fălciu⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 360 ⟨fără bis.⟩; *Documente,* XVI, vol. IV, p. 199 ⟨Belciugata, topic⟩.

SCHITUL BELDIMAN — Tecuci (Intrarea în biserică, începutul sec. XIX, construit de Alexandru Beldiman; la sfîrşitul sec. trecut ruine în gura Văii Arinului, com. Stănişeşti — Tecuci; a fost metoh al ep. Roman).

Dicţ. Rom., I, p. 361—362; A.B., 1931, p. 80 ⟨cat. 1809⟩.

BELOUSOVCA (Bilosăuţi) — Hotin (bis. de lemn din 1770).

Anuar 1922, p. 123; *Documente,* XIV—XV, p. 224 ⟨sat al m-rii Neamţ⟩; p. 376 ⟨al lui Bars şi alţii⟩.

BENEŞTI, com. Tanacu, jud. Vaslui[62] (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, refăcută de vălătuci 1860—1862).

Anuar 1909, p. 436; AEH, 1934, p. 72, 1935, p. 96, 1936, p. 105, 1938, p. 163; A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 133; *Dicţ. Rom.*, I, p. 367; *Documente,* XIV—XV, p. 87 ⟨satul lui Bena⟩.

BENEŞTI — Tecuci, jud. Bacău? (la 1809 bis. Sf. Dimitrie).

A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 233; I.N., 1922, p. 307 ⟨doc. 1741, 1/2 sat a lui I. Romaşco clucer⟩; *Documente,* XVII, vol. I, p. 235; III, p. 213, 218.

BERBEŞTI (Bărbeşti) — Cîrligătura[63]. (dispărut).

Documente, XVI, vol. I, p. 236—237 ⟨satul vîndut de urmaşii lui Oană vornic lui Nica şi altora, 1527⟩; XVII, vol. V, p. 84 ⟨la 1621 satul, fost al lui Balica hatman, era al lui V. Roşca medelnicer⟩; vezi şi p. 115—116 (1622), 150 (1622) etc.; p. 271—272 ⟨la 1624 satul, fost al lui Balica hatman, al lui Vasile Roşca medelnicer⟩; DRH, XIX, p. 183—184 ⟨la 1627 dăruit m-rii Hangu⟩; vezi şi M. Costin, *Opere complete,* ed. V. A. Urechia. I, p. 198—205, 534 ⟨doc.⟩; B.R., I, 1875, p. 234 ⟨B. — Roman⟩.

BERBEŞTI — Cernăuţi. Vezi şi schitul Ostra-Berbeşti.

Documente, („Gazeta mazililor şi răzeşilor", 1911, p. 248) ⟨1724⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene,* indice ⟨doc. despre sat; vezi îndeosebi V, p. 72—74⟩; Werenka D., *Topographie,* p. 17; Anuar Bucovina 1923, p. 17; Dan D., *M-rea Suceviţa,* p. 135; Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela", 1889, p. 750 ⟨B.=Mălineşti, 1/2 a m-rii Suceviţa⟩.

BERBINCENI, com. Secuieni, jud. Bacău[64] (bis. de lemn adusă de la Săcuieni în stare proastă la 1890).[65]

Uncescu C., *Regiunea Cobîlelor de la Bacău;* B.O.R., XIV, 1890, p. 113; A.B., 1931, p. 176 ⟨la 1809 bis. Sf. Nicolae⟩; Anuar 1909, p. 377 şi AER, 1936, p. 125 ⟨bis. de lemn din 1880—1882⟩; B.R., I, 1875, p. 234; *Dicţ. Rom.*, I, p. 371.

BERCHIŞEŞTI, com. Măzăneşti, jud. Suceava (m-re sec. XVI, bis. Sf. Nicolae, 1848).

Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 362 ⟨despre sat⟩; Grigorovitza Em., *Dicț. Bucovina*, p. 10—11; Anuar Bucovina, 1923, p. 25, 1924, p. 25, 1926, p. 57, 1927, p. 68, 1928, p. 79; Werenka D., *Topographie*, p. 16; *Documente*, XIV—XV, p. 396—397 ⟨la 1473 satul B. pe Moldova era al lui Corlat⟩; XVI, vol. I, p. 364—365 ⟨la 1533 satul, cu m-re, dăruit de Petru Rareș m-rii Moldovița⟩; vezi și p. 525—526 ⟨doc. 1546⟩; Bălan, *Doc. bucovinene*, indice ⟨și m-re sec. XVI⟩.

BEREASCA (fost Murgești), com. Dănești, jud. Vaslui[66] (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVII, reclădită sec. XVIII, 1742 sau 1800? reclădită 1931 și bis. de lemn Sf. Nicolae — Boțoaia, 1757).

Ghibănescu Gh., *Gheorghe Evloghie dascăl* („Evenimentul", 27 iulie 1904); Idem, *Bereasca (Murgești), Vaslui. Note arheologice* (ibidem 29 iulie 1904) ⟨și despre biserică⟩; Anuar 1909, p. 437 ⟨bis. de lemn din 1582? și 1757⟩; AEH, 1934, p. 72, 1935, p. 96; 1936, p. 105 și 1938, p. 164; Ghibănescu G., *Surete*, I, p. 102—112 ⟨despre satul Murgești, devenit Bereasca⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 341—342 ⟨vechimea satului⟩; A.B., 1931, p. 201—202 ⟨cat. 1809, Bereasca și Bățoaia⟩; *Uricarul*, VI, p. 290 ⟨doc. 1815⟩; B.R., I, 1875, p. 235; *Dicț. Rom.*, I, p. 375; Ghibănescu Gh., *Evangheliarul mitropolitului Varlaam (Studiu istorico-literar)* („Arhiva", 1923, p. 256—273) ⟨descrie un ms. aflat în podul bisericii din Bereasca, „ctitorie Bantășească din sec. XVII"⟩.

BERESTIE — Hotin (bis. Adormirea, 1735).

Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 91 ⟨1814⟩; Anuar 1922, p. 104; *Documente*, XIV—XV, p. 288 ⟨satul lui Sin și al altora⟩.

BEREȘTI (Strîmba), jud. Bacău (M bis. de lemn Sf. Nicolae — Berești-Tazlău, 1819 sau 1827?; o altă bis. din 1818, făcută de hagiul Const. Călin, restaurată 1843).

Dimitriu C. V., *Bacăul istoric*, p. 23—48 ⟨despre satul Berești-Strîmba⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 109 ⟨pisanie 1850, bis. Sf. Voievozi⟩; Anuar 1909, p. 377—378 ⟨bis. Sf. Voievozi, 1852 și Sf. Nicolae, 1819⟩; AER, 1936, p. 126—127 ⟨bis. Sf. Voievozi, 1857 și bis. de lemn Sf. Nicolae, 1819⟩ și p. 440—444 ⟨se discută datarea bisericii din 1819⟩; *Uricarul*, XVII, p. 262—264 ⟨hotarnică, 1754⟩; vezi și p. urm. ⟨multe doc. despre sat⟩; X, p. 176—179 ⟨hotărnicie, 1813⟩; B.R., I, 1875, p. 235 ⟨două sate⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 376—377 ⟨două sate în Bacău⟩; *Documente*, XVI, vol. II, p. 196—197; XV, p. 275—276, XVI, vol. I, p. 476 ⟨2 sate⟩.

BEREȘTI, com. Sascut, jud. Bacău (bis. Sf. Pantelimon, 1859).

AER, 1936, p. 239; Anuar 1909, p. 388; A.B., 1931, p. 186 ⟨la 1809 bis. Sf. Nicolae⟩; B.R., I, 1875, p. 236; *Dicț. Rom.*, I, p. 378; B.C.I., VIII, p. 79 ⟨la 1765 satul lui C. Roset⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 65 ⟨hotare⟩; Mitrea I., *Cercetări arheologice în așezările prefeudale de la Berești — Bistrița și Izvoare — Bahna* („Studii și cerc. științifice", Inst. pedagogic, Bacău, III, 1973).

BEREȘTI, jud. Galați (bis. Sf. Voievozi, ante 1799).[67]

B.R., I, 1875, p. 236; *Dicț. Rom.*, I, p. 377—378 ⟨tîrg⟩; *Doc. rel.*

agrare, II, indice ⟨sat al lui Iordache Iamandi⟩; I.N., V, 1925, p. 272—273 ⟨însemnare, 1799⟩; Schwarzfeld E., *Din istoria evreilor: împopularea, reîmpopularea și întemeierea tîrgurilor și tîrgușoarelor din Moldova*, Buc., 1894, p. 70 și urm. ⟨și despre Tg. Berești⟩; recenzia lui N. Iorga, R.I., 1915, p. 89—103, care arată că titlul lucrării e greșit.

BEREȘTI, com. Adîncata, jud. Suceava (bis. sec. XVII, apoi bis. de lemn Sf. Nicolae, construită de Vasile Calmuschi, 1800, reînoită 1847 de V. Lapedatu și soția sa, Safta, reparată 1890). Vezi și următorul.

Dicț. Rom., I, p. 379; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 56; Anuar 1909, p. 339; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 307—311; Costăchescu M., *Doc. Ștefan*, p. 167 ⟨despre sat⟩; *Documente*, XVI, vol. II, p. 196—197 ⟨la 1569 satul B. — Suceava al nepoților lui Iliaș paharnic: acesta?⟩; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 130—131 ⟨1660, hotărnicie, amintind bis. din seliște⟩; VIII, p. 40—42 ⟨hotărnicie, 1710⟩; B.R., I, 1875, p. 237; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 109 ⟨satul fam. Calmuschi, 1793⟩.

BEREȘTI — Iași.[68]

B.C.I., IV, p. 34—35 ⟨doc. 1669, satul, fost al lui Iorga postelnic, dat Arhondei vămeșoaia⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 202, 227; XVI, vol. II, p. 53 ⟨al m-rii Probota⟩; *Uricarul*, VI, p. 240 ⟨cumpărat de vistierul L. Ruset de la Ilie Cantacuzino⟩; B.R., I, 1875, p. 236—237 ⟨aici se mai amintesc două sate B. în Roman și Suceava⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XXI, p. 273—5 ⟨satul B. — Suceava al fam. Stîrcea, 1734⟩.

BEREZANA — Tutova.

B.R., I, 1875, p. 237; *Dicț. Rom.*, I, p. 382.

BEREZENI, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, 1738 sau 1838?, restaurată 1884).

AEH, 1935, p. 57, 1936, p. 57 și 1938, p. 70—71; C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨bis. ruinată de cutremur⟩; *Documente*, XVII, vol. II, p. 63 ⟨părți de sat ale lui Vrabie vătaf⟩; Anuar 1909, p. 426 ⟨bis. din 1882—1883⟩; B.R., I, 1875, p. 277; *Dicț. Rom.*, I, p. 382; RSIAB, 1933, p. 286, DRH, XIX, indice ⟨Brezăni, dispărut = Berezeni⟩.

M-REA BEREZINȚ, vezi Berzunț.

BEREZLOGI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

B.O.R., 1934, p. 193 ⟨însemnare, 1786⟩; RSIAB, 1930, p. 229 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 148. Un sat Berezlogi există în jud. Iași.

SCHITUL BEREZNIȚA (Bireznița) — Cernăuți (întemeiat de Isac Cocoranul, sec. XVII, desființat de austrieci, 1783).

Pumnul A., *Moșiile mănăstirești*, p. 127; Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela“, 1890, p. 7 și 206) și extras; Bălan T., *Doc. bucovinene*, V, p. 35—36 ⟨doc. 1747, din care rezultă vechimea schitului⟩; vezi și indice; la 1782 egumenul declara că ctitorul este Miron Gafencu (p. 37); Werenka D., *Topographie*, p. 14—15; Anuar Bucovina 1923, p. 17 ⟨bis. din 1871⟩; Hostiuc, *Schiturile Bucovinei*, p. 22—26, 133—134 ⟨istoric, doc.⟩.

CETĂŢUIA DIN VALEA BERHECIULUI. Vezi şi Brătăşeşti.

Solomon C., *Cetăţuia din Valea Berheciului* (BCMI, XXII, 1929, p. 34—39).

BERHOMETE — Cernăuţi (bis. din 1785 şi 1885).

Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 408 şi 410 ⟨moşie a lui Matei Filipescu, apoi Iordache clucer, 1708 şi 1726⟩; Bălan T., *Familia Onciul*, indice ⟨doc. despre sat⟩; Idem, *Doc. bucovinene*, indice; Werenka D., *Topographie*, p. 15; Anuar Bucovina, 1923, p. 17 şi 21.

BERINDEŞTI (Berendieşti) — Roman[69] (dispărut).

Documente, XVII, vol. II, p. 40—42 ⟨la 1606 satul, fost domnesc, dăruit m-rii Secul⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1609 (p. 191—193), 1612 (III, p. 78—79), 1616 (IV, p. 2—3), 1616 (p. 23—24), 1618 (p. 269—270), 1619 (p. 331); *Dicţ. Rom.*, I, p. 375 ⟨sat desfiinţat⟩; Un alt sat B. a fost în Suceava; *Documente*, XVI, vol. I, p. 62—63 ⟨la 1507 satul vîndut de urmaşii lui Onişor vistier lui Gavril Trotuşan vistier⟩; vezi şi p. 326—327 ⟨doc. din 1531⟩.

BERIVOEŞTI — Iaşi (curţi boiereşti, sec. XVII, dispărute).

Documente, XVII, vol. III, p. 163 ⟨amintite curţile⟩; vol. I, p. 5 ⟨sat al urmaşilor lui Drăghici Romăşcel⟩.

BERTEŞTI (fost Cheltezău) — Fălciu.

Documente, XVI, vol. IV, p. 50 ⟨doc. 1592, satul B. fost C.⟩; B.R., I, 1875, p. 278 ⟨3 sate B.: Botoşani, Tutova, Fălciu⟩.

BERZA, com. Santa Mare, jud. Botoşani (bis. de lemn. Sf. Gheorghe, 1853).

Anuar 1909, p. 330; B.R., I, 1875, p. 338 ⟨B.=Periţcani⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 390.

M M-REA BERZUNŢI (Berezinţul, Adormirea, 1566—1572[70], refăcută de familia Vîrnav, 1774, cînd s-a adăugat turla de la clopotniţă; bis. reparată la 1836—1837, cînd a fost făcută catapeteasma de Macarie Levantos stareţul, la 1893—1897 şi 1932—1934; m-rea fostă metoh la Lavra Mare de la Sf. Munte), satul Berzunţi, com. Berzunţi, jud. Bacău.

Ghibănescu G., *Inscripţii şi notiţe de pe cărţi*[71] (I.N., VIII, 1930, p. 160) ⟨1657⟩; Bogdan I., *Sămile* (BCI, 1915, p. 267—269); RSIAB, 1933, p. 325 ⟨moşiile m-rii, 1812⟩; Hurmuzaki, S., I/5, p. 19 ⟨veniturile m-rii, 1827⟩; C. I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 83 ⟨moşiile m-rii⟩; *Uricarul*, VI, p. 105 ⟨moşiile m-rii la 1851⟩; T.C., III, nr. 5, p. 70—71;

B.O.R., XIV, 1890, p. 448—449 ⟨bis. din 1837 şi 1857; şi pomelnic⟩; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 77; *Dicţ. Rom.*, I, p. 391 ⟨istoric sumar⟩; Iaţimirski A., *Slavianskia i russkia rukopisi rumînskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 859; Anuar 1909, p. 378; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 40 ⟨originea numelui⟩; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 266—268 şi indice; AER, 1936, p. 127; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 364; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 221; Ştefănescu I. D., *Originea şi evo-*

luția unor teme care apar în arta bisericească (M.M., 1964, nr. 1—2, p. 43—57); Bodogae T., *Sf. Munte Athos*, p. 103; B.R., I, 1875, p. 278.

BEȚEȘTI, com. Rediu, jud. Neamț (bis. Adormirea, ante 1809, refăcută 1820—1824).

Anuar 1909, p. 358; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 551—552 ⟨despre sat⟩; A.B., 1931, p. 177 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 278; *Dicț. Rom.*, I, p. 396; *Documente*, XIV—XV, p. 279 ⟨satul lui Trifu Borzescu⟩; XV, p. 273 ⟨al lui Borcea și alții⟩.

BEZIN — Orhei (bis. de lemn Adormirea, sec. XVII; apoi bis. Sf. Voievozi, ante 1767).

Documente, XIV—XV, p. 124 ⟨satul lui Duma Uranie⟩; XVI, vol. I, p. 228; RSIAB, 1931, p. 559 ⟨cat. 1820⟩; 1933, p. 73—74 ⟨însemnare, 1767⟩; A.B., 1936, p. 132 ⟨doc. 1607⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 392 și urm. ⟨doc. despre sat, fost al fam. Donici⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 445 ⟨alt sat Begeani⟩.

BIBÎREȘTI, com. Ungureni, jud. Bacău (bis. de lemn. Sf. Nicolae, c. 1839, 1799—1803 sau 1812?). Vezi și Leca.

B.O.R., XIV, 1890, p. 257; Anuar 1909, p. 382; AER, 1936, p. 136 ⟨bis. de lemn Sf. Nicolae, 1812⟩; B.R., I, 1875, p. 279; *Dicț. Rom.*, I, p. 398—399 ⟨bis. de lemn din 1719⟩.

BICANI, vezi Băcani.

BICAZ, jud. Neamț (bis. Sf. Gheorghe, 1837[72], reparată 1924). Vezi și Cîrnul și Gura Bicazului.

Armășescu Const., *Monografia domeniului Bicaz din județul Neamț*, Buc., 1906, 48 p.+1 pl. (Biblioteca populară a Ad-ției Domeniului Coroanei); Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 219; *Documente economice*, p. 391 ⟨doc. 1855, înființare „politia" Bicaz⟩; Anuar 1909, p. 351; Anuar 1930, p. 172; B. R., I, 1875, p. 279; *Dicț. Rom.*, I, p. 399—400.

BICHEȘTI, com. Boghești, jud. Vrancea[73] (bis. Sf. Voievozi, 1805, reparată 1848, reclădită 1909—1914).

Dicț. Rom., I, p. 400; Anuar 1909, p. 406; AER, 1936, p. 316; A.B., 1931, p. 191 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 280.

BIEȘTI, vezi Beești.

BILA — Vaslui (bis. Sf. Treime, sec. XIX).

Dicț. Rom., I, p. 401.

M-REA DE PE BILAHOIU, vezi schitul Deleni.

BILĂEȘTI (Ghelăești) — Neamț[74] (bis. sec. XVII).

Documente, XVI, vol. III, p. 287 ⟨la 1585—1586 satul, fost în ocolul tîrgului Piatra, al m-rii Pîngărați⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1591 (vol. IV, p. 39), 1596, cu scutire (p. 143); 1600 (p. 295); 1666 (R.I., 1923, p. 107) etc.; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 145 ⟨la 1617 satul B. pe Siret al lui Nestor Ureche vornic⟩; vezi și DRH, XIX; *Dicț. Rom.*, III, p. 515.

BILĂUȚI — Hotin (bis. Sf. Voievozi, sec. XVIII).

Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 91 (1814); Sava, *Doc. Orhei*, indice, Biliceni; *Documente*, XVII, vol. II, p. 52, IV, p. 145.

BILCA, jud. Suceava (bis. din 1840)[75]. Vezi şi Bîlca.

Muntean George, Vasile Cîrdei, *Monografie. Bilca o aşezare din Valea Sucevei*, Suceava, 1971, 237 p. ⟨Cu un scurt istoric al satului; cele mai multe date se referă la situaţia aşezării în vremea noastră⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 50; 1926, p. 81 ⟨bis. din 1868⟩.

BILIEŞTI, com. Suraia, jud. Vrancea (bis. Sf. Voievozi, sec. XIX, ante 1809).

B.R., I, 1875, p. 280; *Dicţ. Rom.*, I, p. 404—405; „Milcovia", I, 1930, p. 12 ⟨originea numelui⟩; A.B., 1931, p. 185 ⟨Ghilieşti⟩.

BILIEŞTI — Orhei (bis. de lemn, veche la 1813).

A.B., 1934, p. 241 ⟨descriere bis., 1813⟩; *Doc. agrare*, II, indice.

BIRĂEŞTI (Bireşti) — Roman. Vezi şi Ghirăeşti.

Documente, XVI, vol. II, p. 22—24 ⟨la 1552 satul dat schimb de Ştefan Rareş episcopiei de Roman⟩; B.R., I, 1875, p. 281 ⟨Bireşti⟩; *Documente*, XV, p. 301, 307 ⟨B. — Bacău al m-rii Bistriţa⟩.

BIRCEŞTI (ce se chiamă Ostăşeşti, unde a fost Negru) vezi Bîrceşti.

M M-REA BISERICANI (Buna Vestire, fostă schitul lui Iosif[76], de lemn, prima jumătate a sec. XV; construită de zid de Ştefăniţă voievod[77], c. 1517—1527 — data 1512 din pisania tîrzie este greşită — şi terminată de Petru Rareş; zidul exterior, clisiarniţa, pridvorul şi trapezăria făcute de Dumitru Buhuş prin osîrdia egumenului Partenie, la 1626—1632; bis. *„fiind învechită şi pornită spre răsipire, s-au prefăcut din temelie,"* cu cheltuiala ctitorilor, prin silinţa şi osteneala lui Ioil egumenul, 1786 — data pisaniei; m-rea a fost transformată apoi în penitenciar şi sanatoriu T.B.C.), com. Viişoara, jud. Neamţ.

Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 76—89 ⟨însemnări[78], listă de manuscrise⟩; Iorga N., *Inscripţii*, f. I, p. 42—43 şi *Studii şi doc.*, XVI, p. 231—249 ⟨pomelnicul cu istoricul m-rii⟩; Bianu I., *Catalogul manuscriptelor româneşti*, I, p. 165—166 ⟨însemnări⟩; Berechet Şt., *Importanţa însemnărilor slavo-române de pe manuscrisele vechi*, în vol. *Omagiu prof. Ilie Bărbulescu* („Arhiva", 1931, p. 449—458) şi în vol. *Picături mărunte*, p. 87, 91—94, 127—128 ⟨însemnări⟩; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 325, 330—331 ⟨însemnări, 1628, 1651⟩ şi 332 ⟨însemnare, m-rea lui Iosif⟩; Ghibănescu Gh., *Două pomelnice vechi* („Arhiva", II, 1890—1891, p. 115—124) ⟨ale m-rii Bisericani, cu ştiri importante privind darurile şi lucrările făcute la m-re de diverşi boieri⟩; Turdeanu E., *Manuscrise slave*, p. 131—135; Neculce, *Letopiseţul*, p. 92 ⟨Cantacuzinii ctitori la m-re⟩; RSIAB, 1933, p. 321 ⟨moşiile m-rii, 1812⟩;

Bogdan I., *Sămile*. (B.C.I., 1915, p. 256—259); Hurmuzaki, S. I/5, p. 225—227 ⟨regulament, 1835, m-re de categoria II-a⟩;

Linţa Elena, *Pomelnicul de la Bisericani* (Rsl. XIV, 1967 p. 411—454+ 6 facsimile) ⟨Publică textul slav şi trad. rom.; cu indice de persoane ne-

identificate); Lapedatu Al., *Manuscrisele de la Bisericani și Rîșca*, Buc., 1906 (din. B.O.R., 1904—1905, p. 1142—1152, 1905—1906, p. 685 și urm.) (descrie 78 de ms.); *Pomelnicul Bisericanilor din mai 1661* (*Uricarul*, XXIII, p. 309—375) (se reproduce); F.M.I.L., 1845, p. 41 (doc. de închinare la Sf. Mormînt); *Cat. doc. mold.*, I—IV (indice) (foarte multe doc. ref. la pricini de hotare); Ia̧timirski A., *Slavianskia i russkia rukopisi v rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 844—846; B.F.O., 1844, p. 170, 1845, p. 77, 286, 1849, p. 100, 1850, p. 147 etc. (arendarea moșiilor m-rii); A.I., I/1, p. 69—95, 106 și urm. (doc. despre m-re);

„Biserica", I, 1862, nr. 30, p. 234—236; C.A., 1863, p. 65—67 și 1875, p. 56—57; Musceleanu Gr., *Monumentele străbunilor*, p. 56—57;

Partenie, arhim., *Ochire istorică asupra fondării (originei) monastirii Bisericanii și cîteva cuvinte despre monastirile zise închinate, cu un tablou al bisericii bine litografiat*, Buc., 1863, 38 p.; Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 510—511, 518—519) (istoricul m-rii din 1857);

R.T., III, 1885, p. 207; Tocilescu, *Raporturi*, p. 87—89; *Dicț. Rom.*, I, p. 408—409 (istoricul m-rii, descriere, pietre de mormînt, obiecte); Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 167; Mironescu Vl., *M-rile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 114—115); Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare*, p. 64—65;

Balș G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 180, 347); Idem, *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 278—281 și indice; Mătasă C., *Călăuza jud. Neamț*, p. 79—81; Stoide C. A., *Contribuții la istoricul m-rii Bisericani* („Arhiva", XLII, 1935, p. 146—166) și Iași, 1935, 23 p. (cu anexe); Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 103, II, p. 91—92; Mătasă C., *Palatul cnejilor*, p. 50—53; Bogdan D. P., *Un pomelnic al m-rii Bisericani atribuit m-rii Bistrița* („Hrisovul", 1941, p. 462—463); Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 189—190 (despre vechimea schitului lui Iosif, devenit m-rea Bisericani); Giurescu C. Dinu, *Bisericanii, ctitorie a epocii lui Ștefan cel Mare?* (SCIA, 1961, nr. 1, p. 222—228);

Ștefănescu I. D., *Monuments d'art chretien trouvés en Roumanie* („Byzantion", VI, 1931, p. 574—583+planșe) (descriere panaghiar); Turdeanu Emile, *Le Sbornik dit „de Bisericani": fausse identité d'un manuscrit remarquable* („Revue des études slaves", 1965, p. 29 și urm.);

Drăgotescu Marcel și Dumitru Bîrlădeanu, *Monumente istorice de pe valea Bistriței*, Buc., 1970, ed. Meridiane (și despre m-rea Bisericani). Recenzia negativă a lui N. Grigoraș, A.I.I.A.I., VIII, 1971, p. 443; Ivan Ioan, *Biserica fostei mănăstiri Bisericani* (M.M., 1970, nr. 11—12, p. 692—700) (publică cîteva *„sumare reîmprospătări istorice"*, cu prilejul restaurării din 1968—1969); Ivan I., *Alte două tablouri reprezentînd pe mitropolitul Veniamin Costachi* (M.M., 1971, nr. 3—6, p. 327—329) (unul la Bisericani, 1826).

BISERICANI — Bălți (bis. sec. XVIII).

Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 43—45; *Documente*, XVI, vol. I, p. 405 ⟨sat al soţiei lui I. Popovici vătag⟩; XVII, vol. III, p. 192; V, p. 305 ⟨al lui D. Ponici⟩.

BISTRICIOARA, com. Ceahlău, jud. Neamţ (M bis. de lemn Sf. Voievozi, 1831, reparată 1862).

Anuar 1909, p. 251; Anuar 1930, p. 173 ⟨bis. din 1830⟩; Vătăşianu V., *Bisericile de lemn din Moldova*, în vol. *Închinare lui N. Iorga*, p. 412—413; B.R., I, 1875, p. 281 ⟨4 bis.⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 415—416.

M M-REA BISTRIŢA (Adormirea, construită de Alexandru cel Bun, ante 1407[79], poate pe locul unei bis. mai vechi de lemn; aici au fost înmormîntaţi Alexandru cel Bun, domnul Moldovei, Ana, soţia sa, Alexandru, fiul lui Ştefan cel Mare; paraclisul Sf. Ioan cel Nou şi turnul-clopotniţă construite de Ştefan cel Mare, 1498, după lupta din Codrul Cosminului din 1497; m-rea a fost reînnoită, bis. fiind reclădită la 1541—1546 de Petru Rareş, ca mulţumită pentru refugiul său în m-re la 1538; lucrările au fost terminate de familia sa la 1550, pristav fiind Macarie episcopul; bis. m-rii reconstruită de Alexandru Lăpuşneanu, 1554 — data pisaniei[80] — reparată la 1804 şi 1875 şi zugrăvită la 1814; zidul înconjurător construit de Iacov arhimandritul, egumenul m-rii, la 1776; stăreţia din 1792; turnul lui Ştefan cel Mare restaurat la 1969—1973; fost metoh la Sf. Mormînt şi un important centru cultural, aici redactîndu-se letopiseţul slavon zis „de la Bistriţa" şi un pomelnic cu caracter istoric. În m-re s-au păstrat, de asemenea, numeroase manuscrise slavone), com. Viişoara, satul Bistriţa, jud. Neamţ.

Cronicile slavo-române, indice; Ureche, *Letopiseţul*, p. 75, 109, 154, 165; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 59—74 ⟨inscripţii, însemnări de pe cărţi, doc. 1687⟩; Iorga N., *Inscripţii*, f. I, p. 37—42; Idem, *Două inscripţii nouă găsite la m-rea Bistriţa-Neamţ*, Buc., 1913, 5 p; Turdeanu E., *Manuscrise slave*, p. 190—193 ⟨Tetraevanghel, 1502⟩ şi p. 161—162 ⟨Minei, 1493 pentru m-rea Adormirea, probabil Bistriţa⟩; „Arhiva" — Iaşi, 1896, p. 464—465 ⟨doc. 1677, m-rea închinată la Sf. Mormînt⟩; *Uricarul*, XXII, p. 375—377 ⟨doc. 1677, închinată la Sf. Mormînt, fiind ajunsă în stricăciune şi risipită⟩ şi în Hurmuzaki, XIV/1, p.; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 1, p. 108—111 ⟨doc. 1693⟩ şi 79—80 ⟨moşiile m-rii⟩; F.M.I.L., 1845, nr. 6, p. 41 ⟨doc. 1687⟩; *Uricarul*, VII, p. 120—121 ⟨doc. 1687, m-rea *„la mare pustietate şi grea stricăciune"*⟩ şi VIII, p. 21—22; Mihailovici Paul, *Regestele actelor din arhiva de la Constantinopol a Sf. Mormînt* (RSIAB, 1934, p. 365—415) şi extras, 1934 ⟨multe doc. ref. la averea şi milele m-rii Bistriţa, fostă metoh la Sf. Mormînt.⟩.

Minea I., *Pomelnicul de la m-rea Bistriţa* (C.I., 1929—1931, p. 344—348 şi 1932—1933, nr. 1, p. 30—88) ⟨se reproduce şi se comentează⟩; Bogdan D. P., *Pomelnicul m-rii Bistriţa*, Buc., 1941, 164 p.+VIII, pl. ⟨se re-

produce⟩; Bogdan D. P., *Un pomelnic al m-rii Bisericani atribuit m-rii Bistrița* („Hrisovul“, 1941, p. 462—463);

Bulat T. G., *Întregiri la istoria bisericii moldovene, pînă la Ștefan cel Mare, după mărturii noi* (M.M., XLV, 1969, nr. 5—6, p. 324—347) ⟨înșiră, după documentele publicate, daniile primite de m-re pînă la anul 1456⟩; Gonța Alexandru, *Domeniile feudale și privilegiile mănăstirilor moldovenești în timpul domniei lui Ștefan cel Mare* (B.O.R., LXXV, 1957, nr. 5, p. 445—447) ⟨prezintă privilegiile și daniile făcute m-rii Bistrița⟩; *Uricarul*, VIII, p. 21—22 ⟨pisanie, 1550⟩; *Cat. doc. mold.*, I—IV, (indice) ⟨doc. despre averea m-rii⟩; R.I., 1930, p. 195—199 ⟨doc. 1703, m-rea devine a țării, deoarece *„la m-rile ce sînt la munte călugării greci s-au socotit că nu sînt putincioși a chivernisi“*⟩;

Iorga N., *Deux nouvelles inscriptions du monastère de Bistrița en Moldavie* (B.S.H.A.R., II, 1914, p. 145—148) ⟨un scurt istoric al m-rii⟩; Turcu C., *Pomelnicul m-rii Bistrița, cel mai vechi manuscris din Moldova* („Curentul“, 29 mai 1941); Negri C., *Mémoire avec pièces justificatives presénté à la Commission internationale pour les couvents dediés,* Constantinople, 1865, p. 137 ⟨averea m-rii⟩; *Mémoire sur les couvents roumains placés sous l'invocation des Saints Lieux d'Orient,* f.a.;

Hurmuzaki, S., I/5, p. 15 ⟨veniturile m-rii, 1827⟩; „Zimbrul“, 14 iunie 1851 ⟨moșiile m-rii⟩; *Uricarul,* VI, p. 96 ⟨moșiile m-rii la 1851⟩; Asaki G., *Călătorie la Pion* (C.R., 1871, p. 22—24) ⟨descriere și desen, 1838⟩; vezi și BCMI, XXVI, 1931, p. 102, fig. 2 și p. 104; RSIAB, 1933, p. 317—318 ⟨moșiile m-rii, 1812⟩;

Antoniu, *Album,* p. I, p. 9; „Albina“, V, 1901—1902, p. 275 ⟨desen vechi⟩;

„Biserica“, I, 1862, nr. 29, p. 225—228); C.A., 1863, p. 60—64 și 1875, p. 39—41; Musceleanu Gr., *Monumentele străbunilor,* p. 39—41; *Monumente istorice,* p. 128—133 ⟨istoric, descriere⟩; Walker Mrs., *Untrodden Path in Roumania,* Londra, 1888, p. 134—137; Tocilescu, *Raporturi,* p. 85—87; *Dicț. Rom.,* I, p. 420—422 ⟨istoric, inscripții⟩; Bilciurescu, *Mănăstirile,* p. 185—187; Stoicescu N., *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol* (M.O., 1969, nr. 11—12, p. 916) ⟨descriere bis., 1871⟩;

Crețulescu Narcis, arhiereu, *Monastirea Bistrița din jud. Neamț. Schițe istorico-biografice de . . .,* P. Neamț, 1900, 16 p. ⟨istoricul m-rii, rezumă cîteva documente; și despre averea m-rii⟩; BCMI, I, 1908, p. 179, IV, 1911, p. 36; Mironescu Vl., *M-rile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 114—115); Anuar 1909, p. 356; Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV,* p. 128—131; Iorga — Balș, *Histoire,* p. 47; Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare,* p. 41—42; Balș G.. *Începuturile arhitecturii bisericești din Moldova,* Buc., 1925; Culea Apostol, *M-rea Bistrița din Moldova. Călăuză pentru vizitatorii ei* („Lamura“, V, 1924, nr. 7—8);

Balș G., *Bisericile lui Ștefan cel Mare* (BCMI, XVIII, 1925, p. 154—156) ⟨turnul-clopotniță⟩; Iorga N., *Istoria bisericii,* I, p. 58, 76—77, 80—81, 103;

Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 120—130) ⟨descrierea bis. construite de Al. Lăpuşneanu⟩, 201 ⟨clădirile m-rii⟩; 276—277 ⟨despre pictura bis.⟩, 348 ⟨inscripţie⟩; vezi şi indice; Mătasă C., *Călăuza jud. Neamţ*, p. 68—79; Anuar 1930, p. 55; Popescu M., *M-rea Bistriţa* (A.L.A., 27 iulie 1930, p. 6) ⟨şi doc. 1687⟩; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 151, 161—163 şi pl. VIII; Mrejeru L. şi Caraza Ghenadie, *M-rea Bistriţa, jud. Neamţ*, P. Neamţ, 1935, 26 p.; (recenzie în B.O.R., 1935, p. 540—541); Vessereau Marguerite, *Biserici moldoveneşti* (P.L., I, 1936, vol. II, p. 92—103; trad. din R.D.M., 1 aug. 1934); Ionescu Gr., *Istoria*, p. 233, 294, 307, 344, 370; Mătasă C., *Palatul cnejilor*, p. 66—77;

Ştefănescu I. D., *L'art byzantin*, p. 81—83; Idem, *L'evolution*, p. 95—97 şi pl. XXXI;

Nicolescu Corina, *Locuinţe domneşti în cuprinsul mănăstirilor în veacurile XV—XVII* (SCIA, 1954, nr. 3—4, p. 64—82); *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 155—159 ⟨turnul-clopotniţă⟩, 271—272, 356—357, 413—415 ⟨piatră de mormînt, clopote⟩; Vătăşianu, *Istoria artei* (indice, m-rea Bistriţa); Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Theodorescu Răzvan, *M-rea Bistriţa*, ed. Meridiane, Buc. 1966; Turcu C-tin, *M-rea Bistriţa* (M.M., 1968, nr. 3—4, p. 212—219) ⟨istoric, descriere, despre rolul ei cultural; cu bibliografie⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 302, 344; Grigoraş — Caproşu, *Biserici din Moldova*, p. 43—49 ⟨despre vechea m-re a lui Alexandru cel Bun şi importanţa sa culturală⟩; Crăciunaş Irineu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., 1970, nr. 9—10, p. 480—483) ⟨şi despre pictura bis. m-rii Bistriţa⟩;

Bobulescu C., *Pentru pomenirea lui Alexandru cel Bun*, Chişinău, 1934, p. 65—74; Turdeanu E., *La broderie religieuse ... Les epitaphioi*, p. 203—204; Ştefănescu I. D., *L'aër de la princesse Malina*, Buc., 1945 (extras din R.I.R., XV, 1945, fasc. II, p. 129—132); Lăzărescu E., *Note despre aerul doamnei Malina* (SCIA, V, 1958, nr. 1, p. 227—232) ⟨nu e de la Alexandru cel Bun⟩; Ştefănescu I. D., *Broderiile ...*, în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 491; Berza M., *Stema Moldovei în timpul lui Ştefan cel Mare* (SCIA, 1955, nr. 1—2, p. 77, 79—80, 86). ⟨despre stema de pe clopotul dăruit de Ştefan cel Mare m-rii Bistriţa, 1494⟩; *În legătură cu unele danii de la Ştefan cel Mare* (Rsl, V, 1962, istorie, p. 143—149) ⟨Crede că Filip monahul a scris Tetraevanghelul din 1502 la m-rea Bistriţa, unde a copiat stema de pe clopotul din 1494⟩; *Cultura bizantină în România*, Buc., 1971, p. 126 ⟨epitrahil⟩;

Drăganu N., *Românii în veacurile IX—XIV pe baza toponimiei şi onomasticii*, Buc., 1933, p. 459—461 şi „Dacoromania", VII, 1934, p. 240 ⟨despre originea numelui Bistriţa⟩.

BIVOLARI, com. Dobîrceni, jud. Botoşani[81].

I. N., 1922, p. 296 ⟨doc. 1752, satul dat de Gheorghe Carp fraţilor Sandu şi Constantin Buhuş⟩; B.R., I, 1875, p. 281; *Dicţ. Rom.*, I, p. 436; *Documente*, XVI, vol. III, p. 121, 176, 362 ⟨B. — Dorohoi⟩.

BIVOLARI, jud. Iași (bis. Adormirea, 1838 sau 1841, construită de fam. Ghica, reparată 1866, 1894 și casele fam. Ghica).

Dicț. Rom., I, p. 436; Anuar 1909, p. 342; Anuar 1930, p. 86; Platon G., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32) ⟨B.=Cornul Negru⟩.

BIVOLU — Botoșani (M casa Boldur-Lățescu, sec. XIX și două bis. de lemn: Sf. Voievozi, 1802, în stare rea la 1930, și Intrarea în biserică, 1824). Vezi și Bălușeni și precedentul.

Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 363; Anuar 1909, p. 333 ⟨bis. de lemn în ruină⟩; Anuar 1930, p. 139; S.C.Ș. Iași, 1943, p. 463 ⟨mențiune biserică, 1820⟩; B.R., I, 1875, p. 281—282; *Dicț. Rom.*, I, p. 438—439 ⟨B. Mare și B. Mic, istoric⟩.

BIZIGHEȘTI, com. Garoafa, jud. Vrancea (bis. Adormirea, ante 1809, refăcută 1851—1852, distrusă în timpul războiului 1916—1918). Vezi și Fiținghești.

Anuar 1909, p. 390; AER, 1936, p. 219; A.B., 1931, p. 186 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 282; *Dicț. Rom.*, I, p. 439; DRH, XIX, indice ⟨Bizighești=Fiținghești⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 150, 171, 414 ⟨părți de sat ale lui C. Bucium⟩.

BÎCU, vezi Ipatele (Șendreni).

BÎDILIȚA, vezi Bădilița.

BÎLCA — Putna, jud. Bacău? (bis. Sf. Nicolae, de lemn, 1802—1804[82], refăcută? 1840, reparată 1856 și 1916). Vezi și Borșani.

Anuar 1909, p. 388; AER, 1936, p. 238 ⟨datele despre reparații nu se potrivesc⟩; A.B., 1931, p. 187 ⟨la 1809 două bis.: Sf. Voievozi și Coborîrea Sf. Duh⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Bîrnova⟩; B.R., I, 1875, p. 89 ⟨B.=Popeni⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 440—441.

BÎLCANI (numit Flocești) — Bacău[83].

BÎNDEȘTI — Iași (bis. sec. XVIII).

Bulat T.G., *O carte de preoție de la mitropolitul Iacob Stamati* (A.B., 1936, p. 231—232) ⟨din 1797, Bîndești — Iași⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 343 ⟨sat dispărut, fost al lui Gavrilaș pisar⟩.

BÎRA (fost Fundeni și Lețcani), jud. Neamț (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1803, reclădită 1902—1903).

Anuar 1909, p. 399[84]; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 226 ⟨despre sat⟩; A.B., 1931, p. 88 și 176 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 126 ⟨bis. din 1826-F.⟩; *Uricarul*, VI, p. 234, 246 ⟨doc., moșia lui Gavril Ghidionescu, 1803 și apoi a lui Al. Scorțescu hatmanul, 1827⟩; *Așezări din Moldova*, p. 284 ⟨descoperirile arheologice⟩; B.R., I, 1875, p. 186 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 444—445 ⟨sat și tîrgușor⟩.

BÎRCEȘTI (numit și Ostășești)[85].

BÎRCUL — Roman (fost Buhuși) (bis. începutul sec. XIX). În evidențele D.M.I. este trecută M o bis. de lemn, fost schit, la Bîrcu-Goșmani — Neamț de la începutul sec. XVIII, construită de mitropolitul Antonie.

Iorga N., *Doc. Callimachi*, I, p. 500 ⟨doc. 1813⟩; Anuar 1909, p. 351 ⟨bis. de lemn Sf. Antonie, 1713⟩[86]. Vezi și Bîrjoveni — Neamț.

BÎRGĂOANI, vezi Bărgăoani.

BÎRJOVENI, com. Butnărești, jud. Bacău (bis. Sf. Gheorghe a fam. Negruți, 1834—1836, reparată 1883, 1925 și 1932).

Anuar 1909, p. 399; AER, 1936, p. 79; M.M., 1962, nr. 7—8, p. 608 ⟨la 1834 arhitectul Barbely lucra în biserică⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 348 ⟨despre sat⟩; B.R., I, 1875, p. 189; *Dicț. Rom.*, I, p. 447.

BÎRJOVENI (fost Buhuși) jud. Neamț, com. Secuieni (bis. Sf. Voievozi, de lemn 1866—1873, reclădită 1902—1903). Vezi și Bîrcul.

Anuar 1909, p. 351; Anuar 1930, p. 171 ⟨și bis. Sf. Antonie, de lemn, 1703⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 232 (satul lui Ivan Porcu și alții⟩; XVI, vol. I, p. 417 ⟨la 1546 satul vîndut lui Toader Băloș pisar⟩; vol. II, p. 10—11 ⟨la 1552 dăruit de acesta m-rii Rîșca⟩;

Documente, XVI, vol. III, p. 297 ⟨la 1585 satul B. sub Gorodiște al rudelor lui Sechil pîrcălab⟩; XVII, vol. V, p. 247 ⟨la 1623 satul lui Dumitrașco Sechil⟩; vezi și DRH, XIX, indice (două sate); *Dicț. Rom.*, I, p. 447; Rosetti R., *Familia Rosetti*, I (indice)[87].

BÎRLAD[88], jud. Vaslui.

Despre bîrladnici și o presupusă veche formație statală bîrlădeană s-a scris destul de mult; din aceste studii amintim: Hasdeu B. P., *Diploma bîrlădeană* („Instrucțiunea publică“, Iași, 24 ian. 1860); Idem, *Diploma bîrlădeană* („Traian“, 1869 no. 50—51, p. 199, 203—204, 206); Bogdan I., *Diploma bîrlădeană din 1134 și principatul Bîrladului*, Buc., 1889, 48 p. ⟨crede că numele vine de la berlo = băț, sceptru; orașul întemeiat în primele sec. ale evului mediu⟩; Rosetti R., *Statul bîrlădean* („Revista nouă“, II, 1889, p. 464—472); Bălan Th., *Berladnicii*, Cernăuți, 1928, 23 p.; Bărbulescu Ilie, *Diploma bîrlădeană din 1134*, în vol. *Curentele literare la români*, Buc., 1928, p. 9—12; Idem, *Cu privire la diploma bîrlădeană din 1134* („Arhiva“, 1931, nr. 1, p. 87—88); Panaitescu P. P., *Diploma bîrlădeană din 1134 și hrisovul lui Iurg Koriatovici din 1374. Falsurile patriotice ale lui B. P. Hasdeu* (R.I.R., II, 1932, p. 46—58); Bezviconi G., *Din trecutul orașului Bîrlad* (P.T., 1941, nr. 1—2, p. 15—16;

Iorga N., *Brodnicii și românii* (AARMSI, s. III, t. VIII, 1927—1928, p. 150); Idem, *Istoria românilor*, III, p. 75; Bălan T., *Bîrladnicii*, Cernăuți, 1928, p. 15—17; Boldur A. V., *Contribuții la studiul istoriei românilor*, Chișinău, 1937, p. 135—137 ⟨susțin că Bîrladul cronicilor rusești nu este același cu Bîrladul din Moldova⟩;

Iorga N., *Relations des Roumains avec les Russes occidentaux et avec le territoire dit de l'„Ukraine“* (B.S.H.A.R., 1916, nr. 4, p. 327) ⟨împotriva originei rusești a Bîrladului; crede că originile orașului sînt mult mai recente și mai „*modeste*“⟩; Nistor I. I., *Problema ucraineană în lumina istoriei*, Cernăuți, 1934, p. 48—64 (din C.C., VIII, 1933—1934) ⟨Ca-

pitolul *Diploma bîrlădeană și izvodul orașelor de la Dunăre;* împotriva autenticității diplomei, ca și I. Bogdan, N. Iorga și P. P. Panaitescu〉; Cihodaru C., *Considerații în legătură cu populația Moldovei în perioada premergătoare invaziei tătarilor (1241)* (S.C.Ș. — Iași, istorie, XIV, 1963, fasc. 2, p. 234—238) 〈Discutînd problema bîrladnicilor, crede că existența Bîrladului în sec. XII *„este destul de problematică“*, orașul datînd din sec. XIV; și despre numele Bîrlad de la berlo=nuia, băț〉;

Ciucă Nicoleta, *Descoperiri de tip Protodridu la Bîrlad — Cartierul Munteni, jud. Vaslui (1964)* (M.C.A., 10, 1973, p. 225-9). 〈Așezare din sec. IX—X〉;

Karadja C. I., *Delegați din țara noastră la conciliul din Constanța (în Baden) în anul 1415)*, Buc., 1927, p. 12, 24—25 〈amintit Burlat=Bîrlad〉; *Documente*, XIV—XV, p. 45 〈vama tîrgului dată m-rii Bistrița, 1422〉; XV, vol. II, p. 210—212 〈hotărnicia vetrei tîrgului〉; XVI, vol. IV, p. 105; XVII, vol. I, p. 48;

Antonovici I., preot, *Documente bîrlădene*, vol. I, *Cărți domnești de scutiri, acte de proprietate, inscripții și însemnări adunate de la bisericile din orașul Bîrlad*, Bîrlad, 1911, 2+437 p.+2 pl. 〈un plan al bis. Sf. Ilie și planul părții orașului arse la 1851〉; vol. II: *Actele de proprietate ale obștiei tîrgului Bîrlad*, Bîrlad, 1912, 407+XIX p.+4 pl. 〈documente referitoare la orașul Bîrlad, 1495—1863〉; IV: *Acte de la mulți șoltuzi și dregători ai Bîrladului și alte acte vechi de prin seculii XV—XIX*, Bîrlad, 1924, 382 p+4 pl;

Ureche, *Letopisețul*, p. 83 〈arderea orașului de tătari, 1440〉; *Cronicile slavo-române* (indice); B.S.G.R., 1898, p. 60 〈la 1612, orașul distrus și jefuit aproape în întregime〉; Panaitescu P. P., *Călători poloni*, p. 28 〈1636, o bis. de zid și 6 de lemn, toate pustii〉; Vezi și indice; D. I., IV, p. 107 〈la 1641 o bis. de zid și 4 de lemn〉; Vezi și *Călători străini*, V, indice; *Codex Bandinus*, p. 201—202 〈descriere, 8 bis. românești, 1646〉; vezi și „Vocea Tutovei“, 1899, nr. 47; I. Antonovici, *Documente bîrlădene*, IV, p. 92—94, unde se dă traducerea românească; și N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, I, p. 260; Babinger Fr., *R. Bargrave, un voyageur anglais dans les pays roumains du temps de Basile Lupu, 1652* (AARMSI, s. III, t. XVII, p. 161) 〈descriere〉; B.C.I., XII, 1933, p. 26 〈despre arderea orașului, 1659〉; Paul de Alep, *Voyage*, p. 150 〈3 biserici〉; Vezi și N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, I, p. 275; Cîndea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 51 〈3 biserici ortodoxe, 1661〉;

Lascu, Viorica, *Documente inedite privitoare la situația țărilor române la sfîrșitul sec. XVII* („Anuarul Inst. de istorie“, Cluj, 1969, p. 256) 〈descrierea orașului Bîrlad la 1688〉;

Iorga N., *Documente tecucene și bîrlădene din colecția d-lui Jurgea — Negrilești (1598—1816)* (B.C.I., IV, 1925, p. 161—180);

Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 417 〈doc. 1712 despre arderea tîrgului și a bisericilor *„cu totul“*〉[89]; *Cronica Ghiculeștilor*, p. 117 〈orașul *„a fost ars în întregime“* de tătari la 1711〉; Antonovici I., *Documente bîrlădene*,

I, p. 1—3 ⟨doc. 1712, tîrgul fusese ars „*de tot*" la 1711⟩; III, p. 10—11 ⟨doc. 1712, orașul fusese „*ars peste tot*" de tătari⟩; IV, p. 296—300 ⟨doc. 1823, tîrgul⟩, I, p. 156 ⟨doc. 1838, arderea tîrgului⟩ și p. 350 ⟨însemnare despre arderea tîrgului, 1826⟩; Bezviconi G., *Călători ruși* (indice); Baltimore F., *A tour to the East in the years 1763 and 1764*, Londra, 1767, p. 127 și urm. ⟨descriere⟩; Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, II, p. 14 ⟨descriere Boschovich⟩; *Reise der russische Kaiserlichen ausserordentlichen Gesendtschaft an die Othomanische Pforte in Jahre 1793*, St. Petersburg, 1803, p. 107; Sulzer, *Geschichte*, I, p. 393;

Negulescu C., *Documente privind moșia tîrgului Bîrlad* (R.A., IX, 1966, nr. 2, p. 125—130); *Cat. doc. mold.*, I—IV (indice) ⟨doc. despre oraș⟩; Iorga N., *Actele casei obștii de la Bîrlad (Studii și doc.*, VII, p. 97—102) ⟨din 1774—1825⟩; și p. 218—220, 236, 246—248, 252 și urm. ⟨doc. de danie⟩;

Urechia, *Ist. rom.*, VII, p. 379—382 ⟨doc. 1815, moșia tîrgului⟩; Vezi și *Uricarul*, II, ed. II-a, p. 6—13; Iorga N., *Doc. Callimachi*, I, p. 558—559 ⟨1819, „vatra veche" a tîrgului⟩; *Hrisovul Cassei Proprietăței moșiei tîrgului Bîrladu întăritu de Scarlat Alexandru Kallimah voevod, domnu țerei Moldovei, la 30 august 1816*, Bîrlad, 1887, 30 p. și ed. II-a, 1901; Bezviconi G., *Călători ruși*, p. 238 ⟨la 1821 orașul amenințat de turci cu arderea⟩; Nistor I. I., *O descriere a principatelor române din 1822*, Buc., 1943, p. 21, 63; Beldie I. C., *O însemnare despre Bîrlad* („Drum drept", I, 1913, p. 52—53) ⟨din 1823⟩; Al. R., 1838, ian. 20 ⟨despre cutremurul din 1838, cînd bisericile „*foarte s-au zdruncinat*"⟩; Al. R., 1842 iulie 12 ⟨despre incendiu⟩; „Semănătorul", 1906, p. 994—995 ⟨descriere și istoric, 1846⟩; Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 313, 320, 324, 349, passim ⟨însemnări despre incendiul din 1851, cînd au ars 2 500 de case⟩; G. M., 3 mai 1851 ⟨despre același incendiu⟩;

Lapedatu Al., *Doi misionari scoțieni în țările române acum o sută de ani*, Buc., 1934, p. 12 ⟨descriere, 1839⟩; B.F.O., 1847, p. 228 ⟨pod peste apa Cacainei⟩; RHSEE, 1932, p. 416 ⟨descriere, 1866; numele de la Paloda⟩; B.R., I, 1875, p. 190;

Papadopol-Calimah Al., *Notiță istorică despre Bîrlad*, Bîrlad, 1889, 114 p. ⟨istoria orașului din sec. XII, organizarea, despre cetatea de pămînt și curtea domnească, numele de Bîrlad de la Paloda, vornicii de Bîrlad, despre biserici; și documente⟩; în recenzia sa, G. Ghibănescu crede că „*peripețiile tîrgului Bîrlad sînt bine arătate*" („Arhiva" — Iași, I, 1889—1890, p. 465—469); *Dicț. Rom.*, I, p. 449—450 ⟨naive notițe istorice despre oraș⟩; Iorga N., *Drumuri și orașe*, p. 204—205;

Caraivan Virgil, *Bîrladul* („Răzeșul", I, 1926, nr. 2, p. 49—58) ⟨generalități, și despre trecutul orașului⟩; Alexandrescu-Galex Al., *Istoricul orașului Bîrlad*, Bîrlad, 1941 (din P.T., 1940, nr. 3—4, p. 145—154, nr. 5—6, p. 322—330, nr. 7—9, p. 466—468, nr. 10, p. 563—565, 1941, nr. 1—2, p. 46—50) ⟨legende și literatură, îndeosebi despre vechimea orașului și bîrladnici⟩; Giurescu C. C., *Istoria românilor*, II/2, p, 409 ⟨despre originea numelui, probabil slavă, de la berlo=băț⟩ și p. 452 ⟨despre vechimea așezării⟩;

Ursăcescu V., *Pățania unui patriarh la Bîrlad* (B.O.R., XLVI, 1928, p. 339—348);

Despre numele orașului: „Jasber. d. Institut für rumän. Sprache“, 1921, p. 88 ⟨G. Weygand crede că derivă de la cuvîntul slav berlo⟩; Philippide Al., *Originea romånilor*, II, Iași, 1927, p. 362—370 ⟨crede că numele derivă de la arabul Bilad=oraș, țară⟩; Albescu-Bilețchi I, *Din vechea toponomastică a României* („Orpheus“, IV, 1928, nr. 4, p. 215—216) ⟨nume de origine celtică: Burlatum, de la bur=mîndru și latum=băltoacă⟩; „Byzantion“, 1937, p. 470 ⟨J. Bromberg crede că derivă de la cuvîntul grec Britolata⟩; Ghibănescu, *Surete*, XV, p, IV ⟨originea numelui⟩; „Arhiva“, XXVIII, 1921, nr. 1, p. 69 ⟨A. Scriban despre numele Bîrlad=loc plin de crengi căzute, de la berlo=nuia, băț⟩; vezi și „Arhiva“, 1932, p. 93;

Vrabie Gh.. *Bîrladul cultural,* Cu o prefață de N. Petrașcu, Buc., 1937, 267 p.+26 pl.;

Șerban C., *Aspecte din lupta orășenilor din Țara Românească și Moldova împotriva asupririi feudale* ... („Studii“, 1961, nr. 3, p. 638—640) ⟨despre lupta locuitorilor din Bîrlad pentru moșia tîrgului, sec. XVIII—XIX⟩; *Documente, Introducere*, vol. II, p. 475—476 ⟨despre sigiliul orașului⟩;

Platon Gheorghe, *Observații cu privire la populația tîrgului Bîrlad la mijlocul secolului al XIX-lea* (S.A.I„ VIII, 1966, p. 269—279); Berbecaru Val., *Unele aspecte privind istoricul moșiei obștei tîrgului Bîrlad* („Carpica“, II, 1969, p. 363—365) ⟨Cîteva considerații generale⟩; *Așezări din Moldova*, p. 312—313 ⟨despre descoperirile arheologice⟩; Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 25—39, 191—195 ⟨discută pe larg problema bîrladnicilor; se declară împotriva stăpînirii haliciene; crede că Bîrladul exista la mijlocul sec. XII ca *„așezare mai însemnată în partea de sud a viitorului stat moldovean“;* istoricul orașului⟩; vezi și indice; Ciurea D., *Noi considerații privind orașele și tîrgurile din Moldova în secolele XIV—XIX* (A.I.I.A.I., VII, 1970, p. 24—25, 48—50) ⟨despre vechimea orașului Bîrlad, numele său și situația sa în sec. XVIII—începutul sec XIX⟩; Platon Gh., *Populația orașului („Carpica“*, III, 1970, p. 5—32+tabele);

Palade V., *Cîteva considerații despre țara berladnicilor în lumina cercetărilor arheologice de la Prodana și Simila-Bîrlad* („Școala bîrlădeană“, 1969, p. 74—80) ⟨descoperiri din sec. XII—XIII; Varlaam V.. *Bîrlad — note istorice (ibidem,* 1971, p. 104 și urm.) ⟨crede că Bîrladul datează din sec. XII⟩; Spinei V., *Începuturile vieții urbane la Bîrlad și problema bîrladnicilor*, comunicare ținută la Iași în 1972, în curs de editare într-o culegere; vezi rezumatul în AIIAI, 1972, p. 653 ⟨Se arată că Bîrladul cronicilor rusești nu a fost orașul din Moldova, care datează din sec. XIV; cu o bogată bibliografie despre numele și originea orașului⟩.

— CETATEA DE PĂMÎNT (sec. XV, 1476, fostă la sud de oraș între apa Bîrladului și calea ferată Iași—București; urmele sînt M).

Cantemir, *Descrierea Moldovei*, ed, Academiei, 1973, p. 75 ⟨despre resturile cetății de pămînt⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei,* p. 52—53;

„Vocea Tutovei" 30 iulie 1906, p. 2; Antonovici I., *Cetatea de pămînt de la Bîrlad* (BCMI, VII, 1914, p. 13—15) ⟨mărturii istorice despre existenţa ei, descriere, foto⟩; reprodus şi în vol. aceluiaşi: *În slujba bisericii şi a şcoalei, 1880—1923*, Huşi, 1926, p. 215—217; Antonovici I., *Cel mai vechi monument istoric al Bîrladului. Cetatea de pămînt*, Buc., 1938, 7 p.+2 pl. (publicată şi în „Poporul rom.", VII, nr. 16 din 16 oct. 1938);

Matei Mircea D., *Date noi în legătură cu cetatea de pămînt de la Bîrlad* (SCIV, X, 1959, nr. 1, p. 117—134) ⟨crede că e făcută de Ştefan cel Mare la 1476 şi incendiată de moldoveni în acelaşi an pentru a nu fi folosită de turci; descrierea cetăţii⟩; Idem, *Săpăturile de salvare din cetatea de pămînt de la Bîrlad (Mat. arheol.*, V, 1959, p. 645—653); Vătăşianu, *Istoria artei* (indice); Matei M. D., şi L. Ghiţescu, *Nekotorîie istoriceskie vîivodîi arheologhiceskogo issledovania zemlianoi Kreposti v. Bîrlade* („Dacia", t. VII, 1963, p. 439—465+1 plan).

— CURTEA DOMNEASCĂ[90]. Vezi şi Biserica Domnească.

— CASA OPRIŞAN[91] (1825—1827; de la 1871 şcoală de fete).

Antonovici I., *Documente bîrlădene*, IV, p. 294—295 ⟨doc. 1825, construirea casei⟩; Idem, *Fraţii Gheorghe şi N. Roşca Codreanu*, p. 57 şi 88.

— HANUL LUI G. OPRIŞAN (c. 1841).

Iorga N., *W. de Kotzebue şi momentul de prefacere modernă a societăţii moldoveneşti*, Buc., 1934, p. 94—95 ⟨contractul pentru zidirea hanului *„di cărămidă şi o hrubă di piiatră"*⟩.

— HANUL SPĂTĂRESEI SAFTA STURZA, de la Uliţa Veche.

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, II, p. 344 ⟨1815⟩.

— HANUL LUI VASILE NECULEEVICI (TĂLPĂU) ŞI AL VORNICULUI HRISOVERGHI, ambele pe Uliţa Mare.

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, II, p. 346 ⟨1815⟩.

— HANUL ŞETRĂRESII SMARANDA, de pe Uliţa Strîmbă.

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, II, p. 350 ⟨1815⟩.

— HANURILE LUI HAGI CHIRIAC, AL LUI IANCU IEŞANU, AL SPĂTĂRESEI SMARANDA COSTANDACHI, AL LUI DOBRE ABĂGERUL, AL LUI ION PETCU, AL LUI TOADER MORARUL, AL LUI IVAN CHITARUL, toate 7 în mahalaua Podeni.

Antonovici, I., *Doc. Bîrlădene*, II, p. 358, 361 ⟨1815⟩.

— HANUL BĂLAŞEI COMISOAIA, din mahalaua din sus de Cacaina.

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, II, p. 377 ⟨1815⟩.

— HANUL CĂMINARULUI COSTACHI CERCHEZ DE LA OCOLUL DE VITE ŞI AL DASCĂLULUI DAMIAN, ambele în mahalaua din jos de Cacaina.

Antonovici, I., *Doc. bîrlădene*, II, p. 378—379 ⟨1815⟩.

— HANUL LUI GRIGORE SIN VĂTAFU, din mahalaua din jos de ocolul de vite.

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, II, p. 382 ⟨1815⟩.

— HANUL SPĂTĂRESEI SAFTA STURZA, din mahalaua din jos, spre Pocită.

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, II, p. 384 ⟨1815⟩.

— HANURILE SPĂTĂRESEI SAFTA STURZA, AL SPĂTARULUI CERCHEZ, AL TARSIŢEI VARDALAH ŞI AL AGĂI ALECU BELDIMAN, toate patru în mahalaua din vatra veche a oraşului, din jos de podul domnesc.

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, II, p. 355—356 ⟨1815⟩.

— HANUL LUI G. CONACHI SPĂTARUL.

Ghibănescu, *Surete*, X, p. 149—150 ⟨doc. 1786⟩.

— ŞCOLILE VECHI[92].

Antonovici I., *Documente bîrlădene*, IV, p. 246—249 ⟨doc. 1803⟩ şi V, p. 73—78 ⟨şcolile de pe la biserici la 1847⟩; I.N., 1926—1927, p. 219—220 ⟨la începutul sec. XIX, şcoli la bis.: Sf. Ilie, Sf. Voievozi, Sf. Nicolae, Sf. Nicolae-Tuchilă⟩; Antonovici I., *Fraţii Gheorghe şi Neculai Roşca Codrianu, fondatorii liceului şi şcolii secundare-profesionale de fete din Bîrlad*, Bîrlad, 1908; Vrabie Gh., *Bîrladul cultural*, Buc., 1938 ⟨despre şcolile vechi şi bisericile din oraş⟩; *Centenarul Liceului Codreanu* (C.H., sept. dec. 1946, p. 8—12);

„Buletin", 1835, p. 145 ⟨bani pentru şcoală nouă⟩; Al. R., 1842, p. 362 ⟨inaugurarea şcolii⟩ şi 1846, p. 205—206 ⟨donaţia Codreanu pentru şcoală⟩;

Antonovici Iacov, episcop, *Neamul Roşca-Codreanu. Testamentul unui nobil român* („Răzeşul", 1926, nr. 4, p. 129—132) ⟨din 1837, bani lăsaţi pt. şcoală⟩; *Un testamentu raru!* (F.M.I.L., XVII, 1854, nr. 43, p. 228—231; reprodus din B.F.O., 1854, nr. 45, p. 179—180) ⟨testamentul lui Nicolae Roşca-Codreanu pentru şcoală, spital şi biserică la Bîrlad⟩;

Iorga N., *Cărţi şi scriitori români din veacurile al XVII-lea—XIX-lea*, Buc., 1907, 26—34 (din AARMSI) ⟨despre înfiinţarea şcolii din Bîrlad, 1846, pentru care Costache Conachi dă 5 000 lei să se cumpere casele agăi Negre⟩.

— SPITALUL VECHI[93] (1838, ars la 1851 şi restaurat apoi).

Al. R., 13 april, 1841 ⟨spital din 1838⟩; Soutzo N., *Notions statistiques sur la Moldavie*, p. 71; G.M., 12 ian. 1853 ⟨despre restaurarea spitalului *„mistuit"* de incendiul din 1851⟩; Pruteanu Paul, *Contribuţie la istoricul spitalelor din Moldova*, Buc., 1957, p. 156—196 ⟨îndeosebi despre doctorii spitalului şi activitatea lor⟩;

F.S.P.M., 1842, p. 72, 146 ⟨despre construire spital⟩; F.S.P.M., adaos la nr. din 26 dec. 1845, p. 400 ⟨despre vînzarea caselor din Bîrlad *„unde pînă acum au fost aşezat ospitalul de acolo"*⟩; Plămădeală Antonie, *Monahul Sofronie Vîrnav. Cu prilejul împlinirii unui veac de la moarte* (M.M., 1968, nr. 7—8, p. 409—421) ⟨şi despre spitalul din Bîrlad⟩.

— BISERICI[94]

— BISERICA ADORMIREA, vezi Bis. Domnească.

— BISERICA ARMENEASCĂ (sec. XVII?).

Siruni H. Dj., *Bisericile armene din țările române*, p. 2 (din „Ani", 1942—3, p. 490).

— BISERICA CATOLICĂ (sec. XVI sau XVII).

Giurescu C. C., *Le voyage de Niccolo Barsi en Moldavie (1633)*. Paris-Buc., 1925, p. 37 ⟨o bis. catolică⟩; Iorga N., *Acte și fragmente*, I, p. 79 ⟨1636, o bis. de lemn⟩; D.I., IV, p. 107 ⟨bis. de lemn, descriere, 1641⟩; D.I., II, p. 345 ⟨descriere, 1643⟩; Filitti I.C., *Din arhivele Vaticanului*, I, p. 102 ⟨1654⟩; C.T., 1883, p. 261 ⟨1668⟩; R.C., 1912, p. 582 ⟨1676⟩; Panaitescu P.P., *Călători poloni*, p. 106, 118 ⟨1700, bis. cu acoperiș țărănesc, fără preot⟩; Cândea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 51 ⟨două bis. catolice, una de lemn, năruită, 1661⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, I—II, p. 416 ⟨bis. ante 1600⟩, VII, p. 219 ⟨1757, bis. ungurească⟩; D.I., II, p. 478 ⟨bis. fusese arsă în 1742, o dată cu orașul⟩; I, p. 210; Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, II, p. 29, 43 passim ⟨doc. 1757, 1776, bis. ungurească⟩.

— M BISERICA DOMNEASCĂ (Adormirea, a lui Ștefan cel Mare, refăcută de Vasile Lupu, c. 1636[95], arsă la 1675 și de tătari la 1711; avariată de cutremurul din 1802, *„stricîndu-să și risipindu-să de istov bisărica, au fost trebuință ca să o oboare cu totul și să o zidească de iznoavă din temelie"* la 1804—1807, prin osteneala și cheltuiala lui Ioan Dămian protopopul și a enoriașilor Hagi Iordachi Eftimiu, Ene Gheorghiu, Catrina Sturza etc.; lucrul nu se terminase încă la 1813; la 1830 biserica era *„fără ogradă și fără chilii și sdruncinată de cutremur"*; refăcută după cutremurul din 1838, cînd epitropii au vrut să o reclădească, dar, *„fiind zidirea de o calitate foarte tare"*, s-a dărîmat numai pînă la pragul de jos al ferestrelor de unde s-a reclădit apoi, adăugîndu-i-se și pridvorul; vestmîntăria construită la 1867; bis. restaurată la 1937. La această bis. a funcționat și o școală de limba greacă), str. Vasile Lupu nr. 10.

Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 22, 26 ⟨doc, 1651, 1667⟩, 417 ⟨doc. 1712, despre arderea bis.⟩; Paul de Alep, *Voyage*, p. 150 ⟨bis. Sf. Fecioară, construită de curînd⟩; Antonovici I., *Documente bîrlădene*, I, p. 1—45 ⟨cărți domnești de scutire și acte de proprietate, 1712—1898⟩ și 286—301 ⟨inscripții și însemnări⟩; IV, p. 69—70 ⟨doc. 1632⟩, V, p, 80, 94—95 ⟨sinodicul bisericii⟩; Stănescu D., *Viața religioasă la români*, p. 231—234 ⟨doc. 1712—1733⟩;

BCMI, I, 1908, p. 178; AEH, 1935, p. 71, 1936, p. 74 și 1938, p. 101; C.H., 1937, nr. 5, p. 119 ⟨despre restaurarea bisericii⟩; Bărbuleanu H., *Notiță despre bis. catedrală „Domnească" din Bîrlad* (P. T., I, 1938, nr. 4, p. 81—85);

Vasile Emilian, *O latură necercetată a revoluției române din 1848* („Anuarul Inst. teologic", Sibiu, XXIV, 1947—1948, p. 8—9) ⟨despre predica ținută la 1848 de preotul bis. domnești din Bîrlad⟩; Vezi și *Anul 1848 în Principatele Române*, I, p. 409—413.

— BISERICA DUCĂI, vezi bis. Vovidenia.

— BISERICA INTRAREA ÎN BISERICĂ, vezi bis. Vovidenia.

— BISERICA SF. DUMITRU (sfîrşitul sec. XVII ante 1692 — după o însemnare de la această dată[96]; refăcută? 1747, de negustorul Enache Nica — după o informaţie din 1872; fiind *„cu totul picată şi slabă ... şi* (nefiind) *chipu numai cu agiutorul poporenilor de a să zidi din temelie“*, se cere sprijinul domniei la 1826; bis. a fost refăcută la 1833—1835 cu cheltuiala *„poporenilor“* şi cu osteneala epitropului Ioan Liga)[97].

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 45—69 ⟨documente, 1777—1885⟩ şi 301—308 ⟨inscripţii şi însemnări⟩; V, p. 79 ⟨istoric⟩, p. 95—99 ⟨sinodicul bisericii⟩; Idem, *Fraţii Gh. şi N. Roşca Codrianu* Bîrlad, 1908, p. 24 ⟨doc. c. 1820⟩; D.R., 1932, p. 93 ⟨însemnare, 1835⟩ şi p. 108—109 ⟨inscripţie⟩; AEH, 1935, p. 73, 1936, p. 76, 1938, p. 108—109; A.B., 1931, p. 197 ⟨cat. 1809⟩.

— BISERICA SF. GHEORGHE (bis. breslei abăgerilor, sfîrşitul sec. XVIII; reclădită la începutul sec. XIX; la 1797 se spunea că *„s-au pus la cale a să face biserica“*, iar la 1810 ctitorii bisericii Vasile Popa, Iancu Chirul şi alţii declarau că după ce făcuseră biserica, *„nu le-a mai dat mîna să* o *facă de iznoavă“*. dînd voie breslei abăgerilor să o facă; la 1817 bis. se zidea din nou; clopotniţa clădită de Mihai Popoiu calfă de pietrari, 1856—1857 cu banii lui Ioniţă Titinaş), str. Popa Şapcă nr. 11.

Antonovici I.,*Doc. bîrlădene*, I, p. 191—201 ⟨documente, 1797—1858⟩ şi 320—326 ⟨inscripţii şi însemnări⟩; Idem, *Ioniţă Titinaş (părintele Ioanichie) ctitor al turnului de pe lîngă biserica Sf. Gheorghe şi al bisericii Sf. Haralambie şi Mina din Bîrlad*, Buc., 1943, 14 p. (din „Tribuna Avîntenilor“, iulie-sept. 1943); AEH, 1935, p. 72 şi 1936, p. 76; A.B. ,1931, p. 197 ⟨cat. 1809⟩.

— BISERICA SF. HARALAMBIE ŞI MINA (clădită de preotul Teodosie cu ajutorul credincioşilor pe locul dat la 1829 de Ion Manoli şi soţia sa; construită din nou prin osteneala preotului Ioan Ghinea, 1855—1856).

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 201—227 ⟨documente, 1825—1867⟩ şi 326—332 ⟨inscripţii, însemnări şi pomelnic⟩ şi V, p. 79 ⟨istoric⟩; Idem, *Ioniţă Titinaş (părintele Ioanichie), ctitor al turnului de pe lîngă biserica Sf. Gheorghe şi al bisericii Sf. Haralambie şi Mina din Bîrlad*, Bîrlad, 1943, 14 p. (din „Tribuna Avîntenilor“, iulie—sept. 1943); AEH, 1935, p. 72, 1936, p. 76, 1938, p. 107—108 ⟨bis. din 1831⟩; Dolineanu V., preot, *Bis. Sf. Mucenic Haralambie şi Sf. Mina din Bîrlad. Scurtă schiţă istorică* (P.T., II, 1939, nr. 1—2, p. 5—18).

— BISERICA SF. ILIE (biserica breslei blănarilor, de lemn, sec. XVIII, 1794—1795; fiind foarte vechi şi *„aproape de cădere“*, a fost reclădită de zid 1859—1865, lucrarea fiind executată de calfa

de pietrari Mihai Popoiu și de calfa Gheorghe Baciul *„după stilul nou și într-o mărime mai spacioasă“).*

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 119—191 ⟨documente, 1775—1901, printre care și contractul de reclădire a bisericii din 1861⟩ și 315—320 ⟨inscripții și însemnări⟩; V, p. 85—88 ⟨sinodicul bisericii⟩; „Monitorul Oficial al Moldovei“, 1862, p. 1071 ⟨testament, bani lăsat pentru refacerea bisericii⟩; AEH, 1935, p. 71, 1936, p. 74—75, 1938, p. 102—104 ⟨bis. din 1862 sau 1869⟩; A.B., 1931, p. 197 ⟨cat. 1809⟩; Beldie I.C., *O însemnare despre Bîrlad* („Drum drept“, 1913, p. 52—53) ⟨din 1823, despre bis. Sf. Ilie⟩.

— BISERICA SF. IOAN BOTEZĂTORUL (de lemn, 1812 — după o informație din 1872; construită de Ioan Mîrzacu și soția sa; arsă *„pînă în pămînt“* la 1851, reclădită de zid 1852—1853 de *„poporănii“* bisericii; reparată 1897 și 1932—1933)[98].

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 278—283 ⟨documente, 1852—1865⟩ și 320, 354—361 ⟨inscripții și însemnări⟩ și V, p. 80 ⟨istoric⟩, 90—91 ⟨sinodicul bisericii⟩.

— BISERICA SF. NICOLAE DIN CRÎNG (1823 sau 1831, după informații din 1872).

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 81 și 99; C.H., ian. 1941, p. 11.

— BISERICA SF. NICOLAE CEL VECHI — IEȘANU (mahalaua Podeni, construită de lemn de Dima cel Bătrîn, sfîrșitul sec. XVII—începutul sec. XVIII, 1709?; arsă de tătari la 1711, cînd au incendiat orașul; reclădită de Eremia Ieșanu, Constantin Ieșanu și frații săi, postelnicul Vasile și Iancu, ante 1780, sfințită 1796, reclădită 1840—1842 de Mihail Calfa, Sultana, Andrei și Ioana).

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 227—240 ⟨documente, 1780—1885⟩, 332—336 și 364 ⟨inscripții și însemnări⟩ și V, p. 80 ⟨istoric⟩, 101—103 ⟨sinodicul bisericii⟩; AEH, 1935, p. 73, 1936, p. 76, 1938, p. 110; A.B., 1931, p. 197 ⟨cat. 1809⟩; A.B., 1930, p. 340 ⟨însemnare 1808⟩.

— BISERICA SF. NICOLAE-TUCHILĂ (construită de Toader Tuchilă, sec. XVIII, ante 1760[99]; la 1827 bis. de lemn era veche, pe temelie de piatră, cu clopotniță de lemn; reconstruită de zid cu ajutorul enoriașilor, 1825—1831; la 1844 în curtea bis. se aflau mai multe chilii; clopotnița din 1845; bis. zugrăvită 1850).

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, V, p. 1—32 ⟨condica bisericii, 1827—1861⟩; I, p. 122—123, 241—257 ⟨documente, 1791—1868⟩ și 333—334, 336—347 ⟨inscripții și însemnări⟩ și IV, p. 181—182 ⟨doc. 1763⟩, V, p. 2—32 ⟨venituri și cheltuieli, inventar⟩, 100—101 și p. 303 ⟨doc. 1740⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 45 ⟨doc. 1752⟩; AEH, 1935, p. 72, 1936, p. 75, 1938, p. 106; Arsene Gh., preot, *Bis. Sf. Nicolae-Tuchilă* (P.T., I, 1938, oct.-nov., p. 246—249) ⟨istoric, descriere⟩; A.B., 1931, p. 197.

— BISERICA SF. SPIRIDON (și Buna vestire, începutul sec. XIX, ante 1809; reclădită de Safta Sturza spătăreasa[100] și paharnicul

Gheorghe Oprişan, 1822—1825[101], fiind lucrată de Toader Hăulică calfă de dulgheri, de o calfă de pietrari iar săpătura în lemn fiind executată de Alexe săpătorul; fostă metoh a m-rii Neamţ)[102].

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 272—278 ⟨documente, 1822—1825, referitoare la construirea bisericii⟩ şi 351—354 ⟨inscripţii şi însemnări⟩; II, p. 250—260 ⟨documente⟩; Iorga N., *Scrisori şi zapise de meşteri români*, p. 74—76 ⟨contract din 1822 pentru biserica Sf. Spiridon „*ce se face acum*", după Antonovici⟩; AEH, 1935, p. 72, 1936, p. 75, 1938, p. 104; A.B., 1831, p. 197 ⟨cat. 1809⟩.

— BISERICA SF. TREI IERARHI (bis. Flăcăilor din mahalaua Bujoreni; de lemn, începutul sec. XIX, reclădită de zid 1842—1843, zugrăvită 1855, reparată 1863 şi 1893).

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 361—364 ⟨inscripţii şi însemnări⟩, V, p. 92—94 ⟨sinodicul bisericii⟩; AEH, 1935, p. 73, 1936. p. 76, 1938, p. 110; A.B., 1931, p. 197 ⟨cat 1809⟩.

— BISERICA SF. VOIEVOZI (de nuiele, 1806, clopotniţa de lemn, 1826; bis. reconstruită de zid 1840 prin contribuţia locuitorilor. de către „arhitectonul" Ioan Sîrbeschi, meşterul Iacov teslarul; clopotniţa din 1858; bis. reparată 1896).

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 257—272 ⟨documente, 1812—1899⟩, 347—351 ⟨inscripţii şi însemnări⟩ şi V, p. 33—72 ⟨condica de venituri şi cheltuieli, 1826—1862, printre care şi socotelile privind construirea bisericii, 1840⟩, V, p. 81 ⟨istoric⟩, 83—85 ⟨sinodicul bisericii⟩; Antonovici I., *În slujba bisericii şi a şcoalei*, Huşi, 1926, p. 161—164 ⟨istoricul bisericii⟩; AEH, 1935, p. 72, 1936, p. 75, 1938, p. 105—106; Dumitru Gr., preot, *Bis. Sf. Voievozi din Bîrlad. Scurtă schiţă istorică* (P.T., I, 1938, nr. 6, p.157—161); A.B., 1931, p. 197 ⟨cat. 1809⟩; Tenie C., *Sinodicul bisericii Sf. Voievozi întocmit în anul 1879 de bătrînul psalt şi epitrop*...

— BISERICA VOVIDENIA (şi Sf. Paraschiva, bis. Ducăi sau Duculească, sec. XVIII, ante 1768 — data unei însemnări; construită de fam. Duca din Bîrlad; dărîmată de cutremur 1802, reclădită 1812, cu ajutorul „*poporenilor*", arsă 1826, refăcută după incendiu; turnurile dărîmate de cutremur 1838; bis. reparată şi zugrăvită 1849 prin osîrdia epitropilor Pavel Filibiliu, Mihai Gheţu, Chiriac Dobrovici şi alţii).

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 69—119 ⟨documente, 1754—1868⟩, 298 ⟨însemnare despre arderea bis., 1826⟩, 308—315, 336, 350 ⟨inscripţii şi însemnări⟩; IV, p. 241 ⟨doc. 1799, bis. Ducăi⟩, I, p. 35—38 ⟨doc. 1827—1830⟩ şi V, p. 82 ⟨istoric⟩, 88—90 ⟨sinodicul bisericii⟩; AEH, 1935, p. 71, 1936, p. 75 ⟨bis din 1794⟩.

BÎRLEŞTI (Vavatieşti) — Iaşi[103] (bis. sec. XVII şi curte veche boierească, ante 1745, probabil din sec XVII a fam. Buhuş apoi Palade). Vezi şi următorul.

Ghibănescu, *Surete*, II, p. 117 ⟨doc. 1632, satul lui D. Buhuş⟩; *Documente*, XVII, vol. V, p. 130—131 ⟨părţi ale aceluiaşi⟩; DRH, XIX, indice; *Uricarul*, XVII, p. 16—17 ⟨doc. 1639⟩, p. 44—53 ⟨doc. 1765⟩; XX, p. 66—69 ⟨vînzări către D. Buhuş⟩; XX, p. 92—94 ⟨doc. 1745 satul, cu case boiereşti, vîndut lui Toader Palade mare vistier⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 170—171 ⟨despre descoperirile arheologice făcute la punctul „curtea boierească"⟩; Vasiliu Ioan I., *Inscripţii de pe clopotele unor biserici din jud. Iaşi* (M.M., 1972, nr. 9—12, p. 814) ⟨bis. din Bîrleşti⟩; B.R., I, 1875, p. 190; *Dicţ. Rom.*, I, p. 452.

BÎRLEŞTI, com. Erbiceni, jud. Iaşi (bis. Intrarea în biserică, 1834 sau 1860—1864?). Vezi şi precedentul.

Anuar 1909, p. 349; Anuar 1930, p. 84; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 130 ⟨originea satului⟩; Rosetti Radu, *Cronica Vascanilor (judeţul Suceava)*, Buc., 1906 (extras din AARMSI, s. II, t. XXIX) ⟨şi despre satul Bîrleşti şi doc. p. 117—124⟩; *Documente*, XVI, vol. II, p. 100 ⟨la 1557 1/3 din sat vîndută lui Drăghici şi fratelui său⟩; p. 183—184 ⟨satul cumpărat de Anastasie episcop de Roman şi dat schimb lui Bogdan Lăpuşneanu, care-l dărueşte m-rii Rîşca⟩; vezi şi p. 189—190; satul a mai fost întărit m-rii la: 1578 (vol. III, p. 102—103); B.R., I, 1875, p. 190; *Dicţ. Rom.*, I, p. 452 ⟨B. — Hărmăneşti⟩; un alt sat B. — Neamţ: Ghibănescu, *Ispisoace*, II/2 şi III/1 (indice) ⟨cumpărături ale lui Toma Cantacuzino⟩; şi altul în Tecuci (B.R., 1, 1875, p. 224).

BÎRNOVA — Iaşi[104]. Vezi şi m-rea Bîrnova — Iaşi şi următorul.

Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 126 ⟨satul B. — Suceava al m-rii Dragomirna⟩; B.R., I, 1875, p. 224; *Dicţ. Rom.*, I, p. 453—454.

BÎRNOVA — Hotin.

Documente, XVI, vol. III, p. 39 ⟨la 1574—1579 părţi de sat ale popii Roman din Hotin⟩; p. 310 ⟨al fiilor lui Petrica Şăndrescu⟩; DRH, XIX, p. 539—540 ⟨la 1628 părţi de sat ale lui Gavrilaş Mateiaş logofăt⟩; Pamfile T., *Ţinutul Hotinului la 1817*, Chişinău, 1920, p. 13 ⟨sat al fam. Balş⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 14.

BÎRSĂNEŞTI (Bîrsani), jud. Bacău (bis. Sf. Mihail şi Gavril, ante 1794[105] în ruină la sfîrşitul sec. XIX).

DRH, XIX, indice; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨moşie a lui Grigore Crupenschi⟩; B.R., I, 1875, p. 225; *Dicţ. Rom.*, I, p. 454—455; B.O.R., XIV, 1890, p. 450—451 ⟨bis. de lemn din 1817, în stare proastă⟩; Anuar 1909, p. 377 ⟨bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1814⟩; AER, 1936, p. 168 ⟨bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1840—1845⟩; A.B., 1931, p. 179 ⟨la 1809 bis. Sf. Gheorghe⟩.

BÎRSĂNEŞTI, com. Durneşti, jud. Botoşani.

Documente, XVII, vol. IV, p. 25—26 ⟨la 1616 satul era al m-rii Dragomirna⟩[106]; satul a mai fost întărit m-rii la: 1616 (p. 46), 1617 (p. 173—174); Ghibănescu, *Surete*, III, p. 242—244 ⟨doc. 1649 amintind Valea Chiliilor; acesta?⟩; B.R., I, 1875, p. 225; *Dicţ. Rom.*, I, p. 455; Drăganu N., *Românii în veacurile IX—XIV pe baza toponomiei şi onomasticei*, Buc., 1933, p. 544—551 ⟨despre numele Bîrsa — Bîrsăneşti⟩; vezi şi

idem, *Din vechea noastră toponimie,* Cluj, 1920, p. 27—37; *Doc, rel. agrare,* II, indice ⟨Bîrzeşti sat al m-rii Dragomirna⟩.

BÎRSEŞTI, jud. Vrancea (bis. de lemn Cuv. Paraschiva, sec. XVI, reclădită c. 1800, reparată 1878, în *„stare rea“* la 1909).

Nicoară Iolanda, *Bîrseşti, un sat răzăşesc în nordul Vrancei* („Sociologia românească“, IV, p. 131—179) şi în vol. *60 sate româneşti,* IV, Buc., 1943, p. 131—179+foto; *Dicţ. Rom.,* I, p. 333 şi 456; B.R., I, 1875, p. 225; Anuar 1909, p. 388; A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; Teodorescu-Kirileanu S., *Ştefan cel Mare şi Sfînt. Istorisiri şi cîntece populare,* Focşani, 1903, p. 102—104 ⟨legenda întemeierii satului Bîrseşti⟩; vezi şi p. 183—184; *Documente,* XVI, vol. III, p. 185.

BÎRZEŞTI, com. Ştefan cel Mare, jud. Vaslui[107] (bis. Sf. Dumitru, sec. XVIII, făcută de Nicolae Tiron vornic de poartă, ante 1753; *„prefăcută de iznoavă“* de Gh. Cuza fost mare vornic ante 1823; bis. Naşterea Maicii Domnului, construită de Constantin Vîrnav spătarul, ginerele lui Gh. Cuza, 1845—1847, reparată 1924; clădită în locul unei bis. de lemn mutată la Dobrosloveşti). Vezi şi Munteneşti.

Documente, XV, p. 234 (al nepoţilor lui Sima Rugină); XVI, vol. I, p. 234 (la 1527 satul B. pe Bîrlad unde a fost Bîrzea era al lui Ion Banu vornic); Ghibănescu, *Surete,* I. p. 123—124 ⟨despre originea satului⟩; Ghibănescu G., *Cuzeştii,* p. CCXXII—CCXXV şi p. 256, 277, 283 ⟨doc. şi însemnări, sec. XVIII—XIX⟩; A.M., 1941, p. 15 ⟨doc. 1753⟩; AEH, 1934, p. 72, 1935, p. 96, 1936, p. 104, 1938, p. 163; *Dicţ. Rom.,* I, p. 461; Anuar 1909, p. 436—437 ⟨bis. în stare rea⟩; A.B., 1931, p. 204 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 226.

BÎTCA DOAMNEI, jud. Neamţ (una din cele mai interesante fortificaţii medievale descoperite prin săpături arheologice).

Dicţ.Rom., I, p. 465 ⟨legendă⟩; Mătase C. şi I. Zamoşteanu, *Săpăturile de la Piatra Neamţ (Mat. arheol.,* VII, p. 346—348); Scorpan C., *L'ensemble archéologique féodal de Bîtca Doamnei* („Dacia“, N.S., IX, 1965, p. 454 şi urm.) ⟨Consideră că fortificaţiile descoperite aici ar fi dovada existenţei unui cnezat la Piatra Neamţ în sec. XII). Vezi şi Piatra Neamţ.

BLAGA, com. Schitu Duca, jud. Iaşi (bis. de bîrne Sf. Nicolae, 1646?, exista la 1809, reparată 1836, 1862 şi 1927).

Dicţ. Rom., I, p. 467; Anuar 1909, p. 405 ⟨bis. din 1861—1863⟩; AER, 1936, p. 315; A.B., 1931, p. 191 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, p. 283 ⟨sate în Vaslui şi Tecuci⟩.

BLĂGEŞTI, jud. Bacău[108] (bis. Cuv. Paraschiva, 1838 sau 1842, construită de căminarul Angheli, reparată 1911 şi 1933).

B.O.R., XIV, 1890, p. 108 ⟨descriere, inscripţie, 1842⟩; *Dicţ. Rom.,* I, p. 470 ⟨bis. din 1844⟩; Anuar 1909, p. 378; AER, 1936, p. 128 Anuar 1930, p. 172 ⟨jud. Neamţ⟩; A.B., 1931, p. 177 ⟨la 1809 bis. Sf. Voievozi — B. Bacău⟩; *Documente,* XIV—XV, p. 131—132 ⟨satul B. în Cîmpul lui Dragoş al lui pan Petre Ungureanu, 1436⟩; XVII, vol. I, p. 259; III, p. 165

‹parte de sat a lui Dumitru Goia›; un alt sat B. în ţin. Fălciu (DRH, XIX, indice); *Doc. rel. agrare*, II, indice; Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, p. 78 ‹hotărnicie, 1645› şi p. 30; B.R., I, 1875, p. 284; *Dicţ. Rom.*, I, p. 469—470 ‹Blăgeni = Blăgeasca şi Blăgeşti; bis. din 1848›.

BLĂGEŞTI — Iaşi (bis. din 1800).

Aşezări din Moldova, p. 297—298 ‹descoperirile arheologice›; B.R., I, 1875, p. 283—284 ‹sate B. în Suceava, Fălciu şi Covurlui›; *Dicţ. Rom.*, I, p. 470 ‹bis. din 1800, B. — Suceava›; DRH, XIX, indice ‹Blăgeşti, dispărut = Fîntîna Mare›.

BLĂGEŞTI, jud. Vaslui[109] (bis. de lemn Sf. Nicolae — Creţana, 1843, bis. de lemn Adormirea, 1808—1810 şi bis. Sf. Nicolae şi Pantelimon, nouă).

Anuar 1909, p. 428; AER, 1935, p. 75, 1936, p. 79, 1938, p. 117; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 125 ‹despre sat›; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. CLXII ‹despre satul Creţana›; A.B. 1931, p. 196 ‹cat. 1809, bis. Sf. Paraschiva›; B.R., I, 1875, p. 283; DRH, XIX, indice.

BLĂJARI — Tecuci (la 1809 bis. Sf. Gheorghe)[109 bis]

I.N., 1924, p. 212 ‹doc. c. 1687, sat al fam Costache›; p. 188 ‹doc. 1754, sat al fam. Razu›; *Doc. rel. agrare*, II, indice ‹sat al lui Costache Razu›; B.R., I, 1875, p. 284 ‹B. = Iveşti›; *Dicţ. Rom.*, I, p. 471—472 ‹o bis. ruinată›; *Documente*, XIV—XV, p. 229 ‹satul lui Cernat ploscar şi al altora›.

BLĂNEŞTI — Tecuci[110] (bis. sec. XVII, ante 1663, apoi bis. Adormirea — Blăneasa, ante 1809). Vezi şi Nicoreşti.

Documente, XVI, vol. I, p. 80—81 ‹sat al lui Giurgea Hrăbor›, p. 574; vol II, p. 139—140 ‹la 1560 satul B. pe Bîrlad, fost al lui Maxin Hîrbor postelnic, vîndut de Al. Lăpuşneanu lui Toader Bolea stolnic›, vol. IV, p. 198—199 ‹la 1598 vîndut lui Vitolt staroste›; vezi şi XVII, vol. I, p. 75—76 ‹doc. 1603›; C.I., 1934—1936, nr. 2, p. 68—70 ‹doc. 1663—1675, satul lui Ghinea medelnicer›; Antonovici I, *Doc. bîrlădene*, III, p. 249—267 ‹multe doc. ref. la sat, sec. XVII—XVIII, printre care şi unul din 1663. amintind bis.›; „Arhiva gen.", II, 1913, p. 66 ‹doc. 1699, satul lui Ilie Catargiu comis›; B.C.I., IV, p. 167 şi urm. ‹doc. despre stăpînirea lui Ghinea medelnicerul şi procesele sale›; B.R., I, 1875, p. 286 ‹Blăneasa — Slobozia›; A.B., 1931, p. 188 ‹cat. 1809›.

BLEBEA, vezi Tg. Neamţ.

BLEHANI — Putna (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 184 ‹cat. 1809›; B.R., I, 1875, p. 325; *Dicţ. Rom.*, I, p. 473.

BLESCENĂUŢI — Hotin (bis. Sf. Treime, clădită de Ioan Solomon).

DRH, XIX, p. 10 şi 516 ‹la 1626 şi 1628 părţi de sat ale lui G. Jora›; Anuar 1922, p. 30; *Documente*, XVI, vol. III, p. 55, 281, 359—360, 388—389 ‹al urmaşilor lui Luca Arbore›; XVII, vol. II, p. 23 ‹al lui D. Ponici›.

BLÎNDEŞTI, com. Suliţa, jud. Botoşani (bis. Sf. Voievozi, 1790 sau 1840—1848, reparată 1878, 1905; demolată 1957—1959; fostă M).

Anuar 1909, p. 325; B.R., I, 1875, p. 285.

BLÎNDEŞTI, com. Ţigăneşti, jud. Iaşi (bis. Sf. Nicolae şi bis. Adormirea, 1860). Vezi şi Bîndeşti.

Anuar 1930, p. 84 şi 86 ‹două sate›; B.R., I, 1875, p. 284; *Dicţ. Rom.*, I, p. 476 ‹bis. din 1872›; *Documente*, XVI, vol. I, p. 541—542 ‹la 1546 satul B. pe Jijia al nepoţilor lui Leul›; XVII, vol. II, p. 172 ‹la 1608 1/4 de sat vîndută lui Nicoară Prăjescu logofăt›; vol. IV, p. 135 ‹la 1617 1/2 din sat a lui Nicoară Prăjescu›.

BLÎNZI, com. Corod, jud. Galaţi (bis. Adormirea, 1836, construită de Vasile Sturza, sau 1850—1856?; şi castelul fam. Negri).

Dicţ. Rom., I, p. 477; Anuar 1909, p. 405; „Lit. şi arta rom.“, 1909, p. 120 ‹despre castel›; AER, 1936, p. 283—284 ‹bis. din 1856›; A.B., 1931, p. 200 ‹la 1809 bis. Adormirea — B. — Tutova›; B.R., I, 1875, p. 285—286 ‹2 sate în Tecuci şi unul în Bacău›; *Documente*, XVI, vol. I, p. 262 ‹la 1528 satul B. pe Corod era al lui Cîrstea şi al altora›.

BOATCA, com. Dagîţa, jud. Iaşi.

B.R., I, 1875, p. 325; *Dicţ. Rom.*, I, p. 478.

BOBOEŞTI, com. Pipirig, jud. Neamţ (bis. de lemn Sf. Vasile, 1829—1830, sau 1850?, reparată 1899).

Anuar 1909, p. 351; Anuar 1930, p. 184 ‹bis. din 1850›.

BOBOLEŞTI, vezi Boldeşti.

BOBOTENI, com. Hangu, jud. Neamţ (bis. de lemn Sf. Împăraţi, 1852—1862).

Anuar 1909, p. 350; *Dicţ. Rom.*, I, p. 483.

BOBULEŞTI[111], com. Ştefăneşti, jud. Botoşani (bis. Sf. Voievozi, de vălătuci, 1777, reparată 1884, 1915, 1923).

Anuar 1909, p. 324; Anuar 1930, p. 112; B.R., I, 1875, p. 326; *Documente*, XVI, vol. I, p. 354 ‹doc. 1533, satul lui Sima Boldea şi al fratelui său›; *Dicţ. Rom.*, I, p. 484—485; *Aşezări din Moldova*, p. 228—229 şi 270 ‹descoperirile arheologice›; *Documente*, XVII, vol. III, p. 6—7 ‹doc. 1611, Bubuleşti›.

BOCŞANA — Hotin (bis. Sf. Arhangheli, 1751).

Anuar 1922, p. 142; *Documente*, XVI, vol. III, p. 283 ‹Bocicăuţi›; XVII, vol. IV, p. 86—87, 230.

BODEASA — Botoşani.

Aşezări din Moldova, p. 229 ‹descoperirile arheologice›.

BODEŞTI (Bodescu), jud. Iaşi[112] (la 1809 două bis.: Sf. Nicolae şi Sf. Voievozi — Bodescu; bis. Cuv. Paraschiva, 1837—1840).

A.B., 1931, p. 202 ‹cat 1809›; B.R., I, 1875, p. 327; *Dicţ. Rom.*, I, p. 488 şi 490; Păun Ioan, *Act de hotărnicie al moşiei Bodeşti, situată în plasa Mijloc, comuna Bodeşti, judeţul Vaslui, proprietatea d-nei Elena*

Tufescu, 1887; Anuar 1909, p. 444; AEH, 1934, p. 72, 1935, p. 97, 1936, p. 105 şi 1938, p. 164.

BODEŞTI, jud. Neamţ (M bis. Sf. Voievozi — B. de Jos a fam. Racoviţă, mijlocul sec. XVII, reparată 1900—1905[113]; case boiereşti ale fam. Cantacuzino, sec. XVII[114]; bis. din B. de Sus, pustie la începutul sec. XVII, refăcută de Băiseanu uricar; o altă bis. din 1811—1817 clădită de T. Buhuş comisul). Vezi şi Buhuşi.

Documente, XVII, vol. III, p. 142 ⟨la 1613 1/3 din satul B. pe Bistriţa a lui Popoţea diac⟩; *Documente,* XV, vol. II, p. 296—297 ⟨la 1499 satul B. pe Tazlăul Mare vîndut lui Gavril Dincă şi altora⟩; XVI, vol. III, p. 130 ⟨la 1580 satul B. pe Cracău dat lui Başotă pivnicer⟩; vezi şi p. 187 ⟨doc. 1582⟩; p. 293—294 ⟨la 1585 restituit lui Drăgan Ciolpan urednic care nu dă banii şi satul rămîne lui Başotă⟩; vezi şi p. 328—329 ⟨doc. 1586⟩, p. 450—451 ⟨doc. 1590⟩; XVII, vol. I, p. 74 ⟨la 1603 1/2 sat a fiilor lui Başotă⟩; p. 154 ⟨ la 1604 1/2 satul B. de Sus a lui Băiseanu uricar, care reparase şi biserica⟩; Ghibănescu, *Ispisoace,* I/2, p. 217, II/1, II/2 şi III/1 indice ⟨multe doc., sat al lui Toma Cantacuzino⟩; B.C.I., VIII, p. 47 ⟨doc. 1667, satul cu case şi pivniţe de piatră lăsat zestre Catrinei, fiica lui Toma Cantacuzino⟩; *Doc. rel. agrare,* II, indice; *Uricarul,* VI, p. 223, 236 ⟨doc. 1823, 1828, sat al lui T. Buhuş aga⟩; „Foaia sătească“, 16 aug. 1842, p. 246—247 ⟨hotărnicie, moşia lui N. Ghica, dinspre Români, a lui G. Sturza⟩;

Băileanu Gh., *Evoluţia juridică a epitropiei Sf. Spiridon de la 1757 la 1800. Partea II-a şi III-a,* Iaşi, 1929, p. 21 ⟨doc. 1764 de închinare a bis. din B. la Sf. Spiridon⟩; vezi şi p. 27, 47, 53, 70—71; Răşcanu V. şi Gh. Băileanu, *Istoricul spitalului orăşenesc clinic de adulţi din Iaşi,* Buc., 1965, p. 50, 69, 77 ⟨bis. din B. metoh la Sf. Spiridon⟩; Kirileanu G.T., *Însemnări pentru istoria bisericii vechi din Buhuş* („Avîntul“ — P. Neamţ, 3 sept. 1939) ⟨Însemnări despre clădirea bis. din Bodeşti, 1808—1817⟩; *Acte relative la bis. Precista Mare din Roman, bis. de piatră de la Bodeşti, bis. de la Români şi bis. profetului Samuil din Focşani* . . ., Iaşi, 1870, 43 p. (reproduse şi în *Uricarul,* XII, p. 348—374); *Însemnări istorice pe cărţi vechi bisericeşti* (C.L., 1923, p. 45—52) ⟨despre zidirea bis. din Bodeşti, 1811—1817, de T. Buhuş comis⟩; Melchisedec, *Notiţe istorice,* p. 295—296 ⟨piatră de mormînt, 1651⟩; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII,* p. 169—170; şi indice; Anuar 1909, p. 351; Anuar 1930, p. 185 ⟨bis. Sf. Voievozi, 1840?⟩; B.R., I, 1875, p. 327 ⟨două sate⟩; *Dicţ. Rom.,* I, p. 489 B. — Buhuşoaia⟩ şi 490—491 ⟨B. Precistei⟩. Vezi şi Buhuşi.

BODEŞTI — Soroca (bis. Adormirea, sec. XVIII, reparată începutul sec. XIX).

Anuar 1922, p. 194; *Documente,* XVII, vol. IV, p. 107 ⟨1/2 sat a lui I. Potlog cămăraş⟩.

BODEŞTI, com. Vrîncioaia, jud. Vrancea (bis. de lemn Adormirea, ante 1809, reparată 1864).

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 395; B.R., I, 1875, p. 327; *Dicț. Rom.*, I, p. 489.

BOGATA, com. Dofteana, jud. Bacău (bis. Sf. Împărați)[115]

AER, 1936, p. 176 ⟨bis. din 1934⟩.

BOGATA, com. Baia, jud. Suceava (bis. de lemn Sf. Voievozi, clădită de locuitori, 1834—1835 sau 1840—1841, reparată 1868).

Dicț. Rom., I. p. 492; Anuar 1909, p. 360.

BOGDANA — Trotuș, jud. Bacău (curți boierești ale fam. Ceaurul-Ștefan, sec. XVII[116], dispărute).

Documente, XVI, vol. III, p. 270—271 ⟨la 1585 sat al m-rii Berzunț⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1588 (p. 400—401), 1601 (XVII, vol. I, p. 1); XVII vol. II, p. 222 ⟨la 1609 satul a fost dat schimb lui Dumitrașco Ștefan⟩; III, p. 80 ⟨la 1612 era tot al m-rii Berzunț⟩; Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 117 ⟨doc. 1670⟩; B.R., I, 1875, p. 328; *Dicț. Rom.*, I, p. 493—495; „Comunicări de istorie și filologie", Bacău, 1973, p. 45 ⟨despre săpăturile arheologice din vechiul sat Bogdana, cu curți și biserică⟩.

M M-REA BOGDANA (Coborîrea Sf. Duh, m-rea de la Săcătură, făcută de Solomon Bîrlădeanu mare logofăt, 1670[117]; surpată de cutremur și refăcută de episcopul Ioanichie după 1755[118]; bis. reparată 1932—1933; bis. de lemn Sf. Nicolae, adusă de la Buciumi sau Buciumeni, 1750, arsă 1925 și refăcută apoi; casele m-rii arse 1892, reparate după incendiu; transformate în spital colonie), satul Bogdana, com. Valea Seacă, jud. Bacău[119].

Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 116—123 ⟨pietre de mormînt, însemnări, doc. 1670⟩; Drăghiceanu V., *Inscripții*[120] (BCMI, XXIV, 1931, p. 91 ⟨corectează pe Melchisedec⟩; R.T., 1886, p. 281—282 ⟨testamentul ctitoricesc din 1670 referitor la clădirea și înzestrarea mănăstirii⟩; Antonovici I., *Documente bîrlădene*, III, p. 138—139 ⟨doc. 1691⟩; *Inscripții București*, p. 770—771 ⟨pomelnic, 1797—1798⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 467—468 ⟨inscripții, descriere⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XI, p. 81 ⟨doc. 1728, m-rea prădată și la mare lipsă⟩[121]; Melchisedec, episcopul, *Cronica Romanului*, II, p. 57—58 ⟨doc. 1755; m-rea era *„risipită"* și stricată de cutremur⟩; vezi și I.N., 1924, p. 31; Bogdan I., *Sămile* (B.C.I., 1915, p. 249—251); A.B., 1931, p. 169 ⟨cat. 1809⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 225—227 ⟨regulament din 1835; m-re de categoria a III-a⟩; RSIAB, 1933, p. 325 ⟨moșiile m-rii, 1812⟩;

Costăchescu M., *Sineștii cu trupurile sale: Buișcanii Podobiții, Bătărăștii, Storneștii și Pleșeștii (din jud. Iași)* (I.N., 1924, p. 1—45) ⟨și despre unele moșii ale m-rii⟩; F.M.I.L., 1845, p. 28—29 ⟨doc. 1690⟩; Ițimirski A., *Slavianskaia i russkia rukopisi v rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 859—860; B.F.O., 1844, p. 177, 1846, p. 6—8, 1849, p. 100 etc. ⟨arendarea moșiilor m-rii⟩[122]; 1850, p. 396 și G.M., 1850, p. 385 ⟨danii pentru m-re⟩;

Negruzzi C., *Pelerinagiu la Tg. Ocnei* (G.M., 25 sept. 1851) și „Calendar" pe anul 1853); A.I.P., Iași, 1872, p. 32 ⟨vederea m-rii Bogdana⟩; Vezi și BCMI, XXVI, 1933, p. 107, fig. 7;

Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 77—78; Ghibănescu Gh., *Două icoane vechi* („Viitorul" — Iaşi, 15 ian. 1902, p. 2—4) ⟨despre Solomon Bîrlădeanu, ctitorul m-rii⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 495—496; Dumbravă I., *Biografia arhimandritului Antonie Dumbravă* („Arhiva" — Iaşi, V, 1894, p. 432—436); Gheoldum Guţă, *M-rea Bogdana* („Noua rev. bis.", nr. 11—12, febr.-mart. 1925, p. 300—305);

Lovin Glicherie, protosinghel, *M-rea Bogdana din jud. Bacău*, Chişinău, 1926, 98 p. ⟨istoricul m-rii, despre egumeni, însemnări, listă de documentele m-rii; despre averea m-rii⟩; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 198—199; AER, 1936, p. 336—341 ⟨istoric, m-re în com. Borzeşti, jud. Bacău⟩; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 357; Stoide C.A., *Ştiri despre cîţiva zugravi moldoveni din sec. XVII—XVIII* (M.M., XXXV, 1959, nr. 7—8, p. 430); M.M., XXXV, 1959, nr 9—12; Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 520—522) ⟨istoricul m-rii⟩.

BOGDANA, jud. Vaslui (fost Zvîşteleşti, Vişteleşti) (M bis. Sf. Nicolae — B. de Jos, c. 1680—1700; reclădită 1818, refăcută 1875; bis. Sf. Trei Ierarhi — B. de Sus. 1829, reparată 1870; bis. Schimbarea la Faţă — Similişoara, 1841—1845, construită de spătarul Gh. Oprişan, catapeteasma adusă de la Cîrţibaşi).

Antonovici I., *Geografia comunei Bogdana din plasa Tîrgul Simila, jud. Tutova, cu notiţe istorice şi tradiţionale*, Buc., 1889, 63 p.+1 h. (din B.S.G.R., IX, 1888, trim. 3—4, p. 147—207) ⟨şi despre satele Şerbăneşti, Suceveni⟩; Antonovici I., *Istoria comunei Bogdana din plasa Simila, judeţul Tutova, urmată de 281 documente şi de un memoriu al d-lui dr. Ath. Marienescu, membru al Academiei Române. Cu 1 hartă, 4 tabele şi 2 figuri în text*, Bîrlad, 1905, CLXXXVIII+407 p. ⟨şi despre cele trei biserici din sat şi documente; la p. 60—61 se publică un doc. din 1738 despre bis. din Fundul Bogdanei iar la p. 286—294 actul de fundaţie al schitului Similişoara, 1841⟩; Antonovici I., *Retragerea lui Ştefan vodă (cel Mare) la rîpa Buftii pe dealul Taberii din comuna Bogdana, judeţul Tutova, în iulie 1476* (F.F., I, 1904, nr. 7—8, p. 104—107); Idem, *Documente ale fostelor schituri Orgoeşti, Bogdăniţa, Pîrveşti, Cîrţibaşii şi Mînzaţii din jud. Tutova*, Huşi, 1929, p. X şi 358—359; *Documente privitoare la trupurile de moşie ale răzeşilor din comuna Bogdana, plasa Simila, jud. Tutova* („Vocea Tutovei", 18 iulie — 19 dec. 1898); Anuar 1909, p. 428; A.B., 1931, p. 199 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1935, p. 75, 1936, p. 79, 1938, p. 117—118; AEH, 1934, p. 68, 1935, p. 90, 1936, p. 98, 1938, p. 152 ⟨Similişoara⟩; B.R., I, 1875, p. 328; *Dicț. Rom.*, I, p. 495.

SCHITUL BOGDANA — Putna[123].

BOGDĂNEŞTI, jud. Bacău (bis. de lemn de la sfîrşitul sec. XVIII, în stare rea la 1890)[124]. Vezi şi următorul.

B.O.R., XIV, 1890, p. 113; Anuar 1909, p. 378 ⟨bis. de lemn Sf. Voievozi — B. de Jos, 1841, în stare rea⟩; AER, 1936, p. 128 ⟨bis. de lemn, 1841⟩; B.R., I, 1875, p. 330 ⟨două sate⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 497—498 ⟨două sate în Bacău⟩.

BOGDĂNEŞTI — tîrg, jud. Bacău (M bis. Naşterea Sf. Ioan Botezătorul, a familiei Roset, 1778, reparată radical 1927—1929). Vezi şi precedentul.

B.O.R., XIV, 1890, p. 459 ⟨inscripţia⟩[125]; *Cîteva inscripţii* (R.I., XII, 1926, p. 256) ⟨pisania, 1778, bis. din B. — Bacău⟩; Uncescu C., *Regiunea Cobîlelor de la Bacău;* I.N., 1923, p. 111 ⟨sat al urmaşilor lui Enache medelnicer; acesta?⟩; Rosetti R., *Familia Rosetti*, I, indice; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 252 ⟨vechimea satului B. — Bacău, Roman⟩; II, p. 119—130; vol. III—IV indice ⟨doc.⟩; Anuar 1909, p. 378 ⟨bis. Sf. Ioan, 1778⟩; AER, 1936, p. 169 ⟨bis. din 1775, B. — Oituz⟩; A.B., 1931, p. 178 ⟨la 1809 bis. Sf. Ioan Bogoslovul — B Trotuş⟩.

BOGDĂNEŞTI, com. Scorţeni, jud. Bacău[126] (la 1809 bis. Sf. Voievozi, de lemn).

Documente, XV, p. 172—173 ⟨sat al lui Mihul Pojar⟩; XVI, vol. I, p. 386—387 ⟨la 1536 sat al urmaşilor lui Mihul Pojar⟩; p. 388—389 ⟨la 1537 1/4 sat vîndută lui Ion Măcău⟩; vezi şi p. 517 (doc. 1546); III, p. 162—163 ⟨la 1581 1/2 din sat era a urmaşilor lui Mihul Pojar⟩;

Documente, XVI, vol. II, p. 183 ⟨la 1569 satul B. — Roman, dispărut, fost domnesc, dat schimb episcopiei de Roman⟩; vezi şi p. 189—190; satul a mai fost întărit episcopiei la: 1578 (vol. III, p. 102—103), 1616 (XVII, vol. IV, p. 18), 1617 (p. 75—76); vezi şi DRH, XIX, indice ⟨B., dispărut, fost lîngă Miclăuşani⟩; A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809⟩.

SCHITUL BOGDĂNEŞTI, jud. Vaslui (începutul sec. XIX).

Uricarul, VIII, p. 231 ⟨1834⟩; Anuar 1909, p. 428 ⟨bis. reparată 1851⟩; AEH, 1935, p. 75, 1936, p. 79 ⟨bis. Sf. Nicolae, de vălătuci, 1700, refăcută 1851⟩; A.B., 1931, p. 199 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 330; *Documente*, XVI, vol. I, p. 296 ⟨al lui Felea ceaşnic⟩, p. 361—362, 496.

BOGDĂNEŞTI, com. Fălciu, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1801—1804).

Anuar 1909, p. 420; B.R., I, 1875, p. 329; *Dicţ. Rom.*, I, p. 500; Ciucă N., Palade V. şi Coman G., *Bordeie de tip proto — Dridu de la Bogdăneşti — Fălciu* („Mem. antiq.“, III, 1971, p. 469 şi urm.).

BOGDĂNEŞTI, com. Horleşti, jud. Iaşi (bis. Sf. Ioan, 1822).

Anuar 1909, p. 342; Anuar 1930, p. 69—70 ⟨bis. nouă⟩ şi p. 86 ⟨două sate⟩; *Documente*, XV, p. 144 ⟨sat al lui Iurşa şi al altora⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 500 ⟨bis. din 1881⟩; *Cronica Ghiculeştilor*, p. 451 ⟨cetate construită de oştile ruse, 1739⟩.

SCHITUL BOGDĂNEŞTI. jud. Suceava (Bogoslovul, lîngă Baia, sec. XV?, ruine la 1871)[127]. Vezi şi următorul.

Creţulescu Narcis, arhiereu, *Istoricul sfintei monastiri Rîşca din jud. Suceava*, Fălticeni, 1901, p. 3—22 ⟨istoricul schitului între 1343?—1512; în apropierea lui s-a construit apoi m-rea Rîşca⟩; Grigoraş — Caproşu, *Biserici din Moldova*, p. 57 ⟨despre vechimea schitului⟩; *Cultura bizantină în România*, Buc., 1971, p. 113 ⟨despre o icoană a schitului⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 505 ⟨urme de schit⟩; *Documente*, XVI, vol. II, p. 125.

BOGDĂNEŞTI, jud. Suceava (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită 1803—1805, reparată 1872 şi 1911)[128]. Vezi şi precedentul.

Anuar 1909, p. 360; Anuar 1930, p. 149; B.R., I, 1875, p. 329; *Dicţ. Rom.*, I, p. 498—499; *Doc. rel. agrare*, II, indice ‹sat al m-rii Rîşca›; Ghibănescu, *Surete*, X, p. 495—496 ‹doc. 1859, construire şcoală, satul m-rii Rîşca›; Cristache — Panait Ioana, *Circulaţia în Moldova a cărţii în limba română tipărită în secolul al XVIII-lea* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 428) ‹însemnare 1779, bis. de lemn din Bogdăneşti›.

SCHITUL BOGDĂNIŢA, jud. Vaslui (schitul din Fundul Bogdăniţii, Sf. Nicolae, construit de Toader şi Ioniţă Bole, fiii lui Andrei Bole, c. 1748, cu ajutorul mai multor răzeşi din vecinătate; bis. reclădită de monahul Efrem şi de Caliopia monahia, 1844—1847, arsă în 1928 şi reparată după incendiu; fost metoh al ep. Roman)[129].

Antonovici I., *Documente ale fostelor schituri: Orgoeşti, Bogdăniţa, Pîrveşti, Cîrţibaşii şi Mînzaţii din jud. Tutova*, Huşi, 1929, 137 p.+4 pl. (vezi p. VI—VIII şi 74—94) ‹istoric şi documente, 1749—1754›; Idem, *Documente bîrlădene*, III, p. 139; AEH, 1934, p. 76; Anuar 1909, p. 428 ‹bis. din cât. Schitul Bogdăniţa›; A.B., 1931, p. 85 ‹cat. 1809›; B.R., I, 1875, p. 330; *Dicţ. Rom.*, I, p. 502 ‹2 schituri şi 2 bis.›.

BOGDĂNIŢA NOUĂ, jud. Vaslui (bis. de vălătuci Intrarea în biserică, 1770—1774, refăcută 1925).

Anuar 1909, p. 428; AEH, 1935, p. 76, 1936, p. 80, 1938, p. 118—119; A.B., 1931, p. 199 ‹cat. 1809›.

BOGEŞTI, com. Pogana, jud. Vaslui (M bis. de lemn Adormirea, 1811—1812, reparată 1907).

Anuar 1909, p. 433—434; AEH, 1935, p. 76, 1936, p. 80, 1938, p. 119; *Dicţ. Rom.*, I, p. 502; *Documente*, XIV—XV, p. 231.

BOGHEŞTI, jud. Vrancea (bis. Sf. Voievozi, 1850—1859, ridicată pe locul alteia din sec. XVIII, Sf. Nicolae; reparată 1926).

Dicţ. Rom., I, p. 503—504; Anuar 1909, p. 406; AER, 1936, p. 316; A.B., 1931, p. 191 ‹cat. 1809, B. — Tecuci›; B.R., I, 1875, p. 331; DRH, XIX, indice ‹Bulzeşti — Bogheşti›; *Documente;* XVI, vol. II, p. 85.

BOGHICEA (fost Petreşti), com. Bîra, jud. Neamţ (bis. Sf. Ioan, ante 1800, reparată 1876, în stare rea la 1909).

Anuar 1909, p. 399; I.N., 1923, p. 32; A.B., 1931, p. 176 ‹cat. 1809›; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 556—558 ‹doc. referitoare la satul Petreşti›; B.R., I, 1875, p. 331; *Dicţ. Rom.*, I, p. 504 ‹bis. catolică›.

BOGHICENI (Bobiceni) — Orhei (bis. de nuiele Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

RSIAB, 1929, p. 325 ‹cat. 1820›; *Documente*, XV, p. 103 ‹hotar›.

BOGONOS, vezi Leţcani.

SCHITUL BOGOSLOVUL, vezi Bogdăneşti.

BOGZA (Bogzani), jud. Botoșani (bis. de lemn Sf. Nicolae, clădită pe locul unei bis. mai vechi de N. Caraiman, 1846, reparată de Iorgu Bogza).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 49—50.

BOGZEȘTI (fost Petrești) — Fălciu[130]. (dispărut).

Documente, XVI, vol. IV, p. 165 ⟨la 1597 1/2 satul B. fost P. pe Crasna a lui Drăghici Bogza logofăt⟩; B.R., I, 1875, p. 332.

BOGZEȘTI, com. Secuieni, jud. Neamț (bis. Sf. Nicolae, 1830—1831, reparată 1858 și 1892).

Anuar 1909, p. 399; B.R., I, 1875, p. 331 ⟨B.=Giulești⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 506.

BOGZEȘTI (Bratcova) — Orhei (bis. sec. XVIII, reclădită de zid 1770 de călugării Ioan și Manase).

RSIAB, 1929, p. 192; 1930, p. 256 ⟨bis. de lemn la 1820⟩; Puiu V., *Mânăstirile* (RSIAB, 1919, p. 18) ⟨Borzești⟩.

BOHOCIU, vezi Buhoci.

BOHOGHINA, vezi Buhoghina.

M-REA BOHOTIN (sfîrșitul sec. XIV sau începutul sec. XV).[131]

Dicț. Rom., I, p. 507 ⟨ruine de m-re⟩; Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 236—237 ⟨despre sat și m-re⟩; Grigoraș — Caproșu, *Biserici din Moldova*, p. 58 ⟨vechimea m-rii⟩.

BOHOTIN, com. Răducăneni, jud. Iași[132] (bis. Sf. Nicolae, 1842—1845 sau 1852).

Anuar 1909, p. 420; AEH, 1935, p. 57, 1936, p. 58 și 1938, p. 71; *Dicț. Rom.*, I, p. 507 ⟨bis. din 1852⟩; Rosetti Radu. *Cronica Bohotinului*, Buc., 1905, 167 p. (extras din AARMSI, s. II, t. XXVIII, 1905) ⟨istoricul moșiei de la 1413, cu succesiunea proprietarilor; și doc., 1455—1836); Rosetti R., *Cum se căutau moșiile în Moldova la începutul veacului XIX. Condica de răfuială a hatmanului Răducanu Roset cu vechilii lui pe anii 1798—1812*, Buc., 1909, 135 p. (extras din AARMSI, s. II, t. XXXI) ⟨și despre satul Bohotin — Iași⟩; Rosetti Radu, *Note genealogice și biografice despre familiile Buhuș și Rosetti, foști proprietari ai moșiei Bohotinului*, Buc., 1906 (extras din AARMSI, s. II, t. XXVIII, 1906); Rosetti R., *Familia Rosetti*, I, indice; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al lui Lascarache Ruset⟩; B.R., I, 1875, p. 332.

BOIAN — Cernăuți (bis. din 1834—1838 a fam. Neculce).

Documente, XVI, vol. I, p. 216 ⟨la 1523 parte de sat a lui Ivanco pisar⟩; p. 292—294 ⟨la 1528 satul fam. Stîrcea⟩; II, p. 133—134 ⟨la 1560 satul strănepoților lui Tăbuci cel Bătrîn⟩; XVII, vol. IV, p. 497 ⟨la 1620 părți ale fam. Ghenghea⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 410 ⟨hotărnicie, 1726⟩; p. 410 ⟨la 1726 satul lui I. Neculce fost hatman⟩; p. 415 ⟨hotărnicie, 1751⟩; vezi și p. 421 passim; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨sat al fam. Neculce⟩; Cantemir D, *Viața lui Constantin vodă Cantemir*, trad.

N. Iorga, p. 70—76 ‹despre lupta de la Boian, 1686›; Werenka D., *Topographie*, p. 16; Anuar Bucovina 1923, p. 7;

Reli Simeon, *Propaganda catolică austriacă împotriva bisericii ort. române din Bucovina. Trecerea la unire a sătenilor români din Boian. (După acte şi documente oficiale)*, Cernăuţi, 1928, 58 p. (extras din „Candela", 1927, nr. 6—12).

BOIANCIUC — Cernăuţi.

Documente, XVII, vol. III, p. 15, 178; IV, p. 83, 193 ‹parte a lui Onciul Iuraşcovici›; *Mărturie* („Gazeta mazililor şi răzeşilor", 1912, p. 206—207) ‹din 1804›; vezi şi p. 258—259; Bălan T., *Familia Onciul*, indice ‹doc. despre sat›; Idem, *Doc. bucovinene*, indice; Werenka D., *Topographie*, p. 17.

M-REA BOIŞTE (Naşterea Maicii Domnului, sec. XV, fostă lîngă Graşi — Neamţ; fostă metoh al m-rii Neamţ)[133]. Vezi şi Graşi.

Grigoraş — Caproşu, *Biserici din Moldova*, p. 60 ‹vechimea m-rii›; Ghibănescu, *Surete*, XXII, p. 81 ‹doc. 1449›.

BOIŞTEA, com. Căiuţi, jud. Bacău (M bis. de lemn, Sf. Nicolae, 1808, reparată 1894)[134].

B.O.R., XIV, 1890, p. 466 şi 376 ‹şi bis. din 1815›; Anuar 1909, p. 330 ‹bis. de lemn în *„stare foarte rea"*›; AER, 1936, p. 169; Bobulescu, *Lăutari*, p. 34; B.R., I, 1875, p. 332; *Dicţ. Rom.*, I, p. 509 ‹Boiţa›.

BOIŞTEA, com. Petricani, jud. Neamţ (bis. de lemn Adormirea, 1842—1843, reparată 1892).

Anuar 1909, p. 351; B.R., I, 1875, p. 332; *Dicţ. Rom.*, I, p. 509.

BOJILA, com. Mădîrjac, jud. Iaşi (bis. de lemn şi vălătuci Înălţarea, 1831, reparată 1860, în ruină la 1909).[134 bis]

Anuar 1909, p. 345; Costăchescu M., *Satele Bălţaţi, Codreşti. Mădîrjeşti, Modîrjacu şi Bojila din jud. Iaşi (schiţă istorică)* (I.N., 1928, p. 38—94); B.R., I, 1875, p. 333; *Dicţ. Rom.*, I, p. 510.

BOLBOCA — Hotin (bis. de lemn, sec. XVIII).

Curdinovschi, V., *Cele mai vechi biserici de lemn* (RSIAB, XVI, 1925, p. 60—74) ‹descriere›; *Documente*, XVI, vol. I, p. 602; XVII, vol. II, p. 3 ‹Bolboci — Soroca›.

BOLD (Boldişor), com. Manoleasa, jud. Botoşani (bis. Sf. Apostoli, de bîrne, făcută de locuitori, 1821—1824, reparată 1864).

Anuar 1909, p. 340; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 128—129 ‹bis. din 1864›; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 380 ‹despre sat›; B.R., I, 1875, p. 333; *Dicţ. Rom.*, I, p. 515 ‹Boldul Răzeşi›.

BOLDEŞTI (Bobuleşti) — Vaslui.

Marinescu Iulian, *Documente vasluiene. Extrase din condica moşiilor lui Teodor Rosetti Solescu* (B.C.I., IV, p. 212—216 ‹scrisorile moşiei Boldeşti *„ce să ţin de Soleşti"*›; B.R., I, 1875, p. 333; B.C.I., VIII, p. 87 ‹la 1765 1/2 sat a lui Ştefan Ruset›; *Documente*, XVI, vol. I, p. 354 ‹satul lui Sima Boldea›; 587—588; XVII, vol. I, p. 209, 239.

BOLDEŞTI (fost Movila Găunoasă)[135], com. Todireşti, jud. Iaşi (bis. de lemn Sf. Nicolae, clădită de Constantin Feştilă ante 1803, refăcută 1896—1897).

Documente, XVII, vol. I, p. 2—4 ⟨la 1601 2/3 din sat vîndute lui Nicoară Prăjescu logofăt⟩; vol. II, p. 189—190 ⟨la 1609 satul dat schimb de acesta familiei Calapod⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; *Doc rel. agrare*, II, indice ⟨Boldureşti⟩; B.R., I, 1875, p. 333; *Dicţ. Rom.*, I, p. 513 ⟨bis. de lemn ruinată⟩; Ghibănescu, *Surete*, III, indice, V, p. 55—56; Anuar 1909, p. 368; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 94 ⟨despre sat⟩; Rosetti Radu, *Cronica Vascanilor (judeţul Suceava)*, Buc., 1906 (extras din AARMSI, s. II, t. XXIX) ⟨şi despre satul B.; şi doc., p. 89—117⟩.

BOLDUREŞTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII).

RSIAB, 1929, p. 334—335 ⟨cat. 1820⟩; B.O.R., 1934, p. 191 ⟨însemnare, 1780⟩.

BOLGRAD — R.S.S. Ucraineană. Vezi şi Tintul.

Arbore Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 303—304 ⟨despre tîrg⟩; Ciobanu Şt., *Orăşelele din împrejurimile Bolgradului* (R.I., 1919, p. 80—89) ⟨despre oraşul T. din ruinele căruia s-a alcătuit Bolgradul⟩; Idem, *Oraşele*, în vol. *Basarabia. Monografie*, Chişinău, 1926, p. 96—96 ⟨despre tîrg, fost Tabac⟩; Trabuşkin V.S., *Bolgrad*, Odessa, 1963, 103 p.

BOLOBOC, vezi Giurcani — Boloboc.

BOLOSINEŞTI, vezi Balosineşti.

BOLOTEŞTI, jud. Vrancea[136] (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, refăcută 1867—1870, distrusă în timpul războiului 1916—1918, refăcută 1920—1925).

Anuar 1909, p. 338; AER, 1936, p. 214; A.B., 1931, p. 185 ⟨cat. 1809⟩; *Uricarul*, VI, p. 223 ⟨doc. 1823⟩ p. 215, 217, 304 etc. ⟨B. — Tecuci, parte de sat a lui N. Lenş⟩; „Milcovia“, IV, 1933, p. 27 ⟨originea numelui⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Mira⟩; B.R., I, 1875, p. 133 şi 334 ⟨un alt sat B. în Tecuci⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 519—520; *Documente*, XVI, vol. III, p. 51 şi 220 ⟨părţi de sat ale m-rii Tazlău⟩.

BORĂŞTI (fost Leontina) — Vaslui. Vezi şi următorul.

Documente, XVI, vol. II, p. 107 ⟨la 1558 1/2 sat vîndută lui Mihăilă pisar de nepoţii lui Tudor Leontin⟩; *Uricarul*, VI, p. 319 ⟨doc. 1824, B. — Covurlui⟩.

BORĂŞTI (fost Terpeşti) — Tutova. Vezi şi următorul.

Documente, XVI, vol. I, p. 16—17 ⟨la 1502 satul T. pe Bîrlad al fiicelor lui Nistru şi al rudelor lor⟩; p. 461—462 ⟨la 1546 satul B, fost T. întărit urmaşilor lui Nistru⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/2, indice ⟨satul B. — Vaslui cumpărat de Iordache Cantacuzino⟩; şi III/1 şi 2 (indice); Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 11—55 ⟨doc.⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al lui Ilie armaşul⟩; 2 sate (Tutova şi Vaslui); B.R., I, 1875, p. 334, 369 ⟨3 sate: Tutova, Vaslui, Suceava⟩.

BORĂŞTI — Vaslui[137] (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1800 sau 1802, reparată 1886). Vezi şi Drăgăneşti, Sofroneşti şi precedentul.

Anuar 1909, p. 437; AEH, 1934, p. 72, 1935, p. 97, 1936, p. 105 şi 1938, p. 164; A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 526—527.

BORĂUŢI — Cernăuţi (bis. din 1851).

Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; Werenka D., *Topographie*, p. 17; Anuar Bucovina 1923, p. 28.

BORCA, jud. Neamţ (bis. de lemn din 1819[138] sau 1830, închisă la sfîrşitul sce. XIX).

Dicţ. Rom., I, p. 527; Anuar 1909, p. 360 ⟨bis. din 1887—1889, B. — Neamţ⟩; Anuar 1930, p. 173; Berian Augustin, *Monografia domeniului Borca şi Sabasa — Fărcaşa din judeţul Suceava*, Buc., 1906, 56 p. (Biblioteca populară a Ad-ţiei Domeniului Coroanei); B.R., I, 1875, p. 369 ⟨B. — Suceava şi Putna⟩.

BORCEŞTI — Neamţ.[139] (dispărut).

Documente, XVI, vol. IV, p. 144 ⟨sat al m-rii Secu⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1604 (XVII, vol. I, p. 138 şi p. 150—151); 1612 ⟨vol. III, p. 52); 1619 (IV, p. 331); *Uricarul*, X, p. 73—74 ⟨doc. 1676, satul dat schimb de m-rea Floreşti m-rii Secu⟩; Antonovici I., *M-rea Floreşti*, p. 6—7 ⟨doc. 1676⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice (Borca); B.R., I, 1875, p. 369—370 ⟨sate B. în Botoşani, Suceava, Tutova⟩.

BORCEŞTI (fost Petrileşti) (dispărut).

Documente, XV, vol. II, p. 204—205 ⟨doc. 1494, 1/4 satul P. pe Pîrîul Alb vîndută Anei, fiica lui Bobul⟩; XVI, vol. II, p. 186 ⟨la 1569 satul B. fost Petrileşti⟩; vezi şi XVII, vol. III, p. 106—107 ⟨doc. 1612⟩.

BORDEA, com. Ştefan cel Mare, jud. Neamţ (bis. de lemn pe temelie de piatră, Sf. Nicolae, 1767—1769, reparată 1891).

Anuar 1909, p. 351; Anuar 1930, p. 185.

BORHINEŞTI, vezi Bahrineşti.

BORÎLE, vezi Borolea.

BORJĂŞTI, vezi Borzeşti.

BORLEŞTI, vezi Tămăduiani.

BORLEŞTI, jud. Neamţ[140] (M bis. de lemn Sf. Spiridon — B. de Sus, 1798 sau 1800—1802, reparată 1888; înainte de aceasta o bis. din sec. XV).

Anuar 1909, p. 352 ⟨şi bis. de lemn Sf. Voievozi — Borleşti, 1840—1845⟩; Anuar 1930, p. 172 ⟨şi bis. Sf. Arhangheli, 1820, de lemn⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 40 ⟨satul lui Dragomir şi al altora⟩; XV, p. 25 ⟨doc. 1481, satul Borileşti din Cîmpul lui Dragoş dat schimb lui Ştefan cel Mare, care-l dă m-rii Tazlău⟩; vezi şi XVI, vol. I, p. 141—142 ⟨doc. 1519⟩; XIV—XV, p. 66 ⟨bis. închinată m-rii Bistriţa⟩; un alt sat Borileşti era la 1522 al lui Gavril Calapod, fiul lui Petru stolnic (p. 203); *Doc. rel. agrare*, II, indice, ⟨sat al m-rii Tazlău⟩; A.I., I/1, 1865, p. 119—120 ⟨doc. 1629⟩; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 255—256 ⟨acelaşi doc. de scutire dări pentru strajă⟩; *Uricarul*, VI, p. 330 ⟨sat al m-rii Precista, 1822⟩; B.R., I, 1875, p. 370 ⟨B.=Gligoaia⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 537.

BORNIŞ, com. Dragomireşti, jud. Neamţ, (bis. Sf. Voievozi, de lemn, 1810—1812, reparată 1887).
Anuar 1909, p. 354.

BOROAIA (Doroşcani), jud. Suceava (bis. Sf. Nicolae, ante 1784; bis. de lemn Adormirea, 1808, construită de preoţii Ioan şi Petru, reparată 1864[141], în stare rea la 1909, reparată 1927; bis. de lemn Sf. Voievozi sec. XVIII, adusă aci de la Rîşca la 1946; ultimele două M; date D.M.I.

B.R., I, 1875, p. 370; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Rîşca⟩; M.M., 1943, nr. 3—4, p. 112—113 ⟨însemnare 1784, bis. Sf. Nicolae⟩; Creţulescu Narcis, *Rîşca*, p. 99—100 ⟨doc. 1817⟩;
Dicţ. Rom., I, p. 539; Anuar 1909, p. 361; Anuar 1930, p.150;

BORODEŞTI, com. Tutova, jud. Vaslui (bis. de vălătuci Adormirea, 1823, reparată 1859, refăcută 1942—1943).
Anuar 1909, p. 428; AEH, 1935, p. 76, 1936, p. 80, 1938, p. 119—120; Udişteanu Dionisie, *Bis. din Pochidia — Borodeşti. Cîteva date şi însemnări* (P.T., 1943, nr. 7—8, p. 268—273) ⟨şi însemnări de la bis. veche, sec. XVIII—XIX⟩; B.R., I, 1875, p. 370; *Dicţ. Rom.*, I, p. 539.

BOROLEA (fost Borîle), com. Hăneşti, jud. Botoşani (bis. Sf. Gheorghe — B. de Jos, 1845, construită de Gh. Marcu, reparată 1890 şi bis. din 1845 — B. de Sus, construită de Gh. Buşilă, ruinată la începutul sec. XX).
Documente, XIV—XV, p. 99 ⟨1/2 sat a lui Isaia⟩; XVI, vol. I, p. 207 ⟨împărţirea satului⟩; vol. II, p. 102 ⟨al lui Dragotă şi al altora⟩; 234—235 ⟨al lui Andreica Borîleanu vistiernicel⟩; III, p. 280 ⟨al lui Toma vătaf⟩; passim ⟨multe doc.⟩;
Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 127 ⟨şi ruine bis. B. de Sus, din 1845⟩; Anuar 1909, p. 337; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 391; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 346 ⟨despre sat⟩; Idem, *Doc. Ştefăniţă*, p. 383—384; B.R., I, 1875, p. 371; *Dicţ. Rom.*, I, p. 540.

BOROGARI — Cahul (bis. de lemn Sf. Vasile, 1811).
Anuar 1922, p. 46.

BOROSĂŞTI, com. Scînteia, jud. Iaşi (un fost schit, ante 1809, bis. de bîrne din 1812 sau 1824, refăcută de Manolache Costache Epureanu, 1868).
Dicţ. Rom., I, p. 540 ⟨un fost schit şi bis. c. 1824⟩; Anuar 1909, p. 437; AEH, 1934, p. 73, 1935, p. 97, 1936, p. 105—106, 1938, p. 165; A.B., 1931, p. 88 ⟨schitul se *„prefăcea"* la 1809; metoh al ep. Roman⟩; *Uricarul*, VIII, p. 232 ⟨menţiune schit, 1834⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 267—273) ⟨doc. despre sat, sec. XVII—XVIII, printre care şi o hotarnică din 1762 iun. 24⟩; A.G., II, 1913, p. 66 ⟨doc. 1699, 1/2 sat a lui Ilie Catargiu comis⟩; *Uricarul*, XVII, p. 139—140 ⟨doc. 1653⟩[142]; *Doc. rel. agrare*, II, indice B. — Vaslui⟩; vezi şi Ghibănescu, *Ispisoace*, IV/1 (indice); B.R., I, 1875, p. 371; *Documente*, XVII. vol. II, p. 295 ⟨sat⟩.

BORŞA, com. Vlădeni, jud. Iaşi[143] (bis, Sf. Voievozi, 1820—1826 sau 1824, reparată 1869, 1894).

Anuar 1909, p. 342; Anuar 1930, p. 76; B.R., I, 1875, p. 371; *Dicţ. Rom.*, I, p. 541.

BORŞANI, jud. Bacău (bis. Coborîrea Sf. Duh, de lemn, sec. XVIII, construită de zid c. 1841[144]; reparată 1876 şi 1907).

Anuar 1909, p. 388; AER, 1936, p. 239—240; B.R., I., 1875, p. 371; *Dicţ. Rom.*, I, p. 541—542.

BORZEŞTI, com, Ungureni, jud. Botoşani (bis. sec. XIX).

Documente, vol. IV, p. 462—463 ⟨la 1620 seliştea, fostă domnească, a m-rii Dragomirna⟩; seliştea a mai fost întărită m-rii la: 1621 (V, p. 35—36); *Dicţ. Rom.*, I, p. 554.

BORZEŞTI, jud. Bacău (bis. Adormirea, 1493—1494 construită de Ştefan cel Mare, reparată sec. XVIII[145], 1904, 1925, restaurată 1936; şi podul de piatră al lui Ştefan cel Mare, ambele M). Vezi şi următorul.

Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 124—126 ⟨pisania⟩[146]; Turdeanu E., *Manuscrise slave*, p. 169—174 ⟨Tetraevanghel, 1495⟩; Iorga N., *Inscripţii*, f. I, p. 26—28; pisania şi în *Dicţ. Rom.*, I, p. 544; A.I.R., 1872; vezi şi BCMI, XXVI, 1933, p. 103; B.O.R., 1890, p. 462—464 ⟨legendă, inscripţie⟩; A.B., 1931, p. 178 ⟨cat. 1809⟩;

Istrati C.I., *Bis. şi podul din Borzeşti, precum şi o ochire relativă la bisericile lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1904, 76 p.+XXVIII pl. (din AARMSI, s. II, t. XXVI); prezentare în L.A.R., 1904, p. 469 ⟨inscripţii după Melchisedec, despre numele Borzeşti, descrierea bisericii; o listă a celor 44 de biserici atribuite lui Ştefan cel Mare şi despre decoraţia lor exterioară⟩; Istrati C. I., *Borzeşcii şi Ştefan cel Mare*, Buc., 1904, 48 p.+8 pl., ilustraţii de Costin Petrescu ⟨editată cu prilejul comemorării celui de al patrulea centenar al morţii lui Ştefan cel Mare⟩; Iaţimirski A. I., *Slavianskia i russkia rukopisi v rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 860—861; Rosetti R., *Podul lui Ştefan din com. Bogdana. jud. Bacău* (C.L., XL, 1906, p. 89—90) ⟨crede că nu e la Borzeşti⟩; Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 164—165; Mironescu V., *M-rile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 110—111, 120, 121, 124); Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 34—35; Anuar 1909, p. 378; *Stejarul din Borzeşti*, la S. Teodorescu-Kirileanu, *Ştefan Vodă cel mare şi Sfînt. Istorisiri şi cîntece populare*, Focşani, 1903, p. 21—27;

Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 81—87); Idem, *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, indice); Idem, *Influence du plan serbe;* Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 115—116; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 102; Cantacuzino M. G., *Estetica lui Ştefan cel Mare* („Mişcarea", XXV, 1932, nr. 455); Vătăşianu V., *Bolţile moldoveneşti*, Cluj, 1929; AER, 1936, p. 170; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 274—278, 279, 280, 282, 286, 288, 289, 308;

Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare, p. 109—113 ‹descriere sumară, planuri, foto› şi p. 238 ‹podul›; Vătăşianu, *Istoria artei* (indice); Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice);

Beza M., *Urme româneşti la muntele Athos* („Boabe de grîu", IV, 1933, nr. 10, p. 577—603) ‹Evangheliar, 1495›;

Martur N., *Un monument istoric dat uitării. Biserica din Borzeşti*, („Neamul rom.", 1909, p. 399—400); *Istoria artelor plastice*, I, p. 326—329 ‹descriere arhitectură›; *Uricarul*, VI, p. 229 ‹doc. 1825, B. — Neamţ›; B.R., I, 1875, p. 373 ‹3 sate în Bacău›.

BORZEŞTI — Bacău (bis. fam. Roset, ante 1832). Vezi şi precedentul.

Rosetti Radu, *Notiţe genealogice şi biografice despre familiile Buhuş şi Rosetti, foşti proprietari ai moşiei Bohotinului*, Buc., 1906, p. 14 (extras din AARMSI, s. II, t. XXVIII, 1906) ‹bis. din Borzeşti›; M.M., XXXVIII, 1962, nr. 7—8, p. 583—586 ‹diată 1832, bis. Bunavestire a fam. Roset, Borjăşti sau Borzeşti — Bacău›; Rosetti R., *Familia Rosetti*, I, indice.

BORZEŞTII (LUI MAREŞ) — Bacău (bis. de lemn, Sf. Nicolae, 1817—1825, 1836 sau 1850).

B.O.R., XIV, 1890, p. 259—260; Anuar 1909, p. 377; AER, 1936, p. 125 ‹bis. de lemn din 1836›; *Dicţ. Rom.*, I, p. 544 ‹bis. din 1850›.

BORZEŞTI — RĂZEŞI, vezi Crucea de Piatră.

BORZEŞTI, vezi Bogzeşti.

BORZEŞTI — Vaslui (bis. ante 1740)[147]. Vezi şi Bîrzeşti (acelaşi?).

RSIAB, 1934, p. 114 ‹însemnare, 1845, bis. lui C. Vîrnav›.

BOSANCI (Bosancea), jud. Suceava (bis. Sf. Gheorghe, c. 1835).[148]

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 345 ‹originea satului›; Grigorovitza Em., *Dicţ. Bucovina*, p. 16—17; Romstorfer K.A., *Die Holzkirche in Bossancze* („Jahrbuch der K. K. Zentral Komission zur Erforschung der Baudenkmale", II, 1905, p. 229—233); Idem, *Die griechisch — orientalische Pfarrkirche in Bossancze*, Viena, 1908, 8 p.+7 pl. (extras din „Allgemeinen Bauzeitung", 1908); Anuar Bucovina, 1923, p. 46, 1924, p. 46, 1926, p. 77, 1927, p. 88, 1928, p. 110 1929, p 53 ‹bis. din 1907›; B. M. I., 1973, nr. 4, p. 34—35 ‹bis. de lemn din 1791, B. — Cumpărătura›; Werenka D., *Topographie*, p. 17—18; *Documente*, XIV—XV, p. 99 ‹1/2 sat a lui Isaia›; XVII, vol. V, p. 57, 275 ‹al lui M. Barnovschi›; p. 161 ‹al mitropoliei›; DRH, vol. XIX, p. 31 ‹la 1626 satul dăruit bis. Sf. Gheorghe din Suceava›; vezi şi p. 231—232 (1627); I.N., 1923, p. 112—113 ‹doc. 1712, scutiri pentru sat, al mitropoliei›.

BOSCOTENI, com. Frumuşica, jud. Botoşani.

B.R., I, 1875, p. 373—374 ‹2 sate, Botoşani şi Suceava›; *Dicţ. Rom.*, I, p. 545—546; *Documente*, XVII, vol. II, p. 265; III, p. 95 ‹sat al m-rii Humor›.

BOSIA, jud. Iaşi (bis. Sf. Nicolae, 1858).

Anuar 1909, p. 342; Anuar 1930, p. 87; *Dicţ. Rom.*, I, p. 546.

BOSÎNCENI, com. Nicolae Bălcescu, jud. Botoșani (bis. din 1842, clădită cu materialul bis. din Piciorogani).

Dicț. Rom., I, p. 546.

BOSÎNCEȘTI — Tecuci. Vezi și Iepureni.

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 273—276 ‹doc. despre sat, printre care și o hotărnicie din 1762›; *Uricarul*, XVII, p. 151—156 ‹hotărnicie, 1762›; *Doc. rel. agrare*, II, indice ‹satul lui C. Ruset vornic›; *Documente*, XVII, vol. II, p. 334 ‹părți de sat ale lui V. Orăș›.

BOȘOANA — Orhei (bis.. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII). Vezi și Bocșana.

RSIAB, 1931, p. 537 ‹cat. 1820›; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 93 ‹1814, Boșcăuți›.

BOȘCANI — Putna (la 1809 bis. Sf. Nicolae).

A.B., 1931, p. 187 ‹cat. 1809›.

BOȘOTENI (Bășoteni), com. Berești — Tazlău, jud. Bacău (bis. de lemn Cuv. Paraschiva, 1816, refăcută la 1883 și bis. Sf. Nicolae, 1850 sau 1869, clădită de căminarul Toma Rafailă). Vezi și următorul.

, B.O.R., 1890, p. 446; Anuar 1909, p. 378; Dimitriu C. V., *Bacăul istoric*, p. 49—57, 124 și urm. ‹doc.›; AER, 1936, p. 129 ‹bis. de zid din 1902›; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 357—358 ‹despre sat›; B.R., I, 1875, p. 374; *Dicț. Rom.*, I, p. 547—548; *Uricarul*, XVII, p. 288 și urm. ‹hotărnicie, 1802 și multe doc.›; VI, p. 324 ‹doc. 1824›; Ghibănescu, *Surete*, III, p. 314—316 ‹răscumpărare, 1638, Tofana Bucium›.

BOȘOTENI (Bașoteni) — inclus în orașul Pașcani (bis. sec. XV, dispărută).

Documente, XIV—XV, p. 219 ‹bis. metoh al m-rii Neamț›; p. 71, 218, 224, 273, 370 ‹sat al m-rii Neamț›.

BOȘTENI — Suceava (bis. ante 1845)[149].

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 230 ‹despre sat›; *Dicț. Rom.*, I, p. 549.

BOTEȘTI, com. Ungureni, jud. Bacău[150] (bis. Sf. Spiridon, 1859—1862 și bis. Sf. Gheorghe — Dealul Mare, 1825—1827 sau 1835, construită de G. Leoca, în stare proastă la 1890).

B.O.R., XIV, 1890—1891, p. 257; Anuar 1909, p. 378; AER, 1936, p. 129 ‹bis. Sf. Gheorghe — D. M. Bărtășești›; B.R., I, 1875, p, 376—377; *Dicț. Rom.*, I, p. 551 ‹B. — Dealul Mare›; *Documente*, XVI, vol. I, p. 399 ‹sat al lui Toader și al altora›.

BOTEȘTI, jud. Neamț (bis. de paiantă Sf. Nicolae, 1800, reparată 1886, 1892, și 1914).

B.O.R., XIV, 1890—1891, p. 915—916; *Dicț. Rom.*, I, p. 551; Anuar 1909, p. 399; AER, 1936, p. 98; B.R., I, 1875, p. 376; *Documente*, XVII, vol. II, p. 277.

BOTEŞTI, com. Horodniceni, jud. Suceava (bis. sec. XVII[151], apoi bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1801—1802, refăcută 1893).

Dicţ. Rom., I, p. 552; Anuar 1909, p. 360; Anuar 1930, p. 150; *Documente,* XIV—XV, p. 327 ⟨satul lui Laţco⟩; XV, p. 54, 282; XVI, vol. II, p. 174—175 ⟨la 1568 satul dat m-rii Voroneţ de Teodosie monah⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1575 (vol. III, p. 57); vezi şi DRH, XIX, indice; Ghibănescu, *Ispisoace,* II/1 indice ⟨parte a familiei Başotă⟩; B.C.I., VIII, p. 46 ⟨la 1667 satul lui Ştefan Cantacuzino paharnic⟩; Ghibănescu, *Surete.* I, p. 39.

BOTEŞTI, vezi Boţeşti.

BOTEŞTI (bis. Sf. Paraschiva, sec. XVIII).

I.N., II, 1922, f. II, p. 331 ⟨însemnare, c. 1753⟩.

BOTEŞTI, com. Unirea — Putna (bis. Adormirea, ante 1809, şi bis. Sf. Gheorghe, veche, reparată 1926—1930). Vezi şi Boţeşti.

Anuar 1909, p. 388; AER, 1936, p. 214—215 ⟨nu se dau datele⟩; A.B., 1931, p. 182 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 377; *Dicţ. Rom.*, I, p. 551 ⟨bis. Sf. Ilie⟩.

BOTOAIA, vezi Bereasca.

BOTOŞANA (Botăşana), jud. Suceava (M bis. de lemn Sf. Dumitru, sec. XVIII, reclădită 1810).

Werenka D., *Topographie*, p. 18; Grigorovitza Em., *Dicţ. Bucovina,* p. 17; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă,* p. 249—250 ⟨despre sat⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 34, 1924, p. 34, 1926, p. 66, 1927, p. 77, 1928, p. 93; Costea Erast, *M-rea Solca,* p. 184—185, passim: Teodor Dan, *Regiunile răsăritene ale României în secolele VI—VII* (M.A., I, 1969, p. 181—206) ⟨despre descoperirile arheologice de la Botoşana şi despre cultura denumită Costişa — Botoşana⟩; *Documente,* XVI, vol. III, p. 55—56, 281, 360, 388—389 ⟨sat al urmaşilor lui Luca Arbore⟩; M.M., 1972, nr. 5—6, p. 428 ⟨însemnări sec. XVIII, bis. de lemn⟩; vezi şi B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59; 1973, nr. 4, p. 37—38.

BOTOŞANI, jud. Botoşani[152]

Ureche, *Letopiseţul,* p. 83 şi 140 ⟨oraşul ars de tătari, 1440, şi prădat de poloni, 1509⟩; Hurmuzaki, I/2, p. 485 ⟨despre transformarea în cenuşă a oraşului, 1509⟩; *Cronicile slavo-române* (indice);

Iorga N., *Inscripţii botoşănene. Publicate cu o prefaţă despre istoria Botoşanilor,* Buc., 1905, 53 p. ⟨inscripţii, 1552—1837⟩; Panaitescu P. P., *Călători poloni* (indice); Hudiţă I., *Recueil des documents concernant les pays roumains, tirés des archives de France,* Iaşi, 1929, p. 229 ⟨despre arderea oraşului Botoşani, 1675⟩; *E. H. Weismantells Dagbok,* Stockholm, 1928, p. 217 ⟨descriere, 1713⟩; Bezviconi G., *Călători ruşi* (indice); *Cat. doc. mold.*, I—IV, indice ⟨doc. despre oraş⟩; vezi şi *Documente,* XVI, vol. I, p. 454; II, p. 67—68; IV, p. 225 etc.;

Giornale di un viaggio da Constantinopoli in Polonia dell' abate Ruggiero Giuseppe Boscovich, Bassano, 1784, p. 145—146 ⟨descriere, 1762⟩; vezi şi *Uricarul,* XXIV, p. 309; Karaczay F., *Beiträge zur Europäischen*

Landerkunde, die Moldau, Wallachey..., Viena, 1818, p. 55 ⟨descriere⟩; Mikloscha Iosif, *Reise eines jungen Polen durch die Moldau nach der Türkey*, Leipzig, 1793, p. 13—14 ⟨descriere, 1782⟩;

Carte der Attaque bei Botuschani zwischen der K. K. Truppen unter Commando des Oberst Fabry und dem Ibrahim Nasir Pascha den 18 März 1788, Wien, 1788;

Hacquet's neueste Reisen in den Jahren 1788 und 1789, II, Nürnberg, 1791, p. 38—39; Batthyany Vincenz, *Reise durch einen Theil Ungarns, Siebenbürgens, der Moldau und Buccowina im Jahre 1805*, Pesth, 1805, p. 97—98 ⟨descriere⟩; Lapedatu Al., *Doi misionari scoţieni în ţările române acum o sută de ani*, Buc., 1934, p. 14—15 ⟨descriere, 1839⟩;

Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, vol. II, p. 142 ⟨descriere Boscovich⟩; vol. III, p. 24 ⟨descriere Hacquet⟩, p. 80 ⟨descriere Ker Porter⟩; Nistor I., *O descriere a Principatelor române din 1822*, Buc., 1943, p. 21, 63; Labin Simion, *Pagini străvechi. O monografie a Botoşanilor. Botoşeneni hămesiţi şi desnădăjduiţi. Descrierea baronului de Tott* (R.M., 1921, nr. 2, p. 13—19);

Iorga N., *Documente relative mai ales la Botoşani şi împrejurimi din colecţia d-lui Al. Callimachi (Studii şi doc.*, V, p. 209—286) ⟨multe doc. despre dezvoltarea oraşului în sec. XIX; şi despre monumentele sale⟩; *Documente economice*, p. 20—22 ⟨doc. 1794⟩; *Uricarul*, XX, p. 241—244 ⟨doc. 1794, vatra tîrgului dată tîrgoveţilor⟩; I.N., 1921, p. 123—125 ⟨doc. 1820, tîrg slobod⟩; Iorga N., *Documente botoşănene* (B.C.I., VIII, p. 3—13) ⟨1758—1824⟩; şi în *Studii şi doc.*, VII, p. 121—151 ⟨1723—1851, cu reproducerea peceţii oraşului⟩; XXI, p. 457—480 ⟨1780—1826⟩ etc.; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice);

Ichim Traian, *Din trecutul gospodăriei oraşului Botoşani* (R.M., IV, 1924, nr. 6, p. 1—5, nr. 8—9, p. 28—29) ⟨documente⟩; Iorga N., *Breasla blănarilor din Botoşani. Catastihul şi actele ei* (AARMSI, s. III, t. XXXIV, 1911—1912, p. 1—34) şi Buc., 1912; Idem, *Un act botoşănean* (R.I., IX, 1923, p. 46—48) ⟨1809⟩;
„Semănătorul", 1906, p. 866 ⟨descriere, 1846⟩;

Noţiuni istorice asupra diverselor localităţi din Moldova (Extrase din cronicari) (B.R., II, 1877, p. 82); Drăghici M., *Istoria Moldovei*, p. 64—65;

Papadopol-Callimach Al.. *Notiţă istorică despre oraşul Botoşani* (AARMSI, s. II, t. VIII, 1884—1885, secţ. I, p. 93—150) ⟨despre numele oraşului, istoricul său, despre şcoală, biserici, vornicii de Botoşani etc.⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 563—569 ⟨descriere, istoric şi despre monumentele oraşului⟩.

Iorga N., *Un oraş românesc: Botoşanii*, în *Istoria românilor în chipuri şi icoane*, II, Buc., 1905, p. 183—220 şi în vol. *Botoşanii în 1932. Schiţă monografică*, p. 1—16; Iorga N., *Drumuri şi oraşe*, p. 169—181 ⟨descriere⟩;

Iorga N., *Ce este astăzi oraşul şi ţinutul Botoşanilor?* („Neamul rom.", 1907, nr. 88); Idem, *Trecut botoşănean* (R.M., 1922, nr. 9, p. 1—2); Idem, *Două conferinţe istorice ţinute la T. Severin şi Botoşani*, Vălenii de Munte, 1927, p. 20; Labin Simeon, *Mihai Kogălniceanu şi botoşănenii. Botoşănenii*

înaintea divanului. Surghiunul la m-rea Rîşca (R.M., I, 1921, nr. 7, p. 7—12); *Din trecutul Botoşanilor* („Anuarul Liceului „Laurian" din Botoşani", 1921—1922, p. 5—90) ⟨îndeosebi despre şcoli⟩;

Gorovei Artur, *Monografia oraşului Botoşani*, Botoşani, 1926, 458 p.+1 pl. ⟨istoric, îndeosebi epoca mai nouă; numele oraşului de la Botăş, despre oraş ca reşedinţă domnească (?) şi oraş al doamnei, populaţia, organizarea administrativă, edilitatea, breslele etc.; foarte puţin despre biserici⟩; recenzii: N. Iorga, *O carte despre Botoşani* (R.I., XII, 1926, p. 186—193, cu numeroase completări de ordin istoric; N. Iorga crede că partea de istorie mai veche a oraşului va trebuie rescrisă iar despre monumente se putea spune mai mult; G. Ghibănescu, în I.N., 1926—1927, p. 409—412); Giurescu C. C., *Istoria românilor* II/2, p. 450 ⟨despre vechimea oraşului⟩;

Gheorghiu A. I., *Contribuţii la istoricul ţinutului şi oraşului Botoşani* (R.M., 1926, nr. 2, p. 5—6); Gheorghiu A.I. şi M. Olinescu, *Botoşanii care se duc*, Buc., 1927, 39 pl.;

Botoşanii în 1932. Schiţă monografică, Liga Culturală, Secţia Botoşani, Fălticeni, ⟨1932⟩, 264 p. ⟨culegere de articole, cele mai multe ref. la istoria contemporană a oraşului; cuprinde: N. Iorga, *Un oraş românesc — Botoşanii* (din *Istoria românilor în chipuri şi icoane*); T. Crudu, *Vechimea oraşului Botoşani în comparaţie cu celelalte oraşe din România;* Simionescu A., *Biserica creştină ortodoxă din jud. Botoşani în anul 1932* ⟨cu note sumare despre bis. din oraş şi judeţ⟩, apoi articole despre comerţ şi industrie, învăţămînt etc.⟩; Tufescu V., *Un oraş în declin: Botoşanii* („Sociologie românească", III, 1938, p. 468—518); Giurescu C.C., *Oraşe sau tîrguri*, p. 195—197 ⟨despre vechimea oraşului, anterior întemeierii statului moldovean⟩; vezi şi indice;

Şerban C., *Aspecte din lupta orăşenilor din Ţara Romînească şi Moldova împotriva asupririi feudale ...* („Studii", 1961, nr. 3, p. 640—641) ⟨despre lupta orăşenilor din Botoşani pentru moşia tîrgului, sec. XVIII—XIX); Vezi şi idem, *Noi contribuţii la istoria luptei tîrgoveţilor şi orăşenilor moldoveni împotriva asupririi feudale în secolul al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea* (S.A.I., IV, 1962, p. 73—91).

Iorga N., *Studii şi doc.*, XVIII, p. 122—123 ⟨pecetea oraşului⟩; vezi şi Ciurea D., *Sigiliile medievale ale oraşelor din Moldova* şi *Documente, Introducere*, vol. II, p. 480—481;

Ciurea D., *Noi consideraţii privind oraşele şi tîrgurile din Moldova în secolele XIV—XIX* (AIIAI, VII, 1970, p. 25 şi urm. şi 46 şi urm.) ⟨Şi despre vechimea şi dezvoltarea oraşului Botoşani⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 229—231 ⟨despre descoperirile arheologice⟩; Platon Gh., *Populaţia oraşului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+planşe); Marin I.D., ⟨*Despre vechimea oraşului Botoşani*⟩; din a doua jumătate a sec. XIV; vezi AIIAI, 1972, p. 654;

Botoşani — istorie şi actualitate, Buc., 1971, 190 p. ⟨Culegere de studii editată de Comitetul de cultură şi artă al Municipiului; cuprinde şi unele studii despre trecutul oraşului); prezentarea lui Al. Zub, AIIAI, 1972, p. 603—604.

Dragomir Ştefan, *Contribuţii privind dezvoltarea comerţului botoşănean din secolul al XVI-lea pînă la 1900* (S.A.I., IV, 1962, p. 251—271) ‹Îndeosebi în sec. XVIII—XIX›;

Furtună D., *Un bun izvor de informaţii pentru trecutul mai nou al Botoşanilor* (R.M., 1922, nr. 10, p. 24—27) ‹despre ziarul „Curierul român›;

Şardin Vladimir, *Din trecutul Botoşanilor. Figuri dispărute*, Botoşani, 1929, 74 p.+12 pl.

— CASE VECHI[153].

Petrescu Paul, *Arhitectura civilă a Botoşanilor* (SCIA, 1969, nr. 2, p. 283—297) ‹descrie diversele tipuri de locuinţe şi dughene, din care unele din sec. XVIII›.

— M CASĂ VECHE (sec. XVIII—XIX), str. Mioriţa 13.

— M CASĂ VECHE (sec. XVIII—XIX), str. Mioriţa 14 (pentru ambele, date D.M.I.).

— CASĂ FOSTĂ GOILAV.

Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 338.

— HANURI[154].

— HANUL LUI ALECU CALIMAH (ante 1811).

Iorga N., *Doc. Callimachi*, II, p. 45 ‹doc. 1811› şi *Uricarul*, VI, p. 210.

— HANUL M-RII VORONA (ante 1844).

Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 150 ‹doc. 1844›.

— ŞCOLILE VECHI[155].

Uricarul, II, ed. II-a, p. 52—68 ‹doc. 1759—1820›; B.C.I., VIII, p. 5 ‹porunca domnului pentru înfiinţare şcoală, 1758›; A.B., 1931, p. 96 ‹doc. 1811›; *Dicţ. Rom.*, I, p. 568—569 ‹doc.›; B.F.O., 7 sept. 1833; Ciomac V., *Şcoalele armeneşti din Botoşani* („Ararat". 1937, nr. 147, 148, 152) ‹şi documente›;

Lungu Gh. şi Pricop Adrian, *Contribuţii asupra istoricului şcolilor fundate şi întreţinute de biserică în oraşul Botoşani* (M.M., 1965, nr. 5—6, p. 295—303); Iorga N., *Întîia şcoală secundară din Botoşani* („Drum drept", II, 1914, p. 347—352) ‹Publică doc. din 1832—1834›; Iordăchescu Constantin, *Catagrafia muzeului „N. Iorga" de la vechea şcoală gospod. (domnească — N.S.) azi „Marchian" din oraşul Botoşani (1674—1930)* (B.C.I., XV, 1936, p. 83—133) ‹documente, manuscrise›.

— SPITALUL VECHI (1839).[156]

Al. R., 13 april. 1841 p. 111—112 ‹spital din 1839› şi 26 mart. 1842; Soutzo N., *Notions statistiques sur la Moldavie*, p. 71; Al. R., 1846, mai 19, p. 154 ‹despre punerea pietrei fundamentale a noului local al spitalului›; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 283; VII, p. 151 ‹doc. 1846 despre construirea unui spital nou pentru săraci›; G.M., 28 sept. 1850 şi 28 mai 1851 ‹despre construirea spitalului şi a capelei›; B.F.O., 1846, nr. 52, p. 206, nr. 62, p. 278, 330, 506, 1847, p. 342, 365, 462, 566 şi Al. R., 1847, p. 229 etc. ‹donaţii pentru spitalul nou din Botoşani›; Băileanu Gh., *Instituţiile epitropiei Sf. Spiridon între anii 1800 şi 1853. Partea IV-a şi V-a*, Iaşi, 1932 ‹şi despre

începuturile spitalului din B., fondat de I. Mavromati⟩; Pruteanu Paul, *Contribuție la istoricul spitalelor din Moldova*, Buc., 1957, p. 126—155; M. Of. Moldova, 10 aug. 1861 ⟨despre spital⟩.

— CIȘMELELE VECHI.

B.F.O., 1843, p. 144 ⟨havuz făcut de armenii din oraș⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 283.

— BISERICI.

Uricarul, VIII, p. 19—20 ⟨date despre biserici⟩; Simionescu Al. H., *Situația bisericii creștine ortodoxe din județul Botoșani la finele anului 1910*, Botoșani, 1911 ⟨date sumare despre starea bis. din oraș și județ⟩; Iorga N., *Din tezaurul de artă botoșănean* (BCMI, XXXI, 1938, p. 1—21) ⟨despre bisericile orașului și foto⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice; bis. Popăuți, Sf. Gheorghe, Uspenia); Iorga N., *Studii și doc.*, *VI*, p. 442 ⟨4 bis. domnești, mile, 1740⟩.

— BISERICA ADORMIREA, vezi bis. Doamnei — Uspenia.

— M SCHITUL AGAFTON (în ocolul Botoșanilor, clădit de Agafton sihastrul ante 1729[157]; bis. veche din vale, Sf. Arhangheli, mijlocul sec. XVIII, pridvorul din 1874, arsă 1921, restaurată 1957; bis. nouă din deal, Pogorîrea Sf. Duh, construită de Agapia Curt, 1838—1843)[158], satul Agafton, com. Mănăstirea Doamnei, orașul Botoșani.

Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 232—234 ⟨doc. 1729 și 1736⟩, 252 și 259—260 ⟨doc. 1762—1792⟩; Iorga N., *Doc. Callimachi*, I, p. 534 ⟨doc. 1817⟩ și II, p. 45—46 ⟨la 1812 bani lăsați pentru construirea unei biserici și a 10 chilii de lemn⟩;

B.R., I, 1875, p. 33 ⟨despre schit⟩; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 74; *Dicț. Rom.*, I, p. 23 ⟨legenda m-rii⟩; Gl.M., 1927, nr. 76—77; Manoilescu Hrist., *Din trecutul m-rii Agafton* (M.M., 1928, nr. 2, p. 925—927);

Simionescu Al., icon., *M-rea Agafton* (R.M., IV, 1925, nr. 11—12, p. 9—13, V, 1926, nr. 2, p. 1—4, nr. 3, p. 15—18, nr. 4, p. 15—23, nr. 5—6, p. 23—32, nr. 7—9, p. 37—42, 1927, nr. 4—5, p. 37—40 etc.); Simionescu Al., *M-rea Agafton din jud. Botoșani*, Botoșani, 1929, 50 p+4 pl. ⟨descriere, istoric, inscripții, însemnări, averea m-rii⟩; Anuar 1930, p. 60—61; *Botoșanii în 1932. Schiță monografică*, p. 50; Iorga N., *Din trecutul de artă botoșănean*, (BCMI, XXXI, 1938, p. 11—12);

Mihail Paul, preot, *Chesarie Sinadon mitropolit locotenent al Moldovei din anii Unirii* (M.M., XXXI, 1955, nr. 5—6, p. 290—294) ⟨despre lucrările sale la schitul Agafton⟩; Lungu Gh., *Reînoirea bis. cu hramul Sf. Arhanghel Mihail și Gavril din m-rea Agafton* (M.M., XXXIV, 1958. nr. 1—2 p. 157—158); Cădere V., *Însemnări despre mînăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 513).

— BISERICILE ARMENEȘTI (Sf. Maria sau Adormirea Născătoarei de Dumnezeu, 1350?, reclădită sec. XVI, c. 1526, dărîmată la 1551, reclădită, pridvorul construit la 1782, cu cheltuiala poporenilor; bis înnoită cu sîrguința lui Ștefan Goilav la 1826, cînd s-au

adăugat turn și clopotniță; reparată 1910; bis. Sf. Treime, construită la 1795—1797 de Aghacea Anton, fiul lui Axenti Eulianț, cu osteneala și stăruința preotului Melcon Trești Buzatov din Roman; înnoită la 1832 cu osteneala lui Ștefan Goilav, și cu ajutorul lui Andrieș Focșeneanu și Andronic Zadigheanu; ridicată pe locul unei bis. de lemn Sf. Auxentie din sec. XVI, existentă încă la 1710; ambele bis. sînt M; se păstrează numeroase morminte din sec. XVIII — prima jumătate a sec. XIX. ale armenilor din oraș), Str. Ilie Pintilie nr. 5 și 17.

Iorga N., *Studii și doc.*, I—II, p. 430 ⟨la 1669 o bis.⟩; Melchisedec, episcopul, *Inscripțiunile bisericilor armenești din Moldova* (AARMSI, II, s. II, t. V, 1881—1882, p. 69—71); Iorga N., *Inscripții*, f. I, p. 228—236; Boronian M., *Inscripțiile din bis. Sf. Născătoare de Dumnezeu din Botoșani* („Ararat“, XIII, 1937. nr. 143); Boronian M., *Inscripțiile armenești ale bis. Sf. Treime din Botoșani* („Ararat“, XIII, 1937, nr. 144 și 1939, nr. 167—169); Ciomac V., *Inscripții din bis. armenească din Botoșani* („Ararat“, XIII, 1937, nr. 145); „Transilvania“, 1883, p. 38 ⟨inscripția, 1683, după Melchisedec⟩; Minas Băjășkian, *Călătoria în Polonia și în alte părți locuite de armeni* (în limba armeană), Veneția, 1830, p. 209 ⟨la 1808 două biserici⟩; M.C., 1916, p. 279 ⟨doc. 1803, bis. Precista⟩; Iorga N., *Inscripții din bisericile României. Bisericile armenești din Botoșani (Fragmente)* („Univ. literar“, 1925, nr. 27, p. 12); Iorga N., *Doc. Callimachi*, I, p. 529—530 ⟨doc. 1816; armenii din Botoșani făcuseră „*clopotniță de piatră foarte mare*“, în care urmau să pună și ceasornic⟩; Soutzo N., *Notions statistiques sur la Moldavie*, p. 52—53; *Colecția documentelor atingătoare de comunitatea armeană în prințipatul Moldovei de la 1841—1852*, Iași, 1853, 54 p.;

Goilav Gr., *Bisericile armene de prin țările române* (RIAF, vol. XIII, 1912, p. 154—167); Iorga N., *Armeniens et roumains. Une paralele historique* (BSHAR, 1913, nr. 4, p. 230—231) ⟨despre armenii din Botoșani și biserica lor⟩; Baronian Z., *Biserici armene monumente de artă din Moldova* (B.O.R., 1969, p. 1222—1235). Siruni H. Dj., *Manuscrise armenești* (R.I., 1929, p. 136); Siruni H. Dj. *Bisericile armene din țările române* (A.R., V, 1940, p. 177) și extras, p. 3—6 și „Ani“, 1942—3, p. 491—2;

Dan Dim., *Dare de seamă asupra celor mai vechi patru evanghelii armene aflătoare în Moldova și Bucovina*, 1896; Zambaccian H. K., *Vechi draperii de altar în bisericile armenești din Moldova* („Ani“, 1935—1936, vol. 4, p. 30, 32—33) ⟨din 1763⟩.

— BISERICA CATOLICĂ (sec. XVIII, reclădită? 1845—1846).

Iorga N., *Studii și doc.*, I—II, p. 134—135 ⟨despre construirea bisericii, 1791⟩; vezi și p. 220 ⟨1846⟩; Al. R., 1845 iulie 29, p. 233—234 ⟨despre punerea pietrei fundamentale a noii biserici⟩; Kovacs Ferencz, Karoly-Fehervari hittanar, *Uti-naplója 1868*, p. 47 ⟨despre bis. catolică⟩.

— M. M-REA DOAMNEI[159] (Uspenia sau Adormirea, construită de Elena, soția lui Petru Rareș[160], 1552, „*înnoită*“ și modificată de Mihai Racoviță, 1724—1725; clopotnița făcută din nou „*din temelie*“

la 1819, cu cheltuiala bisericii și a enoriașilor; toate trei aceste date se păstrează în pisanii; bis. restaurată de C.M.I., la 1912; fostă metoh la m-rea Rusciori), Calea Națională nr. 291.

„Curierul român" — Botoșani, 28 sept. 1886 ⟨pisania⟩; Vezi și *Dicț. Rom.*, I, p. 568; Iorga N., *Inscripții*, f. I, p. 219—220; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 217 ⟨doc. 1631⟩; 253 ⟨doc. 1762⟩, p. 649, 653—655 ⟨crede că în sec. XVII m-rea Doamnei este Uspenia, a doamnei Elena Rareș; în sec. XVIII i se spune așa m-rii Popăuți⟩; B.C.I., VIII, 1929, p. 6 ⟨doc. 1776, bis. domnească⟩; și p. 10—11 ⟨doc. 1796, biserica era *„afierosită"* pentru școala din Botoșani⟩; *Uricarul*, VIII, p. 235—240 ⟨doc. 1709—1744, m-rea fusese *„pustiită"*⟩; VI, p. 351—354 ⟨numire de egumen, 1810; bis. era *„lipsită de buna cuviincioasă podoabă"* în interior, iar *„acareturile m-rii erau mai de tot risipite"*⟩; *Documente agrare*, II, p. 348 ⟨doc. 1759, m-rea Doamnei de la ocolul Botoșanilor⟩; Berechet St. Gr., *Documente românești de danie pentru m-rea Rusicon din muntele Athos în legătură cu m-rea Doamnei din Botoșani* („Luminătorul", 1927, nr. 1—2, p. 69—80) ⟨1750—1786, diverse mile acordate m-rii⟩;

Iorga N., *Quelques informations nouvelles concernant l'histoire des Roumains, Privilège du prince Miron Barnovski a l'eglise princière de Botoșani...* (BSHAR, 1913, nr. 2, p. 43—44) ⟨pentru biserica Doamnei-Uspenia⟩; Iațimirski A. I., *Slavianskia i russkia rukopisi v rumânskih bibliotek*, S. Petersburg, 1905, p. 861; Anuar 1909, p. 316;

Balș G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, 1928, p. 115—120) ⟨descriere, despre asemănarea cu bis. Sf. Gheorghe⟩; vezi și indice Uspenia; Bulat T. G., *Cîteva știri despre m-rea Doamnei de lîngă Botoșani* (A.B., II, 1930, p. 228—238) ⟨doc. 1809—1810 și condica m-rii cu hramul Sf. Pantelimon⟩; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 112; Anuar 1930, p. 98; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 316, 320; Turdeanu Emile, *Un monastère moldave oublié: le Monastère de la Princesse (1550)* („Revue des études slaves", XXX, 1953, p. 98—100) ⟨după o notiță de pe tetraevangheliarul moldovenesc păstrat la Moscova se identifică mănăstirea Doamnei⟩; Bodogae T., *Sf. Munte Athos*, p. 296—297; Grigoraș N., Caproșu I., *Biserici din Moldova*, p. 49 ⟨despre existența unei construcții vechi din sec. XIV⟩; RSIAB, 1933, p. 325 ⟨moșiile m-rii, 1812⟩.

— M BISERICA DOMNEASCĂ (Sf. Gheorghe, 1551, construită de Elena, soția lui Petru Rareș, care stăpînea orașul; unele reparații au fost făcute de Mihai Racoviță; bis. transformată în sec. XIX; clopotnița făcută la 1819 cu ajutorul locuitorilor prin silința preotului Ilie; bis. reparată 1864—1865, cînd s-a făcut *„clopotnița adăugire la zădirea bisericii, precum și acoperămîntul"*; bis. restaurată de CMI, la 1910—1912, cînd s-a dărîmat clopotnița și vestmîntăria adăugate în sec. XIX iar biserica și-a recăpătat forma inițială), fosta Piață Malinovski.

Iorga N., *Cîteva știri nouă privitoare la istoria romănilor. I. Dania lui Miron vodă Barnovschi pentru biserica domnească din Botoșani...*,

Buc., 1913 (extras din AARMSI, s. II, t. XXXV, 1912—1913, p. 93—96); *Dicț. Rom.*, I, p. 568 ‹pisania›; „Curierul român", Botoșani, 28 sept. 1886 ‹pisania›; Iorga N., *Inscripții*, f. I, p. 220—221; Ghibănescu G., *Actele de proprietate ale bisericilor Sf. Gheorghe și Vovidenia din Botoșani* (I.N., VI, 1926—1927, p. 363—370); *Documente agrare*, II, p. 219 ‹doc. 1741›; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 219, 221, 224 ‹doc. 1639, 1661 și 1678›;[160bis] R.I., 1923, p. 46—47 ‹doc. 1809, mahalaua Sf. Gheorghe›; și 1927, p. 73 ‹doc. 1772›; Gabrielescu N., *Biserica Sf. Gheorghe din Botoșani* (R.S.T.R., XIII, 1896, nr. 10, p. 172—175); BCMI, 1908, p. 177—178; 1911, p. 35; 1912, p. 40; Anuar 1909, p. 316 ‹bis. era în „*foarte rea stare*"›;

Lapedatu Al. și Ghika-Budești N., *Bis. Sf. Gheorghe din Botoșani* (BCMI, V, 1912, p. 49—59) ‹istoric, descriere, inscripții, foto și planuri›; Ghika-Budești N., *Memoriu asupra lucrărilor de restaurare a bis. Sf. Gheorghe din Botoșani* (BCMI, V, 1912, p. 43—44); Iorga-Balș, *Histoire*, p. 119—120; Balș G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI 1928, p. 103—109) ‹descrierea arhitecturii›; Vezi și indice Sf. Gheorghe; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 146—147, pl. VIII; Idem, *Les principes de l'architecture religieuse*; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 319; Anuar 1930, p. 96;

Bălan Cosma, preot, *Bis. Sf. Gheorghe din Botoșani* (M.M., XXX, 1954 nr. 11, p. 63—65) ‹inscripții, istoric, despre refacerea acoperișului›; Lungu Gh., diacon, *Bis. Sf. Gheorghe din Botoșani* (M.M., XXXVI, 1960, nr. 9—12 p. 665—674) ‹despre reparațiile făcute, descriere, despre ctitori›.

— BISERICA DUMINICA MARE (1838, data scrisă pe ușa de intrare; reparată 1890).

Iorga N., *Inscripții*, I, p. 226; Anuar 1909, p. 315; Anuar 1930, p. 96.

— BISERICA INTRAREA ÎN BISERICĂ, vezi bis. Vovidenia.

— BISERICA POPĂUȚI, vezi bis. Sf. Nicolae-Popăuți.

— M BISERICA ROSET (Întîmpinarea Domnului și Sf. Împărați, 1826, construită de Costache Roset spătarul și soția sa, Maria, n. Gheuca, reparată 1907).

Iorga, *Inscripții*, f. I, p. 227—228; Mănucă Mihail, *O închinare a vornicului Costache Roset din Botoșani* (M.M., 1942, p. 296—305) ‹din 1851; bis. închinată m-rii Vorona›. În bibliografia veche e trecută greșit la bis. Popăuți; Anuar 1909, p. 315—316; Anuar 1930, p. 97; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 361—363.

— M BISERICA SF. DUMITRU (și Sf. Apostoli, 1833, construită de comisul Ioan Mavromati și alți enoriași, prin osteneala medelnicerului Grigore Racliș, reparată 1873—1874). str. M. Gorki nr. 4.

Iorga N., *Inscripții*, f. I, p. 225; Anuar 1909, p. 316; Anuar 1930, p. 98.

— BISERICA SF. GHEORGHE, vezi bis. Domnească.

— BISERICA SF. ILIE (fostă bis. breslei blănarilor, sec. XVIII, c. 1777?, clopotnița din 1809, construită de Chiriac staroste și alții; bis. reclădită 1837, reparată 1878—1879).

Iorga N., *Breasla blănarilor din Botoşani. Catastihul şi actele ei*, Buc., 1911, 34 p.+6 pl. ⟨din arhiva bisericii Sf. Ilie; şi ştiri despre biserică, îndeosebi despre reconstruirea ei după modelul bisericilor Vovidenia şi Uspenia⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XXI, p. 461 ⟨doc. 1779, şindrilirea bisericii⟩; Vezi şi p. 457—480 ⟨doc. 1780—1826 din arhiva bisericii⟩; Idem, *Inscripţii*, I, p. 226; Vasiliu C. I., *Din însemnările lui Gheorghe Dascălul* (R.M., 1922, nr. 5, p. 27—29) ⟨despre căderea clopotniţei, 1801, şi despre celelalte biserici din oraş la începutul sec. XIX⟩; Anuar 1909, p. 316; Anuar 1930, p. 97.

— BISERICA SF. IOAN BOTEZĂTORUL (din mahalaua Morăreşti, 1767—1777)[161].

Mănucă M., preot, *Documentele începutului bis. Sf. Ioan Botezătorul din Botoşani (1764—1818)*, Iaşi, 1942, 23 p.; Anuar 1930, p. 96; Anuar 1909, p. 315 ⟨bis. Sf. Ioan-Procovul, 1750, reclădită 1833⟩; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 68—70 ⟨însemnare, 1606, bis. Naşterea Sf. Ioan Botezătorul; alta⟩; Cristache-Panait Ioana, *Circulaţia în Moldova a cărţii în limba română tipărită în secolul al XVIII-lea* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 427) ⟨însemnare 1774, bis. Sf. Ioan din mahalaua Morăreştilor⟩.

— M BISERICA SF. NICOLAE (de lemn, sec. XVIII, 1792?, făcută de Sandu Borcilă şi Dimitraş; reclădită de zid de Dimitrie Hristea cu contribuţia enoriaşilor, 1808; clopotniţa din 1822; bis. reparată 1875—1877), str. Puşkin 17.

M.C., I, 1913, p. 31 ⟨inscripţie, 1828, ciubotarii nemţeşti⟩; Iorga N., *Inscripţii*, f. I, p. 226—227; Anuar 1909, p. 315; Anuar 1930, p. 97.

— M BISERICA SF. NICOLAE-POPĂUŢI (zidită de Ştefan cel Mare, 1496; rămînînd „*descoperită şi surpată*", Ana, soţia lui Mihai Racoviţă a înnoit-o; prefăcută în m-re de Matei Ghica, 1751—1752[162], cînd i se construiesc chilii, se face zidul împrejmuitor şi bis. e împodobită, fiind închinată ca metoh la Patriarhia de Antiohia[163]; bis. restaurată 1899—1908), str. Ştefan cel Mare nr. 1.

„Curierul român", Botoşani, 28 sept. 1886 ⟨inscripţia⟩; Iorga N., *Inscripţii*, f. I, p. 3, 222—223 şi *Studii şi doc.*, XVI, p. 277—279; M.C., 1913, p. 31 ⟨inscripţie⟩; Drăghiceanu V., *Semne lapidare la bis. din Popăuţi* (BCMI, VIII, 1915, p. 93) ⟨atestă prezenţa meşterilor poloni⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p, 246—248 ⟨doc., 1751—1752, refacere⟩, 260—262 ⟨doc., 1820⟩; 649 şi 653—655; VI, p. 442 ⟨doc. 1740, mile⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 568 ⟨pisania⟩;

Igumenia m-rii Sf. Nicolae din Botoşani (A.B., III, 1931, nr. 4, p. 239) ⟨doc. 1808⟩; Hurmuzaki, S.I/5, p. 22 şi 302—303 ⟨venituri, 1827 şi 1835⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, II, p. 22 ⟨despre moşiile date de C. Racoviţă⟩; *Uricarul*, VI, p. 107 ⟨moşiile m-rii la 1851⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2., p. 85 ⟨moşiile m-rii⟩; *Documente economice*, p. 33—36, 294—304 passim ⟨doc. 1803, 1844, despre moşia m-rii din Botoşani⟩;

L.A.R., 1897—1898, p. 469 ⟨foto clopotniță⟩; Iorga N., *Priveliști din țară. De la Botoșani la Stăncești* („Semănătorul“, 1904, p. 769—770) ⟨descriere⟩; Iorga N., *Bis. Popăuți* („Moldova“-Botoșani, I, 1905, nr. 11); BCMI, 1908, p. 35—36 și 172; Mironescu V., *M-rile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 112—113); Ghika-Budești, *Clopotnița de la Popăuți* (BCMI, II, 1909, p. 133—136) ⟨descriere, plan și foto⟩; Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 148 și 165; Anuar 1909, p. 315;

Simionescu Al. H., icon. stavr., *M-rea Popăuți, în prezent bis. parohială Sf. Nicolae-Popăuți din orașul Botoșani*, Botoșani, 1912, III+65 p.+ +2 pl. ⟨istoric, descriere, inscripții, însemnări, despre averea, arhiva și obiectele m-rii⟩; Tafrali O., *Les monuments roumains*, p. 12; Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare*, p. 38—39;

Balș G., *Bisericile lui Ștefan cel Mare* (BCMI, XVIII, 1925, p. 42—47 și 153—154) ⟨turnul clopotniței⟩; Simionescu Al. H., *Restaurarea interiorului bis. Sf. Nicolae-Popăuți din Botoșani* (R.M., V, 1927, nr. 4—5, p. 42—46); Idem, *Act de reînnoirea bis. Sf. Nicolae din Botoșani (Popăuți)* (R.M., V, 1927, nr. 4—5, p. 47—49); Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 101, II, p. 75; Balș G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, indice Popăuți); Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 113, 161, 221—225 și pl. IV, XXXIV—XXXVII; Anuar 1930, p. 96—97; Henry P., *Les principes de l'architecture religieuse;* Ionescu Gr., *Istoria*, p. 257 și 298 ⟨bis. și clopotnița⟩; Lehner I., *Der Wölbungsbau in der Moldau; Repertoriul monumentelor lui Ștefan cel Mare*, p. 124—139 ⟨descriere sumară, planuri, foto⟩;

Ștefănescu I. D., *L'evolution*, p. 93—95, pl. XXX; Idem, *L'evolution*, II; Idem, *Iconographie*, p. 73, 80; Ulea Sorin, *Gavril ieromonahul, autorul frescelor de la Bălinești*, în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ștefan cel Mare*, p. 447 ⟨crede că pictura de la Popăuți e din vremea lui Ștefan cel Mare⟩; Vătășianu, *Istoria artei*, indice;

Kogălniceanu M., *Cronicile României*, III. p. 186—187 ⟨despre transformarea bisericii în m-re și închinarea sa la Antiohia⟩;

Mănucă Mihai, *Arhiereul Inochentie Iliupoleos Burghele* (S.C.Ș. — Iași, 1943, p. 449—464) ⟨fost egumen al m-rii, 1815—1840⟩; Grabar A., *L'expansion de la peinture russe en XVI-e et XVII-e siècles* („Seminarium Kondakovianum“, XI, 1940, p. 87—88) ⟨despre influența rusă în pictura bisericii⟩; Brătulescu V., *Biserici, monumente istorice* („Cele trei Crișuri“, 1938, nr. 3—4, p. 53) ⟨descriere sumară⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 302, 324—325, 358—359 ⟨descriere arhitectură și pictură⟩; *Așezări din Moldova*, p. 229—230 ⟨descoperirile arheologice⟩.

— BISERICA SF. PANTELIMON (ante 1849). Vezi și bis. Doamnei (aceeași?).

Ghibănescu Gh., *Surete*, XXV, p. 232 (în Anuarele din 1909 și 1930 nu este cuprinsă).

— BISERICA SF. PARASCHIVA (1815—1816 reparată 1877).

Anuar, 1909, p. 316; Anuar 1930, p. 97.

— M BISERICA SF. SPIRIDON (sec. XVIII, ante 1789; clopotnița construită prin silința lui Gheorghe Paiu și a preotului Iftimie, 1817, reparată 1860; bis. reparată 1868, în stare rea la 1909).

Iorga N., *Inscripții,* f. I, p. 226—227; Anuar 1909, p. 315; Anuar 1930, p. 97; M.M., 1943, nr. 3—4, p. 112 ⟨însemnare, 1796⟩; *Catalogul manuscriselor românești,* IV, Buc., 1967, p. 20, 89 ⟨însemnări, 1840, 1844⟩; *Cartea veche românească în colecțiile Bibliotecii Centrale Universitare din București,* Buc., 1972, p. 74 ⟨însemnare 1789, bis. Sf. Spiridon-Botoșani).

— M BISERICA SF. TREI IERARHI[164] (construită *„din nou"* de C-tin Gheorghiu cu ajutorul enoriașilor, 1789; reparat bis. și făcut clopotniță la 1833—1837, prin osîrdia epitropilor Hariton Gheorghiu, Vasile Ioan, Nicolae Apostol Placa și iconomul Gheorghe Buzneanu; fostă bis. a breslei bacalilor și rachierilor), str. M. Kogălniceanu nr. 26.

Iorga N., *Studii și doc.,* VII, p. 136 ⟨doc. 1794?⟩; Iorga N., *Inscripții,* f. I, p. 225—226; Mănucă M., diacon, *Din legăturile botoșenene cu Trapezuntul,* Iași, 1942; Anuar 1930, p. 98; Anuar 1909, p. 316;

Mănucă Mihail, preot, *Biserica Sf. Trei Ierarhi din Botoșani* (M.M., XXXII, 1956, nr. 11—12, p. 714—723) ⟨articol bazat și pe doc. inedite; istoricul bisericii fostă a breslei bacalilor și rachierilor, despre școala și proprietățile bisericii, obiecte și cărți⟩.

— BISERICA SF. VOIEVOZI (reconstruită? 1856—1862[165], reparată 1875, 1894; fostă metoh al mitropoliei).

M.M., 1943, nr. 3—4, p. 111—112 ⟨însemnare⟩; Anuar 1909, p. 316; Anuar 1930, p. 98.

— BISERICA USPENIA, vezi bis. Doamnei.

— M BISERICA VOVIDENIA (bis. lui Manole cupeț, de lemn, mijlocul sec. XVIII[166], clădită de zid 1834, de baronul Ioan Cîrstea, spătarul Gheorghe Varlaam, Grigore Varlaam și frații săi; reparată 1868, 1873, 1885,), str. M. Kogălniceanu nr. 12.

Iorga N., *Patru documente botoșănene* (R.I., 1927, p. 71—72) ⟨doc. 1753, bis. lui Manole cupețul cu hramul Intrarea în biserică⟩; Iorga N., *Inscripții,* f. I, p. 224; Ghibănescu G., *Actele de proprietate ale bisericilor Sf. Gheorghe și Vovidenia din Botoșani* (I.N., VI, 1926—1927, p. 363—370); Anuar 1909, p. 316; Anuar 1930, p. 98 ⟨bis. din 1843⟩.

— M SINAGOGA VECHE (ante 1817), în „Țigănime".

„Înfrățirea", III, p. 36 ⟨doc. din 1817 despre sinagoga din Botoșani, așezată *„pe un loc înalt"*⟩; prezentarea lui N. Iorga, R.I., II, 1916, p. 122.

BOTOȘĂNIȚA (Botoșnița sau Tacu), com. Calafindești, jud. Suceava (bis. Adormirea, 1763). În jud. Suceava sînt două sate cu acest nume.

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi,* p. 63—64 ⟨despre sat⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi,* p. 326—327; Werenka D., *Topographie,* p. 18—19; Anuar Bucovina, 1923, p. 38, 1924, p. 38, 1926, p. 70, 1927,

p. 81, 1928, p. 99; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 257 ⟨la 1779 satul era în „Cordun"⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice: Botoșenița); B.R.. I, 1875, p. 375; *Dicț Rom.*, I, p. 569; DRH, XIX, indice; *Documente*, XV, p. 114—115, XVI, vol. I, p. 129, 171 ⟨al m-rii Putna⟩.

BOȚEȘTI, com. Girov, jud. Neamț (curți boierești sec. XVIII, dispărute; și bis. sec. XV, refăcută la începutul sec. XVII; acesta?)[167]. Vezi și Botești.

Documente, XIV—XV, p. 66 ⟨doc. amintind de bis.⟩; XVI, vol. IV, p. 122—123 ⟨la 1595 satul, fost domnesc, dăruit m-rii Rîșca⟩; B.R., I, 1875, p. 375; *Dicț. Rom.*, I, p. 571.

BOȚEȘTI — Tutova (bis. Adormirea, ante 1809).

A.B., 1931, p. 198 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 377.

BOȚEȘTI (Raiu) — Fălciu (bis. Soborul Sf. Îngeri, ante 1752).

Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, indice ⟨părți de sat ale lui G. Costachi⟩; B.R., I, 1875, p. 375 ⟨Boteasca și Boțești⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 570; I.N., 1933, p. 236—238 ⟨însemnare, 1752⟩; Anuar 1909, p. 420 ⟨bis. de lemn Sf. Ioan Teologul⟩; AEH, 1936, p. 58 și 1938, p. 71 ⟨bis. arsă, B. — Fălciu⟩.

BOȚEȘTI (Parpanița), jud. Vaslui (un schit pomenit la 1763).

Documente, XVII, vol. I, p. 87—88 ⟨la 1603 1/2 sat a lui Toader stolnic⟩; vezi și XVII, vol. IV, p. 39, 148, 150, V, p. 225 etc. și DRH, XIX, indice; Ghibănescu, *Surete*, XV, p. 194 ⟨doc. 1763⟩; V, p. 168—171 ⟨împărțire sat, 1691⟩; VII, p. 271 ⟨la 1721 1/2 sat a lui Sandu Silion⟩; B.R., I, 1875, p. 375.

BOȚÎRLĂU, com. Vulturu, jud. Vrancea (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, refăcută 1864 sau 1884?)

Anuar 1909, p. 397; AER, 1936, p. 215; A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 378; *Dicț. Rom.*, I, p. 571 ⟨cătun⟩.

BOȚOAIA, com. Dănești, jud. Vaslui (bis. sec. XIX).

B.R., I, 1875, p. 377; *Dicț. Rom.*, I, p. 571; *Documente*, XVII, vol. V, p. 170.

BOUL — Putna (la 1809 bis. Sf. Nicolae).

A.B., 1931, p. 187 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 378; *Dicț. Rom.*, I, p. 571 ⟨cătun⟩.

SCHITUL BOURENI[168], com. Cristești, jud. Suceava.

Dicț. Rom., p. 575—576 ⟨legenda schitului⟩; Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 512); Anuar 1909, p. 361 ⟨bis. Nașterea Maicii Domnului, 1705—1707, reclădită 1906⟩; Anuar 1930, p. 57; Tempeanu V., *Album Fălticeni*, p. 4 ⟨desen⟩; Miron Costin, *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, p. 231 ⟨legenda numelui⟩; *Uricarul*, VI, p. 247 ⟨doc. 1803⟩; B.R., I, 1875, p. 378; Grigoraș-Caproșu, *Biserici din Moldova*, p. 57 ⟨despre vechea bis. de lemn⟩; DRH, XIX, indice ⟨doc. despre sat⟩; Klug Alfred, *Die Besiedlung von Bori (Boureni)*, Cernăuți, 1935; Idem, *100 Jahre Bori* („Czern. Deutsche Tagespost", 21—VII—23—VII—1935); *Docu-*

mente, XVI, vol. II, p. 36; vol. III, p. 62, 128, 162; XVII, vol. II, p. 316 passim.

BOUŞORI, com. Soleşti, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, refăcută de locuitori 1842).

A.B., 1931, p. 203 ‹cat. 1809›; B.R., I, 1875, p. 379; *Dicț. Rom.*, I, p. 576; *Documente,* XV, p. 253.

BOZIA, com. Fălciu, jud. Vaslui (bis. Sf. Gheorghe, reclădită 1840 sau 1859). Vezi şi Bosia.

Anuar 1909, p. 420; AEH, 1935, p. 58, 1936, p. 58 şi 1938, p. 72; *Dicț. Rom.,* I, p. 577; B.R., I, 1875, p. 475; RSIAB, 1933, p. 283.

BOZIANI — Dorohoi. (bis. sec. XIX). Vezi şi Săveni.

B.C.I., VIII, p. 46 ‹doc. 1667, parte de sat zestre a lui Ion Racoviță paharnic›; Ghibănescu, *Surete,* XVI, p. 93 ‹acelaşi doc.›; *Uricarul,* VI, p. 305 ‹parte de sat a agăi Al. Greceanu›; *Doc. rel. agrare,* II, indice ‹sat al m-rii Precista›; *Dicț. Rom.,* I, p. 579.

M-REA DE LA BOZIANI (sec. XV[169], dispărută).

BOZIENI, jud. Neamț[170] (bis. Înălțarea, ctitorită de Gheorghe Coci mare ceaşnic fratele lui Vasile Lupu, 1634—1653, reparată la începutul sec. XIX de T. Balş sau 1851? şi 1914; şi casă boierească, sec. XVII, ante 1656,[171] cînd era a fam. Hăbăşescu; reclădită la începutul sec. XIX de Dimitrie Ghica; reparată la sfîrşitul sec. XIX, transformată în spital de la 1949; ambele M; pentru ultima, date D.M.I.)

Iorga N., *Inscripții* (R.I., 1933, p. 203) ‹piatră de mormînt, 1649›; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII,* p. 170—173 şi indice; Xenopol A. D. şi C. Erbiceanu, *Serbarea şcolară de la Iaşi,* 1885, p. 155 ‹despre şcoala din Bozieni›; Al.R., 1844 nov. 9 ‹casele familiei Balş› şi 1839 nov. 26 ‹despre şcoală›; Anuar 1909, p. 352 ‹bis. Înălțarea şi o bis. mai nouă, 1895—1898 — B. — Neamț: două sate› şi p. 399 ‹bis. de lemn din 1761 — B. — Roman›; AER, 1936, p. 83 ‹bis. de lemn din 1812› şi p. 98—99 ‹bis. Înălțarea — B. Balş›; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan,* II, p. 249—250 ‹despre satul Oțeleni, fost Bozieni—Roman›; Idem, *Doc. Ştefăniță,* p. 474—475; *Dicț. Rom.,* I, p. 570; B.R., I, 1875, p. 476;

Documente, XVI, vol. I, p. 147—148 ‹la 1519 satul B. pe Albîna cu m-re era al urmaşilor lui Dragomir Oțel›; XVII, vol. IV, p. 444—445 ‹la 1620 satul B. — Neamț al lui Coste Băcioc vornic›; XVII, vol. V, p. 79—80 ‹la 1621 satul B. fost Voiceşti restituit familiei Prăjescu, după ce fusese al lui Duca uşar›; vezi şi p. 251—252 ‹1623›; vezi şi DRH, XIX, indice; B.C.I., IV, p. 21 ‹doc. 1660, satul lui Ursache vistier, fost al lui Gheorghe Coci hatmanul›; *Doc. rel. agrare,* II, indice ‹sat al lui Ursachi stolnic›; B.R., I, 1875, p. 475; F.S.P.M., adaos 13 dec. 1842 ‹hotărnicie, moşia lui Lupu Balş de moşia Budeşti a lui N. Ghica›; Condrea Petre, *Comuna Bozieni, jud. Neamț* (B.S.G.R., 1883); *Dicț. Rom.,* I, p. 577—578 ‹sat şi tîrg›; Teodorescu—Kirileanu S., *Ştefan cel Mare şi Sfînt. Istorisiri şi*

cîntece populare, Focşani, 1903, p. 61 ‹despre o cetăţue de la Bozieni unde s-ar fi retras Ştefan cel Mare›.

BOZIENI — Vaslui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

Documente, XIV—XV, p. 134 ‹satul lui Oană portar›; XVII, vol. III, p. 146 ‹la 1613 1/2 de sat vîndută de strănepoţii lui Dragoş Rotunpan lui Marmure uricar›; A.B., 1931, p. 204 ‹cat. 1809›; *Uricarul*, VI, p. 212, 333 ‹doc. 1814›; XIX, p. 236—260 ‹doc. 1825—1835›; B.R., I, 1875, p. 475 ‹B. — Covurlui›; *Aşezări din Moldova*, p. 315 ‹despre o fortificaţie medievală›.

BOZIEŞTI — Cîrligătura (devenit Tămăşani).

M. Costin, *Opere*, ed. V. A. Ureche, II, p. 534; *Uricarul*, XXII, p. 229—233 ‹doc. 1687, B. de Sus = Tămăşani›.

BOZIEŞTI — Tecuci (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

. *Uricarul*, XXIII, p. 188—193 ‹satul dat lui Iorga vistier, 1645›; *Doc. rel. agrare*, II, indice ‹satul B. al lui Gavril Miclescu›; A.B., 1931, p. 190 ‹cat. 1809›; B.R., I, 1875, p. 476.

SCHITUL BRADU, vezi schiturile Drăgeşti şi Brădiceşti.

BRADU, com. Bereşti — Bistriţa jud. Bacău (bis. de lemn, Sf. Gheorghe, 1862—1865).

Anuar 1909, p. 386; B.R., I, 1875, p. 380 ‹B. — Roman›; *Dicţ. Rom.*, I, p. 582 ‹B. — Bacău şi Roman cu un fost schit›.

BRANA, vezi Adămoaia.

BRANIŞTEA, jud. Suceava (bis. Sf. Arhangheli, 1849, în stare rea la 1930).

Anuar 1930, p. 112—113; *Doc. rel. agrare*, II, indice ‹B. — Suceava al m-rii Slatina›.

BRANIŞTEA — Neamţ[172] (bis. ante 1830)[173]. Vezi şi Pîngăricior.

ALPR, 1935—1936, p. 140 ‹menţiune metoh, 1830›; B.R., I, 1875, p. 382; *Dicţ. Rom.*, I, p. 593—594 ‹doc. 1821›.

BRANIŞTEA, com. Nicoreşti, jud. Galaţi (bis. Sf. Voievozi ante 1809, refăcută 1828 sau 1834—1835, în ruină la 1936).

Anuar 1909, p. 413; AER, 1936, p. 309; A.B., 1931, p. 189 ‹cat. 1809›; B.R., I, 1875, p. 426.

BRANIŞTEA, jud. Galaţi (bis. sec. XIX). Vezi şi precedentul.

B.R., I, 1875, p. 426 ‹B. — Lozova›; *Dicţ. Rom.*, I, p. 592 ‹B. — Şerbeşti›; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 311—312 ‹hotărnicie, sat al episcopiei Roman›.

BRAŞCA, com. Ilişeşti, jud. Suceava (bis. din 1886).

Werenka D., *Topographie*, p. 19; Anuar Bucovina, 1923, p. 46, 1924, p. 46, 1926, p. 77, 1927, p. 89, 1928, p. 111.

BRATCOVA, vezi Bogzeşti

BRAVICEA (Brăviceni) — Orhei (schit făcut de Ignat maistor în valea Ţigăncii, 1808, cu cheltuiala fam. Iurcu; două bis. de lemn ante 1820; una reclădită).

Sava, Doc. *Orhei,* p. 438—439, 441—442 ⟨doc. 1808 şi 1810⟩; vezi şi indice ⟨doc. despre sat⟩; Boga, *Doc. bas.,* XI, indice; RSIAB, 1930, p. 245—246 şi 253 ⟨două sate Brăviceni la 1820⟩; 1931, p. 547 ⟨bis. Sf. Voievozi — Bravicea la 1820⟩; Anuar 1922, p. 161 ⟨bis. din 1859⟩ şi 166 ⟨bis. din 1875⟩; Bezviconi, *Boierimea,* p. 121 ⟨părţi de sat ale fam. Roset⟩.

SCHITUL BRAZI — Putna (Sf. Gheorghe, de lemn, construit la începutul sec. XIX, 1807—1808[174]; bis. refăcută de zid de călugărul Dimitrie cu două rînduri de chilii la 1834; preînnoit la 1890; dărîmat de cutremur la 1940; fost metoh al m-rii Bogdana şi al mitropoliei[175]; paraclisul Schimbarea la Faţă, începutul sec. XIX şi Vovidenia, în Peşteră).

A.I.P., 1871 ⟨descriere, 1838⟩; vezi şi BCMI, XXVI, 1933, p. 102—103; Ionescu de la Brad, *Agricultura română în judeţul Putna,* Buc., 1870, p. 316—317 ⟨istoric⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 599;

Căpăţînă Ad., *Istoricul schitului Brazi,* Buc., 1921, 13 p.; Lovin Glicherie, *M-rea Bogdana din jud. Bacău,* Chişinău, 1926, p. 14—15 ⟨despre schitul Brazi din Crucea de Jos⟩;

Bobulescu C., *Schiţă istorică a satelor Crucea de Sus, Crucea de Jos cu bisericile lor, cum şi a schiturilor Brazii şi Moşinoaiele din jud. Putna,* Buc., 1926, 86 p.+11 pl. ⟨la p. 56—70 şi 73—85: istoric, catagrafie, însemnări, piatra de mormînt a lui I. Slavici; despre bis. Vovidenia din peşteră⟩;

Căpăţînă Ad., *Istoricul oraşului Panciu şi al schiturilor Brazi şi Sf. Ion, prăbuşite de cutremurul din 10 noiembrie 1940,* Buc., 1941, 60 p.; AER, 1936, p. 351—353; M.M., XXXV, 1959, nr. 7—8, p. 430; Brătulescu Victor, *Acte, note şi însemnări despre biserica fostului schit Brazi de lîngă Panciu* (G.B., 1965, nr. 3—4, p. 319—330) ⟨legenda schitului, inscripţii, însemnări, rezumate de doc., dar nu cele mai însemnate pentru istoricul schitului⟩; B.R., I, 1875, p. 380.

BRĂDĂŢEL, vezi Horodniceni.

BRĂDEŞTI, com. Vinderei, jud. Vaslui[176] (bis. Sf. Paraschiva, de vălătuci, ante 1809, refăcută 1839—1841, în stare *„foarte rea“*, la 1909).

Anuar 1909, p. 428; AEH, 1935, p. 76, 1936, p. 80—81, 1938, p. 120; A.B., 1931, p. 201; B.R., I, 1875, p. 379; *Dicţ. Rom.*, I, p. 603; *Documente,* XV, p 211 ⟨în hotarul tîrgului Bîrlad⟩.

M SCHITUL BRĂDICEŞTI — Fălciu, jud. Iaşi (Bradu, de la Brad,[177] Buna Vestire, construit din lemn de episcopul Varlaam de Huşi, către sfîrşitul sec. XVII, c. 1691[178], care l-a lăsat în grija vornicului Gavril Miclescu; prădat de tătari la 1740 şi reînnoit la 1756[179], de episcopul Inochentie şi de Matei vodă Ghica; reparat 1853, 1883 şi 1903; bis. zugrăvită 1853 şi 1903; se păstrează vechea bis. de lemn; schitul, desfiinţat, a fost metoh al episcopiei Huşi de la 1712).

Melchisedec, *Cronica Hușilor*, p. 148—153, passim, 239 ⟨despre originea numelui, documente 1693 — sec. XVIII; și despre schit⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨1834⟩; *Documente agrare*, II, p. 360 ⟨doc. din 1761⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 606—607; Anuar 1909, p. 420 ⟨Brădiceni⟩; AEH, 1935, p. 58, 1936, p. 59 și 1938, p. 72; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*. I, p. 452 ⟨vechimea satului⟩;

Ursăcescu V., ec. stavrofor, *Monografia schitului Brădicești — Fălciu*, Iași, 1914, 48 p.+5 pl. ⟨istoric, pomelnic, doc. 1712, despre ctitori, egumenii schitului și viața monahală⟩; prezentarea lui N. Iorga, R.I., 1916, p. 212—213;

Catalogul manuscriselor românești, IV, Buc., 1967, p. 637 ⟨însemnare, 1829⟩; Ghibănescu, *Surete*, XXV, p. 45—47; Panait Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 481 și urm.); vezi și B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59; B.R., I, 1875, p. 380 ⟨despre sat⟩.

BRĂDICEȘTI — Fălciu[180]. Vezi și precedentul ⟨bis. ante 1812⟩.

Documente, XIV—XV, p. 121 ⟨doc. 1436, satul B., unde a fost Bradici, al lui Moica vornic de poartă și al lui Tador spătar⟩; XVII, vol. IV, p. 126—127 ⟨la 1617 părți din satul B. pe Crasna ale lui Stoica armaș⟩; RSIAB, 1933, p. 283.

BRĂEȘTI, jud. Iași (bis. de lemn și curți boierești). Vezi și următorul.

Documente, XIV—XV, p. 201; XVI, vol. I, p. 411 ⟨la 1545 1/4 de sat vîndut lui Matiaș logofăt⟩; XVII, vol. II, p. 47—49 ⟨la 1606 părți de sat ale lui Eremia postelnic, cumpărate de la urmașii lui Boris Braevici⟩; vezi și III, p. 119—120 ⟨doc. 1613⟩; IV, p. 499—500 ⟨la 1620 amintite curțile lui Eremia pîrcălab⟩; vezi și DRH, XIX, indice; B.R., I, 1875, p. 380 ⟨două sate⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 608—609 ⟨satul B. — Iași⟩; *Așezări din Moldova*, p. 231—232 ⟨descoperirile arheologice⟩; Panait — Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 486 și urm.) ⟨bis. restaurată⟩; vezi și B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59.

BRĂEȘTI, jud. Botoșani[181] (bis. Sf. Nicolae și Sf. Ilie — B. Gherghel, construită la 1839 de Ștefan și Ilie Gherghel, reparată 1874 cînd s-au înnoit icoanele; M bis. de lemn Adormirea — B. Gheleme, construită de Miron Gorovei, 1790, reparată 1880). Vezi și Busuioceni și precedentul.

Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 202; Anuar 1909, p. 333 ⟨bis. Sf. Nicolae, 1836—1838 și bis. de lemn Adormirea, 1745⟩; Anuar 1930, p. 125 ⟨bis. Sf. Nicolae, 1838⟩; *Uricarul*, VI, p. 268, 291 ⟨doc. 1808, 1814⟩; Boga, *Doc. bas.*, III, p. 7—8; B.M.I., 1973, nr. 4, p. 32 ⟨bis. de lemn din 1790⟩.

BRĂEȘTI, com. Cornu Luncii, jud. Suceava (bis. de lemn Sf. Arhangheli, 1773, dărîmată 1935). Vezi și Brăești — Botoșani.

BCMI, XXVIII, 1935, p. 139 ⟨despre dărîmarea bisericii⟩; Grigorovitza Em., *Dicț. Bucovina*, p. 18; Neculce, *Letopisețul*, p. 97 ⟨curți boie-

rești arse de poloni, 1686; satul acesta?⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 19 ⟨B.=Corlățelile Goale⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 25, 1924, p. 25, 1926, p. 57, 1927, p. 68, 1928, p. 79.

BRĂHĂȘEȘTI[182], jud. Galați (bis. de lemn Sf. Voievozi — B. de Jos, 1795 sau 1807, reparată 1882, reclădită 1925; bis. Sf. Ioan — B. de Sus, 1832—1834, reclădită pe locul bis. Intrarea în biserică, reparată 1888, 1907 și 1922).

Dicț. Rom., I, p. 610; Anuar 1909, p. 406; AER, 1936, p. 284; A.B., 1931, p. 191 ⟨cat. 1809⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Soveja⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/2, indice; B.R., I, 1875, p. 429; *Documente*, XVI, vol. III, p. 84; vol. IV, p. 270 ⟨B. — Fălciu⟩.

Brudiu M., P. Păltînea, *O cetate dacică în sudul Moldovei: Brăhășești* („Cronica", 3 febr. 1968, p. 11) ⟨considerată de C. Solomon a fi de la Ștefan cel Mare; vezi cetatea din Valea Berheciului⟩; Brudiu M. și P. Păltînea, *Cetatea daco-getică de la Brăhășești — jud. Galați (Arheol. Mold.*, VII, 1972, p. 225—239) ⟨Se arată că nu datează din epoca lui Ștefan cel Mare, cum a crezut C. Solomon⟩.

BRĂHĂȘOAIA, com. Ștefan cel Mare, jud. Vaslui[183] (bis. Sf. Nicolae, 1865—1868). Vezi și Călugăreni.

Anuar 1909, p. 437; AEH, 1934, p. 73, 1935, p. 97, 1936, p. 106, 1938, p. 166; *Dicț. Rom.*, I, p. 610 ⟨B.=Călugărenii Vechi⟩.

BRĂIȘEȘTI — Tecuci.

Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 369—370 ⟨la 1783 parte de sat a fam. Racoviță⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, IV/1, indice ⟨multe doc. despre sat⟩.

BRĂIȚENI — Fălciu (bis. ante 1812). Vezi și Jurcani.

D.R., 1932—1934 passim ⟨doc. ref. la sat⟩; Ghibănescu, *Surete*, XII, p. CXLVIII—IX ⟨satul ars de Iordache Costache, 1823⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 623 ⟨B.=Jurcani⟩; B.R., I, 1875, p. 381 ⟨B. Sîrbi⟩; RSIAB. 1933, p. 285.

BRĂIȚENII DE SUS, vezi Șuletea.

BRĂNEȘTI — Dorohoi (Botoșani)[184] (dispărut).

Documente, XVI, vol. I, p. 401—402 ⟨la 1540 satul B. pe Sitna dat m-rii Humor de Toader logofăt⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Soveja⟩.

BRĂNEȘTI, com. Vlădești, jud. Galați (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 625; B.R., I, 1875, p. 381.

BRĂNEȘTI — Orhei (bis. de nuele Înălțarea, sec. XVIII, reclădită de zid de C-tin Bantăș).

RSIAB, 1931, p. 520 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 31; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 213 și urm. ⟨sat al fam. Donici⟩.

BRĂNEȘTI, vezi Poduri.

BRĂNIȘTENI, com. Miron Costin — Roman (M bis. Duminica Tuturor Sfinților, 1520, construită de Eremia vistierul; reparată 1886, 1896 și 1923—1925). Vezi și Bărboși.

Miron Costin, *Opere complete*, I, ed. V. A. Urechia, p. 181—183, 534, 596—603; Urechia V. A., *Mormîntul lui Miron Costin* (C.L., XX, 1886, p. 810—817); *Dicț. Rom.*, I, p. 627; Anuar 1909, p. 399; AER, 1936, p. 79—80; Balș G., *Biserici sec.* XVII—XVIII, p. 177—180 și indice; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 555—556 ⟨despre sat, altul decît Bărboși⟩; B.R., I, 1875, p. 426;

Documente, XIV—XV, p. 280 ⟨doc. 1455, sat al lui Todor Limbădulce⟩; XVI, vol. I, p. 298 ⟨împărțirea satului⟩; M.C., 1915, p. 50—51 ⟨doc. 1630, 1/2 sat a lui Gheorghe Bașotă vistierul⟩, p. 65—68 ⟨doc. 1676, 1/2 sat a urmașilor comisului Scoarțeș⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 336; *Osemintele Costineștilor* (R.P., 1 iulie 1890, p. 9) ⟨de la bis. din B. — Roman⟩.

BRĂNIȘTENI — Dorohoi.[185]

Ghibănescu, *Ispisoace*, II/2, indice ⟨despre cumpărăturile făcute de Toma Cantacuzino⟩; B.C.I., VIII, p. 46 ⟨la 1667 parte de sat a lui Ioan Racoviță⟩; Vezi și Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 93.

BRĂȘĂUȚI — Neamț.

Spinei Victor și Dan Monah, *Șantierul arheologic Brășăuți, jud. Neamț (1969)* (M.C.A., X, 1973, p. 261—74) ⟨Așezări prefeudale, sec. VIII—IX, strat medieval, sec. XIII—XIV, și locuințe medievale, sec. XV; așezarea precede cu mai multe decenii întemeierea statului moldovenesc.⟩

BRĂTENI — Suceava (curți boierești, sec. XVII,[186] dispărute, și bis. Adormirea, 1828, reparată 1876, în stare rea la 1909). Vezi și Lespezi.

Anuar 1909, p. 364; B.R., I, 1875, p. 426; *Dicț. Rom.*, I, p. 629.

BRĂTENI — Botoșani (bis. Adormirea, clădită de Constantin Jora, 1774 sau 1819, reparată 1875).

Doc. rel. agrare, II, indice ⟨satul B. — Dorohoi al lui Nicolae Bașotă vistier⟩; *Uricarul*, VI, p. 198 ⟨al fam. Jora, 1805⟩; Drăganu N., *Românii în veacurile IX—XIV, pe baza toponimiei și onomasticei*, Buc., 1933, p. 503—504 ⟨despre originea numelui Bratei, de la care vine numele de Brăteni, Brăteșani, Brătești etc.⟩; Anuar 1909, p. 324; Anuar 1930, p. 99; B.R., I, 1875, p. 427; *Dicț. Rom.*, I, p. 629.

SCHITUL BRĂTEȘTI (ot Pașcani, din codrul Pașcanilor, Adormirea, construit de Iordache Cantacuzino medelnicerul, c. 1733; devenit apoi al familiei Balș; bis. reparată 1844; pictura refăcută la 1914; bis. avariată în timpul războiului, refăcută și repictată 1965—1968), jud. Iași.

I.N., I, 1921, fasc. I, p. 106—109 ⟨doc. 1772—1808⟩; *Uricarul*, XI, p. 327 ⟨testamentul lui Iordache Balș, 1822⟩; B.R., I, 1875, p. 427; *Dicț. Rom.*, I, p. 621 ⟨schit, Suceava⟩; Turcu Const., *Despre schitul Brătești „din codrul Pașcanilor", însemnat centru cultural-școlar din secolul al XVIII-lea* (M.M., XLV, 1969, nr. 10—12, p. 628—634) ⟨istoric; despre Eustatie Popovici⟩; *Redeschiderea bisericii din parohia Brătești, jud. Iași* (M.M., XLIV, 1968, nr. 7—8, p. 459—460) ⟨despre restaurarea bis., fostă schitul din codrii Pașcanilor, distrusă în timpul războiului, la 1944⟩.

SCHITUL BRĂTEŞTI (Adormirea, ante 1734[187]), com. Bîrsăneşti, jud. Bacău.

„Arhiva" — Iaşi, 1909, p. 287; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 487 ⟨despre sat⟩; Idem, *Doc. Ştefăniță*, p. 371 ⟨despre sat şi schit⟩; *Uricarul*, VIII, p. 230 ⟨1834⟩ şi X, p. 327; B.O.R., XIV, 1890, p. 450 ⟨bis. din 1764⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 630—631 ⟨bis. din 1770 şi ruine de bis. în selişte⟩; Anuar 1909, p. 377 ⟨bis. de lemn⟩; Bobulescu C., *Sihăstrii şi schituri de pe valea Trotuşului*, Buc., 1946, p. 40—44 (extras din A.R., X, 1945—1946, p. 319—339) ⟨însemnări, istoric⟩; A.B., 1931, p. 179 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 427;

Ghibănescu G., *O vizită la Brăteşti şi familia Sionilor* („Românul", mai—iunie 1887); vezi şi idem, *Prefața la Arhondologia Moldovei de paharnicul Constantin Sion*, Iaşi, 1892.

BRĂTEŞTI — Roman[188] (bis. de lemn Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul, 1802—1805, reparată 1912 şi bis. de zid din 1922—1935).

Anuar 1909, p. 399; AER, 1936, p. 80; A.B., 1931, p. 175; „T. Codrescu". V, 1935, p. 62 ⟨însemnare⟩; I.N., 1926—1927, p. 272 ⟨la 1643 sat al lui Nistor Batişte⟩; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 362—364 ⟨satul dat lui Cozma Ciocîrlie pîrcălabul⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Secul⟩; B.R., I, 1875, p. 427; *Dicț. Rom.*, I, p. 630.

BRĂTILA, com. Helegiu, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Nicolae — B. de Sus, sec. XVIII, zugrăvită 1839, reclădită 1930; M bis Sf. Voievozi — B. de Jos, 1800 sau 1775[189] şi bis. Sf. Voievozi — B. de Mijloc, 1792, arsă în 1925, reclădită 1936).

B.O.R., XIV, 1891, p. 451; *Documente*, XIV—XV, p. 4—5 ⟨satul lui I. Cormeleu şi al altora⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 633; Anuar 1909, p. 378—379 ⟨bis. din 1784—1786, 1732—1734 şi 1837—1840⟩; AER, 1936, p. 170—171 ⟨bis. din 1812, 1936 şi 1930⟩; B.R., I, 1875, p. 427—438; *Uricarul*, XVII, p 202—205. Jos.

BRĂTULENI (Brătuleşti), com. Miroslava, jud. Iaşi (bis. sec. XVII)[190].

Documente, XVII, vol. V, p. 6 ⟨la 1621 satul vîndut de jupîneasa Goioae lui D. Ştefan logofăt⟩; vezi şi p. 26—28; DRH, XIX, p. 245 ⟨1627⟩; B.C.I., IV, p. 31 ⟨doc. 1660, satul lui Ursache vistier⟩; *Uricarul*, XVII, p. 232—233 ⟨doc. 1802, moşia lui A. Scorțescu serdar⟩; B.R., I. 1875, p. 428; *Dicț. Rom.*, I, p. 634; *Aşezări din Moldova*, p. 172 şi 284 ⟨descoperirile arheologice la Brătuleni şi Brătuleşti⟩.

BRĂTULENI — Lăpuşna (bis. Sf. Nicolae, făcută de Vasile Coroi pitar, 1809, reparată de Vasile Coroi).

B.O.R., 1934, p. 201 ⟨însemnare⟩; Sava A., *Bis. din Brătuleni* („Viața Bas.", 1933, nr. 7); A.B., 1936, p. 37 ⟨doc.⟩; Berechet Şt. Gr., *Inscripții, însemnări* (ACMIB, II, 1928, p. 137); Boga. *Doc. bas.*, III, p. 28—29 ⟨doc. 1813, amintind bis.⟩; RSIAB, 1929, p. 334 ⟨bis. de nuiele la 1820, B. — Orhei⟩; Sava, *Doc. Lăpuşna*, indice Brăteni; vezi şi DRH, XIX, indice ⟨doc. despre sat⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 202 ⟨sat al fam. Coroi⟩.

BRĂTULEŞTI — Roman (bis. Sf. Nicolae, de vălătuci, 1847, reparată 1900).

Anuar 1909, p. 404; AER, 1936, p. 115 ‹bis. din 1920›; I.N.. 1923, p. 33 ‹originea numelui de la Bratul Viteazul›; B.R., I, 1875, p. 428; *Dicț. Rom.*, I, p. 634; *Documente*, XVII, vol. II, p. 197—198 ‹la 1609 satul B. pe Trotuş era al strănepoţilor lui Ivaniş Tatar›; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 51—52 ‹originea satului, sec. XV›; *Uricarul*, VI, p. 274 ‹satul lui C. Ghica logofăt, 1807)

BRĂTULEŞTI, com. Corod, jud. Galaţi (bis. Sf. Nicolae a fam. Negri, sfîrşitul sec. XVIII, ante 1791—1800, în ruină la 1909, restaurată 1912—1922)[191].

A.B., 1931, p. 200 ‹la 1809 bis. Adormirea — B. — Tutova›; B.R., I, 1875, p. 428; *Dicț. Rom.*, I, p. 634; Anuar 1909, p. 405; AER, 1936, p. 264.

BRĂTULEŢI — Neamţ[192] (dispărut).

Documente, XVII, vol. IV, p. 34 ‹la 1616—1617 satul cumpărat de Mitrofan episcopul şi dăruit m-rii Secu›; Constantinescu D., *Documente moldoveneşti din secolele XV—XVII* (AIIAI, VII, 1970, p. 339—341, 343, 345) ‹doc. 1604—1641 ref. la satul B., întărit lui Vasile pîrcălab, apoi episcopiei Huşi şi m-rii Secu›; Ligor Alexandru, *Un document inedit de la Radu Mihnea voievod* (M.M., 1970, p. 442—444) ‹din 1617, întărind satul B. m-rii Secu›; B.R., I, 1875, p. 429 ‹fost sat›.

BRĂVICENI, vezi Bravicea.

BREAZA, jud. Suceava (bis. Sf. Arhangheli, 1843).

Anuar Bucovina, 1923, p. 13, 1924, p. 13, 1926, p. 45, 1927, p. 55, 1928, p. 60; Kaindl F.R., *Das Ansiedlungswesen in der Bukowina*, p. 139—142 ‹colonizări›.

BREHOAIA, vezi Călmăţui.

BREHUEŞTI, com. Vlădeni, jud. Botoşani (bis. Cuv. Paraschiva, reclădită 1874)[193].

Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 332—333 ‹doc. 1796, satul dat schimb de mitropolie lui Iordache Balş vistierul›; *Uricarul*, XVI, p. 279 ‹1825 satul lui Al. Balş vornicul›; B.R., I, 1875, p. 429; *Dicț. Rom.*, I, p. 643—644.

BRICENI (Adiecăuţi) — Hotin (bis. sec. XVIII, reclădită).

A.B., 1932, p. 91—92 ‹doc. 1811›; 1933, p. 220 ‹doc. 1808›; *Documente*, XVI, vol. III, p. 425 ‹la 1589 satul Brecicani al lui Petriman Borîleanu diac›; XVII, vol. IV, p. 384 ‹la 1619 satul lui S. Pilipovschi›; Anuar 1922, p. 110 şi 181 ‹B. — Soroca, bis. din 1882›; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 98 ‹1/2 sat a fam. Măcărescu›.

BRIŢCANI (Brişcani), com Dulceşti, jud. Neamţ.

Documente, XVI, vol. I, p. 164—165 (parte de sat a lui Toader Cîrlig›; vol. II, p. 69 ‹la 1555 sat al nepoţilor lui Oană Limbădulce›; vezi şi DRH, XIX, indice ‹despre abuzurile făcute de N. Ureche›; *Uricarul*, VI, p. 200—201; XVIII, p. 390—393; M.C., 1915, p. 198 ‹doc. 1781, 1/2 sat era răzeşească›; B.C.I., VIII, p. 89 ‹doc.›.

BRÎNZENI — Hotin (bis. Cuv. Paraschiva, sec. XVIII).

A.B., 1934, p. 360 ⟨doc. 1775⟩; Anuar 1922, p. 33 ⟨bis. din 1765, B. — Bălți⟩, p. 161 ⟨bis. din 1872, B. — Orhei⟩; DRH, XIX, p. 519 ⟨la 1628 părți din satul Brădzeni ale lui G. Jora⟩; vezi și *Documente*, XVII, vol. II, p. 17—18.

BRODOC, acum în orașul Vaslui (bis. Sf. Gheorghe, 1809, reclădită 1860 sau 1864).

Anuar 1909, p. 437; AEH, 1934, p. 73, 1935, p. 97—98, 1936, p. 106, 1938, p. 166; A.B., 1931, p. 202 ⟨la 1809 bis. se clădea⟩; B.R., I, 1875, p. 430.

BROSCĂUȚI (fost Răscăuți), jud. Botoșani[194] (bis. Sf. Împărați, construită de C. Plaghino și mama sa, Ecaterina, 1852—1859; mutată mai la deal de fiul ctitorului; și casele fam. Plaghino, sec. XIX; bis., Adormirea, de lemn, 1791, mutată la 1910 în cimitir).

Documente, XVI, vol. III, p. 189 ⟨la 1582 satul era proprietatea familiei Movilă⟩; Ghibănescu, *Surete*, XII, p. XXV—XXVII, p. 10—13; vezi și indice ⟨doc.⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 33—34 ⟨descriere bis.; și despre Verbia⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 652—653; Anuar 1909; p. 333; Anuar 1930, p. 125; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 177—187 ⟨despre sat⟩; B.R., I, 1875, p. 476; Dan D., *M-rea Sucevița*, p. 134; Iorga N., *Studii și doc.*, XXII, p. 239 ⟨sat al fam. Rugină⟩.

BROSCĂUȚI — Cernăuți (un fost schit întemeiat de C. Volcinschi, 1778 sau 1752, desființat de austrieci 1783; apoi bis. din 1869 — B. Vechi și 1895 — B. Noi).

Documente, XVII, vol. IV, p. 25—26 ⟨la 1616 satul dăruit m-rii Dragomirna⟩; vezi și p. 46; „Gazeta mazililor și răzeșilor“, 1913, p. 61 ⟨doc. 1780⟩; Bălan T., *Familia Onciul*, indice ⟨doc. despre sat⟩; Pumnul A. *Moșiile mănăstirești*, p. 129—130; Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela“, 1890, p. 7 și 207) și extras; Werenka D., *Topographie*, p. 20; Anuar Bucovina 1923, p. 42; Hostiuc, *Schiturile Bucovinei*, p. 26—32, 138—140 ⟨istoric, doc.⟩;

Scripa Eusebie, *Istoricul comunei Broscăuții Noi* („Gazeta bucovinenilor“, 20 febr. 1938).

BROȘTENI, com. Durnești, jud. Botoșani[195] (bis. sec. XIX).

Documente, XVI, vol. I, p. 264—265 ⟨la 1528 satul B., unde a fost Giurgea Broască, era al nepoților acestuia⟩; p. 513—514 ⟨la 1546 1/4 de sat vîndută lui Mihul Păcurariu și altora⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 103—104 ⟨la 1516 satul B. pe Siret rămas al Drăghinei, soția lui Cozma Șarpe postelnicul⟩; vol. IV, p. 17 ⟨la 1591 satul B. — Dorohoi, fost domnesc, dăruit lui Stamate stolnic⟩; B.R., I, 1875, p. 477 ⟨B. Botoșani⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 657.

BROȘTENI, com. Vlădeni, jud. Iași[196] (bis. post 1806).

Ghibănescu, *Surete*, XXV, p. 117 ⟨la 1806 bis. trebuia făcută⟩; B.R., I, 1875, p. 477; *Dicț. Rom.*, I, p. 657.

BROŞTENI — Neamţ[197] (bis. Sf. Arhangheli, sec. XVII; bis. nouă din 1865).

Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I. p. 308 ⟨bis. Sf. Arhangheli, însemnare sec. XVII⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 3—11, 62—70, 515—530 ⟨documente sec. XVII—XIX şi note despre sat⟩; Montandon A., *Souvenirs de Moldavie. Le domaine royal de Broşteni*, Anvers, 1885, 26 p.; Gheorgheasa P., *Monografia şcoalelor şi bisericilor de pe moşia Broşteni, judeţul Suceava*, Buc., 1906, 111 p. ⟨şcoală din 1840, unde a învăţat şi I. Creangă⟩; Lupescu M. şi Kirileanu G. T., *Scurtă descriere a bisericilor din com. Broşteni şi a schitului Rarău* (în acelaşi volum la p. 87—108) ⟨însemnări, istoricul bisericii⟩; Anuar 1930, p. 173 ⟨bis. nouă⟩; Stăhiescu D. L., *Vechile şcoli din jud. Neamţ* (ALPR, 1932—1933, p. 76—80) ⟨după Gheorgheasa⟩; Gheorghiţă Ilie, preot, *Preotul Gheorghe Creangă, 1827—1897* (M.M., 1965, nr. 3—4, p. 212—213) ⟨şi despre şcoala din Broşteni, prima şcoală de sat⟩;

Documente, XVI, vol. III, p. 309 ⟨la 1586 satul, fost domnesc, dăruit lui Andrei pîrcălab⟩; *Doc. relaţii agrare*, II, indice; Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, p. 29 ⟨satul lui Iordache Cantacuzino⟩; Panait-Cristache I. şi T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 486 şi urm.) ⟨bis. de lemn din 1790⟩; vezi şi M.M., 1972, nr. 5—6, p. 431—432 ⟨1778⟩; B.R., I, 1875, p. 477 ⟨B. — Roman⟩.

BROŞTENI, com. Bahna, jud. Neamţ (bis. de lemn, Naşterea Maicii Domnului, 1808—1812, în ruină la 1936).

Anuar 1909, p. 399; AER, 1936, p. 80—81; *Dicţ. Rom.*, I, p. 655 şi 658.

SCHITUL BROŞTENI, vezi Huşi.

BROŞTENI, com. Ivăneşti, jud. Vaslui[198] (bis. din 1807, făcută de banul Nicolae Sion, părăsită la sfîrşitul sec. XIX).

Dicţ. Rom., I, p. 659; Ungureanu G., *Familia Sion*, Iaşi, 1936, p. 81 ⟨însemnări, bis. fam. Sion⟩; B.R., I, 1875, p. 516—517 ⟨şi un sat B. în Tecuci⟩.

BROŞTENI, jud. Vrancea (bis. Sf. Gheorghe, din pari şi nuiele, 1800, în ruină la 1936, cînd se zidea o bis. nouă). Vezi şi Tîrgul Broaştei.

AER, 1936, p. 216.

SCHITUL BROŞTENI, jud. Suceava (paraclisul Adormirea, 1766[199], biserica şi chiliile din 1793—1805; fost metoh al m-rii Slatina din 1805[200]; în evidenţele D.M.I. este trecută bis. de lemn M Sf. Nicolae — Broşteni — Suceava, clădită la 1779 de Daniil monahul, acoperişul refăcut la 1951, bis. restaurată 1968. În jud. Suceava sînt două sate Broşteni, unul sediu de comună şi altul în com. Drăguşeni.

Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 3—11, 64—68, VII, p. 241 ⟨doc. 1766, 1772, 1775, 1793, 1805⟩; Ghibănescu G., *Surete*, XXIV, p. 19 ⟨doc. 1766⟩; I.N., 1928, p. 206 ⟨doc. 1805, metoh la m-rea Slatina⟩; *Uricarul*, VIII, p. 230 ⟨1834⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 655—658; L.A.R., 1900—1901, p. 229 ⟨foto bis.

lemn⟩; Anuar 1909, p. 361 ⟨bis. Sf. Nicolae, 1864—1866, B. — Suceava⟩ și p. 364 ⟨bis. Adormirea, 1801—1803⟩; B.R., I, 1875, p. 476.

Panait Cristache Ioana; *Circulația în Moldova a cărții în limba română tipărită în sec. XVIII* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 429) ⟨însemnare sec. XVIII, bis. de lemn din Broșteni⟩; vezi și B.M.I., 1973, nr. 4, p. 32, 34; *Documente,* XVII, vol. II, p. 204—205 ⟨la 1609 seliștea, fostă domnească, dată lui Pătrașco mare vornic⟩; vezi și p. 210—211; IV, p. 266 ⟨la 1618 satul m-rii Solca⟩; p. 431—432 ⟨la 1620 satul urmașilor lui Pătrașco logofăt⟩; V, p. 273 ⟨la 1624 satul m-rii Solca⟩; p. 353—354 ⟨la 1625 dat pentru hrană lui Duca comis⟩, *Doc. rel. agrare,* II, indice; Gorovei A., *Folticeni,* 1938, p. 22—23 ⟨despre satul B. de lîngă Fălticeni⟩; Bălan T.. *Doc. bucovinene* (indice); Davidescu A., *Carte de hotărnicie a moșiilor Broșteni și Negrișoara, din jud. Suceava, plasa Muntele, com Broșteni . . .,* Buc.. 1895 ⟨se rezumă și doc. vechi⟩.

SCHITUL BRUDURĂȘTI-Vaslui (sec. XVIII). Vezi și Suhuleț.

Ghibănescu G., *Ispisoace,* IV/2, p. 75 ⟨doc. 1748⟩[201]; B.R., I, 1875. p. 517; *Documente,* XIV—XV, p. 364; XV, p. 86; XVI, vol. III, p. 201—202 ⟨la 1583 părți de sat vîndute lui Drăgăilă șetrărel⟩. În *Indice* sînt două sate.

BRUSTURI — Suceava (bis. Sf. Voievozi, sec. XVIII, c. 1745 sau 1792. reparată 1842).

I.N., III, 1923, p. 170—171 ⟨însemnări⟩; *Dicț. Rom.,* I, p. 662 ⟨bis. de lemn, c. 1745⟩; Anuar 1909, p. 361 ⟨bis. din 1792); Anuar 1930, p. 150 ⟨și bis. Sf. Ioan, 1790⟩; B.R., I, 1875, p. 517.

M-REA BRUSTURI (a lui Turbatul) fostă în jud. Neamț[202].

Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță,* p. 91—92 și „Arhiva ist.“ I/1, p. 29.

BRUSTURI, com. Brusturi-Drăgănești, jud. Neamț (metoh al m-rii Neamț). Vezi și precedentul.

Documente, XVII, vol. III, p. 70 ⟨la 1612 cătun al satului Drăgănești⟩; M.M., 1943, nr. 3—4, p. 111 ⟨însemnare⟩.

BRUSTUROASA, jud. Bacău (bis. Nașterea Maicii Domnului, 1856—1859, reclădită 1871). Vezi și schitul Cotumba.

B.O.R., XIV, 1890, p. 375[203]; Anuar 1909, p. 379; Hanganu G., *Monografia parohiei Brusturoasa — Bacău,* 1915; AER, 1936, p. 171; *Dicț. Rom.,* I, p. 662—663 ⟨și legenda satului⟩.

BUBUIUGI — Orhei.

Boga, *Doc. bas.,* indice; RSIAB, 1931, p. 541 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 82; *Documente,* XVI, vol. III, p. 197 ⟨la 1582 satul fam. Golîie⟩; Sava, *Doc. Lăpușna,* indice; Bezviconi, *Boierimea,* I, p. 106 ⟨moșie a fam. Rășcanu⟩.

BUBURUZI, vezi Ivănești.

BUCECEA, jud. Botoșani (M bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII?). Vezi și Buhoghina.

Anuar 1909, p. 324 ⟨două bis. mai noi⟩; Anuar 1930, p. 99; Gheorghiu A., *Localităţi istorice din Botoşani*, p. 5; B.R., I, 1875, p. 517; *Dicţ. Rom.*, I, p. 664—665 ⟨bis. din 1888; sat şi tîrg⟩; DRH, XIX, indice ⟨Buceaci=Bucecea⟩; Bălan T., *Refugiaţi moldoveni în Bucovina*, p. 93—94.

BUCEŞTI, com. Iveşti, jud. Galaţi (bis. Sf. Voievozi ante 1809; bis. Adormirea, făcută de locuitori, 1830, reclădită? 1889—1891).

Dicţ. Rom., I, p. 666; Anuar 1909, p. 406; AER, 1936, p. 285 ⟨bis. din 1890⟩; A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Adam⟩; B.R., I, 1875, p. 517.

BUCIŞCA — Orhei (bis. de nuiele, Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

Sava, *Doc. Orhei*, indice; RSIAB, 1930, p. 236—237 ⟨cat. 1820⟩; *Documente*, XVII, vol. I, p. 169 ⟨la 1604 satul Buciciova al strănepoţilor lui Balş cel Bătrîn⟩.

BUCIULEŞTI, com. Podoleni, jud. Neamţ (M bis. ruină Sf. Paraschiva, 1629—1630, construită de Dumitraşcu Ştefan mare logofăt şi curţile boiereşti ale familiei sale[204], dispărute).

Amintirea unei biserici (A.I.P., 1853, p. 71—73) ⟨descriere, plan, inscripţie şi o acqua-forte⟩; Neculce, *Letopiseţul*, p. 22 ⟨curţile lui Gh. Ştefan⟩; ALPR, 1936—1940, p. 11 ⟨însemnare, 1760⟩; Melchisedec, episcopul, *Cronica Romanului*, I, p. 281 ⟨descriere ruină biserică⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 667 ⟨ruină de bis.⟩.

Drăghiceanu V., *Biserica din Buciuleşti — Neamţ* (ACMI, 1915, p. 85—88); Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 106—110 şi indice; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 345; Ştefănescu I. D., *Un monument uitat: bis. din Buciuleşti* (R.I.R., 1946, p. 63—66) ⟨descriere şi foto ruină⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 20; DRH XIX, p. 244 ⟨la 1627 selişte a lui D. Ştefan logofătul, fostă a lui Bucium vornic⟩.

Stoicescu N., *Monumentele Ţării Româneşti şi Moldovei acum un secol* (M.O., 1969, nr. 11—12, p. 917) ⟨descriere ruine bis., 1871⟩; T.C., V, 1935, p. 62 ⟨însemnare despre data construirii bisericii⟩; Marinescu Iulian, *Un act despre luptele lui Mihai vodă Racoviţă cu imperialii* (B.C.I., VIII, p. 55—58) ⟨satul confiscat lui Vasile Ceaurul şi dat lui Dumitraşco Racoviţă hatmanul⟩; vezi şi *Uricarul*, IX, p. 158—159 ⟨acelaşi doc.⟩; Ghibănescu, *Surete*, XXII, p. 9—11 ⟨schimb de sat, 1663⟩; R.I., 1923, p. 103 ⟨sat al lui I. Racoviţă, 1677⟩; C.L., XIX, 1885, p. 762—772 ⟨documente de la Mihai Racoviţă pentru sat⟩.

BUCIUMENI — Iaşi (bis. Duminica Tuturor Sfinţilor, 1822).

Anuar 1930, p. 87; Anuar 1922, p. 19 ⟨bis. Toţi Sfinţii — B. — Bălţi — 1824⟩.

BUCIUMENI — Suceava[205] (bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1700—1706, restaurată 1824, în stare rea la 1909).

Tempeanu V., *Album Fălticeni*, p. 23 ⟨desen⟩; *Dicţ. Rom.*, I, p. 668—669 ⟨şi doc. 1424⟩; Anuar 1909, p. 365; Bogdan I., *Documentul lui Alexandru cel Bun din 16 febr. 1424 pentru satul Buciumeni — Suceava*, în vol.

Inscripțiile de la Cetatea Albă și stăpînirea Moldovei asupra ei, Buc., 1908, p. 44—50 ⟨și despre bis. veche de lemn, ruinată la 1908⟩; Ghibănescu G., *Surete*, I, p. 18—21 ⟨despre satul B. de lîngă Fălticeni⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 164 ⟨despre sat⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 48 ⟨doc. 1424, satul B. de lîngă Baia al lui popa Iuga⟩; vezi și p. 110; XV, p. 129 ⟨la 1490 vîndut lui Isac vistier⟩; D.R.H., XIX, indice.

Documente, XIV—XV, p. 68 ⟨doc. 1428, satul B. al lui pan Nan⟩; p. 178 ⟨la 1442 schimbat cu Costea logofăt⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice; Gorovei, A., *Folticenii*, Fălticeni, 1938, p. 12—19 și 255—257 ⟨despre sat și bis. și însemnare din 1786⟩; Costăchescu V., *Istoria orașului Fălticeni*, p. 72—76; Hîncu Gh., *Cartea românească veche în Biblioteca V. A. Urechia*, Galați, 1965, p. 18 ⟨însemnare 1772, bis. Buciumeni⟩.

BUCIUMENI — Tutova[206].

B.R., I, 1875, p. 519 ⟨se mai amintesc sate B. în Putna, Suceava și Vaslui⟩.

SCHITUL BUCIUMENI, jud. Galați (Sf. Treime, ante 1809; bis. reparată și zugrăvită 1884; fost metoh al ep. Roman; schitul desființat la 1860)[207].

Uricarul, VIII, p. 231 ⟨1834⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 669; Anuar 1909, p. 406 ⟨bis. din 1858—1862 și schitul Sf. Treime⟩; L.A.R., 1909, p. 116—117; A. E. R., 1936, p. 285—286 ⟨bis. Sf Voievozi, 1863⟩ și 357—358 ⟨schitul⟩: A.B., 1931 p. 82 și 189 ⟨cat. 1809; și bis. Sf. Voievozi⟩; B.R., I, 1875, p. 519 ⟨B.=Buda⟩; *Documente*, XVII, vol. I, p. 36 ⟨vîndut de nepoții lui Șendrea portarul lui Sofioiul și altora⟩.

M-REA BUCIUMI, vezi Iași, m-rea Clatia-Buciumi.

SCHITUL BUCIUMI — Bacău (c. 1750; bis. Sf. Voievozi, 1818; schitul dispărut: biserica de lemn adusă în cimitirul m-rii Bogdana)[208]. Vezi și următorul și schitul Runcu.

Bobulescu C., *Săhăstrii și schituri de pe Valea Trotușului*, Buc., 1946, p. 37—39 (extras din A.R., X, 1945—1946, p. 317—319) ⟨însemnări⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨1834⟩; B.O.R., 1890, p. 458; Lovin Glicherie, M-rea *Bogdana din jud. Bacău*, Chișinău, 1926, p. 46—50 ⟨despre schitul Buciumi, fost Urucea sau Runcul⟩; A.B., 1931, p. 76 ⟨cat. 1809, schitul Sf. Nicolae — Buciumi⟩.

BUCIUMI — Bacău (bis. de lemn Sf. Nicolae — B. de Sus, sec. XVIII[208 bis], refăcută? 1836 sau 1846; bis. de lemn Sf. Voievozi — B. de Jos, ante 1809, reparată 1860). Vezi și precedentul.

B.O.R., XIV, 1890, p. 458; Anuar 1909, p. 385; A.E.R., 1936, p. 172; A.B., 1931, p. 179 ⟨la 1809, două bis. la B. — Trotuș⟩; *Uricarul*, XVI, p. 245—249 ⟨doc. 1825, moșie a fam. Ilschi⟩; XIV, p. 348—357 ⟨hotărnicie și rezumate doc.⟩; B.R., I, 1875, p. 520; *Dicț. Rom*, I, p. 670 ⟨B=Pașcu⟩

BUCIUMI, jud. Iași (bis. Sf. Nicolae rezidită 1762, de Ioan Teodor Callimach, catapeteazma din 1874). Vezi și m-rea Clatia—Buciumi — Iași.

Costăchescu M., *Inscripții și notițe de pe cărți vechi* (I.N., V, 1925, p. 276—277); Iorga N., *Doc. Callimachi*, II, p. 133 ⟨1763, amintită bis. cea nouă⟩; *Dicț. Rom.*, I, p. 670; Costăchescu M., *Doc. Ștefan*, p. 268 ⟨despre sat⟩; B.R., I, 1875, p. 520; *Doc. relații agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Dancu⟩; *Așezări din Moldova*, p. 174 ⟨descoperirile arheologice⟩; Dobias Iuliu, *Act de hotărnicie a moșiei Buciumii, situată în plasa Codru, comuna Buciumi, județul Iași, devenită proprietatea comunei Iași*, Iași, 1887; A.C.M.I.B., II, 1928, p. 153.

BUCIUMI, com. Valea Ursului, jud. Neamț[209] (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, reclădită 1830, a familiei Negruți, în stare rea la 1909).

Anuar 1909, p. 400 ⟨și bis. Sf. Voievozi, 1801—1804, B. Galbeni⟩; AER, 1936, p. 84; Costăchescu M., *Doc. Ștefan*, p. 37—38 ⟨despre sat, fost poate Răpezești⟩; A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809, cînd bis. exista⟩; B.R., I, 1875, p. 520; *Dicț. Rom.*, I, p. 670 ⟨B. fost Glodeni⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 33—34 ⟨la 1574 sat al strănepoților lui Onică⟩; vezi și DRH, XIX, indice ⟨Buciumeni probabil Buciumi⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1 și II/2 (indice) ⟨multe doc. despre cumpărăturile făcute de Pătrașco Boldescu și Toma Cantacuzino⟩; B.C.I., VIII, p. 47 ⟨doc. 1667, părți de sat ale Catrinei, fiica lui Toma Cantacuzino⟩.

BUCIUMI (Buciumeni) — Tecuci. Vezi și schitul Buciumeni.

Doc. rel. agrare, II, indice ⟨sat al lui Grigorașcu Costachi⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/2 și IV/1 indice ⟨sat al lui Dediu pîrcălab, 1686⟩; B.R., I, 1875, p. 519 ⟨Buciumești=Tecucelul Sec⟩.

BUCSENEASCA, vezi Băneasa.

BUCȘEȘTI, com. Poduri, jud. Bacău (bis. Sf. Nicolae, 1780 sau 1790—1797, făcută de preotul T. Corsciug, reparată 1897 și bis. de lemn Adormirea, adusă de la Valea Rea)[210].

Dicț. Rom., I, p. 677 ⟨bis. din 1839⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 380 ⟨bis. din 1780 și una de lemn din 1856⟩; Anuar 1909, p. 379; AER, 1936. p. 172 ⟨bis. din 1797 și 1790⟩; B.R., I, 1875, p. 520; DRH, XIX, indice ⟨sat în hotar cu Cernul⟩.

BUCȘOAIA, com. Frasin, jud. Suceava (bis. Sf. Arhangheli, 1751).

Werenka D., *Topographie*, p. 21; Anuar Bucovina, 1923, p. 25, 1924, p. 25, 1926, p. 57, 1927, p. 68, 1928, p. 79; Klug Alfred, *Schule und Kirche in Bucșoia* („Katholischer Volks und Hauskalender für die Bucovina", V, 1938, p. 147—151); Tiriung Mircea, *Bucșoaia, un sat de muncitori forestieri și industriali din Bucovina*, în vol. *60 sate românești*, V, Buc., 1942, p. 173—183.

BUCUREȘTI, vezi Buhuși.

BUCUREȘTI — Neamț. Vezi și Buhuși.

Uricarul, VI, p. 236 ⟨doc. 1828, sat al lui T. Buhuș vornicul⟩; Densușianu Ov., *Urme vechi de limbă în toponimia românească*, Buc., 1898, 16 p. (extras din „Anuarul seminarului de istoria limbii și literaturei ro-

mâne“, 1898) ⟨despre vechimea şi originea albaneză a cuvîntului bukuri= =frumuseţe, de unde Bucureşti⟩; Măzăreanu Vartolomei, *Condica m-rii Voroneţul,* ed. S. F. Marian, Suceava, 1900, p. 29—36 ⟨doc. despre satul Bucureşti *„mai sus de Berchiseşti“*⟩.

BUCUREŞTI — Tutova[210 bis].

Uricarul, VI, p. 269 ⟨doc. 1786⟩; *Doc. rel. agrare,* II, indice ⟨sat al lui Const. Greceanu⟩; B.R., I, 1875, p. 521 ⟨se mai amintesc sate B. în Fălciu şi Tecuci⟩; *Dicţ. Rom.,* II, p. 35 ⟨în Fălciu şi Tecuci⟩.

BUCUREŞTI (m-re sec. XVI, ante 1546).

Documente, XVI, vol. I, p. 100—101 ⟨la 1515 satul B. pe Moldova cumpărat de Bogdan vodă şi dăruit m-rii Voroneţ⟩; p. 476 ⟨la 1546 un alt sat B. pe Bilavoi, cu m-rea din Luncă, era al strănepoţilor lui Bucur Dan⟩.

BUDA, com. Copălău, jud. Botoşani (bis. Adormirea — B. Mare, construită de Ilie Holban fost mare pitar şi fiii săi, Teodor fost mare pitar, Vasile fost mare jitnicer şi Andrei fost mare stolnic, 1793—1794; reparată 1902; bis. Duminica Tuturor Sfinţilor — B. Mică sau de Jos, sec. XVIII, reclădită de vistierul Damian Holban, 1818, reparată 1894—1896, cînd pereţii crăpaţi au fost legaţi cu şine de fier). Vezi şi Dealul Buda.

Gîrboviceanu P., *Biserici cu averi proprii,* seria III-a, Buc., 1915, p. 17—43 ⟨inscripţie, foto, doc. 1830—1910⟩; Furtună D., *Însemnări de prin biserici* (R.I., 1919, p. 89—92); Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi,* p. 72—73 ⟨şi pisaniile⟩; Iorga N., *Studii şi doc.,* XXII, p. 320—321 ⟨doc. 1825⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi,* p. 250—257 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.,* II, p. 36—40; Anuar 1909, p. 333;

Bobulescu C., *Neamul Holbăneştilor . . .,* Chişinău, 1929, p. 31—36, 51; Idem, *Două chipuri bisericeşti,* p. 61—62 ⟨pisanie, însemnări, testament ctitor, descriere⟩; Anuar 1930, p. 126 ⟨şi bis. de lemn Buna Vestire, 1772⟩; *Uricarul,* XXIII, p. 118—120 ⟨împărţirea moşiei între fraţii Holban, 1743, amintind şi o bis. mai veche⟩; B.R., I, 1875, p. 521 ⟨3 sate⟩.

BUDA, com. Blăgeşti, jud. Bacău (bis. de lemn din c. 1790, închisă la 1890, reclădită 1902—1903) (În jud. Bacău mai este un sat Buda în com. Berzunţi şi altul în com. Răchitoasa).

B.O.R., XIV, 1890, p. 107—108; *Dicţ. Rom.,* II, p. 35 ⟨bis. ruinată⟩; Anuar 1909, p. 379; AER, 1936, p. 430 ⟨bis. de zid din 1902⟩; Literat Valer, *Însemnări de pe cărţile de cult din biserica de la Lespezi — Bacău* (M.M., 1968, nr. 1—2, p. 94) ⟨însemnare, 1820⟩; *Dicţ. Rom.,* I, 409 ⟨Dealul bisericii⟩.

BUDA, com. Rîşca, jud. Suceava (bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1790, clădită de săteni, reparată 1898 şi 1925). Vezi şi Dealu Buda.

Anuar 1909, p. 361; Anuar 1930, p. 160; *Doc. rel. agrare,* II, p. 38.

BUDA, com. Bogdăneşti, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Nicolae, ante 1809, refăcută 1848—1849., reparată 1910, 1935).

Anuar 1909, p. 437, AEH, 1934, p. 73, 1935, p. 98, 1936, p. 106—107, 1938; p. 167; A.B., 1931, p. 198 ⟨cat. 1809⟩; B.R., I, 1875, p. 522; D.R., 1932, p. 83 și urm. ⟨hotărnicie, 1780⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 36—37.

BUDA, com. Alexandru Vlahuță, jud. Vaslui (bis. sec. XIX).
Dicț. Rom., II, p. 38.

BUDA, com. Șerbănești, jud. Vrancea (bis. de lemn Sf. Nicolae, începutul sec. XIX).
Dicț. Rom., II, p. 38 ⟨bis. reparată 1856 și 1874 și reparată radical 1894⟩; AER, 1936, p. 316 ⟨bis. Sf. Nicolae, de lemn, 1830 și bis. Adormirea, 1812⟩; Anuar 1909, p. 406 ⟨bis. de lemn și paiantă a unui fost schit și bis. de lemn Sf. Nicolae, 1812—1813⟩; B.R., I, 1875, p. 522 ⟨B. — Tecuci⟩; vezi și Buciumeni.

SCHITUL BUDA, vezi schitul Savu.

BUDA — Orhei (bis. de lemn, Trei Ierarhi, sec. XVIII).
RSIAB, 1929, p. 363 ⟨cat. 1820⟩.

BUDĂIUL — Orhei (bis. Adormirea și bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, una mutată și reclădită de zid).
RSIAB, 1929, p. 342 și 1930, p. 257 ⟨cat. 1820, două sate⟩; 1934, p. 96 ⟨însemnare, 1804⟩; A.B., 1935, p. 21—22 ⟨doc. 1817⟩; Anuar 1922, p. 161; *Documente*, XVII, vol. I, p. 126 ⟨doc. 1604, Budăia=Hulpășești⟩.

BUDEȘTI — Dorohoi[211] (bis. Adormirea, de lemn, 1701, reparată 1900, în stare rea la 1909). Vezi și Verpolea.
Anuar 1909, p. 340; B.R., I, 1875, p. 523 ⟨B.=Guranda⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 87 ⟨doc. 1793 amintind schitul Budești⟩; XXI, p. 189 ⟨satul fam. Canano⟩.

BUDEȘTI — Lăpușna (bis. de lemn Sf. Arhangheli, sec. XVIII, reclădită).
ACMIB, I, 1924, p. 63—64 ⟨inscripții⟩; RSIAB, 1931, p. 540 ⟨cat. 1820, B. — Orhei⟩; Anuar 1922, p. 82.

BUDEȘTI, com. Mogoșești, jud. Iași[212] (bis. de lemn, Sf. Nicolae, sec. XIX, în ruină la 1909).
Anuar 1909, p. 346; DRH, XIX, p. 579—583 ⟨la 1628 1/2 sat a m-rii Bîrnova⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice (sat al m-rii Galata și al schitului Hadîmbu⟩; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 269 ⟨la 1721 1/4 sat al lui I. Sturza vornic⟩; *Uricarul*, VI, p. 273 ⟨doc. 1808⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 45; B.R., I, 1875, p. 523; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 86—87 ⟨parte de sat a fam. Kogălniceanu⟩.

BUDEȘTI, com. Făurei, jud. Neamț[213] (M bis. Nașterea Sf. Ioan, construită de Toma Cantacuzino mare vornic, 1663; reparată 1876 și 1936; și curțile boierești ale aceluiași[214], dispărute).
Anuar 1909, p. 352; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 188—189; AER, 1936, p. 99 ⟨cu date greșite⟩; Condrea P., *Geografia comunei Budeștii Ghicăi din plasa de sus-mijloc, jud. Neamțu* (B.S.G.R., VIII, 1887, trim. 3 și 4, p. 206—225); B.C.I., VIII, p. 46 ⟨doc. 1667, satul cu curți al lui Ștefan

Cantacuzino〉; F.S.P.M., 16 aug. 1842 și adaos la 13 dec. 1842 〈hotărnicie, moșia lui N. Ghica〉; B.R., I, 1875, p. 523 〈B. — Bacău și Neamț〉; Dan D., *M-rea Sucevița,* p. 116; *Dicț. Rom.,* II, p. 46—47.

BUDEȘTI, com. Crețești, jud. Vaslui (bis. sec. XVIII, reclădită 1864).
Ghibănescu, *Surete,* VIII, p. 5—6 〈la 1707 era seliște〉; vezi și indice; B.R., I, 1875, p. 523—524 〈se mai amintesc sate B. în Vaslui și Tutova〉; *Dicț. Rom.,* II, p. 45; RSIAB, 1933, p. 284 〈1812〉.

BUDINȚI — Suceava. Vezi și Buninți (bis. din 1891 — Budineț).
Uricarul, VI, p. 242 〈doc. 1802, sat al m-rii Probota〉; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); Werenka D., *Topographie,* p. 20—21; Anuar Bucovina 1923, p. 42.

BUHĂCENI, com. Trușești, jud. Botoșani (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec, XVIII, reparată 1839).
Anuar 1930, p. 100; B.R., I, 1875, p. 524; *Dicț. Rom.,* II, p. 56; DRH, XIX, indice.

BUHĂEȘTI, com. Vulturești, jud. Vaslui (bis. Adormirea, 1798, construită de Ștefan Gălușcă, refăcută 1830?, reparată 1902).[215]
Anuar 1909, p. 437; AEH, 1934, p. 73, 1935, p. 98, 1936, p. 107, 1938, p. 167; A.B., 1931, p. 204 〈cat. 1809〉; B.R., I, 1875, p. 524—525; *Dicț. Rom.,* II, p. 57 〈și despre urmele unui schit și ale unei bis. vechi〉.

BUHAINȚI (Buhai?) — Hîrlău (Dorohoi)[216] (bis. Adormirea, sec. XVIII, reclădită 1862). Vezi și Șendriceni.
Ghibănescu G., *Surete,* XIV, p. LXI—LXII și LXIV 〈însemnări despre bis.〉; Ciocoiu G., *Monografia jud. Dorohoi,* p. 22 〈pisania〉; Anuar 1909, p. 339; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi,* p. 412—414 〈despre sat〉; *Documente,* XVII, vol. IV, p. 8 〈la 1616 sat al m-rii Neamț〉; DRH, XIX, p. 616—618 〈la 1626 seliștea Buhaioi — Dorohoi a m-rii Bîrnova〉; C.I., 1932—1934, p. 105—107 〈doc. 1680, satul Buhai al m-rii Bîrnova〉; vezi și *Doc. rel. agrare,* II, indice; B.R., I, 1875, p. 525; *Dicț. Rom.,* II, p. 55.

M SCHITUL BUHALNIȚA (Intrarea în biserică, construit de Miron Barnovschi voievod, 1626—1629[217]; fost metoh al patriarhiei din Alexandria; demolată și reconstruită 1958—1959; la 1900 pe locul fostelor case egumenești s-a clădit o școală), com. Hangu, satul Buhalnița, jud. Neamț. Vezi și schitul Hangu.
M. Costin, *Opere,* p. 94, 103 〈m-rea zidită de M. Barnovschi〉; Ghibănescu G., *Surete,* V, p. 191—192 〈doc. 1629〉; Iorga N., *Studii și doc.,* VI, p. 419 și R.I., 1930, p. 214—215 〈doc. 1715, închinare la Alexandria〉; vezi și Hurmuzaki, XIV/1, p. 687; Dragomir Silviu, *Contribuții la relațiile bis. românești cu Rusia în veacul XVII, p. ...* 〈doc. 1628, despre terminarea m-rii și cererea unei icoane la Moscova〉; vezi și Lapedatu Al., *Icoanele lui Barnovschi vodă de la Moscova și zugravii Trei Ierarhilor din Iași* (BCMI, V, 1912, p. 111); A.B., 1932, p. 92 〈doc. 1811〉; I.N., 1933, p. 267—268 〈doc. 1828 pentru m-rea Buhalnița, cu hramul Intrarea în biserică〉; Hurmuzaki, S. I/5, p. 22 〈veniturile m-rii, 1827〉; și S. I/6, p. 118—122

⟨doc. 1839⟩; „Zimbrul“, 2 iulie 1851 ⟨moșiile m-rii⟩; Anuar 1909, p. 352 ⟨bis. Intrarea în biserică, 1826—1827⟩; B.R., I, 1875, p. 525;

Ungureanu G., *M-rea Hangu sau Buhalnița. Schiță istorică*, Iași, 1931, 40 p. (din „Arhiva“, XXXI, 1929, p. 322—357); ⟨istoricul schitului; crede că a fost reclădită de M. Barnovschi⟩; recenzia lui I. Minea, C.I., V—VII, 1929—1931, p. 383—385; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 105—107 și indice; Anuar 1930, p. 173; Barnea I., *Monumente de artă creștină descoperite pe teritoriul Republicii Populare Române* (S.T., 1960, nr. 3—4, p. 231 ⟨despre temeliile chiliilor descoperite în cursul săpăturilor⟩; Drăgotescu Marcel și Dumitru Bîrlădeanu, *Monumente istorice de pe valea Bistriței*, Buc., 1970, ed. Meridiane ⟨și despre m-rea Buhalnița⟩; recenzia negativă a lui N. Grigoraș, AIIAI, VIII, 1971, p. 443.

BUHALNIȚA, com. Ceplenița, jud. Iași (bis. Nașterea Maicii Domnului, zidită de Mihai Pașcanu, 1834—1836).

Documente, XVII, vol. IV, p. 145 ⟨la 1617 satul era al lui Nestor Ureche vornic⟩; *Așezări din Moldova*, p. 173 ⟨descoperirile arheologice⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 56; Anuar 1909, p. 342; Anuar 1930, p. 77.

BUHOCI, jud. Bacău (m-re din sec. XV și bis. de lemn din 1830, prefăcută la 1883). Vezi și Onești.

B.O.R., XIV., 1890, p. 112; Anuar 1909, p. 370 ⟨bis. de lemn Sf. Gheorghe, adusă la 1813—1814 din Tazlău, închisă⟩; AER, 1936, p. 130 ⟨bis. nouă⟩; Costăchescu M., *Doc. Ștefan*, p. 68 ⟨m-rea Bohociu, din sus de Tamaș⟩; B.R., I, 1875, p. 525; *Dicț. Rom.*, II, p. 58.

BUHOGHINA, com. Bucecea, jud. Botoșani (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1818, clădită de Iordachi Nacu sau de C. Vasile; catapeteasma adusă de la bis. din Fîntînele, executată la 1789 de Teofil arhidiaconul „istoristratul“, cu cheltuiala lui Iftimie vătaful).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 49.

BUHUȘI (fost București, tîrgul făcut pe moșia Bodești)[217 bis], jud. Bacău (conacul fam. Buhuș, construit la începutul sec. XIX de aga Toader Buhuș, se păstrează în stare bună, acum Casa pionierilor; hanul din Gura Orbicului, probabil sec. XVIII, reparat 1940; bis. de lemn Sf. Nicolae, construită de Toderașco Cantacuzino mare medelnicer, 1730, refăcută parțial 1846; toate trei M — date D.M.I.) Vezi și București și schitul Ciolpani.

C.L., LV, 1923, p. 44—45 ⟨însemnări⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 10 și 192 și II, p. 31 ⟨despre satul Buhuș=București⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 59—60; Blaj C., *Aspecte urbane ale orașului Buhuși* (A.U.C., S. nouă, șt. naturale, nr. 1, 1958, p. 211—213); Saizu I. și C. Botez, *Scurt istoric al așezării Buhuși pînă la înființarea fabricii de postav (1885)* („Carpica“, III, 1970, p. 85—101) ⟨despre descoperirile arheologice și istoricul așezării, îndeosebi de la înființarea tîrgului pe moșia Bodești⟩; Platon Gh., *Populația orașului* (*ibidem*, p. 5—32+tabele);

Berlescu D., C. Botez, I. Saizu, *Buhuși. Din istoricul fabricii și localității,* Bacău, 1971, 374 p. ⟨Pe larg despre fabrica de textile; și un scurt istoric al localității în partea finală⟩. Prezentarea lui D. Vitcu, AIIAI, 1972, p. 572—574;

Căpitanu V. și V. Ursachi, *Ghidul monumentelor din județele Bacău și Neamț,* ⟨Bacău⟩, 1971, p. 29—31 ⟨cîteva cuvinte despre monumentele din Buhuși; și foto⟩.

BUICANI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).

RSIAB, 1929, p. 355—356 ⟨cat. 1820⟩, 1934, p. 108 ⟨însemnare, 1825⟩; Halippa Ioan, *Documente din veacul XVII—XVIII-lea referitoare la moșia Buicani (Operele Comisiunii savante guberniale a Arhivelor din Basarabia,* vol. VII); Pamfile T., *Ținutul Hotinului la 1817,* Chișinău, 1920, p. 28 ⟨tîrgul Buicani⟩; Constantinescu-Iași P., *Buicanii Chișinăului. Istoricul, biserica, cimitirul,* Chișinău, 1935, 33 p.; *Documente,* XVII, vol. II, p. 171 ⟨la 1608 satul urmașilor lui Hodco și Parasca⟩, p. 182 ⟨la 1608 parte a lui D. Chiriță postelnic⟩; vol. IV, p. 470 ⟨la 1620 satul m-rii Sf. Sava, dăruit de soția lui Chiriță⟩; Vezi și p. 466—467; V, p. 40 etc.; Ghibănescu, *Surete,* X, p. 195—213 ⟨la 1800, moșia a m-rii Sf. Arhangheli⟩.

BUIMĂCENI, vezi Băimăceni.

BUJORU — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1780).

RSIAB, 1930, p. 209 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 88; Bezviconi, *Boierimea,* I, p. 72 ⟨moșie a fam. Cheșcu⟩; B.O.R., 1934, p. 194—196 ⟨însemnări 1794—1803⟩.

BUJORENI, com. Zorleni-Tutova[218] (bis. sec. XVIII). Vezi și Slobozia — Zorleni.

Antonovici I., *Doc. bîrlădene,* I, p. 362—363 ⟨însemnări⟩; Ghibănescu, *Surete,* VIII, p. 36—38 ⟨doc. 1705⟩; Iorga N., *Studii și doc.,* VI, p. 30 și urm; *Doc. rel. agrare,* II, indice; B.R., I, 1875, p. 526; *Dicț. Rom.,* II, p. 62.

BUJOROVCA — Soroca (bis. din 1827 clădită de Nicolae Cerchez clucer).

BCMI, 1929, p. 138 ⟨pisania⟩; Anuar 1922, p. 174; Bezviconi, *Boierimea,* I, p. 190 ⟨sat al fam. Cerchez⟩.

BULAI, com. Moara, jud. Suceava (M. bis. din 1774, construită de meșterii Chiril Ungureanu și Crăciun Cazac din Uidești; pridvorul adăguat la 1933; date D.M.I.). Vezi și m-rea Hagigadar — Suceava, aflată pe teritoriul satului, lîngă Suceava.

BULĂEȘTI — Cîrligătura (fost Grigorești).[219]

DRH, XIX, p. 480—481 ⟨la 1628, 1/2 din satul B., fost Grigorești, era a lui Nicolachi Rali stolnic⟩.

BULBOCILE — Soroca (bis. de nuiele, Sf. Voievozi, sec. XVIII, ante 1797, reclădită de zid). Vezi și Bolboca.

Mihailovici P., *Însemnări vechi,* p. 41; A.B., 1935, p. 127, 128—130 ⟨doc. despre clădirea bis.⟩; Anuar 1922, p. 174 și 205 ⟨Bulboca — Tighina, bis. din 1868⟩; Ghibănescu, *Ispisoace,* VI/1, p. 45—47 ⟨doc.⟩.

BULBUCANI, com. Gropniţa, jud. Iaşi (bis. ante 1837[220], reclădită de lemn 1864—1866).

Anuar 1909, p. 342; B.R., I, 1875, p. 526; *Dicţ. Rom.*, II, p. 65; I.N., 1923, p. 111 ⟨părţi de sat ale urmaşilor lui Enache medelnicer⟩; *Uricarul*, VI, p. 248 ⟨doc. 1803⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al lui Vasile Lupaşcu⟩.

SCHITUL BULUC (din Măgura Odobeşti, sf. Treime sau Coborîrea Sf. Duh, de lemn, sec. XVIII, bis. refăcută începutul sec. XIX[221]; bis. nouă de zid, Schimbarea la faţă, 1922—1928; fost metoh al m-rii Neamţ). Vezi şi Odobeşti.

„Arhiva", 1911, p. 42—44; Gl.M., 1927, nr. 97; AER, 1936, p. 346—347; A.B., 1931, p. 79 ⟨cat. 1809⟩; Giurescu C. C., *Podgoria Odobeştilor*, p. 65, 287—288 passim ⟨date sumare despre schitul Bulucul=Caragea şi doc.⟩; vezi şi indice.

BULZEŞTI, vezi Bogheşti.

BUMBĂTA — Bălţi (bis. Sf. Nicolae, clădită de Hristofor Amuş).

Anuar 1922, p. 19; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 224 ⟨la 1607 parte din Bumboteşti a postelnicului Chiriţă Paleologu⟩.

BUMBUREŞTI, vezi Ciurileşti.

BUNEŞTI — Bacău (m-re sec. XVI, dispărută).

Documente, XVI, vol. IV, p. 80 ⟨la 1593, satul, fost domnesc, dat m-rii Tazlău cu un loc de prisacă „unde se numeşte Mănăstirea"⟩; B.R., I, 1875, p. 561.

BUNEŞTI, jud. Suceava (bis. Sf. Vasile, 1829—1831).

Dicţ. Rom., II, p. 74 (inscripţie aer 1613, după Xenopol); Anuar 1909, p. 368 ⟨bis. din 1829—1831⟩; DRH, XIX, indice;

Bianu Ion, *Inscripţii în limba gotică şi cu caractere runice descoperite lîngă Folticeni*, Buc., 1931, 10 p.+5 pl. (din „Analele Acad. Rom. Mem. Secţ. Lit.", s. III, t.V., 1931); Huss Richard, *Die Runeninschriften von Buneschti* („Siebenbürgische Vierteljahrschrift", 1932, nr. 1, p. 1—15); Feist Sigmund, *Ein Runenfund (?) in Rumänien* („Zeitschrift für das deutsche Altertum", 1932, nr. 3, p. 216—220); Ferenczi Alexander, *Die Runensteine von Buneschti — eine Fälschung* („Sieb. Viert"., 1937, p. 169—182+2 pl.); Huss Richard, *Die Frage der Runensteine von Buneschti (ibidem*, p. 298—299).

BUNEŞTI, com. Buneşti — Avereşti, jud. Vaslui (bis. Sf. Voievozi, reclădită 1837[222] sau 1864?, reparată 1901).

Anuar 1909, p. 420—421; AEH, 1935, p. 58, 1936, p. 59 şi 1938, p. 73; *Dicţ. Rom.*, II, p. 73—74 ⟨B. fost Bunul⟩; Stravolca II Scarlat, *Carte de hotărnicie pentru moşiea Buneşti, încorporată cu Brădiceşti — Cioriceni şi alte numiri, precum şi osebitul corp Crasniţa, ce-i zice şi Preseasca — Vlădichii, situate în districtul Fălciu*..., Buc., 1889; B.R., I, 1875, p. 561 ⟨se aminteşte un sat B. şi în Tecuci⟩.

BUNINŢI — Suceava (bis. din 1877). Vezi şi Baimaceni şi Budinţi.

Werenka D., *Topographie*, p. 21; Anuar Bucovina, 1923, p. 46, 1924, p. 46, 1926, p. 77, 1927, p. 89, 1928, p. 111.

BUORENI, vezi Boureni.

BURCA, com. Vidra, jud. Vrancea (bis. Adormirea, 1850—1853).
Anuar 1909, p. 389; „Milcovia“, I, 1930, p. 14 ⟨originea numelui⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 76.

BURCIOAIA — Putna (la 1809 bis. Sf. Voievozi).
A.B., 1931, p. 187 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 76.

BURDEI — Suceava (bis. din 1827).
Werenka D., *Topographie*, p. 22; Anuar Bucovina 1923, p. 21.

BURDUJENI — Botoșani (bis. Sf. Treime, 1851—1858).
Anuar 1909, p. 324; Gheorghiu A., *Localități istorice din Botoșani*, p. 6; B.R., I, 1875, p. 563; *Dicț. Rom.*, II, p. 78.

BURDUJENI, vezi Suceava.

BURDUSACI, com. Răchitoasa, jud. Bacău (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită 1810).
Anuar 1909, p. 406 și AER, 1936, p. 317 ⟨bis. de lemn Sf. Nicolae, reclădită 1889 și bis. de lemn Sf. Voievozi, 1487? la 2 km de Burdusaci⟩; A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 79; M.C., 1915, p. 187 (însemnare, 1810, despre reclădirea bis.⟩; Stoicescu N., *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol* (M.O., 1969, nr. 11—12, p. 917 ⟨despre bis. de lemn la 1871⟩; B.R., I, 1875, p. 563 ⟨B.=Trei Bătrîni⟩.

BURDUȘEȘTI — Putna (bis. din 1695).[223]
Doc. rel. agrare, II, indice ⟨sat al m-rii Bogdana⟩.

BURGHELEȘTI, com. Tanacu — Vaslui (bis. de lemn Sf. Nicolae, ante 1809, refăcută? 1819, reparată 1892).
Anuar 1909, p. 437; AEH, 1934, p. 73, 1935, p. 98, 1936, p. 107 și 1938, p. 167—168; A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 8.

BURIENEȘTI, vezi Buruenești.

BURLA, com. Unțeni, jud. Botoșani (bis. sec. XVIII, distrusă probabil în timpul războiului din 1916—1918).
Werenka D., *Topographie*, p. 22; Anuar Bucovina, 1923, p. 35, 1924, p. 35, 1926, p. 66, 1927, p. 77, 1928, p. 94; *Dicț. Rom.*, II, p. 81 ⟨B. — Botoșani⟩; *Uricarul*, XIX, p. 280 ⟨Burlănești⟩.

BURSUCANI, com. Balabanești, jud. Galați[224] (bis. Sf. Arhangheli, 1823 și bis. Sf. Gheorghe-Zimbrul, c. 1825 sau 1830). Vezi și Odaia Bursucani și schitul Zimbrul.
Dicț. Rom., II, p. 83; Anuar 1909, p. 465; C.H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. ruinată de cutremur⟩; A.B., 1931, p. 195 ⟨la 1809 bis. Sf. Dumitru⟩; Bîrsan Gh., preot, *Schitul Zimbrul* („Vestitorul“— Galați, 1 aug. 1928—1 mart. 1929) ⟨despre sat⟩; B.R., I, 1875, p. 565 ⟨și alte sate B. în Tutova și Vaslui⟩.

BURSUCENI, com. Verești, jud. Suceava[225] (bis. Sf. Nicolae, construită de locuitori, 1823—1825, reparată 1845, 1870, 1886).

Anuar 1909, p. 326; *Uricarul*, XVI, p. 279 ⟨doc. 1825, satul lui Balș vornicul⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 186 ⟨la 1582 satul B. — Suceava al strănepoților lui Știbor din vremea lui Ștefan cel Mare⟩; p. 372—373 ⟨la 1588 vîndut lui Andrei hatman⟩; XVII, vol. V, p. 151—152 ⟨la 1622 satul rămas zestre lui Vasile Ureche⟩; B.R., I, 1875, p. 565; *Dicț. Rom.*, II, p. 83.

SCHITUL BURSUCI (la obîrșia văii Ciocăneștilor, Sf. Apostoli, clădit de Gavriil Costachi mare vornic al țării de jos, ante 1682[226], cînd a fost închinat la m-rea Esfigmenul; în timpul evenimentelor din 1711, a servit ca loc de refugiu pentru familia Costachi; fost metoh al m-rii Golia și al m-rii Esfigmenul; ruinat în sec. XIX), satul Bursuci, com. Epureni, jud. Vaslui.

Neculce, *Letopisețul*, p. 223; Antonovici I., *Documente bîrlădene*, II, p. 16—17 și III, p. 5—8 ⟨doc. 1707—1708⟩; D.R., 1932, p. 57 ⟨la 1825 bis. trebuia reparată⟩, p. 82 ⟨doc. 1710⟩ și p. 102 ⟨doc. 1689, m-rea avariată de alunecarea terenului⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨1834⟩; Hurmuzaki, S.I/5, p. 304—305 ⟨veniturile m-rii, 1835⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 86 ⟨moșiile m-rii⟩; Bianu I., *Catalogul manuscriptelor românești*, I, p. 510; Ghibănescu G., *Cuzeștii, Surete*, VII, p. CXLVII—CXLVIII ⟨despre sat și m-re⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 84 ⟨ruine de m-re⟩; Anuar 1909, p. 429 ⟨bis. de paiantă din 1850—1856⟩; Bobulescu C., *Veniamin Costachi*, p. 9, 14; F.F., I, p. 307; AEH, 1935, p. 75 ⟨bis. de lemn din 1856⟩;

Eclaircissements sur la question des Monastères Grecs situés dans les Principautés Danubiennes, 1857, p. 51—53 ⟨doc. 1682, închinare la m-rea Esfigmen; doc. datat greșit⟩; Kogălniceanu, *Cronici*, II, p. 100, 105 ⟨familia Costachi bejenită la Bursuci, 1711⟩; Antonovici I., *M-rea Florești*, p. 7—9 ⟨doc. 1682, închinare la Esfigmen⟩, 67—69, 71—77 ⟨doc. 1813, 1814⟩, 87—88 ⟨pomelnic⟩; Idem, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 221 și urm. ⟨hotărnicie sat, 1786⟩, 268 și urm. și passim ⟨diverse doc.⟩; vezi și indice; B.R., I, 1875, p. 565.

BURUIENEȘTI, com. Bivolari, jud. Iași (bis. Sf. Voievozi, de lemn, în ruină la 1909).

I.N., 1922, p. 259 ⟨doc. 1733, sat al bis. Bărboiul din Iași⟩; Anuar 1909, p. 349; *Dicț. Rom.*, II, p. 85 ⟨ruină de bis.⟩.

BURUIENEȘTI, com. Doljești, jud. Neamț[227] (bis. catolică din 1875).

Documente, XVI, vol. III, p. 355—356 ⟨la 1587 satul, fost domnesc, dăruit lui Pîrvu pîrcălab⟩; XVII, vol. IV, p. 359—360 ⟨la 1619 1/2 sat vîndută lui Dumitru Goia vornic⟩; p. 396—397 ⟨la 1619 1/4 sat vîndut aceluiași⟩; V, p. 191—192 ⟨la 1623 părți de sat ale Candachiei Goia⟩; vezi și p. 321—322 ⟨1625⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 408 ⟨la 1708 al fam. Sturza⟩; B.R., I, 1875, p. 566 ⟨moșie⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 85.

BUSĂUCA — Orhei (bis. de nuiele Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

RSIAB, 1930, p. 244 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 148; *Documente*,

XVI, vol. III, p. 283 ⟨la 1585 seliştea Buşcăuţei — Hotin a lui Stroici logofăt⟩; B.C.I., VII, 1928, p. 105—106 ⟨satul Busăuca al fam. Sturza⟩.

BUSUIOCENI, com. Brăeşti — Botoşani (M bis. Sf. Voievozi şi Naşterea Maicii Domnului, de lemn, construită de Emanoil Emandi-Gheleme, 1801; bis. acoperită la 1892). Vezi şi Brăeşti.

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 32—33; *Dicţ. Rom.*, II, p. 86 ⟨pisania⟩; Anuar 1909, p. 333; Anuar 1930, p. 125 ⟨şi bis. de lemn Adormirea, 1745⟩.

BUTNĂREŞTI, com. Secuieni, jud. Neamţ (bis. Sf. Nicolae, 1869).

Anuar 1909, p. 399; AER, 1936, p. 81; B.R., I, 1875, p. 567; *Dicţ. Rom.*, II, p. 92.

BUTUCARI — Bacău (bis. catolică, 1831).

Dicţ. Rom., II, p. 93.

BUTUCĂRIA, com. Zapodeni, jud. Vaslui (bis. din 1854). Vezi şi Telejna.

Dicţ. Rom., II, p. 94.

BUTUCENI — Orhei (bis. Sf. Nicolae, clădită de pîrcălabul Bosie, 1675).

Puiu, *Mânăstirile* (RSIAB, 1919, p. 18); ACMIB, I, 1924, p. 39—46 ⟨descriere şi inscripţii⟩; RSIAB, 1931, p. 520 ⟨bis. de zid la 1820, Slobozia B.⟩; Anuar 1922, p. 149 ⟨bis. veche⟩.

BUŢCĂTENI, vezi Boşcoteni.

BUZAŢI (Buzeşti)[228] — Neamţ (metoh sec. XIX).

Rosetti R., *Conflictul dintre guvernul Moldovei şi m-rea Neamţului,* I, Buc., 1910 p. 59, 67 ⟨despre metohul B.⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan,* I, p. 149 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 96 ⟨moşie⟩; *Doc. rel. agrare,* II, indice ⟨sat al m-rii Neamţ⟩; *Documente,* XVI, vol. I, p. 579—580 ⟨la 1548 satul B. la gura Răcăciunei, pe Siret, al urmaşilor lui Buzatu stolnic şi rudelor sale⟩.

SCHITUL BUZDUGAN (în pădurea Găiceanca — Tecuci, Intrarea în biserică, începutul sec. XIX[229]; fost metoh al ep. Roman).

Uricarul, VII, p. 231 ⟨menţiune, 1834⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 131—132; A.B., 1931, p. 81 ⟨cat. 1809⟩.

BUZENI, com. Băluşeni, jud. Botoşani (bis. Naşterea Maicii Domnului, sec. XVIII, ante 1736, reclădită? 1820—1825 sau 1840, reparată 1895; şi bis. de lemn Sf. Nicolae).[230]

Anuar 1909, p. 324; Anuar 1930, p. 100; Ghibănescu, *Surete,* XXV, p. 47—48, 54—62 etc.; vezi şi indice ⟨multe doc. despre sat, fost al fam. Kogălniceanu⟩; *Documente,* XVI, vol. III, p. 309 ⟨la 1586 satul B. — Iaşi vîndut lui Andrei pîrcălab⟩; B.R., I, 1875, p. 568; *Dicţ. Rom.,* II, p. 133; Iorga N., *Studii şi doc.,* XVI, p. 267 ⟨însemnare, 1736⟩; VII, p. 340 (B. — Soroca⟩.

BUZEŞTI — Lăpuşna.

Ghibănescu, *Surete,* XI, p. 109—113 ⟨la 1781 moşie a fam. Frătiţă

Bîrsănescu⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 181 ⟨satul Buzovița al fam. Cantacuzino⟩.

BUZNEA, jud. Iași[231] (bis. Sf. Ecaterina, 1854—1857, clădită de N. Mavrocordat). Vezi și Ruscani.

Anuar 1909, p. 342; Anuar 1930, p. 85; Costăchescu M., *Satele Ruscanii (Buznea) și Gâneștii, cu trupurile lor Căcăceștii și Moiceștii din ținutul Iași* (I.N., 1926—1927, p. 85—111) ⟨istoricul satului cu proprietarii săi⟩; B.R., I, 1875, p. 568; *Dicț. Rom.*, II, p. 135.

NOTE

[1] Într-un doc. din 1632 april. 15 se spune că mai mulți locuitori din Scorțești dăduseră părintelui Partenie *„locul de biserică la Babe... ca să-ți facă lui-ș acolo schit"*. Ctitorul urma *„să n-aibă putere să închine postrigul lui"* în altă parte (Arh. St. Buc., ms. 656, f. 35). La 1633 dec. 4, m-rea Sf. Ioan Bogoslovul *„ce se chiamă a lui Partenie"* de pe apa Putnei e scutită de dări (idem, m-rea Soveja IX/1).

Schitul lui Partenie de la Bisericani, numit Babele, situat în ținutul Putna, este amintit cu acest nume la 1638 ian. 20 (Arh. St. Buc., ms. 656, f. 35); la 1639 mart. 6 i se spune schitul din locul numit Babele (idem, m-rea Soveja, V/5).

Dintr-un doc. din 1654 iulie 23 rezultă că schitul Babele, cu hramul Sf. Ioan Bogoslovul, fusese construit pe locul dat de mai mulți locuitori din Clipicești, Scorțăști, Giulești și Țifești. În acest document este amintită și m-rea Dobromira (Soveja) *„ce iaste zidită de Matei Vodă"* (Arh. St. Buc., ms. 656, f. 36 v.). Primul schit a fost făcut de monahul Partenie de la Bisericani înainte de anul 1637, dată la care ierarhii moldoveni îl întăresc ctitorului, care putea să-l lase după moartea lui cui voia (Arh. St. Buc., m-rea Soveja, V/10 și X/2). M-rea lui Partenie de pe Putna avea, de altfel, scutiri de dări încă din 1633 dec. 4 (*ibidem*, IX/1). Aci i se spune însă *„m-rea ce să chiamă a lui Partenie de pe Putna"*.

Dintr-un doc. din (1638—1639), rezultă că munca lui Partenie și a celorlalți călugări fusese deosebit de anevoioasă. La această dată, episcopul de Roman spunea că s-a mirat de munca lor, căci văzuse cum *„trupurile copacilor sta pre în vie ca niște buți, mai dese decît vițele* (de vie) și *niște grămădzi de rădăcini ca niște căpiți de mari"* (Arh. St. Buc., m-rea Soveja), X/3).

[2] Vezi și planul cadastral al orașului Bacău la Arh. St. Buc., Min. Lucr. publice, dos. 288/1859; despre zidirile orășenilor, *ibidem*, doc. 122/1860. Vezi și planul din 1814 a două locuri de casă, Greceanu și Negel, la Acad. R.S. România, Hărți.

[3] Amintită la 1491 mart. 20 (*Documente*, XV, vol. II, p. 159). Doc. din Bacău sînt emise însă și mai devreme, dar nu pomenesc curtea.

[4] La 1863 se arăta că, în curtea bis. domnești Adormirea, existau încă ruinele curți domnești, curte unde poposeau domnii cînd treceau pe la Bacău. La această dată, se spunea că *„îngrăditura curții este în cea mai proastă stare"*; în curte se mai găseau doar două încăperi *„care se pot pune în rîndul baratcelor iar alt nimic"* (Arh. St. Buc., Min Cult. și Instr. Moldova, dos. 1389/1856, f.44—44 v.).

[5] Pentru hanurile din Bacău vezi următoarele documente:

— 1840 oct. 20, prin care Pavel Bîrjoveanu cumpără la mezat de la cluceareasa Efrosina Popovici un han (Arh. St. Buc., A.N., Tribunalul Bacău, CDLXXIII/4);

— 1841 oct. 1, în care este amintit hanul slugerului Costache Lupaşcu (*ibidem*, DXXXVI/16);

—1851 mart. 30, prin care se face un schimb de hanuri între Milcon Avram şi Vasile Chicit, primul fiind situat în mahalaua bisericii armeneşti (*ibidem*, DLXIV/1);

— 1854 iunie 2, unde se spune că Iosif Vasilovschi ia cu chirie de la epitropii casei răposatului Ioan Gorgos un han, cu 100 de galbeni anual (*ibidem*, DCXXVIII/28);

— 1856 aug. 22, prin care Ana Şadbei lasă un han soţului ei Ferdinand Mitgher (*ibidem*, DCLXXIII);

— 1859 mai 22, prin care Ianu Şadbei închiriază un han lui Baruh Mendel (*ibidem*, DCLXI/3);

— 1860 mart. 5, unde este amintit hanul lui Ionel Stanciu (*ibidem*, *DCCXX*/2);

— 1861 ian. 15, în care se pomeneşte de hanul Mariei Sion (*ibidem*, CD/1);

— 1835 ian. 18 şi 1845 iunie 12, în care se vorbeşte de hanul spătăresei Sultana Sturza, rămas căminăresei Sultana Ureche (*ibidem*, DCXXVI/11 şi 12).

[6] La 1823, Ioniţă Sandu Sturza dă un aşezămînt oraşului Bacău după care veniturile tîrgului urmau să intre în *„cutia tîrgului"* pentru a fi utilizate la *„trebuinţă obştească"* şi pentru *„şcoala pentru învăţătura copiilor"* (*Uricarul*, VI, p. 475—479).

Vezi şi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 302/1839, 301/1840 etc.; despre reparaţii, *ibidem*, dos. 197/1844. Vezi şi doc. din 1841 iul. 23 (Acad. R.S. România, DCXXIX/3).

Despre cumpărarea unei case pentru trebuinţa şcolii de fete din Bacău vezi Arh. St. Buc., Min. Lucr. publice, dos. 51/1859.

[7] Vezi şi Acad. R.S. România, ms. rom. 223, f. 34 şi 237, f. 464, 465. Episcopia catolică din Bacău este amintită şi la 1669 iunie 6, 1675 dec. 14 etc. (Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 628, f. 492—492 v.).

După cum rezultă dintr-un doc. din 1816, rezidenţa episcopală din Bacău fusese părăsită după incursiunea tătărească din timpul domniei lui Dumitraşco Cantacuzino din cauza inundaţiilor cauzate de rîul Bistriţa, care *„diroccò la grande chiesa e residenxza di pietra dei vescovi cattolici di Baccov"* (N. Iorga, *Studii şi doc.*, I—II, p. 193).

[8] La 1836, congregaţia hotărăşte *„la riconstruzione della chiesa di Bacov, la quale e di legno troppo vecchio e cadente anzi ruinosa, e perciò conviene riconstruirla di pietra e mattoni"* (*ibidem*, p. 213—214).

[9] La 1863 se afirma că fusese făcută de Alexandru cel Bun (confundat cu Alexandru, fiul lui Ştefan!) şi reparată de Vasile Lupu, care o închinase metoh la m-rea Trei Ierarhi (Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., Moldova, dos. 1389/1856, f. 44). Vezi şi Acad, R.S. România, ms. rom. 223, f. 341 (după Gr. Musceleanu). Despre diverse reparaţii vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 1566/1864.

[10] La 1641 mart. 6 Vasile Lupu închină m-rii Trei Ierarhi bis. zidită din nou la Bacău; egumenul m-rii urma să-i poarte de grijă (Arh. St. Buc., ms. 579, f. 40). Închinarea este întărită de Iliaş Alexandru la 1666 aug. 18 (*ibidem*, f. 43 v. — 44).

[11] Vezi şi condica de averea, veniturile şi cheltuielile bisericii din 1824—1862 la Acad. R.S. România, MCVI/2.

[12] Vezi şi lista din 1840 de lucrurile bisericii la Acad. R.S. România, MLXII/5.

[13] Vezi însemnarea din 1730 transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R.S. România, Arhiva A 1580, f. 307—308).

[14] Vezi însemnările din 1806 şi 1815 transcrise de C. Bobulescu (Acad. R.S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 343, vol. II, f. 14). Despre sat vezi şi doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. MMDCCCXXII, m-rea Bisericani, pach. IV, Mitr. Mold., pach. CXLII, Acad R.S. România, pach. CMXXIV şi perilipsisul de doc. *ibidem*, CMXLVI/1 şi 2.

[15] Vezi şi hotărnicia din ⟨c. 1762⟩ la Acad. R.S. România, MCLXVIII/144.

[16] La ⟨c. 1627⟩ satul a devenit proprietatea lui D. Ştefan mare logofăt, care l-a răscumpărat de la soţia lui C-tin Batişte fost paharnic (Arh. St. Buc., ms. 648. f. 20 v.).

[17] Vezi doc. din 1434 mai 25, în care se vorbeşte de un loc dat lui popa Ioil la Cîrligătura, aproape de Baloşin, peste Diba, să facă m-re (*Documente*, XIV—XV, p. 111).

[18] Despre satul B. — Roman vezi doc. de la Acad. R.S. România, pach. DCXCVI-VII.

[19] Despre sat vezi opisul de doc. de la Acad. R.S. România, CMLII/66.

[20] Vezi harta din 1827 a satului (Acad. R.S. România, DCCCLVI/149), opisul de doc. (*ibidem*, doc. 155), din care rezultă că se numea Gălăşeşti sau Bazga. Vezi, de asemenea, catagrafia din 1844—5 (*ibidem*, MDLXIX).

[21] La 1651 iulie 8, Măricuţa, soţia lui Simion Gheuca, dă satul Băcani *„şi curţile noastre şi cu biserică"*, făcute împreună cu soţul său, lui Toader Palade, care urma să o îngrijească (Ghibănescu, *Surete*, XXI, p. 78—80). La 1655 mart. 31 satul Bicani era al lui Ramandi vistierul, căruia îi rămăsese de la Chiriţă Paleologu postelnicul (Arh. St. Buc., ep. Huşi, XIX/6). La 1753 satul B. se numea Deleni (Acad. R.S. România, CLXXV/129).

[22] Despre satul B.-Roman vezi doc. de la Arh. St. Buc., AN., CLXXXIII (dep. Roset-Roznovanu).

[23] Despre o cetate sau zamcă, existentă la 1871, vezi Acad. R.S. România, ms. 227, f. 304 v. — 306 v.

[24] Vezi caietul de acte privind satul la Arh. St. Buc., A.N., MMCMXIX/4

[25] Despre cumpărăturile de pămînt făcute de Statie vistierul vezi *Cat. doc. mold.*, indice.

[26] Despre satul B.-Putna vezi doc. de la Acad. R.S. România, pach. DCXLIV.

[27] La 1638 ian. 21 Vasile Lupu a dăruit satul nepotului său Alexandru Coci (Arh. St. Buc., A.N., CLXXXV/1). Vezi şi doc. urm., printre care şi o hotărnicie, şi *Cat. doc. mold.*, indice. Despre satul B. vezi şi doc. de la Acad. R.S. România. MCXXII şi MCXXIII/3, 21, 26 etc. (şi hotărnicii 1695, 1778 etc.).

[28] Despre sat vezi doc. de la Acad. R.S. România, DXVIII/39 şi urm.

[29] Despre sat, fost al m-rii Neamţ, vezi doc, de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, pach. XXII, XXIV etc.

[30] Despre numire de preot la 1830 vezi Acad. R.S. România, MCDXXXVI/20.

[31] Vezi şi hotărnicia de la Arh. St. Buc., doc. m-reşti, schitul Adam, dos. 14/1883.

[32] Despre ruinele unei bis. şi a unei m-ri numită Frumoasa, existente la 1874, vezi Acad. R.S. România, ms. 230, f. 13—13 v.

[33] Vezi însemnarea din 1821, transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R.S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 20).

[34] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ep. Huşi, pach. XXXIII.

[35] La 1698 febr. 18 satul B.-Tecuci era al lui Ilie Catargiu fost mare comis, moştenire de la Iordache Cantacuzino vistierul, socrul său (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 594).

[36] Casele cu pivniţă de piatră sînt amintite la 1662 april. 8, cînd se aflau în proprietatea lui Gheorghe Duca mare postelnic (Acad. R.S. România, LVII/16). Dintr-un alt doc. din 1662 mart. 12, rezultă că aceste curţi boiereşti fuseseră ale lui Gavril Coci hatmanul, fratele lui Vasile Lupu, de la care trecuseră la Eustratie Dabija, socrul lui Gheorghe Duca (*ibidem*, LVI/27). Despre satul B., aflat în stăpînirea familiei Roset, vezi şi numeroasele doc. de la Acad. R.S. România, pach. DCCL-IV. Dintr-un doc. din 1828, rezultă că i se spunea şi Băceşti (*ibidem*, DCCCLII/17). Vezi şi hotărnicia din 1860 (Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Agapia, 27/1860).

[37] La 1631 mart. 12 satul era întărit lui Ionaşco Paos şi altora, în urma unui proces (Arh. St. Buc., m-rea Bogdana, XLI/9). La 1650 mai 22 satul a fost vîndut de urmaşii lui Huru vornic lui Matei Basarab, care l-a dat ctitoriei sale, m-rea Soveja (ms. 656, f. 67 v.). La 1636 sept. 3 satul B. la gura Studineţului era al lui Ilie Enache mare stolnic, care se judecase cu familia Jora (idem, ms. 575, f. 74 v. — 75). Vezi şi hotărnicia din 1801 (Bălăşeşti?) (Acad. R.S. România, DCXXV/95).

[38] Vezi şi hotărnicia satului la Arh. St. Buc., dos. m-reşti, schitul Adam, dos. 15 şi urm./1884.

[39] Vezi şi hărţile moşiei la începutul sec. XIX la Acad. R.S. României, MDXXIII/33, 35.

[40] Într-un doc. din 1798 dec. 9 este amintit satul Băleşti numit Balinţa (Acad. R.S. România, MCLVI/102).

[41] La 1629 iun. 3 parte din sat se afla în stăpînirea urmaşilor lui Tăutu fost mare logofăt (Arh. St. Buc., m-rea Văratic, XIV/4). Dintr-un doc. din 1629 aug. rezultă că Ioan Tăutu logofăt a dat moşia cu biserică şi curţi fiicei sale, Anastasia (*ibidem*, XIV/5). Despre satul Bălileşti (acesta?) vezi doc. de la Acad. R.S. România, pach. MCLXXXI şi MCLXXXIII.

[42] Despre bisericile existente la 1871 la locurile Rediu şi Rîpa vezi Acad. R.S. România, ms. 225, f. 40.

[43] La 1660 april. 21 satul era al m-rii Agapia, căreia îl lăsase Gavriil Coci hatmanul (Arh. St. Buc., ms. 629. f. 354). Vezi şi hotărnicia satului Băloşeşti din 1755 (Acad. R.S. România, CCXLVII/137).

[44] La 1657 april. 30 parte din sat a fost dată schimb lui Toader Jora sluger de Ştefan Boul mare vornic (Arh. St. Buc., AN, MMDCXLII/2). La 1660 oct. 5 satul era al lui Andronic fost mare postelnic, care-l avea de la Iorga postelnic (*ibidem*, ms. 628, f. 539).

[45] La 1639 ian. 30 Apostol fost sluger vinde lui Pătraşco jitnicer parte din sat cu case boiereşti (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, XXIV/14). Tot aici avea pămînt şi Pătraşco Năduşală jitnicer (*ibidem*, XXIX/15). Vezi tot pachetul şi *Cat. doc. mold.*, indice, precum şi harta moşiei la începutul sec. XIX (Acad. R.S. România, MXXXIII/239) şi o hotărnicie nedatată (*ibidem*, MCDXXIV/150). Despre satul B. =Graşi vezi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Agapia.

[46] Despre urmele unei curţi boiereşti, existente la 1871, vezi Acad. R.S. România, ms. 230, f. 268.

[47] Vezi hotărnicia satului din 1631 (Arh. St. Buc., m-rea Rîşca, XX/14). Despre foştii paznici ai hotarelor vezi N. Stoicescu, *Curteni şi slujitori*, p. 157.

[48] Vezi şi lista de acareturile metohului din 1855 (Acad. R.S. România, MLIX/4—6) şi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, pach. II.

[49] Despre starea de ruină a schitului Băloşeni (Baloş) vezi doc. din 1873 april. 14 (Acad. R.S. România, MDCXVIII/147). Vezi şi lista de călugări din 1838 (*ibidem*) catagrafia schitului Băluşeni-Botoşani la Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 688/1851 şi însemnarea din 1784 (Acad. R.S. România, Arhiva A 1580, f. 392 ş.u.).

Bis. din Băluşeni-Hîrlău este amintită la 1835 ian. 20 (*ibidem*, MCLVI/119).

[50] La 1628 april. 12 parte de sat era a lui Nicoriţă hatmanul (Arh. St. Buc., m-rea Răchitoasa, III/5).

[51] Despre proprietarii satului vezi *Cat. doc. mold.*, indice. Vezi şi hotărnicia din 1752 (Acad. R.S. România, VIII/190).

[52] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, pach. IV—V.

[53] Despre repararea bis. vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 379/1846.

[54] Vezi însemnarea din 1832 (Acad. R.S. România, Arhiva A 1580, f. 536). Despre sat, fost al familiei Roset, vezi idem, pach. DCCCLIV.

[55] Despre sat vezi doc. de la Acad. R.S. România, pach. MCIII.

[56] La 1636 iul. 13, 1/2 de sat era a schitului Drăguşeni (Arh. St. Buc., m-rea Frumuşani, I/2).

[57] La 1626 dec. 1, satul B. din ocolul Botoşani a fost dăruit de M. Barnovschi m-rii Dragomirna (Arh. St. Buc., AN, CLXXXV/4, nr. 1).

[58] Despre sat — fost al episcopiei Roman — vezi numeroasele documente de la acad. R.S. România, pach. DXC şi Arh. St. Buc., ep. Roman, pach. VII, şi dos. m-reşti.

[59] Despre numire de preot la Beceşti vezi doc. din 1840 aug. 5 (Acad. R.S. România, MDLXXXIV/204).

[60] Despre sat, fost proprietatea m-rii Galata care era metoh la Patriarhia de Alexandria, vezi numeroasele doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Galata, dos. m-reşti, *Cat. doc. mold.* (indice), A.N., CLXXXVI (dep. Rosetti-Roznovanu) şi Acad. R.S. România, pach. DLXXVIII.

[61] Amintită la 1842 sept. 10 (Acad. R.S. România, CMXLIX/29). Despre refacerea bisericii vezi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Galata, dos. 67/1857.

[62] La 1656 mart. 22 satul a fost dăruit m-rii Caşin de Gheorghe Ştefan, care-l luase schimb de la Neniul al II-lea logofăt (Arh. St. Buc., AN, MMDCCCLXXXV/1). Despre satul B.—Vaslui vezi doc. de la Acad. R.S. România, pach. DLXVIII.

[63] Despre sat, fost al fam. Bosie, vezi doc. de la Acad. R.S. România, pach. MCCXI.

[64] Vezi şi hotărnicia din 1808 (Acad. R.S. România, CDLXXXII/168 şi 170).

[65] Despre ruinele unei biserici, existente la 1871, vezi Acad. R.S. România, ms. 223, f. 343 v.

Despre satul Berbinţeni sau Berbiceni din ţin. Fălciu, vezi doc. de la Arh. St. Buc., ep. Huşi, pach. XLIX şi ms. 545, harta din 1786 (*ibidem*, ep. Huşi, LXI/2 şi B.R., I, 1875, p. 234.

[66] Despre cumpărăturile de ocine făcute de Caracaş jitnicerul vezi *Cat. doc. mold.*, indice. Despre sat vezi şi doc. de la Acad. R.S. România, CDLXXV/3—5.

[67] Despre averea bis. vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 737/1860.

[68] Despre sat vezi doc. de la Acad. R.S. România, pach. DCCVIII. Vezi şi harta moşiei din 1804, cînd era a spătarului Iordache Catargiu (idem, cab. Hărţi).

[69] Despre sat, fost proprietatea m-rii Secu, vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, pach. CXLII şi *Cat. doc. mold.*, indice.

[70] Amintită într-un rezumat al unui doc. din 1571 dec. 29 (*Documente*, XVI, vol. II, p. 3) şi sub numele de Berezintul la 1612 mai 4 (*ibidem*, XVII, vol. III, p. 80). Despre închinarea m-rii la Esfigmen vezi doc. din 1814 oct. 2 (Arh. St. Buc., A.N., MCLXXIII/1).

[71] Vezi şi inscripţiile şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R.S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 84—89) şi catagrafia din 1864 (Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 1556/1864). Despre diverse reparaţii (*ibidem*, dos. 3372/1876).

[72] Despre restaurarea bisericii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 847/1850.

Despre moşia Bicazul, fostă a m-rii Bisericani, vezi Arh. St. Buc., m-rea Bisericani, pach. XIII şi idem, dos. m-reşti, m-rea Bisericani, passim (şi înfiinţare tîrg).

[73] Despre satul Biceşti-Dorohoi vezi hotărnicia din 1814 (Acad. R.S. România, MCLXXXI/66 D).

[74] La 1629 mart. 17 satul B. pe Cracău a fost întărit m-rii Pîngărați (Arh. St. Buc., AN., MMCCCXCVI/7, nr. 66). Vezi și idem, m-rea Pîngărați, pach. III și *Cat. doc. mold.*, indice. Despre sat vezi și Acad. R. S. România, pach. MCDLXXIV și DCCLI—DCCLXXX.

[75] Despre înființarea bis. vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Bîrnova, dos. 12/1840.

[76] La 1607 febr. 6 i se spune *„schitul lui Iosif, numit Bisericanii"* (*Documente*, XVII, vol. II, p. 85).

[77] Din alte două documente, din 1607 mart. 9 și 1608 iunie 23, rezultă că m-rea a fost zidită de Ștefan voievod și de Petru voievod cel Bătrîn (*ibidem*, p. 91 și 160). În alt doc. din 1613 mart. 30, se afirmă însă că a fost zidită de *„Ștefan voievod, nepotul lui... voievod cel Bătrîn și isprăvită de Ștefan voievod cel Bătrîn* (*ibidem*, vol. III, p. 125). N. Iorga o consideră o ctitorie a lui Ștefan cel Mare.

La ⟨1617—1618⟩ iulie 18, Radu Mihnea voievod, văzînd-o *„că este pustie, fără sate"*, îi face unele danii (*ibidem*, XVII, vol. p. 196—197).

[78] Vezi și însemnările de la Acad. R. S. România, Arhiva A. 1580, f. 636—637, 640 (ms. Bobulescu). Despre diverse reparații la biserică și chilii vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Bisericani, dos. 71/1849, Min. Instr. Moldova, dos. 1380/1856, Min. Cult. și Instr., dos. 2989/1875 și ms. 548. Despre averea m-rii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 323/1844, 983/1859. Despre moșiile m-rii la 1845 vezi Acad. R.S. România, MCCLVII/114. Vezi și catagrafia de la Acad. R. S. România, CMXLVI/14. Despre înființarea școlii pe moșia din jurul m-rii, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 770/1859.

[79] Amintită în documente la 1407 ian. 7 (*Documente*, XIV—XV, p. 15).

[80] Vezi și Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 628, f. 450 și 619 și pomelnicele de la Acad. R. S. România, ms. 2865 (din 1750) și 5698, f. 1—35 (sec. XIX). Despre clădirea unor case vezi doc. din 1831 sept. 13 (Acad. R.S. România, CDV/209). Despre diverse reparații vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Bistrița, dos. 11/1837, doc. din 1839 mart. 9 (Acad. R. S. România, DCLX/90) și Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 1565/1864.

Vezi și descrierea m-rii la 1871 (Acad. R. S. România, ms. 228, f. 355—355 v. și 426 v. — 427).

[81] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., A. N., pach, MMDXXXVII.

[82] Vezi și însemnările din sec. XIX transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 84—87). Despre înființarea bis. vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Bîrnova, dos. 12/1840.

[83] Vezi doc. din 1645 iunie 8 (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 372).

[84] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Agapia, pach. XIII.

[85] Vezi doc. din 1628 nov. 5 (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 410). Vezi și idem, m-rea Bîrnova, pach. IV.

[86] În lista monumentelor de arhitectură este trecută o bis. de lemn, fost schit la Bîrcu-Goșmani. Vezi și harta „topograficească" a moșiei la 1815, la Acad. R. S. România, Hărți.

[87] La 1796 nov. 25 satul era al lui Costache Canano (Arh. St. Buc., A.N., MMDCCCXXXVII/2).

[88] Vezi și Arh. St. Buc., Secretariatul de Stat Moldova, indice și dos. 4294 (despre incendiu). Vezi și planul colorat al părții arse din oraș la 1851, întocmit de K. Hodlinski și T. Giușă la Acad. R. S. România, Hărți; tot acolo planul orașului la 1915.

[89] La 1712 ian. 18, Nicolae Mavrocordat arăta că, după *„hainirea"* lui Dimitrie Cantemir în 1711, tătarii *„au arsu de tot și tîrgul Bîrladul și sfîntele biserici cu totul"* (D. Stănescu, *Viața religioasă*, p. 231—232).

[90] Amintită încă la 1594 dec. 12 (*Documente*, XVI, vol. IV, p. 117).

[91] Despre casele vechi din Bîrlad vezi socoteala din 1843 nov. 24 despre construirea uneia de către arhitectul Freywald (Acad. R. S. România, DLXXXVIII/106).

[92] Despre școli vezi și doc. din 1803 mai 24 (Arh. St. Buc., Eforia Școalelor Iași, XXVII/1) și idem, Min. Instr. Moldova, dos. 113/1832, 122/1832, 252/1833; despre reparații, *ibidem*, dos. 240/1851. Despre înființarea școlii de fete, *ibidem*, dos. 1058 și 1060/1859.

[93] Despre înființarea spitalului, prin donația făcută de Elena Beldiman, vezi Epitropia Sf. Spiridon, dos 90 (1838—1841); despre îmbunătățirea făcută la clădirea spitalului (1840—1841), *ibidem*, dos 117; mai tîrziu, localul a rămas pentru școală publică, iar pentru spital s-au cumpărat casele dr. Nicolae Lafari (dos. 171); la 1844 materialele strînse pentru construirea noului spital au fost vîndute (dos. 179); despre starea de ruină a localului, *ibidem*, dos. 357. Vezi și doc. din 1830 (Acad. R.S. România, DCCCLXXV/26 și urm.).

[94] Menționăm că, într-un doc. din 1648 mai 6, este amintit popa Chiriac de la biserica Zberei din Bîrlad (Acad. R. S. România, IX/57). Nu știu care din vechile biserici ale orașului este aceasta.

[95] Bis. domnească din Bîrlad este amintită cu acest nume (ante 1639 ian. 13), 1662 iunie etc. (Acad. R. S. România, DLXIV/76 și Arh. St. Buc., m-rea Bisericani, XV/34). Despre reparații vezi idem, Min. Instr. Moldova, dos. 634/1860.

[96] Despre diverse reparații vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 749/1853.

[97] La 1762 mai 1 Dumitra-Domentina Boul dăruește bisericii parte din moșia Huși-Tutova (Arh. St. Buc., Doc. mold., I/46).

[98] Despre diverse reparații vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 1056/1858 și 659/1860.

[99] Vezi diata Ilincăi Tuchilă din 1763 (Antonovici, *Doc. bîrlădene* IV. p.181—183). Bis. veche de lemn s-a păstrat și în timpul construirii celei de zid; la 1827, se spune că bis. era de lemn, veche, pe temelie de piatră (I. Antonovici, *op. cit.*, I, p. 345).

[100] Vezi doc. din 1802 dec. 12, în care se spune că biserica era ctitoria Sturzeștilor (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, LXXXVI/32).

[101] La 1822 nov. 12, episcopul de Roman scria iconomului Ioan din Bîrlad să sfințească locul pe care Safta Sturza vroia să reclădească biserica Sf. Spiridon (*ibidem*, LXXXVI/37).

[102] La 1827 iulie 4 și 17 noua ctitorie a fost închinată m-rii Neamț (*ibidem*, LXXXVI/42 și 44). Vezi tot pachetul LXXXVI și ms. 607.

[103] La 1632 nov. 1 satul era al lui Dumitru Buhuș logofăt III (Arh. St. Buc., A.N., MMDCCI/1). De la el a rămas fiilor săi, Miron Băcioc și Nicolae Buhuș (idem, A.N., MMDCXXXIX/13); vezi și doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCCCLIII și MCDXXXVII.

[104] La 1800 aug. 12 spătarul Ioan Dabija primea în stăpînire moșia Bîrnova cu cotunurile sale: Ciurea, Ciorbești, Curăturile, Lunca Bîrnovei și Todirelul, foste ale lui Eustratie Dabija (Acad. R. S. România, MDLXXI/83). Vezi și m-rea Bîrnova-Iași.

[105] Vezi și inscripțiile și însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 317—322, 337).

[106] La 1641 april. 22 satul era tot al m-rii Dragomirna, căreia îi fusese dat de ctitori (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 312—313 și *Uricarul*, XXIII, p. 144). Vezi și Acad. R. S. România, CLXXXI/39 și CLXXXV/100 (doc. din 1635 aug. 9).

[107] Despre sat, fost al m-rii Barnovschi, vezi Arh. St. Buc., m-rea Barnovschi, pach. II și lista de doc. de la Acad. R. S. România, MXXIII/35.

[108] La 1635 sept. 2 satul era împărțit între urmașii lui Petrică hatmanul, printre care se afla și Petriceicu mare armaș (Arh. St. Buc., m-rea Răchitoasa, III/7).

[109] Despre arendarea moșiei Blăgești-Tecuci în anii 1826—1846 vezi Epitropia Sf. Spiridon—Iași, dos. nr. 11.

[109bis] Despre sat vezi cartea de judecată din 1635 aug. 13 despre disputa dintre m-rea Florești și Vasile Roșca vornic de gloată (Acad. R. S. România, XCVI/19).

[110] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCDLXV.

[111] Despre sat vezi *ibidem*, pach. MCIII.

[112] Vezi și hotărnicia satului la Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Bîrnova, dos. 67/1887.

[113] Despre situația bisericii din Bodești—Precista, planul școlii etc. vezi Epitropia Sf. Spiridon, dos. 361 (1855—1862).

[114] Despre casele boierești ale lui Toma Cantacuzino fost mare vornic, lăsate fiicei sale Catrina la 1667 mart. 3, vezi doc. de la Muzeul Porțile de Fier din Drobeta-Turnu Severin. Despre bis. veche și o cetățuie, existentă la 1871, vezi Acad R. S. România, ms. 228, f. 452—453 v.

[115] Vezi însemnările și pomelnicul transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 25—28).

[116] La 1659 iulie 22 satul, cu curți gata, a fost dăruit de Grigore Ghica lui Andronic fost postelnic; el fusese pierdut de Vasile Ceaurul hatmanul pentru *„răutatea ce au făcut în această țară cu oștile lor străine"* (Arh. St. Buc., m-rea Bogdana, XXII/1). Eustrație Dabija a recunoscut și el dania la 1662 mart. 19, dar apoi l-a restituit lui Vasile hatmanul, la 1662 nov. 6, cînd acesta s-a întors din pribegie (*ibidem*, XIII/4). Vezi întreg pachetul și *Cat. doc. mold.*, indice.

[117] Vezi testamentul ctitorului Solomon Bîrlădeanu din 1670 aug. 5 (Arh. St. Buc., Mitr. Mold., CXLV/12, ms. 522, f. 235 v. 237 și Arh. St. Iași, CLXIV/24).

[118] La 1755 ian. 12 egumenul m-rii vinde un sat al m-rii episcopiei de Roman ca să repare m-rea; *„întîmplîndu-se de s-au surpat sfînta mănăstire de cutremur, fiind risipită și foarte rău stricată, întru care avînd multă trebuință a să drege"* (I.N., 1924, p. 31 și Arh. St. Buc., ms. 522, f. 168 v.—169 v.).

[119] Menționăm că în lista monumentelor de arhitectură sînt trecute două mănăstiri cu numele Bogdana: una în raionul Tg. Ocna și alta în raionul Vaslui.

[120] Vezi și însemnările din 1726 și 1803 (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 110 și 160—161), precum și inscripțiile, însemnările și documentele — începînd cu testamentul ctitorului, Solomon Bîrlădeanu din 1670 — toate transcrise de C. Bobulescu (*ibidem*, f. 167—186).

[121] Despre construirea unei biserici pe locul celei arse de la Bogdana vezi doc. din 1738 nov. 21 (Acad. R. S. România, CXCIX/58). Despre diverse reparații vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. și Cult., dos. 355/1857, f. 6 ș.u. și 1010/1866. Despre averea mînăstirii vezi idem, Min. Instr. Moldova, dos. 657/1851, 900/1859 și Min. Cult. și Instr., dos. 1398/1864. Despre cheltuielile m-rii în anii 1851—1858, vezi Acad. R. S. România, CMXXVIII/41—66.

Despre înființarea școlii de pe moșia din jurul m-rii, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 772/1853 și 1114/1858.

[122] Despre moșiile m-rii la 1845, vezi Acad. R. S. România, MCCLVIII/114.

[123] Despre starea schitului vezi doc. din ⟨c. 1803⟩ (Acad. R. S. România, DCCLVII/44).

[124] Despre schitul Bogdănești—Bacău (acesta?), închinat de Anastasia Palade m-rii Neamț, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 949/1857. Vezi și planul moșiei B. la Acad. R. S. România, Hărți.

[125] Vezi şi inscripţiile şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 299, 302—305 şi 308)

[126] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ep. Roman, pach. XXII.

[127] Vezi Acad. R. S. România, ms. 228, f. 375 şi ms. 229, f. 273.

[128] Despre repararea bisericii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 855/1860.

[129] Despre desfiinţarea schitului vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 786/1860 unde se reproduce şi pecetea schitului.

[130] Despre sat vezi şi Arh. St. Buc., ep. Huşi, pach. XLVII.

[131] Amintită la 1411 ian. 6, cînd devine metoh al m-rii Bistriţa (*Documente*, XIV—XV, p. 24).

[132] La 1660 ian. 24, satul era al lui Miron Băcioc şi Nicolae Buhuş (Arh. St. Buc., A.N., MMDCXXXIX/13). Despre sat vezi şi idem, m-rea Neamţ, pach. LXXIV, CXVII, CXXXVII etc. şi catagrafia din 1844—5 (*ibidem*, MCLXIX).

[133] Vezi doc. din 1446 iunie 6 (*Documente*, XIV—XV, p. 219). Vezi şi doc. din 1623 nov. 6, prin care se întăreşte lui Ionaşco Grecul vistier din Păşcani ocine la Păşcani *„şi mănăstirea de la Boeşte“* (Arh. St. Buc., A.N., CCXVIII/9). În AER, 1936, p. 189, este amintită la Boiştea Boierească — Bacău o bis. de lemn *„înconjurată de zid de piatră de un metru şi jumătate lăţime“*.

[134] Vezi şi inscripţiile şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 112—115 şi vol. II, f. 43—45).

[134bis] Vezi şi planul moşiei Poiana Bojila la 1817 (Acad. R. S. România, Hărţi).

[135] La 1605 e amintit satul Boboleşti numit acum Boldeşti (*Documente*, XVII, vol. I, p. 209).

[136] Despre sat — numit şi Băloteşti — vezi numeroasele doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Agapia pach. I şi V şi Acad. R. S. România, pach. MCDXLII.

[137] Vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MXXIII, MXXV, MCDLVIII şi lista de doc. privind moşia Boraşti (idem, MXXXII/11—13 şi 21).

[138] La 1819 mart. 16, locuitorii din Borca dau zapis că vor face cu cheltuiala lor lemnăria necesară bisericii ce se ridica în sat (Acad. R. S. România, MDXCIV/12). Vezi şi planul moşiei la 1915 (idem, Hărţi).

[139] La 1638 mart. 2, satul, hotărnicit, era întărit de V. Lupu m-rii Secu (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, LIX/13). La 1657 aug. 18, Varlaam, fostul mitropolit, lăsa la moartea sa satul m-rii Secu (*ibidem*, LXXXVIII/16).

[140] Despre acest sat scutit de dări pentru a ţine straja pe Tazlău vezi doc. din 1629 april. 10 (Arh. St. Buc., m-rea Tazlău, IV/7) şi N. Stoicescu, *Curteni şi slujitori*, p. 158.

[141] Despre repararea bisericii din Boroaia vezi şi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 741/1851.

[142] Despre satul Boroşeşti al fam. Palade vezi hotărnicia din 1762 (Acad. R. S. România, MCDLXV/16).

[143] Despre arendarea moşiei şi starea bisericii, vezi Epitropia Sf. Spiridon—Iaşi, dos. 354 (1854—1867).

[144] Vezi şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România Arhiva 1610, vol. I, p. 88—97 şi 318).

[145] Bis. domnească din Borzeşti este amintită în doc. la 1653 dec. 3, cînd obţine unele scutiri de dări (Acad. R. S. România, CCCLIII/62). La 1694 mart. 20, Constantin Vodă Duca, constatînd că biserica stătea *„pustie de cîtăva vreme“*, o dă sub ascultarea m-rii Bogdana (Acad. R. S. România, DCC/2).

[146] Vezi și inscripțiile transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 164—165), descrierea bisericii la 1871 (Acad. R. S. România, ms. rom. 223, f. 389) și doc., idem, pach. MCCXLVI.

[147] Vezi doc. din 1740 mart. 20, prin care domnul Moldovei întărește închinarea bis., făcută de Lupu Poroțchi pîrcălab, la m-rea Sf. Arhangheli din Iași, acordîndu-i și unele scutiri de dări (Acad. R. S. România, DCXXIII/178).

[148] La 1833 mart. 6, arhimandritul Melchisedec scria mitropolitului Veniamin Costachi că trebuie să răspundă Consistoriului cînd vor fi gata planurile bisericilor ce urmau să se zidească la Bosancea și Uidești (Acad. R. S. România, MXCII/52).

Vezi și opisul de doc. al satului, fost proprietatea lui Mihai Sturza, la Acad. R. S. România, XV/49 și 60.

[149] Amintită la 1845 sept. 6 (Acad. R. S. România, DCCCLXXVII/10).

[150] Despre sat vezi Acad. R. S. România, pach. DCXXXIII.

[151] Bis. este amintită în doc. la 1625 dec. 26 (Arh. St. Buc., m-rea Rîșca, XXVI/3). Despre repararea bis. din Botești, sat al m-rii Rîșca, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 1022/1855.

Despre satul Botești-Fălciu, numit și Raiu, vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDLXIII/80—84 și Arh. St. Buc., A.N., pach. MMDCCLXXVI ș.u.

[152] Vezi și Arh. St. Buc., Secretariatul de stat Moldova, indice și numeroasele doc. relative la bresle de la Acad. R. S. România, pach. MCLXXXII. Vezi și planul orașului Botoșani la Arh. St. Buc., Min. Lucr. publice, dos. 177/1860.

[153] Despre *„înfrumusețarea"* orașului Botoșani vezi doc. din 1858 iunie 5, prin care colonelul F. Mavromati este însărcinat cu această problemă, urmînd să se ocupe de alinierea ulițelor, *„paveluirea"* piețelor, refacerea clădirilor publice etc. (Acad. R. S. România, DCXIII/91). Vezi și aqua-forte din 1788 (idem, Stampe, GS, I, Trattner J.T. 8).

[154] Vezi doc. din:

— 1787 oct. 26, în care este amintit ratoșul pitarului Chiriac Cristian (B.C.I., VIII, p. 8);

— 1798 oct. 15, prin care Grigore Bolfosul, Hristea și Sava Bolfosul cumpără un han sau ratoș în Tîrgul Vitelor cu 1550 lei (Arh. St. Buc., A.N., Trib. Botoșani, DCCCXXXVII/2);

— 1859 iunie 22, în care se spune că *„soborul evreesc"* din Botoșani vînduse un han din oraș la 1841 (*ibidem*, DCCCIV/8);

— 1814 april. 27, prin care serdarul Manolachi Radu dă agăi Alex. Calimah 1/2 din moșia sa Negoești-Tutova în schimbul unui ratoș de piatră din Botoșani (*Uricarul*, VI, p. 210) etc.

[155] Despre școli vezi și Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 251/1832, 259/1832, 297/1834, 205/1842 etc. Despre reclădirea școlii, *ibidem*, dos. 721/1854; despre înființarea școlii de fete, *ibidem*, dos. 1173/1859; despre localul școlii vezi doc. din 1844 dec. 16, în care se propune cumpărarea altui local de școală, cel existent fiind departe de centrul orașului (*ibidem*, Doc. moldovenești, III/102).

Despre localul liceului vezi doc. din 1775—1883 la Arh. St. Buc., Proprietățile Statului Moldova, pach. 3.

[156] Despre construirea unui nou spital cu devizul arhitectului R. Cugler vezi Epitropia Sf. Spiridon—Iași, dos. 207 (1846), 219 (1846—1853), 291 (1851—1856) passim; despre reparațiile necesare vezi dos. 500 (1867—1874).

Vezi, de asemenea:

— contractul meșterilor „chetrari" în 1851 mart. 6 să facă zidul din jurul spitalului cu 7980 lei (Acad. R. S. România, MDLXXXIII/259);

— contractul lui David Smil din 1851 mart. 9 pentru 100 000 cărămizi mari (*ibidem*, doc. nr. 260);

— contractul din 1851 mart. 16 pentru piatră de lucru (*ibidem*, doc. nr. 263);
— contractul din 1851 april. 25 pentru var (doc. nr. 266);
— contractul din 1851 mai 8 pentru 34 000 de oale pentru acoperit zidul împrejmuitor (doc. nr. 268) etc.

Spitalul avea și un paraclis, amintit la 1848 oct. 21 (*ibidem*, MDCLII/86).

[157] La 1729 oct. 1, Grigore al II-lea Ghica declara că Agafton sihastrul *„au mers în codrul ce este pe locul domnăsc la ocolul Botășenilor și au curățat pădure și și-au făcut mănăstioară cu chilii și și-au pus pomeți pe lîngă chilii"* (N. Iorga, *Studii și doc.*, V, p. 232).

La 1827, schimonahia Magdalena, stareța schitului, arată domnului *„în strălucitele înălțimei voastre zile începîndu-să și întemeindu-să mănăstire, după cum s-au și pus în lucrare"* (*ibidem*, p. 270).

[158] Despre strădaniile de a se termina noua biserică vezi doc. din 1841 iulie 12 (Acad. R. S. România, CMLXXXVII/87). Vezi și doc. din 1844 febr. 8 și catagrafia din 1853 (Arh. St. Buc., A.N., MMCDXLIII/36 și Min. Instr. Moldova, dos. 731/1853). La 1862, schitul se desființase (idem, dos. m-rești, schitul Agafton, dos. 1/1862). Despre diverse reparații, idem, Min. Cult. și Instr., dos. 1340/1863.

[159] Despre m-rea Doamnei din Botoșani vezi și Arh. St. Buc., schitul Agafton, pach. I, III, IV, VI. Despre averea m-rii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 898/1860. Despre diverse reparații, *ibidem*, dos. 565/1849, dată la care pompierii vegheau orașul din clopotnița bisericii.

[160] N. Iorga (R.I., 1926, p. 186) crede că *„biserica de la curte"* (deci bis. domnească) e *„una din ale doamnei lui Rareș"*, la 1806 spunîndu-se *„biserica domnească a Ospeniei"*. De la această biserică domnească și-a luat apoi numele mahalaua Sf. Gheorghe, amintită deseori în documente: 1789 iunie 16, 1799 iulie 1, 1815 ian. 14, 1829 nov. 16 etc. (Arh. St. Buc., Doc. moldovenești, I/76, II/65, A.N., Trib. Botoșani, DCCCXXV/1, DCCCV/18 etc.). Despre milele bis. domnești de la curte vezi și Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 485. Vezi și însemnarea din 1641 transcrisă de P. P. Panaitescu, *Catalogul ms. slave*, II, ms. la Acad. R. S. România, p. 353.

[160bis] Vezi și însemnarea din 1641 amintind bis. Sf. Gheorghe (P. P. Panitescu, *Catalogul ms. slave*, II, ms. la Acad. R. S. România, p. 353).

[161] Mahalaua Sf. Ioan, numită și Morărești, este amintită la 1764 și 1834 mart. 3, april. 15 etc.; la 1796 oct. 24, este numită numai mahalaua Morărești (Arh. St. Buc., A.N., Trib. Botoșani, DCCCXVIII/8 și DCCCXXVI/2 și Acad. R. S. România, MCXXIX/2).

[162] În documentul de la Constantin Racoviță din 1750 se spune că *„biserica de piatră ce este la Tătărași, la ocolul Botoșanilor, făcută din temelie de fericitul Ștefan vodă, fiind foarte frumoasă, din primejdioasele vremi mai dinainte și din nepurtare de grije stricîndu-se une și altele, au rămas goală de tot. Iar acum, prea înălțatul nostru domn, socotind cu milă către patria sa, au pus la cale și la mai bună stare și biserica aceasta, de au făcut-o mănăstire"*.

La 1752 sept. 2, Matei Ghica arată că bis. *„după trecere vremilor rămîind descoperită și surpată de zidirile ei, au înnoit-o de iznoavă"* mama lui Constantin Racoviță *„și au împodobit-o cu veșminte"*. Domnul, *„vrînd a o aduce la mai bună și înaltă stare"*, a *„pus-o în rîndul mănăstirilor și a mai înnoit cele surpate și a îngrădit-o, făcînd chilii și alte ce trebuiește și a împodobit-o cu toată podoaba ce s-au căzut unui dumnezăescu lăcaș, atît den lăuntru cît și den afară"* (N. Iorga, *Studii și doc.*, V, p. 247—248).

[163] Vezi și catagrafiile din 1851 și 1864 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 700/1851 și Min. Cult. și Instr., dos. 1400/1864). Despre diverse reparații, vezi *ibidem*, dos. 1472/1865. Vezi și Muzeul de artă al R. S. România, CR, III, Rosemblat 222 și însemnările de la Acad. R. S. România, ms. 1580, f. 492.

[164] Mahalaua Treisfetitelor din Botoșani, zisă și Grecimea, este amintită la 1830 iulie 7, 1847 ian. 18 etc. (Arh. St. Buc., Trib. Botoșani, DCCCXX/12 și 14).

[165] La 1845 oct. 6, este pomenită mahalaua Sf. Voievozi, ceea ce dovedește că biserica este mai veche (Arh. St. Buc., A.N., Trib. Botoșani, DCCCV/42).

[166] Vezi și doc. din 1765 iunie 4 (Acad. R. S. România, CCLXXIV/90). Vezi, de asemenea, doc. din 1766 april. 23, în care este pomenită biserica lui Manole, numită, la 1802 sept. 14, biserica Vovidenia (Arh. St. Buc., A.N., Trib. Botoșani, DCCCXXXV/1 și 3).

[167] Vezi doc. din ⟨1617 april. 20—1618 mart. 20⟩, unde se spune că Băseanul vornic cheltuise 100 de ughi *„pentru o biserică care era pustie de mulți ani... și clopotniță"* (*Documente*, XVII, vol. IV, p. 148). La 1625 dec. 26, Necoară Băseanu vinde partea sa din Boțești *„cu biserici și cu clopotniți și cu curți"* lui Pană vistierul (*ibidem*, vol. V, p. 378).

[168] Despre satul Boureni, fostă proprietate a lui Mihai Sturza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DXV/27 și pach. MCXXXVIII—IX.

[169] Amintită la 1446 mart. 5 (*Documente*, XIV—XV, p. 217).

[170] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXVIII și Arh. St. Buc., Mitr. Mold., pach. VII și ms. 528.

[171] La 1656 mart. 10 1/2 din sat cu case boierești a rămas lui Grigore Hăbășescu, în urma împărțelii cu fratele său, Ion (Arh. St. Buc., ms. 578, f. 248 și ms. 579, f. 154 v.). Vezi și idem, Doc. mold., pach. XIII (B.-Roman).

[172] Despre sat, fost al m-rii Bisericani, vezi perilipsisul de doc. de la Acad. R. S. România, CMXLVI/10.

[173] Despre repararea bisericii din Branistea, sat al episcopiei Roman, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 1401/1856. Despre sat vezi doc. la Arh. St. Buc., ep. Roman, pach. I și dos. m-rești dos. 1/1838.

[174] Despre acest schit ni s-au păstrat foarte multe documente. Despre construirea schitului vezi cartea de milostenie din 1808 oct. 1 a eromonahului Dositei de la schitul Crucea de Jos, pentru a strînge ajutor în vederea sfințirii acelui schit (Arh. St. Buc., schitul Brazi, LXXV/1).

Despre sfințirea paraclisului nou al schitului vezi scrisoarea episcopului de Roman, Meletie, din 1826 sept. 23 (*ibidem*, LXXII/15).

La 1826 dec. 4, același episcop dă voie egumenului de la Brazi să mute biserica veche a schitului pe una din moșiile acestuia, Răpedea sau Tăbăcești, iar în locul acestei biserici să zidească una nouă (*ibidem*, LXXII/17). La 1827 iunie 15, mitropolitul Veniamin Costachi își dă și el aprobarea pentru această mutare, dar nu acceptă stabilirea călugărițelor la noul schit, deoarece era prea aproape de schitul de călugări (*ibidem*, LXXII/20).

Despre reconstruirea bisericii vezi planul din 1833 iulie 2, contractul meșterilor din 1833 iulie 2 și contractul arhitectului Ion Craus din 1834 febr. 21 (*ibidem*, XIX/5, 6, 7). Despre sfințirea bisericii noi vezi scrisoarea din 1836 febr. 5 (*ibidem*, LXXII/31). Vezi și lista din 1837 april. 23 de lucrurile din paraclisul vechi din curtea schitului (*ibidem*, LXIX/16).

Despre stricăciunile pricinuite de cutremurul din ian. 1838 vezi „arătarea" către mitropolie din 1838 ian. 29 (*ibidem*, LXIX/17 și 24 și LXXV/19).

La 1840 ian. 6, ieromonahul Dimitrie de la schitul Brazi cerea mitropolitului Veniamin Costachi să aprobe clădirea unei biserici mai în codru, care să țină tot de schitul Brazi (Acad. R. S. România, MXCII/63).

Vezi și condicile de socoteli de la Arh. St. Buc., dosare m-reștii, schitul Brazi, dos. 2/1831—1836, 9/1833—1834, 14/1839—1850 și catagrafiile din: 1830, 1833, 1845 și 1847 (idem, schitul Brazi, XIX/2 și 3, LXIX/7 și 9 și Min. Cult. și Instr. Moldova, dos. 408/1845 și 313/1847).

Despre desființarea schitului vezi *ibidem*, dos. 786/1860, f. 535 ș.u., unde se reproduce și o catagrafie, și dos. 783/1860, unde se reproduce iarăși o catagrafie.

[175] La 1816 oct. 16, Dositei închină schitul său episcopiei de Roman (Arh. St. Buc., schitul Brazi, XXXVIII/7). La 1825 ian. 25, Dimitrie, starețul schitului, scrie

episcopiei de Roman că nu poate să-şi ţină făgăduiala de a-i închina schitul, deoarece nu-i dă voie mitropolitul, schitul ţinînd de m-rea Bogdana, care era metohul mitropoliei (*ibidem*, LXXII/12). La 4 mai în acelaşi an, schitul era închinat ca metoh mitropoliei (Acad. R. S. România, CMXXVI/19). Vezi şi diata lui Dimitrie erosimonah din 1839 iunie 24, pe care acesta închină mitropoliei schitul Brazi sau de la Cruce (Arh. St. Buc., m-rea Bogdana LVI/3 şi 8).

[176] Vezi şi hotărnicia din 1757 (Acad. R. S. România, MCCXLIX/54).

[177] Schitul Bradul, zidit de Varlaam episcopul de Huşi, este amintit la 1695 sept. 18, cînd primeşte o danie (Arh. St. Buc., ep. Huşi, XII/26). Este foarte posibil ca acesta să fie schitul Brădiceşti, zidit tot de Varlaam (*ibidem*, XXIV/29). În orice caz, nu pare a fi schitul Drăgeşti, care se mai numea şi Bradu.

[178] Pentru datarea schitului vezi doc. din 1691 dec. 28, prin care Maria, soţia răposatului Nicolae Racoviţă fost mare logofăt, dăruieşte bisericii Buna Vestire, făcută de episcopul Varlaam, moşie la Brădiceşti, pentru a deveni şi ea ctitoră (Arh. St. Buc., ep. Huşi, XXV/16). Schitul este amintit de nenumărate ori în documente la sfîrşitul secolului al XVII-lea şi la începutul celui următor: 1692—1693, 1693 oct. 12, 1696 mart. 15 şi mai 15, 1698 aug. 25, 1700 mart. 30, 1703 mart. 15 şi oct. 12, 1696 mart. 15 şi mai 15, 1698 aug. 25, 1700 mart. 30, 1703 mart. 15 şi aug. 12 etc. (Arh. St. Buc., ep. Huşi, XIV/5 şi 6, XVII/17 şi 18, XXII/5 şi 10, XXIII/3 şi 5, XXIV/11). Vezi şi doc. din 1712 nov. 2 şi 1729 april. 22, privind închinarea schitului la ep. *Huşi* (ibidem, XXV/25 şi 28).

[179] Despre diverse reparaţii şi refaceri vezi Arh. St. Buc., Min. Inst. Moldova, dos. 370/1845 şi 693/1851, Despre averea schitului vezi idem, ep. Huşi, pach. XXII, XXIII, XXIV, XXV, etc.

[180] Vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MXLIII.

[181] La 1723, Mogîldea Bräescu medelnicer a dăruit nepotului său Miron Gorovei satul Brăeşti (Acad. R. S. România, MDXXXII/7). Despre satul Brăeşti sau Corlăteşti, fost al familiei Crupenski, vezi doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. CXXVI şi CXXXVIII.

[182] Despre sat vezi Arh. St. Buc., ep. Roman, pach. IV.

[183] Despre satul Brăhăşoaia=Tăcmăneşti al fam. Cuza la 1806 vezi doc. de la Acad. R. S. România, MDCXLI/32 şi urm.

[184] Vezi şi opisul de doc. ale satului, fost proprietatea lui Mihai Sturza (Acad. R. S. România, DXV/22).

[185] Despre sat vezi Acad. R. S. România, pach. MCDXCVI.

[186] La 1660 oct. 21, satul era al m-rii Neamţ, dăruit de Iorga postelnicul (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, XXXVIII/1). La 1680 iul. 23, satul cu curţi a fost dat schimb lui Constantin mare postelnic (*ibidem*, LIX/18). Vezi şi planul moşiei B. la 1871 la Acad. R. S. România, Hărţi.

[187] Vezi şi Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 317—318, 323, 327—330. Despre ruinele unei bis. şi un schit, la 1871, vezi idem, ms. rom. 223, f. 358 v.

[188] La 1665 ian. 20, satul a fost dăruit m-rii Secu de Nistor — Nicodim Batişte, rudă cu ctitorul m-rii, Nistor Ureche (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, LXVIII/4). Despre sat vezi tot pachetul. Vezi şi lista acareturilor metohului m-rii Neamţ la 1855 (Acad. R. S. România, MLIX/4—6).

[189] Vezi şi inscripţiile şi însemnările din sec. XVIII—XIX transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 311—316). Despre o cetăţuie, existentă la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 223, f. 369—370, 446.

[190] Amintită în doc. la 1647 mart. 23 (Acad. R. S. România, MCCLXXXII/7). Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. M. Un sat Brătuleni este acum inclus în teritoriul oraşului Iaşi. Vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCCLXXXIII.

[191] Despre fosta bis. de lemn vezi idem, ms. rom. 229, f. 93.

[192] La 1635, satul se afla în stăpînirea lui Mitrofan, episcop de Roman, fiind cumpărat de la Vasile Aronescu (Arh. St. Buc., ms. 628 f. 551 v.). La 1657 aug. 18, Varlaam, fost mitropolit, l-a lăsat cu limbă de moarte m-rii Secu (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, LXXXVII/16). Vezi și *Cat. doc. mold.*, indice.

[193] Despre urmele unei bis. vechi, existente la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 223, f. 165.

[194] Despre urmele unei biserici din satul părăsit Văculești, existente la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 225, f. 406 v. Despre satul Broscăuți vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CMLII. Vezi și hotărnicia din 1865 a satului B.-Dorohoi (Arh. St. Buc., AN, MMDCCCLXXIX/85—87) și doc. de la Acad. R. S. România, MDLXXXI/50, MDLXXXIV, MDCLII etc.

[195] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Agapia, pach. VII.

[196] La 1643 ian. 4, părți din sat, unde a fost tîrgul Broșteni, erau ale lui Gheorghe Moțoc vornic (Arh. St. Buc., m-rea Sf. Ioan Zlataust, XVIII/5, 6). Vezi și „Arhiva ist.“, I/2, 1865, p. 20—21. Vezi mai jos și Tîrgul Broaștei.

[197] Despre sat vezi perilipsisul de doc. de la Acad. R. S. România, CMXLVI/2 și 7. Despre școala din sat vezi și Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 306/1838.

[198] Despre sat, fost al fam. Cuza la 1864, vezi Acad. R. S. România, MDCXLII/95.

[199] La 1805 ian. 19, cînd l-a închinat m-rii Slatina, Gavriil Capșa era *„ctitorul schitului“*, despre care declara că fusese înzestrat cu moșii *„dintru început“* de neamul său (I.N., 1928, p. 206 și Acad. R. S. România, MCXXIII/266—272). Vezi și Acad. R. S. România, CXV/7 și 10 (doc. din 1766 și 1772). Vezi și doc. din 1793 iulie 28, unde se spune că Ștefan Capșa zidise un paraclis și pusese temeliile bisericii. La 1805 se arată că biserica făcută de Șt. Capșa fusese de lemn și că Ianache Cantacuzino clădise bis. de piatră (Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 66—68). La 1789 aug. 18, ctitor era considerat însă acesta din urmă (*ibidem*, VII, p. 241).

[200] Vezi și doc. din (1843) (Acad. R. S. România, DIX/2). Vezi și numirea de preot la Broșteni făcută de mitropolitul Veniamin la 1803 dec. 2 (Acad. R. S. România, MDXXIII/38). Vezi și planul moșiei B. la 1873 (idem, Hărți).

Despre *„alcătuirea“* tîrgului Broșteni, în puterea cărții lui Ioniță Sandu Sturza, vezi doc. din 1825 iulie 20 (Acad. R. S. România, MDXX/67).

[201] Vezi și doc. din 1763 aug. 28 (Acad. R. S. România, XCVI/149). La 1766 iunie 30, moșia B. era a lui Mihalache Luca vtori grămătic (Acad. R. S. România, MDXXXVI/6. Despre moșia B. (=Tansa și Dagîța) vezi *ibidem*, pach. MCDLX.

[202] Mai tîrziu la Brusturi avea metoh m-rea Neamț (vezi Acad. R. S. România, MLIX/4—6).

[203] Vezi și însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 186—194).

[204] La 1659 nov. 30, satul și curțile au fost date de Ștefăniță Lupu lui Racoviță Cehan mare logofăt; prin confiscarea satului, domnul căuta să se despăgubească de pierderea produsă tatălui său, Vasile Lupu, de fostul său mare logofăt, Gheorghe Ștefan, care i-a succedat ca domn (Arh. St. Buc., A.N., CI/23). Vezi și Acad. R. S. România ms. rom. 228, f. 304 v. și 342. La 1823, bis. era încă în funcțiune (Acad. R. S. România, DCCV/161).

[205] Despre sat vezi și doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCXXIII.

[206] Despre sat vezi doc. de la *ibidem*, pach. CDLXVI.

[207] Despre desființarea schitului vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Moldova, dos. 785/1860, f. 1 și urm.

[208] Vezi și Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 138, 196 și 270—271 (inscripții, bis. Buciumi de Jos) și vol. II, f. 241—242 (însemnare 1799, schitul

Buciumi). După cum rezultă dintr-un doc. din 1633 ian. 5, schitul ceruse să fie luat ca metoh de schitul Brazi, dar egumenul acestuia sfătuise pe călugărițe ca schitul să devină metoh al m-rii Bogdana (Arh. St. Buc., m-rea Bogdana, L/3).

La 1839 iunie 20, Meletie, episcopul Romanului, aprobă mutarea călugărițelor de la schitul Buciumi din ținutul Bacău la schitișorul Trotușani, urmînd ca biserica din Buciumi, fiind așezată în mijlocul satului, să devină biserică de mir. La 2 sept. același an, într-o revenire a episcopului, se cere ca, înainte de mutarea călugărițelor la Trotușani, să se facă chilii la acel schit. (Arh. St. Buc., schitul Brazi, LXVII/9 și 10). Vezi și idem, dos. m-rești, m-rea Bogdana, dos. 56/1857 și doc. din 1845 aug. 10 despre numire de dascăl (idem, Doc. mold., XVI/36).

208 bis. Vezi și însemnările și inscripțiile transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 264—269).

209 Vezi și doc. de la Arh. St. Buc., AN, pach. MMDCCCXXII. Despre satul B.-Neamț vezi Acad. R. S. România, pach. MCDLXVI și LXVIII 69 (doc. din 1633 ian. 25, cînd satul era al lui P. Boldescu).

210 Despre numire de dascăl la bis. din Bucșești-Tecuci vezi doc. din 1845 mai 27 (Acad. R. S. România, MDLXXIV/109); vezi și doc. următoare.

210bis Vezi și planul moșiei București pe rîul Bîrlad la Acad. R. S. România, Hărți.

211 Despre satul B.=Guranda vezi perilipsisul de doc. din 1827 (Acad. R. S. România, MCLXXXI/45).

212 La 1662 sept. 16, satul a fost vîndut schitului Dealul Mare al lui Iane Hadîmbul postelnicul de egumenul m-rii Bîrnova (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 199—200 v.). La 1676 mart. 22 satul B. *„de sub codrul Iașilor“* era întărit schitului Dealul Mare (*ibidem*, ms. 629, f. 429—433). Despre satul Budești-Cîrligătura vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Galata, pach. III.

213 Despre stăpînirea moșiei Budești-Neamț cu siliștele din jur de către frații Nicolae și Alecu Ghica vezi doc. din 1838 sept. 7 (Acad. R. S. România, MDXLI/85). Preotul de aici este amintit la 1832 oct. 20 (*ibidem*, MDLXXV/98).

214 La 1667 mart. 9 curțile lui Toma Cantacuzino fost mare vornic au fost lăsate fiului său, Ștefan paharnic (Muzeul Porților de Fier — Drobeta-Turnu Severin). Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLVI.

215 Despre o bis. veche, amintită la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 230, f. 345.

216 Vezi și Arh. St. Buc., m-rea Bîrnova, XII/11 și idem, dos. m-rești (și hotărnicie).

217 Despre zidirea m-rii vezi doc. așezămînt din 1627 mart. 20. La 1627 mart. 4 și 1628 nov. 18, i se spune m-rea *„nou zidită“* Hangu, cu hramul Vovidenia (Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 375—376 și DCXX/3 și Arh. St. Iași, D/6). Vezi și catagrafia din 1864 (Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 1544/1864) și doc. privind averea și diverse pricini ale m-rii de la Acad. R. S. România, pach. DCXII.

217bis Vezi și planul *„topograficesc“* al moșiei Bodești, *„ce-i zic acum Bușui“* din 1849 (Acad. R. S. România, Hărți).

218 Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DLXVII—DLXVIII.

219 Vezi doc. din 1628 april. 17 unde se spune că satul s-a numit Grigorești (Muzeul Ploiești, nr. 6423, f. 8).

220 Amintită la 1637 oct. 26 (Acad. R. S. România, DCCCLXXV/59).

221 Într-o copie a unui doc. datat 1679 mart. 8, Isaia ieromonahul Caragea arată că el este ctitorul schitului Bulucul cu hramul Sf. Treime și că la sfințirea lui răzeșii din Odobești au dăruit un loc (Acad. R. S. România, MDXLIV/3). Datarea documentului nu este însă sigură. Pe de altă parte, un monah Gherasim

Caragea este ctitorul schitului Vinășești ot Caragea de lîngă Odobești. Vezi și doc. din 1856 iulie 10 despre schitul Bulucul (*ibidem*, MDXLV/74).

Sihăstria din vîrful măgurii Odobeștilor — cum i se mai spune schitului Buluc din măgura Odobeștilor — este amintită la 1783 febr. 20 (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, LXX/24). Vezi și izvodul de cheltuielile făcute cu clădirea schitului Buluc-Putna din 1813 mai 20, unde se arată și cine anume dăduse banii pentru construcție (*ibidem*, CXXXV/15).

Despre schitul Buluc posedăm multe știri din sec. XIX:

— La 1831 iulie 20, Vasile Ungureanu dulgher se angajează să construiască 10 chilii și un arhondaric la schitul Buluc (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, CXXIX/74);

— La 1833 febr. 12, Vasile Miron și Ioan Stoica se angajează și ei să facă 6 chilii (*ibidem*, CXXIX/85);

— Vezi și doc. din 1833 april. 1 — cheltuielile cu facerea arhondaricului — 1833 mai 22 și 1834 iunie 11 — despre construirea unui beci — 1834 mai 22 — învoială pentru 2 000 de cărămizi etc. (*ibidem*, CXXIX/86—88, 89, 90, 95).

Vezi și catagrafiile din 1836 oct. 12, 1842 nov. 30 și fără dată și izvodul de lucruri din 1842 aug. 10 (*ibidem*, CXXIX/127, 129, 153 și CXXXIV/5). Vezi și Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 794/1853, 1339/1855.

Vezi și condica de doc. a schitului Buluc, începînd din 1679 mart. 8 (Acad. R. S. România, CMLXXVII/1—25).

222 Despre repararea bisericii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 693/1851. Despre sat vezi numeroasele doc. de la Arh. St. Buc., ep. Huși, pach. XII, XV, XVIII etc. și dos. m-rești.

223 La 1695 iun. 20 se vinde un loc episcopului de Rădăuți la Burdușești unde acesta făcea biserică (Arh. St. Buc., m-rea Brazi, XXVIII/43).

224 Vezi și hotărnicia moșiei la 1849 (Acad. R. S. România, MCDXXIV/23).

225 Vezi și hotărnicia din 1830, satul B.-Iași (Acad. R. S. România, MCCLXXIV/44).

226 La 1682 mai 6, ctitorul declara că a zidit o m-re la obîrșia Văii Ciocăneștilor, pe care a închinat-o la *„sfînta, slăvita Sfetagora, la m-rea ce să chiamă Esfegomeni“* („Făt Frumos“, I, p. 307 și Ghibănescu, *Surete*, VII, p. CXLVII). Gavriil Costachi a fost mare vornic în anii 1675, 1679—1685, 1686—1687. Despre el vezi N. Stoicescu, *Dicționar*, p. 380—382. Despre milele schitului dintre 1685—1740 vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 454—455 și doc. din 1733 iulie 21 (Arh. St. Buc., m-rea Florești, III/2). Vezi și doc. din 1733 ian. 21, 1825 aug. 18 etc. (Arh. St. Buc., m-rea Florești, III/2 și A.N., CXC/17).

227 La 1641 ian. 31, satul era al lui Lupu Prăjescu medelnicerul, cumpărat de la urmașii lui Goia vornicul (Arh. St. Buc., m-rea Doljești, XV/17, nr. 11). La 1693 dec. 3, familia Sturza dăruia satul lui Matei Filipescu fost mare stolnic, fosta lor rudă (Arh. St. Buc., ms. 1364, f. 126).

228 Despre sat vezi și doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamț, pach. XXI, unde se află și un plan al moșiei.

229 Vezi și doc. nedatat de la Arh. St. Buc., A.N., CXC/28.

230 Vezi însemnarea din 1725 (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 392).

231 Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., A.N., MMDCXCVIII și urm. și hotărnicia din 1850 (idem, dos. m-rești, m-rea Doljești, 15/1650).

C

CAHUL — R.S.S. Moldovenească.

Arbure C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 305; Ciobanu Şt., *Oraşele*, în vol. *Basarabia. Monografie istorică*, Chişinău, 1926, p. 96 ⟨cîteva date despre oraş⟩;

Krandjalov D., *Le noms Cahul et Cogâlnik ne dérivent pas d'Oγγλos* („Byzantinoslavica", 9, 1947—1948, p. 192—202).

CALAFINDEŞTI, jud. Suceava (bis. Adormirea, sec. XVIII; înaintea acesteia a fost o bis. din sec. XV, ante 1490).

Documente, XV, p. 132 ⟨doc. 1490 amintind bis.⟩; vezi şi DRH XIX, indice; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 324 ⟨satul lui C. Paladi, 1727⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 43; Anuar Bucovina, 1923, p. 38, 1924, p. 38, 1926, p. 70, 1927, p. 81, 1928, p. 99.

CALAPODEŞTI — Tecuci (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 192 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 148 ⟨C.=Vultureni⟩.

CALIENEŞTI, vezi Călineşti.

CALU (acum Piatra Şoimului), jud. Neamţ (bis. de lemn Sf. Ioan Teologul, 1791—1792)[1].

Anuar 1909, p. 352; *Dicţ. Rom.*, II, p. 155—157 ⟨satele Calu şi Calul — Iapa⟩; B.R., II, 1877, p. 145 ⟨despre sat⟩;

Roşescu C., *Satul Piatra Şoimului (Calu)* (M.M., 1969, nr. 1—2, p. 80—86) ⟨Fragment dintr-o monografie mai mare: prezentare generală, numele satului, aşezarea geografică, despre dealul Horodiştea⟩.

CAMENCA, vezi Petriceni.

CAMENCEA — Orhei (bis. de lemn Sf. Gheorghe, sec. XVIII, în stare bună la 1813, reclădită de zid, la 1830, de Andrei Donici şi T. Şerban).

A.B., 1934, p. 240 ⟨descriere, 1813⟩; RSIAB, 1931, p. 559 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 32 ⟨bis. de lemn 1702 — Camenca⟩ şi p. 143; DRH, XIX, p. 406 ⟨la 1628 satul Camănca — Soroca al lui Gavriil Gorgan pîrcălab⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 399 ⟨la 1619 satul fiilor lui Voico logofăt⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 213 şi urm. ⟨Camencea, sat al fam. Donici⟩.

CANDRENI, vezi Cîndreni.

CAPACLIA — Cahul (bis. Sf. Dimitrie, 1805).
ACMIB, 1924, p. 61; Anuar 1922, p. 42.

SCHITUL CAPOTA (de pe moșia Gropile — Bacău, după 1817), satul Capota, com. Dumbrava, fost Gropile-Bacău.
Bobulescu C., *Sihăstrii și schituri de pe Valea Trotușului*, Buc., 1946, p. 21—25 (extras din A.R., X, 1945—1946, p. 301—305) ⟨zapis de danie, 1817⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 165 și 170 ⟨Capota și Caputa; la Capota se amintește o bis. catolică din 1887⟩.

CAPRA, vezi Chițcani.

CAPUL CÎMPULUI, com. Valea Moldovei, jud. Suceava (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1782, mutată la Iacobești).
Anuar Bucovina, 1923, p. 25, 1924, p. 25, 1926, p. 57, 1927, p. 68, 1928, p. 79; BCMI, XXX, 1937, p. 94.

CAPUL CODRULUI, com. Păltinoasa, jud. Suceava (cruce de piatră pe locul bisericii vechi M).
Werenka D., *Topographie*, p. 45; Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 395 ⟨despre sat⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 25, 1924, p. 25, 1926, p. 57, 1927, p. 68, 1928, p. 80 ⟨bis. din 1911⟩.

CAPUL SATULUI, vezi C. Lung.

CARACIU — Tighina (bis. din 1798, arsă 1813).
A.B., 1933, p. 227—228 ⟨doc. 1813⟩; Anuar 1922, p. 221 ⟨bis. din 1798⟩.

CARAPCIU — Suceava (bis. din 1816).
Un document din Carapciu pe Ceremuș, 1827 („Gazeta mazililor și răzeșilor", 1911, p. 168); Bălan T., *Familia Onciul*, indice ⟨doc. despre sat fost al fam. Tăutu — Volcinschi și al m-rii Putna⟩; Idem, *Doc. bucovinene*, indice; Werenka D., *Topographie*, p. 46; Anuar Bucovina 1923, p. 17.

CARACLĂU, com. Bîrsănești, jud. Bacău (bis. de lemn Adormirea, construită de căminarul Constantin Crupenschi, 1771, *„prefăcută"*, 1844 de Anastasia Crupenschi)[2].
A.B., 1931, p. 179 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., 1890, p. 450; *Dicț. Rom.*, II, p. 185; Anuar 1909, p. 377; Bobulescu C., *O pagină pentru m-rea Runcului din jud. Neamț*, Buc., 1942, p. 6 ⟨inscripție, însemnări⟩ (din A.R., VIII, 1942, p. 252); AER, 1936, p. 173 ⟨bis. din 1737, C-Bacău⟩

SCHITUL CARAGEA, vezi Odobești și Bulucul.

M M-REA CAȘIN (Sf. Arhangheli, construită de Gheorghe Ștefan Voievod, 1656—1657[3], care a ctitorit biserica, paraclisul și cîteva chilii; sfințită la 1657; terminată de patriarhia de Ierusalim — unde era metoh din 1676 — care a *„săvîrșit"* biserica și a clădit chiliile la sfîrșitul sec. XVII[4]; zidul înconjurător, ca de cetate, dărîmat din porunca lui Mihai Racoviță la 1717[5], refăcut 1820—1830 de Isaia Țarigrădeanu egumenul m-rii; bis. reparată de Ierotei Țarigrădeanu egumenul după cutremurul din

1802, la 1806[6] și „*prefăcută al doilea*" de egumenul Isaia Țarigrădeanu, 1836—1839[7], cu cheltuiala ctitorilor; bis. reparată 1892—1895 și 1907; m-rea arsă la 1920, reparată la 1926 și 1959; fostă metoh la comunitatea Sf. Mormînt din 1676), com. Mănăstirea Cașin, jud. Bacău.

Cat. doc. mold., îndeosebi III—IV (indice) ⟨multe doc. despre înzestrarea m-rii⟩; *Doc. rel. agrare,* II, indice; M. Costin, *Opere,* ed. P. P. Panaitescu, p. 180 ⟨m-rea făcută de G. Ştefan⟩; Iorga N., *Inscripţii,* f.I., p. 25—26)[8]; Ghibănescu G., *Surete,* IV, p. 296 ⟨doc. 1657⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 1, p. 108—111 ⟨doc. 1693⟩; Hurmuzaki, XIV/1, p. 214—217 ⟨doc. 1676, m-rea inchinată la Sf. Mormînt⟩, 221—223, 362—364, 370—371 ⟨doc. 1673, 1704, 1705⟩;

Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 424 ⟨m-rea ocupată de cătane, 1717⟩; *Cronica lui Chiparissa* (*Uricarul,* XIII, p. 364 și Erbiceanu, *Cronicari greci,* p. 70—72 și 76) ⟨dărîmarea zidurilor, 1717⟩; I.N., 1928, p. 154 ⟨doc. 1717 despre „*risipirea*" zidurilor m-rii⟩; *Cronica Ghiculeştilor,* p. 215 ⟨despre luptele din 1717⟩; Sacerdoţeanu A., *Acte şi scrisori referitoare la m-rea Caşinul* (R.I., XIV, 1928, p. 178—190) ⟨18 doc. din 1808—1834, despre averea m-rii, relaţiile sale cu locuitorii etc.⟩; Panaitescu P. P., *Patriarhul Dositei al Ierusalimului şi mitropolitul Dosoftei al Moldovei,* Buc., 1946, 19 p. (din B.O.R., LXIV, 1946, p. 93—109). ⟨despre nişte bani daţi de domn lui Dosoftei pentru ca să se repare m-rea Cașinul⟩. Vezi și R.I., 1946, p. 150—151; A.B., 1931, p. 178 ⟨catagr. 1809⟩; RSIAB, 1933, p. 324 ⟨moșiile m-rii, 1812⟩;

B.O.R., XIV, 1890, p. 461—462 ⟨istoric, legendă, descriere ruine, clădiri, pisanie zid⟩; R.I., XII, 1926, p. 256 ⟨inscripţie zidul de împrejmuire, 1820—1830⟩; Hurmuzaki, S.I/5, p. 17 ⟨venituri, 1827⟩; *Uricarul,* VI, p. 97 ⟨moșiile m-rii la 1851⟩; „Zimbrul", 14 iunie 1851 ⟨moșiile m-rii⟩; Papadopol-Calimah Al., *Despre Gheorghe Ştefan Voievod,* Buc., 1886, p. 7 și 10; *Dicţ. Rom.*, II, p. 226—228 ⟨istoric, incripţie, 1830, descriere⟩; Bilciurescu, *Mănăstirile,* p. 75; R., *M-rea Cașin-Putna* („Albina", XI, 1907—1908, p. 890—892); J.L., VI, 1909, p. 195 ⟨foto vechi⟩; BCMI, I, 1908, p. 37—38 și 179; Anuar 1909, p. 383; Dumitrescu, *Istoricul,* IV, p. 48—50; Iorga-Balș, *Histoire,* p. 164; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII,* p. 174—177 și indice; Gheţu I.E., *M-rea Caşin* („Îndreptarea", XVIII, 1933, nr. 199, p. 1—2); Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan,* I, p. 78—79; AER, 1936, p. 182; M.M., XXXV, 1959, nr. 9—12, p. 718; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii,* II, p. 49, 52;

Iorga N., *Noi obiecte de artă găsite la Ierusalim, în m-rea Sf. Sava şi la muntele Sinai* (BCMI, XXIV, 1931, p. 183, 186—187) ⟨însemnare sec. XVII și Evanghelie din 1665⟩; Beza Marcu, *Urme româneşti la Ierusalim* („Boabe de grîu", IV, 1933, nr. 6, p. 330) ⟨însemnare 1665, evangheliar al m-rii Cașin⟩;

„Milcovia", IV, 1933, p. 6—7 ⟨despre numele m-rii⟩; Vezi și Drăganu N., *Românii în veacurile IX—XIV pe baza toponimiei şi onomasticei,* Buc., 1933, p. 542—543;

Stoicescu N., *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol* (M.O., 1969, nr. 11—12, p. 917) ⟨descriere, 1871⟩; *Documente de arhitectură,* nr. 13—14, 1967, pl. 24—44 ⟨diverse desene și planuri⟩;

Artimon Al. și C. Eminovici, *Tezaurul monetar din secolul al XVIII-lea descoperit la mănăstirea Cașin (jud. Bacău)* („Carpica", IV, 1971, p. 343—348) ⟨43 de monede de argint⟩.

CAȘIN, com. M-rea Cașin, jud. Bacău (bis. Sf. Dumitru, ante 1809, reclădită 1840—1842 de egumenul Isaia Țarigrădeanu și de locuitori; clopotnița din 1862; bis. reparată 1926—1928; M bis. Adormirea, sec. XVIII, ante 1776 și M bis. de lemn Sf. Voievozi, 1796)[9].

A.B., 1931, p. 178 ⟨catagr. 1809, cînd existau trei biserici⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 460—461; AER, 1936, p. 173 ⟨două bis.⟩ și p. 189 ⟨două sate?⟩; *Dicț. Rom.,* II, p. 226.

CAVADINEȘTI, jud. Galați (bis. Adormirea, ante 1809, refăcută 1845—1848; și bis. de paiantă Sf. Gheorghe, 1818—1819, în stare rea la 1909).

A.B., 1931, p. 197 ⟨cat. 1809⟩; *Uricarul,* III, p. 208 ⟨doc. 1817⟩; *Dicț. Rom.,* II, p. 236; Anuar 1909, p. 465; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan,* I, p. 493 și Idem, *Doc. Ștefăniță,* p. 274 ⟨despre sat⟩.

CAZACLII, vezi Odobești.

CĂBEȘTI — Suceava (bis. din 1748, fost schit, construit de Ghervasie monah, desființat de austrieci, 1783).

Bălan T., *Doc. bucovinene,* indice; Werenka D., *Topographie,* p. 42; Anuar Bucovina, 1923, p. 42; Hostiuc, *Schiturile Bucovinei,* p. 33—37, 138—140 ⟨istoric, documente⟩.

CĂBEȘTI — Tutova, jud. Bacău? (bis. Intrarea în bistrică, ante 1809, reclădită 1864—1866). Vezi și Ruptura și Pogănești.

A.B., 1931, p. 199 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 429; AEH, 1935, p. 81, 1938, p. 121 ⟨bis. nouă⟩; C.H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; *Dicț. Rom.,* II, p. 241; B.R., II, 1877, p. 90—91 ⟨despre moșiile Căbești și Pogonești⟩.

CĂBICENI, vezi Darabani și Cobiceni.

CĂBICEȘTI — Fălciu[10].

DRH, XIX, indice ⟨sat dispărut⟩.

CĂCĂCENI, vezi Dimăcheni.

CĂCĂCENI — Neamț[11].

Documente, XVI, vol. III, p. 309 ⟨la 1586, satul, fost domnesc, dăruit lui Andrei pîrcălab⟩; vol. IV, p. 68—69 ⟨la 1593, satul, fost domnesc, vîndut de Aron Vodă lui Drăghici Bogza clucer⟩; vezi și p. 156 ⟨pricină la 1597 cu unii care susțineau că satul se chiamă Lupșești⟩; p. 162—163 ⟨pricină la 1597 cu soția lui Andrei hatman⟩; XVII, vol. IV, p. 440 ⟨la 1620 al lui Vasile Bogza⟩; Ghibănescu, *Surete,* IV, p. 290 ⟨1/2 sat a lui L. Bogza⟩;

Idem, *Ispisoace*, III/2, p. 29 ⟨al lui Iordache Cantacuzino⟩; *Dicț. Rom.*, II nu îl amintește.

CĂCĂRĂZENI (Cucuruzeni, Banul) — Iași (curți boierești arse de poloni la 1686 și bis. sec. XIX, ante 1842[12]).

Neculce, *Letopisețul*, p. 97; Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, p. 31 ⟨satul lui Iord. Cantacuzino⟩; *Uricarul*, XVI, p. 207 ⟨doc. 1658, 1/2 al lui Toderașco Cantacuzino⟩; XXII, p. 127 ⟨doc. 1792, 1/2 sat vîndută la mezat lui R. Ruset, C. — Iași⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 180 ⟨satul, cu curți boierești, al fam. Cantacuzino⟩; XI, p. 281 ⟨1/2 sat a lui Sturza, 1701⟩; B.R., II, 1877, p. 91 ⟨Căcărăzeni=Namesniceni⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 243 ⟨C.= Cucuruzeni=Banul⟩.

CĂCIULEȘTI, com. Girov, jud. Neamț (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1795—1797, reclădită? 1817)[13]. Vezi și următorul.

Ghibănescu, *Ispisoace*, I/2, p. 216, II/1, indice ⟨sat al lui Iordache Cantacuzino⟩; B.C.I., VIII. p. 103 ⟨la 1787 al lui Iordache Ruset⟩; Anuar 1909, p. 352; *Dicț. Rom.*, II, p. 247.

CĂCIULEȘTI — Tecuci (bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII, ante 1786).

A.M., 1942, p. 45 ⟨însemnare, 1786⟩.

CĂINARI — Tighina (bis. de lemn din 1806).

Anuar 1922, p. 212.

CĂIUȚUL MIC, jud. Bacău, (bis. Sf. Voievozi, 1800, reparată 1892[14].)

A.B., 1931, p. 178 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 379; AER, 1936, p. 174 ⟨bis. din 1923—1932⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 248—249.

CĂIUȚI-TÎRG, jud. Bacău (casa familiei Rosetti și bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1790, reparată 1867 și 1884, ambele M).

Documente economice, p. 70—72 ⟨doc. 1818, tg. Căiuți al familiei Roset⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 466 ⟨bis. din 1884 pe locul celei vechi⟩; Rosetti Radu, general, *Amintiri din copilărie*, Buc., 1925 ⟨și despre casele familiei Rosetti⟩; Idem, *Familia Rosetti*, I, indice;

Huțu Gh., *Casa Radu Rosetti* („Ateneu", mart. 1969, p. 15) ⟨din Căiuți; despre restaurarea ei după avariile din 1940⟩.

CĂLĂRAȘI, vezi Tuzora.

CĂLĂRAȘI (Bărăiacu)-Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII; bis. de zid Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită de stolnicul Matei Rășcanu).

A.B., 1937, p. 24 ⟨doc. 1815⟩; RSIAB, 1931, p. 563—564 ⟨cat. 1820⟩; B.O.R., 1934, p. 195 ⟨însemnare 1798, bis. Sf. Nicolae — B.⟩.

M-REA CĂLĂRĂȘEUCA — Soroca (sec. XVIII, de lemn; bis. Adormirea, reclădită de zid 1782 de hagi Marcu Donici).

RSIAB, 1919, p. 63—65; 1929, p. 188 ⟨de la începutul sec. XVIII⟩; 1934, p. 399 ⟨doc. 1797⟩; A.B., 1930, p. 264—265 ⟨descriere, 1820⟩; 1931, p. 7 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1922, p. 7 și 181 ⟨bis. din sat de lemn, 1801⟩; Zașciuk A., *Materialî*, II, p. 231—233 ⟨despre m-re la mijlocul sec. trecut⟩; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 336—337 ⟨istoricul m-rii Călărași⟩.

CĂLIENI, com. Nănești, jud. Vrancea (bis. Sf. Gheorghe, ante 1809, reclădită 1892—1907).

B.F.O., 1843, p. 176—177 ⟨arendarea moșiei⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨C. — Tecuci, sat al lui Grig. Costachi⟩; A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 389; AER, 1936, p. 216 ⟨bis. din 1927⟩; B.R., II, 1877, p. 91—92; *Dicț. Rom.*, II, p. 258—259.

CĂLIMAN, com. Vidra, jud. Vrancea (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită 1850—1856).

A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 389; AER, 1936, p. 262 ⟨bis. din 1929⟩; B.R., II, 1877, p. 93; *Dicț. Rom.* nu-l amintește.

CĂLIMĂNEASA, com. Tănăsoaia, jud. Vrancea (bis. de lemn Sf. Voievozi, ante 1809, reparată 1878, închisă la 1909; și o bis. de lemn (alta?) adusă de la Burdusaci, 1754).

A.B., 1931, p. 191 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 406; AER, 1936, p. 318 ⟨bis. din 1860 și 1909⟩; B.R., II, 1877, p. 92 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 259—260 ⟨despre sat, fost un trup cu Galbeni⟩.

CĂLIMĂNEȘTI, com. Pădureni-Putna (două sate cu bis. Sf. Dumitru și bis. Adormirea, ambele ante 1809).

Documente, XV, vol. II, p. 271—272 ⟨la 1497 1/2 sat vîndută lui Micul Măcău⟩; vezi și DRH, XIX, indice; *Dicț. Rom.*, II, p. 262 ⟨cătun⟩; B.R., II, 1877, p. 92 ⟨despre sat⟩; A.B., 1931, p. 182 și 187 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 393 ⟨bis. Adormirea, 1805—1809⟩; AER, 1936, p. 250 ⟨o singură bis. Adormirea⟩.

CĂLIMĂNEȘTI, com. Puiești, jud. Vaslui[15] (bis. de lemn Adormirea, 1802—1807, reparată 1905).

Documente, XIV—XV, p. 165 ⟨doc. 1439, satul lui Oană Roșca gramatic și al fratelui său⟩; A.B., 1931, p. 198 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 429; AEH, 1934, p. 59, 1935, p. 77, 1936, p. 81—82, 1938, p. 121—122; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 55 ⟨despre sat⟩; B.R., II, 1877, p. 92 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 262 ⟨C. Boerești și Răzeși⟩.

CĂLINEȘTI (Calienești), com. Negri, jud. Bacău (M bis. Sf. Nicolae, ante 1809; după o însemnare din 1957, ar fi fost construită de Iancu Razu la 1772; catapeteasma din 1798; bis. reparată 1890, 1910, 1930, 1957, cînd a fost și pictată de pictorul Emil Ivănescu; date D.M.I.; o m-re sec. XVI, ante 1521, dispărută).

Documente, XVI, vol. I, p. 184 ⟨la 1521 satul C. la Cobîle, cu m-re, dăruit m-rii Bistrița⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1576 (vol. III, p. 67—68); Uncescu C., *Regiunea Cobîlelor de la Bacău;* A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809, C. — Roman⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 75—76 ⟨despre satul C. — Roman⟩; Idem, *Doc. Ștefăniță*, p. 477; B.R., II, 1877, p. 93 ⟨C. — Roman⟩[16]; *Dicț. Rom.*, II, p. 266; Mihailovici Paul, *Regestele actelor din arhiva de la Constantinopol a Sf. Mormînt* (RSIAB, 1934, p. 365—415) și extras, 1934 ⟨multe doc. relative la satul Călinești-Neamț, fost al m-rii Bistrița⟩.

CĂLINEŞTI, com. Bucecea, jud. Botoşani (M bis. Sf. Nicolae, construită de vornicul Costache Miclescu, 1815; catapeteasma din 1838 şi pridvorul din 1845, făcute de marele vornic Scarlat Miclescu şi de soţia sa; bis. reparată 1896; şi case boiereşti ale familiei Miclescu, ante 1846)[17].

Gheorghiu A., *Localităţi istorice din Botoşani,* p. 6—7 ⟨şi pisanie bis.⟩; *Uricarul,* VI, p. 245 ⟨la 1801 sat al banului C. Miclescu⟩; „Semănătorul", V, p. 44 ⟨descriere case boiereşti, 1846⟩; R.M., 1926, nr. 1, p. 5 şi 7—8 ⟨pisanie bis.⟩; Anuar 1909, p. 324—325; Anuar 1930, p. 100; B.R., II, 1877, p. 93 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.,* II, p. 263 ⟨legenda satului şi despre ruinele unei biserici⟩.

CĂLINEŞTI, com. Mihăileni, jud. Botoşani (bis. Sf. Voievozi, de lemn, clădită de Maria şi Ana Gorovişoaia, reînnoită 1853 de spătarul M. Holban, refăcută 1900; păstrează icoane de la începutul sec. XIX).

B.R., II, 1877, p. 93 ⟨despre sat⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi,* p. 51—52; Anuar 1909, p. 337; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan,* I, p. 302—303 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.,* II, p. 266.

CĂLINEŞTI — Cernăuţi (bis. din 1898).

Documente, XVI, vol. II, p. 58 ⟨la 1554 satul — fost al lui Tăutu logofăt — vîndut lui Matei Stîrcea vistier⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene,* indice ⟨sate C. în Suceava şi Cernăuţi⟩; Werenka D., *Topographie,* p. 43—44; Anuar Bucovina 1923, p. 17; *Doc. agrare,* II, indice.

CĂLINEŞTI[18], com. Calafindeşti, jud. Suceava (bis. sec. XV, ante 1490; bis. sec. XVIII, ante 1742; apoi bis. Sf. Arhangheli, 1805).

Documente, XV, p. 132 ⟨două sate C. cu bis. la 1490⟩; XVI, vol. IV, p. 160—161 ⟨la 1597 1/4 parte de sat dată schimb lui Dumitru uricar⟩; XVII, vol. III, p. 179 ⟨la 1614, satul dăruit m-rii Solca⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1624 (V, p. 273); vezi şi DRH, XIX, indice; Iorga N., *Studii şi doc.,* V, p. 219—220 ⟨1645, selişte a fam. Tăutu⟩; *Doc. rel. agrare,* II, indice ⟨sat al lui Ursu Iuraşco⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); Vitencu Al., *Vechi documente moldoveneşti,* p. 39 ⟨doc. 1742, cînd exista o biserică în sat⟩; Werenka D., *Topographie,* p. 43—44; Anuar Bucovina, 1923, p. 38, 1924, p. 38, 1926, p. 70, 1927, p. 81, 1928, p. 99.

CĂLINEŞTI—Iaşi[19]. Vezi şi precedentele.

B.C.I., IV, p. 40—41 ⟨1702, satul zestre a Sandei Cantacuzino⟩; p. 87—104 ⟨doc. 1813, satul lui Ioan Neculce spătarul⟩; *Dicţ. Rom.,* II nu-l aminteşte.

CĂLMĂŢUI (Brehoaia), com. Griviţa, jud. Galaţi (bis. Sf. Gheorghe, ante 1809, refăcută 1862—1865 de Alexe Anastasiu).

A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.,* II, p. 269—270; B.R., II, 1877, p. 93—94 ⟨fost sat C. — Putna şi C. — Cocoreşti-Tecuci⟩; Anuar 1909, p. 409; AER, 1936, p. 294.

CĂLUGĂRA (fost Ungureni) — Bacău[20] (bis. catolică sec. XVIII). Vezi și următorul.

Uricarul, X, p. 261—253, 255—256 ⟨schimb de moșie, 1805⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, I—II, p. 176 ⟨bis. catolică mică, Sf. Andrei la 1814⟩ și V, p. 425 ⟨despre bis. catolică, 1806⟩; D.I., I, p. 206 ⟨bis. catolică la 1762⟩; B.R., II, 1877, p. 94; *Dicț. Rom.*, II, p. 272—273; Veszely Imets ės Kovacs, *Utazása Moldva-Olah-honban*, Tg. Mureș, 1870, p. 55—56 ⟨despre bis. catolică din Călugăra⟩; vezi și Kovács Ferencz, Károly-Fehérváry hittanár, *Utinaplója*, 1868, p. 49;

Șerban C., *Știri despre o sticlărie în ținutul Romanului la sfîrșitul secolului al XVIII-lea* (S.M.I.M., I, 1956, p. 353—366) ⟨de la Călugăra⟩;

Lükö Gábor, *Egy moldvai falu határneve* [Toponimele unui sat moldovean] („Magyar Nyelv", XXI, p. 63—64) ⟨Numirile topice din satul Călugăra⟩.

CĂLUGĂRA MARE, com. Călugăra, jud. Bacău (M bis. Sf. Nicolae, a familiei Hrisoverghi, 1786, prefăcută la 1809, reparată 1868, 1887, 1902 și 1912). Vezi și precedentul.

A.B., 1931, p. 177 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 116; Anuar 1909, p. 379; AER, 1936, p. 131 ⟨bis. fam. Racoviță⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 272 ⟨bis. din 1878⟩.

CĂLUGĂRENI. Vezi și m-rea de pe Dobrovăț.

Documente, XV, vol. II, p. 300—301 ⟨la 1499 satul C. pe Dobrovăț, unde a fost Giurgiu călugăr, dat de Ștefan cel Mare m-rii Dobrovăț⟩; satul a mai fost întărit m-rii la 1560 (vol. II, p. 147).

CĂLUGĂRENI, com. Ungureni, jud. Botoșani[21] (bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită 1864—1867, de vornicul Costache Ciolac). Vezi și următorul.

Furtună D., *Însemnări, inscripții* (M.C., II, 1914, p. 125—127); Anuar 1909, p. 325; Anuar 1930, p. 101; B.R., II, 1877, p. 94 ⟨C. și C. Slobozia⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 276; Iorga N., *Studii și doc.*, XXI, p. 286 și urm. ⟨moșie a fam. Vîrnav⟩.

CĂLUGĂRENI — Iași[22]. Vezi și Belcești.

Documente, XVII, vol. V, p. 110—112 și 123—124 ⟨la 1622 satul C. pe Bahlui al m-rii Galata⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1626 (DRH, vol. XIX, p. 37); Vezi și indice; un alt sat C., pe Jijia, era la 1475 al m-rii Humor (*Documente*, XIV—XV, p. 404); *Dicț. Rom.*, II nu-l amintește.

CĂLUGĂRENI, com. Poiana Teiului, jud. Neamț (bis. de lemn Sf. Dumitru, 1826—1830, reparată 1903 și bis. catolică de lemn). Vezi și Coroiu.

Uricarul, X, p. 252—253, 255—256 ⟨schimb de moșie, 1805⟩; VI, p. 224 ⟨la 1823 Călugări-Neamț⟩; Anuar 1909, p. 355—356; B.R., II, 1877, p. 94 și 144 ⟨fost sat, Bacău⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 275 și 276 ⟨în jud. Neamț și Roman⟩.

CĂLUGĂRENI, com. Ștefan cel Mare, jud. Vaslui[23] (fără bis. la 1809). Vezi și Tăcmănești și Brăhășoaia.

A.B., 1931, p. 204 ‹cat. 1809›; B.R., II, 1877, p. 144 (C. cu Tocmănești și Brăhășoaia, o moșie›; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 90 ‹vechimea satului›; *Dicț. Rom.*, II, p. 276 ‹C.=Tăcmănești›.

CĂLUGĂRIȚA — Roman (Negrești-Călugărița)[24] (bis. de lemn Nașterea Maicii Domnului, 1858—1861).

Anuar 1909, p. 404; AER 1936, p. 112 ‹bis. nouă›; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 227 ‹despre sat›; *Dicț. Rom.*, II, p. 278.

CĂMILEȘTI — Tecuci[25].

Documente, XVI, vol. III, p. 83 ‹la 1577, satul, fost domnesc, dăruit lui Bilăi mare vornic›; DRH, XIX, indice ‹dăruit lui D. Ștefan logofăt›; B.R., II, 1877, p. 145 ‹fost sat›; *Dicț. Rom.*, II, nu-l amintește.

CĂNEȘTI — Vaslui (la 1809 două bis. C. — Tutova; Sf. Împărați și Adormirea, de vălătuci, 1762, reclădită? 1864 sau 1892).

Documente, XVII, vol. IV, p. 146 ‹la 1617 satul C. pe Bîrlad al lui Nestor Ureche vornicul›; I.N., 1926—1927, p. 271 ‹doc. 1643, sat al lui Grigore Ureche›; Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 195 ‹la 1755 sat al lui N. Racoviță›; *Uricarul*, VI, p. 221, 261—262 ‹doc. 1786, 1823›; A.B., 1931, p. 200 ‹cat. 1809›; Anuar 1909, p. 427; AEH, 1934, p. 56 și 1935, p. 73; *Dicț. Rom.*, II, p. 307 ‹Căuești›.

CĂNȚĂLĂREȘTI, com. Ștefan cel Mare, jud. Vaslui[26] (M pod din 1635—1636, făcut de Gavril Coci hatmanul, zis al lui Ștefan cel Mare; bis. de lemn Sf. Nicolae, 1807, făcută de Petrache Cazimir, în stare rea la 1909).

Uricarul, XXII, p. 245—251 ‹hotărnicie 1777, moșia lui Ștefan Năstase clucerul›; XXIII, p. 390—415 ‹hotărnicie 1786, amintind de „*podul cel înalt*" și doc.›; XXIV, p. 451—455 ‹perilipsis de doc.›; B.R., II, 1877, p. 146 ‹despre sat›; Stoicescu, *Dicționar*, p. 378—379 ‹despre G. Coci›; Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 135 ‹pisanie pod›; Iorga N., *Inscripții*, f.I, p. 17; *Dicț. Rom.*, II, p. 284 ‹pisanie pod, 1636›; Chiriac N., *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare*, p. 80; Anuar 1909, p. 437.

SCHITUL CĂPĂTAN, vezi Odobești.

CĂPOTEȘTI, com. Huruești, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Paraschiva, 1802—1803, în ruină la 1936).

A.B., 1931, p. 185 ‹cat. 1809›; B.R., II, 1877, p. 251—252; Anuar 1909, p. 389; AER, 1936, p. 220; *Dicț. Rom.*, II, p. 286; DRH, XIX, indice.

CĂPOTEȘTI — Tecuci (bis. de vălătuci Sf. Ioan Bogoslovul, ante 1809, în ruină la 1909).

A.B., 1931, p. 191 ‹cat. 1809›; Anuar 1909, p. 409; AER, 1936, p. 323 ‹bis. din 1926›; *Dicț. Rom.*, II, p. 286; B.R., II, 1877, p. 344 ‹fost sat› și 251—252 ‹C. — Fălciu›; RSIAB, 1933, p. 284.

CĂPOTEȘTI (fost Giurgești și Hotcești), com. Pădureni, jud. Vaslui[27] (bis. Sf. Atanasie și Chiril, 1862—1863).

D.R.H., XIX, p. 568—569 ⟨la 1628 satul vîndut m-rii Bîrnova de strănepoţii lui Marco Capotă⟩; vezi şi indice; un alt sat C. în ţin. Putna; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Bîrnova⟩; B.R., II, 1877, p. 251 ⟨C.=Scheia⟩; *Uricarul*, XXII, p. 284—288 ⟨act de arbitraj⟩; Ghibănescu, *Surete*, X, p. XXXIII ⟨satul dat m-rii Galata de Ap. Milescu⟩; Anuar 1909, p. 442; *Dicţ. Rom.*, II, p. 286 ⟨C. — Fălciu⟩.

M-REA CĂPRIANA — Lăpuşna (sec. XV, ante 1470, reclădită de Petru Rareş, 1545; bis. Sf. Gheorghe, *„zdruncinată de vechime şi de cutremure“*, refăcută de mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni; bis. veche Adormirea *„prefăcută ca din nou“*, *„arhitector“* şi ostenitor fiind arhimandritul Chiril Adrianopolis).

ACMIB, I, 1924, p. 53—54 ⟨inscripţii, însemnări⟩; Berechet Ştefan, *M-rea Căpriana* (ACMIB, II, 1928, p. 89—109) ⟨istoric, descriere, documente, 1559—1818⟩; Sava, *Doc. Lăpuşna*, indice ⟨doc. despre m-re⟩; *Uricarul*, III, p. 272—278 ⟨doc. 1698⟩; RSIAB, 1919, p. 18—21 ⟨istoric⟩; 1934, p. 101 ⟨însemnare, 1821⟩; vezi şi p. 116—120; 1929, p. 358—359 ⟨la 1820 două bis.⟩; 1934, p. 114 şi urm.; 1933, p. 313—314 ⟨moşiile m-rii, 1812⟩; Tomescu C. N., *Despre ctitorul m-rii Căpriana* (A.B., 1933, p. 26); A.B., 1937, p. 12—14 ⟨la 1811, turla bis. sfărîmată de cutremur⟩; Zaşciuk, *Materialî*, II, p. 200—203 ⟨despre m-re la mijlocul sec. trecut⟩; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 317—320; Berechet Şt. Gr., *Mănăstirile*, în vol. *Basarabia*, 1926, p. 211—214;

O amintire a răposatului Arbore („Curentul“, 1933, nr. 1864, p. 5) ⟨O evanghelie de la P. Rareş dată m-rii Căpriana⟩.

CĂPUŞNENI (Căpuşeni), com. Lipovăţ, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1792—1795, reparată 1896).

Dicţ. Rom., II, p. 289—290; Anuar 1909, p. 433.

CĂRĂPCEŞTI, com. Corod, jud. Galaţi (bis. Adormirea, 1812 sau 1839? reparată 1902).

B.R., II, 1877, p. 345 ⟨Cărpăşeşti⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 290—291; Anuar 1909, p. 429; AEH, 1934, p. 59; 1935, p. 77, 1936, p. 82, 1938, p. 122.

CĂRĂTURA, vezi Curături.

CĂRBUNEŞTI — Neamţ[28].

Uricarul, XVI, p. 206 ⟨doc. 1658, satul lui Toderaşco Cantacuzino; acesta?); Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, p. 29 ⟨satul lui Iordache Cantacuzino⟩; *Dicţ. Rom.*, II, nu aminteşte nici un sat C.

CĂRBUNEŞTI — Putna. (bis. c. 1840)[29]. Vezi şi următorul.

Doc. rel, agrare, II, indice ⟨sat al m-rii Caşin⟩; B.R., II, 1877, p. 346 ⟨fost sat⟩.

SCHITUL CĂRBUNEŞTI (sec. XVIII, ante 1776)[30]. Vezi şi precedentul.

CĂRBUNEŞTI — Vaslui[31].

B.R., II, 1877, p. 346.

CĂRNICENI, vezi Cîrniceni.

CĂRPINENI — Orhei (bis. de lemn Înălţarea, sec. XVIII, sfinţită 1800, reclădită).

A.B., 1936, p. 254 ⟨doc. 1815⟩; RSIAB, 1930, p. 205—206 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 88.

CĂSCOEŞTI — Vaslui[32] (m-re sec. XVIII, ante 1768; bis. Adormirea, ante 1809). Vezi și Tăngujei.

Uricarul, XVIII, p. 141—145 ⟨doc. 1686⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 105 ⟨doc. 1768⟩; A.B., 1931; p. 203 ⟨cat. 1809⟩; Costăchescu, *Doc. Ştefan*, p. 121 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 298 ⟨C.=Tăngujei⟩.

CĂŞOTENI-Fălciu (m-rea Tecuceşti, sec. XVI, ante 1558, dispărută).

Ghibănescu, *Surete*, XXIV, p. 24—25 ⟨împărţirea satului, 1743⟩; *Uricarul*, XIX, p. 399—403 ⟨hotărnicie, 1826, seliştea C. de Sus și de Jos a vornicului Al. Greceanu⟩; *Documente*, XVI, vol. II, p. 105 ⟨doc. 1558 amintind m-rea⟩.

SCHITUL CĂTĂMĂREŞTI[33], com. Ipotești, jud. Botoșani (devenit apoi bis. de sat).

Așezări din Moldova, p. 233 ⟨descoperirile arheologice⟩; Anuar 1909, p. 325 ⟨bis. din 1897⟩; *Botoșanii în 1932. Schiţă monografică*, p. 49; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 323 ⟨originea numelui⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 300; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 209 și urm. ⟨doc., sat al fam. Gherghel⟩.

CĂŢELEŞTI — Neamţ (Bacău) (bis. din 1843).

Documente, XVI, vol. III, p. 326—327 ⟨doc. 1586 despre împărţirea satului⟩; *Uricarul*, XVII, p. 6—9 ⟨doc.⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 110 ⟨.C. — Bacău⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 35—36 ⟨despre sat⟩.

CĂUEŞTI, com. Scheia, jud. Iași[34] (bis. sec. XIX).

Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 22 ⟨rezumate doc., sat al mitropoliei⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 306—307.

CĂUŞANI — Tighina (bis. veche de lemn, ruinată, reclădită cu hramul Adormirea, 1760, de mitropolitul Daniil al Proilaviei).

Niaga I., *Starinaia ţerkovi v M. Kauşanah* („Zapiski Odesskago Obşestva istorii i drevnostei", XII); ACMIB, I, 1924, p. 16—17 ⟨pietre vechi⟩ și 19—39 ⟨descriere amănunţită, inscripţii⟩; Kurdinovski V., *Biserici de piatră* (RSIAB 1918, p. 62—84); RSIAB, III, 1921, p. 49—50 ⟨despre nume⟩; A.B., 1936, p. 63—64 ⟨descriere sat, Saint Priest, 1768⟩; Anuar 1922, p. 206 ⟨bis. C. Vechi⟩; Zașciuk, *Materialî*, II, p. 193; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 308—309; Constantinescu-Iași P., *Basarabia arheologică şi artistică*, Chişinău, 1933, p. 32—33 ⟨despre o veche cetate⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 14—15.

CĂUTIŞENI (fost Ilieșești) — Roman sau Bacău (bis. Sf. Voievozi, ante 1809 și bis. de lemn Sf. Nicolae — C. Burchi, 1848—1850).

Documente, XVI, vol. I, p. 458—459 ⟨la 1546 1/2 sat C. pe Cobîle vîndută lui Toader Băloș⟩; Vezi și DRH, XIX, indice; *Uricarul*, VI, p. 229

⟨doc. 1826, C. — Roman⟩; Uncescu C., *Regiunea Cobîlelor de la Bacău;* A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 403 ⟨bis. de lemn Sf. Nicolae — C. Burchi, 1848—1850⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan,* I, p. 438—439 ⟨despre sat⟩; Idem, *Doc. Ştefăniţă,* p. 339; *Dicţ. Rom.,* II, p. 307.

CĂZĂNEŞTI — Orhei (stîlp cu inscripţie din 1676).

R.I., 1920, p. 75 ⟨inscripţie⟩; Iorga N., *Studii şi doc.,* V, p. 408 ⟨sat al lui Matei Filipescu, 1708⟩.

CĂZĂNEŞTI, com. Negreşti, jud. Vaslui[35] (bis. de lemn Sf. Nicolae, ante 1809, reparată 1899).

Lazăr Nicolae, *Cîteva documente vasluene şi ceva despre Mileşti* (R.I., XXX, 1944, p. 112—135); Păun Ioan, *Carte de hotărnicie a moşiei Căzăneşti, situată în judeţul Vaslui, plasa Fundurile, comuna Negreşti, proprietatea d-lui Nicolai N. Drossu* ⟨1887⟩; Ghibănescu, *Surete,* V, p. 168—171 ⟨împărţirea sat, 1691⟩; *Doc. rel. agrare,* II, indice ⟨sat în ţin. Fălciu⟩; *Dicţ. Rom.,* II, p. 308—309; A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 437; AEH, 1934, p. 74, 1935, p. 98, 1936, p. 107, 1938, p. 167 ⟨bis. din 1818 sau 1835⟩.

CĂZĂNEŞTI, vezi Cozăneşti.

M-REA DE SUB CEAHLĂU, vezi Hangu.

SIHĂSTRIA CEAHLĂU, vezi schiturile Sihăstria şi Cirăbucu.

CEAHLĂU, jud. Neamţ (bis. de lemn Naşterea Maicii Domnului zisă şi Schitişorul, ante 1830, după pomelnic). Vezi şi schitul Cirăbucu.

Cristache-Panait I. şi T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 484—485); vezi şi B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59 şi 1973, nr. 4, p. 44 ⟨bis. din 1830⟩.

SCHITUL CEBUCANI, vezi Ţăbucani.

CENUŞA — Tecuci (bis. Naşterea Maicii Domnului, ante 1809).

A.B., 1931, p. 189 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.,* II nu-l aminteşte.

CEPELĂUŢI — Hotin (bis. ante 1807, reclădită).

Ghibănescu, *Surete,* XI, p. 14—23 şi 35—39 (statistică 1807 şi doc.⟩; p. 93 ⟨bis. Cepănosul, 1814⟩; Anuar 1922, p. 123.

CEPLENIŢA (Ceplinţi), jud. Iaşi (bis. Sf. Voievozi, construită de Mihalache Cantacuzino-Paşcanu la 1802, reparată 1847 cînd a fost făcută catapeteasma; casa Cantacuzino-Paşcanu, 1835—1838, ambele M[36]; hanul Cantacuzino-Paşcanu, probabil de la începutul sec. XIX; date DMI).

Documente, XVI, vol. III, p. 281 ⟨la 1585 sat al urmaşelor lui Luca Arbore⟩; vezi şi p. 359—360 ⟨doc. 1587⟩; vol. IV, p. 286 ⟨selişte, fostă domnească, dată lui Nestor Ureche mare vornic⟩; vezi şi XVII, vol. IV, p. 145 ⟨doc. 1617⟩; *Documente,* XVII, vol. V, p. 317—318 ⟨la 1625 satul Ceplinţi-Suceava al m-rii Solca⟩; I.N., II, 1922, f. II, p. 331 ⟨însemnare⟩; Anuar 1909,

p. 343; *Dicț. Rom.*, II, p. 317 ⟨bis. din 1836⟩; Anuar 1930, p. 77 ⟨bis. din 1838⟩.

CERBICENI — Hotin (bis. Sf. Nicolae sec. XVIII).

A.B., 1933, p. 214—215 ⟨doc. 1767⟩ și p. 221 ⟨doc. 1773⟩; *Documente*, XVI, I, p. 162 ⟨la 1520 satul Cearbăcău pe Prut al lui Cîrstea⟩.

CERCHEJENI, com. Sulița, jud. Botoșani[37] (bis. sec. XIX).

Anuar 1909, p. 325; Anuar 1930, p. 101 ⟨bis. din 1901⟩; *Uricarul*, VI, p. 266—267 ⟨doc. 1786⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 322—323.

SCHITUL CEREBUC, vezi Cirăbuc.

CEREPCĂU — Soroca (bis. Sf. Arhangheli, sec. XVIII, reclădită de C-tin Apostopulo).

Documente, XVII, vol. IV, p. 399 ⟨la 1619, satul fiilor lui Voico logofăt⟩; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 39—50 ⟨doc.⟩; Anuar 1922, p. 189.

CEREȘNOVEȚI — REDIU — Soroca (bis. din 1772, construită de arendașul Bogdan).

Anuar 1922, p. 174.

CERLENA — Hotin (bis. Adormirea, sec. XVIII, reclădită)[37 bis].

Moldavia v epohu feudalizma, I, p. 115—116 ⟨la 1580 parte de sat a lui Vartic postelnicul⟩; vezi și p. urm.; *Documente*, XIV—XV, p. 53 ⟨la 1425 „pustia“ C. dată lui pan Stroici⟩; Anuar 1922, p. 194 ⟨C. — Soroca⟩.

CERNAȚI (Dilțigani), jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Trei Ierarhi, ante 1809, refăcută 1834—1839).

Documente, XVII, vol. III, p. 103 ⟨la 1612 C.=D.⟩; Vezi și vol. IV, p. 103 și DRH, XIX, indice (seliște a lui Dumitrașco stolnic⟩; Antonovici, Doc. *bîrlădene*, IV, p. 80—82 ⟨hotărnicie, 1639⟩; M.C., 1914, p. 24—26 (moșia într-un hotar cu Grecii a Ilincăi Lambrino la 1796⟩; A.B., 1931, p. 199 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 434; AEH. 1935, p. 88 ⟨bis. Sf. Treime, 1839⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 328.

CERNAUCA — Suceava (bis. din 1825, construită de aga Doxachi Hurmuzachi, restaurată 1869).

Bălan Teodor, *Moșia Cernauca și familia Hurmuzachi*, Cernăuți, 1925 (extras din „Anuarul Lic. A. Pumnul“, 1923—4); Vezi și N. Iorga, *Studii și doc.*, V, p. 421, 428 ⟨moșie a fam. Hurmuzachi⟩; Anuar Bucovina 1923, p. 7; Werenka D., *Topographie*, p. 107; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; Idem, *Refugiați moldoveni în Bucovina*, indice.

CERNĂCAU (Cincău) — Cernăuți (bis. din 1911).

Documente, XVI, vol. I, p. 460 ⟨la 1546, satul C. pe Nistru al lui Ion Iațco stolnic⟩; IV, p. 53 ⟨la 1592, satul lui Onciu Herțea vătaf⟩; Bălan T., Doc. *bucovinene*, indice ⟨C.=Cincău⟩; Werenka, *Topographie*, p. 108—109; Anuar Bucovina 1923, p. 28.

CERNĂUȚI — R.S.S. Ucraineană.

Tihomirov M. N., *Spisok russkih gorodov*, p. 223 ⟨amintit și orașul Cern la sfîrșitul sec. XIV⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 632—635 ⟨tîrgul amintit la 1408⟩; Bălan T., *Documente bucovinene*,

5 vol., indice ⟨multe doc. despre oraș⟩; Teliman M., *Documente din Cernăuți* („Patria", nr. 15, 1897); Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 421 ⟨doc. 1782 despre situația orașului⟩; vezi și p. 71 ⟨doc. 1684⟩; VII, p. 369—370 ⟨doc.⟩; Hurmuzaki, IX/1, p. 287 ⟨luptele din 1675⟩;

Werenka Daniel, *Bukowinas entstehen und aufblühen. Maria Theresia Zeit. Nacht acten . . . , I, 1772 — Iunie 1775*, Viena, 1892, 198 p. + 3 h. ⟨doc. despre împrejurările care au dus la ocuparea orașului de către austrieci⟩; vezi și Nicolaescu Stoica, *Grigore Ghica voievod și Cernăuți* („Adevărul", nr. 11, 1927); Flinker A., *Czernowitz im Jahre 1775 und 1802* („Buk. Post", 1902, nr. 3814);

Werenka Daniel, *Urkundliche Nachrichten über die Städte „Cecina" und „Tschernowitz" und deren Besitzverhältnisse im Jahre 1782* („Jahresbericht der K.K. griechisch-orientalischen Oberrealschule in Czernowitz", 1896—1897, p. 13—42, 1897—1898, p. 1—46) și extras, Cernăuți, 1898; *Uricarul*, XXIV, p. 315 ⟨descriere Boscovich, 1762; oraș cu 200 de case și 3 biserici⟩;

Kaindl F. R., *Die Bukowina in den Jahren 1848 und 1849*, Cernăuți, 1900, 67 p. ⟨și despre situația din Cernăuți⟩;

Fürth Felix, *Alt Czernowitz* (C.Z., 1902, nr. 4001); Zaloziecky W., *Alt-Czernowitz* (C.A.Z., 14—II—1926); Lehner Josef, *Alt-Czernowitzer Erinnerungen* („Czern. Deutsche Tag.", 16—I—1927); *Erinnerungen an das Czernowitz des Jahres 1864* (C.A.Z., 20—IV—1930); Rippel Bernhard, *Alt-Czernowitz* (C.A.Z., 24—I—1932);

A.F., *Zwei Bilder aus Alt-Cernăuți* („Deutscher Kalender für die Buk." 1939, p. 80—82); Albricht Fritz. *Alt Czernowitz. Eine Kunsttopographie unserer Stadt* („Czern. Deutsche Tag", 25—VI—1939); *Album von Czernowitz*, Cernăuți, 1895; Gronich Isiu, *Un album al Cernăuțului Ein Album von Czernowitz*, Cernăuți, 1925;

Wickenhauser Adolf Franz, *Bochotin oder Geschichte der Stadt Czernowitz und ihrer Umgebung*, Viena, 1874; Idem, *Horecza. (Ein Beitrag zur Geschichte der Stadt Czernowitz)*, Cernăuți, 1880); Polek Johann, *Historische Skizze von Czernowitz*, în *Oesterreichisches Städtebuch*, II, Viena, 1888, p. 1—6; Kaindl Fr. Raimund, *Zur Geschichte der Stadt Czernowitz und ihrer Umgebung*, Cernăuți, 1888; Onciul D., *Zur Geschichte der Stadt Czernowitz* (C.Z., 6—IV—1893);

Kaindl F. R., *Geschichte von Czernowitz von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart . . .*, Cernăuți, 1908, XIV+231 p. ⟨cu gravuri și fotografii vechi; cea mai mare parte a lucrării privește istoria orașului după 1774⟩;

Simiginowicz-Staufe L. A., *Erinnerungen aus dem alten Czernowitz* („Buk. Nachrichten", nr. 2432—2433, 1896); Kaindl R. F., *Czernowitz. Historische Skizze zur 500. Jahrefeier* („Deutsche Kalender für die Buk." 7, 1909); Platzmann I., *Die Entwicklung der Stadt Czernowitz* (C.A.Z., 25—XII—1924); B.S., *Das historische Czernowitz* („C. V. Zeitung", nr. 12, 1928); H.M., *Feindliche Einfälle in Czernowitz, 1359—1774* (C.A.Z., 9—IX, 17—IX—1931);

Bocănețu Al., *Istoria orașului Cernăuți pe vremea Moldovei*, Cernăuți, 1933, 106 p. (și în C.C., 1929—1930, p. 137—238) ‹se face istoria orașului, se prezintă organizarea sa, staroștii, întinderea, populația, o listă de locuitori din 1787 și un plan al orașului din același an›; Marmeliuc Dimitrie, *Cernăuți*, 1934; Botkowski Adolf, *Hundert Jahre Geschichte aus Czernowitz* („Kath. Volks-und Hauskalender für die Buk.", III, 1936, p. 145—155);

Grekul F., *Moldavskii gorod* („Voprosîi istorii", 1949, nr. 11, p. 122); Talski Josef, *Heimat wie sie wenige Kennen. Aus der Geschichte des Gebietes Czernowitz* („Neuland", VII, 1954, nr. 1—6); Idem, *Czernowitz und seine Bedeutung vor und nach dem 1. Weltkrieg (ibidem*, IX, 1956, nr. 12—13);

Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 197—200 ‹despre vechimea așezării›. Despre oraș vezi și bogata bibliografie de la Erich Beck, *Bibliographie der Bukowina*, p. 86 și urm.

Nistor I., *Istoria bisericii din Bucovina și a rostului ei național cultural în viața românilor bucovineni*, Buc., 1916 passim ‹multe date despre școala națională, preparandia, reședința episcopală, catedrala, institutul teologic›.

— MONUMENTELE VECHI.

Wolan B., *Zur Geschichte und Entwicklung des öffentlichen allgemeinen Krankenhauses in Czernowitz*, Cernăuți, 1879; Lehner Josef, *Czernowitz in architektonischer Bedeutung* (C.A.Z., 6—I—1924); Idem, *Architekturgeschichte von Czernowitz in 10 Minuten* („Czern. Deutsche Tag.", 24—25—XII—1938).

— PRIMĂRIA VECHE.

Prăbușirea balconului Primăriei („Opinia", 19—II—1912, p. 2).

— ȘCOLILE VECHI.

Juventus caesaro-regii Gymnasii Czernovicensis, Cernăuți, 1844; Kahlert Anton, *Anspruche bei dem aus Veranlanssung des 50. jährigen Jubiläums des Czernowitzer K.K. Obergymnasiums am 16. Dezember 1858 . . .*, Cernăuți, 1858; *K.K. I, Staatsgymnasium in Czernowitz. Festschrift zur hundertjährigen Gedenkfeier der Gründung des Gymnasiums. 1808—16. Dezember—1908*, Cernăuți, 1909; *150. Jahrfeier des Czernowitzer Gymnasiums* („Der Südostdeutsche", II, 1959, nr. 12);

Nistor I. I., *Cărțile liturgice din Bucovina și introducerea limbii slavone în biserica românească*, Buc., 1943, p. 30 ‹Însemnare 1785, „școala împărătească" din Cernăuți›; Duzinchievici Gh., *Contribuție la istoria școalei din Bucovina în anul 1816* (AMB, 1943—1944, p. 286—291) ‹doc. din 1816 despre Kreis-Hauptschule›.

— BISERICI.

Bogdan I., *Documentele lui Ștefan cel Mare*, I, p. 405, 418 ‹în sec. XV, existau două biserici›; vezi și *Documente*, XV, p. 132; Furtună D., *Însemnări de prin biserici* (R.I., 1919, p. 92) ‹la 1789 amintită bis. Herescului›.

— BISERICA ADORMIREA (domnească, de lemn, construită de Nicolae vodă Mavrocordat, c. 1709—1716, transportată la Şerăuţi, 1783, şi reclădită apoi; fostă reşedinţă a mitropoliei ortodoxe).

Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 29—31; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 444 ‹doc. 1740—1741›; vezi şi Bălan T., *Doc. bucovinene*, IV, p. 175.

— BISERICA COBORÎREA SF. DUH (sec. XVIII).

RSIAB, 1925, p. 93 ‹bis. la 1874›.

— BISERICA MITROPOLITANĂ (clădită 1844—1852, renovată 1893—1896, cînd a fost pictată de Carol Iobst, restaurată 1936; reşedinţa mitropolitană construită de arhitectul Josef Hlavka, 1864—1882).

Hlavka Josef, *Denkschrift über den Bau der gr. or bischoflischen Residenzgebäude in Czernowitz*, Viena, 1874;

Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela", 1890, p. 485 şi urm.) şi extras ‹istoricul zidirii catedralei›; Ghibănescu Gh., *O excursie în Bucovina* („Opinia" — Iaşi, 14—IV—1912) ‹despre rezidenţa mitropolitană›;

Reli S., *Reşedinţa mitropolitană din Cernăuţi şi meşterul ei Iosif Hlavka (Istoria grandiosului palat reprezentativ al bisericii ort. române din Bucovina). Cu 6 ilustraţii istorice în text*, Cernăuţi, 1933, 81 p.; Idem, *Reşedinţa mitropolitană din Cernăuţi (Călăuză şi istorie). La résidence archiepiscopale de Cernăuţi. Die Erzbischoflische Residenz in Cernăuţi*, Cernăuţi, 1939, 84 p.; Idem, *Călăuza monumentelor religioase*, p. 11—23.

— BISERICA SF. NICOLAE (construită de familia Stroescu, sec. XVII ?, probabil 1607).

Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 26—27; Berariu Artemie, *Terminul Sf. Nicolai*, Cernăuţi, 1888; Cehan-Racoviţă C., *Biserica de lemn Sf. Nicolae din Cernăuţi* („Universul", 31—VIII—1938).

— BISERICA CUV. PARASCHIVA (de lemn, sec. XVIII, reclădită de zid 1844—1862 de Andrei Vasilovici).

Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 24—26; Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela", 1890, p. 482) şi extras; Morariu-Andrievici S., *Cuvîntare la înnoirea bisericii Preacuvioasei Paraschiva din Cernăuţi* („Candela", 1882, p. 240—248); Vorobkievicz Elias, *Eine alte Urkunde die Paraskiewa-Kirche in Czernowitz, 23 April. 1853* („Buk. Post", 1899, nr. 3024).

— BISERICA SF. TREIME — Clocucica (de lemn, sec. XVIII).

Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 27—29.

— BISERICA CATOLICĂ (1837).

Polek Johann, *Ausgewählte Kapitel aus dem Gedenkbuch der römisch — katholischen Pfarre zu Czernowitz*, Cernăuţi, 1890; Botkowski Adolf, *Hundert Jahre der Geschichte der Katholischen Pfarre Czernowitz* („Katholischer Volks und Hauskalender für die Bukowina", IV, 1937, p. 111—123); Albricht Fritz, *Aus der Geschichte der Katholischen Pfarr — Kirche in Czernowitz* („Czern. Deutsche Tag", 25—VI—1939).

— BISERICA EVANGHELICĂ (1797).

Polek Johann, *Das Ensthehen und die Entwicklung der evangelischen Pfarrgemeinde in Czernowitz* (JBLM, V, 1897, p. 58—74); și extras, Cernăuţi, 1897; Bauer Karl, *Die evangelische Gemeinde in Czernowitz. Vortrag bei der hundertjährigen jubiläumsfeier* („Czern. Zeitung", 1897, nr. 289—290, 292—293); *140 Jahre evangelische Gemeinde Czernowitz* („Czern. Deutsche Tagespost", 18—XI—1937). Vezi și Erich Beck, *Bibliographie der Bukowina*, p. 257—258.

CERNUEȘTI — Tutova.

Stoide C. A., *Despre schitul Fătăciune (Tutova) și despre satele Cernuești și Praja* (R.I.R., XIV, 1944, fasc. II, p. 200—217) ⟨și doc.⟩[38].

CERNUL, com. Poduri, jud. Bacău (bis. de lemn Adormirea, 1803—1805, adusă de la Orîșa)[39].

A.B., 1931, p. 180 ⟨la 1809 bis. Adormirea⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 380; Anuar 1909, p. 379; *Dicţ. Rom.*, II, p. 338 ⟨bis. din 1894⟩; DRH, XIX, indice.

CERTIENI, com. Bîrgăuani, jud. Neamţ (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1826—1828, în stare rea la 1909).

Anuar 1909, p. 350; *Dicţ. Rom.*, II, p. 339; Uncescu C., *Regiunea Cobîlelor de la Bacău; Uricarul*, XXV, p. 94—98 ⟨împărţirea moșiei, 1805⟩; vezi și p. urm.

CERŢEȘTI (Certăști), jud. Galaţi[40] (bis. Adormirea, de lemn, 1776, reparată 1894 și bis. Sf. Gheorghe, 1864).

A.B., 1931, p. 200 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 429; C.H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; B.C.I., IV, p. 24 ⟨doc. 1660, satul C. = Greci al lui Ursache vistier⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 339.

CERVICEȘTI, com Ipotești, jud. Botoșani[41] (M bis. de lemn Adormirea, construită de meșterii Ion sîn Dumitrașcu și Grigore dulgher, 1787, reparată 1844—1845, 1882).

Anuar 1909, p. 325; Anuar 1930, p. 101; *Dicţ. Rom.*, II, p. 340 ⟨și ruină de bis.⟩; Panait — Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9 și p. 490—491) ⟨descriere⟩; vezi și B.M.I. 1972, nr. 2, p. 39—59 și 1973, nr. 4, p. 43.

M-REA CETATEA, vezi Izmail.

CETATEA ALBĂ (Tyras, Maurocastro, Moncastro) — R.S.S. Ucraineană

Brătianu G. I., *Actes des notaires genois de Péra et de Caffa de la fin du treizieme siècle (1281—1290)*, Buc., 1927 (Acad. Roumaine. Etudes et recherches, II) ⟨în prefaţă despre coloniile genoveze și bibliografie⟩; Bănescu N., *Vechi legături ale ţărilor noastre cu genovezii*, în vol. *Închinare lui N. Iorga*, Cluj, 1931, p. 32—37 și extras, Cluj, 1931 ⟨acte inedite din sec. XV privitoare la Cet. Albă⟩; Iorga N., *O menţiune neobservată a românilor la bizantini* (R.I., XIX, 1933, p. 159) ⟨tîrg de sclavi la Cetatea Albă, 1438⟩; Melchisedec, episcopul, *Viaţa Sfîntului Ioan cel Nou* (RIAF, II); despre Sf. Ioan vezi și bis. Sf. Gheorghe din Suceava;

Tihomirov M. N., *Spisok russkih gorodov*, p. 223 ⟨amintită și Cetatea Albă la sfîrșitul sec. XIV⟩; Avakian Gr., *Trei monede ale regilor armeni găsite la Cetatea Albă*, p. 10—11 ⟨de la sfîrșitul sec. XIII⟩; Nicorescu P., *Monede moldovenești bătute la Cetatea Albă* (C.I., 1943, p. 75—88) ⟨la mijlocul sec. XV⟩; Iorga N., *Actul lui Mohamed al II-lea pentru negustorii din Cetatea Albă (1456)* (R.I., X, 1924, p. 105); vezi și textul publicat de P. P. Panaitescu în vol. *Resumés des communications présentés au Congrès d'histoire*, Varșovia, 1933, p. 218—219;

Siruni H. Dj., *„Țara voievodului Ștefan" (Pe marginea unui manuscript armenesc scris în 1460 la Cetatea Albă)*, Buc., 1941, 24 p.+1 f.+4. pl. ⟨extras din „Ani", 1941);

Iorga N., *Studii istorice asupra Chiliei și Cetății Albe*, Buc., 1900, 418 p.+erata ⟨se face istoricul orașului și cetății din cele mai vechi timpuri pînă în sec. XIX; în anexă diverse doc., 1431—1541; cu diverse ilustrații: cetatea, bis. armenească, etc.; este încă cea mai utilă lucrare despre cele două orașe și cetăți⟩;

SCIV, 1957, nr. 1—4, p. 297 și *Călători străini*, I, p. 16 ⟨itinerariul grec de la sfîrșitul sec. XIV; orașul Moncastro, port pentru încărcat sare⟩; *Călători străini*, I. p. 50—51 ⟨G. de Lannoy despre întemeierea cetății, 1421⟩; Vezi și p. 57—58; Halevy M. A., *Problema Hazarilor și comunitatea evreească din Cetatea Albă pe la 1300* („Sinai", II, 1927, nr. 1, p. 9—13) ⟨despre vechimea orașului⟩; *Călători străini*, III, p. 179—180 ⟨descrierea orașului Citta Alba, 1585: Cetate cu două rînduri de ziduri și nenumărate turnuri⟩;

Ureche, *Letopisețul*, ed. C. Giurescu, p. 227 ⟨ars de Ioan vodă, 1572⟩; RSIAB, 1933, p. 302—303 ⟨descriere Nicolo Barsi, 1632⟩; Costin Miron, *Opere*, ed. P.P. Panaitescu, indice ⟨despre vechimea așezării⟩;

A.B., 1936, p. 64 ⟨descriere Saint-Prist, 1768⟩; Peyssonnel Charles, *Traité sur le commerce de la Mer Noire*, I, Paris, 1787, p. 305—306 ⟨descriere port și oraș, rezumată de N. Iorga, *Studii istorice*..., p. 257⟩; Cantemir, *Descrierea Moldovei*, indice;

Panaitescu P. P., *Călători poloni*, p. 246—251 ⟨o foarte interesantă descriere a orașului la 1843⟩; Vezi și indice; Avakian Gr., *Cetatea Albă în sec. XIX. Observații pe marginea unor mărturii scrise* (A.B., 1930, p. 441—449); Kohl I. G., *Reisen in Südrussland*, I, Dresda — Leipzig; 1841, p. 166 și urm. ⟨descriere oraș, despre nume, locuitori etc.⟩;

Brătianu G. I., *Les Bulgares à Cetatea Albă (Akkerman) au début du XIX-e siècle* („Byzantion", II, 1920, p. 153—168); Ceachir M., *Explicarea numirilor turco-tătare ale orașelor* (RSIAB, 1922, p. 57—63) ⟨despre numele Akerman⟩; Nicorescu P., *Scavi e scoperte a Tyras* („Ephemeris daco-romana", II, 1924, p. 378—415) ⟨relative la istoria veche a orașului⟩; Brătianu G. I., *Contribution à l'histoire de Cetatea Albă;* prezentarea lui I. Minea, C. I., II—III, 1926—1927, p. 282—284; Iorga N., *Studii și doc.*, XXIV, passim;

Charowiczowa Lucja, *Handel niowiecznego Lwowa* [Comerțul orașului Liov în evul mediu], Liov, 1925, cap. IV despre relațiile cu Chilia și

Cetatea Albă. Vezi și Panaitescu P. P., *La route commerciale de Pologne à la Mer Noire au moyen âge*, Buc., 1934, 24 p. (din R.I.R., IV, 1934, fasc. II—III);

Iorga N., *Lucruri noi despre Chilia și Cetatea Albă*, Buc., 1926 (din AARMSI, s. III, t. V, 1926, p. 325—332+1 pl.) ⟨despre negustorii venețieni, cucerirea Cetății Albe de ruși 1789 etc.⟩;

Panaitescu Scarlat, *Monografia orașelor capitală de județ din Basarabia* („Școala Bas.", 1923, nr. 1—2, p. 54—58) ⟨și despre cetate⟩; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 264—279 ⟨se face și descrierea cetății⟩; Ciobanu Șt., *Orașele*, în vol. *Basarabia. Monografie*, Chișinău, 1926, p. 87—89 ⟨despre oraș⟩; Idem, *Monumentele istorice*, în același volum, p. 185—190 ⟨despre cetatea de la Cet. Albă⟩; se citează și lucrarea lui C. Stamate, *Basarabia și cetățile vechi* („Bul. Soc. de istorie și antichități din Odesa", III⟩; Zașiuk, *Materialî*, II, p. 123—145 ⟨despre oraș și cetate la mijlocul sec. trecut⟩; Constantinescu-Iași P., *Basarabia arheologică și artistică*, Chișinău, 1933, p. 43—46 ⟨despre cetate⟩;

Brătianu G. I., *Recherches sur le commerce génois dans la Mer Noire au XIII e siècle*, Paris, 1929; Recenzia lui N. Iorga, RHSEE, VI, 1929, p. 292—293; Brătianu G. I., *Notes sur les Génois en Moldavie au XV-e siècle*, Buc., 1933 (din R.I.R., III, 1933, f. II—III, p. 152—158) ⟨despre interesul Ungariei și Poloniei pentru porturile de la Marea Neagră și Dunăre⟩; Idem, *Recherches sur Vicina et Cetatea Albă. Contribution à l'histoire de la domination byzantine et tatare et du commerce génois sur le litoral roumain de la Mer Noire*, Buc., 1935, 199 p.+8 pl. ⟨reunește într-un volum studiile sale mai vechi în această problemă⟩; Nicorescu Paul, *Cetatea Albă*, Craiova, ⟨1931⟩; 33 p.+24 planșe ⟨text român și francez⟩;

Bănățeanu Vlad, *Armenii în istoria și viața românească*, Buc., 1938, p. 31 ⟨despre vechimea armenilor în oraș⟩; Iorga N., *Noi descoperiri privitoare la istoria românilor*, Buc., 1937 (din AARMSI, s. III, t. XIX, 1937 p. 184—198+3 pl.) ⟨despre stăpînirea Moldovei asupra orașului în prima jumătate a sec. XV⟩;

Bănescu N., *Maurocastron — Mo⟨n⟩castro — Cetatea Albă*, Buc., 1941, 14 p. (din AARMSI, s. III, t. XXII, 1939—1940, p. 165—178) ⟨împotriva părerii lui Bromberg că Maurocastro se găsea în Crimeea; despre oraș în sec. XV⟩; Idem, *Maurocastrum — Moncastro — Cetatea Albă*, Buc., 1939 (din BSHAR, XXI, 1939, p. 20—31);

Câmpina Barbu, *Despre rolul genovezilor la gurile Dunării în secolele XIII—XV* („Studii", 1953, nr. 1, p. 191—236, nr. 3, p. 79—119) ⟨și despre comerțul făcut prin Moncastro⟩;

Slătineanu Barbu, *Contribuțiuni la ceramica bizantină de la Turnu Severin, Cetatea Albă și Enisala* (R.F.R., 1937, nr. 11, p. 321—340); Constantinescu N., *Contribuție la cunoașterea ceramicei bizantine de la Cetatea Albă (Belgorod, Dniestrovski)* (SCIV, X, 1959, nr. 2, p. 441—449) ⟨din sec. XIV, cînd orașul se afla sub stăpînirea tătarilor⟩;

Giurescu Const. C., *Le commerce sur le territoire de la Moldavie pendant la domination tartare (1241—1352)* (N.E.H., III, 1965, p. 55—70)

⟨făcut îndeosebi prin Cetatea Albă și Chilia⟩; Olteanu Ștefan, *Comerțul pe teritoriul Moldovei și Țării Românești în sec. X—XIV*. („Studii", XXII, 1969, nr. 5, p. 849—874) ⟨și despre rolul coloniilor genoveze de la Chilia și Cetatea Albă⟩; Balard M., *Les Génois dans l'Ouest de la Mer Noire au XIV-e siècle*, în *XIV-e Congrès international des études byzantines, Bucarest 6—12 Sept. 1971. Resumés Communications, p. 5—6* ⟨și despre comerțul lor prin Cetatea Albă⟩;

Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 200—205 ⟨despre vechimea așezării⟩; vezi și indice; Stoicescu N., *Lista marilor dregători ai Moldovei (sec: XIV—XVII)* AIIAI, 1971, p. 407) ⟨listă de pîrcălabi, 1443—1484⟩; Lăzărescu G. și N. Stoicescu, *Țările române și Italia pînă la 1600*, Buc., 1972, p. 24—39 ⟨și cu bibliografie italiană⟩;

Fedorov G. B., *Rezultatele principale ...*, (SCIV, 1954, nr. 2, p. 392—403); Idem, *Descoperirile arheologice din R.S.S. Moldovenească privind mileniul I e.n.* (S.C.Ș., 1957, fasc. 1, p. 159 și urm.) ⟨și despre săpăturile de la Cetatea Albă⟩;

Ivancihin A.—Perșin V., *Belgorod (Ocerki po istorii goroda)*, Belgorod, 1957, 86 p; Kliucinik A., *Belgorod—Dnestrovskii*, Odessa, 1960, 147 p.; Averbuh P., Krivolan G., *Po istoriceskim mestam Belgorod—Dnestrovskogo*, Odessa, 1965, 48. p.

— CETATEA MEDIEVALĂ (construită pe urmele vechiului oraș Tyras, a fost în stăpînirea bizantinilor apoi a genovezilor pînă la sfîrșitul sec. XIV, cînd a intrat în stăpînirea Moldovei; reclădită de Iuga voievod, 1399; în sec. XV s-au făcut numeroase lucrări la cetate, începînd din vremea lui Alexandru cel Bun; zidul și poarta celei de-a doua incinte construite de Ștefan Voievod, 1440, lucrările fiind terminate la 1454; poarta cea mare construită de Ștefan cel Mare, 1476, care ridică și al treilea zid de incintă, 1479; după cucerirea ei de turci, 1484, în sec. XVI—XVIII se fac o serie de alte lucrări, construindu-se o geamie și un minaret; la sfîrșitul sec. XVIII, cetatea este refăcută după sistemul Vauban; cucerită de ruși la 1806 și părăsită după 1812, se ruinează; poarta mare, zidul celei de-a doua incinte și turnul acesteia restaurate la 1928—1930; după *Repertoriul monumentelor lui Ștefan cel Mare*, p. 217—219). Vezi și orașul.

Voițehovskii V. A., *Stroitelnîie nadpisi na stenah Kreposti v Belgorode — Dnestrovskom*, în vol. *Iugo — vostocnaia Evropa v srednie veka*, I, Chișinău, 1972, p. 370—374) ⟨publică inscripția pusă de Iuga voievod la 1399, data încheierii lucrărilor de reconstrucție a cetății⟩;

Bogdan I., *Inscripțiile de la Cetatea Albă și stăpînirea Moldovei asupra ei*, Buc., 1908, 50 p.+8 pl. (din AARMSI, s. II, t. XXX, 1907—1908) ⟨publică și comentează inscripțiile din 1440, 1454, 1476 și 1479; cu listă de pîrcălabi⟩; ⟨*Inscripția refacerii zidului de la Cetatea Albă*⟩ (A.I., I, 1865, nr. 23, p. 178);

Arbure Zamfir C., *Inscripţiunea de la Cetatea Albă* („Noua rev. rom.“, III, 1900, nr. 28, p. 180); Bogdan I., *Inscripţia de la 1484 de pe poarta cea mare a Cetăţii Albe* (C.L., XXXV, 1901, p. 247—253); Tanoviceanu I., *Data rezidirii Cetăţii Albe (ibidem*, p. 462—469) ⟨1474, nu 1484⟩; Bogdan I., *Data rezidirii Cetăţii Albe (ibidem*, p. 469—472) ⟨arată că inscripţia se referă la poartă, nu la rezidirea cetăţii⟩; Iorga N., *O rectificare* („Noua rev. rom“., III, 1900, nr. 24, p. 474) ⟨despre poarta cetăţii⟩; Tanoviceanu I., *Piatra porţii Cetăţii Albe (ibidem*, nr. 25, p. 38—39) ⟨rectifică pe N. Iorga⟩; Arbure Zamfir C, *Piatra porţii Cetăţii Albe* („Noua rev. rom.“, III, 1901, nr. 26, p. 93); Tanoviceanu I., *Iar inscripţia de la Cetatea Albă (ibidem*, nr. 27, p. 136—137) ⟨răspunde lui Z. Arbure⟩; Idem, *Sfîrşitul unei polemici (ibidem*, nr. 29, p. 237);

Cociubinski A., *Inscripţiuni lapidare din sec. XV din Cetatea Albă* (în l. rusă) („Memoriile Soc. din Odesa“, XV, p. 506 şi urm.);

⟨Haşdeu B. P.⟩, *Asediul Cetăţii Albe după Andrea Combini* (A.I., I/2, 1865, p. 55—59); Iorga N., *Noi ştiri bizantine despre istoria românilor* (R.I., XX, 1934, p. 46—47) ⟨despre cucerirea Chiliei şi Cetăţii Albe de către turci⟩; vezi şi R.I., VI, 1920, p. 190; Antalffy A., *Două documente din biblioteca egipteană de la Cairo despre cucerirea Chiliei şi Cetăţii Albe la 1484* (R.I., XX, 1934, p. 33—42) ⟨se reproduc şi se compară⟩; Culici Al., *Campania turcă pentru a cuceri Chilia şi Cetatea Albă (iunie—august 1484)* („Rom. militară“, 1940, nr. 11—12, p. 112—131) ⟨descrie luptele şi pregătirea lor⟩; Beldiceanu N., *La campagne ottomane de 1484: ses préparatifs militaires et sa chronologie* („Revue des études roumaines“, V—VI, 1960, p. 67 şi urm.) ⟨stabileşte cronologia între 26 april.—14 aug. 1484⟩; Idem, *La conquête des cités marchandes de Kilia et de Cetatea Albă par Bayazed II.* („Südost — Forschungen“, XXIII, 1964, p. 69 şi urm.). Despre articolele lui Beldiceanu vezi H. J. Kissling, *Einige Bemerkungen zur Eroberung Kilia's und Akerman's durch die Türken (1484)* („Beiträge zur Südosteuropa Forschung“, 1966, p. 331—338);

Iorga N., *Acte şi fragmente*, I, p. 34—36 ⟨descrierea cetăţii de Fourquevaux, 1585, reprodusă de N. Iorga, *Studii istorice ...*, p. 204—206⟩; Hurmuzaki, III/1, p. 225, 228 ⟨despre asedierea cetăţii de către Aron Vodă, 1595⟩; *Monumenta Spectantia Slavorum meridionalium*, XVIII, p. 265 ⟨descriere Petru Stanislavov, reprodusă de N. Iorga, *op. cit.*, p. 233—234⟩; A.I., I/2, p. 28 ⟨despre asediul din 1683⟩; despre asediile din sec. XVIII—XIX vezi N. Iorga *op. cit.*, p. 249 şi urm., care citează numeroase izvoare;

Hurmuzaki, S. I/3, p. 112 ⟨descriere Langeron⟩; vezi şi N. Iorga, *Vechile cetăţi româneşti după contele de Langeron* (BCMI, 1915, p. 70—71); „Memoriile Soc. din Odesa“, VII, p. 302 şi urm. ⟨despre situaţia cetăţii la 1816; citat de N. Iorga, *Studii istorice*, p. 256⟩; Panaitescu P. P., *Călători poloni*, p. 246—247 ⟨o foarte interesantă descriere a cetăţii la 1843: *„cetate uriaşe, clădită din piatră albicioasă“*⟩; Castelnau G. D., *Essai sur l'histoire ancienne et moderne de la nouvelle Russie*, ed. II-a Paris, 1827, vol. I, p. 48—49 ⟨descrierea cetăţii⟩;

Batiușkov P. N., *Bessarabia. Istoriceskoie opisanie*, S. Petersburg, 1892, p. 43, 49 ‹gravură și desen cetate›;

Dunăreanu N., în „Calend. Minerva“, 1913, p. 17—22 ‹vederi, descriere›; Lapedatu Al., *Gravuri și vederi de la Cetatea Albă* (BCMI, 1913, p. 57—66); Idem, *Cîteva vederi nouă de la Cetatea Albă* (BCMI, 1914, p. 141—142);

Balş G., *Bisericile lui Ștefan cel Mare* (BCMI, 1925, indice); Avakian Grigore, *Cetatea Albă. Cum se distruge un monument istoric*, Buc., 1924, 7 p.+IV tab. (din „Cronica num. și arheol.“, IV, 1924); Panaitescu Sc., *Cetățile-ruini* (ACMIB, I, 1924, p. 103—106) ‹descriere, foto›; Rosetti Radu, *Studii asupra felului cum se făptuia războiul de către Ștefan cel Mare. IV. Fortificațiunea sub Ștefan cel Mare și apărarea cetăților*, Buc., 1927 (din AARMSI, s. III, t. VI, 1926—1927); Iorga N., *Les châteaux occidentaux* (BCMI, 1929, p. 54—56) ‹plan, gravură›;

Avakian Gr., *Săpăturile de la Cetatea Albă* (ACMIB, III, 1931, p. 47—104) și Chișinău, 1931, 60 p. ‹expune rezultatele săpăturilor la cetate în 1929›; Nicorescu P., *Lucrări de consolidare și de restaurare la Cetatea Albă (ibidem*, p. 115—128) și extras;

Maggiorotti Andrea Leone, *Architetti e architetture militari*, vol. I, 1933, p. 314—323 ‹despre cetatea Moncastro, *considerată „opera genovese“›;*

Bolșacov-Ghimpu A. Al., *La localisation de la forteresse Turris* („Revue des études Sud-Est Européennes“, VII, 1969, nr. 4, p. 686—690) ‹Crede că a fost la Tyras, nu la Turnu Măgurele›;

Chițescu Lucică, *Fortificațiile Moldovei în secolele XIV—XVI — Cetăți voievodale și fortificații orășenești*, Rezumatul tezei de doctorat, Buc., 1972, 42+ p ‹Și despre Cetatea Albă›.

— BISERICA CATOLICĂ (sec. XIII).

Andreescu C., *Așezări franciscane la Dunăre și Marea Neagră în sec. XIII—XIV* (C.I., 1932—1933, nr. 2, p. 154—160).

— BISERICA ARMEANĂ (sec. XIV, refăcută în mai multe rînduri).

Kurdinovski V., *Biserici de piatră* (RSIAB, 1918, p. 93—100); Avakian Grigore, *Ocerk istorii akkermanskich armjan do XIX veka*, Cetatea Albă, 1922, 33 p.; Idem, *Inscripțiile armenești din Cetatea Albă*, Buc., 1923, 16 p. (extras din R.I., 1923); Iorga N., *Studii istorice . . .*, pl. de la p. 193 ‹reproduce după Batiușcov o gravură înfățișînd bis. armeană›; vezi și Batiușkov P. N., *Bessarabia*, S. Petersburg, 1892, p. 82.

— BISERICA SF. IOAN

Berechet St. Gr., *Inscripții, însemnări* (ACMIB, II, 1928, p. 137—138); Nicorescu Paul, *Cetatea Albă*, p. 18 ‹despre bis. grecească›

SCHITUL CETATEA MICĂ — Vaslui (Sf. Treime, sfîrșitul sec. XVIII sau începutul sec. XIX[42], desființat la 1860).[43]

A.B., 1931, p. 89 ‹catagr. 1809›; I.N., 1928, p. 195 ‹însemnare, 1816›; *Uricarul*, VIII, p. 231—232 ‹mențiune, 1834›; Mărculescu Octavian, *Candelabrul de lemn de la Jigoreni, jud. Vaslui* (R.I.R., XVI, 1946, f. II, p.

183—184) ⟨adus împreună cu catapeteasma din 1695 de la schitul Cetate; descriere⟩.

M-REA CETĂŢUIA, vezi Iaşi.

M-REA DE LA CETĂŢUIE, vezi schitul Mesteacăn.

CETĂŢUIA, com. Strugari, jud. Bacău (bis. Sf. Nicolae, 1823).

B.O.R., XIV, 1890, p. 447; Anuar 1909, p. 383 ⟨bis. din 1892); AER, 1936, p. 160 ⟨bis. din 1873⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 346 ⟨C. fost Orzăştea⟩.

CETĂŢUIA, vezi Strîmba.

SCHITUL CEUCA, vezi Cionca.

CEUCANI, vezi Ciocani.

CHEHNĂUŢI (Chelmenţi)-Hotin.

DRH, XIX, p. 247 ⟨la 1627 satul lui Dumitraşco Ştefan logofăt⟩; A.B., 1933, p. 36—42 ⟨doc., Chelmeşti⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 497 ⟨la 1619 satul fam. Ghenghea⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 116 ⟨satul Chelmeşti al fam. Roset⟩; *Doc. agrare*, II, indice.

CHETRENI, vezi Pietreni.

CHETRENI (fost Petreşti) — Tecuci, jud. Bacău? (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, reclădită 1865—1866).

A.B., 1931, p. 199 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 435; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 429 ⟨despre sat⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice.

CHETRIŞ, com. Tamaşi, jud. Bacău (bis. din c. 1833 făcută de Pavel Cristea şi curţi boiereşti, sec. XVII; aici?) Vezi şi Tămaşi.

B.O.R., XIV, 1890, p. 257; Neculce, *Letopiseţul*, p. 97 ⟨curţi boiereşti arse de poloni, 1686, Pietrişul⟩; Rosetti Radu, *Cronica Vascanilor (judeţul Suceava)*, Buc., 1906 (extras din AARMSI, s. II, t. XXIX) ⟨şi despre satul Pietrişul — Roman⟩; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 356—359 ⟨la 1631 1/2 din satul C. — Roman a lui Grama stolnicul⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 357 ⟨şi bis. catolică din 1836⟩; *Cartea veche românească în colecţiile Bibliotecii Centrale Universitare din Bucureşti*, Buc., 1972, p. 130 ⟨însemnare după 1806, bis. Petriş — Roman⟩.

CHIBICENI — Iaşi (bis. ante 1842).[44]

CHICERA (Drăgoeşti), com. Motoşeni, jud. Bacău (bis. Sf. Apostoli, 1840 sau 1830—1838, reparată 1887).

Dicţ. Rom., II, p. 359; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 428 ⟨despre sat⟩; Anuar 1909, p. 389 ⟨C. — Putna⟩ şi 413 ⟨C. — Tecuci⟩ AER, 1936, p. 241 ⟨bis. din 1875, C. — Putna⟩ şi p. 332 ⟨bis. din 1868—1869, C. — Tecuci⟩; „Dacoromania", I, 1920—1921, p. 127—129 ⟨despre originea numelui⟩.

CHIGHECI (Tigheci) — Cahul (bis. Sf. Nicolae, de lemn sec. XVIII, reclădită).

ACMIB, I, 1924, p. 60—61; Anuar 1922, p. 48.

CHILDEŞTI, vezi Pildeşti.

CHILIA — Iaşi (numit în vechime Motoşeni).[45]

CHILIA — R. S. S. Ucraineană. Vezi și cetatea.

Ahrweiler Hélène, *Byzance et la Mer. La marine de guerre. La politique et les institutions maritimes de Byzance au VII-e—XV-e siècles*, Paris, 1966, p. 57 și 89 ⟨prima mențiune a Licostomului, sec. IX⟩; recenzia lui P. Șt. Năsturel, RESEE, 1966, p. 649—650; Miklosich F.-Müller J., *Acta et diplomata graeca medii aevi sacra et profana*, I, Viena, 1860, p. 95 ⟨amintită la 1318—1323 Chilia sau Licostomo⟩; Thomas G. M., *Diplomatorium Veneto — Levantinum*, II, Veneția, 1889 ⟨amintește și Licostomo⟩; SCIV, 1957, nr. 1—4, p. 297 și *Călători străini*, I, p. 16 (itinerariul grec de la sfîrșitul sec. XIV, orașul Licostomi);

Brătianu G. I., *Actes des notaires génois de Péra et de Caffa de la fin du treizième siècle (1281—1290);* Buc., 1927 (Acad. Roumaine. Etudes et recherches, II) ⟨în prefață despre coloniile genoveze și bibliografie⟩; Pistarino Geo, *Notai Genovesi in Oltremare. Atti rogati a Chilia da Antonio di Ponzò* (1360—1361), Genova, 1971, XL+223 p.+IV pl. ⟨publică integral registrul notarului A. de Podenzelo, semnalat și utilizat de O. Iliescu; vezi *Un însemnat izvor privitor la istoria României*⟩ („Studii și cerc. de documentare și bibliologie“, VII, 1965. p. 117);

Lemerle Paul, *L'Emirat d'Aydin, Byzance et l'Occident. Recherches sur la geste d'Umur — Pacha*, Paris, 1957, p. 129—142 ⟨despre expediția lui Umur beg la Chilia, 1341⟩; vezi și Alexandrescu-Dersca Bulgaru M., *L'expédition d'Umur Beg d'Aydin au bouches du Danube (1337 ou 1338)* („Studia et acta orientalia“, II, 1959, p. 7 și urm.); Pentru restul mențiunilor în izvoare vezi O. Iliescu, *Localizarea vechiului Licostomo*, citat mai jos;

D. Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 85 ⟨despre oraș și cetate⟩; A.B., 1936, p. 64 ⟨descriere Saint-Prist, 1768⟩; Kleeman Ernest Nik., *Reisen von Wien über Belgrad bis Kilianowa (1766—1700)*, Leipzig 1773; p. 40 și urm.; trad. franceză, Neuchâtel, 1780 ⟨descriere, 1768⟩; Vezi și N. Iorga, *Studii istorice* . . ., p. 257—258; Peyssonnel Charles, *Traité sur le commerce de la Mer Noire*, I, Paris, 1787, p. 307 ⟨descriere oraș și cetate; zidurile cetății erau în ruină; rezumată de N. Iorga, *Studii istorice* . . ., p. 257);

Heyd Wilhelm, *Le colonie commerciali degli Italiani in Oriente nel Medio — Evo*, 2 vol., Veneția—Torino, 1866—1868 ⟨crede că Chilia=Licostomo⟩; Idem, *Histoire du commerce du Levant au Moyen Age*, I, Leipzig, p. 533 ⟨susține că Licostomo nu este Chilia⟩;

Iorga N., *Studii istorice asupra Chiliei și Cetății Albe*, Buc., 1900, 418 p. ⟨Susține că Chilia Veche=Licostomo, părere însușită de istoriografia română; se face istoricul cetății și orașului pînă în sec. XIX; în anexă doc., 1431—1541; reproduce la p. 257 și o gravură după Kleeman); Iorga N., *Studii și doc.*, XXIV, passim;

Ciachir M., *Explicarea numirilor turco-tătare ale orașelor* (RSIAB, 1922, p. 84—86) ⟨despre numele Chilia=cetate⟩; Hotnog T., *Numele tătăresc al Chiliei, la sfîrșitul secolului al XVI-lea* (RIR, VIII, 1938, p. 242);

Andreescu C., *Cetatea Nouă pe vremea lui Ștefan cel Mare. O interpretare a cronicii vechi moldovenești* (C.I., I, 1925, p. 159—176) ⟨și despre

luptele lui Ştefan cel Mare pentru Chilia⟩; vezi şi *Istoria României*, II, p. 493—496, unde se citează şi izvoarele principale; despre aceste împrejurări vezi şi I. Ursu; *Ştefan cel Mare*, passim şi C. Stoide, *Legăturile dintre Moldova şi Ţara Românească în a doua jumătate a sec. XV* (S.C.Ş. — Iaşi, 1956; fasc. 1);

Iorga N., *Lucruri noi despre Chilia şi Cetatea Albă*, Buc., 1926 (din AARMSI, s. III, t. V, 1926); Charowiczowa Lucja, *Handel niowiecznego Lwowa* [Comerţul oraşului Liov în evul mediu], Liov, 1925, cap. IV. despre relaţiile cu Chilia şi Cetatea Albă. Vezi şi Panaitescu P. P., *La route commerciale de Pologne à la Mer Noire au moyen âge*, Buc., 1934, 24 p. (din R.I.R., IV, 1934, fasc. II—III);

Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 301—303 ⟨îndeosebi despre bis. sf. Nicolae făcută de V. Lupu; publică şi pisania⟩; Ciobanu Şt., *Oraşele*, în vol. *Basarabia. Monografie*, Chişinău, 1926, p. 97—99 ⟨despre oraş⟩; Idem, *Monumentele istorice*, în acelaşi volum, p. 199—201 ⟨despre cetatea Chilia; reproduce o interesantă descriere a lui Cornilovici, 1820—1828, din *Descrierea statistică a Basarabiei*, p. 117⟩; se citează şi lucrarea lui C. Stamate, *Despre Basarabia şi cetăţile vechi* („Bul. Soc. de istorie şi antichităţi din Odesa", II); Constantinescu-Iaşi P., *Basarabia arheologică şi artistică*, Chişinău, 1933, p. 47—48 ⟨despre cetate⟩;

Iorga N., *Cele două Chilii* (BCMI, 1929, p. 188—191); Brătianu G. I., *Recherches sur le commerce génois dans la Mer Noire au XIII-e siècle*, Paris, 1929; Recenzia lui N. Iorga, RHSEE, VI, 1929, p. 292—293; Brătianu G. I., *Notes sur les Génois en Moldavie au XV-e siècle*, Buc., 1933 (din R.I.R., III, 1933, f. II—III, p. 152—158) ⟨despre interesul Ungariei şi Poloniei pentru porturile de la Marea Neagră şi Dunăre⟩; Idem, *Recherches sur Vicina et Cetatea Albă. Contribution à l'histoire de la domination byzantine et tatare et du commerce génois sur le litoral roumain de la Mer Noire*, Buc., 1935, 199 p.+81 pl. ⟨reuneşte într-un volum studiile sale mai vechi în această problemă⟩;

Bănescu N., *Chilia (Licostomo) und das bithynische* („Byzantinische Zeitschrift", 1928, p. 68—72) ⟨arată că Chili identificată de N. Iorga cu Chilia este Chele din Bithynia⟩; Idem, *Ein Schusswort über das bithynische* (*ibidem*, 1932, p. 334—335);

Panaitescu P. P., *Mircea cel Bătrîn*, Buc. 1944, p. 301—302 ⟨crede că nu a existat o cetate la Chilia Veche, unica cetate fiind la C. Nouă, pe malul stîng al Dunării, unde a fost colonia genoveză⟩;

Bautier Henri-Robert, *Notes sur les sources de l'histoire économique médièvale dans les archives italiennes*, în *Mélanges d'archéologie et d'histoire* — Roma, 1948, p. 188 ⟨arată că Chilia şi Licostomo sînt două aşezări diferite; prezintă registrul notarial al lui Antonio de Podenzelo, 1360—1361⟩;

Câmpina Barbu, *Despre rolul genovezilor la gurile Dunării în secolele XIII—XV* („Studii", 1953, nr. 1, p. 191—236, nr. 2, p. 79—119) ⟨şi despre comerţul prin Chilia⟩; Năsturel P. Şt., *Aşezarea oraşului Vicina şi ţărmul*

de apus al Mării Negre în lumina unui portulan grec (S.C.I.V., 1957, p. 301);

Panaitescu P.P., *Legăturile moldo-polone în secolul XV și problema Chiliei* (Rsl, III, 1958, p. 95—115) ⟨arată că orașul a fost al genovezilor, 1381—1402—4; al Țării Românești pînă la 1426, al Moldovei pînă la 1448, din nou al Țării Românești pînă la 1465 și din nou al Moldovei pînă la 1484⟩; Lozovan E., *La toponymie roumaine dans les cartes et les portulans italiens* („Revue internationale d'onomastique", XIII, 1961, p. 189) ⟨Licostomo = Vîlcov⟩;

Giurescu C. C., *Principatele române la începutul sec. XIX*, Buc., 1957, p. 74—78 ⟨despre cele două Chilii, cea Nouă și cea Veche⟩; Pall Francisc, *Stăpînirea lui Iancu de Hunedoara asupra Chiliei și problema ajutorării Bizanțului* („Studii", 1965, p. 619 și urm.);

Iliescu Oct., *Notes sur l'apport roumain au ravitaillement de Byzance d'après une source inédite de XIV-e siècle* (N.E.H., III, 1965, p. 105—116 ⟨despre comerțul prin Chilia între 1360—1361⟩; Giurescu Const. C., *Le commerce sur le territoire de la Moldavie pendant la domination tartare (1241—1352)* (N.E.H., III, 1965, p. 55—70) ⟨făcut îndeosebi prin Cetatea Albă și Chilia⟩; Olteanu Ștefan, *Comerțul pe teritoriul Moldovei și Țării Românești în sec. X—XIV* („Studii", XXII, 1969, nr. 5, p. 849—874) ⟨și despre rolul coloniilor genoveze de la Chilia și Cetatea Albă⟩;

Kunița N., *Kiliia*, Odessa, 1962, 143 p. ⟨istoric, p. 3—78⟩; Grad P. L.— Galias V. T., *Kiliia*, Odessa, 1968, 95 p. (și în limba română);

Tăpkova-Zaimova Vasilka, *Quelques observations sur la domination byzantine aux bouches du Danube. Le sort de Lykostomion et de quelques autres villes cotières* („Studia Balcanica", 1970, p. 79—80) ⟨consideră că Licostomul citat în sec. IX, nu este cel de la gurile Dunării⟩; Iliescu Octavian, *A stăpînit Dobrotici la gurile Dunării?* („Pontica", IV, 1971, p. 371—376) ⟨consideră că „castrum Aquile" — identificat de N. Iorga cu Chilia — este Anchialos⟩; Musso G. G., *Nouve ricerche d'archivio su Genova e l'Europa Centro-Orientale nell'ultimo medioevo* („Rivista storica italiana", 1971, p. 130—141) ⟨semnalează acte redactate la Licostomo, 1373, 1383—1384⟩;

Balard M., *Les Génois dans l'Ouest de la Mer Noire au XIV-e siècle*, în *XIV-e Congrès international des études byzantines, Bucarest, 6—12 Sept. 1971. Resumés Communications*, p. 5—6 ⟨și despre comerțul lor prin Chilia⟩; Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 205—213 ⟨despre vechimea așezării⟩; vezi și indice;

Stoicescu N., *Lista marilor dregători ai Moldovei (sec. XIV—XVII)* (A.I.I.A.I, 1971, p. 407) ⟨pîrcălabii cetății, 1446—1484⟩; Lăzărescu G. și N. Stoicescu, *Țările române și Italia pînă la 1600*, Buc., 1972, p. 24—39 ⟨și cu bibliografie italiană⟩;

Iliescu Octavian, *Localizarea vechiului Licostomo* („Studii", 1972, nr. 3, p. 435—462) ⟨după o analiză amănunțită a izvoarelor, se arată că Chilia și Licostomo au fost două așezări diferite, ultima fiind situată pe locul Peripravei de astăzi⟩.

— CETATEA MEDIEVALĂ (construită de bizantini, apoi refăcută de genovezi, care au avut aci o colonie ante 1360, ocupată de Mircea cel Bătrîn la sfîrşitul sec. XIV — începutul sec. XV, apoi de Alexandru cel Bun; 1427; cedată lui Iancu de Hunedoara, 1447, reluată apoi de Ţara Românească, cucerită de Ştefan cel Mare, 1465, din timpul căruia datează două aşezări: C. Veche, pe malul drept, şi C. Nouă, pe malul stîng al Dunării; reclădită la 1479, pe malul stîng de Ştefan cel Mare, care a dărîmat cetatea din deltă; cucerită de turci la 1484). Vezi şi oraşul.

Gorka Olgierd, *Cronica epocii lui Ştefan cel Mare (1457—1499)*, Buc., 1937, p. 127, 149 ⟨despre refacerea cetăţii, 1479⟩; Vezi şi idem, *Bialogrod, Kilja a wyprawa r. 1479* [Cetatea Albă, Chilia şi campania anului 1479], Varşovia, 1932; *Cronicile slavo-române*, indice; Ureche Gr., *Letopiseţul*, indice ⟨cetatea făcută de genovezi, despre stăpînirea Moldovei, cucerirea ei de către turci⟩; vezi şi Costin Miron, *Opere*, p. 266 şi indice;

Pall Francisc, *Byzance à la veille de sa chute et Janco de Hunedoara (Hunyadi)* („Byzantinoslavica", XXX, 1969, nr. 1, p. 119—126) ⟨Despre transformarea Chiliei într-o puternică bază de operaţii pentru salvarea Imperiului Bizantin⟩;

Iorga N., *Noi ştiri bizantine despre istoria românilor* (R.I., XX, 1934, p. 46—47) ⟨despre cucerirea Chiliei şi Cetăţii Albe de către turci⟩; vezi şi R.I., VI, 1920, p. 190; Antalffy A., *Două documente din biblioteca egipteană de la Cairo despre cucerirea Chiliei şi Cetăţii Albe la 1484* (R.I., XX, 1934, p. 33—42) ⟨se reproduc şi se compară⟩; Culici Al., *Campania turcă pentru a cuceri Chilia şi Cetatea Albă (iunie—august 1484)* („Rom. militară", 1940, nr. 11—12, p. 112—131) ⟨descrie luptele şi pregătirea lor⟩; Beldiceanu N., *La campagne ottomane de 1484: ses préparatifs militaires et sa chronologie* („Revue des études roumaines", V—VI, 1960, p. 67 şi urm.) ⟨stabileşte cronologia între 26 april—14 aug. 1484⟩; Idem, *La conquête des cités marchandes de Kilia et de Cetatea Albă par Bayazed II.* („Südost-Forschungen", XXIII, 1964, p. 69 şi urm.). Despre articolele lui Beldiceanu vezi H. J. Kissling, *Einige Bemerkungen zur Eroberung Kilia's und Akerman's durch die Türken (1484)* („Beiträge zur Südosteuropa — Forschung", 1966, p. 331—338);

Iorga N., *Acte şi fragmente*, III, p. 85 ⟨după 1484 sultanul a poruncit să se refacă Licostomul vechi⟩;

RSIAB, 1933, p. 300—301 ⟨descriere cetate Nicolo Barsi, 1633⟩; Iorga N., *Studii istorice ...*, p. 232—233 ⟨descriere Paul de Alep, 1659: castel vechi şi măreţ clădit de genovezi⟩; *Monumenta Spectantia Slavorum meridionalium*, XVIII, p. 265 ⟨descriere Petru Stanislavov; reprodusă de N. Iorga, *op. cit.*, p. 233⟩; despre asediile din sec. XVIII—XIX vezi *ibidem*, p. 249 şi urm., unde se citează numeroase izvoare;

A.B., 1930, p. 314—315 ⟨doc. 1809, grinzi pentru „podul ridicător" de la poarta cetăţii⟩; Hurmuzaki, S. I/3, p. 94 ⟨descriere Langeron⟩; vezi şi N. Iorga, *Vechile cetăţi româneşti după contele de Langeron* (BCMI,

1915, p. 71); „Memoriile Soc. din Odesa", VII, p. 302 și urm. ⟨despre situația cetății la 1816; citat de N. Iorga, *Studii istorice*, p. 256⟩;

Lapedatu Al., *Cîteva considerațiuni istorico-arheologice asupra cetăților moldovenești* (BCMI, 1913, p. 57—66); Panaitescu Sc., *Cetățile ruini* (ACMIB, I, 1924, p. 106—109) ⟨descriere, gravură⟩; Popescu M., *Cetățile turcești dinprejurul principatelor române* (BCMI, 1927, p. 79) ⟨gravură⟩; Rosetti Radu, *Studii asupra felului cum se făptuia războiul de către Ștefan cel Mare. IV. Fortificațiunea sub Ștefan cel Mare și apărarea cetăților*, Buc., 1927 (din AARMSI, s. III, t. VI, 1926—1927);

Chițescu Lucică, *Fortificațiile Moldovei în secolele XIV—XVI — Cetăți voievodale și fortificații orășenești*, Rezumatul tezei de doctorat, Buc., 1972, 42+4 p. ⟨și despre cetatea Chilia⟩.

— BISERICA SF. NICOLAE (construită de Vasile Lupu, 1647—1648).

Slaviaskia nadpisî vî Kiliiskoi țerkvi Sf. Nikolaia („Zapiski Odeskago", I, 1844, p. 292—300); Murzakevici N., *Kiliiskaia țerkovî . . .* (*ibidem*, II, 1850, p. 384—388); Iorga N., *Chilia*, p. 229; ACMIB, I, 1924, p. 47—49 ⟨descriere, inscripții⟩; Kurdinovski V., *Biserici de piatră* (RSIAB, 1918, p. 84—92); A.B., 1935, p. 106 ⟨doc. 1810, m-rea Sf. Nicolae de lîngă cetatea Chilia⟩.

— BISERICA ADORMIREA (fostă geamie turcească din 1711; prefăcută în biserică la 1810).

RSIAB, 1918, partea I, p. 37—40 ⟨descriere⟩; Kolomoițov P., *Biserica Adormirii Maicii Domnului* (*ibidem*, III, 1921, p. 3—7) ⟨traducere⟩; vezi și 1922, p. 3—11 (text rusesc).

— M-REA FRANCISCANĂ (ante 1345).

Moisescu G., *Catolicismul în Moldova*, p. 87.

— GEAMIILE TURCEȘTI.

A.B., 1933, p. 226 ⟨la 1813 trei fost geamii: una era arsenal, a doua spital, a treia club⟩; 1934, p. 171 ⟨o geamie devenită bis., 1813⟩.

CHILIENI, com. Coroiești, jud. Vaslui[45 bis] (bis. Àdormirea, ante 1809 și Sf. Voievozi — C. de Sus, de vălătuci, 1849).

Documente, XVI, vol. I, p. 314—315 ⟨la 1529 satul C. la obîrșia Pereschiului al lui Lupșe⟩; A.B., 1931, p. 199 ⟨cat. 1809⟩; Albu T., *Vocea unui devotatu fiiu alu bisericei și poporului român sau istoriculu fondării sântei biserici din com. rurală Chilieni, plasa Pereschivului, jud. Tutova*, Bîrlad, 1883, 54 p.; Anuar 1909, p. 429; AEH, 1934, p. 59, 1935, p. 78, 1936, p. 83 ⟨bis. din 1849 și 1874⟩.

CHILII, com. Icușești, jud. Neamț (un schit vechi, amintit la 1871[46] și bis. Adormirea, 1859—1864, fostă de vălătuci).

Anuar 1909, p. 400; AER, 1936, p. 84; *Dicț. Rom.*, II, p. 369.

CHILIILE, com. Tazlăul de Sus, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Grigore, construită de Elena Sturza, 1846—1848, reparată 1903).

B.O.R., XIV, 1890, p. 369—370; *Dicț. Rom.*, II, p. 369 ⟨bis. din 1848⟩; Anuar 1909, p. 386; Antohi Al., *Monografia com. Lucăcești*, p. 58.

CHILIŞENI, com. Udeşti, jud. Suceava (bis. Adormirea, 1812).

Werenka D., *Topographie*, p. 46; Anuar Bucovina, 1923, p. 49, 1924, p. 49, 1926, p. 80, 1927, p. 92, 1928, p. 116.

CHILIŞOAIA, com. Dumeşti, jud. Iaşi (bis. din 1759, în ruină la 1871).[47]

CHINDIA — Neamţ (bis. Sf. Apostoli, 1790, reparată 1901).

Anuar 1909, p. 356; *Dicţ. Rom.*, II, p. 370 ⟨în hotar cu Bicaz⟩.

CHIOJDENI (Chiujdeni) — Vaslui.

„Milcovia", IV, 1933, p. 7 ⟨originea numelui⟩; B.C.I., IV, p. 216—217 ⟨doc. despre Chiujdeni — Vaslui; moşia ţinea de Soleşti⟩; Ghibănescu, *Surete*, XVI (indice); *Documente*, XVII, vol. II, p. 160 ⟨la 1608 satul dat de familia Jora lui Băseanu uricar⟩; *Dicţ. Rom.*, II nu-l aminteşte.

CHIPERCENI (Piperceni) — Orhei (bis. de nuiele Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită 1863).

Sava, *Doc. Orhei*, indice; RSIAB, 1930, p. 230 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 149.

CHIPEREŞTI (Pipereşti), com. Ţuţora, jud. Iaşi[48] (bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII, refăcută de locuitori, 1835 sau 1843, în stare rea la 1909; han ante 1805).

Acta morii de postav de la Chipereşti (I.N., 1931, p. 177—181); Ghibănescu, *Ispisoace*, II/2, p. 85 ⟨hotărnicie, 1643⟩; *Uricarul*, XXIII, p. 196—198 ⟨hotărnicie, 1675, satul m-rii Golia⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 62—63 ⟨doc. 1776⟩; R.I., 1931, p. 308 ⟨moşia cu han a lui Grigore Balş spătar, 1805⟩; Sulzer, *Geschichte*, I, p. 388 ⟨despre sat⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 175 ⟨descoperirile arheologice⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 378; Anuar 1909, p. 347;

Minea I., *Unde erau Pipereştii din vremea lui Iliaş vodă şi a lui Ştefan vodă, domni ai Moldovei* (C.I., XIII—XVI, nr. 1—2, p. 700) ⟨mai jos de gura Bahluiului⟩.

CHIPERI — Putna (bis. Intrarea în biserică, ante 1809).

A.B., 1931, p. 182 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, II nu-l aminteşte.

CHIPEŞCA — Orhei (bis. Sf. Voievozi, 1769).

RSIAB, 1930, p. 248 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 154.

CHIRAFTEI (Chirafteni), com. Măstăcani, jud. Galaţi (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită de fam. Codreanu, 1838—1840, reparată 1903).

A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 467; *Dicţ. Rom.*, II, p. 378—379 ⟨bis. din 1823⟩.

CHIRCEŞTI, com. Micleşti, jud. Vaslui[49] (bis. Coborîrea Sf. Duh, construită de Al. Hrisoverghi, 1809—1810, reparată 1894).

A.B., 1931, p. 202 ⟨la 1809 se lucra la bis.⟩; Anuar 1909, p. 440; AEH, 1934, p. 74, 1935, p. 98—99, 1936, p. 107—108, 1938, p. 168; *Uricarul*, XVII, p. 149—151 ⟨hotărnicie 1715, Chiriţeşti⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 382.

CHIRILEŞTI — Covurlui (bis. de bîrne Sf. Spiridon, 1802, în stare rea la 1909).

A.B., 1931, p. 197 ⟨cat 1809⟩; Anuar 1909, p. 465; *Dicț. Rom.*, II, p. 384 ⟨C.=Oarba⟩.

CHIRIȚENI, com. Hangu, jud. Neamț (M bis. de lemn Sf. Nicolae, 1829, construită de locuitori; transportată aci la 1959, de la Fîrțigi, cu ocazia montării barajului de la Bicaz — date D.M.I.).

CHIRSOVA — Tighina (bis. Adormirea, clădită de Teodor Enachi și Tanasie C-tin dascăl, reclădită).

A.B., 1936, p. 19; Anuar 1922, p. 219.

CHISCOVATA — Botoșani (bis. Adormirea, 1856 sau 1824?).

Anuar 1909, p. 352; Anuar 1930, p. 113 ⟨bis. Adormirea, veche⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 388.

CHISIRIG, com. Bicazul Ardelean — Neamț (metoh de la începutul sec. XIX, apoi bis. de lemn Sf. Nicolae, 1838—1840, reparată 1899).

A.L.P.R., 1935—1936, p. 140 ⟨mențiune metoh, 1830⟩; Anuar 1909, p. 359; *Dicț. Rom.*, II, p. 392; Ungureanu Gh., *M-rea Hangului sau Buhalnița, Schiță istorică*, Iași, 1931, p. 34—35 ⟨contract 1835 amintind biserica; și despre obligațiile locuitorilor⟩.

CHISTELNIȚA (Teplița) — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1818, și bis. de zid. Sf. Voievozi, ante 1820, reclădită).

RSIAB, 1930, p. 256 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 162; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 140—145 ⟨hotărnicie, 1781, moșie a fam. Vartic-Maleghi⟩.

CHIȘĂRĂI, vezi Hînsănești.

CHIȘCĂRENI — Bălți (bis. Sf. Nicolae, 1782).

Anuar 1922, p. 12.

CHIȘCĂRENI, com. Șipote, jud. Iași.

Dicț. Rom., II, p. 390 ⟨sat din 1850⟩.

CHIȘCĂUȚI — Hotin (bis. ante 1814).

Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 93 ⟨1814⟩.

CHIȘINĂU — R. S. S. Moldovenească.

Sava A., *Doc. Orhei*, p. 66 ⟨la c. 1630 amintit „*drumul tîrgului celui bătrîn*"⟩; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 89—90 ⟨la 1576 satul lui Drăguș urednic de Iași⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 66 ⟨la 1616 satul cumpărat de C. Roșca mare vistier⟩; Ghibănescu, *Surete*, X, p. 195—213 ⟨la 1800 moșia m-rii Sf. Vineri; se arată că s-a făcut „*tîrg mare*" în vremea domniei lui Dabija vodă, p. 207⟩; despre părțile de moșie ale m-rilor Galata și Frumoasa vezi și *Documente agrare*, II, indice; Iorga N., *Studii și doc.*, XXI, p. 116—121 ⟨listă de prăvălii, 1798⟩;

Halipa I., *Gorod Kișinev vremeni jizni vî nemî Aleksandra S. Pușkina 1820—23 gg.*, Chișinău, 1899, 72 p.; *Basarabia de Dr. Zucker 1834*, trad. de M. Pelivan, Chișinău, 1932, p. 8—12 ⟨descrierea orașului⟩; Kohl I. B., *Reisen in Südrussland*, II, Dresda — Leipzig, 1841, p. 12 și urm.

⟨cîteva date istorice și despre situația orașului⟩; Bezviconi G. și Scarlat Calimachi, *Pușkin în exil,* Buc., 1947, 183 p.; Batiușkov P. N., *Bassarabia. Istoriceskoie opisanie,* S. Petersburg, 1892, p. 137, 149, 153, 157, passim ⟨diverse vederi din oraș; și date despre oraș⟩; Zașciuk, *Materialîi,* II, p. 95—122 ⟨despre oraș⟩; Arbure Z. C., *Basarabia în sec.* XIX, p. 249—264 ⟨și despre monumente⟩;

Monografia jubiliară a orașului Chișinău, Chișinău, 1912; Ciobanu Șt., *Chișinăul,* Chișinău, 1925; Idem, *Orașele,* în vol. *Basarabia. Monografie,* Chișinău, 1926, p. 78—85 ⟨istoric; despre numele orașului de la maghiarul Kisjenő=Ieno cel mic; localitatea amintită prima oară la 1436⟩;

Istoriia Kișineva (1466—1966), Kișinev, 1966, 563 p.+3 pl. Vezi și bibliografia din *Istoriia, arheologhiia, etnografiia Moldavii 1918—1968 gg.,* Kișinev, 1973, p. 453—456.

— CASELE VECHI.

Constantinescu-Iași P., *Cele mai vechi case din Chișinău* (ACMIB, III, 1931, p. 19—46) ⟨casele Zagorodnii, 1800—1810, Stoianov, Pătlăgeanu etc.⟩; Sava A., *Trei case din Chișinăul vechi* (A.B., 1934, p. 254—269) ⟨metohul m-rii Hîncu, casa lui Toma Stamate, casa lui Petre Manega; cu doc.⟩.

— ȘCOALA VECHE ȘI SEMINARUL TEOLOGIC (înființat de mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni).

Berechet Șt. Gh., *Documente slave de prin arhivele ruse,* Buc., 1920, p. 4 ⟨școală la C., 1790⟩;

„Studii și cerc. de bibliologie", XII, 1972, p. 36 ⟨însemnare 1790 despre o școală la Chișinău);

Ciobanu Șt., *Limba românească în școala basarabeană* („Școala Bas.", 1922, nr. 1—2, p. 7 și urm.) și în vol. *Cultura românească în Basarabia;* Lotoțki P. A., *Istoria Kișinevskoi duhovnoi seminarii,* Chișinău, 1913; vezi și „Trudî Bessar. țerkovno-arheologhiceskogo obștestva", IX.

— BISERICI.

⟨Struve⟩, *Voyage en Krimée suivi de la relation de L'Ambassade ...,* Paris, 1802, p. 352 ⟨la 1793 existau două biserici frumoase⟩.

— BISERICA BUNA VESTIRE (fostă de nuiele, sec. XVIII, reclădită de zid de căpitanul Gavril Terente și alții, 1810).

Berechet Șt. Gr., *Cinci biserici* (ACMIB, I, 1924, p. 131—136) ⟨inscripții, descriere, foto⟩; vezi și *ibidem,* II, 1928, p. 138 ⟨însemnare, 1804⟩; RSIAB, 1933, p. 277 ⟨1812⟩.

— BISERICĂ DOMNEASCĂ (Sf. Nicolae, sec. XVII, arsă de turci la 1739, reclădită de serdarul Lupu Anastase, 1741, apoi a căpătat și hramul Sf. Arhangheli; la 1806 a fost refăcută de frații maior Ioan și serdar Teodor Măcărescu).

Berechet Șt. Gr., *Cinci biserici* (ACMIB, I, 1924, p. 112—120) ⟨descriere, inscripții, foto⟩; Sava, *Doc. Lăpușna,* p. 218 ⟨la 1768 amintită m-rea Sf. Arhangheli⟩; Curdinovschi V., *Cele mai vechi biserici* (RSIAB, XVI, 1925, p. 31—40) ⟨despre vechimea bis., documente⟩; 1929, p. 194—195

⟨cărţi vechi⟩; 1933, p. 277 ⟨1812⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 442—443, 447—448 ⟨doc., 1740—1741⟩;

Damian P. Bogdan, *Legăturile serdarului Lupu Anastasă cu rușii (1721—1751)* (SMIM, II, 1957, p. 345—389) ⟨despre ctitorul bisericii⟩.

— BISERICA ÎNĂLŢAREA (sec. XVIII, reclădită 1830).

RSIAB, 1929, p. 195; 1933, p. 277 ⟨1812⟩; A.B., 1933, p. 227 ⟨doc. 1813⟩.

— BISERICA NAŞTEREA MAICII DOMNULUI (Mazarachi, sec. XVIII, reclădită, 1812 de serdarul V-le Mazarachi).

Berechet Şt. Gr., *Cinci biserici* (ACMIB, I, 1924, p. 136—141) ⟨inscripţii, descriere, foto⟩; vezi și *ibidem*, II, 1928, p. 138—139 ⟨inscripţii⟩; Curdinovschi V., *Cele mai vechi biserici* (RSIAB, XVI, 1925, p. 25—31) ⟨istoric, descriere⟩; 1929; p. 196; 1933, p. 277 ⟨1812⟩; A.B., 1933, p. 319 ⟨școală la biserică, 1813⟩; 1936, p. 251 ⟨doc. 1815⟩; 1934; p. 368—370 ⟨doc. 1811⟩.

— BISERICA SF. GHEORGHE (sec. XVIII, reclădită 1814—1819).

Constantinescu-Iași P., *Biserica Sf. Gheorghe din Chișinău* (ACMIB, II, 1928, p. 59—80) ⟨descriere, istoric, inscripţii, foto⟩; A.B., 1936, p. 24 ⟨doc.⟩; 1934, p. 186—187 ⟨doc. despre zidirea bisericii⟩; 1935, p. 17—18 ⟨doc.⟩.

— BISERICA SF. HARALAMBIE (sec. XVIII, reclădită 1814).

RSIAB, 1929, p. 194; A.B., 1939, p. 17 ⟨doc.⟩.

— BISERICA SF. ILIE (sec. XVIII, reclădită 1806 de locuitori și de Toader Sabău).

Berechet Şt., *Cercetînd bisericile* („Luminătorul", 1924, nr. 28, p. 33) ⟨stîlp, 1781⟩; Berechet Şt. Gr., *Cinci biserici* (ACMIB, I, 1924, p. 141—147) ⟨inscripţii, descriere, foto⟩; vezi și *ibidem*, II, 1928, p. 138 ⟨însemnări⟩; RSIAB, 1929, p. 196; 1933, p. 277 ⟨1812⟩; A.B., 1933, p. 309—310 ⟨doc. 1811⟩; 1934, p. 347—348 ⟨numire epitropi, 1811⟩; Tomescu C. N., *Despre bis. Sf. Ilie — Chişinău* (A.B., 1935, p. 24—25) ⟨contract pentru catapeteasmă, 1814⟩.

— BISERICA SF. ÎMPĂRAŢI (fostă Învierea, 1777, construită de C-tin Rășcanu biv. vel spătar).

Berechet Şt. Gr., *Cinci biserici* (ACMIB, I, 1924, p. 120—131) ⟨descriere, inscripţii, pietre de mormînt ale fam. Rășcanu⟩; vezi și *ibidem*, II, 1928, p. 139; RSIAB, 1929, p. 195 ⟨cărţi vechi⟩; Ghibănescu, *Surete*, X, indice ⟨despre fam. Răşcanu⟩; vezi și Bezviconi, *Boierimea*, indice.

CHITICENI, vezi Piticeni.

CHIŢCANI (fost Pecigani), com. Costești, jud. Vaslui (bis. Adormirea, ante 1809, reparată 1894, în stare rea la 1909 și M „Podul Doamnei", 1841, clădit de Mihai Sturza).

A.B., 1931, p. 199 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 434; Bălănescu N., *Un sat: Chiţcani (comuna Puntișeni, jud. Tutova)* (R.I., XXII, 1936, p. 128—133) ⟨fostul sat Pecigani din sec. XV; istoricul satului⟩; AEH, 1934, p. 67,

1938, p. 124 ‹bis. din 1817›; C.H., ian. 1941, p. 14 ‹bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940›; *Dicț. Rom.*, II, p. 392.

CHIȚCANI, com. Boghești, jud. Vrancea (bis. de lemn Nașterea Sf. Ioan, 1757, reparată 1905).

A.B., 1931, p. 188 ‹cat. 1809›; Anuar 1909, p. 390; AER, 1936, p. 244; *Dicț. Rom.*, II, p. 391—392 ‹C.=Capra›.

CHIȚCANI — Tighina (bis. de lemn Sf. Nicolae, c. 1780, reclădită).

Tomescu C. N., *O veche bis. în Chițcani, țin. Bender* (A.B., 1935, p. 127—128); Anuar 1922, p. 161 ‹C. — Orhei›.

CHIȚIVOEȘTI (Ghițivoești) — Fălciu.

Ghibănescu, *Surete*, VII, p. LXXIX—X; *Uricarul*, XXI, p. 270—271 ‹doc. 1763, parte de sat a lui Toma Luca stolnic›; *Dicț. Rom.*, II, nu-l amintește.

CHIȚOC, com. Lipovăț, jud. Vaslui (bis. Nașterea Maicii Domnului, zidită de Ștefan Anghelută, 1853—1855 sau 1860).

Anuar 1909, p. 437—438; AEH, 1934, p. 74, 1935, p. 99, 1936, p. 108, 1938, p. 169; *Dicț. Rom.*. II, p. 392.

CHIȚOVENI, com. Nicolae Bălcescu, jud. Botoșani (bis. Sf. Dumitru, 1770 sau 1798—1799, reclădită 1920).

Dicț. Rom., II, p. 393; Anuar 1909, p. 325; Anuar 1930, p. 113; Gașpar I., preot, *Schituri și biserici de lemn din r. Hîrlău* (M.M., XXXIV, 1958, nr. 11—12, p. 914—915) ‹bis. de lemn din 1657›.

CINCĂU, vezi Cernăcău.

CINIȘĂUȚI — Orhei (bis. de lemn Acoperămîntul Maicii Domnului, sec. XVIII, reclădită de clucerul Nicolae Zoloti, de zid, Adormirea).

RSIAB, 1930, p. 225 ‹cat. 1820›; A.B., 1936, p. 28; Anuar 1922, p. 154.

CIOBÎRCIU — R. S. S. Moldovenească.

Documente, XVI, vol. I, p. 294 ‹menționat prima oară pîrcălabul de Ciobîrciu›; Vezi și R.I., 1920, p. 88—90 ‹doc. despre pîrcălab›; Iorga N., *Studii istorice asupra Chiliei și Cetății Albe*, p. 330 ‹civitatem Czuburcza amintit la 1551›; Zöld P., *Reise nach der Moldau* („Ungarisches Magazin“, III, 1783, p. 105) ‹crede că orașul a fost înființat în sec. XV de husiți›; Giurescu C. C., *Le voyage de Niccolo Barsi*, p. 55; *Codex Bandinus*, p. 330; Iurghevici G., *Inscripțiunea greacă de la Ciobîrciu* (în l. rusă) („Memoriile Soc. din Odesa“, XIII, p. 7 și urm.);

Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 215—216 ‹despre vechimea tîrgului›.

— BISERICA CATOLICĂ (sec. XVII, de lemn).

Ghika V. I., *Spicuiri istorice*, p. 28 ‹1677›; *Călători străini*, V, p. 89 ‹1639›.

— BISERICA ORTODOXĂ (de lemn, 1770, reclădită 1818).
Anuar 1922, p. 55.

CIOCAN — Putna (bis. Sf. Gheorghe, ante 1819). Vezi și schitul Cionca.
Bobulescu C., *Schiță istorică a satelor Crucea de Sus, Crucea de Jos*..., Buc., 1926, p. 76 ‹însemnare, 1819›; *Dicț. Rom.*, II, p. 414 ‹Ciocani — Bacău, bis. catolică din 1704 și C. — Tutova›.

CIOCANI (Ceucani), com. Perieni, jud. Vaslui (bis. sec. XVII[50], case boierești sec. XVII, ante 1624; dispărute; apoi bis. Adormirea ante 1809, refăcută 1865—1866 și casele familiei Bogdan). Vezi și schiturile Crîngu și satul Hăndrești.
Documente, XVII, vol. V, p. 278—279 ‹la 1624 satul, cu case, al lui Nicoară mare vornic›; vezi și DRH, XIX, indice; Antonovici, *Doc. bîrlădene,* IV, p. 338 și urm. ‹doc. ref. la sat›; vezi și indice ‹aci avea casă stolnicul Bogdan›; A.B., 1931, p. 199 ‹cat. 1809›; Anuar 1909, p. 429; AEH, 1934, p. 60, 1935, p. 78, 1936, p. 83, 1938, p. 124; Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 377 ‹despre satul Ciocani = Hăndrești — Fălciu›; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. LXV ‹despre sat = Hăndrești›.

CIOCĂNEȘTI — Roman (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1841—1842, reparată 1897).
Anuar, 1909, p. 402; *Dicț. Rom.*, II, p. 416.

CIOCĂNEȘTI, com. Iacobeni, jud. Suceava (bis. Adormirea, 1850, distrusă în timpul războiului din 1916—1918).
Werenka D., *Topographie*, p. 109; Anuar Bucovina, 1923, p. 14, 1926, p. 46, 1927, p. 56, 1928, p. 62.

CIOCĂNEȘTI — Lăpușna.
Documente, XVII, vol. II, p. 267—268 ‹la 1609 satul lui D. Chiriță postelnic›; IV, p. 466 ‹la 1620 dăruit m-rii Probota›; vezi și N. Iorga, *Studii și doc.*, V, p. 82.

CIOCÎLTENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită).
Sava, *Doc. Orhei*, indice ‹și hotărnicie›; RSIAB, 1930, p. 251—252 ‹cat. 1820›; Anuar 1922, p. 162.

CIOCÎRLEȘTI, com. Scînteia, jud. Iași[51].
Uricarul, VI, p. 225 ‹doc. 1823›; *Dicț. Rom.*, II, p. 420.

CIOFENI, com. Zapodeni, jud. Vaslui (bis. sec. XVIII, ante 1776).
Furtună D., preot, *Însemnări* (M.C., 1915, p. 154) ‹însemnare, 1776›; *Dicț. Rom.*, II, p. 421 ‹Ciofeni›.

CIOFREȘTI — Tecuci.[52]
Documente, XVI, vol. II, p. 226—228 ‹la 1570 1/2 din satul C. pe Bîrlad a m-rii Berzunț iar 1/2 a lui Dinga postelnic›; vezi și XVII, vol. V, p. 289 ‹1624›; *Doc. rel. agrare*, II, indice ‹sat al m-rii Neamț›; *Uricarul*, VI, p. 236, 317 ‹doc. 1824—1827, satul m-rii Neamț›.

CIOHORENI — Orhei (bis. de nuiele Sf. Voievozi, sec. XVIII).
Sava, *Doc. Orhei*, p. 253 ‹doc. 1763›; vezi și indice ‹doc. despre sat›;

RSIAB, 1930, p. 230—231 ⟨cat. 1820⟩.

CIOHORENI, com. Miroslovești, jud. Iași[53] (bis. Sf. Nicolae, 1860—1864, zidită de locuitori și de Grigore Sturdza).

Anuar 1909, p. 361; *Dicț. Rom.*, II, p. 422.

CIOLĂNEȘTI — Fălciu.

Documente, XVII, vol. IV, p. 306 ⟨la 1619 sat al lui Ion Petriul pîrcălab⟩; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. XCVIII—IX, 47, 57 ⟨la 1782 seliște, încorporată în Bărboși⟩.

CIOLĂNEȘTI — Putna (bis. Adormirea, ante 1809).

A.B., 1931, p. 188 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 423 ⟨cătun⟩.

CIOLPANI — Neamț sau Bacău? (bis. de lemn din 1730, construită de medelnicerul Teodor Cantacuzino, fost schit[54] și metoh).

A.L.P.R., 1935—1936, p. 139 ⟨mențiune, 1830⟩; Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 511); Anuar 1909, p. 358 ⟨bis. de lemn din 1757⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 425 ⟨fost schit⟩, Panait-Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 496 și urm.).

SCHITUL CIONCA (Ceuca?) — Putna (sec. XVIII, ante 1782)[55]. Vezi și Ciocan.

CIORANI, com. Pufești, jud. Vrancea (bis. Sf. Nicolae, 1836—1842, reparată 1873 și 1887).

Anuar 1909, p. 389; AER, 1936, p. 240; *Dicț. Rom.*, II, p. 428.

CIORĂȘTI, com. Priponești, jud. Galați[56] (bis. începutul sec. XIX). Vezi și Ciurești.

Iorga N., *W. de Kotzebue și momentul de prefacere modernă a societății moldovenești*, Buc., 1934, p. 104 ⟨doc. 1835⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 430 ⟨C. — Tutova⟩.

CIORĂȘTI — Lăpușna (bis. sec. XVIII).

B.O.R., 1934, p. 191 ⟨însemnare, 1782⟩.

CIORBEȘTI, vezi Codreni.

CIORBEȘTI (Ciurbești), com. Miroslava, jud. Iași[57] (bis. de bîrne Sf. Nicolae, 1806 și bis. Sf. Voievozi, 1769, a familiei Palade)[58].

Dicț. Rom., II, p. 460; *Uricarul*, XIV, p. 111—113 ⟨doc. 1753⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice; Anuar 1909, p. 343 ⟨bis. de lemn, închisă⟩; Anuar 1930; p. 70; *Așezări din Moldova*, p. 175—176 ⟨descoperirile arheologice⟩.

CIOREȘTI, vezi Ciurești.

CIORICEȘTI — Fălciu[59].

Uricarul, XIV, p. 277 ⟨doc. 1813, sat al fam. Conachi⟩; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 117—118 ⟨C. — Vaslui, dispărut⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 195 ⟨doc. 1522 privind împărțirea satului între proprietari⟩.

CIORÎȚA — Vaslui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, reclădită 1820, reclădită de fam. Racoviță, 1872 sau 1856?). Vezi și Dănești — Vaslui.

A.B., 1931, p. 201 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 431.

CIORNA — Orhei (bis de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită de zid de Ecaterina Ghica).

RSIAB, 1930, p. 217 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 154; *Moldavia v epohu feudalizma,* I, p. 267 ⟨la 1611 parte din C. — Soroca a popii Filip⟩.

CIORNORUDINȚI — Soroca.

Documente, XVI, vol. III, p. 181—184 ⟨la 1582 satul lui Iurescu mare vornic⟩; DRH, XIX, p. 247 ⟨la 1627, satul, fost al lui V. Șeptilici, era al lui D. Ștefan⟩.

CIORSACI (Ciorsăcești) — Suceava[60].

Dicț. Rom., II, p. 435 ⟨doc. despre vechimea satului⟩; *Documente,* XVII, vol. IV, p. 266 ⟨la 1618 sat al m-rii Solca⟩; satul a mai fost întărit m-rii: la 1624 (V, p. 273); p. 353—354 ⟨la 1625 dat pentru hrană lui Duca comis⟩; *Doc. rel. agrare,* II, indice ⟨sat al m-rii Solca⟩; Costea Erast, *M-rea Solca,* p. 188, 227, 281—284 ⟨doc., sat al m-rii⟩; *Uricarul,* XVI, p. 48—54, 127—128 ⟨doc.⟩ și VI, p. 251 ⟨doc. 1803, sat al m-rii Solca⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan,* I, p. 10 ⟨despre satul C. — Ciorsăcești⟩.

CIORTEȘTI, jud. Iași (bis. de lemn Soborul Sf. Ioan, făcută de locuitori, c. 1788, existentă la 1809; și un fost schit).

Documente, XVII, vol. II, p. 68—69 ⟨la 1606 1/3 de sat a soției lui Mihăilă, fost mare vătah⟩; *Doc. rel. agrare,* II, indice ⟨sat al m-rii Bărboiu⟩; *Dicț. Rom.,* II, p. 436; A.B., 1931, p. 202 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 438; AEH, p. 74, 1935, p. 99, 1936, p. 108, 1938, p. 170 ⟨bis. de lemn din 1809 și un fost schit, Sf. Voievozi⟩.

CIORTOLOM, com. Tutova, jud. Vaslui (bis. Adormirea, 1800, reclădită 1864, în stare rea la 1909).

A.B., 1931, p. 200 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 429—430; AEH, 1934, p. 60, 1935, p. 79, 1936, p. 83, 1938, p. 125; *Dicț. Rom.,* II, p. 436; Brătescu C., *Ciortolum (Conferință ținută la Societatea Geografică)* (C.L., XXVI, 1892, p. 193—205) ⟨despre nume și despre vechea stemă a Țării Românești⟩.

SCHITUL CIRĂBUCU — Ceahlău[61] (Adormirea, c. 1710,[62] ridicat în locul schitului Sahastru: în ruină la 1918). Vezi și Sihăstria Ceahlău (Sahastru).

A.B., 1935, p. 315 ⟨izvod de scrisori ale schitului, începînd de la 1793⟩; Turcu Const., *Schiturile de sub Ceahlău, Sahastru și Cirăbucu,* Iași, 1943, 19 p. (extras din C.M., 1943, p. 231—247) ⟨istoric, documente⟩; A.B., 1934, p. 320—321 ⟨doc. 1820, schitul din muntele Ceahlău — Adormirea⟩; BCMI, XXVI, 1933, p. 46; Asaki G., *Călătorie la Pion la 1838* („Calendarul pentru români" pe anul 1871, p. 39—40) ⟨biserică de lemn 1838⟩; *Dicț. Rom.,* II, p. 462 ⟨legenda schitului⟩; Grigorovitza Em., *Schitul Cerebucului. Povestire din trecutul Moldovei,* Buc., 1908, 120 p. ⟨despre numele schitului de la Cerepuha=broască țestoasă și legenda distrugerii lui de stînci în 1704⟩; Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 506—507).

CIŞMĂNEŞTI (Cişmăleşti), com. Dobîrceni, jud. Botoşani (bis. Sf. Nicolae, ante 1746).

R.M., 1926, nr. 5—6, p. 29 ⟨însemnare, 1746⟩; vezi şi Simionescu Al. H., *M-rea Agafton din jud. Botoşani*, Botoşani, 1929, p. 27; Anuar 1909, p. 327 ⟨bis. de lemn Sf. Voievozi, 1760—1762⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 442 ⟨bis. adusă de la Soloneţ, 1750⟩.

CIŞMEA, jud. Botoşani (o cişmea veche, prefăcută la 1831 şi bis. din 1847). Vezi şi Răchiţi.

Dicţ. Rom., II, p. 443; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 256 (⟨doc. 1776⟩.

CIUCANI, vezi Ciocani.

CIUCIULENI — Lăpuşna (bis. sec. XVIII, reclădită).

A.B., 1934, p. 362—363 ⟨doc. 1797⟩; Anuar 1922, p. 12 şi 25 ⟨Ciuciulea, bis. din 1820⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 65—67 ⟨parte de sat a fam. Haitul⟩; şi p. 172 ⟨Ciuciulea, sat al fam. Leondari⟩; B.O.R., 1934, p. 203—204 ⟨însemnări⟩.

CIULINEŞTI — Dorohoi sau Iaşi? Vezi şi Silineşti.

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 283 ⟨despre satul C. — Iaşi[63]; *Dicţ. Rom.*, II, p. 448 ⟨schitul Unsa⟩.

CIULUCANI (bis. de lemn sec. XVIII, surpată şi închisă la 1816, reclădită).

A.B., 1939, p. 32 ⟨doc.⟩; Anuar 1922, p. 12.

CIUMĂLEŞTI — Roman (Bacău)[64].

Uncescu C., *Regiunea Cobîlelor de la Bacău*.

CIUMAŞI, com. Bereşti-Bistriţa, jud. Bacău (bis. Sf. Nicolae, de lemn, 1812 sau 1827—1828, în stare rea la 1890, reclădită 1894). Vezi şi Iteşti.

B.O.R., XIV, 1890, p. 112; *Dicţ. Rom.*, II, p. 451 ⟨bis. din 1831⟩; Anuar 1909, p. 380; AER, 1936, p. 132.

CIUMULEŞTI, com. Vadu Moldovei, jud. Suceava[65] (bis. Schimbarea la faţă, 1790, construită de Ioniţă şi Matei Ganea, arsă 1871, refăcută 1871). Vezi şi Antileşti.

Documente, XVI, vol. I, p. 103—104 ⟨la 1516 satul Ciumăleşti pe Siret rămas Drăghinei, soţia lui Cozma Şarpe postelnic⟩; despre cumpărăturile de ocine ale lui G. Roşca vistier vezi DRH, XIX, indice; *Dicţ. Rom.*, II, p. 453; Anuar 1909, p. 361 ⟨bis. din 1736—1737, reclădită 1874⟩; DRH, XIX, indice ⟨Antăleşti = Ciumuleşti⟩.

CIUNCEŞTI, vezi Cristeşti.

CIURĂBUC, vezi Cirăbuc.

CIURBEŞTI, vezi Ciorbeşti.

CIUREA, jud. Iaşi (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1772—1773, construită de Mihalachi şi Ioan dulghengii, 1828, în stare rea la 1909). Vezi şi Cotunul Ciurii şi Ciureşti.

Anuar 1909, p. 343; Anuar 1930, p. 70 ⟨bis. nouă⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 461; *Așezări din Moldova,* p. 176—179 ⟨descoperirile arheologice⟩; ACMIB, II, 1928, p. 149.

CIUREA, com. Poienari, jud. Neamț (bis. de lemn Adormirea, 1792, reparată 1923).

Anuar 1909, p. 405; AER, 1936, p. 95; *Dicț. Rom.,* II, p. 461.

CIUREȘTI — Iași[66].

Ghibănescu, *Surete*, III, p. 158—165, 223—225 etc. ⟨parte de sat a lui Iorga postelnic⟩; vezi și indice; IV, p. 242—243 ⟨doc. 1657⟩.

CIUREȘTI (Ciorăști), com. Bălășești, jud. Galați (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1800, reparată 1890 și bis. Sf. Nicolae, 1820—1822 reparată 1893). Vezi și Ciorăști.

A.B., 1931, p. 200 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 430 ⟨două biserici⟩; AEH, 1934, p. 60, 1935, p. 79, 1936, p. 83, 1938, p. 125; Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 236 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 461; *Documente*, XV, p. 77—78 ⟨la 1488 satul C. pe Bîrlad vîndut lui Ion Frunteș stolnic⟩; XVI, vol. I, p. 93—94 ⟨la 1514 1/2 din satul Ciofrești dată de Ion Fruntaș m-rii Neamț⟩; XVII, vol. IV, p. 146 ⟨la 1617 satul era al lui Nestor Ureche vornic⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨satul C. — Tutova al m-rii Soveja⟩; Antonovici I., *Documente ale fostelor schituri*. . ., p. 5—14 și passim. ⟨doc. 1814, Ciorăști — Tutova⟩.

CIURILEȘTI (Bumburești)[67] — Tutova.

CIURUC — Putna (bis. de lemn Sf. Paraschiva sec. XVIII?). Vezi și Cîmpurile.

Anuar 1909, p. 389; AER, 1936, p. 262; *Dicț. Rom.,* II, p. 463 ⟨cătun⟩.

CIUȘLEA, com. Garoafa, jud. Vrancea (bis. din 1927 pe locul celei distruse în timpul războiului din 1916—1918, care exista la 1809).

Anuar 1909, p. 389; AER, 1936, p. 217; *Dicț. Rom.,* II, p. 463; „Milcovia", I, 1930, p. 18 ⟨originea numelui⟩; A.B., 1931, p. 182 ⟨cat. 1809, Cușlea⟩.

CIUTEȘTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).

Sava, *Doc. Lăpușna*, indice; RSIAB, 1929, p. 335—336 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 93; B.O.R., 1934, p. 193—194 ⟨însemnare, 1791⟩.

CIUTUREȘTI — Soroca (bis. de lemn Sf. Dumitru, sec. XVIII, reclădită de zid, 1815, de Dimitrie Răileanu).

A.B., 1936, p. 55; 1935, p. 19; Anuar 1922, p. 201.

CIUTUREȘTI, com. Secuieni, jud. Bacău[68] (bis. Sf. Voievozi, ante 1809). Vezi și schitul Dealul Mare.

A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 400 ⟨bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1894—1895⟩; AER, 1936, p. 83 ⟨bis. Sf. Dumitru, 1908⟩; *Uricarul*, XVI, p. 193 ⟨doc. 1804⟩; *Dicț. Rom.,* II, p. 465—466 ⟨bis. de lemn⟩.

CÎMPENI, com. Pîrjol, jud. Bacău (bis. Schimbarea la Față, reclădită 1858—1861[69] de preotul Lazăr Mocanu și alții).

B.O.R., XIV, 1890, p. 260—261 ⟨inscripţie⟩; A.B., 1931, p. 176 ⟨la 1809 bis. Sf. Voievozi — C. — Roman⟩; AER, 1936, p. 131; Anuar 1909, p. 379—380; *Dicţ. Rom.*, II, p. 474; B.R., II, 1877, p. 145—146 ⟨două sate⟩.

CÎMPULUNG — Moldova, jud. Suceava.

Documente, XIV—XV, p. 24—25 ⟨doc. 1411, amintind satul Cîmpulung⟩; *Tezaur de monumente*, III, p. 186 ⟨Ph. Avril, 1689⟩; *Monumenta Hungariae Historica Scriptores*, XXXIII, p. 589 ⟨descriere, 1709⟩; *Reisebeschreibung von Pultava durch das Desert Dzike Pole nach Bender und durch die Wallachei und Moldau nach Deutschland*, 1714, p. 207 ⟨descriere, 1709⟩; Hurmuzaki, VI, p. 215 ⟨Stainville despre oraş, 1718⟩[70].

Hurmuzaki Eudoxiu, *Not-und Hilferuf der Gemeiden des Moldauisch-Kimpolunger Okols in der Bukowina*, Viena, 1861; Bălan T., *Documente bucovinene*, indice ⟨multe doc. despre tîrg⟩; *Cat. doc. mold.* I—IV (indice); Iorga N., *Doc. din arhivele Bistriţei*, I—II ⟨multe doc. despre relaţiile cu C. Lungul⟩; Iorga N., *Cîmpulungul bucovinean de odată şi cel de acum* („Neamul rom.", 1919, nr. 257—261); Şotropa Virgil, *Prezenţa saşilor în Cîmpulungul moldovenesc în secolul al XIII-lea* („Arhiva someşană", 1936, nr. 18);

Ştefanelli T. V., *Istoricul luptei pentru drept în ţinutul Cîmpulungului Moldovenesc*. Discurs de recepţie la Acad. Română, cu răspunsul lui D. Onciul, Buc., 1911; Bălan D., *Răscoala ţăranilor din ocolul Cîmpulungului Moldovenesc din anul 1805*, Cernăuţi, 1923; Toma Iorgu, *Lupta pentru menţinerea judeţului Cîmpulungul Moldovenesc*, Cernăuţi, 1925; Opriş Şt., *Contribuţiuni istorice la luptele pentru apărarea Cîmpulungului*, Cernăuţi, 1937;

Werenka D., *Topographie*, p. 45; Giurescu C. C., *Ist. rom.*, II/2, p. 449 şi III/2, p. 510 ⟨despre oraş⟩; Ştefanelli T. V., *Documente din vechiul ocol al Cîmpulungului Moldovenesc*, Buc. 1915; Bălan T., *Noui documente cîmpulungene*, Cernăuţi, 1929 (vezi indice); Wickenhauser Fr. Adolf, *Moldauisch und Russisch Kimpolung*, Cernăuţi, 1891; Grigorovitza, *Dicţ. Bucovina*, p. 67 ⟨despre oraş şi monumentele sale⟩;

Bălan T., *Din istoricul Cîmpulungului moldovenesc*, Buc., 1960, 340 p. ⟨istoricul localităţii, reproducînd şi impresiile călătorilor străini; despre ocolul Cîmpulungului, relaţiile cu Transilvania, vornicii de Cîmpulung şi atribuţiile lor, privilegiile acordate cîmpulungenilor, situaţia sub ocupaţia austriacă, lupta pentru apărarea privilegiilor etc.; 14 doc., 1736—1848 în anexă şi bibliografie⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice);

Iorga N., *Documente privitoare la familia Callimachi*, Buc., 1902, vol. I, p. VII—XVI ⟨prezintă trecutul şi importanţa Cîmpulungului⟩;

Moldovan Dragoş, *Principii ale lexicografiei toponimice* („Anuar de lingvistică şi istorie literară", Iaşi, XXIII, 1972, p. 84—100) (Discută numele Cîmpulung).

— M CASA GRĂMADĂ (construită la 1817 de Petre şi Ion Grămadă), str. C. Porumbescu nr. 34.

— M CASA PRUNDEON (începutul sec. XIX,), str. M. Gorki nr. 5 (date D.M.I.).

— BISERICA ADORMIREA (sec. XVII, ante 1676, reclădită 1828).

Marian S. Fl., *Inscripţii,* p. 45—71 şi 96; Anuar Bucovina, 1923, p. 13, 1924, p. 13, 1926, p. 46, 1927, p. 56, 1928, p. 61 ⟨bis. din 1913⟩; Veslovschi I., *Cele mai vechi cruci de mînă din Bucovina* (BCMI, VIII, 1915, p. 24—26) ⟨descriere⟩; M.M., 1964, nr. 9—10, p. 481 ⟨însemnare, 1695⟩.

— BISERICA NAŞTEREA MAICII DOMNULUI DIN CAPUL SATULUI (sec. XVIII, ante 1765, reclădită 1854—1858).

Marian S. Fl., *Inscripţii,* p. 44—45 şi 71—77; Zugrav I., *De prin bibliotecile parohiale din Cîmpulung-Moldovenesc* (M.M., XXXV, 1959, nr. 3—4, p. 259—260) ⟨cărţile vechi ale bis.⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 13, 1924, p. 13, 1926, p. 46, 1927, p. 56, 1928, p. 61 ⟨bis. din 1858⟩.

— BISERICA SF. NICOLAE (bis. domnească, de lemn, 1688; zidită de Ioan Teodor Callimah, 1768, reclădită 1887—1895).

Stephanelli V. Theodor, *Originea lui Ioan Teodor Calimach (Călmăşul)* („Arhiva", VII, 1896, nr. 7—8, p. 355—366) ⟨despre bis. domnească din Cîmpulung⟩; Xenopol A. D., *Istoria şi genealogia casei Calimachi,* p. 237; „Arhiva"—Iaşi, 1897, p. 432—433; Iorga N., *Doc. Callimachi,* I, p. XVII şi II, p. 128 ⟨mile pentru bis. domnească, 1763⟩; Marian S. Fl., *Inscripţii,* passim; Romstorfer K., *Der Kirchenbauten in der Bukowina,* Viena, 1896, 32 p. (extras din „Mitteilungen", 1894—1896); Veslovschi I., *Cele mai vechi cruci de mînă din Bucovina* (BCMI, VIII, 1915, p. 21—24) ⟨descriere⟩; Zugrav I., *O Evanghelie donaţiune domnească de la biserica Sf. Nicolae din Cîmpulung-Moldova* (M.M., 1964, nr. 3—4, p. 151—152) ⟨din 1761⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 13, 1924, p. 13, 1926, p. 46, 1927, p. 56, 1928, p. 61 ⟨bis. din 1895⟩.

CÎMPURI, jud. Vrancea (la 1809 bis. de lemn Adormirea — C. de Sus şi bis. Sf. Paraschiva — C. de Jos). Vezi şi Ciuruc.

A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 389 ⟨bis. de lemn Adormirea — C. de Jos, 1800⟩ şi p. 397 ⟨bis. de lemn Adormirea — C. de Sus, 1858—1860; două sate⟩; AER, 1936, p. 262 ⟨bis. de lemn Adormirea⟩; *Dicţ. Rom.,* II, p. 495; B.R. II, 1877, p. 146 ⟨despre sat⟩; Sava Aurel, *Documente vrîncene,* I—II (indice) ⟨doc. despre sat⟩; *Doc. rel. agrare,* II, indice ⟨parte de sat a m-rii Bogdana⟩; *Uricarul,* VI, p. 310—311 ⟨doc. 1817⟩; „Milcovia", I, 1930, p. 15 ⟨originea numelui⟩.

CÎNDEŞTI, com. Mihăileni, jud. Botoşani (bis. Adormirea, construită la 1853 pe locul unei bis. de lemn, de Pavel Stoianovici din Dersca, reparată 1892). Vezi şi următorul.

Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi,* p. 439—440 ⟨despre sat⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi,* p. 43; Anuar 1909, p. 333—334; B.R., II, 1877, p. 250; *Dicţ. Rom.,* II, p. 283 ⟨bis. din 1858⟩.

CÎNDEŞTI — Suceava (case boiereşti ale lui Toma Cantacuzino mare vornic, mijlocul sec. XVII)[71]. Vezi şi precedentul (acelaşi?)

Documente, XVII, vol. IV, p. 114, ⟨la 1617 1/3 de sat a lui Constantin Roșca vistier⟩; B.C.I., VIII, p. 47 ⟨doc. 1667, satul cu case boierești lăsat zestre Catrinei Cantacuzino, fiica lui Toma vornicul⟩; Stoicescu, *Dicționar*, p. 361—362 ⟨despre ctitor⟩.

CÎNDEȘTI — Iași[72]. Vezi și Perieni.

Dicț. Rom., II, p. 497 ⟨C.=Perieni⟩; *Uricarul*, VI, p. 232 ⟨doc. 1827⟩.

CÎNDEȘTI, jud. Neamț (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1776—1779, reparată 1875, în stare rea la 1909).

Documente, XVI, vol. II, p. 91—92 ⟨la 1555 1/4 din satul C. în Cîmpul lui Dragoș a lui Mihăilă și a fratelui său⟩; vezi și DRH, XIX, indice; Ghibănescu, *Ispisoace*, I/2, p. 234—235 și indice, II/1, II/2, III/1, indice și III/2, p. 150—151 ⟨1/4 sat vîndută m-rii Bisericani apoi 1/2 vîndută Iordăchioaei Cantacuzino⟩; IV/1, indice (C.—Bacău); I.N., 1933, p. 236—238 ⟨însemnare. 1790⟩; A.L.P.R., 1936—1940, p. 11 ⟨însemnare, 179 . . .⟩; Anuar 1909, p. 353; Mătasă C., *Movila haiducului*, Buc., 1939, 285 p. ⟨despre relațiile locuitorilor din Cîndești cu m-rea Tazlău din apropiere și o istorie a satului⟩; Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 431 ⟨despre sat⟩; Ghibănescu G., *Ispisoace*, V, p. 10 ⟨doc. 1676, C.—Bacău, amintind biserica⟩; A.B., 1931, p. 177 ⟨cat. 1809, bis. Sf. Nicolae—C.—Bacău⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 497 ⟨și o bis. ruinată⟩.

CÎNDRENI (Candreni) — Suceava (bis. Adormirea, sec. XVIII, apoi bis. Sf. Nicolae, reclădită 1858—1863).

Ștefanelli T. V., *Documente din vechiul ocol al C. Lungului Moldovenesc*, Buc., 1915, passim; Marian S. Fl., *Inscripții*, p. 90—107; Grămadă N., *Aramafta* (C.C., IV—V, 1927—1928, p. 309—310) ⟨Comentează blestemul de pe o carte a bis. din Candreni-Cîmpulung, publicată de S. Fl. Marian⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 14, 1924, p. 14, 1926, p. 46, 1927, p. 57, 1928, p. 62; Vezi și Beck E., *Bibliographie der Bukowina*, p. 113.

CÎRJA, com. Murgeni, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Nicolae — C. de Jos, 1672 sau 1794—1796?, reparată 1837 și bis. Sf. Ioan — C. de Sus, ruinată și închisă la 1909).

Anuar 1909, p. 432; AEH, 1934, p. 59, 1935, p. 78, 1936, p. 82, 1938, p. 122; *Dicț. Rom.*, II, p. 501—502; B.R., 1877, p. 346; RSIAB, 1933, p. 286.

CÎRJOANI, com. Pogana, jud. Vaslui[73] (bis. de lemn Adormirea, 1779, reparată 1903).

A.B., 1931, p. 197 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 433; AEH, 1934, p. 64, 1935, p. 85, 1936, p. 91, 1938, p. 139; B.R., 1877, p. 347 ⟨despre moșiile Cîrjoani, Măscurei și Hreasca⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 502.

CÎRJOAIA (Zbereni), com. Cotnari, jud. Iași (M podul lui Ștefan cel Mare, reparat de Mihai Sturza la 1847, care i-a pus și o pisanie, azi dispărută; bis. de lemn Sf. Gheorghe, sec. XVIII, reparată 1852). Vezi și Cotnari.

Dicț. Rom., II, p. 503 ⟨despre fîntîna Doamnei⟩; *Așezări din Moldova*, p. 179 ⟨descoperirile arheologice⟩; B.R., 1877, p. 346 ⟨despre moșiile Cîrjoaia și Horodiștea⟩;Ungureanu Gh., Gh. Anghel, C. Botez, *Cronica Cotnarilor*, Buc., 1971, p. 117—118 ⟨despre pod⟩ și p. 236 ⟨biserică⟩; DRH, XIX, indice ⟨dealul Cîrjești⟩.

CÎRLIBABA, jud. Suceava (bis. din 1861).

Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); Anuar Bucovina, 1923, p. 14, 1924, p. 14, 1926, p. 46, 1927, p. 56, 1928, p. 61.

CÎRLIG, com. Popricani, jud. Iași[74] (bis. Sf. Prooroc Isaia, 1815, reparată 1898—1899).

Așezări din Moldova, p. 179 ⟨descoperirile arheologice⟩; Anuar 1909, p. 343; *Dicț. Rom.*, II, p. 509.

CÎRLIGAȚI — Fălciu (bis. sec. XVIII, închinată ca metoh episcopiei Huși la 1776).[75]

Documente, XVII, vol. IV, p. 318 ⟨la 1619 satul episcopiei de Huși⟩; vezi și p. 502 (1620); *Dicț. Rom.*, II, p. 505—506 ⟨doc. 1756⟩; Melchisedec, *Cronica Hușilor*, p. 240—244 ⟨hotărnicie, 1756⟩; I.N., 1926—1927, p. 213—214 ⟨doc. 1669, slobozie⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨mențiune schit, 1834⟩; ⟨Pocitan⟩ V., *Metoașele episcopiei Hușilor* (C.H., 1934, nr. 4, p. 109—110); Anuar 1909, p. 421 ⟨bis. de vălătuci din 1792⟩; AEH, 1935, p. 58, 1936, p. 59, 1938, p. 73; C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; RSIAB, 1933, p. 284 ⟨1812⟩.

CÎRLIGI, com. Ștefan cel Mare, jud. Neamț (bis. Sf. Paraschiva a lui Iordache Cantacuzino mare vistier, 1659—1660, casă boierească din aceeași epocă și han sec. XIX, toate trei M).[76]

Documente, XVI, vol. II, p. 196—197 ⟨la 1569, sat al nepoților lui Iliaș paharnic⟩; vol. IV, p. 38 ⟨la 1591—1592, 1/2 de sat ajunge prin schimb la Ionașco Peicu staroste⟩; *Uricarul*, XXV, p. 40—42 ⟨doc. 1650, satul lui Iordache Cantacuzino vistierul⟩; Vezi și Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, p. 29 și *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨satul lui Iordache Cantacuzino medelniceul⟩; B.C.I., VIII, p. 103 ⟨la 1787 satul lui Ioniță Ruset⟩; Rosetti R., *Familia Rosetti*, I, indice; Stoicescu, *Dicționar*, p. 363—364 ⟨despre ctitor⟩; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 28 ⟨însemnare⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 229—230 și *Inscripții Iași*, p. 74—77 ⟨bis. Sf. Paraschiva⟩; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 173—174; Anuar 1909, p. 353 ⟨bis. în stare rea⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 508.

M-REA CÎRLIG (Adormirea, sec. XVIII[77], reparată 1880), com. Cîrligi-Roman? Vezi și Ghioești și următorul.

Inscripții București, p. 746 ⟨icoană, 1758—1759⟩, p. 768—770 ⟨pomelnic, 1794⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 328—329, 332 ⟨doc. 1796⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 916—917 ⟨fost schit⟩; Anuar 1909, p. 400 ⟨bis. de lemn⟩; AER, 1936, p. 100; M.C., 1915, p. 198 ⟨doc. 1781, schitul Cîrlig⟩.

CÎRLIGI—Roman (bis. ante 1833[78] și han sec. XIX)[79]. Vezi și precedentele.

M.C., 1914, p. 29 ⟨doc. 1833 amintind biserica⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 210 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 508; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 168—169 ⟨doc. Cîrlig-Roman⟩.

CÎRLOMĂNEŞTI, com. Cerţeşti, jud. Galaţi[80] (bis. sec. XVII, ante 1669, refăcută? Sf. Nicolae, c. 1830; la 1809 era schit, metoh al episcopiei Roman; şi bis. Adormirea, ante 1809, refăcută 1860—1862).

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 307; A.B., 1931, p. 86 şi 200 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 59, 1935, p. 78, 1936, p. 82, 1938, p. 123 ⟨bis. din 1854—1860 şi 1862⟩; Anuar 1909, p. 429; C.H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; D.R., 1932, p. 97 şi urm. ⟨doc. ref. la sat, printre care şi o hotărnicie din 1669⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 511.

CÎRNA — Tecuci (bis. sec. XIX)[81]. Vezi şi Gunoea.

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 434—435 ⟨despre sat⟩; Idem, *Doc. Ştefan*, p. 170; *Dicţ. Rom.*, II, p. 512 ⟨C.=Gunoaia⟩.

CÎRNĂŢENI — Tighina (bis. de lemn sec. XVIII, reclădită de zid).

Anuar 1922, p. 205.

CÎRNICENI (Cărniceni), com. Ţigănaşi, jud. Iaşi (bis. Sf. Haralambie, 1792 sau 1798, construită de Alex. Leu, reparată 1897; fostă M)

Documente, XVII, vol. IV, p. 32—33 ⟨la 1616 sat al m-rii Burdujeni, C. — Dorohoi⟩; B.C.I., IV, p. 31 ⟨doc. 1660, satul lui Ursache vistier⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al lui Constantin Cucoran⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 257—258 ⟨doc. 1824 despre împresurare moşie, amintind şi bis.⟩; vezi şi p. urm. (doc. despre sat); *Uricarul*, VI, p. 193, 214, 215, 292 ⟨doc., parte de sat a lui Ştefan Cerchez⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 295; Anuar 1909, p. 343; Anuar 1930, p. 84; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 371 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 295; *Aşezări din Moldova*, p. 271—272 ⟨descoperirile arheologice⟩.

CÎRNU — Neamţ (bis. de lemn Sf. Pantelimon, 1791—1792, reparată 1871, reclădită de zid 1905—1907).

A.L.P.R., 1936—1940, p. 15 ⟨însemnare, 1827⟩; Anuar 1909, p. 358; *Dicţ. Rom.*, II, p. 513 ⟨C. Bistriţei⟩.

CÎRSTEŞTI, vezi Cristeşti.

CÎRSTIENEŞTI, vezi Cristeşti.

M SCHITUL CÎRŢIBAŞI (Sf. Nicolae, construit de lemn la mijlocul sec. XVIII, de preotul Ştefan Bostaca şi soţia sa, Anastasia, pe moşia Tunseşti, bis. sfinţită 1753; fiind ruinată, la 1833 s-a construit lîngă ea o altă bis. de lemn de către Gheorghe Oprişan fost mare paharnic; schitul fost metoh al episcopiei Roman; desfiinţat la 1860)[82], satul Cîrţibaşi, com. Bogdăniţa, jud. Vaslui,

Antonovici I., *Documente ale fostelor schituri: Orgoeşti, Bogdăniţa, Pîrveşti, Cîrţibaşi şi Mînzatii din jud. Tutova*, Huşi, 1929, 137 p+4 pl. ⟨vezi p. IX—XI şi 104—119: istoric, documente, 1795—1848, pomelnic⟩;

Idem, *Istoria comunei Bogdana*, p. CXLVI—CXLVII, 156 ‹doc. 1797 despre acoperirea bisericii Sf. Nicolae› și 358—361 ‹pomelnicul bisericii, 1753›; A.B., 1931, p. 86 ‹catagr. 1809›; R.I., 1933, p. 217 ‹doc. 1840›; *Dicț. Rom.*, II, . 516 ‹mențiune schit›; Anuar 1909, p. 428 ‹bis. de lemn din 1833›; AEH, 1934, p. 58, 1935, p. 76 ‹bis. de lemn din 1833›.

CLEJA, jud. Bacău (bis. catolică din 1811 și bis. ortodoxă, construită la 1847 de Iorgu Anastasiu, în ruină la sfîrșitul sec. trecut).

Dicț. Rom., II, p. 522; Rosetti R., *Familia Rosetti* (indice).

CLIMĂUȚI, com. Baineț, jud. Suceava (bis. din 1901). Vezi și Pilipăuți.

Documente, XVI, vol. I, p. 29 ‹la 1503 sat al m-rii Putna›; satul a mai fost întărit m-rii la: 1520 (vol. I, p. 171); *Dicț. Rom.*, II, p. 522 ‹C.= Pilipăuți-Dorohoi›; Werenka D., *Topographie*, p. 47; Kaindl F. R., *Das Ansiedlungswesen in der Bukowina*..., Franckfurt, 1902, p. 191—202 ‹despre colonizări›; Anuar Bucovina 1923, p. 50; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ‹vezi îndeosebi IV, p. 287—289, doc. 1780›.

CLIMEȘTI, com. Berești-Bistrița, jud. Bacău[83] (bis. de lemn Sf. Nicolae, c. 1820, în stare proastă la 1890, reclădită 1892—1894). Vezi și următorul.

B.O.R., XIV, 1890, p. 109; Anuar p. 377—378; *Dicț. Rom.*, II, p. 522 ‹bis. din 1819›.

CLIMEȘTI, com. Făurei, jud. Neamț.

Documente, XVI, vol. II, p. 104 ‹doc. 1558 despre împărțirea satului›; *Uricarul*, VI, p. 276 ‹doc. 1807›; *Dicț. Rom.*, II, p. 522—523.

CLIPICEȘTI, com. Țifești, jud. Vrancea (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită 1856—1864, distrusă în timpul războiului din 1914—1916).

Doc. rel. agrare, II, indice ‹părți de sat ale m-rii Mira și ale lui Manolache Donici›; A.B., 1931, p. 185 ‹cat. 1809›; Anuar 1909, p. 389 ‹bis. Sf. Dumitru›; AER, 1936, p. 263; *Dicț. Rom.*, II, p. 524.

CLIȘCĂUȚI (Clicicăuți) — Cernăuți.

Documente, XV, p. 136—7 ‹la 1490 satul dăruit m-rii Putna›; vezi și Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela", 1889, p. 746); Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ‹sat dispărut›.

CLIȘCĂUȚI — Hotin (bis. sec. XVIII).

Boga, *Doc. bas.*, XI, p. 23 și indice; RSIAB, 1934, p. 96—97 ‹însemnări›; *Documente*, XIV—XV, p. 108 ‹la 1434 satul Clicicouți al lui Groza și Mihai›; R.I., 1920, p. 81—82 ‹la 1649 sat al m-rii Golia›.

CLIȘOVA — Orhei (bis. Sf. Nicolae a fam. Donici, sec. XVIII, reclădită).

Sava, *Doc. Orhei*, indice ‹sat al fam. Donici›; RSIAB, 1930, p. 252 ‹cat. 1820›; Anuar 1922, p. 162; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 389—390 ‹1/2 sat a fam. Donici, 1719›.

COASTA LUPEI, com. Nicorești, jud. Galați (bis. Sf. Gheorghe, 1858—1860). Vezi și Piscul Corbului.

Anuar 1909, p. 406—407; *Dicț. Rom.*, II, p. 533.

COBICENI (Căbiceni), com. Hlipiceni, jud. Botoșani (bis. Sf. Voievozi, 1847—1848, reparată 1870). Vezi și Darabani.

Anuar 1909, p. 328; Dicț. Rom., II, p. 536; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 372 ⟨sat al fam. Stroici⟩.

COBÎLA (Cobîle), com. Șendriceni, jud. Botoșani[84] (bis. de lemn Sf. Gheorghe, ctitorită de G. Cuciuc, în stare rea la 1909).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 24 ⟨descriere⟩; Anuar 1909, p. 389; *Dicț. Rom.*, II, p. 536; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 83 ⟨doc. 1655, 1/2 sat a lui Dumitrașco postelnic⟩; XII, p. XXIV și urm. ⟨la 1738 al lui D. Stroici postelnic⟩ și p. 1—3, 16—17, 49 și urm. ⟨doc. despre seliște⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 534 ⟨hotărnicie, 1720⟩.

COBÎLCA — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

Anuar 1922, p. 167; A.B., 1939, p. 116—120 ⟨hotărnicie, 1777⟩; RSIAB, 1931, p. 555 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1932, p. 288; 1936, p. 283 ⟨doc. 1811⟩; 1934, p. 240 ⟨descriere bis., 1813⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 375—376 ⟨la 1470 satul Cobîlceni al lui Bars comis⟩; XVII, vol. IV, p. 112 ⟨la 1617 satul Cobîleni al lui G. Siminiceanu⟩; vezi și Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 203 ⟨Cobîlca⟩.

COBÎLCIN — Hotin (bis. de lemn, sec. XVIII).

Curdinovschi V., *Cele mai vechi biserici de lemn* (RSIAB, 1925, p. 60—74).

COBÎLE — Soroca.

RSIAB, 1929, p. 152—159; Ghibănescu Gh., *Istoricul satului Cobîlele. Schiță istorică*, Iași, 1914; DRH, XIX, p. 488 ⟨la 1628 1/2 din sat a lui Gorgan pîrcălab⟩; *Documente*, XV, p. 35—36 ⟨la 1482 satul lui Cozma ușar⟩; XVI, vol. III, p. 189 ⟨la 1582 satul fam. Movilă⟩; XVII, vol. IV, p. 32 ⟨la 1616 satul m-rii Burdujeni⟩; p. 471 ⟨la 1620 restituit strănepoților lui Cozma ușar⟩; Anuar 1922, p. 195 ⟨Cobîlnea⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 187 ⟨1/2 de sat a fam. Catargi⟩; „Archivum Europae Centro-Orientalis“, VII, 1941, p. 210 ⟨despre numele Kobila-Cobîle⟩.

COBÎLE. Vezi și Iapa-Neamț.

Bobulescu C., *Schiță istorică a satelor Crucea de Sus, Crucea de Jos . . .*, Buc., 1926, p. 83 ⟨însemnare, 1805⟩.

COBÎLENI, vezi Mateuți.

COBUSCA VECHE — Tighina (bis. de lemn din 1783, reclădită).

Anuar 1922, p. 206.

COCIUBA — Tutova.

Doc. rel. agrare, II, indice ⟨sat al lui Gheuca⟩; *Uricarul*, VI, p. 299 ⟨doc. 1814⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 542 ⟨siliște⟩.

COCORENI (Cucoreni), com. Ipotești, jud. Botoșani (bis. Sf. Nicolae, 1818—1819,[85] reclădită 1855—1856 de logofătul cavaler Anastase Bașotă)[86].

Documente, XVI, vol. I, p. 592 ⟨la 1550 satul urmașilor lui Cupcici⟩; vol. III, p. 134 ⟨la 1580 satul C. — Hîrlău restituit familiei lui Dinga pos-

telnic⟩; XVII, vol. IV, p. 208 ⟨la 1617 1/2 sat vîndută lui Nicoară vornic⟩; vezi și p. 299—300 ⟨doc. 1618⟩; p. 488 ⟨la 1620 satul aceluiași⟩; vezi și V, p. 153—154 ⟨doc. 1622⟩; V, p. 192 ⟨la 1623 vîndut lui Vasile Neagoe vornic⟩; vezi și p. 197—198; *Documente economice*, p. 72—73 ⟨doc. 1818⟩; I.N. 1930, p. 147; Ghibănescu G., *Surete*, XXIII, p. 32, 37—40; Anuar 1909, p. 325; Anuar 1930, p. 103 ⟨bis. Coborîrea Duhului Sfînt, 1859⟩.

CODĂEȘTI, jud. Vaslui (bis. Sf. Haralambie, ante 1809, apoi bis. Trei Ierarhi, 1827 sau 1850—1854).[87]

A.B., 1931, p. 202 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 438; AEH, 1934, p. 74, 1935, p. 99, 1936, p. 108—109; 1938, p. 170; Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 277 ⟨la 1638 al lui I. Cehan⟩, 226 ⟨la 1663 al lui N. Racoviță hatman⟩, 195 ⟨la 1755 al lui N. Racoviță medelnicer⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 549—550 ⟨sat și tîrgușor⟩; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32).

CODRENI (fost Ciorbeni), com. Mileanca, jud. Botoșani.

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 134; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 378; *Dicț. Rom.*, II, p. 550 ⟨C. fost Ciorbeni⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al lui Iordache Iamandi⟩; B.C.I., IV, p. 64 ⟨doc. 1728⟩.

CODREȘTI (Cudrești)[88] — Iași (dispărut).

Costăchescu M., *Satele Bălțați, Codrești, Mogrîjacu și Bojila din jud. Iași (schiță istorică)* (I.N., 1928, p. 38—94) ⟨sat dispărut, istoricul, mersul proprietății⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 533—534 ⟨la 1546 satul C. pe Bahlueț al lui Gherasim și al altora⟩.

CODROVIȚA, vezi Lunca.

CODRUL SÎRBILOR — Putna (la 1809 două bis.: Sf. Voievozi și Sf. Nicolae)

A.B., 1931, p. 185 ⟨cat. 1809⟩.

COGEASCA (Cugești), com. Lețcani, jud. Iași (bis. de lemn Nașterea Sf. Ioan, 1848 sau 1865—1866; bis. Sf. Spiridon, veche și casele lui Toma Cantacuzino mare vornic, mijlocul sec. XVII,[89] dispărute).

Anuar 1909, p. 343; Anuar 1930, p. 71; B.C.I., VIII, p. 46 ⟨doc. 1667, satul cu curți era al lui Ștefan Cantacuzino paharnic⟩; Ghibănescu, *Surete*, XVII, p. 93—94 ⟨2/3 sat cu case boierești ale lui I. Racoviță⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 554 ⟨C. Veche și Nouă⟩; *Așezări din Moldova*, p. 179—180 ⟨descoperirile arheologice⟩; DRH, XIX, indice ⟨Bahluieni — Cogeasca⟩.

COGÎLNICENI — Orhei (bis. de nuiele Sf. Gheorghe, sec. XVIII, reclădită)

Boga, *Doc. bas.*, indice; Sava, *Doc. Orhei*, indice; RSIAB, 1930, p. 242 ⟨cat. 1820⟩.

SCHITUL COGLEȚU, vezi Poglețu.

COJOCI, com. Crucea, jud. Suceava (bis. de lemn din 1840).

Lupescu M. și Kirileanu G. T., *Scurtă descriere a bisericilor din comuna Breşteni şi a schitului Rarău*, în vol. lui Gheorgheasca P., *Monografia şcoalelor şi bisericilor de pe moşia Broşteni, jud. Suceava*, Buc., 1906, p. 90—91, 101 ⟨descriere, însemnări⟩; Anuar 1909, p. 362 ⟨bis. de lemn Sf. Nicolae, 1797—1801, refăcută 1845⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 559.

COJUŞNA — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, încep. sec. XIX.)
RSIAB, 1929, p. 366—367 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 77.

COLACU, com. Valea Sării, jud. Vrancea (bis. de lemn Sf. Paraschiva, sec. XVIII, reclădită cu hramul Sf. Voievozi, 1848—1850).
A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 389; AER 1936, p. 263 ⟨bis. din 1850⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 559—560; Panait-Cristache Ioana, *Circulația în Moldova a cărții în limba română tipărită în sec. XVIII* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 425 și 426) ⟨Însemnări sec. XVIII, bis. de lemn din Colacu⟩.

COLACU, com. Fundu Moldovei, jud. Suceava (M bis. de lemn Sf. Nicolae, 1800, construită de preotul Gavriil Ciupercă; date D.M.I.).
B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59.

COLĂCEŞTI, vezi Iercani.

COLIBANI (fost Mircești) — Tutova. Vezi și Văleni.
Documente, XVI, vol. III, p. 398 ⟨la 1588 satul C., în cîmpul Bîrladului, al lui Vasile medelnicer⟩; XVII, vol. IV, p. 146 ⟨la 1617 al lui Nestor Ureche vornic⟩; *Uricarul*, X, p. 73—74 ⟨la 1676 satul dat schimb m-rii Florești de m-rea Secu⟩; *Dicț. Rom.*, II, nu îl amintește.

COLONEŞTI—Tecuci[90] (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, reconstruită de Vasile Vidrașcu, 1832, reparată 1897).
Uricarul, VI, p. 282—283 ⟨doc. 1808⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 365—6; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨parte din satul C. — Tutova a m-rii Răchitoasa⟩; A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 407; AER, 1936, p. 318; *Dicț. Rom.*, II, p. 565—566; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32) ⟨fost tîrg⟩.

COMARĂU — Orhei (bis. Adormirea, sec. XVIII).
A.B., 1934, p. 379 ⟨doc. 1777⟩; Anuar 1922, p. 111 ⟨bis. din 1765 — Comarova⟩.

COMARNA, jud. Iași (bis. Sf. Voievozi, de lemn, 1804, construită de Grigore holtei, reparată 1848)[91].
Anuar 1909, p. 343; Anuar 1930, p. 87 ⟨bis. din 1904⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 574 ⟨C. de Jos și de Sus⟩; ACMIB, II, 1928, p. 148.

COMĂNEŞTI, jud. Bacău (bis. Sf. Spiridon a familiei Ghica, sfîrșitul sec. XVIII — începutul sec. XIX; bis. de lemn Sf. Nicolae, începutul sec. XIX).[92]
Inscripții şi notițe din Comăneşti, Văsieşti, Urmeniş şi Hangani-Bacău (I.N., IV, 1924, p. 328—329) ⟨însemnări, inscripții⟩; A.B., 1931, p. 178 ⟨la 1809, bis. Tăierea capului Sf. Ioan⟩; B.O.R., 1890, p. 372 ⟨bis. din 1830

a lui Spiridon căminar⟩; Anuar 1909, p. 380; *Dicț. Rom.*, II, p. 577—578 ⟨bis. din 1790⟩; Ghibănescu Gh., *Trei texte slavone* („Viitorul"—Iași, 1—15 dec. 1901) ⟨de la bis. din Comănești⟩; AER, 1936, p. 174 ⟨bis. din 1830⟩; Costăchescu M., *Doc. Ștefan*, p. 110 ⟨despre sat⟩; *Uricarul*, VI, p. 189 ⟨la 1834, 1/2 sat a lui C. Ghica logofăt⟩, p. 218—219 ⟨doc.⟩; Negruți Ecaterina, *Luptele țăranilor de pe domeniul Ghica-Comănești în prima jumătate a sec. XIX* („Studii și mat. de ist. modernă", I, 1957, p. 71—107).

COMĂNEȘTI, com. Suharău, jud. Botoșani (bis. de lemn, sec. XIX, reclădită 1892, Sf. Nicolae).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 85—86; Anuar 1909, p. 339; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 97 ⟨despre sat⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 348; *Dicț. Rom.*, II, p. 578 ⟨bis. de vălătuci⟩.

COMĂNEȘTI, com. Botoșana, jud. Suceava (M bis. Adormirea, 1772, construită de vornicul Simion Tăutu).

Morariu Leca, *La Comănești* (J.L., 1925, p. 299—303 ⟨inscripții⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 48—49; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 276—277; Anuar Bucovina, 1923, p. 35, 1924, p. 35, 1926, p. 67, 1927, p. 78; 1928, p. 94; *Documente*, XVII, vol. I, p. 11 ⟨la 1601 părți de sat ale lui Văscan Dobrenchi⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice.

COMĂNEȘTI, com. Cavadinești, jud. Galați (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită 1901).

Documente, XVI, vol. III, p. 381—382 ⟨la 1588 1/4 sat vîndută lui Ignat și altora⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 37 ⟨satul C. — Tutova al lui Ilie clucer, 1694⟩; vezi și VII, p. 76—77; Rosetti R., *Familia Rosetti*, I, indice; A.B., 1931, p. 196 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 466; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 333 ⟨despre sat⟩.

COMĂREȘTI — Suceava (bis. din 1812).

Documente. O hotarnică a Comăneștilor („Gazeta mazililor și răzeșilor", 1912, p. 130—131) ⟨1762⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 49; Anuar Bucovina 1923, p. 43.

COMÎNDĂREȘTI (numit înainte Grumezeni)[93], com. Răuseni, jud. Botoșani.

Tițu I., *Geografia comunei Comîndărești din plasa Jijia-Ștefănești, distr. Botoșani, cu notițe istorice și tradiționale* (B.S.G.R., 1897, trim. I—II, p. 31—108); *Dicț. Rom.*, II, p. 581 ⟨despre numele satului⟩.

COMRAT — Tighina (bis. Adormirea, sec. XVIII, reclădită).

Anuar 1922, p. 219; Zașciuk, *Materiali*, II, p. 190 ⟨despre tîrg la mijlocul sec. XIX⟩; vezi și Arbore Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 307.

CONCEȘTI, jud. Botoșani (bis. de lemn, sec. XVIII, arsă la 1882, reclădită 1885, Nașterea Domnului).[94]

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 88; Anuar 1909, p. 334; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 334; *Dicț. Rom.*, II, p. 585;

Documente, XVI, vol. III, p. 41 ⟨la 1574—1575 satul C. la gura Probatei al m-rii Probota⟩.

CONDRĂCHEŞTI (Giorzești) — Tecuci (bis. de lemn Sf. Ioan Botezătorul, construită de Ioan Panoșatu, 1800, reparată 1845).

A.B., 1931, p. 193 (cat. 1809, Condrache); *Dicț. Rom.*, II, p. 586; Anuar 1909, p. 411; AER, 1936, p. 324—325 ⟨bis. de lemn Sf. Ioan, 1722, Condrache⟩.

CONDREA (Condrești), com. Lunca Banului, jud. Vaslui.[95]

SCHITUL CONDRIŢA — Orhei (Sf. Nicolae, bis. clădită de ieromonahul Iosif, 1783; bis. Adormirea, ante 1815; bis. restaurată de egumenul Rafail).

ACMIB, I, 1924, p. 56; RSIAB, 1919, p. 29—30 (din sec. XVIII); p. 357—358 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1937, p. 24; Anuar 1922, p. 2; Zașciuk, *Materialî*, II, p. 203—204; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 231 ⟨istoricul m-rii⟩.

CONŢEŞTI, com. Valea Seacă, jud. Iași (bis. de lemn Sf. Dumitru, 1830—1831 sau 1835).

Dicț. Rom., II, p. 623; Anuar 1909, p. 368; *Documente*, XVI, vol. I, p. 395 ⟨la 1540 satul C. — Suceava dăruit lui pan Crăciun⟩.

CONŢEŞTI (Colțești), com. Girov, jud. Neamț (M bis. de lemn din 1800—1803; sau 1832 reparată 1891).

Documente, XVI, vol. II, p. 38—39 ⟨la 1553 C. pe Cracău dăruit m-rii Tazlău de Al. Lăpușneanu⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1592 (vol. IV, p. 45—46); *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Tazlău⟩; vezi și *Uricarul*, XXII, p. 400—405 ⟨hotărnicie, 1800⟩; Anuar 1909, p. 355; *Dicț. Rom.*, II, p. 623.

CONŢEŞTI, com. Sascut, jud. Bacău[96] (bis. sec. XVIII, ante 1774, reclădită? 1838—1841, reparată 1896).

A.M., 1942, p. 44 ⟨însemnare, 1774⟩; A.B., 1931, p. 186 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 395; AER, 1936, p. 256 ⟨bis. Sf. Împărați, 1857⟩; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 307—308 ⟨părți din sat ale lui Dabija vornic⟩; vezi și indice; *Dicț. Rom.*, II, p. 623 ⟨cătun⟩.

COPANCA — Tighina (bis. Adormirea, 1807).

Documente, XVI, vol. I, p. 235 ⟨la 1527 satul C. pe Nistru al m-rii Neamț⟩; vezi și III, p. 139 ⟨doc. 1577⟩; Anuar 1922, p. 207.

COPĂCENI — Orhei (bis. Sf. Arhangheli, reclădită 1810? de proprietarul Cheșcu și preotul Vasile Petrovici).

A.B., 1934, p. 165—166 ⟨doc. 1813⟩; Anuar 1922, p. 201 ⟨C. — Soroca⟩.

COPĂCEŞTI, com. Ruginești, jud. Vrancea (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită 1827, distrusă de incendiu, reclădită 1914).[97]

A.B., 1931, p. 187 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 389; AER, 1936, p. 241; *Dicț. Rom.*, II, p. 627; Căpitanu V. și C. Buzdugan, *Un tezaur de monede*

turcești descoperite la Copăcești (jud. Vrancea) („Carpica" II, 1969, p. 349—362) ⟨35 monede din sec. XVIII⟩.

COPĂLĂU, jud. Botoșani (bis. Sf. Voievozi, de lemn, 1785—1787, reparată 1879).

Anuar 1909, p. 325; *Dicț. Rom.*, II, p. 629.

CORBASCA (fost Pogleţu)[98], jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1808—1809, reparată 1887, în stare foarte rea la 1909). Vezi și schitul Pogleţu.

Dicț. Rom., II, p. 634; Anuar 1909, p. 407; AER, 1936, p. 286 ⟨bis. din 1929⟩.

CORBUL — Soroca (bis. de lemn din 1749, reclădită)

Anuar 1922, p. 182.

CORBUL, com. Mînzaţi-Tecuci (bis. Sf. Voievozi, 1677?).

Dicț. Rom., II, p. 641 ⟨bis. din 1677⟩, 642 ⟨ruine de bis.⟩.

SCHITUL CORBU, vezi m-rea Zografu-Vaslui.

CORCEŞTI — Suceava (curţi boiereşti sec. XVI, dispărute şi bis. de lemn Sf. Vasile, 1815).

Anuar Bucovina, 1923, p. 50, 1924, p. 50, 1926, p. 31, 1927, p. 93, 1928, p. 117; Gramarciuc Gh. P., *O biserică din Bucovina*, Buc., 1939 ⟨descriere⟩; Idem, *Din satele Bucovinei: Corcești*, Buc., 1931; Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 60—61 ⟨despre satul C. — Botoșani și curțile lui T. Bubuiog logofătul⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 126 ⟨la 1518, satul C. pe Cozancea al lui Toader pîrcălab de Roman⟩; p. 401 ⟨la 1540, dăruit m-rii Humor⟩; vezi și vol. II, p. 40 ⟨doc. 1554—1555⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 644 ⟨parte din Buimăceni⟩.

CORDĂRENI, jud. Botoșani (bis. ante 1765; bis. Sf. Nicolae — C. Vechi, de lemn, arsă 1859[99], reclădită de zid 1868, arsă 1885 și reparată apoi; bis. Adormirea — C. Slobozia, de lemn, ridicată pe locul uneia mai vechi, reparată 1833).

Marinescu I., *Două doc. relative la schitul Doljești* (B.C.I., VIII, 1929, p. 59—65) ⟨doc. 1765, bis. de zid⟩; Odobescu Al., *Notițe despre localitățile însemnate prin rămășițe antice în districtul Dorohoiu* (M. Of., 1871, p. 827) ⟨despre ruinele unei biserici⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 645 ⟨bis. de lemn Adormirea, 1824⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 236—242 ⟨satul Slobozia⟩, p. 336 și 440—441; Ciocoiu C., *Locurile istorice din jud. Dorohoi*, p. 12—13 ⟨despre bis. de lemn Adormirea, 1833, Slobozia — Cordăreni⟩; Anuar 1909, p. 334; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 35—38 ⟨despre cele două biserici din Cordărenii Vechi și Cordăreni Gafencu = Slobozia și despre sat⟩; Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 131 ⟨despre sat⟩;

Documente, XVI, vol. I, p. 148—149 ⟨la 1519, satul C. pe Iubăneasa era al lui Dragotă Săcuianu ceașnic⟩; vol. IV, p. 147 ⟨la 1596, 1/3 parte de sat a urmașilor aceluiași⟩; vezi și XVII, vol. II, p. 104 (doc. 1607); *Doc.*

rel. agrare, III, indice ⟨părți ale lui Aristarho ban și Dionisie Hudici⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2 indice; Dan D., *M-rea Putna*, p. 223; *Uricarul*, X, p. 99—100 ⟨parte de sat a fam. Tăutu⟩.

CORDENI (sau Codrești)[100], com. Oltenești, jud. Vaslui (bis. de vălătuci) Sf. Voievozi, 1812 sau 1815).

Anuar 1909, p. 427 ⟨Cordeni⟩; AEH, 1934, p. 53, 1935, p. 70, 1936, p. 73 și 1938, p. 98; *Dicț. Rom.*, II, p. 646; Teodor Dan, *Săpăturile arheologice de la Cordeni (jud. Vaslui)* (Mat. arh., IX, 1970, p. 325 și urm.).

CORDUN (Cordon) — Roman (bis. de lemn Sf. Gheorghe, c. 1790, reclădită de zid 1892—1894).

A.B., 1931, p. 175 ⟨catagr. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890—1891, p. 918; Anuar 1909, p. 400; AER, 1936, p. 100; *Dicț. Rom.*, II, p. 646—647.

SCHITUL CORIBNIȚA — Cernăuți (înființat de răzeșii Șt. Giurgiuveanu și I. Tăutu, sec. XVIII, c. 1730, desființat și austrieci, 1783).

Pumnul A., *Moșiile mănăstirești*, p. 130—131; Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela", 1890, p. 2 și 206) și extras; Hostiuc, *Schiturile Bucovinei*, p. 38—39.

CORJĂUȚI, com. Hilișeu — Horia, jud. Botoșani (M bis. de lemn Cuv. Paraschiva, sec. XVIII, adusă de la Pomîrla).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 146; *Dicț. Rom.*, II, p. 648.

CORJĂUȚI — Hotin (bis. Sf. Voievozi, sec. XVIII).

A.B., 1936, p. 35 ⟨doc. 1814⟩; Anuar 1922, p. 207 ⟨bis. Corjeva⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 253 ⟨sat al fam. Crupenschi⟩.

CORLACĂU (Carlacău) — Hotin.

DRH, XIX, p. 344—346 ⟨la 1627 parte de sat a lui Ionașco Urmeziu⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 116 ⟨sat al fam. Roset⟩.

CORLATA, com. Măzănești, jud. Suceava (bis. Sf. Arhangheli, 1777). Vezi și Corlătești și Brăești.

Werenka D., *Topographie*, p. 49—50; Anuar Bucovina, 1923, p. 26, 1924, p. 26, 1926, p. 26, 1926, p. 58, 1927, p. 68, 1928, p. 80; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 202—203, 225 ⟨sat al fam. Cantacuzino⟩.

CORLĂTENI, jud. Botoșani (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XIX, reparată 1875; icoane mai vechi aduse de la bis. din Șendriceni-Gherghel; și o palancă sau cetățuie medievală).[101]

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 29; Anuar 1909, p. 334; Botez Adrian, *Corlătenii Dorohoiului* (M.M., 1960, nr. 1—2, p. 100—109); *Documente*, XV, p. 62 ⟨la 1487, sat al lui Ivanco Bîrlici⟩; XVI, vol. III, p. 4 ⟨la 1572, 1/2 din satul C. pe Jijia vîndută lui Albotă vornic⟩; p. 150—151 ⟨la 1581, întărită aceluiași Albotă⟩; DRH, XIX, p. 120—121 ⟨la 1626, 1/4 de sat a lui Grigore Hruci vornic⟩; vezi și indice; *Uricarul*, VI, p. 237 ⟨la 1828, sal al vornicului N. Dimachi⟩; VI, p. 283——284 ⟨doc. 1812, C.-Iași⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 648—649; B.R., II, 1877, p. 91 ⟨despre C.-Căcăceni⟩; *Așezări din Moldova*, p. 235 ⟨descoperirile arheologice⟩; vezi și S.C.I.V., 1953, nr. 1—2, p. 394—408.

CORLĂTEŞTI — Suceava. Vezi şi Brăieşti şi Corlata.

Documente, XVI, vol. II, p. 196—197 ⟨la 1569 sat al nepoţilor lui Iliaş paharnic⟩; Ştefanelli T. V., *Documente din vechiul ocol al C. Lungului moldovenesc*, Buc., 1915, p. 437—438 ⟨doc. 1656, parte de sat a lui Ştefan Boul vornicul⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice: C.=Brăieşti şi Corlăţele=Corlata); *Doc. rel. agrare*, II, indice (Corlăţele).

CORLĂTEŞTI, com. Bogdăneşti[102] — Tutova (bis. Naşterea Precistei — C. Noi, făcută de Catrina Roset, ante 1788, casele aceleaşi şi bis. Sf. Voievozi — C. Vechi, ante 1809).

A.B., 1935, p. 307 ⟨diată din 1788⟩; A.B., 1931, p. 199 ⟨cat. 1809⟩; Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 307 ⟨bis. 1830⟩; B.C.I., VIII, p. 89 ⟨la 1767, satul şi bis. era al lui C. Roset⟩; I.N., 1931, p. 140—141 ⟨doc. 1793, sat al lui I. Miclescu medelnicer⟩.

CORNĂŢEL, com. Urecheşti, jud. Vrancea (bis. Sf. Arhangheli sau Sf. Nicolae, ante 1809, reclădită 1913—1919).[103]

A.B., 1931, p. 187 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 389—390 ⟨bis. de nuiele în stare rea⟩; AER, 1936, p. 242; „Milcovia", I, 1930, p. 18 ⟨originea numelui⟩.

SCHITUL CORNEI, vezi Ţifeşti.

CORNEŞTI[104] — Neamţ. Vezi şi Corni.

CORNEŞTI, com. Miroslava, jud. Iaşi[105] (bis. din 1833, construită de Filaret Beldiman).

Aşezări din Moldova, p. 180—181.

CORNEŞTI — Botoşani (casele lui Iancu Canano postelnic, sec. XVIII; ratoş din aceeaşi vreme şi bis. din curtea boierească, Coborîrea Sf. Duh). Vezi şi Corni.

Iorga N., *Studii şi doc.*, XXI, p. 411—412, 429; *Dicţ. Rom.* II, p. 653.

CORNEŞTI — Orhei (bis. din sec. XVIII, în stare rea la începutul sec. XIX cînd a fost reclădită din lemn).

A.B., 1936, p. 249; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 98 (sat al fam. Măcărescu).

CORNET, com. Poduri, jud. Bacău (bis. de lemn Adormirea, 1809, reparată 1907).

A.B., 1931, p. 180 ⟨bis. sfinţită 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 381 ⟨bis. din 1799⟩; Anuar 1909, p. 379; AER, 1936, p. 175 ⟨două bis. din 1826 şi 1856⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 654 ⟨bis. din 1860⟩.

CORNI, jud. Galaţi (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită 1844, reparată 1879 şi 1897).

Documente, XVI, vol. II, p. 121—122 ⟨la 1559 părţi din satul C. pe Siret ale lui Fetion vătaf şi rudelor sale⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al lui Tudor vornic de poartă⟩; A.B., 1931, p. 195 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 465.

CORNI, com. Bodești, jud. Neamț[106] (M bis. de lemn Sf. Ioan Teologul, 1730—1734, construită de Ancuța Sturza, reparată 1905). Vezi și Cornești.

Documente, XIV—XV, p. 62—63 ⟨doc. 1428, satul C. pe Cracău al lui pan Dragomir⟩; XVI, vol. III, p. 290 ⟨la 1585, 1/2 de sat vîndută lui Damian uricarul⟩; XVIII, vol. IV, p. 101 ⟨la 1617, satul Nastasiei Dămieneasa⟩; V, p. 161, ⟨la 1622—1623, 1/4 parte de sat dat zestre de Nastasia⟩; vezi și DHR, XIX, indice; Ghibănescu, *Ispisoace*, 1/2, p. 213—214 și indice; *Uricarul*, VI, p. 235—236, 242 ⟨parte de sat a lui T. Gosan⟩; ⟨Vișinat Dim.⟩, *Carte de hotărnicie a moșiei Cornii, com Bodești — Precista, plasa Piatra Muntele, jud. Neamțu*, 1890 ⟨se fac referiri și la doc. vechi⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 211 ⟨despre sat⟩; Anuar 1909, p. 351.

CORNI, com. Liteni, jud. Suceava. (bis. Sf. Voievozi, construită de Zoița Balș, 1838—1841[107], reparată 1897).

Doc. rel. agrare, II, indice ⟨sat al lui Grigore Botez⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 657—658; Anuar 1909, p. 362 ⟨Corni=Cornișor⟩.

CORNI, jud. Botoșani (M bis. Duminica Tuturor Sfinților, 1776 sau 1780, reparată 1904). Vezi și Cornești.

Anuar 1909, p. 325—326; Anuar 1930, p. 101—102; *Dicț. Rom.*, II, p. 656—658; Iorga N., *Studii și doc.*, XXI, p. 189 ⟨sat al fam. Canano⟩ și 372—383 ⟨despre „ribelia" din 1833; listă de avere⟩.

CORNI, com. Tătărești, jud. Bacău (bis. Sf. Nicolae — C. de Sus, 1798, reparată 1851 și 1878, în ruină la 1909 și bis. Intrarea în biserică — C. de Jos, care era schit la 1809). Vezi și Corni — Putna.

A.B., 1931, p. 192—193 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 658; Anuar 1909, p. 407; AER, 1936, p. 286 ⟨bis. din 1922⟩.

CORNI — Fălciu (M bis. Sf. Dumitru, 1707 sau 1783, reparată 1885 și bis. Tăierea capului Sf. Ioan — Rusca, 1830)[108].

Anuar 1909, p. 421; AEH, 1934, p. 44—45, 1925. p. 58—59, 1936, p. 59 și 1928, p. 73—74; C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨bis. filială ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; *Dicț. Rom.*, II, 656; Iorga N., *Studii și doc.*, I—II, p.179 ⟨despre restaurarea bis. catolice Nașterea Maicii Domnului, 1814⟩; *Uricarul*, VI, p. 291 ⟨doc. 1815⟩; RSIAB, 1933 ⟨1812⟩; A.B., 1932, p. 241 ⟨bis. catolică 1811⟩.

SCHITUL CORNI — Putna (al lui Alexandru Ramandi vornicul, sfîrșitul sec. XVII — începutul sec. XVIII)[109]. Vezi și Corni — Tecuci.

Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 324—325 ⟨doc. 1704—1709⟩; Ghibănescu G., *Surete*, XXIV, p. 8 ⟨doc. 1728⟩; Erbiceanu *Mitropolia Moldovei*, p. 301, 307 ⟨doc. 1767, 1776⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 658 ⟨despre fosta m-re, la locul Țicna⟩; Stoicescu, *Dicționar*, p. 433—434 ⟨despre ctitor⟩.

CORNIT, vezi Cornetu.

CORNOVA — Orhei (bis. de lemn Sf. Dimitrie, sec XVIII sau 1802).

ACMIB, I, 1924, p. 69—70 ⟨descriere⟩; RSIAB, 1929, p. 191 ⟨cărți vechi⟩; 1931, p. 544 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1929, nr. 3, p. 66—69 ⟨doc. 1811⟩; 1930, p. 440 ⟨doc. 1810⟩; Anuar 1912, p. 167.

CORNU NEGRU, vezi Bivolari.

COROCĂEŞTI, com. Vereşti, jud. Botoşani (bis. Sf. Treime, 1829 sau 1847, reparată 1887).

Anuar 1909, p. 326; Anuar 1930, p. 102.

COROD, jud. Galaţi (la 1809, trei biserici: Adormirea, refăcută 1856, pe locul uneia de lemn; Cuv. Paraschiva, refăcută 1847, arsă 1881 şi reparată apoi şi Sf. Voievozi, refăcută 1875 pe locul unei bis. de lemn).

A.B., 1931, p. 200 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 665 ⟨şi bis. Sf. Ioan Botezătorul, 1820, şi Sf. Nicolae, 1818⟩; Anuar 1909, p. 407; AER, 1936, p. 287—288 şi 311 ⟨patru biserici: Adormirea, 1857, Sf. Voievozi 1865, Sf. Nicolae, „*slabă*“, Cuv. Paraschiva în ruină⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨C. — Tutova⟩.

CORODEŞTI, com. Gherghești, jud. Vaslui (M bis. de lemn Sf. Nicolae, 1743 sau începutul sec. XIX?)

A.B., 1931, p. 197 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 430; AEH, 1934, p. 60, 1935, p. 79, 1936, p. 84, 1938, p. 126; *Dicţ. Rom.*, II, p. 663; „Dacoromania“, I, 1920—1921, p. 219 ⟨Corodeşti de la maghiarul coroda=spital⟩.

COROIEŞTI, com. Bogdăniţa, jud. Vaslui şi Coroieşti, com. Coroieşti, acelaşi judeţ (două sate) (bis. Sf. Trei Ierarhi, sec. XVIII, arsă ante 1723, reclădită 1800 sau 1812? şi bis. de lemn Adormirea, 1751).

A.B., 1931, p. 199 ⟨la 1809, bis. Adormirea⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 25 ⟨despre sat⟩; AEH, 1934, p. 58, 1935, p. 70 şi 79, 1936, p. 84 şi 1938, p. 127 ⟨şi bis. de lemn Adormirea, 1751; două sate⟩; Anuar 1909, p. 429 şi 430 ⟨două bis. de lemn din 1710—1712 şi 1750—1751⟩; Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, III, p. 138 şi urm. ⟨doc. ref. la sat, printre care şi un doc. din 1723 amintind de arderea bis⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 665.

COROIU — Călugăreni-Neamţ (M bis. Sf. Gheorghe, 1818—1824 sau 1808—1812, reparată 1885).

Anuar 1909, p. 353; *Dicţ. Rom.*, II, p. 666.

COROPCENI, com. Ciorteşti, jud. Iaşi (bis. Tăierea Capului Sf. Ioan, ante 1809, refăcută cu hramul Adormirea, 1845 de Ioan Beceriu).

A.B., 1931, p. 202 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 666 ⟨bis. din 1845⟩; AEH, 1934, p. 74, 1935, p. 99, 1936, p. 109, 1938, p. 171 ⟨bis. din 1796 sau 1850⟩; Anuar 1909, p. 438; B.C.I., VIII, p. 87 ⟨la 1765 satul lui Ştefan Ruset⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨satul C. — Vaslui al m-rii Bărboi⟩.

COROPCENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).

Sava, *Doc. Orhei*, indice; RSIAB, 1930, p. 251—252 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1935, p. 21 ⟨bis. veche la 1817⟩.

COROPCEŞTI — Tutova (bis. Adormirea, ante 1809).

A.B., 1931, p. 200 ⟨cat. 1809⟩.

COROTENI — Fălciu, jud. Vrancea?

Documente, XVI, vol. I, p. 446—447 ⟨la 1546, 1/2 sat vîndută lui Olan şi altora de fiul lui Hrană vornic⟩; I.N., 1924, p. 286—287 ⟨despre

sat〉; Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, indice 〈cumpărături ale lui N. Buhuș și G. Costachi〉.

CORPACI (Căfieni) — Hotin.
Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 121—122 〈împărțirea moșiei, 1813〉; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 98 〈moșie a fam. Măcărescu〉.

CORPACI — Tecuci (bis. Adormirea, ante 1809).
A.B., 1931, p. 190 〈cat. 1809〉; Anuar 1930, p. 102 〈bis. din 1863, C. — Botoșani〉.

COSĂȘTI, vezi Coșești.

SCHITUL COSĂUȚI — Soroca (bis. de lemn construită de călugării Pavel Dubina și Gavril, 1729).
Puiu, *Mănăstirile* (RSIAB, 1919, p. 13); 1934, p. 109 〈însemnare〉; A.B., 1930, p. 266 〈descriere, 1820〉; A.B., 1931, 〈cat. 1809〉.

COSCIUGANI — Bacău (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).
A.B., 1931, p. 180 〈cat. 1809〉.

COSCIUGENI (Coștiugeni, com Aldești, jud. Botoșani (bis. ante 1845).[110]
„Din trecutul nostru“, VII, 1939, ian.—april., p. 26—27 〈testamentul Smarandei Donici, 1839, amintind bis. din Cosigeni; aceasta?〉.

COSIȚENI, com. Podul Iloaei, jud. Iași[111] (bis. Sf. Nicolae, închisă la 1909).
Anuar, 1909, p. 347; *Dicț. Rom.*, II, p. 668.

COSIȚENI, com. Brăhășești, jud. Galați (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1725 sau ante 1806, reparată 1882 și 1926).
A.B., 1931, p. 191 〈cat. 1809〉; Anuar 1909, p. 406; AER 1936, p. 289; *Documente*, XVI, vol I, p. 489 〈la 1546, satul C. pe Zeletin al urmașilor lui Neagu Mălai〉; *Dicț. Rom.*, II, p. 668.

COSMĂNEȘTI (Coțmănești) — Tutova (bis. Sf. Nicolae, ante 1809). Vezi și Pogana.
A.B., 1931, p. 197 〈cat. 1809〉; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 146 〈la 1617 satul Coțmănești era al lui Nestor Ureche vornicul〉; M.C., I, 1913, p. 19—22 〈doc. 1698, 1/2 sat a lui Ilie Enachi stolnicul〉; *Dicț. Rom.*, II, p. 670 〈C.=Pogana〉; *Zapis pentru Coțmănești din Tutova (familiile Ureche, Buhuș și Batiște)* (I.N., 1925, p. 354—355) 〈doc. 1692, 1/2 sat vîndută de Alexandra Buhuș lui Antiohie clucerul〉; *Carte de judecată pentru Coțmănești între Ilie clucer și Vasile vornic (ibidem*, p. 356) 〈din 1695〉.

COSMEȘTI, vezi Cozmești.

COSTENI — Neamț (bis. de la începutul sec. XVII a lui Gheorghe Costeanu).
Demény Ludovic, *Tipăriturile tîrgoviștene din secolul al XVI-lea în bibliotecile și muzeele din Moscova și Leningrad*, („Studia valachica“, 1970, p. 158—159) 〈însemnare 1619, bis. din Costeni a lui Gheorghe Costeanu〉; Stoicescu, *Dicționar*, p. 385 〈despre ctitor〉; DRH, XIX, indice 〈C. probabil Prăjești〉; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 215 și urm.

COSTEŞTI — Botoşani[112] (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1850—1851, reparată 1895).

Documente, XVII, vol. III, p. 203 ⟨la 1615, satul, fost domnesc, dăruit m-rii Solca⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1618 (IV. p. 267), 1624 (V, p. 273); Bălan T., *Noi doc. cîmpulungene*, 1929, p. 36—37 ⟨doc. 1775⟩; Anuar 1909, p. 326; Anuar 1930, p. 114 ⟨bis. din 1873⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 675; Iorga N., *Studii și doc.*, XXI, p. 189 ⟨sat al fam. Canano⟩; și V, p. 217.

COSTEŞTI — Iași (M bis. de lemn Sf. Voievozi, construită de preotul Petre Palade Secară, 1777; nu are pictură; date DMI).

Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 94 (2/3 de sat a lui I. Racoviță).

COSTEŞTI — Trotuș (Bacău)[113] (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

Documente, XVI, vol. II, p. 8 ⟨la 1551, 1/2 sat a familiei Orăș⟩; vezi şi p. 228—229 ⟨doc. 1570 — despre împărţirea acestei 1/2 de sat⟩; III, p. 163—164 ⟨la 1581, 1/2 sat a fiicei lui Neagoe cămăraș⟩; p. 432—433 ⟨doc. 1589 — 1/2 sat a aceleiași și a soțului ei, Oprea armaş⟩; *Uricarul*, XIV, p. 340 şi urm. ⟨doc.⟩.

A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; B.C.I., VIII, p. 46 ⟨doc. 1667, parte de sat zestre a lui Ion Racoviţă⟩; vezi şi Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 93.

COSTEŞTI RĂZEŞI — Suceava (bis. de lemn Sf. Voievozi 1777).

Werenka D., *Topographie*, p. 51; *Dicț. Rom.*, II, p. 679; Anuar 1909, p. 365.

COSTEŞTI — Cernăuţi (bis. din 1785). Vezi și precedentul.

Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; Idem, *Familia Onciul*, indice; Idem, *Refugiaţi moldoveni în Bucovina,* indice; Werenka D., *Topographie*, p. 51; Anuar Bucovina 1923, p. 51.

COSTEŞTI, jud. Vaslui (la 1809, două biserici; Sf. Gheorghe, 1778 sau 1788, reparată 1894, în stare rea la 1909 și Coborîrea Sf. Duh, refăcută? 1820, reclădită 1923).

A.B., 1931, p. 199 ⟨cat 1809⟩; Anuar 1909, p. 430 ⟨două biserici⟩; AEH, 1934, p. 60—61, 1935, p. 80, 1936, p. 85, 1938, p. 127—128; C.H., 1941, p. 14 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, IV/1, p. 205—213 ⟨împărţirea satului⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Soveja⟩; C.I., 1934—1936, nr. 2, p. 72 şi urm. ⟨doc.⟩.

COSTEŞTI — Orhei (bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită de locuitori).

RSIAB, 1929, p. 346 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1936, p. 243; Anuar 1922, p. 32; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 81—83 ⟨la 1573, 1/2 din sat a popii Toader din Lăpuşna); *Documente,* XV, p. 284 ⟨la 1499, 1/3 din C. pe Ciuhur a lui Efrim⟩; XVI, vol. I, p. 158 ⟨la 1520, parte de sat a lui Toader Fîntînă⟩; IV, p. 268—269 ⟨la 1599, 1/3 din sat a lui Simion Jora⟩; Ghibănescu, *Surete*, XXIV, p. 128—129 ⟨la 1811 părţi ale fam. Kogălniceanu⟩;

Smirnov G. D., *Srednevekovîie goroda Prutsko-Dnestrovskogo mejdureciia* („Tezisî dokladov vsesoiuznoi sesii, posviașc. itogam arheol. i etnograf. issled. 1966 goda", Kişinău, 1967, p. 35—36); Polevoi L. L., *Gorod-*

skoe gonciarstvo Pruto-Dnestrovîia v XIV veke, Kişinău, 1969 ⟨despre săpăturile făcute la Costești, sec. XIII—XIV⟩.

COSTIENI — Putna (bis. Sf. Treime, 1822—1824, reparată 1891).
Anuar 1909, p. 396; *Dicț. Rom.*, II, p. 679—680.

COSTÎNA, com. Todireşti, jud. Suceava (M bis. Sf. Gheorghe, 1811, construită de baronii Ion şi Gheorghe Cristea; înaintea acesteia o bis. din sec. XV).
Documente, XV, p. 132 ⟨doc. 1490 amintind bis.⟩; XVI, vol. I, p. 327 ⟨la 1531 satul C. la gura Costînei al lui Gavril Trotușan fost logofăt⟩; p. 477 ⟨la 1546, 1/2 sat dăruită de Petru Rareş m-rii Sf. Ilie — Suceava⟩; Costea Erast, *M-rea Sînt Ilie*, p. 28—29, 124—125, 149—152 ⟨doc., 1/2 din sat a m-rii Sf. Ilie⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 51; Anuar Bucovina, 1923, p. 46, 1924, p. 46, 1926, p. 78, 1927, p. 89, 1928, p. 111; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨1/2 din sat a m-rii Voroneț⟩.

COSTINEŞTI (Şarba), com. Leorda, jud. Botoșani (bis. sec. XVII, ante 1659)[114].
Documente, XVII, vol. IV, p. 427 ⟨la 1620, sat al nepoților lui Buda⟩; M.C., 1915, p. 175 ⟨doc. 1655, 1/3 sat a lui Ştefan Boul vornicul⟩; *Dicț Rom.*, II, p. 681—682 ⟨C. fost Areni⟩.

COSTIŞA, vezi Ungureni.

COSTIŞA, jud. Neamț (bis. Sf. Împărați, 1844, reparată 1884, închisă la 1909).
Anuar, 1909, p. 353; *Dicț. Rom.*, II, p. 682—683.

COSTULENI, jud. Iași (bis. Sf. Nicolae, 1795, refăcută de aga Nicolae Tacu, fiul său, spătarul Iorgu Tacu, și comisul Iancu Sevastopol, 1858)[115].
Anuar 1909, p. 343; Bobulescu I. Const., *Satul și biserica din Costuleni, județul Iași* (R.I., II, 1916, p. 8—17) ⟨istoricul satelor C. Rotari și C. de Luncă, istoricul bisericilor; se reproduc inscripții, pomelnicul și însemnări de pe cărți⟩; Anuar 1930, p. 87; *Dicț. Rom.*, II, p. 683—684.

COSTULENI — Lăpușna (bis. Sf. Dumitru, sec. XVIII).
B.O.R., 1934, p. 198 ⟨însemnare⟩.

COŞCALIA — Tighina (două bis. de lemn sec. XVIII, una Sf. Arhangheli, reclădită 1810 de locuitori).
A.B., 1935, p. 36; Anuar 1922, p. 212.

COŞERNIȚA — Soroca (bis. Sf. Trei Ierarhi, sec. XVIII, reclădită 1812, de Vasile slugerul).
Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 146—147 ⟨la 1784 moșia lui Iancu Canta⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 235, 255 ⟨doc. 1784⟩; p. 340.

COŞEŞTI, com. Ivănești, jud. Vaslui (bis. familiei Sion, prima jumătate a sec. XIX).[116]
A.B., 1931, p. 198 ⟨la 1809, bis. Cuv. Paraschiva⟩; P.T., VI, 1943, nr. 1—4, p. 46 ⟨însemnare, 1836⟩; Ungureanu Gh., *Familia Sion. Studiu și*

documente, Iași, 1936 ⟨și despre satul Coșești⟩; Anuar, 1909, p. 438; AEH, 1934, p. 74—75, 1935, p. 99—100, 1936, p. 109 și 1938, p. 171 ⟨bis. de lemn Sf. Paraschiva — C. Vaslui, 1795 sau 1801⟩;

Documente, XVI, vol. I, p. 325—326 ⟨la 1531, satul C. pe Rahova era al lui Dragotă⟩; vezi și p. 453 ⟨la 1546, se spune că fusese pierdut pentru hiclenie de Roman Gîrbovăț⟩; vol. II, p. 113—114 ⟨la 1558, întărit urmașilor lui Dragotă păhărnicel⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al lui Mandachi vornic⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 686.

COȘEȘTI — Cîrligătura (Iași)[117].

Documente, XVI, vol. I, p. 110—111 ⟨la 1517, satul rămas lui Cozma Șarpe postelnic⟩; *Uricarul*, XXIII, p. 296—302 ⟨hotărnicie⟩.

M-REA COȘILAUCA — Soroca (Coșula, întemeiată de monahia Mitrodora, 1790, bis. reclădită).

RSIAB, 1919, p. 66—67; A.B., 1930, p. 268 ⟨descriere, 1820⟩; 1931, p. 7 ⟨cat. 1809⟩; 1934, p. 273—274 ⟨doc., schitul pe moșia Cotiugeni⟩; Anuar 1922, p. 8; *Documente*, XIV—XV, p. 97 ⟨la 1432 satul Coșilouți a lui pan Vană⟩; Zașciuk, *Materialî*, II, p. 228—229; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 334 ⟨schitul Coșeleva, bis. reclădită 1841⟩.

SCHITUL COȘILĂUȚI (ante 1817)[118]. Vezi și precedentul.

COȘMIRCA — Soroca (bis. sec. XVIII, reclădită).

A.B., 1934, p. 368 (doc. 1779); Anuar 1922, p. 195; A.B., 1936, p. 241—242 ⟨doc⟩.

M M-REA COȘULA (pe Miletin, Sf. Nicolae, construită de marele vistier Mateiaș, 1535[119], bis. zugrăvită 1537—1538; se păstrează parte din vechea pictură, acoperită cu pictura din sec. XIX; bis. reparată 1856—1858; desființată ca m-re la 1908; unele lucrări de consolidare a beciurilor făcute la 1968), com. Copălău, jud. Botoșani.

Cat. doc. mold., I—IV (indice); B.F.O., 1844, p. 171, 1849, p. 100, 1850, p. 147 ⟨arendarea moșiilor m-rii⟩; Stoicescu N., *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol* (M.O., 1965, nr. 11—12, p. 918) ⟨descriere, 1871⟩;

Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 279—281 ⟨inscripții⟩; Idem, *De la m-rea Coșula* (R.I., XI, 1925, p. 252) ⟨inscripții, pomelnic, listă de cărți⟩; Dragomir Silviu, *Relațiile bisericii române cu Rusia în veacul al XVII-lea*, Buc, 1912, p. 151—153 ⟨dec. 1691⟩; Bogdan I., *Sămile* (BCI, 1915, p. 276); Hurmuzaki, S. I/5, p. 225—227 ⟨la 1835, m-re de categoria a II-a dintre cele neînchinate⟩; Antoniu, *Album*, p. I, p. 16; Turcu C-tin, *Știri despre m-rea Coșula*, în vol. *Facultatea de teologie din Suceava. Institutul de istorie. La cinci ani de existență. Dare de seamă și comunicări*, Suceava, 1947, p. 62—69 ⟨istoricul m-rii la 1857 și doc.⟩; RSIAB, 1933, p. 321—322 ⟨moșiile m-rii, 1812⟩;

Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 73; *Dicț. Rom.*, II, p. 694; Iorga N., *M-rea Coșula* (N.R.L., 1909, p. 266—267); Anuar 1909, p. 326; Iorga N., *M-rea*

Coşula (BCMI, XIX, 1926, p. 70—73) ⟨descriere sumară; crede că forma bis. a rămas neatinsă, în afară de vestmîntăria adăugată; despre obiectele m-rii, cu foto⟩; Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 56—61) ⟨descrierea arhitecturii⟩ şi indice; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 113; Anuar 1930, p. 114; Iorga N., *Din tezaurul de artă botoşănean* (BCMI, XXXI, 1938, p. 1—21) ⟨despre pictura şi obiectele m-rii, cu foto⟩; Simedrea Tit, *Tetraevanghelul vistiernicului Matiaş, manuscript din anul 1535*, Buc., 1934 (extras din B.O.R., LII, 1934, nr. 3—4, p. 154—174+2 pl.); Ionescu Gr., *Istoria*, p. 316; Stoicescu, *Dicţionar*, p. 314—315 ⟨despre ctitor⟩;

Ştefănescu I. D., *L'évolution*, p. 110—111; Golescu Maria, *Un effet de la propagande russe au début du XIX-e siècle au monastère de Coşula* (RHSEE, XIX/2, 1942, p. 521—526+2 pl.) ⟨crede că pictura este asemănătoare cu a bisericii Sf. Ilie din Iaroslavl⟩; Ulea Sorin, *Originea şi semnificaţia ideologică a picturii exterioare moldoveneşti* (SCIA, 1963, nr. 1, p. 68) ⟨pictată 1536—1538⟩; Crăciunaş Irineu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., 1970, nr. 3—6, p. 141—142) ⟨şi a bis. m-rii Coşula, parţial păstrată⟩;

Brătulescu V., *Ţesături şi broderii din secolul XVII de la bis. din Coşula* (M.M., XXXIX, 1963, nr. 5—6, p. 259—273) ⟨descriere şi inscripţii⟩; Idem, *Inscripţiile slavone şi cutia cu broderiile religioase de la fosta mănăstire Coşula* (M.M., 1964, nr. 7—8, p. 443—447).

COŞULA, com. Copălău, jud, Botoşani (bis. de lemn adusă la 1811 de la schitul Juravlea).

A.B., 1932, p. 93—94 ⟨doc. 1811⟩.

COTELEVA — Hotin.

Documente, XVI. vol. IV, p. 54 ⟨la 1592, satul strănepoţilor lui Ivanco Mihăilaş⟩; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 309 ⟨la 1616, părţi ale lui V. Negoiu⟩; vezi şi p. 330—337 passim; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 113 ⟨la 1617, satul lui Gheorghe logofăt şi C. Roşca vistier⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 251 ⟨satul Cotela al fam. Iamandi⟩.

COTELNICI — Hotin.

Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 56 ⟨la 1700 moşia fam. Donici⟩.

COTEŞTI (lîngă Fălticeni — Suceava).

Gorovei A., *Folticenii. Cercetări istorice asupra oraşului*, Fălticeni, 1938, p. 23—25 ⟨despre sat⟩.

COTICUL, com. Todireşti, jud. Vaslui (bis. Sf. Voievozi, ante 1809). Vezi şi Armeneşti.[120]

A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ Rom.*, II, p. 699.

COTIUGENI (Cotînjeni) — Soroca (bis. sec. XVIII).

A.B., 1933, p. 222 ⟨doc. 1801⟩; vezi şi 1934, p. 158; p. 379 ⟨1799⟩; Anuar 1922, p. 195—196 şi 201; DRH, XIX, p. 403—404 ⟨la 1628 părţi de sat ale lui Gavril Gorgan⟩; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 132—133 ⟨la 1755 moşie a fam. Meleghie⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 125 ⟨sat al fam. Sturza⟩; vezi şi p. 146.

COTÎRGACI, com. Roma, jud. Botoşani (M bis. de lemn Sf. Voievozi, 1770, construită de Ştefan Stihi la Botoşani, adusă aci la 1864 de Alecu Miclescu, fost proprietar al satului; date D.M.I.).
Anuar 1909, p. 326; Anuar 1930, p. 102; *Dicţ. Rom.*, II, p. 699.

COTÎRGAŞI, com Broşteni, jud. Suceava (bis. de lemn din 1800, în ruină la 1906, reclădită de zid, 1906—1907).
Lupescu M. şi Kirileanu G. T., *Scurtă descriere a bisericilor din com. Broşteni şi schitului Rarău*, în vol. lui Gheorgheasa P., *Monografia şcoalelor şi bisericilor de pe moşia regală Broşteni jud. Suceava*, Buc., 1906, p. 90, 99; *Dicţ. Rom.*, II, p. 699; Anuar 1909, p.361—362.

COTNARI, jud. Iaşi[121]. Vezi şi schitul Horodiştea şi Cîrjoaia.
Hurmuzaki, VIII, p. 307, ⟨la 1606, 4 bis. ortodoxe⟩; D.I., IV, p. 114 ⟨1641, o bis. ortodoxă de zid şi una de lemn⟩; Cîndea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 47 ⟨1661, 3 bis. ortodoxe şi una catolică, cu trei capele⟩; *Codex Bandinus*, p. 252—256 ⟨descriere, despre numele oraşului de la germanul Gutnar, despre bisericile catolice existente la 1646⟩; vezi şi N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, I, p. 256—257; *Katelina în Moldova* („Almanah de învăţătură şi petrecere" pe anul 1854, p. 67—70) ⟨plan şi descriere cetatea Cotnari⟩; „Constituţionalul", 18 iunie 1900 ⟨despre oraş⟩; Anuar 1930, p. 77;
Cat. doc. mold., I—IV (indice) ⟨multe doc. despre vii⟩; EH., *Weismantells Dagbok*, Stockholm, 1928, p. 217 ⟨descriere 1713⟩; Sulzer, *Geschichte*, I, p. 412—413; Honigberger Rudolf, *Alte deutsche Städte in der Moldau und Walachei d. Cotnar und die reformatorische Bewegung in der Moldau* („Deutsche politische Hefte aus Grosrumänien", VII, 1927, p. 124—128); Iorga N., *Studii şi doc.*, XI, p. 277 (pecetea tîrgului);
Heroveanu Elena, *Cotnari*. Cu o prefaţă de M Sadoveanu, Buc., 1936, 86 p. ⟨istoricul localităţii, îndeosebi despre cultivarea viţei de vie, despre monumentele oraşului după G. Balş, N. Iorga şi Bandini; foarte mult despre epoca nouă⟩; prezentarea lui M. Sînzianu în R.I.R., 1935—1936, p. 124—125; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 368 ⟨vechimea oraşului⟩; Giurescu C. C., *Ist. rom.*, II/2, p. 451 şi III/2, p. 508 ⟨despre oraş⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 701—702 ⟨descrierea ruinelor şi despre tîrgul vechi; doc. din 1718); Slătineanu Barbu, *Ceramica de la Cotnari* (RFR, 1938, nr. 10, p. 3—21, 1939, nr. 6, p. 3—19); Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice);
Cihodaru C., *Podgoriile de la Cotnari şi Hîrlău în economia Moldovei din secolele XV—XVIII* („Analele univ. Al. I. Cuza", secţ. III, istorie, t. X, 1964, p. 1—27) ⟨despre proprietatea asupra viilor şi dezvoltarea localităţii⟩; Iorga N., *Procesele călugărilor de la Sîntilie şi Gheorghe, pisarul leşesc*, Buc., 1925 ⟨diverse ştiri şi doc. despre tîrg⟩; Burada T., *Satul Cotnari* („Evenimentul", 19 april. 1938);
Leon Aurel, *Alte documente referitoare la viaţa „oraşului" Cotnari* („Cronica", 26 martie 1966) ⟨despre lucrarea în ms. a lui G. Ungureanu,

C. Botez, G. Anghel⟩; *Așezări din Moldova*, p. 181—183 ⟨descoperirile arheologice⟩;

Ungureanu Gh., Gh. Anghel, Const. Botez, *Cronica Cotnarilor*, Buc., Ed. Științifică, 1971, 422 p.+planșe, unele colore (O monografie bine informată despre trecutul localității, insistînd asupra viticulturii, proprietății viilor, obligațiilor fiscale ale locuitorilor; cu unele date despre monumente; și documente, 1448—1945, precum și un plan al vechii școli⟩.

— CURTEA DOMNEASCĂ, vezi Biserica domnească.

— „ACADEMIA" LUI DESPOT VODĂ (1561—1563, dărîmată apoi).

Heroveanu E., *Cotnarii*, p. 25—26; Bîrsănescu Șt., *„Schola latină" de la Cotnari. Biblioteca de curte și proiectul de academie al lui Despot vodă. Zori de cultură umanistă în Moldova secolului al XVI-lea*, Buc., 1957; *Călători străini*, II, p. 258 ⟨despre dărîmarea bis. din Cotnari ridicată de Despot vodă⟩ și p. 261 ⟨despre școala sa din Cotnari⟩; Manolescu Radu, *Cultura orășenească în Moldova în sec. XVI* („Analele Univ. Buc.", 1971, nr. 1, p. 73—75) ⟨despre școala de la Cotnari și despre intenția de a se organiza aci un seminar la sfîrșitul sec. XVI⟩.

— BISERICI[122].

— BISERICA ARMENEASCĂ.

Goilav Gr., *Bisericile armene de prin țările române* (RIAF, vol. XII, 1911, p. 109); Siruni H. Dj., *Bisericile armene din țările române*, p. 18.

— BISERICILE CATOLICE[123] (una zidită de Ioan Despot, 1561—1563[124], arsă în 1873, acum în ruină; ruinele sînt M; temeliile alteia, construită la 1659 cu hramul Sf. Leonard, au fost descoperite în 1934 în via lui I. Bulău; dispărute). Vezi și orașul.

Iorga N., *Studii și doc.*, I—II, p. 416 ⟨3 bis. catolice ante 1600⟩, p. 102 ⟨bis. de zid la 1741⟩ și 177 ⟨bis. Sf. Cruce, în funcție la 1814⟩; *Călători străini*, IV, p. 39—40; Hurmuzaki, VIII, p. 307 ⟨5 bis. la 1606, din care 3 de zid și 2 de lemn⟩; D.I., II, 1930, p. 327; Iorga N., *Acte și fragmente*, I, p. 79 ⟨1636, 2 biserici de piatră⟩; Iorga N., *Misionari*, p. 55; D.I., IV, p. 114 ⟨bis. catolică măreață, descriere, 1641 și alte două⟩; D.I., II, 1930, p. 345—346 ⟨descriere bis. catolică, 1643⟩; vezi și *Călători străini*, V, p. 6, 95 passim; *Uricarul*, VIII, p. 165—166; Filitti I. C., *Din arhivele Vaticanului*, II, p. 101 ⟨1654⟩; D.I., IV, p. 243 ⟨1659⟩; *Monumenta historiam Slavorum meridionalium*, XVIII, p. 270 ⟨1660⟩; C.T., 1883, p. 150 și 261 ⟨1668⟩; D.I., I, p. 105—106 ⟨1670⟩; R.C., I, 1912, p. 584—585 ⟨la 1676 trei biserici⟩; Ghika V. I., *Spicuiri istorice*, p. 29 ⟨la 1677, 3 bis. de piatră⟩; Cantemir, D., *Descrierea Moldovei*, p. 81 ⟨biserici catolice frumos lucrate⟩; Panaitescu P. P., *Călători poloni*, p. 136 ⟨1712—1714, bis. pustie⟩; D.I., I, p. 192 ⟨1745 era cea mai frumoasă bis.⟩; II, p. 478 ⟨bis. amenința să se năruie, 1747⟩; I, p. 206 ⟨bis. fără acoperiș, 1762⟩; Zotta B., *Bisericile din Hîrlău și Cotnari* (BCMI, XXVI, 1933, p. 92) ⟨la c. 1800—1810, bis. *„să povîrnește să cadă"*⟩;

Balș G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, 1928, p. 165—170) ⟨descrierea ruinei bisericii și planul⟩; vezi și indice; Drăghiceanu V., *Antichitățile din*

Cotnari (BCMI, XXVI, 1933, p. 33—37) ‹despre o capelă catolică și urmele alteia; și inscripții›; Iorga N., *Cercetări noi la Cotnari* (BCMI, XXVIII, 1935, p. 75—77) ‹inscripții, descrierea bis. și foto›; Heroveanu, *Cotnarii*, p. 26—41 ‹despre bis. ridicată de Despot vodă și despre bis. Sf. Leonard, inscripție 1659; reproduce și descrierea lui Bandini›; *Inscripții București*, p. 523—524, 528—530 passim. Vezi și indice ‹pietre de mormînt›; Horwath Walter, *Katholische Kirchenruinen in der Moldau* („Sieb Viert", 1938, p. 51—56) ‹despre bis. ruinată din Cotnari›; Vătășianu, *Istoria artei* (indice); Stoicescu N., *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol* (M.O., 1969, nr. 11—12, p. 918) ‹descriere ruină bis., 1871›;

Veszely Imets és Kovács, *Utazása Moldva-Oláhhonban*, 1868, Tg. Mureș; 1870, p. 95 ‹despre bis. catolică din Cotnari›; vezi și Kovács Ferencz, Károly-Fehérvári hittanár, *Uti-naplója, 1868*, p. 47.

— BISERICA DOMNEASCĂ (Sf. Paraschiva, construită de Ștefan cel Mare la sfîrșitul sec. XV, c. 1493[125], reparată 1869 și 1890; și ruinele caselor domnești, ambele M).

Iorga N., *Inscripții*, f. I, p. 12—13; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 370; Drăghiceanu V., *Inscripții* (BCMI, VI, 1913, p. 132) ‹despre ruinele palatului domnesc, la c. 1800—1810›; Anuar 1909, p. 343; Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 166; Mironescu V., *M-rile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 112—113); Balș G., *Bisericile lui Ștefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 139—141; Balș G., *Influence de l'art gothique sur l'architecture roumaine*, Buc., 1929 (din BSHAR, XV, 1929, p. 9—12); BCMI, XXVI, 1933, p. 33; Iorga N., *Cercetări noi la Cotnari* (BCMI, XXVIII, 1935, p. 75—77) ‹diverse inscripții›; Heroveanu E., *Cotnarii*, p. 18—20 ‹descriere, după G. Balș›;

Slătineanu Barbu, *Ceramica de la Cotnari* (RFR, V, 1938, nr. 10, p. 100—118) ‹resturi găsite la palatul domnesc; și despre monumentele orașului› și VI. 1939, nr. 6, p. 566—582); *Repertoriul monumentelor lui Ștefan cel Mare*, p. 201—204 și 231—234 ‹descriere bis. și ruine curte domnească, planuri, foto›; Istrate Corneliu, *Modificări aduse bisericii de la Cotnari în prima jumătate a sec. al XIX-lea* (M.M., 1964, nr. 3—4, p. 208—211) ‹în anexă un doc. din 1831›; Balica Gh., *Informații arheologice în materialele documentare de la Arh. St. de la Iași* (R.A., 1963, nr. 2, p. 145) ‹despre ruinele palatului domnesc›;

Marin I. D., *Contribuții la studierea curților domnești din Moldova* (S.C.I.A., 1967, p. 26—41); Stoicescu N., *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol* (M.O., 1969, nr. 11—12, p. 918) ‹descriere ruine curte și bis., 1871›; Teodorescu-Kirileanu S., *Ștefan cel Mare și Sfînt, Istorisiri și cîntece populare*, Focșani, 1903, p. 169—171 ‹despre curtea domnească din Cotnari).

— PARACLISUL SF. IOACHIM ȘI ANA (de la 1830 fost paraclis al m-rii Neamț).

„Arhiva" — Iași, 1911, p. 42—44, 89—95; Bobulescu, C., *Viața de paraclise*, p. 128—130 ‹despre paraclis›; *Dicț. Rom.*, II, p. 701.

— BISERICA SF. NICOLAE (a lui Enache cel Bătrîn, Caragea postelnicul); (fostă metoh al m-rii Sf. Sava din Iași, ante 1617).[126]

COTOROAIA, com. Certești, jud. Galați (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, refăcută de vălătuci, 1839—1840, reparată 1890).

A.B., 1931, p. 200 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 430; AEH, 1934, p. 61, 1935, p. 80, 1936, p. 85, 1938, p. 128; *Dicț. Rom.*, II, p. 704.

COTOVA — Soroca.

Documente, XVI, vol. III, p. 41—42 ⟨întărire sat, 1574⟩; IV, p. 220—222 ⟨la 1598 satul lui Nicoară Prăjescu⟩; vezi și XVII, vol. IV, p. 135 ⟨doc. 1617⟩; Anuar 1922, p. 175.

COTROSUL, com. Cuca, jud. Galați (bis. de bîrne Sf. Pantelimon, 1852—1854, reparată 1885, în stare rea la 1909).

Anuar 1909, p. 465; Stahiescu D. L., *Documente covurluiene referitoare la moșia Cotrosul* („Orizonturi", Galați, 1940, nr. 11—12, și 1941, nr. 1—2); *Dicț. Rom.*, II, p. 705.

COTUL BĂII, com. Vadu Moldovei, jud. Suceava (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1835—1838 sau 1843).

Anuar 1909, p. 363; *Dicț. Rom.*, II, p. 705.

COTUL DRĂGEȘTI — Roman (bis. Sf. Voievozi, ante 1809). Vezi și Drăgești).

A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809⟩.

COTUL LUI IVAN, com. Golăești, jud. Iași (bis. Sf. Nicolae, 1842, reparată 1899).

Anuar 1909, p. 346; *Dicț. Rom.*, II, p. 707.

COTUL MORII — Orhei (bis. de lemn Sf. Pantelimon sec. XVIII, reclădită 1812).

RSIAB, 1930, p. 209 ⟨cat. 1820⟩; 1934, p. 114 ⟨C.M. — Cahul, însemnare⟩; Anuar 1922, p. 47; B.O.R., 1934, p. 195 ⟨însemnare, 1796⟩. Un sat Cotul Morii este și în jud. Iași.

COTUL VAMEȘULUI, acum în orașul Roman (bis. Sf. Dimitrie, ante 1809, reclădită 1858).[127]

A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 400; M.C., 1914, nr. 1, p. 29; AER, 1936, p. 101; *Dicț. Rom.*, II, p. 709.

SCHITUL COTUMBA (Sf. Treime, bis. de lemn sec. XVIII, făcută de zid la 1766 de vornicul Grigore Crupenschi; schitul desființat după 1864; bis. distrusă în timpul războiului, reclădită? 1929), com. Agăș, jud. Bacău.

Uricarul, XVII, p. 350—351 ⟨doc. 1769, schitul Cotumbița⟩; B.O.R., 1890, p. 374—375 ⟨ruine chilii și inscripții⟩[128]; *Dicț. Rom.*, II, p. 710 ⟨scurt istoric⟩; Anuar 1930, p. 56—57; Bobulescu C., *O pagină pentru m-rea Runcului din jud. Neamț*, Buc., 1942, p. 5, nota (extras din V.R., VIII, 1942, p. 251—252) ⟨inscripție, 1766⟩; Anuar 1909, p. 379 ⟨bis. Coborîrea Sf. Duh, Cotumba — Bacău, 1766⟩; AER, 1936, p. 171; Bobulescu C., *Schitul Cotumba* (B.O.R., LXV, 1947, nr. 1—3, p. 77—80).

COTUNUL CIURII (bis. ante 1842)[129]. Vezi și Ciurea (același?).

COȚMANI — Cernăuți (bis. sec. XVIII, reclădită).

Iorga N., *Studii și doc.*, VI, passim ⟨diverse porunci adresate căpitanului de C. în sec. XVIII⟩; Werenka, *Topographie*, p. 52; Anuar Bucovina, 1923, p. 21; Kaindl F. R., *Das Ansiedlungswesen in der Bukovina*..., Frankfurt, 1902, p. 400—409 ⟨despre colonizări⟩; Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela", 1891, p. 260—261); Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; Dan Dimitrie, *Din ținutul Coțmanului* (R.P., II, 1887, nr. 19); Harnik J., *Geschichten aus Coțmani und Umgebung* (C.A.Z., 9-II-1936).

COȚMĂNEȘTI, vezi Cosmănești.

COȚOFĂNEȘTI, jud. Bacău? (bis. Sf. Gheorghe, sfințită 1834, reparată radical 1895—1904).[130]

Anuar 1909, p. 388 ⟨C. — Putna⟩; AER, 1936, p. 239 ⟨bis. refăcută 1904⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 711; Ghibănescu, *Ispisoace*, IV/2, indice ⟨multe doc. despre sat, fost al doctorului Ferati și apoi al lui Dima suiulgiu⟩; I.N., 1926—1927, p. 329—332 ⟨doc. 1765, sat al lui Dima suiulgiu⟩.

COȚUȘCA, jud. Botoșani (bis. sec. XIX).[131]

Anuar 1909, p. 334 ⟨bis. din 1892—1893⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 375; *Așezări din Moldova*, p. 235 ⟨descoperirile arheologice⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 714.

COVASNA, com. Costuleni, jud. Iași[132] (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1739, reparată 1900).

Anuar 1909, p. 421; *Dicț. Rom.*, II, p. 715 ⟨bis. veche de lemn adusă în sat c. 1700, reparată 1848⟩.

COZA, com. Tulnici, jud. Vrancea (bis. Sf. Ștefan, ante 1809, reparată sau reclădită? 1870—1873).

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 393; AER, 1936, p. 264; *Dicț. Rom.*, II, p. 727 ⟨cătun⟩; „Milcovia", I, 1930, p. 19 ⟨originea numelui⟩.

M SCHITUL COZANCEA — Botoșani (Adormirea, construit de lemn de paharnicul Constantin Balș, c. 1684? aproape de malul apei Jijia; bis. de zid făcută de Vasile Balș, 1732, pe valea Cozancea; clopotnița din 1840, pridvorul reclădit după 1920)[133].

Crețulescu Narcis, *Istoria sfintei m-ri Rîșca*, Fălticeni, 1910, p. 149—151; *Dicț. Rom.*, II, p. 727; *Botoșanii în 1932. Schiță monografică*, p. 50—51; Cuvuliuc V., ieromonah, *Istoricul schitului Cozancea*, Botoșani, 1935, 29 p. ⟨date sumare⟩.

COZĂNEȘTI, com. Dorna-Arini, jud. Suceava (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1814—1815, reparată 1893, în stare rea la 1909).

Anuar 1909, p. 363; *Dicț. Rom.*, II, p. 727 ⟨bis. din 1830⟩.

COZIA, com. Costuleni, jud. Iași[134] (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1768, 1813—1815 sau 1817?; reparată 1905; fostă M, dispărută).

Anuar 1909, p. 421; AEH, 1935, p. 59, 1936, p. 59—60 și 1938, p. 74; Rosetti Radu, *Cronica Bohotinului*, Buc., 1905 (extras din A.A.R.M.S.I., s. II, t. XXVIII) ⟨și despre satul Cozia⟩; Giurescu C. C., *Întîlnirea lui Gui-*

lebert de Lannoy cu Alexandru cel Bun (R.I.R., IV, 1934, p. 286—287) ⟨la un sat Cozial — Cozia — Fălciu⟩.

M SCHITUL COZLA (din poiana Draga ot Dărmănești, acum în orașul Piatra Neamț, Adormirea, bis. de lemn construită de Vasile schimnicul și călugărița Varvara de la m-rea Soveja, 1764). Vezi și Dărmănești și Draga.

Kirileanu G. T., *Schitul Cozla. Un scump odor de artă bisericească* („Avîntul" — P. Neamț, 13 aug. 1939, p. 1—3) și P. Neamț, 1939, 13 p. ⟨descriere, inscripții⟩; Kirileanu G. T., *Schitul Cozla — Neamț* (BCMI, XXXIII, 1940, p. 34—37) ⟨descriere, inscripție, însemnări, foto⟩; prezentarea lui B. P. Bogdan, A.R., 1939, p. 289; Iorga N., *Contribuțiuni la istoria bisericii. I. M-rea Neamț*, p. 25—26 ⟨însemnări, 1766 și 1834, schitul Cozla, din poiana Draga, din sus de Dărmănești⟩; Samarian Pompei, *Medicina și farmacia în trecutul românesc*, III, p. 56; Furtună D., *O precuvîntare din 1781 la cartea „Mîntuirea păcătoșilor"* (M.C., 1915, p. 81—85) ⟨scrisă de ierodiaconul Serafim de la schitul Cozla⟩; Panait-Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 485—485) ⟨pisanie, 1764⟩; vezi și B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59 și 1973, nr. 4, p. 34—35, 42.

COZMEȘTI — Bacău (Roman). Vezi și Iugani.

Documente, XVI, vol. I, p. 162 ⟨la 1520, satul rămas lui Cîrstea și soției lui Stîrcea stolnic⟩; B.C.I., IV, p. 23 ⟨doc. 1660, 1/2 seliște a lui Ursache vistier⟩; *Uricarul*, VI, p. 250, 323—324 ⟨doc.⟩.

COZMEȘTI — Fălciu, jud. Iași? (bis. Sf. Voievozi, 1795, reclădită 1907—1909).

Doc. rel. agrare, II, p. 451 ⟨sat al m-rii Frumoasa⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 734; Anuar 1909, p. 421; AEH, 1935, p. 59, 1936, p. 60 și 1938, p. 74—75 ⟨bis. nouă⟩; RSIAB, 1933, p. 282 ⟨1812⟩.

COZMEȘTI (Șendrești), jud. Suceava[135] (casele familiei Sturza, 1816 și M bis. Sf. Voievozi, sec. XVII).

Dicț. Rom., II, p. 671 ⟨fragment de pisanie⟩; Anuar 1909, p. 367; Neculce, *Letopisețul*, p. 97 ⟨despre arderea curților boierești de poloni, 1686; satul acesta sau altul?⟩; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 118—120; Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 195—196 ⟨despre sat⟩.

Documente, XVI, vol. I, p. 273—274 ⟨la 1528, satul C. pe Siret al lui Luca Dereptate și al altora⟩; vol. II, p. 202 ⟨la 1569, sat al fiicelor lui Luca Dereptate; numele îi vine de la Jurj Cozmăscu⟩; vol. IV, p. 258 ⟨la 1599, 1/4 de sat vîndută lui Nicoară Prăjescu logofăt⟩; XVII, vol. I, p. 211 ⟨la 1605, 1/4 sat vîndută aceluiași⟩; IV, p. 135 ⟨la 1617, satul era al aceluiași⟩; V, p. 97 ⟨la 1622, seliștea lui Lupu Prăjescu⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨parte a lui Toader Buhăescu⟩; Gorovei A., ⟨*Inscripții*⟩ (M.C., 1919, p. 25) ⟨din 1816 a casei Sturza⟩.

COZMEȘTI, jud. Galați (bis. Adormirea, ante 1809, dărîmată de Siret; refăcută 1862—1864).[136]

Ghibănescu, *Ispisoace*, II/2, III/1 și 2 și IV/I indice ⟨îndeosebi p. 226—228, doc. 1692⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al lui Gr. Costachi comis⟩; *Uricarul*, XIX, p. 272 ⟨doc. 1824, moșie a fam. Hrisoverghi⟩; A.B., 1931, p. 189 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 407; AER, 1936, p. 288 și 311 ⟨și C. din Deal, bis. nouă⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 670 și 672 ⟨C. Vechi⟩.

COZMEȘTI, com. Delești, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Nicolae, ante 1809 și bis. Sf. Ioan, ambele ruinate la 1871).[137] Vezi și Pogana.

A.B., 1931, p. 204 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 438; AEH, 1934, p. 75, 1935, p. 100, 1936, p. 109, 1938, p. 172 ⟨bis. Sf. Nicolae, 1732 sau 1808⟩; *Dicț Rom.*, II, p. 734—735.

COZMINUL — Cernăuți (bis. sec. XVIII, reclădită).

Documente, XV, p. 91—93 ⟨la 1488, satul dăruit m-rii Putna⟩; vezi și Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela", 1889, p. 744—746); Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; Anuar Bucovina, 1923, p. 9.

CRACALIA (Popeni Mavrodin), jud. Botoșani (bis. de lemn Sf. Voievozi, arsă 1833, reclădită de zid de Manolache Mavrodin și V. Nădejde, refăcută 1897). Vezi și Popeni.

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 40; *Dicț. Rom.*, II, p. 735 (C. fost Popeni-Mavrodin⟩.

CRACĂUL NEGRU, com. Crăcăoani, jud. Neamț (bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1783—1786, reclădită 1846).

Anuar 1909, p. 353; *Dicț. Rom.*, II, p. 736; Ungureanu Gh., *M-rea Hangului sau Buhalnița. Schiță istorică*, Iași, 1931, p. 34—35 ⟨contract 1835 amintind biserica; și despre obligațiile locuitorilor⟩.

CRAINICI — Putna[138] (un schit, Nașterea Maicii Domnului, ante 1809, fost metoh al m-rii Mira).

Doc. rel. agrare, III, p. 223 ⟨sat al m-rii Mira⟩; A.B., 1931, p. 81 ⟨cat. 1809⟩.

CRASNA — Suceava[139] (bis. Nașterea Sf. Ioan, 1792, construită de Alexandru Elschi).

Documente, XVII, vol. III, p. 111 ⟨la 1613 satul era al m-rii Putna⟩; Bălan T., *Documente bucovinene*, III, p. 89; B.C.I., IV, p. 20 ⟨doc. 1660, 1/2 sat a lui Ursache vistier⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 257 ⟨satul lui Miron Gafencu⟩; Dan D., *Cronica episcopiei Rădăuți*, p. 187 ⟨doc. 1730 despre vînzarea unei 1/2 de sat⟩; Idem, *M-rea Putna*, p. 186—187; Anuar Bucovina, 1923, p. 51, 1924, p. 51, 1926, p. 82, 1927, p. 93, 1928, p. 118: Werenka D., *Topographie*, p. 52—53; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 322 ⟨originea numelui⟩; Petrescu E., *Eminescu la Crasna* (F.F., 1930, nr. 1).

SCHITUL CRASNA, com. Albești, jud. Vaslui (c. 1817, construit de Scarlat Rosetti).

Dicț. Rom., II, p. 748.

CRASNALEUCA, com. Coțușca, jud. Botoșani (bis. Sf. Nicolae, construită de N. Vîrgolici, 1847—1849, reparată 1900—1901).

Dicț. Rom., II, p. 749; Odobescu Al., *Notițe despre localitățile însemnate prin rămășițe antice în districtul Dorohoiului* (M. Of., 1871, p. 827) ⟨ruine de biserică la locul Pererita și cruce veche⟩; Anuar 1909, p. 334; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi,* p. 369—372 ⟨despre sat⟩; R.H.S.E.E., 1930, p. 32 ⟨descriere, 1746⟩; B.C.I., IV, p. 31 ⟨satul lui Ursache vistier, 1660⟩; *Doc. rel. agrare,* II, p. 232 ⟨sat al lui Vasile Sturza⟩.

CRĂCĂOANI, jud. Neamț (fost Pîntecești) (bis. Sf. Voievozi, 1857—1859 și bis. de lemn Sf. Dumitru, reclădită 1838—1840, reparată 1872).

Ungureanu Gh., *M-rea Hangului sau Buhalnița. Schiță istorică,* Iași, 1931, p. 34—35 ⟨contract 1835 amintind biserica; și despre obligațiile locuitorilor⟩; DRH, XIX, p. 590—592 ⟨la 1628, satul dat schimb de m-rea Sucevița m-rii Hangu⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 750—751; Anuar 1909, p. 353; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan,* I, p. 30 ⟨despre sat⟩.

CETATEA CRĂCIUNA (fostă lîngă Odobești[140], jud. Vrancea, după opinia celor mai mulți cercetători; după părerea lui L. Chițescu, însă, ar fi fost la sud de satul Independența — Galați; ridicată de Radu cel Frumos, domnul Țării Românești, ante 1471 și cucerită de Ștefan cel Mare la 1482, a fost distrusă de incendiu în cursul evenimentelor din 1484). Ruinele M.

Cronicile slavo-române (indice); Ureche, *Letopisețul,* p. 101 ⟨cucerirea cetății de Ștefan cel Mare⟩; Miron Costin, *Opere,* p. 266 ⟨cetate năruită⟩; Cantemir D., *Descrierea Moldovei,* ed. Guțu-Stoicescu, 1973, p. 75 ⟨despre ruinele cetății Crăciuna, lîngă m-rea Mira⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei,* p. 55; Melchisedec, *Notițe istorice,* p. 109—110; *Dicț. Rom.*, II, p. 751—752; Auner Carol, *Episcopia Milcoviei* (R.C., I, 1912, p. 533—551) ⟨crede că episcopia a fost la Crăciuna, fiind dărîmată de tătari la 1241⟩; Ferenț Ioan, *Cumanii și episcopia lor,* Blaj, 1931, 152 p. ⟨crede că sediul episcopiei a fost la Crăciuna⟩;

Costăchescu M., *Doc. moldovenești înainte de Ștefan cel Mare,* II, Iași, 1932, p. 162—177 ⟨despre pîrcălabii de Crăciuna⟩; Arbore Virgiliu P., *Vrancea istorică,* Focșani, 1933, p. 10—11 ⟨despre cetatea Crăciuna⟩; Vătășianu, *Istoria artei,* p. 512;

Cihodaru C., *Note despre cetatea Crăciuna* („Studii și cerc. științ. Iași", XIV, 1963, nr. 1, p. 99—107); Constantinescu-Mircești C. și I. Dragomirescu, *Contribuții cu privire la cunoașterea hotarului dintre Moldova și Țara Românească de la întemeierea principatelor pînă la Unire* (S.A.I., VI, 1964, p. 71—78) ⟨despre localizarea cetății⟩;

Chițescu Lucian, *Cu privire la localizarea cetății Crăciuna* (SCIV, t. 18, 1967, nr. 2, p. 351—359) ⟨pe teritoriul comunei Independența; despre asemănarea sa cu cetatea de la Bîrlad⟩; Idem, *Noi considerații arheologico-istorice în legătură cu cetatea Crăciuna* (SCIV, 19, 1968, nr. 1, p. 81—94) ⟨Construită de munteni la 1471, ocupată de moldoveni la 1482

și distrusă de un incendiu la 1484; crede că a fost la Independența — Galați⟩;

Giurescu C. C., *Podgoria Odobeștilor. Din cele mai vechi timpuri pînă la 1918*, Buc., 1969, p. 37—40 ⟨arată că ruinele cetății se găsesc deasupra orașului Odobești; cetatea ar fi fost înălțată în primii ani ai episcopiei Milcoviei — cu reședința la Odobești — pentru a apăra sediul episcopiei⟩; Chițescu L., *Cercetările arheologice de la Cetatea Nouă și cetatea Crăciuna* (Mat. arh., IX, 1970, p. 367—371); Chițescu Lucică, *Fortificațiile Moldovei în secolele XIV—XVI. Cetăți voievodale și fortificații orășenești*, Rezumatul tezei de doctorat, Buc., 1972, 42 p.+4 p. ⟨și despre Crăciuna⟩.

CRĂCIUNEȘTI, com. Rebricea, jud. Vaslui.[141]

Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1, III/1, IV/1 și 2, indice ⟨satul fost al lui Toma Cantacuzino, apoi al familiilor Costachi și Cerchez⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 154—155 passim ⟨parte din sat a fam. Cuza, 1728⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 754; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 265—266 ⟨C. — Vaslui, doc. 1708⟩, 270 ⟨la 1721, 1/4 sat a Aniței Jora⟩; Lazăr Nicolae, *Cîteva documente vasluene și ceva despre Milești* (R.I., XXX, 1944, p. 112—135).

CRĂEȘTI, com. Vîrlezi, jud. Galați (la 1809, două bis.: Sf. Gheorghe, refăcută de vălătuci 1827—1829, reparată 1887 și Sf. Nicolae, refăcută de vălătuci 1830—1831, reparată 1857).

A.B., 1931, p. 195 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 465; *Uricarul*, VI, p. 209, 212, 333 ⟨satul vîndut de V. Roset lui C. Conachi, 1814⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 754.

CRĂEȘTI, com. Bozieni — Vaslui (bis. Sf. Voievozi, 1836; bis. Sf. Nicolae, reclădită 1838; una din ele M).

Dicț. Rom., II, p. 754 ⟨și legenda satului⟩; A.B., 1931, p. 204 ⟨la 1809 bis. Cuv. Paraschiva⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 426 ⟨despre sat⟩; *Uricarul*, VI, p. 170—174, 218 ⟨doc. 1820⟩.

CRĂEȘTI, com. Bozieni, jud. Neamț[142]. Vezi și următorul.

Documente, XVI, vol. IV, p. 246—247 ⟨la 1599, 1/4 parte din satul C. pe Apa Neagră a lui Vasile pîrcălab⟩; XVII, vol. I, p. 194—195 ⟨la 1605, tot satul era al acestuia, vîndut de urmașii lui Șandru comis din sec. XV⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, p. 29 ⟨1/2 sat a lui Iordache Cantacuzino⟩; R.I., 1920, p. 250—252 ⟨doc. C. — Neamț⟩; B.C.I., VIII, p. 104 ⟨la 1787, satul lui Iordache Ruset⟩; Iorga N., *Împărțirea, pe la 1802, a averii lui Mihai (Mina) Roset din Bălănești* (R.I., 1933, p. 45); *Dicț. Rom.*, II, p. 755.

CRĂEȘTI — Roman[143] (M bis. de lemn, Cuv. Paraschiva, 1796, clădită de locuitori, reparată 1936). Vezi și precedentul.

Anuar 1909, p. 399; AER, 1936, p. 83; *Dicț. Rom.*, II, p. 755.

CRĂEȘTI, com. Stănișești, jud. Bacău (bis. Sf. Voievozi, 1807, reclădită 1856—1863)[144].

A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 755—756 ⟨și doc., 1546⟩; Anuar 1909, p. 407 ⟨bis. din 1856—1867⟩; AER, 1936, p. 318 ⟨bis. din 1860⟩.

CRĂINICENI — Dorohoi (bis. reclădită 1849).[145]

Ghibănescu, *Ispisoace*, II/2, p. 89—90, 94—97 și indice ‹seliște vîndută lui Toderașco Ioanovici logofăt, 1645›; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 538 și urm. ‹satul lui Iordache Cantacuzino, 1661›.

CRĂINICEȘTI (Crăinești) — Suceava. Vezi și precedentul.

Documente, XVII, vol. IV, p. 435 ‹la 1620, satul m-rii Solca›; Costea Erast, *M-rea Solca*, p. 212—215, 234—235, 239—242, 268—273 passim ‹doc. despre sat, fost proprietatea m-rii›; *Doc. rel. agrare*, II, indice ‹Crăinești al m-rii Solca›; Werenka D., *Topographie*, p. 52; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 125 ‹despre sat›.

CRĂPĂTURI — Suceava (bis. de lemn Buna Vestire, 1800—1801, reparată 1890).

Doc. rel. agrare, II, indice; Anuar 1909, p. 362.

CRĂPȘUNENI, vezi Orgoești.

CRĂSNĂȘENI, com. Tătărani, jud. Vaslui[146] (bis. de lemn Sf. Nicolae, reclădită 1865—1866).

Doc. rel. agrare, II, indice; Anuar 1909, p. 421; AEH, 1934, p. 42, 1935, p. 59, 1936, p. 60, 1938, p. 75; *Dicț. Rom.*, II, p. 757; RSIAB, 1933, p. 283 ‹1812›.

SCHITUL CRĂSNIȚA — Vaslui (Sf. Voievozi, nu se știe vechimea, sec. XVIII?, reparat 1934). Vezi și schitul Lespezi.

Ghibănescu G., *Schitul de la Crăsnița — Vaslui* (I.N., IV, 1924, p. 317—320) ‹însemnări, schitul părăsit›; C.H., 1934, nr. 10, p. 14—15 ‹despre redeschiderea schitului›; *Schimb de schituri între Golia și Mera* (A.B., 1932, p. 294) ‹doc. 1812, schitul Lespezi — Cranița, probabil Crăsnița›.

CREAȚA (bis. sec. XVIII a șetrarului C-tin Hasan).

Melchisedec, episcopul, *Cronica Romanului*, II, p. 110 ‹doc. 1783›.

CREMENEȚ — Putna (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 184 ‹cat. 1809›.

CREȚANA — Fălciu (bis. ante 1812). Vezi și Blăgești și Crețești.

Marinescu Iulian, *Extrase din condica moșiilor lui Teodor Rosetti-Solescu* (B.C.I., VII, 1928, p. 18—26) ‹rezumate doc., 1568—1798›; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. CLXI—II; *Doc. rel. agrare*, II, p. 358 ‹al m-rii Brădiceni›; *Dicț. Rom.*. nu-l amintește; RSIAB, 1933, p. 286.

SCHITUL CREȚEȘTI, jud. Vaslui (Sf. Nicolae, sec. XVIII, ante 1748[147]; fost metoh al ep. Huși, desființat).

Melchisedec, episcopul, *Cronica Hușilor*, p. 217—218, 221—222 ‹doc. 1748›; ‹Pocitan› V., *Metoașele episcopiei Hușilor* (C.H., 1934, nr. 4, p. 110—111); Anuar 1909, p. 421 ‹bis. din 1864—1865 — C. de Jos și din 1898—1899 — C. de Sus›; AEH, 1935, p. 59, 1936, p. 60—61 și 1938, p. 75—76 ‹bis. Sf. Nicolae — C. de Sus, 1832 și bis. nouă la C. de Jos›; C.H., ian. 1941, p. 13 ‹bis. din C. de Jos ruinată de cutremurul din nov. 1940›; *Dicț. Rom.*, II, p. 761—762 ‹bis. din 1860›; *Documente*, XVII, vol. I, p. 28—

29 ⟨la 1602—1604, selişte a episcopiei Huşi⟩; vezi şi IV, p. 318 ⟨doc. 1619⟩, p. 502 (1620) şi *Doc. rel. agrare,* II, indice; RSIAB, 1933, p. 283.

CRISCIATIC — Cernăuţi (bis. din 1765, fost schit, construit de M. şi C. Talpă, răzeşi sau Teodor Hagiul).

Kozak, *Inschriften,* p. 41—44; Iorga N., *Studii şi doc.,* VI, p. 614 ⟨observaţii la lucrarea lui Kozák); Werenka, *Topographie,* p. 53; Anuar Bucovina, 1923, p. 28; Pumnul A., *Moşiile mănăstireşti,* p. 128—129; Kaindl F. R., *Das Ansiedlungwesen in der Bukovina...,* Frankfurt, 1902, p. 116—124 ⟨despre colonizări⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene,* VI, p. 72—74 ⟨despre originea schitului⟩; Hostiuc, *Schiturile Bucovinei,* p. 40—48, 141—144 ⟨istoric şi doc.⟩; Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela", 1890, p. 4—6) ⟨despre averea schitului⟩; Jeromonah Mychail, *Kapli duchovnoi vodu vid sv. Ivan Bogoslova V. Krisciatiku...,* Cernăuţi, 1935; Simionescu I., *La schit* („Universul", 8-VI-1934).

CRISTEŞTI, jud. Botoşani (M bis. de lemn Sf. Voievozi, 1781—1782 sau 1771, reparată 1897).

Uricarul, VI, p. 213 ⟨doc. 1815⟩; Anuar 1909, p. 326; Anuar 1930, p. 114; *Dicţ. Rom.,* II, p. 770—771 ⟨şi despre siliştea fostului sat⟩; Iorga N., *Studii şi doc.,* XVI, p. 57—58 ⟨la 1808, amintită bis. fam. Başotă⟩.

CRISTEŞTI — Covurlui[148] (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 196 ⟨cat. 1809⟩; *Uricarul,* VI, p. 312—312 ⟨doc. 1817⟩; *Dicţ. Rom.,* II, p. 772 (alipit la Găneşti.

CRISTEŞTI (Cîrsteşti, fost Ciunceşti)[149], com. Brăeşti, jud. Iaşi (bis. ante 1822 şi casele lui Const. Balş; altă bis.? din 1839, construită de Alexandru Mavrocordat). În evidenţele DMI este trecută ca M o bis. Sf. Voievozi, construită la 1657 de Simion, fiul preotului Ion Tarzu; turnul de la intrare construit între 1834—1849; catapeteasma din 1908, cînd bis. a fost zugrăvită. În jud. Iaşi sînt două sate C. Vezi şi Cristeşti — Suceava.

Documente, XVI, vol. I, p. 110—111 ⟨la 1517, satul rămas lui Cozma Şarpe postelnic⟩; vol. III, p. 273—276 ⟨la 1585, satul C. în hotarul Ciunceştilor vîndut lui Păcurar şi altora⟩; *Doc. rel. agrare,* II, indice ⟨sat al lui Iordache Ruset⟩; *Uricarul,* XI, p. 344—346 ⟨diată C. Balş, casă şi biserică, 1822⟩; „Albina rom.", 1843 aug. 26 ⟨casa lui M. Sturza⟩; *Dicţ. Rom.,* II, p. 771; Anuar 1909, p. 342 ⟨bis. de lemn din 1806⟩; Costăchescu M., *Satul Cristeşti cu trupurile sale Popişcani, Costeşti şi Bărbeşti din jud. Iaşi (Schiţă istorică),* (I.N., 1930, p. 23—60); Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan,* I, p. 55 ⟨despre sat⟩; Idem, *Doc. Ştefăniţă,* p. 11—12; *Uricarul,* XXIII, p. 196—198 ⟨doc. 1675, satul lui D. Roşca vornic⟩; Ghibănescu, *Surete,* II, p. 173—176, 197—201 ⟨doc. Ciunceşti⟩; M. Costin, *Opere,* ed. V. A. Urechia, I, p. 187—189 ⟨hotărnicie, 1763⟩; *Aşezări din Moldova,* p. 182—183 ⟨descoperirile arheologice⟩; Bobulescu C., *Biserici din jud. Iaşi* (ACMIB, II, 1928, p. 150) ⟨bis. din 1806 făcută de serdarul Anastase Scorţescu⟩.

CRISTEŞTI (Crăsteşti), com. Puieşti, jud. Vaslui (bis. veche, Sf. Nicolae, ante 1809, ruinată la 1874[150] şi bis. Sf. Voievozi ante 1809); două sate.

A.B., 1931, p. 196 şi 197 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 432; C.H., ian. 1841, p. 14 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 772.

CRISTEŞTI (Cîrstieneşti) — Suceava (M bis. de lemn Sf. Voievozi, 1657 sau sec. XVIII, reparată 1879; curţi boiereşti sec. XVII[151]).

Documente, XVII, vol. I, p. 4—5 ⟨la 1601, sat al urmaşilor lui Liciu postelnic⟩; DRH, XIX, p. 544—546 ⟨la 1628, 1/2 sat a lui Ionaşco Cujbă clucer⟩; vezi şi indice; *Doc. rel. agrare*, II, p. 135—136 ⟨satul lui Ion Sturza vornic, 1718⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 771 ⟨inscripţie clopot⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 253—254 ⟨despre sat⟩; Anuar 1909, p. 362; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 180—181.

CRISTINEŞTI (Cîrstieneşti), jud. Botoşani[152] (bis. Sf. Voievozi, construită de marele vornic N. Roset-Roznovanu, 1857, pe locul unei bis. de lemn; reparată 1892; curţi boiereşti sec. XVII, dispărute).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 83; Anuar 1909, p. 334; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 346—347 ⟨despre sat⟩; Costea Erast, *M-rea Solca*, p. 211 ⟨doc., schimb sat între m-rile Solca — Suceviţa⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 10—11 ⟨la 1591, selişte, fostă domnească, dăruită lui Gheorghe diac⟩; XVII, vol. V, p. 134—135 ⟨la 1622, satul vîndut m-rii Solca⟩; Vezi şi p. 164—165 ⟨sînt amintite şi curţi boiereşti⟩; p. 317 ⟨la 1625, satul dat schimb m-rii Suceviţa⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 429 ⟨satul fost al fam. Neculce, 1766⟩; *Uricarul*, VI, p. 202—203 ⟨doc. 1815⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 772 ⟨alipit la Ibăneşti⟩.

CRISTINEŞTI — Hotin (bis. Schimbarea la faţă, sec. XVIII).

A.B., 1936, p. 46; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 92 ⟨1814⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 242 ⟨1/2 sat a fam. Hîjdău⟩; RSIAB, 1929, p. 329—330 ⟨1820, Cristeşti — Orhei, bis. Intrarea în bis.⟩.

CRIULENI — Orhei (bis. Sf. Mihail, sec. XVIII, reclădită 1814).

ACMIB, I, 1924, p. 65; Boga, *Doc. bas.*, III, p. 11—12 ⟨la 1751, 1/2 de sat a mitropoliei⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 389—390 ⟨părţi de sat ale fam. Donici, 1719⟩; RSIAB, 1929, p. 192; 1931, p. 535 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 143; ⟨Struve⟩, *Voyage en Krimée...*, Paris, 1802, p. 354 ⟨despre sat, 1793⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 145 ⟨sat al fam. Vartolomeu⟩; Zaşciuk, *Materialî*, II, p. 190 ⟨despre tîrg⟩; vezi şi Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 307.

CRIVA — Hotin.

Anuar 1922, p. 118; *Documente*, XVI, vol. I, p. 162 ⟨la 1520 satul C. al lui Şteful⟩; vol. III, p. 112 ⟨la 1579 1/2 de sat a lui Grigore Gavrilovici aprod⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 134 ⟨parte de sat a fam. Teodosiu⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 213.

CRIVEŞTI (bis. sec. XVI, ante 1589, dispărută).

Documente, XVI, vol. III, p. 367—368 ⟨la 1587, 1/4 sat vîndută de familia lui Dan hatman lui Simion Stroici vistier⟩; vezi şi doc. 1589, unde este amintită şi biserica (p. 435).

CRIVEŞTI, com. Strunga, jud. Iaşi[153]. Vezi şi precedentul şi următorul (sînt două sate cu acelaşi nume).

Aşezări din Moldova, p. 184—185 ⟨descoperirile arheologice⟩.

CRIVEŞTI, com. Vînători, jud. Iaşi (bis. sec. XVII a fam. Buhuş şi ruinele caselor aceleiaşi familii, sec. XVII—XVIII, ambele M)[154]. În evidenţele DMI a fost trecută o bis. fostă M, Sf. Voievozi la Criveşti — Iaşi, construită la 1778—1785 de Sevastiţa Buhuş.

Neculce, *Letopiseţul*, p. 97 ⟨curţile boiereşti arse de poloni, 1686⟩; A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809, bis. Sf. Voievozi — Criveşti — Roman⟩; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 129—130 ⟨pietre de mormînt, 1647—1846, fam. Buhuş⟩; „Albina rom.“, 1846 nov. 21 ⟨îngroparea lui D. Buhuş vornicul⟩; Anuar 1909, p. 400; AER, 1936, p. 101 ⟨bis. din 1778, reparată 1895, 1933⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 773—774;

Documente, XVI, vol. III, p. 157 ⟨la 1581, satul era al urmaşilor lui Coste şi Jurj Stravici⟩; XVII, vol. II, p. 229—231 ⟨la 1609, al strănepotului acestora, D. Buhuş⟩; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 116, 134 ⟨doc. 1632, sat al lui D. Buhuş⟩; III, p. 248—251 ⟨hotărnicie⟩; XXIV, p. 38—39.

CRIVEŞTI, com. Tutova, jud. Vaslui.[155]

Documente, XVI, vol. I, p. 114—115 ⟨la 1518, satul C. pe Bîrlad al lui Andruşco Boldur⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 774.

SCHITURILE CRÎNGUL, com. Perieni, jud. Vaslui (Sf. Apostoli — C. de Sus şi Sf. Nicolae — C. de Jos, ambele ante 1809, metohuri ale episcopiei Roman).[156]

A.B., 1931, p. 85 ⟨cat. 1809⟩.

CRÎSNIŢA, vezi Crăsniţa.

CROITORI (fost Fîntînele) — Tutova[157]. Vezi şi Fîntînele.

Doc. rel. agrare, II, p. 473 ⟨sat al mitropoliei⟩; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 176—177; *Dicţ. Rom.*, II, p. 782 ⟨C. fost Fîntînele⟩.

CRUCEA, com. Panciu, jud. Vrancea (bis. Adormirea — C. de Sus — Dealul Neicului, sec. XVIII, arsă 1911; bis. Sf. Voievozi — C. de Sus, ante 1809 şi bis. Sf. Voievozi — C. de Jos, ante 1672). Vezi şi schitul Brazi.

A.B., 1931, p. 187—188 ⟨la 1809, existau trei biserici⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 786; „Amvonul“, XVII, 1914, nr. 6, p. 186; Anuar 1909, p. 390; Lovin Glicherie, *M-rea Bogdana din jud. Bacău*, Chişinău, 1926, p. 14—15 ⟨despre bis. din Crucea⟩; Bobulescu C., *Schiţă istorică a satelor Crucea de Sus, Crucea de Jos cu bisericile lor, cum şi a schiturilor Brazii şi Moşinoaele din jud. Putna*[158], Buc., 1926, 86 p.+11 pl. ⟨despre numele satului, două bis. sec. XVIII, pomelnic, însemnare⟩; recenzia lui N. Iorga, R.I., XII,

1926, p. 273—274; AER, 1936, p. 242 ‹bis. din 1925, C. de Jos›; și 243 ‹bis. din 1913—1926, D. Neicului›; *Doc. rel. agrare*, II, indice.

SCHITUL CRUCEA, vezi Pîrvești.

CRUCEA, com. Lungani, jud. Iași (bis. sec. XVIII). Vezi și următorul.

Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 289—290; Anuar 1930, p. 78 ‹bis. Sf. Voievozi, veche›; *Dicț. Rom.*, II, p. 783 ‹sat din 1879›.

CRUCEA, jud. Suceava (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1752, reclădită 1889).

Lupescu M. și Kirileanu G. T., *Scurtă descriere a bisericilor din com. Broșteni și a schitului Rarău*, în vol. lui Gheorghească P., *Monografia școalelor și bisericilor de pe moșia Broșteni, jud. Suceava*, Buc., 1906, p. 92—94 și 100—101; Anuar 1909, p. 362; *Dicț. Rom.*, II, p. 783.

CRUCEA DE PIATRĂ — Bacău (Borzești — Răzeși), acum în orașul Gh. Gheorghiu-Dej (bis. de lemn Sf. Dumitru, sec. XVIII, refăcută 1848, în stare rea la 1909 și M cruce din 1768)[159]. Vezi și Rîpile.

B.O.R., 1890, p. 462; Anuar 1909, p. 378; AER, 1936, p. 170 ‹bis. din 1848, reparată radical 1933—1934›; *Dicț. Rom.*, II, p. 786 ‹despre crucea de piatră›.

SCHITUL CRUCEANU, vezi Pîrvești.

CRUHLIC — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

A.B., 1934 p. 361 ‹doc. 1777›; RSIAB, 1931, p. 539 ‹cat. 1820›; Anuar 1922, p. 143; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 170 ‹la 1601, părți de sat ale lui Romcea vătaf›; *Documente*, XIV—XV, p. 135 ‹la 1436, satul Cruglic sub Hotin al lui Ivașco al lui Balasin›; XVI, vol. II, p. 157 ‹la 1561, satul Cruhliceni al lui Zbierea postelnic›; Iorga N., *O moșie hotineană și un vechi neam de răzeși* (*Studii și doc.*, XIX, p. 11—17) ‹doc. 1436 — sec. XVIII›; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 91, 94—98 ‹la 1814, bis. Procovul — C. — Hotin›; Anuar 1922, p. 100 ‹bis. din 1807›.

CUBOLTA — Soroca.

Documente, XVII, vol. IV, p. 51 ‹la 1616, satul lui Alexa Mustață pîrcălab›; Anuar 1922, p. 189.

CUCA, jud. Galați (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită 1862—1863).

A.B., 1931, p. 195 ‹cat. 1809›; Anuar 1909, p. 465; *Dicț. Rom.*, II, p. 793.

CUCHINIȘ, com. Brusturoasa, jud. Bacău (bis. Tăierea Capului Sf. Ioan, ante 1809).

A.B., 1931, p. 179 ‹cat. 1809›; *Dicț. Rom.*, II, p. 794.

CUCI, com. Bozieni, jud. Neamț (bis. de lemn Adormirea, 1834, reparată 1927). Vezi și următorul.

Anuar 1909, p. 399; AER, 1936, p. 86; *Dicț. Rom.*, II, p. 794.

CUCI, com. Bozieni, jud. Vaslui (bis. Sf. Ioan Bogoslovul, ante 1809). Vezi și precedentul.

A.B., 1931, p. 204 ‹cat. 1809›.

CUCIOAIA — Bălţi (bis. Naşterea Domnului, reclădită de lemn 1784, refăcută).

Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 21—22.

CUCIUR — Cernăuţi (bis. ante 1490, apoi bis. din 1815 — C. Mare, 1820—1822 — C. Mic, clădită de G. şi Al. Tabără şi alţii).

Documente, XV, p. 132 ⟨doc. 1490⟩; XVI, vol. II, p. 19 ⟨la 1552, satul m-rii Putna⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1574 (p. 47—48); vezi şi N. Iorga, *Studii şi doc.*, V, p. 389, VI, p. 128 etc.; „Gazeta mazililor şi răzeşilor", 1913, p. 209—210 ⟨doc. 1745⟩; Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela", 1889, p. 743—744); Werenka D., *Topographie*, p. 54—55; Anuar Bucovina, 1923, p. 9; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; M⟨orariu⟩ V., *Cuciur Mare şi Cuciur Mic* („Făt Frumos", VIII, p. 61) ⟨Despre nume⟩.

CUCORANI, vezi Cocorăni.

CUCOVA, com. Valea Seaca, jud. Bacău (bis. Adormirea, ante 1809, reclădită 1850 sau 1856—1859).

A.B., 1931, p. 186 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 390; AER, 1936, p. 243 ⟨bis. din 1850⟩; „Milcovia", I, 1930, p. 19 ⟨originea numelui⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 796.

CUCUIEŢI, com. Doftana, jud. Bacău (bis. Naşterea Maicii Domnului, c. 1840[160] sau 1835—1840, construită de Andrei Tudoran, reparată 1860 şi 1899 şi bis. de lemn Sf. Voievozi, 1765—1768, reparată 1890; două sate).

B.O.R., XIV, 1890, p. 377; Anuar 1909, p. 381 şi 386; AER, 1936, p. 160 bis. de lemn Sf. Voievozi, 1786⟩ şi p. 178 ⟨bis. Naşterea Maicii Domnului, 1845; două sate⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 798 ⟨două sate⟩.

CUCUIEŢI — Putna (C. de sub Măgură), com. Vidra şi com. Ireşti, jud. Vrancea (două sate) (la 1809, bis. Sf. Voievozi — C. de Sus, în stare rea la 1909 şi bis. Trei Ierarhi — C. de Jos — Măgura, distrusă în timpul războiului din 1916—1918).

A.B., 1931, p. 185 ⟨cat. 1809⟩; Anuar 1909, p. 394 şi 396 ⟨două sate⟩; AER, 1936, p. 226 şi 227 ⟨două sate⟩.

CUCURUZENI — Orhei (bis. Buna Vestire, clădită de arhimandritul Dorotei 1806, reclădită).

RSIAB, 1919, p. 13; Sava, *Doc. Orhei* (indice Căcărăzeni); RSIAB, 1930, p. 246—247 ⟨bis. de lemn⟩; Boga, *Doc. bas.*, indice; Anuar 1922, p. 162.

CUCURUZENI, vezi Căcărăzeni.

CUCUTENI, jud. Iaşi[161] (M bis. Sf. Voievozi, construită la 1804 de Mihai Gheorghe Luca spătarul; păstrează forma originală, cu excepţia pridvorului, adăugat ulterior; reparată 1932, 1948 — date DMI; casele fam. Cantacuzino, sec. XVII—XVIII. În evidenţele DMI este trecută o bis. M Schimbarea la faţă, sec. XVIII, datată

c. 1777; pictura a fost spoită; fiind deteriorată, a fost restaurată de Mitr. Mold. și DMI). Vezi și următorul.

Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 45; Idem, *Doc. fam. Cantacuzino*, p. 119; A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; DRH, XIX, p. 308—310 ⟨la 1627, 1/2 sat vîndută de familia Ciogolea lui Toma și Iordache Cantacuzino⟩; despre alte cumpărături vezi indice; Ghibănescu, *Ispisoace*, I/2, p. 217 și III/2, p. 30 ⟨parte de sat a lui Iordache Cantacuzino⟩; B.C.I., IV, p. 40 ⟨doc. 1702, satul lui Ștefan Luca spătar⟩, p. 63 ⟨1728, al lui M. Luca⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 580 ⟨al lui M. Luca⟩;

Iorga N., *O gospodărie moldovenească la 1777 după socotelile cronicarului Ioniță Canta*, Buc., 1928, p. 11 (extras din AARMSI, s. III, t. VIII, 1928, mem. 4) ⟨despre lucrul la bis. din Cucuteni⟩; Anuar 1909, p. 344 ⟨două bis. Sf. Voievozi, închisă, și Schimbarea la Față, 1457?⟩; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 180—181 ⟨bis. Schimbarea la Față — Cucuteni — Scoposeni, sfîrșitul sec. XVIII⟩; Anuar 1930, p. 71 ⟨bis. din Cucuteni — Lețcani, veche⟩ și p. 78 ⟨bis. Sf. Voievozi — Cucuteni, 1804⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 6;

Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, p. 31 ⟨satul lui Iordache Cantacuzino⟩; *Uricarul*, XVI, p. 207 ⟨la 1658, 1/2 sat a lui Toderașco Cantacuzino); XX, p. 145—147 ⟨doc. 1792, satul cu case și bis. de zid dat de Matei Canta vistierul lui Iordache Ghica vornic⟩; VI, p. 217 ⟨împresurare moșie, 1816⟩; *Așezări din Moldova*, p. 186—187 (descoperirile arheologice⟩; Stoicescu, *Dicționar*, p. 363—364 ⟨despre ctitor⟩.

CUCUTENI, com. Lețcani, jud. Iași (casele dispărute și M bis. Sf. Arhangheli, a lui Ștefan Moimăscu, ante 1622). Vezi și precedentul.

Documente, XVII, vol. V, p. 107; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 53 ⟨însemnare, 1635⟩; Stoicescu, *Dicționar*, p. 418 ⟨despre ctitor⟩; Neamțu Eugenia, *Tezaurul de obiecte din secolul al XVII-lea descoperit la Cucuteni — Lețcani (r. Iași)* (*Arheol., Mold.*, V, 1966, p. 327—343) ⟨Se descriu obiectele de proveniență polonă, îngropate probabil cu prilejul expediției lui Ioan Sobieski în Moldova, la 1686); ACMIB, II, 1928, p. 152 ⟨pietre de mormînt⟩.

CUDALBI, jud. Galați (bis. Cuv. Paraschiva, ante 1809).

A.B., 1931, p. 196 ⟨cat. 1809⟩; Costăchescu M., *Doc. Ștefan*, p. 91—92 ⟨despre sat⟩; Anuar 1909, p. 465 ⟨bis. Sf. Paraschiva, 1840—1855, bis. Sf. Dimitrie, 1833 și două bis. mai noi⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 7—8; Robescu C. F., *Carte de hotărnicie a hliselor Cudalbi din moșia Geru din jud. Covurlui, plasa Zimbru, com. Cudalbi, proprietăți ale d-lui I. D. Movileanu*, Buc., 1893, 11 p (se rezumă doc. vechi⟩.

CUDREȘTI — Orhei (bis. Sf. Ioan, clădită de stolnicul Ioan Cheșcu).

A.B., 1933, p. 318.

CUDREȘTI, vezi Codrești.

CUEJDIU, com. Gîrcina, jud. Neamţ (bis. Sf. Trei Ierarhi, de lemn, 1720—1726, reparată 1901).
Anuar 1909, p. 354—355.

CUGEŞTI, vezi Cogeasca.

CUHURLUI — Cahul (bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1805)
Anuar 1922, p. 47.

CULICENI, jud. Botoşani[162] (bis. de lemn Acoperămîntul Maicii Domnului, c. 1845, clădită de D. N. Holban şi soţia sa, Maria, reînnoită şi acoperită 1866 şi 1904).
Documente, XVI, vol. III, p. 281 ⟨la 1585, sat al urmaşilor lui Luca Arbore⟩; vezi şi p. 359—360 ⟨doc. 1587⟩; XVII, vol. III, p. 179 ⟨la 1614, 1/2 de sat dată m-rii Solca⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/2 indice ⟨1/3 sat a familiei Tureatcă⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 46—47; Anuar 1909, p. 338 ⟨bis. Adormirea⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 266.

CULIŞEUCA (Culişcova) — Hotin (bis. sec. XVIII, reparată 1827).
Moldavia v epohu feudalizma, I, p. 151 ⟨la 1593, 1/2 sat a slugerului Jora⟩; p. 374—377 ⟨la 1622, satul Culişăuţi al lui Avram diac⟩; Anuar 1922, p. 111.

CUPCA — Suceava (bis. Sf. Apostoli, 1787).
Documente, XVI, vol. I, p. 29 ⟨la 1503, satul era al m-rii Putna, dat de Iurie Cupcici⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1520 ⟨vol. I, p. 171); (un alt sat Cupceni amintit la 1582—1583); Anuar Bucovina, 1923, p. 51, 1924, p. 51, 1926, p. 82, 1927, p. 93, 1928, p. 118.

CUPCEŞTI — Tutova[163]. Vezi şi Ionăşeşti.

CURĂTURI — Orhei (un fost schit, sec. XVIII, dispărut).
A.B., 1931, p. 7 ⟨cat. 1809⟩; RSIAB, 1930, p. 225—226 ⟨cat. 1820⟩; Puiu V., *Mănăstirile* (RSIAB, 1919, p. 18) ⟨schitul Cărătura⟩.

M-REA CURCHI (Curcova) — Orhei (bis. Sf. Dimitrie construită de Iordache Curchi ante 1775, reclădită; bis. Naşterea Maicii Domnului, făcută de căpitanul Toader Sabău, 1808 sau 1810).
Tomescu Constantin. *Acte de la m-rea Curchi* (A.B., 1929, nr. 3, p. 98—117 ⟨1765—1822⟩; RSIAB, 1919, p. 31—36 ⟨istoric⟩; 1929, p. 190; Tomescu C. N., *Act despre ctitorul m-rii Curchi* (A.B., 1929, p. 22—23); Anuar 1922, p. 2; Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 38—40 ⟨şi icoană, 1803⟩; Zaşciuk, *Materialî*, II, p. 211—214 ⟨despre m-re⟩; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 325—326 ⟨istoricul m-rii⟩; Idem, *O legendă despre Ştefan cel Mare* („Şcoala Bas.", 1920, nr. 5, p. 365—369) ⟨legată de m-rea C.⟩.

CURECHIŞTEA (Curecheşti), com. Grumăzeşti, jud. Neamţ (bis. de lemn Sf. Atanasie şi Chiril, 1840, reparată 1874).
Anuar 1909, p. 355; Ungureanu Gh., *M-rea Hangului sau Buhalniţa. Schiţă istorică*, Iaşi, 1931, p. 34—35 ⟨contract 1835, amintind biserica; şi despre obligaţiile locuitorilor⟩.

CURIȚA, com. Cașin, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, c. 1740, reparată 1933).[164]

A.B., 1931, p. 179 ⟨catagr. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 461; AER, 1936, p. 188; *Dicț. Rom.*, III, p. 20—21.

CURLENI — Orhei (bis. de nuiele Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

RSIAB, 1930, p. 243 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 150.

CURLUCENI — Orhei (curți boierești ale fam. Rusu și Carp; bis. de lemn Adormirea, sec. XVIII).

Boga, *Doc. bas.*, I, p. 15, 54, III, p. 20—22 passim; RSIAB, 1929, p. 365—366 ⟨cat.⟩; *Documente*, XVI, vol. II, p. 53—54 ⟨la 1554 satul m-rii Probota⟩.

CURSEȘTI (fost Cursaci), com. Pungești, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, c. 1830).[165]

A.B., 1931, p. 198 ⟨la 1809, bis. Sf. Voievozi⟩; Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 307; C.H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. ruinată de cutremur, nov. 1940⟩; Anuar 1909, p. 438; AEH, 1934, p. 75; 1935, p. 109, 1938, p. 172 ⟨bis. Sf. Nicolae — C. — Vaslui, 1832 sau 1852 și bis. Sf. Voievozi — C. Răzeși, de vălătuci, 1842—1843⟩; Costăchescu M., *Doc., înainte de Ștefan,* I, p. 519 ⟨despre sat⟩; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 271 ⟨la 1721, 1/4 sat a lui Sandu Silion⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XXI, p. 443—456, 481—515 ⟨doc.⟩.

CURTENI, com. Oltenești, jud. Vaslui (M bis. de lemn refăcută 1775[166]). Vezi și Zvoriștea.

Documente, XVI, vol. IV, p. 165 ⟨la 1597, parte de sat a lui Drăghici Bogza logofăt⟩; Stoicescu N., *Curteni și slujitori*, Buc., 1968 passim ⟨despre originea numelui⟩; Cristache-Panait I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 482 și urm.) ⟨despre bis. de lemn de la Ștefan cel Mare, refăcută 1775⟩; Vezi și B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59; M.C., 1915, p. 181 ⟨doc. 1811⟩; Anuar 1909, p. 421; AEH, 1935, p. 45—46, 1936, p. 60—61 și 1938, p. 76 ⟨bis. Sf. Voievozi, de lemn, din cimitir, 1816⟩; RSIAB, 1933, p. 284.

CURTEȘTI, acum în orașul Botoșani (bis. de lemn din 1809[167], pe locul căreia s-a clădit la 1889 bis. Sf. Nicolae).

Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 105—106; Anuar 1909, p. 326; Anuar 1930, p. 103 ⟨bis. din 1889⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 41; DRH, XIX, p. 295—297 ⟨la 1627, satul C. lîngă Botoșani, fost domnesc, al lui Duca comis⟩; *Uricarul*, VI, p. 272 ⟨doc. 1808⟩.

CUȘMIRCA, vezi Coșmirca.

CUZANCA (Cuizăuca) — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită)

A.B., 1937, p. 54 ⟨doc. 1817⟩; RSIAB, 1930, p. 244 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 149.

CUZLĂU, com. Păltiniș, jud. Botoșani (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1783, în stare rea la 1909).[168]

Anuar 1909, p. 336; *Dicț. Rom.*, III, p. 46; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 270 ⟨la 1721, 1/4 sat vîndută Saftei Cuza⟩; X, p. 83 (1/3 sat vîndută lui T. Rășcanu căpitan⟩; p. 103—104 ⟨catastif de zapise⟩; R.I.A.F., XVI, 1922, p. 53—54 ⟨la 1813, 1/2 de sat dată schimb de Ioniță Bașotă lui Iordache Ruset vistier⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 158, 223 ⟨parte de sat a lui Gh. Hermeziu⟩; DRH, XIX, indice; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 537 și urm. ⟨doc., sat al fam. Cuza, Rășcanu⟩; „Gazeta mazililor și răzeșilor", 1912, p. 10—11 ⟨parte de sat a fam. Onciu — Tăutu, 1720⟩.

NOTE

[1] Despre situația bisericii către mijlocul sec. trecut vezi Arh. St. Buc., dosare m-rești, m-rea Bistrița, dos. 29/1846. Despre sat vezi idem, m-rea Bistrița, pach. XVIII.

[2] Vezi și inscripțiile și însemnările copiate de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 323—326, 329).

[3] M-rea e amintită la 1656 mart. 22 și 1657 mai 5, cînd ctitorul ei, domnul Gheorghe Ștefan, îi face danie mai multe sate (Arh. St. Buc., A.N., MMDCCCLXXXV/1 și m-rea Cașin, VI/4).

[4] Hurmuzaki, XIV/1, p. 370.

[5] În dec. 1717, Mihai Racoviță, după ce povestea întîmplările și luptele din acel an, recunoaște că *„am răsipit și zidurile mănăstirilor acestora* (Cașin și Mira) *cu porunca stăpînilor"* (*Uricarul*, IX, p. 158).

[6] Printr-o anafora din 1805 ian. 25, întărită de domn la 1 febr., se hotăra ca pentru *„meremetisirea"* m-rii care fusese *„risipită"* de cutremurul din 1802, să ajute și celelalte mănăstiri din țară închinate la Sf. Mormînt (*Uricarul*, VI, p. 192).

[7] Despre stricăciunile provocate de cutremurul din 1838 și reparațiile necesare, vezi Acad. R. S. România, DCLXXIV/6.

Despre diverse alte reparații vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Cașin, dos. 5/1835 și Min. Cult. și Instr., dos. 1545/1864 și 3421/1876. Despre averea m-rii vezi idem, dos. m-rești, dos. 16/1864. Vezi de asemenea, descrierea m-rii la 1871 (Acad. R. S. România, ms. 223, f. 390, 498—498 v.).

[8] Vezi și inscripțiile și însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 279 și 284—286) și lista de averea m-rii (Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Cașin, dos. 16/1864).

[9] Vezi și inscripțiile și însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 272—274 și 275—278).

[10] Despre cumpărăturile de ocine făcute de Grigore mare armaș și Darie spătar vezi *Cat. doc. mold.*, indice. Despre sat vezi numeroasele doc. de la Arh. St. Buc., ep. Huși, pach. XII, XV și XVIII.

[11] La 1635 mart. 27, 1/2 din sat, fost ascultător de ocolul Tg. Piatra, se afla în stăpînirea lui Gheorghe Arapu fost sluger, care-l avea de la Radu Mihnea (Arh. St. Buc., m-rea Rîșca, VI/3). Vezi și izvodul de doc. din 1751 (Acad. R. S. România, CCLXXIII/45) și doc. din 1634 iulie 17 și 1635 ian. 15 (*ibidem*, LXXXVI/20 și CLXXIV/14).

[12] Bis. e amintită la 1842 sept. 10 (Acad. R. S. România, CMXLIX/29).

[13] Vezi şi inscripţiile şi însemnările din sec. XVIII—XIX, transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 98—104 şi 336).

[14] Vezi şi condica satului Căiuţi la Acad. R. S. România, pach. MCDXLVI.

[15] Vezi şi planul satului la 1873 la Acad. R. S. România, MCDLVI/125.

[16] Vezi şi catagrafia satului C.=Măgla — Roman la 1846 (Acad. R. S. România, MDLXIX/3).

[17] Vezi şi lista de documente ale satului din 1820, cînd era al lui Scarlat Miclescu comis (Acad. R. S. România, MDLXXXI/44).

[18] La 1634 iun. 5, satul era proprietatea lui Tăutul logofăt, care-l cumpărase de la Ionaşco Stroici (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 174). Despre sat şi fam. Tăutu vezi şi Acad. R. S. România, pach. MDXLIX.

[19] Vezi şi lista de doc. ale satului la Acad. R. S. România MCCCXXXVIII/90.

[20] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Bistriţa, pach. I.

[21] La 1763 iunie 22, satul C.-Dorohoi era proprietatea lui Toader Vîrnav (Acad. R. S. România, MCDXCII/38); la 1840 aug. 23, 1 000 de fălci de moşie au fost vîndute agăi Petre Asaki (*ibidem*, MCDXCV/95); vezi şi doc. următoare.

[22] Despre sat, fost proprietatea m-rii Galata, care era metoh la Patriarhia de Ierusalim, vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Galata, pach. I. Vezi şi *Cat. doc. mold.*, indice. Din doc. rezultă că satul se numise şi Propozveşti.

[23] Vezi şi planul în culori al satului la Acad. R. S. România, MDCXXXIX/12 (din 1818 iunie 12); la această dată era al lui Lefter biv vel căminar, cumpărat de la fam. Condre (doc. nr. 13), după ce fusese al fam. Cuza (doc. nr. 10); vezi şi pach. MDXL.

[24] Despre sat vezi şi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Galata.

[25] Vezi hotărnicia satului la (1832), cînd era proprietatea lui Mihai Sturza (Acad. R. S. România, MDLXXIX/2). Vezi şi opisul de doc. ale satului, fost proprietatea lui M. Sturza (*ibidem*, DXV/44).

[26] Vezi şi Acad. R. S. România, ms. rom. 230, f. 259 v.-260 v. şi 336. Despre sat vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCCCXXXVII, DCCCLXVII, DCCCLXXIII. Vezi şi lista de doc. a satului Podeni-Cănţălăreşti (*ibidem*, MXXIII/38).

[27] La 1667 ian. 30, egumenul m-rii Bîrnova a vîndut satul lui Apostolachi mare paharnic (Arh. St. Buc., m-rea Bîrnova, V/6). Despre sat vezi tot pachetul şi m-rea Bîrnova, dos. 7/1833, 9/1834 passim.

[28] La 1635 sept. 2, satul se împărţea între strănepoţii şi nepoţii lui Petrică hatmanul (Arh. St. Buc., m-rea Răchitoasa, III/7).

[29] Despre zidirea bis. vezi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Caşin, dos. 6/1840. La 1642 mai 11, 1648 iulie 29 etc. satul a fost înstărit lui Gheorghe Ştefan logofăt III care-l cumpărase de la urmaşii lui Şendrea portarul şi alţii (Arh. St. Buc., m-rea Caşin, IV/2, 4 etc.). La 1657 satul C. — Adjud era dăruit de Gheorghe Ştefan m-rii Caşin, ctitoria sa (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 376—377).

[30] Vezi însemnarea din 1776, transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 108—109.

[31] Despre satul C. — Vaslui vezi lista de doc. de la Acad. R. S. România, MXXIII/42.

[32] Vezi şi planul moşiei din 1844 (Acad. R. S. România, MCCXCIII/190).

[33] Despre sat — fost al m-rii Slatina — vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCXXIII.

[34] La 1631 oct. 16, Moise Movilă întăreşte satul lui Pavel Căuescul şi surorilor sale, după ce le putreziseră hrisoavele ascunse în pămînt (Arh. St. Buc., Mitr., Mold., CLIX/3).

[35] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCDXCVIII.

[36] Despre sat, casele boiereşti şi cele două ratoşe (hanuri) vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DLXXVIII. La 1753 mai 20, satul a fost dăruit de egumenul Ghedeon nepoatei sale Ileana (*ibidem*, MDLXXV/36). Vezi şi hotărnicia din 1783 sept. 6, cînd era al lui Iord. Cantacuzino (*ibidem*, MDCXXXIX/7).

[37] Vezi opisul de documentele satului, fost proprietatea lui M. Sturza, la Acad. R. S. România, DXV/19.

[37bis] Vezi şi condica biserici la Arh. St. Buc., ms. 658.

[38] Vezi şi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, MIV/86.

[39] La 1850 april, 12, moşia Cernul, cu trupurile sale Bucşeşti şi Măzănăeşti, a fost cumpărată de Dimitrie Gorgos cu 6 272 galbeni (Acad. R. S. România, MDXXXVI/13).

[40] Despre împărţirea satului pe bătrîni vezi doc. din 1841 oct. 20 (Acad. R. S. România, MDCXX/135); vezi şi numeroasele doc. din pach. MDCLXXI.

[41] Vezi şi lista de doc. din 1750 (Acad. R. S. România, CDXXIII/173) şi doc. (*ibidem*, pach. MCDLVII).

[42] Amintit la 1801 mai 12, 1816 april. 27, 1820 mart. 20 etc. (Arh. St. Buc., A.N., MMDCLXXXIII/20 şi schitul Cetatea Mică, I/3 şi I/31).
La 1814 mai 23, Climent, nacealnicul schitului Cetatea Mică, şi tot soborul arată că veniseră la acel schit în urmă cu 12 ani şi că unde se afla acum schitul fusese o spărtură de codru (Arh. St. Buc., A.N., MMDCLXXXIII/22). Vezi şi catagrafia din 1845 mai 29 (*ibidem*, schitul Cetatea Mică, III/8) şi din 1859 (idem, Min. Instr. Moldova, dos. 1003/1859).

[43] Despre desfiinţarea schitului vezi *ibidem*, dos. 757/1866, unde se reproduce şi o nouă catagrafie.

[44] Bis. e amintită la 1842 sept. 10 (Acad. R. S. România, CMXLIX/29).

[45] Vezi doc. din 1801 (Acad. R. S. România, CDLXXXI/91).

[45bis] Vezi şi episul de doc. ale moşiei, vîndută la mezat lui Hristodor Exarhul spătarul (Acad. R. S. România, MDLVIII/269).

[46] Vezi Acad. R. S. România, ms. 229, f. 110 v.

[47] Vezi Acad. R.S. România, ms. 227, f. 322 v. Vezi şi devizul pentru construirea din nou a bis. din Chilişoaia la Epitropia Sf. Spiridon, dos. nr. 74 (1835—1852); despre starea clădirilor de pe moşie, *ibidem*, dos. 352 (1854—1866).

[48] La 1631 april. 5, satul era întărit m-rii Golia, căreia îi fusese dăruit de Chiriţă postelnicul, care îl avea de la C-tin Movilă (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 278). La 1636 april. 7, satul era însă al m-rii Bîrnova, după ce fusese al lui Costin postelnicul (ms. 646, f. 6). Despre arendarea moşiei Chipereşti şi situaţia locuitorilor între 1832—1848 vezi Epitropia Sf. Spiridon-Iaşi, dos. nr. 52.

[49] Despre sat, fost al fam. Miclescu, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MDXVII.

[50] Amintită la 1699 mai 29, 1700 dec. 13 şi 1703 dec. 1, cînd obţine scutiri de dări (Acad. R. S. România, LXVI/106, 108 şi 110). Vezi şi hotărnicia din 1844 oct. 9 (*ibidem*, MDXXII/111).

[51] Vezi harta moşiei la începutul sec. XIX (Acad. R. S. România, MXXXIII/235, 240).

[52] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, LXXIV/43, ms. 1262 şi pach. XXVII.

[53] Vezi opisul de documentele satului, fost proprietatea lui M. Sturza, la Acad. R. S. România, DXV/34.

[54] Amintit ca m-rea Ciolpanului la 1761 iulie 13 (Acad. R. S. România, CCIV/57).

[55] Amintit cu numele Cionca la 1782 iulie 7 (Acad. R. S. România, CLXXXVIII/178 şi CMXXIV/7). Despre starea schitului Ceuca la (c. 1803) vezi ibidem, DCCCLVII/44 a.

[56] În sec. XVIII (doc. nedatat) satul C. — Tutova a fost dat schitului Mădîrjac de logofătul Ioan (Palade) (Acad. R. S. România, MDCXL/3); la 1839 febr. 21, era al lui Scarlat Paladi (*ibidem*, doc. nr. 10).

[57] Despre sat, fostă proprietate a m-rii Bîrnova, vezi numeroasele doc. de la Arh. St. Buc., fondul m-rii Bîrnova (vezi *Cat. doc. mold.*, indice). Satul se afla în ocolul tîrgului Iaşi şi este unul din satele des amintite în doc. în legătură cu regimul său faţă de m-re.

[58] Bis. e amintită la 1842 sept. 10 (Acad. R. S. România, CMXLIX/32). Despre starea sa la mijlocul sec. trecut vezi Arh. St. Buc., dosare m-reşti, Epitropia Sf. Mormînt, m-rea Bîrnova, dos. 28/1850. Tot aici e amintită şi bis. de Ciori.

[59] Despre sat vezi Arh. St. Buc., Ep. Huşi, dos. m-reşti. La 1842 nov. 26, a fost vîndut de Al. Ruset-Roznovanu lui Ştefan Denis cu 7 500 de galbeni (Acad. R. S. România, MDXLIII/73).

[60] La 1680 mart. 20, Gheorghe Duca întărea lui Dumitraşco Boul logofăt satul, dăruit de mama sa (Arh. St. Buc., A. N., MMDCXLII/3).

[61] Într-un doc. din 1611 aug. 12, este amintită bis. făcută de Gheorghe Movilă mitropolitul într-o poiană de sub Ceahlău, proprietatea m-rii Bisericani (*Documente*, XVII, vol. III, p. 28).

[62] După părerea lui Gh. Ungureanu, schitul Cerebuc a fost construit de călugării din m-rea Pionul la 1710, după ce o avalansă a distrus schitul Sahastru de sub Ceahlău; s-ar fi numit Cerebuc după numele stareţului m-rii Pionul, Ciribuş. La 1933, de-abia se mai vedeau urmele schitului (BCMI, 1933, p. 46).

[63] La 1629, M. Barnovschi dăruieşte satul m-rilor Nicoriţa şi Barnovschi (Arh. St. Buc., m-rea Bîrnova, VI/22, nr. 3).

[64] La 1656 mart. 10, satul a rămas lui Grigore Hăbăşescu, în urma împărţelii cu fratele său, Ion (Arh. Şt. Buc., ms. 578, f. 248, ms. 579, f. 154 v). Despre sat vezi Arh. Şt. Buc., m-rea Neamţ, pach. IV—V (acesta?).

[65] La 1707 mart. 28, se spune că satul Ciumăleşti fusese dăruit de Ionaşco Rusu, fost mare logofăt, lui Stroescu, căsătorit cu fiica sa, Ruxandra (Arh. St. Buc., Doc. mold., XII/25).

[66] La 1657 mart. 2, satul era al lui Carp Lungu armaşul, care-l luase de la Iorga postelnicul (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 10); vezi şi Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 242—244.

Despre starea bis. din Ciori-Iaşi la mijlocul sec. trecut vezi Arh. St. Buc., dosare m-reşti, Epitropia Sf. Mormînt, m-rea Bîrnova, dos. 28/1850.

[67] La 1664 ian. 24, satul B. numit atunci Ciurileşti era al m-rii Sf. Vineri din Iaşi, dania familiei Ureche (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 372).

[68] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Doljeşti.

[69] Despre starea bisericii la mijlocul sec. trecut vezi Arh. St. Buc., dosare m-reşti, Epitropia Sf. Mormînt, schitul Frumuşica, dos. 3/1855.

[70] Vezi şi litografia color de la Acad. R. S. România, Stampe, G.S.I. Haase, 1 şi cele 280 copii de doc. (*ibidem*, pach. MCDXLIII).

[71] La 1667 mart. 9, satul rămăsese Catrinei Cantacuzino (Muzeul Porţile de Fier — Drobeta Turnu Severin).

[72] Despre satul C. — Iaşi, fost proprietatea lui M. Sturza, vezi opisele de doc. de la Acad. R. S. România, CDXCVII/3 şi DXV/39.

[73] Vezi şi hotărnicia din 1755 (Acad. R. S. România, CCIV/227). Despre despărţirea moşiilor Cîrjăoani de Ciocani vezi doc. din 1837 mai 24 (*ibidem*, MDXXII/10).

[74] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 535 al Mitropoliei, Mitr. Mold., pach. CXLV şi dosare m-reşti, Mitropolia, dos. 89/1845 şi 291/1853 (C.= =Ruptura).

[75] Vezi doc. din 1776 dec. 9, prin care ierodiaconul Vasile, fiul preotului Vasile Cirta, dăruieşte episcopiei Huşi bis. din Cîrligaţi—Fălciu cu averea ei (Arh. St. Buc., ep. Huşi, XLVII/25). Despre satul Cîrligaţi vezi *ibidem*, pach. XLVI şi dos. m-reşti, ep. Huşi.

[76] Vezi inscripţia din 1660 transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 251—252) şi hotărnicia din 1754 (*ibidem*, XXII/233).

Despre repararea bisericii din Cîrligi, sat al m-rii Zagavia, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 1023/1855. Despre satul Cîrligi—Neamţ, numit şi Cîrligii lui Avram, vezi *Doc. priv. ist. Rom.*, A, veac. XVII, vol. II, p. 7. Vezi şi hotărnicia din 1841 (Acad. R. S. România, MDXVIII/193).

[77] Vezi şi izvodul de cheltuieli de la Acad. R. S. România, LVI/283. M-rea lui Cîrlig de lîngă Ghigoeşti este amintită la 1759 mai 31 şi 1761 mart. 18 (Acad. R. S. România, XXIV/17 şi CXXXV/176). Cu numele de m-rea Cîrligul este pomenită şi la 1801 oct. 2 (Acad. R. S. România, DCCCL/70); vezi şi doc. următoare şi izvodul de lucruri din 1834 april. 23 (*ibidem*, DCCCXLVIII/95). Vezi şi catagrafia din 1856 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 1404/1856).

[78] Despre bis. veche vezi şi Acad. R. S. România, ms. rom. 229, f. 74, 121. Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., Moldova, dos. 955/1857, f. 35.

[79] Despre hanul „Doi lei" al lui Gr. Baluş vezi Acad. R. S. România, ms. 229, f. 74.

[80] La 1855, satul era al lui Hristea Giuvara paharnicul (Acad. R. S. România, CDXX/1); despre sat vezi şi *ibidem*, pach. MCDLXV.

[81] Vezi Acad. R. S. România, ms. 229, f. 339, unde se aminteşte, la 1873, fostul sat cu biserica.

[82] Despre desfiinţarea schitului vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr. Moldova, dos. 786/1860, unde se reproduce şi pecetea schitului.

[83] Vezi opisul de doc. ale satului, fost proprietatea m-rii Văratec, din (1860) (Acad. R. S. România, MDXXIV/212).

[84] La 1660 ian. 29, 1/2 de sat a fost obiectul unui schimb între Ionaşco Giura şi Dumitraşcu vistier (Arh. St. Buc., AN, DCCXCIV/1). Vezi şi hotărniciile satului din 1819 şi 1865 (Acad. R. S. România, MDLXXXIV/20 şi Arh. St. Buc., AN, MMDCCCLXXIX/84—86). Vezi şi idem, ms. 1258 (doc.).

[85] La 1818 dec. 16, Scarlat Callimachi acorda scutiri de dări bis. nou construite (Acad. R. S. România, MCDXCII/23).

[86] La 1813 sept. 20, un locuitor din Cucoreni—Botoşani declara că în sat exista, chiar lîngă casa sa, o pivniţă veche de piatră şi beciuri în pămînt, ceea ce dovedeşte că acolo era o silişte de sat (Arh. St. Buc., A. N., MMDCXX/39). Despre sat vezi Acad. R. S. România, pach. MCDXXIV. Vezi şi planul moşiei din 1790 (Acad. R. S. România, MCDXCII/16). Vezi şi doc. urm.

Despre satul Cucoreni, fost proprietatea lui M. Sturza, vezi opisele de doc. de la Acad. R. S. România, CDXCVII/4 şi DXV/40; Ghibănescu, *Surete*, XIII (indice) şi *Uricarul*, VII, p. 232.

[87] Despre ruinele unei curţi boiereşti, bis. veche din Codăeşti şi urmele de biserici din Valea Duseşti şi Sinica vezi Acad. R. S. România, ms. 230, f. 288—288 v.

Despre sat, fost al familiei Racoviţă, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CIV şi DIV. La 1828, moşia a fost vîndută lui Grigore Ghica (Acad. R. S. România, DIV/146).

[88] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, pach. II.

[89] La 1667 mart. 9, au rămas fiului său Ştefan paharnic (Muzeul Porţile de Fier).

[90] Vezi şi hotărnicia satului la 1827 febr. 27 (Acad. R. S. România, MDLXXIV/62). La 1835 iunie 25, medelnicerul V. Vidraşcu, ctitorul bisericii, recomandă un candidat pentru a fi făcut preot la acea biserică (*ibidem*, doc. 83); vezi şi restul doc.

[91] Bis. din C. de Jos e menţionată la 1842 sept. 10 (Acad. R. S. România, CMXLIX/31). Despre două cruci vechi, existente la 1871, vezi *ibidem*, ms. 227, f. 342.

[92] Vezi şi inscripţiile şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 152—154). Despre sat vezi Arh. St. Buc., m-rea Bistriţa, pach. III.

[93] Vezi doc. din 1671 nov. 9 (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 430).

[94] La 1656 april. 5 1/2 din sat era dăruit lui Gheorghe Ghica vornicul (Acad. R. S. România, MDLXXXI/5).

[95] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCCCXXXVII şi lista de doc. ale satului Condrăteşti—Vaslui (*ibidem*, MXXIII/37).

[96] La 1657 satul a fost dăruit m-rii Caşin de Gheorghe Ştefan voievod (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 376—377).

[97] Vezi şi însemnările din sec. XVIII—XIX transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 56—60).

[98] Despre satul C. fost P. vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 529 al Mitropoliei şi dos. m-reşti, Mitropolia, dos. 437/1861.

[99] Despre arderea bis. vezi Arh. St. Buc., m-rea Doljeşti, dos. m-reşti, dos. 46/1859.

Despre sat, fost proprietatea fam. Arbore, vezi *Cat. doc. mold.*, indice, Arh. St. Buc., m-rea Doljeşti, pach. XXIX şi ms. 598 (doc.) Acad. R. S. România, pach. MXLIII şi hotărnicia de la Arh. St. Buc., m-rea Bogdana, dos. 65/1867.

[100] La 1641 mart. 30, parte de sat era a lui Caracaş jitnicerul care-şi măreşte proprietăţile în anii următori (Arh. St. Buc., Ep. Roman, IV/16, 17 etc.). Vezi întreg pachetul şi ep. Roman, dos. m-reşti, dos. 8/1844.

[101] Despre această cetăţuie, existentă la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 225, f. 406. Despre sat vezi *ibidem*, pach. CMLII, MXLIII şi MCXXVI (şi perilipsis de doc.).

[102] La 1758, satul se împărţea între urmaşii lui Ilie Gore (Acad. R. S. România, MDXXXII/10). Despre sat vezi *ibidem*, pach. MDCXX.

[103] Vezi inscripţiile şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 76, 78—79).

[104] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., Mitr. Moldovei, pach. XCL şi Acad. R. S. România, DXC şi CMXXIV şi *Doc. rel. agrare*, II, indice.

[105] Despre sat vezi lista de doc. de la Acad. R. S. România, CMXXXIV/5.

[106] Vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CMXXXVIII şi perilipsisul de doc. *ibidem*, CMXLVII/4. Despre moşia Vlădeni „ce-i zic şi Corni", a lui Iancu Canano vezi perilipsisul din 1827 (*ibidem*, MDLXXXI/45).

[107] Despre construirea bisericii vezi numeroasele documente din: 1835 april. 25, 1836 iun. 15 (despre cererea învoirii şi blagosloveniei mitropolitului), 1838 mai 5 şi 26, iunie 27 şi aug. 27 (despre necesitatea de a fi acoperită pînă la venirea toamnei), 1840 ian. 15 (despre facerea acoperişului) etc. (Arh. St. Buc., A. N., MMCDLXXIV/3, 11, 75, 82, 87, 89 şi MMCDLXXV/51).

[108] Vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CM. Despre darea în arendă a moşiei, proprietatea ep. Huşi, vezi doc. din 1847 nov. 17 (*ibidem*, MDXLV/196).

[109] Alex. Ramandi a fost mare postelnic în 1676—1679, mare vornic de țara de sus în 1684—1685 febr. și 1685 dec. — 1686, mare vornic al țării de jos în 1692 etc. La 1704 april. 16, i se spunea m-rea lui Ramandi (Acad. R. S. România, CXVII/152). Amintit și la 1761 mai 16 și 1776 mai 16, într-o pricină pentru pămînt (Arh. St. Buc., Tribunalul Iași, S. III, MDXXI/30 și Acad. R. S. România, CCLXXIV/115).

În lucrarea lui Al. Cristea, *Episcopia Roman*, p. XX, se spune că actele schitului Corni—Tecuci (1804—1818) formează vol. I de acte al ep. Roman de la Acad. R. S. România.

[110] Amintită la 1845 april. 30 (Arh. St. Buc., Tribunalul Iași, S. III, MCDLI/1).

[111] Despre sat, moștenirea Smarandei Donici, vazi doc. din 1829 (Acd. R. S. România, MCCXLII/128).

[112] La 1629 mai 14, M. Barnovschi a dăruit satul, fost domnesc, ascultător de tîrgul Botoșani, lui Lupu (Coci) fost mare vistier. La 1641 april. 12, devenit domnul, Vasile Lupu l-a dăruit ctitoriei sale m-rea Trei Ierarhi (Arh. St. Buc., ms. 578, f. 302—303). Vezi și *Cat. doc. mold.*, indice. La 1814, era al m-rii Doamnei din Botoșani (*Uricarul*, VI, p. 287). Despre moșia Costești a lui Iancu Canano vezi perilipsisul din 1827 (Acad. R. S. România, MDLXXXI/45).

[113] La 1628 april. 12, satul era proprietatea lui Nicoriță hatmanul (Arh. St. Buc., m-rea Răchitoasa, III/5). Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCXXXIV. Despre satul C. — Roman vezi *ibidem*, pach. DCXCVI—VII și CMXCV—VII. La 1657, satul C. — Trotuș a fost dăruit de Gheorghe Ștefan m-rii Cașin (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 376—377).

Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach, DCXCVI—DCXCVII, CMXCV—VII.

[114] Bis. Costineștilor sau bis. Costinești ce se chiamă Șarba este menționată la 1659 mai 28 și iunie 17 (Acad. R. S. România, CCXXI/31 și 34). Vezi și doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCXLIX.

[115] Vezi și însemnarea din 1824, transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A, 1580. f. 619). Bis. e amintită la 1842 sept. 10 (*ibidem*, CMXLIX/31).

Despre repararea bisericii din Costuleni—Huși, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 37/1851 și 765/1854. Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 539 al Mitropoliei, opisul de documente, idem, Mitr. Moldovei, CLIX/40 și dos. m-rești, Mitropolia, dos. 46 și 51/1844.

[116] În testamentul din 1845, Antohi Sion lasă biserica în grija familiei sale (Arh. St. Buc., A. N., MCLXXVI/1).

[117] Despre sat, fost proprietatea fam. Bosie, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCCXI.

[118] Amintit la 1817 (Acad. R. S. România, Arhiva A, 1580, f. 958).

[119] Vezi și legenda zidirii m-rii (Acad. R. S. România, ms. rom. 223, f. 158—158 v.), catagrafiile din 1841 febr. 22, 1850 nov. 15 și 1854 dec. 15 (Acad. R. S. România, MXXVII/27, Arh. St. Buc., m-rea Coșula, I/80, și 84). Despre averea m-rii vezi *idem*, Min. Instr. Moldova, dos. 368/1846, și 972/1859. Despre diverse reparații, *ibidem*, dos. 372/1845 și 702/1853.

Despre înființarea unei școli lîngă mănăstire, *ibidem*, dos. 1072/1859.

Despre moșiile m-rii la 1845 vezi Acad. R. S. România, MCCLVIII/114. Vezi și Arh. St. Buc., ms. 551—552.

[120] Vezi și planul moșiei Coticul din 1820 la Acad. R. S. România, MDI/23. Din doc. din acest pachet rezultă că cele două moșii formau una singură.

[121] La 1 ian. 1757, moșia a fost dată de Ștefan Bosie m-rii Sf. Spiridon, ctitoria sa (Epitropia Sf. Spiridon, II/5). Vezi întreg pachetul despre relațiile cu noua proprietară.

Despre arendarea moșiilor Cotnari și Hîrlău între 1826—1836 și 1835—1838 și repararea bis. domnești Sf. Paraschiva vezi Epitropia Sf. Spiridon—Iași, dos. nr. 9 și 360 (1855—1861).

[122] La 1831 sept. 15, se spunea că *„în acest sat sînt 3 bisărici creștinești: întîia biserică de piatră cu hramul Sf. Paraschiva; al doilea biserică de lemn cu hramul Sf. Necolai; al 3-lea tij bisărică de lemn cu hramul mai marilor voievozi, bez și bisărică de piatră catolicească“* (Arh. St. Iași, Visteria Moldovei, tr. 644, op. 708, nr. 432, f. 1). Despre bis. ortodoxă și cea catolică și despre o cetate la 1871 vezi Acad. R. S. România, ms. 227, f. 354.

[123] La 1587 sept. 5, Bartolomeu Brutti arăta că la Cotnari existau încă *„tre bellissime et antichissime chiese catoliche et buone stancie appresso della Chiesa catedrale“*, unde se putea face un seminar (Hurmuzaki, III/2, p. 96).

[124] Biserica „săsească cea mică“, situată mai jos de tîrgul Cotnari, în fața capului Țombricului de Jos, este menționată la 1622 iunie 1 (*Documente*, XVII, vol. V, p. 138). Vezi și doc. din 1629 april. 13 (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, LXXXVII/7) și descrierea ruinelor bis. catolice la 1871 (Acad. R. S. România, ms. rom. 223, f. 142—144 v.).

[125] În „sinodicul“ bisericii din 1874 se spune că *„biserica din satul Cotnarii s-au fondat la anul 1491 de piatră, iar la anul 1493 s-a finit, cînd s-a și sfințit. Biserica s-a fondat și împodobit cu icoane, iconostase și catapiteazma, vestminte, cărți și alte obiecte necesare bisericii de preafericiții ctitori Ștefan cel Mare, care i-au dat mai multe argintării. Iar la anul 1869 s-au reparat de poporani și prin stăruința sachelarului Teodor“* (Arh. St. Iași, Mitr. Mold., Sinodice, nr. 322 Iași).

La 1853, după o descriere, *„biserica* (este) *zidită cu pereții și bolta de piatră în bună stare, acoperămîntul de șindilă, însă este foarte vechi și spart, încît plouă pe boltă și pe pereți; cu un rînd de ferești, geamurile de sticlă, bune, ușa căptușită cu tablă de fier și încuietoare cu broască și cheie. Țintirimul bisericii este înconjurat cu gard de nuele spinuit, însă este vechi și pe locuri povîrnit“* (Epitropia Sf. Spiridon, dos. 360, f. 1—5).

[126] La 1617 iulie 12, Radu Mihnea voievod întărește m-rii Sf. Sava din Iași biserica Sf. Nicolae din Cotnari, făcută *„cu puterea sa“* de boierul Enache cel Bătrîn, *„care a avut mare cinste de la toți sfîntrăposații domni de mai înainte“*. Totodată, el poruncește la *„oamenii care vor fi de popor ce-au ascultat pînă în ceasul acesta de acea sfîntă biserică“* să asculte și de acum înainte *„și să se nevoiască pentru tot ce va avea nevoie sfînta biserică“* (*Documente*, XVII, vol. IV, p. 191—192).

[127] Despre repararea bisericii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr., Moldova, dos. 377/1846.

[128] Vezi și inscripțiile și doc. din 1769, transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, f. 176—178). Vezi și doc. din 1770 iulie 20 (Arh. St. Buc., schitul Cotumba, I/2).

[129] Vezi izvodul de lucrurile din biserică din 1842 (Acad. R. S. România, MV/99).

[130] Vezi și însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 80—83).

[131] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DXXX și hotărnicia din 1763 (*ibidem*, MCDLXIII/93).

[132] Despre satul C. — Iași vezi Acad. R. S. România, pach. MCDXC.

[133] Vezi și catagrafia din 1851 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 679/1851).

[134] Vezi și opisul de documentele satului la Acad. R. S. România, CMLII/67 și catagrafia satului la 1844 (*ibidem*, MDLXIX/1).

[135] Vezi şi doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. MDCCCXXI şi opisul de documentele satului, fost proprietatea lui M. Sturza, la Acad. R. S. România, DXC/35 şi doc., *ibidem*, pach. DX/61 şi urm.

[136] Despre necesitatea refacerii bis. din Cozmeşti—Iaşi (?) vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 1084/1863, f. 1.

Despre arendarea moşiei C. — Tecuci în anii 1825—1844 vezi Epitropia Sf. Spiridon Iaşi, dos. nr. 3; despre împresurarea moşiei, *ibidem*, dos. nr. 17 (1827—1872); vezi şi dos. 472 passim.

[137] Vezi Acad. R. S. România, ms. 230, f. 273.

[138] La 1657 febr. 22, 1/2 din sat a devenit proprietatea lui Dabija mare vornic, în urma unui schimb cu Nicolae Buhuş, care-l avea de la Furtună comis (Arh. St. Buc., ms. 538, f. 19—21).

[139] Vezi şi hotărnicia din 1755, cînd satul era a lui V. Sturza (Acad. R. S. România, CLXI/215, CCLXXIII/53, 54). Vezi şi *ibidem*, pach. MXLIII şi IV.

[140] Despre ruinele cetăţii la 1871 vezi şi Acad. R. S. România, ms. rom. 229, f. 7.

[141] Vezi şi lista de doc. ale satului la Acad. R. S. România, MXXIII/28. Vezi şi hotărnicia satului C. — Vaslui din 1870 aug. 9 (*ibidem*, MDCXLIII/26).

[142] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCCCLIX şi Arh. St. Buc., ep. Roman, pach. VI şi XV şi m-rea Neamţ, pach. XXVIII. Despre moşia Crăeşti a schitului Lipova vezi *idem*, ms. 1262 (doc.).

[143] Despre sat vezi Arh. St. Buc., ep. Roman, dos. m-reşti, dos. 45/1846 şi 88/1849 (şi hotărnicie).

[144] Despre o bis. veche, amintită la 1873, vezi Acad. R. S. România, ms. 229, f. 331.

[145] Vezi devizul pentru biserica ce s-a făcut din nou în satul Crăiniceni, la 1849, cu piatră adusă de la Ivancăuţi (Epitropia Sf. Spiridon-Arh. St. Iaşi, dos. nr. 4).

[146] La (1675—1678) satul era proprietatea m-rii Dealul Mare — Hadîmbul (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 632—633). Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ep. Huşi, pach. VI şi XXI.

[147] Vezi doc. din 1748 aug. 7, în care se spune că schitul era închinat episcopiei Huşi (Arh. St. Buc., ep. Huşi, L/9). Despre repararea bisericii din C.-Huşi, vezi idem, Min. Instr. Moldova, dos. 755/1851 şi dos. m-reşti, ep. Huşi.

[148] Despre satul Cîrsteşti—Bacău vezi hotărnicia din 1762 (Acad. R. S. România, MCDLXVI/11).

[149] Despre sat, fost al familiei Balş, vezi doc. din 1822 de la Acad. R. S. România, MCCXLII/36.

[150] Vezi Acad. R. S. România, ms. 230, f. 20.

[151] Amintite la (1643—1644), cînd au fost vîndute lui Tudoraşco Ianovici mare logofăt de către Ionaşco Cujbă fost mare vornic (Arh. St. Buc., CCCXI/102 v. — 103). Vezi şi opisul de documente ale satului, fost proprietatea lui Mihai Sturza (Acad. R. S. România, DXV/26 şi doc. (*ibidem*, pach. DIX şi DX/61 şi urm.). În sept. 1628 jumătate de sat era a lui Ionaşco Cujbă mare clucer (Arh. St. Buc., A. N., XXXVIII/51). Vezi şi doc. de la Arh. St. Buc., AN, pach. MMDCCCXXI. În lista de monumente e trecută şi bis. Sf. Voievozi la C., fostul r. Paşcani.

[152] Despre sat vezi şi doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. CXCV—CXCVI.

[153] Despre satul C. — Suceava vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCDXCIX.

[154] Amintite la 1776 (Acad. R. S. România, CDXXV/120). La 1632 nov. 1, satul C. de sub Strungă era proprietatea lui Dumitru Buhuş logofăt III (Arh. St. Buc., A.N., MMDCCI/1). De la el a rămas fiilor săi Miron Bucioc şi Nicolae Buhuş (doc. din 1660 ian. 24, idem. A.N., MMDCXXXIX/13).

[155] La 1688 mart. 9, moşia se afla în stăpînirea lui Lupu Bogdan agă, cumpărată de la Grigore Isac clucerul şi fratele său, Iorga (Arh. St. Buc., Doc. mold. I/31). La 1828 mai 8, moşia se striga la mezat pentru o datorie a lui Ioniţă Başotă

față de aga Petrache Mavrogheni (*ibidem*, XII/111); la 23 sept. același an era a hatmanului Gh. Ghica (*ibidem*, VI/24).

[156] Despre repararea schitului C. vezi și doc. din 1855 iunie 2 (Acad. R. S. România, MCCXCII/222).

[157] Vezi și lista zapiselor moșiei la Acad. R. S. România, CMXXXIV/3 și doc. (*ibidem*, pach. MCDLVI).

[158] Vezi și ms. aceluiași (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 3—4).

La Crucea a existat și un „schitișor" în sec. XVII. La 1644 mai 2, niște locuitori din C. de Jos avînd pămînt acolo „*deasupra schitișorului*" (Arh. St. Buc., schitul Brazi, III/1). La 1672 april. 20, mai mulți răzeși din C. de Jos arată că au ales locul cimitirului, unde a fost înainte biserică în siliște și l-au dat părintelui Teodosie, fost mitropolit, să facă din nou biserica (*ibidem*, III/2).

Despre satele Crucea de Jos și de Sus — unde existau numeroase vii — vezi și doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Bogdana, pach. II, III, IV etc. și schitul Brazi, passim.

Despre construirea m-rii „*ce se face pe apa Zăbrăuți în ținutul Putna*" de către Zaharia cămăraș, vezi doc. din 1678 sept. 27, oct. 27, dec. 5, 1679 mart. 27 etc. (Arh. St. Buc., m-rea Brazi, XXXIV/7, 8, 10, 12). La 1680 iulie 28, Tudora călugărița de la schitul de la Crucea făcea o danie fostului mitropolit Teodosie la Burdușești (*ibidem*, XXXIV/16).

[159] Vezi și însemnările din sec. XVIII transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 160—162).

[160] Vezi și inscripțiile și însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 32—35).

[161] Menționăm că în lista de monumente sînt trecute două bis.: una Schimbarea la Față și Sf. Voievozi la C.-Lețcani r. Iași și alta Sf. Voievozi la C., r. Tg. Frumos.

Despre moșia C.-Iași, fostă proprietate a Elenei Hangerli, vezi Arh. St. Buc., Doc. mold., pach. XI și XVII, în care este vorba de leafa preoților de la biserică.

[162] Vezi și harta moșiei la 1796 mai 16 (Acad. R. S. România, MDLXXXI/32).

[163] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCXCI.

[164] Vezi și însemnările (sec. XVIII—1841) transcrise de C. Bobulescu (Acad R. S. România, Arhiva 1610, f. 273, 280—283).

[165] Despre ruinele unei bis. la 1871 vezi Acad. R. S. România, ms. 225, f. 436. Vezi și hotărnicia de la Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Frumoasa, dos. 4/1874. La 1803 mai 1, parte de sat a fost dată de C. Ghica hatmanul ca schimb m-rii Fîstici (Acad. R. S. România, MCDXCII/10).

[166] Vezi și cererea de ajutor a locuitorilor pentru construirea unei biserici la Arh. Şt. Buc., Min. Instr., Moldova, dos. 806/1850.

[167] Bis. e amintită la 1826 april. 11 (Acad. R. S. România, MCCLXXXVI/39); Vezi și hotărnicia din 1826 dec. 20 (*ibidem*, MDXXXI/57); la 1835, moșia era a lui Iordache Boian serdarul (*ibidem*, doc. nr. 104).

[168] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCXXVIII și MXXVI/119 și harta de al începutul sec. XIX (*ibidem*, MXXXIII/236).

D

DAGÎŢA — Roman[1] (bis. de lemn).

Dicţ. Rom., II, p. 345 ⟨ruinele Cetatea Mare⟩; III, p. 49—50 ⟨D. fost Bludureşti⟩. În evidenţele D.M.I. este trecut un conac boieresc din prima jumătate a sec. XIX la Dagîţa — Iaşi, devenit sediul G.A.S., fost conacul V. Tăutu.

DAHNOVICI — Lăpuşna (bis. Sf. Mihail, sec. XVIII, reclădită de nuiele, 1801).

A.C.M.I.B., I, 1924, p. 58; R.S.I.A.B., 1929, p. 198; 1929, p. 322 ⟨Slobozia D., 1820⟩; Anuar 1922, p. 89 ⟨bis. din 1825⟩.

DARABANI (fost Căbiceni) — Dorohoi (casa fam. Balş 1837; bis. Sf. Nicolae a lui Teodor Balş logofătul, 1830—1840[2]; ambele M şi şcoală din 1841[3]; înaintea acestei bis. a fost o bis. din sec. XVI la Căbiceni).

Documente, XVI, vol. II, p. 197—198 ⟨doc. 1569 amintind biserica⟩; XVII, vol. V, p. 116—117 ⟨la 1622, satul vîndut lui Miron Barnovschi hatman⟩; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 321—322 ⟨doc. 1634⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice: Căbăceni); I.N., 1926—1927, p. 273 ⟨la 1640, parte de sat a lui Mateiaş Gavrilaş logofăt⟩; *Uricarul*, XI, p. 340, 347 ⟨doc. 1822, Căbiceni ce-i zic şi Darabani, bis. şi casele fam. Balş⟩; *Documente economice*, p. 231—234 ⟨doc. 1838, loc de feredeu, şcoală şi spital la Darabani⟩; Al. R., 1841 april. 24 p. 121 ⟨despre şcoală⟩; Urechia V.A., *Istoria şcoalelor*, II, p. 199 ⟨şcoală, 1841⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 349—354; *Dicţ. Rom.*, III, p. 56—58 ⟨descriere curte boierească şi biserică); Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 89—91 ⟨bis. Sf. Nicolae-Balş şi despre tîrg⟩; Giurescu C. C., *Ist. rom.*, III/2, p. 508—509 ⟨despre tîrg⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 286 ⟨descoperirile arheologice⟩; Platon Gh., *Populaţia oraşului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+tabele).

DARABANI — Hotin.

Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 90; Stoicescu N., *Curteni şi slujitori*, Buc., 1968, p. 129 ⟨despre numele satului⟩.

DAVIDENI, com. Ţibucani, jud. Neamţ (M bis. Tăierea capului Sf. Ioan, începutul sec. XVIII)[4].

16*

Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 128—129 ⟨piatră de mormînt, 1607, fam. Boul⟩; ALPR, 1935—1936, p. 140 ⟨mențiunea metoh, 1830⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 251 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 61 ⟨bis. foarte veche⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 124 ⟨satul întărit lui Drăgan Ciolpan diac, 1579⟩; p. 301—302 ⟨la 1586, parte de sat a lui Gavril stareste⟩, XVII, vol. III, p. 126—128 ⟨la 1613, întărit lui Toader Boul, care-l cumpărase de la familia Talpă⟩; vol. IV, p. 50 ⟨la 1616, „întors" Agafiei Boul⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 197 ⟨al lui Toader Paladi vistier, 1736⟩; *Uricarul*, IX, p. 17—18 ⟨doc. 1835⟩.

DAVIDENI — Suceava (bis. din 1774).

Werenka *Topographie*, p. 43; Anuar Bucovina 1923, p. 21.

DAVIDEȘTI, com. Pădureni, jud. Vaslui (bis. Sf. Voievozi reclădită, 1825). Vezi și Leoști și Ivănești.

Dicț. Rom., III, p. 62 ⟨bis. din 1820⟩; AEH, 1934, p. 46, 1935, p. 60, 1936, p. 61 și 1938, p. 77; C.H., ian. 1941, p. 13 (bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; *Documente*, XV, vol. II, p. 300—301 ⟨la 1499, satul D., unde a fost David, pe Berheci, dat de Ștefan cel Mare schimb nepoților lui Ivan Damianovici⟩; RSIAB, 1933, p. 284.

DADEȘTI — Iași (bis. Sf. Nicolae, reclădită 1826).

Gorovei Artur, *Inscripții* (M.C., 1916, p. 298—299); Gorovei A., *Insemnări* (M.C., 1919, p. 32); *Dicț. Rom.*, III, p. 62; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 232—233 ⟨despre sat⟩; Iorga N., *O hotarnică în jurul Tîrgului Frumos (1796)* (R.I., 1934, p. 344—354) ⟨și a satului Dădești al Elenei Buhuș⟩; vezi și N. Iorga, *Studii și doc.*, V, passim; Anuar 1930, p. 78 ⟨bis. Sf. Nicolae, 1820⟩.

DĂDEȘTI, com. Vultureni, jud. Bacău[5] (bis. Sf. Nicolae, ante 1809). Vezi și precedentul.

Documente, XVII, vol. II, p. 315 ⟨la 1610, seliștea, fostă domnească, vîndută lui Arpintie Prăjescu postelnic⟩; vezi și vol. III, p. 29—30; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 117, XXIV, p. 38—39 ⟨doc. despre sat și seliște⟩; Idem, *Ispisoace*, 1/2, p. 209—210, II/1, p.5—6 și indice, II/2, III/1 și 2, IV/1, indice ⟨despre sat, fost al lui Dumitru și Alexandru Buhuș și al familiei Prăjescu⟩; A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩.

DĂMĂCENI, vezi Dimăceni.

DĂMIDENI, vezi Dimideni.

DĂMIENEȘTI — Roman[6] (bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII, ante 1779 și bis. catolică sec. XIX). Vezi și schitul Drăgești.

Doc. rel. agrare, II, indice ⟨sat al lui Toader Hăbășescu spătarul, 1706⟩; A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 66 ⟨două bis. de lemn⟩; DRH, XIIX, indice; Panait-Cristache Ioana, *Circulația în Moldova a cărții în limba română tipărită în sec. XVIII* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 430) ⟨însemnare 1779, bis. Sf. Nicolae-Dămienești⟩.

DĂMILENI — Dorohoi[7] (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1799, adusă de la Storojineţ de Cristea Damileanu, 1856, în locul unei bis. de lemn din sec. XVII, din selişte; reparată 1872 şi 1892).

Documente, XVII, vol. V, p. 50—51 ‹la 1621 satul lui Tăutu logofăt›; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 83—84; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 347; Murariu Ion, *Cîteva ştiri despre biserica „Sf. Nicolae" din Dămileni — Botoşani* (M.M., 1969, nr. 1—2, p. 90—92) ‹despre bis. veche de lemn din sec. XVII, dispărută, şi despre a doua bis. de lemn adusă la 1799 de la Storojneţ, pe care o descrie›; *Dicţ. Rom.*, III, p. 66.

DĂMŢENI — Iaşi (bis. ante 1822).

Uricarul, XI, p. 338 ‹diată Const. Balş, 1822›; *Documente*, XVII, vol. III, p. 31—32 ‹la 1611, satul Dănăşeni, fost domnesc din ocolul Ţuţorei, dăruit lui Toader stolnic›.

DĂNCENI — Tecuci[8] (bis. sec. XVIII, ante 1775).

DRH, XIX, p. 398 ‹la 1628, 1/2 din satul D. pe Zeletin a lui Stratul Bolea paharnic›; vezi şi p. 408 şi indice; un alt sat D. dispărut era în ţinutul Covurlui *(ibidem)*; Ghibănescu, *Surete*, X, p. 50 ‹doc. 1742 sat al fam. Costachi› şi 53 ‹doc. 1775, amintind bis.›; *Dicţ. Rom.*, III, p. 67 ‹valea Dănceşti — Tecuci›; Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 155 ‹doc. 1755, satul D. — Vaslui al lui N. Racoviţă›; *Uricarul*, VI, p. 286—287 ‹doc. 1813, D. — Covurlui›.

DĂNCENI — Orhei (bis. din 1806).

Anuar 1922, p. 77; B.O.R., 1934, p. 191 şi 199 ‹însemnări›.

DĂNCEŞTI — Neamţ.

Documente, XVI, vol. I, p. 473 ‹la 1546, satul D. de la Poeni al urmaşilor lui Dajbog pîrcălab›; vol. III, p. 328—329 ‹la 1586, 1/2 satul D. — Neamţ vîndută lui Başotă pivnicer›; vezi şi p. 450—451 (doc. 1590); XVII, vol. I, p. 74 ‹la 1603, 1/2 sat a fiilor lui Başotă›; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1 şi III/1, indice ‹multe doc. despre sat, fost al lui Toma Cantacuzino›.

DĂNEŞTI, (ruină bis. sec. XIX).

Dicţ. Rom., III, p. 69 ‹despre locul bisericii›; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. XLIV—XLVI ‹despre fostul sat D. al fam. Penişoară› şi doc., p. 126—130; Idem, *Surete*, XXV (vezi introducere şi indice).

DĂNEŞTI, com. Girov, jud. Neamţ (un schit ante 1830).

Documente, XVI, vol. III, p. 130 ‹la 1580, satul, fost domnesc, întărit m-rii Bistriţa›; p. 237—238 ‹la 1584, satul dăruit m-rii Vînători›; IV, p. 141 ‹la 1596, al m-rii de peste apa Bistriţei›; satul a mai fost întărit m-rii la: 1616 (XVII, vol. IV, p. 28); vezi şi DRH, XIX, indice; ALPR, 1935—1936, p. 139 ‹menţiune metoh, 1830›; *Dicţ. Rom.*, III, p. 68 ‹schit şi satul fost Metohul Maicilor›.

DANEŞTI, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1739, reclădită 1834 şi 1933).

Ghibănescu, *Surete*, XXV, p. 246—270 ⟨1/2 a m-rii Golia şi împărţirea satului⟩; *Uricarul*, VI, p. 292—293; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 215—216 ⟨D. — Covurlui⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 318—321 ⟨descoperirile arheologice⟩; A.B., 1931, p. 201 (cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 75, 1935, p. 100, 1936, p. 110 şi 1938, p. 173 ⟨bis. de lemn şi vălătuci din 1829—1834, rezidită 1933—1935⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 69 ⟨bis. c. 1826, D. Goliei şi D. Răzeşi⟩; *Mat. arheol.*, VIII, 1962, p. 56—58 ⟨descoperiri arheologice, sec. XI—XVI⟩;

Maftei N.N., C. Gh. Radu, *Dăneşti*, Vaslui, 1970, 239 p. (Se prezintă dezvoltarea localităţii de la începuturile sale pînă în prezent. Prezentarea lui I. Caproşu, AIIAI, 1972, p. 620, care consideră lucrarea ca avînd „o documentare completă“.

DĂNGENI (Dănceni), com. Podul Turcului — Putna (bis. din 1856[9], dărîmată la 1860).

Dicţ. Rom., III, p. 136.

DĂNGENI (Dîngeni), jud. Botoşani[10].

Dicţ. Rom., III, p. 69—70 ⟨3 biserici⟩; Anuar 1930, p. 103 ⟨bis. din 1880⟩; Boga, *Doc. bas.*, XI, p. 10 ⟨D. — Iaşi⟩.

DĂNILA, com. Dărmăneşti, jud. Suceava (bis. Sf. Cozma şi Damian, 1786).

Anuar Bucovina, 1923, p. 38, 1924, p. 38, 1926, p. 70, 1927, p. 81, 1928, p. 99; *Dicţ. Rom.*, III, p. 70 ⟨poiană⟩.

DĂNILEŞTI (Hînsari) — Fălciu.

B.C.I., VII, 1928, p. 35 ⟨doc. 1754, satul Dănileşti care se chiamă acum Hînsarii — Fălciu⟩; vezi şi p. urm., unde moşia e numită Hînsarii; *Acte privitoare la satul Dănileşti* (*ibidem*, p. 52—55) ⟨1615—1795⟩; B.C.I., VIII, p. 87 ⟨la 1765, satul lui Ştefan Ruset logofăt).

DĂNUŢENI vezi Dămţeni.

DĂRMĂNEŞTI, jud. Suceava (M bis. Inălţarea, sec. XVIII).

Werenka D., *Topographie*, p. 24; Anuar Bucovina, 1923. p. 47, 1924, p. 47, 1926, p. 78, 1927, p. 89, 1928, p. 112; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; *Documente*, XVI, vol. III, p. 457—458 ⟨doc. 1590 despre împărţirea satului D. — Hîrlău⟩; XVII, vol. IV, p. 488—489 ⟨la 1620, 1/2 din satul D, nelocalizat, al lui Petrea diac⟩.

SCHITUL DĂRMĂNEŞTI sau Lapoş-Neamţ (Sf. Treime din Dărmăneştii Ocnei sau din muntele Lapoș, sihăstria Dărmănești, sec. XVIII, 1734[11], ars 1850; fost metoh al episcopiei Roman). Vezi și Lapoș și schitul Cozla. În evidențele D.M.I. este trecută bis. M. Buna Vestire la Dărmănești — Neamț, construită 1740, de spătarul Iordache Darie Dărmănescu, catapeteasma făcută la 1829 de fiul ctitorului.

Spinei Victor, *Necropola medievală de la Piatra Neamţ — Dărmăneşti* („Mem. ant.“, I, 1969, p. 215—225) ⟨despre descoperirile din cimi-

tirul vechi din primele decenii ale sec. XV, dovedind vechimea așezării); vezi și *Mat. arheol.*, VI, 1959, p. 370;

Iorga N., *Doc. Callimachi*, II, p. 87 (dec. 1763); *Doc. rel. agrare*, II, p. 720 (dec. 1800, schitul Dărmănești); Ghibănescu G., *Biserica Tălpălari ...*, Iași, 1934, p. 57 (însemnare)[12]; A.B., 1931, p. 77 (catagr. 1809); *Uricarul*, VIII, p. 231 (mențiune, 1834, schitul Lapoș); B.O.R., XIV, 1890, p. 375 (schitul ars, c. 1850); Costăchescu M., *Doc Bogdan*, p. 431 (despre sat);

Bobulescu C., *Sihăstria Dărmăneștilor sau schitul Lapoș* (B.O.R., LXIV, 1946, p. 398—424) (bis. Valea Malului, Sf. Arhangheli, bis. satului Purcăreț sau Lapoș);

A.B., 1931, p. 179 (catagr. 1809. bis. Sf. Paraschiva, în satul D.); AER, 1936, p. 175 (bis. Izvorul Maicii Domnului, 1845; satul D. separat de Lapoș); *Documente*, XIV—XV, p. 320—321 (la 1462, sat al m-rii din Piatra lui Crăciun); XVII, vol. II, p. 197—198 (la 1609, satul era al strănepoților din Ivaniș Tatar); vezi și DRH, XIX, indice; *Doc. rel. agrare*, II, indice; *Dicț. Rom.*, III, p. 74—75 (bis. de lemn veche, D.-Neamț.)

DĂRMĂNEȘTI, jud. Bacău[13]. Vezi și precedentul (bis. catolică veche; bis. din 1797 clădită de Const. Ghica, restaurată 1845 de locuitori și de Catinca Ghica; altă bis. din 1808).

Uricarul, VI, p. 274 (doc. 1807, sat al logofătului C. Ghica); Kovács Ferencz, Károly-Fehérváry hittanar, *Uti-naplója 1868*, p. 51 (despre bis. catolică); *Dicț. Rom.*, III, p. 73—74.

DEALU BUDA, com. Zvoriștea, jud. Suceava (bis. de lemn Sf. Voievozi, clădită de Andrei Ștefanco sau Al. Tăutu?, 1772, reparată 1822 de Iacovachi Moțoc, reparată 1865, 1875 și 1890).

Ciocoiu, C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 57.

M SCHITUL DEALUL MARE (Hadîmbul, construit de Iane Hadîmbul postelnic în Pădurea Iașilor, 1659[14]; reparat 1937; fost metoh al m-rii Sf. Sava-Iași și la Sf. Mormînt), jud. Iași.

FMIL, 1845, p. 50, 81 (doc.); *Inscripții București*, p. 474—475 (pomelnic, 1758); Ghibănescu G., *Ispisoace*, III/2, p. 141 (doc. 1672); *Uricarul*, XI, p. 296—297 (doc. 1681); Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 42 și 96 (doc. 1672 și 1705); VI, p. 87—88 (doc. 1668); C. I., X—XII, 1934—1936, nr. 1, p. 108—111 (doc. 1693); Mihailovici Paul, *Regestele actelor din arhiva de la Constantinopol a Sf. Mormînt* (RSIAB, 1934, p. 365—415) și extras, 1934 (multe doc. ref. la averea și milele m-rii Dealul Mare, fostă metoh la Sf. Mormînt).

Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 106—107 și 301; Hurmuzaki, XIV/1, p. 365—366 (doc. 1704, m-rea închinată la Sf. Sava); ACMIB, II, 1928, p. 149;

Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 393—394, II, p. 75 Iorga N., *La schitul Hadîmbului* (F.D., 1907, p. 183—187); Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 182—185 și indice; Ionescu Gr., *Istoria* p. 375—377, 380, 385;

Năstase D., *Tainițe și metereze la vechile biserici din Iași* (SCIA, 1957, nr. 3—4, p. 92); Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 56.

SCHITUL DEALUL MARE — Roman (Sf. Nicolae).

Lovin Glicherie, *M-rea Bogdana din jud. Bacău*, 1926, p. 45—46 ⟨despre schitul D. M., din com. Ciuturești⟩.

DEALUL MARE, com. Zorleni, jud. Vaslui (bis. Sf. Gheorghe, sec. XVIII).

Doc. rel. agrare, II, p. 675 ⟨al lui I. Codreanu⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 268 și urm. ⟨hotărnicie, 1816⟩, I, p. 310—312 ⟨însemnări, 1786—1794⟩, p. 367—369 ⟨doc. 1794⟩; A. B., 1931, p. 201 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 62 și 1935, p. 82 ⟨bis. de lemn din 1813⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 84.

DEALUL MARE, vezi Botești.

DEALUL NEICULUI, vezi Crucea de Sus.

DEALUL NOU, com. Sărata—Bacău (bis. de lemn Adormirea, c. 1805 și bis. catolică 1873).

A. B., 1931, p. 177 ⟨cat. 1809⟩; B. O. R., XIV, 1890, p. 117; AER, 1936, p. 132 ⟨bis. din 1905⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 87 ⟨D. M. = Dealul Sării⟩

DELENI, vezi Averești și Minjești.

SCHITUL DELENI — Hîrlău jud. Iași (Sihăstria din Codrul Delenilor, Sf. Nicolae din Lacuri, construită de Iordache Cantacuzino mare vistier 1724[15], părăsită la 1904: morminte și pomelnic al familiei Cantacuzino). Vezi și următorul.

Iorga N., *Inscripții*, f. I, p. 8—11 ⟨m-rea părăsită⟩; Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M. M., 1964, nr. 9—10, p. 513)

Ursăceanu V., econom. st., *Istoria fostului schit Delenii din jud. Vaslui*, Iași, 1911, 40 p. ⟨istoricul schitului Deleni — Ghilahoiu; despre obiectele de cult și averea schitului; după părerea sa, schitul este din sec. XVI, ante 1546; m-rea de la Bilahoiu sau m-rea lui Lupan, 1597⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 435 ⟨doc. 1736⟩; Stănescu D., *Viața religioasă la români*, p. 229—230 ⟨doc. 1736⟩; Urechia V. A., *Biserica din cetatea Neamțului și documente relative la Vasile Lupu și doamna Ruxandra* (AARMSI, s. II, t. XI, 1888—1889, p. 113—160) ⟨și doc. ref. la moșia D.⟩; AEH, 1934, p. 40, 1935, p. 46 ⟨schitul⟩;

C. H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. din D. de Sus — Vaslui ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; AEH, 1934, p. 75, 1935, p. 101, 1936, p. 111, 1938, p. 174 ⟨bis. din 1918 la D. de Sus și 1903 la D. de Jos; menționăm că în r. Vaslui sînt două sate Deleni⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 97—98 ⟨două bis. și un schit din 1580?, făcut de preoții Vasile și Gh. Focșa⟩.

DELENI — Hîrlău, jud. Iași (bis. Adormirea, construită de Toderașco Iordache Cantacuzino mare vistier, 1668—1669, podoabele bis. făcute „*de iznoavă*“ de Iordache Cantacuzino mare vistier, 1721—1722[16]; reparată 1824; casele familiei Cantacuzino—Deleanu, sec. XVIII, c. 1730; acum sanatoriu T.B.C.; se păstrează în forma originală, cu excepția fațadelor și a interiorului care au fost restaurate; reparații capitale făcute de DMI la 1962:

ambele M; o cruce veche; ruinele unui han, probabil din sec. XVIII sau începutul sec. XIX). Vezi și precedentul.

Gheorghiu A., *Localități istorice din Botoșani*, p. 9—10 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 96—98 ⟨două bis. părăsite și pisanie 1669⟩; *Botoșanii în 1932. Schiță monografică*, p. 49 ⟨despre schitul Lacuri, părăsit, fost în pădurea Deleni⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 300 ⟨despre sat⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 15 ⟨la 1616—1619, satul din ocolul Hîrlăului al lui Costea Băcioc vornic⟩; vezi și p. 445 (1620); *Doc. rel. agrare*, II, p. 138, 188 ⟨satul lui Iordache Cantacuzino⟩; Stoicescu, *Dicționar*, p. 363—365 ⟨despre ctitori⟩;

Iorga N., *Inscripții*, I, p. 11—12; pomelnicul fam. Cantacuzino reprodus și de G. Ghibănescu, *Biserica Tălpălari*, Iași, 1934, p. 28; Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 307 ⟨doc. 1824, sfințirea bis. Adormirea⟩; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 195—199; R. M., 1926, nr. 1, p. 9—10 ⟨Deleni fost Iugani⟩;

Neculce, *Letopisețul*, p. 377 ⟨casele fam. Cantacuzino⟩; *Cronica Ghiculeștilor*, p. 429 ⟨casele fam. Cantacuzino, în care a stat Grigore Ghica⟩ și p. 735 ⟨„*multe case frumoase*“ făcute de Iordache Cantacuzino⟩; *Extras din condica de familie a Cantacuzinilor din Moldova* („Arhiva“ — Iași 1902, p. 187) ⟨diata lui Iordache Canta, 1754⟩ casele lăsate lui Iordache Canta⟩; vezi și N. Iorga, *Studii și doc.*, VII. p. 181, 187, passim;

Gheorghiu Aurel, *Crucea domniței din Delenii Hîrlăului* (M. M., 1965, nr. 11—12, p. 667—669).

SCHITUL DELENI, com. Deleni, jud. Vaslui (Adormirea, ante 1809, fost metoh al episcopiei Roman; și bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A. B., 1931, p. 84 și 199 ⟨cat. 1809⟩; *Uricarul*, VI, p. 229—230 ⟨doc. 1828⟩.

DELENI, com. Hoceni, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, de vălătuci, 1812, rezidită 1897 și bis. Sf. Trei Ierarhi, 1836—1838).

Dicț. Rom., III, p. 97 și 99 ⟨două biserici din 1812 și 1836, fost schit⟩; AEH, 1935, p. 60, 1936, p. 61 și 1938, p. 77; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. LXXIV—LXXIX; *Documente*, XVI, vol. I, p. 343—344 ⟨la 1532, satul D. pe Bujor împărțit între proprietarii săi⟩; vezi și DRH, XIX, indice; *Doc. rel. agrare*, II, indice; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 133; VII, p. 226—229 și indice; RSIAB, 1933, p. 284.

DELENI, com. Helegiu, jud. Bacău (bis. de lemn din 1763, clădită de locuitori, reparată și redeschisă 1886).

B. O. R., XIV, 1890, p. 452; *Dicț. Rom.*, III. p. 98; AER, 1933, p. 132 ⟨bis. din 1912⟩.

DELENII DE JOS, vezi Golășei.

DELEȘTI, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809; bis. Buna Vestire, rezidită de banul Grigore Hrisoverghi, 1806).[17]

Uricarul, VI, p. 294 ⟨doc. 1815⟩; AEH, 1935, p. 109 ⟨bis. de vălătuci din 1806⟩; A. B., 1931, p. 204 ⟨cat. 1809; același sat?⟩; AEH, 1936, p. 111 și 1938, p. 175 ⟨bis. de lemn Buna Vestire — D. Vaslui, 1806⟩.

DEOCHEŢI, com. Moviliţa, jud. Vrancea (bis. Sf. Paraschiva, sec. XVIII)[18]. Vezi şi următorul.

G. B., 1965, nr. 3—4, p. 327 ⟨însemnare, sfîrşitul sec. XVIII⟩; A. B., 1931, p. 188 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 120; AER, 1936, p. 244 ⟨bis. din 1894⟩.

DEOCHEŢI — Covurlui[19] (bis. Sf. Gheorghe, ante 1809; la sfîrşitul sec. XIX, ruinată şi închisă). Vezi şi Drăguşeni.

A. B., 1931, p. 195 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 249; Bobulescu C., *Schiţă istorică a satelor Crucea de Sus, Crucea de Jos ...*, Buc., 1926, p. 75 ⟨însemnare, bis. Cuv. Paraschiva⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 436 ⟨sat al lui I. Greceanu⟩; *Documente*, XV, vol. II, p. 208—209 ⟨satul D. pe Sohului vîndut la ⟨1495⟩.

DERENEU — Orhei (bis. Adormirea, sec. XVIII, reclădită de răzeşi).

Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 18—20; Sava, *Doc. Orhei*, indice; RSIAB, 1931, p. 545 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 167; DRH, XIX, p. 516—517 ⟨la 1628, părţi ale lui Vlasie cămăraş⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 53 ⟨la 1425, „pustia“ Derenăuţi dată lui pan Stroici⟩; XVI, p. 106—107 ⟨la 1517, satul Dereni al lui Luca Arbore⟩.

DERSCA, jud. Botoşani (bis. sec. XVI, ante 1590; apoi bis. Sf. Voievozi, clădită 1806, pe locul unei bis. de lemn, de Petrache Cazimir şi soţia sa, Ruxandra, reparată 1892, cînd s-a înălţat şi clopotniţa; catapeteasma zugrăvită la 1813).

Documente, XVI, vol. III, p. 462; SCIA, 1967, nr. 1, artă plastică, p. 98 ⟨contract din 1813 pentru zugrăvirea catapetesmei⟩; Vezi şi M. M., 1970, p. 543; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 42—43; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 286—294 ⟨despre sat⟩; Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 43—54 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 107 ⟨bis. din 1810⟩; *Documente*, XVI, vol. II, p. 40 ⟨la 1554—1555, 1/2 sat dăruită m-rii Humor de Toader Bubuiog logofăt⟩; XVII, vol. III, p. 179 ⟨la 1614, parte de sat dată m-rii Solca⟩; DRH, XIX, p. 557—558 ⟨la 1628, satul era al m-rii Humor⟩; la p. 565—567 se spune însă că doar părţi de sat; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨al m-rii Humor⟩; *Uricarul*, VI, p. 275 ⟨la 1807, satul paharnicului P. Cazimir⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice);

Constantinescu D., *Zugravul şi catapeteasma bisericii din Dersca* (M. M., XLIV, 1968, nr. 11—12, p. 713—714) ⟨Publică contractul din 1813, prin care zugravul se obliga să facă catapeteasma „*asămine ca la Pomîrla*“⟩; Diaconescu Emil, *Zugravi de biserici necunoscuţi* (M. M., 1970, nr. 9—10, p. 543—544) ⟨acelaşi contract din 1813 pentru zugrăvirea catapetesmei bis. din Dersca „*întocmai ca la biserica de la Pomîrla*“⟩.

DESCULŢI — Trotuş (Bacău).

Documente, XVI, vol. I, p. 196—197 ⟨la 1522, sat al lui Tăbuci Mititelul şi al fratelui său⟩; vezi şi vol. II, p. 90—91 ⟨doc. 1555⟩; *Uricarul*, XIV, p. 364—369 ⟨hotărnicie, 1742⟩.

DIACONI — Tecuci (bis. Sf. Voievozi, 1842, ridicată pe locul uneia mai vechi; în ruină la 1936).
Dicț. Rom., III, p. 113; AER, 1936, p. 311.

DIENEȚ, com. Pîncești, jud. Bacău (bis. arsă de tătari ante 1713[20], reclădită 1873). Vezi și următorul.
— B.O.R., XIV, 1890, p. 119 ⟨bis. din 1876⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 116; AER, 1936, p. 145 ⟨bis. din 1872⟩.

SCHITUL DIENEȚ, — Tecuci (jud. Bacău?) (Diineț, sec. XVII[21], fost metoh al ep. Roman).
D. R., 1932, p. 33 ⟨doc. 1688⟩; A. B., 1931, p. 81 și 192 ⟨catagr. 1809, sch. Dîineț-Tecuci, Sf. Voievozi, metoh al episcopiei Roman⟩.

M-REA DE LA GURA DIENEȚULUI (sec. XV)[22]. Vezi și precedentul.

DILȚIGANI, vezi Cernați.

DIMĂCHENI (Dămăcheni, fost Căcăceni), com. Corlăteni, jud. Botoșani[23] (M bis. Adormirea, clădită de Isac Balica hatmanul ante 1612, reparată și făcut clopotnița, adăugat pridvor la 1842 de Profira Dimachi vorniceasa, născută Miclescu, catapeteasmă din 1834; bis. reparată 1867 și 1910[24]; curți boierești de la începutul sec. XVII, dispărute).
I. N., IV, 1924, p. 236—239 și 1933, p. 227 ⟨inscripții și pomelnic⟩; Ciocoiu C., *Locurile istorice din jud. Dorohoi*, p. 10—12; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 26—27; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 190—193 ⟨despre sat⟩; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 51—55 și indice; *Dicț. Rom.*, III, p. 117 ⟨pisanie, 1842⟩; SCIV, 1953, nr. 1—2, p. 428 ⟨despre săpăturile arheologice făcute în curtea bisericii⟩; *Documente*, XVII, vol. III, p. 209—210 ⟨la 1615, se spune că satul fusese al lui Balica hatman⟩; XVII, vol. V, p. 232—233 ⟨la 1623, dat de M. Barnovschi, cu curți, m-rii Solca⟩; vezi și DRH, XIX, indice; *Uricarul*, XXIII, p. 74—78 ⟨doc. 1623⟩; vezi și Costea Erast, *M-rea Solca*, p. 40, 205—207 și M. Costin, *Opere*, ed. V. A. Urechia, II, p. 537 ⟨curți boierești sec. XVII⟩; Stoicescu, *Dicționar*, p. 340—341 ⟨despre ctitor⟩.

DIMACIU, com. Suraia — Putna[25] (bis. Adormirea, ante 1809). Vezi și schitul Dumbrăvița, care are o bis. cu același hram.
A. B., 1931, p. 185 ⟨cat. 1809⟩.

DIMIDENI (Dămideni) com. Românești, jud. Botoșani[26] (bis. sec. XIX).
Documente, XVII, vol. IV, p. 46 ⟨la 1616, sat al m-rii Dragomirna⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1617 (p. 173—174); *Uricarul*, XVI, p. 207 ⟨la 1658, 1/4 sat a lui Toderașco Cantacuzino⟩; XXIII, p. 144—156 ⟨doc. 1641, sat al m-rii Dragomirna⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 276 ⟨al mitropoliei⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 65—66.

DINĂUȚI — Hotin (bis. de lemn din 1768).
Anuar 1922, p. 106.

DINGANI (fost Stolniceni sau Stolnici) — Neamț[27].

Documente, XVI, vol. IV, p. 47 ⟨la 1592, sat al m-rii Tazlău⟩; satul a mai fost întărit m-rii la 1593 (p. 79—80).

DINGENI, vezi Dăngeni.

DINGENI (Dăngeni) — Lăpușna (bis. Intrarea în biserică, de lemn, sec. XVIII, reclădită 1806).

ACMIB, I, 1924, p. 50—51 ⟨însemnări⟩; Boga, *Doc. bas.*, XI—XIII, indice (Dîngeni); RSIAB, 1929, p. 199—200 ⟨cărți vechi⟩; p. 352—353 ⟨cat. 1820⟩; Chiriță Ilie, *Despre satul Dîngeni* (A. B., 1934, p. 189—194) ⟨și inscripții, însemnări⟩; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 43 ⟨la 1528 satul lui Marco armaș⟩; Anuar 1922, p. 183.

DIOCHEȚI, vezi Deocheți.

DIȘCOVA (Dușcova) — Orhei (bis. de lemn Cuv. Paraschiva, sec. XVIII, reclădită de C. Milo, de lemn).

A. B., 1936, p. 74—76 ⟨hotărnicie, 1779⟩; RSIAB, 1931, p. 550, ⟨cat.⟩; DRH, indice; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 118 ⟨la 1582, 1/2 din sat a lui Isac Morozeanu diac⟩; Anuar 1922, p. 167.

DOAGELE, com. Dragomirești, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, 1820 sau 1840?, reparată 1884). Vezi și Porcăreț și Valea Hogii.

AEH, 1934, p. 76, 1935, p. 101, 1936, p. 112; *Dicț. Rom.*, III, p. 139 ⟨D. Șanțului și D. Vasiliu⟩.

M SCHITUL DOAMNA — Piatra Neamț (bis. Sf. Apostoli, construită după tradiție de o doamnă — Elena Rareș? — bis. reclădită c. 1790 de ieromonahul Mitrofan, catapeteasma din 1802; bis. restaurată 1921—1922; chiliile dispărute din 1864, cînd schitul a devenit bis. satului Doamna). Date D.M.I.

M-REA DOAMNEI, vezi Botoșani.

DOBÎRCENI, jud. Botoșani (bis. XIX).

Documente, XVII, vol. I, p. 146—147 ⟨la 1604, satul Dobrăceni, fost domnesc, dăruit lui Caraiman ceașnic⟩; vol. II, p. 43—44 ⟨la 1606, seliștea Dobrăcina — Iași a m-rii Probota⟩; XVII, vol. V, p. 178 ⟨la 1623, satul Dobriceni al lui D. Buhuș⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 198—199 ⟨despre sat⟩; Anuar 1930, p. 104 ⟨D. — Botoșani⟩.

DOBÎRCENI (Dobrăcini)[28], com. Mînjești, jud. Vaslui (bis. de lemn Cuv. Paraschiva, 1831).

Dicț. Rom., III, p. 143 ⟨bis. veche de 200 de ani⟩; A. B., 1931, p. 203 ⟨Dobărceni — Vaslui, la 1809 fără bis.⟩; AEH, 1934, p. 75—76, 1935, p. 101, 1936, p. 111, 1938, p. 175 ⟨bis. din 1831⟩.

DOBRENI, jud. Neamț (bis. de lemn Sf. Voievozi, fostă a satului Măscătești)[29].

Dicț. Rom., III, p. 145—146; Darie V., icon., *Monografia parohiei Dobrenii din com. Dobreni, jud. Neamț*, P. Neamț, 1913, 47 p.; B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—39 ⟨despre bis. de lemn⟩.

DOBRENI — Fălciu[30].

Dicț. Rom., III, p. 146 ⟨D. — Tutova⟩.

DOBRINEŞTI, com. Nicoreşti, jud. Galaţi (bis. Sf. Paraschiva ante 1809, reclădită 1845 de Arghir Guzgă şi Constantin Cap-Mare şi bis. Sf. Gheorghe, 1840, clădită de Ioniţă Ghelţ pe locul uneia mai vechi, de lemn).

A.B., 1931, p. 189 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 151 ⟨bis. din 1840 şi alta din 1845⟩; AER, 1936, p. 289—290 ⟨bis. din 1890⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 12—13 ⟨despre sat⟩.

DOBRONĂUŢI (Hăpăi) — Dorohoi (bis. de lemn Sf. Nicolae adusă din Satu Mare, 1764—1766, făcută de Nichitelea; apoi bis. din 1888—1892, care păstrează vechea catapeteasmă). Vezi şi Lunca-Dorohoi.

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 50—51; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 321 ⟨vechimea satului⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 260—261 ⟨la 1618 satul D. — Suceava al m-rii Dragomirna⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 154.

DOBRONĂUŢI — Suceava (bis. din 1828).

Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; Werenka D., *Topographie*, p 24—25; Anuar Bucovina 1923, p. 29.

DOBROTEŞTI — Putna (bis. Sf. Dumitru, ante 1809).

A.B., 1931, p. 182 ⟨cat. 1809⟩; B.C.I., VIII, p. 86 ⟨la 1765, satul lui Ioniţă Ruset banul⟩; *Uricarul*, VI, p. 286—287 ⟨doc. 1813⟩.

SCHITUL DOBROTVORUL — Tecuci (sec. XVIII, fost metoh al mitropoliei)[31].

Dicţ. Rom., III, p. 157.

DOBROVĂŢ — Vaslui (bis. de lemn Sf. Pantelimon — D. Moldoveni, 1797 şi bis. Sf. Gheorghe — D. Ruşi, sec. XVII, 1607?).

AEH, 1934, p. 76, 1935, p. 101, 1936, p. 111—112, 1938, p. 175—176; Patriche D., preot, *Istoricul bisericii Dobrovăţ-Ruşi din com. Dobrovăţ, jud. Vaslui* („Viitorul" — Iaşi, 1—15 ian. 1906, p. 14—15); Condurache Nicolae şi Nicolae Marinescu, *Monografia domeniului Dobrovăţ din jud. Vaslui. Cu două planuri şi mai multe figuri în text*, Buc., 1906, 80 p. (Ad-ţia Domeniului Coroanei); Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 405 ⟨doc. 1702, sat a lui Cîrstea serdar⟩.

M-REA DE PE DOBROVĂŢ (din Călugăreni, a lui Giurgiu călugărul, Schimbarea la faţă, sec XV)[32]. Vezi şi Călugăreni.

Gonţa A., *Două m-ri moldoveneşti din secolul al XV-lea de pe Valea Dobrovăţului dispărute* (M.M., XXXVI, 1960, 1—2, p. 121—123) ⟨istoric, cu doc.⟩.

M-REA DE LA OBÎRŞIA DOBROVĂŢULUI (a lui Ivan Damianovici, Coborîrea Sf. Duh, sec. XV). Vezi şi următoarea.

Gonţa Al., *Două m-ri moldoveneşti din secolul al XV-lea de pe valea Dobrovăţului dispărute* (M.M., XXXVI, 1960 nr. 1—2, p. 123—126).

M M-REA DOBROVĂŢ (Coborîrea Sf. Duh, construită de Ştefan cel Mare, 1503—1504, bis. zugrăvită de Petru Rareş, 1529; pivniţă de

piatră şi casele de deasupra ei făcute de Nicolae Racoviţă hatmanul, ante 1663, cînd s-a acoperit şi biserica cea mică[33]; turnul cu paraclisul Sf. Gheorghe, construit la 1743 de Macarie Hrisoverghi monahul cu ajutorul lui Ştefan Ruset mare paharnic şi al soţiei sale; bolniţa refăcută şi zugrăvită 1851 de arhimandritul Acachie din Rusciuc, egumenul m-rii, cu cheltuiala lui Pavel Stoianovici din Rusciuc; reparaţii la 1893 şi 1897; fostă metoh la m-rea Zografu, de la 1651. Se păstrează numeroase pietre de mormînt ale familiei Racoviţă-Cehan. M-rea a fost folosită ca închisoare la sfîrşitul secolului trecut, cînd era în ruină), m. Dobrovăţ, jud. Iaşi.

Ureche, *Letopiseţul*, p. 166 ⟨terminarea bis. de către Petru Rareş⟩; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 136—140 ⟨pisania, inscripţii, doc.1651 de închinare la Zografu⟩; *Eclaircissements sur la question des monastères Grecs situés dans les Principautés Danubiennes*, 1857, p. 78—80 ⟨doc. 1651, închinare la m-rea Zografu⟩; vezi şi *Cat. doc. mold.*, I—IV (indice); Iaţimirski A., *Slavianskaia i russkaia rukopisi v rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 863—865; Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 205—213 şi XVII, p. 419—421 ⟨inscripţii⟩; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 140 ⟨însemnare, 1677⟩; Ghibănescu G., *Surete*, VIII, p. 226 ⟨doc. 1663, despre diverse lucrări⟩; p. 332 ⟨pietre de mormînt ale fam. Cehan-Racoviţă⟩; *Cronica Ghiculeştilor*, p. 457 ⟨m-rea prădată, 1739⟩; A.B., 1931, p. 87 ⟨catagr. 1809⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, p. 86 ⟨moşiile m-rii⟩; Hurmuzaki, S. 1/5, p. 19 ⟨venituri, 1827⟩ şi 304—305 ⟨venituri, 1835⟩; „Zimbrul", 2 iulie 1851 ⟨moşiile m-rii⟩; *Uricarul*, VI, p. 103—104 ⟨moşiile m-rii la 1851⟩; RSIAB, 1933, p. 316 ⟨moşiile m-rii, 1812⟩;

Dicţ. Rom., III, p. 158 ⟨penitenciar în m-re⟩; Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 148—149 şi 168; Iorga N., *La m-rea Dobrovăţului* (F.D., 1907, p. 279—282); Mironescu Vl., *M-rile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 116—117); Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 46—47; Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, XVIII, 1925, p. 118—124); Idem, *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 271 şi 342) ⟨piatră de mormînt⟩; (vezi şi indice); Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 102, 107; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 127—131; Vătăşianu V., *Bolţile moldoveneşti. Originea şi evoluţia lor istorică*, Cluj, 1929 (extras din „Anuarul Inst. de istorie din Cluj", V); Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 265—266 ⟨despre m-re⟩; Idem, *Doc. Bogdan*, p. 369; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 291—292, 293, 294, AEH, 1934, p. 38—39, 1935, p. 44, 1936, p. 37—38 şi 165—168 ⟨inscripţii⟩ şi 1938, p. 42—43 şi 256—259; C.H., mai—iunie 1943, p. 21—22 ⟨despre restaurarea bisericii⟩;

Mihoci Gh., preot, *M-rea Dobrovăţ* (M.M., XI, 1955, nr. 10—11, p. 719—729) ⟨descriere, după G. Balş, despre pietrele de mormînt, obiecte, documente şi egumeni; inscripţii după N. Iorga⟩; *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 190—195 şi 422—423 ⟨descriere

sumară, planuri, foto⟩; Vătăşianu, *Istoria artei* (indice); Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice);

Ştefănescu I. D., *Les peintures du monastère de Dobrovăţ (Mélanges Diehl*, II, Paris, 1930, p. 181—196); Idem, *L'évolution*, p. 168; Idem, *L'évolution*, II; Idem, *L'art byzantine*, p. 95—113; Ulea Sorin, *Datarea ansamblului de pictură de la Dobrovăţ* (SCIA, 1961, nr. 2, p. 483—485) ⟨din 1529⟩;

Inscripţii Bucureşti, p. 598—599 ⟨epitaf 1506⟩ şi p. 709 ⟨epitrahil, c, 1504; şi bibliografie⟩; Turdeanu E., *La broderie religieuse*; Ştefănescu I. D., *Broderiile* . . . , în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 485, 497—498; *Cultura bizantină în România*, Buc., 1971, p. 128 ⟨epitaf⟩;

Turdeanu E., *Manuscrise slave*, p. 204—206 ⟨minei din 1504—1506⟩; Simedrea Tit, *Tetraevanghelul vistiernicului Mateiaş*, Buc., 1934, 28 p. (extras din B.O.R., LII, 1934) ⟨dăruit m-rii Dobrovăţ, 1535⟩;

Bodogae T., *Sf. Munte Athos*, p. 220; *Istoria artelor plastice*, I, p. 333—336 ⟨descriere arhitectură şi pictură⟩; Stoicescu N., *Monumentele Ţării Româneşti şi Moldovei acum un secol* (M.O., 1969, nr. 11—12, p. 920) ⟨descriere, 1871⟩; Gonţa Alexandru, *Domeniile feudale şi privilegiile mănăstirilor moldoveneşti în timpul domniei lui Ştefan cel Mare* (B.O.R., LXXV, 1957, nr. 5, p. 453) ⟨Prezintă privilegiile acordate m-rii Dobrovăţ⟩;

Grabar A., *Un cycle des „Capitales" chrétiennes dans l'art moldave du XVI-e siècle* („Jahrb. Österr. Byz.", XXI, 1972, p. 125—130) ⟨Despre pictura m-rii Dobrovăţ.⟩

DOBRULEŞTI — Suceava[34]. Vezi şi Boureni.

Dicţ. Rom., III, p. 159 ⟨D. — Boureni⟩; DRH, XIX, indice ⟨D.= Cristeşti].

M-REA DOBRUŞA — Soroca (bis. de lemn clădită de monahul Ioasaf, 1772; bis. Sf. Nicolae, clădită cu ajutorul lui Toma Cozma de monahul Gherontie; bis. din cimitir, construită de Filadelf arhimandritul pe locul unei bis. din 1785).

RSIAB, 1919, p. 37—38; Ghibănescu Gh., *Banul Toma Cozma* (RSIAB, 1934, p. 109—110) ⟨însemnări⟩; Tomescu C. N., *Însemnări pe cărţile m-rii Dobruşa* (A.B., 1929, nr. 1, p. 59—61) ⟨sec. XVIII — începutul sec. XIX⟩; Lovin Ghicherie, *Acte de la m-rea Dobruşa* (A.B., 1929, nr. p. 90—99) ⟨1517—1825⟩ şi 1930, nr. 1, p. 111—117 ⟨şi listă de stareţi⟩; A.B., 1930, p. 262—263 ⟨descriere, 1820⟩; 1932, p. 286; Anuar 1922, p. 2; Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 13 ⟨1794⟩; *Documente*, XVI, vol. I. p. 244 ⟨la 1527 satul m-rii Probota⟩;

Laiu Eugenie, *M-rea Dobruşa. Documente* („Luminătorul", 1926, nr. 1, p. 22—27) ⟨condica m-rii din 1813, doc. despre sat⟩; „Luminătorul", 1926, nr. 19—20, p. 78—79 ⟨doc. 1794⟩; Berechet Şt., *Mânăstirile*, în vol. *Basarabia. Monografie*, Chişinău, 1926, p. 218, unde se citează şi

Zaşciuc, *Reg. Basarabiei,* II, p. 225—228; Arbure Z.C., *Basarabia în sec. XIX, p. 332—334* ‹istoricul m-rii›;

Mihail Paul, *Două manuscrise inedite din secolul al XVIII-lea* („Romanoslavica“, X, 1964, p. 465—466) ‹O copie a „Divanului“ de D. Cantemir aflată la m-rea Dobruşa, 1809›.

DOCANI, com. Vinderei, jud. Vaslui[35] (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

Antonovici, *Doc. bîrlădene,* p. 184—185 ‹doc. 1765, parte de sat al lui Lupu Costachi banul›; vezi şi p. urm.; A.B., 1931, p. 201 ‹cat. 1809›; AEH, 1934, p. 61, 1935, p. 80, 1936, p. 85—86, 1938, p. 128 ‹bis. nouă›; C.H., ian. 1941, p. 14 ‹bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940›; *Dicţ. Rom.,* III, p. 160.

DOCOLINA — Iaşi (ratoş sau han, construit la 1825 de Alecu Greceanu).

Ghibănescu, *Ispisoace,* V/1, p. 199—201 ‹doc. 1825 despre han›. p. 179 ., urm. ‹despre numele satului şi doc.›; vezi şi indice;

Ghibănescu, *Ispisoace,* I/2, p. 238 şi II/1, III/1 şi 2 indice ‹sat al lui Fortună sluger, apoi al lui N. Buhuş›; Iorga N., *Studii şi doc.,* V, passim ‹doc.›; *Dicţ. Rom.,* III, p. 161 ‹D. — Fălciu›; Platon Gh., *Populaţia oraşului* („Carpica“, III, 1970, p. 5—32+tabele).

SCHITUL DODĂNEŞTI (fost lîngă Lieşti) — Tutova.

Alexandrescu Gogu-Galex, *Schitul Dodăneştilor* (P.T., V, 1942, p. 200—202 şi 301—305 şi VI, 1943, p. 81—84) ‹legenda schitului, cu un spătar numit Liescu?; ruine lîngă Lieşti›.

DODEŞTI, com. Viişoara, jud. Vaslui (bis. Adormirea, de vălătuci, 1825 sau 1845).

Dicţ. Rom., III, p. 162; AEH, 1935, p. 60, 1936, p. 62 şi 1938, p. 77—79; Costăchescu M., *Doc. Ştefan,* p. 196 ‹despre sat›; Ghibănescu, *Surete,* VII, p. CXXXIII—CXXXV şi 184—187 ‹fost sat al fam. Costache›.

DOFTEANA, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Nicolae, clădită de locuitori, 1788 sau 1772, în stare rea la 1890; bis. nouă de zid, Adormirea[36] şi bis. catolică din 1861).

A. B., 1931, p. 179 ‹catagr. 1809›; B. O. R., XIV, 1890, p. 377; *Dicţ. Rom.,* III, p. 163—164 ‹bis. din 1788 şi una catolică din 1861›; AER, 1936, p. 176.

DOLHASCA, jud. Suceava (fost Ilieşti).

Dicţ. Rom., III, p. 167 ‹bis. din 1877›; Iorga N., *Inscripţii,* f. I, p. 62.

DOLHENI — Fălciu (bis. Adormirea, construită la 1775 de Ioan Gafencu căpitan, pridvorul şi clopotniţa adăugate la 1795 de Dumitraşco Gafencu, care a acoperit şi bis. cu şindrilă[37]; bis. refăcută 1857).

Ghibănescu Gh., *Ştiri despre Dolheni pe Idrici (Acte, inscripţii şi notiţe)* (I. N., 1924, p. 278—280) ‹pisania, însemnări şi despre fam. Gafencu›; Idem, *Naimire de preoţi şi dascăli la Dolheni (ibidem,* p. 287—

288) ⟨din sec. XVIII⟩; AEH, 1934, p. 48, 1935, p. 64; *Dicț. Rom.*, III, p. 168 ⟨bis. refăcută 1857⟩; C. H., ian. 1941, p. 13 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; RSIAB, 1933, p. 283.

DOLHEȘTI — Fălciu[38] (bis. din 1740).

Dicț. Rom., III, p. 169; RSIAB, 1933, p. 283.

DOLHEȘTII MARI, jud. Suceava (M bis. Cuv. Paraschiva, construită de Șendrea, portarul de Suceava, ante 1481)[39].

Documente, XV, p. 132 ⟨doc. 1490 amintind bis.⟩; XVI, vol. I, p. 9—10 ⟨la 1502, satul vîndut de urmașii lui Șandru portar lui Isac vistier⟩; vol. II, p. 55—56 ⟨la 1554, întărit nepoților lui Isac vistier⟩ (în vol. I, p. 245 se spune că satul D. pe Șomuz fusese dat la 1528 m-rii Neamț de Nichifor monah); vol. II, p. 157 ⟨la 1561, satul dat schimb m-rii Probota de Zbiarea postelnic⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1575 (vol. III, p. 55); 1584 (p. 266);

Zotta S., *Note cu privire la neamul lui Șendrea, portar de Suceava, cumnatul lui Ștefan cel Mare* („Arhiva gen.“, II, 1913, p. 70—75) ⟨doc. despre sat⟩; vezi și Stoicescu, *Dicționar*, p. 286—287; Ureche, *Letopisețul*, p. 101, 105; Iorga N., *Inscripții*, f. I, p. 62—63; *Dicț. Rom.*, III, p. 170; Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare*, p. 63; Ciurea V., *Călăuza jud. Fălticeni*, Fălticeni, 1924, p. 55;

Balș G., *Bisericile lui Ștefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 124—129); Idem, *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 342); Idem, *Chenarele ferestrelor din Dolheștii Mari* (BCMI, XXII, 1929, p. 162—164) ⟨lucrate probabil de meșteri armeni de la Mangup⟩; Balș G., *Influences arméniennes;* Tempeanu V., *Album Fălticeni*, p. 8—9 ⟨desen⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 19 ⟨despre sat⟩; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 238, 243, 245—246; Ștefănescu I. D., *l'évolution*, II; *Repertoriul monumentelor lui Ștefan cel Mare*, p. 204—206, 246—257, 273 ⟨descriere sumară, pietre de mormînt⟩;

Gonța Al. I., *O problemă de geografie istorică. Locul unde s-a dat bătălia dintre Ștefan cel Mare și Petru Aron* („Studii“, XI, 1958, nr. 6, p. 189—201) ⟨la Dolhești, satul lui Șendrea⟩; Vătășianu, *Istoria artei* (indice); Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); *Istoria artelor plastice*, I, p. 303—305 ⟨descriere⟩;

Ulea Sorin, *Prima biserică a m-rii Putna (Contribuție la studiul fazelor de dezvoltare a arhitecturii medievale românești* (SCIA, artă plastică, 1969, nr. 1, p. 35—63) ⟨și despre bis. din Dolhești⟩.

Grigoraș N., *Date și observații asupra unui vechi monument de artă feudală din Moldova (Dolheștii Mari)* (BMI, 1972, nr. 1, p. 40—44) ⟨Crede că biserica exista la începutul sec. XV, fiind probabil o bis. romano-catolică restaurată în a doua jumătate a sec. XIV⟩.

DOLHEȘTII MICI (Gioseni) — Suceava (bis. Sf. Nicolae, 1833, clădită de locuitori).

Dicț. Rom., III, p. 170.

DOLINENI — Hotin (bis. Adormirea, sec. XVIII).
Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 92.

DOLJEŞTI, jud. Neamţ[40] (M schitul Sf. Troiţă, construit de Vasile Roset hatmanul şi ieromonahul Dionisie Hudici, 1765—1774[41]; fostă bis. de lemn ante 1754; reparată 1856, 1884, 1910, 1928).

Documente, XV, p. 6 ‹la 1479, satul D. la gura Albîei al lui Dabija pîrcălab›; XVI, vol. I, p. 473 ‹la 1546, întărit urmaşilor lui Dajbog›, p. 592 ‹la 1550, al urmaşilor lui Cupcici›; III, p. 126—127 ‹la 1579—1582, era al Anghelinei Goia›; XVII, vol. V, p. 5—6 ‹la 1621, vîndut lui C. Batişte paharnic şi apoi răscumpărat de D. Ştefan›; vezi şi p. 26—27 şi DRH, XIX, indice; *Doc. rel. agrare*, II, indice ‹parte a m-rii Doljeşti›; *Aşezări din Moldova*, p. 286 ‹descoperirile arheologice›;

Inscripţii, (I. N., IV, 1924, p. 235); R. I., 1925, p. 228—229 ‹inscripţie, însemnări›; Marinescu Iulian, *Două documente relative la schitul Doljeşti — Roman* (B. C. I., VIII, 1929, p. 59—65) ‹1761—1765, aşezămînt›; Bianu I., *Catalogul manuscriptelor româneşti*, I, p. 406 ‹însemnare, 1809›; A. B., 1931, p. 175 ‹cat. 1809›; Hurmuzaki, S. I/5, p. 225—227 ‹la 1835, m-re de categoria III-a›; Al. R., 1840 ian. 14 ‹şcoală la m-rea Doljeşti›[42]; *Dicţ. Rom.*, III, p. 171 ‹fostă m-re›;

Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 269—273 şi indice; AER, 1936, p. 102—103; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, p. 221;

Vasilescu Ath., preot, *M-rea Doljeşti* (LAR, 1900—1901, p. 393—399); Mironescu A., *M-rea Doljeşti* (B. O. R., XXIV, 1900—1901); Vasilescu Ath., *Monografia mînăstirei şi comunei Doljeşti din jud. Roman. Studiu istoric şi critic*, Roman, 1930, 215 p.+ 18 pl.+ 1 ‹istoricul, averea şi egumenii m-rii; cărţile vechi, însemnări şi inscripţii, obiecte de cult; monografia comunei Doljeşti, populaţia şi ocupaţiile sale; despre şcoală şi biserică Sf. Treime: obiceiuri şi legende; graiul şi portul etc›. Recenzia lui Scriban arhim., B. O. R., 1930, p. 780—795;

Bulat T. G., *O ctitorie tîrzie: m-rea Doljăşti — Roman* (M. M., 1965, nr. 11—12, p. 611—629) ‹istoric documentat; publică şi aşezămîntul din 1765, publicat şi de I. Marinescu; biserica urma să se construiască după „*făptura*" aceleia de la Fîntînele›; B. Of., 1849, p. 100 ‹arendarea moşiilor m-rii›; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 289 şi urm. ‹diverse doc. ref. la m-re›; Rosetti R., *Familia Rosetti*, I, indice;

Diaconescu Emil, *Vechi drumuri moldoveneşti. Contribuţii în legătură cu luptele lui Ştefan pentru ocuparea tronului* („Lucrările Soc. geografice D. Cantemir", 1939, p. 128—139) ‹crede că lupta de la Doljeşti s-a dat de fapt la Joldeşti›; Rosetti Radu, *Despre unele precizări recente a locurilor bătăliilor de la Doljeşti, Vaslui şi Scheia*, Buc., 1934, 9 p. (din AARMSI, s. III, t. XV, 1934, mem. 5, p. 107—116).

DOLJOC — Hotin (bis. sec. XVIII).
Moldavia v epohu feudalizma, I, p. 356—357 ‹la 1619, satul lui Lupu logofăt›; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 91.

DOLNA — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită 1816—1820 de căminarul Zamfirachi Ralli).

RSIAB, 1929, p. 361 ⟨cat.⟩; A. B., 1937, p. 53—54 ⟨descriere bis.⟩; Anuar 1922, p. 94; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 172 ⟨sat al fam. Ralli⟩; B. O. R., 1934, p. 191 ⟨însemnare, 1777⟩.

DOLNICENI — Dorohoi[43]. (bis. sec. XIX). Vezi și Brăteni.

Documente, XVI, vol. III, p. 54 ⟨la 1575, 1/2 din sat a strănepoților lui Miroslav⟩; Iorga N., *Documentele moșiei Dolniceni, ținutul Dorohoi (Studii și doc.*, VII, p. 152—155) ⟨1720—1827⟩; vezi și *ibidem*, V, p. 243 ⟨la 1745, al fam. Sturza⟩; XVI, p. 291—295, 410 și urm. passim; *Dicț. Rom.*, III, p. 184.

DOMNEȘTI, com. Pufești, jud. Vrancea[44] (M bis. Adormirea a lui Eustratie vodă Dabija, 1661—1664, refăcută în parte 1741; și casele familiei Dabija, sec. XVII, dispărute).

Brătulescu Victor, *Inscripții și însemnări din biserici* (G. B., 1966, nr. 7—8, p. 635—636) ⟨din 1741⟩; Kogălniceanu, *Cronici*, II, p. 29—31 ⟨despre prinderea lui Gh. Duca⟩; Neculce I., *Letopisețul*, ed. I, Iordan, ed. II-a, p. 77 și urm. ⟨despre prinderea lui G. Duca de către podghiazurile polone⟩; A. B., 1931, p. 187 ⟨catagr. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 188—189 ⟨și ruinele casei domnești⟩;

Lascu, Viorica, *Documente inedite privitoare la situația țărilor române la sfîrșitul sec. XVII* („Anuarul Inst. de istorie", Cluj, 1969, p. 259) ⟨descriere Domnești, 1688, și despre „palatul" de lemn al lui G. Duca⟩;

Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 225—227 și indice; AER, 1936, p. 245 ⟨bis. din 1775⟩;

Haret Spiru, *Carte de hotărnicie a moșiei Domnești din jud. Putna, a d-nei Jeanne Xantho*, Buc., 1900, 12 p. ⟨se reproduc și doc. mai vechi⟩; Sulzer, *Geschichte*, I, p. 389; C. I., 1932—1934, p. 292—293 (doc. 1631, aici avea ocină Dabija staroste, socrul lui Gh. Duca⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 232 ⟨sat al lui C. Razu⟩; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32 + tabele).

DORNA, jud. Suceava (bis. sec. XVIII). Vezi și Vatra Dornei.

Kirileanu G. T., *Hotărnicia răzeșilor dorneni, 1800—1801*, Piatra Neamț, 1941 (extras din „Apostolul", 1941. p. 1—12); Bulat T. G., *O danie domnească urmată de o insurecție țărănească în munții Sucevei și o jurisprudență a divanului Moldovei în anul 1810* (A. B., III, nr. 3); Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 3—11 ⟨doc. despre Dorna, Șarul și Păltinișul⟩; Istrate Corneliu, *Lupta țăranilor dorneni împotriva stăpînirii boierești* (AIIAI, 1972, p. 191—204) ⟨despre lupta satelor Dorna, Șarul și Păltinișul pentru a-și apăra moșia în primele decenii ale sec. XIX⟩; M. C., 1915, p. 38—41 ⟨doc. 1809, moșie dată de Al. Ipsilanti lui Gh. Leondari serdar⟩; *Uricarul*, IX, p. 7—9 ⟨pricină pentru sat, 1835⟩; Ștefanelli T. V., *Documente din vechiul ocol al Cîmpulungului moldovenesc*, Buc., 1915, passim; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); Idem, *Noi docu-*

mente cîmpulungene, 1929 (indice) ⟨vezi îndeosebi p. 34, doc. 1762, bis. domnească⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 25—26; *Dicț. Rom.*, III, p. 194—197 ⟨istoricul localității⟩.

DORNA VATRA, vezi Vatra Dornei.

DORNEȘTI, jud. Suceava. Vezi și Durnești (același?)

Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 457—458; Werenka D., *Topographie*, p. 26 (acesta? sau r. Rădăuți?); B. C. I., VIII, p. 86 ⟨la 1765 satul lui Andrei Ruset logofăt⟩.

DOROBANȚI — Botoșani.

Constantinescu A. I., *Comuna Dorobanți (Schiță monografică)* (R. M., VI, 1927, nr. 1—3, p. 43—46, nr. 4—5, p. 28—32, nr. 6—7, p. 30—33), *Dicț. Rom.*, III, p. 198 ⟨sat din 1870⟩.

DOROHOI, jud. Botoșani[45].

Hurmuzaki, I/2, p. 485 ⟨despre transformarea tîrgului în cenușă la 1509⟩; Ureche, *Letopisețul*, p. 140, 141, 142 ⟨orașul prădat de poloni, 1509 și tătari, 1510, 1513⟩; *Catalogul doc. moldovenești*, I—IV (indice) ⟨doc. despre tîrg⟩;

E. H. Weissmantells Dagbok, Stockholm, 1928, p. 228 ⟨legenda orașului, 1713⟩; Iorga N., *Hotarul Dorohoiului (Studii și doc.*, XIX, p. 7—10) ⟨din 1753⟩; vezi și p. 25 ⟨pecetea tîrgului⟩; Sulzer, *Geschichte*, p. 412 ⟨despre oraș⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, I, p. 62—63 ⟨despre oraș și bis. domnească⟩; *Uricarul*, XXIV, p. 311—312 ⟨descriere Boscovich⟩;

Iorga N., *Drumuri și orașe*, p. 182—184 ⟨descriere⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 3—15 ⟨istoricul orașului și despre biserici⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 209—211 ⟨și inscripție, bis. Sf. Nicolae⟩;

Ghibănescu G., *Dorohoiul. Studiu și documente*, Iași, 1924 (*Surete*, vol. XII) ⟨schiță istorică a orașului, p. I—XXXVI și documente, p. 1—115; consideră că numele este de origine salvă, de la droga = drum⟩ (prezentarea lui N. Iorga, R. I., 1924, p. 142 și a lui V. Bogrea, „Anuarul Inst. de istorie“, Cluj, III, 1924—1925, p. 713—714); Urzică Dimitrie, *Sate și tîrguri de pe înaltul podiș al Dorohoiului*, Buc., 1928, 70 p. ⟨un istoric al orașului și despre regiunea din jur⟩; Giurescu C. C., *Ist. rom.*, II/2, p. 411, 449—450 ⟨despre vechimea și numele orașului de la dorog =drag⟩;

Șerban C., *Aspecte din lupta orășenilor din Țara Românească și Moldova împotriva asupririi feudale ....* („Studii“, 1961, nr. 3, p. 641) ⟨despre lupta orășenilor pentru moșia tîrgului⟩[46]; *Așezări din Moldova*, p. 237—238 ⟨descoperirile arheologice⟩; Ciurea D., *Noi considerații privind orașele și tîrgurile din Moldova în secolele XIV—XIX* (AIIAI, VII, 1970, p. 25 și urm. și 47 și urm.) ⟨despre vechimea și evoluția tîrgului⟩;

Nandriș Gr., *Notes on East European toponymy and some reminiscences of Petar Skok* („Slavonic and East European Review“, 1958, p. 497—502) ⟨despre originea slavă a numelui Dorohoi⟩;

Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+ tabele); Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 221—223.

— HANURI[47].

— ȘCOALA VECHE.[48]

— CASE VECHI.[49]

— M BISERICA ADORMIREA — Vîrgolici (de lemn, construită la 1779, catapeteazma făcută la 1794 de Tănase șoltuzul, Onofrei Brai, preotul Atanasie Chirilă și alții, bis. reparată 1895—1899 și 1969), str. Grigore Ghica vodă, nr. 35.

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p 8—11 ⟨inscripții, istoric⟩ B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59 și 1973, nr. 4, p. 31—33.

— BISERICA ARMENEASCĂ.

Siruni H. Dj., *Bisericile armene din țările române*, p. 18.

— M BISERICA DOMNEASCĂ (Sf. Nicolae, construită de Ștefan cel Mare, 1495, zugrăvită de Ștefăniță voievod, 1522—1525; se păstrează pictura originală, care este considerată una din cele mai reprezentative creații ale picturii moldovenești din sec. XVI; catapeteasma făcută de preoți și negustori, 1795; clopotnița construită la 1868[50] și cu piatra scoasă de la curțile domnești ale lui Ștefan cel Mare; cafasul pentru cor făcut la 1883; diverse reparații mici la 1888 și 1892, cînd s-a spălat pictura).

Dicț. Rom., III, p 209—210 ⟨pisania⟩; Ghibănescu G., *Surete*, XII, p. VIII [pisania, 1495⟩ și p. 98 [doc. 1720]; B.O.R., 1964, nr. 3—4 p. 385 ⟨însemnare, sec. XVII⟩; BCMI, I, 1908, p. 172; Ciocoiu C., *Bis. Sf. Nicolae din Dorohoi zidită de Ștefan cel Mare, domnitorul Moldovei;* Dobrescu N., *Istoria bis. sec. XV*, p. 165; Mironescu Vl., *M-rile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare* (J.L. V, 1908, p. 112—113); Odobescu Al., *Opere* vol. III, ed. Minerva p. 152—153; Idem, *Heraldica națională. Patrupedele androcefale figurate în monumente și originea lor* (C.L., XLII, 1908, nr. 5, p. 498—500); B.F.O., 1855, p. 210 ⟨despre prădarea bis.⟩;

Ciocoiu C., *Locurile istorice din jud. Dorohoi*, p. 4—10 ⟨inscripție, descriere⟩; Chiriac C. D., *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare*, p. 35—36; Balș G., *Bisericile lui Ștefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 36—42) și indice; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 106—109, 112, 163—165 și pl. III; Balș G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 22, 105); Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 101;

Ștefănescu I. D., *L'évolution*, p. 86, 91—99, pl. XXIX; Idem, *L'evolution*, II; Constantinescu-Iași P., *Decorația bisericilor moldovenești* („Luminătorul", 1929, nr. 6, p. 49); Lehner I., *Der Wolbungsbau in der Moldau;* Ionescu Gr., *Istoria*, p. 236, 257; *Repertoriul monumentelor lui Ștefan cel Mare*, p. 114—123 ⟨descriere sumară, planuri, foto⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, I, indice;

Furtună D., *Bis. Sf. Nicolae din Dorohoi* (M.M., XXXVII, 1961, nr. 9—12, p. 683—692) ⟨descriere, inscripție, grafite, istoricul bisericii⟩;

Bis. domnească cu patronul Sf. Ierarh Nicolai din Dorohoi, Dorohoi; Vătăşianu, *Istoria artei* (indice); Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice);

Ulea Sorin, *Datarea ansamblului de pictură de la Sf. Nicolae — Dorohoi* (SCIA, 1964, nr. 1, Artă plastică, p. 69—79) ⟨din 1522—1525⟩; Voinescu Teodora, *Portretele lui Ştefan cel Mare în arta epocii sale*, în vol. *Cultura moldovenească în vremea lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 475;

Documente de arhitectură, nr. 8, pl. 14—21; *Istoria artelor plastice*, I, p. 324—329, 360, 361 ⟨descriere arhitectură şi pictură⟩; Garidis Miltos, *Contacts éventuels entre la peinture de la Grèce du Nord et de la Moldavie, à la fin du XV-e siècle*, în *XIV-e Congrès international des études byzantines, Bucarest, 6—12 Septembrie 1971. Resumés — Communications* p. 141—143 ⟨Despre pictura bis. din Dorohoi⟩.

— BISERICA DE LEMN NAŞTEREA MAICII DOMNULUI.

Ciocoiu C., iconom, *Bisericuţa de lemn din Dorohoi cu hramul Naşterea Maicii Domnului*, Dorohoi, 1910, 7 p.

DOROŞCANI, com. Popeşti, jud. Iaşi (bis Sf. Nicolae sec. XVII; reclădită 1857; bis. Sf. Voievozi, clădită de Toader Balş, 1785[51]; curţi boiereşti sec. XVII).

Documente, XVII, vol IV, p. 168—169 ⟨doc. 1617 de împărţire a satului între fiicele lui Alexa postelnic⟩; vezi şi V, p. 109 (1622); *Uricarul*, XIX, p. 266—271 ⟨doc. 1813, 1/2 moşie vîndută lui Şerban Negel spătar⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 131 ⟨despre prădarea bis., 1821⟩; Anuar 1930, p. 78; *Aşezări din Moldova*, p. 190 ⟨descoperiri arheologice⟩; Neculce, *Letopiseţul*, p. 97 ⟨curţi boiereşti arse de poloni, 1686⟩; I.N., fasc. I, p. 147 ⟨însemnare, 1675⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 211 ⟨bis. din 1785⟩.

DOROŞCĂUŢI — Cernăuţi.

Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨sat al fam. Iamandi şi Mustaţă⟩; Idem, *Familia Onciul*, indice; Werenka D., *Topographie*, p. 26; Anuar Bucovina 1923, p. 29.

DRACŞANI, vezi Draxini.

SCHITUL DRAGA — Neamţ. Vezi şi Cozla (acelaşi).

ALPR, 1935—1936, p. 139 ⟨menţiune, 1830⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 311 ⟨bis. de lemn⟩.

DRAGOMIREŞTI — Lăpuşna.

Documente, XVI, vol. IV, p. 183—184 ⟨la 1597, satul lui Nicoară uricar⟩; Ghibănescu, *Surete*, XXIV, p. 128—129 ⟨la 1811, părţi de sat ale fam. Kogălniceanu⟩.

DRAGOMIREŞTI, jud. Neamţ[52] (bis. sec. XVII).[53] Vezi şi Hrişcani.

I.N., 1926—1927, p. 271 ⟨doc. 1643, părţi de sat ale lui N. Ureche⟩; *Uricarul*, XXV, p. 38—40 ⟨hotărnicie, 1646⟩; p. 147—148 ⟨doc. 1729⟩; vezi şi p. urm., îndeosebi p. 201—203 ⟨împărţirea satului, 1775⟩; Balş G., *O piatră de mormînt de la Dragomireşti* (BCMI, XXVI, 1933, p. 94) ⟨din 1678⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 220; B.C.I., VIII, p. 89 ⟨la 1767 parte a lui Ilie Ruset⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 287 ⟨descoperirile arheologice⟩.

DRAGOMIREŞTI — Roman[53bis] (m-re ante 1407, cînd sînt amintiţi călugării din Dumbravă). Vezi şi precedentul. În evidenţele D.M.I. este trecută o bis. M de lemn Intrarea în biserică la D. — Bacău, construită în sec. XVIII, c. 1776, reparată la 1872, cînd i s-a făcut temelia de piatră; în stare „*foarte rea*" la 1909; reparată după aceea).

Grigoraş-Caproşu, *Biserici din Moldova*, p. 57—58 ⟨despre vechimea m-rii⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 294—295 ⟨la 1458, sat al episcopiei de Roman⟩; vezi şi XV, p. 93—94 ⟨doc. 1488⟩.

DRAGOMIREŞTI (bis. sec. XVI, ante 1528).

Documente, XVI, vol. I, p. 252 ⟨bis. din sat amintită cu ocazia unei vînzări de pămînt, 1528⟩; vol. IV, p. 272—273 ⟨la 1599, 1/4 din D. pe Smila al lui Calin mare vătag⟩.

DRAGOMIREŞTI, jud. Vaslui (bis. de lemn Intrarea în biserică,1776—1777).[54]

A.B., 1931, p. 198 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 61, 1935, p. 80—81, 1836, p. 86, 1938, p. 129; *Dicţ. Rom.*, III, p. 221.

DRAGOMIREŞTI, vezi Mitocu Dragomirnei.

M M-REA DRAGOMIRNA (bis. mică din cimitir, Sf. Ioan Bogoslovul, Sf. Ilie şi Sf. Enoh, construită la 1602[55]; bis. mare, Coborîrea Sf. Duh, construită de mitropolitul cărturar Anastasie Crimca şi de Lupu Stroici mare logofăt, 1608—1609[56]; zidul înconjurător, construit de Miron Barnovschi, 1627, lucrările terminate de egumenul m-rii la 1635[57]; m-rea reparată în sec. XVIII, ante 1762; chiliile din partea de nord-vest a curţii construite la 1843—1845; egumenia şi paraclisul Sf. Nicolae restaurate 1846; biserica impresionează prin înălţimea şi podoabele sale exterioare, iar zidurile par ca de cetate; mari lucrări de restaurare a m-rii au avut loc în anii 1961—1970, cînd s-au marcat etapele de construcţie), jud. Suceava.

Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 35 ⟨însemnare 1609, m-rea nou zidită⟩; M. Costin, *Opere*, p. 94, 103 ⟨m-rea începută de Anastasie Crimea şi terminată de Barnovschi⟩; Melchisedec, *O vizită*, p. 302—308 ⟨inscripţii, descriere⟩; Melchisedec, *O vizită*, (RIAF, I, 1883, vol. II, p. 67—74) ⟨descriere, cărţi vechi, inscripţii⟩; Kozak, *Inschriften*, p. 11—25; Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 12; Iorga N., *Inscripţii* (R.I., XVIII, 1932, p. 272); Berechet Şt., *Importanţa însemnărilor slavo-române de pe manuscrisele vechi*, în vol. *Omagiu prof. I. Bărbulescu* („Arhiva", 1931, p. 449—458); idem, *Picături mărunte*, p 89 ⟨însemnare, 1615⟩; Dan Dimitrie, *Cronica episcopiei de Rădăuţi*, Viena, 1912, p. 214—215 ⟨inscripţie, 1602⟩;

Pippidi D., *Provenienţa inscripţiei greceşti de la m-rea Dragomirna* (SCIV, VIII, 1957, nr. 1—4, p. 125—135) ⟨decretul lui Epicratos, găsit la m-rea Dragomirna, provenit de la Histria⟩; Vezi şi idem, *Contribuţii la istoria veche a României*, ed. II-a, Buc., 1967, p. 107—119; Lambrino

Scarlat, *Le décret en l'honneur de l'arhitecte Epicratès*, în *Mélanges Ad. Coelho*, II, 1950, p. 169—177 ⟨despre inscripţia de la Histria dusă la m-rea Dragomirna⟩;

Uricarul, XIV, p. 100—103 ⟨doc. 1637, m-rea nou zidită⟩ şi XVIII, p. 380—387; *Istoriceskie sviazi narodov SSSR i Rumânii v XV — naceale XVIII v. Relaţiile istorice dintre popoarele URSS şi România în veacurile XV — începutul celui de al XVIII-lea*, I, Moscova, 1965, p. 276 ⟨doc. 1628, cerere de icoane pentru m-rea Dragomirna⟩; Ghibănescu G., *Surete* IV, p. 126 şi *Uricarul*, XXIII, p. 237 ⟨doc. 1654, despre prădarea m-rii⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XI, p. 78 ⟨doc. 1680 despre lucrările făcute de Gavriil hatmanul⟩; Iorga N., *Doc. Callimachi*, I, p. 456 ⟨doc. 1762, m-rea fiind *„părăsită şi stricată"*, F. Catargiu o făcuse *„iarăşi cum au fost"*⟩; Bianu I., *Catalogul manuscriptelor româneşti*, III, p. 178 ⟨însemnare 1763⟩; Iorga N., *O descriere de prădăciune tîlhărească la m-rea Dragomirna în 1759* (R.I., XX, 1934, p. 49—68); N⟨istor⟩ I.I., *Însemnări vechi găsite în turnul m-rii Dragomirna* (C.C., VII, 1931—1932, p. 467—468) ⟨despre reparaţia sa la 1854⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 27—28; *Catalogul doc. mold., I—IV*, indice; T. Bălan, *Doc. bucovinene* (indice);

Sion G., *Locurile sînte din Bucovina* („Rev. română", 1862, p. 208); Pumnul A., *Moşiile mănăstireşti*, p. 115—117; Melchisedec episcopul, *O vizită la cîteva mănăstiri şi biserici antice din Bucovina* (*Analele Acad. Rom.*, secţ. II, s. II, t. VII, 1884—1885, p. 282—291); *Opisanie monastărei i neakotorăh ţerkovei v Bukovine* („Candela", 1888, p. 458—460); *Fondul religionariu gr. or. al Bucovinei* („Candela", 1889, p. 751—754); RSIAB, 1925, p. 82 ⟨m-rea la 1874⟩; A.A., 1891, nr. 2, p. 37—41 şi nr. 4, p. 80 ⟨relevee şi descriere biserică⟩; Melchisedec, episcop, *M-rea Dragomirna* (A.A., II, 1891, nr. 9, p. 154—157); Romstorfer K., *Der Kirchenbauten in der Bukovina*, Viena, 1896, 32 p. (extras din „Mitteillungen", 1894—1896); Zachariewicz, *Klosterkirche zu Dragomirna* („Mitteilungen", 1899, p. 113—118) ⟨descriere, planuri⟩; *Osterreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild, Bukowina*, Viena, 1899, p. 99, 161 ⟨vederea m-rii şi Evangheliar⟩; Kaindl G. F., *Geschichte der Bukovina*, 1903, p. 88;

Vorobchievici Ipolit, *Sfînta m-re Dragomirna, Schiţă istorică*, Suceava, 1908, 63 p.+1 pl.; ed. II-a, 1925, 69 p. ⟨Istoricul destul de documentat al m-rii, descrierea celor două biserici, a paraclisului şi a clădirilor m-rii; despre ctitorii, obiectele şi cărţile vechi ale m-rii, inscripţii şi însemnări, despre averea şi egumenii m-rii⟩; Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 33—45; Lapedatu Al., *Monumente istorice*, p. 251—254 ⟨după N. Iorga⟩; Partenie P., *Mitropolitul Anastasie Crimca al Moldovei, 1608—1617, 1619—1629. Viaţa şi activitatea sa*, Buc., 1907; Balş G., *Sur une particularité des voutes moldaves* (BSHAR, XI, 1924, p. 9—42); Anuar Bucovina, 1926, p. 36—37, 1927, p. 45—46, 1928, p. 46—48, 1929, p. 47—49, 1937 p. 33—34; BCMI, XX, 1927, p. 34, 40, 42 (despre reparaţiile făcute); J.L., 1925, p. 14 ⟨foto veche⟩; Dan Dim., *Episcopia de Rădăuţi şi m-rile bucovinene, schiţă istorică*, 1926, p. 36—37; Burac D.,

Pe drumurile țării mele. M-rea Dragomirna (R.M., VI, 1927, nr. 6—8, p. 16—26); Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 245, 265—266;

Balș G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, indice); Idem, *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 24—26, 36—38 și indice; Henry P., *Les eglises de la Moldavie*, p. 154—156 și pl. IX; Balș G. *Influences armeniennes;* Nistor I., *Mănăstirile din Bucovina*, (J.L., 1931, p. 113—119); Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 134—143 ⟨istoric, descriere, pietre de mormînt, obiecte⟩;

Golimas Aurel, *Domnul Moldovei Miron Moghilă Barnovschi. La tricentenarul morții sale*, Iași, 1933, p. 63 ⟨și despre m-rea Dragomirna⟩; Micșunescu D., *Vizitînd m-ri bucovinene*, p. 101—104;

Reli S., *M-rea Dragomirna*, 1937, 20 p.; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 334, 344, 380; Vorobchievici Oct., *Dragomirna* („Adev. lit", 25 april. 1937); Bădăuță Al., *Priveliști românești*, pl. 172, Grigorovitza, *Dicț. Bucovina*, p. 89 ⟨istoric⟩; Șesan M., *M-rea Dragomirna*, 1943, 26 p. (și în l. germană și franceză); Focillon H., J. Strzykowski, N. Iorga, G. Balș, *Fresques des églises roumaines* („Arcades", 1947, nr. 3—4, p. 49—64, 115—119); „Arhitectura RPR", 1954, nr. 8, p. 18;

Diaconescu Emil, *M-rea Dragomirna. Un minunat monument arhitectonic* (M. M., XXXIII, 1957, nr. 8—9, p. 635—647) ⟨istoric, despre ctitorii, averea și cărțile vechi ale m-rii, folosind și doc. inedite⟩; Grigoraș N., *Mitropolitul Anastasie Crimca (1600—1629)* (M.M., 1958, nr. 3—4, p. 296—314) ⟨și despre construirea m-rii; în anexă doc. 1623⟩; Grigorescu Ioana și N. Diaconu, *Prezentarea unor elemente noi apărute cu ocazia restaurărilor de la Dragomirna, Sucevița, Tazlău și Voroneț*, în vol. *Sesiunea științifică a Direcției Monumentelor istorice*, Buc., 1963; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Crăciunaș I., *Acțiunea de reparare și restaurare a monumentelor istorice bisericești* (M. M., 1964, nr. 7—8, p. 358) ⟨despre lucrările efectuate⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 20—27, 58—60, 62—63; Voinescu Teodora și R. Teodorescu, *M-rea Dragomirna*, Buc., 1965, ed. Meridiane, Col. Mici îndreptare;

Drăguț V., *O epocă artistică uitată: epoca lui Miron Barnovschi* (B.M.I., 1973, nr. 1, p. 20) ⟨și despre bis. și zidul m-rii Dragomirna⟩;

Bănățeanu Ion, *Aspecte ale influenței artei armeano-georgiene asupra artei religioase românești* (G. B., XXIV, 1965, nr. 7—8, p. 705) ⟨despre m-rea Dragomirna⟩; Vintilescu Petre, *Arhitectura bizantină în Principatele române* (B.O.R., LXXXV, 1967, nr. 9—10, p. 1041) ⟨despre arhitectura bis.⟩;

Adrianne Madeleine — Van de Winckel, *Introduction a l'étude des signes lapidaires de Roumanie*, în vol. *Pagini de veche artă românească. De la origini pînă la sfîrșitul secolului al XVI-lea*, Buc., 1970, p. 237 ⟨semnele lapidare de la Dragomirna⟩;

Podlacha W., *Wandmalereein in den griechisch-Orientalischen Kirchen in der Bukovina* (B.S.P., 1912, p. 37—51); Podlacha W., *Malowidla scienne;* Ștefănescu I. D., *Iconographie*, pl. 89; Idem, *L'évolution* p. 156—161, pl. I—III, VII, XV, XX passim; Idem, *Peintures murales illustrant*

les liturgies (RIR, V—VI, 1935—1936, p. 171—172); Ulea Sorin, *Autorii ansamblului de pictură de la Dragomirna* (SCIA, 1961, nr. 1, p. 221—222); Grabar A., *L'expansion de la peinture russe au XVI-e et XVII-e siècle* („Seminarium Kondakovianum", XI, 1940, p. 81—82, 92) ⟨despre meșterii ruși din timpul lui Barnovschi vodă⟩;

Iorga N., *Două manuscripte înstrăinate ale lui Anastasie Crimcovici* (R. I., 1933, p. 17—18); Nersessian Siraphie, *Une nouvelle réplique slavone du Paris, gr. 74 et les manuscrits d'Anastase Crimcovici*, în *Mélanges offerts a m. Nicolas Iorga*, Paris, 1933, p. 695—725 ⟨despre școala de miniaturiști creată de mitropolitul Crimca, probabil la Dragomirna⟩; Turdeanu E., *Le métropolite Anastasie Crimca et son oeuvre littéraire et artistique (1608—1629)* („Revue des études slaves", 1952, p. 54—70); Voinescu Teodora, *Contribuții la studiul manuscriselor ilustrate din mănăstirile Sucevița și Dragomirna* (SCIA, 1955, nr. 1—2, p. 89—114 + 6 planșe color);

Iuffu Zlatca, *Manuscrisele slave din biblioteca și muzeul mănăstirii Dragomirna* (Rsl., XIII, 1966, p. 189—202) ⟨Prezintă cele 167 manuscrise slave ale m-rii⟩;

Popescu — Vîlcea G., *Din odoarele de artă de la Dragomirna* (B.O.R., LXXXV, 1967, nr. 11—12, p. 1241—1254 + 2 pl.) ⟨descrie obiectele de broderie, cruci și alte obiecte de cult⟩; Idem, *Școala miniaturistică de la Dragomirna (ibidem*, 1968, nr. 3—4, p. 455—468 + 4 pl. și 7—8, p. 959—972+12 pl., nr. 9—10, p. 1118—1211+8 pl.) ⟨descrie manuscrisele, ornamentația lor și reproduce însemnările⟩; Idem, *Anastasie Crimca*, Buc., 1972;

Jacotă Dorin, *Dvera, „Adormirii" de la Dragomirna* (M.M., XXXVI, 1960, nr. 3—4, p. 272—273) ⟨descriere, inscripție⟩; Idem, *Pocrovețele de la Dragomirna (ibidem*, nr. 5—6, p. 394—395) ⟨descriere, inscripții⟩; *Cercetări asupra unor broderii din Țara Românească și Moldova (veacurile XV—XVIII)* (SCIA, 1961, nr. 2, p. 478—482) ⟨descriere diverse obiecte ale m-rii Dragomirna⟩; Turdeanu E., *La broderie religieuse;*

Gonța V., dr. și Al. Gonța, *Mitropolitul Anastasie Crimca, fondatorul celui dintîi spital din Moldova* (M. M., XXXVIII, 1962, p. 33—39) ⟨despre bolnița m-rii⟩;

Procopan Eugen, *Paisie Velicicovschi. Schiță istorică despre viața și opera sa* („Rev. Soc. istorice-arheologice", XXIII, 1933, p. 161—262) ⟨și despre activitatea sa la m-rea Dragomirna, 1763—1775⟩; Morariu C., *Din istoria românilor bucovineni*, p. 58 ⟨averea m-rii⟩; Wickenhauser, *Geschichte der Bistums Radautz*, p. 19—20;

DRAGOSLOVENI, com. Dumbrăveni, jud. Vrancea. În același județ mai este un sat D. în com. Soveja.

Comșa M. și G. Constantinescu, *Depozitul de unelte și arme din epoca feudală timpurie descoperite la Dragosloveni (jud. Vrancea)* (SCIV, 1969, nr. 3, p. 425—436)

DRAGOVA — Socea, com. Cîndești, jud. Neamț (ruine de biserică la 1871).[58]

DRAXENI (Drăcseni), com. Rebricea, jud. Vaslui (bis. de lemn sec. XVIII, ante 1716). Vezi și Drăcșani.

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 186 și urm. ⟨doc. ref. la sat⟩ și 317 ⟨parte de sat lăsat lui Nicolae Paladi, 1727⟩; IV, p. 65 passim ⟨multe doc. despre sat⟩; *Uricarul*, XVI, p. 198—200, XVII, p. 62—63 passim ⟨doc.⟩, XX, p. 69—71 ⟨doc. 1639⟩ 72—75, XXIII, p. 210—214 ⟨doc. 1645, părți de sat ale lui D. Gheuca⟩; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 270 ⟨la 1721, 1/4 satul D. — Vaslui al Aniței Jora⟩; AEH, 1934, p. 76, 1935, p. 102, 1936, p. 113, 1938, p. 177 ⟨bis. de lemn Sf. Nicolae, 1716, D. — Vaslui⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 547 ⟨D. — Tutova⟩.

DRAXINEȘTI — Neamț.[59]

I. N., 1923, p. 114—115 ⟨doc. 1729, sat al mitropoliei⟩. Vezi și Erbiceanu, *Mitrop. Moldovei*, p. 12 ⟨doc. 1730⟩.

DRAXINI (Drăcșeni, Drăgșani)[60], com. Bălușeni, jud. Botoșani (bis. veche de lemn în siliște și o cruce veche).

Dicț. Rom., III, p. 216—217; Anuar 1930, p. 115 ⟨bis din 1902⟩; Gheorghiu A., *Localități istorice din Botoșani*, p. 10 ⟨despre sat⟩; Gheorghiu I. Aurel, *O dramă istorică la Dracșani*, Botoșani, 1925, 16 p. + 2 pl. ⟨și despre o veche tabără din apropierea satului⟩.

DRĂCENI — Fălciu. Vezi și următorul.

Ghibănescu Gh., *Drăcenii cu moșiile din jur — Fălciu*, în *Surete*, vol. XVII, Huși, 1927 ⟨istoric, p. I—LXXVIII și doc., 1533—1868, p. 1—261⟩.

DRĂCENI — Suceava (bis. Sf. Voievozi, 1858).

Dicț. Rom., III, p. 229; *Uricarul*, VI, p. 317, 328 ⟨la 1324, D. — Fălciu al lui C. Mavrocordat⟩.

DRĂCINIȚI — Suceava (bis. din 1812).

Werenka D., *Topographie*, p. 28; Anuar Bucovina 1923, p. 43.

DRĂCȘANI (Drăceni) com. Gheorghești, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, apoi bis. din 1868). Vezi și Draxeni.

A. B., 1931, p. 201 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 217; *Uricarul*, VI, p. 317, 328 ⟨la 1824 D. — Fălciu al lui C. Mavrocordat⟩.

DRAGANEȘTI — Chigheci. Vezi și următorul.

Documente, XVI, vol. III, p. 59 ⟨la 1575, seliște a lui Sima căminar⟩; p. 375 ⟨la 1588 sat al m-rii Galata⟩; p. 384 ⟨în același an vîndut lui Andrei negustor⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 72 ⟨sat al fam. Cheșcu; acesta?⟩.

DRĂGĂNEȘTI (fost Hulturești) — Fălciu. Vezi și precedentul.

Documente, XVII, vol. V, p. 16—17 ⟨la 1621, 1/2 sat a lui Drăgan comis⟩; vezi și DRH, XIX, indice; *Documente*, XVI, vol. III, p. 59, ⟨seliștea D. în Chigheci dăruită lui Sima cămănar⟩; p. 375 ⟨la 1588, satul răscumpărat de domn și dat m-rii Galata⟩; vezi și p. 383 ⟨doc. 1588⟩; 410 ⟨doc. 1588⟩; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. XCVIII.

DRĂGĂNEŞTI com. Brusturi — Drăgăneşti, jud. Neamţ[61] (metoh al m-rii Neamţ, ante 1830).

Documente, XVI, vol. IV, p. 43 ⟨la 1592, sat al m-rii Neamţ⟩; vezi şi p. 60; XVII, vol. III, p. 70 ⟨dat din nou m-rii, după o judecată, 1612⟩; ALPR, 1935—1936, p. 140 ⟨menţiune metoh, 1830⟩; Rosetti R., *Conflictul dintre guvernul Moldovei şi m-rea Neamţului*, I, Buc., 1910, p. 59 ⟨şi despre metohul Drăgăneşti⟩; I. N., 1928, p. 201—202 ⟨la 1664, satul era al fiicei lui I. Tălmaci⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨2 sate jud. Neamţ⟩.

DRĂGĂNEŞTI — Tecuci, jud. Galaţi[62] (bis. Sf. Ştefan, ante 1809, reclădită de Mihai Sturza, reparată 1884).

DRH, XIX, p. 246 ⟨la 1627, satul lui D. Ştefan mare logofăt⟩; A. B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 237 ⟨bis. făcută de Mihail Sturza⟩; AER, 1936, p. 290; Tomescu Const. G., *Carte de hotărnicie a delimitărei locuitorilor împroprietăriţi la 1864 pe moşia Drăgăneşti, comuna Barcea, jud. Tecuci*, Tecuci, 1915, 3 f.

DRĂGĂNEŞTI, com. Andrieşeni, jud. Iaşi[63] (bis. din 1850, clădită de Elena Secară, în stare de ruină la sfîrşitul sec. XIX).

Dicţ. Rom., III, p. 236.

DRĂGĂNEŞTI — Suceava (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1848).

Documente, XVII, vol. III, p. 196 ⟨la 1615, satul dăruit de domn m-rii Solca⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1624 (V, p. 273); Costea Erast, *M-rea Sînt Ilie*, p. 128 ⟨doc⟩; Idem, *M-rea Solca*, p. 212—215; *Dicţ. Rom.*, III, p. 236—237.

SCHITUL DRĂGEŞTI (Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul, Bradu — Roman, sfîrşitul sec. XVII[64]; fost metoh al episcopiei Roman), com. Dămieneşti, jud. Bacău. Vezi şi Cotul Drăgeşti. În evidenţele D. M. I. este trecută bis. de lemn M Sf. Voievozi la Drăgeşti — Bacău, din sec. XVIII sau începutul sec. XIX, care se păstrează în stare bună. În jud. Bacău mai este un sat D. în com. Tătărăşti.

Documente agrare, II, p. 149 ⟨doc. 1724⟩; A. B., 1931, p. 75 ⟨catagr. 1809, schitul D. de Jos⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨1834⟩; Anuar 1909, p. 402 (bis. Sf. Ioan — Brad, de lemn, 1712; şi altă bis. de lemn la Drăgeşti, ruinată); ⟨Ghibănescu G.⟩, *Condica Drăgeştilor* (I. N., 1924, p. 282—283) ⟨satul Drăgeşti — Roman al fam. Hermeziu⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 137—138 ⟨despre sat⟩; *Documente*, XVI, vol. II, p. 118 ⟨doc. 1558 amintind o m-re la D. pe Cobîle⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 239 ⟨bis. de lemn⟩; AER, 1936, p. 89 ⟨bis. de lemn Sf. Ioan — Brad, 1771 şi bis. de lemn Sf. Voievozi — Drăgeşti, 1773⟩; Uncescu C., *Regiunea Cobîlelor de la Bacău; Uricarul*, VI, p. 312, 314 ⟨doc. 1817⟩.

DRĂGEŞTI — Tecuci, com. Floreşti (bis. de vălătuci, Adormirea, 1770, clădită de locuitori, în ruină la 1936).

Dicţ. Rom., III, p. 239; AER, 1936, p. 295.

DRĂGEŞTI, com. Todireşti, jud. Vaslui (bis. Sf. Gheorghe, 1731 sau 1784).

A. B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 239 ⟨satul fost Răcești⟩; AEH, 1934, p. 72, 1935, p. 97; *Documente*, XVI, vol. IV, p. 59—60 ⟨la 1592, 1/2 din sat a lui Lupu pitar și altora⟩; vezi și DRH, XIX, indice ⟨D. țin. Roman, jud. Vaslui⟩.

DRĂGOEȘTI, jud. Suceava (bis. Nașterea Maicii Domnului, 1818).

Documente, XVI, vol. II, p. 105—106 ⟨la 1558, satul dăruit de nepoții Vasutcăi m-rii Voroneț⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1575 (vol. III, p. 57); Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Voroneț⟩; Măzăreanu Vartolomei, *Condica m-rii Voronețul*, ed. S. F. Marian, Suceava, 1900, p. 36—45 ⟨doc. despre Drăgoești, fost sat la m-rii⟩; Brătulescu V., *Însemnări din cărți vechi* (G.B. 1959, nr. 5—6, p. 425); Anuar Bucovina, 1923, p. 26, 1924, p. 26, 1926, p. 58, 1927, p. 69, 1928, p. 80; Romstorfer K. A., *Reste eines ehemaligen Klosters in Dragojestie* („Mitteilungen", XXIII, 1897, p. 58—59)

DRĂGOEȘTI, vezi Chicera.

DRĂGOTEȘTI — Fălciu.

Uricarul, XIX, p. 397—398 ⟨seliște a vornicului Al. Greceanu⟩; Ghibănescu, *Uricarul*, III, p. 191—193, XXI, p. 46—47 ⟨parte de sat a lui Caracaș jitnicerul, 1638⟩; *Uricarul*, VI, p. 292, 317 ⟨doc. 1815, 1824, sat al lui T. Balș vornic⟩.

DRĂGȘANI, vezi Draxini și schitul Drăgușan.

DRĂGUGEȘTI, com. Helegiu, jud. Bacău (bis. de lemn c. 1790[65] și școală veche).

B. O. R., XIV, 1890, p. 452; AER, 1936, p. 133 ⟨bis. din 1883⟩; Antohi I. și Al. Andronic, *O școală sătească din Moldova în preajma anului revoluționar 1848. (Contribuție la istoricul școlilor sătești din Moldova*, (R. A., nr. 2, 1958, p. 196); *Dicț. Rom.*, III, p. 247.

SCHITUL DRĂGUȘAN — Bacău (sec. XVI—XVII, ante 1628[66], reconstruit de Miron Costin, mare logofăt, ante 1690, refăcut de Maria, soția lui Ilie Cantacuzino vistierul la începutul sec. XVIII).[67]

Ghibănescu G., *Ispisoace*, III/1, p. 224 ⟨doc. 1663⟩; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 43 ⟨însemnare sec. XVII, bis. Sf. Mihai, alta?⟩; *Documente agrare*, II, p. 432 ⟨doc. 1768, schitul Drăgușanul⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 304 ⟨doc. 1803⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 248; C. I., XIII—XVI, 1937—1940, p. 668; Stoicescu, *Dicționar*, p. 365—366 și 387—389 (despre ctitori); Mihailovici Paul, *Regestele actelor din arhiva de la Constantinopol a Sf. Mormînt* (RSIAB, 1934, p. 365—415) și extras, 1934 ⟨doc. ref. la schitul Drăgușan, fost metoh la Galata⟩.

Documente, XV, p. 18 ⟨la 1480 satul D. al lui Șteful pîrcălab⟩; XVI, vol. I, p. 85 ⟨la 1513, satul a rămas lui Grincovici pîrcălab⟩; vezi și p. 127 ⟨doc. 1518⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 166—167 ⟨la 1520, satul (altul?) împărțit între urmașii lui Sima și Giurgea Drăgușanul⟩; p. 349 ⟨la 1533, 1/2 de sat a lui Ion și Costea Albotă⟩; XVII, vol. I, p. 233 ⟨la 1605, 1/2 din satul D. pe Moldova al m-rii Secu, dăruit de Nestor Ureche vornic⟩;

IV, p. 144—145 ‹la 1617, 1/2 de sat a lui Nestor Ureche›; Ghibănescu, *Surete*, XXI, p. 34—35 ‹la 1631, 1/ al m-rii Secul›.

SCHITUL DRĂGUŞANI — Putna (Sf. Nicolae, ante 1809, fost metoh al episcopiei Roman).

A. B., 1931, p. 78 ‹cat. 1809› şi p. 186 ‹la 1809 şi bis. Sf. Voievozi din sat›; AER, 1937, p. 245 ‹bis. de lemn Sf. Voievozi, 1802 şi fostul schit›; „Milcovia“, I, 1930, p. 20 şi IV, 1933, p. 30 ‹originea numelui›; *Dicţ. Rom.*, III, p. 248 ‹bis. Sf. Voievozi›.

DRĂGUŞANI (fost Şuşmăneşti) — Covurlui[68] (bis. Sf. Ioan Botezătorul, sfîrşitul sec. XVIII). Vezi şi următorul.

Documente, XVII, vol. V, p. 277 ‹la 1624, 1/2 de sat a lui Ianache postelnic›; *Dicţ. Rom.*, III, p. 248—249 ‹sat şi tîrg›.

DRĂGUŞENI, jud. Galaţi, (bis. sec. XIX). Vezi şi precedentul.

Iorga N., *O judecată a tîrgului Drăguşeni* (R.I., I, 1915, p. 118—121) ‹din 1823, despre pricina cu proprietarul moşiei›; Idem, *Un act privitor la tîrgul Drăguşeni (Covurlui)* (R.I., 1915, p. 142—143) ‹din 1838›; vezi şi Schwarzfeld E., *Din istoria evreilor: împopularea, reîmpopularea şi întemeierea tîrgurilor şi tîrguşoarelor în Moldova*, Buc., 1894 (recenzia lui N. Iorga, R.I., 1915, p. 89—103, care arată că titlul e greşit); *Uricarul*, XIX, p. 105—106 ‹doc. 1823, înfiinţare tîrg pe moşia lui Ioan Greceanu postelnic›; Platon Gh., *Populaţia tîrgului* („Carpica“, III, 1970, p. 5—32).

DRĂGUŞENI, jud. Botoşani[69] (bis. Sf. Nicolae şi Sf. Gheorghe — D. de Jos, construită de Gheorghe şi Ecaterina Codrescu, 1857; bis. de lemn Sf. Nicolae — D. de Sus, 1750, reparată 1890, ruinată, fostă M).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 131—132; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 394—398; *Dicţ. Rom.*, III. p. 239—240; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 165 ‹despre originea numelui›; Idem, *Doc. Bogdan*, p. 307; Rosetti R., *Cum se căutau moşiile în Moldova la începutul veacului XIX, I, Condica de răfuială a hatmanului Răducanu Roset cu vechilii lui pe anii 1798—1812*, Buc., 1909, 135 p. (extras din AARMSI, s. II, t. XXXI ‹şi despre satul şi bis. din Drăguşeni›;

Uricarul, X, p. 212—214 ‹la 1690, satul Drăgşani — Botoşani dat lui Iordache Ruset vistier›; B.C.I., VIII, p. 85 ‹la 1765, satul lui C. Ruset›; B.C.I., IV, 1925, p. 16—18, 31 ‹doc. 1660, satul era al urmaşilor lui Iorga postelnic; vîndut apoi lui Miron Costin şi Ursache vistier›; *Uricarul*, XXII, p. 126 ‹satul scos la mezat de I. Balş, cumpărat de R. Ruset, 1792›; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 264—266 ‹sat al lui Iorga postelnic›, XXI, p. 50 ‹1/2 a Zincăi logofeteasa şi 1/2 a lui Gh. Roşca›.

DRĂGUŞENI — Cernăuţi.

Documente, XVI, vol. II, p. 53 ‹la 1554, satul m-rii Probota›; Onciul D., *Fondul religionariu* („Candela“, 1889, p. 748 ‹satul D.=Drăguşeanca al schitului Onufrei›.

DRĂGUŞENI (Holmul), com. Scheia, jud. Iaşi[70] (bis. de lemn Sf. Gheorghe, ante 1737, reclădită la 1781 de Alexandru Răşcanu; re-

făcută de zid, 1815, de Gheorghe Rășcanu căminarul; reparată 1847 de Paraschiva Rășcanu; case boierești ale fam. Costachi, sec. XVIII)[71].

A.B., 1931, p. 204 ⟨cat 1809⟩; Ghibănescu G., *Surete*, X, p. XLV—LXVII ⟨schiță istorică⟩ și p. 109 ⟨doc. 1813⟩; 374—373, 377—378 ⟨inscripții, listă de avere); Bobulescu C., *Veniamin Costachi*, p. 45; Ghibănescu G., *Familia Rășcanu*, p. 52, 110; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 151 ⟨despre sat⟩; Idem, *Doc. Bogdan*, p. 202; AEH, 1934, p. 76, 1935, p. 102, 1936, p. 113, 1938, p. 177 ⟨bis. din 1883⟩; *Documente*, XVII, vol. II, p. 252—253 ⟨la 1609, parte de sat vîndută lui D. Chiriță postelnic⟩; p. 292, 294 ⟨la 1610, 1/2 vîndută aceluiași⟩; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. XCIX, X, p. 1—4, 8—52; vezi și indice ⟨multe doc. despre sat, fost al fam. Costache, cu case boierești ante 1742⟩, p. 55—56 ⟨la 1793, făcut schimb cu Anița Lambrino⟩, p. 109—115 ⟨hotărnicie, 1813⟩, p. 227—237 ⟨sat al căminarului Iordache Rășcanu⟩; *Uricarul*, VI, p. 258, 269 ⟨la 1808 al medelnicerului Lupu Roset⟩.

DRĂGUȘENII VECHI — Lăpușna (bis. de lemn, sec. XVIII).

ACMIB, I, 1924, p. 57—58 ⟨inscripții⟩; Sava, *Doc. Orhei*, indice; RSIAB, 1929, p. 199; p. 322 ⟨bis. de nuele⟩; A.B., 1937, p. 42 ⟨doc. 1793⟩; R.I., 1920, p. 76—77 ⟨la 1660, satul D. — Hotin al Createi, sora lui Iorga postelnic⟩; vezi și Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 171 ⟨despre proprietari⟩; B.O.R., 1934, p. 196 ⟨însemnare 1802⟩.

DRĂGUȘENI, jud. Suceava[72] (M bis. de lemn Sf. Spiridon, refăcută la 1780 de biv vel paharnicul Iordache Lazu; han sec. XVIII, ruinat).

Documente, XVI, vol. III, p. 281 ⟨la 1585, întărit urmașelor lui Luca Arbore⟩; vezi și p. 359—360 ⟨doc. 1587⟩; Ghibănescu, *Surete*, XXVII, p. 73—75 ⟨doc. 1709, 1/2 sat vîndută de I. Abaza slugerului Nicolae⟩; I.N., 1922, p. 355 ⟨doc. 1710, 1/2 sat vîndută de Toader comis⟩; vezi și p. urm., din care rezultă că satul era al lui Iordache Lazu paharnic); I.N., 1928, p. 201—202 ⟨doc. 1664, 1/2 sat a fiicei lui I. Tălmaci⟩; *Uricarul* VI, p. 211, 298 ⟨sat al fam. Lazu⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene*, (indice); *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨1/2 sat al lui Ilie Abaza vornic⟩; Panait Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 481) ⟨bis. din 1780⟩; vezi și B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59 și 1973, nr. 4, p. 34—35, 37; *Dicț. Rom.*, III, p. 249—251; Drăghiceanu V., *Bis. din Drăgușești — Suceava* (ACMI, 1915, p. 88—92); Ciurea V., *Călăuza jud. Fălticeni*, Fălticeni, 1924, p. 53 ⟨pisania, Drăgușeni⟩; Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 214—215 ⟨despre satul Drăgușeni⟩.

DRĂXENI, vezi Draxini.

DREPCAUTI — Hotin (bis. clădită de Nicolae Doni, reclădită apoi).

Boga, *Doc. bas.*, III, p. 75—77; Anuar 1922. p. 118; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice (D.=Jăvreni).

DRÎNCENI, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, 1864—1865).

Dicț. Rom., III p. 254—255 ‹bis. zidită de Ilie Kogălniceanu›; AEH, 1934, p. 46, 1935, p. 61, 1936, p. 62, 1938, p. 79.

DRISLIVE — Dorohoi.

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 126 și 346 ‹despre sat›. Menționez că un sat Drislea se află în com. Trușești, jud. Botoșani[73]; *Documente*, XVI, vol. II, p. 173 ‹la 1567, 1/3 din sat a lui Micotici și al rudelor sale›; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1 și III/1, indice ‹satul cumpărat de Toma Cantacuzino›; B.C.I., VIII, p. 46 ‹doc. 1667, parte de sat a lui Ion Racoviță›; vezi și Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 93 ‹același doc.›; *Doc. rel. agrare*, II, p. 340 ‹sat al m-rii Precista›; *Așezări din Moldova*, p. 239 ‹Drislea›.

DRUJEȘTI — Hîrlău[74] (Botoșani).

Documente, XVII, vol. IV, p. 25—26 ‹la 1616, sat al m-rii Dragomirna›; satul a mai fost întărit m-rii la: 1616 (p. 46), 1617 (p. 172—173); V, p. 46 ‹la 1621, al mitropolitului Anastasie Crimca›; *Documente*, XVI, vol. I, p. 256—257 ‹la 1528, satul — același? — cumpărat de domn de la urmașii lui Druja și dăruit fratelui său, Toader›.

DRUJEȘTI, com. Băcani, jud. Vaslui (bis. Nașterea Maicii Domnului, 1843—1847). Vezi și Suseni.

Dicț. Rom., III, p. 257; AEH, 1934, p. 61, 1936, p. 81, 1936, p. 86, 1938, p. 130; C.H., ian. 1941, p. 14 ‹două bis. ruinate de cutremurul din 1940›; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 30 și urm. ‹doc. ref. la sat› și *303* ‹1/2 sat lăsată lui Ioniță și Nicolae Paladi, 1727›.

DUBĂSARII VECHI — Tighina (bis. sec. XVIII, reclădită).

Anuar 1922, p. 20; Giurescu, *Ist. rom.*, III, indice ‹originea numelui, tipografie veche›; Picot Emile, *Notice bibliographique sur le Protopope Mihail Strelbickij, graveur et imprimeur á Jassy á Mogilev de Podolie et á Dobossar*, Paris, 1905 ‹despre tipografia de la Dubăsari›;

Kiricenko A., *Dubăsari și Rîbnița (Despre istoria lor de la întemeiere)* („Oktombrie", 1937, nr. 1, p. 85—87).

DUBĂUȚI — Suceava (bis. din 1785).

Werenka D., *Topographie*, p. 28; Anuar Bucovina 1923, p. 227.

DUBICENI — Hîrlău[75].

DUBNA — Soroca (bis. sec. XVIII, reclădită de zid).

A.B., 1934, p. 363 ‹doc. 1802›; *Un document de la episcopul Inochentie al Hușului din 1775 mai 22 pentru bis. din Dubna, jud. Soroca* („Luminătorul", 1927, p. 80—81) ‹numire preot›; Anuar 1922, p. 176.

DUCA, vezi Schitul Duca.

DUDA, com. Duda-Epureni, jud. Vaslui[76] (bis. de bîrne Adormirea, sec. XVIII sau 1803?, făcută de Grigore Kogălniceanu).

Dicț. Rom., III, p. 259—260; AEH, 1935, p. 61, 1936, p. 62 și 1938. p. 79—80.

DULCEȘTI, jud. Neamț[77] (M bis. Coborîrea Sf. Duh, clădită de Caraiman mare postelnic și soția sa, Anastasia, 1605).

M. Costin, *Opere*, ed. V. A. Urechia, II, p. 594—596 ⟨inscripţii⟩; AARPAD, s. II, t. X, 1887—1888, p. 28 ⟨despre biserică⟩: Iorga N., *Inscripţii* (R.I., 1933, p. 203—204) ⟨piatră de mormînt, 1673⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 265—266; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 39—41 şi indice; AER, 1936, p. 103—104; M.C., 1914, p. 29 ⟨doc. 1833, bis. D. — Roman⟩; R.I., 1921, p. 63—65 ⟨satul D. — Neamţ, cu curţi, dat lui Iordache Ruset clucer pentru prada lui N. Şoldan, 1717⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨satul lui Sandu Sturza⟩; Stoicescu N., *Dicţionar*, p. 297—298 ⟨despre ctitor⟩; Bordeianu Eugen I., *Lîngă biserica din Dulceşti* („Cronica Romanului", XVIII, 1941, p. 144—147).

DUMBRAVA, com. Blaga — Putna (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, reclădită 1927).

A.B., 1931, p. 188 ⟨catagr., 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 267—268 ⟨două sate, în Putna şi Tecuci⟩; AER, 1936, p. 243.

DUMBRAVA, vezi Gropile şi Găureni.

DUMBRĂVENI (fost Româneşti)[78], jud. Botoşani (bis. fam. Balş, ante 1822 şi ruine de biserică existente la 1871)[79].

Uricarul, XI, p. 324—327 ⟨diata lui Iordache Balş, 1822, bis. şi şcoală⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 188 şi 304 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 271—272 ⟨legenda satului şi despre un fost schit⟩; Anuar 1930, p. 104 ⟨bis. din 1801⟩; Al. R., X, 1839, p. 217 ⟨despre înmormîntarea lui Iancu Balş la bis. din satul familiei⟩; *Uricarul*. XVI, p. 279 ⟨doc. 1825, satul lui Al. Balş vornicul⟩; Melchisedec, *Cronica Romanului*, II. p. 86 ⟨Dumbrăveni — Suceava al m-rii Putna, 1759⟩; *Cartea de aur a veteranilor 1877—78 şi mobilizaţilor 1913 din com. Dumbrăveni, jud. Botoşani, formată odată cu monumentul ridicat*..., Botoşani, ⟨f.a.⟩, ⟨61⟩ p.

DUMBRĂVENI, com. Gîrceni, jud. Vaslui (M bis. de lemn Soborul Sf. Ioan, ante 1809).

A.B., 1931, p. 198 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 76, 1935, p. 102, 1936, p. 113, 1938, p. 177 ⟨bis. de lemn Naşterea Sf. Ioan — D. — Vaslui, 1814⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 442—443 ⟨doc. 1546 despre împărţirea satului D. pe Racova, unde a fost Văratecul lui Ştefan voevod⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XXI, p. 443—456, 481—515 ⟨numeroase doc. despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 272.

SCHITUL DUMBRĂVILE (Dumbrăvelile, sec XVIII)[80], jud. Neamţ.

N. Iorga, *Contribuţii la istoria bisericii noastre. I. Despre m-rea Neamţului. II. Bălineşti*, Buc., 1912, p. 27 ⟨însemnare 1774, schitul Dumbrăvelile⟩; ALPR, 1935—1936, p. 139 ⟨menţiune, 1830⟩; Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 511); *Dicţ. Rom.*, III, p. 272 ⟨bis. de lemn⟩.

SCHITUL DUMBRĂVIŢA (m-rea de la Izvorul Dimaciului, Sf. Ilie, mijlocul sec. XVII[81]; fost metoh la Sf. Mormînt şi la mitropolia din Iaşi)[82] com. Suraia-Putna. Vezi şi Dimaciu şi următorul.

Stoide C. A., *Căpitanul Ştefan, neamul său şi m-rea Dumbrăviţa. Ştiri din trecutul ţinutului Tecuci* („Arhiva" — Iaşi, XLIII, 1936, nr. 3—4, p. 200—216) ⟨şi doc. 1627—1682⟩; Solomon C. şi C. A. Stoide, *Documente. tecucene*, II, p. 28, 34—37, 39—47, 57—58 ⟨documente de la 1676 — sec. XVIII⟩; vezi şi indice; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 1, p. 108—111 ⟨doc. 1693⟩; *Documente agrare*, II, p. 304—305 ⟨doc. 1752, schitul Dumbrăviţa metoh al mitropoliei⟩; A.B.. 1931, p. 78 ⟨cat. 1809, schitul D. — Putna⟩; Ghibănescu, *Surete*, XXII, p. 97; A.B., 1929, nr. 2, p. 99 ⟨doc. 1797⟩.

DUMBRĂVIŢA — Putna (bis. sec. XIX)[83]. Vezi şi precedentul şi Dimaciu. AER, 1936, p. 218 ⟨bis. Adormirea, nouă⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 272 ⟨cătun⟩.

DUMBRĂVIŢA — Soroca (bis. de lemn sec. XVIII, în stare rea la 1814) A.B., 1933, p. 22 ⟨doc. 1814⟩; Anuar 1922, p. 13.

DUMBRĂVIŢA, com. Vadu Moldovei, jud. Suceava[84] (bis. Adormirea, 1865, zidită de G. Ghiţescu).

Documente, XVI, vol. I, p. 327 ⟨la 1531, satul D. pe Moldova era al lui Gavril Trotuşan fost logofăt, cumpărat de la rudele lui Trif vornic⟩; III, p. 117—118 ⟨la 1579 rămăsese unui nepot al lui Trotuşan⟩; IV, p. 254—255 ⟨vîndut lui Nestor Ureche mare vornic, 1599⟩; I.N., 1926—1927, p. 271 ⟨doc. 1643, satul lui Grigore Ureche⟩; *Uricarul*, VI, p. 228 ⟨doc. 1828, D. — Suceava⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 272—273.

DUMENI ⟨fost Singureni⟩[85], jud. Botoşani (bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1700, făcută de locuitori).

Documente, XVI, vol. II, p. 203 ⟨doc. 1569, satul D. fost Singureni pe Jijia⟩; XVII, vol. V, p. 273 ⟨la 1624, satul, fost al lui Balica hatman, era al m-rii Solca⟩; Iorga N., *Istoria unei moşii dorohoiene: Dumenii (Studii şi doc.*, XIX, p. 20—41); Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 155 ⟨satul lui Miron Cuza, 1730⟩; Marinescu Iulian, *Două documente relative la schitul Doljeşti (Roman)* (B.C.I., VIII, p. 59—61) ⟨la 1761, satul dăruit m-rii Doljeşti de Ecaterina păhărniceasa⟩; M. Costin, *Opere*, ed. V. A. Urechia, II, p. 534 ⟨1/2 satul D. — Dorohoi a lui M. Costin⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 291, 470 ⟨satul lui Darie Donici⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 38; Furtună D., *Diiată* („Însemnări creştine", I, 1938, nr. 3, p. 143—148) ⟨din 1813⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 273—274.

DUMEREŞTI, fost lîngă Caraclău — Bacău (bis. în ruină la 1871)[86].

Doc. rel. agrare, II, p. 432 ⟨sat al schitului Drăguşani⟩.

DUMEŞTI, jud. Vaslui (bis. lui D. Ştefan mare logofăt, apoi a lui Iordache Cantacuzino, ante 1640).

Inscripţii Bucureşti, p. 334—335 ⟨clopot din 1796, bis. D. r. Negreşti⟩; A.B., 1931, p. 204 ⟨la 1809, bis. Sf. Împăraţi⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 274 ⟨şi despre urmele unei bis.⟩; AEH, 1934, p. 77, 1935, p. 102, 1936, p. 114, 1938, p. 178 ⟨bis. Sf. Treime, 1848, şi bis. de lemn Sf. Împăraţi, 1800 sau de la Ştefan cel Mare?⟩ Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, IV/1, indice ⟨D. —

Fălciu cumpărat de G. Costachi⟩; II/1, p. 187—189 ⟨doc. 1640, D. — Vaslui al lui Iordache Cantacuzino, cu biserică⟩ şi III/1 indice; Stoicescu, *Dicţionar*, p. 448—449 ⟨despre ctitori⟩.

DUMEŞTI, jud. Iaşi[87] (bis. Sf. Apostoli D. — Mari, 1802; altă bis. din 1858 făcută de Epitropia Spitalelor Civile)[88]. În evidenţele DMI este trecută o bis. de lemn M Sf. Împăraţi de la începutul sec. XIX, fostă la Dumeştii Vechi pînă la 1820, cînd a fost adusă la Dumeştii Noi.[88 bis]

Ghibănescu, *Ispisoace*, IV/1 şi 2 indice ⟨satul lui G. Costachi apoi Toderaşco Iordache Cantacuzino⟩; *Uricarul*, XXI, p. 259 ⟨doc. 1665, satul cu seliştile sale ale urmaşilor lui Cîrstea vornic⟩; XXII, p. 220—228 ⟨hotărnicie, părţi ale m-rii Golia, 1766 şi doc.⟩; VI, p. 240 ⟨cumpărat de vistierul Lascarache Roset de la hatmanul Ilie Catargiu, 1792⟩; Anuar 1930, p. 80; *Aşezări din Moldova*, p. 190—191 ⟨descoperirile arheologice⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 274; ACMIB, II, 1928, p. 151.

DUMITREŞTI — Tutova[89].

M SCHITUL DURĂU (de lemn sec. XVIII, înnoit 1802; bis. Buna Vestire, construită de zid 1835, prin osîrdia părintelui Gherasie cu ajutorul unor negustori; pictura executată de N. Tonitza, 1935—1937; catapeteasma adusă de la schitul Cerebuc; bis. Sf. Ioan Bogoslovul, 1844—1846, fostă a schitului Răpciune, construită de „cnezii“ Cantacuzini; casa Veniamin Costachi, construită la începutul sec. XIX; clopotniţa veche de la începutul sec. XIX — date D.M.I.; schitul fost metoh al m-rii Neamţ), satul Schitul, com. Ceahlău — Neamţ.

Costăchescu M.. *Inscripţii şi notiţe de pe cărţi vechi* (I.N., V, 1925, p. 276) ⟨sihăstria Durău din muntele Pionul, 1835⟩; Ivan I., *Vieţuitorii schitului Durău, jud. Neamţ, în anul 1838* (M.M., 1972, nr. 9—12, p. 824—826); ALPR, 1935—1936, p. 139 ⟨menţiune, 1830⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 61 ⟨aşezămînt, 1846⟩; Asaki G., *Călătorie la Pion la 1838* (C.R., pe anul 1871, p. 33—34) ⟨fusese reconstruit de curînd⟩; Vezi şi BCMI, XXVI, 1933, p. 107; AIP pe anul 1859, p. 122 ⟨desen⟩[90]; Lateş Varahiil, *Muntele Ceahlău şi schitul Durău*, Iaşi, 1885, 16 p. ⟨istoricul sumar al schitului, inscripţie 1835 şi doc. 1840; despre starea de ruină a clădirilor la 1885⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 299 ⟨legenda schitului, pisanie, 1835⟩;

Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 297; Mătasă G., *Călăuza jud. Neamţ*, p. 105—106 ⟨legenda⟩; Anuar 1930, p. 53—54; Hogea D., *Contribuţiuni pentru un istoric al m-rii Durău* (ALPR, 1933—1934, p. 59—64+ +pl.) ⟨istoric şi doc. 1830⟩; *Reînnoirea bisericii din m-rea Durău* (M.M., 1937, nr. 11, p. 428—429); Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 507); Micşunescu D., *Vizitînd m-ri bucovinene*, p. 125—128;

Ştefănescu I. D., *Monuments d'art chretien trouvés en Roumanie* („Byzantion“, 1931, p. 598—599 şi planşe) ⟨epitrahil⟩; P., *Pictura din bi-*

serica Durău şi-a recăpătat înfăţişarea originară (M.M., XLVI, 1970, nr. 1—2, p. 83—84) ‹Despre curăţirea picturii executate de pictorul N. Tonitza în anii 1935—1936›; Dragotescu Marcel, *Palatul cnezilor şi m-rea Durău*, Buc., Ed. Meridiane, 1970, 32 p. cu ilustraţii; prezentarea lui Ioan F. Stănculescu, G.B., 1970, nr. 9—10, p. 1068—1069;

Antonescu Eugenia, *Tonitza şi pictura de la Durău* („Carpica", I, 1968, p. 337—346) ‹despre pictarea bisericii, 1935—1937›.

DURLEŞTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

A.B., 1933, p. 220 ‹doc. 1808›; RSIAB, 1929, p. 356—357 ‹cat.›; Anuar 1922, p. 78.

DURNEŞTI, com. Santa Mare, jud. Botoşani[91] (curţile lui Toader Petriceico, ante 1636 şi bis. Sf. Voievozi, 1863). În acelaşi judeţ se mai află un sat D. în com. Ungureni.

Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1, p. 114 ‹doc. 1636›; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 363 ‹despre satele D.›; *Dicţ. Rom.*, III, p. 300—301; Petrescu Marin. *Carte de hotărnicie a moşiei Durneşti din jud. Botoşani, proprietatea Soc. g-le de asigurare „Dacia Română"*, Buc., 1896, 12 p. ‹şi despre doc. vechi›; DRH, XIX, p. 178 ‹la 1627, 1/2 sat vîndut de T. Petriceico›; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 23 ‹rez. doc., D. pe Jijia›; *Uricarul*, XVII, p. 36—39 ‹doc. 1749› p. 63 şi urm. ‹doc. 1770, satul lui C. Gîndul›; VI, p. 210, 318 ‹doc.›; Stoicescu, *Dicţionar*, p. 425—426 ‹despre T. Petriceicu›; Anuar, 1930, p. 105;

Documente, XVI, vol. I, p. 323 ‹la 1530, satul D. — Suceava dăruit de Petru Rareş mitropoliei›; vol. III, p. 426—427 ‹la 1589, satul, fost domnesc, dăruit lui Gavril aprod›; XVII, vol. IV, p. 33 ‹la 1616, sat al m-rii Burdujeni›.

M-REA DURNEŞTI[92] (sec. XV, ante 1475).

DUŞCOVA, vezi Dişcova.

DUŞEŞTI (Duşăşti), com. Ştefan cel Mare, jud. Neamţ[93].

Uricarul, XXII, p. 405—408 ‹doc. 1812›; XXV, p. 48 şi urm. ‹doc. vînzări către Iordache Cantacuzino vistierul şi alte multe doc. despre sat şi proprietarii săi›; VI, p. 298 ‹1814, părţi ale lui Iord. Roset›; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 116 ‹despre sat›; *Dicţ. Rom.*, *III*, p. 301.

DUŞEŞTI — Vaslui[94]. Vezi şi Codăeşti.

Documente, XIV—XV, p. 323 ‹la 1462, sat al Anei, sora lui Sima logofăt›; XVI, vol. I, p. 312 ‹la 1529, împărţit între urmaşii lui Sima logofăt›; vezi şi DRH, XIX, indice ‹D. dispărut›; Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 195 ‹sat al lui N. Racoviţă, 1755›.

DVORIŞTEA, vezi Zvoriştea.

DVORNICENI, vezi Vorniceni.

DVORNICENI — Lăpuşna.

Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 109—113 ‹la 1781 moşie a fam. Frăţiţă-Bîrsănescu›.

NOTE

[1] Vezi şi condica moşiei la 1851—5 (Acad. R. S. România, MCDX).

[2] Vezi însemnarea din 1843 (Acad. R. S. România, Arhiva A. 1680, f. 717, ms. Bobulescu). Vezi, de asemenea, lista de lucrurile bis. din 1840—1853, condica de mobilele din casa boierească din Darabani din 1839—1852, socotelile moşiei din 1834—1863 etc., toate la Acad. R. S. România, MLXII/4, 5, MLXIV/1, 2 şi pach. MLXV. Menţionez că la 1839 nov. 8, meşterul Dănilă se angaja faţă de Teodor Balş logofătul să-i facă patru cişmele la Darabani (Acad. R. S. România, CMLXXXIV/262).

[3] La 11 sept. 1841 Epitropia Învăţăturilor din Iaşi aproba înfiinţarea şcolii, dînd un ajutor de 1 000 lei (Acad. R. S. România, CMLXXXIV/15). Vezi şi tot pachetul, unde se vorbeşte şi de casa boierească şi biserică. Despre şcoală vezi şi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 208/1841 şi lista de lucrurile şcolii din 1842 (Acad. R. S. România, MLXII/6).

[4] Vezi doc. din 1726 mai 25, prin care Dănilă Giurgiuveanu cu soţia sa, Maria, fiica lui Gligore Moţoc, vînd lui Toader Pallade, mare vistier, satul cu biserica de piatră (Acad. R. S. România, DX/8 şi Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 628, f. 246). La 1726 iulie 3, Dănilă Giurgiuveanu vinde aceluiaşi şi clopotul bisericii (*ibidem*, f. 246, v.).

La 1629 febr. 25, satul se afla în stăpînirea lui Ştefan Boul (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, XXXVII/12). Vezi întreg pachetul şi *Cat. doc. mold.*, indice. La 1797 april. 25, logofătul C-tin Paladi închină m-rii Neamţ moşia sa Davideni, urmînd să se facă slujbă „de obşte" la biserică (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, XXXVIII/38). Despre sat vezi tot pachetul şi Acad. R. S. România, pach. DX şi DXI. Despre bis. veche din Davideni-Păstrăveni vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 228, f. 319.

[5] La 1632 nov. 1, seliştea D. era proprietatea lui Dumitru Buhuş logofăt III (Arh. St. Buc., A.N., MMDCCI/1). De la el a rămas fiilor săi, Miron Bucioc şi Nicolae Buhuş (doc. din 1660 ian. 24, idem, MMDCXXXIX/13). Despre sat vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, CLXIX/50 şi urm.

[6] Vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCLXXXVI şi însemnările din 1783—1791, transcrise de C. Bobulescu (ibidem, Arhiva 1610, vol. II, f. 237, 239 şi 240).

[7] La 1655 iun. 1, satul rămăsese lui Vasile Şoldan vistier (Arh. St. Buc., A.N., MMDCCCXIII/2). Vezi şi Idem, A.N., CXCV—CXCVI.

[8] La 1628 ian. 13, 1/2 din sat se afla în proprietatea lui Stratul paharnic, iar 1/5 din sat era al lui Istrate Bolea ceaşnic (Arh. St. Buc., ms. 656, f. 46 şi m-rea Soveja, V/1, nr.2). Vezi şi *Cat. doc. mold.*, indice.

[9] Despre înfiinţarea din nou a bisericii vezi Arh. St. Buc., dosare m-reşti, dos. 369/1854.

[10] Despre sat vezi Acad. R. S. România, pach. CDXXXVII. La 1660 april. 28, satul — fost al al lui Dinga hatmanul — era dăruit de Ştefăniţă Lupu lui Gheorghe Duca vistier II (Arh. St. Buc., Foto, X/9). La 1752, satul D.-Dorohoi era al fam. Razu de la G. Hâjdău (Acad. R. S. România, CDXXVII/1).

[11] Vezi doc. din 1757 iulie 18, scutire de dări pentru schitul Dărmăneşti de sub muntele Lapoş; 1757 nov. 3, în care este numit schitul Lapoş; 1831 aug. 2 în care i se spune schitul Lapoş din Dărmăneşti etc. (Arh. St. Buc., ep. Roman, XXIII/13, 14 şi 32).

Menţionăm că, în apropiere, mai există un schit numit Cozla, situat *„din sus de Dărmăneşti“*. Despre schitul Lapoş vezi şi Arh. St. Buc., dosare m-reşti, ep. Roman.

Vezi şi numeroasele doc. ale schitului Dărmăneşti-Lapoş de la Acad. R. S. România, DCCCLVII/67 şi urm. Despre satul D. şi schitul Lapoş vezi şi doc. de la Arh. Şt. Buc., ep. Roman, pach. XXIII.

[12] Vezi şi însemnările din sec. XVIII de la Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 387—388 (ms. Bobulescu) şi însemnările din 1816—1828 despre schitul Lapoş (*ibidem*, f. 391, 392—394 şi vol. II, f. 181). Vezi tot acolo şi documentele privind satul D., 1602—1753, şi schitul Lapoş, 1737—1759 (*ibidem*, vol. II, f. 49—83). Despre diverse reparaţii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr., dos. 802/1850.

[13] Vezi lista din 1814 de documente ale moşiei (Acad. R. S. România, MCCLVII/97) şi hotărnicia de la Arh. St. Buc., ep. Roman, dos. 232/1872.

[14] Pentru datarea m-rii vezi doc. din 1659 febr. 7, în care se spune că Gheorghe vodă Ghica dă lui Iane fost chelar un loc la Dealul Mare să facă biserică (Acad. R. S. România, DLXXXIX/55 şi C.I., 1932—1933, nr. 3, p. 47—49). Vezi şi doc. din 1664 mart. 7, în care se arată că Ioan Manu făcuse o m-re la Dealul Mare închinată la Sf. Mormînt (Acad. R. S. România, MCCXXIX/4). La 1828 mart. 1, schitul Hadîmbu era închiriat pe timp de trei ani de m-rea Galata (Arh. St. Buc., m-rea Galata, I/20).

O m-re din Dealul Mare, cu hramul Sf. Nicolae, este amintită la 1658 aug. 4, cînd primeşte o danie (Arh. St. Buc., m-rea Sf. Sava-Iaşi, XXXIV/15). M-rea s-a numit apoi Hadîmbul de la numele ctitorului ei, Iane Hadîmbul, al doilea postelnic. Dintr-un doc. din 1659 nov. 27, rezultă însă că m-rea din Dealul Mare „în stavnic“, avea hramul Naşterea Maicii Domnului (*ibidem*, XXXIV/16). Vezi şi doc. din 1660 febr. 19 (*ibidem*, m-rea Galata III/3). La 1659 mart. 29, i se spune *„m-rea din pădurea Iaşului, din Dealul cel Mare“* (Acad. R. S. România, XXXII/87). Despre închinarea bis. din Dealul Mare la m-rea Galata vezi doc. din 1810 sept. 24 (Acad. R. S. România, CDLXXXI/95).

Despre înfiinţarea din nou a bisericii din Hadîmbu în locul bis. vechi vezi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, Epitropia Sf. Mormînt, dos. 71/1846. La 1864, cînd se trimit inscripţiile copiate la Bucureşti, se spune că m-rea fusese închisă şi pustie (Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 1354/1864).

[15] Vezi şi doc. din 1733, 1736 şi 1758 iunie 8, privind milele acordate sihăstriei din Codrul Delenilor (Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 422, 484 şi CLXXXI/100). Vezi şi diata din 1751 iunie 7, a lui Iordache Canta mare logofăt, ctitorul m-rii (*ibidem*, CLVI/34). Despre desfiinţarea schitului vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 787/1860.

Vezi şi însemnările din 1777 şi 1795 la P. P. Panaitescu, *Catalogul ms. slave*, vol. II, ms. la Acad. R. S. România, p. 521, 743. Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCDLXIV.

[16] Vezi şi însemnarea din 1793 (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, p. 314—315). Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DXIII. Vezi şi hotărnicia satului D.-Hîrlău la 1803 (*idem*, DXIII/15) şi doc. din pach. CM. Despre împărţirea satului la 1718 ian. 6, vezi *ibidem*, MDXXIII/1.

[17] Vezi Acad. R. S. România, Arhiva A. 1580, f. 394—395.

[18] *Ibidem*, Arhiva 1610, f. 25—26.

[19] Vezi şi hotărnicia moşiei satului la Arh. St. Buc., schitul Adam, dos. 19/1884.

[20] Vezi porunca din 1713 oct. 18, pentru refacerea bis. arse de tătari (Acad. R. S. România, LXII/28).

[21] Amintit cu numele de Diineţu şi la 1827 oct. 23 (Acad. R. S. România, DCCCLVII/49). Vezi şi perilipsisul de scrisori (*ibidem*, DCCCLVI/154). După cum

rezultă din doc., în prima jumătate a sec. XIX era motoh al ep. Roman (*ibidem*, DCCCLVII/102).

[22] Amintită în documente la 1490 mart. 15, cînd este împărţită între Isaia din Răcătău şi rudele sale (*Documente*, XV, p. 130). M-rea Dieneţ este amintită şi la ⟨circa 1623⟩ (Arh. St. Buc., A.N., MMDCCCXIII/11). Aceasta este probabil precedenta.

[23] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDXLIII/142 şi urm. şi pach. MXLIV.

[24] Despre necesitatea refacerii unui clopot crăpat al bisericii din Căcăceni (sat numit apoi Dimăcheni după proprietarul Dimachi) de către meşterii nemţi aflaţi la Botoşani vezi doc. din 1823 sept. 2 (Acad. R. S. România, MCXLVII/114).

[25] La 1864 oct. 22, satul a fost vîndut de Lascăr Sion lui C-tin Cuza (Acad. R. S. România, MDCXLII/95).

[26] La 1641 apri. 22, satul era al m-rii Dragomirna (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 312—313).

[27] Despre satul D.-Bacău vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCCCXXXVIII.

[28] La 1828 sept. 4, satul era al lui Mihalachi Negri agă (Acad. R. S. România, MDLXXXIII/42).

[29] Vezi descrierea şi inscripţia la Acad. R. S. România, ms. rom. 228, f. 293, 405.

[30] Despre sat vezi Arh. St. Buc., ep. Huşi, pach. LX.

[31] Vezi doc. din 1736 aug. 19, prin care Belldiman călugărul şi fratele său, Manolache, îl închină mitropoliei (Acad. R. S. România, CLXXXVII/17).

[32] Vezi şi doc. din 1499 nov. 26, în care este amintită m-rea de pe Dobrovăţ cu hramul Preobrajenia (*Documente*, XV, p. 301).

[33] La 1663 iunie 14, se afirmă că Nicolae Racoviţă hatmanul se angajase să facă la m-re următoarele lucrări: *„o pivniţă de piatră şi o casă pre pivniţă şi să acopere şi biserica cea mică; şi li-au făcut dumnealui aceste toate şi le-au gătit“* (Acad. R. S. România, DIV/28 şi Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 226). Familia Cehan-Racoviţă fiind considerată ctitoră la m-re, unii din membrii ei sînt îngropaţi aici. Despre fam. Racoviţă vezi Stoicescu, *Dicţionar*, p. 430—433. Vezi şi copia pomelnicului m-rii la Acad. R. S. România, ms. 220, f. 249—250, catagrafia din 1860 (Arh. St. Buc., Min. Inst. Moldova, dos. 690/1860). Despre diverse reparaţii, idem, Min. Cult. şi Instr., dos. 1571/1864. Vezi şi descrierea amănunţită a m-rii şi tradiţia întemeierii, înregistrate la 1871 (Acad. R. S. România, ms. 230, f. 312—314).

Pentru vechile însemnări de pe cărţile m-rii vezi şi P. P. Panaitescu, *Catalogul ms. slave*, II, p. 565, 698 etc.

[34] Despre sat, fost proprietatea lui Mihai Sturza, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCXXXVIII şi opisul de doc., *ibidem*, DXV/28.

[35] Vezi şi hotărnicia din 1755 (Acad. R. S. România, XCVI/202).

[36] Vezi şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, p. 23—25).

[37] Vezi pomelnicul bisericii din 1775 nov. 16 şi doc. din 1802 mai 20 şi 1804 sept. 18, prin care Ioan Gafencu fost mare pitar şi soţia sa, ctitorii bis. din D.-Fălciu, lasă averea lor bisericii. Vezi şi doc. din 1817 ian. 28, din care rezultă că episcopia de Huşi nu se îngrijea de biserică (Arh. St. Buc., ep. Huşi, XXIV/48, 85, 122 şi 125).

[38] Despre sat vezi şi numeroasele doc de la Arh. St. Buc., ep. Huşi, pach. XXIV.

[39] Despre repararea bisericilor din D. Mari și Mici vezi Arh. St. Buc., dosare m-rești, Epitropia Sf. Mormînt, dos 339/1852. Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. MMDCCLXXVI și urm.

[40] La c. 1627, satul a devenit proprietatea lui D. Ștefan mare logofăt, care l-a răscumpărat de la soția lui C-tin Batiște paharnic (Arh. St. Buc., ms. 648, f. 20 v.). La 1651 iul. 14, Grigore Prăjescu medelnicerul cumpără 1/3 din satul D.-Roman de la Apostol Goia (Arh. St. Buc., ms. 648, f. 27). La 1678 iun. 30 a revîndut-o lui Andreiaș Goia (*ibidem*, f. 31—32).

[41] La 1759, se lucra la schit; vezi însemnarea de banii cheltuiți la lucrul schitului, din 1759 oct. 12 (Acad. R. S. România, CXXXV/82); despre diverse alte reparații vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 710/1851. Despre averea schitului vezi *ibidem*, dos. 398/1848, 654/1851, 970/1859. La 1860, schitul se desființase (*ibidem*, dos. 776/1860). Vezi și Arh. St. Buc., ms. 596, 604, 648—650.

[42] Dintr-un doc. din 1858 aug. 20, aflăm că la m-re funcționase o școală într-o casă *„în cea mai desăvîrșită ră* (rea) *stare"* (Acad. R. S. România, MV/76). La 17 oct. același an, se cere repararea zidurilor și construirea școlii (*ibidem*, MV/82).

[43] Despre sat vezi și doc. de la Acad. R. S. România, pach. MDLXXXI.

[44] Vezi și inventarul doc. satului din 1855 (Acad. R. S. România, MXIV/1—2).

[45] Vezi și planul ulițelor tîrgului la 1859 (Arh. St. Buc., Min. Lucr. Publice, dos. 68/1859). Despre zidirile noi, *ibidem*, dos. 89/1860. Despre moșia tîrgului vezi și doc. de la Acad. R. S. România, pach. MDLXXXII și MDLXXXIV.

[46] Vezi și jalba tîrgoveților din Dorohoi și satele vecine, către domn, despre mutarea reședinței ținutului de la Mihăileni — tîrgul înființat de Mihai Sturza — la Dorohoi, din 1850 mart. 9 (Acad. R. S. România, MLXX/90.

[47] La 1837 oct. 26, un evreu a luat în arendă pe trei ani ratoșul păhărnicesei Pelaghia Șișcală din Dorohoi, din tîrgul vitelor, cu 530 lei anual (Acad R. S. România, MCDLXVI/141).

[48] Despre înființarea școlii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova. dos. 289/1850. Vezi și actele din 1827—1890 ale locului pe care s-a construit gimnaziul (Arh. St. Buc., Prop. statului Moldova, pach. XXII).

[49] La 1852 mai 24, Iordache Costache logofăt vinde casele sale statului cu 550 galbeni (*ibidem*, MDLXXXIV/300).

[50] Despre repararea clopotniței vezi Arh. St. Buc., Min. Instr., Moldova, dos. 1000/1857 și 906/1860; despre stricăciunile aflate la biserică la 1856 iulie 14, vezi Acad. R. S. România, MDLXXXIV/314.

[51] Vezi însemnarea din 1815 (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 931).

[52] La 1648 april. 30, parte de sat a fost vîndut de Nicolae Ureche lui Iordache Cantacuzino mare vistier (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, XXIII/10—14).

[53] Amintită la 1646 sept. 15, cu prilejul unei hotărnicii (Acad. R. S. România, CLX/160). Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCCCL—DCCCLIV. Vezi și opisul de documente ale satului (*ibidem*, DCCCLVII/100) și hotărnicia din 1754 (*ibidem*, VIII/86 a).

Despre satul Dragomănești=Sărățeni, vezi Acad. R. S. România, MCDXXXV.

[53bis] Despre satul D.-Roman vezi Arh. St. Buc., ep. Roman, dos. m-rești, passim.

[54] Vezi și harta satului D.-Fălciu la Acad. R. S. România, DLXV/36, 37.

[55] M-rea nou zidită Dragomirna este amintită la 1605 sept. 4, cînd primește danii de la Stroici mare logofăt (*Documente*, XVII, vol. I, p. 258). La 1612 mart. 26, se vorbește de m-rea nou zidită Dragomirna, cu hramul Coborîrea Sf. Duh, și de biserica cea mică, cu hramul Sf. Ioan Bogoslov, Sf. prooroc Ilie și dreptul Enoh (*ibidem*, vol. III, p. 72).

[56] Din alt document, din 1616 aug. 20, rezultă că a fost zidită de Anastasie Crimcovici mitropolit şi de Lupu Stroici mare logofăt şi soţia sa, Pascalina, care erau ctitorii bisericii celei mici *(ibidem*, vol. IV, p. 25). La 1641 aug. 22, urmaşii lui Stroici logofătul afirmau că m-rea a fost construită de Lupu Stroici şi de Anastasie Crimca mitropolitul (*Uricarul*, XXIII, p. 151). După cum rezultă dintr-un manuscris al lui Petru Movilă, Luca Stroici a dat în secret averea sa lui Anastasie Crimca *„cu jurămînt ca din averea lui să fundeze o mănăstire, nespunînd nimănui că cu averea lui zideşte"*. Mitropolitul a zidit apoi o mănăstire *„mai mare şi mai frumoasă decît celelalte mănăstiri ce se află în Moldovlahia"*. Urmaşii săi au aflat însă, astfel încît mănăstirea era numită a Stroicilor (Ghenadie Enăceanu, *Meşterul Manole şi Petru Movilă*, Buc., 1883, p. 170).

[57] După cum rezultă din documente, Barnovschi vodă nu a reuşit să termine m-rea. La 1635 aug. 9, egumenul m-rii vinde un sat cu 350 de lei pentru săvîrşirea m-rii *„fiindcă este neterminată de Barnovschi vodă"* (Acad. R. S. România, CLXXXI/38 şi 39).

În secolul al XVII-lea, m-rea a fost *„bătută şi stricată"* de cazacii lui Timuş Hmielniţchi, cu care prilej au fost luate *„toate avuţiile şi veşmintele şi vasăle... şi odoară de mare preţ"* (Arh. St. Buc., A.N., CI/14 şi Acad. R. S. România, DLXXXIX/29 şi XIX/33; doc. din 1654 mart. 23, 1655 oct. 8 şi 1656 febr. 22).

Vezi şi pomelnicul de la Acad. R. S. România, ms. 2991 (sec. XVIII—XIX) şi Muzeul de Artă al R. S. România, DR II, Becu 4019 şi Acad. R. S. România, Stampe, Knapp (din 1859). Despre diverse reparaţii în sec. XIX vezi Arh. St. Suceava, Mitr. Bucovina, nr. 251, 9/1. Vezi şi însemnările transcrise de P. P. Panaitescu, *Catalogul ms. slave*, vol. II, ms. la Acad. R. S. România.

[58] Vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 228, f. 440.

[59] Vezi lista zapiselor satului la Acad. R. S. România, CMXXXIV/2.

[60] Despre sat — fost proprietatea lui Mihail Sturza — vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDXXVIII, opisul de doc., *ibidem*, DXV/16, precum şi catagrafia acareturilor de pe moşie la 1851 april. 12 (*ibidem*, MDXXXIX/62). În fostul r. Botoşani sînt două sate: unul Draxini şi altul Dracşani.

[61] La 1640 april. 14, satul era întărit m-rii Neamţ, în urma unei judecăţi (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, VII/6). Despre sat vezi *ibidem*, pach. LXI. Vezi şi lista acareturilor metohului la 1855 (Acad. R. S. România, MLIX/4, 5, 6).

[62] La 1662 nov. 6, satul a redevenit proprietatea lui Vasile Ceaurul hatmanul, întors din pribegie (Arh. St. Buc., AN, MMOMV/6). Despre sat, fost proprietatea lui M. Sturza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DXV/42. Vezi şi hotărnicia din (1832), *ibidem*, MDLXXIX/2 şi 3.

[63] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MDCLI.

[64] Vezi doc. din 1697 ian. 14, prin care mai mulţi locuitori dau părintelui Vîlsan Gafencu ocină la Drăgeşti-Roman să facă m-re (Arh. St. Buc., ep. Roman, XXIV/7). M-rea este amintită la 1697 nov. 8, 1712 dec. 26, 1774 iulie 14, 1783 oct. 15 etc. (*ibidem*, XXIV/8, VII/5, 7, XXIV/14). Vezi şi doc. din 1768 iunie 19 (Acad. R. S. România, LXIII/117). Despre acest schit vezi numeroasele documente de la Acad. R. S. România, DCCCLVIII/28 şi urm., începînd de la 1802, Arh. St. Buc., ep. Roman, pach. VII. După cum rezultă dintr-un doc. din 1816 febr. 2, se numea schitul Bradul din Drăgeşti (Acad. R. S. România, DCCCLVIII/37). La 1822 oct. 21, se cereau lemne pentru repararea schitului (*ibidem*, DCCCLVIII/48). Vezi şi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, ep. Roman, passim.

Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ep. Roman, pach. XXIV şi dos. m-reşti, passim.

[65] Vezi însemnările de la Acad. R. S. România, Arhiva 1610, f. 38 (ms. Bobulescu).

[66] Vezi însemnarea din 1628 la P. P. Panaitescu, *Catalogul ms. slave*, II, ms. la Acad. R. S. România, p. 500.

Schitul lui Drăguşan sau Drăguşani este amintit la 1636 febr. 3 şi iulie 13, cînd se spune că avea ocine de la Petru Şchiopul şi Simion Movilă (Acad. R. S. România, CD/121, DLXXXVIII/2 şi CXCIV/5 şi Arh. St. Buc., schitul Drăguşani, I/2).

La 1647 iunie 1, i se spune schitul lui Drăguşan, iar la 1649 mai 31, m-rea Drăguşani, în ambele cazuri avînd acelaşi hram: Naşterea Sf. Ioan Botezătorul. Pe doc. din 1647 există şi o însemnare din 1740 din care rezultă că schitul se pustiise şi fusese reînoit de Maria Cantacuzino vistiereasa (Arh. St. Buc., sch. Drăguşani, I/5 şi Acad. R. S. România, CLXX/112). Vezi şi lista de avere din 1769 febr. 16 (Arh. St. Buc., sch. Drăguşani, I/13).

[67] Într-un doc. din 1749 mart. 5, se arată că schitul, numit mai înainte al lui Drăguşan, a fost clădit de Miron Costin şi *„pustiindu-să, de iznoavă l-au făcut dumneaei vistierniceasa lui Ilie vistiernic“* (Cantacuzino) (C.I., 1934—1936, p. 115). Soţia lui Ilie Cantacuzino, Maria, era fiica lui Miron Costin.

[68] Despre urmele unor clădiri vechi, existente la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 225, f. 100. Vezi şi hotărnicia satului D.-Tutova la Arh. St. Buc., schitul Adam, dos. 13/1881.

[69] Despre sat, fostă proprietatea familiei Roset-Roznovanu, vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDXXIX/110 şi urm.

[70] La 1655 mart. 31, satul era al lui Ramandi vistierul, căruia îi rămăsese de la ruda sa, Chiriţă Paleologu postelnicul (Arh. St. Buc., ep. Huşi, XIX/6).

[71] La 1737 mai 18, nişte locuitori din Drăguşeni arătau că *„am apucat de la părinţii noştri curţi şindilite şi beserică şindilită şi moara şindilită“* (Ghibănescu, *Surete*, X, p. 93—94). După părerea lui Ghibănescu, vechea bis. nu era pe locul celei noi. Peste un secol, la 1847 nov. 36, doi meşteri primesc 100 de lei de la Paraschiva Răşcanu drept arvună *„în socoteala meremetului ce ne-am îndatorit a face la biserica de pe moşia d-sale“* (*ibidem*, p. 371). Vezi şi izvodul de lucrurile bis. din 1848 (*ibidem*, p. 374—375). Interesant de reţinut că în acest izvod sînt trecute şi nişte veştminte din *„pelea dracului“*. Despre împărţirea satului la 1849 între fraţii Răşcanu, vezi Acad. R. S. România, MDXVIII/237.

[72] Vezi şi hotărnicia din 1755 (Acad. R. S. România, LXXXII/125); planul de moşie din sec. XIX, cînd era a fam. Calimah (*ibidem*, MCCLX/64 şi urm.)

[73] Despre sat, fost proprietatea lui M. Sturza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DXV/21.

[74] La 1641 april. 22, satul era întărit m-rii Dragomirna (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 312—313). Vezi şi doc. urm. şi *Cat. doc. mold.*, indice II şi III. Despre satul Druleşti-Roman al fam. Sturza vezi Arh. St. Buc., dos. 818.

[75] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDXLIV.

[76] Despre vînzarea moşiei Dudeşti-Tecuci la 1868 vezi Acad. R. S. România, MCCXCI/250.

[77] Despre sat, fost al fam. Sturza, vezi doc. din 1792 (Acad. R. S. România, MCCLV/13).

[78] Despre sat, proprietatea lui Alecu Balş, vezi doc. din 1805 (Acad. R. S. România, MCCXLII/33—34). La 1832 satul a fost cumpărat de V. Iuraşco (*ibidem*, DCXVI/165). Vezi tot pachetul şi pach. DCXX.

[79] Acad. R. S. România, ms. 224, f. 209—209 v.

[80] Despre averea schitului vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 711/1860.

[81] Vezi doc. din 1645 (sau 1675?) ian. 8, prin care Teofan, stareţul şi ctitorul m-rii de la Izvoarele Dimaciului, lasă averea sa m-rii (Arh. St. Buc., Mitr. Mold., VIII/14 şi ms. 524, f. 14—15). Vezi şi doc. din 1682 oct. 18, 1686 aug. 10 etc. (*idem*, Mitr. Mold., VIII/15—17).

[82] Despre închinarea schitului la mitropolie vezi doc. din 1731 oct. 20 (*ibidem*, VIII/30). Despre sat și schit vezi și numeroasele documente de la Arh. St. Buc., ms. 524 al mitropoliei.

[83] Despre repararea bisericii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 738/1851 și dos. m-rești, Mitr. Mold., dos. 282/1852.

[84] Vezi și doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCCIX și Arh. St. Buc., Doc. mold., I/9 (doc. din 1643).

[85] La 1633 oct. 20, satul era al lui Pătrașco Ciogolea logofăt III, după ce fusese al lui Balica hatmanul (Arh. St. Buc., m-rea Doljești, XXI/10, nr. 6; vezi și doc. următoare și *Cat. doc. mold.*, indice și Acad. R. S. România, pach. CDLIX. Despre sat, fost al m-rii Doljești, vezi Arh. St. Buc., ms. 599.

[86] Vezi Acad. R. S. România, ms. 223, f. 358.

[87] La 1750, satul D. a fost dat de aga Ioan Cantacuzino-Pașcanu m-rii Sf. Spiridon-Iași (Acad. R. S. România, MCDLXV/186). Vezi și doc. următoare (hotărnicie din 1785 și 1819). Despre arendarea moșiei în anii 1828—1835 și situația satului vezi Epitropia Sf. Spiridon-Iași, dos. nr. 1; pentru perioada 1835—1838, *ibidem*, dos. nr. 70; pentru perioada 1838—1841, *ibidem*, dos. 100; vezi și passim.

[88] Despre rezidirea bisericii vezi *ibidem*, dos. 217 (1846—1851); vezi și dos. 332 (1853—1865) passim.

[88bis] La 27 ian. 1765, Constantin comis declara că făcuse la Dumești-Vaslui case cu pivniță și biserică pe cheltuiala sa (Ghibănescu, *Ispisoace*, V/1, p. 41); vezi și indice (multe doc. despre sat) și V/2, indice.

[89] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCXXV.

[90] Vezi și Acad. R. S. România, Stampe GR, I, Asaki, 35.

[91] La 1635 mart. 27, parte de sat se afla în stăpînirea lui Gheorghe Arapu fost sluger (Arh. St. Buc., m-rea Rîșca, VI/3). Despre sat vezi și *idem*, ms. 527 și Mitr. Mold., pach. XXVIII și dos. m-rești, passim.

[92] Amintită la 1475 april. 14, cînd satul și m-rea sînt întărite lui Mihail sluger și fraților săi (*Documente*, veac. XIV—XV, p. 402). Despre satul D.-Neamț vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCCIII.

[93] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDXXX/99—200 și pach. DCCCL—DCCCLIV (fost al familiei Roset).

[94] La 1627 april. 12, parte de sat era al lui Pană vistier, care-o cumpărase de la diverși (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 242—244); la 1631 april. 5, această parte de sat ajunsese în stăpînirea m-rii Golia (*ibidem*, f. 278). Despre sat vezi și doc. de la Acad. R. S. România, DIV/120 și urm.

E

ECHIMĂUŢI — Orhei (fortificaţie medievală, bis. Sf. Ioan sec. XVIII).
' Fedorov G. B., *Rezultatele principale* ... (SCIV, 1954, nr. 2 p. 392—403); Idem, *Descoperirile arheologice din R. S. S. Moldovenească privind mileniul I e.n.* (S. C. Ş., istorie, 1957, fasc. 1, p. 159 şi urm.) ⟨despre fortificaţia de la Echimăuţi⟩; Anuar 1922, p. 150;
Ştukin G., *Gorodişte Ekimăuţi v Moldavii* („Arhit. Nasledstvo", 1957, nr. 8. p. 3—24) ⟨descoperiri sec. IX—XI⟩; Fedorov G. B., *Gorodişte Ekimăuţi (Rabotî slaviano-dnestrovskoi ekspediţii v 1951 g.)* („Kratkie soobst. o dokl. i polevâh issledovaniiah Instituta istorii materialnoi Kulturî", 1953, p. 104—26); Fedorov G. B., *Posad Ekimautkogo poseleniia*, în *Kultura drevnei Rusi*, Moskva, 1966, p. 272—7.

ECUŞANI, vezi Icuşani.

EDIBURNOI — Izmail (bis. de lemn Sf. Arhangheli, sec. XVIII, arsă de turci şi reclădită).
A.B., 1936, p. 251.

ENĂCHEŞTI, com. Bereşti-Tazlău. jud. Bacău (bis. catolică din 1872, ortodoxă din 1885).
Dicţ. Rom., III, p. 308 ⟨bis. noi⟩; Dimitriu C. V., *Bacăul istoric*, p. 93—94 ⟨despre sat⟩.

ENICHIOI — Cahul (bis. Sf. Nicolae, 1800, refăcută).
Anuar 1922, p. 43.

EPURENI, vezi Iepureni.

ERBICENI (fost Iurghiceni), jud. Iaşi (han vechi şi bis. Sf. Împăraţi, 1848).
Ghibănescu, *Surete*, II, p. 119; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 37; Teodoru Horia. *Hanul Ancuţei* (BCMI, 1944. p. 52); Anuar 1930, p. 79; *Aşezări din Moldova*, p. 191—193 ⟨descoperirile arheologice⟩.

ERMOCLIA (bis. de lemn Sf. Arhangheli, sec. XVIII, reclădită 1814—1817 de Leontie Solonaru).
A.B., 1935, p. 37.

EŢCANI (fost Sacoteşti).
Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. XXXI—XXXIII ⟨sat dispărut⟩.

EZERENI, jud. Iaşi[1] (bis. Sf. Nicolae, ante 1794, rezidită(?) 1846[2]). Vezi şi Hodora.

A.B., 1934, p. 364 şi 377—378 ⟨doc. 1794 şi 1812⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 38; *Documente*, XVI, vol. III, p. 211—213 ⟨la 1583, satul m-rii Socola, dăruit de Alexandru Lăpuşneanu⟩; vezi şi *Doc. rel. agrare*, II, indice;

Documente, XVI, vol. II, p. 51 ⟨la 1554, satul E. lîngă Cotnari era „*de demult*" al m-rii Sf. Ilie⟩; Iorga N., *Procesele călugărilor de la Sîntilie ...*, Buc, 1925 ⟨despre stăpînirea m-rii asupra satului⟩; Costea Erast, *M-rea Sînt Ilie*, p. 17—22, 95—112 ⟨istoric, sat al m-rii⟩; *Uricarul*, XVI, p. 280 ⟨la 1825, satul Hodora cu selişteie Ezăreni şi Giureşti-Hîrlău erau ale lui Iancu Balş⟩; B.F.O., 1844, p. 435 ⟨arendarea moşiei⟩; *Uricarul*, VI, p. 299 ⟨la 1814, satul H. al vistierului Iordache Ruset, cumpărat de la fiii lui C. Moruzi⟩, *Aşezări din Moldova*, p. 193 ⟨descoperirile arheologice⟩;

Uricarul, VI, p. 201 ⟨la 1805, satul E. — Roman al vistierului Iordache Balş⟩.

EZERU, vezi Pueşti.

NOTE

[1] La 1696 sept. 18, satul era al m-rii Socola (Arh. St. Buc., m-rea Socola, IV/9).

[2] Bisericile din Ezăreni şi Hodura sau Hodora (două sate) sînt amintite la 1842 sept. 10 (Acad. R. S. România, CMXLIX/29 şi 32). Despre rezidirea bis. vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 408/1846. Vezi şi hotărnicia satului la Arh. St. Buc., m-rea Bîrnova, dos. 65/1886.

F

FANDOLICA (fost Vlădeni) — Dorohoi (bis. Sf. Împărați, 1868).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 30; *Dicț. Rom.*, V, p. 769.

FARAOANI, jud. Bacău[1] (bis. catolică, fostă în lunca numită a baraților, ante 1606, reparată 1769, surpată de apa Bistriței ante 1786)[2].

Hurmuzaki, VIII, p. 307 ⟨bis. exista la 1606⟩; D.I., IV, p. 122 ⟨bis. de lemn 1641⟩ și II, 1930, p. 349—350 ⟨descriere, 1643⟩; Filitti C. I., *Din arhivele Vaticanului*, I, p. 102 ⟨1654⟩; D.I., I, p. 107 ⟨1670⟩, p. 177 ⟨refacerea bis., 1743⟩, p. 192 ⟨la 1745 se clădea⟩; p. 207 ⟨descriere, 1762⟩; Cantemir D., *Descrierea Moldovei*, p. 83 ⟨despre bis. veche catolică⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, I—II, p. 109 ⟨doc. 1764⟩, 74—75 ⟨doc. 1769, reparații⟩; 175 ⟨descriere, 1814⟩; V, p. 425 ⟨doc. 1806 despre surparea m-rii⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 324—325 ⟨bis. catolică din 1700⟩;

Documente, XVII, vol. III, p. 207—208 ⟨la 1615, satul cumpărat de Ștefan Tomșa și dăruit m-rii Solca⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1618 (IV, p. 265—266), 1623 (V, p. 205—206); Costea Erast, *M-rea Solca*, p. 187, 198—202, 224—226, 233—234, 242 passim ⟨doc., 1/2 din sat a m-rii Solca⟩; *Uricarul*, XVIII, p. 348—366 ⟨doc. 1623 și date istorice despre sat⟩; XX, p. 185—186 ⟨doc. 1638⟩, p. 201—229 ⟨doc. 1805, moșia lui Iordache Roset vistier⟩, XXI, p. 156—193 ⟨doc. 1735—1763 despre relațiile locuitorilor cu m-rea Solca și rezumate doc.⟩, 209—231 ⟨doc. idem⟩; XXIII, p. 141—143 ⟨doc. 1638⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); *Doc. rel. agrare*, II, p. 425 ⟨al m-rii Solca⟩; Rosetti R., *Familia Rosetti*, I, indice;

Kovács Ferencz, Károly-Fehérváry hittanár, *Úti-naplója 1868*, p. 49 ⟨despre bis. catolică⟩; *Fraților Al. și I. Lapedatu*, Buc., 1936, p. 624 ⟨bis. cat.⟩;

Teodorescu-Kirileanu S., *Ștefan cel Mare și Sfînt. Istorisiri și cîntece populare*, Focșani, 1903, p. 153—154 ⟨despre ciangăii din Faraoani⟩.

FAURI — Neamț (ruină de bis. la 1904). Vezi și Făurei.

Documente, XVI, vol. IV, p. 79—80 ⟨la 1593 satul F. mai jos de gura Cracăului al m-rii Tazlău⟩; Istrati C. I., *Biserica din Borzești . . .*, Buc., 1904, p. 22; *Dicț. Rom.*, III, p. 328 ⟨F. — Zidești⟩.

FAURI — Fălciu. Vezi și Iugani.

Ghibănescu, *Surete*, VII, p. CXXI—II; *Uricarul*, VI, p. 239—240 ⟨doc 1792⟩; *Documente*, XVII, vol. II, p. 35—36 ⟨la 1606, satul F. pe Vas-

lui al familiei Crasnăș și al lui I. Bolea⟩; vezi și p. 59—60 ⟨doc. 1606⟩; vol. III, p. 128—129 ⟨la 1613, 1/2 de sat a lui Voico mare logofăt⟩; IV, p. 385 ⟨la 1619, 1/4 de sat vîndută lui Apostol Cehan⟩; p. 398—399 ⟨parte de sat a urmașilor lui Voico logofăt⟩; V, p. 14—15 ⟨la 1621 1/2 sat a lui Apostol Cehan⟩; DRH, XIX, indice.

FĂCUȚI — Cîrligătura, jud. Iași.

I.N., 1923, p. 121 ⟨doc. 1757, sat al m-rii Slatina⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 329; Al.R., 1832, p. 64 ⟨despre vînzarea moșiei⟩; I.N., 1924, p. 195—196 ⟨doc. 1817, schimb de moșie, F. — Hîrlău⟩.

FĂGĂDĂU, vezi Căușeni.

FĂGETU, vezi Găinari.

FĂGHIENI, com. Izvorul Bercheciului, jud. Bacău (bis. de lemn din 1832, făcută de locuitori).

B.O.R., XIV, 1890, p. 115 ⟨inscripție⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 332.

FĂLCIU, jud. Vaslui.

Cronici turcești, p. 267 ⟨oraș cu biserici mari, ars de turci, 1538⟩, p. 534 ⟨*„puternica cetate“?* Fălciu, 1538⟩; Cantemir D.: *Descrierea Moldovei,* p. 77 ⟨despre urmele unei cetăți vechi⟩; B.C.I., XII, 1933, p. 21 ⟨despre arderea tîrgului, 1659⟩; Panaitescu P. P., *Călători poloni,* p. 209 ⟨orașul ruinat de tătari, 1758⟩; vezi și indice; *Hacquet's neueste Reisen in den Jahren 1788 und 1789 . . .,* II, Nürnberg, 1791, p. 78 ⟨sat distrus de război⟩; Bezviconi G., *Călători ruși,* (indice); *Documente economice,* p. 28—29, 31—33 ⟨doc. 1801, 1803, tîrgul Fălciu dăruit lui Șerban Costachi⟩; Nistor I. I., *O descriere a principatelor române din 1822,* Buc., 1943, p. 21, 63 (descriere); Drăghici M., *Istoria Moldovei,* I, p. 57 ⟨despre oraș⟩; Lascu Viorica, *Documente inedite privitoare la situația țărilor române la sfîrșitul sec. XVII* („Anuarul Inst. de istorie“, Cluj, 1969, p. 257) ⟨descriere, 1688⟩;

Philippide Al., *Originea românilor,* II, Iași, 1927, p. 375 ⟨crede că numele derivă de la cuvîntul arab fîlika = șalupă⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 336—337 ⟨notițe istorice și despre cele patru biserici din oraș⟩; AEH, 1935, p. 61—62, 1936, p. 63 și 1938, p. 80—81 ⟨bis. Coborîrea Sf. Duh, de bîrne, 1809, Sf. Gheorghe, 1815 și Sf. Nicolae-Bogdănești, de vălătuci, 1830⟩;

Iorga N., *De la Huși la Fălciu* („Neamul rom.“, 1916, nr. 24); *Cat. doc. mold.*, I—IV (indice); Melchisedec, episcopul, *Cronica Hușilor și a episcopiei cu aseminea numire,* Buc., 1869, p. 254—255 ⟨doc. din 1756 prin care se interzice mutarea autorităților din Fălciu la Huși, aceasta urmînd a sta *„unde au fost obiceiul mai dinainte vreme“*⟩; I.N., 1925, p. 220 ⟨doc. 1776 în care se spune că *„tîrgul acesta al Fălciului este unul din tîrgurile cele vechi de la începerea țării“*⟩; vezi și p. urm., unde se află și măsurătoarea tîrgului la 1777; I.N., 1922, p. 310—311, 312—313 ⟨doc. 1801 și 1803, *„toată vatra tîrgului“* dăruită lui Șerban Costachi spătar⟩;

Ghibănescu Gh., *Din actele podului pe Prut de la Fălciu. O pagină din istoria vechiului drept românesc* („Răzeșul“, I, 1926, nr. 1, p. 13—16)

⟨doc. 1776⟩; Platon Gh., *Populaţia oraşului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+tabele).

→ M BISERICA SF. GHEORGHE (construită la 1812—1815 de Maria şi Gheorghe Bruma, restaurată 1868; reparată 1943, cînd i s-a adăugat pridvorul — date D.M.I.).

— BISERICA SF. NICOLAE (fostă de lemn, sec. XVIII, reclădită de zid 1805 de spătarul Şerban Negel cu ajutorul domnului Alexandru Constantin Moruzi[4]; la aceasta bis. a funcţionat şi prima şcoală din oraş).

RSIAB, 1933, p. 286.

— BISERICA COBORÎREA SF. DUH (de bîrne, 1808, distrusă 1941).

Grancea Ilie, *O jertfă sfîntă: m-rea din Tg. Fălciu* („Muguri", XIX, 1943, p. 18—21) ⟨bis. de bîrne, 1808, distrusă de bombardamente, 1941⟩.

FĂLEŞTI, vezi Foleşti.

FĂLFĂEŞTI, vezi Fîlfîieşti.

FĂLTICENI (Folticeni, fost Şoldăneşti)[5] — Suceava. Vezi şi satele: Broşteni, Buciumeni, Coteşti, Oprişeni, Pădureni şi Stănigeni din preajma oraşului.

Documente, XV, p. 128 ⟨la 1490 satul Fălticeni pe Şomuz, unde a fost Stan Pîntece, vîndut lui Isac vistier⟩; *Uricarul*, XVI, p. 29—31 ⟨doc. 1642, satul Şoldăneşti al lui St. Şoldan⟩, p. 129—132 ⟨doc. 1780, tîrgul Şoldăneşti al lui I. Başotă⟩, XVII, p. 190—195 ⟨hotărnicie, 1711, Şoldăneşti, Broşteni şi Pădureni aflate în acelaşi hotar⟩, p. 198—199; XIX, p. 52—61 ⟨doc. 1826 despre tîrg⟩, 61—94 ⟨tîrgul Şoldăneşti ce se zice Fălticeni, 1825, diverse doc. despre tîrg⟩; VI, p. 213 ⟨doc. 1815, moşia logofătului C. Balş⟩; G.M., 1850, p. 148 ⟨despre zidirea casei publice⟩;

Bulat T.G. *Din istoricul tîrgurilor moldoveneşti: Fălticeni şi Tecuci* (A.B., IV, 1932, p. 73—85) ⟨doc. 1810 despre înfiinţarea tîrgului Fălticeni⟩; Hurmuzaki, serie nouă, vol. II, p. 756 ⟨despre incendiul din 1821⟩; *Documente economice*, p. 102 ⟨doc. 1825, tîrgul Şoldăneşti ce se zice Fălticeni⟩, p. 113 ⟨doc. 1826, alcătuirea tîrgului Fălticeni⟩, p. 219—220 ⟨răscumpărarea tîrgului de la M. Cantacuzino⟩; *O călătorie în Carpaţi (1849)*, la Ghika V. I., *Spicuiri istorice*, p. 206—207 ⟨descriere⟩; Kotzebue W., *Iarmarocul Sfîntul Ilie din Folticeni*, în vol. *Din Moldova. Descrieri şi schiţe*, Buc., 1884, p. 97—124 ⟨descrierea oraşului la mijlocul secolului trecut⟩; vezi şi Kotzebue W., *Aus der Moldau. Bilder und Skizzen*, Leipzig, 1860, p. 120—140; Rallet D., *O plimbare la iarmarocul Fălticeni* („Propăşirea", 1844, p. 19—21); *Dicţ. Rom.*, III, p. 338—342 ⟨despre schimbarea numelui din Şoldăneşti în Fălticeni şi despre bisericile oraşului⟩; Sikeli Gustav Adolf, *Eine siebenbürgisch-sächsische Sage über die Gründung von Folticeni in der Moldau* („Siebenburg. Vierteljahrschrift", LVII, 1934); Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 164 ⟨despre originea numelui⟩; idem, *Doc. Ştefan*, p. 144—145; Iorga N., *Drumuri şi oraşe*, p. 156—157;

Ciurea V., *Călăuza jud. Fălticeni*, Fălticeni, 1924, p. 14—15 ⟨despre

Gorovei A., *Folticenii. Cercetări istorice asupra orașului*, Fălticeni, 1938, VIII+277 p.+1 h. ⟨despre satul Fălticenii Vechi, numele satului, despre satele din jur care au fost încorporate în teritoriul orașului; întemeierea orașului și istoricul său, îndeosebi în epoca mai nouă; despre școli și biserici p. 249 și urm.; lucrare, în general, bine informată⟩; Ciurea V., *Fălticenii* („Natura", 1944, p. 81—87);

Costăchescu Vasile, *Istoria orașului Folticeni de la înființare pînă la curent 1780—1938*, Fălticeni, 1938, 192 p. ⟨lucrare de compilație: pe larg despre orașul Baia; despre dezvoltarea tîrgului Fălticeni; satele din jurul tîrgului și bisericile lor; evenimente istorice; despre familiile Balș, Bașotă și Hașdeu etc.⟩; Vasilescu V., *Istoria orașului Fălticeni* (am găsit-o doar citată); Giurescu C.C., *Ist. rom.*, II/2, p. 449 ⟨despre numele orașului de la Oană Pîntece-Foltică⟩; Bezviconi Gh., *Un oraș moldovenesc: Folticeni* (P.T., 1942, nr. 5—6, p. 239—243) ⟨fost Tîrgul Șomuzului⟩;

Brătulescu Victor, *Pietrele mormîntale de la Muzeul din Folticeni* (BCMI, XXXI, 1938, p. 38—44) ⟨pietre de mormînt, inscripții, foto și descriere; printre ele și a lui Bogdan voievod și unele cu litere latine⟩;

Schwarzfeld E., Din *istoria evreilor: împopularea, reîmpopularea și întemeierea tîrgurilor și a tîrgușoarelor din Moldova*, Buc..., 1894 ⟨și despre tîrgul Fălticeni⟩; recenzia lui N. Iorga, R.I., 1915, p. 89—103, care arată că titlul e greșit; Șerban C., *Aspecte din lupta orășenilor din Țara Românească și Moldova împotriva asupririi feudale...* („Studii", 1961, nr. 3, p. 641—642) ⟨despre lupta pentru moșia tîrgului⟩; *Așezări din Moldova*, p. 305—306 ⟨descoperirile arheologice⟩; Ciurea D., *Noi considerații privind orașele și tîrgurile moldovene în secolele XIV—XIX* (AIIAI, VII, 1970, p. 40 și urm.) ⟨Și despre înființarea tîrgului Fălticeni, 1780⟩; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+tabele).

— ȘCOALA VECHE (1842)[6].

B.F.O., 1842, p. 253; Al.R., 1842, iulie 26 ⟨despre deschiderea școlii⟩; Costăchescu V., *Scurtă privire asupra trecutului culturii noastre în Folticeni* (P.T., 1942, p. 198—200) ⟨despre școlile vechi⟩; Idem, *Centenarul „Școlii domnești" din Folticeni (ibidem*, p. 393—395) ⟨despre profesori și elevi⟩.

— SPITALUL VECHI[7] (și paraclis din 1860).

B.Of., febr. 1851; G.M., 26 febr. 1851; Bulat G. T., *Biserica Moldovei și așezămintele spitalicești în prima jumătate a secolului al XIX-lea* (B.O.R., 1972, nr. 11—12, p. 1228—1229) ⟨despre înființarea unui „ospital" în tîrgul Fălticeni, 1844—1845⟩.

— BISERICA ADORMIREA (clădită de Mihai Gane, 1827, înfrumusețată 1843, turnul din 1883).

Gorovei A., *Folticenii*, p. 263—271 ⟨istoric⟩; Crețulescu Narcis, *Rîșca*, p. 144—145.

— BISERICA CATOLICĂ (1858).

— BISERICA DIN FĂLTICENII VECHI (1846—1849, clădită de Alex. Ciurea, reparată și pictată 1924; construită în locul uneia de lemn din sec. XVIII).

Gorovei A., *Folticenii*, p. 254—255 ⟨și însemnări⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 342 ⟨despre F. Vechi — Suceava⟩; Vasilescu V., *Fălticeni*, p. 79—83.

— M BISERICA SF. HARALAMBIE (sau Sf. Voievozi — Tîmpești, clădită la 1807 de paharnicul Tud. Ciurea, pe locul unei bis. mai vechi), str. plut. Ghiniță nr. 9.

Ciurea V., *Călăuza jud. Fălticeni*, 1924, p. 14—15 ⟨pisanie⟩; Gorovei A., *Folticeni*, p. 26—27, 265, 275—276 ⟨istoric și însemnări⟩; Vasilescu V., *Fălticeni*, p. 77—79.

— BISERICA SF. ILIE (clădită de lemn la 1765 sau 1788 de către călugărul Calistru Stamate, reclădită de orășeni, de zid, 1840—1842).

I.N., 1926—1927, p. 281 ⟨doc. 1842, zidirea bisericii⟩; R.I., 1923, p. 33—34 ⟨însemnare, 1843⟩; Kirileanu Gh. T., *Condica veche a bisericii Sf. Ilie din Fălticeni*, Bîrlad, 1942, 12 p. (extras din P.T., nr. 1—2, ian.-febr. 1942) ⟨1788—1835; se reproduce⟩; Gorovei A., *Folticenii*, p. 257—263 ⟨istoricul bisericii⟩; Vasilescu V., *Fălticeni*, p. 90—91.

— M BISERICA SF. NICOLAE (construită de marele vornic Andrei Bașotă, 1798,[8] reparată la 1856 de Al. Forăscu — date D.M.I.), str. Topitoriei nr. 5.

Gorovei A., *Folticenii*, p. 271—274 ⟨istoricul bisericii și însemnări⟩; Vasilescu V., *Fălticeni*, p. 87 ⟨bis. din 1798⟩.

FĂRCAȘA (Fărcășeni), com. Strunga, jud. Iași[9] (bis. catolică ante 1814).

Dicț. Rom., III, p. 345 ⟨bis. catolică⟩; „Milcovia“, I, 1930. p. 20 ⟨originea numelui⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, I—II, p. 174 și 177 ⟨bis. catolică la 1814⟩.

FĂRCAȘA, jud. Neamț (M bis. de lemn Cuv. Paraschiva ante 1774).

Panait-Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* ⟨M.M., 1969, nr. 7—9, p. 487⟩; vezi și B.M.I., 1973, nr. 4, p. 42.

FĂRCAȘA — Suceava (bis. Sf. Nicolae, clădită de locuitori, 1852, restaurată 1885; bis. ruinată).

Dicț. Rom., III, p. 343—344.

FĂRCĂȘEȘTI (Rugușăni) — Tecuci.

Documente, XVI, vol. I, p. 574 ⟨doc. 1548 satul F. pe Zeletin al lui Maxim Hîrbor postelnic⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 413 ⟨fost sat⟩.

FĂRCENI — Dorohoi (fost Prisăcăreni)[10].

Documente, XVI, vol. I, p. 29 ⟨la 1503, satul F. pe Frumoasa al m-rii Putna⟩; satul a mai fost întărit m-rii la 1520 (vol. I, p. 171); DRH, XIX, p. 71—72 ⟨la 1626 satul F. — Dorohoi al m-rii Dragomirna⟩; vezi și indice; M. Costin, *Opere*, ed, V. A. Urechia, I, p. 107, 181, 189—191 ⟨doc. 1730⟩; *Uricarul*, XIV, p. 100—103, XVIII, p. 380—387 ⟨doc. 1627, satul dat m-rii Dragomirna⟩; XXIII, p. 104—106 ⟨doc. 1631, idem⟩; Ghibănescu, *Surete*, XII, p. 14, 22 și indice ⟨doc.⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice).

FĂRŢĂNEŞTI, vezi Fîrţăneşti.

SCHITUL FĂTĂCIUNI (Adormirea, a doua jumătate a sec. XVII, ante 1667[11]; ars de tătari la 1711, a rămas pustiu pînă la 1752, cînd este refăcut de Ioan Bogdan hatmanul; fost metoh al m-rilor Răchitoasa şi Golia), satul Fîntînele, fost Fătăciuni — Tutova.

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, IV, p. 124—126 ⟨doc. 1685⟩, I, p. 288—289 ⟨însemnare despre refacerea schitului, 1752⟩ şi p. 291, 338; I.N. IV 1924 p. 238 ⟨însemnare, 1783⟩; A.B., 1931, p. 86 şi 199 ⟨catagr, 1809⟩ şi 1932, p. 94 ⟨despre izvodul din 1811⟩; D.R., 1932, p. 31 ⟨însemnare, 1815⟩; *Schimb de schituri între Golia şi Mera* (A.B., 1932, p. 294) ⟨doc. 1812⟩; Stoide C. A., *Despre schitul Fătăciune (Tutova) şi despre satele Cernueşti şi Praja* (RIR, XIV, 1944, f. II, p. 200—217) ⟨şi doc., 1661—1801⟩; AEH, 1934. p. 62; 1935, p. 81, 1936, p. 87, 1938, p, 131 ⟨bis. de lemn din 1763⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 528 ⟨sat al vornicului Manolachi Bogdan⟩; I.N., 1928, p. 149 ⟨scutire de dări schit, 1687⟩; Stoicescu, *Dicţionar*, p. 350—351 ⟨despre fam. Bogdan, ctitora schitului⟩.

FĂUREI — Brad, com. Făurei, jud. Neamţ (bis. de lemn din 1865). Vezi şi Fauri.

AER, 1936, p. 100.

FĂUREI (Fauri), com. Garoafa, jud. Vrancea (bis. Sf. Gheorghe, ante 1809, distrusă în timpul războiului 1916—1918).

Documente, XVI, vol. III, p. 453 ⟨la 1590, selişte vîndută lui Bucium mare vornic⟩; A.B., 1931, p. 186 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 346, AEH. 1936, p. 218; Rosetti R., *Familia Rosetti*, I, indice; RIAF, XVI, 1922, p. 60—61 ⟨Ion Pruncu dă satul schimb lui Zoe Moruzi⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨F. — Vaslui⟩; „Milcovia“, I, 1930, p. 20 ⟨originea numelui⟩.

FĂURENI — Tutova (Coroeştii de Sus)[12].

FĂUREŞTI — Fălciu. Vezi şi Şchiopeni[13].

Marinescu Iulian, *Extrase din condica moşiilor lui Teodor Rosetti-Solescu. II. Documente basarabene fălciene, putnene etc.* (B.C.I. VII, 1928, p. 5—13) ⟨condică de zapisele moşiei Făureşti, 1583—1799⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 389—391 ⟨1/2 din sat al fam. Donici⟩;

B.C.I., VIII, p. 87 ⟨la 1765, satul F. — Iaşi al lui Ştefan Ruset logofăt⟩.

FEDELEŞANI (Fedeleşeni) — Hîrlău[14].

Documente, XV, p. 149 ⟨la 1491, satul era al urmaşilor lui Bratul viteazul⟩; XVII, vol. IV, p. 145 ⟨la 1617, 1/2 de sat a lui Nestor Ureche vornic⟩.

SCHITUL FEDELEŞENI (sec. XVIII, ante 1747, fost metoh al ep. Roman)[15] com. Strunga, jud. Iaşi. Vezi şi precedentul.

A.B., 1931, p. 175 ⟨la 1809, bis. Sf. Nicolae⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 347; AER, 1936, p. 115 ⟨bis. de lemn⟩; Cristea Al.. *Episcopia Roman*, p. II, anexe ⟨doc. 1747⟩; *Uricarul*, XIX, p. 32—38 ⟨hotărnicie, 1766, F. — Ro-

man⟩; B.C.I., VIII, p. 46 ⟨doc. 1667, părţi din F. — Neamţ ale lui Ştefan Cantacuzino paharnic⟩; I.N., 1926—1927, p. 272 ⟨doc. 1643, 1/2 sat a lui Nistor Batişte⟩; *Uricarul*, VI, p. 331—332 ⟨doc. 1825⟩;

Panait — Cristache Ioana, *Circulaţia în Moldova a cărţii în limba română tipărită în sec. XVIII* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 431) ⟨însemnare 1772, bis. lui Varlaam Gozan din Fedeleşeni⟩.

FEDEŞTI (Fideşti), com. Şuletea, jud. Vaslui (bis. de lemn Naşterea Maicii Domnului, 1804).

AEH, 1934, p. 62, 1935, p. 82; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 135 ⟨despre sat⟩; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. CXLV şi 165—168 ⟨doc. sat al familiei Costache⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice; D.R., 1932, nr. 1, p. 7 ⟨doc. 1793, moşia lui Constantin Lambrino postelnic⟩; *Uricarul*, VII, p. 220—221 ⟨la 1822, părţi de sat ale fam. Lambrino⟩; *Documente*, XVII, vol. I, p. 4—5 ⟨la 1601, 1/3 sat F. — Iaşi a urmaşilor lui Liciu postelnic⟩; p. 46—47 ⟨la 1602 1/2 din satul F. — Iaşi a familiei Balş⟩; vezi şi IV, p. 147 ⟨doc. 1617⟩; RSIAB, 1933, p. 285.

FELEŞTI — Roman (bis. sec. XIX).

Documente, XVII, vol. V, p. 247 ⟨la 1623, satul lui Dumitraşco Seachil⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 348.

FEREDEIENI (Feredeni), com. Deleni, jud. Iaşi (ruinele curţii fam. Crupenschi, cu zidul împrejmuitor cu blazon din 1791; bis. Adormirea, construită la 1791 de Iordache Crupenschi slugerul[16] ca bis. a curţii familiei sale; catapeteasma din 1800; reparată în exterior 1916; ambele M; şi un han din sec. XIX[17], dispărut).

Dicţ. Rom., III, p. 349 ⟨inscripţii⟩; Iorga N., *Cîteva însemnări* (BCMI, XXX, 1937, p 44—45); Idem, *Cronică* (BCMI, XXXII, 1939, p. 47) ⟨aceleaşi însemnări⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 60 ⟨despre satul F. — Botoşani⟩; Anuar 1930, p. 116 ⟨bis. din 1790⟩;

Documente, XVI, vol. I, p. 125—126 ⟨la 1518, satul F. pe Sîtna al lui Toader pîrcălab de Roman⟩; p. 401 ⟨la 1540, dăruit m-rii Humor⟩; vezi şi vol. II, p. 40 ⟨doc. 1554—1555⟩ şi p. 159 ⟨doc. 1562, din care rezultă că fusese luat de la m-re de Al. Lăpuşneanu⟩; XVII, vol. IV, p. 99 ⟨la 1617, satul F. — Hîrlău, fost domnesc, al lui Vasile Ureche⟩;

Stoicescu Nicolae, *Contracte vechi de meşteri de biserici* (BMI, XXXIX, 1970, nr. 1, p. 71) ⟨publică două contracte, din 1849 şi 1850, pentru tîmpla şi mobilierul bis. din Feredeieni⟩; Idem, *Cîteva documente despre acoperişurile vechilor biserici* (BMI, 1971, nr. 2, p. 66) ⟨contract 1850 pentru acoperişul zidului înconjurător al bis. din Feredeieni⟩; Idem, *Cum se zugrăveau bisericile în sec. XVIII — prima jumătate a sec. XIX* (M.O., 1967, nr. 5—6, p. 424—425) ⟨publică contractul din 1800 pentru catapeteasmă⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice).

FEREŞTI, com. Văleni, jud. Vaslui (bis. Sf. Mihail, construită de familia Racoviţă, sec. XVII[18]; şi casele aceleiaşi familii).

A.B., 1931, p. 202 ⟨la 1809 bis. Adormirea⟩; Ghibănescu G., *Fereştii — Vaslui. Studii şi documente*, Iaşi, 1926 (*Surete*, vol. XVI) ⟨istoricul

satului şi despre fam. Racoviţă, p. I—XLIV şi p. 1—144 ⟨documente, 1400—1831, printre care şi catagrafii 1820, 1831⟩; Ghibănescu G., *Surete*, VIII, p. 329; *Cronica Ghiculeştilor*, p. 285 ⟨casele lui D. Racoviţă⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 349—350 ⟨bis. de vălătuci, c. 1800⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 35 ⟨despre numele satului⟩; Bulat T. G., *Un proces de împărţirea averilor boierilor Rosăteşti* (A.B., 1936, p. 111) ⟨din 1808, bis. şi casă la Fereşti⟩; AEH, 1934, p. 77, 1935, p. 103, 1936, p. 114; 1938, p. 179 ⟨bis. din 1898 şi bis. de vălătuci Adormirea, 1800 sau 1840⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 233 ⟨al lui Radu Racoviţă paharnic⟩; Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 285 ⟨parte de sat al lui I. Cehan⟩; *Uricarul*, XVI, p. 299 şi urm. ⟨doc. 1753⟩; Antonovici I., *M-rea Floreşti*, p. 26—47 ⟨hotărnicie, 1801, F. — Tutova⟩; Stoicescu, *Dicţionar*, p. 430—433 ⟨despre fam. Racoviţă, sec. XVII⟩.

FETEŞTI — Suceava (jud. Iaşi?). Vezi şi următorul.

Documente, XVI, vol. I, p. 40—42 ⟨la 1503, satul F. pe Dobrovăţ cumpărat de Ştefan cel Mare şi dat m-rii Dobrovăţ⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1560 (vol. II, p. 147); Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 284 ⟨la 1653, sat al lui Contăş diac, F. — Hîrlău⟩; *Uricarul*, XVI, p. 336—350 ⟨hotărnicie, 1804, sat al lui R. Roset hatmanul⟩; XXII, p. 125 ⟨la 1792, al fam. Balş, scos la mezat, cumpărat de R. Ruset⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 352 ⟨F. — Iaşi⟩.

SCHITUL FETEŞTI[19] (construit de Scarlat Miclescu pe locul unuia mai vechi), com. Adîncata, jud. Suceava.

Dicţ. Rom., III, p. 352 ⟨schit nelocuit⟩; *Botoşanii în 1832. Schiţă monografică*, p. 49.

FEŢINGHEŞTI, vezi Fiţingheşti.

FICHITEŞTI, com. Podul Turcului, jud. Bacău (bis. Sf. Gheorghe, 1763). Vezi şi Coroeşti.

AEH, 1934, p. 60, 1935, p. 79, 1936, p. 84, 1938, p. 127.

FIDEŞTI, vezi Fedeşti.

FILEŞTI — Covurlui (bis. Sf. Treime, 1852).

Dicţ. Rom., III, p. 356—357 ⟨F. — Calica⟩.

FILIMONEŞTI — Vaslui[20]

Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 270 ⟨la 1721 1/4 sat al Aniţei Jora⟩; vezi şi N. Iorga, *Studii şi doc.*, VI, p. 160 passim.

FILIOARA (Hilioara)[21], com. Agapia, jud. Neamţ (m-re sec. XVI). Vezi şi m-rea Agapia.

Documente, XVI, vol. III, p. 184 ⟨la 1582 sat al m-rii Agapia⟩; Iorga N., *Locuri puţin cunoscute din cronica lui Neculce* (*Studii şi doc.*, III, p. 38) ⟨despre o „mănăstioară de călugăriţe ce să chiamă Hilioara", existentă la sfîrşitul sec. XVI pe moşia m-rii Agapia⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 358—359.

FILIPENI, jud. Bacău (bis. de lemn din c. 1810, în stare rea la 1890).

B.O.R., XIV, 1890, p. 114; *Dicț. Rom.*, III, p. 360—361; AER, 1936, p. 138 ⟨bis. de lemn mutată la Lunca, 1864⟩.

FILIPEȘTI, com. Bogdănești, jud. Bacău (bis. Sf. Voievozi, sec. XVIII, ante 1778[22], refăcută 1870). În jud. Bacău mai este un sat F., sediu de comună.

A.B., 1931, p. 178 ⟨catagr. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 458; *Dicț. Rom.*, III, p. 362 ⟨bis. din 1855⟩; AER, 1936, p. 183 ⟨bis. din 1873⟩; Rosetti R., *Familia Rosetti*, I, indice; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨părți de sat ale lui Ursu Iurașco și Lascarachi Ruset⟩.

FILOZOFI, vezi Grajduri și Scînteia.

FITIONEȘTI (Fetionești), jud. Vrancea (la 1809 bis. Sf. Voievozi — F. de Jos și Sf. Nicolae — F. de Sus). Vezi și schitul Moșinoaele.

A.B., 1931, p. 188 ⟨catagr. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 368; AER, 1936, p. 246 ⟨bis. din 1850 și 1927⟩.

FIȚINGHEȘTI (Răzimești)-Putna[23]. Vezi și Bizighești.

Ghibănescu, *Ispisoace*, IV/1, p. 128 ⟨satul lui Dediu pîrcălab, 1686⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 368 ⟨Fițichești — Tutova⟩.

FÎLFOEȘTI (Fălfăești) — Fălciu (bis. mijlocul sec. XIX)[24].

Ghibănescu, *Surete*, XXV, p. 9—10; *Documente*, XVI, vol. II, p. 88 ⟨la 1555, 1/2 sat Fofăești vîndută lui Fetion⟩.

FÎNTÎNA ALBĂ — Cernăuți.

Kaindl R. F., *Das unterhanswesen in der Bukowina. Ein Beitrag zur Geschichte das Bauernstandes und seiner Befreiung*, Viena, 1899, p. 144—155 ⟨doc. 1842⟩; Idem, *Das Ansiedlungswesen in der Bukowina ...*, Frankfurt, 1902, p. 202 și urm. ⟨despre colonizări⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 29; Bălan T., *Doc. bucovinene*, VI, p. 287—289 ⟨doc. 1780⟩; *Documente din Fîntîna Albă* („Gaz. Bucovinei", III, 1893, nr. 64); Owczynnikow P., *Nachrichter aus Bielakernitza*, Cernăuți, 1898.

FÎNTÎNA DOAMNEI (Pecești) — Orhei (schit. sec. XVIII, construit de spătarul Teodor Dibociu, desființat).

Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 14 ⟨1806⟩; RSIAB, 1919, p. 13; A.B., 1932, p. 60—61 ⟨doc. 1803⟩; Tomescu C. N., *Desființarea schitului de maici Fîntîna Doamnei* (A.B., 1936, p. 59—61) ⟨doc.⟩; Idem, *Desfacerea schitului Fîntîna Doamnei* (A.B., 1934, p. 344—345).

FÎNTÎNA MARE, com. Vadu Moldovei, jud. Suceava (bis. de lemn Sf. Arhangheli, clădită de Alecu Drăgușanu, 1832)[25]. Vezi și Fîntînele.

Dicț. Rom., III, p. 371—372.

FÎNTÎNELE, vezi schitul Fătăciuni.

FÎNTÎNELE, com. Motoșeni, jud. Bacău[26] (M bis. Sf. Voievozi, a familiei Roset, ante 1754 și o altă bis. Sf. Împărați, 1850).

M.M., 1965, nr. 11—12, p. 614 ⟨la 1754, bis. exista, după modelul ei urmînd a se face bis. m-rii Doljești⟩; A.B., 1931, p. 177 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R.,

XIV, 1890, p. 106; AER, 1936, p. 134 ⟨două biserici⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 59 ⟨despre nume⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 378 ⟨bis. din 1786 şi castel⟩; *Documente*, XVII, vol. V., p. 6 (la 1621, satul vîndut de jupîneasa Goioae lui D. Ştefan logofăt); B.C.I., VIII, p. 89 ⟨la 1767, satul, cu casă şi bis. de piatră, e lăsat de hatmanul Vasile Ruset fiului său Lascarache⟩;

⟨Soutzo N.⟩, *Hotărnicia hotarului părţilor din Luncani ale moşiei Fontanelele din plasa Bistriţa de sus, judeţul Bacău, proprietatea d-nei Lucia principesă de Schönburg—Waldenburg. Din gura pîrîului Pietrosu pînă la Lacul Negru*, Bacău, 1887; Idem, *Hotărnicia siliscelor Malul Itesci şi Partanesci ale moşiei Fontanelele din plasa Bistriţa de sus, judeţu Bacău, proprietatea d-nei Lucia principesă de Schönburg—Waldenburg*, Bacău, 1887.

FÎNTÎNELE, com. Andrieşeni, jud. Iaşi (bis. Sf. Împăraţi, 1828). În jud. Iaşi mai este un sat F. în com. Focuri.

Documente, XIV—XV, p. 56 ⟨doc. 1426, satul lui pan Giurgiu Stîngaci⟩; Anuar 1930, p. 84; *Dicţ. Rom.*, III, p. 375 ⟨F.=Cioara⟩.

FÎNTÎNELE (Stîrceni) — Putna (bis. Sf. Paraschiva, presupusă a lui Ştefan cel Mare, existentă la 1809).

A.B., 1931, p. 189 ⟨cat. 1809⟩; Mironescu Vl., *M-rile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 116—117); *Dicţ. Rom.*, III, p. 375 ⟨bis. din 1851 şi 1865⟩.

FÎNTÎNELE, com. Puieşti, jud. Vaslui[27] (bis. de lemn Sf. Ioan Botezătorul, 1802). Vezi şi Fătăciuni şi Croitori.

A.B., 1931, p. 197 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 59, 1935, p. 77, 1936, p. 81—82, 1938, p. 121—122; *Dicţ. Rom.*, III, p. 375 ⟨satul fost Croitori⟩.

FÎNTÎNELE, jud. Suceava (M bis. de lemn Sf. Nicolae-Băneşti).

Dicţ. Rom., III, p. 374; Anuar 1909, p. 327 ⟨bis. de lemn Sf. Nicolae sec. XVI — B. Botoşani⟩; vezi şi B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59; S.C.Ş., Iaşi, 1943, p. 463 ⟨menţiune bis. F. — Botoşani, 1836⟩; Anuar 1930, p. 115 ⟨bis. Adormirea a familiei Canano, 1791, reparată 1845, 1926⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, p. 29 ⟨satul F. — Suceava al lui Iordache Cantacuzino⟩[28]; Iorga N., *Studii şi doc.*, XXI, p. 195 ⟨sat al fam. Canano⟩.

FÎNTÎNELE (Fîntîni), com. Nicoreşti, jud. Galaţi[29] (bis. Adormirea—Cenuşa şi alta făcută la 1851 de Zamfir Săndulescu, pe locul uneia mai vechi). Vezi şi Cenuşa.

Documente, XVII, vol. V, p. 275—276 ⟨la 1624, satul lui Ianache postelnic⟩; despre cumpărăturile făcute de Nicoară hatman vezi DRH, XIX, p. 467—469 şi indice; despre cele ale lui Ianache *ibidem;* un alt sat F. dispărut a fost în ţin. Fălciu; *Dicţ. Rom.*, III, p. 375.

FÎRLOEŞTI—Bacău[30]

Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 284 şi urm. ⟨doc.⟩.

FÎRŢĂNEŞTI (Fărţăneşti), jud. Galaţi (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reconstruită).[31]

A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩; Beldie I. C., *„Peci-uri" de căsătorie* (NRL, V, 1912, nr. 25—26, p. 409—411) ⟨din sec. XIX, de la preotul din F.⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 380; Beldie I. C., *Monografia parohiei Fîrțănești din jud. Covurlui* („Albina", 1915—1916, p. 272—279, 349—354, 429—437); Antonovici, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 90—91 și urm. ⟨doc. despre sat⟩.

M SCHITUL FÎSTÎCI (Sf. Nicolae, al familiei Palade, sec. XVII[32], reclădit? 1721; casele și zidul înconjurător construite de arhimandritul Iosif Gîndul, 1834; reparații din 1851 cînd biserica este pictată; fost metoh la m-rea Sf. Ecaterina de la muntele Sinai și la m-rea Frumoasa din Iași), com. Delești, jud. Vaslui.

Eclaircissements sur la question des monastères Grecs situés dans les Principautés Danubiennes, 1857, p. 85—88 ⟨doc. 1750, închinare la muntele Sinai⟩; Hurmuzaki, XIV/2, p. 1135 ⟨rez. doc. 1756⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XXI, p. 185 ⟨doc. 1792—1793⟩; A.B., 1931, p. 88 și 204 ⟨catagr. 1809⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 1, p. 86 ⟨moșiile m-rii⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 302—303 ⟨venituri, 1835⟩; *Uricarul*, VI, p. 211 ⟨doc. 1814⟩ și p. 105—106 ⟨moșiile m-rii la 1851⟩ și VIII, p. 232 ⟨mențiune, 1834⟩; „Zimbrul", 2 iulie 1851 ⟨moșiile m-rii⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 381 ⟨istoricul m-rii⟩; Manolescu P., icon., *Biserica din Fîstici-Vaslui* („Albina", XIX, 1915—1916, p. 1063); Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 221—223; Ionescu Gr. *Istoria arhitecturii*, II, p. 216—218; AEH, 1934, p. 77, 1935, p. 102—103, 1936, p. 114, 1938, p. 179 ⟨bis. Sf. Nicolae a lui M. Racoviță, 1721⟩; RSIAB, 1933, p. 315 ⟨moșiile m-rii, 1812⟩.

FLĂMÎNZI, jud. Botoșani[33] (bis. Coborîrea Sf. Duh, a fam. Balș, 1813; palatul familiei Sturza).[34]

Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 352 ⟨1813⟩; R.M., 1922, nr. 5, p. 29 ⟨însemnare despre sfințirea bisericii, 1813⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 387 ⟨istoricul satului⟩; R.M., 1926, nr. 1, p. 10—11 ⟨despre ruinele palatului domnesc⟩; Ungureanu Gh., *Frămîntări țărănești pe moșia Flămînzi (Botoșani) pînă la 1907* (S.A.I., III, 1961, p. 289—308) ⟨și despre organizarea domeniului, obligațiile țăranilor etc.⟩; *Documente*, XVII, vol. I, p. 257 ⟨la 1605, satul F., fost ascultător de curtea din Hîrlău, dăruit lui Stroici mare logofăt⟩; III, p. 72 ⟨la 1612, era al m-rii Dragomirna, dăruit de Stroici⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1618 (IV, p. 258—259); Stoicescu N., *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol. Cetăți, curți domnești și boierești* (BMI, 1972, nr. 1, p. 65—66) ⟨descriere curte boierească, 1871⟩; Gheorghiu A., *Localități istorice din Botoșani*, p. 10—11 ⟨despre sat⟩; *Uricarul*, VI, p. 228 ⟨F. — Hîrlău, cumpărat de logofătul T. Balș, 1825⟩; Anuar 1930, p. 116 ⟨bis. Sf. Nicolae, 1827⟩.

FLOCEȘTI (Bîlcani) — Trotuș (Bacău)[35], Cezi și Bîlcani.

Documente, XVII, vol. II, p. 197—198 ⟨la 1609, satul era al strănepoților lui Ivaniș Tatar⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 392 ⟨la 1472, satul F. pe Tazlăul Mare al lui Petru, fiul lui Bîlco⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 389.

FLOCEȘTI, vezi Leucușești.

SCHITUL FLORESCU — Tecuci. Vezi și Brătășești și următorul.
Stoicescu N., *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol* (M.O., 1969, nr. 11—12, p. 921) ⟨descriere, 1871⟩.

FLOREȘTI, com. Huruiești, jud. Bacău (bis. Sf. Dumitru, ante 1809, reclădită de locuitori cu ajutorul Catincăi Vîrnav la 1822, reparată 1845, refăcută 1927). În jud. Bacău mai este un sat F. în com. Scorțeni.
A.B., 1931, p. 193 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 323; Vîrnav T., *Istoria vieții mele (Autobiografie din 1845)*, ed. A. Gorovei, Rm. Sărat, 1893 ⟨și despre satul Florești⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 394 ⟨bis. din 1822⟩.

FLOREȘTI—Putna[36] (bis. Sf. Voievozi — F. de Jos, ante 1809).
A.B., 1931, p. 182 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 219 ⟨bis. din 1913—1922⟩.

FLOREȘTI — Soroca (bis. de lemn din 1807).
Anuar 1922, p. 190.

M M-REA FLOREȘTI (m-rea de pe Simila, Florentina, Sf. Ilie, construită la sfîrșitul sec. XVI, ante 1598[37], de Cîrstea Ghenovici fost mare vornic; bis. reclădită la 1686—1694[38] de Gavriliță Costachi vornicul — strănepotul ctitorului — și de fiii săi, Vasile vornicul și Lupu vistierul, împreună cu Antiohie Jora hatmanul; bis. și clopotnița crăpate de cutremur la 1738; zidul înconjurător făcut de egumenul Ioasaf, 1800; bis. reclădită de egumenul Nil, 1852—1859, cînd lucrările au fost întrerupte; clădirile și bis. terminate la 1883, cînd bis. au fost sfințită; fostă metoh la m-rea Esfigmenul de la muntele Athos din anul 1806), satul Florești, com. Poienești, jud. Vaslui.
Ghibănescu Gh., *Documente slavone* („Viitorul"—Iași, 15 mai 1901) ⟨tetraevanghel din 1578⟩; „Arhiva"—Iași, I, 1889—1890, p. 246 ⟨doc. 1676⟩; M.C., I, 1913, p. 79 ⟨însemnare 1826, transformare m-re de maici⟩ și II, 1914,p . 62—63 ⟨însemnări⟩;
Pamfile T., *Însemnări de la m-rea Florești, jud. Tutova* (M.C., III, 1915, p. 157—162) ⟨inscripție 1756 și însemnare 1816⟩; Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 333 ⟨însemnări, 1701 și 1738⟩; P.T., 1943, p. 45 ⟨însemnare, 1785⟩; A.B., 1935, p. 307 ⟨la 1788, bani lăsați pentru acoperirea chiliilor⟩; D.R., 1932, p. 57 ⟨la 1825, clopotnița de lemn putredă, chiliile stricate⟩; Bogdan I., *Sămile* (B.C.I., 1915, p. 271—273); R.S.I.A.B., 1933, p. 314—315 ⟨moșiile m-rii, 1812⟩;
Eclaircissements sur la question des monastères grecs situés dans les Principautés Danubiennes, 1857, p. 54—63 ⟨doc. 1806, închinare la Esfigmen⟩; A.B., 1931, p. 84 ⟨catagr. 1809⟩ și 197 ⟨cat. 1809, bis. Sf. Ilie — F. Tutova⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 1, p. 85 ⟨moșiile m-rii⟩; Hurmuzaki, S.I/5, p. 19 ⟨venituri, 1827⟩ și 304—305 ⟨venituri 1835 și despre nevoia de reparații⟩; *Uricarul*, VI, p. 99 ⟨moșiile m-rii la 1851⟩; „Zimbrul", 2 iulie 1851 ⟨moșiile m-rii⟩; *Archives diplomatiques. Partea I-a Documents sur la question des monastères grecs dans les Principautés-Unies*,

p. 309—310 ⟨despre situaţia m-rii⟩; Bodogae T., *Sf. Munte Athos*, p. 288—289 ⟨doc. de închinare la Esfigmen⟩; B.F.O., 1848, p. 357 ⟨arendarea moşiilor schitului⟩; 1834, p. 493 ⟨maicile de aici mutate la schitul Adam⟩;

Antonovici I., *Mănăstirea Floreşti din plasa Simila, judeţul Tutova. Studiu istoric cu hărţi şi ilustraţiuni urmat de documente, inscripţii şi însemnări*, Buc., 1916, LXXVII+139 p.+15 pl.+2 h. ⟨istoric, avere, obiecte, inscripţii, însemnări, egumenii, documente, 1546—1836⟩; Antonovici I., *În slujba bisericii şi a şcoalei*, Huşi, 1926, p. 220 ⟨despre inscripţiile m-rii Floreşti⟩; Stoide C. A., *Ştiri despre cîţiva meşteri zugravi moldoveni din sec. XVII—XVIII* (M.M., XXXV, 1959, nr. 7—8, p. 430) ⟨despre Mihail zugravul bisericii, 1686⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 96 ⟨casele fam. Costache din Floreni? arse la 1683⟩;

Dobrescu N., *Istoria bisericii sec. XV*, p. 162; Mironescu Vl., *M-rile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 108—109) ⟨biserica Sf. Ilie din Floreşti—Tutova atribuită lui Ştefan cel Mare⟩; BCMI, I, 1908, p. 180; *Dicţ. Rom.*, III, p. 395; Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 150); AEH, 1934, p. 62, 1935, p. 81, 1936, p. 87, 1938, p. 131—132 ⟨bis. Sf. Ilie, 1852 sau 1859⟩; Stoicescu, *Dicţionar*, p. 299—300 şi 380 şi urm. ⟨despre ctitorul prim şi fam. Costachi⟩; *Documente*, XVI, vol. IV, p. 138—139 ⟨la 1596 satul F. dat m-rii cu acelaşi nume⟩.

FLOREŞTI—Iaşi (bis. Trei Ierarhi, de vălătuci, 1796).

Anuar 1930, p. 88.

FLOREŞTI—Vaslui (bis. sec. XIX).[39]

FLORINTEŞTI (bis. ante 1759).[40]

Documente, XVI, vol. I, p. 341—342 ⟨la 1532 satul împărţit între nepoţii lui Micu Bîrgău⟩.

FLORINŢOAIA—Iaşi.

B.C.I., IV, p. 16 ⟨doc. 1660, sat al urmaşilor lui Iorga postelnic⟩; p. 33 ⟨doc. 1660, devenit proprietatea lui Ursache vistier⟩.

FOCŞA (Bordea), com. Lunca Banului, jud. Vaslui.

Dicţ. Rom., III, p. 398.

FOCŞASCA (Focşanca), com. Tăcuta, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 201 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 81, 1935, p. 108 ⟨bis. Sf. Voievozi—Focşasca, 1800⟩; *Uricarul*, VI, p. 219 ⟨doc. 1819⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 408.

FOCŞANI, vezi Ţara Românească.

FOLEŞTI (Făleşti)—Fălciu (bis. Sf. Nicolae ante 1809).

A.B., 1931, p. 193 ⟨cat. 1809, F.—Covurlui⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, IV/2, indice ⟨doc. şi hotărnicie⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 96 ⟨sat a lui Talpeş vornic, 1702⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 51—52 ⟨la 1507, satul F. între Bîrlad şi Iadrici, unde a fost Ştefan Foale, întărit urmaşilor săi⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 13—14 ⟨la 1502, satul F. pe Crasna dat schimb Marencăi, fiica lui Mihul Epure⟩; Marinescu Iulian, *Documente vasluiene*.

Extrase din condica moşiilor lui Teodor Rosetti Solescu (B.C.I., IV, p. 204—212) ⟨condică de zapisele moşiei F.—Vaslui⟩; Ghibănescu, *Surete*, X, p. 147—148; *Uricarul*, VI, p. 227—228 ⟨doc. 1825, F.—Fălciu⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 410; Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 301—302 ⟨despre sat⟩; Bogdan D. P., *Acte moldoveneşti din anii 1426—1502*, Buc., 1947, p. 80—81 ⟨despre satul Foleşti⟩.

FOLEŞTI (Făleşti) — Bălţi (bis. Sf. Nicolae, 1745)
Anuar 1922, p. 14.

FOLFĂEŞTI (Fîlfoeşti) — Iaşi (bis. sec. XIX)[41].
Documente, XVI, vol. III, p. 232 ⟨la 1583, satul F. pe Jijia, fost domnesc, dăruit m-rii Galata⟩; vezi şi p. 410 (doc. 1588), vol. IV, p. 135—136 (doc. 1596), p. 223 (doc. 1598), XVII, vol. IV, p. 491 (doc. 1620).

FOLTEŞTI, jud. Galaţi (bis. Sf. Voievozi, ante 1809)[42].
A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 411—412; Platon Gh., *Populaţia oraşului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+tabele).

FOLTEŞTI, com. Bogdăneşti, jud. Vaslui (bis. de vălătuci Adormirea, 1794).
A.B., 1931, p. 199 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 57, 1935, p. 75, 1936. p. 79 şi 1938, p. 118; *Uricarul*, XXII, p. 127 ⟨doc. 1792, satul scos la vînzare şi cumpărat de R. Ruset⟩.

FOLTICENI, vezi Fălticeni.

FORĂŞTI, jud. Suceava (M bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, 1764, făcută de C. Forăscu).
B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59 ⟨bis. de lemn⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al lui Solomon Botez şetrar⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 413; B.M.I., 1973, nr. 4, p. 38—39 ⟨bis. din 1764⟩.

FOROSNA — Hotin (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).
„Gazeta mazililor şi răzeşilor", 1911, p. 249 ⟨doc. 1742, parte de sat a fam. Brahă⟩, Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 91, 99—105 ⟨numărul locuitorilor, 1814⟩; Anuar 1922, p. 106 ⟨bis. de lemn, Forestina⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 130—131 ⟨parte de sat a fam. Tănase⟩.

FRASINUL, vezi Rudari.

FRĂSINEŞTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită).
RSIAB, 1930, p. 213 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 94.

FRĂSULENI — Iaşi (bis. ante 1842).[43]
C.I., 1932—1933, nr. 3, p. 48—50, 60—61, 116—119 ⟨doc. 1754, 1/2 sat dată m-rii Sf. Sava de soţia lui Lupu Anastase fost mare stolnic; la 1755, dată m-rii Hlincea⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 419; Anuar 1930, p. 88 ⟨bis. Sf. Gheorghe, 1853⟩.

FRĂTĂUŢI, jud. Suceava (bis. noi; înainte o bis. sec. XV).
Documente, XV, p. 132 ⟨doc. 1490, amintind bis.⟩, XVI, vol. I, p. 29 ⟨la 1503, satul era al m-rii Putna⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1520 (vol. I, p. 171); Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); *Kircheneinweihung in Neu-Fratautz* („Czern. Deutsche Tagespost", 2 nov. 1924); Nibio August,

Die alte evangelische Kirche in Fratautz („Archiv der Deutschen Kulturvereins für die Bukowina", I, 1931, nr. 2, p. 17—21); Werenka D., *Topographie*, p. 29; Anuar Bucovina, 1923, p. 35, 1924, p. 35, 1926, p. 78; Kaindl R. F., *Das Ansiedlungzwesen in der Bukowina*..., Franckfurt, 1902, p. 421—440 (colonizări).

FRĂTEŞTI—Neamţ.

Documente, XVI, vol. II, p. 48—49 ⟨la 1554, sat al nepoatelor lui Oană Limbădulce⟩; vol. IV, p. 160—161 ⟨la 1597, al lui Iuraşco fost pîrcălab⟩; XVII, vol. I, p. 32—33 ⟨la 1602, pus zălog la Toader Boul vistier⟩; p. 133—134 ⟨întărit lui Boul vistier, 1603⟩; vezi şi III, p. 115—116 ⟨doc. 1613⟩; IV, p. 50 ⟨la 1616, „întors" Agahiei Boul⟩; Ghibănesecu, *Ispisoace*, IV/1 indice; B.C.I., IV, p. 22 ⟨doc. 1660, satul lui Ursache vistier⟩.

FRĂTEŞTI (fost Stănceşti)—Roman.

Documente, XVII, vol. IV, p. 234 ⟨la 1618, 1/2 de sat a lui Dumitru Goia vornic⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 420 ⟨F.=Buhoanca⟩.

FRECĂUŢI, vezi Sfrecăuţi.

FRENCIUGI, com. Şcheia, jud. Iaşi (bis. fam. Răşcanu, Sf. Treime, sec. XVIII, ante 1783).[44]

Lazăr N., *Cîteva documente vasluiene şi ceva despre Mileşti* (RI, XXX, 1944, p. 112—135); Ghibănescu G., *Surete*, X, p. XXVII—XXVIII şi LII—LXVI ⟨schiţă istorică despre sat⟩ şi p. 57, 59 ⟨doc. 1795⟩, p. 105—107 ⟨doc. 1753, sat al lui N. Kogălniceanu⟩, 220—223 ⟨perilipsis doc., 1808⟩, 227—237 ⟨sat al Mariei Holban⟩, 309—315 ⟨perilipsis doc., 1844⟩, 376—379 ⟨inscripţii, însemnări pe cărţi⟩ (vezi şi indice); A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 422—423 ⟨bis. din 1770⟩; AEH, 1934, p. 72, 1935, p. 96, 1936, p. 104, 1938, p. 162 ⟨bis. din 1790⟩.

M-REA FRUMOASA, vezi Iaşi.

M-REA FRUMOASA — Orhei (Frumuşica, Adormirea, începutul sec. XIX, 1804, clădită de Serafim călugărul sau Efrem Iurco; biserica reclădită).

Sava, *Doc. Orhei*, p. 417 ⟨doc. 1807⟩, p. 445 ⟨doc. 1810⟩; vezi şi indice; Boga, *Doc. bas.*, III, p. 73—74; RSIAB, 1919, p. 39—41; A.B., 1929, nr. 3, p. 70—71 ⟨doc⟩; 1937 p. 14; Anuar 1922, p. 3.

SCHITUL FRUMOASA, com. Balcani, jud. Bacău (1820)[45]. Vezi şi satul Schitul Frumoasa.

A.B., 1931, p. 77 ⟨cat. 1809, schitul F. — Roman, metoh al Sf. Mormînt⟩; A.B., 1931, p. 180 ⟨cat. 1809, schitul Frumoasa-Trotuş⟩; I.N., 1933, p. 227 ⟨inscripţii⟩; *Inscripţii Bucureşti*, p. 763—764 ⟨pomelnic⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 261—262 ⟨case ruinate⟩; Mihailovici Paul, *Regestele actelor din arhiva de la Constantinopol a Sf. Mormînt* (RSIAB, 1934, p. 365—415) şi extras, 1934 ⟨multe doc. ref. la schitul F. — Bacău⟩; RSIAB, 1933, p. 318—319 ⟨moşiile schitului, 1812⟩.

FRUMOSUL, jud. Suceava (bis. Naşterea Maicii Domnului, 1863—1870).

Werenka D., *Topographie*, p. 29—30; Anuar Bucovina, 1923, p. 14,

1924, p. 14, 1926, p. 47, 1927, p. 57, 1928, p. 62; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice.

FRUMUŞELUL, com. Glăvăneşti, jud. Bacău (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită de locuitori 1858 și 1892).

A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 319; *Dicţ. Rom.*, III, p. 427.

SCHITUL FRUMUŞICA (numit şi Balş; M bis. construită de Lascarache Sturza şi Ec. Ursache la 1835[46]; schitul a fost metoh al Sf. Mormînt), com. Frumuşica, jud. Botoşani.

Uricarul, VI, p. 96 ⟨moșiile m-rii la 1851⟩; „Zimbrul", 14 iunie 1851 ⟨moșiile m-rii⟩; *Botoşanii în 1932. Schiţă monografică*, p. 49 ⟨despre schitul Balș, fost în pădurea Feredeieni⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 427; Simionescu Al. H., *M-rea Agafton din jud. Botoşani*, Botoșani, 1929, p. 28—29 ⟨însemnare din 1834 despre schitul lui Balș din ţin. Hîrlău *„ce s-au făcut din nou"*⟩; Schwarzfeld E., *Din istoria evreilor: împopularea, reîmpopularea şi întemeierea tîrgurilor şi tîrguşoarelor în Moldova*, Buc., 1894, p. 121 şi urm. ⟨și despre tîrgul Frumușica⟩; recenzia lui N. Iorga, R.I., 1915, p. 89—103, care arată că titlul e greşit.

FRUMUŞICA — Soroca (bis. construită de Nicolae Irimiţa).

Anuar 1922, p. 190; Zaşciuk, *Materialîi*, II, p. 216—218 ⟨despre schitul F.⟩; Arbure· Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 328 ⟨un schit făcut de răzeşi 1807, reclădit⟩;

Letopis sel Frumuşika i Trifăneşti, Kisinev, 1961, 37 p. Şi în limba română, *Letopiseţul satelor Frumuşica şi Trifăneşti*, Chişinău, 37 p. Vezi şi „Nistru", 1966, nr. 11, p. 152—154.

FRUMUŞIŢA, jud. Galaţi[47] (bis. Cuv. Paraschiva ante 1809).

A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 427—428.

FRUNTEŞTI, com. Filipeni, jud. Bacău (bis. de lemn Cuv. Paraschiva, clădită de locuitori 1851 sau 1855). Vezi şi următorul.

B.O.R., XIV, 1890, p. 114—115; *Dicţ. Rom.*, III, p. 428; AER, 1936, p. 132 ⟨bis. din 1740, reparată 1852—1855⟩.

FRUNTEŞTI — Tecuci (bis. Sf. Paraschiva, ante 1809). Vezi şi precedentul.

A.B., 1931, p. 192 ⟨cat. 1809⟩.

FRUNTIŞENI, com. Griviţa, jud. Vaslui (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, refăcută? 1830).

A.B., 1931, p. 201 ⟨cat. 1809⟩; Antonovici I., *Fraţii Gh. şi Nic. Roşca-Codrianu . . .*, Bîrlad, 1908, p. 28—30 și 108—109 ⟨pomelnic, bis. din 1830⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 429; AEH, 1934, p. 62, 1935, p. 81—82, 1936, p. 87, 1938, p. 132 ⟨bis. din 1860 sau 1862⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 106—108 ⟨hotărnicie, 1667⟩, p. 268—276 ⟨hotărnicie, 1816⟩; I, p. 31—32, II, p. 7—8 etc.; *Pomelnicul Fruntişenilor din 7260 mai (1752)* (*Uricarul*, XXIII, p. 280—282) ⟨se reproduce⟩, p. 282—284 ⟨doc. 1763⟩; *Uricarul*, VI, p. 283

⟨doc. 1806⟩ şi XI, p. 278—279 ⟨sat al lui Ştefan Cerchez, 1667⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 344.

FULGEREŞTI, vezi Băneasa.

FUNDĂTURA, com. Arsura, jud. Vaslui (bis. din 1874). În acelaşi judeţ mai este un sat F. în com. Deleşti.

Dicţ. Rom., III, p. 434.

FUNDĂTURA—ŢEPOAIA—Vrancea (M bis. de lemn. Adormirea, 1774, reparată 1924). Vezi şi Ţepoaia.

AER, 1936, p. 331.

FUNDEANU, com. Drăguşeni, jud. Galaţi (bis. de vălătuci Sf. Nicolae, 1821).

AEH, 1934, p. 62, 1935, p. 82, 1936, p. 88, 1938, p. 132—133; *Dicţ. Rom.*, III, p. 436.

FUNDENI (Severeni), com. Secuieni, jud. Bacău (bis. construită de preotul Banu şi de locuitori, 1830). Vezi şi Bîra.

Documente, XVII, vol. I, p. 231 ⟨la 1605, satul F.=S. pe Albiia vîndut lui Nestor Ureche vornic⟩; vezi şi IV, p. 145 ⟨doc, 1617⟩; Uncescu C., *Regiunea Cobîlelor de la Bacău;* I.N., 1926—1927, p. 271 ⟨satul F.—Roman al lui Ureche, 1643⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 437.

FUNDENI, jud. Galaţi (bis. Înălţarea, construită de logofătul Costache Conachi, 1829; reparată 1861, 1881 şi 1887). Vezi şi precedentul.

Documente, XVII, vol. IV, p. 145 ⟨la 1617 satul era al lui Nestor Ureche vornicul⟩; I.N., 1926—1927, p. 272 ⟨la 1643, 1/2 sat a lui Nistor Batişte⟩; *Uricarul*, VI, p. 286—287 ⟨doc. 1813⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 438.

FUNDOAIA — Dorohoi (bis. de lemn Sf. Nicolae a familiei Holban, ante 1753, ruinată la sfîrşitul sec. XIX).

Furtună D., *Însemnări de prin biserici* (R.I., 1919, p. 90) ⟨însemnare, 1753⟩; Bobulescu C., *Neamul Holbăneştilor . . .*, 1929, p. 15 şi idem, *Două chipuri bisericeşti*, p. 60 ⟨însemnări⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 77 ⟨bis. de lemn, ruinată⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 439.

FUNDUL — Bacău (bis. de nuiele, sec. XIX, apoi bis. de zid 1887).

A.B., 1931, p. 177 ⟨la 1809 bis. Sf. Anastasie⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 258.

FUNDUL BOGDANEI, vezi Bogdana.

FUNDUL BOGDĂNIŢEI, vezi Bogdăniţa.

SCHITUL FUNDUL CRASNEI — Fălciu (ante 1834).

Uricarul, VII, p. 231 ⟨menţiune, 1834⟩.

FUNDUL GALBENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Ioan Bogoslov, sec. XVIII, reclădită).

A.B., 1935, p. 20; RSIAB, 1929, p. 328 ⟨cat.⟩.

FUNDUL HERŢEI (Herţuşca), com. Cristineşti, jud. Botoşani (bis. de nuiele tencuite Sf. Voievozi, clădită de locuitori 1804, reparată de mai multe ori)[48].

„Dacia", XIII, 1969, p. 527 ⟨despre horodiştea prefeudală din sec. IX—X descoperită la Fundul Herţei⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 64; *Dicţ. Rom.*, III, p. 706;

Ambrojevici C. — R. Popovici, *Zur vorgeschichtlichen und mittelalterlichen Vergangenheit der Bezirkes Dorohoi* („Dacia", IX—X, 1941—1944, p. 115—125) ⟨despre aşezarea fortificată de la Fundul Herţei⟩; vezi şi „Dacia" N.S., IX, 1965, p. 326; Petrescu — Dîmboviţa M. — Dan Teodor — V. Spinei, *Les principaux résultats des fouilles archéologiques de Fundul Herţei (Roumanie, Départ. de Botoşani)* („Archeologia Polski", XVI, 1971, p. 363—383) ⟨despre descoperirea unei fortificaţii de tipul horodiştilor, cu val, şanţ de apărare şi palisadă⟩.

FUNDUL MOLDOVEI, jud. Suceava (bis. Sf. Dimitrie — F. M. de Jos, 1822 şi bis. Sf. Nicolae — F. M. de Sus, 1800).

Werenka D., *Topographie*, p. 30; Anuar Bucovina, 1923, p. 14, 1924, p. 14, 1926, p. 47, 1927, p. 57, 1928, p. 63; Tiriung M., *Fundul Moldovei, sat de păstori înstăriţi* („Sociologie românească", IV, 1939, nr. 7—12, p. 504—505); Ştefanelli T. V., *Documente din vechiul ocol al Cîmpulungului moldovenesc*, Buc., 1915, passim (doc.); Bălan T., *Noi doc. cîmpulungene* (indice).

FUNDUL RĂCĂCIUNI, com. Răcăciuni, jud. Bacău (bis. din 1838). Vezi şi Răcăciuni.

Dicţ. Rom., III, p. 445—446 ⟨bis. catolică din 1807⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 118; AER, 1936, p. 135 ⟨bis. Sf. Nicolae, 1816, ruină⟩.

FUNDUL RAHOVEI, vezi Pungeşti.

FUNDUL RAHOVEI—Tutova[49] (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 198 ⟨cat. 1809⟩.

FUNDUL SADOVEI—Cîmpulung (bis. de lemn Sf. Nicolae 1768, mutată la Milişăuţi).

Anuar Bucovina, 1923, p. 15, 1924, p. 15, 1926, p. 47, 1927, p. 57, 1928, p. 63; BCMI, XXVIII, 1935, p. 68—69.

FURCENI, com. Cozmeşti, jud. Galaţi (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).[50]

A.B., 1931, p. 189 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 448—449 ⟨şi despre urmele unei bis.⟩; AER, 1936, p. 292 şi 312 ⟨bis. noi în F. Vechi şi Noi⟩, *Doc. rel. agrare*, II, p. 282 ⟨satul lui Nicolae Cucoranul medelnicer⟩.

FURCENI — Orhei (bis. Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită de Ioan Russo).

RSIAB, 1931, p. 523 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 143; DRH, XIX. indice; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 88 ⟨parte de sat a fam. Russo⟩.

FUZĂUCA — Orhei (bis. de nuiele Sf. Dumitru, sec. XVIII, reclădită).

RSIAB, 1930, p. 239 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 155; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 174 ⟨moşie a fam. Rîşliacov⟩.

NOTE

[1] La 1635 sept. 2, alt (?) sat F. era împărțit între urmașii lui Petrică hatmanul, printre care se afla și Petriceicu mare armaș (Arh. St. Buc., m-rea Răchitoasa, III/7).

[2] Pentru scutirile bisericii din 1722, 1736, vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 448, 464 v. Despre sat vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Bisericani.

[3] Despre închirierea caselor șetrarului Nicolae Andronic pentru tribunalul civil la Fălciu, vezi Arh. St. Buc., Min. Lucr. publice, dos. 35/1859.

[4] La 1805 nov. 7, se spunea că biserica *„fiind veche de lemn"*, *„au început a se zidi ca să se facă din piatră"* de către Șerban Negel fost mare spătar. Biserica neavînd nici un venit și ținînd seama și de faptul că acolo ctitorul voia să facă și *„școală obștiască de învățătură în limba grecească și moldovinească"*, domnul îi acordă diverse mile și scutiri, obligînd pe episcopul de Huși și pe spătar, care era stăpînul tîrgului, *„să poarte de grijă"* pentru ca atît bis. cît și școala să se afle în bună stare (I.N., 1922, p. 313—314). Același doc. publicat și în „Răzeșul", I, 1926, p. 224—226.

[5] Despre moșia Șoldănești-Fălticeni vezi Arh. St. Buc., A.N., pach. MMCDLVII; despre numele tîrgului Fălticeni vezi doc. din 1813 sept. 9 (*ibidem*, MMCDLVII/11). Vezi și planul orașului din 1860 (Arh. St. Buc., Min. Lucr. publice, dos. 139/1860).

[6] Vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 306/1839, 198/1841, 191/1843 etc. Despre înființarea școlii de fete, *ibidem*, dos. 524/1859. La 1844 mart. 25, este amintită școala nou înființată (Acad. R. S. România, DCXIII/95).

[7] Despre înființarea spitalului vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 353/1845.

[8] Despre construirea acestei biserici vezi documentele din:

— 1847 oct. 6, unde se arată că locuitorii tîrgului puteau construi biserică unde vor dori pe moșia răscumpărată a tîrgului (Arh. St. Buc., A.N., MMCDLVIII/8);

— 1847 febr., în care se vorbește de o bucată de loc dată pentru construirea bisericii (*ibidem*, MMCDLXII/13);

— 1848 febr. 15, prin care tîrgoveții locuind în partea răscumpărată de la spătarul Mihai Cantacuzino cer să li se aleagă un loc pe care să zidească biserica (*ibidem*, MMCDLXX/12);

— 1850 april. 29, în care se vorbește de biserica cu hramul Sf. Nicolae ce se construiește în Tîrgul Vitelor, pe locul răscumpărat de la M. Cantacuzino (*ibidem*, MMCDLVIII/12, 13, 14 etc.). Vezi și doc. din 1850 iulie 1, 1850 sept. 6 etc. (*ibidem*, MMCDLX/34 și 37).

[9] La 1640 mart. 28, satul a fost dăruit m-rii Trei Ierarhi de V. Lupu; satul fusese domnesc, sub ascultarea tîrgului Schei (Arh. St. Buc., ms. 579, f. 74 v.). Dania a fost reîntărită la 1660 aug. 10 (*ibidem*, ms. 578, f. 282 v); vezi și Acad. R. S. România, pach. DXIX, MCCLXXVI, MCCLXI, MCCLXVII.

[10] La 1627 mart. 16, satul — fost al lui Balica hatmanul — a fost dăruit de Miron Barnovschi m-rii Dragomirna (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 240—241). La 1674 febr. 23, Dumitrașco Prăjescu vinde lui Ion Stroescu satul F.-Suceava (idem, m-rea Agathon, II/28, nr. 2)..

[11] Vezi și doc. de scutire de dări a m-rii din 1701 ian. 24 (Acad. R. S. România, LXVI/109). Vezi și opisul actelor schitului începînd de la 1692 dec. 15

(Arh. St. Buc., Doc. moldovenești, XVII/11) și doc. din 1847 iulie 9 (*ibidem*, IV/11).

Între familia Bogdan și m-rea Vatoped a avut loc un proces pentru schit după cum rezultă din doc. din 1847 iul. 9 și 1848 april. 21 (Arh. St. Buc., Doc. mold., IV/11); prin aceste doc. schitul și moșiile sale Fătăciuni, Chilieni, Cernuești și Praja rămîneau în stăpînirea m-rii Vatoped.

[12] Vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCXLIV.

[13] La 1692 iul. 23, satul F. pe Bahlui, în ocolul tg. Iași, era întărit lui Manolache Ruset fost mare sluger, care-l avea de la socrul său, Nicolae Buhuș mare logofăt (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 452).

[14] Despre sat, fost proprietatea familiei Sturza, vezi Arh. St. Buc., ms. 816.

[15] Vezi doc. din 1747 sept. 12, prin care N. Pilat îl închină numitei episcopii (Acad. R. S. România, LXIII/212).

[16] Într-o însemnare pe o Evanghelie, Iordache Crupenschi, fost mare comis, arată că biserica de piatră a fost zidită de el, afierosindu-i și diverse obiecte la 1799 (BCMI, XXX, 1937, p. 45).

Despre această biserică ne-au rămas numeroase documente, depuse de familia Crupenschi la Arh. St. Buc.: 1800 april. 10, contractul lui Macarie monahul zugrav pentru zugrăvirea catapetesmei; însemnări din ⟨1846⟩ și 1847 de bani pentru reparații; descrierea planului bisericii din ⟨1847⟩; contractul din 1849 april. 10 cu Ion săpătorul pentru lucratul unei strâni arhierești; doc. din 1850 oct. 22, referitor la olanele necesare pentru acoperirea zidului înconjurător; doc. din 1850 nov. 15, prin care Manole Vasile săpătorul este angajat pentru diverse reparații; 1850 nov. 21 și 1851 iulie 24, despre zugrăvirea a patru icoane de către Nicandru zugrav; însemnare din ⟨1850⟩ de lucrurile pentru biserică; contractul din 1851 ian. și iunie cu Froim alămarul, pentru confecționarea unui policandru cu 24 de brațe; contractul cu Constantin săpătorul pentru lucru la biserică, din 1851 april. 24; planul bisericii din ⟨1851⟩: contractul din 1852 april. 5 cu Ionică poleitorul; socoteala lucrului la candelabrul din 1852 iunie 16; însemnare din 1852 de lucrurile trebuitoare bisericii (Arh. St. Buc., A.N., CXLIV/33, 128, 132, 133, 134, 142, 144, 145, 153, 159, 162, 163, 165, 168, 171, 173, 175; vezi și doc. 176, 178 (zugrăvirea bisericii), 182, 183, 185, 186, 188, 189 190, 197, 209, 257, 276 (contracte reparații), 291, 298 (acoperirea bisericii cu șindrilă) etc. Vezi și pomelnicul familiei Crupenschi de la bis. din Feredeieni (*ibidem*, CXXXV/26).

[17] La 1861 april. 15, acest han era închiriat (*ibidem*, CXLIV|228). Despre sat — din 1745 al fam. Crupenschi — vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamț, pach. XLIX, L și A.N., pach. CXLIV, care conține peste 500 doc., și ms. 633—635.

[18] La 1705 iulie 12, Antioh Cantemir scutea de dări preoții de la bis. din Ferești *„care besearică iaste făcută de răpăosații strămoșii dumnealor a Racovițeștilor, undia zac și trupurile lor“* (Chibănescu, *Surete*, VIII, p. 329 și XVI, p. 110—112). După părerea lui Ghibănescu, osemintele ar fi fost transportate la m-rea Dobrovăț, unde fam. Racoviță era ctitoră (*ibidem*, p. 331). Vezi și scutirea acordată preotului bisericii la 1752 (Acad. R. S. România, CLXI/204).

[19] La 1632 iul. 19, satul a fost dăruit de Moise Movilă lui Eustratie III logofăt; satul fusese al moșului său Ioan Movilă logofătul (Arh. St. Buc., A.N., CL/8).

[20] Despre sat vezi lista de doc. de la Acad. R. S. România, MXXIII/36.

[21] Despre numele satului, de la Chilioara, vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 228, f. 387. Satul a fost al m-rii Agapia, căreia i l-a dăruit Gavriil Coci hatmanul (doc. din 1660 april. 21, Arh. St. Buc., ms. 629, f. 354). Vezi și Arh. St. Buc., dos m-rești, m-rea Agapia, passim.

[22] Vezi însemnările și inscripțiile transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 296—301). Despre satul F.-Neamț vezi doc. de la Arh. St. Buc., Mitr. Mold. pach. CXL și Acad. R. S. România, pach. CMXXIV și DXC.

[23] La 1631 aug. 23, 1/3 din sat a devenit proprietatea lui Eustratie III logofăt (Arh. St. Buc., m-rea Bisericani, XV/7). Acesta a dăruit-o apoi m-rii Bisericani (*ibidem*, XV/11). Vezi şi *Cat. doc. mold.*, indice, care cuprinde numeroase doc. ref. la sat. La 1682 april. 15, satul era al fiilor lui Enache clucer (Arh. St. Buc., m-rea Răchitoasa, VII/30); la 1698 iul. 29, a rămas doar al lui Ilie Enache fost mare clucer (*ibidem*, VII/42). Vezi şi opisul de doc. din 1837 (Acad. R. S. România, MCCXCI/18).

[24] Vezi contractul de zidire a bisericii din 1858 febr. 6 (Arh. St. Buc., m-rea Galata, XV/11). Despre sat vezi *ibidem*, pach. VI (şi opis de doc.).

[25] La ‹1811—1814› satul F. Mare era vîndut la mezat de Manolache Calmuţchi (Acad. R. S. România, MDCLXXI/15); vezi şi restul doc., printre care şi un opis de documente.

[26] La c. 1627, satul a devenit proprietatea lui D. Ştefan mare logofăt, care l-a luat de la soţia lui C-tin Batişte, fost paharnic (Arh. St. Buc., ms. 648, f. 20 v.). Vezi şi *Cat. doc. mold.*, indice. Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDXXXI/139—162 şi Arh. St. Buc., m-rea Galata, pach. VII şi A.N., pach. CXLIII.

[27] Despre satul F.-Fălciu vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCDXXV.

[28] La 1652 oct. 16, Iordache Cantacuzino mare vistier a luat de la m-rea Neamţ două selişti de sat, Fîntînele şi Başoteni, ca să facă două trapezării la m-re şi mori pe Jijia (Acad. R. S. România, MDLXV/17).

[29] La 1636 april. 5, parte din satul Fîntîna era al m-rii Galata, danie de la Enachi postelnicul (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 214).

[30] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCCCXXXVII.

[31] Despre urmele unei biserici, existente la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 225, f. 74.

[32] Amintit în doc. la 1693 dec. 25 şi 1699 mai 16 (Arh. St. Iaşi, CXIV/3 şi Acad. R. S. România, DCCXXXVI/172). Despre închinarea m-rii şi milele sale, vezi doc. din 1711 dec. 4 (Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 628, f. 417—418). Vezi şi catagrafia din 1851 (*idem*, Min. Instr. Moldova, dos. 696/1851). Despre diverse reparaţii, *idem*, Min. Cult. şi Instr., dos. 1570/1864. Vezi şi însemnarea din 1834 (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 135, ms. Bobulescu). În această vreme schitul era metoh al m-rii Frumoasa (Acad. R. S. România, DCCCLII/194).

Despre satul Fîstici vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Adam, pach VII.

[33] Despre sat, fost proprietatea lui Mihail Sturza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DXV/4. Vezi şi hotărnicia moşiei la 1824 april. 30, cînd era al lui Teodor Balş (*ibidem*, MDXLIX/88).

[34] La 1842 april. 22, este amintită aci casa cea nouă a familiei Sturza. Despre aducerea apei pe olane la cişmelele de la casa boierească şi repararea acestora vezi doc. din 1841 sept. 10—16. Bisericile din Flămînzi sînt amintite la ‹1842› (Acad. R. S. România, MCXXXI/124—126, 140, 163). Vezi şi o descriere foarte interesantă a palatului la 1871 (Acad. R. S. România, ms. 224, f. 162—162 v), precum şi catagrafia acareturilor de pe moşie la 1851 april. 12 (*ibidem*, MDXXXIX/62).

[35] La 1645 iunie 8, satul era al m-rii Tazlău, danie veche (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 372).

[36] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MDXLV.

[37] Într-un doc. din 1598 iulie 22 — păstrat în copie rom. — este amintită m-rea nou zidită „Florentina", cu hramul Sf. Ilie; în rezumatul suretului m-rea e numită Floreşti (*Documente*, XVI, vol. IV. p. 234—235).

[38] Vezi inscripţia din 1694 (Arh. St. Iaşi, CXIV/13). Despre închinarea m-rii la Esfigmen vezi doc. din 1814 oct. 2 (Arh. St. Buc., A.N., MCLXXIII/1).

Despre mutarea călugărilor de la m-rea Florești la m-rea Adam, vezi doc. din 1834 oct. 30 (Arh. St. Buc., m-rea Bogdana, LVIII/1). Vezi și lista de obiectele schitului din 1764 aug. 15 (Arh. St. Buc., ep. Roman, XIIX). Vezi tot pachetul. Vezi, de asemenea, catagrafia din 1851 (*idem*, Min. Instr. Moldova, dos. 692/1851). Despre diverse reparații, *idem*, Min. Cult. și Instr., dos. 1567/1864. Despre lipsurile din inventarul m-rii, vezi *ibidem*, dos. 1255/1863, f. 195 și urm.

[39] Despre ajutorul cerut pentru terminarea bisericii „*magnifice*" ce se construia la Florești, vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 1367/1864, f. 341—342.

[40] Amintită la 1759 aug. 23 (Arh. St. Buc., schitul Hîrșova, I/12).

[41] Despre starea bisericii la mijlocul secolului trecut, vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Galata, dos. 53/1851.

[42] Vezi și hotărnicia de la Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Cetățuia, dos. 49/1873.

[43] Despre starea bisericii către mijlocul secolului trecut, vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Cetățuia, dos. 15/1842.

[44] Amintită la 1783, cînd Alexandru Rășcanu fost mare spătar spune că era biserica sa; probabil el a fost ctitorul, fiind stăpînul satului (Ghibănescu, *Surete*, X, p. 379). În *Dicț. Rom.*, III se susține însă că era a fam. Holban.

[45] Vezi însemnarea din 1850 (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, f. 86—87, ms. Bobulescu). Despre starea bisericii din Frumoasa-Neamț, vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Tazlău, dos. 409/1857.

[46] Despre diverse reparații vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, Epitropia Sf. Mormînt, schitul Frumușica, dos. 1/1835 și Min. Cult. și Instr., dos. 658/1867.

[47] Vezi și doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCCVIII.

[48] Preotul e amintit la 1840 aug. 5 (Acad. R. S. România, MDLXXXIV/204).

[49] Vezi și harta satului de la începutul sec. XIX la Acad. R. S. România, MXXXIII/234.

[50] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamț, pach. LXXI.

G

SCHITUL GAFENCU (sec. XVIII)[1].

GAIDAR — Tighina (bis. Adormirea, clădită de Cozma Luca Macri, reclădită).

Anuar 1922, p. 216.

GALAŢI, jud. Galaţi.

Dragomir Ion T., *Descoperiri arheologice pe actualul teritoriu al Galaţiului din cele mai vechi timpuri şi pînă la întemeierea oraşului* („Danubius", I, 1967, p. 179—212) ⟨despre dezvoltarea aşezării din perioada bronzului pînă în sec. al XV-lea, cînd se crede că a apărut oraşul; şi despre numele său⟩;

Karadja C. I., *Delegaţi din ţara noastră la conciliul din Constanţa (în Baden) în anul 1415*, Buc., 1927, p. 12 (din AARMSI, s. III, t. VII, mem. 2, 1927) ⟨amintit şi tîrgul Galff, probabil Galaţi; prima menţiune a oraşului⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 212 şi 272 ⟨Galaţii amintiţi în două rezumate de doc. din 1445 şi 1454; în doc. originale din sec. XV nu este menţionat⟩; Ţvetkova Bistra, *Regimul schimbului economic dintre teritoriile de la nord şi sud de Dunăre în secolul al XVI-lea, în Relaţii româno-bulgare de-a lungul veacurilor (sec. XII—XIX)*, I, Buc., 1971, p. 107—108 ⟨despre activitatea portuară la Galaţi în a doua jumătate a sec. XV⟩;

Păltînea Paul, *Cîteva date privind începuturile oraşului Galaţi* (A.I.I.A.I., VI, 1969, p. 141—150). Vezi şi *ibidem*, 1972, p. 653. ⟨Autorul susţine că numele oraşului nu este de origine cumană, cum credea Al. Philippide; despre primele menţiuni ale oraşului în sec. XV şi dezvoltarea lui în a doua jumătate a sec. XV şi în primele decenii ale sec. următor⟩; Idem, *Ştiri despre economia oraşului Galaţi în secolele al XV-lea şi al XVI-lea* („Danubius", V, 1971, p. 101—114) ⟨se subliniază creşterea rolului oraşului în sec. XVI⟩; Păltînea Paul, *Galaţii. Mărturii străvechi. Oraşe porturi româneşti* („Viaţa econ.", 28 oct. 1966, p. 17); *Cat. doc. mold.*, vol. I—IV (indice) ⟨multe doc. despre oraş⟩;

Giurescu C. C., *La voyage de Niccolo Barsi en Moldavie (1633)*, Paris—Bucureşti, 1925, p. 37—38 ⟨descriere⟩; D.I., IV, p. 106 ⟨la 1641, o biserică de zid şi 8 de lemn⟩; *Codex Bandinus*, p. 202—204 ⟨descriere, 1646⟩; Babinger Fr., *R. Bargrave, un voyageur anglais dans les pays roumains*

du temps de Basile Lupu, 1652 (AARMSI, s. III, t. XVII, p. 159—160) ⟨descriere⟩; Paul de Alep, *Voyage du patriarche Macaire d'Antiochie* ed. V. Radu, Paris, 1930, p. 147—149 ⟨descriere; și despre bisericile orașului⟩; Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, I, p. 215, 260 și 275 ⟨descrieri Bandini, Tomasso Alberti și Paul de Alep⟩; Munteanu G. N., *Galații în vremea lui Vasile Lupu* („Dunărea de Jos", dec. 1909, p. 102—112 și febr. 1910, p. 165—174) ⟨despre călătoriile lui Atanasie Patelarie, Marcu Bandini și Paul de Alep; se reproduc descrierile și se fac comentarii despre aspectul orașului, ocupațiile locuitorilor, bisericile orașului etc.⟩;

Miron Costin, *Opere*, p. 187 ⟨despre arderea orașului, 1659⟩[2], p. 223 ⟨despre urmele unei cetăți⟩; Cândea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 51 (biserici multe în 1661⟩; Iorga N., *Catastif de dăjdii al orașului Galați, c. 1683 (Studii și doc.*, XVI, p. 223—230) ⟨cu cîteva note istorice despre oraș⟩; Lascu, Viorica, *Documente inedite privitoare la situația țărilor române la sfîrșitul sec. XVII* („Anuarul Inst. de istorie", Cluj, 1969, p. 256) ⟨descrierea orașului, 1688⟩;

Ciurea D., *Cîteva date despre istoricul Galaților (sec. XVI—XVII)* (S.C.Ș. — Iași, istorie, VIII, 1957, nr. 1, p. 227—229); Idem, *Noi considerații privind orașele și tîrgurile din Moldova în sec. XIV—XIX* (AIIAI, VII, 1970, p. 29 și urm.) ⟨și despre dezvoltarea orașului Galați⟩;

G. Bezviconi, *Călători ruși*, p. 73 ⟨la 1701, orașul ruinat⟩; vezi și indice; Cantemir D., *Descrierea Moldovei*, p. 75—77 ⟨port mare⟩; *Cronica Ghiculeștilor*, p. 117 ⟨la 1711, orașul „a suferit o distrugere și o robire totală" din partea tătarilor⟩; Kogălniceanu, *Cronicile României*, II, p. 84 ⟨despre arderea orașului, 1711⟩; *Voyages du Sr. A. de la Mottraye en Europe, Asie et Afrique*, II, p. 206—207 ⟨descriere, 1712⟩; Vezi și „Informațiunile" — Iași, nr. 1 și „Arhiva Dobrogei", 1916, p. 94 ⟨aceeași descriere⟩;

„Ateneul român", II, 1869, p. 9 ⟨la 1755, oraș înfloritor cu biserici vechi⟩; I.N., 1931, p. 158 și urm. ⟨la 1757, locul domnesc al tîrgului dat m-rii Sf Spiridon — Iași⟩; Baltimore F., *A tour to the East în the years 1763 and 1764*, Londra, 1769, p. 127 și urm. ⟨descriere⟩; Kleeman N. F., *Tagebuch der Reisen*, Praga, 1783, p. 50 ⟨descriere, 1768⟩; vezi și „Arhiva Dobrogei", 1916, p. 101—102 ⟨aceeași descriere⟩;

Ghibănescu Gh., *Istorie de patima Galaților din leat 1769 nov. 29* („George Lazăr", I, 1887, nr. 7, p. 208—215); vezi și Gr. Crețu, *Istorie de patima Galaților* (CL, IX, 1875—1876, p. 325—326); Munteanu N. Gh., *Prăpădenia Galaților în noiembrie 1769* („Dunărea de Jos", II, 15 mart—15 april. 1910, nr. 7, p. 203—207); Simonescu Dan, *Cronici și povestiri românești versificate (sec. XVII—XVIII)*, Buc., 1967, p. 115—122 ⟨se publică „istoria" în versuri despre evenimentele din 1769⟩; Păltînea Paul, *Povestirea rimată „istorie de patima Galaților" și războiul ruso-turc din 1768—1774* („Danubius", I, 1967, p. 213—222) ⟨despre evenimentele de la Galați din timpul războiului⟩; Hurmuzaki, XIV/2, p. 1212 ⟨despre arderea orașului, 1769⟩;

Sulzer, *Geschichte*, I, p. 399—402 ⟨despre oraș⟩; Panaitescu P. P., *Călători poloni*, p. 238 ⟨la 1780, orașul ars de turci în război, se reclădea⟩;

vezi și indice, unde orașul e amintit adeseori, începînd din sec XVII; Mikosha Iosif, *Reise eines jungen Polen durch die Moldau nach der Turkey*, Leipzig, 1793, p. 21—22 ⟨descriere, 1782⟩; Boscovich G. R., *Giornale di un viaggio da Constantinopoli in Polonia*, Bologna 1784 p. 92—102 ⟨descriere, despre port⟩; Vezi și *Uricarul*, XXIV, p. 257—262; Docan N., *Explorațiuni austriece pe Dunăre la sfîrșitul veacului al XVII-lea*, Buc., 1914, p. 94—96 ⟨despre dezvoltarea economică a orașului și portul⟩; Netta Gheron, *Expansiunea economică a Austriei și explorările ei orientale*, Buc., 1931, p. 220—225 ⟨despre oraș la 1786⟩; vezi și *Un călător pe Dunăre în anul 1786* (R.I., 1924, p. 45—50) ⟨Herr Jene arată că Galații erau *„depozitul tuturor mărfurilor moldovene“*⟩; Hurmuzaki, supl. 1/2, p. 179 ⟨descriere⟩; Hunter William, *Travels through France, Turkey and Hungary to Wiena, in 1792*, Londra, 1796, p. 272—280, 287 ⟨descriere; orașul devastat de război⟩. Munteanu G. N., *Un vechiu călător strein la Galați* („Dunărea de Jos“, oct. 1909, p. 54—56) ⟨despre călătoria lui Adam Neale, 1793, povestită în *Voyage en Allemagne, en Pologne, en Moldavie et en Turquie* ..., Paris, 1818⟩; ⟨Struve⟩, *Voyage en Krimée* ..., Paris, 1802, p. 281 și urm. ⟨despre oraș, 1793⟩; Hurmuzaki, XIX/1, p. 684 ⟨raportul consulului austriac Merkelius, 1793, însoțind un plan al orașului Galați, așezat lîngă Dunăre⟩;

R.I.R., XIII, 1943, p. 39 ⟨despre incendiul din 1798, care ar fi distrus *„tot orașul“*, cu excepția unei case⟩;

Păltînea Paul, *Comerțul Moldovei cu apusul Europei prin Galați în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea* („Danubius“, IV, 1970, p. 197—218) ⟨Despre creșterea interesului puterilor apusene de a face comerț cu Moldova și, paralel cu aceasta, dezvoltarea portului Galați⟩; Munteanu — Bîrlad G., *Interese străine în negoțul Galaților în veacul al XVIII-lea* (C.L., 1915, p. 811—821); Toderașcu I., *Construcții navale la șantierul din Galați în ultimul sfert al secolului al XVIII-lea* („Danubius“, II—III, 1969, p. 95—110) ⟨despre activitatea șantierului, care lucra îndeosebi pentru Imperiul otoman⟩;

Karaczay F., *Beiträge zur Europäischen Landerkunde die Moldau, Walachey* ..., Viena, 1818, p. 53—54 ⟨descriere⟩; Wilkinson W., *An account of the Principalities of Wallachia and Moldavia* ..., Londra, 1820, p. 80—81 ⟨despre oraș); Ker Porter Robert, *Travels in Georgia, Persia, Armenia, Ancient Babylonia ... during the years 1817, 1818, 1819, and 1820* ..., vol. II, Londra, 1821, p. 777—814 ⟨despre Galați⟩;

Erbiceanu C., *Istoria mitropoliei Moldovei* ..., Buc., 1888, p. 542 ⟨doc. 1821, cînd *„s-au ruinat biserici și mănăstiri și alte ziduri“*⟩; despre evenimentele din 1821 vezi și *Doc. priv. ist. Rom. Răscoala din 1821*, 5 vol. (indice) și Aricescu C. D., *Istoria revoluțiunii române de la 1821*, p. 146, 272; Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 318 ⟨însemnare, 1821⟩[3];

Nistor I. I., *O descriere a Principatelor române din 1822*, Buc., 1943, p. 20—21, 62—63; Cardaș G., *Un călător german prin țările noastre la 1833* (R.I., XVIII, 1933, p. 139—140) ⟨după F. S. Chrismar, *Skizzen einer Reise durch Ungarn in die Türkey;* descriere 1833⟩;

B.F.O., 1834, p. 405—406 ⟨cerere pentru porto-franc⟩ și 14 oct. 1834 ⟨despre înfrumusețarea orașului⟩; RHSEE, 1931, p. 287—288 ⟨descriere Cochelet, 1834—1835⟩; Schmidt Adolf, *Reisenhandbuch durch das Königreich Ungarn mit dem Neberändern und Dalmatien, nach Serbien, Bukarest und Constantinopol*, Viena, 1835, p. 437 ⟨descriere, 10 biserici⟩; S.C.Ș. — Iași, științe sociale, VI, 1955, nr. 1—2, p. 58 ⟨descriere Edel, 1835⟩; R.I., 1931, p. 79 ⟨descriere, 1836⟩; Spencer Edmund, *Travels in Circassia, Krim, Tartary... including a steam voyage down the Danube in 1836*, Londra, 1837, p. 76—91 ⟨descriere⟩;

Michoff Nicolas, *Contribution à l'histoire du commerce bulgare. Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens*, 2 vol., Sofia, 1941—1943 ⟨indice Galați; multe știri despre comerț în sec. XIX⟩;

Petre Oprea, *Înfăptuirea regimului de porto-franc la Galați și consecințele lui imediate* („Studii", XII, 1959, nr. 2, p. 117—129) ⟨se analizează urmările hrisovului *„slobozit tîrgoveților din orașul Galați"* în 1836, pentru dezvoltarea și modernizarea orașului⟩; Rusu Dumitru-Gh. Bujoreanu, *Contribuții la cunoașterea înfăptuirii regimului de porto-franc la Galați* („Danubius", V, 1971, p. 155—163); Bușe C., *Consecințele imediate ale înființării porto-franco la Galați (1837—1841)* (R.A., 1970, nr. 1, p. 87—101) ⟨Despre dezvoltarea comerțului și înființarea consulatelor străine⟩;

Munteanu G. N., *Galații pe vremea lui Mihai Sturza* („Dunărea de Jos", 28 ian., 28 febr., april., mai, iulie, sept. 1909) ⟨Despre dezvoltarea portului liber, a comerțului, edilitate, consulatele străine etc.⟩; Ciurea V., *Moldova sub domnia lui Mihai Sturza*, Iași, 1947, p. 142 și urm. ⟨despre modernizarea orașului⟩;

Elliot C. B., *Travels in the Three Great Empires of Austria, Rusia, and Turkey*, I, Londra, 1838, p. 204—205 ⟨descriere⟩; Al.R., 20 ian. 1838 ⟨despre pagubele pricinuite de cutremur⟩; Iorga N., *Ceva mai mult despre viața noastră culturală și literară în secolul al XVIII-lea* (AARMSI, s. II, t. XXXVIII, 1915—1916, p. 836—837) și extras ⟨însemnare despre cutremurul din 1838⟩; „Gazeta Transilvaniei", 1838, sem. II, p. 97—98 și 101—102 ⟨despre dezvoltarea orașului⟩;

Galații („Mercur", I, 1839—1840, p. 71) ⟨despre modernizarea orașului⟩; Lapedatu Alex., *Doi misionari scoțieni în țările române acum o sută de ani*, Buc., 1934, p. 4 (din AARMSI, s. III tom. XV) ⟨după *Narrative of a mission of inquiri,... in 1839;* descriere⟩; Thouvenel Ed., *La Hongrie et la Valachie...*, Paris, 1840, p. 268—272 ⟨descriere⟩;

Müller Adalbert, *Die untere Donau. Beschreibung des Stromes und seiner Umgebungen von Wien bis zum Meere*, Regensburg, 1841, p. 261—263 ⟨despre portul Galați⟩;

Hurmuzaki, Supl. I/5, p. 300—304 ⟨despre înfrumusețarea orașului, 1841⟩; Callimachi Scarlat, *Pagini inedite despre Moldova, Însemnările unui călător străin din întîia parte a veacului al XIX-lea.*, Buc., 1947, p. 13—24 ⟨după *Souvenirs de Moldavie;* una din cele mai complete descrieri ale orașului, 1842⟩;

Iorga N., *Contribuţiuni la istoria modernă a Galaţilor*, Buc., 1932 (extras din AARMSI, s. III, t. XII, 1932) ⟨privilegiile din 1836 şi 1841 despre modernizarea oraşului, clădirea cazărmei noi, hotărnicie etc.⟩; prezentarea lui I. Minea în C.I., 1932—1933, nr. 1, p. 263—265; B.F.O., 1843, p. 354 şi Al. R., 1849, p. 401 ⟨despre înfrumuseţarea oraşului⟩; Lupu I., Nestor Camariano şi Ovidiu Papadima, *Bibliografia analitică a periodicelor româneşti*, vol. I, partea II-a, p. 707 şi urm. ⟨bibliografie privind dezvoltarea oraşului la mijlocul sec. trecut⟩;

Autori străini despre Galaţi. Bibliografie, Biblioteca Centrală de Stat, 1969 ⟨33 titluri în diverse limbi. 1952—1968⟩;

Gross-Hoffinger A. J., *Die Donau vom Ursprung bis in das Schwarze Meer. Ein Handbuch für Donaureisende von Ulm, Linz, Wien, Pesth, Galatz über das Schwarze Meer nach Constantinopol*, Breslau, 1846, VI+265 p.+1 h.; ⟨la p. 236—240 despre portul Galaţi⟩; Koch Friedrich, *Der wohlunterrichtete Begleiter auf der malerischen Donaureise mit dem Dampfschiffe von Ulm bis Regensburg, Passau, Linz, Wien, Pressburg, Ofen, Pest, Semlin, Orşova, Galatz und Konstantinopel*, 2 vol., Viena, 1846;

„Semănătorul", 1906, p. 1014—1016, 1041—1042 ⟨descriere, 1846; despre bis. Sf. Gheorghe şi catolică⟩; R.I., 1932, p. 17—18 ⟨descriere, 1852; şi despre bis. catolică nouă⟩; Pigeory Felix, *Les pelerins d'Orient. Lettres artistiques et historiques*, Paris, 1854, p. 42—43 ⟨descriere⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, p. 55 ⟨despre oraş⟩;

Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, II, p. 135—136, 138—139 ⟨descriere Boscovich⟩; III, p. 28 ⟨descriere Mikoscha⟩, p. 88 ⟨descriere Wilkinson⟩, p. 247—248 ⟨descriere Doze⟩; IV, p. 53—54 ⟨descriere Pigeory⟩ şi p. 63 ⟨descriere d-na Carlovitz, 1850⟩;

Buşe, Constantin, *Dezvoltarea oraşului Galaţi (1848—1861)* („Studii", 1973, nr. 6, p. 1195—1217) ⟨Despre dezvoltarea economică şi modernizarea oraşului şi a portului⟩;

Boucher de Perthes, *Voyage à Constantinople par l'Italie, la Sicile et la Grece ...*, II, Paris, 1855, p. 389—403 ⟨despre activitatea portului Galaţi la 1852, carantină, numărul locuitorilor etc.⟩; Doze Virgil, *Une mois en Moldavie*, Bruxelles, 1857, p. 37—51 ⟨descriere⟩; vezi şi Iorga N., *Cîteva lămuriri nouă cu privire la istoria românilor*, Buc., 1915 (din AARMSI, 1915, p. 451—478) ⟨se dau şi ştiri din V. Doze despre oraşul Galaţi⟩; Schickler Fernard, *En Orient. Souvenirs de voyage, 1858—1861*, Paris 1863 p. 10—18 ⟨despre Galaţi⟩;

Stavrescu N. G., *Galaţii cu 40 de ani în urmă* („Aurora" — Galaţi, febr. 1891, p. 34—38); Iorga N., *Din vechea edilitate* (R.I., XVIII, 1932, p. 216) ⟨dispoziţia pîrcălăbiei de a nu se mai construi bordeie şi binale de paiantă, 1861⟩;

Gabryel L., *Danube, Nil et Jourdain*, Paris, 1864, p. 94—95 ⟨descriere⟩; Wallace Sig., *Sur le Danube de Vienne à Constantinople et aux Dardanelles*, Viena, 1864, p. 114 ⟨despre oraş⟩; RHSEE, 1932, p. 415—416 ⟨descriere, 1866⟩;

Brennecke W., *Die Länder an der unteren Donau und Konstantinopel. Reise-Erinnerungen aus dem Herbst 1868*, Hanovra, 1870 ‹descrierea orașului›; vezi și R.I. 1936, p. 5—6; *Skizzen und Bilder aus den Ländern an den unteren Donau* („Posener Zeitung", nr. 4. 1870) ‹descriere›; vezi și R.I 1963, p. 8—9; Martin Felix, *Le Bas Danube et les Principautés Danubiennes. Notes de voyages*, Marsilia, 1873, p. 27—33 ‹descriere, 1871›; Iorga N., *Încă un călător în România* (R.I., 1942, p. 23) ‹reproduce din A. Belin, *De Paris à Constantinople par le Danube, esquisses et souvenirs de voyage*, Paris, 1878, p. 41—42 (descrierea orașului›;

Kunike Adolph, *Zwei hundert vier und sechsig Donau-Ansicht nach den Laufe des Donaustromes von seinem Ursprunge bis zu seinem Ausflusse in das Schwarze Meer*, Viena, 1826, pl. CCLVIII—CCLIX ‹vederi ale orașului Galați›; Păltînea Paul, *Cîteva stampe inedite referitoare la orașul Galați* (R. Muz., V, 1968, nr. 1, p. 66—69) ‹Prezintă 6 stampe, 1789—1878; cu bibliografie›; Ubicini A., *Provinces d'origine roumaine: Valachie, Moldavie, Bukovine, Transylvanie* ..., seconde partie. pl. 28 ‹gravură înfățișînd o biserică din Galați la mijlocul sec. XIX›; Iordache Teodor, *Albumul Galaților*, Galați ‹1939›, 159 p.; vezi și Rumy G. C., *Donau Ansichten von Ursprunge bis zum Ansflusse in's Meer. Begleitet mit einer topographisch-historisch-etnographisch*, Viena, pl. 258—259;

Compagnie des Eaux de Galatz. Plan de la Ville. Rédaction de l'échelle 1/1000 dressée en 1867 pour la Municipalité, 1 f. colorată; *Galatz*, Viena, 1888, 1 foaie;

Mrs. Walker, *Untrodden Paths in Roumania*, Londra, 1888, p. 3—19; Varino, *Sur le Bas Danube. La ville et le port de Galatz*, Buc., 1895, 30 p.; Drăghicescu Lt. col., *Dunărea de la Orșova la mare și coastele Mărei Negre de la Varna la Cetatea Albă* ..., p. 157—169 ‹despre trecutul orașului›;

Pacu Moise N., *Cartea județului Covurlui. Partea II-a Galații* (B.S.G.R., XII, 1891, trim. III—IV, p. 1—321) și extras, Galați, 1892, 321 p. ‹descrierea orașului, populația și ocupațiile sale, despre dezvoltarea comerțului și industriei, bisericile orașului, spitalul vechi, învățămînt etc.›; Idem, *Dicționar geografic și statistic al jud. Covurlui*, Galați, 1892, p. 79—99 ‹situația orașului la sfîrșitul sec. XIX și scurt istoric›; Popescu N. D., *Inundațiile din țară și înnecul orașului Galați* („Calend, pentru toți românii", 1898, p. 135—143); *Dicț. Rom.*, III, p. 455—464 ‹date despre dezvoltarea și istoricul orașului›; Bellesort André, *À travers la Roumanie. III. Le Danube et la Dobrodja* (R.D.M., t. XXVI, 1905, p. 388—423) ‹despre oraș›; Iorga N., *Drumuri și orașe*, p. 226—233 ‹descriere›; Atanasiu G., *Guid anuar al orașului Galați*, Galați, 1908, 93 p.; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 227 ‹crede că orașul a avut întărituri în sec. XVII›; Trancu-Iași Gr., *Rolul Galaților în viața neamului. Conferința ținută ... în ziua de 28 nov, 1923* ..., Buc., (f.a), 41 p.+3 pl.;

Munteanu-Bîrlad G. N., *Galații*, Galați, 1927, 202 p.+9 pl.+2 tab. ‹istoricul sumar al orașului, originea numelui său, despre locuitori și ocu-

pațiile lor, despre biserici, p. 61—69; foarte multe date privesc situația orașului în epoca în care s-a scris lucrarea: numărul fabricilor, dezvoltarea comerțului etc.); prezentarea lui N. Iorga, R.I., 1927, p. 289—290; Popa M., *Hinterlandul Galaților* (B.S.G., 1931);

Munteanu-Bîrlad G., *Originea legendară a Galaților* („Orizonturi", 1939, p. 132—140) ‹trece în revistă părerilor diverșilor autori›; Giurescu C. C., *Istoria românilor* vol. II, partea II-a ed. IV-a, 1943, p. 453 ‹despre vechimea orașului›;

Faur D., *Galatul nostru. Însemnări istorice și culturale*, Galați, 1942, 115 p. ‹date sumare despre istoricul orașului; mai mult despre istoria sa mai nouă, despre Costache Negri etc.);

Șandru I., V. Cucu, V. Sficlea, *Contributions géographiques concernant le groupement urbain Galatz—Brăila* („Analele științ. univ. Al. I. Cuza", Științele naturale, IX, 1963) ‹cred că tîrgul datează din vremea lui Ștefan cel Mare›;

Dăscălescu N., *Galați*, Buc., Ed. Meridiane, 1963, 62 p.; Brezeanu M., V. Marinescu și Vrabie C., *Galați*, Buc., Ed. Meridiane, 1964, 68 p.; Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 225—227 ‹despre numele și vechimea orașului›; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+ +tabele);

Originea numelui; Hașdeu B. P., *Diploma Bîrlădeană* („Traian", 1869, nr. 50—51, 199, 203—204, 207) ‹Publică o diplomă falsă din 1134, în care Galați=Haliciul Mic›; Bogdan I., *Diploma bîrlădeană din 1134 și principatul Bîrladului*, Buc., 1889 ‹dovedește falsitatea diplomei›; Philippide Al., *Originea românilor*, II, Iași, 1927 p. 373—375 ‹crede că numele derivă de la arabul Kalhat=cetate›; Biletchi-Albescu I., *Din vechea toponomastică a României* („Orpheus", IV, 1928, nr. 5, p. 277—278) ‹consideră că numele orașului este celtic, de la gala=vitejie; citează o inscripție amintind „*collegium Gallatarum*; Drăganu N., *Românii în veacurile IX—XIV pe baza toponimiei și a onomasticii*, Buc., 1933, p. 280—281 ‹crede că numele orașului derivă de la numele de persoană sud-slavic Gal=negru›; părere acceptată și de C. C. Giurescu; Iordan Iorgu, *Toponimia românească*, Buc., 1963, p. 271; Turcu Constantin, *Originea numelui Galata* („Cronica", I, nr. 33, 24 sept. 1966 p. 10) ‹Crede că gala, de origine cumană=cetate naturală, părere asemănătoare cu a lui Al. Philippide›;

Barnea I., *Dinogetia et Noviodunum, deux villes byzantines du bas Danube* („Revue des études sud-est européennes", IX, 1971, nr. 3, p. 354) ‹crede că prosperitatea Dinogeției a influențat nașterea orașului Galați›;

— CASA LUI ALEXANDRU IOAN CUZA.

Roșanu Em., *Casa lui Cuza Vodă din Galați* („Ararat", 1937, nr. 136, p. 2); Trancu-Iași Gr., *Casa lui Cuza Vodă* („Acțiunea", 24 april. 1938); Păltînea Paul, *Alexandru Ioan Cuza și Galații* („Danubius", II—III, 1969, p. 121—136) ‹Și despre casa sa din Galați›.

— HANURI[4].

— HANUL VENTURA (fost pe locul Palatului de Justiție).

Munteanu-Bîrlad Gh., *Un document gălăţean* („Orizonturi", 1940, p. 659—663) ⟨din 1835⟩; Idem, *Galaţii*, p. 189—190 ⟨descriere⟩.

— ŞCOLILE VECHI[5]. Vezi şi m-rea Mavromolu.

B.G.O. 31 aug. şi 3 sept. 1833; *Uricarul*, IX, p. 81 ⟨la 1837—1838, se pregătea zidirea localului şcoalei⟩; Zagoriţ Gh., *Cum se întemeia un pension românesc în Moldova la 1846* („Drum drept", II, 1914, p. 483—488) ⟨publică cu comentariu un doc. din 1846 despre înfiinţarea unei şcoli la Galaţi⟩.

— SPITALUL VECHI (Sf. Spiridon, 1836 sau 1840).[5bis]

Hurmuzaki, XXI, p. 922 ⟨despre construirea spitalului, 1833⟩; Hurmuzaki, S.I/6, p. 289—291 ⟨plan pentru construirea spitalului⟩; Al.R., 13 april. 1841 ⟨spitalul exista⟩ şi 2 sept. 1845 ⟨noul spital din Galaţi⟩; Soutzo N., *Notions statistiques sur la Moldavie*, p. 71; Pruteanu Paul, *Contribuţie la istoricul spitalelor din Moldova*, Buc., 1957, p. 86—125.

— CAZARMA VECHE (1833).[6]

Hurmuzaki, S.I/6, p. 15 şi XXI, p. 522 ⟨despre construirea cazarmei, 1833⟩; Iorga N., *Contribuţii la istoria modernă a Galaţilor*, Buc., 1932, p. 6 ⟨doc. din 1836 prevăzînd şi clădirea a „două cazarme pentru miliţie"⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, II, p. 216 ⟨despre înfiinţarea cazărmii şi carantinei⟩.

— LOCALUL CARANTINEI.

Hurmuzaki. S.I/6, p. 15 şi 252 şi 291 ⟨la 1840, ing. B. Thillaye întocmise planurile pentru local⟩.

— BISERICI[7].

Beldie I. C., *Schiţe istorice asupra judeţului Covurlui. Contribuţiuni*, Galaţi, 1925, 30 p. ⟨cuprinde date sumare despre bisericile din oraş; îl vom cita: Beldie, *Schiţe istorice*⟩; Pacu N. Moise, *Starea bisericilor comunale din Galaţi şi a clerului lor în 1887* ⟨raport către primăria oraşului redactat de o comisie⟩.

— BISERICA ADORMIREA, vezi Mavromolu.

— BISERICA ARMENEASCĂ (sec. XV sau XVII? de lemn, arsă la 1821, reclădită tot de lemn şi apoi de zid la 1858).

Iorga N., *Studii* şi *doc*, I—II, p. 430 ⟨la 1669 bis. exista⟩; Goilav Gr., *Bisericile armene de prin ţările române* (RIAF, vol. XII, 1911, p. 462—463); Sîrmobuic C. I., *Note despre trecutul armenilor din Galaţi* („Ararat", 1932, nr. 86—88, 1933 nr. 102—104, 1937, nr. 123—125) ⟨şi despre biserică în nr. 124—125⟩; Zambaccian H. K., *Vechi draperii de altar la bisericile armeneşti din Moldova* („Ani", I, 1935—1936, vol. 4, p. 31, 34) ⟨din sec. XVIII⟩; Siruni H. Dj., *Bisericile armene din ţările române* (A.R., V, 1940, p. 182) şi extras, p. 19—20; Idem, *Bisericile armene din ţările române* („Ani", 1942—1943, p. 507—508).

— BISERICA CATOLICĂ (de lemn, sec. XVII, distrusă în sec. XVIII, reclădită la 1829—1844).[8]

Iorga N., *Acte şi fragmente,* I, p, 79 ‹la 1636› bis. de lemn›; D.I., IV, p. 106 ‹la 1641, bis. de lemn acoperită cu paie›; şi II, p. 338 şi 346 ‹descriere, 1643›; Filitti I. C., *Din arhivele Vaticanului,* I, p. 101 ‹bis. de pămînt şi paie, 1654›; D.I., IV, p. 243 ‹1659›; *Monumenta historiam Slavorum meridionalium,* vol. XVIII, p. 270 ‹1660›; C.T., 1883, p 260 ‹1668›; D.I., I, 107 ‹bis de nuiele, 1670›; p. 134 ‹bis. de lemn, 1682›; p. 192 ‹bis. distrusă, 1745›;

Vinaver Vuk, *Dubrovnika trgovina u Srbiju Bulgarskoi Krajem XVII veka (1660—1701).* ‹Comerţul raguzan în Serbia şi Bulgaria la sfîrşitul sec. XVII› („Istoriiski Časopis", Belgrad, XII—XIII, 1963. p. 201) ‹despre o capelă raguzană la Galaţi; Panaitescu P. P., *Călători poloni,* p. 42 şi 107 ‹menţiune biserică, 1640 şi 1700›; I.N., 1930, p. 200 ‹Cornelio Magni despre biserică, 1672›; Ghika I. V., *Spicuiri istorice,* Iaşi, 1935, p. 28 ‹la 1677, bis. de lemn›; Vezi şi R.C., I, 1912, p. 582 ‹bis. de lemn›; Iorga N., *Studii şi doc.,* VI, p. 223 ‹la 1741, bis. *„ungurească"*› şi I—II, p. 98 ‹1725›, 109 ‹la 1764, biserica trebuie refăcută› şi p. 416 ‹bis. ante 1600›; R.I., 1932, p. 17—18 ‹bis. nouă la 1852›; Veszely Imets es Kovács, *Utazása Moldva — Olahhonban,* 1868, Tg. Mureş, 1870, p. 128—134 ‹despre oraşul Galaţi şi bis. catolică de aici›; vezi şi Kovács Ferencz, Károly Fehérvári hittanár, *Utinaploja 1868,* p. 47, 94—103; *Fraţilor Al. şi I. Lapedatu,* Buc., 1936, p. 624;

Bodin D., *Carlo Alberto preamărit de contemporanii din Galaţi şi Brăila* (R.I.R., XIII, 1943, p. 29—48) ‹despre distrugerea bis. vechi la 1798 şi despre sfinţirea bisericii noi la 1844›.

— BISERICA DII, vezi Precista.

— BISERICA LIPOVENEASCĂ[9]

— BISERICA MAICA PRECISTA, vezi Precista.

— M BISERICA MAVROMOL (Mavromol, Adormirea, construită de Constantin Duca voievod, 1700—1703, care o închină metoh la m-rea Mavromol din Rumelia; fostă metoh şi a mitropoliei[10]; în clădirile bisericii a fost o şcoală de limbă greacă începînd de la 1765), str. Brigadierilor.

R.I., 1942, p. 167 ‹însemnare, 1695›[11]; Kogălniceanu, *Cronicile României,* II, p. 45 ‹despre zidirea m-rii›; Iorga N., *Studii şi doc.,* XV, p. 344 ‹două pietre de mormînt›; *Uricarul,* I, ed. II-a, p. 271—282 ‹doc. 1765 şi 1803 despre şcoala grecească›; Erbiceanu C., *Mitropolia Moldovei,* p. 336 ‹doc. 1802, bis. fusese „la un hal foarte prost"›; A.M., II, 1942, p. 45—46 ‹însemnări, 1795—1798›; A.B., 1931, p. 82 şi 193 ‹catagrafie, 1809›; G.M., 7 iulie 1858 ‹despre şcoala greacă›;

Monumente naţionale, p. 61—63 ‹istoric, descriere›; Bilciurescu Şt., *Mănăstirile,* p. 83—85; Beldie, *Schiţe istorice,* p. 5—6; Balş Gh., *Biserici sec. XVII—XVIII,* p. 211—213 şi indice; Păltînea Paul, *Informaţii inedite despre biserica Mavromol din Galaţi* (BMI, 1970, nr. 4, p. 61—64) ‹despre starea rea în care se găsea m-rea în sec. XVIII — prima jumătate a sec. XIX›.

— BISERICA OVIDENIA, vezi Vovidenia.

— M BISERICA PRECISTA (de lemn, Adormirea, construită de un anume Teodor, începutul sec. XVII; reclădită de zid la 1647 de Dia și Șerbu, fiii lui Coman din Brăila și de Constantin, fiul lui Teodor, care a fost ctitorul bisericii vechi; biserica a fost construită cu material luat din fostul castru roman Tirighina[12], reparată 1739; catapeteasma din 1812; zidul înconjurător și clopotnița au fost dărîmate; fostă metoh a m-rii Vatoped), str. Grigore Ghica nr. 17 a.

Paul de Alep, *Voyage de patriarche Macaire d'Antiochie,* ed. V. Radu, p. 149 ⟨descriere⟩; Melchisedec, episcopul, *Notițe istorice*, p. 311—316 ⟨descriere Paul de Alep, doc. din 1647⟩; *Extrase din condica de familie a Cantacuzinilor din Moldova* („Arhiva" — Iași, 1902, p. 184—185) ⟨diata lui Iordache Canta din 1754 despre reparațiile făcute la biserică⟩[13]; Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 339—341 ⟨pietre de mormînt, inscripții⟩; Slătineanu B., *Inscripții* (BCMI, XXVIII, 1935, p. 91); A.B., 1931, p. 82 ⟨cat. 1809⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 20 ⟨venituri, 1827⟩; „Zimbrul", 2 iulie 1851 și *Uricarul*, VI, p. 103 ⟨moșiile m-rii la 1851⟩; Brătulescu V., *Inscripții și însemnări din biserici* (G.B., 1966, nr. 7—9, p. 639—640); *Monumente naționale*, p. 58—61 ⟨descriere, istoric⟩; Bilciurescu Șt., *Mănăstirile*, p. 82—83; Beldie, *Schițe istorice*, p. 3—5; RSIAB, 1933, p. 324 ⟨moșiile m-rii⟩;

Balș G., *Biserici, sec. XVII—XVIII*, p. 154—157 și indice; Bodogae T., *Sf. Munte Athos*, p. 121; Beldie I. C., *Biserica Precista din Galați* („Vestitorul" — Galați, 1949, nr. 19—20, p. 4); Curinschi C., *Probleme de restaurare a monumentelor istorice* („Arhitectura R.P.R.", 1954, nr. 4, p. 21—29) ⟨despre restaurare⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 50—51.

— BISERICA SF. APOSTOLI (construită de enoriași cu ajutorul lui Mihai Sturza, 1848).

Beldie, *Schițe istorice*, p. 10.

— BISERICA SF. ARHANGHELI (Sf. Voievozi — Mantu, prima construcție, sec. XVII—XVIII?, arsă la 1821, refăcută de vălătuci de Iordache Mantu, 1827, reclădită 1864—1876).[14]

Brătulescu V., *Inscripții și însemnări din biserici* (G.B., 1966, nr. 7—8, p. 641—642); Beldie, *Schițe istorice*, p. 12—13; Antonovici I., *M-rea Florești . . .*, Buc.., 1916, anexe, p. 48 ⟨doc. din 1803 în care spune că m-rea Sf. Voievozi, metohul m-rii Esfigmen, a fost arsă de oști iar la cutremurul din 1802 „au crăpat zidul cu totul și s-au răsăpit și este stricată"⟩.

— BISERICA SF. DUMITRU (Badiul, construită de Vasile Lupu, 1649)[15] Vezi și bis. Sf. Nicolae, cu care o confundă Paul de Alep.

D.I., IV, p. 106 ⟨1641⟩; Paul de Alep, *Voyage de patriarche Macaire*, p. 148—149; Antonovici I., *Mănăstirea Florești*, anexe, p. 15, 49—59, 67—69 ⟨doc. 1744—1813, bis. fostă metoh al m-rii Florești⟩; Idem, *Doc. bîrlădene,* I, p. 85—86 ⟨doc. 1793⟩; A.B., 1931, p. 82 ⟨cat. 1809⟩[16]; *Monu-*

mente naționale, p. 55—58 ‹istoric, descriere›; Bilciurescu Șt., *Mănăstirile*, p. 81—82.

— BISERICA SF. GHEORGHE (construită cu sîrguința lui hagi Mihalache, 1664[17] ruinată de turci la 1821, reparată și zugrăvită la 1838 prin grija epitropului Vasile Gheorghiade de epitropia Sf. Mormînt, unde a fost metoh; reparată din nou la 1886, cînd s-a construit o clopotniță de lemn pe pridvor; demolată 1962, deși a fost M; în bis. a fost înmormîntat hatmanul Mazeppa).

Kogălniceanu M., *Fragments tirés des chroniques moldaves et valaques pour servir à l'histoire de Pierre le Grand, Charles XII, Stanislas Leszczynski, Demètre Cantemir et Constantin Brancovan*, partea II-a, Iași, 1845, p. 91—92 ‹despre mormîntul lui Mazeppa›; *Cronica Ghiculeștilor*, p. 47 ‹despre îngroparea lui Mazeppa, 1709› și 117 ‹jefuirea m-rii de tătari și deshumarea lui Mazeppa, 1711›; Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 342—343; Velichi N., *Inscripția bis. Sf. Gheorghe din Galați* (BCMI, VII, 1914, p. 33—34); Brătulescu V., *Inscripții și însemnări din biserici* (G.B., 1966, nr. 7—8, p. 640—641); R.I., XVI, 1930, p. 196 ‹doc. 1703›; Iorga N., *Doc. familiei Callimachi*, I, p. 487 ‹doc. 1798›; A.B., 1931, p. 82 ‹cat. 1809›[18]; BCMI, XXX, 1937, p. 129—130 ‹pecetea m-rii, 1836›; Hurmuzaki, XIV, p. 356, 360; *Monumente naționale*, p. 47—55 ‹istoric, descriere›;

Bilciurescu Șt., *Mănăstirile*, p. 80; Beldie, *Schițe istorice*, p. 5—6; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 192—195 și indice; Velescu Oliver și Ion Dumitrescu, *Biserica Sf. Gheorghe din Galați*, în vol. *Monumente istorice. Studii și lucrări de restaurare*, Buc., 1969, p. 160—170 ‹istoricul și descrierea monumentului, folosind și materiale din arhiva DMI›.

— BISERICA SF. HARALAMBIE (1848).[19]

Clădirea bisericii sîntului Haralambie în Galați („Dunărea", 1848, p. 194 și 1849, p. 44); Beldie, *Schițe istorice*, p. 10—11.

— BISERICA SF. ÎMPĂRAȚI (1857—1863).

Cosma Ludovic, *Istoria bisericii și parohiei Sf. Împărați din Galați (1857—1927)*..., Galați, 1927, 161 p. ‹istoricul bis., averea sa și mai ales despre activitatea autorului cărții›; Idem, *Cărțile și revistele bis. „Sfinții Împărați" din Galați după vechime (1775—1938), cu toate datele și însemnările de pe ele*, Galați, 1938, 82 p. ‹un inventar al cărților, cele mai multe noi, cu însemnări lipsite de interes istoric›; Beldie, *Schițe istorice*, p. 11.

— BISERICA SF. IOAN (1846—1853).

Beldie, *Schițe istorice*, p. 10.

— BISERICA SF. NICOLAE (sec. XVII[20], reclădită? 1738[21]; fostă metoh la m-rea Neamț)[22]. Vezi și bis. Sf. Dumitru.

Dragomir Silviu, *Relațiile bisericii române cu Rusia în veacul al XVII-lea*, Buc., 1912, p. 112—115 ‹doc. 1653 dat de țar m-rii Sf. Nicolae — Galați›;

Rossi Taibbi, *Sulla tradizione manoscritta dell' omiliario di Filagato da Cerami*, Palermo, 1965, 85 p.+VI pl. ‹cuprinde și o însemnare din 1660

despre m-rea Sf. Nicolae din Galați⟩. Prezentare în RESEE, 1968, nr. 1, p. 183; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 225 ⟨doc. 1741⟩; A.B., 1931, p. 82 ⟨cat. 1809⟩; Brătulescu V., *Inscripții și însemnări din biserici* (G.B., 1966, nr. 7—8, p. 641); Camariano Nestor, *Un manuscris al unui eterist despre evenimentele de la 1821 din Moldova* (RIR, 1947, p. 91) ⟨despre solemnitatea de la bis. Sf. Nicolae⟩; Papadopol-Calimah Al., *Despre Atanasie Patelarie patriarh ecumenic. Petrecerea sa în Moldova la Galați doisprezece ani (1642—1654)*... (CL, 1889, p. 1 015—1 041, și 1890, p. 30—42) ⟨Se arată că Patelarie a stat la bis. Sf. Nicolae, nu la Sf. Dumitru, cum afirmă Paul de Alep⟩; Braniște M., *Patriarhii din Constantinopol prin țările române în a doua jumătate a sec. XVII* (M.O., X, 1958, nr. 1—2, p. 46—61); Bodogae T., *Sf. Munte Athos*, p. 121; Constantinescu Anghel, *Monografia sfintei episcopii a „Dunării de Jos"*, Buc., 1906, p. 247—250; Beldie, *Schițe istorice*, p. 9 ⟨bis. din 1839—1845⟩.

— BISERICA SF. SPIRIDON (de lemn, sec. XVIII, stricată la 1815 și construită de zid 1815—1817; turlele de zid dărîmate de cutremur 1838 și refăcute de lemn).

Caracaș R., *O cronică gălățeană de acum o sută de ani* („Prietenii istoriei literare", 1931, p. 382—394) ⟨știri din sec. XVIII — 1859⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 343 ⟨pietre de mormînt din sec. XIX⟩; A.B., 1931, p. 193 ⟨cat. 1809⟩[23]; Beldie, *Schițe istorice*, p. 8.

— BISERICA SF. VINERI (Sf. Paraschiva, ante 1811[24], de nuiele, reclădită de zid de Nicolae din Adrianopole, arsă la 1821 și refăcută 1824).

Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 343; A.B., 1931, p. 82—83 ⟨cat. 1809⟩; Beldie, *Schițe istorice*, p. 8—9.

— BISERICA SF. VOIEVOZI, vezi bis. Sf. Arhangheli.

— M BISERICA SF. VOIEVOZI (Mitoc, construită de Gheorghe Cișman sau Șișman, terminată de Hagi Atanasie, 1802—1805[25]; arsă în timpul „rebeliei" din 1821, înoită de arhimandritul Dometian, starețul m-rii Neamț, 1825[26]; reparată 1858[27] de arhimandritul Gherasim, starețul aceleiași m-ri, unde bis. era metoh), str. Egalității nr. 12.

Stoicescu N., *Cum se zugrăveau bisericile*... (MO, 1967, nr. 5—6, p. 425—426) ⟨contract din 1816⟩; SCIA, 1967, nr. 1 ⟨contractele de construire și zugrăvire a bisericii⟩; Diaconescu Emil, *Zugravi de biserici necunoscuți* (M.M., 1970, nr. 9—10, p. 541—543) ⟨publică două contracte, din 1802 și 1816, pentru bis. Sf. Voievozi din Galați, publicate și în SCIA⟩; A.B., 1931, p. 82 și 193 ⟨cat. 1809⟩; A.B., 1933, p. 337—338 ⟨doc. 1810 despre chiliile bis.⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 343—344; Brătulescu V., *Inscripții și însemnări din biserici* (G.B., 1966, nr. 7—8, p. 642—643); Beldie, *Schițe istorice*, p. 7—8.

— M BISERICA VOVIDENIA (Intrarea în biserică, construită de Ioan Cîrjă, 1790[28], arsă la 1821, reparată 1823), str. Log. Tăutu nr. 18.

Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 344—346 ‹pietre de mormînt›; Brătulescu V., *Inscripții și însemnări din biserică* (G.B., 1966, nr. 7—8, p. 643—644); A.B., 1931, p. 193 ‹cat. 1809›; Munteanu-Bîrlad Gh., *Un document gălățean* („Orizonturi", 1940, p. 659—663) ‹din 1835›; Beldie, *Schițe istorice*, p. 7.

SCHITUL GALBENI — Putna (sec. XVII, Sf. Nicolae, fost metoh al m-rii Soveja de la mijlocul sec. XVIII; ctitorie a fam. Vartic.)[29]

Documente agrare, II, p. 161 ‹doc. 1727, despre închinarea schitului la m-rea Văratic›. Vezi și următorul.

GALBENI, com. Tănăsoaia, jud. Vrancea[30] (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, refăcută de zid 1840 sau 1833, reparată 1894, 1916, 1935).

Dicț. Rom., III, p. 466 ‹doc. din 1730›, A.B., 1931, p. 191 ‹cat. 1809); AER, p. 320; *Documente*, XVI, vol. III, p. 326—327 ‹doc. 1586 despre împărțirea satului›; despre cumpărăturile lui Nicoară hatman vezi DRH, XIX, indice; alt sat G. probabil țin. Neamț; *Doc. rel. agrare*, II, indice ‹sat și schit închinat m-rii Soveja›; *Uricarul*, VI, p. 247 ‹doc. 1803›.

GALBENI, com. Filipești, jud. Bacău[31] (bis. Sf. Dumitru, 1865).

Dicț. Rom., III, p. 465; AER, 1936, p. 86; Costăchescu M., *Doc. Ștefan*, p. 38 ‹despre sat›; Ghibănescu, *Surete*, III, p. 86 ‹la 1639 1/3 sat a lui Pătrașco Boldescu›; Ghibănescu, *Ispisoace*, III/1, indice ‹sat al lui Toma Cantacuzino›; *Doc. rel. agrare*, II, p. 550 ‹al m-rii Precista — Roman›; *Uricarul*, VI, p. 289 ‹doc. 1814›.

GALBENI (Fundătura Galbeni) — Lăpușna (bis. sec. XVIII).

B.O.R., 1934, p. 193 ‹însemnare, 1787›.

GALILEȘTI — Chilia (geamie turcească transformată în bis. la 1811).

A.B., 1932, p. 94.

GALIȚA — Bălți (schitul Sf. Gheorghe, sec. XVIII, refăcut 1801, desființat 1809).

RȘIAB, 1919, p. 13—14 ‹schit fost în loc. Galata›.

GALU, com. Poiana Teiului, jud. Neamț (M bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1818).

ALPR, 1935—1936, p. 139 ‹mențiune metoh, 1830›; *Dicț. Rom.*, III, p. 470 ‹bis. în ruină›[32]; B.M.I., 1973, nr. 4, p. 42 ‹bis. 1818›.

GANGURA — Tighina (bis. de lemn sec. XVIII, reclădită).

A.B., 1936, p. 58; Anuar 1922, p. 212.

GĂGEȘTI, com. Bolotești, jud. Vrancea[33] (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 185 ‹cat. 1809›; *Dicț. Rom.*, III, p. 477; *Doc. rel. agrare*, II, p. 223 ‹părți ale m-rilor Mira și Răchitoasa›.

GĂGEȘTI, jud. Vaslui (bis. din 1872). Vezi și precedentul.

Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 46 ‹despre sat›; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. CXLIII—CXLIV și 239; *Dicț. Rom.*, III, p. 477; DRH, XIX, indice.

GĂICEANA, jud. Bacău (la 1809, două bis.: Sf. Voievozi — G. de Jos și Adormirea — G. de Sus). Vezi și schitul Buzdugan.

A.B., 1931, p. 191 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 478—479 ⟨bis. Sf. Treime, 1838, clădită de Alexandru Sturza-Miclăușanu, în ruină⟩; AER, 1936, p. 320 ⟨bis. din 1908⟩; *Uricarul*, VI, p. 218 ⟨doc. 1820⟩; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+tabele).

GĂICENI (m-re la începutul sec. XVI).

Documente, XVI, vol. I, p. 223 ⟨la ⟨1525⟩ satul G. la obîrșia Topolovățului, cu mănăstire, era al lui Bogdan medelnicer⟩; vezi și p. 279—280 ⟨doc. 1528⟩.

GĂINEȘTI, com. Slatina, jud. Suceava (bis. din 1888).

Doc. rel. agrare, II, indice ⟨sat al m-rii Slatina⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 480.

GĂLĂȘEȘTI[34]. Vezi și Bazga și Tătărani.

Documente, XVI, vol. I, p. 470—471 ⟨la 1546, 1/4 din satul G. la gura Răcătăului al lui Danciu Huru și al surorii sale, Maria⟩; p. 544 ⟨doc. 1546, despre împărțirea unei jumătăți de sat⟩; *Uricarul*, VI, p. 205—206 ⟨doc. 1806, G. — Tecuci⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 481 ⟨siliște în Bacău⟩.

GĂLEȘTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, stricată 1816 și reclădită de zid).

RSIAB, 1931, p. 566—567 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1939, p. 28—29 ⟨doc. 1816⟩; Anuar 1922, p. 167; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 123—124 ⟨moșie a fam. Stamate⟩.

GĂLEȘTI — Tecuci (schitul Gălescu, Sf. Gheorghe, construit de N. Gălescu, 1712; fost metoh al ep. Roman).

A.B., 1931, p. 81 ⟨cat. 1809, schit⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 783; AER, 1936, p. 292; Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 160 ⟨despre sat⟩.

SCHITUL LUI GĂLUȘCA, vezi Hîrșova.

GĂNEȘTI — Iași[35] (curți boierești sec. XVI—XVII, dispărute și bis. din 1834, Sf. Împărați, clădită de A. Manolache).

Documente, XVI, vol. I, p. 110—111 ⟨la 1517, satul rămas lui Ion Gănescu pîrcălab, care avea aici și curți⟩; XVII, vol. II, p. 229—231 ⟨la 1609, parte de sat a lui D. Buhuș⟩; Anuar 1930, p. 85; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 134 ⟨1/4 de sat a lui D. Buhuș⟩; Neculce, *Letopisețul*, p. 97 ⟨curți boierești arse de poloni, 1686⟩;

Costăchescu M., *Satele Ruscanii (Buznea) și Găneștii cu trupurile lor, Căcăceștii și Moiceștii din jud. Iași* (I.N., 1926—1927, p. 85—111); N. Iorga, *Studii și doc.*, VI, p. 71—122, 551—558 ⟨doc.⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 352—353 ⟨despre sat⟩; Idem, *Doc. Ștefăniță*, p. 10—11; Vasiliu Ioan I., *Inscripții de pe clopotele unor biserici din județul Iași* (M.M., 1972, nr. 9—12, p. 815) ⟨și al bis. din Gănești, 1800⟩.

Dicț. Rom., III, p. 485; Anuar 1930; p. 85; Gane I., *Spița familiei Gane* (I.N., fasc. III, 1923, p. 140—164) ⟨și despre numele Găneasa, Gănești⟩.

GĂNEŞTI, com. Cavadineşti, jud. Galaţi (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, reclădită 1857).

A.B., 1931, p. 196 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 484 ⟨două bis. Sf. Nicolae, din 1857⟩.

GĂNEŞTI, com. Boţeşti, jud. Vaslui.

Iorga N., *Documente relative la moşiile Ţibăneşti şi Găneşti ale d-lui P. P. Carp*, Buc., 1903, 49 p.; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 37—38, XXIV, p. 64—65 ⟨sat dispărut⟩; A.B., 1931, p. 196 ⟨bis. Sf. Nicolae, ante 1809⟩.

GĂNEŞTI — Orhei (?).

Zaşciuk, *Materialîi*, II, p. 189—190 ⟨despre tîrg la mijlocul sec. XIX⟩; Arbore Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 306—307.

GĂUREANA (Găureni), jud. Bacău.

Documente, XVI, vol. I, p. 196—197 ⟨la 1522, 1/2 din satul G. pe Turbata a lui Tăbuci Mititelul şi fratelui său⟩; vezi şi vol. II, p. 90—91 ⟨doc. 1555⟩; DRH, XIX, p. 247 ⟨la 1627, 1/2 sat a lui D. Ştefan mare logofăt⟩.

GĂUREANA (acum Gura Văii?) — Iaşi (bis. Sf. Dimitrie, ante 1797).

R.M., 1926, nr. 5—6, p. 29 ⟨însemnare, 1797⟩; vezi şi Simionescu Al. H., *M-rea Agafton din jud. Botoşani*, Botoşani, 1929, p. 27; *Dicţ. Rom.*, III, p. 489 ⟨Găureni⟩; DRH, XIX, indice.

GĂUREANA — Tecuci.[36]

Documente, XVII, vol. IV, p. 178—179 ⟨doc. 1617, satul fusese întemeiat de Năbădaico fost vornic⟩; *Uricarul*, VI, p. 281, 294, 303 ⟨doc. 1807, 1815⟩.

GĂURENI (acum Dumbrava) — Suceava (bis. Sf. Dumitru, 1782).

Werenka D., *Topographie*, p. 30; Anuar Bucovina, 1923, p. 39, 1924, p. 39, 1926, p. 71, 1927, p. 82, 1928, p. 101.

GĂURENI, com. Miroslava, jud. Iaşi (bis. sec. XIX, ante 1842)[37]. Vezi şi Găureana.

Documente, XVI, vol. III, p. 211—212 ⟨la 1583, sat al m-rii Socola, dăruit de Alexandru Lăpuşneanu⟩; XVII, vol. II, p. 303 ⟨la 1610, satul G. — Iaşi al lui Costea Băcioc ceaşnic⟩; vezi p. 321—323 ⟨hotărnicie, 1610⟩; Ghibănescu, *Surete*, III, p. 155—157, 222—223 ⟨1/2 sat vîndută lui Iorga cămăraşul, 1642⟩; vezi şi indice; B.C.I., IV, p. 16 ⟨doc. 1660, satul era al urmaşilor lui Iorga postelnic⟩; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 257—268 ⟨vîndut fam. lui Stamatie postelnicul⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rilor Bîrnova şi Galata⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 194 ⟨Găureana şi Găureni⟩.

GĂURENI — Orhei (două sate cu bis. de lemn Sf. Nicolae sec. XVIII, una reclădită de C. Cazimir).

RSIAB, 1929, p. 336—344 ⟨cat.⟩; A.B., 1937, p. 18 ⟨bis. din Găuzeni, 1812⟩; Anuar 1922, p. 94; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 172 ⟨sat al fam. Ralli⟩ şi p. 76 ⟨moşie a fam. Calmuţchi⟩.

GĂURENI — Roman (fost Necorești și Sîrbi).[38]
Documente, XVI, vol. III, p. 157 ⟨la 1581, satul proprietatea urmașilor lui Coste și Jurj Stravici⟩; XVII, vol. II, p. 229—231 ⟨la 1609, parte de seliște a strănepotului acestora, D. Buhuș⟩; DRH, XIX, p. 431 ⟨doc. 1628, satul G. fost Necorești și Sîrbi⟩; vezi și indice; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 117, 134 ⟨la 1632, seliște a lui D. Buhuș⟩.

GĂURENI — Vaslui (bis. Adormirea, construită 1727 de Chiriac Bîcu, Loghin și Vasile Smeria).
A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; *Uricarul*, VI, p. 314 ⟨doc. 1823⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 489 ⟨și despre urmele unei bis. vechi⟩.

GĂURILE (acum Livezile) — Putna (bis. Sf. Paraschiva, ante 1809, distrusă în timpul războiului 1914—1916).
A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 264; *Dicț. Rom.*, III, p. 490.

GEAMĂNA — Tighina (bis. sec. XVIII, ante 1794, reclădită de locuitori, 1804 și refăcută apoi de Gh. Ursu).
RSIAB, 1934, p. 102 ⟨însemnare, 1794⟩; Anuar 1922, p. 208.

GEMENEA, com. Stulpicani, jud. Suceava (bis. Sf. Apostoli, 1811).
Anuar Bucovina, 1923, p. 26, 1924, p. 26, 1926, p. 58, 1927, p. 69, 1928, p. 81.

GEMENI (fost Roșiori) — Cîrligătura.
Documente, XVII, vol. I, p. 91—92 ⟨la 1603, 1/2 de sat vîndută de strănepoții lui Ivan Geamănul lui Dumitru pitar⟩; XVII, vol. IV, p. 145 ⟨la 1617, satul era al lui Nestor Ureche vornicul⟩.

GERENI — Tecuci.[39] Vezi și Hulubeni.
Doc. rel. agrare, II, indice ⟨proprietarii satului G. — Tecuci⟩.

GHERASCA, vezi Ghireasca.

GHERĂEȘTI (Ghirăești), jud. Neamț (bis. Adormirea, 1854[40]; înainte de aceasta bis. Sf. Voievozi, ante 1809).
A.B., 1931, p. 176 ⟨catagr. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 918—919 ⟨bis. în ruină⟩; Stravolca II Scarlat, *Carte de hotărnicie pentru moșia Gherăești, întrupată cu Poenile și alte numiri sitoate în districtul Roman, pendinte de episcopia Roman, proprietate a statului*, Buc., 1887; AER, 1936, p. 104—105.

GHERDANA, com. Tătărăști, jud. Bacău[41] (bis. Sf. Dumitru, 1854, construită de Alecu Vidrașcu, reparată 1873).
Dicț. Rom., III, p. 505.

GHERENI — Dorohoi (schit, începutul sec. XIX). Vezi și Ghireni.
Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 372; *Uricarul*, VIII, p. 230 ⟨mențiune 1834, schitul Ghereni⟩.

GHERGHELEU, com. Codăești, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1712, reclădită 1914?). Vezi și Mînjești.
A.B., 1931, p. 201 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p 77—78, 1935, p. 103,

1936, p. 115 și 1938, p. 180; *Dicț. Rom.*, III, p. 506 ⟨bis. din 1844⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 34 ⟨despre satul G.=Mînjești⟩.

GHERGHEȘTI, jud. Vaslui (bis. Sf. Voievozi ante 1809).

Doc. rel. agrare, II, p. 223 ⟨sat al m-rii Răchitoasa⟩; A.B., 1931, p. 197 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 507.

GHERMĂNEȘTI, com. Drînceni, jud. Vaslui (bis. Sf. Spiridon, reclădită 1831).[42] Vezi și Ghidișeni.

AEH, 1934, p. 47, 1935, p. 62, 1936, p. 63 și 1938, p. 81—82; *Dicț. Rom.*, III, p. 510—511 ⟨bis. din 1838⟩; Ghibănescu G., *Surete*, p. LXIII—LXXV și indice ⟨foarte multe doc.⟩ și XXV (indice și introducere); RSIAB, 1933, p. 282 și 285; Zub Al., *Însemnări inedite ale lui M. Kogălniceanu* („Rev. de istorie și teorie literară", 1970, nr. 2, p. 229) ⟨Despre sfințirea bis. din Ghermănești, 1838⟩.

GHERMĂNEȘTI, com. Banca, jud. Vaslui (bis. Sf. Paraschiva, 1835). Vezi și precedentul.

AEH, 1934, p. 62, 1935, p. 82, 1936, p. 88, 1938, p. 133; *Documente*, XVII, vol. V, p. 277 ⟨la 1624, satul lui Ianache postelnic⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 451 ⟨sat al m-rii Frumoasa⟩.

GHERMĂNEȘTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi și bis. de lemn Cuv. Paraschiva, sec. XVIII).

Sava, *Doc. Orhei*, indice; RSIAB, 1930, p. 251 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1936, p. 233—234 ⟨doc.⟩; Anuar 1922, p. 26 ⟨bis. Gherman, 1803⟩; DRH, XIX, p. 182 ⟨la 1627, parte de sat dăruită lui Mardarie⟩.

GHETELOVA — Orhei (bis. de lemn Cuv. Paraschiva, 1778).

Anuar 1922, p. 167.

GHEȚĂOANI — Orhei.

Ghibănescu, *Surete*, X, p. 195—213 ⟨la 1800 moșie a fam. Rășcanu⟩; vezi și Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 114.

SCHITUL GHEUCA — Putna (Adormirea, ante 1809; fost metoh al episcopiei Roman).

A.B., 1931, p. 78 ⟨catagr. 1809⟩.

GHIBĂRȚENI, com. Bălintești — Covurlui[43] (bis. Cuv. Paraschiva, ante 1809).

A.B., 1931, p. 195 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 512; Ghibănescu, *Surete*, XXIV, p. 35—36, 64—65 ⟨doc. 1749, 1754⟩; vezi și indice.

GHIBENI (fost Ponicești) — Fălciu.

Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. LX—LXIII și 157—159 ⟨doc., sat dispărut⟩. Vezi și indice.

GHICANI, vezi Bicani.

GHICĂUȚI — Botoșani (M podul peste rîul Podriga, atribuit lui Ștefan cel Mare, sec. XV; date D M.I.).

GHIDIGENI, jud. Galați (bis. Sf. Dumitru, ante 1809).

A.B., 1931, p. 200 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 513; AEH, 1934,

p. 62, 1935, p. 82—83, 1936, p. 88, 1938, p. 134 ⟨bis. nouă, Ghidigeni⟩.

GHIDIŞENI — Fălciu[44] (casele fam. Kogălniceanu, ante 1747).

Dicţ. Rom., III, p. 514 ⟨sat dispărut⟩; Ghibănescu Gh., *Surete*, XXV, p. 31 ⟨doc. 1747⟩; Ghibănescu, *Surete*, XXII, p. 24—25 ⟨doc. 1670, satul fost al lui G. Costachi apoi Gh. Duca⟩; XXV, p. 6—8, 15, 27—28; vezi şi indice ⟨parte de sat a fam. Kogălniceanu⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 233 ⟨al lui Ştefan Iamandi postelnic⟩; Rosetti R., *Familia Rosetti*, I, indice.

GHIDULENI — Orhei (bis. Schimbarea la faţă, sec. XVIII, reclădită).

RSIAB, 1930, p. 246 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 163.

GHIGHIOAIA — Putna (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 187 ⟨cat. 1809⟩.

GHIGOEŞTI, com. Ştefan cel Mare, jud. Neamţ (bis. Sf. Voievozi, sec. XVIII, existentă la 1829).[45]

Dicţ. Rom., III, p. 515; Mareş Gh. şi D. Mareş, *Monografia satului Ghigoeşti jud. Neamţ de la înfiinţare şi pînă în zilele noastre*, Buc., 1938, 178 p.+1 h. ⟨istoricul satului, cu documente, descrierea fizică, situaţia economică, socială şi culturală, obiceiuri; despre bis., p. 129 şi urm.⟩; *Documente*, XV, p. 45 ⟨la 1483, satul G. pe Pîrîul Negru al lui Toader Urdiugaş⟩; p. 126 ⟨la 1490, 1/3 de sat vîndută lui Sima şi Avăr⟩; XVI, vol. I, p. 529 ⟨a 1546, satul era al urmaşilor lui Toader Urdugaş⟩; *Uricarul*, VI, p. 336 ⟨sat răzăşesc, 1826⟩.

M-REA DE PE GHILAHOIU, vezi schitul Deleni.

GHILĂEŞTI, vezi Bilăeşti.

GHILĂVEŞTI, com. Vultureni, jud. Bacău (bis. din 1833).

A.B., 1931, p. 192 ⟨la 1809, bis. Adormirea — G. — Tecuci⟩; A.M., II, 1942, p. 47 ⟨însemnare sfinţire bis., 1833⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 516 ⟨bis. din 1764⟩; AER, 1936, p. 322 ⟨bis. de bîrne Adormirea⟩.

GHILICENI.

Turdeanu Emil, *Un manuscris miscelaneu necunoscut* („Arhiva pt. ştiinţa şi reforma socială", X, 1932, p. 381—404) şi extras, Buc., 1932, 24 p. ⟨De la sfîrşitul sec. XVIII, descoperit în satul Ghiliceni; despre cuprinsul ms.⟩.

GHILIEŞTI — Putna, vezi Bilieşti.

GHINCĂUŢI — Hotin (bis. de lemn din 1806).

Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 91; Anuar 1922, p. 124.

GHINDĂUANI (Vindăoani), com. Bălţăteşti, jud. Neamţ (bis. Sf. Voievozi ante 1642, dispărută; apoi bis. sec. XIX).

DRH, XIX, p. 225—226 ⟨la 1627, satul dat m-rii Hangu⟩; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 135—136 ⟨însemnare, 1642⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 518; Manolescu Radu, *Campania lui Sigismund de Luxemburg în Moldova (1395)* („Analele Univ. Buc.", istorie, 1966, p. 59—74+1 facs.) ⟨lupta de la Ghindăoani⟩; Ungureanu Gh. *M-rea Hangului sau Buhalniţa. Schiţă istorică*, Iaşi, 1931, p. 34—35 ⟨contract 1835 amintind biserica; şi despre obligaţiile locuitorilor⟩.

GHIRĂEŞTI — Bacău (bis. Sf. Pantelimon, ante 1809). Vezi şi Gherăeşti.
A.B., 1931, p. 177 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 522 ⟨G. — Roman, două biserici⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, I—II, p. 177 ⟨bis. catolică nouă la 1814⟩.

M SCHITUL GHIREASCA (Gherasca, Sf. Gheorghe, ante 1680[46]; bis. restaurată 1945[47], fost metoh al mitropoliei și al episcopiei de Roman; schitul desființat la 1860)[48], satul Ghireasca, com. Măluşteni, jud. Vaslui.
A.B., 1931, p. 83 ⟨catagr. 1809⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨1834⟩; Bujoreanu Şt., *Schitul Ghireasca-Covurlui* (R.A., VI, 1944, vol. I, p. 136—139); Costăchescu M., *Doc.*, *Ştefăniță*, p. 124 ⟨despre satul G. — Gherești⟩.

GHIRENI (Ignăteni), com. Coţuşca, jud. Botoșani (bis. din 1857). Vezi și Ghereni.
Așezări din Moldova, p. 242—243 ⟨descoperirile arheologice⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 523—524 ⟨G. — Tăutu⟩.

GHIRIŞENI — Orhei (bis. de lemn adusă de la Hîrjauca).
Anuar 1922, p. 168; Sava, *Doc. Orhei*, indice ⟨Ghireni⟩.

SCHITUL GIOGLEŢU, vezi Pogleţu.

GIORGEŞTI, vezi Condrăchești.

GIOSENI, vezi Dolheştii Mici.

GIOSENI, com. Tamaşi, jud. Bacău[49] (bis. Sf. Voievozi — Lilieci din 1811 a fam. Sturza, reparată 1850 de Dimitrie Strat și bis. catolică, în ruină la 1871[50]; aceasta e probabil bis. catolică din Tamași, sat aflat în apropiere).
B.O.R., XIV, 1890, p. 254—255; A.B., 1931, p. 177 ⟨la 1809 bis. Sf. Voievozi⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 533—534 ⟨bis. ortodoxă din 1841, clădită de Alex. Sturza și bis. catolică din 1864⟩; AER, 1936, p. 157.

GIOSENI — Covurlui[51] (bis. sec. XIX, ante 1833).
Uricarul, XX, p. 331—335 ⟨împărțirea satului pe bătrîni, 1817⟩; XXI, p. 271—272; M.C., 1914, p. 29 ⟨doc. 1833 amintind bis⟩; T.C., V, 1935, p. 121, 125 ⟨însemnări⟩.

GIROV (Jurov), jud. Neamț (bis. sec. XIX).[52]
Documente, XVI, vol. III, p. 371—372 ⟨la 1588, sat al m-rii Greci din țarina tîrgului Iași⟩; vezi și XVII, vol. II, p. 45, 144—145 ⟨sat al m-rii Aron Vodă⟩; p. 285 ⟨la 1610, venitul satului era al doamnei Marghita⟩; IV, p. 261—263 ⟨la 1618, satul m-rii Aron vodă⟩; vezi și p. 322 (1619), V, p. 308—309 (1624) etc.; vezi și DRH, XIX, indice și *Doc. rel. agrare*, II, p. 106; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 180—189 ⟨doc. 1663⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 534—535.

GIULEŞTI, vezi Hodora.

GIULEŞTI (curți boerești, sec. XVI, dispărute).

Documente, XVII, vol. I, p. 180 ⟨la 1604, satul G. pe Rîșca dăruit m-rii Secu de Nestor Ureche și I. Mogîldea⟩; vezi și p. 232—233 ⟨satul G. pe Moldova, unde a fost curtea lui Giulea, întărit m-rii Secul⟩;

Documente, XVI, vol. IV, p. 264—265 ⟨la 1599, seliștea G. pe Bîrlad vîndută lui Nistor Ureche vornic⟩; XVII, vol. IV, p. 144 ⟨la 1617, satul G. pe Rîșca al aceluiași⟩; I.N., 1926—1927, p. 271 ⟨doc. 1643, sat al lui N. Ureche spătar⟩.

GIULEȘTI, com. Secuieni, jud. Neamț[53] (bis. de lemn sec. XIX).

Uricarul, XVII, p. 343—344 ⟨doc. 1646⟩, VI, p. 280 ⟨doc. 1807⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 536 ⟨G. — Roman⟩.

GIULEȘTI, com. Boroaia, jud. Suceava (bis. Sf. Nicolae, 1840). Vezi și Rediu.

Dicț. Rom., III, p. 536 ⟨G.=Rădiul⟩; Costea Erast, *M-rea Sînt Ilie*, p. 22—28, 112—124 ⟨istoric, doc.⟩; vezi și Iorga N., *Procesele călugărilor de la Sîntilie* . . ., Buc., 1925.

GIULINȚI (Julinți) — Dorohoi.

Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 1—2 ⟨doc. 1649, seliștea G. a lui Iordache Cantacuzino vistier⟩; *Uricarul*, XVI, p. 293 și urm. ⟨doc. sec. XVIII⟩ și p. 319—334 ⟨doc. 1793, sat al lui M. Balș spătar⟩; XXII, p. 126 ⟨scos la mezat, 1792, și cumpărat de R. Ruset⟩.

GIUMĂTĂȚENI, vezi Jumătățeni.

GIURCANI (Jurcani), com. Găgești, jud. Vaslui[54] (bis. ante 1812).

Uricarul, VI, p. 241 ⟨doc. 1801⟩; AEH, 1936, p. 63—64, 1938, p. 82 ⟨bis. noi⟩; C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨bis. ruinată de cutremur⟩; Ghibănescu G., *Surete*, I, p. 362 ⟨despre sat⟩; RSIAB, 1933, p. 285.

GIURCANI, vezi Plopana.

GIURCANI — Neamț[55] (curți boierești ale lui Gheorghe Coci mare paharnic, ante 1641, dispărute).

Documente, XV, vol. II, p. 252—253 ⟨la 1495 satul G. în Cîmpul lui Dragoș al nepoților lui Ștefan Pelpea⟩; Stoicescu, *Dicționar*, p. 378 ⟨despre ctitor⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 537 ⟨G.=Iurcani, Polobocul⟩.

SCHITUL GIURGENI (Tăierea Capului Sf. Ioan, sec. XVIII, 1738, construit de călugărul Ghedeon pe locul dat de Ioniță Stachie; fost metoh al episcopiei Roman)[56], satul Giurgeni, com. Valea Ursului, jud. Neamț. Vezi și Giurgești.

A.B., 1931, p. 74 ⟨catagr. 1809, schitul Giurgești — Roman⟩; M.C., II, 1914, p. 29 ⟨menționat 1833⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨1834⟩; AER, 1936, p. 87 ⟨bis. Sf. Dimitrie, 1846⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 538.

SCHITUL GIURGENI — Vaslui (Nașterea Maicii Domnului, ante 1809, reparat 1928; fost metoh al episcopiei Roman). Vezi și următorul.

A.B., 1931, p. 88 ⟨catagr. 1809⟩; AER, 1936, p. 334—335 ⟨schit⟩.

GIURGENI — Vaslui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, reclădită 1917). Vezi şi precedentul.

Documente, XVI, vol. I, p. 591 ⟨la 1550 sat al lui Sas postelnic⟩; A.B., 1931, p. 193 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 287; *Uricarul*, VI, p. 295 ⟨doc. 1816⟩.

GIURGEŞTI — Roman (case boiereşti ale familiei Hăbăşescu apoi Ruset)[57]. Vezi şi Giurgeni.

B.C.I., IV, p. 40 ⟨1/2 sat rămasă lui Ştefan Luca spătar⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 121 ⟨1/2 sat vîndută lui Iordache Ruset la 1709⟩; vezi şi N. Iorga, *Studii şi doc.*, VI, p. 96—97 ⟨acelaşi doc.⟩; Stoicescu, *Dicţionar*, p. 405—406, 436 şi urm. ⟨despre fam. Hăbăşescu şi Ruset⟩.

GIURGEŞTI, com. Pleşeşti, jud. Suceava (bis. Sf. Ioan, 1800).

Documente, XVI, vol. I, p. 331—332 ⟨la 1531, satul rămas copiilor lui Dan Bolea pîrcălab⟩; p. 455—456 ⟨la 1546, un alt sat G., unde a fost Giurgiu, rămas urmaşilor acestuia⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; B.C.I., VIII, p. 46 ⟨la 1667, seliştea G. — Dorohoi a lui Ion Racoviţă paharnic⟩; vezi şi Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 43 ⟨acelaşi doc.⟩; Idem, *Ispisoace*, II/2, p. 148—154 ⟨selişte vîndută de m-rea Burdujeni lui Toma Cantacuzino⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 539.

GIURGEŞTI, com. Tătărani, jud. Vaslui[58] (bis. de lemn, Sf. Voievozi, 1818 sau 1823).

B.C.I., VIII, p. 74—75 ⟨doc. 1690, satul G., între ţin. Fălciu şi Vaslui⟩; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 267—268; *Dicţ. Rom.*, III, p. 538; AEH, 1934, p. 51, 1935, p. 67; *Dicţ. Rom.*, III, p. 539 ⟨bis. din 1800, G. — Fălciu⟩.

GIURGIOANA, com. Podul Turcului, jud. Bacău (bis. Intrarea în biserică, ante 1809, reclădită 1865 de Costache Ghica).

A.B., 1931, p. 191 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 539—540 ⟨bis. Sf. Voievozi, rezidită 1865⟩; AER, 1936, p. 321.

GÎDINŢI, com. Sagna, jud. Neamţ[59] (bis. Sf. Dumitru, a fam. Bogdan, 1807, reparată 1840, 1908 şi 1926). Vezi şi cetatea Roman.

A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 549; AER, 1936, p. 104; *Documente*, XVII, vol. V, p. 178 ⟨la 1623, satul lui D. Buhuş⟩; C.I., 1929—1931, p. 73 ⟨doc.⟩; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 116 ⟨doc. 1632⟩; DRH, XIX, indice.

GÎNGUREŞTI — Iaşi. Vezi şi Mînzăteşti.

Uricarul, XII, p. 274 şi urm. ⟨multe doc. despre sat⟩; XVII, p. 74—76 ⟨doc. 1784, moşia în hotar cu Mînzăteşti a lui V. Onofrei vistier⟩, p. 216—217 ⟨doc. 1744⟩.

GÎRBENI, com. Havîrna, jud. Botoşani.[60]

Dicţ. Rom., III, p. 553.

SCHITUL GÎRBEŞTI, com. Ţibana, jud. Vaslui (sec. XVII)[61].

Dicţ. Rom., III, p. 553 ⟨despre sat⟩; AEH, 1934, p. 77, 1935, p. 103, 1936, p. 114, 1938, p. 180 ⟨bis. Sf. Împăraţi, 1854⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 119—120 ⟨bis. 1854, despre sat⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 97—98 ⟨la 1578, sat al fiilor lui Nicoară Oniţă⟩; XVII, vol. III, p. 58—59 ⟨la 1612, al soţiei lui Toader Dragotă⟩.

GÎRBOVA — Soroca (bis. de lemn Adormirea, 1775, reclădită).
Anuar 1922, p. 183; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 340.

GÎRBOVANA-NEGOEŞTI — Bacău (bis. de lemn Sf. Arhangheli, începutul sec. XIX[62]; în evidenţele D.M.I. este trecut un pod M atribuit lui Ştefan cel Mare într-o pisanie pusă de Mihai vodă Sturza; podul reparat 1902—3).

B.O.R., XIV, 1890, p. 467 ⟨bis. din 1817⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 554 ⟨bis. reparată la 1817, de preotul Const. Epure, Gîrbovanul⟩; AER, 1936, p. 174 ⟨bis. de lemn Gîrbovana, 1817⟩.

SCHITUL GÎRBOVĂŢ, vezi Hîrbovăţ.

GÎRCENI (fost Gîrcineşti), jud. Vaslui[63] (M bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită 1826). Vezi și schitul Mălinești.

P.T., 1943, nr. 1—4, p. 45 ⟨însemnări, 1762, 1796⟩; A.B., 1931, p. 198 ⟨cat. 1809⟩; Grigoriu I. A., *Două documente* (N.R.L., III, 1911, p. 732—733) ⟨1826, despre reclădirea bis. Sf. Nicolae⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 555—556 ⟨bis. din 1827⟩; AEH, 1934, p. 77, 1935, p. 103, 1936, p. 115, 1938, p. 180 ⟨bis. de lemn Sf. Nicolae, 1746⟩; Costăchescu M., *Doc.*, *înainte de Ştefan*, I, p. 518 ⟨despre sat⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 237 ⟨la 1527, satul împărţit de nepoţii lui Tofan bătrînul⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 138 ⟨al lui Manolachi vornic de poartă⟩.

SCHITUL GÎRCINA (Coborîrea Duhului Sfînt, sec. XVII, ante 1668[64]; în ruină la 1871[65]; fost metoh al m-rii Bistriţa[66]), com. Gîrcina, jud. Neamţ. Vezi și schitul Almaș.

Iorga N., *Studii şi doc.*, XI, p. 93 ⟨doc. 1694⟩; Bulat T. G., *Documentele m-rii Văratec, 1936* ⟨multe doc., sec., XVIII, despre schitul Gîrcina⟩; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 49 ⟨doc. 1803, schitul devine bis. de mir, fiind așezat în mijlocul satului⟩; *Uricarul*, IX, p. 134—137 ⟨același doc.⟩; I.N., 1926—1927, p. 266 ⟨însemnare, 1803⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 556; *O iniţiativă lăudabilă în urma unei impresionante întîmplări* („Universul", XLVI, 1925, 25 dec.) ⟨Un paraclis clădit la Gîrcina, la 1848, de C. Negri, Alecu Russo și V. Alecsandri⟩; (Kirileanu) G.T., *Un proces de hotar la Valea Viei* („Avîntul"—P. Neamţ, 12 febr. — 26 martie 1939) ⟨doc. 1799—1800 despre moșia schitului Gîrcina⟩; Turcu C-tin, *Mănăstirea de maici de la Gîrcina* (M.M., 1971, nr. 1—2, p. 100—106) ⟨istoric documentat al schitului, sec. XVIII—XIX⟩.

GÎRCINEŞTI, vezi Gîrceni.

GÎRLA (Gîrlele — Lăpușna) (bis. de lemn Sf. Mihail, reclădită 1805 și o cetate medievală).

ACMIB, I, 1924, p. 49; II, 1928, p. 142; RSIAB, 1929, p. 202 și p. 345 ⟨bis. de zid la 1820⟩; A.B., 1933, p. 312 ⟨doc. despre mărirea bisericii⟩; Anuar 1922, p. 84 ⟨bis. din 1802⟩; Ciobanu Şt., *Monumentele istorice*, în vol. *Basarabia. Monografie*, Chișinău, 1926, p. 184 ⟨despre o cetate de pămînt la Gîrlele-Hansca⟩; vezi și Constantinescu-Iași P., *Basarabia arheologică*, p. 32.

GÎRLENI, jud. Bacău (bis. de lemn, în ruină la 1871)[66 bis]

B.O.R., XIV, 1890, p. 106—107 ⟨bis. din Gîrleni-Racila, din 1868⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 561—562 ⟨bis. din 1872⟩; AER, 1936, p. 135 ⟨bis din 1875⟩.

GÎRLEȘTI — Putna (bis. Sf. Paraschiva, ante 1809).

A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; Chirileanu Gh. T., *Răzășii din Gîrlești în luptă cu logofătul Costache Conachi*, Iași, 1941, 6 p. (extras din A.M., anul I, nr. 1) ⟨publică două doc. din 1837—1838, referitoare la satul Gîrlești din țin. Putna și Tecuci; răzeșii susțineau că se trag din Necoară pîrcălabul Novgorodului — Romanului — din vremea lui Petru Rareș⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 452 ⟨la 1546, 1/4 de sat a lui Sava postelnic⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 232 ⟨sat al lui C. Ruset vornic, G. — Tecuci⟩; vezi și B.C.I., VIII, p. 86.

SCHITUL GÎRLIȘENI (sec. XVIII)[67].

GÎȘTENI, com. Răcăciuni, jud. Bacău[68] (bis. Sf. Voievozi, 1808, reparată 1929).

AER, 1936, p. 135; *Dicț. Rom.*, III, p. 566—567.

GÎȘTEȘTI—Suceava (bis. Sf. Nicolae, 1844).

Dicț. Rom., III, p. 566.

GLĂVĂNEȘTI, com. Andrieșeni, jud. Iași[69] (bis. din 1837).[70]

Doc. rel. agrare, II, p. 232 ⟨sat al banului Aristarh⟩; *Uricarul*, VI, p. 266 ⟨doc. 1786⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 179, 180 ⟨sat al fam. Cantacuzino⟩; *Așezări din Moldova*, p. 244 ⟨descoperirile arheologice⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 570.

GLĂVĂNEȘTI (fost Sănătești), jud. Bacău[71] (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, reparată la mijlocul sec. XIX, refăcută 1876).

Doc. rel. agrare, II, p. 223 ⟨sat al m-rii Răchitoasa⟩; *Uricarul*, XXI, p. 259 ⟨1665 1/3 sat a urmașilor lui Cîrstea vornic⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 91—92 ⟨satul lui G. Duca, 1680⟩; I.N., 1925, p. 196—197 ⟨satul G. fost Sinetești pe Zeletin⟩; A.B., 1931, p. 90 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 570 ⟨bis. din 1876⟩; AER, 1936, p. 321 ⟨bis. din 1816⟩; Brătulescu V., *Inscripții și însemnări din biserici* (G.B., 1966, nr. 7—8, p. 647) ⟨însemnare despre sfințirea bis. din G.⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 217—218 ⟨despre satul G., fost Sănătești-Tecuci⟩.

GLĂVĂNEȘTI — Orhei (bis. de nuiele Adormirea, sec. XVIII).

RSIAB, 1930, p. 222 ⟨cat. 1820⟩; *Molvavia v epohu feudalizma*, I, p. 74—77 ⟨la 1560, satul Glăvășeni al m-rii Căpriana⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 213 ⟨sat al fam. Palade⟩.

GLINOAIA-Hotin (bis. Sf. Grigore, ante 1772).

„Luminătorul“, 1924, nr. 25, p. 36.

GLIUJENI—Orhei (bis. de lemn Cuv. Paraschiva, sec. XVIII).

RSIAB, 1930, p. 218 ⟨cat. 1820⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 37 ⟨la 1616, satul Gligeni dăruit m-rii Burdujeni⟩; satul a mai fost întărit

m-rii la 1619 (IV, p. 368); vol. V, p. 277 ⟨la 1624, satul G. — Soroca al lui Enache postelnic⟩.

GLODENI, com. Tibănești, jud. Iași (bis. familiei Cuza, ante 1789, refăcută ? după 1812 și o m-re din sec. XVII, construită de Andronic cămărașul[72]). Vezi și Jigoreni.

A.B., 1931, p. 203 ⟨la 1809 bis. Adormirea⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 115 ⟨I. Carp serdarul promite să facă bis. la 1812⟩ și p. 168 ⟨doc. 1789⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 457 ⟨despre satul G. fost Spiridonești, dispărut⟩ și II, p. 114—115 ⟨despre satul G. — Vaslui⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 575 ⟨bis. din 1868⟩;

Documente, XVI, vol. I, p. 313 ⟨satul împărțit între urmașii lui Sima logofăt, 1529⟩; vol. II, p. 76—77 ⟨la 1555, 1/4 parte de sat vîndută lui Anton⟩; *Doc. rel. agrare*, indice; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 108—112 ⟨vechime, origine, istoric⟩, VII, indice ⟨1721, 1/4 sat al Saftei Cuza⟩; VIII. p. 195 ⟨la 1755 al lui N. Racoviță⟩; X, p. 96—103 ⟨doc. 1752⟩.

GLODENI—Roman (bis. Sf. Voievozi, ante 1809). Vezi și Buciumi.

A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 575 ⟨satul devenit Buciumi⟩.

GLODENI (fost Tulova).

Documente, XVII, vol. I, p. 52 ⟨la 1602 G. fost T.)[73].

GLODURI, com. Comănești, jud. Bacău (bis. din 1856 sau 1852).[74]

B.O.R., XIV, 1890, p. 116; AER, 1936, p. 158; *Dicț. Rom.*, III, p. 577.

GOCIMANI (Goșmani sau Goșmănești), com. Români, jud. Neamț[75] (bis. sec. XIX).

Documente, XVI, vol. III, p. 297 ⟨la 1585, satul G. pe Orbic al rudelor lui Sechil pîrcălab⟩; IV, p. 189—190 ⟨la 1598, parte de sat a lui Simion Sechil cămăraș⟩; vezi și p. 207—208; XVII, vol. V, p. 247 ⟨la 1623, satul lui Tofan și al Todosiei Seachil⟩; vezi și DRH, XIX, indice; Ghibănescu, *Ispisoace*, I/2, p. 230—231, II/1, p. 127—131, III/2, p. 1—3, 56—90 și indice, IV/1 indice ⟨1/2 sat dăruită lui C. Dracea, vîndută lui Gavril Coci și dată apoi m-rii Agapia; și hotărnicie, 1691⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 90 ⟨despre satul Goșmănești⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 616.

GODINEȘTI—Dorohoi[76] (bis. de lemn Sf. Cristofor și Sf. Nicolae, construită de preotul Andrei și alții, 1800).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 69—70; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 261—264; *Dicț. Rom.*, III, p. 581.

GODINEȘTI—Tecuci (bis. Sf. Voievozi, clădită de lemn de Pamfilie Samson, 1782, arsă 1835, reclădită 1837 și 1903).

A.B., 1931, p. 192 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 581; AER, 1936, p. 322.

GOEȘTI—Fălciu (dispărut).

Documente, XVI, vol. III, p. 126 ⟨la 1579—1580, sat al lui Constantin Leoa aprod⟩; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 95—125 ⟨seliște⟩; VIII, p. 35—36 ⟨hotărnicie, 1706⟩.

GOEŞTI[77], com. Lungani, jud. Iaşi (M bis. Adormirea, construită 1813 de Gh. Cantacuzino-Paşcanu, la îndemnul ieromonahului Partenie, reparată 1856 şi 1891 — date D.M.I.). Vezi şi Piscani.

Dicţ. Rom., III, p. 582; Costăchescu M., *Satul Goeşti. Schiţă istorică* (I.N., III, 1923, p. 31—41) ⟨istoric documentat, despre proprietarii satului⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă,* p. 403—407 ⟨despre sat⟩; Anuar 1930, p. 79 ⟨bis. Adormirea, 1813⟩; *Documente,* XV, p. 149 ⟨la 1491, satul era al urmaşilor lui Bratul viteazul⟩; XVI, vol. III, p. 435—436 ⟨la 1589, 1/2 din sat vîndută lui Nistor Ureche vornic de gloate⟩; vezi şi vol. IV, p. 287 ⟨doc. 1600⟩; XVII, vol. IV, p. 145 ⟨la 1617, tot satul era al lui N. Ureche vornic⟩; DRH. XIX, p. 110—111 ⟨la 1626, G. fost Arpăşeşti⟩; vezi şi indice; „Arhiva genealogică", II, 1913, p. 67 ⟨Piscani-Tecuci⟩; M. Costin, *Opere,* ed. V. A. Urechia, I, p. 93—95 ⟨doc 1663⟩, 173—175 ⟨dat m-rii Neamţ, 1714⟩; I.N., 1926—1927, p. 271 ⟨la 1643, satul lui Grigore Ureche⟩.

GOGINEŞTI — Orhei (bis. de lemn Cuv. Paraschiva, 1807). Vezi şi Hogineşti.

Anuar 1922, p. 168.

GOGOIUL, com. Răcoasa, jud. Vrancea (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 584 ⟨fost Tămăşeşti⟩.

GOHOR, jud. Galaţi (bis. Intrarea în biserică, ante 1809).

A.B., 1931, p. 191 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 582—583 ⟨bis. din 1705 şi 1868⟩; AER, 1936, p. 293 ⟨bis. din 1864 şi 1872⟩.

GOIAN — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, reclădită de N. Racoviţă).

RSIAB, 1931, p. 538 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 84.

GOIOASA (Goiasa), com. Agăş, jud. Bacău (bis. sec. XVIII[78]; apoi bis. de lemn Sf. Dimitrie, clădită de locuitori prin stăruinţa preotului Andrei, 1837, reparată 1927—1928).

B.O.R., XIV, 1890, p. 373—374 ⟨bis. de lemn din 1837⟩; *Dicţ. Rom.,* III, p. 589; AER, 1936, p. 189.

GOLĂEŞTI, jud. Iaşi (bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII).

Documente, XV, p. 81 ⟨la 1488, satul G. pe Rebricea vîndut lui Golăi⟩; XVI, vol. I, p. 420—421 ⟨la 1546, împărţit între urmaşii lui Hanco Golăe⟩; Uricarul, VI, p. 259—260 ⟨doc. 1804⟩; Iorga N., *Studii şi doc.,* VI, p. 149 şi urm. ⟨doc.⟩; *Aşezări din Moldova,* p. 273—274 ⟨descoperirile arheologice⟩; *Dicţ. Rom.,* III, p. 590 ⟨bis. din 1812⟩; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII,* p. 258—260; Anuar 1930, p. 88—89 ⟨bis. de vălătuci, Sf. Impăraţi, veche⟩.

GOLĂEŞTI — Vaslui.[79]

DRH, XIX, indice ⟨G. probabil Crăciuneşti⟩.

GOLĂŞEI — Covurlui (bis. Naşterea Maicii Domnului, ante 1809, în ruină la 1871)[80]

A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.,* III, p. 590.

M SCHITUL GOLGOTA (sau Huşenii, bis. de lemn Sf. Nicolae, construită de Ghenadie Cazimir, 1774; chiliile dispărute; fost metoh la Esfigmen şi al episcopiei Roman)[81], jud. Vaslui.

A.B., 1931, p. 86 ‹catagr. 1809›; Antonovici I., *M-rea Floreşti,* p. 76 ‹doc. 1814›; *Uricarul,* VIII, p. 231 ‹1834, jud. Tutova›; Pocitan V., *Schitul de maici Golgota-Vaslui* (B.E.H., IX, 1933, nr. 12, p. 90—93); AEH, 1934, p. 78, 1935, p. 104 şi 1938, p. 181 ‹bis. de lemn — schit Sf. Nicolae-Golgota›; *Dicţ. Rom.,* III, p. 594 ‹bis. din 1774›; B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59.

GORĂŞTI—Tutova (bis. Sf. Apostoli, ante 1809).

A.B., 1931, p. 200 ‹cat. 1809›.

GORBĂNEŞTI, vezi Gurbăneşti.

GOREŞTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită)

RSIAB, 1929, p. 362 ‹cat. 1820›; Anuar 1922, p. 84.

SCHITUL GORGANELE-Vaslui (Gorgana, Sf. Nicolae construit de Irimia vătaf ante 1740; fost metoh al episcopiei Roman).[82]

A.B., 1931, p. 89 ‹catagr. 1809, schitul Gorgana›.

GORGEŞTI, vezi Horjeşti.

GORGEŞTI (m-re ante 1519). Vezi şi Horjeşti (aceeaşi?)

Documente, XVI, vol. I, p. 71—72 ‹la 1507, satul G. pe Răcătău dat de domn lui Huhulea postelnic şi fraţilor săi›; p. 142 ‹la 1519, m-rea de la Gorgeşti era a m-rii Tazlău›.

GORNEŞTI, com. Stănişeşti-Tecuci (bis. de lemn Sf. Voievozi 1812, construită de locuitori, în ruină la 1936).

AER, 1936, p. 330; *Dicţ. Rom.,* III, p. 600.

GORNEŞTI (Goruneşti)—Covurlui[83]. Vezi şi Goruneşti.

Dicţ. Rom., III, p. 609; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan,* II, p. 330 ‹despre sat›; *Doc. rel. agrare,* II, p. 110—111 ‹al lui Alex. Adam căpitan›; *Uricarul,* VI, p. 332—333 ‹doc. 1825›.

GORONI—Iaşi (bis. făcută de locuitori, 1815).

Dicţ. Rom., III, p. 611.

M M-REA GOROVEI (bis. de lemn din 1740—1742, clădită de doi călugări pe locul dat de Ioan Gorovei, refăcută tot de lemn cu hramul Sf. Nicolae, 1859; bis. mare Sf. Ioan, 1828—1834[84], construită de egumenul Macarie Jora, terminată de egumenul Ierotei Lemnea, reparată 1869—1870 şi 1892—1894; chilii din sec. XVIII şi 1844), satul Gorovei, com. Văculeşti, jud. Botoşani.

Uricarul, VIII, p. 230 ‹1834, în Botoşani›; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi,* p. 417—419; Ciocoiu C., *M-rea Gorovei din jud. Dorohoi,* 1898; Creţulescu Narcis, arhiereu, *Istoria Sf. Mănăstiri Goroveiu din jud. Dorohoi, schiţată de ...,* Dorohoi, 1898, 66 p. ‹despre numele schitului, legenda întemeierii, istoricul schitului, descriere, egumenii şi viaţa monahală›; Anuar 1930, p. 56; *Dicţ. Rom.,* III, p. 611—612 ‹despre sat şi legenda m-rii›; Gorovei A., *Despre m-rea Gorovei* (M.M., II, 1936, p. 421—

426); *Cartea veche românească în colecţiile Bibliotecii Centrale Universitare din Bucureşti*, Buc., 1972, p. 136 ⟨însemnare 1804, schitul Gorovei⟩.

GORUNEŞTI, vezi Gornești.

GORUNEŞTI—Fălciu. Vezi și Gornești.

Ghibănescu, *Surete*, VII, p. LXVII—X ⟨despre sat, dispărut la sfîrșitul sec. XVIII⟩.

GORUNUL, vezi Secătura.

GOŞMĂNEŞTI, vezi Gocimani.

GOŞMANI, vezi Gocimani.

GOTEŞTI—Fălciu[85]

Dicț. Rom., III, p. 617 ⟨mahala a orașului Fălciu⟩.

GOTINAŞI, vezi Gutinași.

GRAJDURI (fost Sîrbi și Filosofi — Vaslui), jud. Iași? (bis. Nașterea Maicii Domnului a familiei Rășcanu, reclădită de Alexandru Rășcanu căminar, ante 1849). În evidențele D.M.I. au fost înregistrate: ruinele unui schit din sec. XVIII la Grajduri—Iași și ruinele bisericii lui Cujbă; schitul a fost în Poiana cu Cetate.

Ghibănescu, G., *Note despre Grajduri (vechii Sîrbi) de la Vaslui* (I.N., 1928, p. 287—290) ⟨doc., inscripții⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 623; Ghibănescu G., *Surete*, I, p. 24—25 ⟨despre sat⟩; AEH, 1934, p. 78, 1935, p. 103, 1936, p. 115 și 1938 p. 181 ⟨bis. din 1916⟩.

GRAŞI—Neamț (M bis. de lemn Sf. Voievozi, 1806; fost metoh începutul sec. XIX)[86]. Vezi și m-rea Boiștea.

Documente, XVI, vol. II, p. 204 ⟨la 1569, satul, fost domnesc, al m-rii Agapia⟩; satul a mai fost întărit m-rii la 1582 (vol. III, p. 196); ALPR, 1935—1936, p. 140 ⟨mențiune metoh, 1830⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 623.

GRAURI (fost Miclăușani).

Documente, XVI, vol. IV, p. 147—148 ⟨doc. 1596, satul G.=M.⟩; vezi și XVII, vol. I, p. 45 ⟨doc. 1602⟩.

GRĂDEŞTI—Suceava (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1804, ruinată; fostă M, declasată; date D.M.I.).

GRĂDEŞTI, com. Tăvădărești-Tecuci (bis. Adormirea, de lemn ante 1809).

A.B., 1931, p. 191 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 624.

GRĂDINILE, vezi Tîmpești.

GRĂDIŞTE (bis. de lemn sec. XVIII, reclădită tot de lemn, de căpitanul C-tin Cociu). Vezi și Tabăra.

A.B., 1936, p. 17; Anuar 1922, p. 222 ⟨Grădești⟩.

SCHITUL GRĂJDENI (Sf. Nicolae, construit la sfîrșitul sec. XVI — începutul sec. XVII de Cîrstea Ghenovici vornicul și familia Roșca[87] pe locul domnesc al tîrgului Bîrlad; refăcut ? de Ștefan Cerchez comisul la 1687; de la 1689 metoh al m-rii Mira[88], apoi metoh la Vatoped; bis. nouă din 1862). Satul a fost inclus în teritoriul orașului Bîrlad.

A.B., 1932, p. 91 ⟨doc. 1690, de închinare la m-rea Mira⟩; D.R., 1934, p. 113—115 ⟨același doc. 1690, metoh la Mira⟩, 137—139 ⟨doc. 1843, arendare⟩ și 1932, p. 57—58 ⟨bis. trebuia reparată, 1825⟩; Antonovici I., *Documente bîrlădene*, II, p. 56—58 ⟨doc. 1778⟩, III, p. 166—167 (doc. 1716⟩ și IV, p. 269—277 ⟨doc. 1816, despre împrejurările în care s-a clădit schitul⟩; Idem, *Frații Gh. și N. Codreanu*, p. 23; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 45 ⟨doc. 1752⟩; ⟨Iorga N.⟩, *O m-re puțin cunoscută* (RI, IV, p. 116) ⟨însemnare, 1801, m-rea Grăjdeni⟩; A.B., 1931, p. 86 ⟨catagr. 1809, G.—Tecuci⟩ și 1932, p. 94 ⟨despre izvodul din 1811⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨1834⟩; SCIA, 1967, nr. 1, p. 102 ⟨doc. 1862, despre zugrăvirea catapetezmei bisericii noi a schitului⟩;

C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨schitul *„aproape ruinat"* de cutremurul din nov. 1940⟩; vezi și idem, mai—iunie 1934, p. 22; Alexandrescu-Galex, *Schitul lui Petru Rareș* (P.T., 1942, nr. 1—2, p. 59—65) ⟨legenda schitului Grăjdeni⟩; Diaconescu Emil, *Zugravi de biserici necunoscuți* (M.M., 1970., nr. 9—10, p. 547—548) ⟨contract din 1862 pentru zugrăvirea catapetezmei bis. de la schitul Grăjdeni⟩; Stoicescu, *Dicționar*, p. 299—300. 434—435 ⟨despre ctitori⟩.

GRĂJDENI, com. Grivița, jud. Vaslui (M bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1780).

A.B., 1931 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 39, 1935, p. 45, 1936, p. 39, 1938, p. 45.

GRĂMEȘTI, jud. Suceava[89] (bis. de lemn Sf. Nicolae, construită de locuitori, 1804, în locul unei bis. arse; reparată la 1887, cînd e acoperită cu șindrilă, și la 1908, cînd i s-au întărit pereții).

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 323 ⟨satul G. — Suceava lăsat lui Toader Paladi, 1727⟩; vezi și N. Iorga, *Studii și doc.*, XVI, p. 215; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 61—62; *Dicț. Rom.*, III, p. 629; *Documente*, XVI, vol. I, p. 319—320 ⟨satul G., fost al lui Luca Arbore, dat episcopiei Rădăuți, 1529⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 405 ⟨satul lui Cîrstea serdar, 1702⟩.

GRĂNICEȘTI, jud. Suceava (bis. Sf. Arhangheli, 1758).

Anuar Bucovina, 1923, p. 39, 1924, p. 39, 1926, p. 70, 1927, p. 81, 1928, p. 100.

GRĂPENI, com. Cavadinești — Covurlui[90] (bis. Sf. Paraschiva, ante 1809, în ruină la sfîrșitul sec. trecut).

A.B., 1931, p. 196 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 236 și III, p. 629; *Doc. rel. agrare*, II, p. 344 ⟨al lui Palade Căpățînă⟩; *Uricarul*, VI, p. 308, X, p. 77 ⟨G. — Covurlui⟩ și VI, p. 309 (G. — Vaslui⟩.

GREBLEȘTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Gheorghe, veche la 1813).

Sava, *Doc. Orhei*, indice; RSIAB, 1931, p. 554 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1934, p. 240 ⟨descriere bis., 1813⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 276 ⟨sat al fam. Russo⟩.

GRECENI (bis. Sf. Nicolae, ante 1741).

Văcariu D., *O tipăritură veche cu mare valoare documentară* (M.M., 1970, nr. 1—2, p. 80) ⟨însemnare 1741, bis. Sf. Nicolae⟩; Idem, *Zbuciumata istorie a unei vechi tipărituri* („Cronica", 24—I—1970, p. 11) ⟨însemnare bis. Sf. Nicolae — Greceni, 1741⟩.

GRECI, vezi Rotompănești.

M-REA GRECI, vezi Iași.[91]

GRECI — Tutova (bis. sec. XIX).

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 125 și urm. ⟨doc. ref. la satul G. pe Bogdana⟩, IV, p. 80—82 ⟨hotărnicie, 1639⟩; M.C., 1914, p. 24—26 ⟨doc. 1796, moșia, aflată într-un hotar cu Cernații, era a Ilincăi Lambrino⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 634 ⟨fost sat, Tecuci⟩; Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 319—320 ⟨la 1678, satul G. — Vaslui al lui Ioan Racoviță⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 233 ⟨al lui Radu Racoviță paharnic⟩; DRH, XIX, indice ⟨sate dispărute în Vaslui și Tutova⟩.

GRIEȘTI, com. Țibănești, jud. Iași (bis. Sf. Impărați, 1784, construită de Vasile Carp fost mare paharnic)[92].

Inscripții București, p. 646—647 ⟨Evanghelie, 1790⟩; A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 85 și 1935, p. 112; *Dicț. Rom.*, III, p. 639; Ghibănescu, *Surete*, III, p. 322—323 ⟨doc. 1645⟩.

GRIGORENI, com. Scorțeni, jud. Bacău (bis. de lemn Buna Vestire, 1810—1820, în stare rea la 1890, reclădită 1904).

B.O.R., XIV, 1890, p. 445; *Dicț. Rom.*, III, p. 640 ⟨bis. din 1720⟩; AER, 1936, p. 136.

GRIGOREȘTI (fost Grigorăuți)[93], com. Siminicea, jud. Suceava (bis. din 1837, zidită de Scarlat Miclescu).

Dicț. Rom., III, p. 640; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 320 ⟨despre sat⟩; Idem. *Doc. Bogdan*, p. 114; *Documente*, XVI, vol. I, p. 58—59 ⟨la 1507, satul G. pe Siret vîndut lui Eremia vistier⟩; Gheorghiu A., *Localități istorice din Botoșani*, p. 11 ⟨despre sat⟩; I.N., 1928, p. 277 ⟨G. — Dorohoi⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XI, p. 60 ⟨doc. 1750, casa fam. Ureche⟩; *Uricarul*, VI, p. 216, 327 ⟨moșia lui Scarlat Miclescu comisul⟩.

GRIMĂNCĂUȚI — Hotin (bis. de lemn, sec. XVIII).

Curdinovschi V., *Cele mai vechi biserici de lemn* (RSIAB, 1925, p. 60—74); Anuar 1922, p. 184 ⟨bis. de lemn din 1775, Grinăuți⟩.

GRINȚIEȘUL MARE, jud. Neamț (M bis. de lemn Duminica tuturor sfinților, clădită de locuitori, 1794 — data unui pomelnic; bis. reparată 1891, cînd s-a făcut și pridvorul. Date D.M.I.).

GROPENI—Tutova.[94]

GROPILE—Bacău (bis. de lemn Sf. Nicolae, c. 1800[95]).

B.O.R., XIV, 1890, p. 465; A.B., 1931, p. 178 ⟨la 1809 bis. Sf. Voievozi⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 648—649 ⟨bis. din 1720⟩; AER, 1936, p. 176 ⟨bis. de lemn Sf. Nicolae, 1847 și bis. Sf. Voievozi, arsă 1926⟩.

GROPNIȚA, jud. Iași (bis. Adormirea, 1830 sau 1837).
Dicț. Rom., III, p. 650; Anuar 1930, p. 79.
GROZĂVEȘTI (fost poate Ciocodeești), com. Nicorești, jud. Galați.
Dicț. Rom., III, p. 653; Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 293 ‹despre sat›.
GROZEȘTI, com. Căiuți, jud. Bacău (bis. Adormirea, începutul sec. XVIII, 1734, clădită de Răducanu Racoviță; dărîmată; case boierești sec. XVIII ale lui Răducanu Racoviță[96]; bis. catolică, sec. XVIII și bis. Sf. Gheorghe a fam. Cantacuzino, ante 1834).[97]
I. Neculce, *Letopisețul*, p. 359; *Cronica Ghiculeștilor*, p. 405 ‹casele fam. Racoviță›; A.B., 1931, p. 178 ‹cat. 1809›; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 325 ‹doc. 1723›; B.O.R., XIV, 1890, p. 459—460 ‹bis. sec. XVIII›; R.I., XII, 1926, p. 255—256 ‹inscripții cimitir, sec. XVIII—XIX›; *Dicț. Rom.*, III, p. 653—654; D.I., I, p. 177 și 208 ‹bis. catolică Inălțarea, sec. XVIII, exista la 1743 și 1762›; AER, 1936, p. 177 ‹bis. din 1913›; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 79 ‹despre sat›; Hurmuzaki, S.I/6, p. 594 ‹despre starea de pustiire a curții boierești a Cantacuzinilor din Grozești, 1849›; *Documente*, XIV—XV, p. 23 ‹doc. 1410, satul lui Domoncuș stolnicul și al rudelor sale›; XV, p. 13 ‹la 1479, satul Anușcăi și Mariei, fiicele lui Comarin›; XVI, vol. II, p. 143—144 ‹doc. 1560, despre proprietarii unei 1/2 din sat G. din Cîmpul lui Dragoș›; Duzinchievici G., *Un episod din revoluția de la 1848—1849, trecerea generalului Bem în Moldova* (A.M.B., 1943—1944, p. 145—213) ‹cu documente; despre tabăra de la Grozești›; Ghibănescu, Surete, II, p. 117 ‹la 1632, 1/2 sat a lui D. Buhuș›; Kovács Ferencz, Károly Fehérvári hittanár, *Úti naplója 1868*, p. 50 ‹despre bis. catolică›.
GROZEȘTI—Fălciu (bis. de vălătuci Sf. Voievozi, 1843).
Dicț. Rom., III, p. 654; AEH, 1934, p. 47—48, 1935, p. 62, 1936, p. 64 și 1938, p. 82; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. 139—156 ‹doc.›, p. LIX—LX și XVII—XVIII.
GROZEȘTI (Grozăști)—Putna[98] (la 1809, două bis. Sf. Cruce și Sf. Ioan (Bogoslovul).
A.B., 1931, p. 182 ‹cat. 1809›; *Dicț. Rom.*, III, p. 654 ‹cătun›; Giurescu C. C., *Podgoria Odobeștilor*, p. 71—73 ‹despre fostul sat, contopit cu Odobești›.
GROZINȚI — Hotin (bis. din 1805).
Documente, XVII, vol. I, p. 155 ‹la 1604, satul lui Simion Stroici mare vistier›; DRH, XIX, p. 29—30 ‹la 1626, satul, fost al lui Simion Stroici, dăruit lui Gavrilaș pîrcălab›; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 92 ‹bis. Grozăvița, 1811›; Anuar 1922, p. 107.
GRUMĂZEȘTI, jud. Neamț[99] (bis. Adormirea, începutul sec. XIX).
ALPR, 1936—1940, p. 10 ‹însemnare, 1835›; *Dicț. Rom.*, III, p. 658; *Doc. rel. agrare*, II, p. 274, 559 ‹moșie a m-rii Neamț›; *Uricarul*, VI, p. 330 ‹sat al domniței Ralu, 1822›.

GRUMĂZEŞTI (Ochiteşti)—Vaslui. Vezi şi următorul.

Documente, XVII, vol. II, p. 35—36 ⟨la 1606, satul era al familiei Crasnăş şi al lui Ionaşco Bolea⟩; vezi şi p. 59—60 ⟨doc. 1606⟩; vol. III, p. 128—129 ⟨la 1613, 1/2 de sat a lui Voico mare logofăt⟩; vol. IV, p. 349 ⟨la 1619, 1/2 sat a fiilor lui Ionaşco Bolea⟩; vezi şi p. 370—371; p. 385—386 ⟨la 1619, 1/2 de sat vîndută lui Apostol Cehan⟩; p. 398—399 ⟨parte de sat a urmaşilor lui Voico logofăt⟩; V, p. 14—15 ⟨la 1621, satul lui Petre sau Apostol Cehan⟩; vezi şi DRH, XIX, indice sat dispărut; *Uricarul*, XVI, p. 305—306 ⟨doc. 1753, sat al fam. Racoviţă⟩; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 142—144; VII, p. XXXIX; XVI, p. 123—125 ⟨sat al fam. Racoviţă⟩; III, indice ⟨doc. Grumăzeni⟩.

GRUMĂZOAIA, com. Hurdugi, jud. Vaslui (bis. de lemn Intrarea în biserică, fost schit, sec. XVIII[100]; şi două bis. din 1817 şi 1824). Vezi şi Silişteni.

Teodorescu-Kirileanu S., *Ştefan cel Mare şi Sfînt. Istorisiri şi cîntece populare*, Focşani, 1903, p. 178 ⟨despre satul Grumăzoaia-Plopeni⟩;

Uricarul, VIII, p. 231 ⟨menţiune schitul Grumezoaia, 1834⟩; AEH, 1934, p. 48, 1935, p. 62—63, 1936, p. 64 şi 1938, p. 83; C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. XXXVII—XLIV ⟨despre sat şi un fost schit; G.=Grumăzeşti=Ochiteşti⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 658—659 ⟨bis. din 1817 şi 1824⟩; A.R., VIII, 1942, p. 197—242, IX, 1944, p. 397—417 ⟨documente⟩; R.S.I.A.B., 1933, p. 284.

GRUMEZENI, vezi Comîndăreşti.

GRUŞEVA, vezi Hruşova.

GUGEA — Iaşi (metoh al m-rii Neamţ, începutul sec. XIX).

Rosetti R., *Conflictul dintre guvernul Moldovei şi m-rea Neamţului*, I, Buc. 1910, p. 59 ⟨menţiune metoh⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 660.

GUGEŞTI, com. Boţeşti, jud. Vaslui (bis. Sf. Voievozi, ante 1809). În evidenţele D.M.I. este trecută o bis. M Sf. Nicolae la Gugeşti-Vaslui, construită de Nicolae Dimachi mare vornic şi Pulcheria Miclescu, 1819.

A.B., 1931, p. 202 ⟨cat. 1809⟩.

GUGEŞTI, jud. Vrancea (bis. sec. XVIII[101]; la 1809 bis. Sf. Impăraţi). Vezi şi bibliografia Ţara Românească, Gugeşti, r. Focşani.

A.B., 1931, p. 182 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 219 ⟨bis. Sf. Voievozi, veche⟩; Dicţ. Rom., III, p. 660 ⟨cătun⟩.

GUGEŞTI (Ştoborani) — Fălciu (bis. şi curte boierească, ruine la 1871)[102]. Vezi şi Ştoborani.

Dicţ. Rom., III, p. 660; AEH, 1934, p. 48, 1935, p. 63, 1936, p. 64 şi 1938, p. 84 ⟨bis. Sf. Nicolae — Gugeşti, 1819⟩; Teodoru Rada, *Curţi întărite tîrzii* (SCIA, 1963, nr. 2, p. 353—354); Obreja Al. Th., *Cîteva date istorico-geografice asupra satului Gugeşti din jud. Fălciu*, Chişinău, 1936, 15 p. (din A.B., VIII, 1936, nr. 1, p. 61—73).

GUNOAIA (Movilița), com. Răchitoasa, jud. Bacău (bis. de lemn și vălătuci Sf. Dumitru, 1842, reparată 1910, 1932). Vezi și Cîrna.
Dicț. Rom., III, p. 663 ⟨G.=Bahna sau Bîhnița⟩; AER, 1936, p. 326.

GURA ASĂULUI — Bacău (bis. de lemn Sf. Voievozi, adusă de la Costiugani, începutul sec. XIX[103], mutată apoi la Poiana — Valea Rea — Orășa, 1926—1928).
B.O.R., 1890, p. 373.

SCHITUL GURA BICAZULUI — Neamț (începutul sec. XIX). Vezi și Bicaz.
ALPR, 1935—1936, p. 139 ⟨mențiune, 1830⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 664 ⟨trup de sat⟩.

GURA BÎRLADULUI — Tecuci (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).
A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩.

GURA BOHOTINULUI, com. Gorban, jud. Iași (bis. din 1841). Vezi și Bohotin.
Dicț. Rom., III, p. 664.

GURA CĂINARI — Soroca (bis. clădită de I. Panaioti).
Anuar 1922, p. 191; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 102 și 161 ⟨moșie a fam. Iani și Panaioti⟩.

GURA CORNULUI, vezi Românești.

GURA EZERULUI — Tutova (bis. Izvorul Maicii Domnului, 1830).
Catalogul manuscriselor românești, IV, Buc., 1967, p. 320 ⟨însemnare 1830 despre terminarea bisericii⟩; M.C., 1914, p. 146 ⟨însemnare, 1844⟩.

GURA GALBENI — Tighina (bis. clădită de locuitori, 1815—1816, reclădită).
A.B., 1936, p. 254 ⟨doc. 1815⟩ și 1937, p. 33 ⟨despre materialul pentru biserică⟩; Anuar 1922, p. 222.

GURA GÎRLII — Putna (la 1809, bis. Sf. Voievozi).
A.B., 1931, p. 185 (cat. 1809).

GURA HORAIȚEI (pod de piatră, sec. XVII).
Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 25 ⟨doc. 1667⟩.

GURA HORODIȘTEI, vezi Horodiște.

GURA HUMORULUI — Suceava (bis. din 1883). Vezi și m-rea Humor.
Mitric — Bruja D., *Ceva despre orașul Gura-Humora* („Gazeta Bucovinei“, 1896, nr. 55—56); *Eine vergessene Kirche. Die armenische Kirche in Gurahumora* („Czern. Deutsche Tagespost“ 4 februarie 1934); Nibio August, *Geschichte der Jesuitenresidenz in Gurahumorului* („Kattholischen Volks und Hauskalender für die Bukowina“, 1939, p. 129—142); Wagner Rudolf, *Geschichte einer Kirche*, în Gustav — Adolf — Kalender, Assenheim, 1950, p. 45—46; Klug Alfred, *Zur Geschichte der Gründung der römisch-katolischen Pfarre Gurahumorului* („Katholischer Volks-und Hauskalendar für die Bucovina“, VII, 1940, p. 120—128); Anuar Bucovina, 1923, p. 26; 1926, p. 58; 1927, p. 69.

GURA IDRICI, com. Roșiești, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, 1710, 1738 sau 1853 ?).

Dicț. Rom., III, p. 667; AEH, 1934, p. 50—51, 1935, p. 66, 1936, p. 68; C.H., ian. 1841, p. 13 ‹bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940›; Bobulescu C., *Veniamin Costachi*, p. 73—75 ‹însemnare›; RSIAB, 1933, p. 283 ‹1812›.

GURA RĂCĂTĂULUI — Tecuci (bis. Adormirea, ante 1809).

A.B., 1931, p. 192 ‹cat. 1809›; *Dicț. Rom.*, III, p. 669 ‹bis. din 1852›.

GURA SADOVEI (fost Hîrna)—Suceava (bis. Sf. Gheorghe, ante 1712, reclădită 1780).

Marian S. Fl., *Inscripții*, p. 63—64; Anuar Bucovina, 1923, p. 15, 1924, p. 15, 1926, p. 47, 1927, p. 58, 1928, p. 63 ‹bis. din 1909›.

GURA SIMILII—Tutova (bis. Sf. Nicolae construită de N. Greceanu agă, ante 1837)

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*„ I, p. 307; *Dicț. Rom.*, III, p. 670.

GURA SLĂNICULUI, încorporat în orașul Tg. Ocna (bis. Sf. Treime, începutul sec. XIX[104], ante 1809, reparată 1934)

A.B., 1931, p. 179 ‹bis. din 1809›; B.O.R., 1890, p. 455; *Dicț. Rom.*, III, p. 670 ‹bis. din 1803›.

GURA SOLONȚULUI (Tărîța) — Bacău.

Carte de hotărnicie pentru moșia Solonțu cu trupurile Gura Solonțului sau Tărîța din jud. Bacău, 1891, 8 p. ‹se rezumă doc. ref. la Tărîța).

GURA VĂII, com. Racova, jud. Bacău (M bis. Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul, sec. XVIII, reclădită ? 1820—1822). Vezi și Rîpile.

ALPR, 1936—1940, p. 9, 11 ‹însemnări 1745, 1762›; *Dicț. Rom.*, III. p. 671.

GURA VĂII—Putna (bis. de lemn Adormirea, 1840, reparată 1925).

Dicț. Rom., III, p. 671 ‹cătun›; AER, 1936, p. 276.

GURA VĂII, vezi Găureana.

GURANDA, vezi Budești.

GURBĂNEȘTI (Gorbănești), jud. Botoșani[105] (bis. Sf. Arhangheli, ante 1794).

M.M., 1943, nr. 3—4, p. 113 ‹însemnare 1794›; Anuar 1930, p. 105 ‹bis. de lemn Sf. Voievozi — Gorbănești, 1820›; C.I., 1932—1933, nr. 3, p. 39—40 ‹sat al m-rii Sf. Sava, 1635›.

GUȘIȚEI, com. Hurdugi, jud. Vaslui (bis. de vălătuci Sf. Ștefan, 1838, și bis. Adormirea—Barboși, 1797 sau 1897?). Vezi și Hăndrești.

Dicț. Rom., III, p. 675—676; AEH, 1934, p. 48, 1935, p. 63, 1936, p. 64—65 și 1938, p. 84; C.H., ian. 1941, p. 13 ‹bis. ruinată de cutremur, nov. 1940›; Ghibănescu Gh., *Surete*, VII, p. LXIII—LXIV, și p. 159—165 ‹satul G. format din Hăndrești-Ciocani și Vitolți›; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 40—41 ‹la 1616, sat al m-rii Sf. Sava—Iași›; vezi și p. 430 ‹1620›.

GUTINAŞI—Bacău (bis. Înălţarea, începutul sec. XIX[106], refăcută 1863—1864).
A.B., 1931, p. 178 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 468; *Dicţ. Rom.*, III, p. 676 ⟨bis. veche⟩; AER, 1936, p. 185.

NOTE

[1] Amintit la 1724 febr. 28 (Acad. R. S. România, LXIII/111, 112).

[2] Într-un document din 8 martie 1667 este amintită vremea „*cînd au prădat au prădat muntenii Galaţii*" (Arh. St. Buc., m-rea Precista-Răducanu, I/1).
Despre amenajarea şanţului din jurul oraşului vezi Arh. St. Buc., Min. Lucr. publice, dos. 179/1851; vezi şi planul cadastral al oraşului (*ibidem*, dos. 248/1859). Despre zidirile noi, *ibidem*, dos. 78/1860. Despre înfrumuseţarea portului, *ibidem*, dos. 70/1863.

[3] Despre evenimentele din 1821 vezi şi o jalbă din acea vreme, la Acad. R. S. România, MCCXLII/70. Vezi şi o aquaforte din 1789 şi litografia din 1826 înfăţişînd oraşul (idem, Stampe, G.S. II, Alt. J. 195, şi G.S.I. Trattner J.T.1).

[4] Vezi şi doc. din 15 iunie 1849 şi 22 oct. 1852, prin care Dima Gheorghiu închiriază un han al Dumitrei, fiica lui Profir bogasierul, cu 4 000 de lei anual (Arh. St. Buc., A.N. Curtea de Apel Galaţi, CMXXXVIII/1 şi 2). Despre repararea hanului Ţigănuş, ocupat de spitalul trupelor austriace, vezi Arh. St. Buc., Min. Controlului de stat, Mold., dos. 171/1854.

[5] Despre şcolile vechi din Galaţi vezi doc. din 24 mai 1803 (Arh. St. Buc., Eforia Şcoalelor, Iaşi, XXVII/1), Min. Instr. Mold., dos. 114/1832, 123/1832, 255/1833. Secretariatul de Stat Mold., dos. 243 etc. Despre înfiinţarea şcoalei de fete, vezi Min. Instr. Mold., dos. 1061/1859; vezi şi cererea pentru înfiinţarea şcoalei greceşti, *ibidem*, dos. 996/1857.

[5 bis] Despre înfiinţarea noului local al spitalului din Galaţi, vezi Epitropia Sf. Spiridon-Iaşi, dos. 101 (1838—1842).

[6] Vezi şi Arh. St. Buc., Secretariatul de stat Mold., dos 83.

[7] Vezi o listă de cele 17 biserici ortodoxe existente la 1863 în Galaţi la Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 1255/1863, f. 595. Despre banii ce se strîngeau pentru construirea unei biserici vezi doc. din 12 sept. 1833 (Acad. R. S. România, DCLVII/137).

[8] Despre milele bisericii la 1725—1727, vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 237, p. 464 v. Despre construirea bis. vezi Arh. St. Buc., Secretariatul de stat Moldova, dos. 1126 şi Arh. St. Iaşi, Min. Interne, dos. 325/1839.

[9] Despre construirea bis. vezi Arh. St. Buc., Min. Lucr. Publice, dos. 203/1860.

[10] Vezi doc. din 6 mart. 1735 prin care Grigoraş Duca, fiul ctitorului, o închină mitropoliei (Arh. St. Buc., ms. 534, f. 17—18, ms. care cuprinde documentele fostei mănăstiri). Vezi şi doc. din 1736 şi izvodul de averea m-rii (Acad. R. S. România, CC/256 şi MXCIV/171), precum şi Arh. St. Buc., ms. 1521 (doc.).

[11] Vezi şi însemnarea din 1816 (Acad. R. S. România, Arhiva A. 1580, f. 629), doc. din 1765 aug. 13, 1803 mai 29 etc. (Acad. R. S. România, XI/96 şi Arh. St. Buc., Eforia Şcoalelor Iaşi, X/1 şi 2); vezi şi catagrafiile din 1832—1838 (Acad. R. S. România, MXCVII/134 şi 139). Despre diverse reparaţii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr., Moldova, dos. 706/1860 şi 110/1862. Despre refacerea catapetesmei bisericii vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 1354/1864, f. 41.

[12] Miron Costin arată și el că la biserica Dii din Galați a văzut o piatră cu inscripție latină adusă de la acest castru (*Opere*, ed. P. P. Panaitescu, p. 267).

[13] Despre milele m-rii vezi și doc. din 1741 ian. 1 (Arh. St. Buc., condica Asaki, *ms.* 629, f. 314—315). Vezi și catagrafiile din 1851 și 1863 (idem, Min. Instr. Moldova, dos. 709/1851 și Min. Cult. și Instr., dos. 1180/1863). Despre diverse reparații, vezi *ibidem*, dos. 1558/1864.

[14] Vezi și cererea de ajutor pentru rezidirea bis. Sf. Voievozi din 1866 (Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 1092/1863, f. 110).

[15] Amintită la 1646 ian. 20, cu numele de m-rea Sf. Dimitrie a lui Vasile voievod (Arh. St. Buc., m-rea Galata, VII/5). La 28 aprilie același an, domnul îi spune *„m-rea domniei mele"* (*ibidem*, VII/6—7). La 1644 mart. 4, este amintită bis. domnească din Galați care este foarte probabil aceasta (Arh. St. Buc., m-rea Sf. Sava-Iași, XXXIII/14). Mahalaua Sf. Dumitru exista și în sec. XIX (vezi doc. din 1838 nov. 17, Acad. R. S. România, MCDXCIII/32).

[16] Despre diverse reparații vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 1562/1864. Vezi și catagrafia din 1864 (*ibidem*, dos. 1628/1864).

[17] Amintită și la 1728 sept. 11, 1736 ian. 15, 1736 ian. 23 etc. (Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 628, f. 350).

[18] Vezi și catagrafia din 1863 (Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 1180/1863).

[19] Despre averea bis. vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 877/1860.

[20] Despre averea m-rii Sf. Nicolae din Galați, vezi Arh. St. Buc., m-rea Sf. Nicolae-Galați, pach. I și II, doc. începînd de la 1678 oct. 16. Despre averea bis. vezi și Arh. St. Buc., dos. m-rești, bis. Sf. Nicolae-Galați, dos. I/1864. Vezi și catagrafia din 1864 (*idem*, Min. Cult. și Instr., dos. 1180/1863); despre reparații, *ibidem*, dos. 1576/1864.

[21] Vezi doc. din 1738 oct. 2, prin care Metodie egumenul de la bis. Sf. Nicolae lasă bani să se termine biserica și să se facă chilii, desemnînd ca epitrop pe armașul Antonie, ispravnicul Galaților (Arh. St. Buc., Mitr., Țării Rom., CCCLXXXII/7).

[22] Despre închinarea bis. Sf. Nicolae ca metoh la m-rea Neamț, vezi doc. din 1804 iunie 8 (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, XXVI/13).

[23] Despre averea bis. vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 725/1860.

[24] Despre această bis. vezi doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pachetul XXVI/17—23 (documente din 1811 mart., mai 24 și 28, 1814 febr. 25, 1829 iulie 28, 1835 iulie 4, 1840 iunie 17). Vezi și inventarul bis. din 1808 (Arh. St. Buc., A.N., MMDCCCLIX/16).

[25] Despre această bis. ni s-au păstrat multe documente în arhiva m-rii Neamț:

— Contractul lui Ioniță sin Gheorghe lipcanul vătaf de pietrari pentru construirea m-rii din 1802 iulie 31 (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, CXXVII/2);

— Testamentul ctitorului Gheorghe Șișman din 1803 ian. 25 (*ibidem*, CXXVII/4 și 6);

— Scrisoarea lui Hagi Atanasie din 1805 mai 15, prin care se obligă să termine el m-rea Sf. Voievozi (*ibidem*, CXXVII/7);

— Doc. din 1805 oct. 29, despre sfințirea bisericii (*ibidem*, CXXVII/8);

— Contractul din 1816 mart. 15 despre zugrăvirea catapetesmei (*ibidem*, CXXVII/24); vezi tot pachetul.

[26] Vezi și contractul ieromonahului Venedict, din 1833 mai 12, care se angajează față de m-rea Neamț să repare bis. Sf. Voievozi (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, XXXII/12 și Acad. R. S. România, CMXXVIII/10).

Despre această bis. vezi și Arh. St. Buc., m-rea Neamț, pach. XXVI și corespondența din pach. LI.

[27] Despre diverse reparații, vezi Arh. St. Iași, Min. Interne, dos 2067/1842 și catagrafia din 1854 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 746/1854).

[28] Amintită la 1802 mai 12 (Arh. St. Buc., A.N., Curtea de Apel Galați, CMXI/2). Vezi și contractul din. 1851 încheiat de șetrarul Ioan Varlaam cu un zugrav pentru zugrăvitul și poleitul catapetezmei bis. Vovidenia contra sumei de 180 galbeni (Acad. R. S. România, MCDLXIV/311).

[29] Schitul este amintit la (c. 1660), cînd Ursu Vartic fost vornic și soția sa, Ana, arată că l-au închinat la m-rea Dobromira (Soveja) (Arh. St. Buc., ms. 656, f. 42 v.).

[30] La 1852, parte de sat era a lui Ioniță Coroiu postelnicul (Acad. R. S. România, MDCXLI/89).

[31] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDXXXIII/118 și urm. și Arh. St. Buc., schitul Bradu și opisul de doc. de la (Acad. R. S. România, DCCCLVI/157).

Despre arendarea moșiei în 1831—1855 vezi Epitropia Sf. Spiridon Iași, dos. 41. Vezi și Arh. St. Buc., dos. m-rești, ep. Roman, passim.

[32] Despre urmele unei biserici, existente la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 228, f. 443.

[33] La 1632 satul G.-Tecuci era al lui Dumitrașco Ștefan mare logofăt, care-l cumpărase de la Bogdan pitarul (Arh. St. Buc., m-rea Bistrița, VII/7). Vezi și Acad. R. S. România, pach. MCCCXCVIII.

[34] Vezi hotărnicia din 1851 a moșiei, proprietatea familiei Sturza (Acad. R. S. România, MCCLVII/16). Despre satul G.-Tecuci vezi doc. de la Arh. St. Buc., ep. Roman, pach. V.

[35] Vezi și hotărniciile din 1672, 1750 și 1817 (Acad. R. S. România, MCCXLIX/183, CLXXIV/65 și MDCLXX/15—16).

[36] Vezi și doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. MMDCCCXXV. La 1816 aug. 15, satul G.-Tutova era al lui Ștefan Coroi (*ibidem*, MDCXL/46).

[37] Bis. e amintită la 1842 sept. 10 (Acad. R. S. România, CMXLIX/32). La 1696 sept. 18, satul era al m-rii Socola (Arh. St. Buc., m-rea Socola, IV/9).

[38] La 1628 mart. 6, parte din sat era al lui Lupu Prăjescu (Arh. St. Buc., ms. 818, f. 23 v. — 24). Vezi și doc. următoare și *Cat. doc. rom.*, indice. Despre sat, ajuns în stăpînirea fam. Sturza, vezi. Arh. St. Buc., ms. 818.

[39] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamț, LXXIV/43 (ms. 1262).

[40] Despre înființarea bisericii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 1020/1855. Despre sat vezi idem, ep. Roman, dos. m-rești passim (și hotărnicie).

[41] Despre satul Gheordun-Ciofrești vezi Arh. St. Buc., dos m-rești, m-rea Bisericani.

[42] Despre locul numit „Biserica Veche", existent la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 225, f. 455. La 1863, bis. din Ghermănești trebuia refăcută (Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 1084/1863, f. 1). Vezi și hotărnicia din 1886 (Arh. St. Buc., A.N., MMDCCCLXXIX/99) și pe cea din 1865 (Arh. St. Buc., dos. m-rești, schitul Fîstîci, dos. 6/1865).

[43] Despre satul Ghibarț vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCDXXXIV.

[44] La 1786 mart. 30 satul era al fam. Iamandi (Acad. R. S. România, MDLXXX/24 și următoarele).

[45] Despre biserica veche și cea nouă și despre urmele unei biserici din siliștea satului, vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 228, f. 455—456.

[46] Vezi doc. din 1679—1680, prin care Solomon Farcaș, fost stolnic, închină schitul mitropoliei (Arh. St. Buc., Mitr. Mold., VI și ms. 536, f. 5). Vezi tot ms. 536. Vezi și testamentul și pomelnicul din 1849 (Arh. St. Buc., Mitr. Mold., XXX/14 și 15).

[47] Despre repararea bisericii, vezi idem, Min. Cult și Instr. Moldova, dos. 674/1852. Despre înființarea unei școli pe moșia Gherasca, vezi *ibidem*, dos. 1067/1859. La 1830 febr. 8, schitul era dat cu embatic (Acad. R. S. România, DCXLVIII/822).

[48] Despre desființarea schitului vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Moldova, dos. 784/1860, care cuprinde și o catagrafie a schitului. Vezi și harta moșiei Ghireasca la Acad. R. S. România, MIV/19.

[49] Vezi și doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCCLII—III, cu știri despre bis. fam. Sturza și împărțirea moșiei la 1792 (*ibidem*, MCCLV/10); la 1806, satul a fost dat de paharnicul Sturza m-rii Ivirul (*ibidem*, MCCLXXVI/103). Vezi și catagrafia din 1844 și hotărnicia din 1851 (*ibidem*, MCCLVII/16 și MCCLIX/46, 47).

[50] Vezi *ibidem*, ms. 223, f. 347, 462.

[51] Vezi și catagrafia din 1844 și hotărnicia din 1851 (Acad. R. S. România, MCCLVII/16 și MCCLIX/46, 47).

[52] La 1663 april. 9, satul era al m-rii Aron vodă din Iași, dăruit de Leondari vameșul (Arh. St. Buc., ms. 644, f. 1).

[53] La 1631 ian. 5, satul era al m-rii Secul, căreia îi fusese dăruit de ctitorii săi, Nestor Ureche, fost mare vornic și Mogîldea vornicul (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, IV/5). Vezi întreg pachetul și *Cat. doc. mold.*, indice.

[54] La 1635, 1/2 din sat era al lui Ionașco Avram fost vornic (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 495). La 1752, moșia era proprietatea lui G. Crupenski (Acad. R. S. România, XXX/102).

[55] La 1641 april 18, parte din satul G. din cîmpul lui Dragoș, cu curți boierești, era al lui Gheorghe Coci mare paharnic (Arh. St. Buc., Peceți 208).

[56] Despre clădirea arhondaricului vezi Arh. St. Buc., Secretariatul de Stat Moldova, dos. 3760. Despre averea schitului vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 338/1839 și 351/1844. Vezi și idem, dos. m-rești, ep. Roman, passim. La 1860, schitul era desființat (idem, Min. Instr. Moldova, dos. 874/1860). Despre fostul schit Giurgeni la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 229, f. 107 v. Vezi și hotărnicia satului la Arh. St. Buc., Mitr. Mold., dos. 25, 27/1843.

[57] La 1709, 1/2 din sat, cu case boierești, a fost vîndută de Șt. Hăbășescu lui I. Ruset (Acad. R. S. România, MCCLXXVI/3).

[58] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ep. Huși, pach. XIV și dos. m-rești passim.

[59] La 1632 nov. 1, satul se afla în stăpînirea lui Dumitru Buhuș logofăt III (Arh. St. Buc., A.N., MMDCCI/1). La 1660 ian. 24, rămăsese fiilor săi, Miron Bucioc și Nicolae Buhuș (*idem*, AN, MMDCXXXIX/13). Vezi și ep. Roman, X/13 și *Cat. doc. mold.* indice. Despre despărțirea moșiei G. de tîrgul Roman, vezi Arh. St. Buc., ep. Roman, dos. m-rești, dos. 47/1846.

[60] Despre sat, fost proprietatea lui Mihail Sturdza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, D/17.

[61] Amintit la 1670 iunie 25 (Arh. St. Iași, CCCXXIV/16). Vezi și Acad. R. S. România, ms. rom. 230, f. 307 v. (1871).

La 1839 aprilie 14, se anunța vînzarea la mezat a moșiei Gîrbești, cu casa și biserica, pentru plata unei datorii a comisului Vasile Carp către C. Cantacuzino (Arh. St. Buc., A.N., MMDCXCIX/20). Vezi și opisul de doc. din 1839 al lui V. Carp (Acad. R. S. România, MCCXLIX/188 și doc. urm.).

[62] Vezi inscripțiile și însemnările de la Acad. R. S. România, Arhiva 1610, f. 105—107 (ms. Bobulescu).

[63] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MDII.

[64] Vezi doc. din 1668 nov. 15 și 1694 oct. 26 (Arh. St. Buc., Tribunalul Iași, S. III, MDCCCLXI/6 și m-rea Neamț, CXVI/1).

[65] Vezi Acad. R. S. România, ms. 228, p. 294, 424.

[66] Vezi doc. din 1807 iulie 18, prin care schitul este dat în grija m-rii Bistrița, și doc. din 1808 aug. 7, despre prețuirea chiliilor schitului (Arh. St. Buc., m-rea Bistrița, IX/26 și 31).

Despre starea bisericii din Gîrcina-Oprișeni, vezi Arh. St. Buc., m-rea Bistrița, dos. m-rești, dos. 15/1840.

[66 bis] Acad. R. S. România, ms. 223, f. 475.

[67] Vezi însemnările din sec. XVIII transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 17—18).

[68] La 1833 april. 29, este amintită bis. Gîștenii de Sus a postelnicului Dumitrachi Chiriță (Acad. R. S. România, DCCCLIX/199). Cum acesta a fost mare postelnic în 1606—1611, este vorba de o biserică de la începutul sec. XVII.

[69] Despre cumpărăturile de pămînt făcute aci de Toader Iordache Cantacuzino vistierul, vezi *Cat. doc. mold.*, III, indice. La 1680 ian 7, el l-a vîndut lui Gheorghe Duca voievod, satul aflîndu-se lîngă două proprietăți ale domnului (Arh. St. Buc., ms. 540, f. 21—24).

[70] Despre repararea bisericii, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 814/1850. Despre satul Glăvănești-Iași, vezi și doc. de la Arh. St. Buc., ms. 540 al Mitropoliei.

[71] La 1697 aug. 8, satul era tot al lui Ilie Enache mare stolnic (Arh. St. Buc., ms. 573, f. 126). Vezi și hotărniciile moșiei satului la Acad. R. S. România, MCCLXXXIX/273 și Arh. St. Buc., Mitr. Mold., dos. 138/1847.

[72] Despre bis. veche de lemn din 1696, vezi Acad. R. S. România, ms. 230, f. 307. Într-un doc. din 1697 iunie 18 este menționată m-rea de la Glodeni-Vaslui, făcută de Andronic cămărașul (Arh. St. Iași, CD/21).

Despre sat, fost al familiei Cuza, vezi și lista de doc. de la Acad. R. S. România, MXXIII/29, precum și doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. MMDCLXXII și urm. și harta de la începutul sec. XIX la Acad. R. S. România, MXXXII/239. Despre satul G.-Tutova, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCDLVI.

[73] Despre satul Gloduri=Pădureni-Tecuci, vezi doc. din 1852 dec. 24 (Acad. R. S. România, MDLXXXIII/292).

[74] La 1856 april. 23, proprietarul moșiei dă loc unui negustor pentru a face școală și feredeu (Acad. R. S. România, MDLXXIV/168).

[75] La 1631 mart. 8, 1/2 din sat era a lui C-tin Dracea, căruia îi fusese dăruit de Gheorghe Ștefan (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 275).

[76] Vezi și hotărnicia din 1833 iunie 25, cînd moșia era de zestre a lui Grigoraș Tufescu comisul (Acad. R. S. România, MDLXXXII/153).

[77] Satul a fost al familiei Ureche; la 1658, iunie 23, partea răposatului Ștefan Ureche paharnicul era dată Antimiei păhărniceasa (Arh. St. Buc., A.N., CCV/3). Vezi și doc. din 1663 febr. 11, în care se spune că satul se numea atunci Piscani (*idem*, Mitr. Mold., CL/1). Despre corespondența dintre cele două nume, vezi doc. din 1716 mai 28 (Arh. St. Buc., Mitr. Mold., CL/6 și ms. 522, f. 244). Despre sat, vezi și ms. 538, din care rezultă că a fost în stăpînirea lui Nicolae Buhuș. La 1694 dec. 28, satul G.-Cîrligătura era al lui Dimitrie Mavrodin mare vistier, care-l cumpărase de la Dumitrașco Ursachi, fost mare sluger (Arh. St. Buc., A.N., CCV/8). Vezi și Acad. R. S. România, pach. MCXXVI.

[78] Vezi și însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 180—183).

[79] Despre sat, vezi lista de doc. de la Acad. R. S. România, MXXIII/44.

[80] Vezi Acad. R. S. România, ms. 225, f. 73.

[81] Vezi doc. din 1830 april. 30 (Acad. R. S. România, LXXVIII/29). Despre închinarea schitului la Esfigmen, vezi doc. din 1814 oct. 2 (Arh. St. Buc., A.N.,

MCLXXIII/1). Vezi şi catagrafia de la Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr. Moldova, dos. 673/1851 şi doc. din 1861 mart. 17 (Arh. St. Buc., schitul Golgota, 1/83).

Despre desfiinţarea schitului, vezi *ibidem*, Min. Cult. şi Instr., dos. 787/1860, care cuprinde şi o catagrafie a schitului Golgota sau Huşenii. La 1861—1863, se protesta împotriva desfiinţării, pe motiv că este înfiinţat de G. Cazimir şi este deci „*clironomia*" familiei (*ibidem*, f. 328). Despre diverse pricini ale schitului pentru proprietăţile sale vezi numeroasele doc. de la Arh. St. Buc., A.N., MMDCCCLXXVII, MMDCCCXCVII etc.

[82] La 1740 mai 25, Grigore al II-lea Ghica acordă scutiri bisericii făcute de Irimia vătaf „*la Gorgănele, în Codru*" în ţinutul Vaslui, unde se „*sprijineau doi călugăraşi*" (D. Stănescu, *Viaţa religioasă*, p. 221—222). Vezi şi Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 433.

[83] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, pach. CXXIII.

[84] Despre construirea bisericii vezi:

— învoiala din 1827 nov. 2, dintre arhimandritul Macarie Jora şi spătarul Constantin Dimitrie Adam şi fratele său, ctitorii schitului, pentru zidirea unei biserici de piatră;

— socoteli de salahori şi pietrari care lucrau în 1828 la biserica schitului „*ce se face din nou*";

— doc. privind confecţionarea a 40 000 de cărămizi pentru construirea bisericii (1831), toate la Acad. R. S. România, pach. MLIXXI, care cuprinde şi numeroase condici de averea schitului. Despre cheltuielile schitului în perioada 1841—1845, vezi Acad. R. S. România CMXX/3. Despre veniturile schitului în perioada 1831—1841, vezi *ibidem*, MDLXXXI/64—65. Vezi şi izvodul de avere mişcătoare şi nemişcătoare a schitului din 1831 mai 20 (*ibidem*, MDLXXXIII/58) şi catagrafia din 1851 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 769/1851. La 1860 sept. 26, schitul fusese transformat în bis. de mir (Acad. R. S. România, MDLXXXII/128).

[85] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDXXXVI.

[86] Satul a fost al m-rii Agapia, căreia i l-a dăruit Gavriil Coci hatmanul (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 354).

[87] Dintr-un doc. din 1690 ian. 15 — prin care este închinată m-rii Mira — rezultă că „*făcătorii*" m-rii au fost Cîrstea Ghenovici vornicul şi Roşca, trăitori la începutul sec. XVII. Ctitorii m-rii la această dată — cînd era „*mai o pustie*" — erau consideraţi coborîtorii din Cîrstea vornicul, famillile Costachi, Cerchez şi Scărlet (D.R., 1934, p. 114—115).

[88] Vezi doc. din 1689 sept. 21, prin care Vasile Costachi mare vornic, Ştefan Cerchez mare comis, Costachi mare medelnicer şi alţi ctitori ai m-rii Grăjdeni o închină metoh la m-rea Mira, închinată şi ea la Vatoped (Acad. R. S. România, DCXVI/240). Vezi şi doc. din 1781 nov. 15 (Acad. R. S. România, CLXXXI/159) şi Acad. R. S. România, ms. rom. 230, f. 8. Vezi, de asemenea, izvodul de lucrurile schitului din 1825 aug. 14 (Arh. St. Buc., A.N., CCIII/11). La 1863, schitul Grăjdeni era metoh al m-rii Golia (Arh. St. Buc., dos. m-reşti, schitul Grăjdeni, dos. 1/1863).

Despre diverse reparaţii, vezi idem, Min. Cult. şi Instr., dos. 1572/1864. Despre schitul Grăjdeni, vezi şi idem, Min. Instr. Moldova, dos. 944/1857.

[89] Despre sat, fost al fam. Tăutu, vezi Acad. R. S. România, pach. MDXLIX.

[90] Vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCCLXXXIII. La 1836 nov. 16, era a stolnicului Ioniţă Coroi (*ibidem*, MDCXXXIX/19); vezi şi nr. urm. şi pach. MDCXL.

[91] La 1636 april. 7, siliştea Greci era a m-rii Bîrnova (Arh. St. Buc., ms. 646, f. 6).

[92] La 1792 dec. 10, ctitorul a lăsat 3 000 de lei pentru întreţinerea preoţilor şi a unui dascăl, dator să înveţe carte pe copii (Arh. St. Buc., A.N., MMDCC/2).

La 1694 febr. 15, Măricuța Ciocîrlie a vîndut 1/2 din sat, cu pivnițe de piatră, lui Dumitrașco Cuza mare stolnic (Arh. St. Buc., A.N., MMDXCIV/8 b). Vezi și hotărnicia din 1763 (Acad. R. S. România, MCDLXIV/177).

[93] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDXXXVI/206 ș.u.

[94] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DXCLIV.

[95] Vezi și însemnările și inscripțiile transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 142—146).

[96] Despre o bis. catolică și o cetate, existente la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 223, f. 431—431 v. și 438. Despre sat, vezi Arh. St. Buc., ep. Roman, pach. VIII.

[97] Vezi însemnările și inscripțiile de la Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 152—153 și 289—308, 310. La 1632 nov. 1, 1/2 din sat era în stăpînirea lui Dumitru Buhuș logofăt III (Arh. St. Buc., AN, MMDCCI/1).

[98] Despre satul Grozești ce se numește Mircești pe Siret, vezi doc. din 1632 sept. 2 (Arh. St Buc., ms. 573, f. 194 și idem, ep. Roman, dos. m-rești passim.

[99] Despre sat, vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Agapia, passim.

[100] Schitul exista la 1802 (Arh. St. Buc., schitul Grumezoaia, I/1).

[101] Vezi doc. din 1712 mai 12 (Acad. R. S. România, CLXXXVI/122).

[102] Vezi Acad. R. S. România, ms. 225, f. 430 v.

[103] Vezi și însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610).

[104] Vezi și inscripțiile și însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 350—356).

[105] La 1627 mart. 12, aflăm că satul, fostă siliște, fusese repopulat cu locuitori din Țara Românească de Ianache postelnicul, stăpînul său (Arh. St. Iași, XXI/1). Vezi și doc. următoare și *Cat. doc. mold.*, indice, din care rezultă că a fost dăruit apoi m-rii Sf. Sava din Iași.

[106] Vezi și Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 190—192 (ms. Bobulescu). Vezi și lista de lucrurile bisericii din Gotinași din 1817 ian. 11 și 1823 febr. 23 (Arh. St. Buc., m-rea Bistrița).

H

HADÎMBU, vezi Dealu Mare.

HANCEA, com. Verești, jud. Suceava (bis. Sf. Voievozi, construită la 1847 cu cheltuiala lui Grigore Canano agă de către Mihalache calfă de pietrari din Botoșani, reparată 1880).

Iorga N., *Studii și doc.,* XV, p. 107—108; *Dicț. Rom.*, III, p. 687; Anuar 1930, p. 122.

HANGANI (Urmeniș)—Bacău (M bis. Cuv. Paraschiva, construită de Sandu Longhinescu mare șetrar, 1768, reparată 1896 și 1927)[1].

Ghibănescu G., *Inscripții și notițe din Comănești, Văsiești, Urmeniș și Hangani—Bacău* (I.N., IV, 1924, p. 331—332 ⟨inscripții, însemnări⟩; A.B., 1931, p. 180 ⟨la 1809, bis. Sf. Paraschiva—Urmeniș⟩; B.O.R., 1890, p. 371; AER, 1936, p. 188 ⟨bis. din 1702⟩; Soutzo N., *Carte de hotărnicie a moșiei din hotarul Urmenișu, situată în județul Bacău, plasa Taslău de Sus, comuna Vasiești, secția Hangani, proprietatea d-lui Costică M. Dimitriu,* Bacău, 1886.

M SCHITUL HANGUL (două: Intrarea în biserică, reconstruit de Miron Barnovschi, 1627[2] — aceasta e Buhalnița — și Peonul, Hangu de sub Peon[3], sec. XV[4]; fost schitul lui Silvestru[5], Coborîrea Sf. Duh; refăcut de Gheorghe Coci, mare paharnic, 1639[6]; zidurile din jur construite de Toderașco Iordache Cantacuzino vistier, 1676; bis. reparată și zugrăvită 1820 de ieromonahul Iosif, fost metoh al patriarhiei de Alexandria; M ruinele palatului cnejilor), satul Schitu, com. Ceahlău, jud. Neamț. Vezi și schitul Buhalnița.

RIAF, III, 1885, vol. V, p. 145, 146 ⟨însemnări 1640 și 1644, biserica *„nou zidită"*⟩; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave,* I, p. 64, 70, 72—73, 74—75, 77—79 ⟨însemnări pe obiecte date de ctitori, 1640—1647⟩; *Eclaircissements sur la Question des monastères Grecs situés dans les Principautés Danubiennes,* 1857, p. 43—45 ⟨doc. 1715, închinare la patriarhia de Alexandria⟩; Iațimirski A., *Slavianskia i russkia rukopisi v rumânskih bibliotek,* St. Petersburg, 1905, p. 822—823; Kogălniceanu, *Cronici,* II, p. 168—169 și *Cronica Ghiculeștilor,* p. 189 ⟨închinare la patriarhia de Alexandria⟩; Stănescu D., *Viața religioasă la români,* p. 200—213 ⟨documente⟩;

Stoide C. A. și C. Turcu, *Documente și regeste din ținutul Neamțului (sec. XVII)* (ALPR, 1934—1935, p. 131—163) ⟨din 1602—1798, amintind și m-rea Hangu⟩; I.N., 1926—1927, p. 287 ⟨doc. 1641, m-rea Pionul *„care mai nainte s-au chemat schitul lui Silvestru“*⟩; Bulat T. G., *Documentele mînăstirii Văratec,* Chișinău, 1936 ⟨și doc. ref. la schitul Hangu sau Peonul⟩; A.B., 1934, p. 70 ⟨doc. 1665, amintind schitul lui Gheorghe hatmanul, pe care editorul îl identifică greșit cu Horaița⟩ și p. 321—322 ⟨doc. 1823, schitul Pionul din muntele Ceahlău căzuse *„în prădăciune și ardere de foc“*⟩;

I.N., V, 1925, p. 275—276 ⟨inscripție, 1676⟩; Iorga N., *Inscripții* (R.I., 1932, p. 189 și 1933, p. 203) ⟨turnul, poarta și zidul din jurul m-rii, 1676⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 85; Hurmuzaki, S.I/5, p. 225—227 ⟨m-re de categoria IV-a la 1835⟩ și p. 304—305 ⟨venituri, 1835 și despre reparațiile necesare⟩; Hurmuzaki S.I/6, p. 278—279 ⟨doc. 1840⟩; Gheorghiță Ilie, *O inscripție curioasă* (M.M., 1927, p. 172—175) ⟨din 1846, cu litere latine, pe un clopot⟩; *Uricarul,* VI, p. 106 ⟨moșiile m-rii la 1851⟩;

Cat. doc. mold., I—IV (indice) ⟨multe doc. ref. la înzestrarea și averea schitului⟩; „T. Codrescu“, V, 1935, p. 83—84 ⟨doc. 1632⟩; Negri C., *Second supplément au mémoire presenté à 1 Juin 1865 à la Commission internationale pour les couvents dediés,* 1866, p. 1—8 ⟨doc. 1715—1716⟩; *Mémoire sur les couvents roumains placés sous l'invocation des Saints Lieux d'Orient,* ⟨f.a.⟩;

Asaki, G., *Călătorie la Pion la 1838* (C.R., 1871, p. 30—32) ⟨istoric, inscripții, vedere a m-rii, 1838⟩[7]; vezi și BCMI, 1933, p. 105, fig. 5 și p. 106—107; Antoniu, Album, p. I, p. 26; A.G., II, p. 225, 229; *Dicț. Rom.*, III, p. 688 ⟨legenda întemeierii schitului⟩; Mătasă C., *Palatul cnejilor,* Buc., ⟨f.a.⟩, p. 1—23 ⟨despre schitul Silvestru și palat ca loc de refugiu al boierilor⟩;

Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII,* p. 110—112 și indice; Iorga N., *Istoria bisericii,* I, p. 267; Mătasă C., *Călăuza jud. Neamț,* p. 99—104;

Ungureanu Gh., *M-rea Hangu sau Buhalnița. Schiță istorică,* Iași, 1931, 40 p. (din „Arhiva“, XXXI, p. 322—357); Ungureanu G., *Raport asupra m-rii Pionul sau schitul Silvestru, castelul cnejilor Cantacuzino* (BCMI, XXVI, 1933, p. 45—46) ⟨istoricul schitului Hangu-Peonul, cu documente⟩; Ungureanu G., *M-rea Pionul sau schitul Hangul și ruinele palatului cnezilor Cantacuzini* (A.L.P.R., P. Neamț, 1933—1934, p. 113—131) ⟨istoric, foto, descriere la 1838, însemnări⟩; Sadoveanu Mihai, *Palatul cnejilor* ⟨„Îns. ieșene“, I, 1936, nr. 19, p. 229—231); Turcu C-tin, *Preocupări de cultură regională,* II, P. Neamț, 1939 ⟨și despre m-rea Hangu⟩;

Barnea I., *Monumente de artă creștină descoperite pe teritoriul R.P.R.*, (S.T., 1960, nr. 3—4, p. 231) ⟨despre temeliile unei bis. dispărute, descoperite prin săpături⟩; Cădere V., *Însemnări despre mînăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 506—507) ⟨schitul Pionul, refăcut mai jos de schitul Cerebucul⟩ și p. 507—508 ⟨schitul Sălivestru sub muntele Pionul, pe moșia Hangu⟩; Cihodaru C., *Satele din regiunea Hangu-Bicaz în secolele*

XIV—XVIII. I. Contribuţii la cunoaşterea istoriei lor (AUC, secţ. III, istorie, t. XII, 1966, p. 1—36) ⟨şi despre m-rea Hangu⟩; Grigoraş-Caproşu, *Biserici din Moldova*, p. 61 ⟨despre vechimea m-rii⟩; Dragotescu Marcel, *Palatul Cnezilor şi m-rea Durău*, Buc., Ed. Meridiane, 1970, 32 p. cu ilustraţii ⟨despre m-rea Hangu=palatul cnezilor⟩; prezentarea lui I. F. Stănculescu, G.B., 1970, nr. 9—10, p. 1067—1068; Stoicescu, *Dicţionar*, p. 364—365, 378 ⟨despre ctitori, Iordache Toderaşco şi G. Coci⟩.

HARBUJI — Fălciu[8]

D.R., 1932, p. 3—5 ⟨hotărnicie, 1743⟩; vezi şi p. urm., unde se găseşte şi o spiţă genealogică a urmaşilor lui Harbuz şi o altă hotărnicie din 1760; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. CXLI—CXLII ⟨despre sat⟩.

HAVÎRNA, vezi Hăvîrna.

HĂBĂŞEŞTI, com. Strunga, jud. Iaşi (casele fam. Hăbăşescu, sec. XVIII[9] şi M bis. Sf. Gheorghe, 1762, construită de Iordache Milu şi hatmanul Alex. Scorţescu,[10] reparată 1822 şi 1923; se păstrează în forma originală).

Documente, XVII, vol. IV, p. 455 ⟨la 1620, satul familiei Prăjescu⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 121—122 ⟨1/2 sat vîndută de Şt. Prăjescu lui Iordache Ruset, 1709⟩; vezi şi N. Iorga, *Studii şi doc.*, VI, p. 96—97; Neculce, *Letopiseţul*, p. 97 ⟨casele boiereşti arse de poloni, 1686⟩; A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 537—538 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 695; *Uricarul*, X, p. 270—271 ⟨numire preot, 1828⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 288 ⟨descoperirile arheologice de la H.—Iaşi⟩.

HĂJDĂU (Hăjdeni)—Hotin (bis. Sf. Dumitru, sec. XVIII).

Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 91 ⟨1814⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 396 ⟨părţi ale fam. Donici⟩.

HĂLĂREŞTI, com. Iana, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1814 sau 1816).

AEH, 1934, p. 63, 1935, p. 83, 1936, p. 89, 1938, p. 134; C.H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. filială ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 696—697 ⟨5 biserici⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 223 ⟨sat al m-rii Răchitoasa⟩.

HĂLĂŞENI — Neamţ[11]

Documente, XVI, vol. III, p. 258—259 ⟨doc. 1584 despre împărţirea satului).

HĂLĂUCEŞTI — Roman, jud. Iaşi ? (bis. catolică Sf. Fecioară ante 1762; case boiereşti[12]; bis. din 1845—1847, construită de Alex. Balş şi bis. de lemn din cimitir, c. 1790).

Documente, XVI, vol. I, p. 162 ⟨la 1520, satul rămas lui Cîrstea şi soţiei lui Stîrcea stolnic⟩; DRH, XIX, p. 241—242 ⟨la 1627, sautl H. — Suceava al lui D. Ştefan mare logofăt⟩; Marinescu Iulian, *Un act despre luptele lui Mihai vodă Racoviţă cu imperialii* (B.C.I., VIII, p. 55—58) ⟨satul confiscat lui Vasile Ceaurul şi dat lui Darie Donici mare vornic⟩; vezi şi *Uricarul*, IX, p. 158—159 ⟨acelaşi doc.⟩; C.L., XIX, 1885, p. 762—772 ⟨do-

cumente de la Mihai Racoviță pentru sat⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨dat lui Iordache Aslan spătar⟩;

Iorga N., *Studii și doc.*, I—II, p. 177 ⟨bis. catolică Nașterea Maicii Domnului la 1814⟩; D.I., I, p. 209 ⟨bis. nouă la 1762⟩; I.N., 1928, p. 153—155 ⟨doc. 1717⟩; Veszely Imets és Kovács, *Utazás a Moldva-Oláhhonban, 1868*, Tg. Mureș, 1870, p. 94—95 ⟨despre bis. catolică⟩; vezi Kovács Ferencz, Károlyi-Fehérvári hittanár, *Uti-naplója*, p. 48;

Neculce, *Letopisețul*, p. 97 ⟨curți boierești arse de poloni, 1686⟩; Al.R., 1847 febr. 27 ⟨vornicul Alex. Balș îngropat la biserica gotică făcută de el cu puțin timp înainte⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 919—920; AER, 1936, p. 105 ⟨bis. de lemn Sf. Nicolae, 1840—1850 și Sf. Voievozi, 1840⟩; Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 196—197 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 697.

HĂLCENI, com. Șipote, jud. Iași (bis. Sf. Gheorghe, 1856, construită de Gh. State).

Anuar 1930, p. 80; *Dicț. Rom.*, III, p. 697.

HĂLMĂCEȘTI, vezi Sîrbii de Sus.

HĂMEIENI, vezi Hemeieni.

HĂMEIUȘ, jud. Bacău (bis. din 1850, construită de Pulcheria Vittgenstein).

B.O.R., XIV, 1890, p. 106; *Dicț. Rom.*, III, p. 702.

HĂNĂȘENI — Tutova[13] (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1817).

Vereanu N., *Documentele moșiei Hănășeni. Anexe la istoricul bisericii Sf. Gheorghe — Lozonschi din Iași*, Iași, 1901, 39 p.; AEH, 1934, p. 65, 1935, p. 86; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. CLIII ⟨despre sat⟩; Idem, *Ispisoace*, III/2, indice (H. — Fălciu); I.N., 1928, p. 149 ⟨doc. 1671, satul vîndut lui Malcoci căpitanul⟩.

HĂNĂȘENII NOI (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită tot de lemn, 1815—1821).

A.B., 1936, p. 250; 1934, p. 375 ⟨doc. 1795⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 114 ⟨doc. 1518, Hănășești⟩.

HĂNCEȘTI (Hînțești) — Orhei (bis. de lemn sec. XVIII, reclădită).

A.B., 1933, p. 18 ⟨doc. 1814⟩; RSIAB, 1929, p. 202; Sava, *Doc. Lăpușna*, indice; RSIAB, 1929, p. 317—320 ⟨cat. 1820⟩.

HĂNCEȘTI, vezi Hănțești.

HĂNDREȘTI (Hîndrești) — Roman (bis. Adormirea, ante 1809, reclădită de fam. Sturza, 1843, reparată 1922—1924).

Documente, XVI, vol. I, p. 508—509 ⟨la 1546, 1/2 sat vîndută de urmașii lui Nicoară Romănescu lui Stanciu și altora⟩; vezi și DRH, XIX, indice; *Doc. rel. agrare*, II, p. 389 ⟨părți ale m-rii Doljești⟩; *Uricarul*, VI, p. 245, 246 ⟨doc. 1803⟩; A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 106.

HĂNDREȘTI — Fălciu (fost Ciocani, Gușiței).

Ghibănescu, *Surete*, VII, p. LXIV—VI și 159—165; *Uricarul*, VI, p. 331—332 ⟨doc. 1825⟩.

HĂNEŞTI, jud. Botoşani[14] (bis. de lemn Adormirea, construită de M. Sturza, 1802, reînnoită apoi de săteni).

Documente, XVI, vol. I, p. 456—457 ⟨la 1546, satul H. pe Başeu dat schimb de Petru Rareş lui Sima⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨al fam. Tăutu⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 245 ⟨descoperirile arheologice⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 115—117 ⟨legenda satului⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 390; *Dicţ. Rom.* III, p. 697—698 ⟨legenda satului⟩.

HĂNSĂŞTI, vezi Zizinca.

HĂINŢEŞTI (Hînţeşti), com. Adîncata, jud. Suceava (M bis. Duminica Tuturor Sfinţilor[15], fostă bis. săsească după tradiţie, sec. XVII—XVIII, „prefăcută“ la 1822 de Teodor Silion spătarul — deşi inscripţia pietrii sale de mormînt e datată 1800! —; casele din curtea bis., unde a fost o şcoală, ruinate la începutul sec. XX).

Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 128—129 ⟨hotărnicie, 1658⟩; Pamfile T., *Inscripţii* (M.C., I, 1913, nr. 1, p. 16); Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 305—306; Odobescu Al., *Heraldica naţională. Patrupedele androcefale figurate în monumente şi originea lor* (C.L., XLII, 1908, nr. 5, p. 499); *Dicţ. Rom.*, III, p. 698; Atanasiu I., *Monografia comunei Hănţăşti — Dorohoi*, 1903; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 52—53 ⟨inscripţii, descriere); Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 320 ⟨despre sat⟩.

HĂINŢEŞTI, com. Buciumeni, jud. Galaţi (bis. Sf. Gheorghe, ante 1809).

A.B., 1931, p. 189 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 309 ⟨bis. din 1828⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 331—332 ⟨la 1531, satul Hinţeşti rămas copiilor lui Dan Bolea pîrcălab⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 710.

HĂPĂI, vezi Dobronăuţi.

SCHITUL HĂRMĂCIOAIE-LEŢCANI—Neamţ (ante 1830).

ALPR, 1935—1936, p. 140 ⟨menţiune, 1830⟩.

HĂRMĂNEŞTI — Neamţ (bis. ante 1831).[16]

Documente, XVI, vol. I, p. 196—197 ⟨la 1522, satul H. pe Siret al lui Tăbuci Mititelul şi al fratelui său⟩; Rosetti, R., *Familia Rosetti*, indice; Ghibănescu, *Surete*, IV, indice ⟨multe cumpărături ale lui N. Buhuş, Hărtăneşti — Trotuş⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 288 ⟨despre ruinele unei biserici săseşti la H. Vechi — Iaşi⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 76—77.

HĂRMĂNEŞTI — Suceava (bis. Sf. Nicolae, înnoită la 1826 de Isaia, egumenul m-rii Rîşca). Vezi şi precedentul.

Dicţ. Rom., III, p. 699 ⟨pisania⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 540 ⟨satul m-rii Rîşca⟩.

HĂRNICEŞTI — Roman[17].

Documente, XVII, vol. II, p. 170—171 ⟨la 1608, dăruit m-rii Golia⟩.

HĂRPĂŞEŞTI, com. Popeşti, jud. Iaşi (două bis. în ruină la 1871[18]; una din 1812, Sf. Nicolae, zidită de vistierul Dimitrie Ghica).

Dicţ. Rom., III, p. 699; I.N., 1925, p. 230—231 ⟨doc. 1827, înfiinţare tîrg pe moşia lui D. Ghica vistier⟩.

HĂSNĂŞANI (Chişărăi), jud. Iaşi[19] (curtea familiei Prăjescu, sec. XVII, ante 1632).

Documente, XVI, vol. III, p. 29—30 ⟨la 1573, vîndut de m-rea Sf. Ilie lui Meştea şi rudelor sale⟩; p. 156—157 ⟨la 1581, restituit m-rii Sf. Ilie, deoarece îi fusese luat de Ioan vodă Viteazul⟩; p. 157 ⟨la 1581, 1/2 satul H. a urmaşilor lui Coste Stravici⟩; XVII, vol. V, p. 97 ⟨la 1622, parte de sat a lui I. Prăjescu⟩; un sat Hănăseni era în ţinutul Fălciu (DRH, XIX, indice); *Uricarul*, VI, p. 241 ⟨doc. 1792⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 185 ⟨despre sat⟩.

HĂULIŞCA, com. Tulnici, jud Vrancea (bis. de lemn Sf. Voievozi, ante 1809, refăcută 1862).

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 278; *Dicţ. Rom.*, III, p. 700 ⟨cătun⟩.

HĂVÎRNA (Havarona), jud. Botoşani (M bis. de lemn Sf. Nicolae, 1795, clădită de C. Ghica hatman, cu ajutorul locuitorilor, meşter fiind Toader Darie; bis. acoperită 1875, cînd s-a făcut şi clopotniţa de lemn şi reparată 1888).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 41—42; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 335 (despre sat); Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 483 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 694 ⟨despre sat şi pisanie biserică, 1817⟩.

HECIU — Soroca (bis. din 1791 — H. Vechi).

Documente, XVII, vol. IV, p. 229 ⟨la 1618, satul m-rii Balica); satul a fost dat m-rii Sf. Sava la 1620 (p. 439).

HECIU, com. Lespezi, jud. Iaşi (bis. Sf. Dumitru, sec. XIX).[20]

Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 358—359 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 700.

HELEGIU, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1822, renovată 1881).

B.O.R., XIV, 1890, p. 451—452; AER, 1936, p. 133; *Dicţ. Rom.*, III, p. 700.

HELEŞTEIENI, jud. Iaşi (curţi boiereşti, sec. XVII, dispărute şi M bis. Sf. Voievozi a fam. Sturza, reclădită 1780[21] de Mihai Sturza mare clucer; pisanie în versuri).

Neculce, *Letopiseţul*, p. 97 ⟨curţi boiereşti arse dn poloni, 1686⟩; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 141—142 ⟨pisania în versuri⟩; I.N., 1926—1927, p. 268—270 ⟨însemnări, 1748—1819, bis. lui Ilie Sturza sluger⟩; Ghibănescu G., *Inscripţii şi notiţe de pe cărţi* (I.N., 1928, p. 197) ⟨din 1748⟩; A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 106; *Dicţ. Rom.*, III, p. 701; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 135 şi V, p. 96 ⟨la 1617, era al lui Nicoară Prăjescu vistier şi apoi al lui Lupu Prăjescu⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; I.N., 1928, p. 197 ⟨la 1748, satul lui Ilie Sturza mare sluger⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 288 ⟨descoperirile arheologice, H. — Iaşi⟩.

HELTIU (Hilteu), com. Căiuţi, jud. Bacău[22] (bis. de lemn Sf. Ioan Bogoslovul, 1795[23]; la 1890 era îngropată în prund).

A.B., 1931, p. 178 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 465; *Dicţ. Rom.*, III, p. 701—702; AER, 1936, p. 189 ⟨bis. de lemn Cuv. Paraschiva, veche⟩; *Documente*, XVII, vol. II, p. 222 ⟨la 1609, 1/2 de sat dată schimb m-rii

Berzunţ⟩; V, p. 289 ⟨la 1624, satul m-rii⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨al m-rii Bogdana⟩.

HEMEIENI — Roman (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1840 sau 1780, clădită de slugerul Ianache, în ruină la 1936).

B.O.R., XIV, 1890, p. 446—447 ⟨bis. de lemn adusă aci la 1843⟩; AER, 1936, p. 132; *Dicţ. Rom.*, III, p. 702 ⟨bis. din 1780, H. — Bacău⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 375 ⟨doc. 1470, satul H. pe Tazlăul Mare schimbat între Iurie vistier şi m-rea Bistriţa⟩.

HEMEIUŞ, vezi Hămeiuş.

HERĂSTRĂU, jud. Vrancea (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1830, reparată 1877, 1899 şi 1928). Vezi şi schitul Valea Neagră.

Tătaru T., *Condica bisericii din Herăstrău. Însemnări particulare ale preotului*... („Milcovia", I, 1930, vol. I, p. 101—104) ⟨din 1848—1882⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 702; AER, 1936, p. 264—265.

HEREŞTI, vezi Ruşi.

HERMEZIU — Iaşi (bis. de lemn, Sf. Împăraţi, reclădită de zid 1839, de spătarul C. Negruţi). Vezi şi Trifeşti.

Ghibănescu G., *Inscripţii şi notiţe de pe cărţi* (I.N., 1928, p. 200—201) ⟨pisanie în versuri, 1839⟩; AER, 1936, p. 85 ⟨bis. Adormirea, 1826, reparată 1921⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 704 ⟨fost Trifeştii Vechi⟩; Anuar 1930, p. 89.

HERTIOANA, com. Traian, jud. Bacău (bis. din 1871—1886).

Uricarul, VI, p. 227 ⟨doc. 1825⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 113; *Dicţ. Rom.*, III, p. 705.

HERŢA, jud. Botoşani (bis. veche de lemn din 1779—1789 în cimitir mutată în mahalaua Ciubotărimea, arsă la 1892; bis. Sf. Gheorghe, construită de Ilie Holban pitarul la sfîrşitul sec. XVIII—începutul sec. XIX[24]; pe uşa de fier e anul 1807, pe cupolă 1808 iar pe pridvor 1846; fostă metoh la m-rea Sf. Ioan de la Kuru-Ceşme şi a m-rii Sf. Spiridon-Iaşi; bis. a avut şi chilii, ale căror urme se mai vedeau la sfîrşitul sec. XIX în cimitir).

Uricarul, IV, p. 164—166 ⟨doc. 1803⟩ şi VIII, p. 27—39 ⟨doc. 1804, cînd exista şi şcoală⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 65 ⟨doc. 1797—1803); Idem, *Acte privitoare la bis. din Herţa (Studii şi doc.*, XXII, p. 391—402); Ghibănescu G., *Surete*, XII, p. 68—95 ⟨documente, 1794—1804⟩; ⟨Struve⟩, *Voyage en Krimée*..., Paris, 1802, p. 7 ⟨despre tîrg la 1793⟩; Iorga N., *Bis. din Herţa* (R.I., 1924, p. 199) ⟨însemnări, inscripţii, 1756—1808⟩;

Romstorfer K., *Moldawisch-byzantinische Baukunst*, Viena, 1896; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 17—19 şi 147—148 ⟨despre tîrg şi bis.⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 706; Giurescu C. C., *Ist. rom.*, III/2, p. 508 ⟨despre tîrg⟩; Urzică Dimitrie, *Sate şi tîrguri de pe înaltul podiş al Dorohoiului*, Buc., 1928, p. 44—47 ⟨despre bis. din Herţa⟩; Bobulescu C., *Neamul Holbăneştilor*..., Chişinău, 1929, p. 42—44; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 202—225; Balş G., *Biserici sec. XVII*—

XVIII, p. 289—290 ⟨bis. din 1807⟩; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+tabele);

Ghibănescu, *Surete*, III, p. 323—325 ⟨doc. 1648⟩; XII, p. LIV—VIII ⟨despre bis.⟩; *Uricarul*, VI p. 242, 257 ⟨doc. 1802—1803⟩; Schwarzfeld E., *Din istoria evreilor: împopularea, reîmpopularea și întemeierea tîrgurilor și a tîrgușoarelor în Moldova*, Buc., 1894 ⟨și despre tîrgul Herța⟩. Recenzia lui N. Iorga, R.I., I, 1915, p. 89—103, care arată că titlul e greșit.

— ȘCOALA VECHE.[25]

— SPITALUL.[26]

— BISERICA ARMENEASCĂ (Sf. Gheorghe, c. 1812—1814).

Siruni H. Dj., *Bisericile armene din țările române*, p. 21.

SCHITUL HERȚA — BAȘTII (sec. XVIII, ante 1781).[27]

HERȚUȘCA, vezi Fundul Herței.

HIGHIDIȘ (Ghighidiș) — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).

Boga, *Doc. bas.*, indice; RSIAB, 1931, p. 568—569 ⟨cat. 1820⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 289—291 ⟨la 1528, 1/2 din satul Heghedișani a lui Pavel Scripcă brăniștar⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 271 ⟨parte de sat a fam. Pruncu⟩. Vezi și următorul.

HIGHIDIȘ — Fălciu.

Uricarul, VI, p. 335 ⟨doc. 1824⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 290 ⟨la 1528, satul Heghidișeni vîndut lui Pavel Scripcă brăniștar⟩; p. 318 ⟨1/2 din sat vîndută aceluiași, 1529⟩.

HILIȘEU (Silișeu), com. Hilișeu-Horia, jud. Botoșani (bis. Sf. Voievozi — H. — Gafencu, construită la 1853—1855 cu cheltuiala m-rii Mogoșești, prin stăruința spătarului M. Holban; bis. reparată 1866, cînd a fost acoperită; bis. Adormirea — H. — Curt, de lemn, construită de Vasile Curt, 1802; clopotnița din 1832 făcută de Ana Curt)[28]. Vezi și Ruși-Ciomîrtan și Corjăuți.

Documente, XVI, vol. I, p. 197—198 ⟨la 1522, satul S. de Jos cu o bucată din hotarul tîrgului Dorohoi al lui Șendrică și rudelor sale⟩; vol. II, p. 103 ⟨la 1558, satul S. împărțit între nepoții Anușcăi⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 257 ⟨al lui Miron Gafencu⟩; I.N., 1928, p. 287 ⟨însemnare, 1828⟩; M.C., 1915, p. 31 ⟨însemnări, 1814. 1815, H. de Sus⟩; Plămădeală Antonie, *Monahul Sofronie Vîrnav. Cu prilejul împlinirii unui veac de la moarte* (M.M., 1968, nr. 7—8, p. 409—421); Ghibănescu, *Surete*, XIV, p. XXXI—XXXIII; vezi și indice; *Uricarul*, XXII, p. 66—68 ⟨doc. 1642, satul lui Toader Petriceico⟩; Bălan T., *Familia Onciul. Studiu și documente*, 1927 (indice); *Așezări din Moldova*, p. 245—246 ⟨descoperirile arheologice⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 406—408 ⟨doc. 1735—1833⟩; XXII, p. 214 ⟨sat al fam. Mogoșești⟩; p. 330 ⟨la 1835 era pregătit material pentru zidirea bis.⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 707—708 ⟨despre satele Hilișeu Curt, Gafencu și Vîrnav⟩; Bobulescu C., *Neamul Holbăneștilor*, p. 61—62 ⟨despre reclădirea bis.⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 199—202 și 415—417; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 20—22 ⟨despre cele două bis. și pisania, 1853—1855⟩ și p. 146 ⟨bis. H. Vîrnav⟩; Costăchescu M., *Doc.*

Ștefăniță, p. 350; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); M. Costin, *Opere*, ed. V. A. Urechia, II, p. 534 ⟨satul lui M. Costin⟩; RIAF, XVI, 1922, p. 53—54 ⟨la 1813, parte din satul Hilișeu de Sus dată schimb de Ioniță Bașotă lui Iordache Ruset vistier⟩; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 157—159, V, p. 53—54, XXIII, indice; *Uricarul*, VIII, p. 1—12 ⟨documente⟩; B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59 ⟨bis. de lemn⟩.

HILIȘCANI — Hîrlău (bis. începutul sec. XIX).
„Studii și cerc. istorice", Iași, 1943, p. 463 ⟨mențiune bis., 1828⟩.

HILTEU, vezi Heltiu.

HINDĂUANI, vezi Ghindăuani.

HINȚEȘTI, vezi Hăncești.

HIRIȘENI — Orhei (bis. Sf. Voievozi sec. XVIII).
A.B., 1933, p. 226 ⟨doc. 1809⟩; RSIAB, 1931, p. 546 ⟨cat. 1820⟩.

SCHITUL HIROVA — Orhei (Ciorova, Sf. Nicolae, pe moșia Isacova, sec. XVIII, făcut de protopopul Constantin Corițchi, ars de tătari la 1805 cînd răzeșii dau loc pentru reconstruirea schitului; bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită de schimonahia Lisabeta).
Sava, *Doc. Orhei*, p. 383—384 doc. 1805⟩; RSIAB, 1919, p. 68—69; A.B., 1932, p. 61—62 ⟨doc. 1805⟩; Tomescu C. N., *Desființarea schitului Hîrtop. Hirova schit de maici* (A.B., 1935, p. 120—121) ⟨doc. 1814⟩; RSIAB, 1931, p. 526 ⟨cat. 1820, schit și sat⟩; Anuar 1922, p. 8; Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 15—18 ⟨sec. XIX⟩ și 22—24 ⟨bis. din sat⟩; Arbure Z. C., *Basarabia în sec.* XIX, p. 325; Zașciuk, *Materialîi*, II, p. 210—211.

M-REA HÎNCU — Lăpușna (Vlamnic, 1677, clădită de Mihail Hîncu stolnic, arsă de tătari, ante 1772, reclădită după această dată; bis. Cuv. Paraschiva, reclădită de starețul Dosoftei; bis. Adormirea, reclădită).
Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 4, passim; ACMIB, I, 1924, p. 51—53 ⟨însemnări⟩; Sava, *Doc. Lăpușna*, p. 156—157 ⟨doc. 1722⟩; Boga, *Doc. bas.*, vol. IX ⟨doc. 1677—1812 despre m-re⟩; Vezi și A.B., 1930, nr. 1, p. 92—110; RSIAB, 1919, p. 45—48 ⟨istoric⟩, 1929, p. 324 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 3—4; Berechet Șt., *Cercetînd bisericile* („Luminătorul", 1924, nr. 28, p. 31—32) ⟨inscripții⟩; Zașciuk, *Materialîi*, II, p. 204—207; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 321—323.

HÎNDREȘTI, vezi Hăndrești.

HÎNGULEȘTI, com. Vulturu, jud. Vrancea (urmele unui schit la 1874[29]; bis. Sf. Ioan, 1836, clădită de I. Mărculescu).
Dicț. *Rom.*, III, p. 709—710.

HÎNSARI, vezi Dănilești.

HÎNȚEȘTI, vezi Hănțești.

M-REA HÎRBOVĂȚ — Orhei (construită de Constantin Carpuz, c. 1730; refăcută 1762; bis. Adormirea, reclădită de Ștefan Lupu prin silința lui Serafim arhimandritul).
Sava A., *M-rea Hîrbovățul, 1730—1816*, Chișinău, 1934 (extras din

RSIAB, XXIV, 1934, p. 321—360); Idem, *Doc. Orhei*, p. 251—252 ⟨doc. 1762⟩ p. 444—445 ⟨doc. 1810⟩; vezi și indice; RSIAB, 1919, p. 42—44 ⟨istoric⟩; A.B., 1936, p. 252; 1934, p. 341 ⟨doc.⟩; Anuar 1922, p. 3; Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 3—9 ⟨însemnări de pe cărți, sec. XVIII—XIX⟩; Zașciuk, *Materialîi*, II, p. 219—222; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 329—330; Berechet Șt. Gr. *Mănăstirile*, în vol. *Basarabia*, 1926, p. 218—219 ⟨istoricul m-rii, folosind și lucrările precedente⟩;

Kurdinovski V., *Manuscrisul gramaticii slavono-bisericești aflat în m-rea Gîrbovăț* (RSIAB, IV, 1910, p. 1—32; 1929, p. 190—191 ⟨cărți vechi⟩.

HÎRJA, com. Oituz, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Gheorghe, construită de I. Cantacuzino spătarul, sec. XVIII[30]; reclădită 1923—1929).

Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 15; B.O.R., XIV, 1890, p. 460 ⟨pomelnic, sec. XVIII⟩; A.B., 1931, p. 178 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 177; *Dicț. Rom.*, III, p. 711.

M-REA HÎRJAUCA — Orhei (Adormirea, construită de Mihul Bulat, mijlocul sec. XVIII; bis. mare, clădită de Neculiță; bis. Sf. Spiridon).

Sava A., *Doc. Lăpușna*, p. 238—239 ⟨doc. 1784⟩; RSIAB, 1919, p. 49—50 ⟨istoric⟩; 1931; p. 563 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 4; Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 9—13 ⟨sec. XVIII—XIX⟩; Zașciuk, *Materialîi*, II, p. 222—225 ⟨despre m-re la mijlocul sec. trecut⟩; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 330—332 ⟨istoric⟩; Berechet Șt. Gr., *Mănăstirile*, în vol. *Basarabia*, 1926, p. 219—220 ⟨istoricul m-rii⟩;

⟨Tomescu C. N.⟩. *Istoria pe scurt a sf. m-ri Hîrjauca, jud. Orhei, cu hramul „Înălțarea Domnului"*, Chișinău, 1924, 16 p.

HÎRLĂU, jud. Iași[31]. Vezi și schitul Zagavei, fost în hotarul Hîrlăului.

Cronicile slavo-române (indice; și palatul domnesc); Ureche, *Letopisețul*, p. 108 ⟨„descălecarea" orașului, 1487⟩; *Codex Bandinus*, p. 251—252 ⟨despre bis. și curtea domnească și bis. catolică pustie⟩; vezi și N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, I, p. 256; Cândea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 47 ⟨la 1661, două bis. ortodoxe și curte domnească⟩; A.I.P., 1854, p. 70—71+2 stampe; *Catalogul manuscriselor românești*, IV, Buc., 1967, p. 453 ⟨însemnare 1691, m-rea din Hîrlău(?), Nașterea Maicii Domnului⟩[32];

Ghibănescu G., *Ispisoace*, IV/2, p. 216—256 ⟨doc. 1757—1796, moșia tîrgului Hîrlău cu bisericile de piatră Sf. Gheorghe și Sf. Dumitru, dăruită m-rii Precista din Roman⟩; Băileanu G., *Despre tîrgul Hîrlău; întinderea lui în 1806* (C.I., 1929—1931, p. 317—323) ⟨doc. 1806⟩; Vezi și *Uricarul*, X, p. 212—221 ⟨hrisov din 1806, amintind și de „jariștea" caselor domnești⟩; Vezi și N. Iorga, *Studii și doc.*, V, p. 59 și urm. ⟨doc.⟩;

Melchisedec episcopul, *Cronica Romanului*, I, p. 153 ⟨despre originea numelui de la gîrlo=gîrlă⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 711—713 ⟨istoricul orașului și despre monumentele sale⟩; R.M., 1926, nr. 1, p. 12 ⟨date sumare despre oraș⟩; Giurescu C. C., *Ist. rom.*, II/2, p. 451 ⟨despre oraș⟩;

Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); *Noțiuni istorice asupra diverselor localități din Moldova. (Extrase din cronicari)* (B.R., II, 1877, p. 81—82); Gheorghiu A., *Localități istorice din Botoșani*, p. 12 ⟨despre oraș⟩;

Cihodaru C., *Podgoriile de la Cotnari și Hîrlău în economia Moldovei din secolele XV—XVIII* (A.U.C., secț. III, istorie, t. X, 1964, p. 1—27) ⟨Și despre dezvoltarea orașului în această vreme⟩;

Așezări din Moldova, p. 194—195 ⟨descoperirile arheologice⟩; Grigoraș N., *Orașul moldovenesc în epoca de formare a statului feudal* (S.C.Ș.-Iași, istorie, XI, 1960, fasc. 1, p. 93) ⟨Despre vechimea orașului Hîrlău=Bahlovia⟩; Șerban C., *Aspecte din lupta orășenilor din Țara Românească și Moldova împotriva asupririi feudale* („Studii", 1961, nr. 3, p. 642) ⟨despre lupta tîrgoveților din Hîrlău pentru moșia orașului⟩; Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 227—230 ⟨despre vechimea tîrgului⟩;

Ciurea D., *Noi considerații privind orașele și tîrgurile din Moldova în secolele XIV—XIX* (AIIAI, VII, 1970, p. 22 și urm., 51 și urm.) ⟨Despre vechimea tîrgului Hîrlău și situația sa în sec. XVII—XVIII⟩; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+tabele);

Lisman Vasile, *Hîrlău. Monografie*, Iași, 1972, 105 p. ⟨Lucrare de popularizare despre trecutul tîrgului, insistîndu-se asupra bisericilor domnești⟩. Prezentarea lui Toma Rîpă, M.M., 1972, nr. 3—4, p. 258—259.

— M CURTEA DOMNEASCĂ (ante 1384[33]; reclădită de Ștefan cel Mare 1486, refăcută de Radu Mihnea ante 1624[34]; acum ruine); Vezi și biserica domnească.

Odobescu Al., *Inscripția lui Ștefan cel Mare de la curțile domnești din Hîrlău* (RIAF, I, 1883, vol. I, p. 178—180)[35]; Iorga N. *Inscripții*, I, p. 5; vezi și T.C., V, 1935, p. 166 ⟨pisania după Al. Odobescu⟩; Ureche, *Letopisețul*, p. 108 ⟨zidită de Ștefan cel Mare⟩, 145 ⟨„cetatea" Hîrlău⟩; R.C., II, 1913, p. 244—245; *Codex Bandinus*, p. 252; M. Costin, *Opere*, p. 91 ⟨curtea refăcută de R. Mihnea⟩; Iorga N., *Socotelile Brașovului*, p. 62; Idem, *Inscripții*, I, p. 12; Idem, *Studii și doc.*, V, p. 606 și VI, p. 525;

Kogălniceanu M., *Cronici*, III, p. 166, 172 ⟨curțile existau la 1729⟩; Zotta B., *Bisericile din Cotnari și Hîrlău* (BCMI, XXVI, 1933, p. 92) ⟨descrierea ruinelor, c. 1800—1810⟩; Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare*, p. 55—56; Grigoraș Em., *Ceva nou despre arta veche românească* („Cuvîntul", IX, 1933, nr. 2900); *Inscripții București*, p. 476—477 ⟨pisania, 1486⟩;

Balica Gh., *Informații arheologice în materialele documentare de la Arh. St. de la Iași* (R.A., 1963, p. 148) ⟨despre ruinele palatului domnesc⟩; Slătineanu Barbu, *Trei plăci de ceramică românească din secolul al XVI-lea* (R.I.R., V—VI, 1935—1936, p. 184—190+3 planșe) ⟨două din plăci provenind de la palatul domnesc din Hîrlău⟩; *Repertoriul monumentelor lui Ștefan cel Mare*, p. 27—37, 234—235 ⟨istoric, foto, despre ceramică⟩; Vătășianu, *Istoria artei* (indice); Nicolescu Corina, *Arta în epoca lui Ștefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în vremea lui Ștefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 324, 329—336 ⟨descrierea ruinelor și a ceramicii descoperite în săpături⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 296—297; Marin I. D.,

Contribuții la cunoașterea curților domnești din Moldova (SCIA, 1967, p. 26—41); *Valoarea așezărilor feudale de la Hîrlău* („Cronica", 27. IX. 1969, p. 11) ⟨despre curtea și bis. domnească⟩; Stoicescu N., *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol. Cetăți, curți domnești și boierești* (BMI, 1972, nr. 1, p. 64) ⟨descrierea ruinelor la 1871⟩.

— SPITALUL VECHI (1858).

Unu actu de fundație și ceva mărețu (FMIL, XX, 1857, nr. 7, p. 27—28); reprodus din G.M., XXIX, 1857, nr. 48, p. 190—191) ⟨despre donația făcută de Pulcheria Ghica pentru înființarea unui spital la Hîrlău și pentru ajutarea celui din Iași⟩; Pruteanu Paul, *Contribuție la istoricul spitalelor din Moldova*, Buc., 1957, p. 292—301.

— ȘCOALA VECHE[36].

— BISERICA CATOLICĂ (sec. XV—XVI).

Hurmuzaki, VIII, p. 307 ⟨la 1606 era dărăpănată⟩; D.I., II, 1930, p. 346 ⟨la 1643 era ruinată⟩; Filitti C. I., *Din arhivele Vaticanului*, I, p. 103 ⟨bis. devastată, 1654⟩; Kovács Ferencz, Károly-Fehérvári hittanár, *Úti-naplója, 1868*, p. 67.

— M BISERICA DOMNEASCĂ (Sf. Gheorghe, construită de Ștefan cel Mare ca bis. a curții domnești, 1492; zugrăvită de Petru Rareș, 1530, fiind prima biserică moldoveană pictată și în exterior; restaurată de C.M.I.; se păstrează pictura, deosebit de valoroasă). Vezi și curtea domnească.

Ureche, *Letopisețul*, p. 108 ⟨zidită de Ștefan cel Mare⟩; Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 287—291 ⟨inscripție, despre curtea domnească, descriere biserică⟩;

Istrati C. I., *Biserica și podul din Borzești* („Analele Acad. Rom.", s. II, t. XXVI, 1904, p. 17, n. 1) ⟨publică cîteva grafite⟩; Constantinescu-Iași P., *Grafitele de la Hîrlău* („Arhiva"—Iași, 1925, nr. 3—4, p. 282—283) ⟨semnalează prezența acestora și reproduce cîteva⟩; Minea I., *În legătură cu grafitele de la bis. Sf. Gheorghe din Hîrlău* (BCMI, XIX, 1926, p. 78—86) ⟨despre curtea domnească din Hîrlău; reproduce și comentează grafitele⟩;

Iorga N., *Inscripții*, f. I, p. 4—8; Ghibănescu G., *Ispisoace*, IV/2, p. 255 ⟨doc. 1796⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 651; *Inscripții București*, p. 506 ⟨piatră de mormînt, 1530⟩; Iațimirski A., *Slavianskia i russkia rukopisi v rumînskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 873—874; Turdeanu, *Manuscrisele slave*, p. 199—203 ⟨Tetraevanghel 1504 pentru bis. din curțile de la H.⟩; Zotta G., *Bisericile din Hîrlău și Cotnari. După un raport din 1800* (BCMI, 1933, p. 92); Brătulescu V., *Însemnări din cărți vechi* (G.B., 1959, nr. 5—6, p. 423—424) ⟨1854⟩;

Kogălniceanu, *Cronici*, II, p. 52 ⟨despre intenția, nerealizată, a lui Antioh Cantemir de a o preface în m-re⟩;

Burada T. T., *Bis. Sf. Gheorghe din orașul Hîrlău, zidită de Ștefan cel Mare* (RIAF, vol. VI, 1885, p. 134—143) ⟨pisania, descriere; și despre curtea domnească, doc. 1806 amintind „*jariștea*" caselor domnești⟩; LAR,

1897—1898, p. 657 ⟨foto veche⟩; Lapedatu Al., *Cercetări istorice cu privire la meşterii bisericilor moldovene din sec. XV* (BCMI, V, 1912, p. 29) ⟨despre Gheorghe zugravul⟩; Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 164; Mironescu Vl., *M-rile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 110—111, 122—123); Tafrali O., *Les monuments roumains*, p. 12; Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 33—34;

Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 47—57); Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, indice Sf. Gheorghe); Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 101—102; Ştefănescu I. D., *L'art byzantin*, p. 83—95; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 110—113, 122, 198—200, pl. IV; Ştefănescu I. D., *L'evolution*, II; Constantinescu-Iaşi P., *Decoraţia bisericilor moldoveneşti* („Luminătorul", 1929, nr. 6, p. 48—49); Ionescu Gr., *Istoria*, p. 256—257, 259—264, 265—274; Lehner I., *Der Wölbungsbau in der Moldau;*

Tărăboanţă V., preot, *Bis. Sf. Gheorghe-Hîrlău* (M.M., XXXI, 1955, nr. 7—8, p. 391—405) ⟨despre oraş şi curţile domneşti, inscripţie, descrierea bisericii după G. Balş; grafitele după I. Minea⟩; Bilciurescu Virgil, arh., *Bis. Sf. Gheorghe din Hîrlău* („Arhitectura R.P.R.", 1957, nr. 2, p. 18—22) ⟨descrierea bisericii⟩; *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 97—104, 420—421 ⟨descriere sumară, planuri, foto⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Balica Gh., *Informaţii arheologice în materialele documentare de la Arh. Statului de la Iaşi* (R.A., 1963, nr. 2, p. 147—148) ⟨despre doc. găsite la bis. Sf. Gheorghe⟩;

Stoicescu N., *Monumentele Ţării Româneşti şi Moldovei acum un secol* (M.O., 1969, nr. 11—12, p. 921—922) ⟨descriere bis., 1871⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 296—297, 320—323, 362—363 ⟨descriere arhitectură şi pictură, plan, foto⟩;

Bianu I., *Documente găsite la bis. lui Ştefan cel Mare de la Hîrlău* (AARPAD, XXIII, p. 28—29);

Grigoraş Em., *Ceva nou despre arta veche românească* („Cuvîntul", IX, 1933, nr. 2900, p. 1) ⟨Despre pictura bis. Sf. Gheorghe—Hîrlău⟩; Crăciunaş Irineu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., 1970, nr. 3—6, p. 148—150) ⟨şi despre pictura bis. domneşti din Hîrlău, dispărută⟩;

Garidis Miltos, *Contacts éventuels entre la peinture de la Grèce du Nord et de la Moldavie, à la fin du XV-e siècle*, în *XIV-e Congrès international des ètudes byzantines, Bucarest, 6—12 Septembre 1971. Resumés—Communications*, p. 141—143 ⟨Despre pictura bis. din Hîrlău⟩.

— SCHITUL DEALUL LUI VODĂ (Duminica Tuturor Sfinţilor, clădit de părintele Sofronie, ante 1726, şi închinat ca metoh m-rii Neamţ).

Notiţe pe cărţi bisericeşti (I.N., 1922, p. 330) ⟨însemnări, 1756—1757⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 267 ⟨însemnare, 1726⟩.

— M BISERICA SF. DIMITRIE (construită de Petru Rareş după modelul bis. Sf. Gheorghe, c. 1535 — lipsă pisania veche; restaurată şi

împodobită „*ca dintru-întîi*" de Iordache Cantacuzino-Deleanu mare spătar cu ajutorul locuitorilor, 1779).

Ureche, *Letopisețul*, p. 166 ⟨bis. făcută de P. Rareș⟩; Iorga N., *Inscripții*, I, p. 8; Ghibănescu G., *Ispisoace*, IV/2, p. 255 ⟨doc. 1796⟩; A.I.P., 1854, p. 70—71 ⟨bis. la 1854, acqua-forte⟩; Balș G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, 1928, p. 68—72) ⟨descrierea arhitecturii⟩; vezi și indice, Sf. Dimitrie; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 112; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 267, 317—318.

— BISERICA SF. NICOLAE-MUNTENI (ante 1848).

Drăghiceanu V., *Inscripții* (BCMI, VI, 1913, p. 195) ⟨piatră de mormînt, 1848⟩; Anuar 1930, p. 111 ⟨bis. din 1797⟩.

— PARACLISUL CASELOR GHICA (mijlocul sec. XIX).

SCIA, 1967, nr. 1, p. 101—102 ⟨contract 1855 pentru zugrăvirea catapetesmei⟩; vezi și Diaconescu Emil, *Zugravi de biserici necunoscuți* (M.M., 1970, nr. 9—10, p. 546) ⟨același doc.⟩.

HÎRLEȘTI (Hîrlicești), com. Filipești, jud. Bacău (bis. de zid sec. XIX). Vezi și Orbic.

Documente, XVI, vol. III, p. 266—267 ⟨la 1584, satul dat de Petru Șchiopul soției lui Golăe logofăt⟩; vezi și DRH, XIX, indice; *Dicț. Rom.*, III, p. 713.

HÎRNA, vezi Gura Sadovei.

HÎRSEȘTI — Tecuci[37].

SCHITUL HÎRȘOVA (Hîrșovița, schitul lui Gălușcă, Adormirea, sec. XVII, ante 1669; reconstruit de Ștefan Gălușcă, c. 1772[38]; la 1809 schitul Hîrșova, Sf. Nicolae, metoh al m-rii Florești; par a fi două: unul al lui Gălușcă și altul al lui Ștefan Caracaș șetrarul), satul Hîrșova, com. Delești, jud. Vaslui.

Uricarul, XXIV, p. 388—389 ⟨Evanghelie, 1669 dată schitului Hîrșovița⟩; *Catalogul manuscriselor românești*, IV, Buc., 1967, p. 396 ⟨însemnare 1778, schitul Hîrșova al lui Caracaș⟩; Sion Gh., *Suveniri contemporane*, Buc., 1915, p. 306 ⟨știri despre moșia Hîrșova, începutul sec. XIX⟩; D.R., 1932, p. 13 ⟨însemnare, sec. XVIII, m-rea Hîrșova, Sf. Gheorghe⟩; A.B., 1931, p. 86 ⟨catagr. 1809⟩; Antonovici I., *M-rea Florești*, p. 76 ⟨doc. 1814⟩ și 83—85 ⟨perilipsis⟩; *Memoriu dat d-lui ministru de culte, de d-l G. Sion în anul 1833 februariu 25 asupra schitului Hîrșova* („Buciumul", 8 iunie 1863); *Dicț. Rom.*, III, p. 717—718 ⟨despre fosta m-re⟩; AEH, 1934, p. 78, 1935, p. 103—104, 1936, p. 115, 1938, p. 181—182 ⟨bis. de lemn Adormirea, 1772, Hîrșova — Vaslui⟩.

HÎRTOAPELE — Bacău (bis. Sf. Dumitru, începutul sec. XIX).[39]

HÎRTOP (Cotelnici) — Orhei (bis. Sf. Arhangheli, fost schit, sec. XVIII, desființat 1814, bis. reclădită de zid de logofătul Vasile Brîncă; bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită).

ACMIB, I, 1924, p. 66: Sava, *Doc. Orhei*, indice ⟨doc. despre sat⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 389 ⟨sat al fam. Donici, 1719⟩; RSIAB, 1919, p. 14—15; 1931, p. 525 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1936, p. 51; 1937, p. 17 ⟨doc.

fost schit〉; Tomescu C. N., *Desfiinţarea schitului Hîrtop. Hirova, schit de maici* (A.B., 1935, p. 120—124) 〈doc.〉; Anuar 1922, p. 144.

HÎRTOP, com. Bîrgăuani, jud. Neamţ[40]. Vezi şi Hîrtoapele — Bacău şi Vîrtopul.

Dicţ. Rom., III, p. 719; *Uricarul*, XXV, p. 129—131 〈doc.〉 şi 178—183 〈doc. 1776, sat al m-rii Precista-Roman〉; vezi şi p. urm.

HÎRTOP (Hîrtoapele, fost Negoeşti), com. Preuteşti, jud. Suceava[41] (bis. Sf. Voievozi, 1844, construită de iconomul Eftimie Stamate şi comisul Alecu Stamate).

Costăchescu V., *Istoria oraşului Fălticeni*, p. 93; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 478 〈despre sat〉; *Dicţ. Rom.*, III, p. 719 şi 720 〈despre sat şi pisania, 1844〉; *Uricarul*, VI, p. 256 şi XVII, p. 161—165 〈doc.〉.

HLAMNIC, vezi Vlamnic.

SCHITUL HLĂPEŞTI, com. Dragomireşti, jud. Neamţ (sec. XVIII, ante 1738).[42] În evidenţele D.M.I. este trecută o bis. M de lemn Sf. Voievozi, c. 1740, construită de locuitori, reparată 1897 şi 1922; are un pomelnic din 1757).

Dicţ. Rom., III, p. 720 〈despre sat〉; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 115 şi II, p. 292 〈despre sat〉; B.C.I., VIII, p. 89 〈la 1767, satul lui Ilie Roset〉.

HLIBOCA (Hloboca) — Suceava (bis. din 1908).

Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, passim; Werenka D., *Topographie*, p. 33; Anuar Bucovina 1923, p. 43; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice 〈doc. despre sat, fost al fam. Ursache, Petriceicu, Catargiu〉.

M-REA HLINCEA, vezi Iaşi.

HLINIŢA — Cernăuţi (bis. din 1786, clădită de Toader Flondor).

Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 436 〈parte de sat a fam. Turculeţ, 1737〉; Werenka D., *Topographie*, p. 34; Anuar Bucovina 1923, p. 43; Bălan T., *Doc. bucovinene*, V, p. 74 şi urm. 〈sat al fam. Flondor〉; vezi şi indice.

HLINOAIA — Hotin (bis. Sf. Dumitru, sec. XVIII, reclădită).

RSIAB, 1922, p. 95—96 〈numire preot, 1772〉; DRH, XIX, indice 〈Hliniştea — Hotin〉; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 180 〈sat al fam. Cantacuzino〉.

HLIPICENI (Slobozia Todireni), jud. Botoşani (bis. sec. XIX).

Documente, XVI, vol. I, p. 492 〈la 1546, satul H. pe Jijia vîndut lui Petre Cîrc pîrcălab〉; vezi şi p. 554 〈doc. 1548〉; vol. II, p. 45 〈doc. 1554〉; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/2, p. 26—29 〈al lui C. Buhuş, 1642〉; *Dicţ. Rom.*, III, p. 721.

HOCENI (fost Răzlogi), jud. Vaslui (bis. de bîrne Sf. Gheorghe, reclădită 1820, a familiei Beldiman).

Dicţ. Rom., III, p. 721—722 〈despre sat〉; AEH, 1934, p. 48, 1936, p. 65 şi 1938, p. 84; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. LIV—LVII 〈despre sat〉

și 172—182 ⟨doc. H. — Șiscani⟩; RSIAB, 1933, p. 284; *Documente*, XVI, vol. I, p. 493—494 ⟨doc. 1546 despre împărțirea satului Hotceni pe Larga⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨satul Cotul Tacului = Hoceni⟩.

HOCIUNGI, com. Moldoveni, jud. Neamț (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1780, în ruină la 1936).

Dicț. Rom., III, p. 722; AER, 1936, p. 87—88; *Documente*, XVI, vol. II, p. 143 ⟨la 1560 satul era al rudelor Petriman slugerul⟩.

HODCĂUȚI, vezi Hotcăuți.

HODORA (Hodura, fost Ezereni sau Giulești)[43], com. Cotnari, jud. Iași (casele fam. Balș, ante 1814; bis. de lemn clădită de N. Roset-Roznovanu, 1837, dărîmată 1904—1905). Vezi și Ezereni sau Hodoreni.

M.M., XXXIV, 1958, nr. 11—12, p. 915—916; *Dicț. Rom.*, III, p. 723; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 521—522 ⟨despre sat⟩; Anuar, 1930, p. 80 ⟨bis. Coborîrea Sf. Duh, 1864⟩; B.C.I., IV, p. 32 ⟨doc. 1660, 1/2 siliștea Hodoreni a lui Ursache vistier⟩; *Așezări din Moldova*, p. 196—197; Ungureanu Gh., Gh. Anghel, Const. Botez, *Cronica Cotnarilor*, Buc., 1971, p. 245 ⟨despre satul Hodora, fost Ezereni și Giulești⟩; vezi și indice; *Cîteva nume moldovenești* (R.I., XI, 1925, p. 314—315) ⟨„Izvod de numili oamenilor ci să află pă moșia Hodora"⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, VI/2, p. 235 ⟨la 1814 Ezăreni și Giulești cunoscute sub numele Hodora⟩.

HODORĂUȚI — Hotin (bis. de lemn 1807).

Anuar 1922, p. 125.

HOGINEȘTI — Orhei (bis. Sf. Voievozi, construită de fam. Carpuz, sec. XVIII).

Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 36—38; RSIAB, 1930, p. 242—243 ⟨cat. 1820⟩ și 545—546 ⟨Hoginești⟩; A.B., 1935, p. 164—168, 210 și urm. ⟨doc. Hovinești și Hoginești⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 229 ⟨sat al fam. Donici⟩.

HOISEȘTI, com. Dumești, jud. Iași (bis. și casa familiei Roset, ante 1837[44]; apoi bis. din 1864, clădită de marele logofăt N. Cantacuzino).

Dicț. Rom., III, p. 724 ⟨despre vechimea satului, bis. din 1864⟩; Diamandi Slavca, *O gospodărie moșierească din Moldova în prima jumătate a secolului al XIX-lea* („Studii", 1956, nr. 2—3, p. 77—90) ⟨analizează condica de socoteli pe anii 1825—1836 a moșiei Hoisești a vornicului Dracachi Roset; și despre curtea boierească și biserica existente pe moșie⟩; *Documente*, XV, vol. II, p. 196 ⟨doc. 1493, satul H. pe Bahlui, unde a fost jude Dobromir, era al lui Mănăilă⟩; XVII, vol. IV, p. 450—451 ⟨la 1620, părți de sat ale familiei Roșca⟩; *Uricarul*, VI, p. 333 ⟨doc. 1825, sat al lui Dracachi Roset vornicul⟩; Anuar 1930, p. 80 ⟨bis. Coborîrea Sf. Duh, 1864⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XXI, p. 181 ⟨H. — Neamț al fam. Cantacuzino⟩.

HOISEȘTI (Căpotești) — Vaslui[45].

HOLBOCA, jud. Iași (casele familiei Balș și bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită de Nicolae Balș vornicul la 1800—1805[46]; și han existent la începutul sec. XIX). Vezi și Tomești și Hulboca.

R.I., 1925, p. 229 ⟨însemnare, 1778⟩; I.N., 1930, p. 230 ⟨însemnări, sec. XVIII⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 749—750 ⟨despre vechimea satului, fost Tomești⟩; Georgian Pamfil, *O carte de judecată și un act de danie ale biv vel vornicul Nicolae* Balș (R.I., XVII, 1931, p. 303—312) ⟨Din 1802 și 1805; casele înalte de piatră și biserica nouă de piatră din Holboca, moara de la Chiperești și hanul „*de acolo*", casele din Iași etc. lăsate lui Grigoraș Balș mare spătar⟩; B.F.O., 1846, p. 62, 278 ⟨arenda moșiei Moara Dancului⟩; Anuar 1930, p. 72 ⟨bis. din 1804⟩; *Act de hotărnicie a moșiei Holboca și a iazului Chirița, situată în plasa Braniștea, comuna Holboca, județul Iași*, Iași, 1887; ⟨Dobias Iuliu⟩; *Actul de hotărnicie al moșiei Moara Dancului situată în plasa Braniștea, comuna Holboca, județul Iași, devenită proprietatea comunei Iași*, Iași, 1887; *Așezări din Moldova*, p. 197—199 ⟨descoperirile arheologice⟩.

HOLDA, com. Broșteni, jud. Suceava (bis. de lemn Adormirea, construită la 1815—1829 de preotul Ioniță din Broșteni și I. Manea dascălul, reparată la 1892; fostă M, declasată; date D.M.I.).

Lupescu M. și Kirileanu G. T., *Scurtă descriere a bisericilor din comuna Broșteni și a schitului Rarău*, în vol. lui Gheorgheasa P., *Monografia școalelor și a bisericilor de pe moșia regală Broșteni, jud. Suceava*, Buc., 1906, p. 90, 92, 95—98 și 100 ⟨descriere și un izvod interesant de cheltuielile făcute la construirea bis. 1839⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 724—725 ⟨bis. de lemn⟩; Cosma Ludovic, *Cărțile și revistele bisericii „Sf. Împărați" din Galați* . . ., Galați, 1938. p. 6 ⟨însemnare, 1844, bis. Adormirea — Holdan⟩.

HOLMUL, vezi Drăgușeni.

HOLOHORENI — Hotin.

Boga, *Doc. bas.*, indice ⟨multe doc.⟩; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 84—86 ⟨la 1573, satul familiei lui Băloș ceașnic⟩; vezi și p. urm. ⟨multe doc. despre sat⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 86 ⟨la 1577, parte de sat a lui Gavril logofăt⟩; vezi și p. 89 și passim.

HOLT — Bacău (bis. din 1863, clădită de Costache Sturza, crăpată la 1890).

B.O.R., XIV, 1890, p. 111—112 ⟨inscripție⟩; AER, 1936, p. 160; *Dicț Rom.*, III, p. 726.

HOMICENI, com. Bîrgăuani, jud. Neamț (bis. sec. XIX).[47]

Dicț. Rom., III, p. 726.

HOMIȚA, com. Cristești, jud. Iași[48] (bis. de lemn Sf. Apostoli, adusă la 1852—1853 din Lețcani).

Dicț. Rom., III, p. 726—727.

HOMOCEA, jud. Vrancea (bis. Sf. Gheorghe, ante 1809, refăcută 1834 de Alexandru Balș și la 1903—1916).

A.B., 1931, p. 193 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 295; *Dicț. Rom.*, III, p. 727 ⟨H. fost Poienari⟩; „Dacoromania“, I, 1920—1921, p. 219 ⟨Homocea de la maghiarul homok=nisipiște).

SCHITUL HORĂDEȘTI, vezi Horodiștea.

M SCHITUL HORAIȚA (Botezul Domnului, fost Coborîrea Sf. Duh, de lemn, sec. XVIII, bis. refăcută de arhimandritul Iermoghen Buhuș, c. 1830)[49], com. Crăcăoani, jud. Neamț.

A., *Însemnări din trecut* („Ortodoxul“, 1913, nr. 6, p. 179—182) ⟨din 1763, bis. Buna Vestire⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 219—230; I.N., 1933, p. 267—268 ⟨doc. 1828, schitul Horaița, cu hramul Coborîrea Sf. Duh și Sf. Nicolae, de pe moșia Buhalnița⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 729; ALPR, 1935—1936, p. 139 ⟨mențiune, 1830⟩; Iorga N., *La m-rea Horaița (Neamț)* (F.D., 1907, p. 328—330); Mătasă C., *Călăuza jud. Neamț*, p. 122—123; Walker Mrs., *Untrodden Paths in Roumania*, Londra, 1888, p. 113—116; Anuar 1930, p. 54; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 429 ⟨despre origine⟩;

Mîță Dan și Ioan Vatamanu, *Un monument istoric mai puțin cunoscut: Horaița* (M.A., III, 1971, p. 505—508).

HORBINEȘTI (Niagăuți) — Hotin.

HORAIȚA, vezi Gura Horaiței.

Moldavia v epohu feudalizma, I, p. 97—98 ⟨la 1577, parte de sat a lui Gavril pisarul⟩; vezi și p. urm.; *Documente*, XVI, vol. III, p. 66 ⟨H.= Niagăuți⟩; IV, p. 289 ⟨la 1600, satul lui Simion Movilă⟩; A.B., 1933, p. 223 ⟨Horginești⟩.

HORBOVA, vezi Sinihău.

SCHITUL HORECEA — Cernăuți (1700 sau c. 1730, bis. de lemn făcută de episcopul Anton; bis. reclădită la 1767 de Artemon egumenul; desființat de austrieci la 1783, cînd în clădiri s-a înființat o școală). Vezi și Cernăuți.

Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 31—34; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 94 ⟨doc.⟩; XXII, p. 10 ⟨venituri, 1775⟩; Pumnul A., *Moșiile mănăstirești*, p. 121—126 ⟨averea m-rii⟩; vezi și Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela“, 1889. p. 8—9 și 205—206); Werenka D., *Topographie*, p. 35; Anuar Bucovina, 1923, p. 10; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨doc. despre averea și scutirile schitului⟩; Hostiuc, *Schiturile Bucovinei*, p. 49—76, 145—171 ⟨istoric, doc.⟩; H.L., *Kloster Horecza* (C.A.Z., 19-X-1930); Morariu Alex. Gh., *Ctitoria de la Horecea* (F.F., VII, 1933, p. 182—185).

HORGA (Horgești), com. Epureni, jud. Vaslui (bis. Sf. Gheorghe, 1760 sau 1821, rezidită 1862).

AEH, 1934, p. 63, 1935, p. 83, 1936, p. 89, 1938, p. 135; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. CXLVI ⟨despre satul Horga — Horgești al fam. Costachi⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 736; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 150 și urm. ⟨doc. ref. la sat⟩.

HORGEŞTI (Horjeşti), jud. Bacău[50] (bis. de lemn veche [51] şi două bis. noi).

Dicţ. Rom.. III, p. 736 ‹bis. din 1830›; B.O.R., XIV, 1890, p. 254; AER, 1936, p. 161 ‹bis. catolică din 1878›; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 99—100 (despre sat); Idem, *Doc. Bogdan*, p. 213; Idem, *Doc. Ştefăniţă*, p. 113; Căpitanu Viorel, *Tezaurul de monede bizantine descoperit la Horgeşti (jud. Bacău)* („Carpica", IV. 1971, p. 253—269) ‹Sec. VI—VII; se descriu monedele›.

HORJEŞTI — Lăpuşna.

Documente, XVI, vol. I, p. 143 ‹la 1519, satul lui Chicoş›; IV, p. 211—212 ‹la 1598, satul lui Cehan vătaf›; DRH, XIX, p. 462—464 ‹la 1628, satul lui Petre Cehan; satul se numea aşa de la Stan Horja›; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 109—113 ‹la 1781 moşie a fam. Frăţită — Bîrsănescu›.

M-REA HORJEŞTI (sec. XVI, a lui Condrea Bucium mare vornic)[52]. Vezi şi Gorgeşti.

Documente, XVI, vol. III, p. 179 ‹m-rea de pe Răcătău, din hotarul Horjeştilor, a lui Condrea Bucium mare vornic, 1581›; *Doc. rel. agrare*, II, p. 155 ‹sat al fam. Bucium›[53].

HORILCANI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).

Gonţa Al., *Începutul industriei alcoolului în Moldova feudală* (AIIAI, VIII, 1971, p. 146—147) ‹despre numele satului Horilcani, de la horilcă›; RSIAB, 1931, p. 534 ‹cat. 1820›; *Documente*, XVII, vol. II, p. 128—129 ‹la 1607, satul lui D. Chiriţă›; vol. IV, p. 505 ‹la 1620, satul m-rii Sf. Sava — Iaşi, lăsat de soţia lui D. Chiriţă postelnic›; vezi şi p. 468—469.

HORLĂCENI, com. Şendriceni, jud. Botoşani (M bis. de lemn Sf. Împăraţi, 1788, reînnoită de C. Stroici şi T. Calimachi cu ajutorul sătenilor.)

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 26; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 174—177; *Dicţ. Rom.*, III, p. 736; Panait — Cristache I. şi T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova*, (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 492) ‹descriere bis. din 1788›.

HORLEŞTI, jud. Iaşi[54] (bis. catolică din 1871).

Aşezări din Moldova, p. 199—200 ‹descoperirile arheologice›; *Dicţ. Rom.*, III, p. 737.

HORODIŞTEA[55], com. Păltiniş, jud. Botoşani (bis. de lemn Sf. Nicolae, construită de C. Ciolac, 1770, apoi bis. Naşterea Maicii Domnului, construită 1861—1863 de Gheorghe şi Ana Baltă; păstrează icoane de la vechea biserică).

Documente, XVII, vol. I, p. 257—258 ‹la 1605, satul dăruit de Stroici logofăt m-rii Dragomirna›; vezi şi DRH, XIX, îndice; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 270 ‹doc. 1721, 1/2 sat a Aniţei Jora›; *Doc, rel, agrare*, II, p. 158 ‹Horodeşti al lui Gh. Hermeziu›; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 537 şi urm. ‹doc., sat al fam. Hermeziu›; „Gazeta mazililor şi răzeşilor", 1912, p. 10—11; *Uricarul*, VI, p. 329 ‹doc. 1825›; RIAF, XVI, 1922, p. 53—54 ‹la 1813,

Ioniță Bașotă dă schimb 1/2 de sat lui Iordache Ruset vistier⟩; *Așezări din Moldova*, p. 274 ⟨descoperirile arheologice⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 95—95; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 364; *Dicț. Rom.*, III, p. 737; Anuar 1930, p. 80 ⟨bis. din 1913⟩; Ștefănescu Margareta, *Cuvintele Grădiște și Horodiște în toponimia românească* („Arhiva", 1921, nr. 1, p. 76—80).

HORODIȘTE (Țipova) — Orhei (un fost schit, Gura Horodiștei, sec. XVII, săpat în stîncă, închis 1821; bis. de lemn Sf. Nicolae sec. XVIII).

Mateevici L., *Pentru istoria m-rii Horodiștea* (RSIAB, V, 1910, p. 98—100); RSIAB, 1919, p. 15; 1925, p. 136 ⟨inscripție, 1666⟩; Sava, *Doc. Orhei*, indice ⟨sat al fam. Donici⟩; B.O.R., 1934, p. 195—196 ⟨însemnare, 1799⟩; RSIAB, 1929, p. 363—364 ⟨cat.⟩ și 1930, p. 234—235 ⟨cat. 1820, două bis. și un schit săpat în piatră⟩; A.B., 1932, p. 291 ⟨1811⟩; Anuar 1922, p. 7; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 80—85 ⟨moșie a fam. Pruncu⟩; Anuar 1922, p. 184 ⟨bis. la H. — Soroca⟩.

SCHITUL HORODIȘTEA, com. Cotnari, jud. Iași[56] (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1712—1713, desființat la 1912; fost metoh al m-rii Coșula)[57]. Vezi și Cotnari.

Gorovei Artur, *Un peciu din 1801* (M.C., III, 1915, p. 122—123) ⟨de la fosta bis. de lemn⟩; Idem. *Inscripții* (*ibidem*, IV, 1916, p. 299); *Dicț. Rom.*, III, p. 737 ⟨însemnare, leat 7210⟩; M.M., XXXIV, 1958, nr. 11—12. p. 916; *Așezări din Moldova*, p. 200 ⟨descoperirile arheologice⟩; Ungureanu Gh., Gh. Anghel și C. Botez, *Cronica Cotnarilor*, Buc., 1971, p. 245.

HORODNIC, jud. Suceava (bis. de lemn Înălțarea Sf. Cruci — Călugărița din H. de Jos, 1717, catapeteasma zugrăvită la 1782 de Vasile Gradu zugrav; bis. de lemn Sf. Dumitru — H. de Sus, 1790,[58] pridvorul adăugat la 1853 de D. Losnovici preot; ambele M; date D.M.I.). Vezi și următorul.

Documente, XVI, vol. IV, p. 174—175 ⟨la 1597, satele H. de Sus și de Jos cumpărate de Eremia Movilă și dăruite m-rii Sucevița⟩; vezi și Dan D., *M-rea Sucevița*, p. 137—138, 152—154, 161—169 ⟨și hotărnicii, 1778, 1782⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 35—36; Anuar Bucovina, 1923, p. 35, 1924, p. 35, 1926, p. 67, 1927, p. 78, 1928, p. 95 ⟨bis. din 1898 și 1910, H. de Sus și de Jos⟩; Gherman Atanasie, *Sfințirea bisericii din Horodnicul de Sus* („Patria", III, 1899, nr. 342); Kaindl R. Fr., *Das ehemalige Klosterkirchen Calugaritza bei Unterhorodnik* („Jahrbuch der K.K. Zentral-Kommission für Kunst und historische Denkmale", I, 1904, p. 233—240); Romstorfer K. A., *Das Klosterkirchen Calugaritza bei Unterhorodnik* (*ibidem*, II, 1905, p. 48—51); Zugrav I., *Călugărița* („Candela", 1938, p. 337—340); Panait — Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 495 și urm.); vezi și B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59; Dan D., *Cronica ep. Rădăuți*, p. 235—239 ⟨doc. 1761⟩.

M-REA HORODNIC — Suceava (Înălțarea Domnului, începutul sec. XV).[59] Vezi și precedentul.

Wickenhauser F. A., *Geschichte der Kloster Homor, Sch. Onufrei, Horodnik und Petroutz*, Cernăuţi, 1881, p. 66—73, 201—217, 243—246 ⟨doc. 1439—1786, istoric⟩; Dobrescu, *Istoria bisericii în sec.* XV, p. 138—140; Grigoraş — Caproşu, *Biserici din Moldova*, p. 60 ⟨despre vechimea m-rii⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice), Gonţa Alexandru, *Domeniile feudale şi privilegiile mănăstirilor moldoveneşti în timpul domniei lui Ştefan cel Mare* (B.O.R., LXXV, 1957, nr, 5, p. 444—445) ⟨Prezintă privilegiile acordate m-rii Horodnic⟩.

HORODNICENI (Horod), jud. Suceava[60] (M bis. Coborîrea Sf. Duh a lui Mateiaş vistierul, 1539, reparată sec. XVIII şi XIX; şi casele fam. Cantacuzino, sec. XVIII)[61]. Despre ctitorul bisericii a se vedea şi m-rea Coşula.

Uricarul, VIII, p. 16—17 ⟨inscripţii⟩; Beldiceanu N., *Inscripţiunea bis. de la Horodniceni* („Arhiva", — Iaşi, II, 1890—1891, p. 513—529) ⟨despre ctitor, descriere, obiecte, însemnări de pe cărţi, pomelnicul⟩; Iorga, N., *Inscripţii*, f. I, p. 64; Bianu I., *Catalogul manuscriselor româneşti*, I, p. 183—184 ⟨însemnare, 1732, case boiereşti⟩; vezi şi BCMI, XIX, 1926, p. 143; Al. R., 1842 mai 7 ⟨casele fam. Cantacuzino⟩; Anuar 1909, p. 360 şi Anuar 1930, p. 150 ⟨trecută la numele Brădăţelu⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 738—742 ⟨inscripţii, despre vistierul Mateiaş, după N. Beldiceanu⟩;

Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, 1928, p. 62—65) ⟨descrierea arhitecturii⟩; şi indice; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 113; Bobulescu C., *Noi contribuţiuni la biografia mitropolitului Veniamin Costachi*, Buc., 1939, p. 15 ⟨inscripţie, 1834, Horodniceni — Suceava⟩; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 316;

Documente, XV, vol. II, p. 245—246 ⟨la 1495, 1/2 din satul H. a fiilor lui Oană Pîntece şi a altora⟩; XVI, vol. I, p. 317 ⟨la 1529, satul era al Mariei, soţia lui Dolh portar de Suceava⟩; XVII, vol. IV, p. 445 ⟨la 1620, satul lui Coste Băcioc, vornic⟩; *Uricarul*, XVI, p. 209 ⟨parte de sat a lui Toderaşco Cantacuzino, 1658⟩; Stoicescu, *Dicţionar*, p. 314—315 ⟨despre ctitor⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 181, 187, 197 passim ⟨satul, cu case, al fam. Cantacuzino⟩; vezi şi p. 205, 225;

Iorga, N., *Cea dintîi vizită domnească la monumente istorice şi opera lui Grigore Matei vodă Ghica* (BCMI, XIX, 1926, p. 143) ⟨Şi despre casele din Horodniceni, 1733⟩.

HOTĂRNICENI — Lăpuşna.

Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 63—64 ⟨la 1775, moşie a fam. Ghica; vezi şi indice⟩ şi Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 139—141; Năstase G. I., *„Hotarul lui Halil paşa" şi „cele 2 ceasuri". (Schiţarea unei probleme de geografie politică şi istorică moldovenească)*, Buc., 1932, 43 p.+1 h. ⟨despre locul mare de 32 ceasuri în lung şi 2 în lat redat Moldovei la 1775; se reproduce şi o hotărnicie⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, VI/2, p. 166—240 ⟨doc. 1775—1828⟩.

HOTCĂUŢI — Dorohoi.

Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 373 ⟨despre sat⟩.

HOTCEŞTI — Roman. Vezi şi Houceşti.

Documente, XVII, vol. II, p. 167—168 ⟨la 1608, 1/2 de selişte dată lui Dumitru Buhuş⟩; vezi şi p. 229—231 ⟨doc. 1609⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 157 ⟨la 1581, satul Hoceşti al urmaşilor lui Coste şi Jurj Stravici⟩; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 117, 135 ⟨la 1632 selişte a lui D. Buhuş⟩.

HOTCEŞTI (Căpoteşti) — Vaslui[62]. Vezi şi Căpoteşti.

HOTIN — R.S.S. Moldovenească.

Monumenta Hungariae Vaticana, s. I, vol. II, 1885, p. 456 ⟨prima menţiune a Hotinului, 1310⟩;

Panaitescu P.P., *Călători poloni*, indice ⟨diverse descrieri ale oraşului şi cetăţii, sec. XVI—XVIII⟩; vezi îndeosebi p. 22 ⟨la 1636 *„distrus din temelii"* de războaie⟩, p. 45 ⟨la 1640, orăşel sărăcăcios cu case mici⟩; Ghibănescu, *Surete*, XI, indice ⟨doc. despre oraş⟩; *Călători străini*, V, p. 113, 166, passim;

Sobieski Iacob, *Comentariorum Chotiniensis belli libri tres*, Danzig, 1646 ⟨despre expediţia din 1621⟩; Tretiak Josef, *Historia wojny Chocimskiej* ⟨Istoria războiului de la Hotin⟩, ed. II-a, Cracovia, 1921; *Pamietniki o wyprawie Chocimskiej r. 1621* ⟨Memorii asupra expediţiei de la Hotin din anul 1621⟩, ed. de Z. Pauli, Cracovia, 1853; Nicolau Th., *Un voievod român din veacul al XVII-lea mediator al păcii între leşi şi turci* („Rom. mil.", aug. 1914, p. 654—705) ⟨despre rolul lui Radu Mihnea în încheierea păcii de la Hotin⟩; Schütz E., *An Armeno-Kipchak chronicle on the Polish — Turkish Wars in 1620—1621*, Budapesta, 1968, 215 p.;

Holban T., *Două acte despre lupta de la Hotin din 1672* (R.I., 1938, p. 144—151); Idem, *Regele Mihail Wisniowiceki şi românii* (C.I., XIII—XVI, 1937—1940, nr. 1—2, p. 309—332) ⟨despre trecerea românilor de partea polonilor în lupta de la Hotin⟩; Iorga N., *Ştiri nouă despre luptele turco-polone şi turco-germane din anii 1671 şi următorii*, în *Studii şi doc.*, XI, p. 129 şi urm.; şi IX, p. 148 şi urm.; Severeanu Gh., *Medalia lui Ioan Sobieski, bătută cu ocaziunea luptei de la Hotin (1673 nov.)* („Bul. Soc. num. rom.", I, 1904, p. 23—24); Hurmuzaki, IX/1, p. 273 şi urm. etc.;

Lungu Vasile, *Despre olatul Hotinului, 1715—1806*, (C.I., V—VII, 1929—1931, p. 253 şi urm.) ⟨face istoricul oraşului — ocupat de turci la 1712 — şi ţinutului — prefăcut în raia la 1715; administraţie, organizare fiscală, episcopia, listă de satele din ţinut în sec. XV—XVIII etc.); Popescu Mihai, *Veniturile raialei Hotinului în timpul stăpînirii turceşti* (R.A., II, 1927—1929, nr. 4—5, p. 394—401) ⟨cu un plan al raialei⟩; Băcilă I., *Raiaua Hotinului (Cîteva date istorice)* (A.B., 1929, nr. 3, p. 46—49) ⟨despre transformarea în raia la 1715⟩; vezi şi Iorga N., *Studii şi doc.*, XXIV, p. 84—85 passim;

Giurescu C. C., *Tîrguri sau oraşe*, p. 233—237 ⟨despre vechimea oraşului şi a cetăţii⟩; vezi şi indice; Stoicescu N., *Lista marilor dregători ai Moldovei (sec. XIV—XVII)* (A.I.I.A.I., 1971, p. 408) ⟨lista pîrcălabilor, 1438—1680⟩.

Panaitescu Scarlat, *Monografia orașelor capitală de județ din Basarabia* („Școala Bas.", 1923, nr. 1—2, p. 44—47) ⟨și despre cetate⟩; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 295—300 ⟨cîteva date istorice despre oraș⟩; Ciobanu Șt., *Orașele*, în vol. *Basarabia. Monografie*, Chișinău, 1926, p. 92—93 ⟨despre oraș⟩; Idem, *Monumentele istorice*, în același volum, p. 195—199 ⟨despre cetatea Hotin, sfîrșitul sec. XIV, mărită de turci la 1713⟩; se citează o descriere din 1763 (A.I., I/1, p. 182) și lucrarea lui C. Stamati, *Despre Basarabia și cetățile vechi* („Bul. Soc. de istorie și antichități Odesa", II); Zașiuk, *Materialî*, II, p. 177—187 ⟨despre oraș la mijlocul sec. trecut⟩; Constantinescu-Iași P., *Basarabia arheologică și artistică*, Chișinău, 1933, p. 37—38 ⟨despre cetate⟩.

— CETATEA MEDIEVALĂ (după opinia cronicarului polon Jan Dlugosz, ar fi fost construită de regele Cazimir cel Mare; mai probabil prima construcție a fost făcută de Petru Mușat, fiind refăcută de Petru Rareș. A fost una din cele mai puternice cetăți moldovene, neputînd să fie cucerită nici de Ioan Vodă Viteazul nici de Mihai Viteazul, care au asediat-o. Cucerită de turci la 1711, a devenit apoi sediul unei raiale, fiind asediată și cucerită în cîteva rînduri de oștile rusești în timpul războaielor cu turcii din sec. XVIII — primele decenii ale sec. XIX.) Vezi și orașul.

Dlugosz I., *Historia Polonica*, II, col. 39 ⟨crede că a fost construită de regele Cazimir, 1333—1370⟩;

Costin Miron, *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, indice ⟨diverse evenimente și despre pînza a doua de ziduri făcută de domnii Moldovei⟩; Ureche, *Letopisețul*, ed. C. Giurescu, p. 211 ⟨cetatea a rămas neatinsă de Al. Lăpușneanu, *„ca să fie apărătură despre leși"*⟩; *Călători străini*, III, p. 184 (descrierea cetății cu ziduri înalte de cărămidă, 1585); p. 201 ⟨cetate „foarte puternică", 1587); p. 351 ⟨cetate mică de piatră, 1593⟩; Panaitescu P. P., *Călători poloni*, indice ⟨descrieri ale cetății, zidită pe o stîncă pe malul Nistrului); vezi îndeosebi p. 45 ⟨la 1640 cetate *„foarte frumos lucrată"*⟩;

Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 81 ⟨descrierea cetății⟩; *Cronica Ghiculeștilor*, ed. N. Camariano și A. Cioran, p. 169 și urm. ⟨despre refacerea cetății Hotin de către turci, 1713⟩; vezi și p. 181; p. 189—191 ⟨despre ocuparea Hotinului de către turci, 1715⟩; p. 445—449 ⟨despre cucerirea cetății de către ruși, 1739⟩; p. 481—482 ⟨despre reocuparea ei de turci, 1739⟩; p. 487 și urm. ⟨despre restituirea cetății și ținutului către Moldova⟩, p. 503 și urm. ⟨despre încredințarea ținutului spre pază lipcanilor, 1740⟩; vezi și p. urm., unde se vorbește de *„pașalîcul Hotinului"*, încredințat lui Suleiman pașa, și de situația cetății;

Dvoicenko-Markov Demetrios, *Lomonosov an the capture of the fortress of Khotin in 1739* („Balkan Studies", VIII, 1967, nr. 1, p. 65—74) ⟨odă dedicată țarinei cu prilejul cuceririi cetății⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 59 ⟨despre ocuparea cetății⟩;

Drăganu N., *Versuri vechi* („Dacoromania", V, 1927—1928, p. 503—504, 521—522) ⟨cucerirea Hotinului, 1769⟩; vezi și B.O.R., 1903, p. 854—

859; R.I.A.F., II, 1883, p. 335—336; „Anuarul Inst. de istorie" — Cluj, V, 1928—1930, p. 462—463 etc.; despre evenimentele din timpul războiului din 1769—1774, vezi pe larg Keralio M. D., *Histoire de la derniere guerre entre les Russes et les Turcs*, 2 vol., Paris, 1777; Furtună D., *Însemnări de prin biserici* (R.I., 1919, p. 91—92) ⟨din 1768, 1788 despre asediile cetăţii Hotin⟩; vezi şi N. Iorga, *Studii şi doc.*, XXII, p. 55, 58;

Werenka Daniel, *Bukowinas entstehen und aufblühen. Maria Theresias Zeit. Nach Acten aus folgenden Archiven* ... I, *1772 — Juni 1775*, Viena, 1892 ⟨multe doc. se referă la evenimentele de la Hotin⟩;

Reli S., *Raiaua Hotinului în timpul ocupaţiei austriece şi legăturile bisericeşti cu episcopia Bucovinei (1788—1792). Contribuţie la istoria episcopiei Hotinului*, Cernăuţi, 1930 (din „Candela", 1930, nr. 1—3); Wickenhauser, *„Mark Hotin"* („Bukowinaer Hauskalender", 1868) ⟨despre ocuparea Hotinului de oştile austriece⟩;

Kriegskarte von Choczim und der umliegenden Gegend in der Moldau 1788 ⟨cu vederea cetăţii H. la 1788⟩; Petrov A. N., *Voina Rosii s Turţiei*, I, p. 393—396 ⟨despre predarea cetăţii Hotin oştilor ruseşti la 1806⟩;

RSIAB, 1934, p. 96 ⟨însemnare 1806, ocuparea cetăţii⟩; Hurmuzaki, S. I/3, p. 95 ⟨descriere Langeron⟩; vezi şi Iorga, *Vechile cetăţi romîneşti după contele de Langeron* (BCMI, 1915, p. 70); A.B., 1933, p. 338 ⟨reparaţii bastioane, 1810⟩; Batiuşkov P. N., *Bessarabia. Istoriceskoie opisanie*, S. Petersburg, 1892, p. 38 ⟨vedere cetate⟩;

Istrati C. I., *Despre cetatea Hotinului* (AARMS Ştiinţifică, vol XXXIV); observaţiile lui N. Iorga AARPAD, XXXIV, p. 123—124; Lapedatu Al., *Cîteva consideraţiuni istorico-arheologice asupra cetăţilor moldoveneşti* (BCMI, 1913, p. 57—66);

Panaitescu Sc., *Cetăţile ruini* (ACMIB, I, 1924, p. 90—93) ⟨descriere, foto⟩; Popescu M., *Cetăţile turceşti din prejurul principatelor române* (BCMI, 1927, p. 76—80) ⟨gravură, desen, descriere⟩; Rosetti Radu, *Studii asupra felului cum se făptuia războiul de către Ştefan cel Mare. IV. Fortificaţiunea sub Ştefan cel Mare şi apărarea cetăţilor*, Buc., 1927 (din AARMSI, s. III, t. VI, 1926—1927); Iorga N., *Les châteaux occidentaux en Roumanie* (BCMI, 1929, p. 60—63) ⟨crede că cetatea este mai veche decît întemeierea statului; plan, foto⟩; Chiţescu Lucică, *Fortificaţiile Moldovei în secolele XIV—XVI. Cetăţi voievodale şi fortificaţii orăşeneşti.* Rezumatul tezei de doctorat, Buc., 1972, 42+4 p. ⟨şi despre cetatea Hotin⟩.

— PARACLISUL CETĂŢII (construit de Ştefan cel Mare, refăcut de Petru Rareş, care construieşte pridvorul şi îl zugrăveşte.)

Balş Gh., *Paraclisul cetăţii Hotinului* (ACMIB, II, 1928, p. 9—13); Idem, *Bisericile lui Ştefan cel Mare*, p. 150; Idem, *Biserici sec. XVI*, indice Hotin; *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 207—208;

— BISERICA ARMENEASCĂ (ante 1551, cînd a fost dărîmată din ordinul lui Ştefan vodă Rareş, reclădită după aceea, arsă şi reclădită 1801).

Siruni H. Dj., *Note armene* (R. I., 1929, p. 130) ⟨despre distrugerea ei, 1551⟩; Panaitescu P.P., *Călători poloni*, p. 23 ⟨menţiune, 1636⟩; Bulat T. G., *Biserica armeană din Hotin (1801)* (A.B., 1929, p. 62—63) ⟨doc. 1801⟩.

— BISERICA CATOLICĂ (ante 1345).

Moisescu Gh., *Catolicismul în Moldova pînă la sfîrşitul sec. XIV*, p. 87.

— BISERICA DOMNEASCĂ (sec. XVII)

Boga, *Doc. bas.*, VII, p. 36 ⟨1652, bis. din cetate; paraclisul?⟩; XI, p. 6 ⟨1658⟩; Busuioc L. *Scurtă privire asupra trecutului episcopiei Hotinului*, în *Episcopia Hotinului*, Chişinău, 1925 ⟨şi despre oraş⟩; Reli S., *Raiaua Hotinului în timpul ocupaţiei austriece* ... Cernăuţi, 1930 ⟨despre vechea catedrală a episcopiei din sec. XVIII şi despre episcopi; cu ştiri despre bisericile din eparhie în sec. XVIII⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, IX, p. 148—149 ⟨la 1673, *„frumoasa biserică din cetate"* stricată de turci⟩.

— BISERICA ÎNĂLŢAREA (fostă bis. transformată în geamie, redevenită bis. la 1810).

R.S.I.A.B., 1918, partea I, p. 52—56 ⟨descriere⟩; *Cronica Ghiculeştilor*, ed. N. Camariano — A. Cioran, p. 481 ⟨la 1737, se vorbeşte de *„tîrnosirea geamiilor"*⟩.

HOVRĂEŞTI, vezi Vovrieşti.

HRABOVĂ — Orhei (bis. de nuiele Cuv. Paraschiva, sec. XVIII).

RSIAB, 1930, p. 236.

HRANICENI — Tutova (bis. de lemn Naşterea Maicii Domnului, 1833)

AEH, 1934, p. 63, 1935, p. 83, 1936, p. 89, 1938, 135; *Dicţ. Rom.*, III, p. 746.

HREASCA — Suceava (bis. şi curţile familiei Mălai, ante 1625[63]; dispărute; bis. Sf. Nicolae, zidită de Lupu Răftivanu). Vezi şi următorul.

Documente, XIV—XV, p. 13 ⟨doc 1403, satul dat episcopiei Rădăuţi⟩; XVII, vol. V, p. 338 şi 341 ⟨doc. 1625 amintind biserica⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); Stoicescu, *Dicţionar*, p. 415 ⟨despre fam. Mălai⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 747.

HREAŢCA, com. Pleşeşti, jud. Suceava (bis. de lemn Sf. Voievozi, construită de locuitori, 1855).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 77—78; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 259—261 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 747; Vîrnav T., *Istoria vieţii mele (Autobiografie din 1845)*, ed. de A. Gorovei, Rm. Sărat, 1893 ⟨şi despre şcoala din Hreaţca⟩; Diaconescu Emil, *Vechi drumuri moldovene. Contribuţii în legătură cu luptele lui Ştefan cel Mare pentru ocuparea domniei* („Lucrările Soc. geografice D. Cantemir", 1939, p. 127) ⟨despre satul Hreasca⟩.

HRINCEŞTI — Suceava.

Documente, XVI, vol. III, p. 281 ⟨la 1585, sat al urmașelor lui Luca Arbore⟩; vezi și p. 359—360 ⟨doc. 1587⟩; XVII, vol. I, p. 245—247 ⟨la 1605, dăruit m-rii Sucevița⟩; vol. V, p. 176—178 ⟨la 1622, vîndut m-rii Solca⟩; vezi și p. 317—318 (1625); Costea Erast, *M-rea Solca*, p. 196, 210—212 228—230, 274—275 passim ⟨doc despre sat, fost proprietatea m-rii⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene (indice)*; Dan D., *M-rea Sucevița* p. 112—113, 133.

HRIȘCANI (fost Dragomirești) — Neamț. Vezi și Dragomirești.

Documente, XVI, vol. IV, p. 10 ⟨doc. 1591, satul H. fost Dragomirești⟩; *Uricarul*, XXV, p. 123 și urm. ⟨doc.⟩; 185—188 ⟨hotărnicie, 1786, 1/3 din sat a logofătului Dumitrache Bran⟩.

HRIȘCANI (Hrițcani), com. Vlădeni, jud. Botoșani[64] (bis. de bîrne Sf. Nicolae, în stare rea la 1930).

Documente, XVI, vol. III, p. 224 ⟨1/2 din sat dată schimb m-rii Galata, 1583⟩; vezi și p. 409 ⟨doc. 1588⟩; vol. IV, p. 50—51 ⟨la 1592, 1/2 dată schimb de m-re lui Costin miedar și rudelor sale⟩; Gheorghiu A., *Localități istorice din Botoșani*, p. 13 ⟨despre sat⟩; *Uricarul*, VI, p. 215 ⟨doc. 1815⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 747; Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 157 ⟨despre sat⟩; Anuar 1930, p. 100;

Documente, XVII, vol. I, p. 206—207 ⟨la 1605, satul Hrițcani pe Jijia vîndut lui Mihai Trifan postelnic⟩; vol. IV, p. 486—487 ⟨la 1620, dat m-rii Humor⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 497 ⟨al banului Iordache Cantacuzino⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, IV/2, indice ⟨al fam. Cantacuzino⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 233 ⟨la 1733, sat al lui Iorga vameș⟩.

HRIȚENI — Dorohoi (bis. sec. XIX).

Documente, XVI, vol. III, p. 189 ⟨la 1582, satul era proprietatea familiei Movilă⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 456 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 747—748 ⟨despre vechimea satului⟩.

HROȘEUȚI (Horoșăuți) — Cernăuți.

Documente, XVII, vol. IV, p. 82—83 ⟨la 1617, satul Antemiei, soția lui Dumitru Lență fost staroste⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; Idem, *Familia Onciul*, indice ⟨doc. despre sat⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 36; Anuar Bucovina 1923, p. 29.

HRUBENI — Fălciu.

Melchisedec, *Cronica Hușilor*, p. 246—249 ⟨hotărnicie, 1757⟩; Ghibănescu, *Surete*, XVII, p. IX—X și indice ⟨doc.⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 318 ⟨la 1619, sat al episcopiei Huși⟩; vezi și p. 502 (1620).

HRUȘOVA (Grușeva) — Orhei (bis. Adormirea, sec. XVIII, reclădită de Simion Glavce, 1802).

ACMIB, I, 1924, p. 66—67; Sava, *Doc. Orhei*, indice ⟨doc. despre sat, fost al fam. Donici⟩; vezi și N. Iorga, *Studii și doc.*, XVI, p. 389; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 59 ⟨moșie a fam. Glavce⟩; Boga, *Doc. bas.*, I, p. 33 ⟨doc. 1823⟩; RSIAB, 1929, p. 193; 1930, p. 537 ⟨la 1830, bis. de lemn Sf. Nicolae⟩; Anuar 1922, p. 144.

HUDEŞTI (Lupeni), jud. Botoşani (M bis. Sf. Voievozi — H. Mari, clădită de Mihai Costachi Boldur Lăţescu, 1752—1759, alături de vechea bis. de lemn; curţi boiereşti ale familiei Ciogolea, sec. XVII[65], dispărute; M casa Boldur Lăţescu, sec. XVIII—XIX; acum şcoală).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 136—139; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 331—334 şi 366—368 ⟨H. Mici⟩; Rosetti R., *Cum să căutau moşiile în Moldova la începutul veacului XIX-I. Condica de răfuială a hatmanului Răducanu Roset cu vechilii lui pe anii 1798—1812*, Buc., 1909, 135 p. (extras din AARMSI, s. II, t. XXXI) ⟨şi despre satul Hudeştii Mici⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 406 ⟨despre sat⟩; Gaşpar Iustin, preot, *Fragmentele unor mitricale inedite de la Hudeşti — Dorohoi şi de la Serafineşti — Suceava din anul 1811* (M.M., XXXIX, 1963, nr. 5—6. p. 296); *Dicţ. Rom.*, III, p. 748 ⟨despre H. Mari şi Mici⟩;

Documente, XVI, vol. III, p. 182 ⟨la 1582, 1/2 de sat vîndută de nepotul lui Iaţco Hudici lui Iurescu mare vornic⟩; p. 189 ⟨la 1582, satul, cu case, pe Başeu, era al familiei Movilă⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 533—536 ⟨curţile fam. Movilă⟩; B.C.I., IV, p. 30 ⟨doc. 1660, părţi de sat ale lui Ursache vistier⟩; *Uricarul*, XVI, p. 293 şi urm. ⟨doc. sec. XVIII, H. Mici⟩ şi 319—334 ⟨doc. 1793, sat al lui M. Balş spătarul⟩, XXII, p. 126 ⟨H. Mici scos la mezat 1792 şi cumpărat de R. Ruset⟩; Stoicescu, *Dicţionar*, p. 375—376 ⟨despre fam. Ciogolea⟩.

HULBOCA — Orhei (bis. de lemn Adormirea, 1814, reclădită de zid).

RSIAB, 1931, p. 549 ⟨cat. 1830⟩; Anuar 1922, p. 168.

HULBOCA, vezi Holboca.

HULPĂŞENI, vezi Vulpăşeni.

HULPĂŞEŞTI, vezi Vulpăşeşti.

HULPEŞTI, vezi Pădureni.

HULTUREŞTI, vezi Drăgăneşti.

HULTUREŞTI, vezi Vultureşti.

HULUBENI (fost Gereni)[66] — Tecuci. Vezi şi următorul şi Gereni.

Uricarul, XXV, p. 184—185 ⟨doc. 1778⟩.

HULUBEŞTI — Tecuci. Vezi şi precedentul.

I.N., 1926—1927, p. 272 ⟨doc. 1643, 1/2 sat a lui N. Ureche spătarul⟩; B.C.I., VIII, p. 46 ⟨doc. 1667, satul dat zestre lui Ioan Raçoviţă paharnic⟩; vezi şi Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 93 ⟨acelaşi doc.⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XI, p. 259 ⟨la 1765 satul vîndut lui I. Millo⟩; *Urciarul*, VI, p. 286—287 ⟨la 1813, satul lui C. Conachi vornic⟩, 317—318 ⟨doc. 1824⟩; B.C.I., VIII, p. 86 ⟨la 1765 satul lui Ioniţă Ruset banul⟩.

HUMENI — Dorohoi (bis. ante 1839).

M.C., 1916, p. 264; În *Dicţ Rom.*, III, 752 e doar iaz şi pîrîu, nu sat.

M M-REA HUMOR (Adormirea, prima construcţie a fost fundată ante 1415 de vornicul Ioan sau Oană[67], acum ruine, cercetate prin

săpături arheologice în ultimii ani, la c. 100 m. sud-vest de cea actuală; bis. a primit obiecte de la Ștefan cel Mare, printre care cel mai de preț e Evangheliarul din 1471 cu portretul domnului; bis. actuală, Sf. Gheorghe, construită la 1530 de marele logofăt Teodor Bubuiog[68] *„prin voința și cu ajutorul blagocestivului domn Petru voievod“* Rareș, zugrăvită la 1535 de zugravul Toma din Suceava; bis. păstrează pictura exterioară de o mare valoare artistică; turnul clopotniță construit de Vasile Lupu, 1641; m-rea a existat pînă la 1786, cînd a fost desființată[69]; în anii 1960—1961 și 1967—1970 s-au făcut o serie de lucrări de restaurare; s-a restaurat turnul de apărare și s-a refăcut drumul de strajă și învelitoarea; s-au evidențiat fundațiile bisericii vechi etc.), satul Mănăstirea Humorului, jud. Suceava.

Kozak, *Inschriften*, p. 25—39; Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 13 și XVII, p. 30 (însemnare, 1734); Brătulescu V., *Nume de călugări și de dieci în grafitele de la m-rile Voroneț și Homor* (M.M., 1965, nr. 9—10, p. 541—554); Turdeanu, *Manuscrise slave*, p. 120—124 (Tetraevanghel); Bogdan D. P., *O danie a domnului muntean Vlad Vintilă către m-rea moldovenească Homor* („Raze de lumină“, 1938, nr. 1—4, p. 263—269) (din 1535); I.N., V, 1925, p. 199 (doc. 1555, danii făcute de Danil hatman); Hurmuzaki, XV, p. 1188 (prada tătarilor, 1651; se fură clopotele); Berechet Șt., *Picături mărunte*, p. 124—125 (însemnare, 1653 despre arderea m-rii); Dragomir Silviu, *Relațiile bisericii române cu Rusia în veacul al XVII-lea*, Buc., 1912, p. 171—173 (doc 1703, m-rea era pustiită și chiliile arse);

Bogdan I., *Sămile* (B.C.I., 1915, p. 240—242); Werenka D., *Topographie*, p. 34; Pumnul A., *Moșiile mînăstirești*, p. 101—110 (avere, istoric);

Monumentele, II, pl. 9; Bădăuță Al., *Priveliști românești*, pl. 166—167; *Documente de arhitectură din România*, pl. 29—32;

Wickenhauser Fr. A., *Geschichte der Kloster Homor, Sch. Onufrei, Korodnik und Petroutz*, Cernăuți, 1881, p. 1—44, 83—170, 233—241 (documente, 1424—1785, printre care și o catagrafie, istoric) (Molda oder Beiträge zur Geschichte der Moldau und Bukovina, Band I); Onciul Sl., *Fondul religionariu Gr. or. al Bucovinei* („Candela“, 1889, p. 813—817 și 1890, p. 205) (istoric, averea m-rii); Romstorfer K., *Steinmetzzeichen an der Klosterkirche zu Humora* („Mitteilungen“, XVIII, 1892, p. 240); Romstorfer K., *Der Kirchenbauten in der Bukowina*, Viena, 1896, 32 p. (din „Mitheilungen“, 1894—1896);

Mironescu V., *M-rile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 106—107); Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 83—86; Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 156—158 și 162; Coriolan G., *Logofeții mari Teodor Bubuiug și Teodor Băloș și alți boieri ai lui Petru Rareș în întîia lui domnie* (NRL, 1910, p. 52—55, 86—88, 109—111, 121—125); Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare*, p. 72; Iorga-Balș, *Histoire*, p. 112—114; BCMI, XX, 1927, p. 37, 41 (despre reparațiile fă-

cute⟩; Bréhier L., *L'art roumain ancien* (A.Ș.A., I, 1927, fasc. II. p. 2—11); Grigorovitza, *Dicț. Bucovina*, p. 114 ⟨istoric⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 26, 1924, p. 26, 1926, p. 58, 1927, p. 69, 1928, p. 81; Isopescu Claudio, *Orme di Roma nell'arte Moldava* („Terra d'Italia" II, 1927, fasc. 5, p. 203—206) ⟨despre bis. Gura Humorului; și inscripții⟩; Grecu Vasile, *Vechi odoare neprețuite* („Calend. Glasul Bucovinei", 1925, p. 26—27) ⟨despre m-re⟩;

Balș G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 21—31) ⟨descrierea arhitecturii și picturii⟩, 331—334 ⟨pietre de mormînt⟩, 346 ⟨inscripții inedite⟩; și indice; Geib G., *400 Jahre Kloster Humora* (C.A.Z., 21 sept. 1930); Tafrali O., *Biserica m-rii Voronețul*, în vol. *Îndrumări culturale* . . ., Buc., 1930; Godeanu V., *Humor și Moldovița* („Dimineața", XXX, 1934, nr. 9903, p. 2);

Abäger G., *Călăuza pentru vizitatorii sf. m-rii Humorului*, Cernăuți, 1935, 18 p.+2 pl.; BCMI, XXVIII, 1935, p. 68 ⟨reparații⟩; „Viitorul" 1936, nr. 8626, p. 1; BCMI, XXX, 1937, p. 92—93 ⟨reparații⟩; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 309—312; Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 61—66 ⟨despre Toader Bubuiog, ctitorul m-rii⟩; Vessereau Margueritte, *Biserici moldovenești* (P.L., I, 1936, vol. II, p. 92—103); trad. din R.D.M., 1 aug. 1934; Brătulescu V., *Biserici monumente istorice* („Cele trei Crișuri", 1938, nr, 3—4, p. 53) ⟨note sumare⟩; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 153—156 ⟨descriere⟩; Lehner I., *Der Wölbungsbau in der Moldau;* Ștefănescu I. D., *Mînăstirile Bucovinei* (R.F.R., VIII; 1941, nr. 8—9, p. 400—403);

„Arhitectura RPR", 1954, nr. 8, p. 18—19; Bălan Teodor, *M-rea Humor* (M.M., XXXIII, 1957, nr. 1—2, p. 135—139) ⟨istoric, despre averea și ctitorii mînăstirii⟩;

Bălan T. și preot D. Volosciuc, *Vechea m-re a Homorului* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 5—6, p. 511) ⟨despre vechimea primei ctitorii⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Crăciunaș I., *Acțiunea de refacere și restaurare a monumentelor istorice bisericești* (M.M., 1964. nr. 7—8, p. 356) ⟨despre lucrările efectuate⟩; Volosciuc D., preot, *Biserica Adormirea Maicii Domnului din m-rea Humorului* (M.M., 1964, nr. 5—6, p. 311—317) ⟨istoric, descriere, obiecte, fără să indice bibliografia folosită⟩;

Balș Șt., *M-rea Humor*, Ed. Meridiane, 1965 (Colecția Mici îndreptare); Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, I, indice;

Podlacha L., *Griechisch-orientalischen Kirchen* („Kunstgeschichtliches Jahrbuch", 1910, p. 141—159); Podlacha W., *Wandmalereien in den griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukowina* (B.S.P., 1912, p. 37—51); Podlacha L., *Abendländische Einflusse in den Wandmalereien der griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukowina*, Düsseldorf, 1911 (extras din Z.C.K., XXIV); Podlacha W., *Malowidla scienne;* Podlacha Vlad, *Picturile murale din bisericile din Bucovina* (J.L., 1927, p. 206—217) (traducere);

Tafrali O., *Biserica m-rii Humorului* („Viitorul", 10 oct. 1922); Strzykowski Iosef, *Comori de artă în Bucovina* (BCMI, VI, 1913,

p. 128—131) (trad. din „Die Zeit" din 13 aug. 1913) ‹crede despre picturile exterioare că *„ceva asemănător nu ne oferă o a doua țară din lume"*›; Diehl Charles, *Impressions de Roumanie* (R.D.M., 15 iunie 1924, p. 839—840) ‹despre picturile exterioare›; Cadafach J. Puig, *Les églises de Moldavie;* Tafrali O., *Le siège de Constantinople dans les fresques des églises de Bucovine (Mélanges G. Schlumberger*, II, Paris, 1924, p. 456—461) ‹crede că asediul este cel din 626›; recenzia lui V. Grecu, C.C., IV—V, 1927—1929, p. 607, care arată că doar la Arbore este reprezentat asediul din 626, la restul bisericilor, cel din 1453›;

Grecu V., *Din pictura vechilor noastre biserici* (J.L., 1925, p. 401—406); Idem, *Eine Belagerung Konstantinopels in der rumänischen Kirchenmalerei* („Byzantion", I, 1924, p. 273—289); Grecu V., *Scena asediului Constantinopolului de către turci ...* (J.L., XIV, 1926, nr. 11—12); Grecu Vasile, *Darstellungen altheidnischer Denker und Schriftsteller in der Kirchenmalerei des Morgenlandes,* Buc., 1924, p. 4—5; Tafrali O., *Les fresques des églises de Bucovine,* în *Comptes-Rendus des séances de l'Academie des Inscriptions et Belles Lettres,* 1924; publicat și în românește în „Viitorul", 11 mart. 1924 și în vol. *Îndrumări culturale,* 1927, p. 9—11; Grecu Vasile, *Din frumusețile vechilor noastre biserici,* Cernăuți, 1926, 16 p. (extras din calendarul „Glasul Bucovinei", pe 1927);

Henry P., *L'originalité des peintures bucoviniennes,* p. 292—303; Idem, *Folklore et iconographie religieuse;* Idem, *Les églises de la Moldavie,* p. 144—145, 179—196, 230 passim și pl. XIII—XVIII, XXV—XXVI passim; Idem, *L'arbre de Jessé dans les églises de Bucovine,* Buc., 1928 (din Bibliotheque de l'Institut français de Hautes Études en Roumanie, Mélanges, 1928, p. 1—31); Idem, *Quelques mots sur la representation de l'Hymme akathiste dans la peinture murale extérieure de Bukovine,* Buc., 1928 (din aceeași publicație, 1928, p. 33—49);

Tafrali O., *Portretele lui Ștefan cel Mare și Petru Rareș și ale familiilor lor de la Voroneț și Humor* (A.Ș.A., fasc. II, 1928, p. 16—17+2 pl. în culori); Constantinescu-Iași D., *Decorația bisericilor moldovenești* („Luminătorul", 1929, nr. 8, p. 46); Balș G., *Maica Domnului îndurătoarea,* p. 9—10;

Ștefănescu I. D., *L'évolution,* p. 106—110, pl. XLII—XLV; Idem, *Iconographie,* p. 96; Idem, *L'évolution,* II;

Grabar A., *L'origine des façades peintes;* Idem, *Les croisades de l'Europe orientale dans l'art,* în vol. *Mélanges Charles Diehl,* II, Paris, 1935, p. 23; Grecu Vasile, *Influențe sîrbești în vechea iconografie bisericească a Moldovei,* Cernăuți, 1935 (din C.C., 1935, p. 235—242); Bobulescu, *Lăutari,* p. 16, 52; Golescu M., *Danses et danseurs dans la peinture des églises roumaines* (RHSEE, 1946, p. 134); Focillon H., J. Strzykowski, N. Iorga, G. Balș, *Fresques des églises roumaines* („Arcades", 1947, nr. 3—4 p. 49—64, 115—119); *Urmările căderii Constantinopolului pentru biserica românească* (M.O., 1959, nr. 1—2, p. 68—72) ‹despre reprezen-

tarea asediului în pictura exterioară a bisericilor moldovene); Vătăşianu, *Istoria artei* (indice m-rea Humor);

Ulea Sorin, *Originea şi semnificaţia ideologică a picturii exterioare moldoveneşti* (SCIA, 1963, nr. 1, p. 57—91 şi 1972, nr. 1, p. 37—53); *Églises peintes*, pl. V—X; Comarnescu Petru, *Valoarea artistică a monumentelor din nordul Bucovinei* („Scînteia", 27 ian. 1968, p. 5);

Memoriul P.S.S. episcopului Melchisedec despre Tetraevanghelul lui Ştefan cel Mare de la Humor şi Tetraevanghelul mitropolitului Grigore de la Voroneţ, ambele manuscripte (AARPAD, s. II, t. IV, 1882, p. 18—28); Bogdan I., *Evangheliile de la Homor şi Voroneţ* (AARMSI, s. II, t. XXIX, p. 645—656) şi extras Buc., 1907, 11 p.+6 pl.; *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 382—388 (descriere şi inscripţie Evangheliar); Voinescu Teodora, *Portretele lui Ştefan cel Mare în arta epocii sale*, în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 465—469 (de Evangheliarul de la Humor);

Cat. doc. mold., I—IV (indice); Iorga N., *Doc. din arhivele Bistriţei*. I, p. 93—94 (doc. despre furt clopote); Morariu C-tin, *Din istoria românilor bucovineni*, p. 64—65 (despre averea m-rii); Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice);

Bulat T. G., *Întregiri la istoria bisericii moldovene pînă la Ştefan cel Mare, după mărturii noi* (M.M., XLV, 1969, nr. 5—6, p. 324—347) (Înşiră, după documentele publicate, daniile primite de m-re pînă la 1456); Gonţa Alexandru, *Domeniile feudale şi privilegiile mănăstirilor moldoveneşti în timpul domniei lui Ştefan cel Mare* (B.O.R., LXXV, 1957, nr. 5, p. 443—444) (Prezintă privilegiile acordate vechii m-ri Humor); *M-rea Humor*, CSCAS, Dir. Mon. istorice, prezentare arh. Laurenţiu Vasilescu, Buc., Ed., Meridiane, 1967 (foto, plan şi explicaţii în limbi străine);

Ion Istudor şi Ion Balş, *Contribuţii la cunoaşterea materialelor folosite în pictura murală exterioară a bisericilor din sec. XVI din Bucovina şi la unele probleme de tehnică* (R.Muz., 1968, nr. 6, p. 491—497); Grigoraş-Caproşu, *Biserici din Moldova*, p. 39—43, pl. 62—63 (despre vechea m-re a lui Ioan sau Oană vornicul, ruine, obiecte); *Istoria artelor plastice*, I, p. 188, 341—342, 364 şi urm. (descriere arhitectură şi pictură);

Busuioc Elena şi Gh. I. Cantacuzino, *Date arheologice asupra vechii mănăstiri a Humorului* (SCIA, 1969, nr. 1, p. 67—82+1 plan) (se descriu rezultatele săpăturilor; despre asemănarea planului bis. cu acela al bis. Sf. Treime-Siret şi importanţa acestuia în evoluţia bis. de plan triconc din Moldova); vezi şi „Dacia", XII, 1968, p. 438 şi XIII, 1969, p. 531: Nandriş Gr., *Christian humanism expressed in the neo-byzantine mural painting of the churches in Bucovina and in other orthodox centres in Eastern Europe (Mount Athos)* („Revue des etudes roumaines", XI—XII, 1969, p. 7—19); Teodoru Horia, *Contribuţii la studiul originii şi evoluţiei planului triconc în Moldova* (BMI, XXXIX, 1970, nr. 1, p. 31—36) (şi despre bis. veche a m-rii Gura Humorului);

Crăciunaș Irineu Suceveanu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., XLV, 1969, nr. 7—9, p. 425—427) ⟨descriere sumară a picturii, precedată de considerații generale⟩; Chevalier Denys, *Les fresques des monastères de Roumanie de Nord. Synthèse de l'Orient et de l'Occident* („Les lettres françaises“, 19—25. VIII. 1970, p. 21—24); prezentare în „Cronica“, 24. X. 1970, p. 11;

Turdeanu Emil, *Centres of literary activity in Moldavia, 1504—1552* („The Slavonic and East European Review“, XXXIV, 1955, p. 99—122) ⟨despre activitatea literară desfășurată la m-rea Humor în această epocă⟩;

Adrianne Madeleine — Van de Vinckel, *Introduction à l'étude des signes lapidaires de Roumanie*, în vol. *Pagini de veche artă românească. De la origini pînă la sfîrșitul secolului al XVI-lea*, Buc., 1970, p. 238 ⟨semnele lapidare de la m-rea Humor⟩; Stoicescu, *Dicționar*, p. 281 și 330—331 ⟨despre ctitorii m-rii⟩; *Cultura bizantină în România*, Buc., 1971, p. 115 ⟨icoană⟩;

„Dacoromania“, I, 1920—1921, p. 219 (numele Homor de la maghiarul homora=văgăună);

Drăguț Vasile, *Șantierul pilot de la Humor. Însemnări marginale la campania anului 1972* (B.M.I., 1973, nr. 3, p. 53—54); Istudor Ioan, *Unele probleme privind curățirea, desinfectarea și fixarea picturilor murale apărute cu prilejul restaurării bisericii fostei mănăstirii Humor* (*ibidem*, p. 54—58); Neagoe Ion, *Considerații asupra operațiilor de consolidare efectuate la biserica fostei mănăstiri Humor* (*ibidem*, p. 58—61); Sava Nicolae, Daniel Dumitrache, Oliviu Boldura, *Restaurarea cupolei pronaosului bisericii fostei mănăstiri Humor* (*ibidem*, p. 61—63); Labin Casian, *Decaparea și înlăturarea unor tencuieli anterioare* (*ibidem*, p. 64—66); Bartos Jenő, *Probleme de chituire apărute în cursul lucrărilor la biserica fostei m-ri Humor* (*ibidem*, p. 66—70); Grimalschi Viorel, Ștefania Grimalschi, *Probleme de curățire a picturii și de consolidare a peliculei de culoare exfoliate* (*ibidem*, p. 70—73); Lăzărescu Matei, *Probleme de cercetare în procesul de restourare* (*ibidem*, p. 74—76); Efremov Al, *Restaurarea picturii privită prin prisma istoricului de artă* (*ibidem*, p. 76—79).

HUMORENI — Suceava (M bis. de lemn sec. XVIII, adusă de la Stroești).

Panait-Cristache Ioana, *Circulația în Moldova a cărții în limba română tipărită în sec. XVIII* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 432) ⟨însemnare bis. de lemn adusă de la Stroești⟩; vezi și B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59 și 1973, nr. 4, p. 39 ⟨bis. din 1838⟩.

HUMULEȘTI — Neamț (acum în orașul Piatra Neamț) (M casa memorială Ion Creangă, clădită la 1833 de tatăl scriitorului; bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII, ante 1775, refăcută în sec. XIX).[70]

Ghibănescu G., *Biserica din Humulești; note și impresii* (I.N., IV, 1924, p. 291—293) ⟨însemnări; și despre fam. Creangă⟩; Stan C., *Humuleștii. Casa lui Creangă* („Lamura“, III, 1921—1922, p. 22—26); Ungureanu Gh., *Din viața lui I. Creangă. Documente inedite*, Buc., 1940, p. 116—118 ⟨1838, bis. Sf. Nicolae⟩; Andoni I., *Însemnări neștiute și ne-*

publicate de ale lui Ion Creangă din biserica din Humulești (M.M., XV, 1939, nr. 5, p. 158—159); *Dicț. Rom.*, III, p. 752—753 ⟨două bis.⟩; *Ion Creangă. Documente*, ed. Gh. Ungureanu, Buc., 1964, LXXXII+317 p. ⟨și despre satul Humulești⟩; *Uricarul*, VI, p. 210 ⟨sat al m-rii Neamț⟩.

HURDUGI, jud. Vaslui (bis. de vălătuci, Sf. Gheorghe, 1812).

Dicț. Rom., III, p. 753—754 ⟨despre vechimea satului⟩; AEH, 1934, p. 48, 1935, p. 63, 1936, p. 65 și 1938, p. 85; C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. XLVI și 124—125 ⟨doc., satul Hurdugi=Itești⟩[71]; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 169 ⟨la 1617 satul era al Siminei Jora⟩; Ghibănescu, *Surete*, III, p. 48—50 ⟨la 1638, vîndut de I. Jora lui Strătulat sluger⟩; RSIAB, 1933, p. 284.

HURUIEȘTI, jud. Bacău (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită 1862).

A.B., 1931, p. 193 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 323; Costăchescu M., *Doc. Ștefan*, p. 83 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 755 ⟨și despre bis.).

HUSENI (Ivănești) — Vaslui (bis. din 1807, clădită de Gh. Drăghici).

Dicț. Rom., III, p. 756. Vezi și schitul Golgota.

HUȘI — Suceava (bis. Adormirea 1735, clădită de I. Hartulari).

Ghibănescu G., *Inscripții și notițe de pe cărți de la biserica Uspenia din satul Huși — Fălticeni* (I.N., 1928, p. 250—253) ⟨doc. 1722, însemnări sec. XVIII—XIX; numele de Huși=Gînscă⟩; *Dicț. Rom.*, III, p. 763—764 ⟨se reproduce un doc. din 1703⟩; *Uricarul*, XVI, p. 44—47 ⟨hotărnicie, 1703, satul lui C. Duca⟩.

HUȘI, jud. Vaslui[3].

Cronicile slavo-române (indice); Veress, *Documente*, III, p. 108—109 ⟨orașul ars și prădat de cazaci, 1587⟩; *Călători străini*, II, p. 311 ⟨despre pustiirea orașului de turci, 1563⟩; D.I., IV, p. 107—108 ⟨descriere, 1641, o bis. episcopală și două de lemn⟩; vezi și *Călători străini*, V, indice; Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, I, p. 260 ⟨descriere Bandini⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 254—57; Lascu Viorica, *Documente inedite privitoare la situația țărilor române la sfîrșitul sec. XVII* („Anuarul Inst. de istorie", Cluj, 1969, p. 257) ⟨descrierea orașului, 1688⟩; Wolf A., *Beiträge*, p. 153—155 ⟨tradiția întemeierii orașului de către husiți⟩; I.N., 1925, p. 226—228 ⟨doc. 1785—1792 despre relațiile cu episcopia⟩; vezi și *Cat. doc. mold.*, I—IV (indice);

Nistor I.I., *O descriere a principatelor române din 1822*, Buc., 1943, p. 21, 63 ⟨descriere⟩; Al. R., 1844 iulie 27, p. 245—246 ⟨despre incendiul care a mistuit a șasea parte din oraș, școala, 237 case, localul isprăvniciei etc.⟩[72]; RHSEE, 1936, p. 418 ⟨descriere, 1866⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, I, p. 58 ⟨despre oraș⟩;

Aramă Gh., ⟨*Despre originea Hușilor și Venirea bulgarilor în Huși*⟩ („România liberă", august 1884 și 20 mai 1887); Ghibănescu Gh., *Originea Hușilor* („Bîrladul", 4—16 oct. 1887—20 ian. 1888);

Ghibănescu G., *Originea Huşilor. Studiu istoric*, Bîrlad, 1887, 88 p. (publicat şi în „Românul", nr. 4—20, 1886 şi „Tutova", 30 ian. 1886) ⟨combate părerea lui Melchisedec cu originea de la boierul Husea; admite opinia lui B. P. Haşdeu despre originea husită a oraşului; vezi *Cronica Huşilor* la episcopie⟩;

Săghinescu V., *Planul oraşului Huşi după inginerul Rautenberg (Klinschi) întocmit în mod intuitiv de . . ., litografiat de Al. Roşculescu . . .*, Iaşi, 1880, 1 foaie;

Iorga N., *Drumuri şi oraşe*, p. 209—211 ⟨descriere⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 756—763 ⟨istoricul oraşului şi despre numele său⟩; Iorga N., *Notiţe istorice* (R.I., 1930, p. 179) ⟨numele oraşului de la Husul, nu de la husiţi⟩; Ghibănescu G., *Surete*, I, p. 74—84 şi VII, p. XXXV—XXXVII ⟨despre originea cuvîntului Huşi⟩; Bărbulescu Ilie, *Formele scrise şi pronunţarea numelor oraşelor Iaşi şi Huşi în vechile texte* („Arhiva" — Iaşi, 1938, nr. 1—2, p. 104—109); Huss Richard, *Der Familienname Huss in Luxemburg und Siebenbürgen und das Geschlecht der gotisch-altbaraischen Huosi*, Luxemburg, 1933, 28 p. (din „Jahrbuch der Luxemburger Sprachtgesellschaft", 1933);

Iorga N., *De la Huşi la Fălciu* („Neamul rom"., 1916, nr. 24); Caraivan Virgil, *Huşii* („Răzeşul", I, 1926, nr. 1, p. 1—8) ⟨generalităţi, despre trecutul oraşului⟩; Aramă George, *Cîteva discursuri rostite la diverse ocasiuni în oraşul Huşi*, Huşi, 1883, 32 p.;

Şerban C., *Aspecte din lupta orăşenilor din Ţara Românească şi Moldova împotriva asupririi feudale . . .* („Studii", 1961, nr. 3, p. 643) ⟨despre lupta tîrgoveţilor din Huşi pentru moşia oraşului⟩; Giurescu C. Const., *Cauzele refugierii husiţilor în Moldova şi centrele lor în această ţară* (S.A.I., VIII, 1966, p. 41—43) ⟨Despre numele şi vechimea oraşului Huşi⟩; Idem, *Tîrguri sau oraşe*, p. 238—242 ⟨despre numele şi vechimea tîrgului⟩;

Ciurea Al., *Catastihul breslei ciubotarilor din Huşi (1790—1830)* (S.C.I., 1947, p. 156—170).

Platon Gheorghe, *Populaţia tîrgului Huşi în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Observaţii privind structura socială şi provenienţa* (A.U.C., istorie, XI, 1965, p. 43—68); Idem, *Populaţia oraşului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32 + tabele).

— ÇURŢILE DOMNEŞTI (făcute de Ştefan cel Mare, sfîrşitul sec. XV).

Ureche, *Letopiseţul*, p. 108 ⟨curţile zidite de Ştefan cel Mare⟩; *Cronicile slavo-române*, p. 120 ⟨grădina domnească de la Huşi⟩; Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 56—57; *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 135; Nicolescu Corina, *Arta în vremea lui Ştefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în vremea lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 329;

Andronic Alex., Eugenia Neamţu şi Gheorghe Melinte, *Principalele rezultate ale săpăturilor arheologice de la Huşi* (R.Muz., II, 1965, p. 456) ⟨Rezumatul unei comunicări ţinute la prima Sesiune a muzeelor; despre

săpăturile la curtea domnească; pe locul acesta s-a instalat episcopia de Huşi); R.Muz., 1966, nr. 2, p. 185 (despre săpăturile arheologice); Andronic Al. şi Eugenia Neamţu, *Săpăturile de salvare de la Huşi, jud. Vaslui (1964)* (M.C.A., X, 1973, p. 275—280) (Precizări importante privind curtea domnească).

— HANURI[73].

— CASE VECHI[74].

— ŞCOALA VECHE[75] (prefăcută în ruine de incendiul din 1844[76]; şi seminarul vechi).

B.F.O., 1842, p. 317 şi Al.R., 1842 sept. 24 (reparaţii şcoală); Al. R., 1844 iulie 27 (arderea şcolii); G.M., 13 aug. 1851; Georgescu I., *Istoria seminarului din Huşi* (B.O.R., 1890, p. 926—933); Ionescu G. M., şi Al. T. Dumitrescu, *Istoria seminarielor preoţeşti din Buzău, Curtea de Argeş, Huşi, Izmail, continuat Galaţi, Rîmnicul Vîlcii şi Roman*, Buc., 1906, 77 p.

— CIŞMEAUA EPISCOPIEI[77] (sec. XVII, prefăcută de economul Agatanghel ierodiacon, 1864).

Udişteanu Dionisie, *Episcopia Huşilor (Inscripţii şi însemnări)*, Cernica, 1938, p. 11 (pisanie).

— BISERICA ARMENEASCĂ.

Siruni H. Dj., *Bisericile armene din ţările române*, p. 21 (se întreabă dacă a existat).

— SCHITUL BROŞTENI (Vovidenia, lîngă Huşi, ante 1812; ruine la 1934).

Ursăcescu V., econom stavrofor, *Istoria fostului schit „Vovidenia" din Huşi*, Huşi, 1929, 47 p.; Pocitan V., *Schitul Huşi* (C.H., 1934, nr. 3, p. 69—73) (ruine pe str. Schit); AEH, 1938, p. 58—59; C.H., 1939, nr. 6, p. 512—513 (despre reclădirea schitului); Melchisedec, *Cronica Huşilor*, p. 111—112, 127—128 passim (doc. 1630, 1664, sat al episcopiei Huşi);[79] *Uricarul*, XXIII, p. 305—308 (doc. B. — Tutova); RSIAB, 1933, p. 286 (1812).

— BISERICILE CATOLICE (două: una Răstignirea, sec. XVI şi alta Sf. Antoniu)[80].

Călători străini, IV, p. 39 (bis de lemn, 1599); Hurmuzaki, VIII, p. 307 (1606); D.I., IV, p. 107—108 (descriere 1641, bis. catolică de lemn) şi II, 1930. p. 345 (descriere, 1643); Filitti I. C., *Din arhivele Vaticanului*, I, p. 103 (1654); D.I., IV, p. 243 (1659); C.T., 1883, p. 261 (1668); D.I., I, p. 107 (1670); Cândea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 51 (1661); Iorga N., *Studii şi doc.*, I—II, p. XLVIII—XLIX, 117 (1778) şi 179 (bis. arsă şi nereclădită); Ghika V. I., *Spicuiri istorice*, p. 28 (la 1677 bis. de lemn); vezi şi R.C., 1912, p. 582 (bis. de lemn); C.T., 1883, p. 201—202 (Vito Piluzio, 1682, despre bis. catolică din Huşi); D.I., I, p. 192 (la 1745, bis. restaurată), p. 209 (bis. Răstignirea şi Sf. Antoniu, 1762); Panaitescu P.P., *Călători poloni*, p. 220—221 (1766, bis. franciscanilor); A.B., 1932, p. 241 (doc. 1811, catolicii împiedicaţi să-şi rezidească biserica); Bulat

T. G., *Biserica romano-catolică în Moldova la începutul veacului XIX* (A.B., 1936, p. 225—231) ⟨doc. despre reclădirea bis. din Huși „*dèmolie depuis longtemps*"⟩; Kovács Ferencz, Károly-Fehérváry hittanár *Úti naplója 1868*, p. 47 ⟨despre bis. catolică⟩.

— M BISERICA EPISCOPALĂ (Sf. Apostoli, construită de Ștefan cel Mare, 1495[81]; bis. avariată de cutremur, la 1692[82], cînd îi cad turnurile iar bis. „*fiind crăpată prinprejur era numai să cadă*"; arșă și jefuită de tătari la 1711, a rămas „*numai piatra în jariște*"; reparată de Nicolae Mavrocordat, care i-a făcut acoperămîntul „*de iznoavă*" și i-a „*tocmit case și îngrăditul prin prejur*"; prădată de oștile străine la 1739 „*de toate bucatele și de toate odăjdiile bisericii*"[83]; bis. dărîmată pînă la temelie și reclădită de episcopul Inochentie cu ajutorul lui Matei vodă Ghica „*mai întemeiată și mai frumoasă după cum a fost mai înainte*", 1753—1756[84]; dărîmată de cutremurul din 1802, a fost refăcută parțial de episcopul Meletie, care a dărîmat turnurile și zidul pînă la ferestre și l-a refăcut fără cupola de la mijloc; la 1863, la acoperirea bisericii, s-a modificat partea sa de sus; casele episcopale din 1782—1792 arse la 1813; „*toate chiliile de piatră*" și ograda împrejur adăugate la 1849, prin silința arhimandritului Calinic Miclescu care a făcut și o nouă catapeteasmă; bis. zugrăvită de G. Tattarescu[86], 1890—1891, după ce a fost reparată radical 1887—1889, cînd i se face a doua turlă, care a fost dărîmată de cutremurul din 1940; veștmîntăriile și anexa de la proscomidie construite la 1911 odată cu pridvorul mare ce a mărit biserica; bis. restaurată 1941—1945), str. M. Kogălniceanu nr. 11.

Melchisedec, episcop, *Cronica Hușilor și a episcopiei cu asemenea numire. După documentele episcopiei și alte monumente ale țării*, Buc., 1869, IX+463+175 p.+ 1 pl.+1 h. ⟨despre numele de Huși de la Husea, vechimea și organizarea orașului, obligațiile locuitorilor și relațiile lor cu episcopia; despre episcopie; șirul episcopilor și realizările lor, documente⟩; recenzii: B. P. Hașdeu, C.T., 1869, și A. D. Xenopol, C.L., 1874; *Cat. doc. mold.*, I—IV (indice) ⟨multe doc. ref. la averea și scutirile episcopiei⟩;

Ureche, *Letopisețul*, p. 108 ⟨episcopia construită de Ștefan cel Mare⟩; Berechet Șt., *Cinci documente privitoare la moșiile episcopiei Hușilor*, Chișinău, 1925, 12 p. (din „Rev. Soc. ist. și arh. bis.", 1925, p. 121—132) ⟨1747—1781⟩; Stănescu D., *Viața religioasă la români*, p. 219—221 ⟨doc. 1740⟩; Antonovici I., *Opisul documentelor episcopiei Hușilor*, Huși, ⟨f.a.⟩, 72 p.; Wolf A., *Beiträge*, p. 155—156; Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 140—141 ⟨pisania, 1495⟩; Iațimirski A., *Slavianskia i russkia rukopisi v rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 872—873; Turdeanu, *Manuscrise slave*, p. 166—167;

Ghibănescu G., *Inscripții (de la episcopia Hușilor)* (I.N., III, 1923, p. 168); Udișteanu D., ierom., *Inscripții* (B.E.H., II, 1926, nr. 11, p. 96—98);

Udişteanu D., *Episcopia Huşilor (Inscripţii şi însemnări)*, Cernica, 1938, 32 p. ⟨o culegere de articole apărute în „Bul. ep. Huşi"; şi despre alte bis. din oraş⟩; *Inscripţii Bucureşti*, p. 593—594 ⟨două cruci, 1782—1792⟩; FMIL, 1845, p. 74—75 ⟨hrisov din 1714 pentru episcopie⟩; RSIAB, 1933, p. 319 ⟨moşiile episcopiei, 1812⟩;

Voinescu T., *G. Tattarăscu*, p. 132—135 ⟨contractul de zugrăvire⟩; B.F.O., 1844, p. 376—378, 1845, p. 77, 377, 1846, p. 8, 1847, p. 65—67, 355, 1848, p. 100, 188, 229, 1849, p. 188, 229 şi 1850, p. 47, 146 etc. ⟨despre arendarea moşiilor episcopiei Huşi⟩;

Burada T. T., *Bis. Sf. Apostoli Petru şi Pavel din Huşi, a lui Ştefan cel Mare* (RIAF, I, 1883, vol. II, p. 191—192) (inscripţie, scurt istoric, după Melchisedec⟩; Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 165; Mironescu Vl., *M-rile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 112—113); Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 35; *Dicţ. Rom.*, III, p. 764—767 ⟨despre episcopie⟩; Iorga N.. *Istoria bisericii*, I, p. 238—240;

Istoricul eparhiei Huşilor (AEH, 1934, p. 5—12) ⟨cu listă de episcopi⟩; Vezi şi AEH, 1935, p. 5—15 şi 221—256; Popescu A., preot, *Restaurarea şi redeschiderea bis. catedrale a Sf. episcopii* (AEH, 1935, p. 5—15) ⟨cu un istoric al episcopiei şi listă de episcopi⟩; C.H., 1935, nr. 12, p. 415—423 ⟨despre restaurarea catedralei, cu un scurt istoric⟩;

Popescu Anton, preot, *Pentru cunoaşterea trecutului eparhiei Huşilor* (AEH, 1938, p. 221—255) ⟨istoric, cu listă de episcopi⟩; C.H., ian. 1941, p. 11—12 ⟨bis. episcopală „*ameninţă cu prăbuşirea*" după cutremurul din nov. 1940⟩; Reli S., *Restaurarea catedralei episcopale din Huşi după cutremurul din 1940*, Bîrlad, 1945, 36 p.; Ciurea Alex., *Figuri de ierarhi moldoveni. Iacov Stamati (1749—1803)*, Iaşi, 1946, p. 67—76 şi 216—220;

Ciurea Al. I., *Biserica Sf. Apostoli Petru şi Pavel din Huşi* (M.M., XXXIV, 1958, nr. 3—4, p. 287 şi urm.) ⟨despre oraş, istoricul bisericii episcopale după Melchisedec, şirul episcopilor, despre seminar⟩; *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 124; Vătăşianu, *Istoria artei*. p. 659; Niculescu Remus, *Eustatie Altini* (SCIA, 1965, nr. 1, artă plastică, p. 10) ⟨despre zugrăvirea catapeteznei⟩;

Popescu Anton, *Inochentie, episcopul Huşilor* (M.M., 1967, nr. 3—4, p. 275—277) ⟨despre reconstruirea episcopiei⟩;

Ştefănescu I.D., *Monuments d'art chretien trouvés en Roumanie* („Byzantion", 1931, p. 603—604, 607—608 şi planşe) ⟨obiecte ale episcopiei⟩;

Iorga N., *Alte note despre cultura şi viaţa socială românească subt vechiul regim*, Buc., 1916, 34 p. (din AARMSI, s. II, t. XXXIX, 1916, mem. 1) ⟨despre biblioteca episcopiei de Huşi în sec. XVIII).

— BISERICA SF. DUMITRU (sec. XVIII, refăcută 1832 sau 1834—1846?).

A.B., 1931, p. 242 ⟨doc. 1810⟩; AEH, 1934, p. 41, 1935, p. 53, 1936, p. 52, 1938, p. 61—63; RSIAB., 1933, p. 286;

Bujoreanu Şt., *Un hronograf manuscris, la Huşi* (M.M., 1972, nr. 7—8, p. 627—634) ⟨Din sec. XVIII, aflat la bis. Sf. Dumitru; despre cuprinsul său⟩.

— BISERICA SF. GHEORGHE (începutul sec. XIX, reclădită de breasla blănarilor, pe locul dat de blănarul Dumitrache Manole, 1858, terminată 1868)[87].

AEH, 1934, p. 41, 1935, p. 54, 1936, p. 53, 1938, p. 66; Udişteanu D., *Biserica „Sf. Gheorghe" din Huşi* (B.E.H., IV, 1928, nr. 1, p. 7) şi în vol. *Episcopia Huşilor (Inscripţii şi însemnări)*, Cernica, 1938, p. 24—25; RSIAB, 1933, p. 286.

— BISERICA SF. IOAN (clădită 1850 prin stăruinţa economului Eremia Folescu, reclădită 1911).

AEH, 1934, p. 42, 1935, p. 54, 1936, p. 53—54, 1938, p. 63—64; Udişteanu D., *Tîrnosirea bis. „Sf. Ioan" din Huşi* (B.E.H., IV, 1928, nr. 4, p. 45) şi în vol. *Episcopia Huşilor (Inscripţii şi însemnări)*, Cernica, 1938, p. 25—27.

— BISERICA SF. NICOLAE (1837, reclădită 1862).

AEH, 1934, p. 41, 1935, p. 54, 1936, p. 53, 1938, p. 65; RSIAB, 1933, p. 286 ⟨1812⟩.

— M BISERICA SF. VOIEVOZI (reclădită 1849—1855 de episcopul Meletie Istratie lîngă o biserică mai veche din 1770).[88]

Ghibănescu G., *Inscripţii şi notiţe de pe cărţi* (I.N., 1928, p. 199); Vasiliu P., sachelar, *Biserica Sf. Voievozi din Huşi* („Viitorul" — Iaşi, 1 iulie—15 iulie 1905, p. 11—12; AEH, 1934, p. 41, 1935, p. 55, 1936, p. 55, 1938, p. 66; RSIAB, 1933, p. 286.

HUŢUL, com. Găiceana, jud. Bacău (bis. Sf. Paraschiva, făcută la 1799 de Nichita Rusu, reclădită 1924).

A.B., 1931, p. 192 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, III, p. 767 ⟨despre bis.⟩; AEH, 1936, p. 322.

NOTE

[1] Vezi şi inscripţiile şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 143—148).

[2] La 1629 ian. 7, Miron Barnovschi arată că *„am început a zidi de iznoavă din temelie sf. m-re a rugătorilor noştri ce să numeşte Hangul"* (Ghibănescu, *Surete*, V, p. 191—192).

[3] Într-un doc. din 1656 febr. 12, i se spune *„m-rea ce este supt munte, pre Izvorul Măgurei Peonului"*, cu hramul Coborîrea Sf. Duh (Acad. R. S. România, CCXLII/5). Vezi şi doc. de la Acad. R. S. R., pach. CML.

[4] Vezi doc. din 1458 febr. 13, prin care m-rea de la Hangu este închinată m-rii Neamţ (*Documente*, XIV—XV, p. 292). În doc. din 1612 febr. 15, se vorbeşte

de *„mînăstirea nou zidită care se numește Muntele Peon“ (ibidem*, XVII, vol. III, p. 64).

[5] Vezi doc. din 1638 mart. 6 și ⟨1638—1639⟩ în care se spune că m-rea Peonul cu hramul Coborîrea Sf. Duh *„mai înainte s-a chemat schitul lui Selivestru“* (Acad. R. S. România, CCXLII/4 și Arh. St. Buc., m-rea Văratic, IV/1). Schitul lui Silvestru, sihastrul de la Hangu, este amintit și la 1631 april. 5 (Arh. St. Iași, D/6).

Vezi și pomelnicul de la Acad. R. S. România, ms. 1530 (din 1814), catagrafia de la Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 708/1851, documentele cuprinse în ms. rom. de la Acad. R. S. România, nr. 89 și 237, p. 375—387.

[6] Vezi doc. din 1665 ian. 10 și 1666 sept. 29, în care schitul lui Gheorghe hatmanul este amintit separat de m-rea Hangu (Arh. St. Buc., m-rea Rîșca, XX/5 și m-rea Precista-Răducanu, X/3, nr. 11).

[7] Vezi și Acad. R. S. România, Stampe, GR I Kaindl, A 49.

[8] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCDLXVII—IX și MCDXXV.

[9] La 1656 mart. 10, 1/2 din sat, cu case boierești, rămăsese lui Ion Hăbășescu, în urma împărțelii cu fratele său, Grigore (Arh. St. Buc., ms. 578, f. 248 și 5679, f. 154 v.). Despre sat vezi și doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCCLXXVII și MCCLXI. Despre fam. Hăbășescu vezi Stoicescu, *Dicționar*, p. 405—406.

[10] Vezi și însemnarea din 1812 transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, p. 242—243).

[11] La 1763 iun. 22, satul era al lui Toader Vîrnav (Acad. R. S. România, MCDXCII/38). Vezi și hotărnicia satului H. — Tutova la Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Aron Vodă, dos. 10/1884.

[12] La 1662 nov. 6, satul a redevenit proprietatea lui Vasile Ștefan-Ceaurul hatmanul, întors din pribegie (Arh. St. Buc., AN, MMMCMV/6); la 1717 dec. 1 a fost confiscat de M. Racoviță de la Vasile Ceaurul stolnicul pentru „hiclenie“ (Acad. R. S. România, MDCXXXIX/2). Vezi și însemnarea din 1653 la P. P. Panaitescu, *Catalogul ms. slave*, II, ms. la Acad. R. S. România, p. 455—456.

[13] Despre sat, vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Aron vodă, ms. 644 și Acad. R. S. România, pach. DCCCLXVII.

[14] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDXXXVII. Despre numire de preot vezi doc. din 1840 nov. 14 (*ibidem*, MDLXXXIV/206).

[15] La 1763 oct. 20, Anania, fost vornic de Botoșani, dăruiește bis. din Hînțești din Deal și din Vale și altora două dughene în Botoșani (Arh. St. Buc., Doc. mold., I/50 și XII/42).

La 1655 oct. 30, 1/2 din sat era a lui Solomon Bîrlădeanu mare vistier, cumpărată de la familia Mălai, care moștenise de la Coste Bocioc vornicul (Arh. St. Buc., AN, CI/17). Vezi și hotărnicia din 1658 febr. 1 (*ibidem*, CI/22) și tot pachetul CI. La 1670 aug. 5, satul a rămas soției lui S. Bîrlădeanu, care, la 1692 oct. 3, a dăruit 1/2 din el lui Manolachi Ruset slugerul (idem, Mitr. Mold., CXLV/12) și A.N., CI/26). Vezi și Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 118 (doc. 1670, satul Hărțești lăsat soției lui Solomon Bîrlădeanu); este Hănțești sau Hărăgești?

[16] Vezi doc. din 1831 febr. 7 (Acad. R. S. România, CDXIX/69). Despre repararea bisericii, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 769/1854. Vezi și hotărnicia satului din 1750 (Acad. R. S. România, XXXIII/75).

[17] Vezi și hotărnicia satului la Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Doljești, dos. 4/1844 și passim.

[18] Vezi Acad. R. S. România, ms. 227, f. 322—323.

[19] La 1632 april. 24, parte de sat, cu curți boierești, erau ale lui Ionașco Prăjescu (Arh. St. Buc., AN, CCVII/3). Vezi și doc. din 1634 iulie 5 (*ibidem*, CCVII/4). Despre satul H. *„ce acum se zice Chișărăi“* vezi doc. din 1668 iunie 18 (Acad. R. S. România, MDLXV/4).

[20] Vezi și numeroasele doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCLX—V.

[21] Vezi și reproducerea pisaniei din 1780 la Arh. St. Buc., AN, MMDCCXIII/43.

[22] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXIX.

[23] Vezi şi însemnările şi inscripţiile transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, p. 116—117). La 1657, satul a fost dăruit de Gheorghe Ştefan m-rii Caşin, ctitoria sa (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 376—377).

[24] Despre situaţia bis. Sf. Gheorghe din Tg. Herţa la 1842, reparaţiile făcute, vezi Epitropia Sf. Spiridon, dos. nr. 157; vezi şi perilipsisul de doc. din 1841 mart. 8 (Acad. R. S. România, MDLXXXIV/215).

[25] Despre reparaţii, vezi Arh. St. Buc., Min. Lucr. publice, dos. 73/1861.

[26] Despre înfiinţarea spitalului de către Catinca Ghica, cu îmbunătăţirea localului de către arhitectul R. Cugler, vezi Epitropia Sf. Spiridon, dos. 280 (1850—1877).

[27] Vezi doc. din 1781 iulie 15 (Acad. R. S. România, CXCIX/103 şi 108).

[28] Vezi şi doc. din 1833 sept. 10, în care sînt amintite casele şi bis. (Acad. R. S. România, CMXXV/12). Despre satul H. — Gafencu vezi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Bîrnova, dos. 62/1881 (hotărnicie).

[29] Vezi Acad. R. S. România, ms. 229, f. 33.

[30] Vezi şi inscripţiile şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 309—310).

[31] Vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCCXLVII, unde se află şi hotărnicia şi harta oraşului la 1805 (doc. nr. 113, 114); vezi, de asemenea, *Cat. doc. mold.*, de la Arh. St. Buc., I—IV (indice).

[32] Despre repararea bisericilor din Hîrlău, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 851/1860.

[33] Amintită în documente la 1381 mai 1 (*Documente*, XIV—XV, p. 2).

[34] Curţile sînt menţionate şi în sec. XVII, îndeosebi în vremea domniei lui Radu Mihnea, care rezida aci (vezi doc. din 1605 sept. 4, 1625, april. 10, 12, 17, 21, 22 etc. (*Documente*, XVII, vol. I, p. 257, vol. V, p. 333, 334, 335, 336 passim).

[35] Despre descoperirea inscripţiei vezi şi Acad. R. S. România, ms. rom. 224, f. 129—135, 140—141 v., 145—146, 147—147 v., unde se face şi o descriere a palatului domnesc, a beciului şi a feredeului.

[36] La 1853 aug. 9, arhimandritul Gr. Crupenschi dăruieşte casele sale dintre tîrgul Hîrlău şi schitul Zagavia pentru şcoală publică (Arh. St. Buc., Eforia Şcoalelor Iaşi, XIII/1). Vezi şi idem, Min. Instr. Moldova, dos. 1406/1856.

[37] Despre sat, vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, LXXIV/43 (ms. 1262).

[38] Vezi şi însemnarea din 1767 şi doc. din 1772 (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 398 — ms. Bobulescu şi Arh. St. Buc., sch. Hîrşova, I/18), şi doc. din 1814 oct. 2, prin care schitul de la Hîrşova, numit al lui Găluşcă, este închinat la Esfigmen (Arh. St. Buc., AN, Trib. Iaşi, MCLXXIII/1).

Despre schitul Hîrşova, întemeiat de Ştefan Caracaş şetrar, vezi şi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, schitul Hîrşova, dos. 1/1844.

Despre desfiinţarea schitului, vezi *idem*, Min. Cult. şi Instr. Moldova, dos. 787/1860, f. 336 şi urm. Despre veniturile şi cheltuielile schitului pe anii 1822—1833, vezi Acad. R. S. România, MCCXL/137.

[39] Vezi însemnarea din c. 1805, transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 326—327. Despre „prefacerea" bisericii, vezi Arh. St. Buc., Epitropia Sf. Mormînt, dos. m-reşti, dos. 60/1844.

[40] Despre satul H. — Neamţ, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCCCL—DCCCLIV şi perilipsisul de doc., *ibidem*, CMXLVI/4.

[41] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDXXXVII/222 şi urm.

[42] La 1738 ian. 18, mitropolitul Moldovei dă voie lui popa Pahomie să strîngă călugări la schitul Hlăpeşti (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, XXIII/19). Vezi şi doc. din 1740 mai 6 (*ibidem*, XXIII/25). La 1757 febr. 20, Iosif monahul îl închină m-rii Neamţ (*ibidem*, XXIII/25). Despre milele schitului din 1741, vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 452.

[43] Despre satul Giuleşti, vezi şi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, pach. IV—V.

Despre satul Hodoreni, fost Rîngoaia sau Schinetea, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXVIII.

Vezi şi hotărnicia satului Hodora la Arh. St. Buc., dos. m-reşti m-rea Galata, dos. 89/1886.

44 Vezi izvodul de cărţi din 1837 nov. 1 (Acad. R. S. România, DCCCXLVII/87). Despre sat vezi întreg pachetul. Vezi şi catagrafia casei din 1834 (*ibidem*, DCCCXLIX/73—75).

45 La 1680 ian. 20, Gheorghe Duca întăreşte m-rii Bîrnova satul H. numit şi Căpoteşti (Arh. St. Buc., ms. 646, f. 30 v.).

46 La 1805 sept. 17, Nicolae Balş biv vel vornic declara că şi-a făcut „*aşezare*" la Holboca „*cu grele cheltuieli şi mare osteneală*" şi că a reuşit „*a săvîrşi sfînta biserică de piatră, înfrumuseţînd-o cu zidire temeinică şi împodobind-o pe dinlăuntru cu sfinte vestminte scumpe, cu arginturi, cu sfeşnice, şi cu catapeteasmă frumoasă, zugrăvită*"; biserica era zidită „*acum*" din temelie, iar casele „*înalte de piatră*" (R.I., 1931, p. 310—311).

47 Despre necesitatea reparării bisericii, vezi doc. din 1831 nov. 11 şi 16 (Arh. St. Buc., A.N., MMVIII/29 şi 30).

48 Despre sat, fost proprietatea lui Mihail Sturza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DXV/24.

49 Vezi şi cererea de ajutor pentru terminarea bisericii, din 1850, şi dosarul despre reparaţii din 1863 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos 815/1850 şi 1344/1863).

La 1839 oct. 19, Ilarie ieromonahul de la schitul Horaiţa vinde lui Agathanghel Arsenie ierodiacon nişte chilii la schit cu 600 lei (Acad. R. S. România, MCDLXVI/158).

50 Vezi catagrafia din 1844 şi hotărnicia din 1851 a moşiei, proprietatea fam. Sturza (Acad. R. S. România, MCCLVII/16, vezi tot pachetul şi MCCLIX/48 şi pach. MCCLII—III; cu ştiri despre biserică.

51 Bis. e amintită la 1844 mart. 21 (Acad. R. S. România, MCCLXXXIX/216). Vezi şi planul moşiei din 1811 la Arh. St. Buc., A.N., MMDCCCXX/2 şi pach. următoare.

52 Despre satul Horjeşti-Tecuci, dat m-rii Ivirul de paharnicul Sturza, vezi doc. din 1806 (Acad. R. S. România, MCCLXXVI/103).

53 La 1635, parte din satul H. — Agiud era al lui Lupaşco Bucium spătar, fiind cumpărat de Bucium vornicul de la soţia lui Sturza pîrcălab (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 505 v.).

54 La 1832 mart. 4, a avut loc un proces între bis. catolică din Iaşi şi Elenco Hangerli; prima susţinea că moşia Voloacele face parte din trupul său de moşie Horileşti (Acad. R. S. România, MDLXXXIII/68).

55 La 1654 mart. 22, satul H. — Iaşi era încă al m-rii Dragomirna (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 338).

56 Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDXXXVIII/40 şi urm. şi Arh. St. Buc., A.N., pach. MMDCXXIX. (La ⟨1770⟩, 1/2 din sat fusese vîndută de Ştefan Hermeziu lui M. Scorţescu (Acad. R. S. România, MDLXXXI/35).

57 Despre acest schit vezi şi doc. din 1799 april. 26 (Arh. St. Buc., m-rea Coşula, XI/11 şi pachetul XIII şi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Coşula, dos. 2/1844). Vezi şi doc. din 1836 dec. 8, în care i se spune schitul Horădeşti (Acad. R. S. România, MCXLVII/92).

58 Vezi şi protocolul din 1894 privind bis. din H. de Sus (Arh. St. Suceava, Mitr. Bucovinei, nr. 505, 9/1).

59 Din doc. din 1439 iulie 15, rezultă că m-rea exista pe vremea domniei lui Alexandru cel Bun (*Documente*, XIV—XV, p. 164). La 1490 mart. 16, a fost închinată m-rii Putna (*ibidem*, XV, p. 139).

[60] Despre sat, vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 531, Mitr. Mold., pach. CLVI şi dos. m-reşti, Mitr. Mold. Vezi şi opisul de documentele satului din 1854 (Acad R. S. România, MXCV/123) şi hotărnicia din 1801 iunie 2 (*ibidem*, MDLXXXI/66 A).

[61] Vezi şi Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 480 v.

[62] La 1628 nov. 5, o parte din sat fusese vîndută m-rii Bîrnova (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 424 v.). Vezi şi *Cat. doc. mold.*, indice despre cumpărăturile şi daniile făcute m-rii.

[63] Amintite în doc. la 1625 april. 30 (*Documente*, XVII, vol. V, p. 341). Vezi şi doc. din 1660 iunie, privind împărţirea satului între fiii lui Simion Mălai fost vistier, Vasile şi Dumitraşco (Arh. St. Buc., A.N., MMDXIX/12).

La 1647 iul. 7, satul H. cu curţi a fost restituit de Vasile Lupu lui Simion Mălai vistierul, după întoarcerea acestuia din Ţara Românească (Arh. St. Buc., A.N., MMDXIX/11).

[64] Vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCXXVI.

[65] Curţile lui Pătraşco Ciogolea logofăt sînt menţionate la 1616 mart. 24 (Acad. R. S. România, Peceţi 73). Despre sat vezi Acad. R. S. România, DXXX/25 şi pach. DXXXI. Vezi şi hotărnicia din 1754 (*ibidem*, CDXXVI/59) şi hotărnicia din 1833 a moşiei H. Mici, proprietatea familiei Roset (*ibidem*, DCXII/158). Vezi şi hotărnicia din 1754 iunie 10, cînd satul era al lui Ilie Costache fost mare stolnic (Arh. St. Buc., Doc. mold., I/43). Despre sat vezi şi Acad. R. S. România, pach. MDCXIX.

[66] Despre satul Hulubeşti, vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, LXXIV/43 (ms. 1262).

[67] M-rea Humor a panului Ivan vornic, cu hramul Adormirea, este amintită la 1415 april. 13 (*Documente*, XIV—XV, p. 36—37).

[68] Vezi doc. din (1554—1555), în care se spune că Toader Boboiog logofăt *„au innoit-o şi au zidit şi au înfrumuseţat şi au întărit-o"* (*ibidem*, XVI, vol. II, p. 40). Vezi şi condica m-rii scrisă de Vartolomei Măzăreanu, la Acad. R. S. România, ms. rom. 111 şi I. Bianu, *Catalogul manuscriptelor româneşti*, I, p. 246—259.

[69] Despre diverse reparaţii în sec. XIX (1868, 1888 etc.) vezi şi Arh. St. Suceava, Mitr. Bucovinei, nr. 272/1870, nr. 629/1898, nr. 633/1889, nr. 666/1892, nr. 678/1892 etc. (indicate de L. Capioşu).

[70] Despre repararea bis. vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 696/1869.

[71] Despre satul Iteşti-Covurlui, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXXVIII.

[72] Despre incendiul din 1844, vezi şi Arh. St. Buc., Min. Instr., Moldova, dos. 393/1844. Despre arendarea moşiei oraşului la mijlocul sec. trecut, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MDXLV.

[73] Vezi doc. din 1864 oct. 12, prin care Pintilie Andreescu vinde lui George Dinu un han în Huşi cu 660 galbeni (Arh. St. Buc., ep. Huşi, II/38).

[74] Vezi descrierea din 1841 mart. 5, a unei case de lîngă bis. Sf. Nicolae şi doc. din 1842 iunie 1 (Acad. R. S. România, DCXII/69 şi 73).

[75] Despre înfiinţarea şcolii pe lîngă episcopie vezi doc. din 1747 dec. 25 şi 1748 dec. 25 (Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 630, f. 8—9 v. şi Eforia Şcoalelor — Iaşi, XXVIII/1). Vezi şi idem, Min. Instr. Moldova, dos. 118, 121/1832, 258/1833 etc.; despre zidirea localului şcolii, *ibidem*, dos. 864/1850.

Despre înfiinţarea seminarului de pe lîngă episcopie, *ibidem*, dos. 756/1858. La 1851, se vindeau nişte case pentru seminar (Arh. St. Buc., ep. Huşi, VIII/6).

[76] La 1847 dec. 7, obştea oraşului arată domnului că şcoala *„s-a prefăcut în ruine"* în focul din 1844 şi cerea *„a pune la cale zidirea acestei şcoale"* din fondurile Casei Şcoalelor (*Uricarul*, IX, p. 67—68).

[77] Fîntîna domnească din Huşi este amintită la 1656 april. 28, cînd doi meşteri fîntînari sînt scutiţi de dări pentru a fi *„de treabă"* acestei fîntîni (Arh. St. Buc., ms. 543, f. 61). Dintr-un alt document, din 1661 dec. 28, rezultă că cei doi meşteri fîntînari erau *„de purtat apî la episcopie"*, fiind *„de treaba episcopiei"* (*ibidem*, f. 75).

[78] Amintit la 1815 april. 13 (Arh. St. Buc., A.N., MMCDXXXVII/5).

[79] Despre hotărnicia moşiei, proprietatea episcopiei Huşi, vezi doc. din 1629 nov. 22 (Arh. St. Buc., ep. Huşi, LXVI/1). La 1629 dec. 31, satul, hotărnicit, era întărit episcopiei (*ibidem*, VI/1). Vezi şi *Cat. doc. mold.*, indice şi Arh. St. Buc., ep. Huşi, pach. LXVI şi ms. 545.

[80] Despre milele bis. catolice la 1720, vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 464 v.

[81] O biserică a lui Ştefan cel Mare din Huşi este amintită la 1645—1646, cînd episcopia exista (Acad. R. S. România, CLXXXV/162).

[82] La 1708—1709, se spunea că episcopia Huşi era *„arsă şi prădată şi cădzută la mare slăbiciune... cît au rămas numai piatra, nici case, nici chilii, nici ogradă prinpregiur“* (Arh. St. Buc., ms. 652, f. 16).

[83] La 1740 sept. 12, Grigore al II-lea Ghica arăta că, în timpul tulburărilor cauzate de război, episcopia Huşi a fost prădată *„de toate bucatile şi de toate odăjdiile bisăricii de oştile ce s-au petrecut pe acolo, fiind drum mare“;* pentru *„ca să să poată rădica să agiungă la starea ce să cade“*, i se acordă o serie de scutiri fiscale (D. Stănescu, *Viaţa religioasă*, p. 219—221).

[84] Despre refacere, vezi doc. din 1756 ian. 9, prin care, cu ocazia refacerii episcopiei de către episcopul Inochentie. domnul îi face danii din locul domnesc al oraşului Huşi (Arh. St. Buc., ep. Huşi, LXX/42 şi ms. 545 f. 11—12).

[85] Despre repararea episcopiei vezi Arh. St. Buc., Min. Lucr. publice, dos. 72/1861. Vezi şi doc. idem, ms. 543—546, 652.

[86] Despre zugrăvirea bisericii episcopiei, vezi idem, Min. Cult. şi Instr. dos. 5201/1889, f. 44.

[87] Vezi şi doc. din 1842 oct. 27 (Arh. St. Buc., ep. Huşi, VIII/2). Vezi şi numirea de preot din 1847 mart. 28 (Acad. R. S. România, MDLXX/10).

[88] Despre rezidirea bisericii, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 743/1851.

I

IACOBENI, vezi Sloboziani.
IACOBENI, com. Vlădeni, jud. Iaşi (bis. Sf. Gheorghe, 1860). Vezi şi următorul.

„Arhiva ist.“, I/II, 1865, p. 20—21 ⟨doc. 1643⟩[1]; *Aşezări din Moldova*, p. 248 ⟨descoperirile arheologice⟩; Anuar 1930, p. 81.

IACOBENI (Eacobeşti), jud. Suceava (bis. de lemn din 1812)[2]. Vezi şi precedentul.

Luca I. V., *Iacobeni din Bucovina* (R.M., 1924, nr. 3—5); Kaindl F. R., *Das Ansiedlungswesen in der Bukowina*, Franckfurt, 1902, p. 334 şi urm. ⟨colonizări⟩; Lehner Josef, *Alte Wohnhäuer in Jakobeny* („Deutscher Kalender für die Bukowina“, 1933, p. 55—59); BCMI, XXVIII, 1935, p. 69; Werenka D., *Topographie*, p. 37; Anuar Bucovina, 1923, p. 15; 1924, p. 15; 1926, p. 47; 1927, p. 58; 1928, p. 64 ⟨bis. din 1913⟩; *Documente*, XVI, vol. IV, p. 154 ⟨la 1596, 1/2 sat a lui Nicoară Prăjescu, mare sluger şi a fratelui său⟩; vezi şi p. 160; XVII, vol. IV, p. 455—456 ⟨la 1620, 1/2 din sat a familiei Prăjescu⟩; Ghibănescu, *Surete*, III, p. 146—147 ⟨la 1641, răscumpărat de I. Prăjescu⟩; B.C.I., IV, p. 20 ⟨doc. 1660, 1/2 sat a lui Ursache vistier⟩; Bălan T., *Noi doc. cîmpulungene* (indice Iacobeni).

IALOVENI — Orhei (bis. Cuv. Paraschiva, sec. XVIII, reclădită de locuitori de zid, 1814—1819).

A.B. 1935, p. 130 ⟨doc. 1814⟩; RSIAB, 1929, p. 339—340 ⟨cat. 1820⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 183 ⟨satul Ianova al fam. Buznea⟩.

IALPUJELU — Hotin (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 4; Anuar 1922, p. 223 ⟨Ialpujeni⟩.

IAPA — Neamţ (fost Cobîle) (bis Sf. Apostoli, începutul sec. XIX)[3].

A.L.P.R., 1936—1940, p. 10 ⟨însemnări, 1813, şi 1850⟩; Costăchescu M.. *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 105—106 ⟨despre satul Iapa — Bacău, fost Cobîle⟩.

IAŞI, jud. Iaşi

Ghibănescu G., *Biserica Sf. Nicolai domnesc*, Iaşi, 1934 ⟨doc. despre Iaşi, sec. XV — începutul sec. XVI⟩; Idem, *Uricarul (XXV volume) şi documentele ce vorbesc de Iaşi* (I.N., 1928, p. 255—264) ⟨rezumate doc., 1575—1800, în ordine cronologică⟩; Idem, *N. Iorga, Studii şi documente şi actele ce vorbesc de Iaşi*. (I.N., 1933, p. 313—317) ⟨rezumate doc. în ordine cronologică⟩; Iorga N., *Doc. ale mitropoliei de Iaşi (Studii şi doc.*, V, p. 77—113) ⟨1433—1834, multe relative la Iaşi⟩; Vezi şi doc. publicate în I.N. şi indicii de la sfîrşitul volumelor de documente editate de G. Ghi-

bănescu, T. Bălan, M. Costăchescu, I. Antonovici etc.; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 753 ⟨doc. 1450, Forum Filistinorum⟩; *Cat. doc. mold.*, I—IV (indice) ⟨multe doc. despre Iași⟩;

C.T., 1876, p. 376—380 ⟨Baltazar de Piscia despre arderea orașului, 1476⟩; *Cronici turcești*, p. 268, 353—353, 480, 535 ⟨orașul ars și ruinat de turci, 1538⟩;

Cronicile slavo-române (indice) ⟨diverse evenimente⟩; Ureche, *Letopisețul*, p. 103 ⟨descălecarea orașului de către Ștefan cel Mare⟩, p. 141 ⟨ars de tătari, 1513⟩; vezi și indice; Ghibănescu Gh., *Iașii în cronicarul Grigore Ureche (sec. XV-a și XVI-a* (I.N., 1921, fasc. I, p. 147—151); M. Costin, *Opere* (indice); Ghibănescu Gh., *Iașii în cronica lui Miron Costin, 1633—1665* (I.N., II, 1922, fasc. II, p. 331—338); I Neculce, *Letopisețul* (indice); Ghibănescu Gh., *Miron Costin și Ioan Neculce (1622—1685)* (I.N., III, 1923, fasc. III, p. 172—177, IV, 1924, p. 246—252, V, 1925, p. 282—286 și 1933, p. 269—279) ⟨extrase din cronici despre Iași⟩;

Dossios N., *Studii greco-române. Fasc. II. Inscripțiile grecești păstrate în capitala Moldovei*, Iași, 1902, p. 55—86; Iorga N., *Inscripții și însemnări din bisericile Iașului*[4], 1907, 90 p. ⟨de la 1492—1870⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 115—202; Ghibănescu Gh. și M. Costăchescu, *Notițe de pe cărți bisericești din orașul și județul Iași* (I.N., I, 1921, fasc. I, p. 145—147);

Călători străini[5]:

Crăciun Georgeta, *Călători străini despre Iași în secolele XIV—XIX. Elemente caracteristice* (S.A.I., VIII, 1966, p. 239—254) ⟨cu bibliografie⟩;

Costăchescu M., *Iașii în G. Reicherstorf, 1541* (I.N., I, fasc. I, 1921, p. 151); Panaitescu P. P., *Călători poloni*, p. 26, 58, 227, 253, passim (vezi și indice) ⟨descrierea orașului, a palatului domnesc, a primirii diverșilor soli la curte etc.⟩; vezi și Ghibănescu Gh., *Iașii în călători poloni* (I.N., 1933, p. 280—288) ⟨reproduce după P. P. Panaitescu pasajele privitoare la Iași); *Călători străini*, II, p. 311 ⟨despre pustiirea orașului Iași de către turci, 1563⟩; vezi și indice, vol. I—V; *Purchas his Pilgrims, 1625* ⟨Newberie, 1582⟩; Vezi și „Neamul romănesc“, V, p. 544; Iorga N., *Acte și fragmente*, I, p. 37 și urm. ⟨Fourquevaux⟩; Costăchescu M., *Iașii în 1585* (I.N., IV, 1924, p. 268—270) ⟨după Fourquevaux⟩; „Arhiva“ — Iași, I, 1889—1890, p. 763 ⟨1593, Korobeinikov despre Iași: palatul domnesc, bis. Sf. Nicolae, numărul bisericilor⟩; reprodus și de Ghibănescu Gh., *Biserica Sf. Nicolae domnesc*, p. 20;

Siruni H. Dj., *Mărturii armenești despre România extrase din cronica armenilor din Camenița. Partea I (1430—1611)*, Buc., 1936, p. 13 ⟨despre arderea orașului în cursul luptelor din 1577⟩, p. 15 ⟨despre prădarea orașului de cazaci, 1595⟩; Cernovodeanu Paul, *Călătoria lui Henry Cavendish în țările române la 1589* (A.I.I.A.I., VII, 1970, p. 276) ⟨descrierea orașului Iași cu case de lemn și curtea domnească de lemn, acoperită cu șindrilă⟩;

Călători străini, I—V, indice ⟨descrierile călătorilor care au trecut prin Iași pînă la 1657⟩;

Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 70 ⟨însemnare 1608, despre turburarea şi pustiirea bisericilor din Iaşi din pricina luptelor interne⟩; B.S.G.R., 1898, p. 60—61 ⟨descriere, 1612⟩; Costăchescu M., *Iașii în 1613* (I.N., I, 1921, fasc. I, p. 151); *Tezaur de monumente istorice*, II, 1863, p. 57 ⟨Joppecourt, oraşul fusese ars la 1616, din 22 000 de case au rămas circa 600⟩; Costăchescu M.. *Iașii în Ch. de Joppecourt (1620)* (I.N., I, 1921, p. 153—155); D. I., V, 1930, p. 334 ⟨descriere 1632⟩; Giurescu C. C., *Le voyage de Niccolo Barsi en Moldavie (1633), Paris* — Buc., 1915, p. 24—25 ⟨descriere oraș, palatul domnesc, bis. catolice⟩; Costăchescu M., *Iașii în 1636* (I. N., fasc. III, 1923, p. 178) ⟨după Ramondi⟩; D. I., IV, p. 110—113 ⟨descriere oraș 1641, palatul domnesc, nr. bisericilor, bis. Trei Ierarhi⟩; D. I., II, 1930, p. 356—357 ⟨descriere, nr. bisericilor, 1644⟩; vezi și *Călători străini*, V, p. 96, 116 passim (și indice);

Codex Bandinus (A.A.R.M.S.I., s. II, t. XVI, p. 257—272) şi Costăchescu M., *Iașii în Bandinus, 1646* (I.N., II, 1922, fasc. II, p. 338—344).

Miron Costin, *Opere, p. 133* ⟨despre arderea oraşului, 1650; au ars: curtea domnească, casele boierilor şi „*tot oraşul*"⟩; vezi şi I.N., II, 1922. f. II, p. 302; Sava A., *Doc. Orhei*, p. 94 ⟨doc. 1651 despre arderea oraşului⟩[6]; R.M., 1925, nr. 10. p. 24—25 ⟨acelaşi doc.⟩; Babinger Fr., *Robert Bargrave, un voyageur anglais dans les pays roumains du temps de Basil Lupu*, Buc., 1936, p. 45 ⟨oraşul ars de cazaci⟩;

Paul de Alep, *Voyage*, p. 157 şi urm. ⟨descrierea principalelor monumente ale oraşului⟩; *Conrad Iacob Hiltenbrandt's Dreifache schwedische Gesandtschaftsreise nach Siebenbürgen, der Ukraine und Constantinopel, 1656—1658*, Leyden, 1937, p. 83 ⟨descriere⟩; B.C.I., XII, 1933, p. 38—51 ⟨Evlia Celebi, legenda întemeierii şi descrierea oraşului, a curţii domneşti, istoric, numărul mănăstirilor, despre m-rile Trei Ierarhi, Galata, Golia etc.⟩; reprodus şi în I.N., 1933, p. 288—299;

Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, I, p. 215—216 ⟨descriere după Tomasso Alberti⟩, p. 249—253 ⟨descriere după Bandini⟩, p. 273—274 ⟨descriere după Paul de Alep: bis. Trei Ierarhi, Golia, Sf. Sava etc.⟩, p. 286 ⟨descriere Newberie, 1582, curtea domnească cu gard, m-rea Socola⟩; (a se vedea şi Iorga N., *Histoire des relations anglo-roumains*, Iaşi, 1917, p. 8—9);

Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, II, p. 115—116 ⟨descriere Dupont, 1686⟩, p. 141—142 ⟨descriere Boschovich⟩, p. 146—148 ⟨descriere Baltimore⟩, p. 161 ⟨descriere De Tott⟩, p. 232—236 ⟨descriere Cornelio Magni⟩; vol. III, p. 24—25 ⟨descriere Hacquet⟩, p. 69—71 ⟨descriere Mac Michael⟩, p. 74 ⟨descriere fraţii Bacheville⟩, p. 79—80 ⟨descriere Ker Porter⟩, p. 96—100 ⟨descriere A. Wolf⟩, p. 163—164 ⟨descriere Bellanger⟩, p. 170—171, 181 ⟨descriere Vaillant⟩; vol. IV, p. 29 ⟨descriere Perrin⟩, p. 64—65 ⟨descriere d-na Carlovitz⟩ şi p. 69—70 ⟨descriere Poujade⟩;

Descrierea unei părți a Iașului din anul 7184 (1676) (Uricarul, XXII, p. 410—414) ⟨un doc. cu ştiri interesante⟩; Minea I., *Din trecutul Iașilor* (C.I., XIII—XVI, 1936—1940, nr. 1—2, p. 670—676) ⟨documente, 1684—1823, şi două descrieri⟩;

Caproşu I., *Două documente privind oraşul Iaşi* (A.U.C., secţ. III, istorie, t. XV, 1969, fasc. 1, p. 105—107) ⟨din 1648—1680, amintind cherVăsăria m-rii Golia şi *„grădina cea mare domnească"*⟩;

Iorga N., *Un călător italian în Turcia şi Moldova în timpul războaielor cu Polonia* (A.A.R.M.S.I., s. II, t. XXXIII, 1910, p. 18—23 şi extras) ⟨descriere Cornelio Magni, 1672⟩; L ⟨apedatu⟩ Al., *Relaţiune despre cîteva monumente ale Iaşilor la 1672* (BCMI, III, 1910, p. 143) ⟨după Magni⟩; vezi şi N.R.L., 1910, p. 345—347, 363—365; Ghibănescu Gh., *Cornelio Magni despre Iaşi* (I.N., 1930, p. 187—203) ⟨palatul domnesc, bis. Trei Ierarhi şi bis. Sf. Nicolae domnesc⟩; Babinger Fr., *O relaţiune neobservată despre Moldova sub domnia lui Antonie Ruset, 1676* (AARMSI, s. III, t. XIX, 1937, p. 128 ⟨descrierea oraşului, a palatului domnesc, a bis. Trei Ierarhi⟩; Costăchescu M., *Iaşii în 1677* (I.N., III, 1923, p. 178—181) ⟨după jurnalul palatinului de Kulm⟩;

Dupont Ph., *Mémoires pour servir à l'histoire de la vie et des actions de Jean Sobieski III, roi de Pologne,* în *Biblioteka ordynacyi Hr. Kraisinskich, Museum Konstantego Swidzinskiego,* VII—VIII, 1885, p. 200 ⟨descrierea Iaşilor şi a curţii domneşti, 1686⟩; Hurmuzaki, XVI, p. 125 ⟨descriere sumară, no. bisericilor, 1686⟩; p. 134 ⟨despre arderea unei părţi din oraş şi a bis. Trei Ierarhi⟩; Lapedatu Alex.. *Jurnalul principelui Iacob Sobieski, fiul regelui Ioan, asupra campaniei polone în Moldova la 1686,* Buc., 1933, p. 41 ⟨despre arderea oraşului⟩; Chowaniec Czeslaw, *Wylprawa Sobieskogo do Moldawji 1686 r.* [Expediţia lui Sobieski în Moldova în anul 1686], Varşovia, 1932, p. 90—91 ⟨crede că oraşul a fost ars de cazaci, nu din ordinul lui Sobieski⟩;

Lascu Viorica, *Documente inedite privitoare la situaţia ţărilor române la sfîrşitul sec. XVII* („Anuarul Inst. de istorie" — Cluj, 1969, p. 256) ⟨descrierea oraşului la 1688⟩;

D. Cantemir, *Viaţa lui Constantin vodă Cantemir,* ed. N. Iorga, p. 41 ⟨la 1683, în afară de curtea domnească şi m-rile domneşti, *„toate casele erau arse"*⟩, p. 65 ⟨despre arderea Iaşilor de oştile polone⟩, p. 66 ⟨refacerea oraşului după retragerea trupelor polone⟩; Cantemir, *Descrierea Moldovei,* p. 73 ⟨numărul caselor şi bisericilor, etc.⟩;

„Viitorul" — Iaşi, 15 iunie — 15 iulie 1907, p. 7 ⟨descriere, Ipolit Vişenski⟩; Bezviconi G., *Călători ruşi,* p. 70—72 ⟨descriere, 1701⟩; p. 78 ⟨la 1707—1708, 70 de bis.⟩; p. 172 ⟨la 1808, peste 50 bis. de piatră⟩; 352 ⟨la 1847, 70 de bis., din care 20 de mănăstiri⟩;

Reisebeschreibung von Pultava durch das Desert Dzike Pole nach Bender und durch die Wallachei und Moldau nach Deutschland, 1714, p. 199—201 ⟨descriere, 1709⟩; *Monumenta Hungariae Historica,* XXXIII, p. 588 ⟨descriere, 1709⟩; *E. H. Weissmantells Dagbok,* ed. S. Bring, Stockholm, 1928, p. 214—215 ⟨descriere, 1713, oraş şi m-rile: Golia, Trei Ierarhi, Sf. Sava etc.⟩; Neculce, *Letopiseţul,* p. 298 ⟨despre incendiul din 1723⟩; vezi şi Kogălniceanu, *Cronicile României,* III, p. 68;

Cronica Ghiculeştilor, p. 235 ⟨arderea oraşului, 1725⟩ şi p. 423 ⟨cutremurul din 1738, cînd *„toate mănăstirile au crăpat"*⟩; Kogălniceanu, *Cro-*

nicile României, III, p. 197 ⟨despre incendiul din 1735⟩[7];

Travels from St. Petersburg in Russia to divers parts of Asie, Glasgow, 1763, vol. II, p. 389 ⟨descriere oraş şi palat domnesc, 1737—1738⟩; vezi şi *Voyages depuis St. Petersburg en Russie dans divers contrées de l'Asie par J. G. d'Antermony*, Paris, 1766, vol. III; *Uricarul*, XXIV, p. 226 ⟨descriere, 1737⟩; „Analele Dobrogei", IV, nr. 4, p. 179 ⟨descriere, 1738⟩; I.N., V, 1925, p. 278 ⟨cutremurul din 1738⟩;

Karadja C. I., *Scrisorile lui Kelemen Mikes (1738—1740)* (I.N., 1924, p. 261—265) ⟨descriere Iaşi⟩; vezi şi „Unirea" — Blaj, 1909, p. 206 ⟨descriere Kelemen Mikes, 1739⟩; „Analele Dobrogei", 1923, nr. 4, p. 112—114; „Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie die Viesenschaften, Philologisch-historische Classe", Viena, 1862, p. 558 ⟨descriere, 1742⟩; *Le journal de Paul Jamjouglou de Constantinopol à Hotin en 1746* (R.H.S.E.E., 1930, p. 31 ⟨descriere oraş, palatul domnesc şi palatul de la Frumoasa⟩;

Ghibănescu G., *Catastihul Iaşilor din 1755*, Iaşi, 1921, 36 p. (din I.N., I, 1921, fasc. 1, p. 1—40) ⟨cu multe ştiri despre monumentele vechi ale oraşului⟩; I.N., 1926—1927, p. 121 ⟨despre arderea oraşului la 1757⟩;

Boşcovich G. R., *Giornale di un viaggio da Constantinopoli in Polonia dell' abate* . . ., Bassano, 1784, p. 117—118, 137—138, 219—239; reprodus şi în *Uricarul*, XXIV, p. 255—333 ⟨descrierea oraşului, a palatului domnesc, m-rii Frumoasa, bis. catolică, 1762⟩; I.N., IV, 1924. p. 266—267 ⟨descriere, 1763⟩; „Arhiva istorică", I, 1865, nr. 23, p. 183—184 ⟨descriere, 1763 şi 1764⟩; Baltimore F., *A tour to the East in the years 1763 and 1764*, Londra, 1767, p. 155—156 ⟨descriere⟩; *Despre arderea Iaşilor în 1766 sept. 24* (I.N., IV, 1924, p. 321)[8];

Mémoires du baron Toth sur les Turcs et les Tartares, Amsterdam, 1785, p. 26—27 şi 30 ⟨descriere, 1767, oraşul ars se refăcea⟩;

Oreus Gustav, *Descriptio pestis quae anno 1770 in Iassia et 1771 in Moskua graessata est*, Petersburg, 1774, 238 p.; Prelipceanu Ioan, *Ciuma de la Iaşi din 1770 după descrierea lui Orraeus*, Cluj, 1927, 33 p. (prezentarea lui N. Iorga, R.I., XIII, 1927, p. 434—435); Luca Margareta, *Observaţiile doctorului I. M. Minderer despre ciumă şi alte epidemii în Moldova în cursul războiului ruso-turc, 1769—1774*, Cluj, 1934, 24 p.;

Carra M. C., *Histoire de la Moldavie et de la Valachie*, Iassy, 1777, p. 11—12, 172—173, 205—207; Urechia, *Ist. rom.*, II, p. 371 ⟨despre incendiul din 1776, cînd s-a făcut „*mare ardere de foc*"⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 197 ⟨însemnare despre acelaşi incendiu⟩;

Raicevich. *Osservazioni storiche, naturali e politiche intorno la Valachia e Moldavia*, Napoli, 1788, p. 225—229 ⟨descrierea oraşului, despre numărul mare de biserici etc⟩; Sulzer Fr. I., *Geschichte des Transalpinischen Daciens*, I, Viena, 1781, p. 250—252, 382—384; II, p. 376—381; III, p. 332—337 ⟨descrierea oraşului, istoric, despre monumente⟩; *Hacquet's neueste Reisen in den Jahren 1788 und 1789* . . ., II, Nürnberg, 1791, p. 58—61 ⟨descriere⟩; Hurmuzaki, supl. I/2, p. 179 ⟨descrierea oraşului⟩;

Bianu I., *Catalogul manuscriptelor româneşti*, I, p. 647 ⟨însemnare despre incendiul din 1779, cînd a ars uliţa mare pînă la curte⟩; Neda M.

Ion, *Cîteva precizări cronologice* ..., (R.I.R. XIV, 1944, f. IV, p. 516) ⟨despre același incendiu⟩[9];

Docan N., *Explorațiuni austriace pe Dunăre la sfîrșitul veacului al XVIII-lea*, p. 105 ⟨descriere, 1779⟩; Costăchescu M., *Iașii în 1789* (I.N., I, 1921, fasc. 1, p. 155) ⟨după *Beschreibung des Banats, der Wallachey, Moldau* ...⟩; *Letres et pensées du marechal prince de Ligne*, ed. de d-na de Staël-Holstein, Viena, 1818 ⟨scrisoarea din 1 dec. 1788, descrierea orașului, numărul mare de case boierești⟩; Berechet Șt., *Picături mărunte*, Chișinău, 1924, p. 1—12 ⟨descriere, 1791⟩; Reimers W. C., *Reise der russische Kaiserlichen ausserordentlichen Gesandschaft an die Othomanische Pforte im Jahre 1793*, St. Petersburg, 1803, p. 90—102 ⟨descriere⟩; ⟨Struve⟩, *Voyage en Krimée* ..., Paris, 1802, p. 10 și urm., 311 și urm., 329 și urm. ⟨descriere, 1793⟩;

Wolff A., *Beiträge*, I, p. 242—267 ⟨una din cele mai complete descrieri ale orașului, a curții domnești, a unui han, a mitropoliei, bisericilor: Dancu, Golia, Sf. Nicolae-Domnesc, Trei Ierarhi etc., despre feredeie, cișmele și spitalul Sf. Spiridon⟩; Z.K., *Iașii pe la anii 1780* („România literară", 1855, p. 493—494, 505—506, 523, 525—527) ⟨se dă traducerea textului german din A. Wolff⟩; Costăchescu M., *Iașii la sfîrșitul sec. XVIII* (I.N., III, 1923, p. 182—185 și V, 1925, p. 286—291) ⟨după A. Wolff, p. 249—255, despre monumentele orașului⟩;

Wolff A., *Beiträge*, p. 27 ⟨despre cutremurul din 1795⟩;

Băileanu Gh., *Orașul Iași în statistici și în relatări ale călătorilor străini din secolul al XVIII-lea* („Rev. statistică", XVII, 1968, nr. 2, p. 73—76); Idem, *Iașul și lumea franceză* („Iașul literar", 1968, nr. 4) ⟨despre călătorii care au vizitat orașul⟩;

Bianu I., *Catalogul manuscriptelor românești*, I, p. 648 ⟨însemnare despre cutremurul din 1802⟩; vezi și R.I., 1939, p. 100 și Neda M. I., *Cîteva precizări cronologice și de fapte istorice din trecutul românesc* (R.I.R,. XIV, 1944, f. IV, p. 516) ⟨despre același cutremur⟩.

Thorntorn Thomas, *The present state of Turkey of a description of the political, civil and religious, Constitution, Governement and Laws of the Ottoman Empire, Moldavia and Wallachia*, Londra, 1809 ⟨la 1802, descrierea orașului⟩; Batthiany V., *Reise durch einen Theil Ungarns, Siebenbürgens, der Moldau und Bukowina im Jahre 1805*, Pesta—Viena, 1811, p. 112—124; *O pagină din viața românească sub Moruzi și Ipsilanti* („Universul", mai 1910) ⟨scrisorile doamnei Reinhard, 1806⟩; Vezi și M-me Reinhard, *Une femme de diplomate. Lettres de ... à sa mère 1798—1815, traduites de l'allemand...*, Paris, 1900, p. 163—234; Rochechouart, général comte, *Souvenirs sur la Révolution, l'Empire et la Restauration* ..., Paris, 1933, p. 110—114 ⟨la Iași, 1806—1807⟩; vezi și Baiculescu George, *Societatea ieșană la începutul secolului trecut. După memoriile contelui de Rochechouart* („Adev. lit. și artistic", XIII, 1934. nr. 709, p. 1—2) și Zotta Sever, *Un nobil francez despre Iașii din 1807* (I.N., II, fasc. II, 1922, p. 345—350) ⟨contele de Rochechouart⟩; Costăchescu M., *Iașii în 1810* (I.N., I, 1921, fasc. I, p. 155—156) ⟨după *Topografisch-histori-*

che Beschreibung⟩; vezi şi A.B., VI, 1934, p. 323—327 ⟨1811⟩; Karadja C. I., *Fraţii Bacheville la Iaşi 1817*, (I.N., 1926—1927, p. 300—304) ⟨reproducere după *Voyages des frères Bacheville*, VIII, Paris, 1822⟩;

Minea I., *Altă descriere a Moldovei şi Iaşilor* (C.I., XIII—XVI, 1937—1940, nr. 1—2. p. 675—676) ⟨după *Dictionnaire géographique* al lui Vosgien şi Bossan de Collanges, 1813); Neale Adam, *Travels through some parts of Germany, Poland, Moldavia and Turkey*, Londra, 1818, p. 166 şi urm. ⟨descriere⟩; Karaczay F., *Beiträge zur Europäischen Länderkunde. Die Moldau, Wallachey* ..., Viena, 1818, p. 44—52 ⟨descriere oraş şi monumente⟩;

„Anuarul Institutului de istorie naţională din Cluj", II, 1923, p. 188—189 ⟨descrierea Iaşilor de Alexandru Phillippide; palatul lui Alex. Moruzzi considerat cea dintîi toate zidirile din Imperiul turcesc⟩;

Iorga N., *Un călător în ţările româneşti înainte de Eterie* („Arhiva" — Iaşi, 1896, p. 18—26) ⟨reproducere din W. Mac. Michael, *Journey from Moscow to Constantinopole in the years 1817—1818*, Londra, 1819, p. 77—97: descrierea oraşului, a palatului domnesc, a bis. Trei Ierarhi etc.⟩; Lejeune M., *Voyage en Valachie et en Moldavie*, Paris, 1822, p. 123—136; Robert Ker Porter, *Travels in Georgia, Persia, Armenia ... during the years 1817—1820*, II, Londra, 1821, p. 777—807;

Constantinescu D., *Însemnări despre răscoala tătărăşenilor în 1819* (C.I., 1943, p. 373—379); vezi şi M. Drăghici, *Istoria Moldovei*, II, p. 100—104; *Uricarul*, VII, p. 73—86; Hurmuzaki, X, p. 52—61, XVI, p. 1030, XX, p. 472—475, 479—481, 483 etc.; Şerban C., *Aspecte din lupta orăşenilor din Ţara Românească şi Moldova împotriva asupririi feudale* ... („Studii", 1960, nr. 6, p. 45); Duzinchievici G., *Date noi asupra răscoalei tătărăşenilor din Iaşi şi asupra sfîrşitului domniei lui Scarlat Callimachi (1819)* („Studii", 1968, nr. 1, p. 63—81); Şerban C., *Noi contribuţii la istoria luptei tîrgoveţilor şi orăşenilor moldoveni împotriva asupririi feudale în sec. XVIII şi începutul sec. XIX* (S.A.I., IV, 1962, p. 73—91) ⟨şi despre lupta celor din Iaşi⟩;

Briand P. C., *Les jeunes voyageurs en Europe, ou description raisonée des divers pays compris dans cette partie du monde* ..., ed. II-a, t. III, Paris, 1827, p. 85—89 ⟨scrisoarea XXX, Turcia—Iaşi—Bucureşti—Silistra, 1819—1820⟩; Kosmeli, *Harmlose Bemerkungen auf einer Reise über Petersburg, Moskau, Kiew nach Iassi*, Berlin, 1822;

Wilkinson W., *An account of the Principalities of Wallachia and Moldavia* ..., Londra, 1820, p. 87—88 ⟨descriere⟩; Ionescu — Nişcov Tr., *Un călător rus despre principatele române pe la 1820* (R.I., XXII, 1936, p. 125) ⟨descrierea oraşului de către Ignatie Iacovenco⟩; Wilkinson W., *Tableau historique, geographique et politique de la Moldavie et de la Valachie*, Paris, 1824 ⟨descrierea oraşului, numărul bisericilor, palatul domnesc⟩;

Ghibănescu Gh., *Iaşii în 1820 (după catagrafia lui Mihail Suţu vodă* (I.N., III, 1923, f. III, p. 1—31) ⟨şi un plan al oraşului din 1819⟩;

Povestire pentru scaunul Iaşului unde-i scaunul pămîntului Moldovei (B.R., III, 1881, p. 166—169) ⟨despre evenimentele din 1821, cînd oraşului i s-a dat foc, *„numai zidurile au rămas"*⟩; Vezi şi *Doc. priv. istoria României. Răscoala din 1821*, indice; Bogdan N. A., *Un moment trist din istoria Iaşului* („Arhiva", 1905, p. 459—461 şi în L.V., 1905, p. 210—212) ⟨despre evenimentele din 1821⟩[10];

Camariano Nestor, *Un manuscris al unui eterist despre evenimentele de la 1821 din Moldova* (R.I.R., 1947, p. 80—97);

Nistor I. I., *O descriere a principatelor române din 1822*, Buc., 1943, p. 20, 62 ⟨6 000 de case şi 69 de biserici⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 211 ⟨la 1822, Iaşul ars de la Tîrgul de Jos pînă la Podul Vechi⟩; Hurmuzaki, X, p. 174—175 şi *Uricarul*, X, p. 358 ⟨despre incendiul din 1822⟩; Hurmuzaki, serie nouă, vol. II, p. 782—783 ⟨oraşul în ruină la 1822⟩ şi p. 797, 798, 830—831 ⟨despre incendiul din 1822, cînd au ars 4 500 de case; cu lista bisericilor şi m-rilor arse⟩[11];

Incendiul din 1827; Hurmuzaki, X, p. 425—426 şi XVII, p. 49; *Uricarul*, VI, p. 177; *Psaltirea lui Pralea*, Braşov, 1827, prefaţă; „Albina rom.", 1844 iunie 8, nr. 45; Sion C., *Arhondologia Moldovei*, Iaşi, 1892, p. 170, 197; „România", 31 mart. 1884, nr. 12; Ghibănescu G., *Bis. Sf. Nicolai Domnesc din Iaşi*, Iaşi, 1934, p. 40; Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 188 ⟨însemnare despre *„mare ardere de foc"*⟩; „Românul", 16 mai 1887; Ghibănescu G., *Biserica Tălpălari*, p. 9 ⟨însemnări despre incendiu⟩; *Pojarul din Iaşi în 19 iulie 1827* („Arhiva genealogică", I, 1912, nr. 12, p. 196—200); Găzdaru D., *O relatare italiană despre focul din Iaşi de la 1827* („Arhiva", Iaşi, 1934, nr. 3—4, p. 118—121); Panopol V., *Două scrisori necunoscute ale spătarului Iordache Bucşănescu* (A.R., 1945—1946, p. 349—351, 357—358) ⟨despre casele arse⟩; Ciurea Alex., *Focul din 1827 de la Iaşi şi izvoarele documentare ale Moldovei*, Caransebeş, 1946 (din „Altarul Banatului", 1946, nr. 11—12, p. 272—276); Idem, *Figuri de ierarhi moldoveni. Iacov Stamati (1749—1803)*, Iaşi, 1946, p. 11—12; Apostolescu Virgil, *Distrugerea de arhive în „focul cel mare" de la Iaşi din 1827*, în vol. *Arhivele Statului la 125 ani de activitate, 1831—1956*, Buc., 1957, p. 247—257; Bobulescu C., *Însemnări din Biblioteca palatului mitropolitan din Iaşi* (M.C., VII, 1919, nr. 1—4, p. 28) ⟨şi despre incendiul din 1827⟩[12];

Ungureanu Gh., *Ceva din urbanistica Iaşului de ieri* (C.M., 1943, nr. 6, p. 405—410) ⟨despre măsurile de înfrumuseţare a oraşului luate la 1832, după incendiul din 1827⟩;

Hurmuzaki, XVII, p. 251 şi 299 ⟨despre incendiile din 1831 şi 1833⟩[13]; „Curierul rom.", 2 iulie 1833 ⟨despre incendiu⟩; Al.R., 29 iunie 1833 ⟨despre incendiul din 25 iunie⟩;

Hurmuzaki, XXI, p. 514 ⟨incendiul din 1833⟩; B.F.O., 1833, p. 9—14, 29, 32, 90—94 passim ⟨despre incendiu, cînd au ars 262 case, bis. Albă şi bis. Sf. Lazăr⟩;

Bogdan N. A., *Cu prilejul pavărei cîtorva uliţi din Iaşi, în 1833* (I.N. I, 1921, f. I, p. 41—60) ⟨listă de case şi proprietăţi, pe uliţe⟩[14]; B.C.I., IX, 1930, p. 177 ⟨descriere Lagan, 1828⟩; Kuch C. A., *Moldauisch-Walachische*

Zustände in den Jahren 1828 bis 1843 ..., Leipzig, 1844, p. 38—40, 71—73, 146;

Şuţu Rudolf, *Cum arăta acum o sută de ani Iaşul. Notele unui călător francez asupra oraşului nostru. Casele şi străzile din Iaşi. Biserica Trei Ierarhi* (C.M., 1941, nr. 15, p. 304—306) ⟨după *Voyage dans les cinq parties du monde*⟩; „Zittauschen monatliches Tage-Buch“, martie 1832 ⟨o gravură reprezentînd oraşul, cu explicaţii⟩;

Tappe E. D., *A Bible Society agent in the Roumanian Principalities* („The Slavonic and East European Review“, nr. 99, iunie 1965, p. 388—402) ⟨cu o descriere a Iaşilor la 1834⟩; Vezi şi M.M., 1966, nr. 3—4, p. 251—252; Cochelet M., *Itinéraire des Principautés de Valachie et de Moldavie* ..., Paris, p. 19—23 ⟨descriere, 1834⟩; Vezi şi B.S.G.R., 1887, p. 137—141 ⟨descrierea oraşului de Cochelet, 1834: palatul Roset-Roznovanu, ruinele palatului domnesc, Socola, casele boiereşti etc.⟩; R.H.S.E.E., 1931, p. 289—291 ⟨aceiaşi descriere⟩;

Gező Elek, *A moldvai magyar telekekről* ⟨Despre aşezările maghiare din Moldova], Buda, 1838, p. 25—28 ⟨descriere 1836 şi istoricul oraşului⟩; C.C., X—XII, 1939, p. 391—412 ⟨1836⟩; Demidof A., *Voyage dans la Russie* ..., Paris, 1840, p. 193—210 ⟨1837⟩; Bellanger Stanislas, *Le Keroutza. Voyage en Moldo-Valachie*, II, Paris, 1846, p. 283—293 ⟨1836, descrierea oraşului, comparaţia cu Bucureştii în favoarea Iaşilor⟩; Spencer Edmund, *Travels in Western Caucasus, including a tour through Imertia, Mingrelia, Turkey, Moldavia ... in 1836*, II, Londra, 1838, p. 205 ⟨descriere⟩; *Moldau und Walachei. Bucharest und Iassy, wie sie sind. Von einem Franzoesischen Reisenden* („Magazin fuer die Literatur des Auslandes“, XIII, 1838, p. 171—172, 175—176); Lebatut Aug., *Bucharest et Jassy* („Revue de Paris“, 1838, p. 156) ⟨şi despre ruinele palatului domnesc⟩; A.A.R.M.S.I., s. III, t. XV, memoriul 7 ⟨descriere 1839⟩;

Al.R., 13 febr. 1838 ⟨despre cutremur⟩;

Pérrin Raoul, *Coup d'oeil sur la Valachie et la Moldavie*, Paris, 1839, p. 60—61 ⟨descriere oraş⟩; *Comunicarea d-lui dr. Zosin (Iaşii în 1839)* (I.N., 1922, p. 374—376) ⟨după *Abregé de géographie*, de Adrien Balbi⟩;

Berechet Şt., *Călătoria lui Ioachim Vuici prin ţările române la 1840*, în vol. *Lui N. Iorga. Omagiu*, Craiova, 1921, p. 319 şi urm.; Vezi şi I.N., 1922, p. 384—385 ⟨descrierea oraşului⟩; Bogdan-Duică Gh., *Iaşii în vara anului 1840. Trad. după I. Weinberg* (C.L., 1926, p. 639—657);

Mihail Paul, *Ştiri noi privind circulaţia Cazaniei mitropolitului Varlaam* (B.O.R., LXXXII, 1964, nr. 3—4, p. 388) ⟨însemnare despre incendiul din 1840 *„cînd au ars focul în tîrgul de sus dughenile lipoveneşti“*⟩; Russo Al., *Iaşul şi locuitorii săi la 1840*, 1909;

Papacostea Victor; *Un observator prusian în ţările române acum un veac*, Buc., 1942, 97 p.+6 pl. ⟨Iaşii văzuţi de I. F. Neigebauer la p. 65—97); vezi şi Neigebauer J. F., *Beschreibung der Moldau und Walachei*, Leipzig, 1848;

Alecsandri V., *Iaşii în 1844* („Album istoric şi literaru", Iaşi, ⟨1845⟩, p. 111—125) ⟨descrierea cîtorva monumente: palatul domnesc, Socola, Cetăţuia etc.⟩; vezi şi idem, *Salba literară...*, Iaşi, 1857, p. 137—152;

Drăghici M., *Istoria Moldovei*, II, p. 216—217 ⟨despre focul din 1844. care a prefăcut în cenuşe 400 de case⟩; vezi şi Al. R., 30 iulie 1844; Kogălniceanu M., în „Propăşirea", 1844 august; R.I., I, 1915, p. 215 ⟨însemnare despre incendiul din 1844, cînd au ars casele logofătului C. Mavrocordat, a Elenei Sturza, palatul cel frumos al lui Roset-Roznovanu, casele vornicului Mano şi bisericile Sf. Haralambie şi Vulpe⟩; „Albina rom.", 1844 iulie 23 ⟨despre incendiul din cartierul Păcurari⟩;[15] „Vestitorul rom.", 1844 p. 246 şi „Gazeta de Transilvania", 1844, p. 251—252, 258—259, 261—263, 267—268, 274—275 ⟨despre incendiu⟩; Al.R., 1844, p. 253—255 ⟨măsuri contra incendiilor⟩;

Ungureanu Gh., *Contribuţie la istoria pompierilor (Înfiinţarea şi organizarea lor în Moldova)* (R.A., 1958, nr. 2, p. 51—59 şi 62—63) ⟨despre incendiile de la Iaşi⟩;

B.F.O., 1844, p. 234—235 şi 1849, p. 333—334 ⟨despre modernizarea oraşului⟩; B.F.O., 1834, p. 430 ⟨reguli de construire⟩;

Berechet Şt., *Un călător rus la noi în 1846. Porfirie Uspenski*, Buc., 1920, p. 87 şi urm. ⟨descrierea oraşului, bisericile: Golia, Bărboiul, Dancu, Frumoasa, Trei Ierarhi⟩; vezi şi I.N., 1921, p. 180—182; „Sămănătorul", 1906, p. 955 ⟨descriere 1846 şi despre incendiul din 1844⟩; Corfus Ilie, *Aspecte din Iaşi şi Bucureşti în timpul ocupaţiei ruseşti din 1853—1854. Fragmente dintr-un jurnal polonez*, în vol. *Omagiu lui Ioan Lupaş*, Buc., 1943, p. 170—177; Karadia C. I., *Un ofiţer austriac despre Moldova pe la 1854* (R.I., 1920, p. 115—119) ⟨descrierea oraşului⟩; Doze Virgil, *Un mois en Moldavie*, Bruxelles, 1857, p. 53—61; Angeli Moritz, Edlen von, *Altes Eisen. Intimes aus Kriegs- und Friedensjahren von...*, Stuttgart, 1900, p. 3—140 ⟨despre Iaşi în timpul ocupaţiei din 1854—1857⟩;

Stănescu H., *Călători străini din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea şi din prima jumătate a secolului al XIX-lea despre monumentele de artă ale oraşului Iaşi* (SCIA, 1955, nr. 3—4, p. 324—338) ⟨cu bibliografie⟩;

Asaki Gh., *Sigiliul poliţiei Iaşilor* (*Uricarul*, IX, p. 271—272) (din „Calendarul Albinei", 1853; şi despre Iassieni);

Listele caselor şi a dughenelor Kapitaliei supuse la vremelnica dare a somelor pentru îmbunătăţirea uliţelor Kapitaliei..., Iaşi, 1853, 132+ +94+79 p.; rezumat în I.N., 1933, p. 297—302; *Catagrafia Iaşilor în 1853* (I.N., IX, 1931, partea a II-a, p. 297—302)[16]; vezi şi Bogdan N. A., *Note statistice relative la comuna Iaşi* („Arhiva", 1904, p. 153—164, 320—328, 373—380);

Reinach S., *Charles Tissot (et la Commission des Couvents dédiés) (1863—1866)* (RHSEE, I, 1924, p. 206) ⟨descrierea oraşului, 1863, cînd era „moitié orientale, moitié européenne"⟩;

RHSEE, 1932, p. 417 ⟨descriere, 1866⟩; Poujade E., *Scènes et souvenirs de la vie politique et religieuse en Orient,* III (extras din R.D.M.), p. 137—140 ⟨descriere Iași⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, p. 49—51;

Prescript-verbal atingător de mijloacele înflorirei Iașilor făcut de comercianți, meseriași și fabricanți ... (*Uricarul*, XII, p. 339—346); *Dorințele înaltei comisiuni consultative atingătoare de înflorirea Iașilor* (*ibidem*, p. 375—400) ⟨despre măsurile ce trebuiau luate pentru redresarea orașului după unirea cu Țara Românească⟩;

M.C., 1914, nr. 1, coperta ⟨Iașii în sec. XVIII, gravură⟩; Billecoq A., *Album moldo-valaque*, Paris, 1848; Rey I. și P. Müller, *Album de douze vues de la ville de Iassy*, Iași, 1845 ⟨unele din ele reproduse în „Arhiva"⟩; L.V., 1905, p. 10—11 ⟨Iașii la 1788⟩, p. 32 ⟨Iașii la 1686⟩, p. 69 ⟨Iașii la 1800⟩, p. 87 ⟨Iașii la 1848, după *Album moldo-valaque*⟩, p. 128—129 ⟨Iașii la 1803⟩; „Arhiva", 1905, p. 8, 9, 16, 17, 32, 56, 57, 64, 65, 111, 124, 156) ⟨diverse ilustrații: curtea domnească la 1686, bis. Sf. Voievozi — Rufeni, la 1854, Iașii la începutul sec. XIX, piața de la bis. Sf. Vineri la 1845, turnul Golia, m-rea Trei Ierarhi la 1845, Iașii la 1840, Mitropolia la 1845⟩, 1914, p. 8, 9, și 17 ⟨Iașii la 1800 și la 1840, curtea domnească la 1686⟩; „Semănătorul", 1906, p. 11 ⟨Iașii la 1818⟩; p. 351 ⟨Iașii la 1837⟩; *Turismul în țările române acum un veac*, Buc., 1939 ⟨Iașii la 1837, Raffet⟩; Raffet A., *Album de voyage dans la Russie ...*, Paris, 1839;

Bădărău Dan, *O vedere panoramică a Iașilor, la 1793, datorită pictorului rus M. M. Ivanov* („Monumente și muzee", I, 1958, p. 73 și urm.); Sturdza A. D., *Le regne de Michel Sturdza, prince regnant de Moldavie, 1834—1849*, Paris, 1907, p. 72 ⟨Iașii la 1834, desen⟩[17];

Iorga N., *O hartă ieșeană* (R.I., 1916, p. 98) ⟨din 1803⟩; *Stradele Iașului și lungimea lor la 1819* (E.M., 21 iulie 1894) ⟨după planul Bayardi⟩; *Harta Iașilor din 1819 (ibidem*, 28 iulie 1894); Bayardi Giuseppe von, *Plan iconographique de la ville de Iassy, 1819;* reprodus și în L.V., 1904, p. 208—209 ⟨planul din 1896—1897 al ing. Bejan⟩;

Peytavin Fred, *Planulu Iassiloru rădicatu și redusu de ingineriulu ...* ⟨Iași⟩, 1857, 2 foi; Tufeșur I. Gh., *Planul orașului Iași de ... după Frederic Peytavin* ⟨1857⟩, Iași ⟨f. a.⟩; Bejan Grigore, *Planul orașului Iași executat în 1896—1897*, Iași, 1897, 1 foaie; S.M.I.M., III, 1959, p. 232 și pl. XII ⟨planul orașului vechi, de Pavlescu și Șt. Olteanu⟩; despre planurile vechi ale orașului vezi și N. A. Bogdan, ed. II-a, p. 56—57 și SCIA, 1955, nr. 3—4, p. 337—338;

Ivanov — Jeludkov V. ⟨V. I. Kelsiev⟩, *Nadliudeniia nad Iassami* [Observații asupra Iașilor] („Golos", 1867, nr. 54—55); Hugonnet Léon, *Six mois en Roumanie. Voyage de Bruxelles à Jassy par Cologne, Berlin, Breslau, Cracovie ...*, Paris, 1875, VIII+159 p.; V.N., *Privire istorică asupra orașului* Iași (B.R., I, 1875, p. 457—508) ⟨o trecere în revistă a evenimentelor mai de seamă petrecute aici⟩; Sami Lajos, *Az új „Oláh Királyság" fővárosai I Bukarest. II Iassy* [Capitalele noului „regat român". I. București, II Iași] („Vasárnapi Újság", 1877, nr 28, p. 438); Neuschotz

Oswald, *Beiträge zu einer Monographie der Stadt Jassy* („Das Literarische Rumänien", I, 1889, p. 271—281);

Șutu Rudolf, *Iașii de odinioară*, 2 vol., Iași vol. I, 1923, 316 p. +VI p.; II, 1928, 493+XI p.+pag. nenumerotate ⟨viața politică și culturală a orașului la sfîrșitul sec. trecut, viața mondenă și figurile de seamă din lumea boierească, despre casele vechi și curtea domnească etc.⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 25—27 ⟨istoric sumar și cîteva date despre monumente⟩; Iorga N., *Drumuri și orașe*, p. 185—202 ⟨descriere, despre monumente⟩;

Bogdan N. A., *Orașul Iași, odinioară și astăzi. Schițe istorice și administrative*, Iași, 1904, 338 p.+ plan; recenzii: A. D. Atanasiu, „Arhiva", 1905, p. 36—40, 84—89; N. Iorga, *O carte despre Iași* („Semănătorul", nr. 48, 28 nov. 1904, p. 753—755) ⟨crede că *„n-aduce nimic nou decît ilustrațiile"*⟩; răspunsul lui N. A. Bogdan (L.V., 1905, p. 14—19); *Călăuza Iașilor*, Iași, 1912, 32 p;

Bogdan N. A., *Orașul Iași. Monografie istorică și socială ilustrată*, ed. II-a, Iași, 1913, 522 p. ⟨cea mai de seamă monografie a orașului; explică greșit numele și originea orașului de la iazygi sau iassoni; descriere geografică, socială, politică; istoria orașului ca scaun de domnie, lăcașurile de cult, artele frumoase; meșteșugurile, comerțul și organizarea administrativă; călătorii străini despre oraș; despre spitale și monumentele din preajma orașului; oamenii de seamă din oraș; bibliografie; lucrarea va fi citată mai departe N. A. Bogdan; recenzia lui N. Iorga, R.I., II, 1916, p. 105—107, care crede că *„Iaș e strămoșul"* și raportul aceluiași A.A.R.P.A.D., 1915—1916, p. 221—222;

Minar Octav, *Iașii*, Iași, 1912; Bogdan N. A., *Tîrgul Iașilor. Alte documente și note adaose la monografia Orașul Iași*, Iași, 1923; Idem, *Călăuza orașului Iași. Cu 40 ilustrații și 3 stampe*, Iași, 1923, 2 f.+61 p.+ 2 planșe; Iorga N, *La Roumanie pitoresque*, p. 165—170 ⟨descrierea orașului⟩;

Minar Octav, *Iașii în lumina vremurilor de altădată, Iași*, ⟨f. a.⟩, 32 p. ⟨fragmente din Paul de Alep, Miron Costin, D. Moruzi, Gh. Asaki, C. Negruzzi, M. Kogălniceanu, A. D. Xenopol etc.⟩; Dafin Ion, *Iașul cultural și social. Amintiri și însemnări*, 2 vol., Iași, 1928; I=224 p.; II=280 p.; Popa Grigore, *Starea trecută și actuală a Iașului* („Rev. critică", VI, 1932, p. 81—121); Panaitescu Scarlat, *Evoluția Iașilor* („Orașul nostru", 1 mart. — 2 iunie 1928) ⟨generalități, destul de naive, despre istoricul orașului⟩;

Bogdan N. A. și Eremia C. I., *Cel mai nou ghid al Iașului*, Iași, 1932, 231 p. (cu 107 ilustrații și 2 planuri) ⟨scurt istoric, date sumare despre monumentele vechi și noi, adrese utile⟩; Iorga N., *Iași*, în *Enciclopedia italiana*, vol. XVIII, 1933, p. 658—659;

Iorga N., *Ce a fost, ce este, ce poate fi Iașul, Conferință*, Iași, 1935, 22 p.; Bogdan N. A., *Iașul. Rezumat istoric despre trecutul și prezentul vechei capitale a Moldovei* („Cele trei Crișuri", XVI, 1935, nr. 9—10, p. 122—126) ⟨și despre monumente⟩; Vezi și *Anuarele ghid ale municipiului Iași*, Iași, 1935—1937; Heroveanu E., *Orașul amintirilor*, Buc., ⟨1936⟩, 4+398 p.; Ghiulea C. R. și Paul L., *Călăuza pentru vizitatorii orașului Iași întoc-*

mită de ..., Iaşi, 1936, 47 p+1 h.; Vorobchievici Octav, *Iaşii capitala unirilor naţionale* („Rev. infanteriei", 1936, nr. 6, p. 62—77);

Condurachi Emile, *Iassy et ses environs*, Buc., 1944, 40 p+19 gravuri ⟨istoricul sumar al oraşului şi despre monumentele sale de artă⟩; prezentarea lui I. D. Ştefănescu, R.I.R., XV, 1945, f. III, p. 409, care consideră lucrarea un *„model al genului";*

Ungureanu Gh., C-tin Turcu şi Virgil Ioil, *Iaşi, ghid istoric şi artistic*, Iaşi, 1957; Dănciulescu V, *Iaşi*, Buc., 1963, Ed. Meridiane, 68 p. (ghid); Leon Aurel, *Iaşi*, Buc., 1966, Ed. Meridiane, 70 p. (ghid);

Ciurea D., *Noi consideraţii privind oraşele şi tîrgurile din Moldova în secolele XIV—XIX* (A.I.I.A.I., VII, 1970, p. 23 şi urm.) ⟨diverse date despre dezvoltarea oraşului Iaşi⟩;

Bădărău Dan şi Caproşu Ioan, *Iaşii vechilor zidiri*, Iaşi, 1974, 424 p. ⟨cea mai completă istorie a oraşului şi a monumentelor sale, grupate pe epoci, începînd cu curtea domnească şi terminînd cu Sinagoga Mare⟩; va fi citată Bădărău — Caproşu;

Originea şi numele oraşului (una din problemele cele mai discutate în trecut, în aceste discuţii amestecîndu-se multă fantezie);

Cantemir D., *Descrierea Moldovei*, p. 73, ⟨crede că oraşul a fost întemeiat de un morar bătrîn numit Ioan sau Iaşi⟩; Horváth Petrus, *Commentatio de initiis ad maioribus Jazygum et Cumanorum eorumque constitutionibus ...*, Pesta, 1801, p. 99 ⟨despre originea numelui Iasonilor „in Jasiis Moldaviae incolis"⟩; Amfilohie al Hotinului, *De obşte gheografie pre limba moldovenească*, 1795, p. 128—130; reprodus şi în I.N., 1928, p. 239—240 ⟨consideră că oraşul a fost întemeiat pentru străjile romane numite Iazighes⟩; Vîrnav Const., *Rudimentum Physiographiae Moldaviae*, 1837 ⟨despre Iassiorum-Dacorum Municipium⟩;

Asaki G., *Tablou hronologic din istoria veche şi nouă a Moldovei* ⟨sub anul 110 aminteşte de Municipium Iassiorum⟩; Idem, *Arheologie* (G.M., 17 mai 1851) ⟨despre o coloană din vremea împăratului Claudius, care vorbeşte de municipiul Iassiorum⟩; Idem, *Arheologie* (C.R., 1853) ⟨Iaşul de la Iassienzi, Iazigi⟩; Idem, *Cea din urmă zi a municipiului Iassienilor, nuvelă istorică* (C.R., 1858); Idem, *Le dernier jour de Municipium Iassiorum. Episode de l'histoire moldave*, Iassy, 1866 ⟨crede că Iaşii au fost garnizoana legiunii a XIII-a Iassiorum şi Gemina, fiind arsă la 273, la retragerea Iassienilor; istoricul acestora⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, II, p. 234 ⟨oraşul întemeiat de *„legioana Iassierum"*⟩; Pesty Frigyes, *Magyarország helynevei történeti, földrajzi és nyelveszeti tekintetben* ⟨Nume de localităţi din Ungaria din punct de vedere istoric, geografic şi lingvistic⟩; Budapesta, 1888, p. 146—147 ⟨despre numele Iaşi⟩;

Ghibănescu Gh., *Din trecutul bisericii române. Bisericile din Iaşi. Conferinţă*, Iaşi, 1902, 60 p. ⟨şi despre vechimea oraşului⟩; Idem, *Originile Iaşilor. Studiu istoric*, Iaşi, 1904 (extras din „Arhiva" — Iaşi, 1903, nr. 7—8, p. 281—305, nr. 9—10, p. 385—409, nr. 11—12, p. 475 şi urm.) ⟨după ce expune părerile mai vechi despre originile oraşului: din municipium Dacorum Iassiorum — pe care nu o admite, deoarece *„inscripţia*

n-a existat niciodată" — de la alani sau iași — cu care nu este de acord, crede că *„Iași înseamnă frăsinet"*, numele fiind de origine slavă; ca vechime, consideră însă că orașul e *„mult anterior secolului al X-lea"*⟩; Marienescu At., *Observări la originile Iașului* („Arhiva" — Iași, 1904, p. 84—86) ⟨se declară împotriva teoriei originii slave a numelui, emisă de Gh. Ghibănescu; afirmă că numele Iași vine de la Iassa=iaz, apă, rîu sau teren cu apă⟩;

Bogdan N. A., *Cînd s-a fondat Iașul și de către cine* (L.V., 1904, p. 45—48) ⟨din vremea romanilor⟩; Iorga N., *Cît e de vechi, în adevăr, Iașul?* (F.D., vol. II, 1907, nr. 5, p. 75) ⟨despre Aspasery, amintit de Schiltberger⟩; Cocuz V., *Legătura iazului roman. Acvarium de la Bachlui. Iașul cetate romană. Originea și semnificația numelui Iași. Studiu original de ...*, Iași, 1911, 8 p.; Idem, *Iasum și castrum Iași. Iazul și cetatea de Iaz*, Iași, 1920, 42 p.;

Karadja C. I., *Delegați din țara noastră la conciliul din Constanța (în Baden) în anul 1415*, Buc., 1927, p. 12, 24 (din A.A.R.M.S.I., s. III, t. VII, 1927, mem. 2) ⟨amintit și Iessmarkt=Iași⟩; Iorga N., *Istoria românilor*, III, p. 221 ⟨crede că orașul datează de la sfîrșitul sec. XIV⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 312—313 ⟨despre vechimea orașului⟩; Giurescu C. C., *Ist. rom.*, II/2, p. 411, 450—451 ⟨despre vechimea și numele orașului⟩;

Bejenaru N. C., *Originile Iașilor*, Iași, 1942, 19 p. (extras din C.M., II, 1942, nr. 1—2, p. 3—19) ⟨urmează pe Gh. Ghibănescu în expunerea părerilor mai vechi despre originea orașului, dar consideră că așezarea a fost întemeiată în sec. XIV de un bătrîn numit Iasu⟩; Băileanu Gh., *Originea Iașului* (M.M., XXXV, 1959, nr. 5—6, p. 344—356) ⟨crede că tîrgul s-a dezvoltat în prima jumătate a sec. XV⟩;

Teodor Dan Gh., *Tezaurul feudal timpuriu de obiecte de podoabă descoperit la Voinești — Iași (Arheol. Mold.*, I, 1960, p. 245—262) ⟨după ce descrie obiectele, arată că Iaski-Torg „a putut exista încă de la mijlocul sec. XIII ca tîrg oarecum dezvoltat"⟩;

Andronic Al., *Orașele moldovenești în secolul al XIV-lea în lumina celor mai vechi izvoare rusești* (Rsl., XI, 1965, p. 210—211) ⟨despre vechimea orașului, din sec. XIV⟩; Idem, *Date arheologice privitoare la vechimea Iașului* („Cronica", 23 iulie 1966) ⟨despre descoperirile arheologice ce dovedesc o locuire neîntreruptă începînd din sec. XIV⟩; Idem, *Les villes de la Moldavie en XIV-e siècle à la lumière des sources les plus anciennes* (R.R.H., t. IX, 1970, nr. 5, p. 846—847) ⟨despre vechimea orașului; trad. după Rsl.⟩; Matei Mircea, *Studii de istorie orășenească medievală (Moldova, sec. XIV—XVI)*, Suceava, 1970, p. 65 și urm. ⟨crede că *„nucleul viitorului oraș se constituie abia pe la începutul sec. XIV"*⟩; Andronic Al., *Așezarea din secolul al XIV-lea de la Iași* („Aluta" — Sf. Gheorghe, I, 1970, p. 119—130) ⟨text românesc și maghiar⟩;

Andronic Al., *Începuturile vieții urbane în Iași pe baza datelor arheologice* ⟨Despre cele două etape în dezvoltarea orașului; înainte și după construirea curții domnești⟩. Vezi rezumatul în AIIAI, 1972,

p. 653; Andronic Al., *Iaşii pînă în secolul al XVII-lea în lumina datelor arheologice* (CI, I, 1970, p. 91—108+2 pl.) ⟨începînd de la sfîrşitul sec. XIV; şi despre curtea domnească⟩;

Cihodaru, C., *Începuturile vieţii orăşeneşti în Iaşi* (AUC, istorie, 17, 1971, nr. 1, p. 31—45) ⟨sec. XIV; arată că numele vine de la arcari⟩;

Numele oraşului: „Zeitschrift für Österreichische Gymnazien“, 1872, p. 149 ⟨Tomaschek crede că numele Iaşi e de origine pecenegă, de la hoarda Iasy-Kuban, părere împărtăşită şi de A. D. Xenopol⟩; „Drum drept“, XII, 1917, nr. 4, p. 59—62 ⟨V. Bogrea despre originea cuvîntului Iaşi, de la Noiaş, moşul oier⟩; Bărbulescu Ilie, *Notiţă despre cuvîntul Iaşi* („Arhiva“-Iaşi, 1921, nr. 1, p. 103) ⟨de la populaţia Iaşi⟩; Bogdan N. A., *Dovezi nouă relative la originea numelui oraşului Iaşi. Documente şi citaţii, răspunzînd unor argumente ale d-lui N. Iorga,* Iaşi, 1921, 15 p. (extras din „Arhiva“-Iaşi, 1921, nr. 2, p. 278—287) ⟨crede mai departe că Iaşul a fost tîrgul „Daco-Iassienilor“⟩; Bogdan N. A., *Documente, extrase şi citaţii relative la vechimea şi numele oraşului Iaşi* („Arhiva“, 1923, p. 89); Bărbulescu Ilie, *Formele scrise şi pronunţarea numelor oraşelor Iaşi şi Huşi în vechile texte* („Arhiva“-Iaşi, 1938, nr. 1—2, p. 104—109); despre originea Iaşilor vezi şi bibliografia de la N. A. Bogdan, ed. II-a, cartea I;

Philippide Alex., *Originea românilor,* I, Iaşi, 1923, p. 728—731 şi II, Iaşi, 1927, p. 361, 369 ⟨discută problema originii numelui Iaşi, invocînd şi părerile mai vechi; consideră că Iaşi e nume cuman=oraşul arcaşilor, de la ies=arcaş⟩; Iorga N., *Istoria românilor prin călători,* I, p. 249 ⟨crede că, la începutul Iaşilor, a fost „*ca de obicei un moş plugar, deschizător de ţarină şi începător de sat*“⟩; Brătianu G. I., *Recherches sur Vicina et Cetatea Albă,* Buc., 1935, p. 43 ⟨afirmă că numele Iaşi „*vient de As, Ossetes ou Alains*“, numiţi Iazoni sau Iazigi în sec. XIII; numele maghiar de jasz derivă din rusescul jasy⟩;

Andronic Al., *Noi precizări în legătură cu numele oraşului Iaşi* (A.I.I.A.I., X, 1973, p. 93—98) ⟨Utilizînd şi bibliografie maghiară, arată că „municipium iasorum“ se afla în Pannonia şi că numele oraşului Iaşi derivă de la Iaş=Ionică, aşa cum arătase D. Cantemir⟩;

Băileanu Gh., *Iaşul în a doua jumătate a secolului al XV-lea şi în secolul al XVI-lea* (M.M., XXXVI, 1960, nr. 5—6, p. 363—386) ⟨dezvoltarea economică şi socială, activitatea culturală şi evenimentele politice mai de seamă; despre monumentele oraşului⟩; Costăchescu M., *Împrejurimile Iaşilor în secolul XV şi XVI* („Cuget moldovenesc“, 1943, nr. 5—7, p. 115—122 şi nr. 8—10, p. 109—112); Minea I., *Alexandru vodă Lăpuşneanu şi Iaşii* („Îns. ieşene“, III, 1938, nr. 5, p. 303—310) ⟨el şi-a luat ca reşedinţă statornică Iaşul⟩; Ciurea D., *Iaşii în secolul XVI. Fixarea capitalei, activităţile economice, statistici demografice edilitare* (M.M., XXXIII, 1957, nr. 8—9, p. 648—659); Neamţu V., *Stabilirea capitalei Moldovei la Iaşi* (A.U.C., secţ. III, istorie, t. XIV, 1968, p. 111—123+2 tabele) ⟨despre creşterea importanţei oraşului — capitală după anul 1564, cînd s-a abandonat sistemul deplasărilor periodice ale domnului la diferite curţi

domnești din țară⟩; Iorga N., *Iașul și Mihai Viteazul* („Neamul rom.", 1920, nr. 188);

Băileanu G.. *Iașul în secolul al XVII-lea* (M.M., 1964, nr. 11—12, p. 618—654) ⟨dezvoltarea economică, topografia orașului, evenimentele de la curte, monumentele orașului⟩; Idem, *Iașul în secolul al XVII-lea Partea II-a. Evenimentele, bisericile, cultura și arta în timpul domniei lui Vasile Lupu* (M.M., 1968, nr. 1—2, p. 64—82); Minea I., *Iașii în vremea Cantemireștilor* (V.R., XV, 1923, p. 237—245) ⟨despre evenimentele petrecute la Iași la sfîrșitul sec. XVII — începutul sec. XVIII⟩; Olteanu Șt., *Meșteșugurile în Moldova în secolul al XVII-lea* (S.M.I.M., III, 1959, p. 101—232) ⟨concentrate îndeosebi la Iași⟩;

Zaharia N., M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *Cercetări arheologice în orașul Iași și împrejurimi* („Studii și cerc. științifice", Iași, VII, 1956,nr. 2, p. 1—56); Andronic Al., *Contribuții arheologice la istoricul orașului Iași în perioada feudală (Arheol. Mold.*, I, 1960, p. 271—281) ⟨se arată că așezarea exista în sec. XIV, devine centru comercial și meșteșugăresc la sfîrșitul sec. XIV și reședința unei curți domnești în prima jumătate a sec. XV⟩; Andronic Al. și Eugenia Neamțu, *Cercetări arheologice pe teritoriul orașului Iași în anii 1956—1960* (*Arheol. Mold.*, II—III, 1964, p. 409—437) ⟨se prezintă, pe epoci, săpăturile făcute în oraș și la curtea domnească⟩; Andronic Al., *Contributions des recherches archeologiques à l'histoire de la ville de Iassy* („Dacia", IX, 1965, p. 463—467); Idem, *Noi contribuții arheologice la istoria orașului Iași* (M.M., 1965, nr. 7—8, p. 403—408); *Așezări din Moldova*, p. 201—206 ⟨despre descoperirile arheologice din oraș⟩;

Bogdan N. A., *Din trecutul comerțului moldovenesc și mai ales al celui ieșan*, Iași, 1925, 188 p.; Lupu Nicolae, *Comerțul orașului Iași și evoluția lui pînă la 1940* („Rev. geografică", I, 1944—1945, fasc. I—III, p. 37—44 ⟨generalități⟩;

Tufescu V., *Cum s-a întins Iașul* („Îns. ieșene", I, 1936, nr. 17—18, p. 187—190, cu o hartă); Idem, *Iașii și orașele din nordul Moldovei*, Chișinău, 1932, 19 p. (din A.B., IV, 1932, nr. 3, p. 215—233) ⟨întinderea Iașului ca suprafață⟩; Idem, *Asupra așezării și dezvoltării orașului Iași* (B.S.G.R., LI, 1932, p. 302—313); Idem, *Urbanistica Iașului* („Îns. ieșene". I, 1936, nr. 22, p. 387—390) ⟨aspectul orașului în trecut și în prezent; descrieri de Evlia Celebi, Wolf etc.; crede că trebuie să se păstreze numai monumentele de preț⟩; Idem, *Așezarea Iașului. Odinioară și astăzi* („Îns. ieșene", II, 1937, nr. 6, p. 448—452);

Petrov Emil, *Din evoluția urbanistică a orașului Iași. Extinderea și populația între 1819—1936*, Iași, ⟨1937⟩; 32 p.+3 pl.;

Platon Gh. *Populația orașului Iași de la mijlocul secolului al XVIII-lea pînă la 1859*, în vol. *Populație și societate. Studii de demografie istorică*, Cluj, 1972, p. 259—344 ⟨Despre evoluția populației de la 7 000 de locuitori la 1 755, la 65 745 în 1859⟩. Prezentarea lui N. Edroiu, „Studia Univ. Babeș-Bolyai", Historia, 1972, fasc. 2, p, 141—142;

Curinschi Gh., *Contribuția orașului Iași la dezvoltarea arhitecturii românești* (A.U.C., secț. III, t. VI, 1960, fasc. 2, p. 327—335) ⟨generalități despre arhitectura mai veche a orașului⟩; Mihăilescu Const., *Armonizarea dintre tradițional și modern în dezvoltarea urbanistică* („Scînteia", 27 ian. 1968, p. 2);

Carmazin V., *Personalitatea urbanistică a Iașului* („Ateneu", martie 1968, p. 15); Friduș Al. I., *Personalitatea urbanistico-peisagistică a Iașului* („Cronica", 5—IX—1970, p. 3) ⟨interviu cu V. Carmazin; și despre vechile monumente; cu foto⟩;

Bogdan N. A., *Bibliografia orașului Iași* („Arhiva" — Iași, XXIII, 1912, nr. 6, p. 270—274, nr. 7—8, p. 317—325) ⟨listă de lucrări străine, multe din ele fără legătură cu orașul Iași⟩; vezi și XXIV, 1913, p. 35—38 ⟨lucrări fără autor⟩;

Grigoraș N., *Îl reedităm pe N. A. Bogdan?* („Cronica", 18—X—1969, p. 10) ⟨despre necesitatea alcătuirii unei noi monografii a orașului⟩;

— CURTEA DOMNEASCĂ[18] (construită probabil de Alexandru cel Bun, ante 1432[19]; refăcută de Ștefan cel Mare — care locuia adeseori aici[20] — în jurul datei de 1492, cînd s-a construit și bis. domnească Sf. Nicolae; curtea a fost arsă de tătari la 1513 și avariată de turci la 1538; *„înnoită"* de Petru Rareș și Alexandru Lăpușneanu, care face și o baie în palat; avariată în cursul luptelor din 1577—1578, a fost reparată de Petru Șchiopul[21]; lucrările au fost continuate de Aron Tiranul, care face zidul de incintă al curții; unele lucrări făcute de Ștefan II Tomșa, care face bis. de pe poartă; curtea arsă la 1624, în timpul domniei a doua a lui Radu Mihnea, care se mută la Hîrlău; reparată în parte de Radu Mihnea și apoi refăcută în 1634—1636 de Vasile Lupu, care mărește curtea domnească, face case cu *„cinii"*, palatul doamnei, grajduri de piatră, baia de marmoră, zid împrejmuitor[22], înfrumusețînd și interiorul clădirilor pe care le acoperă cu țiglă; curtea arsă de tătari și de cazaci la 1650; refăcută în parte de Antonie Ruset, 1677, care repară și bis. Sf. Nicolae Domnesc, face o cișmea în zidul bisericii *„despre poarta cea mare a curții domnești"* și *„cerdacurile cele înalte despre casa domnească cea mică"*; în această vreme exista și un alt corp de clădiri, denumit *„casa cea mare"*; curtea arsă din nou la 1723 april. 20, cînd s-au aprins *„curțile domnești de toate părțile"* și *„au ars cît n-au rămas nimic nears, cu biserică cu tot"*; după incendiu, domnul Mihai Racoviță s-a mutat în casele lui Ioan Palade spătar și C. Costachi spătar care erau alături *„pînă s-au isprăvit curțile despre doamna"*; Mihai Racoviță a lăsat numai parte din clădirile din vremea domniei lui Vasile Lupu, refăcînd restul; refacerile au continuat în prima domnie a lui Grigore al II-lea Ghica, care a construit un turn mare pe poartă, cu ceasornic, casele din curte, un bal-

con pentru meterhanea, odăile seimenilor și grajdurile[23]; tot el a făcut o cișmea în fața porții; curtea avariată în timpul războiului din 1736—1739 și arsă din nou la 1751, reparată 1752—1758; arsă 1784 dec. 22[24]; după care domnul se mută în casele de la mitropolie; dărîmată și refăcută de Alexandru Moruzi voievod[25], 1804—1806[26], care mută temporar curtea domnească, cumpărînd casele lui Costache Ghica și ale lui Lupu Balș[27]; Moruzi a păstrat zidurile de centură, a înlocuit biserica de pe poartă cu o galerie pentru muzică, a dărîmat aproape în întregime clădirile din curtea mică, pe locul lor și în parte din curtea mare înălțîndu-se noul palat cu etaj, în interiorul căruia a fost construit un paraclis cu hramul Sf. Alexandru[28]; în curtea mare a păstrat cazărmile situate de-a lungul zidului, magaziile pentru alimente și unele locuințe ale personalului auxiliar; curtea arsă din nou la 1827, după care domnul se mută în casa lui Petrache Cazimir; după incendiu, în ograda curții arse s-au construit, la 1833, cazărmi pentru ostași, parte din clădirile arse fiind dărîmate[29]; lucrările de refacere ca *„palat al ocîrmuirii"* au avut loc în 1841—1843[30], cînd s-au dărîmat resturile vechilor ziduri, turnul porții seimenilor și turnul porții principale, la 1844; după 1879, în vechiul palat au rămas o serie de servicii locale: Prefectura județului, tribunalul etc.; clădirile arse din nou la 1880; aripa dinspre bis. Sf. Nicolae a fost reparată pînă la 1883, restul a fost reconstruit în 1922—1925, după planurile arhitectului I. D. Berindei, devenind Palat administrativ, iar din 1955, Palat cultural. Parte din temeliile vechilor clădiri au fost descoperite prin săpăturile arheologice din ultima vreme, fiind M). Vezi și bibliografia privind orașul.

Cronicile slavo-române, p. 141 ⟨curtea înnoită de Al. Lăpușneanu⟩; Ureche, *Letopisețul*, p. 190 și 223; Humuzaki, XV, p. 599—600 ⟨doc. 1564 despre meșteri pentru construirea băii din palatul domnesc⟩; vezi și Lapedatu Al., *Cercetări istorice cu privire la meșterii bisericilor moldovenești din sec. XVI* (B.C.M.I., V, 1912, p. 28); Iorga N., *Acte și fragmente*, I, p. 37—38 ⟨descriere, 1585⟩; „Arhiva", I, 1889—1890, p. 763 ⟨descriere, 1593⟩; pentru descrierile călătorilor vezi și pe cele privind orașul Iași; Cernovodeanu Paul, *Călătoria lui Henry Cavendisch în țările române la 1589* (A.I.I.A.I., VII, 1970, p. 276) ⟨curtea domnească era construită *„numai din lemn și acoperită cu șindrilă"*⟩;

Panaitescu, *Călători poloni*, p. 17 ⟨la 1622, curtea era dărăpănată⟩; Miron Costin, *Opere*, p. 91, 119 ⟨despre arderea curții în timpul lui Radu Mihnea și refacerea ei de către Vasile Lupu⟩; Panaitescu, *Călători poloni*, p. 26 ⟨curtea restaurată de Vasile Lupu, ante 1636⟩; Miron Costin, *Opere*, p. 133 ⟨curtea arsă la 1650⟩; Babinger Fr., *R. Bargrave. Un voyageur anglais dans les pays roumains du temps de B. Lupu, 1652* (A.A.R.M.S.I., s. III, t. XVII, p. 163—167, 171) ⟨descrierea palatului și a bisericii dom-

nești〉; Grămadă I., *O nuntă domnească. Nunta domniței Maria cu Ianuș Radziwill* (V.R., 1911, p. 257) 〈descrierea curții domnești〉; Paul de Alep, *Voyage*, p. 166—168, 196, 500 〈despre curtea domnească și baia din curte〉; „Țara Bîrsei", 1929, p. 321 〈scrisoare din 1656 despre arderea curții; se cer meșteri țiglari de la Brașov〉;

Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, II, p. 15—16 〈descrierea curții domnești, 1656, Hidebrandt〉, p. 111 〈descrierea palatinului de Kulm, 1677〉, 232—233 〈descriere Cornelio Magni; N. Iorga crede că e vorba de curtea domnească de la m-rea Cetățuia〉, vol. III, p. 51 〈palatul provizoriu al domnului, 1806〉; vol. IV, p. 11—12 〈descriere Moriolles〉;

Panaitescu, *Călători poloni*, p. 73—74 și 76 〈descriere, 1677, cînd zidul din jur era în ruină〉; vezi și indice Iași și curtea domnească; Lapedatu Al., *Jurnalul principelui Iacob Sobieski, fiul regelui Ioan, asupra campaniei polone în Moldova la 1686* (A.A.R.M.S.I., s. III, t. XIII, 1933, mem. 13, p. 302) 〈descrierea curții domnești〉; *Tezaur de monumente*, III, p. 188—189 〈primirea lui Ph. Avril la curte, 1689〉; *E. H. Weissmantells Dagbok*, ed. S. Bring, Stockholm, 1928, p. 215 〈descriere, 1713〉; Lavronschi Cornelia, *Curtea domnilor moldoveni în preajma epocii fanariote* (C.I., I, 1925, nr. 1, p. 377—391) 〈descrierea curții și bis. domnești la sfîrșitul sec. XVII și începutul sec. XVIII, după cronicari și călători străini〉.

Cronica lui N. Costin, la M. Kogălniceanu, *Cronicile României*, II, p. 14 〈despre lucrările făcute de A. Ruset〉, p. 22 〈odăile seimenilor〉, p. 86 〈porțile curții〉, p. 102 〈scările casei și casa cea mare din curte, 1711〉; Axinte Uricarul, *ibidem*, p. 131 〈tronul în sala divanului celui mare〉, p. 143 〈odăile seimenilor〉, p. 168 〈casa cea mare din curte〉; Pseudo-Muste, *ibidem*, III, p. 29 〈casa cea mică din curte〉, p. 42 〈casele doamnei din ograda curții domnești〉; p. 84 〈poarta dinspre grajdurile curții domnești〉, p. 68—69, 72 〈despre arderea curții domnești, 1723, și amănunte despre refacerea ei de către M. Racoviță și Gr. Ghica〉. Vezi și BCMI, XIX, 1926, p. 145 și I.N., 1933, p. 271—272; Kogălniceanu M., *Cronicile României*, III, p. 140 〈despre arderea curții domnești, 1725〉; p. 229 〈despre lucrările de la casele dinspre doamna〉;

Cronica Ghiculeștilor p. 21 〈lucrările făcute în timpul domniei lui M. Racoviță〉, p. 209 〈casa cea mică a doamnei și poarta cea mare a curții〉, p. 235 〈arderea curții și lucrările întreprinse de M. Racoviță〉, p. 259 〈lucrările făcute de Gr. Ghica: casele seimenilor, repararea zidurilor vechi, turnul înalt cu ceasornic de pe poarta cea mare și *„multe alte case"*〉, p. 477 〈refacerea stricăciunilor pricinuite de oștile rusești, 1739〉, p. 667—669 〈curtea *„arsă de foc și prefăcută în cenușă"*, refăcută de Matei Ghica〉, p. 679 〈scara cea mare a palatului domnesc cu foișorul de deasupra, *„multe alte case foarte frumoase"* și un foișor, construite de Matei Ghica〉;

Hurmuzaki, XIV/2, p. 883 și XIV/I, p. 1 037 〈despre arderea și refacerea curții domnești, 1723 — ante 1730〉; Neculce, *Letopisețul*, p. 227 〈casa cea mare și casa cea mică〉, p. 298 〈arderea curții la 1723 *„de tot"* și refacerea ei *„cu 2 părți mai frumoase"* de către M. Racoviță〉, p. 309 〈turn mare pe poartă și ceasornic, case, odăile seimenilor și grajduri, fă-

cute de Gr. Ghica⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, II, p. 14—15 ⟨despre lucrările făcute de Gr. Ghica; turn înalt cu ceasornic, cerdac pentru muzică; turnul *„desfăcut“* la refacerea curţii⟩; Daponte C., *Ephemerides daces*, II, p. 397 ⟨curtea dărîmată de oştile ruse, 1739⟩; Kogălniceanu, *Cronici*, III, p. 174—175, 207, 224, 225 ⟨arderea curţii la 1752 şi diverse lucrări⟩;

Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 359 ⟨doc. 1742, despre reparaţii⟩; VII, p. 345 ⟨doc. 1797, amintită Curtea Veche⟩; „Arhiva“ — Iaşi, 1898, p. 713 ⟨doc. 1743, poarta cea mare a curţii⟩; *Giornale di un viaggio da Constantinopoli in Polonia dell'abate Ruggiero Giuseppe Boscovich*, Bassano, 1784, p. 134 ⟨descriere, 1762⟩;

Hurmuzaki, S., I/1 p. 818—819 şi R.I., 1918, p .12 ⟨curtea întărită de ruşi, 1770⟩; Prelipceanu N. I., *Ciuma de la Iaşi din 1770*, Cluj, 1927, p. 14 ⟨palatul domnesc transformat în spital⟩; *Uricarul*, XVII, p. 72 ⟨doc. 1776, amintind poarta cea mare cu ceasornic a curţii domneşti⟩; L.V., 1905, p. 58—60 ⟨doc. 1776, poarta cea mare şi ceasornicul⟩; I.N., I, fasc. I. 1921, p. 269 ⟨doc. 1777, amintind ceasornicul din turn⟩, II, fasc. II, 1922, p. 295 ⟨doc. 1762, poarta cea mare şi piciorul ceasornicului⟩, III, 1923, fasc. III, p. 63—67 ⟨doc. 1767—1794, amintind piciorul ceasornicului şi grajdul domnesc⟩;

Carra, *Histoire de la Moldavie et de la Valachie*, Iassy, 1777, p. 205 ⟨descrierea curţii domneşti⟩; Panaitescu, *Călători poloni*, p. 236 ⟨descriere, 1780, cînd avea un etaj şi semăna cu un castel părăsit⟩;

Bobulescu C., *Curtea domnească din Iaşi şi cneazul Potemkin* („Spic. în ogor vecin“, 1920, nr. 4—12, p. 115—119) ⟨despre arderea curţii domneşti la 1784⟩; R.I., XVII, 1931, p. 327 ⟨însemnare 1784, despre arderea curţii domneşti⟩; Bobulescu C., *Însemnări făcute pe marginea cărţilor vechi* („Ortodoxul“, IV, nr. 3, iunie 1913, p. 85) ⟨însemnare despre arderea curţii, 1784⟩; Bianu I., *Catalogul manuscriptelor româneşti*, III, p. 159 ⟨două însemnări despre acelaşi incendiu⟩; Wolf, *Beiträge*, p. 201—202 ⟨despre arderea curţii⟩, p. 247—248; I.N., III, 1923, f. III, p. 65 ⟨doc. 1794, despre arderea curţii⟩; p. 67 ⟨doc. 1797, Curtea Veche⟩, IV, 1924, p. 281 ⟨poarta grajdului⟩; 1930, p. 73 ⟨1794, curtea gospod, veche⟩ şi p. 90 ⟨1813, grădina gospod⟩; *Uricarul*, I, p. 342—344 ⟨doc. 1795 despre cumpărarea caselor lui C. Ghica şi L. Balş lîngă m-rea Sf. Spiridon pentru curte domnească⟩ şi p. 190—192 ⟨doc. 1812, bani necesari pentru terminarea curţii⟩; Urechia, *Ist. rom.*, VII, p. 272—274 ⟨doc. din 1795⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 345 ⟨doc. 1797 amintind Poarta Cazacilor de la curte⟩; XXII, p. 57 ⟨doc. 1804 despre refacerea curţii⟩;

Iorga N., *Doc. Callimachi*, I, p. 455 ⟨la 1762 *„poarta grajdului gospod“*⟩, p. 489—490 ⟨doc. 1812; pentru *„întocmirea zidirii curţii pămînteşti“*, stricată în vremea războiului, trebuiau 115 690 lei⟩; II, p. 130 ⟨la 1763, havuz în grădina domnească⟩; I, p. 523 ⟨la 1816, poarta *„cea de vale“* a curţii⟩; Ghibănescu G., *Biserica Sf. Nicolae Domnesc*, Iaşi, 1934, p. 30—31 ⟨doc. 1806, poarta „haremului“, fostă a cazacilor⟩; SCIA, 1955, nr. 3—4, p. 327—328 ⟨descrieri călători⟩;

Bezviconi G., *Călători ruși*, p. 171—172 ‹descrierea palatului nou, 1806›; *Le voyage en Moldavie du conte Morriolles, 1809*, ed. Nerva Hodoș, Buc., 1903, p. 25—26 ‹descrierea palatului nou domnesc›; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, II, p. 65—66 ‹despre refacerea curții domnești de către Al. Moruzi›, p. 101 ‹curtea avea trei porți sănătoase de lemn›, p. 232—233 și 234 ‹despre un tunel de piatră descoperit la curtea domnească›; A.B., 1930, p. 414—415 ‹doc. 1810, curțile domnești transformate în spital, divanul mutat în casele școalei domnești›; Hurmuzaki, serie nouă, vol. II, p. 114 ‹doc. 1813, despre palatul domnesc›; R.A., VI/1, 1944, p. 57 ‹doc. din 1822 despre ocuparea curții domnești de către trupele „împărătești"; domnul locuia la mitropolie›;

Les jeunes voyageurs en Europe ..., III, Paris, 1827, p. 86 ‹la 1821, se spunea că a fost construită de romani și a fost distrusă de incendiu›; I.N., I, 1921, fasc. 1, p. 121 ‹doc. 1822, curtea ocupată de turci›;

Iorga N., *Inscripții Iași*, p. 76 ‹însemnare 1827 despre arderea curții domnești›; Hurmuzaki, X, p. 425 ‹curtea arsă la 1827›; *Pojarul din Iași în 19 iulie 1827* („Arhiva genealogică", I, 1912, nr. 12, p. 196—200 ‹despre arderea curții domnești›; I.N., V, 1925, p. 209 ‹doc. 1832, Curtea arsă›; A.P., 1838—1839, p. 46 și 445 ‹bani pentru *„întocmirea zidirii curții cei vechi"*, spre a servi de încăpere *„tuturor instanțelor și de mare înlesnire pentru slujba publică"*›; B.F.O., 1840, p. 197 și „Albina rom.", 1840, p. 203 ‹despre refacerea curții arse›; B.F.O., 1944, p. 177; G.M., 1850, p. 21 ‹despre curtea domnească construită la 1804 pe locul cetății legiunii XIII Iassiorum›; Drăghiceanu V., *Palatul lui Ștefan cel Mare* (BCMI, IX, 1916, p. 48) ‹despre repararea palatului ars, 1840›; Moisil C., *Pecetea palatului domnesc din Iași* („Bul. Soc. numismatice rom.", XI, 1914, p. 64) ‹din 1840, cu poarta domnească›;

Palatul ocîrmuirii din Iași („Album istoric și litteraru", ‹1845›, p. 135—144) ‹istoricul curții domnești, descrierea palatului construit de Moruzi, gravură de epocă›; Al.R., 1839 oct. 15 ‹despre reconstruirea curții vechi domnești›; *Trei zile din istoria Moldovei* („Propășirea", 20 aug. 1844, p. 251—253) ‹istoricul și descrierea curții domnești›; A.I.P., 1868, p. 142 ‹vederea curții *„precum era la 1660"*›; G.M., 21 sept. 1850 ‹despre construirea paraclisului de la Palatul administrativ›;

Melchisedec, episcopul, *Cronica Romanului*, I, p. 192 ‹crede că, înainte de curtea domnească, pe locul ei a fost o cetate›; Papadopulo-Calimah Al., *Amintiri despre curtea domnească din Iași* (C.L., XVIII, 1884—1885, p. 341—358, 393—411); *O statue grecească din epoca fanarioților* („Arhiva", V, 1894, p. 484—485) ‹de la curtea domnească›; Dimachi Gh., *Breslele și bisericile din Iași* (E.M., 1 sept. 1894 — 5 ian. 1895) ‹despre curtea domnească din 1806 și inscripția ei, pierdută›;

Ghibănescu Gh., *Din trecutul bisericii române* („Viitorul" — Iași, 1 sept. 1902, p. 2—5) ‹și despre curtea domnească›; Bogdan N. A., *Curtea domnească din Iași din vremuri și de acum* („Arhiva", XX, 1909, nr. 12, p. 499—503) ‹un istoric sumar al curții domnești pînă la 1880›;

Moruzi D. C., *Din amintirile unui bătrîn. Curtea domnească din Iași, Ulița Mare și Podul Verde* („Ramuri", 1921, nr. 10—11, p. 290—295 și nr. 12, p. 322—328); și în „Drum drept", I, 1913, nr. 3, p. 150—164 și nr. 4, p. 229—236 și 382—388; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 169—184 ⟨istoric, descrieri ale călătorilor străini, desene și gravuri vechi înfățișînd curtea domnească, bibliografie⟩; Șuțu N., *Iașii de odinioară*, I, p. 213—214 și 255—258 ⟨despre curtea domnească în vremurile mai noi⟩;

Tafrali O., *Curțile domnești din Iași* (A.Ș.A., IV, 1931—1932, fasc. 7—8, p. 81—86) ⟨istoricul curții, descriere și un plan topografic⟩; Drăghiceanu V., *Incinta palatului din Iași* (BCMI, XXVI, 1933, p. 38) ⟨despre zidurile descoperite⟩; Minea I., *Alexandru Lăpușneanu și Iașii* („Îns. ieșene" III, 1938, nr. 5, p. 303—310) ⟨și despre curtea domnească⟩;

Repertoriul monumentelor lui Ștefan cel Mare, p. 235—236; Nicolescu Corina, *Arta în epoca lui Ștefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în vremea lui Ștefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 325—326 ⟨despre lucrările făcute de Ștefan cel Mare⟩;

Malacopol Viorica, *Date în legătură cu activitatea arhitecților Freywald* (S.C.I.A., artă plastică, 1964, nr. 2, p. 326—327) ⟨despre refacerea curții domnești la 1803—1804, de I. Freywald și o gravură din 1814 înfățișînd curtea domnească nouă⟩;

Andronic Al. și Eugenia Neamțu, *Curtea domnească din Iași în lumina recentelor descoperiri arheologice*, în vol. *Omagiu acad. P. Constantinescu-Iași*, p. 247 și urm.; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 68—69; Andronic Al., *Curțile domnești din Moldova* („Cronica", 15 oct. 1966) ⟨îndeosebi despre cea din Iași⟩; Marin I. D., *Contribuții la studierea curților domnești din Moldova* (S.C.I.A., 1967, p. 26—41) ⟨și despre cea din Iași⟩;

Andronic Al., Eugenia Neamțu și M. Dinu, *Săpăturile arheologice de la curtea domnească din Iași* (*Arheol. Mold.*, V, 1967, p. 169—285+pl.) ⟨descriere amănunțită a rezultatelor săpăturilor⟩; Andronic Al., *Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice de la curtea domnească din Iași* (R. Muz., 1967, nr. 6, p. 552—554);

Nicolescu Corina, *Ceramica otomană de la Iznik din sec. XVI—XVII găsită în Moldova* (*Arheol. Mold.*, V, 1967, p. 287—308) ⟨îndeosebi de la curtea domnească din Iași; și un pomelnic al familiei lui Vasile Lupu⟩; Andronic Alex., *Ceramică otomană descoperită la Iași* (S.C.I.V., 1968, nr. 1, p. 159—168) ⟨de la curtea domnească, dovedind luxul reședinței domnilor Moldovei⟩;

Neamțu Eugenia, *Contribuții la cunoașterea stemei dezvoltate a Moldovei în epoca lui Ștefan cel Mare* (*Arheol. Mold.*, VI, 1969, p. 329—335) ⟨studiind plăcile decorative de la curtea domnească din Iași, crede că a fost arsă de tătari la 1513 și refăcută de Ștefăniță vodă ante 1520⟩;

Băileanu Gh., *Curtea domnească din Iași*, Iași, 1969, 22 p.+planșe (extras din „Iașul literar", nr. 9 și 10, 1969) ⟨cel mai complet istoric al curții domnești, folosind și descrierile călătorilor străini⟩; Andronic Alexandru, *Cercetări arheologice privind unele curți domnești și cetăți medievale din România* (S.A.I., XIII, 1969, p. 73—74) ⟨despre descoperirile

de la curtea domnească din Iaşi⟩; Neamţu Eugenia, *Ceramica decorativă polono-lituaniană de la Curtea domnească din Iaşi* (S.C.I.V., t. 21, 1970, nr. 4, p. 697—703+1 pl. color) ⟨şi despre lucrările făcute de Vasile Lupu⟩; Grigoraş N., *Curtea şi biserica domnească din Iaşi,* Buc., 1970; *Aşezări din Moldova,* p. 201—202 ⟨despre descoperirile de la curtea domnească⟩;

Andronic Al., Eug. Neamţu, M. Dinu, *La résidence princière de Jassy* („Dacia", XIV, 1970, p. 335—388) ⟨se expun pe larg rezultatele descoperirilor arheologice făcute; se arată că aşezarea de la curtea domnească datează de la sfîrşitul sec. XIV; foarte mult despre ceramica din sec. XV—XVII; şi unele consideraţii despre oraşul medieval⟩; Bădărău — Caproşu, p. 41—44, 118—134 passim.

— BAIA CURŢII DOMNEŞTI (construită de Alex. Lăpuşneanu, c. 1564).

Hurmuzaki, XV/1, p. 599 ⟨la 1564 se cer meşteri la Bistriţa pentru baie⟩; Paul de Alep, *Călătoriile,* p. 28 ⟨descrierea băii din palat⟩; Iorga N., *Doc. fam. Callimachi,* II, p. 93 ⟨doc. 1763, feredeul domnesc⟩.

— BISERICA SF. TREIME[31] (de pe poarta curţii domneşti, construită deasupra temniţei[32], foarte mică, de Ştefan vodă Tomşa, 1613—1614[33]; dărîmată în parte de Mihai Racoviţă, 1703, care astupă temniţa şi clădeşte un pronaos mai mare, astfel încît *„alta mai mare şi mai desfătată"* nu se afla în Iaşi; arsă la 1725 şi refăcută de Grigore al II-lea Ghica, 1726—1733; zugrăvită de Constantin Mavrocordat cu meşteri străini, 1741; arsă la 1753; reparată şi acoperită după incendiu de Constantin Racoviţă; arsă din nou la 1784 şi rămasă în ruină, a fost dărîmată la 1803, cînd s-a construit un alt paraclis, Sf. Alexandru, de către Alexandru Moruzi; ars la 1827, restaurat de Grigore Alexandru Ghica, 1851; ars din nou la 1880, a dispărut şi acesta după incendiu). Vezi şi Curtea domnească.

M. Costin, *Opere,* p. 88 ⟨bis. făcută de Şt. Tomşa⟩; J. L., 1925, p. 53 ⟨însemnare 1683⟩; Zugrav I., *Biserica Sf. Ilie de lîngă Suceava* (M.M., XLV, 1969, nr. 10—12, p. 652—653) ⟨însemnare 1683, *„biserica pre Poartă la Sfînta Treime"* din Iaşi⟩; ACMIB, II, 1928, p. 152; R.I., 1932, p. 268 ⟨însemnare 1690, biserica domnească din curte, de pe poartă, Sf. Treime⟩; Ghibănescu G., *Ispisoace,* V, p. 75, 81, 106, 108 passim ⟨doc. 1684—1686⟩; Neculce, *Letopiseţul,* p. 171—172; N. Costin şi pseudo-Muste, la Kogălniceanu, II, p. 51 şi III, p. 31 ⟨despre refacerea bisericii în vremea domniei lui M. Racoviţă⟩ şi III, p. 185 şi 207 ⟨zugrăvirea bisericii⟩; Iorga N., *Doc. Callimachi,* II, p. 100 ⟨1763⟩; Urechia, *Ist. rom.,* VII, p. 284 ⟨doc. 1799, scutiri pentru bis. mare din curtea gospod cea veche⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 189—190; Bobulescu C., *Viaţa de paraclise,* p. 18—38 ⟨de fapt, e istoricul bine informat al curţii domneşti⟩;

Grigoraş N., *Bisericile curţii domneşti din Iaşi* (M.M., XLV, 1969. nr. 5—6, p. 312—320) ⟨istoricul celor două biserici, îndeosebi a bis. Sf. Treime; şi despre paraclisul Sf. Alexandru⟩.

— BISERICA DESPRE DOAMNA (biserica mică; construită în aripa de răsărit a curţii domneşti; exista în sec. XVII[34], cînd a fost zugrăvită de Vasile Lupu; arsă la 1723, reparată de Constantin Mavrocordat; arsă din nou la 1753, refăcută de Matei Ghica, 1756; arsă din nou la 1784).

Uricarul, XXII, p. 411 ⟨doc. 1676⟩; Ghibănescu G., *Ispisoace*, V, p. 81 ⟨doc. 1684⟩; *Cronica Ghiculeştilor*, p. 679 ⟨bis. destinată femeilor din curte refăcută „*din temelie*" de Matei Ghica⟩; I.N., 1926—1927, p. 181 ⟨doc. 1744⟩; M.C., 1914, p. 63 ⟨la 1776, 2 bis. domneşti⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 28, 30 ⟨doc. 1762, 1764, bis. despre gospod şi bis. despre gospodja⟩; Iorga N., *Doc. Callimachi*, II, p. 86, 100, 104, 132 ⟨bis. Gospodja, doc. sec. XVIII⟩; Bobulescu C., *Viaţa de paraclise*, p. 38—44 ⟨istoric bine informat⟩.

— TEMNIŢA VECHE (fostă dedesuptul vistieriei la palatul domnesc; şi paraclisul puşcăriei, Sf. Moise Arapul, 1834).

I.N., V, 1925, p. 154—155 ⟨doc. 1662—1667⟩; Iorga N., *Doc. fam. Callimachi*, II, p. 99 ⟨temniţa cea mare, 1763⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 93; Al.R., 26 iulie 1834, p. 258 ⟨sfinţirea paraclisului⟩; Bobulescu C., *Viaţa de paraclise*, p. 109—116 ⟨despre paraclisul puşcăriei⟩; Bădărău — Caproşu, p. 130—131.

— CASELE BOIEREŞTI.[35]

Lahovary N. H., *Case vechi moldoveneşti* (C.L., LVI, 1924, p. 457—459) ⟨Despre casele boiereşti din Iaşi la 1795 după Charles-Joseph de Ligne⟩;

Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 209 ⟨la 1822, casele boiereşti erau „*toate stricate şi arse*" de turci⟩; Hurmuzaki, XXI, p. 103 ⟨despre instalarea de spitale în cîteva case boiereşti, 1828⟩; Samarian Pompei, *Medicina şi farmacia în trecutul românesc*, III, p. 568 ⟨regulament pentru clădiri, 1833⟩; Răşcanu P.. *Partea Moldovei în cultura românească* („Arhiva", III, 1892, p. 590—592) ⟨despre vechile case boiereşti din Iaşi⟩.

— M CASA ALECSANDRI (făcută de başceauşul Alecsandri ante 1810, ajunge apoi a lui Vasile Alecsandri, tatăl poetului, vîndută la 1856 familiei Gheorghiade cu 7 000 de galbeni; acum la parter este Salvarea, iar la etaj locuinţe), str. V. Alecsandri nr. 3 (date D.M.I.).

— M CASA BALŞ — STURZA (1835—1850, actualmente Oficiul P.T.T.), str. Cuza Vodă nr. 3 (date D.M.I.).

— CASA LUI IORDACHE BALŞ (la 1822 lăsată fiului său, Iancu).

Uricarul, XI, p. 324—327 ⟨diată, 1822⟩; XXII, p. 127.

— CASA LUI CONSTANTIN BALŞ LOGOFĂT[35 bis] (la 1822 lăsată fiului său Costache).

Uricarul, X, p. 344, 346 ⟨diată, 1822⟩.

— M CASA LUI ALECU BALŞ (începutul sec. XIX[36], c. 1815), str. Cuza Vodă (actualmente localul Conservatorului).

Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 381—384; Bădărău — Caproșu, p. 335 ‹casa la 1850›; p. 345.

— M CASA ANASTASIE BAȘOTĂ (reconstruită după 1838[37], devenită apoi gimnaziul „Ștefan cel Mare"), str. Sărăriei 14.

Ghibănescu Gh., *Documentele caselor Bașotă (azi Gimnaziul Ștefan cel Mare)* (I.N., 1926—1927, p. 112—166) ‹1706—1838, cu un plan al locurilor înconjurătoare din 1801›; *Actele cișmelei de la casele Bașotă* (*ibidem*, p. 208—210) ‹despre construirea unei cișmele *„în zidul ogrăzii de la curțile dumisale"* și a unui havuz în grădina boierului la 1840›; Idem, *Bașoteștii și Iașii* (*ibidem*, 1930, p. 141—152) ‹din doc. privind casele Bașotă›; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 383—386.

— M CASA BELDIMAN (1819; cu mici modificări, se păstrează clădirea cu etaj, devenită Secția Prevederi sociale a Consiliului popular Iași), str. Săulescu nr. 10 (date D.M.I.)[37 bis].

Bădărău — Caproșu, p. 345—347.

—M CASA BURCHI — ZMEU (construită între anii 1800—1832, probabil refăcută după incendiul din 1827; casă cu etaj, a avut și zid înconjurător, dărîmat la 1894, cînd casa era proprietatea familiei Burchi), str. Zmeu nr. 3 (date D.M.I).

— CASELE FAM. CANTACUZINO.[38]

— CASA CANTA (acum Casa Universitarilor, ante 1800, prefăcută 1840), Calea 23 August. nr. 29.

— M CASA CANTACUZINO — PAȘCANU (sfîrșitul sec. XVIII, după tradiție construită pe locul caselor domniței Ruxandra; a fost restaurată și modificată în decursul vremii, păstrînd stilul neoclasic; devenită localul Consiliului popular), str. V. Alecsandri 14 (date D.M.I.).

— CASA I. CANTACUZINO, vezi casa C. Ghica.

— CASA M. CANTACUZINO — PAȘCANU, vezi palatul Cuza.

— CASA ȘTEFAN CATARGIU (și paraclisul Sf. Împărați, ante 1844).[39]

— CASA LUI IORDACHE CATARGIU logofătul (din capătul Uliței Tîrgului de Sus, arsă la 1827, vîndută la 1838 lui Anastase Bașotă hatmanul). Vezi și casa Bașotă.

I.N., 1921, fasc. 1, p. 84—85 ‹doc. 1838›.

— CASA COSTIN CATARGIU[40] (ante 1824, devenită apoi casa Mavrocordat; clădire în stil clasic cu etaj; devenită căminul de studenți Olga Bancic), calea 23 August, nr. 24 (date D.M.I.).

— CASA CAZIMIR, vezi Academia Mihăileană.

— CASA LUI COSTACHI CONACHI.

Iorga N., *Note moldovenești în legătură cu clădirile bisericești și profane* (BCMI, XXVI, 1933, p. 124—125) ‹contract 1839, pentru mobile›; I.N., IV, 1924, p. 225 ‹doc. 1809, Costachi Conachi fost mare comis vinde casa spătarului Șerban Negel›.

— CASELE FAMILIEI COSTACHI.[41]

— M CASA FAM. COZADINI (c. 1840, devenită apoi Cantacuzino — Pașcanu, clădire cu etaj în stil clasic, devenită apoi cămin de studenți) calea 23 August, nr. 2 (date D.M.I.).

— M PALATUL CUZA (începutul sec. XIX, fost al logofătului Costache Catargiu, devenit apoi al hatmanului C. Paladi, al spătarului M. Cantacuzino-Pașcanu, închiriat domnitorului Alexandru I. Cuza, 1859—1862, devenit apoi Muzeul Unirii), str. Al. Lăpușneanu, nr. 16.

Berindei Dan, *„Palatul Cuza" din Iași și proprietarii săi din secolul XIX* (B.M.I., 1971, nr. 1, p. 49—52); Bădărău Dan, *Două case* („Cronica", 19 febr. 1966) ‹casa M. Cantacuzino-Pașcanu, devenită locuința lui Al. I. Cuza›; Bădărău — Caproșu, p. 337.

— M CASA MIHEL DANIEL (construită cu etaj 1830—1840 pentru zaraful M. Daniel, deteriorată în decursul vremii; cu poartă de zid), str. 6 Martie, nr. 4 și Halei 1. Acum Școală tehnică sanitară. (date D.M.I.).

Bădărău — Caproșu, p. 332—333.

— M CASA-TIPARNIȚĂ A MITROPOLITULUI DOSOFTEI (nu se cunoaște exact vechimea; ante 1677; a făcut parte dintre clădirile din incinta bis. Sf. Nicolae; avariată în decursul vremurilor, a fost restaurată în 1960 și 1967—1969, cînd i s-a redat o înfățișare apropiată de cea originară), str. Anastasie Panu, nr. 69. Vezi și bis. Sf. Nicolae-Domnesc.

Primul palat mitropolitan din Iași („Arta și arheol.", fasc. 9—10, 1933—1934, p. 91—92) ‹despre casa mitropolitului Dosoftei›; Vornicescu Nestor, *Reședința mitropolitului Dosoftei de la „Sf. Nicolae-Domnesc" din Iași* (M.M., 1963, nr. 9—10, p. 602—609) ‹se arată că din reședința sa se păstrează numai o parte, cunoscută sub numele de *„casa Dosoftei"*; descriere›; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II. p. 69—70 ‹descriere›;

Aurel Leon, *Cea mai veche clădire laică* (?!) *a Moldovei — Tiparnița lui Dosoftei* („*Magazin*", 14 sept. 1968, p. 4) ‹titlul cuprinde prima greșeală›; Comarnescu Petru, *Casa Dosoftei* („Cronica", 28 sept. 1968, p. 4); Manolache Teodor, *Restaurarea casei mitropolitului Dosoftei* (M.O., 1968, nr. 11—12, p. 1 004—1 005) ‹despre cele două articole precedente›; „Dacia", XIII, 1969, p. 531 ‹despre săpăturile din 1968›; Văcariu D., *Un nou și prestigios obiectiv muzeistic la Iași: „Casa Dosoftei"* (M.M.. 1971, nr. 1—2, p. 120—121); Vezi și idem, *Casa Dosoftei* („Cronica", 27-VI-1970, p. 10) ‹despre transformarea ei în muzeu›; Bădărău — Caproșu, p. 372—375;

Neamțu Eugenia și Stela Cheptea, *Cercetările arheologice de la „Casa Dosoftei" din Iași (1966—1968)* (M.C.A., X, 1973, p. 281—287) ‹Se arată că este posterioară anului 1677›.

— M CASA ZISĂ DE LA CINCI DRUMURI (fostă a unui boier Luca, c. 1820, modificată în decursul vremurilor), str. Elena Doamna, nr. 15 (date D.M.I.).

— M CASA N. GANE (c. 1845), str. N. Gane nr. 22 A (date D.M.I.).
Bădărău — Caproşu, p. 341 ⟨ante 1825⟩.

— M CASA GHICA (c. 1820, fostă a familiei Ghica, devenită apoi sediul Conservatorului de muzică şi artă dramatică), str. Gavriil Muzicescu nr. 10 (date D.M.I.).

— M CASA LUI COSTACHE GHICA (1791—1793, fostă a fam. Cantacuzino, devenită curte domnească în 1794—1796, ajunsă apoi în stăpînirea familiilor Balş şi Roznovanu care o restaurează 1845 şi de la care a fost cumpărată de stat la 1860, aici funcţionînd prima universitate ieşeană; reparată la 1960, fiind destinată a fi muzeu al învăţămîntului; se găseşte acum în incinta Institutului de medicină), str. Universităţii (date D.M.I.),

Uricarul, I, p. 343 ⟨fostă curte domnească⟩; I.N., fasc. IX, p. 188 ⟨M. Cantacuzino o vinde hatmanului Costache Ghica, 1792⟩; A. Wolf, *Beiträge*, p. 275 ⟨descriere⟩; Iorga N., *O gospodărie moldovenească la 1777, după socotelile cronicarului Ioniţă Canta*, Buc., 1928, 12 p. (extras din A.A.R.M.S.I., s. III, t. VIII, 1928, mem. 4, p. 105—116) ⟨printre altele, descrie casa acestuia din Iaşi⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*. II. p. 375—378; Bădărău — Caproşu, p. 365—372.

Teleajen Sandu, *Ctitoria agăi Gheorghe Asachi* („România literară", II, 1933, nr. 84, p. III) ⟨Despre spectacolele de teatru din 1816, în casa hatmanului Costache Ghica⟩.

— CASA LUI GRIGORE GHICA MARE VORNIC[42] (din jos de m-rea Trei Ierarhi, pe Uliţa Mare, 1807, de la 1852 Institut de orfanotropie), str. Cuza Vodă 34. Vezi şi cişmelele vechi.

— M CASA SPĂTARULUI MIHALACHE IDIERU, str. Anastasie Panu nr. 5 (construită pe locul cumpărat de la hanul Afenduli la 1843; o clădire cu pridvor şi cu două pivniţe).

— CURTEA LUI CONSTANTIN IPSILANTI DIN DEALUL GALATA (1799—1800; curtea „*cu două rînduri*" arsă la 1822, rămîn doar ruine; reclădită de Ruxandra, sora lui Mihail Sturza, la 1847; a avut şi un paraclis, Acoperămîntul Maicii Domnului şi Sf. Mitrofan; casa a devenit apoi ospiciu de bătrîni la 1855). Vezi şi m-rea Galata.

Drăghici M., *Istoria Moldovei*, II, p. 62; Hurmuzaki, XX, p. 747 (arderea curţii); Bobulescu, *Viaţa de paraclise*, p. 122—123; Bădărău — Caproşu, p. 137; *Uricarul*, XVII, p. 401.

— M CASA KOGĂLNICEANU (fosta casă Jora, dată zestre soţiei lui M. Kogălniceanu, c. 1835; acum cămin studenţesc).

Băileanu Gheorghe, *Casa Kogălniceanu. Istoricul unui monument naţional* (R.Muz., VI, 1969, nr. 1, p. 59—61).

— M CASA LEONESCU (prima jumătate a sec. XIX, devenită apoi proprietatea lui Gheorghe Sturza), str. Sf. Atanasie nr. 16 (date D.M.I.).

— M CASA LOHMAN (construită — etaj şi parter, prăvălie cu arcade, de farmacistul Lohman, c. 1830, deteriorată în timpul ultimului război şi reparată după aceea), str. Ştefan cel Mare 67 (date D.M.I.).

— CASA MAVROCORDAT (curtea din Sărărie, ante 1792; înglobată în corpul liceului „Mihai Eminescu").

Bădărău — Caproşu, p. 345, 361—365.

— CASA LUI CONSTANTIN PALADE PAHARNICUL (din Tîrgul de Sus, arsă la 1827).[43]

I.N., I, 1921, nr. 1, p. 103 ⟨doc. 1780⟩; Ghibănescu G., *Testamentul vornicului Constantin Paladi şi al soţiei sale Ilinca Costachi* („Arhiva", 1914, p. 249) ⟨din 1794, casele existau; urma să se facă un paraclis⟩.

— M CASA POGOR (construită 1855—1858; reparată 1901; aici s-au ţinut, după 1871, şedinţele societăţii Junimea, cînd casa era a lui Vasile Pogor), acum clădirea Muzeului Literaturii, str. I. C. Frimu nr. 4 (date DMI).

Arhip I., *Casa „Vasile Pogor": tradiţie, autenticitate şi modern (Proiect)* (C.I., II, 1971, p. 43—53) ⟨Construită 1855—1858, reparată de Maria Moruzi, 1901, cînd se refac faţadele⟩.

— CASA FAMILIEI RACOVIŢĂ (lîngă Curtea domnească).

R.I., 1931, p. 298—299 ⟨doc. 1741, casa hatmanului C. Racoviţă⟩; I.N., V, 1925, p. 157 ⟨doc. 1807⟩.[44]

— CASA RAZU[45] (şi paraclisul Buna Vestire din grădina casei C. Razu, zis şi paraclisul Răzoaei, construit de Costache Razu, c. 1770. dărîmat pe la 1872), fost în faţa statuii lui Miron Costin.

Bogdan N. A., ed. II-a, p. 237; Bobulescu C.. *Viaţa de paraclise,* p. 91—94 ⟨despre paraclis⟩.

— M CASA ROSET[46] (sfîrşitul sec. XVIII — începutul sec. XIX, fostă a logofătului Vasile Roset, cumpărată la 1844 de vornicul Costache Sturza, a devenit apoi sediul Societăţii de medici şi naturalişti din Iaşi; aici s-a hotărît alegerea ca domn a lui Al. I. Cuza la 1859), str. Gh. Dimitrov 72 (date D.M.I.).

— M CASA ROSET-ROZNOVANU (construită de marele vistier Nicolae Roset-Roznovanu, c. 1830—1832, după planurile arhitectului Freywald, trecută apoi în stăpînirea lui Nicolae Roznovanu. arsă şi refăcută după incendiul din 1844 şi refăcută după aceea, restaurată 1893 şi 1960, devenită apoi localul Consiliului Popular al oraşului Iaşi; paraclisul Sf. Treime, construit la 1830; ajuns apoi al fiului său Nicolae, eroul unui mare scandal public; ars şi refăcut după incendiul din 1844), str. Ştefan cel Mare, nr. 45.

Ghibănescu Gh., *Cheltuielile casei Roznovanu pe jumătate an 1803* (I.N., 1933, p. 239—262); „Albina rom.", 23 aprilie 1832; R.I., I, 1915, p. 215 ⟨însemnare: la 1844 a ars palatul cel frumos al lui Roset-Rozno-

vanu⟩; vezi și „Albina rom.“, 1844 iulie 30; Bobulescu C., *Viața de paraclise*, p. 94—108; Malacopol Viorica, *Date în legătură cu activitatea arhitecților Freywald* (SCIA, 1964, Artă plastică, nr. 2, p. 331) ⟨despre construirea palatului⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 383—386; Bobulescu C., *Afurisania patriarhiei de Constantinopol asupra casei Roznovanu din Iași*, Cluj, 1931, 7 p. (extras din vol. *Închinare lui N. Iorga*, Cluj, 1931); Ghibănescu G., *Surete*, IV, p. 206 ⟨despre locul caselor⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, II, p. 65 ⟨despre casele Balș de lîngă Sf. Spiridon devenite reședința lui Moruzi vodă, ajunse apoi ale lui Alecu Roznovanu⟩; B.S.G.R., 1887, p. 137—141 ⟨descriere, 1834⟩.

— M CASA ROSET-ROZNOVANU (construită de vistierul Roset-Roznovanu, 1800—1816, pe Ulița Podului Verde, arsă 1827, refăcută 1831; devenită apoi sediul T.R.C.), str. 23 August nr. 3 (date D.M.I.). Vezi și precedenta.

Ungureanu G., *Veniturile și cheltuielile unei case boierești din Iași în anul 1816. C. Roset-Roznovanu* (S.A.I.. I, 1956, p. 125—135).

— M CASA BANULUI NICOLAE SION (1829—1833, devenită apoi proprietatea familiei Calistru; casă cu parter, demisol și subsol, cu foișor în față; avariată în timpul ultimului război), str. Sărăriei 22 (date D.M.I.).

— CASELE FAMILIEI STURZA[47] (primele clădiri făcute de vornicul Ilie Sturza, arse la 1683; la începutul sec. XIX aci erau casele lui Grigore Sturza vistierul, tatăl viitorului domn care a locuit și el aici; palatul avea și un paraclis, Sf. Grigore Teologul. făcut de Grigore Sturza, clădirile, modificate, au devenit sediul seminarului Veniamin Costachi; la 1891—1894, s-a clădit lîngă vechea casă, dărîmată în parte, cele două aripi laterale, reclădindu-se „*cea mai mare parte din vechile încăperi ... altele din nou și pregătindu-se astfel înoit și restaurat*“). Vezi și seminarul Veniamin și palatul Mihail Sturza.

Daponte C., *Ephemerides daces*. p. 275 ⟨la 1739, domnul locuia în această casă⟩; *Scurtă cuvîntare zisă de prea-sfințitul mitropolit al Moldovei și Sucevei D. D. Naniescu în ziua de 20 mai 1891, cu ocasiunea punerii pietrii fundamentale la noul edificiu al seminarului Veniamin ce se construiește acum din nou lîngă mitropolie, în Iași*, Buc., 1891, p. 11;

Seminarul Veniamin (E.M., 21 ian. 1893) ⟨se spune că avea două părți nou clădite „*după stilul vechiului palat al lui vodă Sturza*“⟩; Ungureanu Gh., *Însemnări pe marginea unui manuscris cuprinzînd cheltuielile unei case boierești din Iași în anii 1818—1819* (S.A.I., II, 1957, p. 369—378) ⟨despre cheltuielile casei Sturza din Iași, printre care și sume plătite pentru clădirea caselor de la vie, a unui chioșc și aranjarea grădinei⟩.

— M CASA DE VARĂ A VOIEVODULUI IONIȚĂ SANDU STURZA (1822—1825[48]; devenită școală de pregătire a cadrelor C.A.P.), Aleea Mihai Sadoveanu 30, Copou — Iași (date D.M.I.).

— M PALATUL LUI MIHAI STURZA[49] (fost al lui Grigore Sturza vistierul, refăcut de Mihail Sturza, 1844—1846, acum căminul Filimon Sîrbu), str. Cloşca nr. 3. Vezi şi casele fam. Sturza.

Iorga N., *Doc. Callimachi*, II, p. 68 ⟨doc. 1828, casele log. Sturza⟩; *Testamentul principelui Sturza*, broşură, 1863; Doussault, în „L'Illustration", 19 august 1848, p. 377 ⟨desen, serată⟩ şi 10 dec. 1863, p. 381 ⟨descriere⟩; Ionescu de la Brad, *Viaţa mea*, Iaşi, 1889, p. 7; Bogdan N. A., *Grădina domnească* (L.V., 1905, p. 103—104) ⟨şi palatul Belvedere la 1845⟩;

Bobulescu C., *Fostul palat domnesc din Iaşi al lui Mihai vodă Sturza*, Iaşi, 1931, 44 p. ⟨despre familia Sturza, descrieri călători, desen Rey şi Doussault; despre paraclis; şi bibliografie⟩; acelaşi text şi în Idem, *Viaţa de paraclise*, p. 52—91; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 388—389, Ciurea V., *Moldova sub domnia lui Mihail Sturza*, Iaşi, 1947, p. 191—192.

— M PIVNIŢĂ VECHE (în curtea fostei Şcoli pedagogice de băieţi, acum Inst. Agronomic; construită la 1842 de arhitectul Freywald pentru generalul Christian Wirth; inscripţie în limba germană) (date D.M.I.).

— BEILICUL (construit de Mihail Racoviţă pentru găzduirea dregătorilor turci veniţi în diverse misiuni la Iaşi, 1705—1726, reclădit la 1747, ars la 1829, refăcut parţial 1830[50]; ruinat în sec. XIX; în această clădire a fost ucis, la 1777, domnul Moldovei Grigore al III-lea Ghica, care s-a opus la răpirea Bucovinei de austrieci şi în amintirea căruia a fost ridicat aici un monument). Vezi şi cişmeaua de la Beilic.

Sava A., *Doc. Orhei*, p. 238 ⟨doc. 1758, casele lui Constantin Răşcanu stolnic fuseseră cuprinse *„în locul ogrăzii casălor de beilic ce s-au făcut aice în Eş"*⟩;

Bianu I., *Catalogul manuscriptelor româneşti*, I, p. 646 ⟨însemnare, 1777⟩; T.C., V, 1935, p. 174 ⟨însemnare, 1777⟩; *Unde a fost decapitat domnitorul Grigore Ghica* („Universul", 25 oct. 1927); Turcu Const., *Ştiri despre Beilicul din Iaşi* (S.C.Ş., Iaşi, XIII, 1957, nr. 1, p. 233—235); Grigoraş N., *Date noi despre Beilicul din Iaşi* (*ibidem*, 1963, nr. 1, p. 91—98); Grigoraş N., *Beilicul din Iaşi şi monumentul funerar al lui Grigore al III-lea Ghica*, comunicare la Sesiunea DMI, ianuarie 1973; Bădărău — Caproşu, p. 355—356.

— HANURI.[51]

Peysonnel, *Traité sur le commerce de la Mer Noire*, II, p. 194 ⟨susţine că, la mijlocul sec. XVIII, la Iaşi nu erau hanuri ca la Bucureşti⟩.

— HANUL AFENDULI.

Legiuiri în ramurile administrativ şi judecătoresc votate de generalnica obicinuită adunare în sesiile de la 1834—1849 întărite de domn, Iaşi, 1853, p. 65 ⟨aminteşte hanul Afenduli de pe Uliţa Papafil⟩; A.P., t. X, 1840—1841, p. 568.

— HANUL LUI BALCU (sec. XVIII; se păstrează clădirea în formă de L pe o pivniță), str. Sărăriei 101. (Date D.M.I.)

— HANUL LUI BUZILĂ (ante 1839).

Iorga N., *Note moldovenești în legătură cu clădirile bisericești și profane* (B.C.M.I., XXVI, 1933, p. 128) ⟨doc. 1839 despre o pivniță⟩.

— HANUL CAȚICHI (la medeanul Sf. Spiridon, ante 1836).[52]

— HANUL LUI CIULEI (în dosul m-rii Sf. Spiridon, ante 1832).

I.N., 1931, p. 116—117 ⟨doc. 1832—1849, hanul vîndut lui Grigore Codrianu⟩.

— HANUL LUI FLORE CĂMINARUL (pe ulița ce vine de la Măidan, spre bis. Banu, ante 1818).

Iorga N., *Doc. fam. Callimachi*, I, p. 550 ⟨doc. 1818⟩.

— HANUL LUI CHIMICI (sec. XIX).[53]

— HANUL LUI MANOLI (sec. XIX).[54]

— HANUL M-RII BARNOVSCHI (sec. XIX).[55]

— HANUL M-RII SF. SAVA (sec. XIX).[56]

Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 320—329.

— HANUL M-RII TREI IERARHI (sec. XVIII).[57]

I.N., 1923, p. 130 ⟨la 1825 hanul turcesc al m-rii⟩; „Albina rom.", 8 ian. 1829, p. 12.

— HANUL MITROPOLIEI, vezi hanul lui Vartolomei serdar.

— HANUL LUI SAVA CIHODAR (ante 1834).[58]

— HANUL LUI TOPOR (a doua jumătate a sec. XVIII), str. Sărăriei 101.

— HANUL DE PE ULIȚA MARE (ante 1770).

L.A.R., V, 1900, p. 31; „Arhiva", III, 1892, p. 591 ⟨hanul lui Petrea Bacalu de pe Ulița Mare⟩.

— HANUL LUI VANGHELE (ars la 1821 și refăcut după aceea; fost lîngă mitropolie).[59]

Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 495 ⟨doc.⟩; Pervain Iosif și Ioan Chindriș, *Corespondența lui Alexandru Papiu Ilarian*, Cluj, 1972, vol. II, planșă nenumerotată ⟨hanul lui Vanghele la mijlocul sec. XIX⟩.

— HANUL LUI IORDACHE VARTOLOMEI SERDAR (dat mitropoliei la 1813).

Iorga N., *Doc. fam. Callimachi*, I, p. 508 ⟨doc. 1813⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 356 ⟨doc. 1813⟩.

— HANUL FAM. VÎRNAV (ante 1825).

Iorga N., *Studii și doc.*, XXII, p. 286 ⟨doc. 1825⟩.

— HOTELUL ST. PETERSBURG (unde s-au întrunit revoluționarii la 1848).

Păunel Eugen, *Otelul St. Petersburg din Iași. (Note bibliografice).* („Din trecutul nostru", VII, 1939, nr. 5—7, p. 38—42); Turcu Const., *Știri despre revoluția din anul 1848 în orașul Iași* (R.A., 1958, nr. 2, p. 193—194);

vezi și *Anul revoluționar 1848 în Principatele Române*, indice și Leon Aurel, *Martie 1848. Iașii în revoluție* („Cronica", 23 mart. 1968, p. 3) ⟨cu o gravură din 1848, înfățișînd hotelul⟩.

— ȘCOLILE VECHI[60]. Vezi m-rea Barnovschi, bis. Sf. Ilie, bis. Sf. Nicolae Domnesc și m-rea Trei Ierarhi.

E⟨rbiceanu C.⟩, *Documente relative la mitropolia Moldovei* (R.T., IV, 1886, nr. 31, p. 243—246) ⟨doc. din 1734, înființarea a două școli⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 13—14 ⟨doc. 1734, școli grecești și slavonești⟩; *Cronica Ghiculeștilor*, p. 287 ⟨despre școlile făcute de Grigore al II-lea Ghica⟩; Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 188—195, 212;

Legrand Émile, *Epistolaire grec ou recueil de lettres adressées pour la plupart à Chrysante Notaras, patriarche de Jérusalem par les princes de Valachie et de Moldavie*, Paris, 1888, doc. nr. 176 și 180 ⟨doc. din 1728, despre înființarea celor trei școli din Iași: grecească, slavonească și românească⟩; vezi și „Arhiva", VII, 1896, p. 515 și Kogălniceanu M., *Cronicile României*, III, p. 168; R.T., 1886, p. 84 ⟨doc. 1749, școli la bis. Sf. Nicolae, Sf. Sava și Sf. Vineri⟩ și p. 244—246 ⟨doc. 1734—1767, școlile greacă și slavonă⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 109—110 ⟨1762⟩;

Bulat T. G., *Ajutoare materiale pentru școala din Iași la 1812* (A.B., 1929, p. 70—75) ⟨doc.⟩; *Anafora pentru averea și ținerea școlii din orașul Eașii* („Biserica", 1, 1862, nr. 27, p. 210—211) ⟨din 1813⟩; Al.R., 1 sept. 1838 ⟨reparare școli⟩; I.N., 1926—1927, p. 220 și urm. [la 1839, școli la bisericile: Toma Cozma, Sf. Paraschiva, Banu, Tălpălari, Rufeni, Sf. Dumitru-Misail, etc.];

Xenopol A. D. și Erbiceanu C., *Serbarea școlară de la Iași, cu ocazia împlinirii a cincizeci de ani de la înființarea învățămîntului superior în Moldova. Acte și documente*, Iași, 1885, 412 p.+III p. [discursurile ținute cu acest prilej, despre învățămînt din vremea lui Vasile Lupu pînă la mijlocul sec. XIX, despre școala vasiliană, Academia Mihăileană, școala înființată de Grigore Ghica, documente 1656—1847]; Iorga N., *Istoria literaturii române în sec. XVIII* (indice, școli Iași); Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 308;

Bogdan N. A., ed. II-a p. 252—262 și 332 [despre școlile vechi]; Minea I., *Din istoria culturii românești*, Iași, 1935, p. 17—42; Andreescu C. I., *De la Vasile Lupu la M. Sturza* („Îns. ieșene", I, 1936, nr. 10, p. 498—507);

B.F.O., 1844, p. 192 ⟨înființare de școli în mahalalele orașului⟩; Al.R., 1844, p. 193 ⟨deschidere școală în Tîrgușor⟩, p. 197 ⟨idem, Tătărași⟩, p. 256 ⟨idem, Păcurari, la bis. Toma Cozma⟩; 1849, p. 42 ⟨școală în mahalaua Sărăriei⟩;

Enescu N. C., *Unde a ținut Gh. Asachi cursul de inginerie?* (S.A.I., II, 1957, p. 345—368) ⟨despre Academia grecească, școala de la bis. Sf. Nicolae Domnesc, școala de la Trei Ierarhi; crede că Asachi și-a ținut cursul la Academia grecească de la mitropolie⟩;

Cihodaru C., *Învăţămîntul în Moldova în sec. XV—XVIII. Şcoala domnească din Iaşi*, în vol *Contribuţii la istoria Universităţii din Iaşi 1860—1960*, vol. I, Buc., 1960; Bîrsănescu Ştefan, *Academia domnească din Iaşi, 1714—1821*, Buc., 1962, 205 p.+26 fig.; Băileanu G., *Şcoli şi academii din trecutul Iaşului* („Cronica", 10 sept. 1966); Meteş Ştefan, *Şcolile de muzică şi cîntare bisericească din Iaşi (1558) şi Bucureşti (1711—1823) şi românii din Transilvania* („Mitr. Ard.", 1965, nr. 7—8, p. 511—520); Camariano-Cioran Ariadna, *Un directeur eclairé à l'Académie de Jassy il y a deux siècles: Iosip Moïssiodax (1725—1800)* („Balkan Studies", 1966, nr. 2, p. 297—332).

Enescu N. C., *Veniamin Costachi ctitor şi îndrumător al şcolilor naţionale din Moldova* (M.M., XLIII, 1967, nr. 1—2, p. 32—48) ⟨despre măsurile luate pentru dezvoltarea şcolilor din Iaşi şi înfiinţarea seminarului de la Socola⟩; Stoide C. A., *Contribuţii la istoria învăţămîntului în şcolile din Iaşi în secolul al XVIII-lea*, în vol. *Contribuţii la istoria învăţămîntului românesc. Culegere de studii*, Buc., 1970, p. 86—114 ⟨completare la lucrarea lui Şt. Bîrsănescu despre Academia Domnească; se arată că, pînă la 1766, au fost trei şcoli: grecească, slavonească şi românească; despre localurile lor şi programa de învăţămînt⟩.

— ŞCOALA VASILIANĂ (construită de Vasile Lupu, 1644—1645, arsă la 1723 şi dărîmată în sec. XVIII; fostă pe Uliţa Ciubotărească, pe malul iazului, „*dinaintea feredeului*" lui Vasile Lupu)[61]

Pall Fr., *Les relations de Basile Lupu avec l'Orient orthodoxe et particulièrement avec le Patriarchat de Constantinople envisagés surtout d'après les lettres de Ligaridis* („Balcania", VIII, 1945, p. 121) ⟨doc. din 1645 în care se spune că V. Lupu „*fabrica un Colegio*"⟩; D.I., II, 1930, p. 357 ⟨relatare despre şcoală, 1644⟩; *Uricarul*, VII, p. 185—192 ⟨doc. 1830, în care se enumeră doc. vechi⟩, III, p. 283—285, VII, p. 6—8. ⟨doc. 1656⟩; Paul de Alep, *Voyage*, p. 191 ⟨aminteşte „marele colegiu" de lîngă băi⟩;

Minea Ilie şi L. T. Boga, *Despre cel mai vechi document în legătură cu şcoala de la Trei Ierarhi* (C.I., 1934—1936, nr. 2, p. 208—215) ⟨arată că doc. din 1656 este autentic⟩; Enescu N. C., *Autenticitatea documentului dat de Gheorghe Ştefan vodă la 2 april. 1656 privind dania domnitorului Vasile Lupu pentru şcoala de la m-rea Trei Ierarhi* (M.M., 1964, nr. 5—6, p. 229—245) ⟨după o lungă discuţie, arată — ca şi precedenţii — că „*nu există nici umbră de îndoială asupra autenticităţii documentului*"; cu bibliografie⟩;

Iorga N., *Doc. fam. Callimachi*, I, p. 449—451 ⟨doc. 1761 în care se spune că V. Lupu a făcut şcoli domneşti pe Uliţa Ciubotărească „*unde sînt feredeile*", care au ars la 1723⟩; Vezi şi „Albina rom.", 1839 p. 259—262;

Simonescu Dan, *Şcoala vasiliană* („*Cuget moldovenesc*", 1943, nr. 11—12, p. 97—103); Avădanii Mihail, *Aşezămîntul şcolar de la Trei*

Ierarhi din Iași — prima instituție cu elemente de învățămînt superior din Moldova (M.M., 1971, nr. 5—6, p. 361—374); Bădărău-Caproșu, p. 106—109.

— ȘCOALA NAȚIONALĂ DE LA M-REA TREI IERARHI.

Iorga N., *Comunicări* (BCMI, XXVIII, 1935, p. 95) ⟨inscripție, 1822⟩; și în BCMI, XXXI, 1938, p. 190; Bobulescu C., *Veniamin Costachi*, p. 63 ⟨inscripție, 1828⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, II, p. 174; *Uricarul*, IX, p. 61—67 ⟨despre refacerea școlii de la Trei Ierarhi după „*catastrofa*“ din 1821⟩; III, p. 32—34, VII, p. 175—177 ⟨doc. 1828, clădirile de sud ale m-rii Trei Ierarhi afectate școlii pînă la clădirea altui local⟩[62];

„Curierul rom.“, 1830, p. 41 ⟨redeschiderea școlii⟩; I.N., 1928, p. 155 ⟨Academia, 1831⟩; *Serbarea dzilei de Trei Sfinți. Célébration de la fête de Trois Saints* (G.M., 7 febr. 1857); Enescu C. N., *Un proces între epitropii m-rii Trei Ierarhi și epitropia învățăturilor publice din Moldova în perioada Regulamentului* (M.M., XXXVII, 1961, nr. 9—12, p. 634—665);

Darzeu I. A., *Notiță istorică despre școala de la Trei Erarhi* („Anuarul Inst. Vasile Lupu din Iași“, pe anul 1863—1864, Iași 1864); Petrovanu Vasile, *Istoricul școalei normale „Vasile Lupu“* („Anuarul Școalei normale din Iași pe anul școlar 1926—1927, p. 16—25); Bîrsănescu Șt., *Centenarul școalei primare din Moldova* (V.R., ian, 1928) ⟨despre redeschiderea școlii de la Trei Ierarhi, 1828⟩;

Avădanii Mihail, *Din trecutul școlii pedagogice din Iași. O sută de ani de la înființarea școlii preparandiale de la Trei Ierarhi* („Rev. de pedagogie“, 1955, nr. 3, p. 49—67); Grigoraș N., *Biserica Sf. Trei Erarhi din Iași* (M.M., 1961, nr. 5—6, p. 407) ⟨despre școală⟩; Popovici V., *Învățămîntul în limba națională pînă la anul 1860*, în vol. *Contribuții la istoria dezvoltării Universității din Iași, 1860—1960*, I, Buc.. 1960, p. 39 și urm.

— ȘCOALA FĂCUTĂ DE GRIGORE AL III-LEA GHICA LÎNGĂ MITROPOLIE (1766; după descrierea lui Andreas Wolf, se afla „*în afara zidului de împrejmuire a mitropoliei*“; ferestrele sale priveau spre Ulița Mare, de care școala era despărțită de un gard; clădirea era alcătuită din patru camere la parter și tot atîtea la etaj)[63].

Urechia V. A., *Arhimandritul Vartolomei Măzăreanul*, Buc., 1888, p. 43—47 ⟨hrisovul din 1766 despre zidirea școlii de lîngă Mitropolie⟩; Kogălniceanu, III, p. 192; Hurmuzaki, XIV/2, p. 1184—1185 ⟨gramată școală, 1766⟩; Urechia, *Ist. rom.*, II, p. 267—268; I.N., 1923, p. 185 ⟨descriere A. Wolf⟩.

— ȘCOALA DOMNEASCĂ DE LA BIS. SF. NICOLAE DOMNESC[64]. Vezi și bis. Sf. Nicolae Domnesc.

R.T., 1886, p. 84 ⟨doc. 1749, școli la bis. Sf. Nicolae, Sf. Sava și Sf. Vineri⟩; și p. 244—246 ⟨doc. 1734—1767, școlile greacă și slavonă⟩.

— INSTITUTUL MITROPOLITULUI MICLESCU.

Fințescu Georgeta, *Institutul de fete „Santa Maria“ din Iași* (R.A., 1942, p. 226—236) ⟨despre institutul înființat de mitropolitul Calinic Miclescu la 1767, pentru a combate influența unui pensionat catolic⟩.

— ACADEMIA MIHĂILEANĂ[65] (fosta casă a lui Petrache Cazimir spătarul şi reşedinţa lui Ioan Sandu Sturza voievod după incendiul din 1827, care a avariat curtea domnească; cumpărată de stat la 1835, cînd a fost înconjurată *„cu zidiri cerşute“* pentru trebuinţa şcolii; mărită la 1841; a avut şi un paraclis, numit *„biserica academică“*; clădirea a fost dărîmată la 1965).

A.P., 1833—1834, p. 409—410 ⟨despre cumpărarea caselor spătarului Petrache Cazimir pentru şcoală⟩; Hurmuzaki, XXI, p. 607 ⟨inaugurarea Academiei, 1835⟩; „Albina rom.“, 1835, p. 189—194 ⟨despre deschiderea Academiei⟩;

„Albina rom.“, 23 oct. 1841 ⟨despre adăugarea a două clădiri împreunate cu o arcadă⟩ şi 11 nov. 1845, p. 353; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, II, p. 198—199; L.V., 1905, p. 88 ⟨foto veche⟩; Drăghiceanu V., *Arcul de triumf al Academiei Mihăilene* (BCMI, 1916, p. 48) ⟨după M. Kogălniceanu, 1840⟩; *Activitatea culturală a lui Mihail Vodă Sturza* („Anuarul Lic. Naţional din Iaşi“, 1933—1935, p. 14—25) ⟨articol laudativ⟩; Pompei D., *Monografia Liceului Naţional din Iaşi*, Iaşi, 1907;

Andreescu C. I., *Istoricul Liceului Naţional din Iaşi, 1835—1935*, în vol. *De la Academia Mihăileană la Liceul Naţional, 1835—1935*, Iaşi, 1935, p. 1—266; Gheorghiţă Ilie, *Mitropolitul Veniamin Costachi ctitor al Academiei Mihăilene* („Cuget moldovenesc“, 1942, nr. 1—3, p. 147—149); Bobulescu C., *Viaţa de paraclise*, p. 116—121 ⟨despre paraclisul şcolii⟩; Iorga N., *Istoria bisericii*, II, p. 245;

Enescu N. C., *Gheorghe Asaki organizatorul şcolilor naţionale din Moldova*, Buc., 1962, 350 p.+8 pl.; Ghibănescu Gh., *În chestia centenarului Liceului Naţional* („Îns. ieşene“, I, 1936, nr. 10, p. 522—526) ⟨1828, nu 1835⟩;

Popovici V., *Învăţămîntul în limba naţională pînă la anul 1860*, în vol. *Contribuţii la istoria dezvoltării Universităţii din Iaşi, 1860—1960*, vol. I, Buc., 1960, p. 50 şi urm. ⟨despre Academia Mihăileană⟩; Bădărău-Caproşu, p. 346—347.

— ŞCOALA DE FETE[66] (înfiinţată la 1834 în clădirile de la m-rea Bărboi, mutată apoi în casele foste ale vornicului Gheorghe Sturza de lîngă bis. Sf. Ilie, unde era şi o cişmea şi loc pentru a se zidi spălătorie şi bucătărie). Vezi şi bis. Sf. Ilie şi m-rea Bărboi.

Bulat T. G., *Mutarea şcoalei domneşti din Iaşi la m-rea Sf. Ilie* (A.B., 1930, p. 414—415) ⟨la 1810, divanul se mutase de la curtea domnească în localul şcolii domneşti⟩; *Uricarul*, VII, p. 193—194 ⟨doc. 1836⟩; Al. R., 1847, p. 367—368 ⟨punerea temeliilor şcolii de fete la bis. Sf. Ilie⟩; G.M., 1850, p. 271 ⟨casa lui I. Ghica postelnicul cumpărată pentru şcoală de fete⟩;

Istrati I. C., *Prima şcoală de fete din Moldova* (L.A.R., 1900—1901, p. 5—16, 87—92) ⟨şi documente⟩; „Anuarul centenarului Şcoalei normale de învăţătoare Mihail Sturza“, Iaşi, 1834—1934, Iaşi, 1935 ⟨istoricul şcolii

făcut de G. Ghibănescu〉; „Arhiva", II, 1890, p. 341 〈despre mutarea elevelor la Trei Ierarhi, 1835〉.

— ŞCOALA DE ARTE ŞI MESERII (1840).

Al. R., 1840, p. 211—212 şi 391—292; F.M.I.L., 1840, p. 377—378; B.F.O., 1840, p. 397—398 etc. 〈despre punerea pietrei fundamentale şi deschiderea şcolii〉; Cojocaru Ion, *Începuturile învăţămîntului tehnic şi profesional în Moldova şi Ţara Românească*, Buc., Ed. Didactică şi Pedagogică, 1968.

— ŞCOALA ARMENEASCĂ[67].

„Albina rom.", 1841, p. 409—410 〈hrisov pentru şcoală〉 şi 1842, p. 410.

— ŞCOALA EVREIASCĂ[68].

R.I.A.F., vol. XIV, 1913, p. 153 〈doc. 1751〉; I.N., 1926—1927, p. 159—161, passim 〈doc. 1812—1818〉.

— SEMINARUL VENIAMIN (înfiinţat la 1804[69] de mitropolitul Veniamin Costachi la m-rea Socola[70], unde a rămas pînă la 1886, cînd a fost mutat în Iaşi în fosta casă Sturza, alături de mitropolie, unde s-au reclădit *„cea mai mare parte din vechile încăperi"*, adăugîndu-se şi altele noi; fiind restaurată astfel în 1891—1894; această casă a avut şi un paraclis, Sf. Grigore Teologul, făcut de Grigore Sturza). Vezi şi m-rea Socola şi casele Sturza.

„Arhiva", 1909, p. 135 〈însemnare, 1803〉; *Uricarul*, III, p. 39—50 〈doc. ref. seminar, 1804—1844〉; Urechia, *Ist. rom.*, XI, p. 21—22; *Scurtă cuvîntare zisă de prea sfinţitul mitropolit al Moldovei şi Sucevei D. D. Iosif Naniescu în ziua de 20 mai anul 1891, cu ocasiunea punerei pietrei fundamentale la noul edificiu al seminarului Veniamin ce se construieşte acum din nou lîngă Mitropolie în Iaşi*, Buc., 1891; E〈rbiceanu C.〉, *Înfiinţarea seminarului din Socola* (R.T., 1884, p. 246—248, 249—253, 257—261, 265—269, 283—288, 289—292, 297—299, 305—308, 321—323, 329—334); E〈rbiceanu C.〉, *Manuscripte din biblioteca Seminarului Veniamin din Iaşi, unele din cărţi ce se raportă la şcoala greacă domnească din Iaşi ori au fost cărţi de şcoală la seminarie* (R.T., 1885, p. 169—172, 177—181, 185—187, 1886, p. 401—404); E〈rbiceanu C.〉, *Manuscripte şi imprimate din biblioteca seminarului Veniamin* (R.T., 1886, p. 142—144, 148—151);

Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 55—56 〈doc. 1803, maicile de la Socola mutate la Agapia, în clădirile m-rii urmînd a se deschide *„o şcoală cu dascăli moldoveneşti pentru învăţătura feciorilor de preoţi i diaconi"*〉; B.F.O., 1833, nr. 54, p. 114; „Albina rom.", 1833—1834, p. 59 〈despre deschiderea seminarului〉; „Bucovina", 1849, p. 159—160 〈starea seminarului〉;

R.H.S.E.E., 1932, p. 417 〈la 1866, m-rea era transformată în seminar〉; *Seminarul Veniamin* (E.M., 21 ian. 1893) 〈se spune că avea două părţi nou clădite *„după stilul vechiului palat al lui vodă Sturza"*〉;

Erbiceanu C., *Istoria seminarului Veniamin din monastirea Socola fondat la 1804, precedat de o scurtă privire asupra învăţămîntului religios*

de la timpurile domnului Vasile Lupu, Iaşi, 1885 (din R.T.); Xenopol D. A. şi Erbiceanu C., *Serbarea şcolară de la Iaşi...*, Iaşi, 1885, p. 107—118;

Adamescu G., *Istoria seminarului Veniamin*, Buc., 1904; Ghibănescu Gh., *Centenarul Socolei* („Viitorul" — Iaşi, 1 sept. 1903, p. 1—3); Ghibănescu G., *Centenarul Socolei*, Iaşi, 1904 (din „Evenimentul", 1904); G⟨îrboviceanu⟩ P., *Mitropolitul Veniamin Costachi şi seminarul său* (B.O.R., 1905—1906, p. 506—519); „Arhiva", XX. 1909, nr. 3;

Vizanti Andrei, *Veniamin Costachi, mitropolit al Moldovei şi Sucevei*, Iaşi, 1881; Erbiceanu C., *Despre viaţa şi activitatea mitropolitului Veniamin Costachi ca mitropolit al Moldovei*, Buc., 1888; Iordăchescu Val., *Mitropolitul Veniamin Costachi ctitorul* („Anuarul Sem. Veniamin Costachi", 1937—1941); Kirileanu G.T., G. Ungureanu şi C. Turcu, *Contribuţii documentare cu privire la mitropolitul Veniamin Costachi*, Iaşi, 1946, p. 34—38 (extras din M.M., 1946, nr. 11—12) ⟨despre seminarul Socola⟩. Prezentarea lui C. C. Giurescu, R.I.R., 1946, f. IV, p. 384. Pentru Veniamin Costachi vezi şi bibliografia întocmită de T. Manolache în B.O.R., 1946, p. 582—600 şi N. Stoicescu, *Bibliografia istoriei medievale a României* (ms.).

— CARVASARAUA (vama cea mare, fostă lîngă bis. Sf. Lazăr)[71]. Vezi şi bis. Sf. Lazăr.

Kogălniceanu M., *Cronici*, III, p. 224 ⟨arderea Carvasaralei⟩; I.N., II, 1922, fasc. II, p. 270 ⟨doc. 1702, uliţa Carvasaralei⟩; p. 293—294 ⟨doc. 1743—1767, mahalaua Chirvăsăriei⟩; III, 1923, fasc. III, p. 90 ⟨doc. 1730⟩; V. 1925, p. 203 ⟨doc. 1716, vama cea mare⟩; p. 253 ⟨doc. 1830, mahalaua armenească „*care să numeşte Carvasaraua veche*"⟩; 1928, p. 97, 100, 108 ⟨doc. 1753—1806, uliţa Chervăsăriei⟩, p. 126 ⟨doc. 1671, poarta Chervăsăriei⟩; 1930, p. 74 (1749, vama cea mare⟩; A. P., t. X, 1840—1841, p. 567 ⟨Carvasaraua veche a Sf. Lazăr⟩; Caproşu I., *Două documente privind oraşul Iaşi* (A.U.C., secţ. III, istorie, t. XV, 1969, fasc. 1, p. 105—107) ⟨din 1648—1680, amintind Chervăsăria m-rii Golia⟩.

— CAZĂRMILE VECHI[72]. Vezi şi Curtea domnească (cazarma de la Copou, 1852—1865, terminată la 1875 după planul inginerului Tabai), Aleea Grigore Ghica vodă 16—18.

Hurmuzaki, S. I/6, p. 15 ⟨1838⟩; B.G.O., 19 april. 1836; *Documente economice*, p. 362—363 ⟨doc. 1850, loc la Copou pentru două cazărmi⟩; G.M., 21 sept. 1850 şi 1 oct. 1851 ⟨despre construirea cazărmii de la Copou⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, II, p. 227 ⟨cazarma din curtea domnească⟩, 252 ⟨despre cazarma de la Copou, o „*fondaţie uriaşă şi frumoasă*", rămasă neterminată, în ruină la 1857⟩; Bogdan N. A., *Cazarma de la Copou* (L.V., 1905, p. 164—166) ⟨despre cazărmile vechi⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 462; Georgescu-Tistu N., *O bibliotecă militară la Iaşi în 1846* („Studii şi cerc. de bibliologie", 3, 1960, p. 73—88) ⟨înfiinţată de hatmanul Dimitrie Sturza pentru militari⟩.

— M SPITALUL PAŞCANU (construit de logofătul Dumitru Cantacuzino — Paşcanu, 1854—1858[73]; şi paraclisul Sf. Treime 1850;

clădirea cu etaj se păstrează în stare bună, ultima restaurare din 1962), str. Spitalul Pașcanu nr. 11.

Bobulescu C., *Viața de paraclise*, p. 144—146 ⟨despre paraclis⟩; Rășcanu V. și colab., *Istoricul spitalului orășenesc clinic de adulți din Iași*, Buc., 1956; Pruteanu Paul, *Contribuții la istoricul spitalelor din Moldova*, Buc., 1957, p. 282—291; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 377—379.

— SPITALUL SF. SPIRIDON, vezi M-rea Sf. Spiridon.

— BAIA VECHE („feredeul" turcesc, clădit de Vasile Lupu, lîngă bis. Trei Ierarhi; baia pustiită la 1686, reparată de Constantin Duca în domnia a doua, înnoită de egumenul Ezechil de la m-rea Trei Ierarhi, 1747)[74]. Vezi și baia de la curtea domnească.

I.N., 1930, p. 62 ⟨doc. 1649, feredeul din Ulița Ciubotărească⟩; Paul de Alep. *Călătoriile*, p. 28 ⟨descriere⟩ și *Voyage*, p. 195; Costăchescu Mihai, *Știri vechi* („Anuarul Liceului Național Iași", 1941—1942, p. 127—128) ⟨doc. 1669, prin care Gh. Duca întărește m-rii Trei Ierarhi feredeul și școala din Ulița Sîrbească⟩; Vezi și mai jos nota 74; Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 171, 224—225; Dossios, *Inscripțiile grecești*, p. 82—83; Iorga N., *Inscripții Iași*, p. 37[75]; *Uricarul*, VII, p. 26; „Arhiva rom.", t. III, 1939, p. 194—195; Ghibănescu *Ispisoace*, IV/2, p. 119 ⟨inscripții, 1746⟩;

Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 93 ⟨doc. 1682, amintind de *feredeie"*⟩; Iorga N., *Doc. Callimachi*, I, p. 449—451 ⟨doc. 1761, în care se spune că V. Lupu a făcut școli domnești și feredeie pe Ulița Ciubotărească; „*școlile"* au ars la 1723 dar „*feredeiele"* nu⟩; Cronica lui M. Costin la M. Kogălniceanu, II, p. 46 ⟨despre lucrările făcute de C. Duca⟩; Neculce, *Letopisețul*, p. 308 ⟨feredeul „*tocmit"* de Gr. Ghica⟩; I.N., IV, 1924, p. 161 ⟨mahalaua Feredeilor, „*sub gunoiul gospod"*⟩;

Le voyage en Moldavie du comte de Moriolles (1809), ed. N. Hodoș, Buc., 1902, p. 28—29 ⟨descriere băi⟩; *Chestiunea feredeului turcesc* („Monitorul comunei Iași", 20 april. 1895, p. 152) ⟨feredeul fusese „*cu totul dat la pămînt"*; nu mai existau decît urmele sale⟩; Vezi și idem, 29 febr. 1896 ⟨despre materialele rezultate din dărîmare⟩;

Bogdan N. A., ed. II-a, p. 332—333; Suțu Rudolf, *Iașii de odinioară*, I, p. 188—189 ⟨despre dărîmarea feredeului⟩; Balica Gh., *Informații arheologice în materialele documentare din Arhivele statului de la Iași* (R.A., 1963, nr. 2, p. 134—135) ⟨despre inscripțiile feredeului⟩; „Monitorul oficial al Moldovei", 5 aug. 1859 ⟨arendarea băilor din Iași⟩; Bădărău—Caproșu, p. 310—311.

— FEREDEUL DE LÎNGĂ CACAINA.

I.N., V, 1925, p. 206—207 ⟨doc. 1817⟩.

— FEREDEUL DE LA SĂRATA (în dosul uliței tîrgului de jos).

I.N., V, 1925, p. 158—159 ⟨doc. 1816—1825⟩.

— CHIOȘCURI SAU FOIȘOARE[76].

— CHIOȘCUL LUI GRIGORE GHICA. Vezi și m-rea Frumoasa.

Kogălniceanu M., *Cronici*, III, p. 198 ⟨despre construirea foișorului lui Gr. Ghica, „*făptură de Țarigrad"*⟩.

— CHIOŞCUL DE LA COPOU (făcut de Matei vodă Ghica).

Cronica Ghiculeştilor, p. 679 ⟨foişor *„desfătător şi măreţ“* făcut de Matei Ghica⟩.

— CIŞMELELE VECHI[77].

Uricarul, XXII, p. 410 ⟨la 1676, amintită haznaua cea veche⟩; Neculce, *Letopiseţul*, p. 308 ⟨2 cişmele în faţa porţii curţii domneşti şi dinaintea feredeului, făcute de Gr. II ⟨Ghica⟩; Kogălniceanu M., *Cronicile României*, III, p. 169—170, 192 ⟨despre cişmelele făcute de Grigore Al. Ghica⟩ şi 252 ⟨cişmelele de la poarta m-rilor Golia şi Sf. Spiridon⟩; *Cronica Ghiculeştilor*, p. 291—292 ⟨trei cişmele în faţa curţii domneşti făcute de Gr. II Ghica⟩, p. 667 (*„singura fîntînă a oraşului“* era stricată la 1753, fiind refăcută de Matei Ghica⟩, p. 679 şi 701 ⟨o altă cişmea, în spre partea curţii domneşti, făcută de Matei Ghica; şi descriere⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 445 ⟨doc. 1741⟩;

Ghibănescu G., *Ispisoace*, IV/2, p. 119 ⟨inscripţia fîntînii din 1731, făcută de Gr. II Ghica şi despre suiulgii⟩; Idem, *Surete*, IV, p. 260—262 ⟨doc. 1766 despre cişmelele de la m-rile Golia şi Sf. Spiridon⟩; I.N., III, fasc. III, 1923, p. 74—70 ⟨doc. 1755—1796, haznaua cea veche de la uliţa mare a lui Grigore Ghica⟩; p. 77 ⟨doc. 1777, haznaua Trei Sfetitelor⟩; Iorga N., *Scrisori şi zapise de meşteri romîni*, p. 35 ⟨1763, haznaua cea mare⟩; *Uricarul*, IV, p. 167—169 ⟨doc. 1803⟩, 97—109 ⟨doc. 1806⟩. V, p. 38; I.N., 1926—1927, p. 284—286 ⟨cuvîntarea la facerea cişmelelor, 1803⟩;

Ghibănescu G.. *O măsură de apă dată hatmanului C. Ghica* (I.N., 1931, p. 181—182) ⟨1803; se adusese la Iaşi *„de doao poate şi de trei ori mai multe ape decît aceli vechi“* şi se făcuseră *„la multe locuri“* cişmele⟩; Idem, *Măsură de apă dată hatmanului Ioniţă Cantacuzino (ibidem*, p. 187—188) ⟨1765⟩; Idem, *Măsură de apă pentru mahalaua Tălpălari (ibidem*, p. 189—190) ⟨1823⟩ Panopol V., *Apa la Iaşi* (I.N., 1930, p. 129—137) ⟨doc. 1804—1849, înfiinţare cişmele, măsuri de apă etc.⟩, Iorga N., *Scrisori şi zapise de meşteri romîni*, p. 64 ⟨1817, cişmeaua Boghii⟩;

A.B., 1932, p. 91 ⟨doc. 1811, despre *„prefacerea“* cişmelelor⟩; S⟨carlat⟩ P⟨astia⟩, *Despre originea apelor în Iaşi* (E.M., 12 sept.—31 oct. 1896) ⟨publică doc. din 1793, 1804, 1841 etc. privind cişmelele din Iaşi, măsurile de apă etc.⟩; A.A.R.P.A.D., s. II, t. XXXV, 1912—1913, p. 4 ⟨inscripţie⟩; B.F.O., 1834, p. 304—306 ⟨despre *„ţinerea“* apelor⟩; „Gazeta Transilvaniei“, 1844, p. 314; B.F.O., 1844, p. 413 şi „Albina rom.“, 1847, p. 375—377 ⟨despre *„apăducturile“* din oraş⟩;

Drăghici M., *Istoria Moldovei*, II, p. 30 ⟨cişmelele făcute de Gr. Al. Ghica⟩; p. 66—67 ⟨cişmelele construite de Al. Moruzi cu un chioşc-depozit de apă la poarta Goliei⟩, p. 201 ⟨înlocuirea olanelor în timpul domniei lui M. Sturza⟩; B.G.O., 19 april. 1836; „Albina rom.“, 13 mai 1843 şi 15 nov. 1845, p. 357—358 ⟨despre facerea apeductelor, a 8 bazine şi 10 cişmele, indicînd locurile unde au fost⟩;

Hodoczin Mihalik, *Planul drumului apelor kapitalei redikat în anul 1843 şi pus în aplikaţie de domnitorul prinţ Mihail Sturza. Plan des acqueducs de Jassy exécutés pendant le règne du prince Michel Stourdza,*

1857; Idem, *Planul drumului apelor de la izvoare de schepte oameni schi de la izvoare de la Aron Vodă pînă la Kasa apelor de la Turnu Goliei, redicat la 1843 de* . . ., Iaşi, 1857;

Pastia Scarlat, *Despre originea apelor din Iaşi şi lucrările privitoare la îndestularea lui cu apă, 1677—1896,* Iaşi, 1898; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 331 ⟨despre cişmeaua făcută de Gr. Ghica, 1851⟩; Andreescu C., *Ştiri noi asupra aducerii apei în Iaşi în cursul sec. XVIII şi la începutul sec. XIX* (A.R., t. III, 1939, p. 193—273) şi extras, 1939 ⟨istoricul aducerii apei la Iaşi din sec. XVII pînă la începutul sec. XIX; în anexă 18 doc.. 1755—1803, ref. la cişmelele din faţa curţii domneşti⟩; Andreescu C., *Iniţiative particulare de aducere a apei potabile la Iaşi* (A.R., VI, 1941, p. 311—323) ⟨şi doc. 1849—1851⟩; Samarian Pompei, *Medicina şi farmacia în trecutul românesc,* III, p. 425—430 şi 564 ⟨despre cişmele⟩;

Andronic Alex. şi Eugenia Neamţu, *Cercetări arheologice pe teritoriul oraşului Iaşi în anii 1956—1960 (Arheol. Mold.,* II—III, 1964, p. 427—431) ⟨se descriu olanele pe care se aducea apă, descoperite în cursul săpăturilor⟩.

— CIŞMEAUA BAŞOTĂ (1803).

Dossios N., *Inscripţiile greceşti,* p. 82; Iorga N., *Inscripţii Iaşi,* p. 83; Ghibănescu G., *Actele cişmelii de la casele Başotă* (I.N., 1926—1927, p. 208—210).

— CIŞMEAUA DE LA BEILIC.

I.N., I, 1921, fasc. 1, p. 129 ⟨doc. 1847⟩.

— CIŞMEAUA DE LA M-REA GOLIA[78] (1766). Se păstrează casa apelor de la Golia, lîngă turnul clopotniţei, str. Cuza Vodă 51 (date D.M.I.)

P⟨astia Scarlat⟩, *Despre originea apelor din Iaşi* (E.M., 8—29 august 1896) ⟨doc. 1766 şi istoricul cişmelii⟩; Dossios N.,*Inscripţiile greceşti,* p. 55—59; Ghibănescu G., *Surete,* IV, p. 260—262 ⟨doc. 1766, înfiinţare cişmea⟩; Hodoczin Mihalik, *Planul drumului apelor de la izvoare de schepte oameni schi de la izvoare de la Aron-Vodă până la Kasa apelor de la turnu Goliei, redicat în 1843 de* . . ., Iaşi, 1857; Bădărău—Caproşu, p. 217, 303—305.

— CIŞMEAUA DE LA SPITALUL PAŞCANU (1850).

M.C., 1919, p. 25 ⟨pisania⟩; Ghibănescu, *Inscripţii* (I.N., 1928, p. 254); I.N., 1931, p. 182—183 ⟨1850, cişmea la spitalul ce se înfiinţează⟩.

— CIŞMELELE DE LA M-REA SF. SPIRIDON (din 1731 şi 1765)[79]. Vezi şi m-rea.

„ΕΣΜΕΡΟΣ"—Leipzig, 1887, nr. 148 ⟨inscripţia grecească⟩; N. A. Bogdan, p. 433; P⟨astia S.⟩, *Despre originea apelor în Iaşi* (E.M., 8—29 august 1896) ⟨doc. 1765 despre cişmelele de la Sf. Spiridon şi istoricul lor⟩; Băileanu Gh., *Instituţiile epitropiei Sf. Spiridon între anii 1800 şi 1833. Partea IV şi V,* Buc., 1932, p. 17 ⟨inscripţiile cişmelelor de la Sf. Spiridon⟩; Răşcanu V. şi Gh. Băileanu, *Istoricul spitalului orăşenesc de adulţi din Iaşi,* I. Buc., 1865, p. 54 ⟨doc. 1765 despre zidirea *„din nou"* a două cişmele

alături de poarta mare a spitalului⟩; Dossios N., *Inscripţiile greceşti*, p. 66; Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 43—44; Burada T. T., *Două inscripţii turceşti de la cişmelele din poarta bisericii Sf. Spiridon din Iaşi* („Arhiva"—Iaşi, 1904, p. 35—39); Bădărău—Caproşu, p. 299—305.

— CIŞMELELE DE LÎNGĂ POARTA CEA MARE A CURŢII DOMNEŞTI[80] (făcute de Grigore al II-lea Ghica, Matei Ghica şi C. Dim. Moruzi voievod). Vezi şi Curtea domnească.

I.N., III, 1923, f. III, p. 65—69 ⟨doc. 1794, 1797⟩; Bădărău—Caproşu, p. 299—309.

— CIŞMEAUA PĂCURARILOR[81].

I.N., fasc. III, 1923, p. 155 ⟨doc. 1761⟩.

— DIVERSE MONUMENTE.

— MONUMENTUL RIDICAT ÎN AMINTIREA LUI POTEMKIN (1791).

Bezviconi G., *Călători ruşi*, p. 168—169.

— MONUMENTUL REGULAMENTULUI ORGANIC (1834, reparat 1904).

Bogdan N. A., ed. II-a, p. 330—331; Hurmuzaki, S.I/5, p. 132—133.

— MONUMENTUL GOTIC DIN FAŢA MITROPOLIEI (1851).

Monumentul gotic din piaţa Mitropoliei în Iaşi („Almanah de învăţătură şi petrecere", pe 1853, p. 78—79+1 pl.) ⟨descriere şi desen⟩; Bogdan N. A., ed. II, p. 331 şi 333 ⟨inscripţia şi desen⟩; Turcu Constantin, *Un monument valoros — Cişmeaua din curtea mitropoliei* (M.M., 1964, nr. 1—2. p. 69—70) ⟨din C.R., pe 1853⟩.

— PODUL LUI ŞTEFAN VODĂ[82].

Costin Miron, *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, p. 197 ⟨amintit la 1659⟩; Minea I., *Podul lui Ştefan cel Mare la Iaşi* (C.I., VIII—IX, 1932—1933, nr. 3. p. 250) ⟨amintit la 1659⟩; *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 238.

— BISERICI ŞI MĂNĂSTIRI.

Hurmuzaki, VIII, p. 307 ⟨numărul bisericilor, 1606⟩; B.O.R., 1883, p. 782 ⟨listă de m-ri, 1722⟩; *Catagrafie pentru monastirile şi pentru toţi slujitorii şi acareturi din oraşul Eşi*, Iaşi. 1828;

Dimachi Gh., *Breslele şi bisericile din Iaşi* (E.M., 1 sept. 1894 — 5 ian. 1895) ⟨despre biserici şi despre curtea domnească din 1806, a cărei inscripţie, pierdută, o descrie; frumoasă evocare a Iaşilor la sfîrşitul sec. trecut⟩; Ghibănescu Gh., *Din trecutul bisericii române* („Viitorul" — Iaşi, 1 sept. 1902. p, 2—5) ⟨despre trecutul oraşului, bisericile şi curtea domnească⟩; Idem, *Din trecutul bisericii române. Bisericile din Iaşi. Conferinţă*, Iaşi, 1902, 60 p. ⟨prezentarea sumară a bisericilor, în ordine cronologică⟩; Cuza Al., *Vandalii la Iaşi* („Neamul românesc", 1906, p. 427—431) ⟨despre starea de ruină a bisericilor din Iaşi şi despre dărîmarea unora dintre ele: Dancu şi Sf. Nicolae cel Sărac⟩; Bogdan N. A., *Monumentele istorice ale Iaşului* („Oraşul nostru", 15 febr. 1928) ⟨note sumare despre starea lor⟩; Cantacuzino G. M., *Iaşii în arta românească*, în vol. *Arcade, firide şi lespezi*, Buc., 1931, p. 33—48 ⟨despre bisericile oraşului⟩; *Iaşul*

cetatea bisericilor („Îns. ieșene“, II, 1936, vol. II, nr. 19, p. 261—262) ⟨note sumare⟩;

Năstase D., *Tainițe și metereze la vechile biserici din Iași* (S.C.I.A., 1957, nr. 3—4, p. 77—94) ⟨despre bisericile: Sf. Ioan Botezătorul, Vovidenia, Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Sava, Barnovschi, Sf. Ilie, Sf. Dumitru-Balș și Curelari⟩; Vătășianu V., *Istoria artei,* indice ⟨palatul domnesc, bis. Adormirea, Armenească, Sf. Nicolae-Domnesc⟩;

Carmazin — Cacovschi V., *Barocul bisericesc din Iași* (M.M., 1965, nr. 9—10, p. 513—523) ⟨știri sumare și foto bisericile: Sf. Gheorghe-Mitropolia, Socola, Sf. Teodori, Sf. Haralambie, Frumoasa etc.⟩;

Carmazin — Cacovschi V., *Clasicismul bisericesc din Iași* (M.M., 1968, nr. 7—8, p. 388—399) ⟨despre bisericile din sec. XVIII⟩.

— BISERICA ADORMIREA (construită de Ioan Tăutu logofăt, 1492).[83]

F.D., II, 1907, p. 399—400; Iorga N., *Studii și doc.,* XV, p. 363—364 ⟨însemnare, 1491⟩; Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare,* p. 64; Iorga N., *Istoria bisericii,* I, p. 102; Minea I., *Despre cea mai veche biserică din Iași* („Îns. ieșene“, 1938, nr. 1, p. 129—132) ⟨bis. Adormirea, 1492, fostă pe locul m-rii Banu?⟩; Turdeanu, *Manuscrise slave,* p. 161—163 ⟨Minei din 1493 al m-rii Adormirea, poate din Iași sau mai probabil Bistrița⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Bădărău — Caproșu, p. 44—45.

— BISERICA ADORMIREA, vezi bis. Barnovschi, bis. Banu, m-rea Sf. Sava și bis. Vulpe.

— BISERICA ALBĂ, vezi Mitropolia.

— BISERICA ALBĂ (Sf. Ioan, bis. de lîngă Feredeu, ante 1606).[84]

Kogălniceanu M., *Cronici,* II p. 20 ⟨reclădirea bis. de către G. Duca, 1679⟩; T.C., IV, 1934, p. 8, 12, 28—29 ⟨diverse însemnări⟩;

Panaitescu P., *Manuscrisele slave,* p. 257—258 ⟨însemnare 1606, bis. Albă, Nașterea Sf. Ioan⟩; Iorga N., *Inscripții Iași,* p. 80—81; I.N., 1930, p. 61 ⟨doc. 1629⟩; E⟨rbiceanu⟩ C., *Documente relative la biserica Albă* (R.T.. 1886, p. 212—213); R.T., 1886, p. 187—189, 198—200 ⟨doc. 1671 și 1683, biserica devenită mitropolie⟩; *Uricarul,* XXIII, p. 378 ⟨doc. 1682⟩; Iorga N., *Studii și doc.,* V, p. 93, 95 ⟨doc. 1682—1683⟩; *Cronica lui N. Costin* (Kogălniceanu, II, p. 46) ⟨despre casele zidite de C. Duca⟩; Bobulescu C., *Din însemnările făcute pe marginea cărților. Judecată pentru o Evanghelie* („Ortodoxul“, III, nr. 10, 1913, p. 305—310); Idem, *Însemnări făcute pe marginea cărților vechi* („Ortodoxul“, IV, nr. 3, iunie 1913, p. 83—88); Bogdan N. A., ed. II-a, p. 186; Iorga N., *Istoria bisericii.* II, p. 74; Melchisedec, *Notițe istorice,* p. 69—71 ⟨însemnări⟩[85]; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei,* p. 27—28, 30—31 ⟨doc. 1760, 1765⟩; I.N., 1931, p. 152 ⟨doc. 1845⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 224; *Îndrumător Iași,* p. 133 ⟨istoric și despre arhive⟩.

— M BISERICA ARMENEASCĂ (Sf. Născătoare; după pisania din 1803 — cînd bis. a fost restaurată — ar fi fost clădită la 1395 de epitropul Haceiko, părintele Iacob din Sis, Hagi Marcari din

Ciuha şi Hagi Grigore; existenţa ei în sec. XV este atestată şi de un Evangheliar manuscris dăruit bis. la 1451; bis. refăcută de enoriaşi, 1803. Altă bis. armenească, Sf. Grigore Luminătorul, începutul sec. XVII, 1605 sau 1616, arsă la 1827; dărîmată 1899; a fost pe locul din dosul halei).[86]

Melchisedec episcopul, *Inscripţiunile bisericilor armeneşti din Moldova* (Analele Acad. Rom., Memorii, secţ. II, s. II, t. V, 1881—1882, p. 69—71); Idem, *Cronica Romanului*, I, p. 32 ⟨inscripţia⟩; Cândea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 52 ⟨1661, două bis. armeneşti⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, I—II, p. 430 ⟨la 1669, două bis.⟩; VI, p. 422 ⟨începutul sec. XVIII, scutire pentru două bis. armeneşti⟩; *Uricarul*, XXII, p. 362—370 ⟨doc. 1715—1737⟩; I.N., 1930, p. 71 ⟨1710, două bis. armeneşti⟩; I.N., III, 1923, p. 118—119 ⟨scutiri 1707—1727 pentru două bis. armeneşti⟩; p. 119—120 ⟨doc. 1735, m-rea armenească⟩; p. 127 ⟨doc. 1777, două bis. armeneşti⟩, V, 1925, p. 179 ⟨1765, zaplazii bis.⟩; I.N., III, 1923, f. III, p. 90 ⟨doc. 1730⟩; p. 93 ⟨doc. 1755, bis. Sf. Grigore; pe dos: bis. arsă⟩; p. 94—95 ⟨doc. 1763—1764⟩; Iorga N., *Doc. Callimachi*, I, p. 546 ⟨doc. 1818⟩;

Siruni H. Dj.. *Bisericile armene* (A.R., V, 1940, p. 177—180) şi extras, p. 22—25; şi „Ani“, 1942—3, p. 510—513; Goilav Gr., *Bisericile armeneşti de prin ţările române* (R.I.A.F., vol. XII, 1911, p. 109—111); Bogdan N. A., ed. II-a, p. 238—241; Balş. G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 51—53 şi indice;

Dan D., *Dare de seamă asupra celor mai vechi evanghelii armene aflătoare în Moldova şi Bucovina*, 1896 ⟨din 1351, scrisă la Caffa⟩; Siruni H. Dj., *Manuscrise armeneşti* (R.I., 1929. p. 136); Zambaccian H. K., *Vechi draperii de altar în bisericile armeneşti din Moldova* („Ani“, I, 1935—1936, vol. 4, p. 31, 34) ⟨din 1840⟩; Simonescu Dan, *Evanghelia armeană din Iaşi (1351)* („Ani“, 1941, p. 337—338+2 pl.) ⟨copiată la Caffa, 1351, dăruită bis. armeneşti din Iaşi la 1451; descriere⟩; *Îndrumător Iaşi*, p. 134; Baronian Z., *Biserici armene monumente de artă din Moldova* (B.O.R., 1969, p. 1222—1235); Bădărău — Caproşu, p. 45—48;

Hovsepian Hartium, *Rugăciuni alese din 1166 făcute de patriarhul armean Nerses Sănoshali*, Iaşi, 1923, 32 p. (text rom. şi francez) ⟨vederi ale bisericii şi inscripţia din 1395⟩; „Transilvania“, 1883, p. 38 ⟨inscripţia, după Melchisedec⟩; Minas Băjăşkian, *Călătoria în Polonia şi în alte părţi locuite de armeni* (în limba armeană); Veneţia, 1830, p. 206—207 ⟨despre bis. armene din Iaşi, 1808⟩;

Siruni H. Dj., *Mărturii armeneşti despre România extrase din cronica armenilor din Cameniţa. Partea I (1430—1611)*, Buc., 1936, p. 15 (extras din A.A.R.M.S.I., s. III, t. XVII, 1936, mem. 14) ⟨despre devastarea bisericii armene din Iaşi la 1595⟩; Bogdan N. A., *Bisericile armeneşti şi catolice din Iaşi* („Arhiva“, XXV, 1914, p. 35—48) ⟨fragment din ed. II-a a monografiei despre Iaşi⟩.

— M M-REA ARON VODĂ (Aroneanu, Sf. Nicolae din ţarina Iaşilor, prima construcţie din sec. XVI, făcută de Alexandru Lăpuşneanu „*sub dealuri*“, dărîmată[87]; construită pe alt loc de Aron

Tiranul, 1593—1594[87 bis], cu materialul pregătit de Petru Şchiopul; m-rea acoperită 1742, reparată 1787; biserica se păstrează în forma originală, cu excepţia pridvorului, care a fost iniţial deschis; clădirile dispărute; bis. restaurată de C.M.I. la 1907, cînd a devenit bis. parohială; pictura a fost văruită; catapeteasma arsă la 1944 în timpul războiului, cînd bis. a fost avariată; bis. restaurată şi redeschisă la 1949; fostă metoh la m-rea Prodrom de la Sazopol, la m-rea Sf. Ioan din insula Halki şi la patriarhia de Constantinopol), com. Aroneanu — Iaşi.

Ureche, *Letopiseţul*, p. 225 ⟨despre începerea clădirii, 1593—1594⟩; Hurmuzaki, XIV/1, p. 98—100 ⟨hrisovul de ctitorie⟩; Hurmuzaki, XIV/1, p. 117—122 ⟨1624, metoh la m-rea Prodrom⟩, 126—127 ⟨1630, metoh la m-rea din insula Chalki⟩, 173 ⟨doc. 1644⟩; Iorga N., *Inscripţii*, (*Studii şi doc.*, XV, p. 179—183; Idem, *Inscripţii Iaşi*, p. 67—71; Iorga N., *Neamul lui Petru Şchiopul şi vechi documente de limbă mai nouă*, Buc., 1936, p. 6—7 ⟨doc. de la Barnovschi vodă⟩; Idem, *Studii şi doc.*, VI, p. 373 ⟨doc. 1742, şindrilă pentru acoperit m-rea⟩; A.B., 1932, p. 97—98 ⟨doc. 1811, m-rea în ruină, cele bisericeşti fiind „*toate stricate şi rupte*"⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 22, 302—303 ⟨venituri, 1827 şi 1835⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 81 ⟨moşiile m-rii⟩; „Zimbrul", 2 iulie 1851 ⟨moşiile m-rii⟩; *Uricarul*, VI, p. 106 ⟨moşiile m-rii la 1851⟩;

Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 285—287 ⟨descriere⟩; Bogdan N. A., *Imprejurimile Iaşului. M-rea Aron vodă* (L.V., 1905, p. 71—72); B.C.M.I., 1908, p. 37—38; Anuar 1909, p. 341; RSIAB, 1933, p. 314 ⟨moşiile m-rii, 1812⟩;

Lapedatu Al. — Ghika — Budeşti N., *M-rea lui Aron vodă din ţarina Iaşilor, I, Note istorice. II, Descriere arhitectonică* (BCMI, II, 1909. p. 5—22) ⟨despre ctitorii, averea şi egumenii m-rii, folosind multe doc. inedite; descriere sumară⟩; Tafrali O., *Les monuments roumains*, p. 14—15; Bogdan N. A., *Oraşul Iaşi*, ed. II-a, p. 451—453; Balş G., *Influences armeniennes;* Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 16—19 şi indice; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 265; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 330—332, 336, 340, 344, 345; Anuar 1930, p. 69 ⟨şi bis. Sf. Ilie, 1711⟩; Andreescu C. I. şi C. A. Stoide, *Ştefăniţă Lupu, domn al Moldovei.* p. 157—158; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 16—19;

Cat. doc. moldoveneşti, I—IV (indice); B.F.O., 1845, p. 193—194 şi 1846, p. 12 ⟨arendarea moşiilor m-rii⟩; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 180—189 ⟨doc. 1663, averea m-rii⟩; Iorga N., *M-rea lui Aron Vodă (lîngă Iaşi)* (F.D., 1907, p. 216—218); Bulat Toma G., *Danii româneşti pentru creştinătatea grecească, puţin cunoscute* („Glasul bis.", XXII, 1963, nr. 3—4, p. 256—268) ⟨şi despre închinarea m-rii Aron vodă la m-rea Halchi⟩; Grigoraş N., *Biserica Aroneanu* (M.M., 1967, nr. 7—8, p. 521—541) ⟨istoricul bis. din ţarina Iaşilor, despre ctitor, averea bisericii, diverse evenimente; şi însemnări⟩; Grigoraş N., *Două monumente de artă feudală*

din împrejurimile Iaşului: Mănăstirile Hlincea şi Aroneanu (C.I., I, 1970. p. 283—304) ⟨descriere, istoric, cu o bibliografie sumară⟩; Bădărău — Caproşu, p. 158—167.

— BISERICA BALICA, vezi bis. Frumoasă.

— BISERICA BALŞ, vezi bis. Sf. Dumitru-Balş.

— M BISERICA BANU (Duminica Tuturor Sfinţilor, construită de Savin Zmucilă banul, de lemn, la 1705—1706, de cînd datează nişte însemnări[88], cu hramul Adormirea; arsă la 1747; ajungînd la *„proastă stare"*, încît era să cadă, a fost refăcută de iznoavă din temelie, de zid, la 1800, mai mare decît cea veche cu *„osteneala"* şi cheltuiala mitropolitului Iacov Stamati şi cu ajutorul enoriaşilor, de către *„arhitectonul"* Leopold; printre ctitori se află şi poetul Costachi Conachi, al cărui portret a fost văruit, ca şi pictura; intrarea adăugată la 1885; catapeteasma zugrăvită de Eustatie Altini; fostă bis. a breslei calicilor şi a blănarilor), str. Republicii.

Furtună D., *Însemnări de prin biserici* (R.I., 1919, p. 90) ⟨însemnare, 1753⟩; Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 77—80; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 145 ⟨1821 bis. umplută cu iarbă de puşcă, stricat catapeteasma⟩; Zotta Sever şi M. Costăchescu, *Documentele bis. Banu — Iaşi* (I.N., II, 1922, fasc. II, p. 269—300) ⟨doc. 1645—1752, cu note⟩;

Wolf A., *Beiträge*, p. 186 şi „România lit.", 1855, p. 58; I.N., IV, 1924, p. 155 ⟨doc. 1743⟩, 158 ⟨doc. 1761⟩; Ghibănescu Gh., *Biserica Banului* („Viitorul — Iaşi, 1 febr. 1902, p. 2—3, 15 febr. 1902. p. 2—3 şi 1—15 mart. 1902, p. 5—7) ⟨pisania 1800, fostă bis. Adormirea şi despre banul Savin Zmucilă⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XXII, p. 220 ⟨doc. c. 1824⟩; Bianu I., *Catalogul manuscriptelor româneşti*, I, p. 312—313 ⟨însemnare, 1831⟩; A.P., t. X, 1840—1841, p. 529—530 ⟨pentru ca biserica să *„înfăţişeze o privală măreaţă"*, se hotărăşte să se facă piaţă în jurul ei⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 228;

Bobulescu C., *Poetul C. Conachi ca epitrop al bis. Banu din Iaşi* („Spic. în ogor vecin", I, 1920, nr. 1—3, p. 35—45);

Minea I., *Despre cea mai veche bis. din Iaşi* („Îns. ieşene", III, 1938, nr. 1, p. 129—132) ⟨bis. Adormirea, fostă pe locul bis. Banul⟩; Bobulescu C., *Neamul Holbăneştilor . . .*, Chişinău, 1829, p. 59 ⟨însemnări, pomelnic⟩; Ciurea Alex., *Figuri şi ierarhi moldoveni. Iacov Stamati (1749—1803)*, Iaşi, 1946, p. 185—190, 238—240; Şerbănescu Nic., *Ştiri noi din vremea păstoriei mitropolitului Veniamin Costachi* (R.I.R., XIV, 1944, p. 104—105) ⟨cere ca bis. Banului să fie metoh al episcopiei Roman⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 369—370;

Mihail Paul, *Manuscrisul slav de la Schitul Mare din Galiţia aflat la Iaşi* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 7—8, p. 587—603) ⟨şi despre daniile făcute de Savin Zmucilă banul bisericii sale din Iaşi⟩; Bădărău — Caproşu, p. 410—411.

Niculescu Remus, *Eustatie Altini* (S.C.I.A., 1965, nr. 1, artă plastică, p. 25, 34—43) ⟨despre zugrăvirea catapetesmei și descriere⟩; Paul Mihail, *O pictură murală inedită a lui Eustatie Altini* (M.M., XLIV, 1968, nr. 11—12, p. 709—713) ⟨de la bis. Banu⟩.

— M BISERICA BARNOVSCHI (Adormirea, clădită în apropierea curții domnești de Miron Barnovschi voievod, 1626—1628[89], reparată ante 1786, cînd casele au fost făcute *„de iznoavă"* și biserica *„împodobită"* de Iacov arhimandritul; bis. arsă la 1836, i se reface acoperișul din tablă; pridvodul adăugat la sfîrșitul sec. XVIII sau începutul sec. XIX; bolțile bisericii au fost și ele refăcute ca și pictura bisericii, refăcută pe la 1880; se păstrează mai bine turnul-clopotniță din sec. XVII; biserica fostă metoh la Sf. Mormînt; reparații și restaurat pridvorul în 1968), str. Ghica vodă, nr. 26.

M. Costin, *Opere*, p. 94 ⟨făcută de M. Barnovschi⟩; Miron Costin, *Opere complete*, ed. V. A. Urechia, I, p. 208 ⟨testamentul lui Miron Barnovschi; bani lăsați pentru terminarea bisericii⟩; Stănescu D., *Viața religioasă la români*, p. 128 ⟨testamentul lui M. Barnovschi⟩; Dan Dim., *Cronica episcopiei de Rădăuți*, Viena, 1912, p. 202—208 ⟨doc. 1627⟩; Hurmuzaki, XIV/1, p. 122—125 ⟨doc. 1628, metoh la Sf. Mormînt⟩, XIV/2, p. 878 ⟨doc. 1723, casele m-rii pe jumătate descoperite⟩; *Cat. doc. mold.*, I—IV ⟨multe doc. ref. la m-re⟩; Mihailovici Paul, *Regestele actelor din arhiva de la Constantinopol a Sf. Mormînt* (RSIAB, 1934, p. 365—415) și extras, 1934 ⟨multe doc. relative la averea și moșiile m-rii Barnovschi, fostă metoh la Sf. Mormînt⟩;

Dossios N., *Inscripțiile grecești*, p. 77 ⟨inscripție 1627⟩[90]; Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 129—131 și *Inscripții Iași*, p. 17—18; *Inscripții București*, p. 701—702 ⟨epitaf, 1628⟩; Ghibănescu Gh., *Inscripții de la bis. Barnovschi* (T.C., I, 1916, nr. 4, p. 57);

Ghibănescu Gh., *Surete*, III, p. 106 ⟨doc. 1648, portița cea mică a m-rii[91]⟩; Paul de Alep, *Voyage*, p. 194—197 ⟨descriere⟩; R.I., XVI, 1930, p. 196 ⟨doc. 1703⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 1, p. 108—111 ⟨doc. 1693⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 446 ⟨doc. 1741⟩; Melchisedec, episcopul, *Cronica Romanului*, II, p. 145—149 ⟨doc. 1786, repararea bisericii și construirea caselor din m-re⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 87 ⟨moșiile m-rii⟩; *Uricarul*, VI, p. 95 ⟨moșiile m-rii la 1851⟩; „Zimbrul", 14 iunie 1851 ⟨moșiile m-rii⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 17;

C.A., 1863, p. 153—153 și 1875, p. 88; Musceleanu Gr., *Monumentele străbunilor*, p. 88; *Monumente naționale*, p. 38—39 ⟨istoric, descriere⟩; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 115—116; B.C.M.I., 1908, p. 176, 1911, p. 37; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 215—216; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 264, 266;

Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 91—94 și indice; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 345; Lehner J., *Der Wölbungsbau in der Moldau;* Stoide C. A., *Tîrgul lui Barnovschi vodă* (A.M., 1941, p. 5—17); Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 29; *Îndrumător Iași*, p. 136—137;

Iorga N., *Miniaturi românești din secolul al XVII-lea* (B.C.M.I., XXIV, 1931, p. 146—148); Hurmuzaki, XIV/2, p. 909—911 ⟨catalog de cărțile m-rii, 1727⟩;

Istoriceskie sviazi narodov SSSR i Rumâinii v. XV-naceale XVIII v. Relațiile istorice dintre popoarele URSS și România în veacurile XV — începutul celui de al XVIII-lea, Moscova, 1965, p. 276 ⟨doc. 1628, cerere icoane pentru biserică⟩; Romstorfer K., *Moldauisch-byzantinische Baukunst*, Viena, 1896; T.C., V, 1935, p. 59;

Golimas Aurel, *Domnul Moldovei Miron Moghilă Barnovschi. La tricentenarul morții sale*, Iași, 1933, p. 55—59 ⟨despre m-rea Barnovschi⟩;

Beza Marcu, *Urme românești la Ierusalim* („Boabe de grîu", IV, 1933, p. 331) ⟨Evangheliar dăruit de N. Milescu m-rii Barnovschi, 1660⟩; Ștefănescu I. D., *Monuments d'art chrétien trouvés en Roumanie* („Byzantion", VI, 1931, p. 596—597 și planșe) ⟨văl liturghic⟩; Musicescu Maria, *Un epitaf de la Miron Barnovschi* (S.C.I.A., 1959, nr. 2, p. 238—240) ⟨dat bisericii Adormirea — Iași⟩;

Papadopol — Calimah Al., *Două rînduri din istoria școalelor în România. 1. Școala din m-rea Barnovschi din Iași, 1724—1728 ...* (C.L., XX, 1886, p. 170—175);

Drăguț V., *O epocă artistică uitată: epoca lui Miron Barnovschi* (B.M.I., 1973, nr. 1, p. 20—21) ⟨și despre bis. Barnovschi⟩.

— M BISERICA BĂRBOI (a familiei Sturza, Sf. Apostoli, construită de Ursu Bărboi vornicul, 1613—1615; turnul și acoperișul făcute la 1726—1733 de Grigore Ghica al II-lea; bis. avariată la 1821[92] și de cutremur, la 1829, dărîmată și *„prefăcută din temelie"* la 1841—1843 cu cheltuiala m-rii Vatoped și cu sprijinul marelui logofăt Dimitrie Sturza și al soției sale, Elencu, prin osteneala mitropolitului Grigore Irinupoleos și a boierilor Sturzești[93]; lucrările au fost conduse de arhitectul Andrei Caridi, ajutat de Atanasie și Gheorghe, greci din Sisani; tot ei au construit și turnul de la intrarea în ansamblu; după refacere, un călător o considera *„extraordinar de frumoasă, înaltă, luminoasă, largă și înfrumusețată cu două rînduri de coloane"*; fostă metoh la m-rea Vatoped și necropolă a fam. Sturza; aci se află mormîntul lui Ioan Sandu Sturza voievod, domnul Moldovei, mort în 1842. Tot aici a fost înmormîntat scriitorul Alecu Russo la 1859), str. Costache Negri. Vezi și școala de la m-rea Bărboi. Se păstrează o casă veche în incinta m-rii, sec. XVII.

Ghibănescu Gh., *Surete*, V, p. 277 ⟨doc. 1631, despre ctitorii bis.⟩; *Uricarul*, IX, p. 143—146 ⟨doc. 1669, metoh la Vatoped⟩; Miron Costin, *Opere complete*, ed. V. A. Urechia, II, p. 520—522 ⟨doc. 1669, închinare la m-rea Vatoped⟩; I.N., V, 1925, p. 129 ⟨doc. 1669, m-rea lui Bărboi⟩; p. 175, 178 etc. ⟨doc. 1676, 1733—1735, poarta m-rii⟩; p. 137 ⟨doc. 1711⟩; p. 139 ⟨doc. 1745⟩; Neculce, *Letopisețul*, p. 308—309 ⟨făcut turn și aco-

periş de Gr. Ghica⟩; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 262—270 ⟨inscripţii, descriere, doc. 1669⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 145 ⟨bis. stricată *„pîn' în temelie"*, 1821⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 19 şi 304—305);

Al.R., 1835, febr. 28 ⟨despre îngroparea Caterinei Sturza⟩; 1843 febr. 18 ⟨idem, a Elenei Sturza, în cavoul familiei⟩, 1843 iulie 1 ⟨despre sfinţirea noii biserici Sf. Apostoli — Bărboi, cu un scurt istoric⟩; *Mormîntul lui Ioniţă Sturza Vodă de la Bărboi* (I.N., III, 1923, p. 213—215) ⟨inscripţia, 1842⟩; despre înmormîntare vezi Al.R., 5 febr. 1842;

Dossios N., *Inscripţiile greceşti*, p. 73—76; Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 144; Idem, *Inscripţii Iaşi*, p. 30—32; I.N., I, fasc. I, p. 145; Bezviconi Gh., *Călători ruşi*, p. 382 ⟨descriere 1846⟩; Vezi şi indice; *Uricarul*, VI, p. 103 ⟨moşiile m-rii la 1851⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 82 ⟨moşiile m-rii⟩; Golescu Maria, *Lumea aceasta deşartă şi amăgitoare. O piatră de mormînt din biserica Bărboi din Iaşi*, Buc., 1938, 4 p. (extras din „Cronica numismatică şi arheologică", VIII, 1938, nr. 109, p. 16—19 şi tab. V) ⟨a lui Filaret Athanasias, 1850⟩; „Zimbrul", 2 iulie 1851 ⟨moşiile m-rii⟩;

C.A., 1863, p. 149—150; Antoniu, *Album*, partea II-a, p. 64; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 129; Dumitrescu, *Istoricul*, p. 170—172; *Monumente naţionale*, p. 70 ⟨istoric, descriere⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 217—218; Simonescu Dan, *Originea unor teme iconografice româneşti* („Bul. Inst. Xenopol", nr. 3, 1942, p. 45—48); *Îndrumător Iaşi*, p. 137; Bădărău — Caproşu, p. 116—117;

A.B., 1932, p. 92 ⟨catagr. 1811⟩; T.C., IV, 1934, p. 24; Bodogae T., *Sf. Munte Athos*, p. 122; Sturdza A. D., *Le règne de Michel Sturdza, prince régnant de Moldavie, 1834—1849*, p. 161 ⟨foto veche⟩; Ichim Traian, *Alecu Russo (17 mart. 1819 — 4 februar 1859). Cîteva date nouă cu privire la viaţa şi familia lui*, Iaşi, 1923 ⟨şi despre îngroparea lui la cimitirul bis. Bărboiu⟩; prezentarea lui N. Iorga, R.I., IX, 1923, p. 145—146.

— M M-REA BÎRNOVA (m-rea din codrul Iaşilor, Sf. Gheorghe, începută de Miron Barnovschi, 1626—1629[94], terminată de Eustratie Dabija, 1664—1667[94 bis]; m-rea acoperită şi beciurile *„tocmite"* de călugări, 1667; casele şi zidul din jur făcute de Grigore al II-lea Ghica, 1728; m-rea reparată la 1875 şi 1902; restaurat turnul clopotniţă în 1968—1970; fostă metoh la Sf. Mormînt; în bis se găseşte mormîntul lui Eustratie Dabija voievod).

M. Costin, *Opere*, p. 94 ⟨făcută de M. Barnovschi, terminată de E. Dabija⟩; Neculce, *Letopiseţul*, p. 36 ⟨începută de Barnovschi, isprăvită de Dabija⟩; Miron Costin, *Opere complete*, ed. V. A. Urechia, I, p. 209 ⟨testamentul lui M. Barnovschi⟩; Stănescu D., *Viaţa religioasă la români*, p. 129 ⟨acelaşi testament⟩; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 282—285; Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 213—215; Iaţimirski A., *Slavianskia i russkia rukopisi v rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 862; Dossios N., *Inscripţiile greceşti*, p. 84—85 ⟨piatră de mormînt⟩; Iorga N., *Le-*

gături românești cu muntele Sinai, Buc., 1932, p. 5 ⟨doc. 1669 despre înzestrarea m-rii⟩; R.I., XVI, 1930, p. 196 ⟨doc. 1703⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 1, p. 108—111 ⟨doc. 1693⟩; Antonovici I., *Documente bîrlădene,* IV, p. 101—105 ⟨doc. 1665⟩; Neculce, *Letopisețul,* p. 308 ⟨chilii „tocmite" de Gr. Ghica⟩; *Cronica Ghiculeștilor,* p. 289 ⟨casele refăcute, cu foișor și havuz, de același⟩; A.B., 1932, p. 95 ⟨izvod, 1811⟩;

Hurmuzaki, S. I/5, p. 17 ⟨veniturile m-rii, 1827⟩; *Uricarul,* VI, p. 94—95 ⟨moșiile m-rii la 1851⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 83 ⟨moșiile m-rii⟩; „Zimbrul", 14 iunie 1851;

Monumentele, I, pl. 10; *Dicț. Rom.,* I, p. 453 ⟨clădirile m-rii în ruină⟩; Anuar 1909, p. 341; Bogdan N. A., *Orașul Iași,* ed. II-a, p. 460; BCMI, XIX, 1926, f. 48, p. X; Iorga N., *Istoria bisericii,* I, p. 267; Balș G., *Influences arméniennes;*

Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII,* p. 96—102 și indice; Anuar 1930, p. 69; Ionescu Gr., *Istoria,* p. 344; Golimas A., *Al doilea hram al m-rii Bîrnova* (R.I.R., 1943, f. IV, p. 133—134) ⟨Sf. Gheorghe, pe lîngă Sf. Ioan cel Nou⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii,* II, p. 29, 33—34, pl. p. 54; Năstase D., *Tainițe și metereze la vechile biserici din Iași* (S.C.I.A., 1957, nr. 3—4, p. 99);

Dragomir Silviu, *Contribuții la relațiile bis. românești cu Rusia în veacul XVII;* Lapedatu Al., *Icoanele lui Barnovschi vodă de la Moscova și zugravii Trei Erarhilor din Iași* (B.C.M.I., V, 1912, p. 111) ⟨despre icoana de hram comandată pentru biserică⟩; Dan Dim., *Un manuscript slavon scris în 20 mai 1650 în satul Bîrnova din Moldova,* Iași, 1913 (extras din „Arhiva genealogică", 1913) ⟨pentru bis. Sf. Mihail⟩;

Catalogul doc. moldovenești, I—IV (indice); Kogălniceanu M., *Cronicile României,* III, p. 169 ⟨lucrările făcute de Grigore Ghica II⟩; Iorga N., *La Bîrnova* (F.D., 1907, p. 235—237); Stoicescu N., *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol* (M.O., 1969, nr. 11—12, p. 916) ⟨descriere m-re, 1871⟩; *Așezări din Moldova,* p. 314 ⟨despre ruinele unei biserici la Bîrnova-Sanatoriu⟩;

Ștefănescu I. D., *Monuments d'art chrétien trouvés en Roumanie* („Byzantion", VI, 1931, p. 596—601) ⟨descriere epitaf⟩;

Golimas Aurel, *Domnul Moldovei Miron Moghilă Barnovschi. La tricentenarul morții sale,* Iași, 1933, p. 59—61 ⟨despre m-rea Bîrnova, ctitoria domnului⟩;

Drăguț V., *O epocă artistică uitată: epoca lui Miron Barnovschi* (B.M.I., 1973, nr. 1, p. 21) ⟨și despre m-rea Bîrnova⟩.

— PARACLISUL BUNA VESTIRE, vezi Casa Razu.

— BISERICA BUNA VESTIRE (Blagoveștenia, din Muntenime, sec. XVIII, ante 1744[95]; reclădită de Ioan Tăutul și alții, 1818; reparată la 1868, cînd s-a pus și o pisanie; pridvorul reparat 1875).

Iorga N., *Doc. Callimachi,* I, p. 508 ⟨doc. 1813⟩; M.C., 1914, p. 11 ⟨doc. 1826, bis. Buna Vestire, spre Copou⟩; Iorga N., *Inscripții,* Iași, p. 87—88; Ghibănescu G., *Inscripții și notițe de pe cărți* (I.N., 1928, p. 197) ⟨1809⟩;

I.N., IV, 1924, p. 124, 132, 133 ⟨1781—1812, bis. Blagoveștenia din mahalaua Muntenimea de Mijloc⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 233; „Ins. ieșene", V, 1940, vol. XIII, nr. 3, p. 482; *Îndrumător Iași*, p. 138—139;

T.C., IV, 1934, p. 11—13 ⟨pomelnic, însemnări⟩; I.N., 1926—1927, p. 270 ⟨însemnare, 1819⟩; Mănucă Mihai, preot, *Mitricile bisericii Buna Vestire din Iași (1846—1865)* (M.M., 1966. nr. 3—4, p. 225—237) ⟨descrierea și cuprinsul lor; cu date despre ctitori, donatori și preoți⟩.

— BISERICILE CATOLICE (biserica franciscanilor sau ungurească, de lemn, Adormirea, sec. XVII[96], refăcută 1630 de Ianache; fostă lîngă m-rea Trei Ierarhi; la 1753 li se dă catolicilor permisiunea să facă bis. de piatră[97]; la 1776 se spune că, bis. de lemn arzînd, li se dă voie din nou să-și facă bis. de zid; bis. construită de zid după 1783[98]; arsă la 1827[99]; și capela catolică din cimitir, ante 1818, mărită 1842).

Hurmuzaki, VIII, p. 307 ⟨la 1606, 2 biserici catolice⟩; D.I., II, 1930, p. 327—328 și 338 ⟨despre clădirea bisericii⟩; *Călători străini*, V, p. 6—7, 27, 74—75, 96, 116 passim; Panaitescu P. P., *Călători poloni*, p. 26 ⟨1636, bis. de lemn⟩; 69, 74 și 76 ⟨descriere, 1677, trebuia restaurată⟩, 237 ⟨1780⟩. Vezi și indice; Iorga N., *Acte și fragmente*, I, p. 79 ⟨biserica catolică, 1636⟩; D.I., IV, p. 111 ⟨la 1641 biserica catolică de lemn⟩ și II, 1930, p. 344 ⟨descriere, 1643⟩; Filitti C. I., *Din arhivele Vaticanului*, I, p. 101 ⟨la 1654, bis. era arsă⟩; D.I., IV, p. 243 ⟨la 1659, biserica distrusă de cazaci⟩; Cândea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 52 ⟨la 1661, locul bisericii catolice⟩; C.T., 1883, p. 260 ⟨1668⟩; D.I., I, p. 105 ⟨1670⟩; IV, p. 295 ⟨despre clădirea bisericii catolice, 1690⟩; Ghika V. I., *Spicuiri istorice*, p. 28 ⟨biserica de nuiele la 1677⟩; Vezi și R.C., 1912, p. 583—584;

Iorga N., *Extrase din socotelile bisericii catolice din Iași (Studii și doc.*, I—II, p. 54—78) ⟨1678—1788, printre care și știri despre incendiul din 1710, milele bisericii, cheltuieli diverse, jefuirea bisericii la 1769 etc.⟩. Vezi și p. 84, 88, 95—97, 103 ⟨doc. 1700, 1744, biserica ungurească⟩, p. 107—108 ⟨doc. 1753 despre vechimea bisericii⟩, 111—114 ⟨despre refacerea bisericii⟩, 123 ⟨doc. 1782⟩ și p. 416 ⟨biserică ante 1600⟩; *Actele bis. catolice din Iași (Uricarul*, V, p. 403—435); Iorga N., *Călători și misionari*, p. 36, 46; I.N., IV, 1924, p. 239—242 ⟨doc. 1629—1771⟩; Ghibănescu G., *Surete*, XXII, p. 75 ⟨doc. 1713⟩; *Uricarul*, X, p. 303—306 ⟨doc. 1725, biserica ungurească lîngă Mitropolia veche⟩; Iorga N., *Scrisori și zapise de meșteri români*, p. 29—30 ⟨1755⟩;

D.I., I, p. 177 ⟨repararea bisericii, 1743⟩, p. 192 ⟨biserica de lemn amenința cu ruina, 1745; se începuse una de piatră⟩, p. 204 ⟨la 1762, biserică de lemn⟩; Filitti C. I., *Lettres et extraits concernant les relations des principautés roumaines avec la France, 1728—1810*, Buc., 1915, p. 259—260 ⟨doc. 1748 despre construirea unei noi biserici a franciscanilor la Iași⟩; Wolf A., *Beiträge*, p. 169; *Fraților Al. și I. Lapedatu*, Buc., 1936, p. 622—623 ⟨reparații, 1748⟩;

Iorga N., *Meșteri din alte vremuri* (L.A.R., 1899—1900, p. 691) ⟨contract zugrăvire din 1793⟩; Urechia, *Ist. rom.*, X. B, p. 366—368 ⟨doc. 1816,

deschidere de drum între Trei Ierarhi și locul bisericii ungurești⟩; Toroutiu, *Studii și doc. literare*, XII, p. 461—462 ⟨piatră de mormînt, 1782⟩; Hurmuzaki, X, p. 425 ⟨biserica arsă la 1827⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 8—13;

Ungureanu Gh., *Iașii anilor 1814—1849* („Cronica", 8-VI-1968, p. 11) ⟨despre un plan din 1814 al bisericii catolice și locurilor din jur: Trei Ierarhi, casa Razu etc., făcut de Bayardi; se reproduce⟩;

Smolinschi I., *Istoricul bisericii și al seminarului catolic din Iași*, („Opinia", 1913); Bogdan N. A., ed. II-a, p. 241—244; Bobulescu C., *Viața de paraclise*, p. 162—163 ⟨despre capela catolică⟩; Bogdan N. A., *Bisericile armenești și catolice din Iași* („Arhiva", XXV, 1914, p. 35—48) ⟨fragment din ed. II-a a monografiei despre Iași⟩;

Pall Francisc, *Le controverse tra i Minori Conventuali e i Gesuiti nelle missioni di Moldavia (Romania)* (D.I., IV, 1940) ⟨și despre parohia catolică din Iași, care a format obiectul unei controverse între conventualii italieni și iezuiții poloni și maghiari⟩; Veszely Imets és Kovács, *Utazás Moldva-Oláhhonban 1868*, Tg. Mureș, 1870, p. 93—95 ⟨despre bis. catolică din Iași⟩; vezi și Kovács Ferencz, Károly Fehérvári hittanár, *Úti-naplója, 1868*, p. 46—47.

— M M-REA CETĂȚUIA (Sf. Apostoli, construită de Gheorghe Duca voievod, 1669—1672[100]; zidul de incintă și turnul clopotniță 1670; în clădirile m-rii, apărată de ziduri puternice, s-a adăpostit Mihai Racoviță la 1717 cînd au venit cătanele austriece la Iași[101]; zidul de incintă, surpat în parte, reparat după 1739[102]; se păstrează în mare parte; turnul-clopotniță din 1670 impresionează și azi prin înălțimea sa; în casele m-rii a fost o tipografie grecească, 1682—1694; biserica repictată la 1827—1837; pictura veche a fost parțial degajată; m-rea reparată 1844; sala gotică (trapezăria) și casele egumenești din aceeași vreme cu biserica, restaurate la 1911—1912 odată cu mănăstirea; biserica păstrează forma inițială, fiind *unul din cele mai de seamă monumente din sec. XVII;* tot aici se găsesc și casele domnești ale lui G. Duca, făcute o dată cu biserica, cu ziduri groase ca de cetate; m-rea a fost restaurată în general în 1964—1970, cînd s-au pus în evidență etapele de construcție și s-a amenajat zona de protecție; fostă metoh al Sf. Mormînt). Vezi și cișmelele vechi.

Neculce, *Letopisețul*, p. 40 ⟨începută de G. Duca în domnia a doua⟩; Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 273—275 ⟨inscripții descriere, m-rea ruinată⟩; Hurmuzaki, XV, p. 1339—1343 ⟨doc. 1669 despre materiale necesare pentru m-re⟩ și XIV/1, p. 204 ⟨doc. 1671⟩; Iorga N., *Inscripții*, f. I, p. 13—14 și *Studii și doc.*, XV, p. 337; Dossios N., *Inscripțiile grecești*, p. 79; I.N., VIII, 1930, p. 179 ⟨inscripții⟩; R.I., 1924, p. 67 și XVI, 1930, p. 196 ⟨doc. 1703⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 1, p. 108—111 ⟨doc. 1693⟩; *Uricarul*, III, p. 51—53 ⟨doc. 1717 despre lupta cu cătanele⟩;

Mihailovici Paul, *Regestele actelor din arhiva de la Constantinopol a Sf. Mormînt* (RSIAB, 1934, p. 365—415) și extras, 1934 ⟨multe doc. relative la averea și milele m-rii Cetățuia, fostă metoh la Sf. Mormînt⟩; RSIAB, 1933, p. 311 ⟨moșiile m-rii, 1812⟩;

Kogălniceanu M., *Cronicile României*, III, p. 127—128 ⟨despre luptele cu cătanele la 1717⟩; „Dacia literară". I, 1840, anexa de la sfîrșit, p. 3—8 ⟨doc. pentru Cetățuia și despre cerdacul lui Ferenț⟩; vezi și F.M.I.L., 1845, p. 107;

Cat. doc. mold., III (indice) ⟨doc. despre cumpărăturile lui Gh. Duca pentru m-re⟩; Panaitescu P. P., *Patriarhul Dositei al Ierusalimului și mitropolitul Dosoftei al Moldovei. Cu prilejul unei scrisori inedite* (B.O.R., LXIV, 1946, p. 93—109) ⟨din 1675; și despre zidirea m-rii Cetățuia de către un anume Casini⟩; *Unele documente din Moldova*, ⟨f.a.⟩, cu litere chirilice, p. 3—8 ⟨doc. din 1717, despre luptele cu cătanele⟩; Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, II, p. 232—233 ⟨descriere curtea domnească de Cornelio Magni, 1672; N. Iorga crede că este vorba de casele domnești de la m-rea Cetățuia⟩; A.A.R.P.A.D., s. II, t. XXXV, 1912—1913 p. 5—6 și 8 ⟨inscripții și despre conservarea picturii⟩;

Iorga N., *Studii și doc.*, XI, p. 94 ⟨doc. 1739, despre construirea zidului⟩; VI, p. 438 ⟨doc. 1739, despre prăbușirea zidului⟩; Stănescu D., *Viața religioasă la români*, p. 214—216 ⟨doc. 1739⟩; Iorga N., *Cu privire la Cetățuia — Iași* (B.C.M.I., XXVI, 1933, p. 158) ⟨după Daponte⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 81 ⟨moșiile m-rii⟩; Sacerdoțeanu A., *Acte și scrisori referitoare la m-rea Cașinul* (R.I., XIV, 1928, p. 185) ⟨doc. 1834, despre refacerea catapetesmei⟩; *Uricarul*, VI, p. 94 ⟨moșiile m-rii la 1851⟩; „Zimbrul", 14 iunie 1851 ⟨moșiile m-rii⟩;

Antoniu, *Album*, p. I, p. 15; L.A.R., 1897—1898, p. 722 ⟨foto veche baia lui G. Duca⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 16;

Ospiciul de alienați din monastirea Golia (E.M., 10 aug. 1895) ⟨despre starea clădirilor m-rii la 1865⟩; *Monumentele istorice* (E.M., 22 mai 1897) ⟨despre ruinarea m-rii⟩; ⟨Dobias Iuliu⟩, *Actul de hotărnicie al moșiei înconjurătoare sf. monastiri „Cetățuea" situată în comuna Galata, plasa Codru, județul Iași, proprietatea comunei Iași*, Iași, 1887;

C.A., 1863, p. 159—160; *Monumente naționale*, partea I, p. 14—21, partea II-a, p. 207—208 ⟨descriere, istoric, reparații necesare⟩; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 123—125; Dumitrescu, *Istoricul*, I, p. 174; Bogdan N. A., *Împrejurimile Iașului* (L.V., 1905, p. 49—51); B.C.M.I., 1908, p. 176; 1912, p. 41, 46—47, 187; 1926, f. 48, p. X;

Lupu G. G., *Memoriu asupra lucrărilor de restaurare executate în 1911 la m-rea Cetățuia — Iași* (B.C.M.I., 1912, p. 64—65); Idem, *Memoriu asupra lucrărilor executate la Cetățuia (Iași) în 1912* (BCMI, VI, 1913, p. 142—143); Bogdan N. A., ed. II-a, p. 455—458;

Drăghicescu V. și N. Lupu, *Cetățuia din Iași. Studiu arheologic și descriere arhitectonică* (BCMI, 1913, p. 145—194, 1914, p. 48 și 1915, p. 97—121) și extras, Buc., 1916, 72 p. ⟨istoria m-rii, 1679—1914, inscripții, reparațiile făcute în trecut, evenimentele importante ce au avut loc

în m-re, descriere amănunţită, planuri, foto⟩; recenzia lui N. Iorga pentru prima parte „Bul. Inst. Études sud-est europ.“, I, 1914, p. 90—91; Lapedatu Al., *Monumentele istorice*, p. 269—276 ⟨după BCMI⟩; B., *Baia lui Duca vodă* („Albina“, XIV, 1910—1911, p. 348) ⟨după BCMI⟩; *M-rea Cetăţuia* („Albina“, 1913—1914, p. 1212—1216) ⟨după BCMI⟩; Galaction Gala, *M-rea Cetăţuia* (V.R., VIII, 1913, nr. 3, p. 354—363); Iorga — Balş, *Histoire*, p. 178—181; Balş G., *Influences armeniennes;* Idem, *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 199—203 şi indice; Cantacuzino, *Firide şi arcade*, p. 45—46; Iorga N., *Istoria bisericii*, II, p. 349; Anuar 1930, p. 46;

Tafrali O., *Mormintele familiei voievodului Gh. Duca de la m-rea Cetăţuia* (A.Ş.A., 1933—1934, fasc. 9—10, p. 38—40); Ionescu Gr., *Istoria*, p. 355—357; Grigoraş N., *M-rea Cetăţuia — Iaşi*, Iaşi, 1942, 12 p. (din C.M., 1942, nr. 7, p. 79—88) ⟨istoric, descriere⟩; Simonescu Dan, *Le monastère de Cetătzuia — Iassy, foyer de culture de l'Orient orthodoxe* („Balcania“ VI, 1943, p. 357—365);

Bobulescu C., *Grigore Cornescul, arhitect al·m-rii Cetăţuia* (M.M., XXXIV, 1958, nr. 11—12, p. 872—881); Stoide C. A., *Ştiri despre cîţiva zugravi moldoveni din sec. XVII—XVIII* (M.M., XXXV, 1959, nr. 7—8, p. 425—427) ⟨despre fraţii Mihai, Gheorghe şi Dima zugravi⟩; Crăciunaş Irineu, *Acţiunea de reparare şi restaurare a monumentelor istorice bisericeşti* (M.M., 1964, nr. 7—8, p. 362—363) ⟨despre lucrările efectuate⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 53—54, 60, 72—77 ⟨descriere, foto⟩; Paulian, M., *Galata şi Cetăţuia* („Magazin“, 26 mart. 1966) ⟨despre restaurare⟩; Grigoraş N., *M-rea Cetăţuia*, Ed. Meridiane, Buc., 1966;

Ştefănescu I. D., *L'évolution*, p. 164—165, pl. XCIII—XCIV; Idem, *L'évolution*, II; Idem, *Peintures murales illustrant les liturgies ...* (R.I.R., V—VI, 1935—1936, p. 170—171, fig. 8); Grecu Vasile, *Darstellungen altheidnische Denker und Schriftsteller in der Kirchenmalerei des Morgenlandes*, Buc., 1924, p. 22—25; Golescu Maria, *Tabloul cosmografic al creaţiunii la m-rea Cetăţuia* (R.F.R., XII, 1945, nr. 2, p. 320—329+4 pl.); Bobulescu, *Lăutari;* Golescu M., *Danses et danseurs dans la peinture des églises roumains* (R.H.S.E.E., 1946, p. 140);

Grigoraş N.. *Date şi observaţii asupra picturii bisericii m-rii Cetăţuia* (M.M., 1966, nr. 3—4, p. 194—211) ⟨descriere şi foto: remarcă măiestria zugravilor⟩;

M-rea Cetăţuia. Trei veacuri de la întemeiere, în M.M., 1972, nr. 7—8:

Crăciunaş Irineu, *Pictura bisericii de la m-rea Cetăţuia* (p. 498—524) ⟨descriere; despre „remarcabila valoare artistică“ a picturii⟩; Grigoraş N., *Duca vodă cel bătrîn. Înfăptuirile sale culturale* (p. 525—545); Turcu Constantin, *Cîteva precizări în legătură cu m-rea Cetăţuia* (p. 546—559) ⟨despre toponimicul Cetăţuia, biserica mai veche, arhitectul şi zugravii m-rii, proprietăţile m-rii, etc.⟩; Olteanu Şt., *Precizări în legătură cu începuturile zidirii m-rii Cetăţuia* (p. 560—565) ⟨începută la 1669⟩; Nacu Vasile, *Mănăstirea Cetăţuia — monument istoric de artă* (p. 566—571); Hriţcu Adrian, *Viaţa monahală în m-rea Cetăţuia* (p. 572—576); Băltuţă Mitro-

fan, *Tipografia greacă de la m-rea Cetăţuia* (p. 577—588); Porcescu Scarlat, *Menţiuni literare despre sau în legătură cu m-rea Cetăţuia* (p. 588—600) ⟨începînd cu cronicile⟩; Bădărău — Caproşu, p. 233—262 ⟨istoric, descriere⟩.

— CASELE DOMNEŞTI

Hurmuzaki, XIV/1, p. 584 ⟨doc. 1714, bani pentru repararea caselor domneşti⟩; Russo Al., *Palatul lui Duca vodă de la Cetăţuia* („Columna lui Traian", 1874, nr. 1) şi în vol. *Scrieri*, Buc., 1908, p. 194—198 şi Lapedatu Al., *Monumente istorice*, p. 153—157; Lavronschi Cornelia, *Curtea domnilor moldovei în preajma epocii fanariote* (C.I., I, 1925, nr. 1, p. 388—391) ⟨despre palatul de la Cetăţuia, după Alecu Russo şi V. Drăghiceanu⟩; Tafrali O. şi M. Stoian, *Tainiţele palatului domnesc de la m-rea Cetăţuia* („Arta şi arheol.", fasc. 7—8, 1931—1932, p. 87—90).

— BISERICA CIURCHI, vezi biserica Sf. Nicolae Ciurchi.

— M-REA CLATIA — Bucium (Coborîrea Sf. Duh, din codrul Iaşilor, schitul lui Păun, făcută de Păun vameşul, 1671—1672[103]; fostă metoh la Xeropotam). Vezi şi Bucium — Iaşi.

R.T., 1886, p. 177—179 ⟨doc. 1671, biserica declarată stavropighie patriarhală⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 58—60 ⟨doc. 1672 şi 1717⟩; *Uricarul*, XX, p. 278; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 454; Bobulescu C., *Viaţa de paraclise*, p. 146—158 ⟨descriere paraclisul Aton⟩; Anuar 1909, p. 342; Anuar 1930, p. 70 ⟨bis. Coborîrea Sf. Duh, 1762, şi Sf. Apostoli-Păun, 1812⟩; Gioglovan Radu, *Clopotul bisericii domneşti din Tîrgovişte* („Studia Valachica", 1970, p. 253—257) ⟨din 1669, fost al m-rii Clatia — Bucium⟩; ACMIB, II, 1928, p. 153 ⟨1663⟩.

— BISERICA COBORÎREA SF. DUH, vezi m-rea Clatia, bis. Curelari.

— SCHITUL DIN CODRUL IAŞILOR, vezi m-rea Clatia — Bucium.

— M-REA COPOULUI, vezi bis. Sf. Atanasie şi Chiril.

— M BISERICA CURELARI (Coborîrea Sf. Duh, mijlocul sec. XVII[104]; reparată radical în a doua jumătate a sec. XVIII, cînd i se face pridvor şi clopotniţă; prădată 1821, restaurată de logofătul Costache Conachi; reparată radical 1875; fostă biserică a breslei ciubotarilor[104bis]; bis. pare a fi — în forma actuală — din sec. XVIII; pridvorul adăugat ulterior, în sec. XIX), str. Curelari nr. 2.

Hurmuzaki, XX, p. 742 ⟨incendierea bisericii la 1822⟩; T. C., V, 1935, p. 29, 41 ⟨însemnări⟩ şi IV, 1934 p. 7; Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 65—67[105], Idem, *Patrafirul lui Alexandru cel Bun;* I.N., IV, 1924, p. 128 ⟨doc. 1773⟩ şi 1926—1927, p. 112, 114, 115, 118—166 passim ⟨doc. 1708—1731⟩; *Uricarul*, XIV, p. 1—29 ⟨doc. 1766—1821, biserica ciubotarilor şi pomelnicul breslei⟩; B.O.R., 1964, nr. 3—4, p. 387 ⟨însemnare, 1821 despre prădarea bisericii de turci); „Albina rom.", 13 febr. 1838 ⟨bis. crăpată de cutremur⟩;

Bogdan N. A., ed. II-a, p. 232; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII,* p. 241—245 şi indice; Bădărău — Caproşu, p. 402—403.

— BISERICA DANCU (Sf. Voievozi, a fost una din cele mai vechi bis. din Iaşi, construită de panul Iurie Danco, 1541[106], data unei pisanii; transformată în m-re de Constantin Duca, 1700—1702[107], care o închină metoh la m-rea 40 de mucenici din Rumelia; arsă la 1766[108], avariată de cutremur la 1795; era în ruină la sfîrşitul sec. XVIII — după informaţiile lui A. Wolf; reparată şi acoperită de epitropul Dracachi Ruset la 1840—1841, cînd se face o nouă catapeteasmă; case construite la 1857, cu cheltuiala m-rii Xeropotam şi cu îngrijirea arhimandritului egumen Eugeniu Tesalomagiu; m-rea dărîmată la 1903 pentru construirea Teatrului Naţional).

Kogălniceanu M., *Cronici,* II, p. 45 ‹transformată în m-re›; Melchisedec, *Notiţe istorice,* p. 256—258 ‹inscripţii›; Husanu Ilarie, arhim., *Inscripţiunea de la biserica Sf. Voievozi pronumită Dancu din oraşul Iaşi* (R.I.A.F., I, 1883, vol. I, p. 180—182); Iorga N., *Inscripţii,* II, p. 134; Idem, *Inscripţii Iaşi,* p. 22—23, 30, 34; Dossios N., *Inscripţiile greceşti,* p. 83; Costăchescu M., *Inscripţii de la biserica Dancu* (I.N., IV, 1924, p. 235 şi V, 1925, p. 276); I.N., 1933, p. 228—229 şi 231 ‹inscripţii›; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei,* p. 330—331 ‹doc. 1703›;

Iorga N., *Studii şi doc.,* VI, p. 59—60 ‹doc. 1717›; Stănescu D., *Viaţa religioasă la români,* p. 236—239 ‹doc. 1734›; I.N., IV, p. 1924, p. 321 ‹doc. 1766, despre arderea m-rii› şi Urechia, *Ist. rom.,* II, p. 370—371; I.N., 1931, p. 134 ‹doc. 1780, poarta Dancului›; Iorga N., *Note moldoveneşti în legătură cu clădirile bisericeşti şi profane* (BCMI, XXVI, 1933, p. 125—128) ‹doc. 1841, despre acoperirea bisericii şi catagrafie de odoare›; Iorga N., *Cum se zidea acum o sută de ani* (BCMI, XXVI, 1933, p. 159—166) ‹se reproduc diverse doc. din 1838—1841 despre reparaţiile de la m-re şi o catagrafie din 1840›; Bezviconi G., *Călători ruşi,* p. 382—383 ‹descriere, 1846›; C. I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 85 ‹moşiile m-rii›; *Uricarul,* VI, p. 100—101 ‹moşiile m-rii la 1851›; „Zimbrul“, 2 iulie 1851 ‹moşiile m-rii›; Hurmuzaki, S. I/5, p. 18;

C.A., 1863, p. 150—151; Bilciurescu, *Mănăstirile,* p. 121—122; Dumitrescu, *Istoricul,* I, p. 172—173; „Arhiva“ — Iaşi, 1905, p. 24—25 ‹pisania şi foto biserică›; Bogdan N.A., ed. II-a, p. 198—199; Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 66—67) ‹pisania şi descriere sumară după o fotografie›; vezi şi indice; Suţu Rudolf, *Iaşii de odinioară,* I, p. 43 ‹despre dărîmarea bisericii›;

Bodogae T., *Sf. Munte Athos,* p. 202; *Cat. doc. mold.,* I—IV (indice); *Biserica Dancu* (E.M., 15 aug. 1896); Cuza Al., *Vandalii la Iaşi* („Neamul rom.“, 1906, p. 427—431) ‹despre dărîmarea bisericii›; Mosor C., *Biserica Dancu din Iaşi. Scurtă prezentare istorică* (M.M., 1970, nr. 1—2, p. 52—61) ‹istoricul bis. pînă la dărîmare›.

— BISERICA DINSPRE DOAMNA, vezi Curtea domnească.

— BISERICA DOMNEASCĂ, vezi bis. Sf. Nicolae domnesc.
— BISERICA DUMINICA TUTUROR SFINȚILOR, vezi bis. Banu.
— BISERICA EVANGHELICĂ, vezi bis. Luterană.
— M M-REA FRUMOASA (Balica, Sinai, Sf. Arhangheli, prima construcție din 1586—1587, făcută de hatmanul Melentie Balica[109]; m-rea refăcută de Grigore al II-lea Ghica, 1726—1733, care construiește tinda bisericii, zugrăvește bis. și o tencuiește pe din afară, face casele domnești de piatră și zidul împrejmuitor cu clopotnița-turn de pe poartă, *„havuzuri și cerdacuri"*; de atunci și-a schimbat numele în Frumoasa; clopotnița construită de arhimandritul Ioasaf Moldovan, începută 1819, terminată 1833; clopotnița se păstrează, restaurată 1959; bis. refăcută de arhimandritul și cavalerul Ioasaf Anastasă Voinescu, 1836—1839[110]; tîmpla din 1838; paraclisul Sf. Ecaterina, 1836—1841; m-rea a fost metoh la Muntele Sinai), str. Radu Vodă 1. Vezi și cișmelele vechi. Fosta curte domnească din sec. XVIII se păstrează, fiind casă parohială.

Dossios N., *Inscripțiile grecești*, p. 60—62[111]; Iorga N., *Inscripții*. f. I, p. 14—15 și *Studii și doc.*, XV, p. 334—337; Costăchescu M., *Despre zidirea m-rilor Balica (Frumoasa) și Sf. Vineri din Iași* (I.N., IV, 1924, p. 321—232) ‹doc. 1630 și 1669›;

Cronica Ghiculeștilor, p. 291 ‹descrierea lucrărilor făcute de Gr. Ghica›, p. 463 ‹porunca generalului Münich să se dărîme *„mărețul palat"*, 1739›, p. 515—517 ‹la 1741 Gr. Ghica II l-a refăcut *„de două ori mai mare"*; descrierea palatului), p. 679 ‹*„multe reînnoiri și reparații"* făcute de Matei Ghica›; Neculce, *Letopisețul*, p. 308 ‹despre lucrările făcute de Gr. II Ghica›; vezi și I.N., 1933, p. 271; Kogălniceanu M., *Cronici*, III, p. 169 ‹despre refacerea m-rii de Gr. II Ghica›; vezi și BCMI, XIX, 1926, p. 144—145; Dapontes C., *Ephemerides daces*, p. 293; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 437 ‹doc. 1738› și 436—437 ‹doc. 1741 despre refacere›;

Giornale di un viaggio da Constantinopoli in Polonia dell' abate Ruggiero Giuseppe Boscovich, Bassano, 1784, p. 117—118 ‹descrierea cea mai amănunțită a palatului de la Frumoasa 1762›; „Atheneul român", II, 1869, p. 8 ‹chioșc la Frumoasa, 1755; I.N., fasc. III, 1923, p. 133—135 ‹socoteli foarte interesante despre construirea caselor și a clopotniței, 1818—1820›; R. T., 1885, p. 274 ‹doc. 1826›;

Mausoleu înălțat în monastirea Frumoasa în memoria reposatului Grigore Sturza de fiu-seu Michai Sturza, 13 martiu 1833, 4 p.; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, II, p. 12 ‹despre lucrările făcute de Grigore II Ghica; curți de vară, havuzuri și chioșcuri de *„fantezie"*, turnul cu bașca de la poartă și împrejurimile de zid›; B.F.O., 1837, p. 375 ‹despre lucrările de la m-re›; Bezviconi G., *Călători ruși*, p. 383 ‹1846›; *Uricarul* VI, p. 105 ‹moșiile m-rii la 1851›; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 86

‹moșiile m-rii›; „Zimbrul", 2 iulie 1851 ‹moșiile m-rii›; Al. R., 1843 mai 20, p. 153 ‹sfințirea bisericii m-rii, clădită din nou›; 1844 oct. 29 ‹principesa Ruxandra Mavrogheni îngropată la m-re›; Hurmuzaki, S. I/5, p. 21 și 302—303;

C.A., 1863, p. 156—158; Antoniu, *Album*, partea II-a, p. 67; *Monumente naţionale*, p. 21—26 (istoric, descriere›; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 125—127; Dumitrescu, *Istoricul*, I, p. 174; Hanganu V. *Raport asupra m-rii Frumoasa adresat către primăria Iaşi*, ms. 1904; Bogdan N. A., *M-rea Frumoasa* (L.V., 1905, p. 204—205); Iorga N., *Sate şi mănăstiri*, p. 36—37; Lapedatu Al., *Monumentele istorice*, p. 277—279 ‹după N. Iorga›; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 445—448; Bobulescu C., *Viaţa de paraclise*, p. 121—122 ‹despre paraclisul Sf. Ecaterina›; Iorga N., *Domnii fanarioţi şi ctitoriile* (BCMI, XXII, 1929, p. 90—91); Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 295—297 şi indice; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 263; Cantacuzino, *Firide şi arcade*, p. 46—47; Ionescu Gr. *Istoria*, p. 366; Stoide C. A., *Tîrgul Barnovschi vodă* (A.M., 1941, p. 5—17); Simonescu Dan, *Originea unor teme iconografice româneşti* („Bul. Inst. Xenopol", nr. 3, 1942, p. 48);

Lupu N., arh., *Palatul domnesc de la m-rea Frumoasa—Iaşi* („Arhitectura R.P.R.", 1956, nr. 1, p. 28—31) (descriere, istoric); Gonţa Alexandru, *M-rea Balica din Iaşi* o *ctitorie din veacul al XVI-lea a boierilor Buzeşti din Ţara Românească* (M.M., 1964, nr. 5—6, p. 273—281) ‹istoricul fundaţiei şi despre ctitor; arată că aceasta e m-rea Galata de Jos›; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 224—226, 371—387 şi 416 ‹descriere, foto şi despre reclădirea bisericii›; Bădărău — Caproşu, p. 376—395 (istoric, descriere);

Niculescu Remus, *Începuturile sculpturii statuare româneşti* (S.C.I.A., 1954, nr. 3—4, p. 105—115) ‹Un monument de la m-re›; Florea Pavel, *Mănăstirea Frumoasa*, Buc., Ed. Meridiane, Col. Mici îndreptare de monumente istorice, 60 p; *Aşezări din Moldova*, p. 202 ‹despre descoperirile arheologice făcute›.

— M M-REA GALATA[112] (Înălţarea, prima m-re, Galata din Vale, construită de Petru Şchiopul, 1576—1578[113], năruită[114]; refăcută pe un alt loc mai sus, cu numele Galata din Deal, de acelaşi ctitor, 1582—1583; chilii construite de mitropolitul Teofan, 1584[115]; casele domneşti şi zidul înconjurător construite de Grigore al II-lea Ghica, 1726—1728[116]; zidul terminat cu banii m-rii la 1735[117]; catapeteazma bis. zugrăvită la 1838; turnul-clopotniţă, din 1584, adăugat la 1847 de la brîu în sus cu o nouă construcţie de către Mihai Sturza; restaurat 1962—1963; biserica se păstrează destul de bine, cu unele modificări la turle şi acoperiş; paraclisul Sf. Iacov, înnoit cu cheltuiala obştei Sf. Mormînt, cu sîrguinţa logofătului Alex. Ghica, epitrop fiind Panaioti Papazoglu, 1843[118]; m-rea a fost metoh la Obştea Sf. Mormînt; m-rea a fost restaurată în 1961—1969,

cînd s-au pus în evidență etapele de construcție). Vezi și curtea lui Ipsilanti de la Galata.

Ureche, *Letopisețul*, p. 211 și 215 ‹despre clădirea celor două m-ri de către P. Șchiopul›; Hurmuzaki, XV, p. 669 ‹doc. 1577 despre meșterii chemați la construirea m-rii›; vezi și Lepedatu Al., *Cercetări istorice cu privire la meșterii bisericilor moldovene din sec. XVI* (B.C.M.I., V, 1912, p. 28—29); Hurmuzaki, XIV/1, p. 84 ‹Dorotei de Monembasia, 1589, despre construcție›; și 113 ‹doc. 1618, închinare la Sf. Mormînt›;

E‹rbiceanu C.›, *Descrierea vieței lui Petru Șchiopul, domnul Moldovei, genealogia, fisiologia, educația și instrucția lui; zidirea monastirei Galata, investirea de domn țărei a fiului său Ștefan și măritarea fiicei sale Maria după Zotu Țigara extrase din scrierea metropolitului de Monemvasia Dorotheiu* (R.T., 27 oct. 1885, p. 252—254); C.C., II—III, 1925—1926, p. 547 ‹despre construcție›; Mihailovici Paul, *Regestele actelor din arhiva de la Constantinopol a Sf. Mormînt* (RSIAB, 1934, p. 365—415) și extras, 1934 ‹multe doc. relative la averea și milele m-rii Galata, fostă metoh la Sf. Mormînt); *Uricarul*, VII, p. 121—123 ‹doc. 1617, închinare la Sf. Mormînt›; *Actul de închinare a m-rii Galata din Iași la Sf. Mormînt* („Școala și biserica", XVI, 1913, febr., p. 22—26); Iorga N., *Neamul lui Petru Șchiopul și vechi documente de limbă mai nouă*, Buc., 1936, p. 3—4 ‹același document de închinare); Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 277—282 ‹doc. 1618, descriere›; Iorga N., *Inscripții*, I.I, p. 15—16 și *Studii și doc.*, XV, p. 299—301; Hurmuzaki, XIV/1, p. 728 ‹însemnare, 1642›; C.I.; X—XII, 1934—1936, nr. 1, p. 108—111 ‹doc. 1693›; Ghibănescu G., *Surete*, X, p. 221; Paul de Alep, *Voyage*, p. 192—194 ‹descriere›; R.I., XVI, 1930, p. 196 ‹doc. 1703›; Hurmuzaki, S.I/5, p. 16 și 177;

Negri C., *Second supplément au mémoire presenté le 1 Juin 1865 à la Commission internationale pour les couvents dediés*, 1866, p. 23—24 ‹doc. 1686); *Cat. doc. mold.*, I—IV (indice); F.M.I.L., 1845, p. 26—27 ‹doc. de închinare la Vatoped›; *Mémoire sur les couvents roumains placés sous l'invocation des Saints Lieux d'Orient*, f.a.; *Eclaircissement sur la question des Monastères Grecs situés dans les Principautés Danubiennes*, 1857, p. 31—34 ‹doc. 1618, închinare la patriarhia de Ierusalim›;

Neculce, *Letopisețul*, p. 308 ‹*„casă frumoasă"* făcută de Gr. II Ghica›; Kogălniceanu M., *Cronici*, III, p. 158 și 198 ‹despre lucrările făcute de Gr. Ghica); Dapontes G., *Ephemerides daces*, p. 293; I.N., 1930, p. 138 ‹doc. 1735, facerea zidului›; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 437 ‹doc. 1738 despre lucrări); *Cronica Ghiculeștilor*, p. 259 ‹case *„preafrumoase"* făcute de Gr. Ghica›; *Uricarul*, III, p. 57—59 ‹doc. 1762, despre arderea catapetezmei și odoarelor›;

Iorga N., *Note moldovenești în legătură cu clădirile bisericești și profane* (BCMI, XXVI, 1933, p. 124) ‹doc. 1824, despre starea rea în care se găsea biserica›; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, II, p. 62 ‹despre curțile cu două rînduri făcute de C. Ipsilanti în dealul Galatei, arse la 1814›;

Sacerdoţeanu A., *Acte şi scrisori referitoare la m-rea Caşinul* (R.I., XIV, 1928, p. 188) ‹doc. 1834 despre refacerea catapetezmei›; „Albina rom.“, 1840, febr. 18 ‹proect spital la Galata›; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 82 ‹moşiile m-rii›; *Uricarul*, VI, p. 94 ‹moşiile m-rii la 1851›; „Zimbrul“, 14 iunie 1851 ‹moşiile m-rii›; Antoniu, *Album*, p. I, p. 25;

Al. R., 1840, p. 53 ‹zidire spital›; A.B., 1932, p. 286 ‹despre restaurarea picturii, 1811›; Hurmuzaki, serie nouă, vol. II, p. 836 ‹despre incendiul din 1822›; „Buletinul. Foaia publicaţiilor oficiale“ nr. 60, din 31 iulie 1855 ‹despre infiinţarea ospiciului de infirmi şi aşezămînt pentru administraţia m-rii›;

Stoicescu N., *Cum se zugrăveau bisericile*... (M.O., 1967, nr. 5—6, p. 427) ‹contract zugrăvire catapeteasmă, 1838›; Calend. antic, 1863, p. 158; *Monumente naţionale*, p. 26—31 ‹istoric, descriere›; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 114—115; Dumitrescu, *Istoricul*, I, p. 173—174; Bogdan N. A., *M-rea Galata* (L.V., 1905, p. 151—152); Bogdan N. A., ed. II-a, p. 449—451); BCMI, 1926, f. 48, p. X;

Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, indice); Idem, *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 9—16, 310 şi indice; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 154—156 şi pl. IX; Cantacuzino, *Arcade şi firide*, p. 42—43; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 244, 264; Bobulescu C., *Viaţa de paraclise*, p. 122—128 ‹paraclisul ospiciului› şi 137 ‹paraclisul Sf. Iacob›; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 334; Anuar 1930, p. 71;

Grigoraş N., *Stilul bisericilor lui Petru Vodă Şchiopul* („Îns. ieşene“, III, 1938, vol. V, nr. 2, p. 271—272); Idem, *Despre m-rea Galata* (M.M., XVI, 1940, nr. 7—8, p. 435—455); Stoide C. A., *Tîrgul lui Barnovschi vodă*, Iaşi, 1941, 17 p. (extras din A.M., I, 1941, nr. 1) ‹tîrguşorul Nicolina de la poalele dealului pe care e zidită m-rea Galata, două doc., 1651 şi 1753›; Grigoraş N., *M-rea Galata* (C.I., XVIII, 1943, p. 216—287) şi extras, Iaşi, 1943, 85 p.; Pruteanu Paul, *Contribuţii la istoricul spitalelor din Moldova*, Buc., 1957, p. 275—281 ‹despre ospiciul de la m-rea Galata);

Grigoraş N., *M-rea Galata* (M.M., XXXVI, 1960, nr. 5—6, p. 338—346) ‹istoric, descriere, despre evenimentele importante petrecute în m-re, averea m-rii›; Crăciunaş I., *Acţiunea de reparare şi restaurare a monumentelor bisericeşti* (M.M., 1964, nr. 7—8, p. 362) ‹despre lucrările efectuate›; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 12—16; Paulian M., *Galata şi Cetăţuia* („Magazin“, 26 mart. 1966) ‹despre restaurare›; Mironovici R., *Consideraţii tehnice asupra lucrărilor de restaurare a picturii de la biserica Galata—Iaşi* (M.M., 1972, nr. 7—8, p. 634—635);

Grigoraş N., *Un important monument de artă al Iaşului: Galata* (C.I., II, 1971, p. 349—364) ‹istoric, descriere, inscripţii; despre importanţa monumentului care marchează „o nouă etapă“ în arhitectura moldovează›;

Turcu C., *Originea numelui Galata. Discuţii toponimice* („Cronica“ —Iaşi, 24 sept. 1966, p. 10); *Istoria artelor plastice*, I, p. 347; Bădărău—Caproşu, p. 136—148 ‹istoric, descriere›;

⟨Dobias Iuliu⟩, *Actul și cartea de hotărnicie a moșiei Galata—Cetățuea—Frumoasa, proprietatea comunei Iași, situată în județul Iași*, Iași, 1886;

Iorga N., *Știri nouă privitoare la familia lui Petru Șchiopul*, Buc., 1932, 6 p. (din A.A.R.M.S.I., s. III, t. XII, 1932) ⟨despre portretele din fundațiile familiei⟩; recenzia lui I. Minea, C.I., 1932—1933, nr. 1, p. 253—255;

Cocora Gabriel, preot, *O dveră recunoscută de la Petru Șchiopul* (B.O.R., 1965, nr. 3—4, p. 349—354) ⟨donată probabil m-rii Galata, de unde a ajuns la schitul Cotești⟩;

Istudor Ion, *Considerații tehnice asupra lucrărilor de restaurare a picturii de la Galata* (B.M.I., 1970, nr. 3, p. 57—60) ⟨despre îndepărtarea picturii în ulei de la mijlocul sec. XIX și descoperirea vechii picturi în frescă din turla naosului⟩; *Așezări din Moldova*, p. 193—194 ⟨despre descoperirile făcute⟩; vezi și Grigoraș N., *Descoperiri arheologice la Galata* („Cronica", 14. IX. 1968, p. 11) ⟨despre mormîntul doamnei Maria, soția lui Petru Șchiopul⟩; ACMIB, II, 1928, p. 153 ⟨clopot, 1579⟩.

— BISERICA GHIANGHEI, vezi bis. Sf. Ilie.

— M M-REA GOLIA (Înălțarea, construită de boierul Ioan Golîi, 1564; refăcută de Vasile și Ștefăniță Lupu, 1652—1660; zidurile de incintă și turnurile construite de Gheorghe Duca și Macarie egumenul, 1667—1668 — ambele date păstrate de pisanii în limbile slavă și greacă; clădirile din partea dreaptă a curții făcute la 1691, cu cheltuiala lui Andrei Vizanti; m-rea arsă de oastea polonă a regelui Ioan Sobieski la 1686 și din nou la 1735[119]; m-rea stricată de cutremur la 1738, cînd se repara după incendiu, căzînd „cubelele" peste meșteri; reparată după cutremur; m-rea arsă la 1822; casele reparate 1827; bis. zugrăvită și făcut tîmplă nouă la 1838; clopotnița-turn, impresionantă, din sec. XVII — despre care Paul de Alep spunea că *„nu are pereche în toate aceste țări prin înălțime, lărgime și măreție"* — a fost restaurată la 1900, de arhitectul N. Gabrielescu, dîndu-i-se jos cerdacul adăugat la 1854, pentru pompieri; biserica restaurată 1943—1947, cînd s-au consolidat bolțile, s-a reparat acoperișul și s-a reparat pictura bolților; se păstrează pictura din 1660; paraclisul Brîul Maicii Domnului, clădit de Grigore episcopul de Irinopole (Irinopolios); o cișmea de la Alex. Moruzi, cu inscripție; în biserica m-rii a fost îngropat feldmareșalul rus Grigore Alexandrovici Potemkin la 1791[120]. Se păstrează și multe alte pietre de mormînt. M-rea a fost metoh la Vatoped de la 1660; acum adăpostește, în două clădiri din sec. XVIII, Arhivele Statului din Iași și Muzeul Ion Creangă), str. Cuza Vodă nr. 51. Vezi și cișmeaua de la m-rea Golia.

M. Costin, *Opere*, p. 119 ⟨despre refacerea m-rii⟩; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 219—243 ⟨inscripţii, doc. 1606, descriere Paul de Alep, istoric⟩; R.I., 1920, p. 81—82 ⟨doc.⟩; Minea I., *Două documente referitoare la m-rea Golia* (R.A., IV, 1941, nr. 2, p. 378—379); Dossios N., *Inscripţiile greceşti*, p. 55—59; Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 49—50 şi *Studii şi doc.*, XV, p. 161—171; Burada T. T., *Inscripţiunile de pe turnurile zidului ce înconjoară biserica Golia* („Arhiva", XVI, 1905, nr. 1, p. 33—34); Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 169 ⟨pisania⟩[121];

Berechet Şt., *Două evangheliare slavone de origine română din secolul al XVI-lea* (N.R.L., 21 nov. 1910, p. 744—751) ⟨descriere şi însemnare, 1575⟩; Idem, *Documente slave de prin arhivele ruse*, Buc., 1920, p. 7—13 ⟨aceleaşi evangheliare⟩; *Inscripţii Bucureşti*, p. 581 ⟨cruce din 1564⟩;

Paul de Alep, *Voyage*, p. 170—174 ⟨descriere⟩; A.A.R.M.S.I., s. II. t. XXXII, p. 55—56 ⟨descriere Magni, 1672⟩; Hurmuzaki, XIII, p. 254 ⟨Daponte despre Golia⟩; Kogălniceanu, *Cronici*, II, p. 36 ⟨despre arderea m-rii de oştile lui Sobieski⟩ şi 42 ⟨îngroparea lui Iacov Putneanu⟩; III, p. 197 ⟨despre focul din 1733—1735⟩, p. 198 ⟨despre cutremurul din 1738⟩; Vezi şi N. Iorga, *Cîteva însemnări. Reparaţii la Golia* (BCMI, XXX, 1937, p. 45); *Cat. doc. mold.*, I—IV, indice;

Neculce, *Letopiseţul*, p. 179 ⟨turnul de la Golia folosit ca închisoare⟩, p. 362 ⟨m-rea dărîmată de cutremur, 1738⟩; *Cronica Ghiculeştilor*, p. 423 ⟨pridvoarele m-rii dărîmate de cutremur, 1738⟩; despre cutremurul din 1738 şi stricăciunile provocate la Golia vezi şi R.I., 1921, p. 47; Bianu I., *Catalogul manuscriptelor româneşti*, I, p. 640; I.N., V, 1925, p. 278; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, p. 41;

R.I., IV, 1918, p. 12 ⟨m-rea întărită de ruşi, 1770⟩; Vezi şi Hurmuzaki, S.I/1, p. 818—819; despre îngroparea lui Potemkin vezi „Arhiva", 1890—1891, p. 205; Ghibănescu G., *Traista cu vorbe*, p. 421 şi idem, *A sfeclit-o* („Viitorul"—Iaşi, 15 iunie 1903, p. 3) ⟨însemnare 1791, despre îngroparea lui Potemkin⟩;

Wolf Andreas, *Beiträge*, I, p. 253—254 ⟨descriere, 1805; despre ospiciul de la Golia⟩; Hurmuzaki, X, p. 175 ⟨arderea m-rii, 1822⟩; Al.R., 1 april. 1837 ⟨despre îngroparea Smarandei Callimachi⟩; Bezviconi G., *Călători ruşi*, p. 352, 381—382 ⟨descriere, 1846⟩; Vezi şi indice; C.I., X—XII, 1934—1934, nr. 2, p. 85 ⟨moşiile m-rii⟩; *Uricarul*, VI, p. 101—103 ⟨moşiile m-rii la 1851⟩; „Zimbrul", 2 iulie 1851 ⟨moşiile m-rii⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 18 şi 304—305;

T.C., V, 1935, p. 174 ⟨însemnare, 1791⟩; Bodogae T., *Sf. Munte Athos*, p. 119—120; *Eclaircissements sur la question des monastères Grecs situés dans les Principautés Danubiennes*, 1857, p. 70—74 ⟨doc. 1606, închinare la Vatoped⟩; Hurmuzaki, serie nouă, vol. II, p. 828 ⟨despre amenajarea caselor domneşti, 1822); G.M., 13 sept. 1854 (refacerea turnului); B.F.O., 1850 p. 109 ⟨reparaţii la m-re⟩; *Ospiciul de alienaţi din Monastirea Golia* (E.M., 10 aug. 1895) ⟨doc. din 1846 şi 1865⟩;

SCIA, 1967, nr. 1, p. 102 ⟨contract 1862; catapeteasma paraclisului din casele egumenești de la Golia luată ca model⟩; Ungureanu Gh., *Din viața lui I. Creangă. Documente inedite*, Buc., 1940, p. 157 ⟨fragment catagr. 1863⟩;

Antoniu, *Album*, partea II-a, p. 65; Bădăuță Al. *Priveliști românești*, pl. 174; *Goliea* (G.M., 13 sept. 1854) ⟨descrierea turnului⟩; Laverdos S. E., *Question du Monastère de Golia à Iassy*, f. loc., 1859, 45 p.; C.A., 1863, p. 148—149 și 1875, p. 92—93; Musceleanu Gr., *Monumentele străbunilor*, p. 92—93; *Monumente naționale*, p. 67—69 ⟨istoric, descriere⟩;

Ialimirski, Al., în „Arhiva rusească", 1896, nr. 10, p. 1—6 ⟨despre m-rea Golia și înmormîntarea lui Potemkin; în l. rusă); Romstorfer K., *Moldauisch-byzantinische Baukunst*, Viena, 1896; Gabrielescu N., *Turnul Goliei* (A.A., I, 1890, p. 15—16); Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 113; Dumitrescu, *Istoricul*, I, p. 167—169; Iorga N., *Despre* Cantacuzini, p. LI; BCMI, 1908, p. 174, 1911, p. 35, 1912, p. 187, 1926, f. 48, p. X; Bogdan N. A., ed. II-a p. 199—203 și 333; Iorga N.-Balș, *Histoire*, p. 162;

Zotta Sever și Ghika-Budești N., *M-rea Golia*. I. *Schiță istorică*. II. *Studiu arhitectonic* (BCMI, XVII, 1924, p. 107—140 și 185—186) ⟨istoric foarte documentat al m-rii, despre avere și ctitori, evenimentele importante petrecute aci, listă de egumeni, spița neamului Golia; descrierea m-rii cu planuri și foto⟩; Minea I., *Golăi sau Golia*? (C.I., I, 1925, nr. 1, p. 411); Zotta Sever, *M-rea Golia, Schiță istorică* (I.N., V, 1925, p. 1—39) și Iași, 1925, 39 p. ⟨istoricul m-rii, averea, ctitorul, listă de egumeni, inscripții și documente; spița neamului Golîi⟩; *Săpăturile de la Golia* (I.N., V, 1925, p. 292, 297—298⟩; Cantacuzino, *Arcade și firide*, p. 45; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 159—169 și indice; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 263, 306; Tafrali O., *Golia* („Îns. ieșene", I, 1936, nr. 2, p. 37—40); Bobulescu C., *Viața de paraclise*, p. 137—143 ⟨despre paraclisul Brîul Maicii Domnului); Ionescu Gr., *Istoria*, p. 351—354, 362, 374; Andreescu C. I. și C. A. Stoide, *Ștefăniță Lupu, domn al Moldovei (1659—1661)*, Buc., 1938, p. 153—154 ⟨despre terminarea bisericii și daniile primite⟩;

Constantinescu D., *Lucruri noi despre arhitectura și pictura m-rii Golia*, Iași, 1937, 34 p. (din C.I., XIII—XVI, 1937—1940, p. 263—294); Gostynski T., *Cine a fost autorul bisericii Golia?* (R.I., XXX, 1944, p. 55—60) ⟨crede că arhitecții italieni care au făcut biserica catolică din Olyka, Giovanni Maliverna și Benedetto Molla⟩; prezentarea lui G. T. Ionescu, R.I.R., XV, 1945, f. II, p. 257—258;

Turcu Constantin, *Biserica Golia* (M.M., 1958, nr. 5—6, p. 460—470) ⟨istoric, descriere, după S. Zotta⟩; Crăciunaș I., *Acțiunea de reparare și restaurare a monumentelor istorice bisericești* (M.M., 1964, nr. 7—8, p. 363); Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 39—44 și 226—229 ⟨cișmeaua⟩;

Beza Marcu, *Biblioteci mănăstireşti la muntele Athos*, Buc., 1936 ⟨Printre altele, şi un manuscris cu portretele lui V. Lupu şi I. Golia ţinînd în mînă modelul bis. Golia din Iaşi⟩;

Meteş, *Zugravi*, p. 60; Stoide C. A., *Ştiri despre cîţiva zugravi moldoveni din sec. XVII—XVIII* (M.M., 1959 nr. 7—8, p. 423—424); Ştefănescu I. D., *L'évolution*, p. 171, pl. XCV; Idem, *L'évolution*, II; Simonescu Dan, *Originea unor teme iconografice româneşti* („Bul. Inst. Xenopol", nr. 3, 1942, p. 49); Golescu M., *Danses et danseurs dans la peinture des églises roumaines* (R.H.S.E.E., 1946, p. 139);

Tafrali O., *Jeţurile şi amvonul bisericii Golia din Iaşi* („Arta şi arheol"., 1927, fasc. I, p. 12—16+2 planşe în culori) ⟨descriere, foto⟩; Cristea Cezar, *Din tezaurul nostru artistic* („Oraşul nostru", 1 mai 1928) ⟨rezumă articolul lui Tafrali⟩;

Documente de arhitectură, nr. 13—14, Buc., 1967, pl. 8—27 ⟨desene⟩; Vintilescu Petre, *Arhitectura bizantină în Principatele Române* (B.O.R., LXXXV, 1967, 1967, nr. 9—10, p. 1043) ⟨Cîteva constatări despre arhitectura bis. Golia⟩; Popa Radu, *Cîteva observaţii asupra m-rii Golia din Iaşi* (S.C.I.A., arta plastică, t. 13, 1966, nr. 2, p. 253—257); Idem, *M-rea Golia.*, Buc., Ed. Meridiane, 1966; Adrianne Madeleine — Van de Winckel, *Introduction à l'étude des signes lapidaires de Roumanie*, în vol. *Pagini de veche artă românească. De la origini pînă la sfîrşitul secolului al XVI-lea*, p. 240 ⟨de la m-rea Golia—Iaşi⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 202 ⟨despre descoperirea unor conducte la m-re⟩;

Burlacu Ioana, *Arhivele şi arhitectura. Informaţii documentare privind restaurarea turnului Goliei din Iaşi* (R.A., 1973, nr. 2, p. 254—259) ⟨cu un plan al turnului înainte de restaurare, 1888⟩; Bădărău—Caproşu, p. 201—233 ⟨istoric, descriere⟩.

— M-REA GRECI (Sf. Nicolae, construită de Al. Lăpuşneanu, mijlocul sec. XVI; fostă în apropierea m-rii Aron Vodă). Vezi şi m-rea Aron Vodă.

Gonţa Al., *M-rea de la Greci din ţarina Iaşilor*, o *ctitorie dispărută a lui Alexandru Lăpuşneanu* (M.M., XXXV, 1959, nr. 1—2, p. 50—59).

— M M-REA HLINCEA (m-rea Zotei Ţigara, Sf. Gheorghe, construită de Maria, fiica lui Petru Şchiopul şi de soţul ei, Zotu Ţigara spătarul[122], c. 1587; neputînd să o termine, m-rea s-a pustiit; turnul, chiliile, trapezăria şi pivniţa de piatră construite de Vasile Lupu şi terminate de fiul său, Ştefăniţă, care zugrăveşte biserica, 1659—1660[123]; deşi în pisanie se afirmă că biserica „*s-a ridicat din temelie*", cercetările au dovedit că intervenţiile din această epocă s-au făcut numai la bolţi şi turlă; în arhitectura bisericii se simte influenţa munteană; la 1885, biserica era crăpată, zidul înconjurător şi clopotniţa în stare bună, chiliile de deasupra porţii ruinate iar casele din curte în stare proastă [124]; turnul clopotniţă şi construcţiile din incintă au fost refăcute în sec. XIX; din întreg ansamblul se

păstrează numai biserica; restaurată în 1908; m-rea fostă metoh la m-rea Dionisiu, apoi la m-rea Arghirokastro[125] de la Adrianopole și la Sf. Mormînt).

Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 270—272 ⟨inscripție, pomelnic, descriere); Dossios N., *Inscripțiile grecești*, p. 81—82 ⟨pisanie, 1660⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 108—109; Idem, *Cîteva însemnări* (BCMI, XXX, 1937, p. 45); Hurmuzaki, XIV, p. 121; Iorga N., *Neamul lui Petru Șchiopul și vechi documente de limbă mai nouă*, Buc., 1936, p. 6—7 ⟨doc. de la Barnovschi Vodă⟩; Idem, *Întoarcerea unei pribege: doamna Maria Minio*, Buc., 1932, 11 p.+un fascimil; recenzia lui I. Minea (C.I., 1932—1933, nr. 1, p. 252—253); F.M.I.L., 1845, p. 90—91 ⟨hrisov de la C. Duca despre scoaterea m-rii de sub ascultarea m-rii Cetățuia⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 1, p. 108—111 ⟨doc. 1693⟩; Hurmuzaki, *Documente*, S.N., IV, 1974, p. 185 ⟨despre spitalul de ciumați de la Hlincea, 1798⟩;

C.A., 1863, p. 160—161; *Dicț.*, *Rom.*, III, p. 721; Lepădatu A., *Noi monumente istorice. M-rea Hlincea* (BCMI, 1908, p. 87—89); *Un nou monument istoric* („Albina“, XII, 1908—1909, p. 899—900); BCMI, 1908, nr. 176, 181; Bogdan N. A., *Orașul Iași*, ed. II-a p. 458; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 393; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 19—21 și indice;

Tafrali O., *M-rea Hlincea* („Viitorul“, 28 febr. 1928); Ungureanu Gh., *M-rea Hlincea* („Opinia“, 25 oct. 1931; Tafrali O., *M-rea Hlincea* („Îns. ieșene“, I, 1936, nr. 10, p. 487—491); Ionescu Gr., *Istoria*, p. 330, 379;

Grigoraș N., *Stilul bisericilor lui Petru Vodă Șchiopul* („Îns. ieșene“, III, 1938, vol. V, nr. 2, p. 271—272); Idem, *Ctitorii m-rii Hlincea* (*ibidem*, vol. V, nr. 3, p. 552—554); Idem, *Cine a zidit m-rea Hlincea?* („Opinia“, 3 sept. 1937);

Iorga N., *Știri nouă privitoare la familia lui Petru Șchiopul*, Buc., 1932, p 6. (din A.A.R.M.S.I., s. III, t. XII, 1932) ⟨despre portretele din fundațiile familiei⟩; Ștefănescu I. D., *L'évolution*, p. 161—163 și pl. XCII; Idem, *L'évolution* II; Tafrali O., *Există la biserica m-rii Hlincea portretele lui Petru Șchiopul și ale familiei sale?* (A.Ș.A., 1933—1934, f. IX—X p. 36—37) ⟨contra părerii lui N. Iorga, arată că bis. a fost zugrăvită de Ștefăniță Lupu⟩;

Samarian Pompei, *Medicina și farmacia în trecutul românesc*, II, p. 113—114 și III, p. 197 ⟨despre spitalul de la m-re⟩; Andreescu I. C. și C. A. Stoide, *Ștefăniță Lupu, domn al Moldovei, 1659—1661*, Buc., 1938, p. 157 ⟨reparația m-rii și daniile primite⟩;

Ștefănescu I. D., *Originea și evoluția unor teme care apar în arta bisericească* (M.M., 1964, nr. 1—2, p. 43—57); Grigoraș N. și D. Miron, preot, *Biserica m-rii Hlincea* (M.M., 1965, nr. 1—2, p. 82—94) ⟨istoric, descriere sumară⟩;

Petrescu-Dîmbovița M. și colaboratorii, *Șantierul Hlincea—Iași* (SCIV, IV, 1953, nr. 1—2, p. 312—334); Idem, *Șantierul arheologic Hlincea—Iași* (SCIV, V, 1954, nr. 1—2, p. 232—251 și VI, 1955, nr. 3—4, p. 687—701); Cheptea Stela, *Săpăturile arheologice de la Hlincea—Iași din*

anul 1964 (CI, I, 1970, p. 77—90) ‹despre descoperirile arheologice începînd din paleolitic pînă în feudalismul dezvoltat›;

Iliescu Mircea, *M-rea Hlincea* (B.M.I., 1971, nr. 1, p. 63—68) ‹discută dată construcţiei, 1587, despre modificările făcute în epoca lui V. Lupu şi despre influenţa munteană în arhitectura bisericii›; Mihail Paul, *Alte acte româneşti de la Constantinopol* (A.I.I.A.I., vol. VII, 1970, p. 355—356) ‹doc. 1660 de închinare a m-rii Hlincea la Arghirocastru, în Rumelia, şi scutiri de dări›; Grigoraş N., *Două monumente de artă feudală din împrejurimile Iaşului, Mănăstirile Hlincea şi Aroneanu* (C.I., I, 1970, p. 283—304) ‹descriere, istoric şi o bibliografie sumară›; Bădărău—Caproşu, p. 148 şi urm.

Ştefănescu I. D., *Icoana de la Hlincea* („Lamura", I, nr. 1, oct. 1919, p. 47—49) ‹descriere›.

— BISERICA INTRAREA ÎN BISERICĂ, vezi bis. Vovidenia.

— BISERICA IZVORUL MAICII DOMNULUI, vezi bis. Sf. Vasile.

— BISERICA ÎNĂLŢAREA, vezi m-rile Galata şi Golia.

— BISERICA ÎNĂLŢAREA SFINŢEI CRUCI, vezi bis. Ziua Crucii.

— BISERICA ÎNTÎMPINAREA DOMNULUI, vezi Mitropolia.

— BISERICA KOGĂLNICEANU, vezi bis. Sf. Paraschiva—Păcurari.

— M BISERICA LIPOVENEASCĂ (Sf. Maria, de bîrne, reclădită de zid, 1830, arsă 1866 şi refăcută 1872—1882), mah. Lipovenească (splaiul Bahluiului).

Emilian Ştefan, *Curs practic de perspectivă liniară...*, Iaşi 1886, p. 36 şi pl. XX ‹biserica Lipovenească, refăcută›; Bogdan N. A., ed. II-a p. 245; Şuţu Rudolf, *Iaşii de odinioară*, I, p. 184—185 ‹despre refacerea bisericii›; *Îndrumător Iaşi*, p. 144.

— BISERICA LOZONSCHI, vezi bis. Sf. Gheorghe—Lozonschi.

— BISERICA LUTERANĂ (arsă 1753, reclădită 1826).[126]

Uricarul, IV, p. 170—176 ‹doc. 1803, despre locul de la Copou dat pentru construirea bisericii›; Humuzaki, X, p. 358 ‹1826, despre inaugurarea bisericii›; I.N., V, 1925, p. 211 ‹doc. 1832›); Bogdan N. A., ed. II-a p. 244—245; *Îndrumător Iaşi*, p. 138 ‹scurt istoric›; A.B., 1933, p. 340—341 ‹doc. 1810, scris de parohul bis. luterane›; Klein Karl Kurt, *Beiträge zur Geschichte des Protestantismus in der Moldau. I, Geschichte der Iassuer deutsch — evangeischen Gemeinde, mit einem Überblick über den Protestantismus in der Moldau im XVI, und XVIII. Jahrhunderts*, Buc., 1924; prezentarea lui N. Iorga. R.H.S.E.E., II, 1925, p. 171—172;

Petri Hans, *Ein Brief des Andreas Scharsius, ehernaligen Stadtpredigers in Mediasch, vom Jahre 1783 über die Protestanten in der Moldau* („Sieb. Viert", 1934, p. 212—215) ‹publică scrisoarea din Iaşi›; Weprich Hans, *Zur Lebensgeschichte Daniel Roth's* („Korrespondenzblatt", 1925, p. 87—90 ‹paroh protestant la Iaşi, 1828; cu documente›.

— M BISERICA METOHUL MAICILOR (Cuvioasa Paraschiva de Jos sau

cea Veche, c. 1680, refăcută probabil în sec. XVIII, c. 1760? de Vasile Roset; refăcută de postelnicul Mihail Pascu după 1819 şi reparată radical 1850; fostă metoh al m-rii Agapia)[127], str. Gh. Dimitrov.

I.N., 1925, p. 277—278 ⟨însemnare ante 1702⟩; Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 86—87; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 51—59 ⟨doc. 1803, metohul de la Iaşi al m-rii Agapia⟩; *Uricarul*, VII, p. 131 ⟨acelaşi doc.⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 145 ⟨la 1821, s-a stricat tot în biserică⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 230.

— M MITROPOLIA (bis. Stretenia, Întîmpinarea Domnului, refăcută lîngă bis. Albă cu acest hram de doamna Anastasia Duca, 1682[128]; după această dată bis. veche s-a numit „mitropolia veche"; arsă la 1787, refăcut acoperişul de mitropolitul Iacov Stamati, 1791; arsă la 1827; noua bis. mitropolitană construită după planurile arhitectului Freiwald de mitropolitul Veniamin Costachi, 1833—1839, după care, căzîndu-i bolţile, rămîne în părăsire; bis. restaurată şi terminată 1881—1886 de arhitectul Al. Orăscu, care pune pilaştri interiori pentru susţinerea bolţilor şi face ferestrele; bis. pictată de Gh. Tattarescu, a fost sfinţită cu mare fast la 1887;

— *biserica Sf. Gheorghe* din curtea mitropoliei, clădită de mitropolitul Gavril Callimachi pe locul bis. vechi a mitropoliei, 1758—1766[129]; arsă la 1788, acoperişul refăcut de mitropolitul Iacov Stamate, 1791[130];

— *clădirile mitropoliei:* casele cele mari, tipografia şi paraclisul construite de mitropolitul Iacov Putneanul, 1752—1753; după 1784 aici a fost reşedinţa domnească; castele arse la 1788; refăcute la sfîrşitul sec. XVIII de mitropolitul Iacov Stamati, care a construit şi paraclisul Duminica Tuturor Sfinţilor, 1798 şi dughene de piatră la Uliţa Mare; cuhnea, pităria cu pivniţa, magazia, trapezăria şi gheţăria construite la 1809—1810 de mitropolitul Gavril, prin sîrguinţa arhimandritului Chiril; casele din spre apus — magazie, spălătorie, pivniţă, grajduri şi casă pentru vizitii — construite cu blagoslovenia mitropolitului Veniamin Costachi, prin sîrguinţa paharnicului Constantin Matei, logofătul Mitropoliei; alte 23 de chilii zidite de acelaşi mitropolit, prin osîrdia arhimandritului Veniamin Velcico, 1832—1833; palatul mitropolitan reclădit 1902—1907 pe temeliile vechilor clădiri; clădirile restaurate de mitropolitul Justin Moisescu), str. Ştefan cel Mare. Vezi şi bis. Albă.

Văcariu D., *O tipăritură veche cu mare valoare documentară* (M.M., XLV, 1970, nr. 1—2, p. 78) ⟨însemnare 1682: mitropolia nouă, „ce-i zic biserica Albă"⟩; Vezi şi acelaşi, *Zbuciumata istorie a unei vechi tipărituri* („Cronica", 24. I. 1970, p. 11 ⟨aceeaşi însemnare pe Evanghelia din 1682⟩;

Dossios N., *Inscripţiile greceşti*, p. 59—60; E⟨rbiceanu⟩ C., *Pomelnicul Mitropoliei Moldovei* (B.O.R., 1912, p. 1124—1127); Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 59—65; I.N., I, 1921, fasc, I, p. 146 ⟨inscripţii⟩; şi 1933, p. 230; Miron Costin, *Opere complete*, ed. V. A. Urechia, I, p. 739 ⟨inscripţii⟩; Bobulescu C., *Veniamin Costachi*, p. 141 ⟨inscripţie);

Neculce, *Letopiseţul*, p. 172 ⟨mitropolia veche şindrilită de doamna lui M. Racoviţă⟩; p. 336—337 ⟨C. Costachi îngropat la Mitropolie⟩; *Cronica Ghiculeştilor*, p. 21 ⟨mitropolia din Iaşi refăcută de doamna lui Mihai Racoviţă⟩;

E⟨rbiceanu C.⟩, *Din documentele sfintei Mitropolii a Moldovei* (R.T., 1886, p. 78—79, 84—87, 243—244, passim) ⟨doc. 1695 despre zidirea bisericii Stretenia; doc. 1826 despre zidirea din nou a Mitropoliei etc.⟩; Idem, *Doc. relative la mitropolia Moldovei din Iaşi* (R.T., IV, 1886, nr. 24, p. 187—189 şi nr. 25, p. 198—200) ⟨din sec. XVII relative la bis. Albă; şi pomelnic⟩; Iorga N., *Doc. Callimachi*, I, p. 428 ⟨doc. 1760 despre lucrările făcute de mitropolitul Iacov⟩ şi p. 483 ⟨doc. 1798 despre *„zidirile“* ce se fac la mitropolie⟩; RSIAB, 1934, p. 106 ⟨însemnare, 1787⟩; Ghibănescu G., *Surete*, XXII, p. 118 ⟨doc. 1763⟩; I.N., IV, 1924, p. 282 ⟨doc. 1798 despre construcţii⟩;

Iorga N., *Documente ale mitropoliei de Iaşi* (*Studii şi doc.*, V, p. 77—113) ⟨doc. 1433—1834, printre care şi doc. din 1705 despre reclădirea mitropliei la bis. Albă⟩; *Cat. doc. mold.*, I—IV (indice) ⟨multe doc. din fondurile mitropoliei⟩; A.B., 1930, p. 412—413 ⟨doc. 1810, despre lucrările la mitropie⟩; Bulat T. G., *Clopote pentru mitropolia din Iaşi* (A.B., 1931, p. 235) ⟨doc. 1810⟩;

Al. R., 1839 aug. 24 ⟨despre acoperirea bisericii mitropolitane⟩; 1837 mai 27 ⟨despre înmormîntarea doamnei Ralu Cantacuzino⟩; 1839 mai 28 ⟨idem, a doamnei Ralu Moruzi⟩; 1844 april. 30 ⟨idem, a lui Atanasie Sevastias⟩;

Bezviconi G., *Călători ruşi*, p. 172 ⟨la 1808, mitropolia avea 2 biserici mari şi o capelă⟩ p. 352 ⟨biserica mare Sf. Gheorghe se construia la 1847⟩; B.O.R., 1912, p. 1381—1384 ⟨doc. 1826 despre rezidirea mitropoliei⟩; Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 76 ⟨însemnare despre incendiul din 1827⟩;

Uricarul, XIV, p. 219 ⟨doc. 1838 despre mitropolia ce se face din nou); G.M., 1 oct. 1851 ⟨despre lucrările de la mitropolie⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, II, p. 204—205 ⟨despre biserica clădită de V. Costachi, neterminată încă la 1857⟩; G.M., 27 mai 1857 ⟨despre surparea bolţii mitropoliei, care a fost concepută *„după un plan de tot smintit“*⟩; Voinescu T., *G. Tattarescu*, p. 124—127 ⟨contractul de zugrăvire⟩; Vezi şi G. Oprescu, *Pictura românească în sec. XIX*, Buc., 1937, p. 112; „Bul. Soc. Num. rom.“, III, 1905—1906, p. 61—63 ⟨medalii 1886—1887 pentru terminarea bisericii⟩; Kogălniceanu M., *Bărbaţi însemnaţi ai bisericii românilor: Iacov Stamati* („România literară“, 1855, p. 59) ⟨despre lucră-

rile făcute la mitropolie⟩; Scriban Neofit, arhim., *Scurtă istorie şi hronologie despre mitropolia Moldaviei*, Paris, 1857, 28 p.;

R.A., VI/1, 1944, p. 57 ⟨doc. din 1822, din care rezultă că curtea domnească era ocupată de trupele *„împărăteşti"* iar domnul locuia la mitropolie⟩;

Stoicescu N., *Cum se zugrăveau bisericile*... (M.O., 1967, nr. 5—6, p. 426) ⟨contract pentru catapeteasmă, 1830⟩; B.F.O., 1844, p. 169—170, 340, 376—378; 1845, p. 25, 77; 1846, p. 5, 7—8, 59 passim; 1847, p. 173—174, 263, 289, 319—320; 1848, p. 1; 1849, p. 99, 228—229; 1850, p. 47, 146, 162, 332 etc. ⟨arenda moşiilor mitropoliei⟩;

Pervain Iosif şi Ioan Chindriş, *Corespondenţa lui Alexandru Papiu Ilarian*, II, Cluj, 1972, planşe nenumerotate ⟨mitropolia la mijlocul sec. XIX din albumul Rey⟩;

C.A., 1863, p. 133—40; Iosif, mitropolitul Moldovei, *Catedrala metropolitană din Iaşi* (B.O.R., VI, 1882, p. 474); *Restaurarea măreţei catedrale a sfintei mitropolii a Moldovei* (R.T., 1884, p. 375—376, 382—384);

Erbiceanu Const., *Istoria mitropoliei Moldaviei şi Sucevei şi a catedralei mitropolitane din Iaşi. Urmată de o serie de documente şi facsimile şi de portrete privitoare la istoria naţională şi bisericească a românilor*, Buc., 1888, XCVII+584+LVI p.+14 pl. ⟨dezvoltă cele scrise în R.T. şi B.O.R.; în introducere — despre vechimea creştinismului la noi şi organizarea bisericească; despre reşedinţele mitropoliei din Iaşi, despre V. Costachi şi clădirea noului local al mitropoliei; documente, 1614—1840, cele mai multe referitoare la V. Costachi şi la evenimentele din 1821, războiul din 1806—1812; puţine despre mitropolie⟩; N.N., *Mitropolia Moldovei* („Vocea Bisericii", 1894, nr. 5, p. 2—3);

P. G⟨îrboviceanu⟩, *Mitropolia din Iaşi* („Albina", I, 1897—1898, p. 362—363) ⟨despre sfinţirea clădirii noi⟩; *Din monumentele Iaşilor* („Albina", III, 1899—1900, p. 342—343); Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 101—108; Dumitrescu, *Istoricul*, I, p. 151—157; L.V., 1904, p. 215 ⟨Mitropolia la 1845⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 187—189; Bobulescu C., *Viaţa de paraclise*, p. 44—52 ⟨despre paraclisul mitropoliei⟩;

Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 246—248 şi indice ⟨biserica Sf. Gheorghe din curtea mitropoliei⟩; Anuar 1930, p. 20—33 ⟨şi o listă de mitropoliţi⟩;

Ciurea Alex., *Figuri de ierarhi moldoveni. Iacov Stamati, 1749—1809*, Iaşi, 1946, p. 159—167 ⟨despre lucrările făcute la mitropolie⟩;

Nicodim, patriarhul României, *Mitropolitul Veniamin Costachi, ctitor al mitropoliei din Iaşi* (B.O.R., 1946, nr. 10—12, p. 481—482). Vezi întreg numărul, dedicat mitropolitului Veniamin Costachi şi bibliografia întocmită de T. Manolache, p. 582—600; Ungureanu Gh., *Mitropolitul Veniamin Costachi, ctitorul bisericii catedrale a mitropoliei Moldovei* (M.M., 1946, nr. 10—12); Kirileanu G. T., G. Ungureanu şi C. Turcu, *Contribuţii*

documentare cu privire la mitropolitul Veniamin Costachi, Iaşi, 1946, p. 11—17; extras din M.M., 1946 ⟨despre fazele construirii mitropoliei, începînd din 1833⟩. Prezentarea lui C. C. Giurescu, R.I.R., 1946, f. IV, p. 384;

Vrănescu Th., preot, *Cîteva însemnări istorice asupra mitropoliei Moldovei şi Sucevei şi asupra Catedralei mtiropolitane* (M.M., XXX, 1954, nr. 11, p. 58—62); Ciurea Al. I., *Scurtă contribuţie la istoria mitropoliei Moldovei (1504—1632). Mutarea scaunului la Iaşi. Hotarele. Şirul mitropoliţilor* (M.M., XXXI, 1955, nr. 10—12, p. 710—718); *Arhiereul Mardarie Apamias, locotenent de mitropolit al Moldovei, 16. VII. 1849—10. II. 1851* (M.M., XXXV, 1959, nr. 9—12, p. 643—645) ⟨şi despre lucrările făcute la mitropolie în această vreme⟩;

Porcescu Scarlat, preot. *Catedrala mitropolitană din Iaşi* (M.M., 1964, nr. 7—8, p. 365—381) ⟨istoricul construirii mitropoliei, descrierea arhitecturii şi picturii lui G. Tattarescu⟩; Hadîrcă Dumitru şi Porcescu Scarlat, preot, *Reşedinţa mitropolitană în peisajul urbanistic al Iaşului* (*ibidem*, p. 382—397) ⟨despre biserica Albă, unde a fost vechea mitropolie şi un istoric al clădirilor mitropoliei⟩; Vornicescu Nestor, protos., *Biserica Sf. Gheorghe — Mitropolia Veche din Iaşi* (*ibidem*, p. 398—408) ⟨istoric, descriere⟩; Crăciunaş I., *Acţiunea de reparare şi restaurare a monumentelor istorice bisericeşti* (M.M., 1964, nr. 7—8, p. 360) ⟨despre lucrările efectuate în ultimii ani⟩;

Malacopol Viorica, *Date în legătură cu activitatea arhitecţilor Freywald* (S.C.I.A., artă plastică, 1964, nr. 2, p. 330—331) ⟨despre reconstruirea mitropoliei⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 222—223 ⟨biserica Sf. Gheorghe⟩;

Brătulescu V., *Vechi icoane şi fresce la Iaşi* (M.M., XXXV, 1958, nr. 9—10, p. 722—724) ⟨descrierea catapetesmei şi a icoanelor⟩; Munteanu Eugen, preot, *Pictura din catedrala mitroploiei ieşene* (M.M., XXXIV, 1958, nr. 11—12, p. 933—940) ⟨descriere⟩;

Carmazin-Cacovschi V., *Catedrala mitropolitană din Iaşi, ctitoria mitropolitului Veniamin Costachi* (M.M., XLIII, 1967, nr. 1—2, p. 134—142) ⟨despre etapele realizării catedralei şi descrierea ei⟩; Bădărău—Caproşu, p. 94—99; 400—402;

Niculescu Remus, *Eustatie Altini* (SCIA, 1965, nr. 1, artă plastică, p. 45) ⟨icoane ale bis. Sf. Gheorghe făcute de pictor⟩;

E⟨rbiceanu C.⟩, *Manuscripte vechi aflate în biblioteca sfintei metropolii a Moldovei* (R.T., 1885, p. 14—16, 19—24, 27—31, 41—46, 49—52, 57—58, 68—72, 75—80, 81—86, 89—93); Mihai Paul, *Un octoih manuscris slav din sec. al XVI-lea* (M.M., 1964, nr. 5—6, p. 298—302) ⟨fost al bisericii din Pătrăuţi, acum la mitropolia din Iaşi⟩;

Dumitrescu Florentina, *Un exemplar reprezentativ de sculptură în lemn din Moldova în sec. al XVIII-lea* (S.C.I.A., 1960, nr. 1, p. 247—253) ⟨tîmpla bis. Sf. Gheorghe—Iaşi, fostă mitropolie⟩.

— TIPOGRAFIA MITROPOLIEI. [130bis]

E⟨rbiceanu C.⟩, *Din documentele sfintei mitropolii a Moldovei relative la tipografia mitropolitană din Iaşi* (R.T., 1886, p. 91—92); Ionescu G., *Activitatea tipografiei mitropoliei din Iaşi* („Noua rev. română", 1 sept. 1901, p. 99—115); B.O.R., 1905, p. 246 ⟨despre tipografia mitropoliei⟩; Cocora Gabriel, preot, *Epsicopul Dionisie Romano. La 150 de ani de la naşterea sa* (B.O.R., LXXV, 1957, nr. 3—4 p. 328 şi 331); Idem, *Un episod din istoria tipografiei mitropolitane din Iaşi* (M.M., XXXVII, 1961, nr. 1—2, p. 101—103) ⟨scris. din 1859⟩; Idem, *O altă ştire despre tipografia mitropoliei Moldovei* (M.M., XXXIX, 1963, nr. 3—4, p. 218—219) ⟨din 1821⟩.

— BISERICA MOARA DE VÎNT (Sf. Apostoli, din Pietrărie, începutul sec. XIX, c. 1820; fostă paraclis al cimitirului Sf. Spiridon).

Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 89[131]; Bogdan N. A., ed. II-a p. 237—238; *Îndrumător Iaşi*, p. 147; Ghibănescu Gh., *Acta locurilor ţintirimului de la Moara de vînt atîrnătoare de spitalul central* (I.N., 1931—1933, fasc. 9, p. 153—155).

— BISERICA NAŞTEREA MAICII DOMNULUI, vezi m-rea Socola şi bis. Tălpălari.

— BISERICA NAŞTEREA MÎNTUITORULUI, vezi bis. Albă.

— BISERICA NICORIŢĂ, vezi bis. Sf. Ioan cel Nou.

— SCHITUL LUI PĂUN, vezi m-rea Clatia-Bucium.

— BISERICA DE PE POARTĂ, vezi Curtea domnească.

— BISERICA POGORÎREA SF. DUH, vezi m-rea Clatia-Bucium.

— BISERICA RĂZOAIEI, vezi casele Razu.

— BISERICA LUI ROSET HATMANUL, vezi bis. Sf. 40 de Mucenici.

— BISERICA ROŞCĂI, vezi bis. Sf. Voievozi—Roşca.

— BISERICA RUFENI, vezi bis. Sf. Voievozi—Rufeni.

— BISERICA SCHIMBAREA LA FAŢĂ, vezi m-rea Socola.

— BISERICA SF. ANDREI (bis. din Mahalaua Feredeielor, construită prin strădania preotului Ioan Buciumaş, cu ajutorul mai multor negustori, pe un loc dat de domn din fînăria domnească, 1795[132]; stricată *„foarte rău"* de cutremurul din 1802, reparată după cutremur; pavată la 1826 cu lespezi de piatră luate de la cerdacul lui Ferenţ; *„îmbunătăţită radicalmente"* la 1869—1870, cînd s-au refăcut uşile, pridvorul, ferestrele, catapeteasma, cafasul, bolta, zugrăveala, clopotniţa şi acoperişul; fostă metoh la m-rea Berzunţi din 1817; fostă biserică a breslei crîşmarilor şi pescarilor din Iaşi de la 1809), str. Sf. Andrei.

Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 12—13[133]; Antonovici I., *Istoria comunei Bogdana*, p. 180 ⟨doc. 1806⟩; Iorga N., *Doc. Callimachi*, I, p. 530 ⟨mah. bisericii Sf. Andrei, 1816⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 235; Ghibănescu G., *Biserica sfîntului Andrei* („Opinia" — Iaşi, 1 ian. 1912, p. 2);

Idem, *Biserica Sf. Andrei—Iaşi, Predică,* Iaşi, 1934, 36 p. ‹istoric, inscripţii, însemnări, documente, 1743—1831›.

— BISERICA SF. APOSTOLI, vezi m-rea Cetăţuia şi bisericile Moara de vînt şi Bărboi.

— BISERICA SF. ARHANGHELI, vezi bis. Dancu şi m-rea Frumoasă.

— M. BISERICA SF. ATANASIE ŞI CHIRIL—COPOU[134] (m-rea Copoului, construită de Vasile Lupu şi familia sa, 1638, data inscripţiei; bis. *„înnoită şi înfrumuseţată"* de Constantin Duca, 1702[135] — altă inscripţie; refăcută la 1809 de Serafim egumenul m-rii Trei Ierarhi; pridvorul adăugat ulterior, la sfîrşitul sec. XIX; bis. fostă metoh la m-rea Caracala). Vezi şi următoarea.

Melchisedec, *Notiţe istorice,* p. 275—277 ‹inscripţii›; Hurmuzaki, XIV/1, p. 689 ‹doc. 1715, m-rea Copou›; Iorga N., *Inscripţii Iaşi,* p. 34—37; ACMIB, II, 1928, p. 152 ‹pisania›; Dossios N., *Inscripţiile greceşti,* p. 77—78; I.N., III, fasc. III, 1923, p. 96 ‹doc. 1786›, IV, 1924, p. 127 ‹doc. 1752›; *Documente economice,* p. 36 ‹doc. 1803, m-rea Copoului›; *Documente agrare,* II, p. 332 ‹doc. 1756, m-rea Copoului›; Kogălniceanu, II, p. 43 ‹despre *„tocmirea ca de iznoavă"* a bis. care fusese arsă›; Iorga N., *Bisericuţa de la Copou—Iaşi* (F.D., 1907, p. 197—199);

Bogdan N. A., *Biserica Sf. Atanasie din Copou* (L.V., 1905, p. 71—72); Bogdan N. A., ed. II-a, p. 459; Balş G., *Biserici sec XVII—XVIII,* p. 128—131 şi indice; Ghibănescu Gh., *Curtea lui Ştefan cel Mare din Vaslui . . .* („Viitorul", Iaşi, 1—15 mai 1908, p. 4); Anuar 1930, p. 71;

Manole P., preot, *Biserica Sf. Atanasie din Podgoria Copou* (M.M., XXXVI, 1960, nr. 7—8, p. 466—469) ‹istoric, descriere, după G. Balş›; *Îndrumător Iaşi,* p. 134—135.

— M BISERICA SF. ATANASIE ŞI CHIRIL (mijlocul sec. XVII[136], faţada refăcută sec. XVIII, pictura refăcută 1850, zugrăvită în interior 1962), str. Sf. Atanasie 20. Vezi şi precedenta.

Uricarul, XVIII, p. 95—97 ‹doc. 1763›; Iorga N., *Doc. Callimachi,* I, p. 500 ‹doc. 1813, fusese înainte biserică domnească, după arderea curţii›[137]; Iorga N., *Inscripţii Iaşi,* p. 13—14; Iorga N., *Studii şi doc.,* XVI, p. 162 ‹scutire de la Nic. Mavrocordat›; I.N., 1923, p. 96 ‹doc. 1786›; I.N., V, 1925, p. 305 şi urm. ‹condică de venituri şi cheltuieli, 1838—1839›; Bogdan N. A., ed. II-a p. 229—230;

Hodoroabă N., preot, *Monografia parohiei Sf. Atanasie şi Kiril din Iaşi cu biserica filială Vulpe,* Iaşi, 1934, 157 p. ‹istoric sumar, despre reparaţiile şi îndeosebi averea bisericii, inscripţii, însemnări şi pomelnicele bisericii›; ed. II-a, 1937; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII,* p. 220—221 şi indice.

— M BISERICA SF. DUMITRU—BALŞ (după pisania din 1897 ar fi fost zidită de Ionaşco Balş mare vornic la 1690—1691[138], pe

locul unei bis. de lemn mai vechi; amintită în doc. în sec. XVII[139]; arsă la 1723 şi reparată după incendiu, restaurată 1897—1900 de arhitectul Iancu Catargiu; biserica păstrează forma din sec. XVII; catapeteasma din 1761; cripta funerară din 1857; amvonul din 1868, cînd s-a refăcut şi pictura; se păstrează multe pietre de mormînt ale familiei Balş, în grija căreia s-a aflat bis.), str. Ştefan cel Mare 21.

Kogălniceanu, *Cronici*, III, p. 140 ⟨despre arderea bisericii, 1725⟩; Dossios N., *Inscripţiile greceşti*, p. 67—69; Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 10—12 ⟨pietre de mormînt⟩; Ghibănescu G., *Surete*, XXII, p. 12 ⟨dco. 1665⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 145 ⟨doc. 1681⟩; Pseudo—Muste, la M. Kogălniceanu, III, p. 68 ⟨despre arderea bisericii, 1723⟩; I.N., I, 1921, fasc. I, p. 109 ⟨doc. 1808⟩, p. 145 ⟨însemnări, sec. XIX⟩, 1926—1927, p. 198 ⟨doc. 1816⟩, 1933, p. 230—231 ⟨inscripţii⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 227—228;

Ghibănescu G., *Biserica Sf. Dimitrie (Balş). Predică*, Iaşi, 1934, 38 p. ⟨despre familia Balş, inscripţii, documente, însemnări de pe cărţi⟩; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 232—236 şi indice; *Îndrumător Iaşi*, p. 139—140; Stoicescu N., *Dicţionar*, p. 342 ⟨despre ctitorul bisericii⟩.

— BISERICA SF. DUMITRU-MISAIL (şi Sf. Împăraţi, din Tătăraşi; sec. XVIII, ante 1757, de lemn; reclădită de zid de preotul Atanasie şi enoriaşi, 1802; reparată 1840 şi restaurată, 1870, de Consiliul municipal; fostă bis. a breslei casapilor).

A.B., 1932, p. 280—281 ⟨doc. 1805 despre închinarea bis. ca metoh la m-rea Slatina; biserica era neterminată, *„zidul fiind nou, nu s-au isprăvit cum să cade"*⟩; Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 33[140]; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 233; *Îndrumător Iaşi*, p. 140; „Curierul de Iaşi", 26 iulie 1870 ⟨despre repararea bisericii⟩.

— BISERICA SF. GHEORGHE, vezi Mitropolia

— BISERICA SF. GHEORGHE-LOZONSCHI (şi Sf. Ecaterina, Sf. Gheorghe din Feredeie, Sf. Gheorghe de lîngă curte; începutul sec. XVII[141], de lemn[142]; reclădită (?) de Iordachi Lozonschi mare paharnic la 1800 — data pisaniei — calfă fiind Canili; reparată radical 1895—1898).

I.N., V, 1925, p. 164 ⟨doc. 1728⟩, p. 166—167 ⟨1753—1755⟩; 1930, p. 70 ⟨doc. 1775⟩; Ghibănescu G., *Biserica Tălpălari*, Iaşi, 1934, p. 15 ⟨doc. 1708⟩; Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 9; A.P., t. X, 1840—1841, p. 529—530 ⟨despre crearea unei pieţe în jurul bisericii Sf. Gheorghe de lîngă curte, pentru ca aceasta să *„înfăţişeze o privală măreaţă"*⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 221—222;

Vereanu N., preot. *Istoricul bisericii Sf. Gheorghe pronumit Lozonschi*, Iaşi, 1900; Idem, *Documentele moşiei Hănăseni. Anexe la istoricul bisericii Sf. Gheorghe-Lozonschi din Iaşi*, Iaşi, 1901, 39 p.; *Îndrumător Iaşi*, p. 141; Bobulescu C., *Banul Tănase Gosan*, p. 63 ⟨diată 1828

pentru bis.⟩; Ungureanu Gh., *Familia Sion. Studiu și documente*, Iași, 1936 ⟨însemnare 1838, bis. Sf. Gheorghe cel sărac⟩; Bobulescu C., *Documente pentru biserica Sf. Gheorghe Lozonschi din Iași*. (M.C., VII, 1919, nr. 1—4, p. 3—14+1 plan) ⟨doc. din 1708—1867⟩; Pamfile T., *Documente* (*ibidem*, p. 15—16); Stoicescu N., *Dicționar*, p. 307 ⟨despre ctitor⟩.

— BISERICA SF. GRIGORE, vezi bis. Armenească.

— M BISERICA SF HARALAMBIE (biserica lui Tufecci-bașa, din mah. Muntenimii de Mijloc, în vechiul Tîrg al Boilor; construită de Gheorghe tufecci-bașa al lui Leondari din Ianina, la 1804—1805[143], pentru a-și răscumpăra păcatul de a-și fi ucis fratele cînd umbla cu potera; chiliile bis. arse la 1844; bis. restaurată la 1897, cînd a fost pictată de Vasile Dămian, și în 1935; biserica păstrează forma originară, circulară, cu excepția pridvorului, adăugat posterior; reparată 1957—1960, cînd s-au înlocuit tencuielile deteriorate), str. Octav Botez nr. 4.

Dossios N., *Inscripțiile grecești*, p. 83—84; Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 188 și *Inscripții Iași*, p. 7—9 și 76 ⟨însemnare, 1802⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, II, p. 63—64 ⟨legenda construirii bisericii⟩; Urechia, *Ist. rom.*, VII, p. 293; „Albina rom"., XVI, nr. 60, 30 iunie 1844 ⟨despre incendiu⟩; Vezi și R.I., I, 1915, p. 215 ⟨însemnare despre arderea bisericii la 1844⟩;

Manoliu Dimitrie, *Ecspunere în cazul atingătoriu de administrarea bisericei cu hramul Sf. Haralampie din Capitală Iașii, Mahalaoa Sărării de la 1813 și pînă în anul 1860*, Iași, 1860, VIII+80 p.;

Ghibănescu Gh., *Biserica Sf. Haralambie din Iași* („Viitorul" — Iași, 1 nov. 1901, p. 2—4) ⟨și inscripții, cu legenda construirii bisericii⟩; Popescu N. D., *Ciuma și Tufecci bașa* („Calendarul pentru toți românii", 1891); *Ciuma și Tuficci-Bașa in Iași, 1799* (*Uricarul*, XVII, p. 400—405) ⟨reprodus după N. D. Popescu⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 236—237; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 283—284 și indice; *Îndrumător Iași*, p. 143; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 369;

Nonea C., *Biserica Sf. Haralambie și așezămintele ei* (M.M., 1949, nr. 1—2, p. 71—76); Gonța Alex., *La drame des deux frères grecs de Jannina dans les légendes de la Moldavie* („Balkan Studies", 1966 nr. 6, p. 333—342); Gonța I. Alex., *Pe urmele lui Sadoveanu la Hanul Ancuței* („Magazin istoric", 1967, nr. 2, p. 42—43) ⟨despre bis. Sf. Haralambie-Iași⟩; Bădărău—Caproșu, p. 405—406.

— BISERICA SF. ILIE (biserica Gheanghei, bis. Sf. Ilie din mahalaua sîrbească; construită la începutul sec. XVII, c. 1620, de Ionașco Gheanghea mare logofăt[144]; reparată sec. XIX; fostă metoh la schitul Buhalnița); vezi și Școala de fete. Menționăm că lîngă bis. a avut casă poetul Vasile Alecsandri.

Ghibănescu G., *Surete*, XXII, p. 13 ⟨doc 1665, bis. Ghianghei⟩; Costăchescu M., *Din actele vechi ale caselor ce au fost pe locul Liceului*

Național din Iași („Anuarul Liceului Național din Iași", 1942—1945, p. 38—39) ⟨doc. 1666—1677, bis. Ghianghei⟩; I.N., III, 1923, f. III, p. 78— 79 ⟨doc. 1666—1677⟩, p. 82 ⟨doc. 1724⟩, p. 84 ⟨doc. 1758⟩; 87 ⟨doc. 1771⟩; V, 1925, p. 184 ⟨doc. 1642, 1800⟩; 1926—1927, p. 186 ⟨doc. 1752⟩ și 314 ⟨doc. 1776⟩; A.P., t. X, 1840—1941, p. 530—531 ⟨despre crearea unei piețe în jurul bisericii⟩; Iorga, *Inscripții Iași*, p. 88[145]; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 221—212; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 221, 224—225; Hurmuzaki, S. I/5, p. 304—305; Stoicescu N., *Dicționar*, p. 400—401 ⟨despre ctitorul bisericii⟩.

— PARACLISUL SF. ÎMPĂRAȚI, vezi casa Șt. Catargiu.

— BISERICA SF. ÎMPĂRAȚI (bis. din mahalaua Broștenilor, pe Podul Lung, de lemn, sec. XVIII, ante 1759 — data unei însemnări[146]; reclădită la 1766 de preotul Polizu pe un loc dat de domnul Matei Ghica — după un doc. din 1767; arsă la 1827[147], reparată radical 1866).

Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 343—344 ⟨doc. 1766 despre zidirea bisericii⟩; Iorga N., *Inscripții Iași*, p. 88—89[148]; Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I., p. 326 ⟨însemnare, 1815⟩; I.N., 1928, p. 126 ⟨doc. 1825, biserica fusese „prefăcută"⟩; Ghibănescu G., *Biserica Sf. Nicolae Domnesc din Iași*, Iași, 1934, p. 40 ⟨despre incendiu, 1827⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 231; *Îndrumător Iași*, p. 139; T.C., IV, 1934, p. 7 ⟨însemnare: bis. de lemn 1767, de zid 1814—1817⟩.

— M BISERICA SF. IOAN BOTEZĂTORUL (Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul, bis. din Tîrgul de Sus sau din Măji; bis. fortificată, începută de Miron Barnovschi, 1626—1629[149], terminată de la ferestre pînă sus de Vasile Lupu, 1635 — data pisaniei; reparată radical la 1854, reparată 1875 la pridvor, reparată radical și zugrăvită 1913), str. Dobrogeanu-Gherea nr. 14.

Ialimirski A., *Slavianskia i russkia rukopisi rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 874—875; *Istoriceskie sviazi narodov SSSR i Rumânii v. XV-naceale XVIII v. Relațiile istorice dintre popoarele URSS și România în veacurile XV — începutul celui de al XVIII-lea*, I, Moscova, 1965, p. 276 ⟨doc. 1628; cerere icoane pentru biserică⟩;

Miron Costin, *Opere*, p. 94 ⟨biserica făcută de mama lui Barnovschi vodă⟩; Miron Costin, *Opere complete*, ed. V. A. Urechia, I, p. 209 ⟨testamentul lui Miron Barnovschi⟩ și 222—223 ⟨evanghelie din 1694⟩; Stănescu D., *Viața religioasă la români*, p. 128 ⟨același testament⟩; Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 261—262; Iorga N., *Studii și doc.*, VI p. 145 ⟨doc. 1681⟩ și 213—214 ⟨doc. 1741, 135 000 șindrile pentru acoperirea m-rii Sf. Ioan⟩; Idem, *Inscripții Iași*, p. 24—25; A.P., t. X, 1840—1841, p. 529—530 ⟨despre crearea unei piețe în jurul bisericii Sf. Ioan pentru ca biserica să *„înfățișeze o privală măreață"*⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 216—217; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 121—124 și indice;

Balș Șt., *O biserică fortificată în Iași: Sf. Ioan Botezătorul*, în vol.

Închinare lui N. Iorga, Cluj, 1931, p. 28—37; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 346, 358; Şerbănescu Nic., *Ştiri noi din vremea păstoriei mitropolitului Venianim Costachi* (R.I.R., XIV, 1944, p. 104—105) ⟨Cere ca biserica Sf. Ioan Botezătorul să fie metoh al episcopiei de Huşi⟩; *Îndrumător Iaşi*, p. 137—138.

— BISERICA SF. IOAN BOTEZĂTORUL, vezi bis. Albă.

— M BISERICA SF. IOAN CEL NOU (m-rea lui Nicoriţă sau Nicoară hatmanul, 1626—1629[150]; reparată la 1814, de arhimandritul Nicodim Vanzarve care-i face turnul clopotniţă; stăreţia reclădită la 1858 de Sf. Mormînt — unde m-rea era metoh sub oblăduirea exarhului arhimandrit Atanasie; alte reparaţii în 1968; fostă bis. a breslei săhăidăcarilor şi teslarilor; bis. păstrează forma iniţială din sec. XVII), str. Nicoriţă 1.

Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 21, 33; Ghibănescu G., *Surete*, V, p. 279 ⟨doc. 1631⟩; I.N., III, 1923, f. III, p. 40 ⟨doc. 1698⟩; A.L.P.R., 1936—1940, p. 12 ⟨însemnare, 1800); C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 81 ⟨moşiile m-rii⟩; *Uricarul*, VI, p. 95 ⟨moșiile m-rii la 1851⟩; „Zimbrul“, 14 iunie 1851 ⟨moșiile m-rii⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 16;

C. A., 1863, p. 153—154; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 219—220; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 267; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 101—104 şi indice; Bobulescu C., *Biserica hatmanului Nicoară sau m-rea Nicoriţei* (RSIAB, 1934, p. 49—52) și în vol. *Pentru pomenirea lui Alexandru cel Bun. Iaşii în legătură cu aducerea moaştelor Sf. Ioan cel nou de la Suceava la 1402. Un aer şi un epitaf din 1428*, Chişinău, 1934, p. 49—52; T.C., IV, 1934, p. 24, 28, 46 ⟨diverse însemnări⟩; Stoicescu N., *Dicţionar*, p. 421—422 ⟨despre ctitorul bisericii⟩.

— M BISERICA SF. IOAN ZLATAUST (Gură de Aur, „*bis. lui Ştefan vodă ce se zice Zlataust*“, m-rea sau bis. Sf. Ioan Zlataust din Beilic; bis. de lemn clădită de unul din cei doi domni Ștefan Tomșa, 1563—1564 sau 1611—1616?; reconstruită de zid de Gheorghe Duca şi familia sa, 1683[151]; pridvorul adăugat ulterior, la o dată necunoscută; pictura interioară refăcută de zugravul Nilu la 1855, cînd bis. a fost renovată şi s-a refăcut catapeteasma; bis. fostă metoh la Arghirocastro), str. Zlataust 5 (Beilic).

Cronica lui N. Costin (M. Kogălniceanu, II, p. 24); Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 258—260 ⟨inscripţii, pomelnic⟩; Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 19—21; *Uricarul*, XXII, p. 241 ⟨doc. 1677, m-rea Sf. Ioan Zlataust⟩; I.N., IV, 1924, p. 153—154 ⟨doc. 1685, m-rea Sf. Ioan Zlataust⟩, p. 171—176 ⟨doc. 1753—1807⟩; „Zimbrul“, 2 iulie 1851 ⟨moșiile m-rii⟩;

C.A., 1863, p. 154—155; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 122—123; Bogdan N. A., ed. a II-a, p. 220—221; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 208—211; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 394; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 358;

Grigoraş N., *O biserică din Iaşi zidită în 30 de zile* (C.M., IV, 1943, vol. IX, nr. 5, p. 276—280); Idem. *Biserica Sf. Ioan Zlataust din Iaşi* (M.M., XXXIX, 1963, nr. 5—6, p. 277—287) ⟨despre data zidirii bisericii, averea sa, descriere şi odoare; şi un doc. din 1683⟩;

T.C., V, 1935, p. 28—29, 44, 125, 136 ⟨pomelnic, însemnări⟩, IV, 1934, p. 45; Iaţimirski A., *Slavianskia i russkia rukopisi v rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 857—858; RSIAB, 1933, p. 314 ⟨moşiile m-rii, 1812⟩.

— M BISERICA SF. LAZĂR (de lîngă vama cea mare[152]; construită de lemn de Mihai Racoviţă, c. 1705; refăcută apoi de zid; arsă la 1822, după care a fost reparată de Grigore Luca în tovărăşie cu un anume Sandu, care i-au făcut acoperămîntul, pardoseala, precum şi „*toate odăile şi casele*“ bis. avariată de cutremur la 1940, reparată după aceea), str. 7 Noiembrie. Vezi mai sus şi Carvasaraua (Vama veche).

Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 123 ⟨însemnare, 1717, de la Mihail Racoviţă⟩; *Uricarul*, XXIV, p. 428 ⟨doc. 1712, bis. Sf. Lazăr din vale⟩; *Cronica Ghiculeştilor*, p. 21 ⟨biserică de lemn făcută de M. Racoviţă⟩; I. Neculce, *Letopiseţul*, p. 172 ⟨biserică făcută de M. Racoviţă⟩; Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 21—22 ⟨însemnare, 1709[153]⟩; I.N., V, 1925, p. 202—203 ⟨doc. 1716, mile pentru biserică⟩; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, p. 45, 284—285 ⟨însemnare, 1717⟩; Stănescu D., *Viaţa religioasă la români*, p. 217—219 ⟨doc. 1735⟩; *Uricarul*, XXII, p. 308 ⟨la 1826, biserica arsă nu fusese încă refăcută⟩;

Ghibănescu Gh., *Biserica Sf. Lazăr* („Viitorul“, 1 ian. 1902, p. 2—5) ⟨şi despre fam. Racoviţă⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 223; I.N., V, 1925, p. 283; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 284—285 şi indice; *Îndrumător Iaşi*, p. 143—144.

— BISERICA SF. MARIA, vezi biserica Lipovenească.

— PARACLISUL SF. MOISE ARAPUL, vezi Curtea domnească — temniţa.

— M BISERICA SF. 40 DE MUCENICI (bis. din Capul Muntenimei de Sus, despre Copou; construită c. 1760 de Vasile Roset hatmanul[154] şi închinată la mitropolia Proilavului şi la m-rea din Reni-Basarabia; pridvorul adăugat ulterior; bis. zugrăvită 1848—1849 şi reparată 1869), str. 40 de Sfinţi. Aci a fost îngropat Gh. Asaki.

Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 6—7 ⟨hrisov pentru zidire, c. 1760⟩; R.T., 1886, p. 179—181 ⟨doc. 1766: biserica declarată stavropighie patriarhală⟩; I.N., 1926—1927, p. 288 ⟨doc. 1805⟩; *Reglement al bisericii sfinţilor 40 mucenici*, Iaşi, 1854, 24 p.;

Frăţiman Iustin Ştefan, *Studiu contributiv la istoricul mitropoliei Proilavia (Brăila)*, Chişinău, 1923, p. 327—330 şi 334 ⟨doc. din 1783 şi 1787 referitoare la averea bisericii Sf. 40 de Mucenici din Iaşi, metoh al mitropoliei de Proilavia⟩;

Ghibănescu Gh., *Biserica 40 de Sfinţi* („Viitorul" — Iaşi, 1—15 iunie 1901, p. 2—3); Bogdan N. A., ed. II-a, p. 228—229; *Îndrumător Iaşi*, p. 147; Gheorghiu Ştefan C., preot, *Biserica „Sf. 40 de mucenici" din Iaşi* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 1—2, p. 40—52) ⟨descriere, istoric, inscripţii, doc. inedite⟩; *O hartă ieşană* (R.I., 1916, p. 98) ⟨a locurilor bisericii Sf. 40 de mucenici, 1803⟩;

Catalogul manuscriselor româneşti, IV, Buc., 1967, p. 299 ⟨însemnare, 1818⟩; „Curierul de Iaşi", 16 nov. 1869 ⟨despre îngroparea lui Gh. Asaki la biserică⟩; Niculescu Remus, *Eustatie Altini* (SCIA, 1965, nr. 1, p. 32) ⟨icoane zugrăvite de acest artist⟩.

— BISERICA SF. NĂSCĂTOARE, vezi bis. Armenească.

— BISERICA SF. NICOLAE—CIURCHI[155] (din mahalaua Tătăraşi ot Bivolărie, sec. XVIII, ante 1754 — data unei însemnări; reclădită de preotul Ştefan, 1810—1813, pridvorul din 1842, catapeteasma zugrăvită 1862).

Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 338 ⟨însemnare, 1810, bis. Sf. Nicolae „ce se zideşte de iznoavă"⟩ şi Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 89—90; Ghibănescu Gh., *Biserica Sf. Niculai (cel Sărac)* („Viitorul" — Iaşi, 1 oct. 1901, p. 2) ⟨pisanie, 1813⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 227; *Îndrumător Iaşi*, p. 144.

— M BISERICA SF. NICOLAE DOMNESC (Sf. Nicolae Gospod, Sf. Nicolae cel Mare sau Bogat, de lemn, sec. XV, odată cu prima curte domnească, reclădită de zid de Ştefan cel Mare, 1491—1492; reparată, făcut clopotniţă, zugrăvit biserica, făcut zid înconjurător cu o cişmea în zidul dinspre poarta cea mare a curţii domneşti de către Antonie vodă Ruset, 1677, cînd bis. a devenit scaun de mitropolie[156]; domnul şi-a pregătit aci şi mormîntul, în care însă a fost înhumat Constantin Cantemir, mutat apoi la ctitoria sa, m-rea Mira; bis. arsă la 1725, 1753 şi 1784, reparată la 1790; arsă la 1821 şi 1827[157] şi ruinată în sec. XIX; dărîmată şi reclădită după forma veche, 1884—1904, de către arhitectul Lecomte de Noüy[158]; în bis. au fost unşi domnii Moldovei din sec. XVI pînă la 1859; în clădirile de lîngă bis. a fost şcoală la începutul sec. XIX; biserica a avut şi două paraclise, Sf. Varvara şi Sf. Ştefan, făcute de Antonie Ruset. Se păstrează resturi din zidurile de incintă din sec. XVII între bis. şi Palatul Culturii, precum şi casa din str. Anastasie Panu 71, rămasă din vechea incintă a bisericii). Vezi şi casa mitropolitului Dosoftei, şcoala de la bis. Sf. Nicolae Domnesc şi Curtea domnească.

Ureche, *Letopiseţul*, p. 103, 108 ⟨clădită de Ştefan cel Mare⟩; „Arhiva", 1889—1890, p. 763 ⟨descriere 1593; altarul zugrăvit „şi dinspre curte"⟩; Neculce, *Letopiseţul*, p. 60—61 ⟨despre lucrările făcute de Antonie Ruset⟩, p. 115 ⟨C. vodă Cantemir îngropat aici⟩; Miron Costin,

Opere complete, ed. V. A. Urechia, I, p. 704—706 ⟨doc. 1678 despre reparaţii şi stabilirea mitropoliei⟩; Ghibănescu G., *Ispisoace*, IV/1, p. 25 ⟨doc. 1678⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 90, 107—108 ⟨despre refacere, 1678⟩; Frunzescu Al., *Însemnări vechi* (BCMI, XXXV, 1942, p. 191) ⟨copiate în sec. XIX⟩;

E⟨rbiceanu C.⟩, *Acte relative la biserica domnească din Iaşi Sf. Neculai* (R.T., 1886, p. 213—215 şi 243—244) ⟨doc. de la Antonie Ruset, biserica devine mitropolie⟩; Bobulescu C., *O carte domnească din 1659 şi cîteva însemnări de pe un manuscript slavon din veacul al XVII-lea* („Ortodoxul", IV, nr. 8—9, nov.—dec. 1913, p. 280—283); Vezi şi *Cat. doc. mold.*, I—IV, indice;

Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 250—256 ⟨inscripţii, istoric, descriere⟩; Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 23—24; Turdeanu, *Manuscrise slave*, p. 168—169 ⟨însemnare, 1495⟩; *Inscripţii Bucureşti*, p. 691 ⟨cristelniţă, 1678⟩; 695 ⟨rize, 1742 şi 1761⟩; L.V. 1905, p. 12 ⟨pisania⟩:

Cronica Ghiculeştilor p. 235 şi 667 ⟨biserica arsă la 1725 şi 1753⟩ şi p. 679 ⟨refăcut acoperişul de Matei Ghica⟩; Paul de Alep, *Voyage*, p. 460; Bezviconi G., *Călători ruşi*, p. 35—36; Kogălniceanu, *Cronici*, III, p. 140 ⟨despre arderea bisericii, 1725⟩; M. Of. Moldova, 31 aug. 1859 ⟨reparaţii⟩;

C.A., 1863, p. 140—144 şi 1875, p. 45—48; Musceleanu Gr., *Monumentele străbunilor*, p. 45—48;

Fotea L., *Istoricul bisericii Sf. Nicolae Domnesc din Iaşi* (B.O.R., IX, 1885, p. 710—719); Th. C⟨odrescu⟩, *Ultima ungere în biserica Sf. Nicolae din Iaşi* (*Uricarul*, XIII, p. 326—327) ⟨din 1849⟩; Gabrielescu N., *Biserica Sf. Nicolae Domnesc din Iaşi* (C.L., XX, 1887, p. 968—976); C.L., 1887, p. 802; *Monumente istorice*, p. 35—38 ⟨istoric, descriere⟩;

Sterian G., *Despre restaurarea monumentelor istorice în străinătate şi în România*, Iaşi, 1889; Idem, *Ce este o restaurare. Cu privire la biserica Sf. Nicolae din Iaşi* (A.A., I, 1890, p. 98—101); Gabrielescu N., *Memoriu pentru luminarea publicului în afacerea restaurărilor de monumente istorice*, Iaşi, 1890, p. 56—59; Révoil Henri, *Restaurarea monumentelor istorice. Rapoarte despre catedrala şi reşedinţa episcopală dela Curtea de Argeş, bisericile Trei Ierarhi şi Sf. Nicolae Iaşi*, Buc., 1890; Gabrielescu N., *Restaurarea monumentelor istorice. Răspuns la raportul d-lui Révoil. Datat din Sinaia de la 20 iunie 1890*, Iaşi, 1891, p. 45—51; Min. Cultelor şi Instrucţiunii Publice, *Restaurarea monumentelor istorice, 1865—1890. Acte şi rapoarte oficiale*, Buc., 1890; „Bul. Soc. Num. rom", III, 1905—1906, p. 133 ⟨medalia rezidirii, 1904⟩; *Biserica română din Paris şi biserica Sf. Nicolae domnesc din Iaşi* (A.A., 1891, p. 30—37) ⟨despre restaurarea bis.⟩; *Biserica Sf. Nicolae* (E.M., 21 sept. 1895) ⟨despre restaurare⟩; *Monumentele Iaşului* (*ibidem*, 24 iulie 1897) ⟨despre restaurare⟩;

Antoniu, *Album*, partea II-a, p. 66; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 111—112; Dumitrescu, *Istoricul*, I, p. 160—166; Ghibănescu Gh., *Bi-*

serica Sf. Neculai gospod (cel Bogat) („Viitorul“ Iași, 15 oct.—1 nov. 1904, p. 14—15 și în „Evenimentul“, 3 oct. 1904); G⟨îrboviceanu⟩ P., *Biserica Sf. Nicolae din Iași* (B.O.R., XXVII, 1904—1905, p. 1016—1019);

Administrațiunea „Casei Bisericii“. Cîteva cuvinte asupra bisericilor Sf. Nicolae Domnesc și Trei Ierarhi din Iași, Buc., 1904, 59 p+8 pl., rezumat de A. L⟨apedatu⟩ în „Albina“ VII, 1904—1905, p. 79—83; Ghibănescu Gh., *Ștefan cel Mare Personalitatea lui religioasă*, Iași 1904, p. 25; Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 164; Mironescu Vl., *M-rile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 110—111); B.C.M.I., 1912, p. 187; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 190—197; Tafrali O., *Les monuments roumains*, p. 12; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 102, II, p. 73—74;

Balș G., *Bisericile lui Ștefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 57—61); Idem, *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 105); Idem, *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 206—208; Cantacuzino, *Arcade și firide*, p. 41; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 112; Anuar 1930, p. 43—44;

Ghibănescu G., *Biserica Sf. Nicolae Domnesc (zis Gospod cel mare și cel bogat). Predică ținută în ziua de 6 decembrie 1933*, Iași, 1934, 49 p. ⟨istoric, documente 1641—1806, inscripții, însemnări, documente despre Iași în sec. XV—XVI⟩; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 256;

Furtună D., *Cuvînt rostit de Leon Asachi în 1811 la hramul bisericii Sf. Nicolae Domnesc din Iași* („Cuget clar“, IV, 1940, p. 792—795);

Repertoriul monumentelor lui Ștefan cel Mare, p. 104—108 ⟨descriere sumară, planuri, foto⟩; *Îndrumător Iași*, p. 144—145; Grigoraș N., *Biserica Sf. Nicolae Domnesc din Iași* (M.M., XXXVII, 1961, nr. 3—4, p. 213—235) ⟨studiu foarte documentat; biserica *„a fost înlăuntrul curții domnești“*; descriere, istoric, despre rolul ei de catedrală metropolitană, reclădirea bisericii, obiecte; și despre tipografia și școala din clădirile bisericii⟩;

Balica Gh., *Informații arheologice în materialul documentar din Arhivele Statului de la Iași* (R.A., 1963, nr. 2, p. 134—135 și 149) ⟨despre reclădirea bisericii și mormintele vechi⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic*, p. 103—104 și indice;

Lapedatu Al., *Portretele ctitorilor de la Sf. Nicolae domnesc din Iași* (BCMI, V, 1912, p. 130—132) ⟨ale lui Ștefan cel Mare și familiei sale, copiate din biserică⟩; Odobescu Al., *Heraldica națională. Patrupedele androcefale figurate în monumente și originea lor* (C.L., XLII, 1908, nr. 5, p. 499); Brătulescu V., *Vechi icoane și fresce la Iași* (M.M., XXXIV, 1958, nr. 9—10 p. 727—730) ⟨descrierea frescelor din sec. XVII⟩; Crăciunaș Irineu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., 1970, nr. 9—10; p. 484—486) ⟨și despre pictura bis. Sf. Nicolae Domnesc⟩;

Grigoraș N., *Știri noi despre biserica Sf. Nicolae domnesc din Iași* (M.M., 1967, nr. 3—4, p. 308—310) ⟨pisania din 1491, despre fresca din 1743—1747 și o însemnare din 1821⟩; Vezi și nr. 7—8, p. 545 ⟨rectificare⟩; Mănucă Mihai, *Cele trei altare ale bisericii Sf. Nicolae Domnesc*

din Iaşi (M.M., XLV, 1969, nr. 7—9, p. 468—478) ⟨despre cele două paraclise anexate bisericii, Sf. Ştefan şi Sf. Varvara⟩; Bădărău — Caproşu, p. 48—56;

Bogdan C., preot, *Vechi obiecte de cult în biserica Sf. Nicolae Domnesc din Iaşi* („Arta şi arheol.", fasc. 11—12, 1935—1936, p. 46—48) ⟨descriere și inscripţii⟩; *Un panaghiar moldovenesc necunoscut din 1678* (M.M., XXXVI, 1960, nr. 7—8, p. 445—450) ⟨dăruit probabil bisericii Sf. Nicolae din Iaşi de Antonie Ruset⟩.

— BISERICA SF. NICOLAE CEL SĂRAC (Sf. Nicolae cel Mic sau cel Nou din Mahalaua Muntenimei de Mijloc, construită între 1670—1690 de Luca pîrcălabul de Chişinău[159]; la 1800 era crăpată şi *„în proastă stare"*, fiind *„prefăcută"* la 1807; clopotniţa din 1839, cînd se refac bolţile bisericii, care este şi zugrăvită), fostă pe locul Casei Tineretului şi Studenţilor din Piaţa Tineretului.

B.O.R., 1964, nr. 3—4, p. 387 ⟨însemnare, 1713, biserica Sf. Nicolae aproape de Păcurari *„de latura tîrgului"*⟩; Ghibănescu Gh., *Inscripţii şi notiţe de pe cărţi* (I.N., 1930, p. 162); I.N., V, p. 122 ⟨doc. 1691, biserica făcută de Luca pîrcălabul⟩; şi p. 123—128 ⟨doc. 1724, biserica Sf. Nicolae de sus de lîngă Sf. Paraschiva⟩, p. 127 ⟨doc. 1792, biserica Sf. Nicolae cel Nou⟩, p. 127, 133 ⟨la 1800 biserica în *„proastă stare"*⟩, p. 135—146 ⟨doc. 1801—1807⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XI, p. 54—55 ⟨doc. 1705—1709, bis. Sf. Nicolae de sus⟩; Iorga N., *Scrisori şi zapise de meşteri români*, p. 47—48 ⟨doc. 1792, bis. Sf. Nicolae cel Nou⟩; I.N., III, 1923, fasc. III, p. 54—58 ⟨doc. 1795, 1796, biserica Sf. Nicolae cel Nou⟩, p. 75 ⟨doc. 1796⟩; Iorga N., *Doc. Callimachi*, I, p. 509 ⟨doc. 1814, biserica Sf. Nicolae din Muntenia de Sus⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 456 ⟨doc. 1828 ref. acoperirea bisericii Sf. Nicolae⟩;

Ghibănescu Gh., *Biserica Sf. Nicolae (cel Sărac)* („Viitorul" — Iaşi, 15 sept. — 1 oct. 1901); Bogdan N. A., ed. II-a, p. 230; *Îndrumător Iaşi*, p. 145;

Ungureanu Gh., *Familia Sion. Studiu şi documente*, Iaşi, 1936, p. 80 ⟨însemnare 1825, bis. Sf. Nicolae cel Mic⟩; R.A., 1961, nr. 2, p. 216 ⟨date istorice despre biserică⟩; T.C. V, 1935, p. 26—28 ⟨cheltuieli, 1821—1825⟩; Turcu C-tin, *O biserică din Iaşi dispărută: Sf. Nicolae cel Sărac din Muntenime* (M.M., 1966, nr. 1—2, p. 96—108) ⟨istoric documentat; crede că a fost construită la 1670; despre preoţii bisericii şi documentele ei⟩; Cuza Al., *Vandalii la Iaşi* („Neamul rom.", 1906, p. 427—431) ⟨despre dărîmarea bisericii⟩.

— BISERICA SF. NICOLAE DIN ŞUSĂ (din Sesul Frumoasei, Sf. Nicolae din Iarmaroc, construită la 1810 — cînd *„se zidea de iznoavă"* cu banii haiducului Bujor și mila credincioșilor; reclădită 1897—1898[160]; fostă bis. a breslei ciobotarilor).

T.C., IV, 1934, p. 24, 30 ⟨însemnare 1811, bis. nouă⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, II, p. 80—82 ⟨despre zidirea bis. pe locul unde a fost

ucis haiducul Bujor⟩; I.N., IV, 1924, p. 237 ⟨însemnare 1835, bis. Sf. Nicolae⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 338 ⟨bis. Sf. Nicolae-Socola⟩; Bogdan N.A., ed. II-a, p. 231—232.

— BISERICA SF. PANTELIMON (şi Sf. Haralambie, bis. din tîrgul Făinii, existentă la 1780 de cînd datează o însemnare[161], reclădită din bîrne şi vălătuci la 1805, de breasla pitarilor, pe locul unei bis. foste a negustorilor).

Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 81; T.C., V, 1935, p. 179—180 ⟨însemnare, 1825⟩, IV, 1934, p. 13, 23, 29 ⟨însemnări⟩; Bogdan N.A., ed. II-a, *p. 229; Îndrumător Iaşi*, p. 146.

— BISERICA SF. PARASCHIVA, vezi Metohul Maicilor şi bis. Sf. Vineri.

— BISERICA SF. PARASCHIVA-PĂCURARI (bis. Cogălniceanu din Muntenimea de Sus, Sf. Paraschiva de Sus sau Nouă, ante 1724[162]; dărîmată 1852 şi reclădită; fostă bis. a breslei croitorilor).

I.N., I, 1921, f. 1, p. 106 ⟨doc. 1772⟩, II, 1922, fasc. II, p. 271 ⟨doc. 1708⟩, p. 275 ⟨doc. 1747, despre arderea bisericii⟩, IV, 1924, p. 155 ⟨doc. 1743⟩, p. 164 ⟨doc. 1784⟩, V, 1925, p. 123 ⟨doc. 1724⟩; 1926—1927, p. 187—195 ⟨doc. 1752—1786⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 111 ⟨doc. 1800⟩; Idem, *Doc. Callimachi*, II, p. 38 ⟨doc. 1808⟩; Idem, *Inscripţii Iaşi*, p. 3—4; Turcu C., *O mărturie hotarnică din 1795* („Arhiva" — Iaşi, 1936, nr. 3—4, p. 247—250 ⟨despre biserica Cuv. Paraschiva⟩; *Îndrumător Iaşi*, p 146—147; Bobulescu C., *Banul Tănase Gosan*, p. 62 ⟨diată, 1828⟩.

— M M-REA Sf. SAVA (Adormirea, clădită c. 1583 de Petru Şchiopul şi de m-rea Sf. Sava de lîngă Ierusalim[163]; refăcută din temelii — după pisanie — de Ianache Caragea mare postelnic, nepotul lui Scărlet, 1625, căpetenia meşterilor fiind Gheorghe din Constantinopol; zidul înconjurător construit de Antonie vodă Ruset, 1676—1678; „*case bune*" pentru şcoală şi tipografie construite de Nicolae Mavrocordat, 1714, la îndemnul patriarhului Hrisant Notara[164]; m-rea „*ridicată din temelie*", probabil refăcută parţial la 1820 de Grigore arhimandritul din Peloponez; bis. „*înnoită*" la 1844[165]; bis. se resimte de o puternică influenţă orientală; deşi pisania din 1820 spune că a fost reclădită, bis. se păstrează destul de bine, fără modificări importante; pictura bis. a fost însă refăcută; clădirile au dispărut; m-rea fostă metoh al m-rii Sf. Sava din Ierusalim, de unde şi-a luat numele), str. Costachi Negri 41

I.N., 1926—1927, p. 167 ⟨doc. 1627, m-rea Sf. Sava „în mijlocul tîrgului Iaşi"⟩; Paul de Alep, *Voyage*, p. 157—163 ⟨descriere⟩; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 244—249 ⟨inscripţie, istoric, descriere⟩; Neculce, *Letopiseţul*, p. 61; A.I. I, p. 127; Dossios N., *Inscripţiile greceşti*, p. 69—73; Iorga N., *Inscripţii* (*Studii şi doc.*, XV, p. 137—142); Idem, *Inscripţii Iaşi*, p. 25—30; R.I., XVI, 1930, p. 196 ⟨doc. 1703⟩; Mihailovici

Paul, *Regestele actelor din arhiva de la Constantinopol a Sf. Mormînt* (RSIAB, 1934, p. 365—415) şi extras, 1934 (⟨multe doc. ref. la averea şi milele m-rii Sf. Sava, fostă metoh la Sf. Mormînt⟩; RSIAB, 1933, p. 312 ⟨moşiile m-rii la 1812⟩;

Cronica Ghiculeştilor, p. 177 ⟨case pentru tipografie făcute de Nicolae Mavrocordat⟩; Hurmuzaki, XIV/1, p. 584 și XIV/2, p. 883 ⟨doc. 1714—1718, despre clădirea chiliilor⟩, p. 1027—1028 ⟨doc. 1729 despre clădirea unor case⟩ şi p. 720 ⟨însemnare, 1599⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 1, p. 108—111 ⟨doc. 1693⟩, p. 116—117 ⟨doc. 1754⟩, nr. 2, p. 79 ⟨moşiile m-rii⟩; „Zimbrul", 14 iunie 1851 ⟨moşiile m-rii⟩; *Uricarul*, VI, p. 95 ⟨moşiile m-rii, 1851⟩; XI, p. 361—363 şi Hurmuzaki, XIV/1, p. 1060 ⟨doc.⟩; Bezviconi G., *Călători ruşi*, p. 383 ⟨despre înnoirea m-rii, 1844⟩; Hurmuzaki, S.I/5, p. 15;

Antoniu, *Album*, partea II-a, p. 63[166]; L.A.R., 1900—1901, p. 143 ⟨detaliu uşe de arh. P. Antonescu⟩;

C.A., 1863, p. 151—152; *Biserica armenească din Iaşi* („Arhiva", Iaşi, IV, 1893, p. 333—334) ⟨despre biserica Sf. Sava⟩; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 116—120; Zosin P., *Îngrijirea monumentelor* („Opinia", 1 aug. 1910); BCMI, IV 1911, p. 37; Bogdan N.A., ed. II-a, p. 212—215; Caragea I.C., *Ceva despre postelnicul Iani Caragea* (R.I., VI, 1920, p. 61—62) ⟨restauratorul bisericii⟩; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 264; Cantacuzino, *Arcade şi firide*, p. 43; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 85—90 şi indice;

Iorga N., *Întoarcerea unei pribege: doamna Maria Minio* (A.A.R.M.S.I., s. III, t. XII, 1932, mem. 15); (recenzia lui I. Minea, C.I., 1932—1933, p. 252—253); Iorga N., *Ştiri nouă privitoare la familia lui Petru Şchiopul*, Buc., 1932, 6 p. (din A.A.R.M.S.I., s. III, t. XII, 1932) ⟨despre portretele din fundaţiile familiei); (recenzia lui I. Minea, C.I., VIII—IX, 1932—1933, p. 253—255); A.B., VIII, 1936, nr. 1, p. 87 ⟨despre Paladeștii îngropaţi la m-re⟩, Grigoraș N., *Stilul bisericilor lui Petru vodă Şchiopul* („Îns. ieşene", III, 1938, vol. V, nr. 2 p. 271—272); Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 45—46;

⟨Erbiceanu C.⟩, *Manuscripte greceşti din biblioteca monastirii Sf. Sava din Iași, unde a existat școala greacă inaugurată de Chrisant, patriarhul Ierusalimului* (R.T., 1885, p. 211—216, 220—224, 229—232, 237—240, 244—245);

Gheorghiţă Ilie, preot, *Tipografia arabă din m-rea Sf. Sava şi venirea lui Silvestru patriarhul Antiohiei la Iaşi* (M.M., XXXIV, 1958, nr. 5—6, p. 418—423) ⟨despre cărţile tipărite, 1745—1747⟩;

Brătulescu Victor, *Dvera de la biserica Sf. Sava din Iaşi* (M.M., XXXVII, 1961, nr. 9, p. 699—700) ⟨descriere⟩;

Kogălniceanu, *Cronici*, II, p. 162 ⟨despre tipografia făcută de N. Mavrocordat⟩; III, p. 104 ⟨construirea zidului înconjurător de Antonie Ruset⟩; *Cat. doc. mold.*, I—IV (indice); Bobulescu C., *Biserica Sf. Sava* (RSIAB, 1934, p. 53—55) şi în vol. *Pentru pomenirea lui Alexandru cel*

Bun. Iaşii în legătură cu aducerea moaştelor Sf. Ioan cel Nou de la Suceava la 1402. Un aer şi un epitaf din 1428. Chişinău, 1934, p. 53—55; Stoicescu N., *Dicţionar*, p. 368—369 ⟨despre ctitorul m-rii, Ianache Caragea postelnicul⟩ „Cronica", 2—VIII—1969, p. 10 ⟨date greşite: bis. din 1300—1330!?⟩; Andronic Alex., *Controverse* („Cronica", 15-XI-1969, p. 10) ⟨crede că bis. Sf. Sava este din sec. XVII cu influenţe siriene⟩; Bădărău-Caproşu, p. 168—176 ⟨istoric, descriere⟩; Drăguţ V., *O epocă artistică uitată: epoca lui Miron Barnovschi* (B.M.I., 1973, nr. 1, p. 19—20) ⟨şi despre m-rea Sf. Sava Iaşi⟩.

— M M-REA ŞI SPITALUL SF. SPIRIDON (1751—1752, bis. construită de Ştefan Bosie cămăraşul[167]; m-rea construită de Constantin Cehan Racoviţă la 1756—1758[168], cînd s-a înfiinţat şi spitalul[169]; bis. dărîmată în parte de cutremur la 1802 şi reclădită 1804—1805; turnul şi frontoanele făcute la 1843 sub epitropia lui Alecu Sturza vistier şi Iacov Veisa spătar[170]; spitalul mărit la 1846—1848 de aga Cuciuranu; turnul-clopotniţă din 1786, refăcut la 1807—1808; acoperişul bis. a fost avariat în timpul ultimului război şi refăcut apoi. În bis. există mormîntul lui Grigore al III-lea Ghica, ucis de turci la 1777), str. Dimitrov nr. 3 (fostă Uliţa Tîrgului de Sus). Vezi şi cişmeaua de la m-rea Sf. Spiridon.

Ghibănescu G., *Primele 11 hrisoave de mile ale m-rii şi spitalului Sf. Spiridon* (I.N., IX, 1931, p. 156—170) ⟨1756—1760⟩; Idem, *Acte ale spitalului Sf. Spiridon* (*ibidem*, p. 83—156) ⟨1667—1859⟩; Iorga N., *Documente din arhivele instituţiei Sf. Spiridon* (*Studii şi doc.*, V, p. 563—717); L ⟨apedatu⟩ Al., *Cît a costat zidirea bisericii Sf. Spiridon din Iaşi?* (B.C.M.I. V, 1912 , p. 95) ⟨reproduce o însemnare⟩; Ghibănescu G., *Primul buget şi aventariu al m-rii Sf. Spiridon* (I.N., IX, 1931, p.170—177) ⟨1760—1771⟩;

Tanoviceanu I., *Bugetul epitropiei Sf. Spiridon din Iaşi la 100 de ani de interval (1793—4 şi 1893—4)* („Arhiva"-Iaşi, VI, 1895, p. 430—436); Bulat G.T., *Gospodăria Spiridoniei la 1811* („Îns. ieşene", 1939, nr. 4, p. 114—120) ⟨venituri şi cheltuieli, 1811—1812⟩; RSIAB, 1933, p. 313 (moşiile m-rii, 1812);

Kogălniceanu M., *Cronicile României*, III, p. 188 ⟨despre zidirea bisericii⟩; I.N., II, fasc. II, p. 296 ⟨doc. 1752, *„să urzisă m-rea"⟩;* Dossios N., *Inscripţiile greceşti*, p. 62—67; Iorga N., *Studii şi doc.* XV, p. 156—161; Idem, *Inscripţii Iaşi*, p. 44—49; R.I., 1924, p. 199 ⟨înscripţie, 1756⟩; Hurmuzaki, XIV/2, p. 1154—1159 ⟨gramată patriarhală, 1763, *„să fie bolniţă şi spital"⟩; Însemnări de la biserica Sf. Spiridon* (I.N., 1931, partea II-a, p. 231—238 şi 1933, p. 231—238);

Brînzei Valerian, preot, *Inscripţii pe obiecte de cult de la biserica Sf. Spiridon din Iaşi* (M.M., XXXV, 1959, nr. 9—12, p. 683—688) ⟨sec. XVIII—XIX⟩; Idem, *Însemnări pe cărţile de cult de la biserica Sf. Spiridon din Iaşi* (M.M., XXXVI, 1960, nr. 1—2, p. 128—132)

⟨sec. XIX⟩; *Casele lui Ştefan Petriceicu vodă în Iaşi* (I.N., IV, 1924, p. 272—273) ⟨încorporate în clădirile de la Sf. Spiridon; rezumate de documente⟩; *Inscripţii Bucureşti*, p. 557 ⟨candelă din 1768, probabil de la m-rea Sf. Spiridon⟩;

Dossios N., *Studii greco-române*, p. 62—64, 66—67, 252; R.I. IV, 1918, p. 12 ⟨m-rea întărită de ruşi, 1770⟩; vezi şi Hurmuzaki, S.I/1, p. 818—819; *Uricarul*, XXI, p. 353—367 ⟨venituri şi cheltuieli, 1772—1773⟩; după ziarul „Balcanii", 23—24 iulie, 26 aug. 1892); Bianu I. *Catalogul manuscriselor româneşti*, I, p. 648 ⟨însemnare despre cutremurul din 1802⟩;

Al. R., 13 febr. 1838 ⟨biserica crăpată de cutremur⟩; 25 april. 1837 ⟨despre îngroparea lui T. Balş logofăt⟩; 17 mart. 1838 ⟨idem, a lui Gr. Ghica logofăt⟩; 7 aug. 1838 ⟨idem, a lui R. Rosetti logofăt⟩; 18 febr. 1840 ⟨idem, a Ruxandrei Ghica⟩; 1843 aug. 15 ⟨idem, a Ruxandrei Rosetti⟩; 1846 mai 9 şi iulie 11 ⟨punerea pietrii fundamentale a clădirilor noi ale spitalului⟩;

Spitalul central a Sf. Spiridon în Iaşi (G.M., 9 oct. 1852); *Ospitalurile civile a Moldovei* (G.M., 2 mai 1855); Calend. antic, 1863, p. 144—145;

Victor Teodor, *Notiţe istorice despre m-rea Sf. Spiridon cu metoacele sale* (ms. semnalat de N. A. Bogdan); Dafin I., *Istoricul epitropiei generale a Casei Sf. Spiridon din Iaşi* (ms. 1919); Bogdan N.A., ed. II-a, p. 225—227; Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 154); Anuar 1930, p. 44—45;

Băileanu G., *Fondarea epitropiei Sf. Spiridon şi crearea persoanelor juridice în vechiul drept privat* (C.I., 1929—1931, p. 3—26) ⟨făcută de Ştefan Bosie, 1752, recunoscută ca fundaţie spitalicească prin hrisovul din 1757⟩; Idem, *Evoluţia juridică a epitropiei Sf. Spiridon de la 1757 la 1800*, Iaşi, 1929; Idem, *Instituţiile epitropiei Sf. Spiridon între anii 1800 şi 1853*, Iaşi, 1932;

Bobulescu C., *Viaţa de paraclise*, p. 130—136 ⟨despre paraclisul spitalului⟩; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 284—289 şi indice; Bobulescu C., *Veniamin Costachi*, p. 143—145 ⟨despre egumenia lui V.C. la Sf. Spiridon⟩; Samarian Pompei, *Medicina şi farmacia în trecutul românesc*, III, p. 155—156, 564—565 ⟨despre spital⟩; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 364;

Pruteanu Paul, *Contribuţii la istoricul spitalelor din Moldova*, Buc., 1957, 305 p. ⟨spitalele dependente de Epitropia Casei Sf. Spiridon⟩; Brînzei Valerian, preot, *Precizare în legătură cu data zidirii bisericii Sf. Spiridon din Iaşi* (M.M., XXXIV, 1958, nr. 7—8, p. 661—662) ⟨1752⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 226—228 ⟨turnul cu fîntînile⟩ şi p. 369—371;

Uricarul, VIII, p. 27—39 (doc. 1804, despre zidirea unui nou spital); B.F.O., 1838, p. 113, 1842, p. 393, 1843, p. 445, 1846, p. 51—52, 112, 188, 1847, p. 40, 256, 1848, p. 246, 250, 290 etc. ⟨arendarea moşiilor

m-rii⟩; B.F.O., 1840, p. 317—319, 321—323 ⟨hrisov pentru epitropia Sf. Spiridon⟩; 1845, p. 501—502, 1846, p. 226 şi „Gazeta Trans.“, 1846, p. 206 ⟨despre construirea unei noi aripi la spital⟩;

Casa Sf. Spiridon din Iaşi (E.M., 12—19 sept., 17 oct.—14 nov., 19 dec. 1896 şi ian. 1897) ⟨se publică: hrisovul de fundare a m-rii, 1757, hrisoavele din: 1759, 1761, 1765, 1766, 1792, 1795, 1818⟩; S.C.I.A., 1967, nr. 1, p. 101—102 ⟨catapeteazma paraclisului din spital luată ca model pentru altă catapeteazmă la 1855⟩;

Solomei I., *Ctitoria aşezămîntului Sf. Spiridon*, Iaşi, 1940 (prezentare în M.M., 1940, p. 699—701); *Două sute de ani de la întemeierea aşezămintelor spitaliceşti „Sfîntul Spiridon“ din Iaşi* (B.O.R., LXXV, 1957, nr. 1—2, p. 105—113) ⟨se descriu festivităţile ce au avut loc cu acest prilej⟩; Bîrsan Şt. şi Băileanu Gh., *Două secole de activitate. La aniversarea spitalului orăşenesc clinic de adulţi Iaşi — fost Sf. Spiridon* („Muncitorul sanitar“, 1 dec. 1956); Răşcanu V., prof. dr. Năstase V., S. Bîrsan şi G. Băileanu, *Istoricul spitalului orăşenesc clinic de adulţi din Iaşi. În cadrul evolutiv al fostelor aşezăminte Sf. Spiridon*, vol. I, 1956, 504 p.;

Niculescu Remus, *Eustatie Altini* (SCIA, 1965, nr. 1, artă plastică, p. 31—32 şi 45—48) ⟨despre zugrăvirea catapetesmei şi descriere⟩;

Popescu Anton, *Inochentie, episcopul Huşilor* (M.M., 1967, nr. 3—4, p. 277) ⟨despre rolul său la construirea spitalului Sf. Spiridon⟩; *Epitropia generală a Casei spitalelor Sfîntul Spiridon Iaşi, 1824—1948, Inventar arhivistic*, Buc., 1971, 307 p. ⟨rezumate de documente şi un istoric al instituţiei; printre ele o catagrafie a bisericii, despre reparaţii etc. dos. 77, 90, 110 passim⟩; Bădărău-Caproşu, p. 311—313, 406—410.

— BISERICA Sf. ŞTEFAN-ŢICĂU (din mahalaua Podul Albineţului, în Sărărie; construită de vel căpitanul Constantin Tomovici, 1810; fostă bis. a breslei băcanilor).[171]

A.B., 1932, p. 282 ⟨doc. 1812, amintind bis. Sf. Ştefan⟩; Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 67; I.N., 1933, p. 229—230; Bogdan N.A., ed. II-a, p. 233—234; *Îndrumător Iaşi*, p. 148.

— M BISERICA SF. TEODORI (construită de lemn de Solomon Bîrlădeanu mare vornic, ante 1665[172]; arsă la 1735[173] şi reclădită de zid la 1750—1761[174], restaurată 1869, avariată în timpul ultimului război, 1944, a fost restaurată 1952), str. Sf. Teodor 14, colţ cu M. Eminescu.

Ghibănescu Gh., *Două icoane vechi* („Viitorul“ Iaşi, 15 ian. 1902, p. 2—4 ⟨din 1665, pentru biserica Sf. Teodori⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 295 ⟨doc. 1731⟩; Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 16—17; B.O.R., 1964, nr. 3—4, p. 387—388 ⟨însemnări⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 99 ⟨doc. 1705⟩; I.N., I, 1921, fasc. I, p. 115—116 ⟨doc. 1760, despre reclădire⟩ şi 116—119 ⟨doc. 1785—1797⟩; III, 1923, f. III, p. 96 ⟨doc. 1786⟩; IV, 1924, p. 128 ⟨doc. 1773⟩; 131 ⟨doc. 1807⟩, p. 154 ⟨doc. 1695⟩; Bogdan

N.A., *Biserica Sf. Teodor* (L.V., II, 1905, p. 27) ⟨după *Iaşi*, ed. I, p. 131—132⟩; Bogdan N.A., ed. II-a, p. 230—231;

Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 239—242; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 360—364; B.O.R., 1945, p. 669; *Îndrumător Iaşi*, p. 149; Crăciunaş I., *Acţiunea de reparare şi restaurare a monumentelor istorice bisericeşti* (M.M., 1964, nr. 7—8, p. 363) ⟨despre lucrările efectuate⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 219—221;

T.C., V, 1935, p. 29, 41, 46 ⟨însemnări⟩; „Curierul de Iaşi", 31 aug. şi 13 nov. 1869 ⟨despre repararea bisericii⟩; Gheorghiţă Ilie şi Gh. Agapie, *Note şi însemnări culese de pe cărţile de cult de la biserica Sf. Teodori din Iaşi* (M.M., 1968, nr. 5—6, p. 314—322) ⟨din sec. XVIII—XIX, unele de interes istoric⟩; Stoiescu N., *Dicţionar*, p. 349 ⟨despre ctitorul bisericii⟩; Bădărău-Caproşu, p. 397—400.

— BISERICA SF. TOMA-COZMA (Sf. Apostol Toma şi Sf. Ecaterina din Păcurari, construită de Toma Cozma ban şi mare paharnic[175] şi soţia sa, Ecaterina, 1807 — dată însemnată pe catapeteasmă şi pe o icoană din altar[176]; reparată radical şi făcut clopotniţa şi zidiri împrejur la 1847 de Marioara Anastasiu Apostoli Chetreanca; avariată la 1944 în timpul războiului şi restaurată apoi; fostă metoh la Ivir), str. Şcoalei.

Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 5 ⟨însemnare, 1807⟩; I.N., 1930, p. 169—170 ⟨doc. 1827⟩; Bogdan N.A., ed. II-a, p. 234—235; Ghibănescu Gh., *Banul Toma Cozma* (RSIAB, XX, 1930); *Îndrumător Iaşi*, p. 150.

— BISERICA SF. TREIME, vezi bis. de pe poarta curţii domneşti.

— PARACLISUL SF. TREIME, vezi casa Roset-Roznovanu.

— BISERICA SF. TREIME-PĂCURARI (începutul sec. XIX, 1806?; bis. exista la 1837; reclădită de negustorul Tănase Enescu cu ajutorul enoriaşilor la 1853; pisania din acest an nu aminteşte însă de un lăcaş mai vechi).[177]

T.C., IV, 1934, p. 8 ⟨pisanie, 1853⟩; Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 5—6; Bogdan N.A., ed. II-a, p. 234; *Îndrumător Iaşi*, p. 150.

— BISERICA SF. VASILE (de la Galata sau din tîrguşorul Nicolina; 1813, stricată de turci 1821, reparată 1828; ridicată pe locul unei biserici de lemn cu hramul Izvorul Maicii Domnului din sec. XVIII; zugrăvită 1899).

Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 17[178]; Bogdan N.A., ed. II-a, p. 235—236; Stoide C.A. *Tîrgul lui Barnovschi vodă* (A.M., 1941, p. 5—17); *Îndrumător Iaşi*, p. 150—151.

— BISERICA SF. VASILE-TĂTĂRAŞI (din Bivolărie sau de la podul de piatră din gura Cacainei; ante 1746).[179]

T.C., IV, 1934, p. 8; Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 85; Mihai Paul, *Ştiri noi privind circulaţia Cazaniei mitropolitului Varlaam* (B.O.R., LXXXII, 1964, nr. 3—4, p. 381—382) (însemnări privind bis. Sf. Vasile

din Tătăraşi, sec. XVIII); Bogdan N.A., ed. II-a, p. 233; *Îndrumător Iaşi*, p. 151 ⟨bis. din 1779⟩.

— BISERICA (M-REA) SF. VINERI (PARASCHIVA) (fostă de lemn, sec. XVI, mutată apoi în tîrgul cel nou cu hramul Tăierea Capului Sf. Ioan; pe locul ei s-a construit o bis. de zid la începutul sec. XVII, ante 1610[180], de marele vornic Nestor Ureche; refăcută la 1806, după cutremurul din 1802[181]; dărîmată la 1880 la construirea halei din Iaşi; pe locul ei Primăria a ridicat un monument la 1895; fostă metoh la m-rea Sf. Ecaterina de la Muntele Sinai).

Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 84; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 293 ⟨doc. 1614, biserica Sf. Paraschiva a lui Nestor Ureche⟩; Paul de Alep, *Voyage*, p. 459—460 ⟨descriere biserica Cuv. Paraschiva a lui Nestor Ureche⟩; Iorga N., *Studii şi doc.* V, p. 99, VI, p. 437; Costăchescu M., *Despre zidirea m-rilor Balica (Frumoasa) şi Sf. Vineri din Iaşi* (I.N., IV, 1924, p. 321—323) ⟨doc. din 1669⟩; Iorga N., *Două hrisoave domneşti pentru m-rea Mărgineni*, Buc., 1936, p. 6—7 ⟨despre construirea bisericii de zid de către Nicodim, pe cînd era Nistor Ureche mare vornic⟩; I.N., III, 1923, f. III, p. 90 ⟨doc. 1775⟩; IV, 1924, p. 151—152 ⟨doc. 1680, m-rea Sf. Vineri⟩; V, 1925, p. 169 ⟨zăplazile m-rii⟩; Calend. antic, 1863, p. 155; Hurmuzaki, S. I/5, p. 302—303; Bogdan N.A., ed. II-a, p. 197—198;

Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 62 şi indice; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 262; M.M., XXXV, 1959, nr. 9—12, p. 643 ⟨despre dărîmarea zidului din jurul bisericii, 1850⟩; *Îndrumător Iaşi*, p. 152; Balica Gh., *Informaţii arheologice în materialele documentare din Arhivele Statului de la Iaşi* (R.A., 1963, nr. 2, p. 134 şi 149) ⟨despre dărîmarea bisericii şi despre pietrele cu inscripţii⟩; Stoicescu N., *Dicţionar*, p. 332—334 ⟨despre Nestor Ureche, ctitorul bis.⟩;

Grigoriu I., *Din istoricul muzeisticii ieşene* (CI, I 1970, p. 12) ⟨despre inscripţiile bis. Sf. Vineri, cu prilejul scoaterii temeliei bisericii, 1880⟩.

— BISERICA SF. VOIEVOZI, vezi bis. Dancu.

— BISERICA SF. VOIEVOZI—ROŞCA (din mahalaua Tătăraşi, biserica Roşcăi; sec. XVII[182]; reclădită de zid 1832, arsă 1850, refăcută 1852 cu hramul şi Sf. Apostoli).

„Arhiva istorică", I, 1869, p. 136 ⟨biserica Roşcăi din Iaşi⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 234; *Îndrumător Iaşi*, p. 152—153.

— BISERICA SF. VOIEVOZI—RUFENI (în Tătăraşi, de lemn, prima jumătate a sec. XVIII, ante 1762, de cînd datează o însemnare[183]; fostă bis. a breslei teslarilor; dărîmată la 1947).

T.C., IV, 1934, p. 7; Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, I, p. 190 ⟨crede că Rufeni=Ruteni⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 195—196 ⟨însemnare, 1811⟩ şi *Inscripţii Iaşi*, p. 81—84; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 223—224 ⟨şi ilustraţie din 1845⟩; *Îndrumător Iaşi*, p. 153.

— M-REA SINAI, vezi m-rea Frumoasa.

— M M-REA SOCOLA (Schimbarea la Faţă, construită la mijlocul sec. XVI, c. 1560, de familia lui Alexandru Lăpuşneanu[184]; refăcută la 1808, după cutremurul din 1802; reparată şi zugrăvită 1827[185]; bis. Naşterea Maicii Domnului, construită lîngă m-re de Tănase Gosan căminarul, 1814—1819; în clădirile m-rii a funcţionat, începînd de la 1803, seminarul, călugăriţele fiind mutate la Agapia; după 1886 aceste clădiri au fost stricate şi pe locul lor s-a ridicat spitalul de boli nervoase). Vezi şi Seminarul.

Iorga N., *Inscripţii*, f. I, p. 17 şi *Studii şi doc.*, XV, p. 298—299; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 58—59 ⟨doc. 1676 şi 1694⟩; Idem, *Doc. Callimachi*, I, p. 465 ⟨doc. 1760⟩; Urechia Ist. rom., X B, p. 359—360; Hurmuzaki, S. I/5, p. 225—227;

Al.R., 1830, p. 237 şi „Curierul rom.", 1830, p. 165 ⟨despre arderea bisericii şi caselor⟩; B.F.O., 1848, p. 176, 1849, p. 330, 418 ⟨arendarea moşiilor m-rii⟩; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 55—56 ⟨doc. 1803, călugăriţele mutate la Agapia, în m-re urmînd să funcţioneze „o *şcoală cu dascăli moldoveneşti care să fie pentru învăţătura feciorilor de preoţi şi diaconi*"⟩. Vezi şi *Uricarul*, VII, p. 128—136 ⟨acelaşi doc.⟩; Sturdza A. D., *Règne de Michel Sturdza, prince régnant de Moldavie, 1834—1849*, Paris, 1907, p. 89 ⟨foto veche⟩; Dobias Iuliu, *Act de hotărnicie a moşiei Socola, situată în comuna Buciumi, plasa Codru, judeţul Iaşi, devenită proprietatea comunei Iaşi*, Iaşi, 1887; *Catalogul* doc. *mold.*, I—IV (indice⟩;

C.A., 1863, p. 161—162; *Monumente naţionale*, p. 8—14 ⟨istoric, descriere⟩; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 127—128; Ghibănescu Gh., *Centenarul Socolei* („Viitorul" — Iaşi, 1 sept. 1903, p. 1—3); Dumitrescu, *Istoricul*, I, p. 174; Bogdan N. A., *M-rea Socola* (L.V., 1905, p. 119—122) ⟨şi litografie, 1866⟩; Bogdan N. A., ed. a II-a, p. 448—449; Bobulescu C., *Banul Tanasă Gosan . . .*, Buc., 1928, p. 48—49 ⟨şi despre bisericuţa de lemn⟩;

Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 83—86 şi indice; Iorga N., *Istoria bisericii*, II, p. 179; *Îndrumător Iaşi*, p. 145—146; Anuar 1930, p. 73;

E⟨rbiceanu C.⟩, *Manuscriptele şcoalei greceşti aflate în biblioteca Seminarului Veniamin din monastirea Socola* (R.T., 1885, p. 169—172, 177—181, 185—187);

— BISERICA STRETENIA, vezi Mitropolia.

— BISERICA DIN ŞUŞĂ, vezi bis. Sf. Nicolae din Şuşă.

— BISERICA TĂIEREA CAPULUI SF. IOAN, vezi bis. Sf. Vineri.

— M BISERICA TĂLPĂLARI (Naşterea Maicii Domnului[186], construită de Iordache Cantacuzino mare vistier către mijlocul sec. XVII, c. 1640—1650[187]; *„prefăcută"* în sec. XVIII; arsă la 1827[188];

restaurată radical după incendiu de Dim. Cantacuzino-Pașcanu, 1827, cînd s-a refăcut sistemul de boltire, decorația interioară, catapeteasma și fațadele; a servit ca biserică Academiei Mihăilene; reparată din nou 1881—1890, cînd i s-a reconstruit clopotnița și pridvorul; fostă bis. a breslei tălpălarilor, de la care își trage numele; se păstrează pietre de mormînt ale membrilor familiei Beldiman; fostă metoh al episcopiei Huși), str. Săulescu sau Tălpălari.

Iorga N., *Inscripții Iași*, p. 71—73; *Uricarul*, XXIII, p. 379; Ghibănescu Gh., *Pomelnicul Cantacuzineștilor* („Arhiva genealogică", I, 1912, nr. 2—3, p. 39—41); I.N., I, fasc. I, 1921, p. 263—264 ⟨doc. 1745—1749⟩; III, 1923, fasc. III, p. 80 ⟨doc. 1710⟩, p. 89 ⟨doc. 1775⟩; IV, 1924, p. 141 ⟨doc. 1748⟩, p. 155 ⟨doc. 1743⟩, 1926—1927, p. 177, 179 ⟨doc. 1780—1796⟩ etc.; Iorga N., *Scrisori și zapise de meșteri români*, p. 9—10 ⟨doc. 1710, bis. lui Iordache Cantacuzino⟩; *Din actele vechi ale caselor ce au fost pe locul Liceului Național din Iași* („Anuarul Liceului Național din Iași", 1942—1945, p. 39 și 41) ⟨doc. 1681, bis. Nașterea Maicii Domnului și doc. 1710, bis. lui Iordache fost mare vistier⟩; Ghibănescu Gh., *Surete*, XXIV, p. 30 ⟨doc. 1749⟩; Iorga N., *Doc. Callimachi*, I, p. 473 ⟨doc. 1796, biserica „lipsită de cele trebuincioase"⟩; *Uricarul*, XVIII, p. 472—475;

Gîrboviceanu Petre, *Biserici cu averi proprii*, seria II-a, p. 151—207 ⟨doc. 1785—1867⟩; Melchisedec, episcopul, *Cronica Romanului*, II, p. 190—191, 194—197 ⟨doc. 1815, metoh la ep. Roman⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 435—436 ⟨doc. 1828, fost metoh al ep. Huși⟩; A.P., t. X, 1840—1841, p. 529—530 ⟨despre crearea unei piețe în jurul bisericii, pentru ca aceasta să înfățișeze o *„privală măreață"*⟩; „Albina rom.", 1842 febr. 5 ⟨Pulheria Cantacuzino îngropată la biserică⟩; 1844 iulie 9 ⟨idem, Filaret Apamias⟩; 1846 febr. 14 (idem, Elena Cantacuzino⟩; Bogdan N.A., ed. II-a, p. 222—223; E.M., IV, nr. 157;

Biserica Tălpălari — Iași („Albina", XIII, 1909—1910, p. 1211—1216); Ghibănescu Gh., *Biserica Tălpălari din Iași* („Opinia", 25 sept. 1910) ⟨discută data zidirii, crede că e din 1640⟩; Bobulescu C., *Banul Tănasă Gosan, 1769—1831 iunie 17*, Buc., 1928; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 248—249 și indice;

Ghibănescu Gh., *Biserica Tălpălari cu hramul Nașterea Maicii Domnului. Predică*, Iași, 1934, 62 p. ⟨istoricul bisericii, cu multe știri despre familia Cantacuzino, din cronici, documente; pietre de mormînt, inscripții, însemnări de pe cărți, doc. 1697—1815⟩; Șerbănescu N., *Știri noi din vremea păstoriei mitropolitului Veniamin Costachi. Biserica din mahalaua Tălpălarilor din Iași metoh al episcopiei Hușilor* (R.I.R., 1944, f. I, p. 107—108) ⟨la 1815⟩; *Îndrumător Iași*, p. 148; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 222; Bădărău — Caproșu, p. 403—404.

— M SCHITUL LUI TĂRÎȚĂ (în fundul Socolei, Pietrăria, lîngă poiana lui Păun, Buna Vestire, de lemn, construit de Grigore al II-lea Ghica, 1727—1732[188 bis]; chiliile arse la 1732; construit de

piatră de Matei Ghica şi jitnicerul Ştefan Bosie, 1754—1755; reparat la sfîrşitul sec. XVIII de Gheorghe Tărîţă, de la care îi vine numele; pridvorul construit la 1836 de Petru Braşoveanu; bis. reparată 1907; fost metoh la Sf. Spiridon — Iaşi), satul Pietrăria, com. Bîrnova — Iaşi. Vezi şi m-rea Socola.

Documente economice, p. 6—7 ‹doc. 1784, schitul din codrul Iaşului de deasupra Socolei›; *Dicţ. Rom.*, V. p. 355 ‹schit în satul Socola›; Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 297—298; I.N., 1926—1927, p. 131 ‹doc. 1732 despre arderea chiliilor›; *Uricarul*, VIII, p. 231 ‹menţiune, 1834› şi XII, p. 274 ‹doc. 1754›; M.C., 1915, p. 73, 150 ‹doc. 1803, 1818›; Bobulescu C., *Din viaţa mitropolitului Veniamin Costachi*. . ., Chişinău, 1933, p. 145 ‹însemnare 1792, schitul era metoh la Sf. Spiridon›; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 231—232 şi indice; Ionescu; Gr., *Istoria arhitecturii*, II. p. 218—219;

Iorga N., *Doc. Callimachi*, II, p. 458—460, 510—511 ‹doc. 1763, 1814›; Bogdan N. A., *Schitul Săhăstriei* (L.V., 1905, p. 202—204) ‹din pietrăria de deasupra Socolei; este altul?›; Bogdan N. A., *Oraşul Iaşi*, ed. II-a, p. 453—454; Savini Creţeanu V., *Notiţe relative la schitul lui Tărîţă* (ms.)

— M M-REA TREI IERARHI (construită de Vasile Lupu, 1637—1639 — pisania din 1639; clopotniţa avea pisanie din 1638[189]; bis. sfinţită 1639, zugrăvită 1641—1642 cu zugravi aduşi din Rusia[190]; m-rea, arsă de cazaci la 1650 şi de poloni la 1686, era pustie la 1689; unele reparaţii făcute în sec. XVIII, la 1741—1742; turnul clopotniţă refăcut parţial 1804—1806 cu cheltuiala „*tovărăşiei celor din Athos*"; unele reparaţii făcute la 1809 de arhimandritul Serafim de la Caracala — Athos — în pisanie se spune că „*a înălţat-o cu cheltuială mare*"; m-rea arsă la 1827, a fost restaurată la 1904; în pisanie se spune că a fost „*clădită din nou, urmînd întocmai clădirea de odinioară*"; în clădirile m-rii a fost şcoala vasiliană; înnoită la 1828[191]; clopotniţa, hanul turcesc şi clădirile din incintă dărîmate la 1882—1892, rămînînd numai biserica — restaurată de Lecomte de Nouy — sala gotică cu etaj şi clădirea cu etaj de la începutul sec. XIX, unde locuiau profesorii şcolii; m-rea fostă metoh la Sf. Mormînt. În biserică se găsesc mormintele lui Dimitrie Cantemir şi Alex. I. Cuza, moaştele Sf. Paraschiva şi numeroase obiecte de cult dăruite de Vasile Lupu şi de familia sa. Deosebit de interesantă este decoraţia exterioară a bisericii; sala gotică a m-rii restaurată la 1960 iar incinta bisericii amenajată la 1961—1963), str. Ştefan cel Mare nr. 62. Vezi şi şcoala de la Trei Ierarhi.

M. Costin, *Opere*, p. 119, 133 ‹despre construire şi ardere, 1650›, 201 ‹Şt. Lupu îngropat aici›; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 169—229 ‹inscripţii, însemnări de pe cărţi, descrierea bisericii după Paul de Alep, despre şcoală, tipografie, descriere obiecte, despre Sf. Paraschiva etc.);

Dossios N., *Inscripţiile greceşti*, p. 79—81; Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 149—155; Idem, *Inscripţii Iaşi*, p. 35—43; Veress, *Documente*, X, p. 103 ⟨V. Lupu cere meşteri pentru acoperişuri cu ţiglă, 1641⟩;

Grigoraş N., *Inscripţia turnului clopotniţă al m-rii Trei Ierarhi din Iaşi* (A.I.I.A.I., I, 1964, p. 169—170) ⟨din 1638⟩; Andronic Alexandru, *Stema cu pisanie de pe turnul clopotniţă al m-rii Trei Ierarhi din Iaşi* (Rsl, XV, 1967, p. 255—257+3 pl.); *Inscripţii Bucureşti*, p. 545 ⟨candelă, c. 1638⟩, 547 ⟨candelă, 1646⟩; 548 ⟨candelă, 1666—1668⟩, 551—552 ⟨candelă, 1706⟩ passim. Vezi și indice ⟨foarte multe obiecte de cult aflate acum la Bucureşti⟩;

Noüy Lecomte de, *Semnele lapidare de la biserica Trisfetitele din Iaşi* (R.I.A.F., I, 1883, vol. I, p. 242);

Panaitescu P. P. *Călători poloni*, p. 48 ⟨descriere, 1640⟩, p. 77 ⟨1677⟩; Bezviconi G., *Călători ruşi*, p. 42—44 ⟨începerea bisericii⟩; p. 176, 338; *Codex Bandinus*, p. 257; Paul de Alep, Voyage, p. 182—191; vezi şi Gaster M., *Descrierea bisericii Trei Ierarhi din Iaşi de Paul de Aleppo* (R.I.A.F., I, 1883, vol. II, fasc. II, p. 415—417) ⟨şi textul în l. arabă⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 358 ⟨descriere⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 18 și 302—303; R.I., 1924, p. 118—119 ⟨doc. 1667⟩; Ghibănescu Gh., *Surete*, XXII, p. 52 ⟨doc. 1689, m-rea *„arsă şi stricată de liaş, biserica arsă şi chiliile şi tripăzările . . . fiind m-rea pustie de tot“*⟩; Iorga N., *Studii şi doc.* VI, p. 214 şi 411 ⟨doc. 1741 şi 1742 despre reparaţii⟩; Neculce, *Letopiseţul*, p. 112, ⟨turnul-clopotniţă folosit ca închisoare⟩; F.M.I.L., 1845, p. 40 ⟨doc. de la Duca vodă pentru biserică, feredeu şi şcoală⟩; *Catalogul* doc. *mold.*, III—IV (indice) ⟨foarte multe doc. despre înzestrarea și averea m-rii⟩;

Berechet Ştefan, *Documente slave în tipărituri ruseşte* (B.O.R., XLIV, 1926, p. 113—115) ⟨însemnare despre îngroparea lui Vasile Lupu la Trei Ierarhi⟩; vezi şi vol. aceluiaşi *Picături mărunte*, 1924, p. 125—126;

Antalffy André, *Description turque du monastère des Trois Hiérarques de Iassy. Extrait du „Voyage d'Evliya Tchélébi“* („Studia et acta orientalia“, I, 1957, p. 5—11); Kogălniceanu, *Cronici*, III, p. 36 ⟨despre arderea m-rii de oştile polone⟩; A.B., 1932, p. 237 ⟨doc. 1809, trebuiau „multe înnoiri și meremeturi“⟩; RSIAB, 1933 p. 312 (moșiile m-rii, 1812);

Mémoire sur les couvents roumains placés sous l'invocation des Saints Lieux d'Orient, ⟨f.a.⟩; Bellessort André, *La Roumanie contemporaine*, Paris, 1905, p. 213—214 ⟨descriere bis. Trei Ierarhi⟩; Ciorănescu Al., *La Roumanie vue par les étrangers*, 1944, pl. VIII de la p. 48—49 ⟨bis. Trei Ierarhi, de Raffet, 1837⟩; T.C., V, 1935, p. 86—87 ⟨inscripţie clopot⟩; A.A.R.P.A.D., 1882—1883, p. 13 ⟨despre un doc. din acoperişul m-rii⟩;

Urechia, *Ist. rom.*, II, p. 103—104; Wolf A., *Beiträge*, I, 1805, p. 249—250 ⟨descriere⟩; Bezviconi G., *Călători ruşi*, p. 140—141 şi 352 ⟨descriere, 1793 şi 1847⟩;

Hurmuzaki, X, p. 425 ⟨1827, arderea m-rii⟩; Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 76 ⟨însemnare despre focul din 1827⟩; *Uricarul*, II, p. 34 ⟨1828, şcoala

în clădirile din partea de sud a m-rii⟩; IX, p. 23—27 ⟨doc. c. 1830⟩; K.M., *Vasile Voievod și biserica Trei Ierarhi.* (C.R., 1845, p. 185—187) ⟨și o gravură⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 82 ⟨moșiile m-rii⟩; *Uricarul*, VI, p. 98 ⟨moșiile m-rii, 1851⟩ „Albina rom.", nr. 62 august 1851 ⟨despre redeschiderea bisericii, după restaurarea picturii⟩; și 12 iunie 1841 ⟨despre îngroparea lui G. Catargiu⟩;

Șuțu Rudolf, *Cum arăta acum o sută de ani Iașul. Notele unui călător francez asupra orașului nostru. Biserica Trei Ierarhi* (C.M., 1941, nr. 15, p. 304—306) ⟨după Adolphe Joanne, *Voyages dans les cinq parties du monde*⟩;

Album de voyage du prince Demidoff, pl. 24 ⟨desen de Raffet, 1837⟩; *Monumentele*, III, pl. 3, 4; Antoniu, *Album*, partea I, p. 23; „Bul. Soc. Num. rom.", III, 1905—1906, p. 132—133 ⟨medalia refacerii, 1904⟩;

Demidov Anatol, *O călătorie în principatele române*, Buc., ⟨f.a.⟩, Bibl. pentru toți, p. 92—93 ⟨descriere⟩; reprodusă și de N. Iorga BCMI, VIII, 1915, p. 152—153; C.A., 1863, p. 145—147 și 1875, p. 91—92; Musceleanu Gr., *Monumentele străbunilor*, p. 91—93; Sutzo Al., *Studiu asupra m-rii Trei Ierarhi din Iași* (C.L., XVII, 1883—1884, p. 27—32); Iorga N., *Monumentele istorice în vechea noastră literatură* (BCMI, XXVI, 1933, p. 109—110) ⟨descrierea lui P. Verussi⟩; Ștefan Emilian, *Biserica de la Trei Ierarhi din Iași* (R.I.A.F., vol. V., 1885, p. 385—391); *Monumente naționale*, p. 32—35 ⟨istoric, descriere⟩; Walker Mrs., *Untrodden Paths is Roumania*, Londra, 1888, p. 62—63;

Sterian G., *Despre restaurarea monumentelor istorice în străinătate și în România*, Iași, 1889; recenzia lui A. D. Xenopol în „Arhiva"-Iași, I, 1889—1890, p. 462—465; Gabrielescu N., *Memoriu pentru luminarea publicului în afacerea restaurărilor de monumente istorice*, Iași, 1890, p. 62—64; Révoil Henri, *Restaurarea monumentelor istorice. Rapoarte despre catedrala și reședința expiscopală de la Curtea de Argeș, bisericile Trei Ierarhi și Sf. Nicolae — Iași*, Buc., 1890; Gabrielescu N., *Restaurarea monumentelor istorice. Răspuns la raportul d-lui Révoil. Datat din Sinaia de la 20 iunie 1890*, Iași, 1891, p. 36—44;

E., *Bis. Trei Ierarhi* (E.M., 26 nov. 1890) ⟨despre restaurare⟩; *Încă o dărîmare* („Buna credință", 25 oct. 1892); *Dărîmătorii* (*ibidem*, 28 oct. 1892) ⟨despre dărîmarea turnului de la Trei Ierarhi⟩; *Turnul Trei Ierarhi* (E. M., 29 oct. 1892) ⟨pentru dărîmarea lui⟩; *Muzeu în Iași (ibidem*, 19 aug. 1894) ⟨despre restaurare⟩; *Trei Ierarhi (ibidem*, 10 aug. 1895) ⟨despre restaurare⟩; *Bis. Trei Ierarhi (ibidem*, 21 nov. 1895); *Monumentele Iașului (ibidem*, 24 iulie 1897) ⟨despre restaurarea care nu se mai termina⟩; ⟨Istrate N. ?⟩, *Zioa de 14 octombrie în mănăstrirea sfinților Trei Ierarhi din Iași* (FMIL, VII, 1844, nr 49, p. 388—390) ⟨cu o descriere sumară a monumentului⟩;

Mureșianu S., *Trei Ierarhi* (A.A., I, 1890, p. 60—64, 88—93, 101—104, 118—123); Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 109—111; ⟨Xenopol A. D.⟩, *Vizita făcută de Societatea științifică și literară la biserica Trei Ierarhi* („Ar-

hiva" — Iași, 1899, p. 630—632) ⟨descriere pictură⟩; *Trei Ierarhi din Iaşi* („Calendarul Minervei", 1901, p. 108—109); Ghibănescu Gh., *Vasile Lupu şi Trei Sfetitele* („Viitorul" — Iași, 15 nov. — 1 dec. 1904, p. 3—4); Melchisedec, episcop, *Istoria bisericii Trei Ierarhi din Iaşi,* ⟨f.a.⟩; Dumitrescu, *Istoricul,* I, p. 158—159;

Lecomte de Noüy şi Lapedatu Al., *Cîteva cuvinte asupra bisericilor Sf. Nicolae Domnesc şi Trei Ierarhi din Iaşi,* Buc., 1904, 59 p.+8 pl; reprodus și la Lapedatu Al., *Monumentele istorice,* p. 255—268; rezumat de acelaşi în „Albina", VIII, 1904—1905, p. 79—83; Popescu-Făurei N., *Biserica „Trei Ierarhi" din Iaşi tratată din punct de vedere istoric cu evenimentele ce se leagă de ea. Teză pentru licenţă,* Buc., 1904, 69 p.+6 pl; G⟨îrboviceanu⟩ P., *Biserica Trei Ierarhi din Iaşi* (B.O.R., XXVIII, p. 1280—1291); L.V., 1904, p. 216 (foto disc);

Mureşianu S., *Sala gotică sau refectorul m-rii Trei Ierarhi din Iaşi* (J.L., 1908, p. 90—93); Idem, *Clopotniţa m-rii Trei Ierarhi din Iaşi* (*ibidem,* p. 149—152) ⟨descriere⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 203—211; Iorga—Balş, *Histoire,* p. 161—162; Diehl Charles, *Impressions de Roumanie* („Revue des deux Mondes", 15 iunie 1924, p. 839—840) ⟨descriere⟩; Tafrali O., *Les monuments roumains,* p. 13—15; Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, 1928, indice); Balş G., *Influences armeniennes;* „Arta şi arheol.", I, fasc. I, p. 10 ⟨descriere Louis Bréhier⟩; Cantacuzino G., *Arcade și firide,* p. 44; Anuar 1930, p. 42—43; „Opinia", Iași, 18—19 iunie 1935 ⟨despre înhumarea lui D. Cantemir⟩;

Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII,* p. 134—145 şi indice; Iorga N., *Istoria bisericii,* I, p. 306—307; Ionescu Gr., *Istoria,* p. 347—351; Lehner, J., *Der Wölbungsbau in der Moldau;* Brătulescu V., *Biserici monumente istorice* („Cele trei Crişuri", 1938, nr. 3—4, p. 53—54) ⟨descriere sumară⟩; Grigoraş N., *Forma veche a bisericii Trei Ierarhi* (C.I., XIII—XVI, 1937—1940, nr. 1—2, p. 295—298) ⟨crede că prin restaurarea lui L. de Noüy biserica a pierdut mult din specificul original⟩;

Bădărău D., *Fost-a Enache din Constantinopol arhitectul bisericii Trei Ierarhi din Iaşi?* (SCIA, 1956, nr. 1, p. 284—290) ⟨Nu; cu observaţiuni asupra modului cum se clădeau bisericile şi mănăstirile⟩; Constantinescu-Iași P., acad., *Din relaţiile culturale româno-gruzine* (S.A.I., II, 1957, p. 12, 13, 17, 18, 21); Mănucă Dan, *Cînd a început să fie construită biserica Trei Ierarhi din Iaşi?* (M.M., XXXIV, 1958, nr. 3—4, p. 346—347) ⟨în 1634—1635⟩;

Grigoraş N., *Biserica Sf. Trei Ierarhi din Iaşi* (M.M., XXXVII, 1961, nr. 5—6, p. 351—436) şi volum aparte ⟨despre împrejurările istorice în care a fost construită m-rea, descrierea arhitecturii şi picturii, despre rolul ei ca necropolă; reproduce părerile călătorilor străini, despre obiectele de artă ale bisericii, evenimentele legate de trecutul bisericii, şcoala şi tipografia de la Trei Ierarhi, despre restaurarea bisericii⟩;

Enescu C. N., *Un proces între epitropii m-rii Trei Ierarhi Iaşi şi epitropia învăţăturilor publice din Moldova în perioada Regulamentului*

Organic (M.M., XXXVII, 1961, nr. 9—12, p. 634—665) ⟨pentru localul şcoalei⟩; Crăciunaş I., *Acţiunea de reparare şi restaurare a monumentelor istorice bisericeşti* (M.M., 1964, nr. 7—8, p. 360—362 ⟨despre lucrările executate); Grigoraş N., *Biserica Trei Ierarhi*, Ed. Meridiane, Colecţia Mici îndreptare, 1965; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 32—39; *Documente de arhitectură*, nr. 2 şi 4 ⟨diverse desene şi planuri⟩; Bădărău Dan, *Fost-a Enache din Constantinopol arhitectul bis. Trei Ierarhi din Iaşi?* (M.M., 1966, nr. 5—6, p. 293—301) ⟨republicare din SCIA, 1956⟩; Porcescu Scarlat, *Trei Ierarhii, monument unic* („Cronica", 25. XI. 1967, p. 3) ⟨descriere, insistînd asupra decoraţiei exterioare⟩;

Mureşianu Sever, *Cele trei portrete de la m-rea Trei Ierarhi din Iaşi* (J.L., VI, 1909, nr. 3—4, p. 66—69, nr. 5, 92—96) ⟨ale familiei lui Vasile Lupu⟩; Dragomir Silviu, *Contribuţii la relaţiile bisericii româneşti cu Rusia în veacul XVII* (A.A.R.M.S.I., s. II, t. XXXIV, 1911—1912, p. 1088 şi Buc., 1912, p. 95—98) ⟨doc. 1641—1642 despre zugravii ceruţi de V. Lupu în Rusia⟩; L⟨apedatu⟩ Al., *Icoanele lui Barnovschi vodă de la Moscova şi zugravii Trei Ierarhilor din Iaşi* (BCMI, V, 1912, p. 111—114) ⟨despre zugravii Pospeev şi Gavrilov, folosind doc. publicate de Silviu Dragomir⟩; Stoide C. A., *Cîţiva zugravi moldoveni din sec. XVII—XVIII* (M.M., XXXV, 1959, nr. 7—8, p. 427 şi 430) ⟨despre Mihai zugravul⟩; Bobulescu, *Lăutari*, p. 23; Golescu M., *Danses et danseurs dans la peinture des églises roumaines* (R.H.S.E.E., 1946, p. 137—139); Brătulescu V., *Vechi icoane şi fresce la Iaşi* (M.M., XXXIV, 1958, nr. 9—10, p. 724—727) ⟨descrierea icoanelor şi a frescelor copiate înainte de restaurare); Mihailovici Paul, *Legături culturale bisericeşti dintre români şi ruşi în secolele XV—XX* (RSIAB, 1932, p. 217—220) ⟨despre zugravii aduşi de V. Lupu pentru Trei Ierarhi⟩;

Direcţia Monumentelor istorice, *Biserica Trei Ierarhi şi sala gotică*, Album, ed. Meridiane, 1964 (prezentarea lui Ioan F. Stănculescu, *Două reuşite albume consacrate m-rii Cozia şi bisericii Trei Ierarhi* (B.O.R., 1965, nr. 3—4, p. 357—359); Bădărău — Caproşu, p. 176—201 ⟨istoric, descriere, gravuri⟩;

Busuioceanu Al., *Influences armeniennes dans l'arhitecture religieuse du Bas Danube. Communication faite au I-er Congrès français des sciences historiques, Paris, le 22 avril 1927*, Buc., 1928 ⟨despre influenţa asupra bis. Trei Ierarhi⟩; Grabar A., *L'expansion de la peinture russe au XVI-e et XVII-e siècles* („Seminarium Kondakovianum", XI, 1940, p. 83—86) ⟨despre lucrul meşterilor ruşi, ceruţi de Vasile Lupu⟩; Bănăţeanu Ion, *Aspecte ale influenţei artei armeano-georgiene asupra artei religioase româneşti* („Glasul bis.", XXIV, 1965, nr. 7—8, p. 705—706) ⟨despre decoraţia exterioară a bis. Trei Ierarhi⟩;

Iorga N., *Tapiţeriile doamnei Tudosca a lui Vasile Lupu* (BCMI, VIII, 1915, p. 145—153); Moisil C., *Două inele domneşti* („Cronica num. şi arheol.", II, 1921, nr. 4—5, p. 23—24) ⟨găsite la Trei Ierarhi⟩; Iorga N.,

Din zestrea Trei Ierarhilor (*Studii și doc.*, XXII, p. 261) ‹anafornița, 1666—1668);

Moaștele Sf. Paraschiva în Iași („Foaia diecezană", 1889, nr. 3, 4—5); C‹odrescu› Th., *Inscripția de sub racla cu moaștele Cuv. Paraschiva de la Trei Ierarhi* (*Uricarul*, VIII, p. 17—18); Idem, *Notițe istorice, despre Cuvioasa Paraschiva din Iași* (*ibidem*, XIV, p. 295—296); Kirileanu G. I., *Contribuție la istoricul raclei Sf. Paraschiva din Iași* („Anuarul Lic. Național din Iași", pe 1942—1945, Iași, 1946, p. 83—93) ‹despre confecționarea raclei de argint, 1891›;

Giurescu C. Dinu, *Contribuții la studiul broderiilor de la Trei Ierarhi* (M.M., XXXVI, 1960, nr. 3—4, p. 215—238) ‹descriere, foto›; Porcescu Sc., preot, *Două lucrări de artă din prima jumătate a secolului XVII* (M.M., 1966, nr. 3—4, p. 238—240) ‹despre două portrete-broderii de la Trei Ierarhi›; Articolul a apărut, în formă prescurtată, și în „Cronica", nr. 16, din 28 mai 1966, sub titlul *Două tapițerii românești din sec. XVII;*

Grigoraș N., *Primele cărți tipărite în tipografia de la Trei Ierarhi* (M.M., 1972, nr. 9—12, p. 822—824) ‹în vremea lui Vasile Lupu›;

Camariano Nestor, *Nouvelles informations sur la création et l'activité de la typographie grecque de Jassy (1812—1821)* („Balkan Studies", vol. 7, nr. 1, 1966, p. 61—76) ‹la m-rea Trei Ierarhi›.

— BISERICA LUI TUFECCI BAȘA, vezi bis. Sf. Haralambie.

— BISERICA UNGUREASCĂ, vezi bis. catolică.

— BISERICA USPENIA, vezi Adormirea.

— BISERICA DE LÎNGĂ VAMĂ, vezi bis. Sf. Lazăr.

— M BISERICA VOVIDENIA (Intrarea în biserică, din Tăbăcari, mijlocul sec. XVII[192], ante 1645 — data celei mai vechi însemnări pe o icoană; tradiția o atribuie unui patriarh Nichifor; bis. a fost *„reînnoită"* în sec. XIX de Ioan Panaitiu, cînd s-a adăugat și un pridvor, desființat la 1962; restaurată la 1902 de inginerul constructor Virgiliu Hălăceanu, fostă bis. a breslei bacalilor și braharilor), str. Vovideniei 11.

T.C., V, 1935 p. 61 ‹pomelnic›; I.N., 1931, p. 90 ‹doc. 1743›, IV, 1924, p. 156 ‹doc. 1748›, V, 1925, p. 146 ‹doc. 1776›; 1926—1927 p. 335—339 ‹doc. 1783—1797›; Dossios N., *Inscripțiile grecești* p. 76—77; Iorga N., *Inscripții Iași,*[193] p. 85—86; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 227; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 151—152 și indice; *Îndrumător Iași*, p. 153—154 ‹biserica ante 1645›.

— BISERICA VULPE (Adormirea și Sf. Antonie din mahalaua Sărăriei, c. 1760, dărîmată de cutremur 1784[194]; reclădită mai sus; distrusă de incendiu 1844, restaurată apoi de T. Burada).

Iorga N., *Inscripții Iași*, p. 14—16 ‹pietre de mormînt, inscripții, însemnări›; I.N., IV, 1924, p. 128 ‹doc. 1773›; 1926—1927, p. 374 ‹doc. 1813, biserica lui Vulpe›; 1928, p. 246—248 ‹doc. 1806—1851›; „Albina

rom.", 30 iunie 1844 ⟨despre incendiul din 1844⟩; vezi şi M. Drăghici, *Istoria Moldovei*, II, p. 216; Lapedatu Alex., *Din trecutul bisericii Vulpe din Iaşi* (R.I., I, 1915, p. 213—215) ⟨publică un doc. din 1784 despre reclădirea bisericii *„acolea în deal"* şi o însemnare despre incendiul din 1844⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 232; T.C., V, 1935, p. 173;

Hodoroabă N., preot, *Monografia parohiei Sf. Atanasie şi Kiril din Iaşi cu biserica filială „Vulpe"*, Iaşi, 1934, p. 108—128 ⟨legende în legătură cu numele Vulpe, inscripţii, pomelnice, averea bisericii⟩; *Îndrumător Iaşi*, p. 154—155.

— BISERICA ZIUA CRUCII (Înălţarea Sf. Cruci[195] din mahalaua Broşteni, Uliţa Podul Lung, începutul sec. XIX, ante 1815, reparată 1865 şi 1904.

Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 12; Furtună D., *Însemnări* (M.C., 1915, p. 30 ⟨din 1828⟩; Bogdan N. A., ed. II-a, p. 235; *Îndrumător Iaşi*, p. 139.

— BISERICA ZLATAUST, vezi bis. Sf. Ioan Gură de Aur.

— SINAGOGA VECHE (sec. XVIII).

Halevy M. A., *Pietrele funerare de lîngă Sinagoga veche din Iaşi* („Sinai", 1926, nr. 2—3, p. 58—61); Vezi şi Niemerower J. I., *Ochire asupra comunităţii israelite din Iaşi*, în *Scrieri complete*, II, Buc. 1919, p. 67; Wachtel Beno şi H. Gherner, *Evreii ieşeni în documente şi fapte*, Iaşi, 1939, ⟨6⟩+208 p.; Bădărău — Caproşu, p. 411—414;

Halevy M. A., *Comunităţile evreilor din Iaşi şi Bucureşti*, I. *Pînă la 1821. Cu un apendice cuprinzînd inscripţiunile mai importante din vechile cimitire precum şi numeroase ilustraţiuni inedite în afară de text*, Buc., 1931, 112+ XVIII p. +VIII pl.; Niemerower J. I., *Ochire asupra comunităţii israelite din Iaşi. Conferinţă*, Buc., 1907, 40 p.; *Cronica Ghiculeştilor*, p. 243 ⟨la 1725 era lîngă fînăria domnească⟩.

— M CRUCEA LUI FERENŢ (ridicată de Mihail Racoviţă la 1717 deasupra movilei unde au fost îngropate cadavrele ostaşilor austrieci, aduşi în ţară de căpitanul Ferenţ, ucis şi el în urma luptei; pisania povesteşte lupta, amintind şi boierii dregători din acea vreme)[196], str. I. C. Frimu 35.

Cronica Ghiculeştilor, p. 209—211 ⟨despre crucea mare de piatră⟩; Neculce, *Letopiseţul*, p. 287 ⟨despre crucea mare cu cerdac făcută de M. Racoviţă⟩; *Uricarul*, IV, p. 311—312 ⟨inscripţia⟩; D. Russo, *N. Chiparissa, Cronica Moldovei* (în vol. *Studii istorice greco-române*, II, Buc., 1939, p. 473 şi în R.I.R., III, 1933, p. 140, nota 1); BCMI, VI, 1913, p. 155, 157; *Crucea lui Ferencz* („Albina", XVII, 1913—1914, p. 1216—1217); Ghibănescu G., *Iaşii în călători şi cronicari străini* (I.N., 1930, p. 178—179); Bogdan N. A., ed. II-a, p. 330; „Rev. română", 1862, p. 204;

Kogălniceanu M., *Cronicile României*, III, p. 129; „Dacia literară", I, 1840, anexa de la sfîrşit, p. 3—8 ⟨doc. pt. Cetăţuia şi cerdacul lui Ferenţ⟩; vezi şi *Unele documente din Moldova*, f.a., (cu litere chirilice), p. 3—8 ⟨doc. de la Mihai Racoviţă despre lupta cu cătanele; în note se descrie

crucea şi se reproduce inscripţia⟩; *Cerdacul lui Ferenţ* („Ţăranul român", I, 1862, nr. 1, p. 174) ⟨publică doc. din 1817 despre necesitatea de a se preface şi înnoi monumentul⟩; Ghibănescu Gh., *Biserica Sf. Andrei, Predică*, Iaşi, 1934, p. 23 ⟨doc. 1826, despre luarea de pietre din cerdacul lui Ferenţ de către locuitori şi pentru pardosirea bis. Sf. Andrei⟩; G.M., 1850, p. 147 ⟨îngrijirea crucii lui Ferenţ⟩; *Uricarul*, X, p. 82—84 ⟨pisania după „Liberalul" din 3 nov. 1887 şi „Rev. politică"⟩.

IAZ, com. Strugari, jud. Bacău.

Dimitriu C. V., *Bacăul istoric*, p. 95—104 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 29.

IAZUL NUCULUI — Vaslui (bis. Sf. Împăraţi, 1784, construită de Mihai calfa, cu cheltuiala lui Vasile Carp fost mare sluger).

Ghibănescu G., *Inscripţii şi notiţe de pe cărţi* (I.N., 1928, p. 192) ⟨din 1784⟩.

IBĂNEŞTI (Iubăneşti), jud. Botoşani[197] (bis. Sf. Voievozi, construită de marele vistier N. Roset-Roznovanu şi soţia sa, Maria, 1842, în locul unei bis. mai vechi fostă mai la vale de aceasta; bis. de lemn Înălţarea, construită de săteni, 1789, reînnoită, tencuită şi zugrăvită mai tîrziu, catapeteazma zugrăvită 1878; un ratoş sau han, sec. XIX).

Costea Erast, *M-rea Solca*, p. 211 ⟨doc. schimb de sat între m-rile Solca şi Suceviţa⟩; Odobescu Al., *Notiţe despre localităţile însemnate prin rămăşiţe antice în districtul Dorohoi* (M.Of., 1871, p. 827) ⟨despre ruinele unei biserici⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 81—82 ⟨despre cele două bis.⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 344—345; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 558 ⟨despre sat⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 280 ⟨doc. 1455, sat al lui Tador Limbădulce⟩; XVII, vol. II, p. 133 ⟨la 1627, satul, fost domnesc, dăruit lui Balica hatman⟩; vol. III, p. 209—210 ⟨la 1615, satul dăruit de Şt. Tomşa m-rii Solca⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1618 (IV, p. 266), 1624 (V, p. 273); V, p. 317 ⟨la 1625, dat schimb m-rii Suceviţa⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 158 ⟨Ibăneasa, selişte a m-rii Dragomirna⟩ şi indice (Ibăneşti, al m-rii Suceviţa⟩; Ghibănescu, *Surete*, XII (indice); Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); *Dicţ. Rom.*, IV, p. 30—31; *Aşezări din Moldova*, p. 289—290 ⟨descoperirile arheologice⟩; Ceredarenco N., *Cîteva date despre un sat străvechi: Ibăneşti din ţinutul Dorohoiului* (R.A., 1944—1945, nr. 2, p. 328—330).

IBĂNEŞTI, com. Alexandru Vlahuţă, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809). Vezi şi Ghicani.

A.B., 1931, p. 198 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 63, 1935, p. 83—84, 1936, p. 90, 1938, p. 136 ⟨bis. nouă⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 133 şi urm. ⟨doc. ref. la sat⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 34.

ICHIMĂUŢI — Orhei (bis. de lemn Sf. Gheorghe, sec. XVIII.)

Sava, *Doc. Orhei*, indice; RSIAB, 1930, p. 222 ⟨cat.⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 87 ⟨sat al fam. Lazu⟩.

ICHIMENI (Iachimeni), com. Avrămeni, jud. Botoșani (bis. Sf. Vasile, de lemn, construită de locuitori, sec XIX).

Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 271 ⟨la 1721, 1/2 sat a lui Sandu Silion⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 373; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 132; *Așezări din Moldova*, p. 248 ⟨despre o inscripție slavonă din sec. XV); *Dicț. Rom.*, IV, p. 32.

SCHITUL ICOANA — Neamț (bis. de lemn Nașterea Sf. Ioan Botezătorul; fost metoh al m-rii Neamț).

Tomescu Constantin N., *Scurtă povestire istorică despre sfînta m-re Neamțu și despre așezările monahale supuse ei (m-rea Secu și schiturile: Vovidenia, Pocrov, Sihăstria, Sihla și Icoana). Cu 42 clișee*, M-rea Neamțu, 1942, p. 150—152 ⟨și despre crucea amintind de evenimentele din 1821⟩.

ICȘEȘTI, vezi Iucșești.

SCHITUL ICUȘENI, com. Vorona, jud. Botoșani (pe pîrîul Vorona, ante 1749)[198]. Vezi și Vorona.

M.M., 1943, nr. 3—4, p. 113 ⟨însemnare, 1784, bis. Sf. Arhangheli — Icușăni⟩; *Documente agrare*, II, p. 289 ⟨doc. 1749⟩; Costachescu, *Doc. Bogdan*, p. 307—308 ⟨despre satul Icușeni — Dorohoi⟩; Anuar 1930, p. 116 ⟨bis. de lemn Sf. Voievozi, 1803⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 33; *Documente*, XVII, vol. I, p. 71 ⟨la 1603, satul I. — Suceava restituit familiei Udrea⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨Iucușeni — Hîrlău⟩; *Uricarul*, VI, p. 297 ⟨la 1813, al logofătului Iordache Cantacuzino⟩; AIIAI, VIII, 1971, p. 390—391 ⟨hotărnicie, 1665⟩.

ICUȘEȘTI, jud. Neamț[199] (bis. de lemn Sf. Voievozi, reparată 1933).

AER, 1936, p. 88; *Documente*, XVI, vol. I, p. 85—86 ⟨la 1513, satul Icușani rămas lui Grincovici pîrcălab de la unchiul său, Șteful pîrcălab⟩; vezi și p. 127 ⟨doc. 1518⟩; III, p. 441—442 ⟨la 1589, seliște domnească vîndută de Petru Șchiopul lui Benedic ceașnic⟩; XVII, vol. II, p. 154 ⟨la 1608, seliște domnească dăruită m-rii Secul⟩; p. 201—202 ⟨întărită lui Manole pîrcălab⟩; p. 247—248 ⟨cumpărată de Nestor Ureche și dăruită m-rii Secul⟩; satul a mai fost întărit m-rii la 1616 (IV, p. 2); la 1618 a fost restituit lui Manole medelnicer (p. 275—276); *Doc. rel. agrare*, II, p. 255 ⟨1/3 a lui Ion Șeptilici, 1742⟩.

IDEȘTI — Covurlui[200].

Documente, XVI, vol. I, p. 307—308 ⟨la 1529, satul I. pe Bîrlad dat schimb de episcopia de Roman nepoților lui Panco⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 340 ⟨I. — Dorohoi al m-rii Precista⟩.

IDRICI com. Roșiești, jud. Vaslui (bis. Sf. Voievozi, 1806). Vezi și Gura Idrici.

AEH, 1934, p. 48, 1935, p. 63—64, 1936, p. 65, 1938, p. 85; A.B., 1934, p. 342 ⟨doc. c. 1805, bis. Sf. Nicolae — Idrici — Fălciu; satul era fugit în țin. Codru⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 33 ⟨și despre un fost schit⟩; I.N., 1923, p.209—210 (doc.)

IEPURENI — Fălciu[201] (bis. Adormirea, sec. XVIII, reclădită 1830, 1834 sau 1868).

Doc. rel. agrare, II, indice ‹sat al fam. Iamandi›; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. CXLVI ‹sat al fam. Costache›; I.N., 1924, p. 218 ‹doc. c. 1687, sat al fam. Costache, din care o ramură s-a numit Epureanu›; AEH, 1935, p. 61, 1936, p. 63 şi 1938, p. 80; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 36; C.H., ian. 1941, p. 13 ‹bis. ruinată de cutremurul din 1940›; RSIAB, 1933, p. 283 ‹bis. exista la 1812›.

IEPURENI, com. Duda — Iepureni, jud. Vaslui (bis. Sf. Voievozi, 1801). Vezi şi următorul.

AEH, 1934, p. 61, 1935, p. 81, 1936, p. 87, 1938, p. 130—131; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 36.

IEPURENI (fost Bosînceşti), com. Andrieşeni, jud. Iaşi[202] (bis. de lemn, refăcută cu hramul Sf. Vasile, 1763; M bis. Buna Vestire, clădită de căminarul Panait Cazimir, 1804—1806, meşter fiind Vasile tezlar; avariată la 1944; bis. de lemn din 1837). În jud. Iaşi mai este un sat I. în com. Movileni.

Documente, XVII, vol. II, p. 334 ‹la 1610, satul E. fost B.›; *Doc. rel. agrare*, II, p. 232 ‹sat al banului Aristarh›; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 188—191 ‹venituri şi cheltuieli, 1765—1766›; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 208—210, III, p. 96—98, IV, p. 129—130, 149—151 ‹sat al lui Statie vistier, 1658); vezi şi indice; V, p. 106—108; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 184 ‹satul I. — Botoşani al fam. Calimah›; vezi şi XXI, p. 138—139; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 36 ‹două sate în jud. Iaşi›; *Aşezări din Moldova*, p. 240 ‹descoperirile arheologice›;

Bobulescu C. I., *Satul şi bis. de la Iepureni, jud. Iaşi* (R.I., II, 1916, p. 136—141) ‹numit şi Iepureni — Izvoarele; istoricul celor două biserici, inscripţii, însemnări de pe cărţi›; Vasiliu Ioan I., *Inscripţii de pe clopotele unor biserici din judeţul Iaşi* (M.M., 1972, nr. 9—12, p. 815) ‹şi al bis. din Epureni, 1804; şi despre sat›.

IERBICENI, vezi Erbiceni.

IGEŞTI, com. Ţifeşti, jud. Vrancea[203] (la 1809 două bis.; Adormirea — I. de Jos şi Sf. Apostoli — I. de Sus).

A.B., 1931, p. 186 ‹cat. 1809›; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 40 ‹cătun›.

IGEŞTI — Suceava (bis. de lemn mutată, la 1843, la Tărăşeni; făcută alta tot de lemn, arsă şi refăcută 1889).

Dan Dim., *Cronică* (R.I., 1922, p. 117—120) ‹despre sat şi bis.; doc. 1793›; Zotta S., *Semi-mileniul unui document de la Alexandru cel Bun şi al satelor Bănila şi Igeştii din Bucovina (1428—1928)* (I.N., 1928, p. 297—317) ‹două doc. şi genealogie›; Werenka D., *Topographie*, p. 38; Reli S., *Satul Igeşti în vremuri vechi şi noi*, în vol. *Din Bucovina vremurilor grele. Schiţă istorică*, Cernăuţi, 1926, p. 47—67 (retipărire din „Cultura poporului", Cluj, IV, nr. 62—72); Anuar Bucovina, 1923, p. 51, 1924, p. 51, 1926, p. 82, 1927, p. 94, 1928, p. 119.

IGEŞTI com. Blăgeşti, jud. Vaslui (bis. de lemn Cuv. Paraschiva, ante 1809, refăcută 1831). Vezi şi Blăgeşti.

A.B., 1931, p. 196 ‹cat. 1809›; Ghibănescu G., *Inscripţii şi notiţe de pe cărţi* (I.N., 1930, p. 160—161); AEH, 1934, p. 63, 1935, p. 84, 1936, p. 90, 1938, p. 136—137; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 40.

IGNĂŢEI — Orhei (bis. din 1793, fost schit).

RSIAB, 1919, p. 15; 1930, p. 247—248 ‹la 1820, bis. de nuiele›; A.B., 1936, p. 278—282 ‹doc. 1813 despre proprietatea satului›; Anuar 1922, p. 163.

IGNĂTENI, vezi Ghireni.

ILIEŞEŞTI, vezi Căutişeni.

ILIEŞTI — Bacău (bis. de lemn, Sf. Dumitru, 1807, construită de Busuioc, în stare *„mizerabilă"* la 1890; bis. din 1840, clădită de Gr. Busuioc).

A.B., 1931, p. 180 ‹cat. 1809›; B.O.R., XIV, 1890, p. 446; AER, 1936, p. 132 ‹bis. din 1861›; Soutzo N., *Carte de hotărnicie a trupurilor de moşie Ilieşti, Fageţelu şi Tărîţa situate în jud. Bacău, plasa Tazlău de jos, comuna Ardeoani, proprietatea d-lui Neculai Haciu* ‹Bacău›, 1886; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 51.

ILIŞENI, com. Santa Mare, jud. Botoşani (bis. sec. XIX).

Documente, XVI, vol. III, p. 336—337 ‹la 1587, sat al lui Eremia Chiceră›; vezi şi p. 378—379 ‹doc. din 1588›; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 51; despre nume vezi C. C. Giurescu, *Despre iliş*, Buc., 1938 (din R.I.R., VII, 1937, p. 253—257).

M M-REA ILIŞEŞTI (construită la 1714 de marele medelnicer Ionaşco Isăcescu şi soţia sa, Alexandra[204]; înnoită 1778 de arhimandritul Meletie; m-rea desfiinţată de austriaci la 1783; altarul bis. zugrăvit de pictorul Epaminonda Bucevschi, 1867), com. Ilişeşti, jud. Suceava.

Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); Morariu C., *Din istoria românilor bucovineni*, p. 60 ‹averea m-rii›; Kozak, *Inschriften*, p. 39—41; Bobulescu C., *O pagină pentru m-rea Runcului din jud. Neamţ*, Buc., 1942, p. 9 (extras din A.R., VIII, 1942, p. 255) ‹inscripţie, 1714›; Bogdan I., *Sămile* (B.C.I., 1915, p. 277—279); Pumnul A., *Moşiile mănăstireşti*, p. 126—127 ‹avere, istoric›; Onciul S., *Fondul religionariu* („Candela", 1889, p. 805 şi 1890, p. 205) ‹avere, istoric›; Nibio August, *Das Kloster Illischestie* („Archiv für Landeskunde der Bukowina", I, 1927, p. 12—30); Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 145—146; Werenka D., *Topographie*, p. 39; Kaindl F. R., *Das Ansiedlungswesen in der Bukowina*, Franckfurt, 1902, p. 421—440 ‹despre colonizări în sat›; Anuar Bucovina, 1923, p. 47, 1924, p. 47, 1926, p. 78, 1927, p. 89, 1928, p. 112; Balş Gh., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 217—219; şi indice;

‹Mayer Herbert›, *150 Jahre Deutsch — Illischestie* („Deutsche Kalender für die Bukowina", 1938, p. 36—38); Tufescu Victor, *Un sat milenar; Ilişeşti* („Natura", 1940, nr. 11—12); Dresler Johann Christian, *Chronik der bukowiner Landgemeinde Illischestie*, Freilassing, 1960; Idem, *Illischestie* („Neuland", XIII, 1960, nr. 18);

Panait — Cristache Ioana, *Circulația în Moldova a cărții în limba română tipărite în sec. XVIII* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 431) ⟨însemnare 1747, bis. din Ilișești făcută de Gheorghe din Iași; alta?⟩.

IONĂȘENI, com. Vîrful Cîmpului, jud. Botoșani (M bis. Sf. Dumitru, construită de I. Balș vornicul la sfîrșitul sec. XVII? clădită de lemn „*lîngă curte*" de Constantin Balș fost mare paharnic, c. 1776, prefăcută" de V. Balș spătar, 1827; curți boierești, sec. XVII, dispărute).

Constantinescu C., *Biserica Sf. Dumitru din Ionășeni* (M.M., 1968, nr. 9—10, p. 557—561); *Uricarul*, VI, p. 321 ⟨doc. 1824⟩; *Documente*, XVII, vol. I, p. 46—47 ⟨la 1602, 1/4 din satul I. pe Jijia vîndută lui Nicoară Prăjescu vistier⟩; vol. III, p. 179 ⟨la 1614, 1/2 sat dăruită m-rii Solca⟩; vol. IV, p. 26 ⟨la 1616, 1/2 sat a lui Ionașco Rotompan⟩; p. 91—92 ⟨la 1617, 1/2 de sat, cu curți, restituită de la m-rea Solca soției lui Ionașco Rotompan⟩; p. 147 ⟨la 1617, satul familiei Balș⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1, p. 215, II/2, III/1 și IV/1, indice ⟨parte de sat a lui I. Prăjescu, ajunsă în stăpînirea fam. Cantacuzino⟩; *Așezări din Moldova*, p. 249 și 300 ⟨descoperirile arheologice, două sate⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 57.

IONĂȘENI, com. Trușești, jud. Botoșani[205] (bis. Sf. Nicolae, 1859—1865, clădită de Gheorghe St. George și soția sa, Maria, în locul unei bis. mai vechi, ale cărei catapeteasmă și icoane se păstrează). Vezi și precedentul.

M.C., I, 1913, nr. 1, p. 12 ⟨doc. 1801, împresurare moșia I. — Suceava⟩; 1914, p. 52—53 ⟨doc. 1818, moșia I. — Dorohoi a lui Nicolae Caraiman medelnicer și a altora⟩ și passim ⟨doc. despre sat⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 303—305; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 48—49; *Dicț. Rom.*, IV, p. 57.

IONĂȘEȘTI (Cupcești), com. Nicorești, jud. Galați (bis. Sf. Voievozi, sec. XVIII, ante 1760[206] reclădită 1870).

Documente, XVI, vol. I, p. 162 ⟨la 1520, satul I. fost Stănislăvești rămas lui Cîrstea și soției lui Stîrcea stolnic); XVII, vol. I, p. 76 ⟨doc. 1603, satul C.=I.⟩; vezi și p. 136 ⟨1/4 sat vîndută lui Constantin diac⟩; vol. V, p. 229—230 ⟨la 1623, seliștea I. — Bîrlad dată lui D. Ștefan mare vornic⟩; vezi și DRH, XIX, indice; A.B., 1931, p. 188 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 296 ⟨bis. din 1922⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 57 ⟨și I. fost Sclipotești⟩.

IONEASA (Ionești), com. Vadu Moldovei, jud. Suceava (bis. de lemn Sf. Nicolae, clădită de Iordache Cristea, 1805).

Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 271 ⟨la 1721, sat al lui Sandu Silion⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 428—429 ⟨la 1766, satul fam. Cheșcu⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 58; DRH, XIX, indice.

IORCANI (fost Iurcești) — Fălticeni.

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 195—196 ⟨despre sat⟩; *Documente*, XVII, vol. I, p. 304 ⟨satul Iurcani numit Colăcești⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 60 ⟨fost sat⟩.

SCHITUL IORGUEŞTI, vezi Orgoeşti.

SCHITUL LUI IOSIF, vezi m-rea Bisericani.

IPATELE, jud. Iaşi (M bis. Sf. Nicolae, 1805[207] şi M bis. Sf. Nicolae — Bîcu, 1804 sau 1788—1789?)

AEH, 1934, p. 78, 1935, p. 104, 1936, p. 116, 1938, p. 182; A.B., 1931, p. 209 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 62 ⟨două biserici⟩.

IPOTEŞTI (Epoteşti), com. Mihail Eminescu, jud. Botoşani (bis. Sf. Arhangheli, 1825).

B.C.I., IV, p. 20 ⟨doc. 1660, satul lui Ursache vistier⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVII, p. 196 ⟨sat al fam. Cantacuzino⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); Pop Augustin Z. N., *Familia Eminescu şi biserica din Ipoteşti. (Cu cîteva documente inedite)* („Mitr. Olt", 1970, nr. 7—8, p. 830—842); Tîrziu Valeriu, *Ipoteşti, monografie*, 1939, 100 p.+1 portret ⟨scrisă cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la moartea poetului⟩; vezi şi bibliografia lui G. Călinescu, *Mihai Eminescu;* Werenka D., *Topographie*, p. 40; Anuar Bucovina, 1923, p. 47, 1924, p. 47, 1926, p. 78, 1927, p. 90, 1928, p. 112; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 62.

IPOTEŞTI — Tecuci[208] (ruină de bis. la 1873)[209]. Vezi şi Ţepu.

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, III, p. 200 şi urm. ⟨doc. relative la sat⟩; Teodorescu-Kirileanu S., *Ştefan cel Mare şi Sfînt. Istorisiri şi cîntece populare*, Focşani, 1903, p. 181 ⟨originea satului Ipoteşti⟩; „Milcovia", IV, 1934, p. 13 ⟨despre numele satului⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 67 şi urm. ⟨I.=Ţepu⟩.

IREASCA, com. Gohor, jud. Galaţi (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 200 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 293 ⟨bis. din 1660⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 63.

IREŞTI, com. Vidra, jud. Vrancea (la 1809 trei bis.: Adormirea — I. de Sus, Sf. Voievozi — I. de Jos, Adormirea — I. de Sus — Măgura).

A.B., 1931, p. 185 ⟨cat. 1809⟩; „Milcovia", IV, 1933, p. 13—14 ⟨despre numele satului⟩; AER, 1936, p. 265 ⟨o bis. distrusă la 1916—1918 şi o alta nouă din 1908⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 63.

ISACOVA — Orhei (bis. de zid Sf. Voievozi, sec. XVIII; bis. de lemn Sf. Voievozi, adusă de la Căcărăzeni).

Sava, *Doc. Orhei*, indice; RSIAB, 1931, p. 525—526 ⟨la 1820 două bis.⟩; Tomescu C. N., *Clerul din Isacova* (A.B., 1933, p. 224—225); A.B., 1939, p. 25 ⟨doc. 1816⟩; Anuar 1922, p. 168—169); Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 105 ⟨parte de sat a fam. Potlog⟩.

ISĂICANI — Orhei (bis. sec. XVIII).

B.O.R., 1934, p. 199—200 ⟨însemnări⟩.

ISPAS — Cernăuţi.

Bălan T., *Familia Onciul*, indice; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice (vezi îndeosebi vol. IV, p. 149—152); Werenka D., *Topographie*, p. 40; Anuar Bucovina 1923, p. 18.

IŞNOVĂŢ — Orhei (bis. sec. XVIII, ante 1737, reclădită de lemn de Matei Donici, 1810).

ACMIB, I, 1929, p. 67; RSIAB, 1929, p. 192; 1931, p. 557 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 144; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 213 şi urm). ⟨sat al fam. Donici⟩; Vezi şi N. Iorga, *Studii şi doc.*, XVI, p. 388—390.

ITEŞTI — Botoşani[210].

Documente, XVI, vol. IV, p. 48—49 ⟨la 1592, 1/2 din sat vîndută lui Grigore Udrea mare vătag⟩; XVII, vol. II, p. 310—311 ⟨la 1610, 1/2 din sat vîndută m-rii Coşula, lîngă care se afla⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/2, III/1 şi 2 indice ⟨sat al lui Toma Cantacuzino⟩; B.C.I., VIII, p. 46 ⟨la 1667, 1/2 selişte I. — Dorohoi a lui Ioan Racoviţă⟩; vezi şi Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 93.

ITEŞTI, com. Bereşti — Bistriţa, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1837). Vezi şi Ciumaşi.

B.O.R., XIV, 1890, p. 112; AER, 1936, p. 132; *Uricarul*, XVII, p. 6—9 ⟨doc.⟩ şi 31—32 ⟨doc. 1653, 1/4 parte sat vîndută de I. Prăjescu lui Iacomi vistierul⟩; XX, p. 384—389 ⟨hotărnicie, 1817⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 70; Floareş Constantin, *Amintiri cu privire la situaţia de dinainte de împroprietărire a unui sat de foşti clăcaşi* („Sociologie rom.“, II, 1937, p. 362—364) ⟨despre satul Iteşti⟩.

ITEŞTI, vezi Hurdugi.

M-REA IŢCANI, vezi Suceava.

IŢCANI, vezi Plopana.

IUBĂNEŞTI, vezi Ibăneşti.

IUCAŞ — Neamţ (dispărut).

Documente, XVII, vol. I, p. 72 ⟨la 1603, 1/2 sat a m-rii Balica⟩; vezi şi vol. II, p. 57 ⟨doc. 1606⟩; p. 156 ⟨sat al lui Balica vistier, 1608⟩; IV, p. 503—504 ⟨la 1620, 1/2 sat a m-rii Balica⟩; vezi şi DRH, XIX, p. 455 ⟨1628⟩ şi indice; B.C.I., VIII, p. 89 ⟨doc. 1767⟩.

IUCŞENI, vezi Salcia.

IUCŞENI — Iaşi (bis. sec. XVIII).[211]

ACMIB, II, 1928, p. 148 ⟨însemnare, 1754⟩; *Documente*, XV, p. 174 ⟨doc. 1492, satul I. pe Jijia vîndut lui Grozea comisul⟩; XVI, vol. III, p. 61 ⟨la 1575, vîndut lui Ioan Golăi logofăt⟩; XVII, vol. I, p. 80 ⟨la 1603, sat al m-rii Agapia, dăruit de soţia lui Golîi⟩; Constantinescu D., *Documente moldoveneşti din secolele XV—XVII* (AIIAI, VII, 1970, p. 351—352) ⟨hotărnicie din 1657 a satului Iucşani al m-rii Agapia⟩.[212]

SCHITUL IUCŞEŞTI — Roman (Icşăşti, Sf. Nicolae, prima jumătate a sec. XVIII, ante 1735[213]; şi bis. Sf. Voievozi — I. de Jos, ante 1809).

Stănescu D., *Viaţa religioasă la români*, p. 199—200 ⟨doc. din 1735⟩; A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809⟩; Ghibănescu, *Surete*, XXV, p. 40—41 ⟨doc. 1759⟩; *Uricarul*, VI, p. 231 ⟨doc. 1826⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 70—71 ⟨două bis.⟩.

IUGANI — Hîrlău (Dorohoi) (bis. sec. XVIII).

Documente, XVI, vol. I, p. 162 ⟨la 1520, satul I. pe Siret al lui Grincovici pîrcălab şi al rudelor sale⟩; III, p. 167—168 ⟨la 1581, era al Maricăi, fiica lui Lupe Huru⟩; XVII, vol. IV, p. 445 ⟨la 1620, satul lui Coste Băcioc vornic⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 93 ⟨la 1667, parte de sat rămas lui Ioan Racoviţă de la Toma Cantacuzino⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 340 ⟨al m-rii Precista⟩.

IUGANI — Roman[214] (bis. catolică sec. XIX). Vezi şi precedentul.

Doc. rel. agrare, II, p. 508 ⟨sat al m-rii Trei Ierarhi⟩; Costăchescu, *Doc. Ştefăniţă*, p. 197 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 71 ⟨I.=Cozmeşti⟩. Vezi şi Cozmeşti.

IUGANI — Tutova (curţile boiereşti ale lui Ursu Vartic[215], vîndute la 1657, lui Dabija mare vornic, dispărute; şi bis. Sf. Nicolae, 1800 sau 1840?) Vezi şi Pleşeşti şi Deleni.

AEH, 1934, p. 63—64, 1935, p. 84, 1936, p. 90; C.H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; *Documente*, XVI, vol. IV, p. 71—72 ⟨la 1593, satul I. pe Pereschiu era al lui Vartic mare vornic⟩; XVII, vol. I, p. 10 ⟨la 1601, satul soţiei lui Vartic⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 340 ⟨al lui C. Balş⟩; Ghibănescu, *Surete*, V, p. 203—204 ⟨la 1688, satul, cu curţi, al lui Dumitraşco părcălab); C.I., 1932—1934, p. 111—112 ⟨doc. 1722, satul I. lîngă Tabără⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 359—360 ⟨doc. 1820, sat al mitropoliei⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 71.

IUJINEŢUL — Cernăuţi.

Werenka D., *Topographie*, p. 40; Anuar Bucovina 1923, p. 22, DRH, XIX, indice ⟨părţi ale lui Gavrilaş mare vornic⟩; Bălan T., *Familia Onciul*, indice ⟨doc. despre sat⟩; Idem, *Doc. bucovinene*, indice.

IURCANI, vezi Giurcani.

IURCĂUŢI — Cernăuţi (bis. sec. XVI, arsă de tătari; bis. reclădită).

Werenka D., *Topographie*, p. 41; Anuar Bucovina 1923, p. 41; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 50—51 ⟨la 1617, parte de sat a Antemiei, soţia lui Dumitru Lenţă staroste⟩; Bălan T., *Familia Onciul*, indice ⟨doc. despre sat⟩; Idem, *Doc. bucovinene*, indice ⟨vezi îndeosebi V, p. 97—100; sat al fam. Stroici şi Macri⟩.

IURCENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).

RSIAB, 1929, p. 330—331 ⟨cat. 1820⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 51 ⟨la 1616, satul lui Alexa Mustaţă pîrcălab⟩; p. 207 ⟨la 1617, vîndut lui Nicoară mare vornic⟩; B.O.R., 1934, p. 191—192 (însemnare, 1785); Ştefănucă Petre V., *Literatura populară a satului Iurceni*, Chişinău, 1937, 34 p. (din „Viaţa Basarabiei“, V, 1936, nr. 1—2).

IVANCEA — Orhei (bis. clădită de Darie Donici mare vornic, începutul sec. XVIII).

Sava, *Doc. Orhei*, p. XVIII, Vezi şi indice ⟨doc. despre sat, fost al fam. Donici şi Rusu⟩; Boga, *Doc. bas.*, I, p. 15 ⟨doc. 1800⟩; RSIAB, 1931, p. 519 ⟨la 1820, bis. de lemn⟩; Anuar 1922, p. 145; Stoicescu, *Dicţionar*,

p. 395 ⟨despre ctitor⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 219—220 ⟨sat al fam. Donici⟩.

IVĂNCĂUŢI — Cernăuţi (bis. din 1794).

Documente, XIV—XV, p. 394 ⟨la 1473, satul lui Dragoş uşarul⟩; XVI, vol. I, p. 162 ⟨la 1520, satul I. pe Prut al lui Grincovici pîrcălab⟩; „Gazeta mazililor şi răzeşilor“, 1910, p. 94—95 ⟨izvod de zestre, 1826⟩; *Două documente din Ivancăuţi (ibidem*, 1911, p. 199—200); *Carte domnească (ibidem*, 1912, p. 132—134) ⟨din 1765⟩; vezi şi p. 170—173 ⟨doc. sec. XVIII⟩, 219—220 passim; *Hotarnica Ivancăuţului din 1732* (*ibidem*, 1913, p. 237—241); Werenka D., *Topographie*, p. 41; Anuar Bucovina 1923, p. 22; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨sat de răzeşi⟩; Idem, *Familia Onciul*, indice.

IVANCĂUŢI — Dorohoi[216] (bis. de lemn Adormirea, 1803, construită de monahul Isaia, reînnoită şi sfinţită 1894 cînd i s-a adăugat zid; catapeteasma adusă de la bis. desfiinţată din Oroftiana).

Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 448—451; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 94—95; *Doc. rel. agrare*, II, p. 233 ⟨sat al lui Toader jitnicier⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 73.

SCHITUL IVĂNCEŞTI (Sf. Gheorghe, clădit de Vasile Andrieş spătar, ante 1830[217]; bis. reparată 1928), com. Boloteşti, jud. Vrancea.

A.B., 1931, p. 185 ⟨la 1809 bis. Sf. Gheorghe⟩; AER, 1936, p. 220 ⟨bis. din 1825⟩; *Dicţ. Rom.*, IV. p. 73 ⟨cătun⟩.

IVĂNEŞTI, jud. Vaslui (fost Fălciu)[218] (bis. Sf. Nicolae, (sec. XVIII, reclădită 1856). Vezi şi Huşeni.

RSIAB, 1933, p. 284 ⟨la 1812, bis. exista⟩; AEH, 1934, p. 46, 1935, p. 60, 1936, p. 61 şi 1938, p. 77.

IVĂNEŞTI, com. Pădureni, jud. Vaslui (bis. Sf. Voievozi, 1882 şi M bis. de lemn Sf. Nicolae — Balica). Vezi şi Golgofta şi Huşeni.

AEH, 1934, p. 78, 1935, p. 104, 1936, p. 116, 1938, p. 182; C.H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. filială avariată de cutremurul din nov. 1940⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 83 şi urm. ⟨satul restituit lui Durac, după ce îi fusese confiscat, 1662⟩; *Uricarul*, VI, p. 217, 291, 337 ⟨doc. 1815—1816, sat al lui Ioan Carp căminarul⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 73—74 ⟨I. — Vaslui⟩; D.R.H., XIX, indice.

IVĂNEŞTI — Neamţ.[219]

Documente, XVI, vol. IV, p. 39 ⟨la 1591, sat al m-rii Pîngăraţi⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1600 (IV, p. 295—296); 1612 (XVII, vol. III, p. 49); *Doc. rel. agrare*, II, p. 112 ⟨sat al m-rii Pîngăraţi⟩.

IVEŞTI, jud. Galaţi (bis. de nuiele, c. 1700, reclădită 1812, arsă 1821, reclădită mijlocul sec. XIX). Vezi şi următorul.

Dicţ. Rom., IV, p. 75; Vasiliu Amilcar, *Monografia domeniului Iveşti — Torceşti (jud. Tecuci)*, Buc., 1929, 68 p. (Min. Agriculturii şi Domeniilor) (extras din „Bul. agriculturii“, IV—V, 1929, nr. 7—10); Cristea

Alexandru, preot icon., *Raport general de starea materială şi morală în timp de zece ani de epitropie 1894—95—1903—904, alcătuit de ...., pentru biserica parohială Sf. M. M. Gheorghe, parohia Tîrgu Iveşti, jud. Tecuci*, Buc., 1905, 59 p.

IVEŞTI, jud. Vaslui[220] (bis. Sf. Gheorghe, de bîrne, 1840 şi o bis. mai veche, din sec. XVIII, a fam. Bogdan).

Gorovei Artur, *Fălticeni. Cercetări istorice asupra oraşului*, Fălticeni, 1938, p. 272—273 ⟨însemnare 1772, bis. familiei Bogdan din Iveşti rămăsese pustie⟩; Kogălniceanu, *Cronici*, II, p. 19 ⟨G. Bogdan vel jitnicer, îngropat aici⟩; AEH, 1934, p. 64, 1935, p. 84, 1936, p. 90, 1938, p. 137; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 321 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 75.

IZBEŞTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Arhangheli, 1778, clădită de Mihai Ţipa).

ACMIB, I, 1924, p. 66; RSIAB, 1929, p. 193; 1931, p. 521 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 145.

IZIRENI (bis. Sf. Nicolae, ante 1727).[221]

IZMAIL — R. S. S. Ucraineană.

Hurmuzaki, III/1, p. 230, 231, 232; Iorga N., *Acte şi fragmente*, I, p. 139—140 ⟨despre cucerirea Izmailului la 1595⟩; vezi şi N. Iorga, *Studii istorice ...*, p. 210 şi indice; Dousa Gh., *De itinere suo constantinopolitano*. Leyden, 1599, p. 17—19 ⟨despre oraş⟩; *Cronica Ghiculeştilor*, ed. N. Camariano şi A. Cioran, p. 7 ⟨despre arderea oraşului de tătari, 1700⟩; vezi şi indice; *Uricarul*, XXIV, p. 230 ⟨descriere, 1737⟩;

Ciachir M., *Explicarea numirilor turco-tătare ale oraşelor* (RSIAB, 1922, p. 77—81) ⟨despre numele Izmail⟩;

Kiriliuk S. I., *Izmail*, Odessa, 1961, 75 p.;

Ciobanu Şt. *Oraşele*, în vol. *Basarabia. Monografie*, Chişinău, 1926, p. 90—92 ⟨despre oraş⟩; Idem, *Monumentele istorice*, în acelaşi volum, p. 201—203 ⟨despre cetatea Izmail, clădită de turci în a doua jumătate a sec. XVI, refăcută în sec. XVIII, dispărută; reproduce şi o descriere a lui Cornilovici, 1820—1828⟩; vezi şi un desen al cetăţii la Batiuşkov P. N., *Bessarabia. Istoriceskoie opisanie*, S. Petersburg, 1892, p. 121; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 300—301.

— CETATEA MEDIEVALĂ (construită de turci după 1538, asediată la 1595 şi în timpul războaielor din sec. XVIII; refăcută de turci după 1774).

A.B., 1936, p. 64 ⟨cetatea în stare rea, 1768⟩; Hurmuzaki, S. I/3, p. 96—97 ⟨descriere Langeron⟩; vezi şi Iorga N., *Cetăţile vechi româneşti după contele de Langeron* (BCMI, 1915, p. 71—72);

Panaitescu Sc., *Cetăţile ruini* (ACMIB, I, 1924, p. 109—110) ⟨descriere, gravură⟩; Popescu M., *Cetăţile turceşti din prejurul principatelor române* (BCMI, 1927, p. 79—81) ⟨gravură, plan, descriere⟩; Iorga N., *Les châteaux occidentaux* (BCMI, 1929, p. 64) ⟨planul cetăţii⟩.

— BISERICA ADORMIREA (clădită de C. Brâncoveanu, reclădită 1841).
A.B., 1930, p. 439; RSIAB, 1919, p. 23—28 ⟨istoric, m-rea Cetatea⟩.
— BISERICA SF. CRUCE (din cetate, fostă geamie turcească, transformată în bis. la 1810).
R.S.I.A.B., X, 1918, partea I, p. 28—37 ⟨descriere de M. Ceacîr⟩; ACMIB, I, 1924, p. 61—62; RSIAB, 1919, p. 23—38 ⟨istoric⟩.
— BISERICA SF. NICOLAE (sec. XVII, reclădită 1810, fostă metoh la m-rea Caracala şi la Trei Ierarhi).
Frăţiman I., *Studiu contributiv la istoria mitropoliei Proilavia*, p. 287—290 ⟨doc. 1641, bis. făcută stavropighie⟩; ACMIB, I, 1924, p. 62 ⟨inscripţie⟩; A.B., 1930, p. 339 ⟨1810, metoh la Trei Ierarhi — Iaşi⟩; A.B., 1933, p. 322—323.
IZVOARE — Orhei (bis. Sf. Arhangheli, începutul sec. XIX).
Anuar 1922, p. 150.
IZVOARE — Soroca (bis. Cuv. Paraschiva).
Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 40—41.
IZVOARE, com. Bahna, jud. Neamţ (fost Bacău)[222] (bis. c. 1845 sau din 1802, clădită de Pavel Cristea).
B.O.R., XIV, 1890, p. 258; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 81—82; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 58 ⟨doc. 1839 amintind bis. din I.⟩; Vulpe Radu, *Izvoare. Săpăturile din 1936—1948*, Buc., 1957 ⟨şi despre descoperirea unei aşezări şi necropole din sec. XV—XVII la I. — Neamţ⟩; Mitea I., *Cercetări arheologice în aşezările prefeudale de la Bereşti — Bistriţa şi Izvoare — Bahna* („Studii şi cerc. ştiinţifice“, Inst. pedagogic, Bacău, III, 1973).
IZVOR, com. Ion Creangă, jud. Neamţ (M bis. de lemn Sf. Ioan, adusă de la Lipova, 1873).
AER, 1936, p. 96; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 86 ⟨I. Alb — Neamţ⟩.

NOTE

[1] La 1643 ian. 4, 1/2 din sat, cu curţi făcute de Ionaşco Cujbă, fost mare vornic, a devenit proprietatea lui Gheorghe Moţoc vornic. La 1663 mai 5, Ghinea vistier III vinde lui Ilie Moţoc şi cealaltă jumătate de sat, cumpărată de la Dumitraşco vornic de poartă (Arh. St. Buc., m-rea Sf. Ioan Zlataust, XVII/5, 6, 9—11). La 1679, satul rămăsese lui Ilie Moţoc mare medelnicer (*ibidem*, ms. 628, f. 523). Vezi şi *Cat. doc. mold.*, indice.

[2] Despre pricina cu privire la facerea bisericii din Iacobeni, vezi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, Epitropia Sf. Mormînt, dos. 97/1851.

Despre reclădirea bisericii din Iacobeni-Botoşani, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr., Moldova, dos. 1084/1859.

[3] Despre starea bisericii către mijlocul sec. trecut vezi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Bistriţa, dos. 29/1816. Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Bistriţa, pach. VIII.

[4] Mult mai completă decît aceste două lucrări este culegerea de inscripții și însemnări din orașul Iași, adunate de preotul C. Bobulescu — rămasă în ms. — aflată la Acad. R. S. România, Arhiva A. 1580, indicată la fiecare monument în parte.

[5] Vezi și N. A. Bogdan, *Iași*, ed. II-a, p. 394—430, unde se rezumă sau reproduc impresiile călătorilor străini dintre 1586—1866 și Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 66—67.

Menționez aici că, pentru unii călători străini, am folosit și traducerile făcute la Inst. de istorie al Acad. din București.

[6] Vezi și doc. din 1651 febr. 20 (B.C.S., XV/5). La 1668 nov. 14, se amintește vremea *„cînd au arsu tătarii Iașii"*, iar la 1669 sept. 20, se evocă timpul *„cînd au ars tîrgul"* (Arh. St. Buc., ms. 578, f. 72 și m-rea Galata, XIV/21).

[7] Despre acest incendiu, cînd a ars tîrgul de sus, vezi Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 409 (ms. Bobulescu).

[8] Despre incendiile din 1760 și 1766, vezi doc. din dec. 1760 și 1766 sept. 24 (Acad. R. S. România, CXXXV/141, CXLIV/267 și CXLII/54).

[9] Despre acest incendiu, vezi și Acad. R. S. România, DCLXXX/29, doc. gerc.

[10] Despre evenimentele din 1821, vezi și jalbe din același an la Acad. R.S. România, MCCXLII/70.

[11] Despre acest incendiu, vezi și Acad. R. S. România, MXLI/79, MCCXLII/272, 274 și Arhiva A, 1580, f. 108 (ms. Bobulescu). La 1823 febr. 10, domnul I. Sandu Sturza poruncea să se facă acareturi noi pe terenurile mănăstirești în locul celor arse la 1822 *(Uricarul*, VI, p 226). La 1815 aug. 20, domnul Moldovei hotărîse ca, pentru a se preîntîmpina izbucnirea incendiilor în oraș, să se ia măsuri ca dughenile să fie construite din cărămidă, nu din lemn, iar mărfurile care se aprind ușor să fie aduse în cantități mici, restul păstrîndu-se în pivnițe, în mahalale (Acad. R. S. România, CMXVI/101 bis.).

[12] Despre acest incendiu, vezi și alte numeroase însemnări copiate de C. Bobulescu (loc. cit., f. 256—257, 288—289, 311). Despre incendiul din 19 iulie 1827, vezi și doc. din: 1827 iul. 24, despre întocmirea unei comisii pentru facerea catagrafiei binalelor arse și alcătuirea unei comisii pentru împărțirea ajutoarelor, 1827 iulie 25 (listă de cei 477 sinistrați), 10, 19 august și 8 sept. 1827, cu amănunte despre incendiu etc. (toate la Acad. R. S. România, DCLIV/70, 71, 73, 75, 77, 94 etc.). Vezxi și porunca din 1827, ca dughenile de lemn arse să fie refăcute de piatră (Acad. R. S. România, XXI/98).

[13] Despre focul din 1833, care a mistuit 262 case și prăvălii și două biserici, vezi doc. de la Acad. R. S. România, DCLVII/122 b și c., 125, 127 etc. și Arh. St. Buc., Secretariatul de stat Moldova, dos. 317.

[14] Despre pavarea acestor ulițe vezi și cele 267 doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCCCLXXVIII.

[15] Despre incendiul din 1844, din mahalaua Păcurari, vezi Acad. R. S. România, CMXXXIV/59—65); despre măsurile luate după incendiu, vezi Arh. St. Buc., Secretariatul de Stat Moldova, dos. 2015.

Vezi și apelul Eforiei, făcut la 1844 iulie 25, către cei cu stare să ajute pe locuitorii sinistrați de incendiu (Acad. R. S. România, MCDLXVI/259).

[16] Vezi și tabloul de case și prăvălii din ⟨c. 1853⟩ (Acad. R. S. România, ms. 1038, f. 242 și urm.)

[17] Vezi și Acad. R. S. România, Stampe GS I, Bodenehr G-1, GS III, Katzler V-1, GS I, Geiger P.-1.

[18] Menționăm că am trecut la curtea domnească întreg complexul de clădiri cuprins în incinta sa, inclusiv baia, biserica de pe poartă, biserica dinspre doamna și temnița veche.

[19] Amintită în doc. la 1434 oct. 8 (*Documente*, XIV—XV, p. 113), fiind construită foarte probabil de Alexandru cel Bun.

[20] În anii 1476, 1495, 1497, 1500 Ştefan cel Mare dă foarte multe doc. din Iaşi (*ibidem*, XV, p. 2, 235—238, 258—262, 306—309).

[21] La 1588 febr. 13, Petru Şchiopul declara că la Iaşi *„este scaunul mai nou al domnilor moldoveni"* (*ibidem*, XVI, vol. III, p. 269).

[22] În revista „I. Neculce", 1923, p. 204 se susţine că s-ar fi găsit la Preoţeşti *„o inscripţie slavonă din anul 7140 (1636), în care se vorbeşte de arderea şi refacerea curţii domneşti din Iaşi"*.

[23] La 1742, trebuiau aduse 30 000 de draniţe pentru curtea domnească (N. Iorga, *Studii şi doc.*, VI, p. 359).

[24] Despre arderea curţii domneşti la 1784, vezi şi Acad. R. S. România Arhiva A 1580, p. 224 (ms. Bobulescu).

[25] La 1792 nov. 10, Moruzi voievod porunceşte divanului domnesc să cerceteze dacă trebuie făcută o nouă curte, sau poate fi reparată cea veche (Acad. R. S. România, LXXXV/58).

La 1794 aug. 3, se spunea că *„din întîmplare s-au ars de foc curte gospod şi domnie s-au mutat cu şidere la altă curte"*. La această dată existau încă poarta cea mare a curţii, turnul cu ceasornic şi zidul înconjurător („I. Neculce", 1923, p. 65). După arderea sa, curtea domnească a început a fi numită — ca şi la Bucureşti — „Curtea Veche" (*ibidem*, p. 66).

După arderea curţii domneşti, din clădirile vechi a continuat să se folosească — ca şi la Bucureşti — doar temniţa. La 1805 dec. 26, este amintit astfel un beci pe uliţa bis. Sf. Nicolae domnesc de lîngă temniţă (*Uricarul*, VI, p. 206).

[26] Vezi şi doc. din 1812 dec. 9, în care se vorbeşte de banii necesari pentru repararea stricăciunilor pricinuite curţii în timpul războiului (Acad. R. S. România, CMXVI/37 şi Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 630, f. 101). Despre repararea palatului domnesc, vezi şi doc. din 1820 sept. 2 şi oct. 1 (Arh. St. Buc., A.N., CCLIII/78 şi CCLVII/26).

[27] După arderea curţilor domneşti, la 1795 sept. 7, s-au cumpărat casele de lîngă Sf. Spiridon — ale lui Costache Ghica hatmanul şi Lupu Balş, fost mare spătar, dar acestea nefiind de ajuns pentru *„a şăde cu odihnă"* domnia, s-au mai făcut şi alte case alături de ele, *„care case s-au socotit şi s-au hotărît ca să rămîie de acum înainte deapururea curţii domneşti"* (Arh. St. Buc., Suluri, nr. 48). Despre banii necesari pentru cumpărarea şi repararea acestor case, vezi doc. din 1795 sept. 3 (Arh. St. Buc., Condica Asaki, ms. 630, f. 56 v. — 57 şi *Uricarul*, I, p. 342—343.) Despre o casă a bis. Sf. Dumitru, dată în folosinţa curţii domneşti, vezi doc, din 1805 oct. 11 (Acad. R. S. România, DCLI/82).

[28] Despre construirea paraclisului de la palatul domnesc, vezi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, Mitr. Mold., dos. 6/1839; despre reparaţii la curte, *ibidem*, dos. 8/1839.

[29] Despre facerea unei cazărmi la curtea domnească arsă, vezi Arh. St. Iaşi, Eforia Iaşi, dos. 41/1832; despre diverse reparaţii, *ibidem*, dos. 47/1835 şi 90/1836.

[30] Despre restaurarea palatului domnesc, ars la 1827, vezi Arh. St. Buc., Secretariatul de Stat Moldova, dos. 1166, 2037. Despre aducerea unor coşuri de piatră pentru construirea unei biserici la curtea domnească vezi Acad. R. S. România, CXXXII/149, 150 (doc. din 1825 dec. 31).

Ni s-au păstrat planurile parterului şi etajului palatului domnesc din Iaşi pe la ⟨1848—1850⟩, în legătură cu tapiţeria necesară salonului mare, salonului domnului, sufrageriei, odăii fetelor etc. (Acad. R. S. România, MDXXXVIII/119).

[31] Menţionăm că în această bis. se întruneau ierarhii moldoveni pentru a alege pe mitropolitul ţării. S-au păstrat o serie de hotărîri ale acestora în care se spune că s-au adunat *„întru prea sfînta biserică domnească a preasfintei şi de o fiinţă Troiţă, în curtea domnească"* (BCI, II, 1916, p. 3—9). Către sfîrşitul sec. XVIII, după ce bis. a fost arsă, aceste adunări se făceau la bis. Dancu sau la bis. Sf. Gheorghe de la mitropolie (*ibidem*, p. 11 şi urm.).

[32] La 1674 iunie 12, Grigore Romăscel declara că era *„la închisoare în turnu“* (Ghibănescu, *Surete*, V, p. 86).

[33] Vezi inscripţia din 1614, transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R.S. România, Arhiva A 1580, f. 166—167). Biserica de pe poartă este amintită în doc. la: 1637 april. 15, 1662 aug. 2 etc. (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, LXXXVII/12 şi Proprietăţile Statului Moldova, XXIX/6). Despre milele bisericii la 1740, vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 412 şi 455. Vezi şi doc. din 1756 april. 2 şi 1764 iulie 14 (Acad. R. S. România, CLXXXI/119 şi XCV/88).

[34] Amintită de numeroase ori în doc. la: 1650 april. 30, 1658 mart. 13, 1691 april. 15, 1739 febr. 28, 1744 aug. 8 etc. (Acad. R. S. România, C/78 şi ms. 870, f. 10 v., Arh. St. Buc., m-rea Sf. Ioan Gură de Aur, XI/3, I.N., 1926—1927, p. 180—181, R.I., 1924, p. 277 etc.). Vezi şi însemnarea din sec. XVIII, transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A, 1580, f. 255) şi Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 462 (1735).

[35] Dintre numeroasele doc. despre casele boiereşti din Iaşi — cele mai multe dispărute — a se vedea cele din:

— 1605 april. 15, prin care Condrea Bucium mare vornic vinde casele sale lui Nestor Ureche mare vornic (*Documente*, XVII, vol. I, p. 231);

— 1629 febr. 23, prin care M. Barnovschi întăreşte ctitoriilor sale, bis. Adormirea şi m-rea Bîrnova, o pivniţă de chervăsărie, unde au fost casele lui Ureche mare vornic (Arh. St. Buc., m-rea Barnovschi, V/1, 2);

— 1641 april. 15, prin care Mihai Furtună, fost mare comis, vinde casele sale de pe Uliţa Ciubotărească lui Vasile Lupu (*Uricarul*, VII, p. 5); aici s-a făcut apoi şcoala şi feredeul;

— 1643 oct. 6, care aminteşte casele lui Lupu Hăbăşescu vornicul (Acad. R. S. România, LXXXVII/117);

— 1644 sept. 18, care menţionează casele lui Statie mare vameş, din Tîrgul Vechi (Arh. St. Buc., m-rea Galata, XI/21);

— 1650 iulie 28, prin care Vasile Lupu dăruieşte lui Toderaşco Ianovici, mare logofăt, un loc cu case făcute de domn, după ce arseseră de mai multe ori, pe Uliţa Mare (Arh. St. Buc., Prop. Statului Mold., XXIX/1); la 1664 april. 20, fiul lui Toderaşco, Andreiaş, a vîndut casele de pe Uliţa Strîmbă lui Miron Costin (N. Iorga, *Studii şi doc.*, V, p. 87);

— 1652 mai 6, în care se aminteşte casa lui Solomon Bîrlădeanu mare clucer de pe Uliţa Ciubotărească (N. Iorga, *Studii şi doc.*, V, p. 84 şi Acad. R. S. România, CLXXXIX/71);

— 1656 iunie 4, unde se menţionează casele de pe Uliţa Mare ale lui Şaidir, al doilea logofăt (Arh. St. Buc., Prop. Statului Mold., XXIX/3);

— 1657 april. 22, cînd casa de pe Uliţa Mare, fostă a lui Şaidir logofătul, a devenit proprietatea lui Ionaşco Ţira mare jitnicer (*ibidem*, XXIX/4);

— 1660 iulie 18, prin care Alexandra, fiica lui Grigore Ureche, vinde lui Gheorghe Duca vistierul casele din faţa m-rii Barnovschi, luate schimb de la Racoviţă Cehan (idem, m-rea Barnovschi, V/10); la 1666, casele au devenit proprietatea m-rii (*ibidem*, V/92);

— 1662 mart. 12, prin care casele de pe Uliţa Mare ale lui Gavril Coci hatman devin proprietatea lui Gheorghe Duca vistier al II-lea (Acad. R. S. România, CXCII/83);

— 1662 mai 1, prin care Eustratie Dabija întăreşte lui Stamatie, fost mare postelnic, casele de pe Uliţa Strîmbă, foste ale lui Vasile Gialalău (Arh. St. Buc., m-rea Cetăţuia, XIII/3);

— 1670 iulie 12„ despre casele lui Gheorghe Coci hatmanul, fratele lui Vasile Lupu, de pe Uliţa Mare, devenite proprietatea lui Miron Costin (Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 203—205);

— 1671 iunie 1, prin care Miron Costin vinde locul şi casele de mai sus lui Ursache vistierul (*ibidem*, p. 211—213); Ghibănescu arată că M. Costin îşi avea casele pe Uliţa Strîmbă;

— 1683 oct. 1, care amintește casele familiei Prăjescu de lîngă mitropolia veche și casele lui Iorga, fost mare postelnic, care *„aceste case de piatră* ⟨au fost⟩ *orînduite pe au fostu temniță“* (B.C.I., IV, p. 36);

— 1702 nov. 7, prin care Gheorghiță comisul vinde lui Savin Zmucilă vel ban, casa sa cu pivniță de piatră de pe Ulița Chervăsăriei (Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 4);

— 1714 aug. 20, 1717 și urm., prin care casele lui Gheorghe, fost mare paharnic, ginerele hatmanului Alex. Buhuș, *„despre Muntenime“*, ajung, pe rînd, în stăpînirea lui Lupu Gheuca, logofăt III, a Mariei Ursache, a lui Toader Carp, fost mare medelnicer și a lui Ștefan Bosie, fost mare jitnicer (I.N., 1931, p. 83—85);

— 1765 mart. 5, despre conflictul dintre urmașii lui Gavriil Miclescu, fost mare logofăt, pentru casele rămase lor pe Ulița Feredeilor (I.N., 1925, p. 193—194);

— 1797 sept. 5, în care se arată că Toma Cozma, fost mare paharnic, a cumpărat *„o păreche de case, șindrilite, cu pivnițe de piatră sub dînsele și cu altă căsuță mai proastă, acoperită cu stuh... la mahalaua Talpalarilor despre calici“* (I.N., 1924, p. 123);

— 1801 mai 31, prin care Nicolae Cachi(?) fost mare paharnic vinde lui Mihalachi Luca, fost mare spătar, case din Muntenimea de Sus *„cu zăplaz, cu grajd de bîrne pentru cai, i jicnițe și cu pivnițe de piatră“* (I.N., 1922, p. 311);

— 1807 iunie 6, prin care se întărește banului Constantin Miclescu casele sale din Mahalaua Muntenimea de mijloc, cumpărate la mezat (*Uricarul*, VI, p. 277—278).

— 1815 dec., în care se spune că se dăduseră consulatului austriac casele slugerului Vasile Anastasiu din mahalaua Cacainei, *„case mari de piatră, cu grajd, cuhne și alte trebuincioase ale casei din pregiur“*, valoarea lor fiind de 45 000 lei (*Uricarul*, X, p. 257—261);

— 1817 iulie 12, care amintește casele cu două rînduri foste ale lui Iordache Lazu fost mare paharnic (*Uricarul*, XVII, p. 238).

Întrucît nu am putut urmări în documente succesiunea proprietarilor acestor case și soarta lor (cele mai multe au dispărut în secolele următoare sau au fost reclădite), ne mulțumim doar să le semnalăm aici, sperînd că cercetări ulterioare vor aduce mai multă lumină în acest domeniu.

Despre înființarea vorniciei de poliție la Iași, ale cărui sarcini erau acelea de a supraveghea — prin arhitect și staroștii de tîmplari, pietrari și cărămidari — construirea și repararea clădirilor din oraș, păstrarea lărgimii ulițelor etc., vezi doc. din 1813 dec. 6 (Acad. R. S. România, CMXVI/62).

[35 bis] Vezi și descrierea caselor lui Costache Balș de la Copou la 1843 april. 29 (Acad. R. S. România, MDCXVIII/89); despre reparații vezi doc. din 1841 mai 12 (*ibidem*, doc. nr. 76) și nr. 145, doc. nedatat).

[36] Vezi și contractul din 1862 iulie 25, pentru repararea caselor Balș (Acad. R. S. România, CMLXXXV/29). Despre casele membrilor familiei Balș din Iași, vezi și doc. din:

— 1795 sept. 3 și 7, despre cumpărarea de către domnie a caselor de lîngă m-rea Sf. Spiridon, ale lui Lupu Balș, fost mare spătar, care, împreună cu casele lui Costache Ghica hatmanul și cu alte case făcute alături de acestea, *„s-au socotit și s-au făcut ca să rămîie de acum înainte curții domnești“* (Arh. St. Buc., Suluri 48, Condica Asaki, ms. 630, f. 56 v.-57 și *Uricarul*, I, p. 342—343); după cum spune M. Drăghici (*Istoria Moldovei*, II, p. 65), casele Balș au ajuns apoi ale lui Alecu Roznovanu;

— 1797 ian., în care se spune că Alexandru Caliman cumpărase casele vornicului Teodor Balș din mahalaua Măjilor, la Ulița Mare, în ele instalîndu-se consulatul Rusiei; la 1816, ele erau însă arse, *„din care pricină răsipindu-să mai de ispravă nu sînt în stare de a să mai pute lăcui“* (I.N., 1926—1927, p. 197—198); după aceea, consulatul rus a fost instalat în casele spătarului Al. Sturza de lîngă m-rea Sf. Spiridon (*ibidem*, p. 201);

— 1799 dec. 10, despre casele cumpărate de la Teodor Balş vel vornic *„pentru şădere d-sale consulului Rosiei“* (Gh. Băileanu, *Evoluţia juridică a epitropiei Sf. Spiridon de la 1757 la 1800. Partea II şi III*, Iaşi, 1929, p. 73);

— 1809 mai 25, prin care Constantin Conache, fost mare comis, vinde lui Şerban Negel spătar *„casăle părinţăşti“*, care, la 1828 mart. 15, au devenit proprietatea lui Teodor Balş mare postelnic (I.N., 1924, p. 225—227);

— 1825 febr. 3, ref. la împărţirea unei case din Iaşi între vistierul Alecu Balş şi comisul Iancu Balş (*Uricarul*, XVI, p. 278—281);

— 1827 mart. 6, prin care paharnicul Gh. Cristea vinde logofătului Teodor Balş casele sale din dosul m-rii Sf. Spiridon (*Uricarul*, VI, p. 231);

[37] Despre această casă vezi şi doc. din 1800 mart. 25, prin care Alexandru Foti, mare sluger, vinde lui Scarlat Manu, fost mare logofăt, casele sale *„la tîrgul de sus, în capătul Uliţei Hagioaei, unde se sfîrşeşte Ciubotăria lîngă biserica Cură-larilor, adică casele cu pivniţă, i alte case gios, i cuhne, i grajdiu, i şură cu toate cele trebuitoare pe lîngă casă“* (I.N., 1926—1927, p. 123—124); la 1801 april. 14, Scarlat Manu îşi făcea case noi pe aceste locuri (*ibidem*, p. 143); vezi şi p. 145—149. La 1809 aug. 20, se spune că locuinţa construită era *„cu trei rînduri la înălţime“*, iar curtea era înconjurată *„cu zid de piatră“*; murind Scarlat Manu, casa a fost vîndută la această dată lui Vasile Roset, fost mare spătar, cu suma de 75 000 lei (*ibidem*, p. 149—151); casele au ajuns apoi ale lui Iordache Catargiu postelnic (*ibidem*, p. 155); la 1838 iulie 1, casele erau arse şi zidul înconjurător stricat, fiind vîndute lui Anastasie Başotă hatman (p. 163—165), care, după această dată, a construit case noi (vezi şi *idem*, 1921, p. 85).

Vezi, de asemenea, Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 341—342.

[37 bis] La 1870, casele au rămas lui Iorgu Beldiman, iar la 1873, Gheorghe Beldiman le-a vîndut Adelei Cantacuzino cu însemnată sumă de 5 700 galbeni (Acad. R. S. România, MCDXCVI/88 şi MDIII/40).

[38] Despre diverse case ale familiei Cantacuzino din Iaşi, vezi şi doc. din:

— 1667 mart. 9, despre casele lui Toma Cantacuzino, fost mare vornic, rămase urmaşilor săi (B.C.I., VIII, p. 47); vezi şi Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, p. 74—75;

— 1667 mai 10, despre casele lui Toderaşco Iordache Cantacuzino (copie Inst.);

— 1729 iulie 30, în care sînt amintite casele lui Iordache Cantacuzino, mare spătar, situate pe Uliţa Mare, lîngă m-rea Dancu (Arh. St. Buc., A.N., CCXLIX/11 şi 12);

— 1747 febr. 7, prin care Toderaşco şi Iordache Cantacuzino îşi împart averea şi casele din Iaşi (Acad. R. S. România, CDXXXVI/274);

— 1749 iunie 15, diata lui Iordache Cantacuzino mare spătar (*ibidem*, CDXXVII/52);

— 1794 ian. 19, în care, hotărnicindu-se locul de casă din mahalaua Muntenimei de Sus, al lui Manolache Conache vornic, alături de drumul Botoşanilor, se amintesc casele lui Constantin Greceanu şi Iordache Cantacuzino, ambii foşti mari vornici (I.N., 1924, p. 224—225);

— 1839 mart. 7 — Opis de 23 doc. din 1702—1815 privind casele hatmanului Constantin Paladi din uliţa Sîrbească, cumpărate de spătarul Mihalache Cantacuzino (Arh. St. Buc., AN, MMCMV/26).

[39] Paraclisul e amintit la 1848 febr. 18 (Acad. R. S. România, MCCLXXXIX/ /259). Vezi şi însemnarea din 1844 (idem, Arhiva A, 1580, f. 675).

La 1828 april. 15, biv vel vornicul Ştefan Catargi se plîngea de *„cumplitul foc“* din anul precedent, care i-a ars casele (Acad. R. S. România, MDXLIII/47).

[40] Despre casele foste ale familiei Catargiu din Iaşi, vezi doc. din:

— 1721 oct. 27, prin care se întăreşte lui Ilie Catargiu mare logofăt, un loc de case cu pivniţe de piatră, pe Uliţa Mare, lîngă Mitropolia veche, fost al lui Iane Hadîmbul postelnicul (*Uricarul*, XI, p. 302—306);

— 1782 mai 30, care aminteşte casele lui Ilie Catargiu hatmanul, ale răposatului Ilie Costache vornicul şi altele din jurul mitropoliei (Erbiceanu, *Mitropolia*, p. 308);

— 1811 dec. 12, din care rezultă că se vînduseră la licitaţie casele lui Ilie Catargiu, general maior în armata rusă, cu 27 500 lei (A.B., 1938, p. 6—7).

[41] Despre casele familiei Costachi din Iaşi, vezi doc. din:

— 1755 febr. 28, care aminteşte casa lui Ilie Costache mare paharnic, ale cărei *„zăplazi"* cu acoperămînt erau lîngă locul m-rii Trei Ierarhi (*Uricarul*, VII, p. 24);

— 1782 mai 30, în care sînt amintite casele răposatului Ilie Costachi vornicul de lîngă Mitropolie (Erbiceanu, *Mitropolia*, p. 308);

— 1859 mart. 30, prin care Catinca Costache lasă casele sale fiului său, Manolache Costache Epureanu (I.N., 1924, p. 223—224).

[42] La 1807 martie, se spune că vel vornicul Grigore Ghica *„au început să facă zidirea"* caselor sale *„în capul Uliţei Mari, din gios de Trei Sfetitele"*, pe un loc disputat cu Manolache Donici spătar. Pe acest loc, situat în sec. XVII *„pe Uliţa Mare, lîngă temniţă, în dosul temniţei"*, avusese case Andronic Cerchezul vornicul (I.N., 1925, p. 153 şi urm.). La 1864, o bucată din zidul casei lui Ion Ghica logofăt era în pericol de a cădea (Arh. St. Iaşi, Eforia Iaşi, dos. 96/1864).

Despre alte case ale fam. Ghica, vezi doc. din 1795 sept. 3 şi 7; casele lui Costache Ghica hatmanul de lîngă m-rea Sf. Spiridon au fost cumpărate pe seama domniei şi, împreună cu cele ale lui Lupu Balş spătar şi cu alte case construite alături de acestea, *„s-au socotit şi s-au hotărît ca să rămîie de acum înainte curţii domneşti"* (Arh. St. Buc., Suluri nr. 48, Condica Asaki, ms. 630, f. 56 v. — 57 şi *Uricarul*, I, p. 342—343).

Vezi şi doc. din 1826 mart. 26, care cuprinde descrierea caselor lui Panait Cazimir spătarul, devenite apoi proprietatea lui Alex. Ghica logofăt (I.N., 1931, p. 144—145) şi 1842 nov. 27, prin care casele cele mari ale logofetesei Catinca Ghica sînt lăsate moştenire fiului ei, vornicul Vasile Ghica (Acad. R. S. România, MCXXV/187).

[43] Vezi şi doc. din 1662 sept. 15, în care sînt amintite casele de pe Uliţa Strîmbă ale lui Palade aga (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, LXXX/3).

[44] Despre diverse case foste ale familiei Racoviţă din Iaşi, vezi doc. din:

— 1660 mart. 20, prin care Vasile Ureche şi surorile sale dau lui Racoviţă Cehan mare logofăt loc în casă şi pivniţă de piatră în schimbul altuia de pe Uliţa Rusească (Arh. St. Buc., A.N., MCXXXVI/1, nr. 1);

— 1753, despre casele fam. Racoviţă (Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 123—124);

— 1753, despre casele foste ale lui Ion Racoviţă, împărţite între fiii săi, Dumitraşco şi Mihail, şi devenite apoi proprietatea primului (*Uricarul*, XVI, p. 304—305).

[45] Vezi şi doc. din 1762 iunie 16, în care se menţionează casele lui Vasile Razu hatmanul din Muntenimea de Sus (*Uricarul*, X, p. 75—76).

La 1844, se aminteşte paraclisul din casa Ştefan Catargi, poreclit Răzoaia (Acad. R. S. România, Arhiva A, 1580, f. 675).

[46] Despre casele membrilor familiei Roset din Iaşi vezi doc. din:

— 1767 febr. 27, în care hatmanul Vasile Ruset declară că a făcut *„o păreche de casă aice în Iaşi"*, fiicei sale Ilinca, prilej cu care a cheltuit 1000 de lei (B.C.I., VIII, p. 91); vezi şi N. Iorga, *Doc. fam. Callimachi*, II, p. 162);

— 1787, prin care Constantin Roset logofătul lasă fiilor săi *„casile cele mici de lîngă poartă, ce sînt din sus cu odăile de gios"*, precum şi *„casele cele mari din Eşi"* (B.C.I., VIII, p. 103—104);

— 1792 dec. 3, prin care casele lui Manolache Balş *„cu odăi nouă ce s-au făcut acum şi cu toate cele trebuincioase"* sînt cumpărate la mezat de Răducanu Ruset (*Uricarul*, XXII, p. 127—129).

[47] Despre casele foste ale familiei Sturza din Iaşi, vezi doc. din:

— 1677 iulie 1, prin care soţia lui Solomon Bîrlădeanu, fost logofăt, vinde casele sale lui Ilie Sturza mare vornic (N. Iorga, *Studii şi doc.*, V, p. 90—91);

— 1679 febr. 10, prin care Maria Prăjescu vinde casele de pe Uliţa Mare lui Chiriac Sturza paharnicul (*ibidem*, p. 91);

— 1727 dec. 24, prin care Mihalache Sturza vinde fratelui său, Sandu Sturza mare spătar, casele sale din Ulița Feredeielor, primite de la hatmanul Ioan Buhuș (I.N., 1930, p. 69);

— 1728 mai 12, prin care m-rea Răchitoasa vinde aceluiași casele de alături de cele precedente, foste ale lui Ilie fost mare spătar (*ibidem*, p. 69—70);

— 1805 mart. 15, prin care Grigore Sturza mare vistier, lasă Mariei Stavilă casele sale din Muntenimea de Mijloc, casă mare cu patru odăi și cea de jos cu patru odăi (Boga, *Doc. bas.*, I, p. 15—16);

— 1816 iulie 16, cu care se întărește spătarului Alex. Sturza casele arse de pe Ulița Mare, foste ale lui Toderaș Balș (*Uricarul*, VI, p. 304);

— 1822 nov. 17, prin care Sandu Sturza voievod dăruește casele cumpărate de el de la banul Mihai Iamandi agăi Constantin Aslan și Eufrosinei Sturza (*Uricarul*, VI, p. 329—330).

[48] Vezi și planul caselor Sturza de la Copou din ‹1820—1830› (Arh. St. Buc., Doc. mold., II/54).

[49] Vezi și opisul de doc. ale palatului Sturza la Acad. R. S. România, DXV/63.

Despre casa lui M. Sturza, vezi Acad. R. S. România, pach. MCCLIV, unde sînt și doc. despre trimiterea lui V. Alecsandri, la 1842, după meșteri și planuri pentru casă.

[50] La 1805 ian. 5, este amintit un loc lîngă grădina Beilicului, situată în dosul feredeului (Arh. St. Buc., Doc. mold., II/13). Vezi și doc. din 1813 iun. 28, prin care Scarlat Calimachi dă fiicei sale, Ralu, un loc lîngă casele Beilicului (Arh. St. Buc., m-rea Sf. Ioan Zlataust, XXVIII/2).

Despre facerea caselor *„de mijloc"* de la Beilic vezi numeroasele documente privind materialele folosite (1823—1830), ca și planurile clădirilor ce par a fi de la Beilic (Acad. R. S. România, DCCCXLVIII/45—47, 52, 89, 97, 108, 147—149, DCCCXLIX/117—120, 125—133).

După ce *„casele de beilic"* au ars, m-rea Sf. Ioan, proprietara locului, și-a primit înapoi terenul, pentru care domnia îi dăduse anual cîte 100 de lei de la casa vămilor (I. N., 1926—1927, p. 231, doc. din 1829 febr. 15).

Despre facerea unui havuz pe maidan la Beilic vezi doc. din 1847 ian. 28 (Arh. St. Buc., m-rea Sf. Ioan Zlataust, V/1).

[51] Despre hanurile din Iași a se vedea și doc. din:

— 1824 febr. 10, în care este amintit hanul lui Ion sin Constantin Sarajbașa, situat pe loc domnesc, în mahalaua Broșteni, în dosul grajdului domnesc (*Uricarul*, VI, p. 320);

— 1827 ian. 8, în care este amintit un han în tîrgul Făinii (Acad. R. S. România, MCXLVII/22);

— 1828, prin care hanul stolnicesei Paraschiva Voiculescu este luat de agie pentru oștenii bolnavi (*ibidem*, MCCXLIX/142);

— 1832 nov. 26, care amintește hanul vornicului Ioan Miclescu (*ibidem*, DCCCLXXII/81—82);

— 1841 iunie 22, prin care Mihalache Cantacuzino vinde, cu 350 de galbeni, hanul său rămas zestre de la vornicul Alecu Greceanu lui Naftulea Kaufman (I. N., 1931, p. 219);

— 1843 april. 23, prin care D. Mavrocordat vornic arendează lui Marin Drăghici ratoșul de la Docolina, cu toate dughenele, contra sumei de 300 galbeni blanci anual (Arh. St. Buc., AN, MMCMI/32);

— 1844 aug. 12 — listă de cheltuielile hanului V. Alecsandri (Acad. R. S. România, MCDXCVI/174—176);

— 1850, care cuprinde descrierea hanului Catincăi Catacazi, născută Ghica, de pe Ulița Mare (Acad. R. S. România, MCCXLI/88);

— 1851 mart. 22, care amintește hanul din Sf. Vineri al răposatului C. Polieru căminar, situat pe un loc cu embatic al m-rii Frumoasa (*ibidem*, DCXVIII/83,

— 1859 ian. 30, în care este amintit hanul lui N. Carp de pe ulița Păcurari (*ibidem*, MMDCC/61);

— 1860 febr. 1, prin care un han este lăsat zestre Paraschivei Nicolau la căsătoria ei cu Ioan Vasiliu (*ibidem*, DCCCLXXI/179) etc.

— Vezi și devizul alcătuit la 1856 nov. 10, de A. Caietanovici arhitect, pentru clădirea unui han de piatră și cărămidă la Iași, în valoare de 98.265 lei (Acad. R. S. România, MDXXXIX/78).

Menționăm că nu am putut urmări în documente succesiunea proprietarilor de hanuri, astfel încît este posibil ca același han să apară sub două nume diferite.

Mai amintim și de faptul că, la mijlocul sec. XIX, ca și la București, hanurile ieșene au început a se transforma în hoteluri sau a fi numite astfel. De pildă, la 1864 iunie 9, este amintit *„hotelul numit hanul lui Ilie armeanul"*, care fusese în proprietatea lui Hristea Garabet (Arh. St. Buc., Doc. mold., XI/17, f. 6).

[52] Vezi Arh. St. Iași, Eforia Iași, dos. 39/1836.

[53] Amintit la 1857 oct. 14 (Arh. St. Buc., Tribunalul Iași, S. III, MDCXLV/1). La 1861 sept. 6, se vorbește de actele vechi ale hanului lui Ghimuș Cărămalău (*ibidem*, MDCCXXXVI/1).

[54] Despre încazarmarea oștirilor ruse la acest han, vezi Arh. St. Buc., Min. Contr. de stat Moldova, dos. 55/1858.

[55] Vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 687.

[56] Vezi și Arh. St. Buc., dosare m-rești, m-rea Sf. Sava, dos. 8/1849 (pricină pentru han).

[57] Vezi Arh. St. Buc., ms. 579, f. 338 (1755).

Despre deschiderea unor ferestre vezi Arh. St. Iași, Min. Interne, dos. 1367/1841. La 1864, se dărîma, deoarece amenința cu căderea (idem, Eforia Iași, dos. 22/1864).

[58] Vezi doc. din ⟨1834⟩ (Acad. R. S. România, CXXXI/5).

[59] Despre acest han ni s-au păstrat numeroase documente la Acad. R. S. România, DCCCLXXIX/24—37, 55, 60, 64—67 și u., MIV/32 și 33 etc. Din ele rezultă că hanul a fost ars în 1821, după care a fost refăcut, iar în 1828—1829, a fost prefăcut în spital pentru ostașii ruși. Hanul a fost al lui Evanghelie Boiangiu Stamatul, care l-a lăsat apoi ginerelui său, stolnicul Voicu, și soției acestuia, Paraschiva. Hanul este amintit și la 1839, cu ocazia unei hotărnicii (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 343/1839). Vezi și idem, dosare m-rești, Mitr. Moldovei, dos. 167/1848, din care rezultă că hanul se găsea vis-à-vis de mitropolie.

[60] Despre școlile din Iași, vezi și doc. din: 1747 dec. 25, 1759 iulie 25, 1775 nov. 15, 1800 april. 28, 1813 mart. 25 etc. (Arh. St. Buc., Eforia Școalelor, Iași, XXVIII/1, ms. 630, f. 8—9 v., 20 v.—22, 32—33 și 62 v.—65). Vezi și Acad. R. S. România, pach. MCCLXIII, LXXII/231, CMXVI/49, ms. rom. nr. 1, f. 20—25 (1747), 52—57 (1759), 96—101, 179—187 (1800), 300—304 (1818).

[61] Dintr-un doc. din 1666 aug. 20, rezultă că Vasile Lupu a construit școala și feredeul pe Ulița Ciubotărească, pe locul caselor cumpărate de la Mihail Furtună, fost mare comis; în doc. se spune că *„acum, pe acel loc, este școală și feredeu, aproape de heleșteul Bahluiului, care le-au zidit și le-au făcut Vasile voievod"* după care le-a dat m-rii Trei Ierarhi *„cu tot venitul"* (Art. St. Buc., ms. 578, f. 105 v.—106 și *Uricarul*, VII, p. 10). Pentru venitul feredeului s-a iscat un conflict între m-rile Trei Ierarhi și Golia, rezolvat de Antonie Ruset, la 1676, în favoarea primei m-ri (*ibidem*, p. 11—14).

La 1755, școala se dărîmase, după cum rezultă dintr-un doc. din 28 febr. acel an, prin care Ștefan Popescu vornic de poartă, trimis să rezolve o pricină pentru un loc al m-rii Trei Ierarhi *„care loc este dinaintea feredeului, unde au fost casă de piatră pentru școale, făcută de răposatul Vasile vodă"*, pune să se sape temelia școlii pentru a putea face măsurătoarea (*ibidem*, p. 23—24).

Dintr-un alt doc., din 1761 iunie 30, rezultă că *„au fost acele școale pînă în zilele lui Mihai Racoviță voievod, la leat 7232"*, cînd au ars și a rămas *„locul slobod și pustiu"*. Doi suiulgii, aduși de Grigore al II-lea Ghica de la Țarigrad,

își făcuseră pe acel loc casă și reparaseră *„pivnița acea risipită“* (*ibidem*, p. 26). Vezi și *Uricarul*, IX, p. 62—63 și Acad. R. S. România, LX/115 și 116.

[62] Întrucît clădirile fuseseră arse la 1827, la 1828 april. 4, se luau măsuri pentru a se *„statornici“* școala națională în m-rea Trei Ierarhi, în care scop se cere *„întocmirea“* construcțiilor arse la 1827, care amenințau cu surparea (*Uricarul*, VII, p. 170—171). Cum m-rea dorea să scoată școala din clădirile sale, la 1830, se hotărăște ca ea să repare *„toată casa ce se află despre amiază-zi a bisericii“* sau *„să ridice cu a sa cheltuială zidiri potrivite cu acelea... și apoi atunce să vor trage școalele îndată din lăuntrul mănăstirei și vor merge la locul așezămîntului lor“* (*ibidem*, p. 187 și urm.). Cum mănăstirea a refuzat să repare clădirile — deși beneficiase de venituri însemnate pentru întreținerea școalelor — *„Epitropia nevoită a trebuit să le facă cu a sa cheltuială ce suie peste 15 000 lei“*, sumă ce trebuia să i se *„răspundă“* de către mănăstire (*ibidem*, IX, p. 26—27). Vezi și p. 61, unde se spune că Epitropia ridicase *„din ruine zidirile domnului Vasile Lupu, adăugînd și altele din nou“*. La 1842 iulie 25, reprezentanții Muntelui Athos constatau că, *„de la o vreme încoace, epitropia școalelor publice stăpînește în putere cea mai mare parte a acareturilor mănăstirii din lăuntrul ogrăzii, precum și din nou au zidit pe locul mănăstirii casă, întrebuințîndu-le școală“* (*ibidem*, p. 52—53).

Despre școala de la Trei Ierarhi, vezi și Acad. R.S. România, ms. rom. 106; despre zidirile adăugate Academiei, Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 314/1839; diverse reparații, *ibidem*, dos. 271/1853, 277/1854; despre ocuparea clădirii de oștirile rusești și eliberarea lor, *ibidem*, dos. 329/1854; vezi și idem, Min. Lucr. publice, dos. 123/1860.

[63] La 1766, domnul arăta: *„am zidit din temelii această Academie, lîngă metropolie, pre a noastră domnească cheltuială, slobodă, îndestulată și cu toate cele trebuincioase lucrurilor ei“* (*Uricarul*, XIV, p. 186—192). Vezi și Acad. R.S. România, XXII/37. Într-un alt doc., din 1767 iunie 4, se vorbește de *„școalele ce s-au făcut acum“* (Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 33; vezi și p. 42.) Cronicarul Ion Canta afirmă că domnul *„a cumpărat un loc mare lîngă mitropolie și au pus de l-au îngrădit și au făcut case mari și frumoase, orînduindu-le trei școale pentru învățarea copiilor“* (Kogălniceanu, III, p. 252).

[64] În mai 1776, domnul Grigore al III-lea Ghica constata că școala era *„foarte la proastă stare“*; el luase măsuri de îndreptare, numind dascăli și creîndu-i venituri (*Uricarul*, VII, p. 52—54). Ia 1813 aug. 14, se vorbește de niște *„căsuțe, lîngă zid, în colțul caselor școlii“*, aflate în ograda bis. Sf. Nicolae (Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 352—353).

[65] Vezi și hrisovul de întemeiere a Academiei Mihăilene din 1840 nov. 8 (Arh. St. Buc., Eforia Școalelor — Iași, XXI/1).

[66] Vezi și Arh. St. Iași, Eforia Iași, dos. 88/1834 și Acad. R.S. România, ms. rom. 106, f. 24. Vezi și actul de fundare al școlii de fete de lîngă bis. Sf. Ilie, din 1847 nov. 8 (Arh. St. Buc., Eforia Școalelor, VI/1).

[67] Despre înființarea școlii armenești, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 311/1841.

[68] Despre vechimea școlii, vezi doc. din 1809 sept. 6 (Arh. St. Buc., Tribunalul Iași, S. III, MCDVI/1).

La 1857 febr. 25, I. Seil cere conducătorilor țării aprobarea pentru deschiderea unei școli evreiești la Iași, unde exista un pension de fete (Acad. R.S. România, MCDLXVI/217).

[69] În oct. 1804, domnul Alex. Const. Moruzi ia măsuri pentru *„așezarea din nou a școalei de la monastirea Socola, care acum s-au alcătuit spre învățătura, îndreptarea și desăvîrșita catehisie a celor care se vor învrednici, prin bisericeștile canoane, a se hotărî să primească darul cinului preoțesc“*; el hotărăște noului seminar un venit anual de 2500 de lei din vistieria domnească (*Uricarul*, VII, p. 59—61). Anaforaua pentru organizarea școlii poartă data 1805 ian. 11, fiind întărită de Moruzi vodă la 20 ian. (*Uricarul*, VI, p. 191).

[70] La 1807 dec. 17 şi 1808 febr. 5, se spune că m-rea Socola fusese mai înainte m-re de maici, iar *„acum la această mănăstire s-au făcut şcoală de obşte moldovenească, care este spre folosul şi podoaba patriei“* (*Uricarul*, XXII, p. 252 şi Acad. R.S. România, DCC/17). Vezi şi inscripţia transcrisă de C. Bobulescu (*ibidem*, Arhiva A 1580, f. 857).

[71] La 1603 febr. 5, este amintită chervăsăria de lîngă m-rea Sf. Sava (*Documente*, XVII, vol. I, p. 71). Uliţa şi poarta chervăsăriei sînt amintite de numeroase ori în sec. XVII, la: 1669 mai 30 şi iulie 15, 1671 iulie 11, sept. 26, 1675 ian. 5 etc. (Arh. St. Buc., ms. 579, f. 122 v., m-rea Sf. Ioan Zlataust, II/4, Arh. St. Iaşi, CCCXXXVI/27, CI/11, DCLXXIV/2 etc.). La 1841 dec. 1, este amintită „vama veche“ (Acad. R.S. România, DCCCLXXVI/52).

[72] Despre clădirea cazărmilor din Iaşi ni s-au păstrat numeroase documente. La 1835 sept. 12, generalul inspector al miliţiei Moldovei cere lui T. Ghica *„podreatcinul gătirii cazărmilor miliţiei“* să construiască *„cuhnea cazărmii pihotei“* şi să confecţioneze acoperişul cu olane a *„cuhniei cavaleriei“* (Acad. R.S. România, DCCCLXIV/60). La 31 oct. acelaşi an, se arăta că edificarea cazărmilor miliţiei întîrzia din pricina greutăţilor ivite cu luarea banilor de la vistierie şi a vremii nefavorabile, urmînd ca în curînd să se termine interiorul (*ibidem*, doc. 62 şi 63). La 9 nov., Departamentul treburilor din lăuntru fixa o a treia, *„vadea“* (termen) pentru terminatul cazărmilor pînă la 15 nov. (doc. 65, 66, 68). Vezi şi însemnarea arhitectului Freiwald despre materialul necesar la cazărma miliţiei de la Curtea Arsă (doc. 67). Construirea cazărmii a dat naştere apoi la schimbarea unei numeroase corespondenţe (doc. 69—77, 81—82, 84—88 şi DCCCLXV/101—109). Aceasta este cazarma de la Curtea Arsă.

Vezi şi dosarul de actele locului de la Copou, dăruit de m-rea Trei Ierarhi pentru aleile cazărmii din 1852 (Arh. St. Buc., Prop. Statului Moldova, pach. 37).

Despre facerea cazărmii de la Copou, vezi şi Arh. St. Buc., Min. Lucr. publice, dos. 23/1850, 151/1851, 4/1852, 9/1852, 58/1852, 103/1852 şi Secretariatul de Stat — Moldova.

[73] La 1854 mart. 21, Dumitru Cantacuzino, logofăt şi cavaler, declara că zidise *„în mahalaua Tătăraşi de aicea din oraşul Iaşi un spital cuprinzător şi de un paraclis cu hramul Sfintei Treimi“*, căruia îi dăruieşte moşia Tăuteşti — Iaşi (I.N., 1931, p. 183). La 1858 april. 5, ctitorul arăta că l-a făcut pentru populaţia nevoiaşă care se afla *„în cea mai ticăloasă stare de mizerie“* şi că îl săvîrşise *„acum“*. La această dată el face aşezămînt ctitoriei sale (*ibidem*, p. 185—186); vezi şi V. Răşcanu şi Gh. Băileanu, *Istoricul spitalului orăşenesc clinic de adulţi din Iaşi*, vol. I, Buc., 1965, p. 484.

Vezi, de asemenea, însemnările, pomelnicul şi inscripţia cişmelei din 1850, transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 979—984).

Despre transformarea caselor Ţicău în spital pentru ostaşii ruşi, vezi doc. din 1848 iulie 31 (Acad. R. S. România, MIV/88). Vezi şi mai sus hanul Vanghele.

[74] Pentru pricina dintre m-rile Golia şi Trei Ierarhi cu privire la stăpînirea feredeului cel mare de lîngă Bahlui făcut de Vasile Lupu vezi doc. din 1668 oct. 13. Din acest document rezultă că m-rea Golia avusese şi ea jumătate din venitul feredeului; la această dată, venitul feredeului este lăsat numai m-rii Trei Ierarhi, care urma să poarte de grijă *„feredeului, să-l tocmească şi să aibă grija ceasornicului celui mare din clopotniţa mănăstirii“* (Arh. St. Buc., ms. 579, f. 12—13 şi *Uricarul*, VII, p. 11—14.)

Baia sau feredeul turcesc este amintită de numeroase ori în sec. XVIII. Vezi şi doc. din 1701 sept. 30, 1782 iunie 25, 1783 oct. 9 etc. în care e menţionată mahalaua Feredeielor (Acad. R. S. România, XVIII/21 şi Arh. St. Buc., Mitr. Mold., X/4—6).

La 1755 febr. 28, este amintit, de asemenea, feredeul (Acad. R. S. România, LX/115), iar la 1841 april. 26, feredeul turcesc (Arh. St. Buc., A.N., Tribunalul Iaşi, S. III, MDXLII/3). La 1805 mart. 28, este numit feredeul cel mare (*ibidem*, MDLXXI/1).

[75] Vezi şi inscripţia transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 597). Despre repararea feredeului vezi şi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 1453/1863.

[76] La 1787 ian. 11, Alexandru Mavrocordat dădea *„chioşcul nostru din Copou, clădit cu propria noastră cheltuială"*, lui Iordache Balş mare vistier (*Uricarul*, XIV, p. 270—271).

[77] Despre cişmelele din Iaşi vezi şi doc. din: 1741 febr. 1, 1747 aug. 14, 1766 iunie 9, 1803, 1806 mai 12, 1813 oct. 18, 1834, 1835 etc. şi „memoarul" din 1849 pentru înfiinţarea apeductelor (Acad. R. S. România, VII/38, XII/75, CXII/135, CMXVI//24—25, ms. rom. 1, f. 271—275, ms. 91, f. 244—248, ms. 237, f. 428, ms. 1032, f. 196, Arh. St. Buc., Eforia Şcoalelor Iaşi, V/4, m-rea Floreşti, III/11, 12, condica Asaki, ms. 630, f. 91 v. — 93, Arh. St. Iaşi, Eforia Iaşi, dos. 8/1834, 19/1834, 19/1835). Vezi şi lista cişmelelor de la Acad. R. S. România, MXLIII/341, doc. din 1828, (idem, MXCII/94) şi Arh. St. Buc., Min. Lucr. publice, dos. 98/1856.

Despre cişmelele de la m-rile Cetăţuia şi Galata, vezi doc. din ⟨1836⟩ (Acad. R. S. România, CDV/392).

Despre construirea din nou a cişmelei de la m-rea Galata, vezi doc. din 1839 sept. 10 (Acad. R. S. România DCLX/196). Despre construirea unei alte cişmele în viile m-rii Trei Ierarhi, din dealul Copou, vezi doc. din 1839 iunie 10 (*ibidem*, DCCCLXXIII/108). Vezi, de asemenea, contractul lui Ioan suiulgiul, din 1858 nov. 9, pentru repararea cişmelelor de la m-rea Frumoasa (*ibidem*, DCCCLXXVI//197). Vezi şi numeroasele documente din deceniul al III-lea al secolului al XIX-lea privind cheltuielile făcute cu întreţinerea cişmelelor (*ibidem*, DCCCXLVII/18, 25, 26, 32—34, DCCCXLVIII/44, 85, DCCCXIX/68—70, 72 etc.).

Despre repararea cişmelei de la casa D. Sturza la 1833, vezi Acad. R. S. România, MCCLXXVIII/1 a, b. Despre casa apelor de la m-rea Golia şi cişmeaua gotică de la mitropolie vezi Arh. St. Buc., Secr. de stat Moldova, dos. 3758. Despre capacitatea cişmelelor în măsuri de apă la ⟨1803—1841⟩, vezi idem, AN, MMCMXIX//11—13.

Vezi şi doc. din 1803 sept. 10, prin care Al. Const. Moruzi voievod dăruieşte logofătului Mihai Sturza o măsură de apă pentru cişmeaua de la casa sa (*Uricarul*, VI, p. 250).

La 1823 ian. 4, se constată că *„drumurile apelor ce vin aicea în oraş sînt la cele mai multe locuri din învechite vremi stricate şi neapărat trebuie numaidecît a să pune în lucrare facerea şi îndreptarea lor, ca să nu vie în lipsă şi pătimire lăcuitorii orăşeni"* (Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 398).

[78] Vezi doc. din 1823 iunie 25, prin care logofătul D. Sturza primeşte 4 măsuri de apă din casa apelor de la m-rea Golia (Acad. R. S. România, CVIII/69).

[79] Despre construirea cişmelei din curtea m-rii Sf. Spiridon, vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, DCCCLXIV/78—79 (1836 mart. 12).

[80] O fîntînă domnească, situată pe uliţa curţii domneşti, exista la 1627 april. 25, cînd este amintită în documente (Acad. R. S. România, CCCXLI/20).

[81] Cişmeaua de la Păcurari este amintită şi la 1855 mart. 2 (Arh. St. Buc., A.N., Tribunalul Iaşi, S. III, MDCCLXXIX/14).

[82] Podul lui Ştefan vodă din Iaşi este amintit la 1658—1659 (Acad. R. S. România, CX/143). La 12 mart. 1657, Gheorghe Ştefan voievod întăreşte cumnatului său Ştefan Boul mare vornic — care se considera ginerele lui Ştefan Tomşa — *„podul lui Ştefan vodă Tomşei"*, cu tot locul cumpărat de acest domn, ca să facă pod şi dughene, *„cum au fost şi mai înainte"* (Acad. R. S. România, CLXXX/82).

[83] Vezi inscripţia de pe manuscrisul din 1492, transcrisă şi de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 27—28).

[84] Amintită la 1606, 1615 mart. 18, 1637 april. 15, 1665 mai 22 etc. (*Documente*, XVII, vol. III, p. 201, Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, LXXXVII/12, Arh. St. Iaşi, CCCLX, f. 55). Vezi şi inscripţiile şi însemnările de pe cărţi transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 369—386).

[85] Vezi şi catagrafia din 1861 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 582//1861) şi doc. din 1760 aug. 28 şi 1811 (Acad. R. S. România, CLXXXVIII/197 şi CXXI/174).

[86] La 1705 iunie 8, Antioh Cantemir acorda scutiri de dări pentru preoţii *„ce sînt la doo biserici armeneşti aici în tîrgu“*, scutirea sa repetînd-o domnii următori (I.N., 1923, p. 118—120, 127). Una din ele e numită *„mănăstirea arminiască“* la 1735 iunie 7. O bis. armenească este amintită la 1747 aug. 13 (Acad. R. S. România, LXVIII/31). Despre milele bisericii armeneşti la 1711, vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 470. Vezi şi catagrafia din 1860 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 727/1860).

La 1730 febr. 22, se vinde un loc *„la uliţa Chervăsăriei, împotriva bisericii armeneşti“* (I.N., 1923, p. 90). Bis. armenească cu hramul Sf. Grigore este amintită şi la 1755 dec. 7, cînd se vinde un loc *„din uliţa podului vechi pînă în zăplazii bisericii armeneşti“* (*ibidem*, p. 93). Vezi şi p. urm. şi 1924, p. 159 (doc. din 1769 dec. 1).

[87] Ca şi în alte cazuri, înainte de această construcţie, a existat o altă pe alt loc însă. Într-un suret al unui doc. din 1606 mai 25, se spune că Petru Şchiopul închinase m-rea Sf. Nicolae din ţarina tîrgului Iaşi, la m-rea Zografu *„pentru că acea sfîntă mănăstire a sfîntului Nicolae ajunsese la pustiire şi la încetarea pomenirii binefăcătorilor şi celor dintîi ai ei ctitori, din pricina lipsei de grijă a locuitorilor acelei mănăstiri şi a cinstiţilor egumeni care s-au schimbat“*. În acelaşi document se spune că Aron Tiranul a făcut biserica *„din pietre şi lemne gata ce au fost pregătite pe banii lui Petru voievod“* (*Documente*, XVII, vol. II, p. 44—45).

Un doc. ⟨1618⟩ april. 7 aduce mai multe precizări în această privinţă: aici se spune că *„biserica cea veche a fost zidită de părintele lui (Aron vodă),* răposatul Alexandru voievod, pe alt loc, sub dealuri, şi s-a risipit şi a căzut cu totul“, iar Aron Tiranul a zidit-o din nou, în ţarina tîrgului Iaşi (*Documente*, XVII, vo. IV, p. 261—262).

[87 bis.] Amintită sub numele m-rea *„nou zidită, numită în Ţarină“*, la 1594 dec. 12, cînd primeşte primele danii (*Documente*, XVI, vol. IV, p. 117); şi după aceea este numită tot m-rea *„din Ţarină“* (*Documente*, XVII, vol. I, p. 162).

Despre situaţia m-rii în sec. XVIII vezi: listă de moşii din 1762 febr. 12, catastifele de avere din 1767 dec. 3 şi 1781 oct., catagrafia obiectelor de cult din 1785 mai 17 etc. (Arh. St. Buc., m-rea Aron vodă, II/25, 26, 35 şi 40). Vezi şi porunca din 1784 august 16, pentru reparaţiile necesare la m-re (Acad. R. S. România, LXXIX/20) şi doc. din 1784 aug. 26, despre banii cheltuiţi cu reparaţiile (Arh. St. Buc., m-rea Aron Vodă, II/39). Vezi şi catagrafiile din 1787 şi 1851 (idem, Min. Instr. Moldova, dos. 780/1851 şi m-rea Aron Vodă, II/47). Despre starea m-rii la 1815 vezi *ibidem*, II/86. Despre diverse reparaţii vezi doc. din 1847 (Acad. R. S. România, DCLXXXVIII/284).

[88] Bis. e amintită şi la 1708 mart. 11, cînd *„poporenii“* de la bis. Cuv. Paraschiva dau un loc de casă pe Uliţa sîrbească popii Alexe de la bis. Banului (Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 18—19). Ea este amintită apoi de numeroase ori în sec. XVIII la: 1742 dec. 13, 1761 febr. 7 etc. (I.N., 1924, p. 155, 158).

Vezi şi inscripţiile, însemnările de pe cărţi şi condica bisericii transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva, A 1580, f. 418—433 şi 401—414 — la ultima, numerotaţia autorului). Despre cheltuielile bisericii între anii 1837—1840 vezi Acad. R. S. România, M/56, 65, 74. Vezi şi catagrafia din 1860 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 734 bis/1860). La 1831 febr. 25, în casele de la m-rea Banu şedea consulul Prusiei (Acad. R. S. România, DCCCLXXIV/19). Despre stricăciunile pricinuite de turci la 1821, vezi. Acad. R. S. România, MXLI/197. Vezi şi *ibidem*, pach. MCXLIX.

[89] Vezi doc. din 1627 dec. 9, în care Miron Barnovschi arată că *„am început şi am zidit“*, această mănăstire cu hramul Adormirea. La 1628 mai 21, Chiril, patriarhul de Constantinopol, declara că domnul Moldovei a clădit *„din pajişte“* bis. Adormirea *„în faţa curţii domneşti..., clădind-*o *frumos şi împodobind-*o“. La

această dată, m-rea era metoh la Sf. Mormînt (Muzeul Suceava, nr. 2 149 şi Acad. R. S. România, DXCV/85).

[90] Vezi şi inscripţiile, pomelnicul şi însemnările de pe cărţi transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 168—182). Despre diverse reparaţii vezi Arh. St. Buc., dosare m-reşti, Epitropia Sf. Mormînt, m-rea Barnovschi, dos. 4/1838 şi 6/1841 şi Min. Cult. şi Instr., dos. 1482/1865. Despre reparaţiile din 1783—1785, vezi doc. de la Acad. R. S. România, DCLXXXIV/53, 74, 75.

[91] Într-un doc. din 1648 mai 15 este amintită *„portiţa cea mică a m-rii lui Barnovschi"*, ceea ce arată că m-rea avea două porţi (Acad. R.S. România, CXXXIX/150).

[92] Despre stricăciunile provocate de turci la 1821, vezi Acad. R. S. România, MXLI/197. Despre cele 13 800 ocale de marmură transportate la Iaşi pentru refacerea bisericii, vezi doc. din 1839 sept. 30 (*ibidem*, MCXLVI/105). Despre îmbrăcarea unei icoane la 1843, vezi *ibidem*, MCCLVIII/4.

[93] Boierii Sturzeşti, descendenţi din Bărboi vornicul, frate cu Sturza hatmanul, s-au considerat totdeauna ctitorii bisericii. La 1733 iunie 12, Sandu Sturza mare vornic arăta astfel că m-rea era *„făcută de moşii noştri"* (I.N., 1928, p. 259).

Vezi şi condica m-rii, în care sînt cuprinse hrisoavele referitoare la averea sa (Acad. R. S. România, ms. rom., nr. 13 şi I. Bianu, *Catalogul manuscriselor româneşti*, I, p. 49—63). Vezi, de asemenea, Acad. R. S. România, ms. rom. 17 (pomelnic şi catagrafie odoare şi I. Bianu, *op. cit.*, I, p. 69).

Vezi şi inscripţiile, pomelnicele, însemnările de pe cărţi, transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 140—163).

Vezi şi catagrafia din 1851 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 706/1851). Despre diverse reparaţii, vezi idem, Min. Cult. şi Instr., dos. 1478/1865 şi 3376/1876.

Despre reclădirea turnului bisericii Bărboi, vezi idem, Min. Lucr. publice, dos. 214/1859.

[94] La 1629 febr. 20, Miron Barnovschi scria bistriţenilor că *„mănăstirea ni-i aproape gata, ţiglele sînt arse"*, dar că nu se afla *„om pentru aşezarea ţiglelor înainte"*. El cerea un asemenea om din Transilvania *„ca să nu ni fugă dinainte vremea asta frumoasă de primăvară în zadar"* (Hurmuzaki, XV/2, p. 968).

În testamentul său, Miron Barnovschi declara, la 1633, că m-rea Bîrnova *„care este începută de noi, vedem că, după vremi ce stătură, alt nime nu va putea să o săvîrşească numai o putere domnească. Pentru aceia, de va alege Dumnezeu un domn creştin, ca acela să o săvîrşească, Dumnezeu să-i fie într-ajutor. Mănăstioara cea de lemn ce s-a făcut întîi să aibă aceşti boieri* ⟨Costin hatmanul şi Mateiaş Gavrilaş logofătul⟩ *a o socoti şi a o întări"* („Arhiva istorică", I/2, 1865, p. 188 şi M. Costin, *Opere*, ed. V. A. Urechia, I, p. 209). Vasile Lupu nu s-a ocupat el de ctitoria lui M. Barnovschi, fiindu-i duşman. La 1650 nov. 28, m-rea primea de la Iordache Cantacuzino vistierul 60 de lei *„cu care bani au îngrădit sfînta mănăstire"* (I.N., 1926—1927, p. 273).

[94 bis] La 1665 sept. 4, Eustratie Dabija arăta că *„luat-am domnia mea pre Domnul Dumnezeu într-ajutoriu de am zidit o sfîntă m-re ce iaste în codru Eşului, ce se chiamă Bîrnova, unde este hramul Sfîntului marelui mucenic Gheorghie şi iarăşi sfîntului Ioan Novie; care această sfîntă m-re de multă vremi au fost începută a o zidi răposatul Miron Barnovschi vvod şi n-au ajuns să o săvîrşească; deci domnia mea... o am săvîrşit pre dînsa"* (Antonovici, Doc. *bîrlădene*, IV, p. 101—102).

După cum rezultă dintr-un doc. din 1800 aug. 12, Dabija vodă obligase m-rea ca, din averea lăsată, să mărite 12 fete sărace, să facă 12 cişmele şi 6 chilii la m-re *„care să fie pururea pentru îndestularea călătorilor"*; cum m-rea nu făcuse ce i se ceruse de ctitor, satul Bîrnova a fost restituit urmaşilor lui Dabija (*Uricarul*, XXV, p. 302).

După cum reiese dintr-un doc. din 1680 aug. 24, Dabija vodă *„fiind de l-au apucat moarte..., n-au apucat să o împodobească şi să o temeează ⟨cu⟩ cîte să cade sfintei mănăstiri podoabe şi aşezături"*, ceea ce face soţia sa, doamna Ecate-

rina, care spune că *„am nevoit și am împodobit și o am intemeiat după putință cu de toate cîte trebuescu unei sfinte mănăstiri pănă întru desărvîșit“*, înzestrînd-o și cu sate (C.I., 1934—1936, p. 105—107). Vezi și doc. din 1667 ian. 30, în care călugării arată că au vîndut un sat cu 500 de lei, pentru a acoperi mînăstirea și a *„tocmi“* beciurile m-rii și altele ce au trebuit (Arh. St. Buc., m-rea Bîrnova, V/6).

Despre jefuirea m-rii înainte de domnia lui Dabija, de către oștile aduse în țară de Constantin Șerban, vezi doc. din 1660 mart. 27 (Acad. R. S. România, XXXII/89).

Despre diverse reparații, vezi Arh. St. Buc., dosare m-ești, Epitropia Sf. Mormînt, dos. 18/1842 și m-rea Bîrnova, dos. 13/1842, Min. Cult. și Instr. dos. 1035/ /1866. Despre confecționarea unor ferestre, vezi doc. din 1840 aug. 16 (Acad. R. S. România, DCLXI/87).

Despre milele m-rii vezi Arh. St. Buc., ms. 646; vezi și catagrafia din 1860 (idem, Min. Instr. Moldova, dos. 682/1860) și descrierea m-rii la 1871, cînd sînt amintite aici și ruinele biserici (Acad. R. S. România, ms. 227, f. 344—344 v.).

Vezi și însemnarea din 1681, despre un ispravnic al m-rii (P. P. Panaitescu, *Catalogul ms. slave*, II, ms. la Acad. R. S. România, p. 540). Despre locurile date cu embatic la Iași vezi Arh. St. Buc., AN, pach. MMCMXVIII și ms. 547, 646.

[95] Bis. Buna Vestire din Iași e amintită la 1778 oct. 1, cînd preotul de aici vinde un loc de casă (Arh. St. Buc., Doc. mold., XII/57). Vezi și inscripțiile și însemnările de pe cărți transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 466—486).

[96] Biserica ungurească din Iași este amintită la 1629 mai 13 (Arh. St. Iași, CLVI/1). Vezi și incripțiile din cimitirul bisericii catolice de la Copou, restaurată la 1861, adunate de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 963 și un caiet nenumerotat).

În iunie 1677, un sol polon, în trecere prin Iași, afirma că domnul Antonie Ruset *„a făgăduit că va stărui cu multă bunăvoință pentru ca această biserică, care se clădește cu fonduri private, să devină cît mai măreață“* (P. P. Panaitescu, *Călători poloni*, p. 69). Mai departe, însă, se spune că domnul făgăduise restaurarea bisericii, pentru care *„a dat și o sumă de bani“* (p. 74). La acea dată bis. era *„foarte mizerabilă, strîmtă și joasă, netencuită, cu acoperișul prost“* (p. 77).

[97] La 1753 sept. 18, Matei Vodă Ghica dă un privilegiu pentru bis. de piatră cerută de franciscani, declarînd că *„de cînd ne-am pomenit, am apucat avînd ei biserică aici în Iași și au tot avut pînă ce, din mulțimea anilor, s-au surpat“* (N. Iorga, *Studii și doc.*, I—II, p. 107—108).

Mai tîrziu, la 1776 dec. 8, Grigore al III-lea Ghica emitea un nou privilegiu pentru zidirea bis., arătînd că *„să se facă zidiri de piatră prin orașe cunoscut iaste nu numai că aduce aceasta podoabă orașilor, ce și obștii folosință și apărare, mai ales la o vreme cînd se întîmplă foc“*. El spunea mai departe că *„rămleniasca (romana — N. S.) a catolicilor biserică“* din Iași *„s-au tîmplat de s-au aprins, fiind de lemn, dintru care s-au pricinuit nu puțină pagubă și stricăciune caselor orășanilor“* (*ibidem*, p. 111—112).

[98] La 1782 oct. 19, se cerea din nou permisiunea *„di fabbricare la chiesa cattolica di pietra“*, pentru care se strînsese și materialul, domnul aprobînd: *„iată că vi se dă voe să vă faceți biserică de piatră, după cum veți vrea, și nu veți fi supărați“* (*ibidem*, p. 123).

Dintr-o mărturie mai nouă, din 1794 mart. 29, rezultă că *„biserica cea vechi de lemn... au fost făcută tot unde iaste temeliia bisericii, aciia ce-au arsu în vreme mării sale Grigorii vodă Ghica“*. Din aceeași mărturie rezultă că, în vremea războiului, *„s-au stricat și casele cele mari a preuților papistășești“* (*ibidem*, p. 141).

Vezi și descrierea bis. la 1814, cînd se spune că avea *„un altare magnifico all'italiana“* și că *„possa essere una chiesa d'Italia“*. (În afară de bis. principală, mai exista o bis. de zid *„dedicata al Transito di S. Giuseppe“*, în cimitir (*ibidem*,

p. 179—180). Vechea bis. catolică era construită chiar lîngă zidul m-rii Trei Ierarhi, cu care a avut un lung proces (*ibidem*, p. 186 şi urm.)

[99] După cum se spune într-o scrisoare din 1827 dec. 24, incendiul din 31 iulie acel an *„monasterium iasense cum omnibus adpertinentibus usque ad fundamentum conflagrasset"* (*ibidem* p. 209). Vezi şi p. 210. După incendiu bis. rămăsese *„coi muri tutti screpolati, neriti, coi quadri guasti e bruti, col pavimento tutto sfossato, cogli arredi sacri tutti rovinati"* (*ibidem*, p. 218).

[100] Înainte de a începe construirea m-rii Cetăţuia, încă din prima sa domnie şi apoi în cea de a doua, Gh. Duca a cumpărat numeroase locuri *„la Cetăţuie"* unde se aflau vii (vezi doc. din 1666 mart. 27, 28, 1669 mart. 26, 27, 31 etc., etc., toate la Arh. Buc., m-rea Sf. Sava — Iaşi, XVII/2—12, 15—31). Egumenul de la Cetăţuie este menţionat prima oară ca martor la 1670 aug. 18 (idem, m-rea Galata, XIV/43). Vezi şi doc. din 1670 aug. 23, privind milele acordate m-rii (Acad. R. S. România, DLXXXIX/75 şi doc. următoare).

[101] Despre luptele din 1717, vezi şi Acad. R. S. România, ms. rom. 878, f. 15 şi 966, f. 167.

La 1752, se vorbeşte de căderea zidurilor m-rii; la 1760, se dă voie m-rii să ia cîte o para de sacul de făină vîndut la Botoşani pentru a se acoperi biserica m-rii etc. (RSIAB, 1934, p. 386, 388).

[102] Despre starea acareturilor m-rii şi diverse reparaţii vezi Arh. St. Buc., dosare m-reşti, m-rea Cetăţuia, dos. 3/1835, 13/1839, Min. Cult. şi Instr., dos. 1483/1865. La 1829 sept. 21, stăpînirea cerea repararea caselor m-rii Cetăţuia pentru a se face acolo spital de ciumă iar la 7 dec. acelaşi an se pregătea primirea în m-re a *„molipsiţilor"* de la Copou (Acad. R. S. România, DCLV/113 şi 137). Despre reparaţiile făcute, vezi doc. din 1832 iunie 15 (*ibidem*, DCLVI/256). Despre mutarea catapetesmei din bis. m-rii Cetăţuia la m-rea Hlincea, vezi doc. din 1838 oct. 20 (*ibidem*, DCLIX/174).

La 1739 mart. 20, Grigore al II-lea Ghica arăta că *„din starea locului unde iaste zidită..., pogorindu-să dialul, au căzut de cîtăva vreme zidiul"*, din care pricină, *„peste puţină vreame s-ar fi primejduit şi singură biserica"*. La această dată se acordă m-rii o serie de *„mile"* ca *„să tocmească zidiul"* (D. Stănescu, *Viaţa religioasă*, p. 215—216): Despre renovarea m-rii în sec. XVIII, vezi Acad. R. S. România, DLXXXIV/21 (doc. grec). Despre transformarea m-rii în arsenal pentru oştirile ruse la 1830, vezi Acad. R. S. România, MCCII/78.

[103] La 1672 aug. 1, Păun vameşul spune că *„descălecat-am şi noi"* o m-re la Buciumi, *„la piatra cea mică ce să chiamă Clatie"*. Vezi şi doc. din ⟨1668—1672⟩, prin care Gheorghe Duca declară că m-rea *„care se numeşte Clate, unde se numeşte Clate, unde se cheamă Piatra... este întemeiată şi făcută de boierul nostru credincios, pan Paunie vameş"* (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 431).

La 1717 april. 30, m-rea se *„risipise"* din cauza războaielor (N. Iorga, *loc. cit.*; vezi şi Acad. R. S. România, ms. rom. 827, f. 6 v.). Vezi şi Băileanu Gh., *Evoluţia juridică a epitropiei Sf. Spiridon de la 1757 la 1800. Partea II şi III*, Iaşi, 1929, p. 53 (la 1785, schitul din Măgura Iaşilor închinat la Sf. Spiridon ca să fie *„spital pentru cei zmărăduiţi de boala ciumei"*); vezi şi p. 71—72 (doc. 1799).

[104] Amintită de numeroase ori, la: 1667 iulie 12, 1670 mai 5, 1735 aug. 20, 1747 nov. 4, 1748 april 26, etc. (Arh. St. Buc., m-rea Ioan Zlataust, X/1, Arh. St. Iaşi, CDCII/25—29, Acad. R. S. România, LXXXIX/226, 229, 230). Vezi şi Arh. St. Buc., Tribunalul Iaşi, S. III, pachetul MCDXXXIX.

[104 bis] La 1841 iunie 13, breasla ciubotarilor din Iaşi plătea 201 lei pentru confecţionarea a două policandre la bis. Curelari (Acad. R. S. România, MDLXXX/136).

[105] Vezi şi inscripţiile din sec. XVIII—XIX şi însemnările de pe cărţi culese de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 286, 299—311). Despre averea bisericii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 712/1860).

La 1785 iunie 23, se spunea că bis. Curelari avea *„trebuință de hudiță pentru venire norodului la biserică"*, în care scop a luat un stînjen și două palme (circa 2,5 m) din locul unei vecine, făcînd uliță *„în lungul locului pînă în drumul Sărăriei"* („I. Neculce", 1926—1927, p. 130).

[106] La 1657 ian. 27, este menționat un loc pe Ulița Strîmbă *„lîngă biserica lui Danco"* (Bibl. Centrală de stat Fil. Bălcescu, XX/80). Vezi și inscripțiile, pomelnicul și însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 74—83), catagrafiile din 1851 și 1863 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 705/1851 și Min. Cult și Instr., dos. 1418/1863). Despre diverse reparații, *ibidem*, dos. 1477/1865 și 1433/1864, f. 223—224. Vezi, de asemenea, Acad. R. S. România, pach. DCXVI (diverse socoteli ale m-rii).

[107] La 1702 febr. 16, se spune că *„fiind mai înainte biserică de mir, acum măria sa* (Constantin Duca — N.S.) o *au făcut mănăstire mare și* o *au închinat la Svetagora la 40 de mucenici"* (I.N., 1930, p. 107). Vezi și Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 330—331, Arh. St. Buc., ms. 628, f. 427 v. și ms. 535, f. 33 și Acad. R. S. România, CCLXXIV/30 (doc din 1701 dec. 15, 1702 oct. 20).

[108] Într-un doc. se arată că *„la 1766 săpt. 24, întîmplîndu-să în orașul Eșii mari ardire de foc, ars-au cîteva sfinți mănăstiri cum și casă boerești și altor orășeni, între care monastiri ars-au și m-rea Dancul"*, ca și *„bașca"* de sub clopotnița m-rii, unde se găseau multe lăzi cu obiecte puse la păstrare (I.N., 1924, p. 321). Vezi și Acad. R. S. România, CXLIV/267 și CXLII/54. Despre facerea unei portițe în zidul de incintă al bisericii vezi doc. din ‹1845› (Acad. R. S. România, MCXXVIII/42).

[109] La 1587 april. 10, se arată că Balica hatman și soția sa, Ana, au zidit biserica Sf. Arhangheli *„în Galatia"* și au închinat-o metoh la muntele Sinai (*Documente*, XVI, vol. III, p. 348). La 1603 febr. 10, i se spune *„m-rea nou zidită Sinai..., numită m-rea răposatului pan Balica hatman"* (*Documente*, XVII, vol. I, p. 72; vezi și vol. IV, p. 503), iar la 1634 febr. 6, m-rea Galata de Jos cu hramul Sf. Arhangheli (Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 629, f. 288). După aceea i s-a spus m-rea Balicăi (vezi doc. din 1641 aug. 4, Acad. R. S. România, DCCII/20), deși la 1663 april. 16, mai este numită m-rea lui Balica, Galata de Jos (Acad. R. S. România, Peceți nr. 381).

[110] Despre lucrările din 1837, vezi și Arh. St. Iași, Eforia Iași, dos. 46/1837. Despre repararea cișmelei de la m-re vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 691/1860. Despre diverse alte reparații la m-re, idem, Min. Cult. și Instr., dos. 1560/1864. Menționăm aici că, la 1813 iulie 13, m-rile Frumoasa și Sf. Paraschiva din Iași se aflau sub conducerea aceluiași egumen (Acad. R. S. România, CDLXXXI/96).

[111] Vezi și inscripțiile, pomelnicele și însemnările de pe cărți transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 115—138 și 488) și doc. din 1729 oct. 17 (Acad. R. S. România, DCXXIII/163).

Vezi, de asemenea, planul din ‹c. 1821› al locurilor dintre m-rile Frumoasa, Galata și Sf. Ioan Zlataust (Arh. St. Buc., Tribunalul Iași, S. III, MCDXCIV/3).

La 1826 aug. 29, cînd s-a hotărît mutarea carantinei mărfurilor la m-rea Frumoasa, se spunea că în acest scop urmau a fi utilizate șurile, grajdul și odăile vechi, ce trebuiau a fi despărțite de odăile noi, ce rămîneau m-rii, printr-un gard prin mijlocul curții, fiecare din cele două grupuri de clădiri urmînd a folosi cîte o poartă separată (Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 423—424).

[112] S-a dat numele de Galata m-rii după cartierul Galata de la Constantinopol (vezi E.D. d'Alessio, *Galata et ses environs dans l'antiquité*, în „Revue des études byzantines", IV, 1946, p. 218—238) și B.O.P. Palazzo, *L'Arap-Djami ou église Saint-Paul à Galata*, XVI+95 p+13 pl.+3 h., Istambul, 1946).

[113] Amintită în doc. la 1578 febr. 22, cînd i se fac primele danii (*Documente*, XVI, vol. II, p. 92).

[114] În cronica mitropolitului Dorotei al Monembasiei se spune că m-rea Galata s-a prăbuşit deoarece zidarii au fost neştiutori şi au clădit-o pe *„loc rău şi s-au afundat zidurile bisericii şi zidul din prejur"*. Petru Schiopul *„au făcut iarăşi altă mănăstire la un loc sănătos"* (R.T., 1885, p. 253).

[115] Despre chiliile făcute de mitropolitul Teofan lîngă m-re şi dăruite acesteia vezi doc. din 15 mai 1584 (*Documente*, XVI, vol. III, p. 255). La 1588 ian. 31, Petru Şchiopul o numeşte *„sfînta noastră rugă numită Galata, nou zidită"* (*ibidem*, vol. III, p. 375). Vezi şi catastihul de avere din 1588 nov. 25 (*ibidem*, p. 402—410).

La 1618 martie 26, Radu Mihnea voievod, constatînd că m-rea *„a căzut în mare slăbiciune şi sărăcie, întîi despre toate cele ce au fost făcute şi din nou zidite în jurul acelei sfinte biserici: trapezăria şi chiliile şi alte îngrădiri, care s-au risipit şi s-au stricat"*, că *„odăjdiile şi argintăria... toate au pierit, s-a găsit numai o tipsie de argint"* şi că satele şi averea; *„s-au pustiit"* iar m-rea a sărăcit, o închină *„la cetatea Ierusalimului"* (*ibidem*, XVII, vol. IV, p. 250—251). M-rea Galata de Sus este amintită şi la 1653 dec. 15 (Arh. St. Buc., m-rea Galata, VI/23).

Despre starea rea a caselor m-rii, vezi doc. din 1765 iulie 23 (*ibidem*, IV/10). La 1736 iunie 30, egumenul m-rii vînduse satul Piscani şi părţi din satul Corăţeni cu vad de moară, pentru ca să repare m-rea (Arh. St. Buc., A.N., MCCXX/46, nr. 3).

[116] Vezi scrisoarea domnului către patriarhul Hrisant Nottara din anul 1728, în care se spune că fostul mare paharnic Gavril *„s-a îngrijit şi s-a ostenit la casele cele din nou făcute lîngă Galata"* (Hurmuzaki, XIV/2, p. 980), adică a fost ispravnic la construirea acestor case.

[117] La 1735 iulie 12, egumenul m-rii vinde jumătate din satul Turbăteşti *„trebuindu-ne bani pentru ca să facem zidul Galăţii"* (I.N., 1930, p. 138).

Vezi şi planul din ⟨c. 1821⟩ al locurilor dintre m-rile Galata, Frumoasa şi Sf. Ioan Zlataust (Arh. St. Buc., Tribunalul Iaşi, S. III., MCDXCIV/3).

[118] Despre diverse reparaţii, vezi Acad. R. S. România, DCLVIII/61 (1835 mai 23) şi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, Epitropia Sf. Mormînt, m-rea Galata, dos. 13/1836 (şi catagrafie), Min. Cult. şi Instr., dos. 1559/1864 şi 3374/1876. Despre înfiinţarea unui adăpost pentru neputincioşi la m-re, vezi idem, Min. Instr. Moldova, dos. 730/1853. Vezi şi contractul pentru zugrăvirea catapetezmei bisericii din 1838 dec. 16 şi 21, contra sumei de 10 000 lei (Acad. R. S. România, DCXLVIII/1235 şi DCLX/36 şi 41).

La 1824, într-o plîngere adresată domnului, se spunea că m-rea Galata „au venit întru stare foarte proastă, bolţile bisericii de în ceas în ceas vor a pica den pricina ploilor". Întrucît m-rea nu avea mijloace, se cere sprijinul domnului pentru „a înzgheba un meremet" al bisericii (BCMI, 1933, p. 124).

Despre pregătirea de odăi la m-rea Galata pentru păstrarea arhivelor statului, vezi Arh. St. Buc., Epitropia Sf. Mormînt, dos. m-reşti, dos. 54/1851; vezi şi idem, ms. 555—558.

[119] Despre arderea bisericii la 1735, vezi şi Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 409 (ms. Bobulescu). Menţionez că Ion Golie a fost mare logofăt în 1572—1578 şi în 1580. Despre închinarea m-rii la Vatoped vezi şi doc. din 1660 mart. 25 (Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 629, f. 475—476).

[120] Vezi însemnarea din 1791 oct. 13, în care se spune că Potemkin a fost adus la Golia *„cu mare ţărămonie, care nu s-au fostu mai văzut nimi în lumi"* (I.N., 1922, p. 329).

[121] Vezi şi inscripţiile, pomelnicele şi însemnările de pe cărţi transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 86—113). Vezi, de asemenea, cele 250 de documente ale moşiilor m-rii Golia de la Acad. R. S. România, Achiziţii Noi, 177/1960.

Vezi şi catagrafia din 1860 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 687/1860). Despre reparaţii, idem, Min. Cult. şi Instr., dos. 1551/1864 şi 1443/1864, f. 223—224. Despre dărîmarea turnului Golia, *ibidem*, dos. 4806/1888 (dosar dispărut).

Vezi şi Muzeul de Artă al R. S. România, DR, I, Culcer 6845.

[122] Vezi doc. din 1616 dec. 16, în care doamna Maria, fiica lui Petru Şchiopul, arată că a făcut m-rea *„la tîrg la Iaş (i), însă lîngă satul Hlincia, hramul Sfîntul Gheorghe“*, împreună cu soţul ei, Zota spătarul, şi o închinase la m-rea *„Dionisiiaţe“*. Cînd s-a întors în ţară, găsise m-rea pustie, deoarece călugării de la *„Dionisiiaţe“* nu i-au purtat de grijă (*Documente*, XVII, vol. IV, p. 72).

La 1617 oct. 16, este numită *„m-rea răposatului vistiernicului Zote(e)i“* (*ibidem*, p. 207), iar mai tîrziu *„m-rea Zotei de la Hlincea“* (doc. din 1626 ian. 17, Acad. R. S. România, Foto, XXXII/7). Cîteodată însă i se spune şi biserica Sf. Gheorghe (vezi doc. din 1645 sept. 20, Acad., R. S. România, LXXIV/2).

[123] Pentru istoricul m-rii, foarte important este documentul din 1662 nov. 26, din care rezultă că m-rea Hlincea, situată *„aproape de tîrgul Iaşi, sub făget“*, fusese făcută de Zota fost vistier; acesta *„n-a terminat-o, ci a fost pustiită din vremuri de demult şi nimic n-a fost la acea sfîntă mînăstire, nici chilii, nici trapezărie, nici averi, nici împrejmuiri împrejurul mînăstirii, nici odăjdii... ci stătea numai biserica pustiită şi a început şi biserica să se strice şi era un lucru pustiit şi pietrele au căzut“*. Văzînd acestea, Vasile Lupu *„a făcut turn şi chilii şi trapezărie şi pivniţă de piatră şi vii cu cerdac mai sus de mînăstire şi tot ce a fost nevoie“*, închinînd m-rea la m-rea Arghirocastro (Acad. R. S. România, Foto, XXXIII/100 şi C.I., 1932—1933, nr. 2, p. 56).

[124] Despre diverse reparaţii, vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 1479/1865. Despre mutarea catapetemei de la m-rea Cetăţuia la Hlincea, vezi doc. din 1838 oct. 20 (Acad. R. S. România. DLIX/174).

[125] La 1659 mai 7, Ştefăniţă Lupu închină m-rea Hlincea metoh la Arghirocastro *„de la Rumele“*, (Rumelia) dăruindu-i satul Hlincea (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 3—4).

[126] Biserica evanghelică din Iaşi este amintită la 1832 febr. 16 (Arh. St. Iaşi, Tribunalul Iaşi, S. III, MCDXLIX/1). Vezi şi inscripţiile de pe pietrele de mormînt din sec. XIX, transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arh. A 1580, caiet nenumerotat).

[127] M-rea Agapia avea un metoh la Iaşi încă de la 1593 mai 30, cînd primise casele lui Necula zaraful negustor din Iaşi (*Documente*, XVI, vol. IV, p. 87).

Vezi şi inscripţiile — începînd de la 1732 — pomelnicele şi numeroasele însemnări de pe cărţi din sec. XVIII—XIX, transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 162, 513—533). Vezi şi Arh. St. Buc., m-rea Agapia, pachetul XI. Despre stricăciunile provocate de turci la 1821 vezi Acad. R. S. România, MXLI/197.

[128] La 1705 iunie 15, doamna Anastasia, soţia lui G. Duca, arată că văzînd că *„svînta mitropolie cia bătrînă a ţării din tîrgu din Iaşi, ce au fost făcută de răposatul domnu-vodă, fiind mică, socotit-am pentr-un ţintirim de o besiarică stricată ce s-au numit besiareca Albă, unde au fost hramul svîntului Ioan, iarăş în tărgu în Iaş, aproape de mitropoliie cia veache, să facem pe acel ţintirim de beserecă stricată altă svîntă mitropolie ţărăi, mai mare şi mai deschisă“*, drept care *„o am şi obărşit şi om podobitu şi o am îndzăstratu... cu veşminte, cu odoară“* (N. Iorga, *Studii şi doc.*, V, p. 95; doc. a fost publicat şi de C. Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 7—9, cu data 1695). Despre transformarea bis. Albe în mitropolie vorbeşte şi doc. din 1683 oct. 1 (B.C.I., IV, p. 36).

La 1684 dec. 8, se face o danie mitropoliei din Iaşi *„ce să chiamă biserica Albă“*, vorbindu-se şi de *„ispravnicul carele iaste pus de ctitorul care au zidit şi-au făcut această svîntă biserică“* (Ghibănescu, *Surete*, V, p. 201). La 1694 oct. 5, bis. Albă era numită *„mitropolia nouă“* (Erbiceanu, *Mitropolia*, p. 284).

La 1735 febr. 20, mitropolitul Antonie dorea *„a o împodobi* (biserica) *cu altele și cu zugrăveală și cu zid de giur împregiur și cu chilii din destul...„ încît să fie cu adevărat mitropolie, după cum trebuie; încă și alte case să facă, ca să fie pentru școala cea slovinească“* (Erbiceanu, *Mitropolia*, p. 13).

[129] Vezi doc. din 1765 mai 5 și 28, în care se vorbește de zidirea din nou a m-rii Sf. Gheorghe dinaintea mitropoliei (Acad. R. S. România, CCVI/68 și CLXXXIX/4). La 1767, se spune că m-rea Sf. Gheorghe *„se face acum mitropolie“* (Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 32).

[130] La 1796 ian. 22, după ce se vorbește de înființarea școlii de lîngă mitropolie, se spune că bis. veche Stretenia urma *„să se alăture către academie, să fie pentru cei ce învață“*, iar bis. Sf. Gheorghe, *„care acum se află afară de zidiul mitropoliei, să o cuprindă înlăuntru ca să fie mitropolie“* (Erbiceanu, *op. cit.*, p. 42).

Încă din 1826, domnul Ioniță Sandu Sturza constata că cele două biserici ale mitropoliei sînt *„mici și stricate..., zdruncinate de cutremur și de primejdii“* și că, dată fiind *„înmulțirea norodului..., urmează neapărat zidirea din nou a unui sfînt lăcaș a mitropoliei, cu clopotnița sa împreună“*. În acest scop, *„spre aceasta din nou zidire a bisericii“*, domnul *„jertfește“* suma de 42 000 lei (*ibidem*, p. 55). Vezi și Acad. R. S. România, MCCXLVIII/83, 995.

La 1828, mitropolitul Veniamin Costache declara că *„pîrjolul întîmplat în anul trecut la Iași au prefăcut în cenușe și biserica și dughenile și odăile și clopotele mitropoliei, cu a căror facere la loc s-a cheltuit sumă însemnată“* (Erbiceanu, *op. cit.* p. 456).

Despre lucrările din sec. XIX, vezi numeroasele dosare de la Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 333/1839, 304/1841, 346/1843, 413/1844, 351/1845, 303/1847, 775/1853, 1029/1857, 625/1860, 594/1861 etc. și Arh. St. Iași, Eforia Iași, dos. 115/1863.

La 1836 mai 3, se cerea m-rii Neamț să dea 40 de salahori pentru lucrările de la Mitropolie (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, XLI/38). Vezi și doc. din 21 mai 1836, referitor la 1 000 de galbeni ceruți pentru lucrările de la mitropolie (*ibidem*, XLI/39).

Despre veniturile mitropoliei în perioada 1814—1830, vezi doc. de la Acad. R. S. România, CMXXV/1—10. Despre banii primiți pentru construirea bisericii în 1833—1834, vezi *ibidem*, CMXXV/11.

Despre acoperirea bisericii noi, confecționarea de cruci, uși, gratii la ferestre, candele, strane, catapeteasmă, luare de obiecte de la m-rea Florești etc., vezi numeroasele documente de la Acad. R. S. România, pach. DCXLIX. Despre averea mitropoliei și diverse pricini, vezi *ibidem*, pach. DCXLVIII. Vezi și catagrafiile din 1845 și 1860 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 360/1845 și 671/1860).

Vezi și inscripțiile (multe de pe pietre de mormînt), pomelnicele și însemnările de pe cărți, transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 57—73, 614—642 și 762—781.

Despre *„săparea“* și poleirea catapetesmei bisericii mitropoliei vezi, contractul din 1830 iunie 6 (Acad. R. S. România, DCXLVIII/859).

In testamentul lui Scarlat Paladi, pentru care lasă epitrop pe mitropolitul Veniamin Costachi, se spune că se dau 3 000 de galbeni la mitropolie *„să se întrebuințeze în cheltuielile bisericii ce se face acum din nou“* (*Uricarul*, XIV, p. 219). Într-un pamflet la adresa lui Veniamin Costache, din 1841, se afirma că unele materiale pregătite pentru *„capiteluri și coloane, chiar de acelea cioplite pentru biserica ce se face“*, au fost folosite la construirea sau repararea caselor Canta *„ce s-au săvîrșit de cînd s-au lucrat această zidire“* (I.N., 1926—1927, p. 278).

Despre facerea grilajului la curtea mitropoliei și desființarea dughenelor din preajma bisericii, la 1874, vezi Arh. St. Buc., Mitr. Mold., pach. CLVIII. Despre veniturile mitropoliei în perioada 1810—1829, vezi Acad. R. S. România, CMLXV/2. Vezi și doc. din 1845 (Acad. R. S. România, MCCLVIII/113, 115 și 118).

[130 bis.] La 1844 april. 1, tipografia mitropoliei (două teascuri, slove şi altele) a fost dată de mitropolitul Meletie lui Nectarie protosinghelul, pentru 5 ani (Acad. R. S. România, MDXXXIX/13).

[131] La 1840 nov. 11, se spune că domnul poruncise *„să se alcătuiască la Moara de vînt o capelă hristiană“* (I.N., 1931, p. 154—155 şi V. Răşcanu şi Gh. Băileanu, *Istoricul spitalului orăşenesc clinic de copii din Iaşi*, I, Buc., 1965, p. 429). Vezi şi inscripţiile şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 953—962 şi 968).

[132] Vezi porunca domnului din 1794 nov 21, să se dea lui popa Ioan şi unor negustori din Iaşi locul domnesc din mahalaua Feredeielor pentru a se construi biserica (Arh. St. Buc., Doc. moldoveneşti, XII/78). La 1804 febr. 16, este amintită mahalaua Sf. Andrei (Acad. R. S. România, XCVII/160), iar la 1843 nov 1, se spune că mahalaua Sf. Andrei era numită şi *„a feredeului de jos“* (Arh. St. Buc., Tribunalul Iaşi, S. III, MCDXXXII/1). Vezi şi doc. din 1816 (Acad. R. S. România, MDII/15).

[133] Vezi şi inscripţiile, însemnările şi documentele din 1630—1857, transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 180—181, 790—828). La 1837, Ioan Hagi-Ganciu lasă prin testament 5 000 de taleri pentru acoperişul bisericii (Hurmuzaki, XIV, p. 347).

[134] O biserică exista la Copou la 1619 iulie 23, cînd domnul acordă scutiri oamenilor de acolo ca *„să îngrijească sfînta biserică de acolo şi să fie pentru alte trebuinţe ale sfintei biserici“* (*Documente*, XVII, vol. IV, p. 385).

[135] Cronicarul afirmă că bis. zidită de Vasile Lupu *„fiind răscoale s-au fost pustiit de către unii, fiind arsă, numai piatra rămăsese; o au tocmit-o ca de iznoavă Constantin Duca voievod cu toate podoabele, şi pe din lăuntru şi pe dinafară“*.

[136] Bis. Sf. Atanasie este amintită în doc. la 1651 april. 7 (Acad. R. S. România, MCCVII, f. 95). Este posibil să fie precedenta?

[137] La 1799 iunie 6, i se spune biserica Sf. Atanasie gospod (Acad. R. S. România, XCVI/232). Vezi şi inscripţiile, pomelnicul şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 496—509).

[138] La 1808 ian. 1, *„epitropii şi ctitorii“* bis. Sf. Dumitru erau toţi membrii ai fam. Balş (I.N., 1921, p. 109).

[139] Bis. cu hramul Sf. Dumitru este amintită la: 1649 iunie 3, 1666 nov. 16, 1678 febr. 8, etc. (Arh. Şt. Buc., bis. Sf. Ioan Gură de Aur, XII/3, Acad. R. S. România, LXXX/24 şi LXXXI/31).

Datele la care este amintită această bis. nu se potrivesc însă cu cele la care au fost mari vornici Ionaşco Balş I şi II: primul în 1673 şi al doilea în 1709—1710 şi 1715—1716.

Vezi şi inscripţiile — multe de pe pietre de mormînt ale familiei Balş din sec. XVIII—XIX — pomelnicul şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 400—415, 777).

[140] Vezi şi inscripţiile, pomelnicul şi însemnările de pe cărţi copiate de C. Bobulescu la Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 377—378, 667—678.

[141] Biserica a fost construită probabil în timpul domniei lui Ieremia Movilă (1595—1606) de socrul domnului, Gheorghe Lozonschi pîrcălab de Hotin, ea fiind amintită în documente la 1615 mart. 18 (*Documente*, XVII, vol. III, p. 201).

Biserica era destul de veche la 1707 iulie 1, cînd preoţii ei mărturiseau că este *„slabă la acoperămînt“* şi vindeau un loc de casă unor locuitori *„ca să agiutorească la acoperămîntul besăricii; şi am tocmit să dea 3 000 şindilă măruntă şi cue pe acea şindilă“* (I.N., 1925, p. 160).

[142] O biserică Sf. Gheorghe din Iaşi este amintită la 1669 mart. 27 (Arh. St. Buc., m-rea Sf. Sava, XVII/24). Biserica de lemn Sf. Gheorghe din mahalaua Fere-

deielor este pomenită la 1794 mart. 3 şi sept. 29 (Acad. R. S. România, LXXXV/120—122).

Menţionăm că, după o legendă, care nu are bază documentară, biserica ar fi fost clădită în sec. XVI de doamna Maria de Lozonţ (Losonc).

Vezi şi inscripţiile şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 411, 430 şi 842—852). Vezi, şi asemenea, 25 de documente din sec. XVIII—XIX, privind biserica şi împrejurimile sale (Acad. R. S. România, Achiziţii 188/1960). Despre averea bisericii, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 736/1860.

La 1837, Ioan Hagi-Ganciu lasă prin testament 2 000 de taleri pentru „înfrumuseţarea" bisericii (Hurmuzaki, XIV, p. 347).

143 În martie 1805, Gheorghe tufecci-başa arăta domnului că *„biserica Sf. Haralambie s-au gătit şi nădăjduiesc să fac şi nişte odăi în ograda bisericei"*; cum locul era strîmt, cere domnului să-i dea locul uliţei de lîngă ograda bisericii. Casele au ars la 1844 (*Uricarul*, XVII, p. 472—475). Despre repararea bisericii, vezi apelul şi lista de subscripţie din 1863 dec. 16 (Acad. R. S. România, MCXXXVII/53 a).

Vezi şi inscripţiile, pomelnicul şi însemnările de pe cărţi transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 606, 859—876). Despre lucrările de reparaţie, vezi Arh. St. Iaşi, Eforia Iaşi, dos. 69/1861. Vezi şi condica de venituri, 1820—1823, de la Acad. R. S. România, ms. rom. nr. 2. Despre averea bisericii, vezi şi Arh. St. Buc., Min. Instr., Moldova, dos. 710/1860. Despre diverse reparaţii mărunte, numiri de preoţi şi epitropi etc., vezi doc. din: 1836 april. 22, 1849 sept. 26, 1860 iunie 14 etc. (Arh. St. Buc., Doc. moldoveneşti, XIII/63, 97 etc.).

144 I. Gheanghea a fost mare vornic şi mare logofăt între 1626—1634, după ce fusese vornic de poartă. Pe de altă parte, pomelnicul bis. începe cu Ieremia Movilă şi Miron Barnovschi, astfel încît bis. trebuie să fi fost clădită în primele decenii ale sec. XVII. Bis. e amintită prima oară într-un rezumat de doc. din 1642 iunie 24 (I.N., 1925, p. 184) şi apoi de numeroase ori în sec. XVII la: 1656 mai 28, 1662 nov. 28, 1666 sept. 8, 1677 mai 20 etc. (Acad. R. S. România, XCI/132, Arh. St. Buc., Proprietăţile Statului Moldova, XXIX/7, I.N., 1923, p. 78—79 etc.) Dacă în sec. XVII i se spune de regulă „biserica Gheanghei", în sec. XVIII numele obişnuit devine Sf. Ilie (I.N., 1923, p. 84, 87 passim). Prima menţiune cu acest nume este din 1649 mart. 1 (Arh. Şt. Buc., Mitr. Mold., CXLVI/6).

145 Vezi şi inscripţiile, însemnările de pe cărţi, pomelnicul — care începe cu Ieremia Movilă — şi documentul din 1842 transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 237—244). Vezi şi doc. din 1805 ian. 23 (Arh. St. Buc., Tribunalul Iaşi, S. III, MCDLII/1).

Despre înfiinţarea cişmelei la Institutul de fete de la biserica Sf. Ilie, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 331/1836; despre repararea localului din curtea bisericii unde se afla arestul isprăvniciei de Iaşi, *ibidem*, dos. 279/1854. Vezi şi catagrafia din 1863 (idem, Min. Cult. şi Instr., dos. 1439/1863); despre diverse reparaţii, ibidem, dos. 1544/1864. Vezi, de asemenea, doc. din 1842 febr. 19, despre odăile făcute de popa Sava în ograda bisericii (Arh. St. Buc., Doc. moldoveneşti, XIV/20 şi 21).

146 Biserica Sf. Constantin este amintită şi la 1785 iulie 28 (Arh. St. Buc., Tribunalul Iaşi, S. III, MCDLVII/4).

147 Despre arderea bisericii la 1827, vezi şi Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 256—257, 288—289 şi 311.

148 Vezi şi inscripţiile, pomelnicul, însemnările de pe cărţi şi doc. din 1767 transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 598—613).

La 1825 mai 30, un locuitor care semnează greceşte declara despre bis. Sf. Împăraţi că *„după vreme s-au prefăcut de mine"* (I.N., 1928, p. 126), iar la 1837 Ioan Hagi-Ganciu lasă 1 000 de taleri pentru acoperirea clopotniţei bisericii Sf. Constantin (Hurmuzaki, XIV, p. 347). Vezi şi izvodul de avere al bis. din 1793 (Acad. R. S. România, MCXIV/7).

[149] Biserica Sf. Ioan de la Măji este amintită la 1647 april. 13 (Bibl. Centrală de stat, XX/67). Un preot de la biserica Sf. Ioan din tîrgul Iași este menționat la 1667 nov. 4 (Arh. St. Buc., ms. 579, f. 220—221). La 1847, în curtea bis. Sf. Ioan Botezătorul se găseau niște case în care locuia familia Docan (Acad. R. S. România, DLXVII/158).

Vezi și inscripțiile și însemnările de pe cărți transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 183—191).

Despre ajutorul cerut pentru repararea bisericii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 1028/1855.

[150] M-rea Sf. Ioan cel Nou din Tătărași este amintită la 1628 april. 16 (Bibl. Univ. Cluj, Fondul Sion, nr. 21). Ctitorul bisericii, Nicoară sau Nicoriță, a fost hatmanul Moldovei în vremea domniei lui Miron Barnovschi (între 1627 mart. 7 și 1629 aug. 9) și mare armaș în 1613.

Vezi și inscripțiile și însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S.România, Arhiva A 1580, f. 20—26, 397—398). Vezi și catagrafia din 1863 (Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 1159/1863). Despre diverse reparații, *ibidem*, dos. 959/1867. Despre îngrădirea curții m-rii vezi doc. din 1838 oct. 30 (Acad. R. S. România, DCLX/13).

[151] Așa afirmă pisania; într-un doc. din 1685 april. 1, se spune însă că *„iaste făcută de Ștefan beizadea, feciorul Radului vodă, ginerele Ducăi vodă"*; tot aici se susține că m-rea era metoh *„la Rumile, la Arghirocastru, la sfînta mănăstire ce să chiamă Andrian"* (I.N., 1924, p. 153—154). Într-un alt doc., din 1761 mart. 15, se arată însă că era metoh la m-rea Driacos de la Rumele (*ibidem*, p. 172). Despre zidirea bis., vezi doc. din 1683 oct. 30 (Arh. St. Buc., m-rea Sf. Ioan Zlataust, XVI/4).

Despre milele m-rii, vezi doc. din 1712 mart. 12 (Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 628, f. 428). La 1801 iulie 16, i se spune bis. Sf. Ioan din Beilic (Acad. R. S. România, DCXLVIII/87).

Vezi și inscripțiile, pomelnicele, însemnările de pe cărți transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 387—399).

Vezi și planul din ‹c. 1821› al locurilor dintre m-rile Frumoasa, Galata și Sf. Ioan Zlataust (Arh. St. Buc., Tribunalul Iași, S. III, MCDXCIV/3). Mahalaua Sf. Ioan de la Beilic este amintită la 1801 sept. 6 (*ibidem*, MDCCLIV/2). Despre diverse reparații, vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 1569/1864.

[152] Vezi numeroasele documente privind milele m-rii începînd de la: 1705 febr. 8, 1735 mai 1, 1740 mart. 1 și mai 2, 1744 aug. 1, 1750 ian. 5, 1753 sept. 1, 1757 ian. 1 etc. și 1762 iunie 5 și 1793 aug. 3, mile pentru biserica *„din vama cea mare"* din Iași; în doc. se spune că, dacă se va strica acoperișul, să o acopere cu bani din vamă (Acad. R. S. România, DCXXIII/133, 172, 177, 180, 187, 189, 196, 200 și copii Inst. de istorie).

Despre averea bisericii, vezi Arh. St. Buc., dosare m-rești, biserica Sf. Lazăr-Iași, dos. 1/1844. Vezi și catagrafia din 1863 (idem, Min. Cult. și Instr., dos. 1352/1863). Despre diverse reparații, *ibidem*, dos. 1487/1865. Despre reparațiile din 1825 vezi Acad. R. S. România, MLXXXI/7. La 1837, Ioan Hagi-Ganciu lăsa 2 000 de taleri *„spre împodobirea"* bis. Sf. Lazăr (Hurmuzaki, XIV, p. 347).

[153] Vezi și inscripțiile și însemnările de pe cărți adunate de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 487—494 și Arhiva 1610, vol. I, f. 181—182).

[154] Vezi și doc. din 1766 oct. 10 (Acad. R. S. România, Peceți 366) și inscripțiile, însemnările, pomelnicul și documentele din 1760—1883, transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 705—744). Biserica e amintită adeseori în documente la: 1792 aug. 13, 1803 aug. 25, 1805 mart. 17, 1806 mart. 22 etc. (*Uricarul*, VII, p. 194 205, I.N., 1924, p. 113, 117, 119). La 1784 iunie este menționată mahalaua 40 de mucenici (Arh. St. Buc., Doc. mold., I/67).
Vezi și doc. din 1781 iunie 5, 1805 aug. 1, care menționează cimitirul bisericii, 1843 iulie 1, etc. (Arh. St. Iași, Tribunalul Iași, S. III, MDCCLXXXIX/1 și Doc. moldovenești, II/15 și XIV/29).

Vezi și Muzeul de Artă al R. S. România, DR I Pallady 1257.

155 Mahalaua Ciurchi este amintită la 1856 aug. 21 (Arh. St. Buc., Tribunalul Iaşi, S. III, MCDLXXXII/2).

Vezi şi inscripţiile, multe de pe pietre de mormînt din sec. XVIII—XIX, pomelnicul şi însemnările de pe cărţi transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 185, 564—593).

156 În doc. din 1678 mart. 29 domnul declară că bis. era „stricată de foc şi de ploi de gios, din urzirea ei, păn sus, în vîrvu" şi că „am pus multî cheltuialî de o am tocmit de gios păn sus" şi „i-am tocmit clopotniţa şi o am înfrîmşat cu toate podoabele, cum să cade desevîrşit şi i-am făcut zidiu şi chilii prin pregiur şi o am făcut şi aciasta scaun de mitropolie să fie închinatî scaunului celui vechiu, Mitropoliei de Suciavî" (N. Iorga, *Studii şi doc.*, V, p. 90); doc. publicat şi de C. Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 3—4, cu data 1677.

157 La 1828, mitropolitul Veniamin Costachi declara că acoperămîntul bis. Sf., Nicolae s-a făcut de două ori în patru ani „întîi după focul din vremea enicerilor şi al doilea după focul de anul trecut" (Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 456). Despre reparaţiile din 1815, cînd s-au adus aci numeroase lespezi de piatră, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MXCII. Vezi şi *ibidem*, pach. MCCLXXXIX (documente).

Despre repararea încăperilor din curtea bisericii Sf. Nicolae Domnesc, vezi Arh. St. Buc., Min. Lucr. publice, dos. 101/1860.

158 Despre reclădire, vezi şi Arh. St. Buc., Min. Instr. dos. 5201/1889 şi 914/1890. Despre diverse reparaţii făcute în perioada 1844—1860, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 739/1860.

Vezi şi inscripţiile şi însemnările de pe cărţi transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 30—56, 622—623, 624, 777 şi 50—51, 81) (ultimele despre paraclisul Sf. Varvara şi Sf. Ştefan). Despre jefuirea bisericii de turci la 1821 vezi doc. din 1829 april. 2 (Acad. R. S. România, DCLV/36).

159 Bis. e amintită la 1691 mai 29, cînd primeşte o danie; în doc. se spune că bis. *„iaste făcută de Luca pîrcălabul de Chişinău"* Cum bis. nu este numită nouă în doc. — cum se făcea de obicei cu lăcaşurile nou construite — se pare că avem de-a face cu o clădire ceva mai veche (I.N., 1925, p. 122). La 1796 ian. 1, se vorbeşte de *„biserica nouă"* Sf. Nicolae din Mahalaua Muntenimii de Sus, pe care editorul doc. o identifică cu bis. Sf. Nicolae cel Sărac (I.N., 1923, p. 75). Acelaşi lucru îl spune şi A. Wolf cam în aceeaşi vreme, afirmînd că bis. Sf. Nicolae era o bis. nouă *„pe care a zidit-o principele rus Potemkin"!* (*ibidem*, p. 184).

La 1814 ian. 22, Veniamin Costache, mitropolitul Moldovei, hotărăşte ca bis. şi casele sale să fie încredinţate lui Serafim, fost episcop de Siria, după moartea sa urmînd a reveni mitropoliei (*Uricarul*, VII, p. 64—67).

Într-un doc. din 1709 ian. 10, este amintită biserica Sf. Nicolae de Sus (Acad. R. S. România, CCLXXIV/37).

Vezi şi inscripţiile — unele de pe pietre de mormînt — şi însemnările de pe cărţi adunate de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 344—366). La f. 535—536 o însemnare din 1713 se referă la biserica Sf. Nicolae aproape de Păcurari. Vezi, tot acolo, un caiet nenumerotat conţinînd documentele bisericii.

160 Vezi şi inscripţiile, însemnările şi documentele din 1811—1868 transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva, A 1580, f. 135, 894—913). La 1840, i se spune bis. Sf. Nicolae din Iarmaroc (*ibidem*, DCXLIII/134).

161 Vezi şi pomelnicul, inscripţiile şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 746—758).

162 Bis. e amintită la 1724 febr. 2, cu numele de *„Prapadomna Parascheva cea nouă"* din mahalaua Muntenimii. Ea şi-a luat numele de bis. Cogălniceanului după preotul Ioan Cogălniceanu, amintit în acelaşi doc. (I.N., 1925, p. 123). Vezi şi doc. din 1766 ian. 14 (Acad. R. S. România, LVIII/178) şi inscripţiile şi însemnările copiate de C. Bobulescu (*ibidem*, Arhiva A 1580, f. 532 şi 782—789).

Într-un testament din 1837 sînt pomenite două biserici Sf. Paraschiva la Iași: cea numită *„metohul călugărițelor"* și alta Sf. Paraschiva *„a orbilor"* (Hurmuzaki, XIV, p. 347).

[163] Vezi doc. din 1583 aug. 4, în care Petru Șchiopul spune că a dat m-rii Sf. Sava de lîngă Ierusalim niște case făcute de el în Iași și cu locul acestor case *„să-și facă biserică"* (*Documente*, XVI, vol. III, p. 225).

La 1600 iunie, 5, Mihai Viteazul dă m-rii niște case domnești situate lîngă m-re; dintr-un alt document, din 1600 dec. 2, rezultă că aceste case fuseseră ale lui Iani vistierul și rămăseseră domnești (*ibidem*, vol. IV, p. 293 și 302).

La 1626 febr. 5, i se spunea m-rea Sf. Sava cu hramul Adormirea *„din mijlocul tîrgului Iași"* (Acad. R. S. România, MCXCV/39).

Vezi și inscripțiile și însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 1—12, 137).

[164] La 1755 febr. 20, se vorbește de cheltuirea a 800 lei *„cu casele patriereșești ce sînt în Sveti Sava"* (C.I., 1932—1934, p. 118). Despre terminarea lucrărilor de reparație din 1783, vezi Acad. R. S. România, DCLXXXIV/55—56 (doc. grecești).

[165] Despre diverse alte reparații, vezi doc. din 1840 aug. 16 (Acad. R. S. România, DCLXI/87) și Arh. St. Buc., dosare m-rești, Epitropia Sf. Mormînt, dos. 206/1845 și doc. din 1857 (Acad. R. S. România, CDVII/59 și 60). Vezi și catagrafiile din 1860 și 1863 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 683/1860, Min. Cult. și Instr., dos. 1176/1863).

Despre înființarea unui havuz în curtea m-rii, vezi doc. din 1837 sept. 11 (Acad. R. S. România, DCLIX/100) și Arh. St. Buc., dosare m-rești, Epitropia Sf. Mormînt, dos. 85/1854.

[166] Vezi și Muzeul de Artă al R. S. România, CR III, Dumitriu 10976, 10476 și DR I, Culcer, 6843—6844.

[167] Problema datării și ctitorilor m-rii și spitalului nu este prea simplă. La 1751 dec. 25, Ștefan Bosie cumpără case pe ulița Hagioaiei *„ca să facă o sfîntă rugă pominire Sf. Spiridon"*, iar într-un doc. din 1752 iunie 2 se spune că Ștefan Bosie, *„avînd a face mănăstire sf. ierarh Spiridon"* pe locul caselor cumpărate de el, *„urzisă mănăstirea pe acel loc"* (I.N., 1922, p. 296).

După informațiile furnizate de Gh. Băileanu, bis. Sf. Spiridon ar fi mai veche, fiind la început un paraclis al caselor lui Gh. Carp. N. A. Bogdan consideră că Șt. Bosie ar fi început și clădirea spitalului, dar, neavînd mijloace suficiente, a apelat la acelea mult mai serioase ale domniei, el devenind primul epitrop al noului așezămînt.

În gramata patriarhului Samuil de Constantinopol din 1763 se spune că m-rea a fost clădită *„acum cîtva timp"* de Vasile Roset hatmanul, Ștefan Bosie jitnicerul și Anastasie lipcanul (Hurmuzaki, XIV/2), p. 1154—1159). Aceștia au vrut *„nu numai să rămîie în cea de la început a ei clădire, și să se lățească și să crească mai mare și mai în larg cuprins, s-o înzestreze cu ziduri îndestulătoare și cu celelalte zidiri de folos și clădiri de case și să se orînduiască a se face bolniță și spital"*. Cu ajutorul și al altor boieri, *„s-a înnoit și s-a clădit această sfîntă mînăstire cu această mai mare lărgire de acum și cu mărimea și frumusețea ei"*

[168] La 1757 ian. 1, Constantin Racoviță voievod face danii m-rii *„să se cheltuiască ca să să facă casăle și zid împrejurul m-rii pînă se vor isprăvi"*; la 1758 iunie 24, Scarlat Ghica voievod declara că m-rea Sf. Spiridon *„acum din nou este zidită din temelie"* iar la 1765 iunie 13, Grigore Alexandru Ghica, constatînd că spitalul *„început de alții pentru ca să se facă și bolnițe"* era *„nesăvîrșit"*, spune că *„am săvîrșit toate cele trebuincioase ce lipsea spre alcătuire... cu odăi rînduite pentru bolnavi"* (toate aceste doc. au fost publicate de G. Băileanu în lucrările citate la bibliografie).

[169] La 1756 mai 15, Constantin Cehan Racoviță voievod acordă scutiri de dări *„pentru sfînta mănăstire ce acmu de nou s-au zădit din temeliia aice în orașul Eșilor"* (I.N., 1931, p. 156—157). La 1757 ian. 1, același domn, constatînd

lipsa *„unui lucru prea trebuincios țărăi acesteia la acest oraș și scaon domnescu ce păr acum încă nu s-au căutat a fi, spitali pentru hrana, chivernisala, căutare și odihna săracilor și a mulți bolnavi și neputincioși“*, hotăra *„ca să facă spitalie la mănăstiria noao ce din nou s-au zidit aice în orașul Iașilor“*, dăruind ca venit acestuia hotarul domnesc al Tîrgului Ocna și al Galaților; după ce se va vedea cît de mari sînt veniturile, atunci se va hotărî *„cîte paturi de bolnavi“* se vor pune (*ibidem*, p. 157—158).

Vezi și inscripțiile, însemnările de pe cărți și pomelnicele transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 434—465. Vezi și catagrafia din 1851 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 664/1851) și istoricul spitalului din c. 1865 (Acad. R. S. România, MCCXCI/1).

[170] Menționăm că s-a păstrat contractul încheiat la 1840 ian. 20 cu arhitectul Tilley pentru zidirea unui nou spital la Iași, *„încăpător de 250 crivaturi“*, în decurs de trei ani (V. Rășcanu, Gh. Băileanu, *Istoricul...*, p. 427—429).

[171] Vezi și inscripțiile, însemnările și pomelnicul transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 915—924).

[172] Biserica este amintită la 1669 iunie 19, 1730 febr. 17 (Arh. St. Buc., ms. 579, f. 221; Acad. R. S. România, LXXXVIII/225).

[173] Despre arderea bisericii la 1735 vezi Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 409 (ms. Bobulescu).

[174] Vezi și doc. din 1760 dec. (Acad. R. S. România, CXXXV/141). Vezi, de asemenea, inscripțiile și numeroasele însemnări de pe cărți din sec. XVIII—XIX transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 276—297).

Într-un doc. din 1760 iunie 16, se vorbește de un loc al bisericii *„de cînd s-au prefăcut sfînta biserică de s-au făcut de piatră după ce au arsu de foc“*; locul fusese vîndut iar banii *„s-au dat la zădire sfintei biserici“* (I.N., 1921, p. 115). În decembrie același an, Sofia monahia, soția lui Constantin Tudori, arăta că a dat o pivniță fiului său ca acesta să dea la rîndul său 500 de lei *„să facă biserica aicia în Iași pe locul dumisale ce au avut lîngă casă; în anii trecuți, întîmplîndu-să de au ars tîrgul, a ars și biserica Sfinților Teodori, fiind de lemn“*; ca urmare, Ioniță nu a mai construit o altă biserică, ci a dat bani la bis. Sf. Teodori *„ce prin mila și a altor creștini s-au făcut de piatră“* (*ibidem*, p. 115—116). La 1837, Ioan Hagi-Ganciu lăsa 2 000 de taleri bis. Sf. Teodor *„ca să-i facă incinta“* (Hurmuzaki, XIV, p. 347).

[175] Toma Cozma, fost mare paharnic, își cumpăra case la 1797 sept. 5, în mahalaua Tălpălari *„dinspre calici“* (I.N., 1924, p. 123). Menționăm că Toma Cozma, ctitorul bisericii, este amintit ca șetrar la 1784 mai 30 și 1786 iunie 11 (Acad. R. S. România, DXXX/3 și CDLXXX/1).

[176] Vezi și inscripțiile și însemnările din sec. XIX transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 325—326, 523 și 879—893).

La 1827 febr. 8, mitropolitul Veniamin Costache declara că biserica e făcută de *„răposat moșul meu“*, care numise și un egumen. Întrucît biserica *„să află în proastă stare“*, el desființează egumenatul și o declară biserică de mir. Motivul desființării a fost că arhimandritul Meletie, numit egumen, se angajase să facă *„zid de piatră împregiurul bisericii, odăi pentru șederea slujitorilor bisericii și alte înfrumusețări și podoabe înlăuntrul bisericii“*, dar nu făcuse nimic (I.N., 1930, p. 169).

[177] Vezi și inscripțiile, însemnările și doc. transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 965—977).

[178] Vezi și inscripțiile, însemnările și doc. transcrise de C. Bobulescu (*ibidem*, f. 926—951).

[179] Vezi și inscripțiile, însemnările de pe cărți și pomelnicul transcrise de C. Bobulescu (*ibidem*, f. 541—561).

180 Vezi doc. din 1610 dec. 21, în care se spune că biserica de lemn Sf. Paraschiva fusese mutată cu noul hram în tîrgul nou, iar pe locul ei zidise o biserică *„din zid de piatră"*, pe care a îngrădit-o *„cu garduri tari"*, Nestor Ureche mare vornic. La această dată m-rea este închinată ca metoh al muntele Sinai (*Documente*, XVII, vol. II, pp. 336—337). La 1611 iulie 25, se amintește de *„ograda sfintei mănăstiri a Sinaiului, la cuvioasa Paraschiva"* (*ibidem*, vol. III, p. 26).

Biserica sau m-rea Sf. Vineri sau Sf. Paraschiva, numită și *„m-rea lui Ureche"*, este amintită de numeroase ori în doc. din secolul al XVII-lea: la 1628 ian. 16, 1632 iunie 20, 1633 febr. 22, 1641 aug. 4, 1692 oct. 26 etc. (Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 629, f. 246—247, 284—286 v., ep. Huși, XXIV/8, Acad. R. S. România, DCCII/20).

Vezi și inscripțiile transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A, 1580, f. 17—19.

La 1662 april. 15, m-rea era metoh al m-rii Sf. Ecaterina de la muntele Sinai (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 361—362). Vezi și doc. din 1614 iulie 15, ref. la construirea unei chilii *„aicea înlăuntru în metoh"* de către fostul episcop Mitrofan de Roman pentru nevoile m-rii Secu (Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 293).

181 Despre diverse reparații, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 832/1860, Min. Cult. și Instr., dos. 1560/1864 și dos. 956/1867. Vezi și catagrafiile din 1863 (Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 1111/1863, 1422/1863). Despre averea și procesele m-rii, vezi Acad. R. S. România, pach. DCXXIII.

182 O biserică Sf. Arhangheli din Iași este amintită la 1643 nov. 22, dar este greu de afirmat cu certitudine că este aceasta; poate fi și Dancu, care avea hramul Sf. Voievozi (Acad. R. S. România, LXXXI/23). Biserica Roșcăi exista în mod sigur la 1668 mart. 15 și 1669 mai 10 (Arh. St. Buc., m-rea Bîrnova, XII/3 și Solomon C. și C. Stoide, *Doc. tecucene*, I, p. 26—27).

Biserica a fost făcută fie de Constantin Roșca, mare vistier, pîrcălab de Hotin, hatman și mare vornic (1617—1622), fie de Vasile Roșca, mare armaș, mare medelnicer, mare jitnicer și vornic de poartă (1622—1645). Vezi N. Stoicescu, *Dicționar*, p. 434—435.

Vezi și inscripțiile și însemnările de pe cărți din sec. XIX strînse de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 312—338, 384).

183 Vezi și inscripțiile, pomelnicul și însemnările, multe din sec. XIX, transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 554, 680—701, 970—971).

La 1837, Ioan Hagi-Ganciu lasă bis. Sf. Voievozi din Tătărași suma de 5000 de taleri *„să se zidească patru camere în cuprinsul bisericii..., și din aceste patru încăperi două să se facă școală, ca să învețe carte copiii săraci ai acelei mahalale iar în celelalte două odăi să locuiască bătrînii străini și săraci"* (Hurmuzaki, XIV, p. 347).

184 Amintită în doc. la 1583 april. 12, cînd se spune că avea privilegiu de danie de la Alexandru Lăpușneanu (*Documente*, XVI, vol. III, p. 211). Despre scutirea posluşnicilor m-rii pentru a o apăra de tîlhari, vezi doc. din 1685 mai 20 și aug. 8 (Arh. St. Buc., m-rea Socola, VI/1 și 2). Despre diverse alte scutiri vezi pachetul VI.

185 Despre repararea bisericii și a caselor din mănăstire — fost adăpost al oștilor împărătești — care fuseseră arse într-un incendiu, vezi doc. din: 1833 aug. 9, 1834 nov. 7, 1837 april. 4 și sept. 20 (*ibidem*, VII/130, 169, 170, 173, 186 și 190). Despre redeschiderea seminarului după plecarea oștilor, vezi doc. din 1830 mai 12 (*ibidem*, VII/156).

Despre diverse alte reparații la clădirile mănăstirii, vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 957/1867.

Despre averea m-rii, vezi și catagrafiile de la Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 313/1834, 312/1836, 344/1837, 364/1845.

[186] Biserica este pomenită în sec. XVIII de obicei cu numele hramului său (Naşterea Maicii Domnului); vezi doc. din 1681 oct. 26 (I.N., 1923, p. 79).

La 1710 mai 20, este numită *„beserica dumisale răpăosatului Iordachi ci-au fost vistiarnic mare“* (I.N., 1923, p. 80). Bis. Tălpălari i s-a spus mai tîrziu, de la mijlocul sec. XVIII după ce a devenit bis. de breaslă. Vezi doc. din: 1742 dec. 13, 1745 iulie 15, 1760 iulie 10 etc. (*ibidem*, p. 85 şi urm., 1922, p. 263, 1924, p. 155 etc.).

[187] Iordache Cantacuzino a fost mare vistier de la 1635 ian. 24, cu unele întreruperi, pînă la 1653 şi apoi din nou de la 1659 dec. 8, la 1661 aug. 30 şi mare spătar de la 1662 ian. 3, la 1664 mart. 3. Vezi N. Stoicescu, *Dicţionar*, p. 363—364.

[188] Vezi şi inscripţiile — unele de pe pietre de mormînt din sec. XVIII—XIX, începînd de la 1762 — pomelnicul, începînd cu Iordache Cantacuzino, şi numeroasele însemnări de pe cărţi transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 245—275 şi Arhiva 1610, vol. II, f. 20—21).

[188 bis] În iulie 1733, Constantin Mavrocordat acordă mile *„pentru sfînta biserică săhăstria care este făcută de iubit fratele nostru, domnia sa Grigori vodă, carii iaste diasupra Socolii, la codrul Iaşilor, unde eşti hramul Buna Vestiri... pentru chiverniseala călugărilor şi deschiderea acei bisăricii“* (*Uricarul*, XII, p. 270—271). Acelaşi lucru îl spunea şi ctitorul, Grigore al II-lea Ghica, la 1741, cînd afirma că sihăstria era făcută *„cu cheltuiala noastră“* (*ibidem*, p. 272). După o însemnare de pe hrisov, rezultă că este vorba de schitul Tărîţă, care, fiind de lemn, a fost reclădit de zid, ctitori fiind Matei Ghica voievod şi jitnicerul Ştefan Bosie. Despre acesta din urmă vezi şi m-rea Sf. Spiridon-Iaşi.

Matei Ghica a făcut un schit *„de piatră, mic, în fundul Socolei, în deal, lîngă poiana lui Păun, care schit mai înainte era de lemn vechi şi se numea schitul lui Tărîţă“* (Kogălniceanu, *Cronicile României*, III, p. 228).

Vezi şi Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 780 (ms. Bobulescu). La 1757—1758, schitul de deasupra Socolei era stricat şi dărăpănat (Arh. St. Buc., A.N. MMDCLXXX IV/9). Vezi şi doc. din 1810 nov. 24 (Arh. St. Buc., A.N., CCXXIX/1).

Despre situaţia schitului Tărîţă în perioada 1834—1848, vezi Epitropia Sf. Spiridon-Iaşi, dos. nr. 68. Menţionăm că, în evidenţele D.M.I., este trecută o biserică Păun, cu hramul Sf. Apostoli, construită la 1812 de Spiridon Papadopol.

[189] După cum rezultă dintr-un doc. din 1668 oct. 13, în clopotniţa mănăstirii se găsea un ceasornic; la această dată, m-rii i se întăreşte venitul feredeului făcut de Vasile Lupu, pentru a purta grije de acest ceasornic (Arh. St. Buc., ms. 579, f. 12—13).

[190] Vezi şi inscripţiile şi pomelnicul transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 193—216). Vezi şi catagrafia din 1851 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 694/1851). Despre diverse reparaţii, *ibidem*, dos. 696/1852, 1389/1856. Despre biserică, vezi şi rezumatele de doc. şi doc. de la Acad. R. S. România, MCCXLI/83 şi pach. MCCXLII.

[191] La 1842 iulie 25, printre obligaţiile noului egumen de la m-rea Trei Ierarhi era şi aceea *„să facă casele egumeniei precum au fost şi mai înainte de ardere, fără să ceară comunitatea (ca) zidirea acestor case să fie mai bună de cît au fost mai înainte“* (*Uricarul*, IX, p. 51).

După cum rezultă dintr-un doc. din 1808 mai 26, în curtea m-rii începuseră a se construi nişte *„binale“* de lemn *„pe zidiu, în dreptul bisăricii catoliceşti, în locul celor ce au fost iarăş de lemn şi s-au răsipit la întîmplarea arderii focului, eşite fiind acele binale din linia zidirilor vechi se sînt înoutru în ograda m-rii“* (N. Iorga, *Studii şi doc.*, I—II, p. 160).

La 1859, urmau a se face reparații casei din ograda bisericii Sf. Trei Ierarhi (Arh. St. Buc., Min. Lucr. publice, dos. 79/1859); despre zidirea adaosului de încăperi la Institutul de la Trei Ierarhi, *ibidem*, dos. 123/1860.

Vezi și adresa din 1866 a Min. Instrucțiunii către Teodor Codrescu, ca să citească niște inscripții căzute din decorația exterioară (Acad. R. S. România, MCCXLI/199).

[192] Vezi însemnarea din 1645 la P. P. Panaitescu, *Catalogul ms. slave*, II, ms. la Acad. R. S. România, p. 540. Bis. e amintită de numeroase ori în documente la: 1651 april, 7, 1660 mai 7, 1668 mai 30, oct., 1790 mai 25, 1800 sept. 1 (Acad. R. S. România, MCCVII/68, f. 95, Arh. Șt. Buc., Doc. moldovenești, I/78, A.N., MMD/21, m-rea Bîrnova, XII/1, și ms. 578, f. 78).

[193] Vezi și inscripțiile, pomelnicul și numeroasele însemnări de pe cărți transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 217—236, 793).

[194] Vezi doc. din 1785 iunie 20, 1800 april. 26 etc. (Acad. R. S. România, CXXXV/39 și CIII/181) și inscripțiile, pomelnicul, însemnările de pe cărți, multe din sec. XIX, și condica de venituri și cheltuieli transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 644—666, 959).

[195] Așa i se spune la 1830 aug. 2 (Acad. R. S. România, DCLV/244). Vezi și inscripțiile, însemnările și documentele din 1835—1853 transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 829—840).

[196] Vezi și inscripția transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 538—539). „Cerdacul" lui Ferenț este amintit și la 1627 (Acad. R. S. România, CXV/97).

[197] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., A.N., CCVIII. Despre zidirea bis. vezi idem, Min. Instr. Moldova, dos. 408/1846.

[198] Despre ruinele de case boierești și de biserică, existente la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 224, f. 215 v. — 216. Vezi și Arh. St. Buc., ms. 1184—1185.

[199] Despre satul Icușeni—Roman, vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamț, pach. LVI.

Despre satul I.-Iași, vezi idem, dos. m-rești, m-rea Agapia.

[200] Despre sat, vezi Acad. R. S. România, pach. DCCCLVIII.

[201] La 1767 ian. 25, satul era al urmașilor jitnicerului Ștefan Iamandi (Acad. R. S. România, MDLXXX/15); vezi și doc. următoare. Despre satul Iepureni — fost sat al m-rii Neamț, care avea și metoh — vezi și doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamț, pach. XXII. Vezi și lista acareturilor metohului din 1855 (Acad. R. S. România, MLIX/4—6.

Despre I.-Fălciu vezi hotărnicia de la Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Frumoasa, dos. 5, 6/1875.

[202] Despre cumpărăturile de ocine făcute de Grama jitnicerul, vezi *Cat. doc. mold.*, indice. La 1658 iunie 12, satul era al lui Statie al doilea vistier (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, XXII/11). Despre sat, vezi și Acad. R. S. România, DXVIII. Despre darea moșiei în arendă la 1834, ibidem, DXVIII/91.

[203] Despre satul I.-Pătrășcani, vezi Acad. R. S. România, CDLVI/136 și urm. și Arh. St. Buc., ms. 582.

[204] Vezi și doc. din 1713 april. 23 (Acad. R. S. România, LXXXIV/121).

[205] Vezi Acad. R. S. România, ms. 225, f. 418. Vezi și hotărnicia din 1868 a satului (*idem*, MCCXLV/113) și pach. MDXXXII și MDXXXVI.

[206] La 1760 ian. 7, locuitorii din Ionășești dau 5 hirte de vie protosinghelului Miron pentru cheltuielile făcute la biserică (Arh. St. Buc., ep. Roman, XIV/4). Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDXLV.

[207] Despre starea rea a bisericii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 858/1860.

[208] Despre sat, vezi doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. MMDCCCLXXVI.

[209] Vezi Acad. R. S. România, ms. 229, f. 319v.—320.

[210] La 1665 iunie 18, satul era în stăpînirea lui Solomon Bîrlădeanu mare vornic, cumpărat de la Pătrășcanu și Dumitrașco vistier (Arh. St. Buc., m-rea Coșula, IV/16).

[211] Vezi doc. din 1765 aug. 3, despre zestrea dată bis. de Constantin Cantacuzino paharnicul (Acad. R. S. România, CCLXXIV/93).

[212] La 1660 april. 21, satul era al m-rii Agapia, lăsat de Gavriil Coci hatmanul (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 354).

[213] Vezi doc. din 1757 febr. 19, în care se spune că a fost zidită de Nicolae Vîrnav biv vel jitnicer (Acad. R. S. România, CCXII/70). Vezi și doc. de scutiri din 1735 (*ibidem*, ms. rom. 237, f. 392).

[214] La 1631 iunie 21, satul — fostă proprietate a doamnei Măriuca, soția lui Ioan vodă cel Cumplit — rămăsese rudelor sale, nepoții lui Bucotco clucerul (Arh. St. Buc., ms. 578, f. 266). Mai tîrziu, a fost dăruit de V. Lupu ctitoriei sale, m-rea Trei Erarhi (doc. din ⟨1639—1640⟩, ms. 628, f. 673), iar Gh. Ștefan preciza, la 1656 april. 2, că satul — și altele — erau date m-rii pentru școala făcută de V. Lupu (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, XXXII/1), publicat și în *Uricarul*, III, p. 279—280, VII, p. 6—8 și „Cerc. ist.", X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 209—212). Vezi și Arh. St. Buc., ms. 1335.

[215] La 1656 febr. 14, Ursu Vartic vornic dăruește satul lui Dumitrașco pîrcălab de Tecuci și soției sale (Arh. St. Buc., Mitr. Mold., CXXXVIII/4). La 1657 nov. 17 același Vartic îl vinde lui Ștefan Boul mare vornic, iar la 1686 mart. 10, satul era al Aniței, soția lui Dumitrașco Epure fost pîrcălab (*ibidem*, CXXXVIII/6, 13). Vezi tot pachetul și *Cat. doc. mold.*, *indice;* satul era al lui Ilie Catargiu vistier, căruia îi rămăsese de la Dafina doamna (*ibidem*, CXXXVIII/14); pentru pricina ivită între Dumitrașco și Dabija mare vornic, care a devenit noul stăpîn al satului. Vezi și Arh. St. Buc., dos. m-rești, Mitr. Mold, passim.

[216] La 1662 iulie 10, satul era împărțit între urmașii lui Mantie turcul, care avea hrisoave de la Ieremia Movilă (Arh. St. Buc., ms. 645, f. 47). Despre sat, vezi Acad. R. S. România, pach. DCCCXLI și hotărniciile de la Arh. St. Buc., m-rea Barnovschi, dos. m-rești, dos. 16/1849, 17/1867 și Mitr. Mold., dos. 437/1861.

[217] Vezi doc. din 1830 april. 30, prin care Vasile Andrieș spătar dăruiește mînăstirii Ivăncești, zidită de el în jud. Putna, diverse moșii și venituri, unind-o cu schitul Scînteia din Măgura Odobeștilor, pentru că schitul este în grija ctitorilor și pentru a se ajuta (Acad. R. S. România, CMXXIX/13).

[218] Despre satul Ivănești, numit și Buburuzi, vezi doc. de la Arh. St. Buc., ep. Huși, pach. XLIII. La 1628, 1/2 din sat era proprietatea lui Ionașco Coșășcu (Arh. St. Buc., m-rea Golgota, III/8, nr. 7). La 1662 ian. 12, satul era restituit lui Durac fost căpitan, întors din pribegie, căruia i-l confiscase Gheorghe Ghica (*idem*, A.N., MMDCLXXX/2). Despre sat, vezi și *idem*, ep. Huși, dos. m-rești.

[219] La 1629 mart. 17, satul se afla în stăpînirea m-rii Pîngărați (Arh. St. Buc., A.N. MMCCCXCVI/7). Vezi și m-rea Neamț, pach. III. *Cat. doc. mold.*, indice și Acad. R. S. România, pach. MCDLXXIV.

[220] Vezi Arh. St. Buc., Doc. mold., V/82, cu rezumate de doc., moșia fam. Bogdan Bainski. Vezi și numirea de preot din 1847 mai 20, la Ivești — Tutova (Acad. R. S. România, MDLXX/11). Vezi și Arh. St. Buc., A.N., pach. CCX.

[221] Vezi însemnarea din 1727 (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, p. 433, ms. Bobulescu.

[222] Despre sat, vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Bistrița.

J

JACOTA — Suceava (bis. de lemn Sf. Maria Mare, adusă de la Leucușești de frații Hermeziu).

Dicț. Rom., IV, p. 93.

SCHITUL JADOVA — Suceava (construit de Clement călugărul sau egumenul Gherasim Vlad, 1742, desființat de austrieci la 1783; bis. din sat din 1804, construită de boierul Goian).

Bălan T., *Doc. bucovinene*, V, p. 101—102 și indice ⟨doc. despre ctitorie⟩; Pumnul A., *Moșiile mănăstirești*, p. 127—128; Onciul Isidor, *Fondul religionariu*, p. 10, 206; Bălan T., *Familia Onciul*, indice ⟨doc.⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 120; Anuar Bucovina 1923, p. 44 ⟨bis. din 1804⟩; Hostiuc, *Schiturile Bucovinei*, p. 77—82, 172—175 ⟨istoric, doc.⟩

M-REA JAPCA — Soroca (Șabca, sec. XVIII, clădită de ieromonahii Iezechiel, Nicodim și Teodosie; bis. Înălțarea, c. 1770, reclădită de C-tin Androne; bis. Înălțarea Sf. Cruci, săpată în stîncă, restaurată sec. XIX).

Berechet Șt. Gr., *Inscripții, însemnări* (ACMIB, II, 1928, p. 139—140); RSIAB, 1919, p. 72—78 ⟨istoric⟩; Egorov I., *Bisericile-peștere (ibidem*, 1918, partea I-a, p. 11—20); A.B., 1930, p. 363—264 ⟨descriere, 1820⟩; Anuar 1922, p. 8;

Bezviconi Gh., *M-rea Japca din județul Soroca*, Buc., 1942, 280 p. ⟨istoricul m-rii și 140 doc., 1646—1843, relative la proprietățile m-rii⟩; despre situația m-rii la mijlocul sec. trecut vezi Zașciuk, *Materialî*, II, p. 233—237.

JARIȘTEA, jud. Vrancea (fost Putna) (bis. Adormirea, ante 1809).

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 221 ⟨bis. Duminica Tuturor Sfinților, 1845, trebuia refăcută radical⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 93—94.

SCHITUL JAROVLEA, vezi Juravlea.

JĂLĂBOC — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII).

RSIAB, 1931, p. 523 ⟨cat. 1820⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 280 ⟨sat al fam. Russo⟩.

JĂVERDENI (Sărata) — Botoșani[1].

Uricarul, VI, p. 188; *Documente,* XVII, vol. III, p. 142 ⟨Jărdeni⟩; Ghibănescu, *Surete,* XVI, p. 93 ⟨doc. 1667⟩; Idem, *Ispisoace,* II/2, p. 148—154 ⟨doc. 1648⟩; Iorga N., *Studii și doc.,* V, p. 428—429 ⟨sat al fam. Cheșcu, 1766⟩.

JĂVRENI (Jevreni) — Bacău (bis. Sf. Împărați, prima jumătate a sec. XIX, 1836, avariată de trăznet la 1883, reparată 1904, 1922, 1935)[2].

B.O.R., XIV, 1890, p. 465; A.B., 1931, p. 179 ⟨la 1809, bis. Sf. Ioan Bogoslovul⟩; DRH, XIX, indice ⟨Jevreni=Viișoara⟩; AER, 1936, p. 177; *Uricarul,* VI, p. 338—339 ⟨doc. 1826⟩; *Dicț. Rom.,* IV, p. 94—95.

JĂVRENI — Orhei (bis. Sf. Voievozi, 1797).

RSIAB, 1931, p. 522 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 145; Bălan T., *Doc. bucovinene,* indice ⟨Drepcăuți = J.⟩

JERDINȚI, vezi Lungani.

SCHITUL JIDEȘTI — Neamț (fost metoh al m-rii Neamț).[3]

ALPR 1935—1936, p. 139 ⟨mențiune, 1830⟩; Rosetti R., *Conflictul dintre guvernul Moldovei și m-rea Neamțului,* Buc., 1910, vol. I, p. 59 ⟨mențiune metoh⟩; *Documente,* XIV—XV, p. 151 ⟨doc. 1438, satul lui pan Comarici⟩; XV, p. 28 ⟨la 1481, satul vîndut de urmașii boierului Rotumpan lui pan Zbierea⟩; XVII, vol. II, p. 155 ⟨la 1608, satul soției lui Damian vistier⟩; III, p. 54 ⟨la 1612, al m-rii Secul⟩; IV, p. 7—8 ⟨la 1616, al soției lui Damian⟩; p. 24—25 ⟨la 1616, al m-rii Secul⟩; satul a mai fost întărit m-rii la 1619 (p. 331), 1621 (V, p. 39), 1624, (p. 306) etc.; *Dicț. Rom.,* V, p. 790 ⟨Zidești⟩.

JIGĂLIA—Fălciu (bis. de lemn și vălătuci Cuv. Paraschiva, sec. XVIII, reclădită 1847).

DRH, 1932, p. 17 și urm. ⟨doc. ref. la sat⟩; Ghibănescu, *Surete,* VII, p. CXXXVIII—CXL ⟨despre sat⟩; AEH, 1934, p. 49, 1935, p. 64, 1936, p. 66, 1938, p. 85; *Dicț. Rom.,* IV, p. 101; RSIAB, 1933, p. 285 ⟨1812⟩.

JIGORENI, com. Țibănești, jud. Iași[4] (M bis. de lemn Adormirea, sec. XVIII, refăcută de Ioan Carp căminar, 1813, reparată 1921). Vezi și Glodeni.

Ghibănescu Gh., *Inscripții și notițe de pe cărți* (I.N., 1928, p. 192; 195—196); A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; Mărculescu Oct., *Candelabrul de lemn de la Jigoreni — jud. Vaslui* (R.I.R., 1946, p. 183—184) ⟨adus de la schitul Cetate, o dată cu catapeteasma din 1695⟩; M.M., XXXV, 1959, nr. 7—8, p. 430; AEH, 1934, p. 78, 1935, p. 104, 1936, p. 116, 1938, p. 183; Iorga N., *Studii și doc.,* VI, p. 71—121 ⟨doc.⟩; Costăchescu M., *Doc. Bogdan,* p. 259 ⟨despre sat⟩; *Documente,* XVI, vol. I, p. 79—80 ⟨doc. 1508, satul întărit lui Șteful și altora, vislujenie de la Alexandru cel Bun⟩; *Dicț. Rom.,* IV, p. 102.

JIROV, vezi Giurov.

JOLDEȘTI—Botoșani[5] (bis. Intrarea în biserică, 1833).

Lungu Gh., *Reînnoirea bis. din satul Joldești, r. Botoșani* (M.M., XXXIV, 1958, p. 158—159); Anuar 1930, p. 147; *Doc. rel. agrare*, II, p. 353 ⟨parte de sat a fam. Sturza⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 114.

JORA-Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi — J. de Jos; bis. de nuiele Sf. Voievozi — J. de Mijloc și J. de Sus sec. XVIII, reclădită).

A.B., 1934, p. 365—372 ⟨doc. 1793, 1786⟩; RSIAB, 1930, p. 231—232 ⟨3 bis. la 1820⟩; Anuar 1922, p. 150—151; B.O.R., 1934, p. 195 ⟨însemnare, 1796⟩.

JORĂȘTI, jud. Galați (bis. Trei Ierarhi, 1816, construită de căminarul V. Cernat; bis. Sf. Impărați, 1840—1841).

A.B., 1931, p. 195 ⟨la 1809 bis. Sf. Impărați⟩; Beldie I. C., *Monografia com. Jorăști din jud. Covurlui*, Buc., 1911, 57 p.; Beldie I.C., *Biserica Sf. Trei Ierarhi din Jorăști, jud. Covurlui. La împlinirea a 100 de ani de la zidirea ei*, Galați, 1916, 24 p.; *Dicț. Rom.*, IV, p. 115; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 76—77 ⟨doc. 1740⟩.

JORĂȘTI — Putna (bis. Sf. Nicolae, ante 1809; reclădită 1872).

A.B., 1931, p. 182 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 222; „Milcovia", I, 1930, p. 23 ⟨despre numele satului⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 115.

JULEȘTI, vezi Giulești.

JULINȚI, vezi Giulinți.

JUMĂTĂȚENI (Giumătățeni)—Botoșani (curți boierești sec. XV).

Documente, XV, p. 176 ⟨la 1492, satul J. pe Jijia, unde a fost curtea lui Căliman, era al urmașilor lui Ion Jumătate⟩; XVI, vol. IV, p. 279—280 ⟨la 1600, părți de sat ale lui Macri armaș⟩; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 44—47 ⟨vechimea satului⟩; IV (indice); VIII, p. 22—23; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 300 ⟨vechimea satului⟩; Idem, *Doc. Ștefan*, p. 166—167.

SCHITUL JURAVLEA (fost în pădurea Flămînzi; fost metoh al m-rii Coșula; desființat la 1811, cînd biserica a fost transportată în satul Coșula)[6].

A.B., 1932, p. 93—94 ⟨doc. 1811⟩; *Botoșani în 1932. Schiță monografică*, p. 49; *Dicț. Rom.*, IV, p. 115 ⟨Jorovlea fost sat și schit⟩.

JURCANI, vezi Giurcani.

JUROV, vezi Girov.

NOTE

[1] Despre sat vezi Acad. R. S. România, pach. CDXLIX.

[2] Vezi însemnările din sec. XIX transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, p. 128—140).

[3] Vezi şi lista acareturilor de la metoh, din 1855 (Acad. R. S. România, MLIX/4—6). Despre sat, vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, pach. III. La 1631 ian. 4, satul era al m-rii Secu, căreia îi fusese dăruit mai de mult de Dămian (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, III/13).

[4] Despre sat vezi numeroasele doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. MMDCLXV şi urm. (dep. Carp.).

[5] Despre satul J., fost în ţin. Suceava şi apoi în Botoşani, vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDXL/4 şi pach. CDXXXVII (J.-Dorohoi sau Roman?).

[6] Vezi şi însemnarea din 1827 la P. P. Panaitescu, *Catalogul ms. slave*, II, ms. la Acad. R. S. România, p. 79.

L

SCHITUL LACURI, vezi Deleni.

SCHITUL LAPOŞ, vezi Dărmăneşti.

LAPOŞ (Purcăreţ), com. Dărmăneşti, jud. Bacău (bis. de lemn din 1734)[1]. Vezi şi schitul Dărmăneşti — Lapoş.

B.O.R., 1890, p. 375; AER, 1936, p. 175 ⟨bis. de lemn Sf. Voievozi, 1850—1860, cu catapeteasma de la fostul schit⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 135 ⟨bis. din 1821⟩.

LARGA, com. Dofteana, jud. Bacău (bis. Sf. Voievozi, începutul sec. XIX, c. 1805[2], construită de Costache Ghica, reparată 1926).

B.O.R., 1890, p. 377; AER, 1936, p. 178 ⟨bis. din 1804—1820⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 136.

LARGA — Cahul (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1800).

Bezviconi, *Boierimea*, I. p. 133 (satul fam. Teodoriu); Anuar 1922, p. 44.

LARGA—Iaşi[3] (bis. de lemn sec. XVIII, reclădită pe alt loc 1861).

I.N., 1924, p. 218 ⟨doc. c. 1687, sat al fam. Costache⟩; vezi şi *Doc. rel. agrare*, II, p. 258; *Aşezări din Moldova*, p. 249 ⟨descoperirile arheologice⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 136; Boga, *Doc. bas.*, I, p. 47 ⟨L.=Tăcoteni⟩. RSIAB, 1934, p. 107 (însemnare, 1787).

LAURA—Suceava (cruce veche de hotar).

Brătulescu Victor, *Piatră de hotar de pe moşia Laura, odinioară a m-rii Putna* (M.M., 1968, nr. 1—2, p. 92).

LAZA, jud. Vaslui (M. bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1780[4], data pisaniei, clădită de călugării Toader Manasia şi Varlaam şi de preotul Ştefan, meşteri fiind Vavila şi Grigore; bis. a fost reparată la 1940, fiind ruinată pe la 1950).

A.B., 1931, p. 198 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 78, 1935. p. 104, 1936, p. 116, 1938, p. 183; C.H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 139—140.

LAZUL, vezi Onceşti.

LĂLEŞTI, vezi Posadnici.

LĂLEŞTI—Neamţ.

Documente, XVI, vol. III, p. 309 ⟨la 1586, satul, fost domnesc, dăruit lui Andrei pîrcălab⟩; vol. IV, p. 68—69 ⟨la 1593, satul, fost domnesc,

vîndut de Aron vodă lui Drăghici Bogza clucer⟩; vezi și p. 162—163 ⟨doc. 1597, pricină cu soția lui Andrei hatman⟩; XVII, vol. II, p. 300 ⟨la 1610, era al lui Bogza logofăt⟩; vezi și vol. IV, p. 440 ⟨1620⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 143 ⟨moșie⟩.

LĂLEȘTI—Botoșani[5].

Doc. rel. agrare, II, p. 492 ⟨al fam. Vîrnav⟩; B.C.I., VII, 1928, p. 12 ⟨doc. 1778, moșia Catrinei Ruset vorniceasa⟩.

LĂLEȘTI, jud. Vaslui (fost Tutova) (bis. de lemn Sf. Trei Ierarhi, 1830 sau 1832).

AEH, 1934, p. 64, 1935, p. 84, 1936, p. 90—91, 1938, p. 138; Iorga N., *Studii și doc.*, XI. p. 258 (doc. 1701); Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 390 și II, p. 55—56 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 143.

LĂMĂȘENI, com. Rădășeni, jud. Suceava (M bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII; bis. Sf. Impărați, 1850, clădită de Anastasia Chichirdic).

Documente, XVII, vol. II, p. 72—73 ⟨la 1606, satul era al lui Cîrstian spătar⟩; vol. III, p. 198 ⟨la 1615, dăruit m-rii Solca, de domn⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1618 (IV, p. 266), 1618 (p. 287), 1624 (V, p. 273), 1625 (p. 336—337, 345—347) etc.; vezi și Costea Erast, *M-rea Solca*, p. 188 ⟨doc.⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); *Doc. rel. agrare*, II, indice; Nicolăiasa M. și A., *Monografia satului Lămășeni (Baia)*, Fălticeni, 1937, 150 p.; *Dicț. Rom.*, IV, p. 143—144; Boga, *Doc. bas.*, III, p. 7—8 ⟨doc. 1701⟩.

LĂPUȘNA — R.S.S. Moldovenească.

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan cel Mare*, II, p. 508—509 ⟨doc. 1454, prima mențiune a orașului⟩; Sava Aurel, *Documente privitoare la tîrgul și ținutul Lăpușnei*, Buc., 1937, XXV+323 p. +1 h. ⟨în introducere despre tîrg și ținut, 204 documente, 1502—1821⟩; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 54—56 ⟨la 1694, vatra și moșia tîrgului dată m-rii Sf. Ioan — Zlataust⟩;

Bernecker E., *Slavisches etymologisches Wörtenbuch*, p. 733 ⟨numele de la lopuș=scaete⟩; Ciachir M., *Explicația numirilor turco-tătare ale orașelor* (RSIAB, 1922, p. 81—82) ⟨despre nume⟩;

Constantinescu-Iași P., *Basarabia arheologică și artistică*, Chișinău, 1933, p. 34; Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 248—250 ⟨despre vechimea orașului⟩; vezi și indice.

LĂPUȘNA — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită de zid de locuitori, 1814—1819).

A.B., 1935, p. 34 ⟨doc. despre zidirea bis.⟩; RSIAB, 1929, p. 326—327 ⟨cat. 1820⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 160 ⟨1662 amintiți preoții cei domnești din Lăpușna⟩.

LĂRGĂȘENI[6], com. Corbița-Tecuci, jud. Galați, (M bis. de bîrne Adormirea, clădită de vornicul Costache Conachi, sec. XVIII, ante 1759, în ruină la 1936).

Kirileanu G. T., *Testamentul și pomelnicul marelui logofăt C. Conachi,* Buc., 1909, 16 p. (extras din C.L., 1908, nr. 12) ⟨pomelnic găsit în bis. familiei Conachi din L.⟩; A.B., 1931, p. 191 ⟨cat. 1809⟩; Solomon C., *Biserica și moșia Conăcheștilor de la Lărgășeni — Tecuci,* Iași, 1942, 29 p. (din A.M., II, 1942, p. 20—48) ⟨însemnări, inscripții, pomelnic, 1785, despre fam. Conachi și despre școala satului⟩; prezentarea lui C.C.G ⟨iurescu⟩, în R.I.R., 1943, f. III, p. 117; Tuducescu Iuliu, *Știri nouă despre familia Conachi* (R.I., 1919, p. 96—108) ⟨casă, sec. XVIII și bis. din 1785⟩; Brătulescu V., *Inscripții și însemnări din biserici* (G.B., 1966, nr. 7—8, p. 647—648); AER, 1936, p. 329; *Uricarul,* XIV, p. 276 ⟨doc. 1813, sat al Elencăi Manu, cu părți din Certieni, Puești etc.⟩; VI, p. 235 ⟨doc. 1828⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 145.

LĂSLĂUANI — Neamț (dispărut).

Documente, XV, vol. II, p. 231—232 ⟨la 1495, satul L. pe Cracău al nepoților lui Laslău globnic⟩; XVI, vol. I, p. 530 ⟨la 1546, parte de sat vîndută episcopiei Rădăuți⟩; DRH, XIX, p. 432—436 ⟨la 1628, seliștea L. vîndută de familia Talpă lui Toma Cantacuzino sluger⟩; vezi și indice; Ghibănescu, *Ispisoace,* II/2, III/1, indice ⟨sat al lui T. Cantacuzino⟩; B.C.I., VIII, p. 47 ⟨la 1667, seliște dată zestre Catrinei Cantacuzino⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan,* I, p. 79; Idem, *Doc. Ștefăniță,* p. 104 ⟨dispărut⟩.

Documente, XVI, vol. IV, p. 71—72 ⟨la 1593, satul L. — Tutova al lui Vartic mare vornic⟩; p. 117—118 ⟨la 1594, confiscat pentru hiclenie și dat să asculte de curtea din Bîrlad⟩; p. 285 ⟨la 1600, satul dat schimb de Nistor Ureche mare vornic fiicelor lui Burnar vornic⟩.

LĂTĂI — Botoșani[7] (bis. clădită de Vasile Crupenschi și un han, sec. XIX).

Așezări din Moldova, p. 250—251 ⟨descoperirile arheologice și despre un fost han⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 146—147; DRH, XIX, indice.

LĂȚEȘTI — Covurlui (bis. Adormirea, sec. XVIII, ante 1748).

Bujoreanu Șt., *Note de pe cărțile bisericești de la bis. Țutcani — mănăstire* (C.I., 1937—1940, nr. 1—2, p. 409—413) ⟨însemnare, 1748⟩.

LĂȚEȘTI — Tutova[8] (bis. de vălătuci din 1700). Vezi și precedentul.

AEH, 1936, p. 97, 1938, p. 149.

LĂȚCANI, vezi Lețcani.

LĂTURIȘANI — Tecuci[9].

DRH, XIX, indice (dispărut).

LECA (Ungureni, fost Bibirești) — Bacău (curți boierești sec. XVII, dispărute și M bis. de lemn Adormirea, 1754, reparată 1854, 1905, 1921 și 1924). Vezi și Bibirești.

Neculce, *Letopisețul,* p. 97 ⟨curți arse de poloni, 1686⟩; AER, 1936, p. 136; *Dic. Rom.*, IV. p. 149.

SCHITUL LEEȘTI, vezi Liești.

LEHANCEA, com. Podul Turcului, jud Bacău (bis. de lemn Sf. Voievozi,

clădită de locuitori, 1806 sau 1832, reparată radical 1930). Vezi și Lehăceni-Tecuci.

AER, 1936, p. 323 *Dicț. Rom.*, IV, p. 150.

LEHĂCENI — Cernăuți.

Documente, XVII, vol. IV, p. 125—126 ⟨la 1617, 1/2 sat a lui Onufrei Vrînceanu⟩; Iorga N., *Studii de doc.*, V, p. 421 ⟨la 1782 1/2 din sat a fam. Neculce⟩; *Documente* („Gazeta mazililor și răzeșilor", 1913, p. 9) ⟨la 1662, parte de moșie a lui N. Murguleț⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 56; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨1/2 sat a fam. Tăutu⟩.

LEHĂCENI — Tecuci (curți boierești sec. XVII[10], dispărute).

Documente, XVI vol. p. 209 ⟨la 1569, 1/3 din sat a Caterinei și altora⟩.

LELEȘTI, vezi Lălești.

LELOAIA (Lăloaia) — Bacău (M bis de lemn de la sfîrșitul sec. XVIII — începutul sec. XIX[11], reclădită 1908—1928⟩.

B.O.R., 1890, p. 373; AER, 1936, p. 178; *Dicț. Rom.*, IV, p. 152 ⟨bis. din 1750⟩.

LENȚEȘTI — Cernăuți (bis. din 1881).

Nistor I. I., *Lagărele de la Lențești și Șerăuți și „Campaniile bucoviene" ale regelui Sobieski*, Cluj, 1931 (din vol. *Închinare lui N. Iorga*, Cluj, 1931, p. 297—307) ⟨cel de la L. construit probabil pe resturile unei fortificații din 1497⟩; Ceredarec N., *O precizare toponimică: Ocop—Lențești* („Hrisovul", IV, 1944, p. 121—123) ⟨ocop=întărituri⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨1/2 sat a fam. Sturza⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 56; Anuar Bucovina 1923, p. 10;

Caproșu I., *Documente moldovenești din arhive vieneze* (AIIAI, 1973, p. 399 și urm.) ⟨10 doc., 1599—1773, despre satul Lențești, printre care și trei hotărnicii din 1660, 1743 și 1773⟩.

LEONTINEȘTI, com. Ardeoani, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Ilie, ante 1809 și o alta din 1868—1882). Vezi și Șesuri.

A.B., 1931, p. 180 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 381 ⟨bis. din 1830⟩; AER, 1936, p. 179; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 20 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 153 ⟨bis. din 1840⟩.

LEORDA, vezi Leurda.

LEOȘTI com. Pădureni, jud. Vaslui[12] (bis. sec. XVII, construită de preotul Gavril Crețu, 1640 sau 1692?, existentă în sec. XVIII, apoi bis. din 1807). Vezi și Davidești. (În același județ mai este un sat L. în com. Tătărani).

AEH, 1934, p. 46, 1935, p. 60, 1936, p. 61 și 1938, p. 77 (bis. Sf. Dumitru, sec. XVIII⟩; C.H., ian. 1941, p. 13 (bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; *Documente*, XVII, vol. V, p. 182 ⟨la 1623, satul lui I. Ghenghea logofăt⟩; *Dict. Rom.*, IV, p. 154—155; RSIAB, 1933, p. 283 ⟨1812⟩; M.C., 1915, p. 181 ⟨doc. 1811⟩ și 199 ⟨numire preot, 1785⟩; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 76 ⟨originea satului⟩; 81—82 ⟨doc.⟩, 221 ⟨două sate⟩;

VII, p. LXXXIV—XC ‹despre sat› și 183—184, 221 ‹doc. 1692, loc de bis.›; *Uricarul*, VI, p. 262, 297—298 ‹doc. 1786, 1814›.

LEOVA — Cahul (bis. Cuv. Paraschiva, sec. XVIII, reclădită 1815—1818; han ante 1813; bis. Sf. Nicolae, ante 1813).

Brătescu I. C., *Valuri, hotare și tranșee basarabene* (R.I., IV, 1918, p. 117—139) ‹despre valul Leova-Chircăești, considerat mai vechi decît domnia Moldovei›; ACMIB, I, 1924, p. 60 ‹inscripții›; *Uricarul*, XI, p. 320—321 ‹doc. 1813›; A.B., 1936, p. 47; 1934, p. 379 ‹doc. 1813›; Anuar 1922, p. 45.

SCHITUL LEPȘA — Vrancea (Nașterea Maicii Domnului, mijlocul sec. XVIII, ante 1761, reparat 1806[13], dărăpănat la 1927, bis. refăcută 1930—1936).

AIP, 1872; A.B., 1931, p. 79 ‹catagr. 1809›; Sacerdoțeanu A., *Inscripții* (R.I., XIII, 1927, p. 282); D.R., 1932, p. 30—31 ‹însemnare, 1810›; Sava Aurel, *Contribuții la istoria bisericii vrîncene* („Milcovia", II, 1931, p. 30—31); Neagu I. — Negrilești, *Schitul Lepșa* („Cronica Romanului", nov. 1926, p. 781—783) ‹date culese de la bătrîni›; I.V.P., *Sfințirea de la Lepșa* (*ibidem*, oct. 1934, p. 321 și urm) ‹despre reconstruirea bisericii după incendiu›; „Milcovia", I, 1930, p. 24 ‹despre numele schitului›; AER, 1936, p. 349—351.

LESPEZI, com. Gîrleni, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1775—1777).

A.B., 1931, p. 177 ‹cat. 1809›; B.O.R., XIV, 1890, p. 107; AER, 1936, p. 135; Literat Vasile, *Însemnări de pe cărțile de cult din bis. de la Lespezi-Bacău* (M.M., 1968, nr. 1—2, p. 93—95) ‹din sec. XVIII, bis. construită 1777—1778›; *Dicț. Rom.*, IV, p. 157 ‹bis. din 1884›.

LESPEZI TÎRG (Brăteni), jud. Iași (bis. Sf. Voievozi, prima jumătate a sec. XIX)[14]. Vezi și următorul și Brăteni.

LESPEZI — Suceava (bis. familiei Bosie și ruinele caselor aceleiași familii, existente la 1871[15]).

Dicț. Rom., IV, p. 156—157.

SCHITUL LESPEZI — Tecuci (M Nașterea Maicii Domnului, ante 1809). Vezi și schitul Crăsnița.

A.B., 1931, p. 193 ‹cat. 1809›; AER, 1936, p. 296 ‹bis. veche›; *Dicț. Rom.*, IV, p. 157 ‹urme de schit›.

LETEA, jud. Bacău[16] (bis. Precista, dărîmată la 1854 și reclădită 1862)[17].

B.O.R., XIV, 1890, p. 258—259 ‹bis. din c. 1869›; AER, 1936, p. 136—137 bis. Sf. Voievozi, 1802—1827 și Sf. Gheorghe, 1868›; *Uricarul*, VI, p. 263—264 ‹doc. 1786›; *Dicț. Rom.*, IV, p. 159—160.

LEȚCANA (Lețcani) — Bacău (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1848—1850, ruinată și reclădită de zid). Vezi și Fundeni.

B.O.R., XIV, 1890, p. 107 ‹inscripție›; AER, 1936, p. 149; *Dicț. Rom.*, IV, p. 160; *Documente*, XVI, vol. IV, p. 51—52 ‹la 1592 satul L., fost Fundeni-Roman, fost domnesc, era al lui Nistor Ureche logofăt›; vezi și p. 286 ‹doc. 1600›; XVII, vol. IV, p. 145 ‹doc. 1617›; V, p. 196—197

⟨la 1623, părţi de sat ale lui I. Ghenghea logofăt⟩; vezi şi p. 312 (1624) şi DRH, XIX, indice; *Doc. rel. agrare*, II, indice.

LEŢCANI (Lăţcani) — Suceava[18] (bis. transportată la Homiţa la 1852—3).

Documente, XVI, vol. I, p. 285—286 ⟨la 1528, satul L. pe Moldova era al nepotului lui Boldur vornic⟩; I.N., 1924, p. 188 ⟨doc. 1754, sat al fam. Razul⟩; 1926—1927, p. 271 ⟨doc. 1643, sat al lui N. Ureche spătar⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 300—301 ⟨doc. 1767, Luţcani-Suceava⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 161 ⟨fost sat⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 409.

LEŢCANI, jud. Iaşi (M bis. rotundă Sf. Spiridon, sec. XVIII — o construcţie singulară în felul său; catapeteasma din 1820—1830; bis. avariată 1914—1916, reparată radical 1924; acoperită 1936 şi 1955; pictura refăcută 1936[19] — date D.M.I.). Vezi şi următorul.

Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 421; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 281—284; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 364; Idem, *Istoria arhitecturii*, II, p. 365—366; *Documente*, XVI, vol. I, p. 102—103 ⟨la 1516, satul L. pe Bahlui vîndut de urmaşii lui Laţcu Sîrbul lui Cozma Şarpe postelnic⟩; XVII, vol. I, p. 115 ⟨la 1603, satul lui Boul vistier⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 206—208 ⟨descoperirile arheologice⟩.

LEŢCANII VECHI, jud. Iaşi (bis. Sf. Împăraţi, rezidită 1802 de Const. Balş, fiul lui Lupu Balş fost mare logofăt, şi casele fam. Balş, ante 1792)[20]. Vezi şi precedentul.

R.I., 1925, p. 228 ⟨însemnare, 1802⟩; R.I., 1933, p. 203 ⟨traducerea inscripţiei greceşti⟩; *Uricarul*, XXII, p. 127 ⟨casa fam. Balş⟩; Rosetti R., *Cum se căutau moşiile în Moldova la începutul veacului XIX. I. Condica de răfueală a hatmanului Răducanu Roset cu vechilii lui pe anii 1798—1812*, Buc., 1909, 135 p. (extras din AARMSI, s. II, t. XXXI) ⟨şi despre casa, bis. şi satul Leţcani⟩; Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 400—401 ⟨despre satul L. — Bogonos⟩; Neamţu Eugenia, *Tezaurul de obiecte de podoabă din sec. XVII, descoperit la Cucuteni-Leţcani* (*Arheol. Mold.*, V, 1966, p. 327—343) ⟨îngropat probabil cu prilejul expediţiei polone în Moldova, 1686⟩.

LEUCUŞENI — Roman (bis. sec. XIX).

Documente, XV, p. 93 ⟨la 1488, sat al episcopiei de Roman⟩; XVII, vol. IV, p. 280 ⟨la 1618, satul era al lui D. Goia vornic⟩; vezi şi p. 282; *Doc. rel. agrare*, II, p. 326—327 ⟨al episcopiei Roman⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 63; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 161; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1, III/2, IV/1, indice ⟨numeroase doc., L. — Vaslui⟩.

LEUCUŞEŞTI (Leveşti), com. Preuteşti, jud. Suceava (bis. Adormirea, clădită de Vasile Dimitriu şi obştea locuitorilor, 1844).

Documente, XVI, vol. I, p. 48—49 ⟨la 1506, satul vîndut lui Giurgea Brudur diac de vistierie⟩; XVII, vol. I, p. 189 ⟨la 1604, 1/2 de sat vîndută lui Pătraşco urednic⟩; Costăchescu, *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 125; Idem, *Doc. Ştefăniţă*, p. 47—49; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 237—247 ⟨L. fost Floceşti⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 161.

LEUŞENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită 1880).
RSIAB, 1930, p. 251 ⟨cat. 1820⟩, Anuar 1922, p. 163 și 47 ⟨bis. Sf. Arhangheli, 1838⟩.

LEURDA (Levărda), jud. Botoșani[21] (bis. Adormirea a fam. Ciudin, ante 1847, reclădită de lemn).
Furtună D., *Însemnări* (M.C., 1915, p. 92—94); *Dicț. Rom.*, IV, p. 154.

LEURDA — Bacău (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1751[22], mărită și înnoită 1901 și bis. de lemn Nașterea Sf. Ioan, 1689?, mutată la Vermești). Vezi și Trifănești.
B.O.R., 1890, p. 371—372 ⟨descriere, bis. de lemn⟩; A.B., 1931, p. 180 ⟨la 1809 bis. Sf. Paraschiva⟩; AER, 1936, p. 180; Anuar 1930, p. 106.

SCHITUL LEURDEŞU — Putna (ante 1803)[23].

LEVEŞTI, vezi Leucușești.

LICHITIŞENI, com. Vultureni, jud. Bacău (bis. de lemn din 1908, pe locul celei vechi, Sf. Voievozi, construită din lemnul bis. din Găiceana).
AER, 1936, p. 331; *Dicț. Rom.*, IV, p. 164; DRH, XIX, indice.

LIEŞTI (fost Prodănești)[24].
Documente, XVII, vol. V, p. 149 ⟨la 1622, satul L. fost P.⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 284 ⟨satul L. — Iași al mitropoliei⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1, III/2, indice ⟨doc. L. — Iași⟩.

LIEŞTI, com. Liești, jud. Galați (bis. Sf. Paraschiva, ante 1809, reclădită 1882).
Stoide C. A. și D. L. Stahiescu, *Un mănunchi de documente privitoare la satul Liești — Tecuci* (R.A., IV/2, 1941, p. 256—279). ⟨Publică cu comentariu 16 doc., 1678—1814; a încorporat și satul Sînești din sec. XV⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 107 și II, p. 136 ⟨despre satele L.⟩; A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 297; *Dicț. Rom.*, IV, p. 166—167.

LIEŞTI, com. Priponești, jud. Galați (bis. Adormirea, ante 1841, rezidită 1902).
Antonovici I., *Documente bîrlădene*, I, p. 302—303 ⟨însemnare, 1841⟩; AEH, 1934, p. 63, 1935, p. 84—85, 1936, p. 91, 1938, p. 138 ⟨bis. din 1858, rezidită 1902⟩; *Documente*, XV, vol. II, p. 222—223 ⟨la 1495, satul L. pe Bîrlad al lui Frățilă și al altora⟩; XVI, vol. I, p. 541—542 ⟨la 1546, satul L. la coada de sus a Stîncii era al nepoților lui Leul⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 175; *Dicț. Rom.*, IV, p. 167.

SCHITUL LIEŞTI — Vaslui (Adormirea, ante 1777; fost metoh al m-rii Sf. Spiridon din Iași). Vezi și următorul.
A.B., 1931, p. 87 și 199—202 ⟨cat. 1809⟩; *Uricarul*, VIII, p. 232 ⟨mențiune 1834⟩; T.C., V, 1935, p. 43—44 ⟨izvod de averea schitului la 1777, cînd schitul era de lemn⟩; *Uricarul*, VI, p. 190 ⟨doc. 1804, satul L.⟩; Băileanu Gh., *Evoluția juridică a epitropiei Sf. Spiridon de la 1757 la*

1800. Partea II și III, Iași, 1929, p. 71 ⟨la 1799 schitul Liești metoh la Sf. Spiridon⟩.

LIEȘTI — Vaslui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809). Vezi și precedentul.

A.B., 1931, p. 199—200 ⟨cat. 1809⟩; *Documente*, XVII, p. 223—224 ⟨la 1605, seliște a soției lui Golîe logofăt⟩; vol. II, p. 170—171 ⟨la 1608, satul dăruit m-rii Golia⟩.

LILIECI, vezi Gioseni.

LIPCANI — Hotin.

Anuar 1922, p. 119; N. Stoicescu, *Curteni și slujitori*, Buc., 1968, p. 206—207 ⟨despre oștenii lipcani⟩; Reli S., *Raiaua Hotinului în timpul ocupației austriece și legăturile ei bisericești cu episcopia Bucovinei 1788—1792). Contribuție la istoria episcopiei Hotinului*, Cernăuți, 1930, p. 23 ⟨la 1789, nu era bis. de Lipcani, oamenii fiind săraci⟩; Zașciuk, *Materialî*, II, p. 191 ⟨despre tîrg⟩; Pamfile T., *Ținutul Hotinului la 1817*, Chișinău, 1920, p. 28 ⟨tîrg la 1817⟩; vezi și Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 307.

LIPICENI (Lipceni) — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1762).

Sava, *Doc. Orhei*, indice· RSIAB, 1930, p. 223 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 155.

LIPNIC, vezi Pohrilăuți.

SCHITUL LIPOVA — Tutova sau Tecuci? (Adormirea, sec. XVIII[25]; de la 1764 fost metoh al m-rilor Secu și Neamț). Vezi și următorul.

A.B., 1931, p. 87 ⟨catagr. 1809⟩; „Arhiva“, 1911, p. 42—44; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨mențiune, 1834⟩.

LIPOVA, jud. Bacău[26] (bis. din 1840 sau 1864? clădită de Toma Cozma).

AEH, 1934, p. 79, 1935, p. 105, p. 116—117 și 1938, p. 185; *Dicț. Rom.*, IV, p. 173—174.

SCHITUL LIPOVĂȚ. Vezi și Zografu — Vaslui.

T.C., V, 1935, p. 30 ⟨doc. 1777⟩; *Uricarul*, VI, p. 340—341 ⟨doc. 1827, satul L.⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 141 ⟨satul L. din jos de Vaslui al lui pan Șteful Jumătate, 1437⟩.

LISAURA — Suceava.

Mihuța Gh., și Costin Lucian, *Monografia satului Lisaura, jud. Suceava, Buc.*, 1939, 147 p.+6 p. ⟨îndeosebi despre situația populației în trecut, familiile vechi etc.; bis. nouă, satul a ținut de orașul Suceava⟩.

LIȘNA, com. Suharău, jud. Botoșani[27] (M bis. Sf. Voievozi, 1814—1816, construită de locuitori și de preoții Ioan Nechiforescu, Elefterie și Grigore Bușilă, în locul altei bis. de zid, situată în apropiere; „prefăcută“ de hatmanul Anastase Bașotă, 1847, cînd s-au înălțat pereții, pridvorul și turnul clopotniță; reparată 1886—1888).

Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 329—330; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 139—140; Ghibănescu, *Surete*, V, p. 291—

292; VII, p. 270 ⟨la 1721, satul lui Solomon Botez șetrarul⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 178 ⟨L. — Șfrecăuți⟩.

LITENI, jud. Suceava (la 1825, casa fam. Vîrnav cu două „rînduri"; două bis. de piatră, una lîngă casă și alta în căt. Rotunda[28]. În evidențele D.M.I. este trecută M casa Iordache Vîrnav-Liteanu, construită 1790, transformată pe la 1900, devenită sediul I.A.S.).

Iorga N., *Studii și doc.*, XXI, p. 285 (doc. 1825) și 291; Werenka D., *Topographie*, p. 57; Anuar Bucovina, 1923, p. 47, 1924, p. 47, 1926, p. 78, 1927, p. 90, 1928, p. 112 ⟨bis. Sf. Nicolae, 1842⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 110 ⟨despre sat⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 98—99 ⟨la 1515, satul L. pe Siret al urmașilor lui Costea Liteanul⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, p. 29 ⟨satul lui Iordache Cantacuzino⟩; B.C.I., IV, p. 20 ⟨la 1660, satul lui Ursache vistier⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); *Dicț. Rom.*, IV, p. 179 ⟨bis. Sf. Nicolae, 1782, zidită de Teodor Liteanu⟩.

LIȚCA — Roman (bis. Sf. Voievozi a fam. Sturza, 1850).

AER, 1936, p. 102; Vasilescu A., *Monografia comunei Doljești*, p. 106 ⟨bis. din 1852⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 180.

LIȚCANI, vezi Bîra și Lețcani.

LIUZI, vezi Călugăra.

LIVENI, com. Manoleasa, jud. Botoșani[29] (bis. Sf. Nicolae — L. Sofian, construită 1851 de Nicolae Sofian și soția sa, Ruxandra; catapeteazma lucrată de zugravul Vasile Machedon Sulițanul din Botoșani cu trei „ascultători", 1851; bis. Trei Ierarhi — L. Vîrnav, de lemn, construită de locuitori, reclădită de zid 1833 de spătarul C. Roset și alții, reparată 1877 și 1903).

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 325 ⟨satul lăsat lui C-tin Paladi, 1727⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 455—456; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 39—40; *Documente*, XVI, vol. III, p. 374 ⟨la 1588, vîndut de domn lui Gheorghe pîrcălabul⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 456 ⟨sat al mitropoliei⟩; Ghibănescu, *Surete*, VII, 6. 269 ⟨la 1721, parte de sat a lui I. Sturza vornic⟩; *Așezări din Moldova*, p. 275 ⟨descoperirile arheologice⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 181—182.

LIVEZILE, vezi Găurile.

LOGĂNEȘTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, veche la 1813, reclădită).

Sava, *Doc. Orhei* (indice): A.B., 1934, p. 241 ⟨descriere bis. 1813⟩; RSIAB, 1929, p. 321; RSIAB, 1931, p. 556 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 85; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 79 ⟨sat al fam. Cazimir⟩.

LOMACINEȚ — Hotin (bis. de lemn 1815).

Anuar 1922, p. 125; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 253 ⟨sat al fam. Crupenschi⟩.

LOMANOVA — Soroca (schit sec. XVIII, întemeiat de monahia Elisabeta, 1728, reconstruit din lemn de starețul Teodosie, 1802).
RSIAB, 1919, p. 15; A.B., 1930, p. 267—268 ⟨descriere, 1820⟩.

LOPATNA — Orhei (bis. de lemn Intrarea în biserică, sec. XVIII).
Sava, *Doc. Orhei*, indice; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 395 ⟨doc. 1730, sat al fam. Donici⟩; RSIAB, 1930, p. 234 ⟨cat.⟩; *Documente*, XVII, vol. I, p. 260 ⟨doc. 1605, Lopatinți-Hotin⟩; Constantinescu-Iași P., *Basarabia arheologică și artistică*, Chișinău, 1933, p. 23—24 ⟨despre o veche cetate⟩.

LOZNA, com. Dersca, jud. Botoșani[30] (bis. Adormirea, 1832, clădită de Maria Potlog, reclădită 1862—1865 de spătarul M. Holban; păstrează icoane de la bis. veche; curți boierești, sec. XVII).
Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 294—296; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 51; Ghibănescu, *Surete*, XII, p. 7; B.C.I., IV, p. 41 ⟨doc. 1702, Lozeni⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); *Documente*, XVII, vol. III, p. 179 ⟨la 1614, satul, cu curți, dăruit m-rii Solca⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1624 (V, p. 273); Dan Gh. Teodor și Ion Mitrea, *Cercetări arheologice în așezarea prefeudală de la Lozna — Dorohoi (Arheol. Mold.*, V, 1966, p. 279—292). ⟨Se descriu semibordeiele și ceramica descoperită, databile din sec. VII—VIII; *Dicț. Rom.*, IV, p. 189; B.C.I., X, p. 36 ⟨la 1638, satul lui Mateiaș Gravrilaș⟩.

LOZOVA — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită 1863).
Boga, *Doc. bas.*, indice; RSIAB, 1929, p. 360 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 78; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 74—77 ⟨la 1560, sat al m-rii Căpriana⟩; *Documente*, XV, p. 290 ⟨amintit iazul de la Lozova, 1499⟩.

SCHITUL LUCA — Cernăuți (întemeiat de căpitanul Atanasie Țintă, 1747, desființat de austrieci la 1783).
Pumnul A., *Moșiile mănăstirești*, p. 127; Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela", 1890, p. 2, 206) și extras; Bălan T., *Doc. bucovinene*, V, p. 40—41 ⟨doc. 1747⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 58; Anuar Bucovina 1923, p. 29 ⟨bis. din 1889⟩; Hostiuc, *Schiturile Bucovinei*, p. 83—85; Wickenhauser F. A., *Die deutschen Ansiedlungen in Luka und Kiperestie* (C.Z., 1881, nr. 24, 29).

LUCAVĂȚ — Suceava (bis. din 1898 și 1905).
Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨doc., printre care și o hotărnicie din 1753⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 59; Anuar Bucovina 1923, p. 18.

LUCAVIȚA (Lucovița) — Suceava (bis. din 1757).
Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 399 ⟨la 1643, satul lui Isac Mironescu căpitan⟩; Bălan T., *Familia Onciul*, indice ⟨doc. despre sat⟩; Idem, *Doc. bucovinene*, indice; Werenka D., *Topographie*, p. 59; Anuar Bucovina 1923, p. 10.

LUCĂCENI — Iași[31].
Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 118 ⟨doc. 1670, satul lăsat fiilor lui I. Balș⟩; *Doc. rel. agrare*, II, p. 233.

LUCĂCEȘTI — Bacău (bis. catolică din sec. XVII și bis. ortodoxă Sf. Voievozi, ante 1809, refăcută de arendașul N. Anghel și alții, 1850[32] reparată 1877, zugrăvită 1907).

D.I., IV, p. 122 ⟨1641, bis. catolică de lemn⟩; II, p. 351 ⟨descriere, 1643⟩; Filitti I. C., *Din arhivele Vaticanului*, I, p. 102 ⟨1645⟩; Cîndea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 50—51 ⟨1661⟩; D.I., p. 107 ⟨1670⟩; *Codex Bandinus*, p. 213—215; A.B., 1931, p. 180 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., 1890, p. 368—369; AER, 1936, p. 181;

Antohi Al., *Monografia parohiei și comunei Lucăcești, jud. Bacău*, Buc., 1939, 124 p. +1 h. ⟨despre sat, fost Valea Arinilor, descriere fizică, populație, despre școală, proprietari etc.⟩: *Dicț. Rom.*, IV, p. 190 ⟨L.=Titești⟩; Mihailovici Paul, *Regestele actelor din arhiva de la Constantinopol a Sf. Mormînt* (RSIAB, 1934, p. 365—415) și extras, 1934 ⟨și doc. relative la fîntînile de păcură de la L., ale m-rii Bistrița⟩.

LUCĂCEȘTI com. Drăgoești, jud. Suceava. Vezi și Lucăceni.

Documente, XV, vol. II, p. 282 ⟨la 1498, satul L. al soției lui Stanciu aurar⟩; XVI, vol. II, p. 174—175 ⟨la 1568, satul dăruit de Teodosie monah m-rii Voroneț⟩; satul a mai fost întărit m-rii la 1575 (vol. III, p. 57); Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; Kaindl F. R., *Das Ansiedlungwesen in der Bukowina*, p. 116—124 ⟨colonizări⟩.

LUCENI, com. Victoria, jud. Iași (bis. ante 1725, apoi bis. Sf. Nicolae, c. 1830).

R.M., 1922 nr. 3—4, p. 40 ⟨însemnare, 1725⟩; Anuar 1930, p. 89; *Dicț. Rom.*, IV, p. 190.

LUCOVIȚA — Dorohoi (bis. de lemn Sf. Gheorghe, sec. XVIII?, arsă și reclădită 1860 de Gheorghe Manovardă; bis. de lemn Sf. Voievozi — L. de Jos, construită de Iordache Chiriac — Scobihoru, 1794, ruinată; la 1910 prestolul era înconjurat cu gard de nuiele).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 71; *Dicț. Rom.*, IV, p. 189—190.

LUDAȘI, com. Balcani, jud. Bacău (bis. de lemn clădită de locuitori, 1824).

B.O.R., XIV, 1890, p. 261; *Dicț. Rom.*, IV, p. 192.

LUJENI (bis. construită de boierul Teodor Vitold în a doua jumătate a sec. XV la o dată neprecisă; interiorul bis. zugrăvit în sec. XIX; vechea pictură a fost scoasă la iveală în parte).

Documente, XIV—XV, p. 266 ⟨doc. 1453, sat al lui pan Vitold⟩; Dan Dim., *Fondatorul bis. din Lujeni și timpul zidirii ei* (R.P., 1890, nr. 4); reprodusă în vol. *Din scrierile lui D. Dan*, Cernăuți, 1902, p. 67—71; Dan Dim., *Lujeni, Biserica, proprietarii moșiei și locuitorii lui*, Cernăuți, 1893, 34 p. (extras din G. Buc., III, 1893); Idem, *Bericht über die Ausgrabungen der Mohila in Luzan* (B.R., 1893, m. 1339);

Balș G. I., *Biserica din Lujeni, II. Introducerea pridvorului în planul bisericilor moldovenești*, Buc., 1931, 8 p.+2 pl. (din AARMSI, s. III,

t. XI, 1931, mem. 3, p. 35—49); Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 175—176; Hostiuc Erast., *Sate și biserici din Bucovina* („Țara Sipenițului“, I, 1936, nr. 2, p. 74—80); Ștefănescu I. D., *L'évolution*, p. 90—91, pl. XXVIII; Idem, *Mînăstirile Bucovinei* (R.F.R., VIII, 1941, nr. 8—9, p. 395—396);

Ștefănescu I. D., *L'église de Lujeni. Les peintures murales* („Analecta“, III, 1945, p. 10—16); Nicolescu Corina, *Arta în epoca lui Ștefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ștefan cel Mare*, Buc., 1961, p. 298—299 ‹despre pictura bisericii›; Voinescu Teodora, *Portretele lui Ștefan cel Mare în arta epocii sale*, în același volum, p. 464—465; Grigoraș-Caproșu, *Biserici din Moldova*, p. 25—28 ‹descriere, plan›; *Istoria artelor plastice*, I, p. 303, 349 ‹descriere arhitectură›; Vătășianu, *Istoria artei*, indice.

LUNCA, vezi Plopi.

LUNCA — Bacău (bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII[33] și bis. Adormirea — L. de Jos, ante 1809).

A.B., 1931, p. 179 ‹cat. 1809›; AER, 1936, p. 138 ‹bis. de lemn Schimbarea la Față, mutată de la Filipeni, 1864›; *Dicț. Rom.*, IV, p. 194 ‹bis. din 1848›.

LUNCA, jud. Botoșani. Vezi și Pilipăuți și Dobronăuți.

Dan Gh. Teodor, Eugenia Neamțu și Victor Spinei, *Cercetări arheologice la Lunca-Dorohoi* (*Arheol. Moldovei*, VI, 1969, p. 187—212) ‹Despre descoperirea unor bordeie din sec. XIII—XV și a unui cimitir din sec. XVI—XVII; autorii cred că este vorba de fostul sat Dobrînăuți›; *Dicț. Rom.*, IV, p. 194—195 (L.=Codrovița›.

LUNCA, com. Ghergheşti, jud. Vaslui (bis. Sf. Teodor, 1842). Vezi și Stănilești.

AEH, 1934, p. 63, 1935, p. 83; *Dicț. Rom.*, IV, p. 195—196.

LUNCA ASĂU, com. Asău, jud. Bacău (bis. Adormirea, clădită de vătaful Vasile Bînțu, 1750 sau 1813)[34]. Vezi și Lunca.

B.O.R., 1890, p. 372 ‹inscripție›; AER, 1936, p. 168; Bobulescu, *Lăutari*, p. 31; *Dicț. Rom.*, IV, p. 194 ‹fost schit› și 197.

LUNCA BÎRNOVEI — Iași (bis. clădită de Vasile Roset ante 1767, reclădită? sec. XIX)[35].

Doc. rel. agrare, II, p. 484 ‹sat al m-rii Bîrnova›; *Dicț. Rom.*, IV, p. 197; B.C.I., VIII, p. 95 ‹doc. 1767›.

LUNCA DOCHIEI, com. Urechești, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII).

AER, 1936, p. 242 ‹bis. veche›.

LUNCA DRAGOMIREȘTILOR, vezi Lipova.

LUNCANI — Bacău (M bis. de lemn Vovidenia din 1777 cu un frumos pridvor; case boierești sec. XVII, dispărute).

Neculce, *Letopisețul*, p. 97 ‹curți boierești arse de poloni, 1686›; A.B., 1931, p. 177 ‹cat. 1809›; B.O.R., XIV, 1890, p. 105; AER, 1936, p. 139

⟨și o bis. din 1925⟩; Turcu C., *Fabrica de huscă din Luncani (1817)*, în vol. *Arhivele Statului. 125 de ani de activitate, 1831—1956*, Buc., 1957, p. 417—425; Panait-Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 486 și urm.); vezi și B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59; *Dicț. Rom.*, IV, p. 199 ⟨fost schit⟩; *Uricarul*, V, p. 290, 338 ⟨doc. 1813, 1826⟩.

LUNGANI (fost Jerdinți), com. Voinești, jud. Iași (M bis. Sf. Nicolae, reclădită începutul sec. XIX, c. 1825, de Iordache Drăghici și curți boierești, sec. XVII[36], dispărute).

Neculce, *Letopisețul*, p. 97 ⟨curți boierești arse de poloni, 1686⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 286—289; Iorga N., *Prin ținutul Iașilor* (F.D., 1907, p. 614—615) ⟨despre curțile boierești și bis. din 1828⟩; Al. R. 1841, p. 388 ⟨vînzarea moșiei L. de Sus⟩; Anuar 1930, p. 79; *Documente*, XVI, vol. III, p. 131—132 ⟨doc. 1580, satul J. numit L.⟩; vezi și DRH, XIX, indice; I.N., 1923, p. 40 și 111 ⟨satul urmașilor lui Enache medelnicer, 1690⟩, 1931, 133—134 ⟨doc. 1768⟩; Vasiliu Ioan I., *Inscripții de pe clopotele unor biserici din județul Iași* (M.M., 1972, nr. 9—12; p. 815—816) ⟨și al bis. din Lungani, 1729—1826; și despre sat⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 10 ⟨la 1851, sat fost al fam. Conachi⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 202 ⟨bis. din 1814⟩ Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, indice ⟨L. — Fălciu⟩.

LUNGENI, vezi Broșteni.

LUNGEŞTI (Lunțești), com. Balabanești, jud. Galați (bis. Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul; sec. XVIII, ante 1775).

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 307 și 323 ⟨însemnare, 1775⟩; A.B., 1931, p. 201 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 64, 1935, p. 85, 1936, p. 91, 1938, p. 139 ⟨bis. de lemn din 1859⟩; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. XCIX—CI și 197; *Dicț. Rom.*, IV, p. 203.

LUNGOCI, com. Fundeni, jud. Galați, (bis. Adormirea, ante 1809, refăcută 1846 de logofătul Costache Conachi).

A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 312; Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 343 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 203—204.

LUPENI, vezi Hudești.

LUPEŞTI, com. Mălușteni, jud. Vaslui (bis. Adormirea, ante 1809).

A.B., 1931, p. 196 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 206.

LUȚCA, com. Sagna, jud. Neamț (bis. de bîrne Sf. Voievozi, c. 1790, reclădită 1910).

A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 917; AER, 1936, p. 115; *Dicț. Rom.*, IV, p. 210.

NOTE

[1] Vezi şi inscripţiile şi însemnările culese de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 90—91). Despre starea de ruină în care se afla bis. veche de pe moşia schitului, vezi scrisoarea nedatată de la Acad. R. S. România, MCLXIII/205.

[2] Vezi şi inscripţiile şi însemnările — începînd din primele decenii ale secolului trecut — transmise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 29—31).

[3] Vezi şi hotărnicia din 1751 a satului L. fost Steţcani (Acad. R. S. România, CDXL/103, 104). Despre satul L.-Şişcani vezi *ibidem*, MCDXXVIII/2, 12 etc.

[4] Vezi însemnarea din 1850 (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 21).

[5] La 1670 nov. 21, satul a fost vîndut de Dumitraşco Prăjescu lui Gh. Duca (Arh. St. Buc., Doc. mold., I/26). La 1840 sept. 27, parte de moşie a fost vîndută de Alex. Ghica, epitropul casei Vasile Crupenschi, lui Mihai Sturza (Acad. R. S. România, MDLXV/32).

[6] La 1840 dec. 23, moşia a fost vîndută de Marioara Ţigara agoaia ginerului său, maiorul Iancu Plitos (Acad. R. S. România, MDLXV/16). Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. M. Vezi şi hotărnicia din 1750 a satului L.-Tecuci, proprietatea fam. Catargi (Acad. R. S. România, CDXLI/3).

[7] Despre sat, fost proprietatea lui Mihail Sturza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DXV/5.

[8] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDXLI.

[9] Dintr-un doc. din 1627 mart. 12, aflăm că satul a fost silişte şi că fusese populat cu locuitori din Ţara Românească, aduşi de Ianache postelnicul, stăpînul de atunci al satului. Satul a ajuns apoi în stăpînirea lui Hriza şi soţiei sale, Vamba, sora lui Ianache (Arh. St. Buc., m-rea Sf. Sava — Iaşi, XXI/1). Vezi şi doc. următoare, m-rea Galata pach. VII şi *Cat. doc. mold.*, indice. Despre sat, vezi şi Acad. R. S. România, pach. MDLXXIX.

[10] Satul cu casele boiereşti a fost dăruit de Nicoară hatmanul ctitoriei sale din Iaşi (Arh. St. Buc., m-rea Sf. Sava-Iaşi, XIV/24).

[11] Vezi şi inscripţiile şi însemnările culese de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II. f. 155—157).

[12] La 1633 mart. 9, satul a devenit proprietatea lui Ionaşco Gheanghea mare logofăt, care l-a cumpărat de la strănepoţii lui Leoa (Arh. Şt. Buc., ep. Huşi, XLIII/2). Vezi tot pachetul şi *ibidem*, XLIII şi harta (*idem*, LXII/2).

[13] Vezi şi însemnarea din 1829 (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 136). Despre averea schitului, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 352/1844. Schitul este amintit şi la 1854 (*idem*, Doc. moldoveneşti, IV/76).

[14] Despre lemnul trebuincios pentru stranele necesare bisericii din tîrgul Lespezi, vezi doc. din 1841 dec. 26 (Arh. St. Buc., A.N., MMCDLIII/8). Despre organizarea tîrgului Lespezi, fost Brăteni, vezi doc. din 1825 sept. 4 (Acad. R. S. România, CDLXIX/178, 182).

[15] Vezi Acad. R. S. România, ms. 228, f. 357—359.

[16] La 1641 mart. 6, V. Lupu a dăruit satul m-rii Trei Ierarhi, ctitoria sa (Arh. St. Buc., ms. 579, f. 40). Satul era al bis. domneşti din Bacău, care era, la rîndul său, metohul m-rii Trei Ierarhi (*idem*, f. 43 v. — 44).

[17] Despre reclădirea bisericii, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 82/1862 şi 1389/1856, f. 21 şi urm.

[18] Despre sat — fost proprietatea lui M. Sturza — vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCXXIII şi MCXXXVIII şi opisul de doc. DXV/23.

[19] Bisericile din L. Noi şi Vechi sînt amintite la 1842 sept. 10 (Acad. R. S. România, CMXLIX/29).

[20] La 1792, cînd se scoate la mezat satul — devenit apoi proprietatea lui Răducanu Ruset — se spune că exista aici „casă mare, bună, şindrilită, i cu altă pivniţă în ogradă i ogradă de zăplaz şi toate cele trebuincioase" (*Uricarul*, XXII, p. 127). Vezi şi doc. din 1800 (Acad. R. S. România, MCDXXXIV/51).

[21] Vezi doc. din 1765 iulie 12 (Acad. R. S. România, CDXLI/23). Despre satul Levînda, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDXLI.

[22] Vezi inscripţiile şi însemnările din sec. XVIII—XIX, transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, p. 149—151).

[23] Despre starea sa la începutul sec. XIX, vezi doc. din ⟨c. 1803⟩ (Acad. R. S. România, DCCCLVII/44 b).

[24] Despre sat, vezi şi perilipsisul de doc. de la Arh. St. Buc., Mitr. Mold., XXX/28 (L.-Iaşi).

[25] Mînăstirea din Fundul Lipovei este amintită la 1753 dec. 15 (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, XXVIII/21). Despre acest schit ni s-au păstrat multe documente nefolosite încă:

Vezi doc. din 1764 iunie 10, prin care Despa serdăreasa, soţia lui Cozma, închină mînăstirii Secu schitul Lipova (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, I/35); la 1766 iunie 28, se hotărăşte să rămînă schit, nu biserică de mir aşa cum cereau răzeşii (*ibidem*, 1/55; (vezi tot pachetul); la 1815 iulie 22, se lucra la biserica schitului (Acad. R. S. România, DCCCLIX/29 a).

Despre satul Lipova, ce-i zice şi Lunca Dragomireştilor, şi despre schit, vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, pach. I şi XXVIII. Despre închinarea schitului la m-rea Secu, vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, MLIX/178 g. Vezi şi catagrafia de odoare (*ibidem*, CMXXV/21). Despre averea schitului, vezi Arh. St. Buc., Min. Cult şi Instr., Moldova, dos. 1392/1856, 1007 şi 1010/1859. Despre desfiinţarea schitului, vezi *ibidem*, dos. 787/1860, unde se dă şi o catagrafie. La 1861, schitul se desfiinţase (*ibidem*, dos. 592/1861 şi dos. m-reşti, schitul Lipova, dos. 1/1861).

[26] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCII.

[27] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCCX, unde se găseşte şi o hotărnicie. Satul era al lui Sandu Sturza.

[28] Vezi şi hotărnicia din 1660 iunie 15 (Arh. St. Buc., m-rea Probota, XIII/3). La 1763 iunie 22, satul era al lui Toader Vîrnav (Acad. R. S. România, MCDXCII/38). Despre urmele unei bis. la 1874, *ibidem*, ms. 229, f. 297.

[29] Vezi cererea de construire a unei biserici la Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 1002/1857).

Despre satul Liveni, vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 531 şi Mitr. Mold., pach. CLVI, opisul de doc. din 1854 (Acad. R. S. România, MXCV/123) şi *ibidem*, DXLIV/61 şi urm. şi CMXXXIV/7.

[30] Vezi opisul de doc. ale satului L. Veche şi L. Nouă din 1837 (Acad. R. S. România, MDLXXXI/48). Vezi şi *ibidem*, pach. MDCLXXII şi hotărnicia din 1854 (ibidem, MCDLXV/194). La 1654 mai 22, satul Lozeni se afla în stăpînirea lui Iordache Cantacuzino vistier, moştenire de la socrul său, Mateiaş Gavrilaş logofăt, căruia i se dăduse satul ca despăgubire pentru jefuirea sa de către Isac Stîrcea (Arh. St. Buc., A.N., III/2). La 1830 mai 15, era silişte (Acad. R. S. România, MDLXXXIV/53).

[31] La 1670 aug. 5, a fost lăsat de Solomon Bîrlădeanu mare logofăt nepoţilor săi, fiii lui Ionaşco Balş (Arh. St. Buc., Mitr. Mold., CXLV/12).

[32] Despre starea bisericii către mijlocul sec. trecut, vezi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Bistriţa, dos. 16/1840, m-rea Bistriţa, dos. 16/1840. Despre satul L., vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Bistriţa, pach. III şi dos. m-reşti, m-rea Bistriţa, dos. 16/1840. Despre originea numelui satului de la un „general" Luca, vezi Acad. R. S. România, ms. 223, f. 421 v.

[33] Vezi şi inscripţiile şi însemnările culese de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 166—170, 190).

[34] Vezi *ibidem*, f. 72—75. Despre sat vezi lista de doc. la Acad. R. S. România, CMXXXIV/5.

[35] Bis. e amintită la 1842 sept. 10 (Acad. R. S. România, CMLIX/32). Vezi şi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, Epitropia Sf. Mormînt, m-rea Bîrnova, dos. 28/1850.

[36] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCCXLVIII.

M

MALETINȚI (Maltinți) — Cernăuți (bis. din 1892).

Documente, XVI, vol. I, p. 429—430 ⟨la 1546, satul lui Petre Vartic portar⟩; III, p. 319 ⟨la 1586, satul fam. Vartic⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 416 ⟨la 1755, al lui Iord. Cantacuzino⟩; vezi și p. 418 și VII, p. 77—78, 81—83; 210 și urm. și 216; Werenka D., *Topographie*, p. 60—61 ⟨Malatineț⟩; Anuar Bucovina 1923, p. 23; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨și hotărnicie, 1666, sat al fam. Cantacuzino⟩.

MALINȚI, vezi Mălinești.

MALURI — Vrancea[1] (bis. Cuv. Paraschiva. ante 1809).

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; Popescu Ioan I., *Monografia satului Malurile, jud. Rm. Sărat, alcătuită în anul 1933 de ...*, Buzău, 1937, 23 p. Vezi și Țara Românească.

MAMORNIȚA — Botoșani[2] (bis. veche de lemn Sf. Nicolae, construită de familia Stroici, sec. XVIII? reparată de Potlog și apoi de familia Ghețu la mijlocul sec. XIX; acoperită cu șindrilă 1894).

Uricarul, VI, p. 217 ⟨schimb moșie, 1816⟩; 237—238, 325 ⟨doc.⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 231—236; Ciocoiu Ç., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 70; Werenka, *Topographie*, p. 61—62; *Dicț. Rom.*, IV, p. 224—225 ⟨sat și tîrg⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice (M.= =Țureni⟩.

MANA — Orhei (schit sec. XVIII, desființat 1811 și transformat în bis. de mir, bis. reclădită).

A.B., 1932, p. 96 ⟨doc. 1811⟩; R.S.I.A.B., 1919, p. 15; 1931, p. 524 ⟨la 1820, bis. de lemn Sf. Nicolae⟩; Tomescu C. N., *Transformarea schitului Mana în bis. parohială* (A.B., 1933, p. 308) ⟨doc.⟩, Anuar 1922, p. 145; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 207 ⟨la 1617, satul m-rii Hlincea⟩.

MANOLEA (Platonești), com. Forăști, jud. Suceava (bis. lipovenească, sec. XIX).

Cordea G. N., *Carte de hotărnicie pentru moșia satului Platonescĭ sau Manolea din județul Suceava, plasa Moldova-Șomuzu, comuna Țoleșcii*, Buc., 1887, 12 p.; *Uricarul*, VI, p. 242 ⟨doc. 1802, sat al m-rii Probota⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 232—234.

MANOLEASA, jud. Botoșani (bis. de lemn Sf. Nicolae-Flondora, 1804, reclădită 1876).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 125—126; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 382 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 234.

MANZÎRI — Tighina (bis. construită de Elena Edling, n. Sturza).

Anuar 1922, p. 213; Sturza A. S., *Prinos în amintirea contesei Edling*, Odesa, 1848; vezi și G. Bezviconi — S. Calimah, *Pușkin în exil;* Zașciuk, *Materialî*, II, p. 191—192 ⟨despre tîrg la mijlocul sec. trecut⟩; vezi și Arbore Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 307—308.

MARGINEA, jud. Suceava (bîs. Sf. Arhangheli, 1849).

Anuar Bucovina, 1923, p. 36, 1924, p. 36, 1926, p. 68, 1927, p. 79, 1928, p. 96; *Dicț. Rom.*, IV, p. 240 ⟨sate M. în Neamț, Roman, Tecuci⟩.

MARVILA, com. Corbasca, jud. Bacău (bis. din 1860 sau 1863 făcută de monahul Lavrentie de la Pogleţu).

AER, 1936, p. 312; *Dicț. Rom.*, IV, p. 244.

SCHITUL MAŞCĂUŢI — Orhei (sec. XVIII, desființat 1811).

A.B., 1932, p. 293; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 297—302 ⟨la 1616, parte de sat a fam. Golia⟩; *Documente*, XVII, vol. I, p. 238 ⟨doc. 1605, Măsceni-Soroca⟩; vol. V, p. 238—239 ⟨satul lui Manolache mare vameș⟩.

MAŞCĂUŢI — Orhei (bis. Sf. Arhangheli, sec. XVIII, reclădită de zid, 1815 de comisul Alexandru Panaite, refăcută apoi).

ACMIB, I, p. 67—69 ⟨inscripții, cărți vechi⟩; RSIAB, 1929, p. 191 ⟨cărţi vechi⟩; 1931, p. 521 ⟨bis. de nuiele la 1820⟩; A.B., 1936, p. 55 ⟨descriere biserică, clădită după planul dat de mitropolie⟩; 1935, p. 117—118 ⟨doc. despre reclădire bis. Mărcăuţi⟩; Anuar 1922, p. 145; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 324—329 ⟨hotărnicie Macicăuți, 1617⟩; vezi și *Documente*, XVII, vol. V, p. 319 ⟨la 1625, 1/2 din sat a lui Lupu logofăt⟩.

MASTĂCAN, vezi Măstacăn.

MATCA, jud. Galaţi (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, reclădită? 1856).

A.B., 1931, p. 188 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 297 ⟨bis. din 1856 și 1931⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 246 ⟨bis. din 1830, 1837, și 1825⟩.

MATEEŞENI — Dorohoi (bis. făcută de Ilie Kogălniceanu, sec. XVIII).

Ghibănescu, *Surete,* XXV, p. 232.

MATEIENI (Matieni), com. Corlăteni, jud. Botoșani[4] (bis. Sf. Trei Ierarhi și Sf. Împărați, 1833, construită de spătarul Grigore Manole Varlaam, reînnoită și făcut acoperiș 1892). Vezi și precedentul.

Documente, XVII, vol. II, p. 317 ⟨la 1610—1611, 1/2 din sat dată schimb lui Balica hatman⟩; IV, p. 461—462 ⟨la 1620 satul m-rii Dragomirna, dăruit de Anastasie Crimca⟩; satul a mai fost întărit m-rii la 1621 (V, p. 35—36); Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; I.N., IV, 1924, p. 237 ⟨însemnare, 1834⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 190—193 (despre sat⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 27—29; *Dicț. Rom.*, IV, p. 246—247.

MATEUȚI (Cobîleni) — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

Sava, *Doc. Orhei,* indice ⟨doc. despre sat, fost al fam. Crupenski⟩; RSIAB, 1930, p. 219—220 ⟨cat.⟩; 1934, p. 108 ⟨însemnare, 1796⟩; A.B., 1930, p. 344 ⟨idem, 1972, Mătiuți⟩, 1932, p. 247—248 ⟨doc. 1659⟩; Anuar 1922, p. 156; *Documente,* XVI, vol. III, p. 189 ⟨la 1582, sat al fam. Movilă⟩; XVII, vol. IV, p. 112 ⟨la 1617, satele M. și C. ale lui G. Siminiceanu vornic⟩.

MAZILI, vezi Bagza.

MAXINENI — Covurlui[5] (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩.

MAXINEŞTI — Neamț.[6]

Costăchescu M., *Doc. Ştefan,* p. 214 ⟨despre sat⟩; *Documente,* XVI, vol. I, p. 393 ⟨la 1540, satul M. pe Pîrîul Negru întărit Neagăi și rudelor sale⟩; p. 572 ⟨la 1548, un alt sat M. pe Crasna al urmașilor lui Ilea vistier⟩; XVII, vol. III, p. 68—69 ⟨la 1612, vîndut lui Dumitrașco Ştefan⟩; vezi și DRH, XIX, p. 242—243 ⟨1627⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene,* III, p. 324—325 ⟨satul lăsat lui C-tin Paladi, 1727⟩; *Uricarul,* VI, p. 224 ⟨doc. 1823⟩; DRH, XIX, indice (M. — Suceava, dispărut și M. — Roman⟩.

MAXUT — Botoșani (curtea familiei Ghica și bis. curții, ante 1842).

Greceanu, *Genealogii documentate,* I, p. 415; Anuar 1930, p. 117 ⟨bis. Sf. Pulheria, 1834 și bis. Sf. Voievozi, 1842⟩; *Dicț. Rom.,* IV, p. 250—251.

MĂCĂREŞTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Grigore, sec. XVIII, mutată la 1813 la Mărinciu, reclădită 1813).

Boga, *Doc. bas.,* indice B.O.R., 1934, p. 196 ⟨însemnare 1804⟩; RSIAB, 1930, p. 214—215 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1932, p. 70—71 ⟨doc. 1827, Măcărauca⟩; A.B., 1933, p. 313 ⟨doc. 1813⟩; Anuar 1922, p. 95 ⟨bis. din 1850⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene,* indice (Macareuca).

MĂCIŞENI — com. Corni, jud. Galați[7] (bis. Sf. Gheorghe, ante 1809).

A.B., 1931, p. 196 ⟨cat. 1809⟩; Andreescu C., *Documentele satului Măcișeni din ținutul Covurlui* (A.R., 1945—1946, p. 197—269) ⟨29 doc., 1628—1769, mersul proprietății⟩; DRH, XIX, p. 355—358 ⟨la 1627, satul vîndut lui Curt Celebi mare paharnic⟩; vezi și p. 402—403 (1628); R.I., 1922, p. 9 ⟨doc. 1627, Măcicani⟩ și 1924, p. 274—277 ⟨doc. 1695, Măceșani⟩; *Dicț. Rom.,* IV, p. 255 ⟨bis. din 1844 — Corni și alta la Urlești⟩.

MĂCIUCANI — Tutova[8]. Vezi și Măgiurcani (același?)

Documente, XVII, vol. IV, p. 146 ⟨la 1617, satul era al lui Nestor Ureche vornic⟩; Boga, *Doc,* bas., XI, p. 24—26 ⟨doc. 1667; Măciucași satul lui Darie spătar⟩.

MĂCREŞTI — Vaslui[9] (bis. Sf. Ştefan făcută de Ştefan Crupenski, 1833 sau 1847?). Vezi și Uncești.

AEH, 1934, p. 85, 1935, p. 112; Anuar 1930, p. 90 ⟨Măcăreşti⟩: *Documente*, XVI, vol. I, p. 280—281 ⟨la 1528, 1/3 din sat vîndut de nepoţii lui Macrea lui Manoil Felea ceaşnic⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 256.

MĂDEI — Suceava (bis. din 1858).

Dicţ. Rom., IV, p. 256—257.

MĂDÎRJAC, jud. Iaşi (M bis. Sf. Grigore Bogoslovul, construită de Tănase Gosan, de lemn, 1816; bis. Adormirea, fost schit, făcut de Smaranda postelniceasa, ante 1785).

Bobulescu C., *Banul Tănase Gosan*, Buc., 1928, p. 50—52, 58; Costăchescu M., *Satele Băltaţi, Codreşti, Mădîrjeşti, Modrîjacu şi Bojila din jud. Iaşi (schiţă istorică)* (I.N., 1928, p. 38—94) ⟨foarte multe ştiri din doc. despre satul Mădîrjaci⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 180—181 ⟨despre sat⟩; Anuar 1930, p. 81.

SCHITUL MĂDÎRJACI — Tecuci (Adormirea, sec. XVIII al fam. Palade).[10]

Ghibănescu G., *Testamentul vornicului Constantin Paladi şi al soţiei sale, Ilinca Costachi* („Arhiva" — Iaşi, 1914, p. 245—253) ⟨din 1794, listă de averea lăsată schitului⟩; A.B.. 1935, p. 318 ⟨doc. 1806⟩; Anuar 1930, p. 81 ⟨bis. de lemn Adormirea, 1785⟩; *Uricarul*, VI, p. 251 ⟨la 1803. sat al slugerului Grigore Oană⟩; Bobulescu C., *Banul Tănase Gosan*, p. 36 passim ⟨doc. 1790⟩; „Arhiva", XXVIII, 1921, nr. 2, p. 239 ⟨despre numele Mădîrjac de la maghiarul madárzsák=guşa păsării⟩.

MĂDÎRJEŞTI, com. Bălţaţi, jud. Iaşi[11] (bis. sec. XIX). Vezi şi Mădîrjac.

SCHITUL MĂGARIU — Bujoreni (Adormirea, construit pe moşia Zorleni de fam. Bujoreanu, după tradiţie în sec. XVI, ante 1602, bis. reconstruită tot de lemn de Gavriil Conachi la sfîrşitul sec. XVIII, reclădită de zid c. 1840 de Ioanichie Conachi; bis. avariată de cutremur la 1940 şi refăcută după aceea; la 1809, schitul Măgariu, cu hramul Sf. Apostoli, metoh al episcopiei Roman⟩, fost ţin. Tutova.

Pamfile T., *Însemnări* (M.C., 1913, p. 16, 31—32) ⟨din 1706 şi 1732⟩; A.B., 1931, p. 85 ⟨catagr. 1809⟩; Antonovici I., *Notiţe istorice şi tradiţionale despre schitul Măgariu din judeţul Tutova*, Bîrlad, 1911, 13 p. (din „Calendarul rev. I. Creangă", 1911); Kirileanu G.T., *Testamentul şi pomelnicul marelui logofăt C. Conachi*, Buc., 1909, p. 10—11 ⟨publică un pomelnic de la schitul Măgariu din com. Zorleni, schit înfiinţat de Gavriil Conachi, unchiul poetului⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 39 şi 43 ⟨doc. 1708 şi 1730⟩; AEH, 1934, p. 40—41, 1935, p. 51 şi 1938, p. 55; C.H., 1935, nr. 10, p. 367—368 ⟨despre sfinţirea bisericii⟩;

Antonovici I., preot, *Notiţe istorice despre schitul Măgariu din jud. Tutova*, Buc., 1916, 78+138 p.; Antonovici I., episcopul, *Schitul Măgarul, Notiţe istorice şi tradiţionale* („Răzeşul", I, 1926, nr. 6—7, p. 193—199); Pocitan—Ploeşteanu V., *Schitul Măgarul—Tutova*, Bîrlad, 1943, 12 p. (extras din P.T., 1943, nr. 7—8, p. 225—234) ⟨legenda clădirii schi-

tului, istoric de la mijlocul secolului al XVI-lea; bis. de zid din 1840⟩; vezi și *Dicț. Rom.*, IV, p. 212.

MĂGIREŞTI, jud. Bacău (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reparată 1920, 1934).[12]

A.B., 1931, p. 180 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., 1890, p. 368 ⟨bis. din 1822⟩; AER, 1936, p. 181 ⟨bis. din 1812⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 259 ⟨bis din 1822⟩.

MĂGIURCANI — Tutova (bis. Adormirea, ante 1809). Vezi și Măciucani.

A.B., 1931, p. 199 ⟨cat. 1809⟩.

MĂGURA — Bacău.

Artimon Al., *Un tezaur monetar din secolele XVI—XVII descoperit la Măgura (jud. Bacău)*, („Carpica", IV, 1971, p. 323—329) ⟨Se descriu cele 23 monede de argint⟩.

MĂGURA, vezi Cucueți — Măgura.

MĂGURA — Dorohoi (dispărut).

Documente, XVII, vol. IV, p. 447—448 ⟨la 1620, satul lui Nicoară mare vornic⟩; vezi și V, p. 280 (1624); DRH, XIX, p. 589—591 ⟨la 1628, satul dat schimb de m-rea Hangu, căreia i-l vînduse Nicoară hatman, m-rii Sucevița⟩; Drăganu N., *Din vechea noastră toponimie*, Cluj, 1920, p. 18—20 (extras din „Dacoromania", I, 1920); Idem, *Toponimie și istorie*, Cluj, 1928, p. 123—125; Idem, *Românii în veacurile IX—XIV, pe baza topinimiei și onomasticei*, Buc., 1933, p. 202—203 ⟨despre numele Măgură⟩; Georgiev V., *L'origine des termes roumains măgura et pîrîu*, în vol. *Omagiu lui Al. Rosetti la 70 de ani*, Buc., 1966, p. 287—290.

MĂGURA, vezi Irești.

MĂGURA — Iași (bis. sec. XVIII).

Boga, *Doc. bas.*, XIII, indice; ACMIB, II, 1928, p. 139 ⟨însemnare, 1765, bis. Adormirea — Măgura⟩.

SCHITUL MĂGURA OCNEI, vezi Tg. Ocna.

SCHITUL DIN MĂGURA ODOBEŞTI, vezi Odobești.

MĂICANI — Fălciu[13] (dispărut).

DRH, XIX, p. 116 ⟨la 1626, satul, fost domnesc, al lui Ionașco Cehan vornic⟩; Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 277 ⟨la 1638, al lui I. Cehan⟩; XVI, p. 77 ⟨la 1639, al lui Marco Iarali⟩; VIII, p. 195 ⟨la 1755, al lui Nicolae Racoviță⟩.

MĂLĂEŞTI, com. Vutcani, jud. Vaslui[14] (bis. Sf. Gheorghe, 1785 sau 1799? a fam. Costachi-Negel).

Bobulescu C., *Veniamin Costachi*, p. 66—68 ⟨însemnări, începutul sec. al XIX-lea⟩; C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨bis. ruinată de cutremurul din noiembrie 1940⟩; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. CXII—CXIII ⟨despre sat⟩; B.F.O., 1843, p. 317 ⟨arendarea moșiei⟩; M.C., 1915, p. 213 ⟨doc. 1636—7⟩; RSIAB, 1933, p. 284; I.N., 1928, p. 119 ⟨la 1671, 1/2 din sat vîndută lui Malcoci căpitan⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 269 ⟨bis. din 1790⟩; B.C.I., VIII, p. 88 ⟨doc. 1765⟩.

MĂLĂEŞTI (Ştubeeni), com. Gropniţa, jud. Iaşi[15] (bis. din 1857).

Dicţ. Rom., IV, p. 269; Lungu V., *Mihăilaş Vodă Movilă şi Moldova în anul 1607* (C.I., VIII—IX, 1932—1933, nr. 1, p. 89—103) ⟨şi despre lupta de la Mălăeşti⟩.

MĂLĂEŞTI — Lăpuşna.

Ghibănescu, *Surete*, XXIV, p. 128—129 ⟨la 1811, moşie a fam. Kogălniceanu⟩; XI, p. 66—68 ⟨hotărnicie, 1779, M.-Orhei, a lui Ursu Agapi⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 73 ⟨parte de sat a fam. Izmană⟩ şi 138 ⟨parte a lui Ursu Agapie⟩ şi p. 280 ⟨a fam. Russo⟩; Sava, *Doc. Orhei*, indice;

Bîrnia P.P., Dergacev V.A., *Ranneslavianskoe selişte „Stariie Malaeşti“* („Materialî i issledovaniia po arheologhii i etnografii S.S.S.R.“, Kişinev, 1964, p. 221—8).

MĂLCĂUŢI — Soroca. Vezi şi următorul.

Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 60—61 ⟨la 1727, slobozie cu atribuţii de pază⟩, p. 72—74 ⟨despre proprietarii satului Măncăuţi, 1794⟩.

MĂLCĂUŢI — Iaşi (bis. sec. XVII, ante 1657).

Dèmény Ludovic, *Tipăriturile tîrgovişţene din secolul al XVI-lea în bibliotecile şi muzeele din Moscova şi Leningrad* („Studia Valachica“, 1970, p. 152—153) ⟨Însemnare, 1657, bis. din Mălcăuţi⟩; Boga, *Doc. bas.*, I, p. 26 ⟨doc. 1821⟩.

MĂLDĂREŞTI — Tecuci (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 192 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 324 ⟨bis. de lemn Adormirea, 1842⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 271 ⟨M.=Bejănăriţa⟩.

MĂLINEŞTI (Malinţi) — Hotin.

A.B., 1930, nr. 2, p. 221—223 ⟨doc. 1641, sat al m-rii Golia⟩; DRH, XIX, indice ⟨sat al fiilor lui Dumitru uricar⟩.

SCHITUL MĂLINEŞTI, com. Gîrceni, jud. Vaslui (1830)[16]. Vezi şi Gîrceni.

Uricarul, VIII, p. 231 ⟨menţiune, 1834⟩; AEH, 1934, p. 41, 1935, p. 52, 1936, p. 49 şi 1938, p. 56—57; Udişteanu Dionisie, *Schitul Mălineşti — Vaslui* (P.T., 1934, nr. 1—4, p. 43—47) ⟨şi însemnări⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 8—9 ⟨la 1502, satul M. pe Bîrlad cumpărat de Toader pisarul⟩; XVI, vol. I, p. 215 ⟨la 1522, satul M. la Glodurile vîndut de Măgdălina, fiica lui Boldur vornic⟩; vol. III, p. 465 ⟨la 1590—1591 parte de sat a urmaşilor lui Tăutu logofăt⟩.

MĂLINI, jud. Suceava (bis. lui Gavril Gherghel, sec. XVIII, sfinţită 1761, cînd s-a ridicat şi o cruce).[17]

Ghibănescu G., *Inscripţii şi notiţe de pe cărţi* (I.N., 1928, p. 199) ⟨cruce, 1761⟩; Iorga N., *Doc. Callimachi*, II, p. 32 ⟨doc. 1767⟩; Munteanu — Vaslui, dr., *Geografia comunei Mălini, din judeţul Suceava, cu notiţe istorice şi economice* (BSGR, XII, 1891, trim. II, p. 187—222); Boiu Olimpiu şi Precup A., *Monografia domeniului Mălini din jud. Suceava*, Buc., 1906, 72 p.+1 pl.; *Documente*, XVI, vol. II, p. 1—2 ⟨doc. 1551, parte de sat pe Topliţa a m-rii Voroneţ⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 272—273 ⟨bis. din 1858⟩;

Măzăreanu Vart., *Condica m-rii Voroneț*, ed. S.F. Marian, Suceava, 1900, p. 73—77 ⟨doc. despre Mălini⟩.

MĂLUȘTENI, jud. Vaslui (M bis. sf. Nicolae, ante 1809, reclădită 1814 de vornicul Iordache Liga). Vezi și următorul.

A.B., 1931, p. 196 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 274.

SCHITUL MĂLUȘTENI — Covurlui. Vezi și precedentul.

Uricarul, VIII, p. 231 ⟨mențiune, 1834⟩.

SCHITUL MĂMĂEȘTI — Cernăuți (sec. XVIII, c. 1744, înființat de Isaia egumen, desființat de austrieci la 1783). Vezi și Revna.

Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 184 ⟨doc. 1767⟩; Pumnul A., *Moșiile mănăstirești*, p. 119—121 ⟨îl datează din 1663—1670⟩; vezi și Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela", 1890, p. 207); Werenka D., *Topographie*, p. 61; Anuar Bucovina 1923, p. 23 ⟨bis. M. Vechi, 1864⟩; Hostiuc, *Schiturile Bucovinei*, p. 86—94 ⟨istoric⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨despre sat, fost al m-rii Sucevița și al Schitului Mare; și hotărnicie, 1667⟩: Hostiuc Erast, *Sate și biserici din Bucovina* („Țara Sipenițului", II, 1937, nr. 1, p. 25—28).

MĂNĂSTIREA CAȘIN, vezi Cașin.

SCHITUL MĂNĂSTIOARA — Plăvălari (bis. de lemn cu pridvor de la începutul sec. XVIII, închis apoi cu scînduri și adăugat un alt pridvor în față, la 1848, cu clopotniță deasupra), com. Udești, jud. Suceava.

Zugrav Ioan, *Schitul Mănăstioara din jud. Suceava* („Candela", XXXVII, 1917, p. 45—54); Popescu Petre, *Despre trecutul românilor din Mănăstioara* (Gl. B., 24 și 25 sept. 1935); Panait Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 485 și urm.); vezi și B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59.

MĂNĂSTIOARA, vezi schitul Onufrei — Siret.

MĂNĂSTIREA (Rucșeni) — Iași (M bis. de lemn Sf. Ioan Teologul, construită de răzeși, 1723, reparată 1903 — date D.M.I.).

MĂNĂSTIREA — Putna (bis. Adormirea, ante 1809).

A.B., 1931, p. 188 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 247 ⟨bis. de lemn Adormirea, c. 1750, Mănăstioara⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 274.

MĂNĂSTIREA — Roman (bis. de lemn Sf. Ioan, 1723?)

AER, 1936, p. 84.

MĂNĂSTIRENI, vezi Țuțcani.

MĂNĂSTIRENI, com. Unțeni, jud. Botoșani[18] (bis. sec. XIX).

Documente, XVII, vol. III, p. 203 ⟨la 1615, satul, fost domnesc, dăruit m-rii Solca⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1618 (IV, p. 267), 1624 (V, 273); *Dicț. Rom.*, IV, p. 277.

MĂNDREȘTI, vezi Mîndrești.

MĂNEŞTI — Bacău (bis. prima jumătate a sec. XIX, fostă metoh la m-rea Neamţ)[19]. Vezi şi Boiştea.

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 519—520 ‹satul M. — Neamţ›; *Documente*, XIV—XV, p. 307 ‹doc. 1459, sat al lui pan Gostilă›; V, p. 13 ‹la 1479, satul era al Mariei şi Anuşcăi, fiicele lui Comarin›; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 117 ‹doc. 1632, satul M. — Trotuş al lui D. Buhuş›; Sava, *Doc. Lăpuşna*, p. 80—81 ‹la 1659, satul dat lui Mihalcea Hîncu serdar›.

MĂNZĂTEŞTI, vezi Mînzăteşti.

MĂRĂŞENI, com. Ştefan cel Mare, jud. Vaslui (bis. din 1832, construită de Simion Moroşan, reclădită 1918?).

M.C., I, 1913, nr. 1, p. 472 ‹inscripţie, 1832›; AEH, 1934, p. 79, 1935, p. 105, 1936, p. 117, 1938, p. 185 ‹bis. din 1918); Ghibănescu, *Surete*, XV, p. 134—136 ‹la 1746 sat al m-rii Sf. Sava); *Dicţ. Rom.*, IV, p. 285.

MĂRĂŞEŞTI (Mărăşeni), com. Voineşti, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Paraschiva, ante 1809).[20]

A.B., 1931, p. 198 ‹cat. 1809); Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 10—11 ‹despre satele M.›; Idem, *Doc. Ştefan*, p. 160—161; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 286.

MĂRĂŞEŞTI, jud. Vrancea (bis. Adormirea, ante 1809, reclădită 1830—1835, reparată 1889, 1920, refăcut pictura 1928).

A.B., 1931, p. 187 ‹cat. 1809); AER, 1936, p. 232—233; Galian Dumitru, *Monografia comunei rurale Marasesci după programul Ministerului de Interne din anul 1903*, *Focşani*, 1903, 40 p.+1 h.; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 285—286.

MĂRĂŞTI — Putna (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 184 ‹cat. 1809›; AER, 1936, p. 226 ‹bis. din 1921›; Vasilescu Coman, iconom stavrofor, *Toponimia comunei Mărăşti (cîmp istoric)*, Buc., 1934, 27 p. ‹şi despre legenda înfiinţării satului pe locul Poiana Albei, despre cauzele strămutării locuitorilor deasupra dealului Mărăşti, numirea satului etc.›.

MĂRĂŞTI — Tecuci (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 192 ‹cat. 1809›.

MĂRĂŞTI, com. Filipeni, jud. Bacău (M bis. de lemn Adormirea, sec. XVIII — 1801 sau 1815?, construită de M. Sturza, reparată 1923; altă bis. din 1848, clădită de T. Sturza).

Panaitescu P.P., *Manuscrisele slave*, I, p. 68 ‹însemnare, 1746›; B.O.R., 1890, p. 114; Cîrlănescu G., *Monografia comunei Mărăşti*, Bacău, 1905, 50 p.; AER, p. 131; Uncescu Cezar şi Gh. Banu, *Ceva despre moşia Mărăşti — Bacău; Dicţ. Rom.*, IV, p. 386.

MĂRĂŢEI — Suceava (bis. din 1901).

Schmidt Wilhelm, *Das Dörfscen Maretzei* ... („Mitteilungen", XVII, 1891, p. 123—124); *O şcoală românească în satul Mărăţii* (C.L., 1910,

p. 947—948); *Documente*, XVII, vol. IV, p. 224 ‹la 1618, 1/2 din satul M. — Vaslui vîndută lui Petre Cehan vătaf›; p. 290 ‹la 1618, satul familiei Bolea›; p. 370 ‹la 1619, restituit familiei Bolea, după ce Şt. Tomşa îl dăduse m-rii Dobrovăţ›; *Uricarul*, XVI, p. 307—308 ‹doc. 1753, sat al lui M. Racoviţă›; vezi şi Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 123—127; Anuar Bucovina, 1923, p. 47, 1926, p. 78, 1927, p. 90; 1928, p. 113.

SCHITUL MĂRĂŢEI, vezi Piatra Neamţ.

MĂRCEŞTI, vezi Grozeşti.

MĂRCEŞTI — Tecuci[21] (bis. sec. XVIII).

Documente, XV, vol. II, p. 245—246 ‹doc. 1495, satul M. pe Bîrlad al fiilor lui Oană Pîntece şi al altora›; B.C.I., IV, p. 16 ‹doc. 1660, satul era al urmaşilor lui Iorga postelnic›; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 264—266 ‹1/2 sat a lui Iorga postelnic›.

MĂRGINENI, jud. Neamţ[22] (M casele fam. Roset, mijlocul sec. XVIII; bis. Adormirea, construită de Grigore Ghica şi soţia sa Alexandrina, 1768—1769, reparată 1926; catapeteasma din 1820; pictura din 1926 — date D.M.I.).

B.O.R., XIV, 1890—1891, p. 103—105 ‹pomelnic, pietre de mormînt ale fam. Ghica›; A.B., 1931, p. 177 ‹cat. 1809›; AER, 1936, p. 140 ‹bis. din 1927›; *Documente*, XVI, vol. I, p. 342—343 ‹la 1532, satul era al lui Mihu şi al rudelor sale›; *Uricarul*, XXII, p. 254—262 ‹hotărnicie, 1806, moşia lui Vasile Costache vornic›; B.C.I., VIII, p. 80—85 ‹doc. 1753, satul cu case, „aşezarea părintească" al lui Vasile Roset vistierul›, p. 89 ‹doc. 1767, satul cu casă şi bis. de piatră lăsat de V. Roset fiului său, Lascarachi; în această bis. erau îngropaţi membrii fam. Roset›; Vezi şi Rosetti R., *Familia Rosetti*, indice; R.I., 1921, p. 63—65 ‹doc. 1717, despre prădarea caselor lui Iord. Roset clucer›; M.M., 1943, nr. 3—4, p. 112 ‹însemnare, 1838—1841, bis. Sf. Arhangheli — M. — Neamţ›; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 290—291, 292—293 ‹M. şi M. Munteni, două sate›.

MĂRINCIU — Orhei (bis. Sf. Voievozi, adusă de la Măcăreşti, 1813).

A.B., 1933, p. 313 ‹doc.›; RSIAB, 1930, p. 212 ‹cat.›; A.B., 1935, p. 124 ‹doc.›; B.O.R., 1934, p. 202 ‹însemnare›.

MĂRMURENI — Vaslui[23] (bis. Sf. Voievozi, 1867).

Documente, XIV—XV, p. 354 ‹la 1467, satul M. pe Bîrlăzel al urmaşilor lui Marmură›; Ghibănescu, *Ispisoace*, III/1, indice; *Uricarul*, VI, p. 212, 295, 333 ‹doc. 1814—1816›; XIX, p. 236—260 ‹doc. 1825—1835›; AER, 1936, p. 90.

MĂRMURENI, com. Oniceni, jud. Neamţ.

Dicţ. Rom., IV, p. 293 ‹M. — Roman›.

MĂRTINEŞTI — Fălciu[24].

MĂSCUREI — Tutova (bis. Adormirea, ante 1809).

A.B., 1931, p. 197 ‹cat. 1809›; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 178 ‹despre sat›; *Documente*, XVI, vol. I, p. 66—67 ‹la 1507, satul M. de Sus

pe Tutova dat schimb lui Coste Cîrje stolnic⟩; XVII, vol. I, p. 69 ⟨la 1603, satul M. dăruit m-rii Rățstei?⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 297.

MĂSTĂCANI, jud. Galați[25] (bis. Sf. Voievozi, 1802—1803). Vezi și următorul.

A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩; Soutzo N., *Carte de hotărnicie a moșiei Mastacani — Drăculești, poreclită acum și Țolica, din jud. Covurlui, plasa Prutul, proprietatea d-lui Adolf Winkler,* Galați, 1886 ⟨cu invocarea unor hotărnicii mai vechi⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 297—298.

SCHITUL MĂSTĂCANI (Cetățuia, la gura Covurluiului, Sf. Nicolae, construit de Preadvici logofăt, ante 1599). Vezi și precedentul.

Documente, XVI, vol. IV, p. 262.

SCHITUL MĂSTĂCANI — Bacău (făcut de Grigore Hăbășescu paharnicul, mijlocul sec. XVII[26]; fost metoh al m-rii Cetățuia). Vezi și Mesteacăn — Neamț.

Ghibănescu G., *Surete,* V. p. 317 ⟨doc. 1672⟩; Stoide C.A., *Contribuții la istoria bisericii moldovenești sub Ștefan Petriceicu Vodă (1672—1673)* (A.M., 1942, p. 51) ⟨doc. 1672⟩; A.B., 1931, p. 75—76 ⟨catagr. 1809⟩ și p. 178; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan,* II, p. 557 ⟨despre satul Măstăcanul sau Masteacărul⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene,* IV, p. 132—134 ⟨doc. 1688⟩; Ghibănescu, *Surete,* II, p. 117 ⟨M. — Bacău⟩, IV, p. 316 ⟨schimb, 1662⟩; Stoicescu, *Dicționar,* p. 405—406 ⟨despre ctitor⟩; DRH, XIX, indice ⟨sat al lui Lupu Hăbășescu⟩;

Chelcea Ion și Theodora Rădulescu, *Mănunchi de documente inedite cu privire la satul Mastacăn din județul Neamț* (R.A., vol. XXXIV, 1972, nr. 4, p. 415—433).

MAȘCĂTENI, com. Albești, jud. Botoșani (bis. Sf. Nicolae, 1842).

Al. R, 1848, p. 53 ⟨despre înmormîntarea Elencăi Donici la bis.⟩; Anuar 1930, p. 116; *Dicț. Rom.*, IV, p. 298.

MĂSCĂTEȘTI — Neamț (M bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVII, reclădită la începutul sec. XIX sau 1832 de Bălașa Catargiu — date D.M.I.).

Sava, *Doc. Lăpușna,* p. 90 ⟨la 1662, satul, fost al m-rii Hlincea, dat lui Ștefan Boul⟩; Panait-Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 490 și urm.); *Dicț. Rom.*, IV, p. 298 ⟨bis. de la Ștefan vodă⟩.

MĂZĂNEȘTI — Suceava (bis. Adormirea, 1795).

Anuar Bucovina, 1923, p. 27, 1924, p. 27, 1926, p. 59, 1927, p. 69, 1928, p. 81.

MĂZĂREȘTI — Tutova[27].

MEDELENI — Tutova[28] (bis. Sf. Nicolae, ante 1809. Vezi și următorul.

A.B., 1931, p. 192 ⟨cat. 1809⟩.

MEDELENI, com. Vultureni, jud. Bacău (bis. Sf. Voievozi, clădită de stolnicul Ioan Tacu, 1820).

M.C., 1916, p. 306—307 ⟨doc. 1712, satul M. — Tecuci al lui Solomon Brăescu fost mare medelnicer⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 301; DRH, XIX, indice; AER, 1936, p. 147.
MEDELENI, com. Golăești, jud. Iași (bis. din 1798).
Documente, XVI, vol. I, p. 178 ⟨la 1521, satul M. — Iași vîndut lui Luca și rudelor sale⟩; XVII, vol. V, p. 120—121 ⟨la 1622, 1/4 de sat a lui Enachi postelnic⟩; p. 215—216 ⟨la 1623, părți de sat ale aceluiași⟩; p. 275—277 ⟨la 1625, seliște a aceluiași⟩; un alt sat M. în țin. Tecuci (DRH, XIX, indice); *Dicț. Rom.*, IV, p. 301.
MEDVEJA (Uriciani) — Hotin.
DRH, XIX, indice ⟨parte de sat a lui Ionașcu Urmeziu⟩; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 208—209 ⟨la 1605, parte din satul Medvica a lui Manuil pîrcălab⟩; vezi și p. 307—308 ⟨Medveja⟩; *Documente*, XVII, vol. I, p. 169 ⟨M.=Uriciani al strănepoților lui Balș cel Bătrîn⟩; Anuar 1922, p. 120; Bezviconi, *Boierimea,* I, p. 155 (moșie a fam. Ermolinski⟩.
MELEȘCANI — Tecuci (bis. Intrarea în biserică, ante 1809, construită de Ștefan Abaza).
A.B., 1931, p. 191 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 314 ⟨bis. din 1922⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 308.
MELEȘENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).
Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 35—36; RSIAB, 1931, p. 547 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 90 ⟨Mereșeni⟩, p. 169 ⟨Meleșeni⟩.
MERĂEA — Covurlui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).
A.B., 1931, p. 196 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 313.
MERENI — Orhei (bis. de lemn, Sf. Voievozi, sec. XVIII).
RSIAB, 1931, p. 540—541 ⟨cat. 1820⟩; B.O.R., 1934, p. 195 ⟨însemnare, 1796⟩.
MEREȘĂUCA — Soroca (bis. din 1819, construită de V. Dascăl — Pogon).
Anuar 1922, p. 185.
MESEHĂNEȘTI, vezi Misihănești.
SCHITUL MESTEACAN (Schimbarea la față, după 1804)[29], com. Icușești, jud. Neamț. Vezi și Măstăcani.
ALPR, 1936—1940, p. 13 ⟨însemnări, sec. XIX⟩; M.C., III, 1915, p. 124 ⟨doc. 1858⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 245 ⟨2 sate⟩.
MEȘENI — Orhei (bis. Adormirea, sec. XVIII, reclădită).
RSIAB, 1930, p. 255 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 164.
MICĂUȚI — Orhei (bis. de lemn Adormirea, sec. XVIII).
RSIAB, 1931, p. 556 ⟨cat. 1820⟩; Bezviconi, *Boierimea* I, p. 276 ⟨sat al fam. Russo⟩.
MICEȘTI, jud. Vaslui (fost Tutova) (bis. Soborul Sf. Ioan, ante 1809).
A.B., 1931, p. 198 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 65, 1935, p. 85—86, 1936, p. 92 și 1938 p. 140 ⟨bis. nouă⟩. Vezi și Moicești.
MICEȘTI — Iași[30].

MICLĂUŞANI — Dorohoi (fost Fărceni) (bis. ante 1833).

Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 193—194 ⟨despre sat⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 301 ⟨vechimea satului⟩; DRH, XIX, indice ⟨satul, fost al lui Balica hatman, dat de M. Barnovschi fiilor lui Pătraşco Şoldan logofăt⟩; M. Costin, *Opere*, ed. V.A. Urechia, II, p. 534 ⟨satul lui Miron Costin⟩; Ghibănescu, *Surete*, XII, p. 13—15 ⟨doc.⟩; vezi şi indice; M.C., 1914, p. 29 ⟨doc. 1833 amintind bis.⟩; *Uricarul*, VI, p. 231—232 ⟨doc. 1827⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 291 ⟨descoperirile arheologice, M. — Iaşi⟩.

MICLĂUŞANI, vezi Grauri.

MICLĂUŞENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).

RSIAB, 1929, p. 360—361 ⟨cat. 1820⟩; *Moldovia v epohu feudalizma*, I, p. 74—77 ⟨la 1560, sat al m-rii Căpriana⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 282 ⟨sat al fam. Stroici⟩.

MICLĂUŞENI, jud. Iaşi (M casa fam. Sturza, sec. XVII,[31] reclădită, la 1752, de Ion Sturza, fost mare vornic, clădirea a fost în mare parte refăcută în sec. XIX: se păstrează inscripţia din 1752; M bis. Sf. Voievozi, sec. XVIII,[32] clădită de Ioan Sturza mare vornic, 1787; reclădită de Dimitrie Sturza, 1821—1823; restaurată 1903, păstrează forma originală).

Documente, XVI, vol. IV, p. 15—16 ⟨la 1591, satul vîndut de strănepoţii lui Miclăuş vornicul lui Simion Stroici vistier⟩; satul i-a mai fost întărit acestuia la 1598 (p. 229—230); XVII, vol. V, p. 142—143 ⟨la 1622, satul era al lui Lupu Prăjescu⟩; vezi şi p. 194—196 ⟨doc. 1623⟩ şi DRH, XIX, indice;

Iorga N., *Un boier învăţat* (R.I., IV, 1918, p. 115) ⟨despre biblioteca de la M.⟩[33]; Melchisedec, episcopul, *Biblioteca domnului Dimitrie Sturdza de la Miclăuşeni din judeţul Romanului* (RIAF, IV, 1885, p. 700—713); Ungureanu Gh., *Necunoscutul tezaur de la Miclăuşeni* („Cronica", 17.V.1969, p. 3) ⟨despre o casă boierească din 1752 a fam. Sturza şi o icoană din 1828 pentru bis. din Miclăuşeni⟩; Isac Virginia, *Biblioteci personale în Moldova în sec. al XIX-lea* (R.A., 1969, nr. 1, p. 49—63); A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 107 ⟨bis. din 1823⟩.

MICLĂUŞOAIA — Bacău (bis. Sf. Nicolae, 1790, refăcută de lemn 1885).[34]

B.O.R., 1890, p. 465 ⟨bis. Micloşa⟩; AER, 1936, p. 177—178.

MICLEŞTI, com. Banca, jud. Vaslui (casa lui Iordachi Costachi, sec. XVIII, şi bis. Sf. Nicolae, ante 1809, refăcută, 1830, de vorniceasca Raluca Miclescu). Vezi şi Popeşti. (În acelaşi judeţ este şi o comună M.).

Cronica Ghiculeştilor, p. 337; A.B. 1931, p. 263 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 79, 1935, p. 105, 1936, p. 117, 1938, p. 186 ⟨bis. din 1830); *Documente*, XVI, vol. I, p. 537 ⟨la 1546, satul M. pe Podraga al nepoatei lui Toader pîrcălab⟩; III, p. 256—257 ⟨la 1584, 1/4 din seliştea M. — Dorohoi vîndută lui Miron⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 323—324; RSIAB, 1933, p. 285 ⟨M. — Fălciu⟩.

MICLEŞTI (fost Osmeleşti).[35]

Documente, XVI, vol. I, p. 512 ⟨doc. 1546, satul M. pe Siret al lui Neacşei şi altora⟩; B.C.I., VIII, p. 97 ⟨satul M. — Putna al lui I. Mavrocordat⟩.

MICLEŞTI (Popovca) — Orhei (bis. Sf. Spiridon a fam. Donici, sec. XVIII, reclădită 1802; casele fam. Donici, sec. XVIII).

A.B., 1935, p. 161—163 ⟨doc. 1642⟩; Sava, *Doc. Orhei*, indice ⟨sat al fam. Donici⟩; RSIAB, 1931, p. 558 ⟨cat.⟩ A.B., 1933, p. 241 ⟨descriere bis., 1813⟩; Anuar 1922, p. 146; Bezviconi, *Boierimea* I, p. 211 ⟨sat al fam. Donici⟩; vezi şi Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 395;

Tomescu N. Constantin, *Documente şi scrisori din familia basarabeană Andronachi Donici*, Chişinău, 1928, p. 39—42 ⟨doc. 1828 descriind casele boiereşti din Micleşti ale fam. Donici⟩.

MICULEŞTI (bis. sec. XIX).[36]

MICULINŢI (Miculineţi) — Dorohoi.[37]

Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 452—453 ⟨despre sat⟩; B.C.I., IV, p. 30 ⟨la 1660, parte a lui Ursache vistier⟩.

MIHALCEA — Cernăuţi (bis. ante 1490, dispărută).

Documente, XV, p. 132 ⟨doc. 1490⟩; „Gazeta mazililor şi răzeşilor", 1913, p. 9—11 ⟨doc.⟩; p. 112—113 ⟨doc. 1818⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨doc. despre sat, fost al fam. Murguleţ; şi o hotărnicie din 1732⟩;

Voronca Zaharia, *Mihalcea şi neamurile româneşti ce au stăpînit-o*, Cernăuţi, 1911 (prefaţa reprodusă în „Gazeta mazililor şi răzeşilor", 1912, p. 21—23); Werenka D., *Topographie*, p. 63; Anuar Bucovina 1923, p. 44; Kirileanu G.T., în „Şezătoarea", vol. X, 1908, p. 33 şi urm. ⟨publică o copie din 1789 de pe un calendar, făcută de un dascăl din Mihalcea⟩.

MIHALCOVA — Hotin (bis. de lemn din 1761).

Anuar 1922, p. 113; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 253 ⟨satul Mihalcău al fam. Crupenschi⟩.

MIHĂEŞTI — Suceava (bis. familiei Gherghel, sec. XVIII).

Bianu I., *Catalogul manuscriptelor româneşti*, III, p. 35 ⟨însemnare, 1767⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 330—331 ⟨bis. din 1785⟩. (Menţionez că în evidenţele D.M.I. a fost trecută M bis. de lemn Sf. Voievozi, 1785, construită de fraţii Mihai holtei şi Vasile, adusă în satul Mihăieşti la 1885, care, fiind ruinată, a fost declasată).

MIHĂILENI, jud. Botoşani[38] (bis. Sf. Nicolae, construită de Mihai vodă Sturza şi doamna Smaranda, 1839—1842[39]; clopotniţa şi acoperişul arse la 1872, reparate 1875).

R.M., 1926, nr. 5—6, p. 27 ⟨însemnare, 1837⟩; B.F.O., 1838, p. 153—154 ⟨hrisovul domnesc pentru tîrgul nou înfiinţat⟩; *Documente economice*, p. 200—209, 229—230 ⟨doc. 1835—1838, tîrgul Mihăileni⟩; Al.R., 8 april 1837 ⟨tîrgul Mihăileni clădit din nou⟩; *Uricarul*, VIII, p. 152, IX, p. 11—12 ⟨despre crearea tîrgului⟩; Barozzi Ioan C., *Chestiunea*

răscumpărării tîrgului Mihăileni din jud. Dorohoi, proprietatea principelui Grigore N. Sturdza, Iași, 1890, 104 p. ⟨și doc. 1792—1890⟩; *Mihăileni* (B.F.O., III, 1835, nr. 90, p. 567); Drăghici M., *Istoria Moldovei*, I, p. 63; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 285—286 ⟨despre sat⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 15—17; *Dicț. Rom.*, IV, p. 332—333; Schwarzfeld E., *Din istoria evreilor; împopularea, reîmpopularea și întemeierea tîrgurilor și tîrgușoarelor în Moldova*, Buc., 1894 ⟨și despre tîrgul Mihăileni⟩; recenzia lui N. Iorga, R.I., 1915, p. 89—103, care arată că titlul e greșit; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+tabele).

— ȘCOALA VECHE[40] (construită de M. Sturza).

Al.R., 1847, p. 379—380 ⟨școală⟩; G.M., 1850, p. 142 (dăruire case pentru școală⟩.

MIHĂILEȘTI — Cîrligătura (fost Drăgușești sau Drăgușani)[41].

Documente, XVI, vol. II, p. 98—99 ⟨la 1556, satul M., cu mori pe Bahlui, al m-rii Humor, dăruit de Dan hatman⟩; III, p. 92 ⟨la 1578 satul M. pe Bohlui, fost domnesc, dat m-rii de Petru Șchiopul⟩; p. 173—174 ⟨la 1581, dat din nou m-rii Humor de Iancu Sasul⟩; vol. III, p. 203—204 (la 1583, satul luat schimb de Petru Șchiopul și dăruit m-rii Galata⟩; vezi și p. 207—208 ⟨doc. 1583⟩; 409 ⟨doc. 1588⟩; IV, p. 223—224 ⟨doc. 1598⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; B.C.L., VIII, p. 97 ⟨la 1776, satul M. — Putna al lui I. Mavrocordat⟩; vezi și DRH, XIX, indice.

MIHĂLĂȘENI — Hotin.

Anuar 1922, p. 125; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 102 ⟨la 1617, moșia lui Toma aprod⟩.

MIHĂLĂȘENI, jud. Botoșani[42] (bis. sec. XIX, reclădită 1912).

Uricarul, VI, p. 198 ⟨la 1805, sat al lui C. Palade vornic⟩; *Așezări din Moldova*, p. 252 ⟨despre o siliște din sec. XVIII⟩; Anuar 1930, p. 106; *Dicț. Rom.*, IV, p. 334; Neamțu Eugen, Gr. Foit, *Tezaurul de obiecte și monede feudale descoperit la Păun, comuna Mihălășeni (jud. Botoșani)* (*Arheol. Mold.*, VII, 1972, p. 359—367) ⟨14 obiecte de podoabă și 212 monede, sec., XV—XVII, îngropate probabil la 1626—1629⟩.

MIHNEȘTI — Iași.

Documente, XIV—XV, p. 56 ⟨doc. 1426, satul M. Bahlui al lui pan Giurgiu Stîngaci⟩; XVI, vol. III, p. 10 ⟨la 1572, satul M. la Cîrligătură era al lui Pătrașco⟩; XVII, vol. IV, p. 145 ⟨la 1617, satul lui Nestor Ureche vornic⟩; I.N., 1926—1927, p. 272 ⟨doc. 1643, sat al lui Nistor Batiște⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 180 ⟨despre sat⟩.

MIHNEȘTI — Trotuș[43] (dispărut).

DRH, XIX, indice; A.I., I/1, 1865, p. 108—109 ⟨doc. 1660, satul dăruit de Gh. Ștefan lui Toader Ungureanul; la 1667, dania este revocată în favoarea lui Ștefan, fiul lui Andreeșan⟩; Costăchescu, *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 180 ⟨despre vechimea satului⟩.

MIHORENI — Dorohoi (bis. Sf. Voievozi, de lemn pe temelie de piatră, construită 1780 de Dim. Brăescu și Costa Volcinschi, catapeteasmă reînnoită 1891).

Uricarul, XXII, p. 131—136 ⟨doc. 1823—1829⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene*, (indice, Mihoveni); Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p 257—258 ⟨despre sat⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 77: Werenka D., *Topographie*, p. 64 ⟨Mihoveni⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 334—335 ⟨M. Balș și M. Stavrat⟩.

MIHULENI — Orhei (bis. de nuiele Înălțarea, sec. XVIII, reclădită).

RSIAB, 1930, p. 219 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1930, p. 480—482 ⟨doc. 1734, Mihălași⟩; Anuar 1922, p. 156.

MILEANCA, jud. Botoșani (bis. de lemn Sf. Nicolae, construită de căpitanul Manoliu, sfîrșitul sec. XVIII — începutul sec. XIX, reparată de Emanoil Mișolu, 1857 și la 1910, cînd s-a refăcut catapeteasma).

Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 264—266 ⟨satul lui Iorga post.⟩; B.C.I., IV, p. 29 ⟨doc. 1660, satul lui Ursache vistier⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 133—134; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 355—362 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 341.

MILEȘTI, com. Parincea, jud. Bacău (bis. din 1843 clădită de Toader Spoială și locuitori).

B.O.R., 1890, p. 255: Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 99 ⟨despre sat⟩; AER, 1936, p. 140 ⟨bis. din 1869⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 342; A.B., 1931, p. 192; ⟨la 1809, bis. Sf. Voievozi — M. de Jos și Sf. Nicolae — M. de Sus — Tecuci⟩.

MILEȘTI — Vaslui (case boierești în ruină la 1871).[44]

Lazăr N., *Cîteva documente vasluiene și ceva despre Milești* (R.I., 1944, p. 112—135, 1945, p. 176—203 ⟨1812—1814⟩; Cihodaru C., *Originea spătarului Nicolae Milescu* ⟨A.U.C., istorie, XVIII, 1971, fasc. 2, p. 147—169⟩ ⟨originar din Milești, țin. Vaslui: date istorice despre sat⟩.

MILEȘTI — Covurlui (bis. sec. XVIII în seliștea Mileștilor).[45]

Documente, XVI, vol. I, p. 20—21 ⟨la 1502, 1/4 din satul M. pe Soholui, unde a fost Milea Uliul, vîndut lui Petrea⟩; *Documente*, XVII, vol. II, p. 88—89 ⟨la 1607, 1/2 din satul M. pe Pereschiu vîndută lui Calin comis⟩; M.C., 1916, p. 306 ⟨doc. 1712, satul M. — Putna al lui Solomon Brăescu fost mare medelnicer⟩.

MILEȘTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi și Sf. Nicolae, sec. XVIII, una reclădită).

RSIAB, 1929, p. 337—338, 340 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 79 și 95; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 75 ⟨1/2 sat a fam. Calmuțchi⟩.

MILIA — Cernăuți.

Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 404 ⟨satul lui V. Bainschi, 1686⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; Werenka D., *Topographie*, p. 65—66; Anuar Bucovina 1923, p. 19.

MILINEŞTI — Hotin.

Moldavia v epohu feudalizma, I, p. 39 ⟨la 1528, satul fam. lui Andrei ceaşnic⟩; *Documente*, XVI, vol. II, p. 152 ⟨la 1560, satul lui Boldur⟩; R.I., 1920, p. 82 ⟨la 1660, satul m-rii Golia⟩.

MILISĂUŢI, com. Bădeuţi, jud. Suceava. Vezi şi Bădeuţi.

Tomiuc Vasile, *Istoria satului Milisăuţi şi ruinele descoperite ale locuinţei ispravnicului* („G. Buc.“, III, 1893, nr. 14—15); Romstorfer K. A., *Die griechisch-orientalische Kirche zu Milleschoutz* („Mitteilungen“, XXV, 1899, p. 104—105); *Istoria artelor plastice*, I, p. 306—308 ⟨descriere arhitectură bis.⟩; Costea Erast, *M-rea Sînt Ilie*, p. 143—146, 161 ⟨doc. 1/2 sat a m-rii Sînt Ilie şi 1/2 a m-rii Solca⟩; Idem, *M-rea Solca*, p. 221—222, 237—238, 244—245, 251—260 passim ⟨doc. despre sat⟩; Kaindl R. F., *Das Ansiedlungwesen in der Bukowina*, p. 421—440 ⟨colonizări⟩.

MIMORENI, vezi Nimoreni.

MINCENI — Orhei (bis. de zid Coborîrea Sf. Duh, 1801, clădită de Benedict ieronomahul).

RSIAB, 1930, p. 245 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 152.

MIORCANI, com. Rădăuţi-Prut, jud. Botoşani (Hudeştii Mici). Vezi şi Hudeşti.

Aşezări din Moldova, p. 253 ⟨despre o tabără feudală⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 346 ⟨M.=Hudeştii Mici⟩.

M M-REA MIRA — Vrancea (Mera, Sf. Împăraţi, începută de Moţoc din Odobeşti[46], bis. de lemn construită de Constantin Cantemir voievod, 1686[47], reclădită de zid, de fiul său Antioh, cu zid împrejmuitor şi clopotniţă, 1705—1706[48]; terminată şi bis. zugrăvită de arhimandritul Mitrofan Calerghi, egumenul m-rii la 1734 — data pisaniei —; bis. păstrează pictura veche cu portretele ctitorilor; cişmea din 1800 făcută de arhimandritul Arsenie. La 1882, biserica, crăpată de cutremur, avea nişte proptele de cărămidă, casele egumeneşti cu etaj erau părăginite, chiliile dărîmate iar clopotniţa de lemn de deasupra porţii căzuse; clădirile ruinate; aici a fost reînhumat ctitorul m-rii, Constantin Cantemir voievod. Zidul de incintă, ca de cetate, dărîmat din ordinul lui Mihai Racoviţă la 1717[49]; m-rea fostă metoh al m-rea Vatoped de la muntele Athos).

Neculce, *Letopiseţul*, p. 182 ⟨lucrări făcute de Antioh Cantemir⟩, 291, 294 ⟨zidurile stricate de M. Racoviţă⟩, 372; Kogălniceanu, *Cronici*, II, p. 52 ⟨despre lucrările făcute de Antioh Cantemir⟩; Sava A., *Doc. vrîncene*, p. 22 şi urm. ⟨doc. 1686⟩; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 108—115 ⟨descriere, inscripţii m-rea *„devastată şi părăsită“*⟩; Stănescu D., *Viaţa religioasă la români*, p. 239—245 ⟨doc. 1712—1735⟩; Reimers, *Reise der russisch-Kaiserlichen Gesandschaft ... im Jahre 1793*, St. Petersburg, 1803, p. 110—111 ⟨m-rea arsă⟩; Iorga N., *Inscripţii*, f. I, p. 23—24;

Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 424 ⟨m-rea ocupată de cătane, 1717⟩; Erbiceanu, *Cronicari greci*, p. 73—75; *Cronica lui Chiparissa*, în *Uricarul*, XIII, p. 361—362 ⟨despre dărîmarea zidului m-rii, 1717⟩; I.N., 1928, p. 154 ⟨doc. 1717, despre *„risipirea“* zidurilor m-rii⟩; A.B., 1931, p. 89 ⟨catagr. 1809, m-rea Intrarea în biserică⟩;

Ghibănescu Gh., *Pomelnicul neamului Cantemiresc* (I.N., IV, 1924, p. 275—277); C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 84 ⟨moșiile m-rii⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 20 ⟨veniturile m-rii, 1827⟩ și 304—305 ⟨venituri, 1835 și reparațiile necesare⟩; *Uricarul*, VI, p. 100 ⟨moșiile m-rii la 1851⟩; „Zimbrul“, 2 iulie 1851 ⟨moșiile⟩;

A.I.P., Iași, 1872 ⟨inscripție, însemnări⟩, p. 26 ⟨vederea mînăstirii⟩; vezi și BCMI, XXVI, 1933, p. 101—102 și 106, fig. 6; Antoniu, *Album*, p. I, p. 30;

Ionescu de la Brad, *Agricultura română în județul Putna*, Buc., 1870, p. 455 ⟨descriere⟩; Bilciurescu, *Mînăstirile*, p. 204—205; Iorga N., — Balș, *Histoire*, p. 172;

Iorga N., *Ctitorii m-rii Mira* (BCMI, XXII, 1929, p. 148) ⟨comentează doc. publicate de A. Sava; m-rea începută de niște locuitori și *„istovită“* de C. Cantemir⟩; Sava Aurel, *Contribuții la istoria bisericii vrîncene* („Milcovia“, II, 1931, p. 21—22);

Coliu Emil, *Contribuții la un istoric al m-rii Mira* (*ibidem*, p. 214—236) și extras, Constanța, 1932, 22 p. ⟨întemeierea, numele, istoricul, averea m-rii⟩; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 214—215 și indice; AER, 1936, p. 222; Dumitriu G., *M-rea Mera* (P.T., VI, 1943, nr. 1—4, p. 73—76) (istoric); Stoicescu N., *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol* (M.O., 1969, nr. 11—12, p. 922—923) ⟨descriere, 1871⟩. Giurescu C. C., *Podgoria Odobeștilor*, p. 65—67 ⟨despre întemeierea și averea m-rii⟩; Iosipescu Sergiu, *Note istorice despre m-rea Mira, ctitorie fortificată a Cantemireștilor* (B.M.I., 1972, nr. 4, p. 53—56) ⟨Istoric nu prea complet și o descriere sumară a ruinelor⟩; Vezi și „Mag. istoric“, 1973, nr. 10.

MIRCENI — Iași (bis. de lemn Sf. Arhangheli, 1868).

Anuar 1930, p. 90; *Dicț. Rom.*, nu îl amintește.

MIRCEȘTI, jud. Vrancea (fost Putna) (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 182 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 223 ⟨bis. veche⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 349 ⟨cătun⟩.

MIRCEȘTI — Suceava[50].

Documente, XVI, vol. I, p. 273—274 ⟨la 1528, satul M. pe Siret era al lui Luca Dereptate și al altora⟩; vol. II, p. 202 ⟨la 1569, al fiicelor lui Luca Dereptate⟩; vol. IV, p. 258 ⟨la 1599, 1/4 de sat vîndută lui Nicoară Prăjescu logofăt⟩; XVII, vol. I, p. 211 ⟨la 1605, 1/4 din sat vîndută aceluiași⟩; IV, p. 134—135 ⟨la 1617, satul era al lui Nicoară Prăjescu⟩; V, p. 97 ⟨la 1622, satul lui I. Prăjescu⟩; *Uricarul*, XX, p. 83—87 ⟨doc. 1708, satul lui Iordache Ruset vornicul⟩; vezi și p. urm. și B.C.I., VIII, p. 75—77 ⟨același doc.⟩; vezi și p. urm. ⟨satul fam. Roset⟩.

MIRCEŞTI — Vaslui[51] (bis. sec. XVII, reclădită 1834).

Ghibănescu G., *Surete,* VIII, p. 333 ‹pomelnicul fam. Racoviţă, c. 1665›; A.B., 1931, p. 201 ‹la 1809 bis. Sf. Ioan›; AEH, 1934, p. 79, 1935, p. 105—106, 1936, p. 118, 1938, p. 187 ‹bis. din 1864 şi 1896›; *Dicţ. Rom.,* IV, p. 349—350.

MIRCEŞTI — Roman, jud. Iaşi (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, apoi bis. Adormirea, 1875, a lui V. Alecsandri; M casa poetului V. Alecsandri; casa veche construită la 1830 de tatăl poetului şi anexa construită de poet la 1865; renovată 1928 şi transformată în muzeu memorial; aci a locuit marele poet). Vezi şi Miceşti.

A.B., 1931, p. 175 ‹cat. 1809›; B.O.R., XIV, 1890—1891, p. 920; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan,* II, p. 538—539 ‹despre sat›; AER, 1936, p. 107—108 ‹bis. din 1870›; Zotta Sever, *La centenarul lui Vasile Alecsandri (1821—1921). Material inedit privitor la familia poetului,* Iaşi, 1921, ‹şi despre satul Mirceşti›. Prezentarea lui N. Iorga, R.I., VII, 1921, p. 201—203; *Dicţ. Rom.,* IV, p. 348—349; vezi şi Anineanu Marta, *Corespondenţa lui V. Alecsandri;*

Pârvan V., *Raport despre casa şi mormîntul lui Vasile Alecsandri la Mirceşti,* („Analele Acad. Rom., Partea ad-tivă şi dezbateri", XLV, 1925, p. 105—106).

MIRENI, com. Coroieşti, jud. Vaslui[52] (bis. sec. XIX).

Dicţ. Rom., IV, p. 350; Ghibănescu, *Surete,* XXI, p. 72 ‹la 1650 sat al m-rii Nicoriţă›; *Uricarul,* XVI, p. 336—350 ‹hotărnicie, 1804, satul M. — Suceava al lui R. Roset hatmanul›; XXII, p. 125 ‹scos la mezat, 1792, de fam. Balş, cumpărat de R. Ruset›; Ghibănescu, *Ispisoace,* IV/1, p. 133—136 ‹doc. 1687, Mireşti — Vaslui, numele de la Mirul›.

MIRENI, vezi Mereni.

MIROASA, vezi Docăneasa.

MIRONEASA, jud. Iaşi (bis. sec. XIX)[53].

Dicţ. Rom., IV, p. 350—351; Stoicescu N., *Monumentele Ţării Româneşti şi Moldovei acum un secol* (M.O., 1969, nr. 11—12, p. 923) ‹descrierea unei bis. atribuite lui Ştefan cel Mare, 1871›; Anuar 1930, p. 72 ‹bis. de lemn›.

MIROSLAVA, jud. Iaşi (M bis. Naşterea Maicii Domnului, c. 1811[54]; reclădită? la 1850 de Apamias Beldiman; M casa Sturza, prima jumătate a sec. XIX, devenită şcoală agricolă; se păstrează în stare bună).

Iorga N., *Studii şi doc.,* XV, p. 333—334; Ghibănescu G., *Inscripţii şi notiţe de pe cărţi* (I.N., 1928, p. 198); *Aşezări din Moldova,* p. 298 ‹descoperirile arheologice›; *Dicţ. Rom.,* IV, p. 351.

MIROSLOVEŞTI, jud. Iaşi[55] (M bis. de lemn clădită de răzeşi, 1535, reparată 1755, cînd s-au adăugat cele două abside laterale).

Documente, XIV—XV, p. 87 ‹la 1429, satul M. — Suceava a lui pan Bena›; vezi şi DRH, XIX, indice; Panait-Cristache I. şi T. Elian, *Biseri-*

cile de lemn din Moldova, (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 483 și urm.) ⟨despre bis.⟩; vezi și B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59 și 1973, nr. 4, p. 43, 44 ⟨descriere bis. de lemn, 1535⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 351—352 ⟨M. — Suceava⟩.

MISIHĂNEȘTI, com. Roșiori, jud. Bacău[56] (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1811).

AER, 1936, p. 83; *Dicț. Rom.*, IV, p. 353; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 403 ⟨1683⟩.

MIȘCOTENI — Hîrlău (bis. ante 1800).

Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 335 ⟨1800⟩.

MITEȘTI — Suceava[57] (bis. sec. XIX).

Documente, XVI, vol. I, p. 105—106 ⟨la 1516, satul M. pe Siret vîndut Anușcăi care-l dă vărului său, Eremia vistier⟩; vezi și p. 320—321 ⟨doc. din 1529⟩; III, p. 75—76 ⟨la 1576, restituit m-rii Moldovița, căreia i-l dăduse fiica lui Eremia vistier⟩; *Uricarul*, XVI, p. 279 ⟨doc. 1825, satul M. — Botoșani al lui Al. Balș vornicul⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 354.

MITOC, com. Leorda, jud. Botoșani (bis. de lemn Cuv. Paraschiva, 1792—1794, reparată 1866, 1892). În același județ este și o comună M.

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 54; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 306—307 ⟨despre satul Mitoc⟩; *Așezări din Moldova*, p. 276—277 ⟨descoperirile arheologice⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 355.

MITOC, vezi Șipote.

MITOCUL DRAGOMIRNEI (Dragomirești) — Suceava (bis. Cuv. Paraschiva, de lemn, 1792—1794, construită de Vasile Calmuschi, tencuit interiorul 1892; bis. Adormirea, 1822). Vezi și Dragomirna.

Werenka D., *Topographie*, p. 66; Anuar Bucovina, 1923, p. 47, 1924, p. 47, 1926, p. 78, 1927, p. 90, 1928, p. 113; *Dicț. Rom.*, IV, p. 356; Kaindl R. F., *Das Ansiedlungwesen in der Bukowina*, Frankfurt, 1902, p. 175—177 passim ⟨colonizări⟩; M.M., 1972, nr. 5—6, p. 429—436 ⟨însemnări sec. XVIII—XIX, bis. Mitoc⟩; vezi și B.M.I., 1973, nr. 4, p. 37.

MÎNĂSTIRENI, vezi Mănăstireni.

MÎNCEȘTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).

RSIAB, 1929, p. 354 ⟨cat.⟩.

MÎNDĂCĂUȚI — Hotin.

Documente, XVI, vol. II, p. 62 ⟨la 1554, satul urmașilor lui Luca Arbore⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 83 ⟨1/2 sat a fam. Kiruș⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 182 ⟨1/2 din sat a fam. Cantacuzino⟩.

MÎNDREȘTI (fost Balinți) — Botoșani (bis. sec. XVIII, ante 1763)[58].

Costăchescu M., *Doc. Ștefan*, p. 165—166 ⟨despre sat⟩; Idem, *Doc. Ștefăniță*, p. 156; *Documente*, XV, p. 176 ⟨la 1492, satul M. pe Siret era al urmașilor lui Ion Jumătate⟩; veac. XVI, vol. III, p. 198—199 ⟨la 1583, satul, revendicat de familia Movilă, dăruit m-rii Sucevița⟩; vezi și p.

222—223 ⟨doc. 1583⟩; Dan D., *M-rea Sucevița*, p. 110—111, 169—170 ⟨hotărnicie, 1783⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 359.

MÎNDREȘTI — Cîrligătura[59] (Iași). Vezi și Sîrca.

Documente, XVII, vol. IV, p. 145 ⟨la 1617, satul lui Nestor Ureche vornicul⟩; I.N., 1926—1927, p. 271 ⟨la 1641, seliște a lui Gr. Ureche⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 15—16 ⟨la 1502, satul M. la obîrșia Gerului, unde a fost Ivan Mîndrul, vîndut lui Stan și altora⟩.

MÎNDREȘTI — Putna (bis. Sf. Voievozi — M. Munteni, ante 1809, refăcută? 1834, reparată 1902, 1932; și bis. Sf. Împărați — M. Moldoveni, reparată 1911, 1920).

A.B., 1931, p. 182 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 222 ⟨două bis.⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 359 ⟨cătun⟩.

MÎNDREȘTI, com. Valea Mărului, jud. Galați (bis. Cuv. Paraschiva, ante 1809).

Sava, *Doc. Orhei*, p. 207 ⟨la 1737, satul M. — Vaslui al fam. Hrisoverghi⟩; A.B., 1931, p. 195 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 360.

MÎNDREȘTI — Tecuci (bis. Sf. Voievozi, ante 1809; apoi bis. Adormirea, 1867). Vezi și precedentul.

A.B., 1931, p. 199 ⟨cat. 1809⟩; Negruzzi Cost., *Carte de hotărnicie a moșiei Mîndrești din jud. Tecuci, plasa Bîrlad, proprietate a d-nei Ioana Știrbey*, Buc., 1902, 19 p.+1 planșă ⟨se rezumă și doc. vechi⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 359.

MÎNDRIȘCA (Lunca Mîndrișcăi) — Putna (bis. Sf. Nicolae, sec. XIX).

Dicț. Rom., IV, p. 360.

MÎNJEȘTI — Neamț[60] (bis. în ruină la 1871)[61].

Documente, XVI, vol. II, p. 9—10 ⟨la 1552, satul M. la obîrșia Pîrîului Negru vîndut mitropoliei⟩; III, p. 176 ⟨la 1581, proces pentru 1/3 din sat între m-rea Bistrița și nepoții lui Dan Davidescu⟩; vezi și p. 221—222 ⟨doc. 1583⟩; XVII, vol. IV, p. 445 ⟨la 1620, sat al lui Coste Băcioc vornic⟩; DRH, XIX, p. 92—93 ⟨la 1626, satul familiei Șoldan⟩; p. 227—228 ⟨dăruit m-rii Hangu, 1627⟩; vezi și indice; *Uricarul*, XXV, p. 36—38 ⟨doc. 1646, satul lui Iordache Cantacuzino vistierul, vîndut de m-rea Bistrița); Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 181 ⟨sat al fam. Cantacuzino⟩; vezi și Ghibănescu, *Surete*, III, p. 119—120, 165—166; *Uricarul*, VI, p. 240 ⟨doc. 1792⟩; R.I., 1930, p. 214 ⟨sat al m-rii Hangu, 1715⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 361—363 ⟨doc. 1716, istoricul proprietății⟩.

MÎNJEȘTI, com. Mogoșești, jud. Iași (bis. sec. XIX). Vezi și Mînzătești.

Documente, XVI, vol. I, p. 590 ⟨la 1550, sat al fiicei lui Mînjea paharnic⟩; vol. III, p. 123—214 ⟨satul luat schimb de Petru Șchiopul și dat m-rii Galata⟩; satul a mai fost întărit m-rii de numeroase ori, la: 1583, cînd se spune că a fost domnesc (III, p. 232); 1588 (III, p. 410); 1596 (IV, p. 135—136), 1598 (p. 223—224), 1609 (XVII, vol. II, p. 231—232); vezi și DRH, XIX, indice; *Dicț. Rom.*, IV, p. 361.

MÎNJEŞTI, com. Muntenii de Jos, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, refăcută 1866[62]. Vezi şi Ghergheleu.

A.B., 1931, p. 203 ‹cat. 1809›; AEH, 1934, p. 79, 1935, p. 105, 1936, p. 117, 1938, p. 186 ‹bis. din 1866›; C.H., ian. 1941, p. 14 ‹bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940›; M.M., 1926, nr. 1, p. 19 ‹reparaţia bisericii›; Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 195 ‹la 1755 satul lui N. Racoviţă›; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 361.

MÎNJINA — Covurlui (bis. Sf. Apostoli, 1883).

Păltînea Paul, *Documente inedite privind Mînjina* („Cronica", 27. VII. 1968, p. 10) ‹fostă proprietate a lui C. Negri, unde se întîlneau revoluţionarii la 1848›; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 363—364; *Anul 1848 în Principate*, indice; DRH, XIX, indice.

MÎNZĂTEŞTI — Covurlui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

Uricarul, VI, p. 324, 335 ‹sat răzeşesc, 1824›; A.B., 1931, p. 196 ‹cat. 1809›; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 365.

MÎNZĂTEŞTI (Mînzeşti), com. Bosia, jud. Iaşi (bis. începutul sec. XIX, 1815, zidită de Al. Ghica[63]). Vezi şi Mînjeşti — Iaşi.

Uricarul, XII, p. 278 şi urm. ‹multe doc. despre sat›; XVII, p. 74—76 ‹doc. 1784, satul lui V. Onofrei vistier în hotar cu Gîngureşti›, p. 216—217 ‹doc. 1744›, 229—232 ‹doc. 1792›, XIX, p. 97—105 ‹hotărnicie, 1792›; XXIII, p. 234—235 ‹doc. 1653›; A.R., 1945—1946, p. 437 ‹însemnare, 1821›; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 365.

M SCHITUL MÎNZAŢI[64] (Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul, construit de Ioan Palade şi soţia sa, 1761; turnul bis. dărîmat la 1802 de cutremur nu s-a mai refăcut; bis. restaurată 1910, ruinată), com. Alex. Vlahuţă, jud. Vaslui.

Documente, XIV—XV, p. 139 ‹la 1436, satul M. pe Liubana al lui popa Iuga›; XV, p. 107 ‹la 1489, satul era al urmaşilor lui Pătru Mînzatul›; vezi şi DRH, XIX, indice; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 59 şi urm., 142 şi urm. ‹doc. ref. la sat› şi p. 314—315 ‹satul M. din hotarul Ibăneştilor lăsat lui Nicolae Paladi, 1727›; IV, p. 108—109 passim; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 364; D.R., 1932, p. 83—84 ‹doc. 1780›;

Antonovici I., *Documente ale fostelor schituri: Orgoeşti, Bogdăniţa, Pîrveşti, Cîrţibaşii şi Mînzaţii din jud. Tutova*, Huşi, 1929, 137 p. + 4 pl. ‹vezi p. XI şi 120—125; doc. 1777›; A.B., 1931, p. 198 ‹cat. 1809, bis. Sf. Ioan›; AEH, 1934, p. 64, 1935, p. 85 1938, p. 139—140 ‹bis. nouă şi bis. Tăierea capului Sf. Ioan, 1700—1718, din Mînzaţi boiereşti›; C.H., ian. 1941, p. 13 ‹două bis. ruinate de cutremurul din nov. 1940›; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 389 ‹despre sat›.

MÎRZEŞTI — Iaşi.

Documente, XVII, vol. V, p. 295 ‹la 1624, satul, fost al lui Orăş hatman, era al m-rii Sf. Sava›; *Uricarul*, XIV, p. 277 ‹doc. 1813, sat al fam. Conachi›; VI, p. 317 ‹doc. 1824›; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 10 ‹sat fost al fam. Conachi, 1851›; XVI, p. 216 ‹M. — Tutova›.

MLENĂUŢI, com. Hudeşti, jud. Botoşani[65] (M bis Sf. Gheorghe — M. din Deal, construită de Costache Manole la începutul sec. XIX, 1803, după data de pe clopote; reparată de C. Frunză şi acoperită cu şindrilă, reparată 1908, cînd s-a înălţat turnul; bis. de lemn Sf. Voievozi — M. din Vale, construită de răzeşul Ioan Pîrîu, 1814, desfiinţată la începutul sec. XX; curţi boiereşti, sec. XVII, ante 1627).

M. Costin, *Opere*, ed. V. A. Urechia, II, p. 537 ‹satul cu curţi boiereşti dat de M. Barnovschi m-rii Solca›; vezi şi Costea Erast, *M-rea Solca*, p. 39—40, 205—207; *Documente*, XVI, vol. IV, p. 106—107 ‹la 1594, vîndut de m-rea Moldoviţa lui Ionaşco Tolocico›; XVII, vol. IV, p. 387—388 ‹la 1619, satul cneaghinei Tolocicoae›; 421—422 ‹la 1620, restituit lui Toma diac şi rudelor sale›; vol. V, p. 232 ‹la 1623, satul cu curţi dat de M. Barnovschi m-rii Solca›; satul a mai fost întărit m-rii la: 1626 (DRH, vol. XIX, p. 27—28); *Uricarul*, XXIII, p. 74—75 ‹doc. 1623›; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 193—195 ‹M.=Morile›; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 86—87 ‹despre cele două biserici›; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 330—331 ‹despre sat›; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 370.

MOARA DANCULUI, vezi Holboca.

MOARA DOMNEASCĂ — Vaslui (bis. Sf. Voievozi, de vălătuci, 1810 sau 1831). Vezi şi Portari.

AEH, 1934, p. 81, 1935, p. 106, 1936, p. 119, 1938, p. 189; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 371.

MOARA GRECILOR — Vaslui (bis. clădită la 1815, de spătarul C. Miclescu).

A.B., 1931, p. 202; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 371—372.

M-REA MOGOŞEŞTI (Naşterea Maicii Domnului, făcută de Sava Holban monahul, fost Ştefan Holban biv vel clucer, 1818, sfinţită 1825, completată din veniturile mănăstirii pînă la 1835, clopotniţă din 1851; fost metoh al Mitropoliei)[66], jud. Botoşani.

Iorga N., *Studii şi doc.*, XXII, p. 213—227, 330 ‹doc. 1825 şi 1835, despre construirea mănăstirii›; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 74—76 ‹pisanie, 1818, descriere; şi bis. de lemn din sat, Adormirea, 1794, restaurată 1851›; Bobulescu C., *Neamul Holbăneştilor*..., Chişinău, 1929, p. 53—58, 60—61 ‹pisanie şi diată; şi despre bis. de lemn din sat›; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 423—424 ‹despre mănăstire›; B.F.O., 1849, p. 100 (arendarea moşiilor mănăstirii›; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 377.

MOGOŞEŞTI — Roman (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1854)[67].

B.O.R., XIV, 1890—1891, p. 921; AER, 1936, p. 108 ‹bis. din 1800›; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 44—45 ‹despre numele satului›; *Documente*, XVI, vol. I, p. 37 ‹la 1503, satul M. — pe Siret, în hotar cu Şendreşti, cumpărat de Ştefan cel Mare şi dat m-rii Putna›; 1/4 dintr-un alt sat M. vîndut, la 1528, lui Furdui şi altora (p. 259); DRH, XIX, indice; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 376—377.

MOGOŞEŞTI (Sub Plop), jud. Iaşi (bis. sec. XIX)[68].
Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 512 ⟨despre sat⟩; Anuar 1930, p. 72 ⟨bis. Sf. Varvara, 1847⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 14—15 ⟨la 1616—1626, 1/2 de sat a lui Ionaşco pitărel şi altora⟩; DRH, XIX, p. 455 ⟨la 1628, satul m-rii Balica⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 375 şi 378 ⟨bis. din 1842 — M. Frumoasei⟩; *Uricarul*, VI, p. 293 ⟨doc. 1815⟩; Giurescu C. C., *Tîrguri sau oraşe*, p. 250—251 ⟨despre tîrgul M.⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 208—209 ⟨descoperirile arheologice⟩.
MOHORĂŞTI — Tecuci (bis. Adormirea, ante 1809). Vezi şi următorul.
A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩.
MOHORÎŢI — Tecuci (bis. sec. XVIII, ante 1776). Vezi şi precedentul. (acelaşi)?
Documente, XV, vol. II, p. 231—232 ⟨la 1495 satul M. mai jos de gura Pojorîtei al urmaşilor lui Laslău globnic⟩; XVII, vol. IV, p. 145 ⟨la 1617 parte de sat a lui Nestor Ureche⟩; *Uricarul*, X, p. 234—236 ⟨doc. 1758⟩; XXI, p. 341—350 ⟨hotărnicie, 1776, amintind şi biserica⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 379.
MOICEŞTI — Vaslui[69]. Vezi şi Miceşti.
Ghibănescu, *Surete*, III, p. 239—240 ⟨doc. 1641, selişte⟩; VIII, p. 285 ⟨parte a fam. Racoviţă⟩.
MOIMEŞTI, com. Popricani, jud. Iaşi (curţile lui Ştefan Moimăscul, sec. XVII).
Documente, XIV—XV, p. 386 ⟨doc. 1472, satul lui Şandro Tătăreanul⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; Iorga N., *Desfacerea moşiei Moimeştilor* (*Studii şi doc.*, XXI, p. 407—410) ⟨1769⟩; *Uricarul*, VI, p. 200 ⟨doc. 1803⟩; Costăchescu, *Doc. Ştefan*, p. 79—80 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 379.

MOINEŞTI, jud. Bacău (bis. Sf. Ioan, ante 1839; bis. Sf. Gheorghe, 1856, clădită pe locul uneia de lemn, arsă, existentă la 1809 şi bis. Sf. Nicolae c. 1800 sau 1808)[70].
A.B., 1931, p. 180, ⟨1809, două biserici⟩; Gegő Elek, *A moldvai magyar telekekről* [Despre aşezările maghiare din Moldova], Buda, 1838, p. 30 ⟨descrierea oraşului⟩; I.N., 1926—1927, p. 226 ⟨la 1839, şcoală la biserică⟩;
Romniceanu I., *Carte de hotărnicie pentru moşia Moineşti, din jud. Bacău, plasa Tazlău de Sus, proprietatea Soc. rom. pt. industria şi comerciul de petrol*, Buc., 1892, 11 p. ⟨se rezumă şi doc. din sec. XIX⟩; Antohi Al., *Monografia com. Lucăceşti*, p. 114—119 ⟨istoric şi doc. din 1844⟩;
Gheorghiu-Doinaru Alex., *Privilegiul tîrgului Moineşti din anul 1844*, Moineşti, 1912; Nicolăiasa D., *Hrisovul tîrgului Moineşti* (R.I., I, 1915, p. 173—177) ⟨din 1844; aminteşte şcolile, feredeul şi bisericile Sf. Gheorghe şi Sf. Nicolae⟩; *Documente economice*, p. 307 ⟨şcoală şi feredeu la 1844⟩; Costăchescu M., *Documente înainte de Ştefan*, II, p. 418—419 ⟨despre satele Moineşti⟩; B.O.R., 1890, p. 259; AER, 1936, p. 165—166 ⟨două bis. din 1808 şi 1860⟩; *Dicţ Rom.*, IV, p. 379—380; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 1 ⟨doc. 1654⟩; *Uricarul*, XVII, p. 259—261 ⟨doc. 1754⟩ VI,

p. 236 ⟨la 1828, al vornicului T. Buhuș⟩; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+tabele).

— ȘCOALA VECHE[71].

M M-REA MOLDOVIȚA, jud. Suceava (Vatra Moldoviței, Buna Vestire, prima construcție, ale cărei ruine se văd la 300 m de bis. actuală, din sec. XIV, reclădită de Alexandru cel Bun la începutul sec. XV[72], exista la 1860; săpăturile arheologice au scos la iveală urmele incintei care a fost restaurată și degajată în anii 1965—1970; actuala bis. construită de Petru Rareș la 1532, zugrăvită la 1537; păstrează pictura exterioară de o mare valoare artistică; zidurile m-rii, ca de cetate, cu turnuri de apărare la colțuri și casele domnești refăcute; clisiarniță din 1610—1612 făcută de Efrem, episcopul de Rădăuți[73]; unele lucrări de restaurare la biserică și incintă făcute la 1965—1970).

Ureche, *Letopisețul*, p. 75 (m-rea făcută de Alexandru cel Bun); Urechia V. A., *Inscripțiuni după manuscrise*, Buc., 1887 (extras din AARMSI, s. II, t. IX, 1886—1887, p. 48—51) ⟨diverse însemnări⟩; Kozak, *Inschriften*, p. 184—196; Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 13—14; Marian S. Fl., *Inscripții*, p. 86—87 și 108—112 ⟨și însemnări⟩; J.L., 1923, p. 36 ⟨piatră de mormînt⟩; Dan D., *M-rea Sucevița*, p. 62 ⟨însemnare, 1612⟩;

Brătulescu V., *Grafitele de la Moldovița. Note preliminare* (M.M., 1965, nr. 9—10, p. 419—426); *Inscripții București*, p. 264 ⟨clopot din 1777⟩, p. 625 ⟨engolpion, 1684⟩; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 63 (însemnare, 1624); Bogdan I., *Sămile* (B.C.I., 1915, p. 229—232); Werenka D., *Topographie*, p. 67;

Pumnul A., *Moșiile mănăstirești*, p. 21—78 ⟨istoric, avere⟩; Onciul S., *Fondul religionariu ...* („Candela", 1889, p. 817—820, 1890, p. 205) ⟨avere, istoric⟩; *Locurile sînte din Bucovina* („Rev. Română", 1862. p. 207—208); Klavka G., *Die gr. or. Kirchenbautem in der Bukovina* („Österr. Revue", 1866);

Die Österreichisch-ungarische Monarhie in Wort und Bild, Bukowina, Viena, 1899, p. 415, 442—443 ⟨vederea mănăstirii și desene după picturi⟩; *Die Bukowina*, Cernăuți, 1899, p. 285 ⟨vederea mînăstirii⟩; Kaindl R. F., *Geschichte der Buckowina*, Cernăuți, 1903, p. 94—95 ⟨vederea mănăstirii și desen după pictură⟩; *Monumentele*, II, pl. 7; Bădăuță Al., *Priveliști românești*, pl. 165, 204; *Documente de arhitectură din România*, nr. 9, Buc., 1964, pl. 35—41; Kozak C. — E. Fischer, *Heimatskunde der Bukowina*, Cernăuți, 1900, p. 83 ⟨vedere interesantă a m-rii Moldovița⟩;

Wickenhauser Fr. A., *Die Urkunden des Klosters Moldawitza in Moldowa oder Beiträge zu einem Urkundenbuche für die Moldau und Bukowina*, Viena, 1862, 242 p;

Romstorfer K., *Die Kirchenbauten in der Bukowina*, Viena, 1896, 32 p. (din „Mitteilungen", 1894—1895); Idem, *Rekonstruktionen an den*

gr. or. Kirchenbauten in der Bukowina, Cernăuţi, 1901; Kochanowska Auguste, *Die Klosterkirche in Watra-Moldawitza* („Zeitschrift für Österreichische Volkskunde", IV, 1898, p. 225—264); Weslowski Elias, *Thoronsessel aus dem ehemaligen griechisch-orientalischen Kloster Moldawitza* („Mitteilungen", 1906, p. 270—273); Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 99—105; Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 131—133; Iorga—Balş, *Histoire*, p. 115—116, 346;

Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 168—169); BCMI, XIX, 1926, p. 131—133 ⟨despre reparaţiile făcute, 1920⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 16, 1924, p. 16, 1926, p. 49, 1927, p. 60, 1928, p. 67; Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 31—39 ⟨descrierea arhitecturii bisericii⟩, 192—201 ⟨descrierea m-rii şi datarea clădirilor⟩, 347—348 ⟨inscripţii⟩; vezi şi indice; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 76, 104; Isopescu Claudio, *L'arte religiosa moldava della Bucovina. La chiesa di Vatra Moldoviţei* („Construire" — Roma, IV, 1927, iunie, p. 40—42); prezentarea lui St. Paşca, „Dacoromania", VI, 1929—1930, p. 464;

Nistor I., *Mînăstirea Moldoviţa*, 1933, 15 p. ⟨Conferinţă rostită la radio şi publicată în „Săptămîna CFR", I, 1932, nr. 38, cu ocazia împlinirii a 400 de ani de la sfinţirea ei; istoric, descriere⟩;

Bocăneţu Al., *Mînăstirea Moldoviţa*, 1933, 72 p. ⟨istoricul şi averea mănăstirii după Wickenhauser, descrierea arhitecturii după G. Balş şi a picturii după P. Henry; rolul său cultural, listă de egumeni, 1415—1774, bibliografie⟩ (recenzia lui N. Iorga, R.I., XIX, 1933, p. 183—184 şi prezentarea lui V. Grecu, C.C., 1933—1934, p. 512—514); Godeanu V., *Humor şi Moldoviţa* („Dimineaţa", XXX, 1934, nr. 9903, p. 2); Vessereau Margueritte, *Biserici moldoveneşti* (P.L., I, 1936, vol. II, p. 92—103; trad. din R.D.M., 1 aug. 1934); BCMI, XXVIII, 1935, p. 69 ⟨reparaţii⟩; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 312—316; Georgescu Corneliu, ierom., *M-rea Moldoviţa* (Gl. M., XV, 1937, nr. 564); Micşunescu D., *Vizitînd m-ri bucovinene*, Buc., 1937, p. 113—115; Lehner I., *Der Wolgungsbau in der Moldau;* Chindriş—Codrescu E., *M-rea Vatra Moldoviţei*, 1944;

Nicolescu Corina, *Locuinţe domneşti în cuprinsul mănăstirilor din veacurile XV—XVII* (SCIA, 1954, nr. 3—4, p. 63—82); „Arhitectura RPR", 1954, p. 18; *Raport asupra lucrărilor de degajare a casei egumeneşti de la m-rea Moldoviţa (r.C.Lung)* (SCIV, 1955, nr. 3—4, p. 802—810) ⟨cu foto, şi planuri⟩; Antonescu G., preot, *Un vechi monument de artă bisericească; M-rea Moldoviţa* (M.M., XXXI, 1955, nr. 1—2, p. 14—22) ⟨inscripţii, descriere după G. Balş, V. Grecu etc.; despre restaurare⟩;

Balş Şt. şi Nicolescu Corina, *M-rea Moldoviţa*, Buc., 1958, 128 p. ⟨istoricul şi descrierea bisericii, îndeosebi a picturii⟩; (recenzia lui N. Grigoraş, S.C.Ş., Iaşi, X, 1959, nr. 1—2, p. 220—224); M.M., XXXV, 1959, nr. 9—12, p. 709 ⟨restaurare⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice, Vatra Moldoviţei);

Iustin, mitropolitul Moldovei, *Mînăstirea Moldoviţa ieri şi azi* (M.M., XXXIX, 1963, nr. 7—8, p. 371—373); S.P⟨orcescu⟩, *M-rea Moldo-*

vița monument de arhitectură, Lucrările de restaurare efectuate în 1954—1959 (M.M., XXXIX, 1963, nr. 7—8, p. 374—388) ‹istoric, descriere, după Balș — C. Nicolescu, despre lucrările de restaurare›; Bălan Teodor, *M-rea lui Alexandru cel Bun de la Moldovița* (*ibidem*, p. 418—427) ‹despre daniile primite de m-re în sec. XV›; Crăciunaș I., *Acțiunea de reparare și restaurare a monumentelor istorice bisericești* (M.M., 1964, nr. 7—8, p. 353—354) ‹despre lucrările efectuate›;

Nicolescu Corina, *M-rea Moldovița*, Ed. Meridiane, 1965 (Colecția Mici îndreptare); Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, I, p. 61—66;

Podlacha L., *Das heilige Abendmahl in den Wandgemälden der gr. or. Kirchen der Bukowina* („Kunstgeschtliche Jahrbuch", 1910, p. 141—159); Idem, *Die Göttliche Liturgie in den Wandmalerein der Bukowiner Klosterkirchen* (Z.C.K., Düsseldorf, 1910); Podlacha W., *Wandmalereien in den griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukowina* (B.S.P., 1912, p. 37—51): Podlacha Vlad., *Picturile murale din bisericile din Bucovina* (J.L., 1927, p. 206—217) (trad.); Podlacha L., *Abendländische Einflüsse in den Wandmalerein der griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukowina*, Düsseldorf, 1911 (extras din Z.C.K., XXIV); Idem, *Malowidla scienne;*

Tafrali O., *Les frésques des églises* ... în *Comptes rendus des séances de l'Academie des Inscriptions et Belles-Lettres*, 1924; publicat în românește în „Viitorul", 11 martie 1924; Idem, *Influențe sîrbești în vechea iconografie bisericească a Moldovei*, 1935; Tafrali O., *Le siège de Constantinople dans les frésques des églises de Bucovina (Mélanges Schlumberger*, Paris, 1924, p. 457—461); Diehl Charles, *Impressions de Roumanie* (R.D.M., 15 iunie 1924, p. 836—839) ‹descrierea picturilor exterioare›;

Grecu V., *Darstellungen altheidnischen Denker und Schriftsteller in den Kirchenmalerei des Morgenlandes* (BSHAR, 1924) și Buc., 1924, p. 6—8; Cadafach J. Puig, *Les églises de Moldavie;* Grecu V., *Eine Belagerung Konstantinopels in der rumänischen Kirchenmalerei* („Byzantion", I, 1924, p. 273—289); Idem, *Din pictura vechilor noastre biserici* (J.L., 1925, p. 401—406); Idem, *Scena asediului Constantinopolului de către turci*... (J.L., XIV, 1926, nr. 11—12); Grecu Vasile, *Din frumusețile vechilor noastre biserici*, 1926, 16 p.; Tafrali O., *Frescele Moldoviței* („Viitorul", 25 august și 1 sept. 1928); Constantinescu — Iași P., *Decorația bisericilor moldovenești* („Luminătorul", 1929, nr. 8, p. 45—46);

Tafrali O., *Le siège de Constantinople et les portraits de la famille du prince Pierre Rares dans les frésques de l'église du monastère de Moldovița* (A.Ș.A., 1929, fasc. 3, p. 1—5 + 2 pl.) ‹crede că e asediul perșilor și avarilor din sec VII, nu cel al turcilor din 1453›; Balș G., *Maica Domnului îndurătoarea*, p. 8—9; Ștefănescu I. D., *L'évolution*, p. 111—121, 272—273 pl. XLVI—LV; Idem, *L'évolution*, II; Idem, *Iconographie*, pl. 29 b, 47, 61, 75, 78, 80 bis;

Henry Paul, *L'originalité des peintures bucoviniennes*, p. 291—303; Idem, *Folklore et iconographie religieuse;* Idem, *Les églises de la Moldavie*, p. 144—145, 179—196, 230 passim, pl. XIII XIX—XXIV, XXVII, passim; Grabar A., *L'origine des façades peintes;* Henry P., *L'arbre de Jessé dans les églises de Bukowine*, Buc., 1928 (din Bibliotheque de l'Institut français des Hautes Etudes en Roumanie, Mélanges, 1928, p. 1—31); Idem, *Quelques notes sur la représentation de l'Hymne akathiste dans la peinture murale exterieure de Bukovine* (din aceeași publicație, 1928, p. 33—49); Grabar A., *Les croisades de l'Europe orientale dans l'art (Mélanges Charles Diehl*, II, Paris, 1935, p. 23);

Bibescu Marta, *Atletul lui Hristos sau meșterii necunoscuți ai Bucovinei* („Arta și tehnica grafică", dec. 1938 — mart. 1939, fasc. 6, p. 12—25) ⟨descriere și reproduceri picturi⟩; Bobulescu, *Lăutari*, p. 16; Golescu M., *Danses et danseurs dans la peinture des églises roumaines* (RHSEE, 1946, p. 134);

Grabar A., *Un graffite slave sur la façade d'une église en Bucovine* „Revue des etudes slaves", XXIII, 1947, p. 90); Focillon H., J. Strzygowski, N. Iorga, G. Balș, *Fresques des églises roumaines* („Arcades", 1947, nr. 3—4, p. 49—64, 115—119);

Șerbănescu N., *Împresurarea Țarigradului în zugrăveala bisericilor noastre* („Ortodoxia" III, 1953, p. 438—463); *Urmările căderii Constantinopolului pentru biserica românească* (M.O., 1959, nr. 1—2, p. 68—72); Crăciunaș Irineu, arhim., *Pictura bis. de la m-rea Moldovița* (M.M., XXXIX, 1963, nr. 7—8, p. 389—417) ⟨descriere, folosind bibliografia cunoscută⟩;

Ulea Sorin, *Originea și semnificația ideologică a picturii exterioare moldovenești* (SCIA, 1963, nr. 1, p. 57—91 și 1972, nr. 1, p. 37—53); *Eglises peintes*, pl. XI, XVI; Vătășianu, *Istoria artei*, (indice Vatra Moldoviței); Comarnescu P., *Valoarea artistică a monumentelor* ... („Scînteia", 27 ian. 1968, p. 5);

Iufu I., *M-rea Moldovița centru cultural important în perioada culturii române în limba slavonă (sec. XV—XVIII)*, (M.M., XXXIX, 1963, nr. 7—8, p. 428—455) ⟨manuscrisele m-rii și însemnările lor; despre caligrafi și dascăli⟩; Romanescu Marcel, *Tetraevanghelul de la Craiova din 1580 și alte cărți bisericești* („Arh. Olt.", 1942, p. 366—370); Zugrav I., *Trei manuscrise liturgice de la episcopul Efrem al Rădăuțului* (M.M., XXXIX, 1963, nr. 7—8, p. 456—472) ⟨descriere⟩; Brătulescu Victor, *Ornamentica manuscriselor slavone provenite de la m-rea Moldovița și aflate la m-rile Dragomirna, Sucevița și în alte părți (ibidem*, p. 473—501); Berza Mihai, *Trei tetraevanghele ale lui Teodor Mărișescul în Muzeul istoric de la Moscova*, în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ștefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 596—597 ⟨unul din 1498 dat m-rii Moldovița⟩;

Generalul Tige către primarul Bistriții („Arhiva Someșană", nr. 8, 1928, p. 137—138) ⟨Din 1717, despre „sculele" m-rii Moldovița, aduse la adăpost⟩;

Ştefănescu I. D., *Un chef d'oeuvre de l'art roumain: le voile de calice brodé du menastère de Vatra Moldoviţei*, Paris, 1930 (din *L'art byzantin chez les Slaves. Les Balkans*, I, 1930, p. 303—309 + 4 pl.); Idem, Broderiile..., în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 490—491, 497; *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 293—294 ⟨epitaf⟩; Rezuş Petru, preot prof., *Epitafele şi lucrările bisericeşti de artă de la mănăstirea Moldoviţa* (M.M., XXXIX, 1963, nr. 7—8, p. 502—512) ⟨descriere epitafe şi mobilier⟩;

Porcescu Scarlat, preot, *Pomelnicul triptic de la m-rea Moldoviţa* (M.M., XXXIX, 1963, p. 530—545) ⟨descrierea sa ca obiect de artă şi despre valoarea sa ca doc. istoric⟩; Voinescu Teodora, *Pomelnicul cu donator al m-rii Moldoviţa* (SCIA, 1963, nr. 1);

Vornicescu Nestor, protos., *Arhimandritul Venedict Teodorovici, egumenul Moldoviţei, 1769—1785* (M.M., XXXIX, 1963, nr. 7—8, p. 513—529);

Catalogul doc. moldoveneşti, I—IV (indice) ⟨multe doc. despre averea m-rii⟩; Iorga N., *Doc. din arhivele Bistriţei*, I, p. 43 ⟨cuie de şindrilă pentru acoperirea m-rii⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice) ⟨multe doc.⟩; Idem, *Noi doc. cîmpulungene* (indice); *Neagoe Basarab şi m-rea Moldoviţa* („Monumente şi muzee", I, 1958, p. 253—255) ⟨despre daniile făcute de domn m-rii⟩; Morariu C., *Din istoria românilor bucovineni*, p. 65—66 ⟨averea m-rii⟩;

Bulat T. G., *Întregiri la istoria bisericii moldovene pînă la Ştefan cel Mare, după mărturii noi* (M.M., XLV, 1969, nr. 5—6, p. 324—347) ⟨Înşiră după documente publicate daniile primite de m-re pînă la 1456⟩; Gonţa Alexandru, *Domeniile feudale şi privilegiile mănăstirilor moldoveneşti în timpul domniei lui Ştefan cel Mare* (B.O.R., LXXV, 1957, nr. 5, p. 442—443) ⟨Prezintă privilegiile acordate vechii m-ri Moldoviţa⟩;

Adrianne Madeleine — Van de Vinckel, *Introduction à l'étude des signes lapidaires de Roumanie*, în vol. *Pagini de veche artă românească. De la origini pînă la sfîrşitul secolului al XVII-lea*, Buc., 1970, p. 242 ⟨despre semnele lapidare din m-rea Moldoviţa⟩;

Grigoraş-Caproşu, *Biserici din Moldova*, p. 34—39, pl. 54—61 ⟨despre vechea m-re a lui Alexandru cel Bun, ruine, obiecte); *Istoria artelor plastice*, I, p. 187—188 ⟨m-rea veche⟩, 337—340, 342, 364 şi urm. ⟨descriere arhitectură şi îndeosebi pictură⟩; Ion Istudor şi Ion Balş, *Contribuţii la cunoaşterea materialelor folosite în pictura murală exterioară a bisericilor din sec. XVI din Bucovina şi la unele probleme de tehnică* (R. Muz., 1968, nr. 6, p. 491—497);

Nandriş Gr., *Christian humanism expressed in the neobyzantine mural painting of the churches in Bucovina and in other ortodox centres in Eastern Europe (Mount Athos)* („Revue des études roumaines", XI—XII, 1969, p. 7—19); Crăciunaş Irineu Suceveanu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., XLV, 1969, nr. 7—9, p. 427—430) ⟨descrierea picturii⟩; Chevalier Denys, *Les frésques des monastères de Rou-*

manie de Nord. Synthèse de l'Orient et de l'Occident („Les letres françaises", 19—25 — VIII. 1970, p. 21—24); prezentare în „Cronica", 24.X.1970, p. 11;

Crăciunaș Irineu, *Acatistul Maicii Domnului în pictura exterioară din Moldova* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 304—340) ⟨despre modul cum este reprezentat acesta în pictura m-rii Moldovița; se arată că scenele „ilustrează corect conținutul condacelor și icoaselor acestui imn liturgic"⟩

Teodoru Horia, *Contribuții la studiul originii și evoluției planului triconc în Moldova* (B.M.I., XXXIX, 1970, nr. 1, p. 31—36) ⟨Și despre bis. veche a m-rii Moldovița⟩; Cantacuzino I. Gh., *Vechea mănăstire a Moldoviței în lumina cercetărilor arheologice* (B.M.I., 1971, nr. 3, p. 79—84); Balș Ștefan, *Cîteva date noi despre m-rea Moldovița* (*ibidem*, p. 85—86) ⟨despre vechea m-re a lui Alexandru cel Bun și construcția lui Petru Rareș⟩; *Cultura bizantină în România*, Buc., 1971, p. 127.

MOLNIȚA — Dorohoi (bis. de lemn sec. XVIII, apoi bis. Sf. Nicolae, constăruită de spătarul Iordache Chiriac-Scobihoru, 1820, reînnoită 1843, cînd s-au înălțat pereții, s-a acoperit bis. cu șindrilă și s-a făcut o nouă catapeteasmă; bis. Înălțarea, construită de Vasile Holban, 1809—1812, reparată și acoperită de spătarul I. Scobihoru.)

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 67—69; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 229—230 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 385—386; *Uricarul*, XXIV, p. 312 ⟨Boscovich despre sat, 1762⟩.

MOLODOVA — Hotin (bis. de lemn Sf. Ioan Bogoslovul, sec. XVIII, 1765).

A.B., 1933, p. 215—216 ⟨doc. 1774⟩; Anuar 1922, p. 113; *Uricarul*, XXIV, p. 417—418 ⟨1650⟩.

MOLOVATA — Orhei (bis de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).

RSIAB, 1931, p. 533—534 ⟨cat. 1820⟩; *Documente*, XVII, vol. I, p. 50 ⟨la 1602, satul lui Cărăiman paharnic⟩; vol. IV, p. 83 ⟨la 1617 satul lui D. Buhuș⟩.

MORENI — Bacău (bis. Sf. Voievozi, 1837, reparată 1922)[74].

B.O.R., 1890, p. 448; AER, 1936, p. 127; *Dicț. Rom.*, IV, p. 389.

MORENI, com. Prisăcani, jud. Iași (bis. din 1750). În evidențele D.M.I. este trecută o bis. de lemn Sf. Nicolae, considerată a fi fost construită la 1830, din materialele vechii biserici, de către locuitorii satului.

Dicț. Rom., IV, p. 389; Iorga N., *Studii și doc.*, XI, p. 56 passim ⟨hotărnicie seliște, 1736⟩.

MORENI, com. Botești, jud. Neamț (bis. de lemn Sf. Paraschiva, c. 1780; reparată 1851 și 1930). Vezi și Moreni — Bacău.

B.O.R., XIV, 1890—1891, p. 923—924; AER, 1936, p. 109 ⟨bis. din 1800⟩.

SCHITUL MORENI (Morîni), com. Deleni, jud. Vaslui.

AEH, 1936, p. 45 și 1938 p. 49.

MOROZENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită), Sava, Doc. *Orhei*, indice ⟨sat al fam. Durac⟩; RSIAB, 1931, p. 550 ⟨cat⟩; Anuar 1922, p. 169; Bezviconi, *Boierimea*, I. p. 264 ⟨parte de sat a fam. Millo⟩.

SCHITUL MOŞINOAIELE (schitul din Poiana Mărul cu Părul, pe Zăbrăuţ, de lemn, Adormirea, 1839—1841[75]; bis. reparată 1929; fost metoh al schitului Brazi).

Bobulescu C., *Schiţă istorică a satelor Crucea de Sus, Crucea de Jos cu bisericile lor, cum şi a schiturilor Brazii şi Moşinoaele din jud. Putna*, Buc., 1926, p. 67, 70—72, 82—86 ⟨însemnări⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura română în judeţul Putna*, Buc., 1870, p. 341—342; „Milcovia", I, 1930, p. 26 ⟨despre numele schitului⟩; AEH, 1936, p. 353.

MOŞNA, jud. Iaşi (bis. Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită 1859 sau 1895?)[76].

AEH, 1934, p. 49, 1936, p. 66 şi 1938, p. 86—87; Teodorescu-Kirileanu S., *Ştefan cel Mare şi Sfînt. Istorisiri şi cîntece populare*, Focşani, 1903, p. 127—128 ⟨despre o cetate a lui Ştefan cel Mare⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 398; RSIAB, 1932, p. 282 ⟨bis. exista la 1812⟩.

MOTOŞENI, jud. Bacău (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931 p. 190 ⟨cat. 1809⟩; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 117 ⟨doc. 1704, satul Motoşeşti dat m-rii Răchitoasa⟩; Vezi şi *Uricarul*, IX, p. 149—151 ⟨acelaşi doc.⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 400 ⟨M.=Ursa, bis. din 1864 pe locul unei bis. de lemn, arse⟩.

MOTOŞENI, vezi Chilia[77].

MOVILA — Dorohoi (bis. Adormirea, în stare rea la 1910).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 19—19; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 403. Un sat Movileni este în com. Conceşti—Botoşani.

MOVILA RUPTĂ, com. Ripiceni, jud. Botoşani (bis. Sf. Dumitru, ante 1808).

M.M., 1943, nr. 3—4, p. 114—115 ⟨însemnare, 1808⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 406.

MOVILENI, jud. Galaţi (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită 1862).

A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 298 şi 313 ⟨bis. din 1863 şi 1910); Ghibănescu, *Surete*, V, p. 19—20 ⟨parte de sat al lui Dediu serdar⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 408.

MOVILENI, jud. Iaşi[78] (bis. sec. XIX, 1804). Vezi şi următorul.

Documente, XVI, vol. III, p. 16—17 ⟨la 1573, 1/3 din satul M. la gura Jijioarei a urmaşilor lui Mihu pîrcălab⟩; un alt sat Movileni, pe Vaslui, era la 1598 al lui Stoian şi al rudelor sale (vol. IV, p. 200); *Aşezări din Moldova*, p. 253 ⟨descoperirile arheologice⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 408.

MOVILENI, com. Heleşteni, jud. Iaşi[79] (bis. de lemn Adormirea, 1812).

AER, 1936, p. 102; DRH, XIX, indice; Ghibănescu, *Surete*, III, in-

dice ‹1/2 sat a fam. Moțoc›; *Uricarul*, VI, p. 243, 250 ‹doc. 1802—1803›; Uncescu C., *Regiunea Cobîlelor de la Bacău; Dicț. Rom*, IV, p. 408.

MOVILENI, com. Coroiești, jud. Vaslui (bis. Izvorul Maicii Domnului, 1850—1855). Vezi și urm.

AEH, 1934, p. 60, 1935, p. 78; *Uricarul*, XXI, p. 259 ‹doc. 1665, sat al urmașilor lui Cîrstea vornicul›.

MOVILIȚA, jud. Vrancea (fost Putna) bis. Sf. Voievozi, ante 1809, refăcută? 1859, reclădită 1907—1916).

A.B., 1931, p. 188 ‹cat. 1809›; AER, 1936, p. 248; *Dicț. Rom.*, IV, p. 409.

MOVILIȚA, vezi Gunoaia.

MOVILOVA, vezi Peștera.

MUNCEL (Măncel) — Suceava (bis. ante 1770).

A.B., 1934, p. 364 ‹doc. 1770›.

MUNCELUL, com. Glăvănești, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Voievozi — M. de Sus, c. 1790).

B.O.R., XIV, 1890—1891, p. 921; A.B., 1931, p. 176 ‹la 1809, se construia bis. din Muncel›; AER, 1936, p. 87 ‹bis. din 1845, M. de Jos› și 110 ‹bis. nouă de Sus›; *Documente*, XVI, vol. II, p. 15 ‹la 1552, 1/2 din satul M. — Neamț împărțit între Neacșa și mătușa ei›; vezi și p. 18—19 ‹doc. 1552›; vezi și DRH, XIX, indice; *Uricarul*, XVII, p. 171—179 ‹hotărnicie. 1811, M. de Jos — Bacău›.

MUNCELUL — Putna (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 187 ‹cat. 1809›; AER, 1936, p. 248 ‹bis. din 1925›; RIAF, XVI, 1922, p. 60—61 ‹doc. prin care Zoe Moruzi ia schimb de la Ion Pruncu parte de sat›; *Uricarul*, VI, p. 235 ‹doc. 1828›; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 109—112 ‹M., nelocalizat›.

MUNCELUL — Tecuci (bis. Înălțarea, 1839, construită de Simion Oprișan).

Dicț. Rom., IV, p. 413—414.

MUNCELUL DE JOS (Munteni). Vezi și precedentele și Munteni.

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 30 ‹despre sat›.

MUNTENEȘTI, com. Ștefan cel Mare, jud. Vaslui (M bis. de lemn Sf. Voievozi, 1788, fost schit și metoh al m-rii Frumoasa din Iași la 1809; construită de ieromonahii Ghenadie și Dorotei, Constantin și Maria Caracaș, Sava și Eftimie Cornea). Vezi și Bîrzești.

A.B., 1931, p. 88 ‹catagr. 1809›; AEH, 1934, p. 72, 1935, p. 96; *Dicț. Rom.*, IV, p. 418.

MUNTENI, jud. Galați (bis. Buna Vestire a fam. Conachi, 1829).

AER, 1936, p. 298; *Documente*, XIV—XV, p. 32 ⟨doc. 1514, satul M. Scutași al lui jupan Șandru⟩; XVI, vol. I, p. 40—42 ⟨la 1503, satul M. pe Dobrovăț cumpărat de Ștefan cel Mare și dat m-rii Dobrovăț⟩; satul a mai fost întărit m-rii la 1560 (vol. II, p. 147); *Uricarul*, XVII, p. 127—132 ⟨hotărnicie, 1765, moșia M. — Fălciu a lui V. Roset stolnicul⟩.

MUNTENI, com. Botești, jud. Iași.

Uricarul, X, p. 57—58 ⟨la 1709, satul M. — Iași al lui D. Mavrodin vistierul⟩; Iorga N., *O hotarnică în jurul Tîrgului Frumos (1796)* (R.I., 1934, p. 344—354); *Așezări din Moldova*, p. 209—210 ⟨descoperirile arheologice⟩.

MUNTENI, jud. Vaslui (bis. Trei Ierarhi — M. de Jos, ante 1809, refăcută 1911? și bis. Trei Ierarhi — M. de Sus, de vălătuci, 1800). Vezi și Muscelul.

A.B., 1931, p. 203 ⟨două bis. la 1809⟩; AEH, 1934, p. 79—80, 1935, p. 106, 1936, p. 118, 1938, p. 188; DRH, XIX, p. 362—363 ⟨la 1627, satul m-rii Barnovschi⟩; C.I., 1932—1933, nr. 3, p. 43 ⟨doc. 1652, sat al m-rii Barnovschi⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 419—420.

MUNTENI, vezi Gherăești.

SCHITUL MUNTENI — Neamț (ante 1817).[80]

MURGENI, jud. Vaslui (bis. ante 1812).

AEH, 1934, p. 65, 1935, p. 86, 1936, p. 92, 1938, p. 141 ⟨bis. nouă⟩; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. CLII—CLIII ⟨despre sat⟩; Elliot C.B., *Travels in the Three Great Empires* of *Austria, Rusia and Turkey*, I, Londra, 1838, p. 215 ⟨descriere și biserică⟩; I.N., 1924, p. 218 ⟨doc. c. 1687, sat al fam. Costache; acesta?⟩; M.C., 1914, p. 69—72 ⟨hotărnicie, 1804, moșia lui Ștefan Sturza spătarul⟩, 1915, p. 6—8 ⟨hotărnicie, 1784⟩ și 1916, p. 273—276 ⟨hotărnicie, 1784⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 423—424; RSIAB, 1933, p. 286 ⟨1812⟩.

MURGEȘTI, vezi Bereasca.

MUȘETEȘTI, vezi Arboroaia.

NOTE

[1] Vezi și opisul de doc. ale moșiei Malurile=Petrești. vîndută la mezat lui Hristodor Exarhul spătarul (Acad. R. S. România, MDLVIII/269).

[2] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDXLI.

[3] La 1646 nov. 20, satul era proprietatea lui Gheorghe Ștefan mare sluger, cumpărat de la urmașii lui Dabija paharnic (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 198).

[4] La 1656 mart. 10, selistea M. rămăsese lui Grigore Hăbășescu serdar, în urma împărțelii cu fratele său, Ion pîrcălab (Arh. St. Buc., ms. 578, f. 248, 579, f. 164 v.). Vezi și hotărnicia din 1755 (Acad. R. S. România, CCLXXIII/50 a).

[5] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, DCCCLII/71 și urm.

[6] Despre sat, fost al m-rii Doljești, vezi Arh. St. Buc., ms. 600—603.

[7] Vezi și doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. MMDCCCLXXVI.

[8] La ‹1655—1657› Gh. Ștefan dăruiește satul lui Darie Cărăbăț mare comis (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 314). Vezi și doc. din 1667 mart. 12 (*ibidem*, ep. Huși, LXV/1).

[9] Despre satul Măcărești, vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, Mitr. Mold.

[10] Preotul din Mădîrjaci este amintit la 1668 iulie 7, cînd exista desigur și biserica (Arh. St. Buc., Mitr. Mold., CXLVIII/1). Despre satele lăsate schitului Mădîrjac de către logofătul Ioan (Palade), vezi și doc. nedatat din ‹sec. XVIII› (Acad. R. S. România, MDCXL/3). Vezi și însemnarea din 1785 (ACMIB, II, 1928, p. 149).

[11] Despre satul Mădîrjești, vezi și doc. de la Arh. St. Buc., ms. 522 al Mitropoliei Moldovei, Despre repararea bis. la 1852, vezi Acad. R. S. România, MCCXLIX/253, 254, 259.

[12] Despre urmele unei biserici, existente la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 223, f. 407.

[13] Despre sat, vezi doc. din 1626 iulie 10, 1653 iunie 9 etc. cînd el se afla în proprietatea familiei Racoviță (Arh. St. Buc., ep. Huși, XIII/5—14). Vezi și *Cat. doc. mold.*, indice). Satul se afla pe atunci în ocolul Stănilești. Vezi și numeroasele doc. de la Arh. St. Buc., ep. Huși, pach. XIII—XVI).

[14] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDXLIV/81 și urm.

[15] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDXLVIII și DCXVIII.

[16] La 1830 oct. 30, episcopul de Huși rînduiește pe ieromonahul Iorest să sfințească biserica de la schitul Mălinești (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, XX/69). Vezi întreg acest pachet de doc.

Deși la 1860 se vorbea despre desființarea schitului (Arh. St. Buc., Min. Cult și Instr. Moldova, dos. 787/1860, unde se reproduce și o catagrafie), schitul a rămas în ființă și după 1864 (vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, schitul Mălinești, dos. 1/1875).

[17] Despre zidirea din nou sau repararea? bisericii, vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Moldova, dos. 558/1849, 759/1851 și 724/1852. Despre școală, *ibidem*, dos. 772/1851.

[18] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDXLIV/92 și urm.

[19] Vezi lista acareturilor de la metoh, din 1855 (Acad. R. S. România, MLIX/4—6). Despre satul și biserica dispărute, vezi Acad. R. S. România, ms. 223, f. 369—370 (din 1871). La 1654 ian. 14, se spune că satul fusese dăruit m-rii Neamț de Vasile Lupu, care-l cumpărase de la Iordache vistierul (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, LX/10); despre sat, vezi fondul m-rii Neamț (*Cat. doc. mold.*, indice).

[20] Despre construirea bisericii, vezi și doc. din 1840 ian. 30, prin care I. și C. Oatu arată că au dat voie ctitorilor să taie lemne din pădurea lor pentru construirea bisericii (Arh. St. Buc., Doc. moldovenești, XV/52).

[21] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCCLV. La 1637 iul. 1 și 1639 iulie 10, satul a devenit proprietatea lui Iorga mare cămăraș care l-a cumpărat de la diverși locuitori (Arh. St. Buc., ms. 573, f. 175). Vezi și *Cat. doc. mold.*, indice.

[22] Despre satul M.-Neamț, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDXLVI. Despre darea în arendă a moșiei satului la 1819, vezi *ibidem*, MCCXXXIX/31.

[23] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDXLVI și Arh. St. Buc., ms. 528, al mitropoliei și lista de documente, Acad. R. S. România, MXXIII/34 (Mărmureni-Vaslui).

[24] Vezi opisul de doc. ale satului (Acad. R. S. România, CMLI/78).

[25] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, DCCCLII/105 și urm.

[26] La 1661 iunie 18, schitul este scutit de dări, scutirea repetîndu-se la 1662 iulie 23, 1666 aug. 26, etc. (Arh. St. Buc., m-rea Tazlău, II/5, IV/10, IV/11 etc.). Vezi *Cat. doc. mold.*, III, indice. La 1669 iulie 10, Grigore Hăbășescu a închinat schitul m-rii Cetățuia (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 6). Vezi și A.I., I/1, 1865, p. 120 (doc. 1666). Despre sat vezi Acad. R. S. România, pach. MCDLVI.

Despre satul Măstacăn — Bacău, zis și Negulești, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDXLII. În acest pachet se află și o catagrafie din 1843 a bis. Sf. Nicolae din acest sat (CDXLII/113). Vezi și harta moșiei Măstăcanul la Acad. R. S. România, Hărți.

[27] La 1650 sept. 30, Pătrașcu și Miron Ciogolea vînd satul lui Matei Basarab, care-l dăruiește apoi m-rii Soveja, ctitoria sa (Arh. St. Buc., ms. 656, f. 58 v.). Vezi și doc. din 1671 sept. 1 (*ibidem*, f. 60) și *Cat. doc. mold.*, III, indice.

[28] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, MXXIII/39, 67 și perilipsisul de doc. *ibidem*, MXXXIII/29.

[29] Vezi doc. din 1804 dec. 9, în care se spune că răzeșii din Mesteacăn au dat un loc pe apa Nechidului pentru a se zidi pe el un sfînt lăcaș. La 1837 mart. 25, se arată că schitul nu avea voie să fie închinat la nici o mînăstire (Arh. St. Buc., A.N., MMCCCXXXIX/1 și 2).

Vezi însemnarea din 1831 (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 560). Despre averea schitului de pe moșia Mesteacăn vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 93/1862. După un doc. din 1804 mai 9, schitul Nechidul și Mesteacăn erau unul și același (*idem*, m-rea Neamț, I/2).

[30] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCXXIII. Despre satul M.-Tutova al fam. Cuza (*ibidem*, MDCXLII/95).

[31] La 1682 dec. 16, fiii lui Chiriac Sturza fost mare spătar, erau împuterniciți de domn să scoată pe fata lui Hăbășescu din case și din sat și să le stăpînească ei (Arh. St. Buc., ms. 818, f. 12). Vezi și *Cat. doc. mold.*, IV, indice și întreg ms. 818.

[32] Bis. e amintită la 1844 dec. 3 (Acad. R. S. România, MCCLXXXIX/217). Vezi și doc. *ibidem*, pach. CMLII și MCCLXXIV. Despre împărțirea averii fam. Sturza la 1792, vezi *ibidem*, MCCLV/13.

[33] Vezi lista cărților din biblioteca lui Al. Sturza la Arh. St. Buc., ms. 1264—1266.

[34] Vezi și însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 141—142).

[35] La 1811 sept. 26, moșia Miclești rămăsese Zoiței Costachi de la mama sa, Todosica (Acad. R. S. România, MCCCXXIV/95).

[36] Vezi catagrafia bisericii din 1854 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 723/1854).

[37] Despre sat, vezi și doc. de la Arh. St. Buc., ms. 525 al mitropoliei. Vezi și opisul de doc. din 1854 (Acad. R. S. România, MXCV/123). El se mai numea și Cotul Pereritei (Arh. St. Buc., dos. m-rești, Mitr. Mold., dos. 68/1844).

[38] Vezi și hotărnicia făcută la 1844 mai 19 tîrgului Mihăileni aflat în „*unită întrupare*“ cu moșiile Sinăuți, Rogoșăști și Vlădeni (Acad. R. S. România,

MCDXCV/165).

[39] Despre cheltuielile făcute pentru bis. de aici, vezi doc. din 1840 iulie 29 (*ibidem*, MDXVIII/189). Despre construirea bisericii, vezi și doc. din 1838 sept. 9, 1839 april. 10, 1839 april. 15 (contract catapeteasmă), 1839 iul. 9 etc. (*ibidem*, MDXXIV/12—26 și nr. 60 (extras socoteli, 1843).

Vezi și seama socotelilor făcute de Mavrodin pentru cheltuielile bisericii la 1841 oct. 20 (*ibidem*, MDLXXX/139).

[40] Despre înființarea unei școli la Mihăileni, vezi doc. din 1847 april. 25 (*ibidem*, MDLXXXIV/266).

[41] La 1665 ian. 11, satul D. numit atunci Mihăilești se afla în stăpînirea m-rii Humor, danie de la Dan portar (Arh. St. Buc., MMDCXLV/58).

[42] La 1655 iunie 1, satul rămăsese lui Vasile Șoldan vistier, în urma împărțelii cu rudele sale (Arh. St. Buc., AN, MMDCCCXIII/12). Vezi și Acad. R. S. România, CDXLVII/84 și urm.

[43] La 1657, satul a fost dăruit m-rii Cașin de Gheorghe Ștefan, ctitorul ei (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 376—377). La 1659 dec. 30, însă, Ștefăniță Lupu l-a dăruit lui Darie fost mare spătar, pentru slujba acestuia; satul îi fusese luat lui Gheorghe Ștefan ca represalii pentru purtarea sa față de Vasile Lupu (*idem*, m-rea Cașin, II/2). La 1660 april. 11, fiind la Viena, Gheorghe Ștefan, domnul pribeag, a dăruit și el satul slugii sale Toader Ungureanul (*ibidem*, III/2). Vezi și *Cat. doc. mold.*, indice.

[44] Vezi Acad. R. S. România, ms. 230, f. 290—290 v. Despre satul M. — Tutova vezi *ibidem*, pach. MDCXLIII.

[45] Vezi doc. din 1772 mai 13, prin care vornicul Antohi Gaiul, Dimofte, Ion Rînja fac danie comisului Fotachi 25 de stînjeni la M. — Covurlui pentru a face biserică în Siliștea Mileștilor pentru pomenirea sa și a părinților (Arh. St. Buc., m-rea Adam, IX/17, 18, 19). Despre moșia M. a m-rii Adam, vezi *idem*, ms. 1 225.

[46] La 1686 april. 25, Ursa, soția lui Moțoc din Odobești, dăruiește ocină m-rii Mira „*ce o am fost început noi să o facem, pînă au fost soțul meu viu, Moțoc, împreună cu răposatul părintele Ioan ce au fost episcop de Roman*". După ce a murit și episcopul, „*dacă a adus Dumnezeu pe măria sa domnul nostru Io Constantin* ⟨Cantemir⟩ *v.v. la scaun, s-a apucat măria sa să istovească monastirea ce mai sus scriem ca să o facă măria sa monastire mare ce se zice monastire domnească*" (M. Costin, *Opere*, ed. V. A. Urechia, I, p. 165 și A. Sava, *Documente putnene*, I, p. 29—31. Vezi și p. următoare). C. Cantemir a continuat deci lucrările începute de episcopul Ioan și de Moțoc din Odobești.

[47] M-rea Mira este amintită prima oară în doc. la 1688 aug. 21, cînd primește danii de la ctitorul ei, Constantin Cantemir (Arh. St. Buc., AN, CCXVI/2). La 1689 dec. 8, ea era închinată la Vatoped (*ibidem*, CCXXV/8).

[48] La 1705 iunie 24, Antioh Cantemir arată că patriarhul Dosithei al Ierusalimului „*mai dinainte biserica și chiliile ... le-au zidit și le-au făcut din pămînt*" (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 237).

[49] În dec. 1717, Mihai Racoviță voievod, după ce povestește întîmplările din acel an, recunoaște că „*am răsipit și zidurile mănăstirilor acestora* (Cașin și Mira) *cu porunca stăpînilor*" (*Uricarul*, IX, p. 158).

Vezi și catagrafia din 1851 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 707/1851); despre diverse reparații, *idem*, Min. Cult, și Instr., dos. 1557/1864. Vezi și descrierea m-rii la 1874 (Acad. R. S. România, ms. 229, f. 6 v.—7).

Despre repararea bisericilor de pe moșiile m-rii Mira, vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Moldova, dos. 1027/1855.

[50] Într-un doc. din 1690 iul. 25, prin care se întărește 1/2 de sat lui Vasile Purice căpitan, care-l cumpărase de la familia Prăjescu, se spune că satul era în ținutul Neamț (*Cat. doc. mold.*, IV, nr. 1259).

[51] Despre satul Mircești, vezi și doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCC.

[52] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. D și hotărnicia din 1816, cînd era al fam. Coroiu (*ibidem*, MDCXL/42).

[53] Despre înființarea unei noi biserici, vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, Epitropia Sf. Mormînt, dos. 71/1846. Despre sat vezi *ibidem*, dos. m-rești, m-rea Galata.

[54] Bis. din Miroslava este amintită și la 1833 dec. 21 (Acad. R. S. România, DCLVII/170, 171). Vezi și *ibidem*, CMXLIX/32.

[55] Despre sat — fost proprietatea lui Mihail Sturdza — vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCXXXVIII—IX și opisul de doc. DXV/30.

[56] Despre sat, vezi doc. de la Arh. St. Buc., ep. Roman, pach. III.

[57] Vezi și hotărnicia din 1797 (Acad. R. S. România, MCDXXVIII/16).

[58] La 1763 oct. 20, bis. a primit de la Anania fost vornic de Botoșani parte din două dughene la Botoșani, din venitul cărora se separa acoperișul bis. la 1785 oct. 25 (Arh. St. Buc., Doc. mold., I/50 și 70).

[59] La 1656 dec. 20, satul a fost dăruit lui Gavril Ion slugerul de Antimița, soția lui Alexandru paharnic (Arh. St. Buc., Doc. mold., XII/12).

[60] Vezi hotărniciile satului din 1631 și 1841 (Arh. St. Buc., m-rea Rîșca, XX/14 și Acad. R. S. România, MDXVIII/193).

[61] Vezi Acad. R. S. România, ms. 228, f. 312.

[62] La 1862, bis. de lemn fiind ruinată, se cerea ajutor pentru construirea unei biserici noi (Arh. St. Buc., Min. Cult. și Inst., dos. 1092/1863, f. 9).

[63] Vezi și contractul de zidire a bisericii din Mînzătești din 1858 febr. 6 (Arh. St. Buc., m-rea Galata, XV/1; vezi tot pachetul). Vezi, de asemenea, dos. m-rești, m-rea Galata și hotărnicia moșiei din 1855 la Acad. R. S. România, MCCXCI/226 a.

[64] Despre sat vezi și Arh. St. Buc., m-rea Galata, pach. VI.

[65] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MXLVIII și MDCXIX (unde se găsește și o hotărnicie, doc. 29).

[66] Vezi și testamentul lui Sava Holban, ctitorul m-rii, din 1833 sept. 10, pomelnicul m-rii și doc. din 1836 nov. 20 (Acad. R. S. România, DXXXIII/1—3, CCLXXII/12. Vezi și *ibidem*, ms. rom. 229, f. 324 v. și catagrafia din 1859 (Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Moldova, dos. 984 și 1020/1859). Despre repararea bisericii, *ibidem*, dos. 831/1860.

[67] Vezi și lista acareturilor metohului m-rii Neamț din 1855 (Acad. R. S. România, MLIX/4—6).

Despre satul M. — Vaslui vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DLXX. Vezi și harta satului de la începutul sec. XIX la Acad. R. S. România, MXXXII/241.

[68] Despre reclădirea bisericii vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 1367/1864, f. 335. Vezi și perilipsisul de doc. (Acad. R. S. România, MCLXXV/34).

[69] Vezi hotărnicia moșiei din 1807, cînd era a lui A. Cuza (Acad. R. S. România, CDLXIV/92, 93). Vezi și MCCXLIX/183 (hotărnicie, M. — Cîrligătura).

[70] O bis. din Moinești este amintită la 1812 ian. 19 (Acad. R. S. România, MCLXXIV/38).

[71] Vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 1122/1858.

[72] Amintită în documente la 1402 oct. 31 (*Documente*, XIV—XV, p. 13). Vezi și pomelnicul de la Acad. R. S. România, ms. 921 și I. Bianu, *Catalogul ms. rom.*, III, p. 125—129 și stampa lui Knapp înfățișînd m-rea la 1859 (Acad. R. S. România, Stampe). Vezi și Ciobanu Ștefan, *Un document inedit din timpurile lui Ștefan cel Mare* (R.I.R., 1944, p. 79—83) (doc. din 1473, pentru m-re).

[73] La 1628 iunie 14, călugării de la Moldovița scriau bistrițenilor să le trimită niște cuie de șindrilă *„că să descopere besearica și toate casele“* (Hurmuzaki, XV/2, p. 965).

[74] La 1636 april. 7, satul M. — Iași era întărit m-rii Bîrnova, după ce fusese al lui Costin postelnicul (Arh. St. Buc., ms. 646, f. 6). Vezi și idem, dos. m-rești, m-rea Cetățuia.

[75] Vezi și însemnările din ms. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1619, f. 38—44). Despre desființarea schitului vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Moldova, dos. 783 și 786/1860, f. 535 și urm., unde se reproduc și catagrafii.

[76] Despre un beci vechi și un stîlp vechi de hotar, existente la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 225, f. 467—467 v.

[77] Despre cumpărarea moșiei Motoșeni=Chilia, la 1801, de către logofătul C. Greceanu, vezi doc. de la Acad. R. S. România, DLXXXI/91, 92.

[78] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXI.

[79] La 1635 sept. 2, satul M. — Bacău se împărțea între urmașii lui Petrică fost hatman, printre care se afla și Petriceico mare armaș (Arh. St. Buc., m-rea Răchitoasa, III/7).

[80] Amintit la ‹1617› (Acad. R. S. România, DCCLIX/167). Despre sat, vezi doc. de la Arh. St. Buc., Mitr. Mold., pach. CXLI și Acad R. S. România, pach. CMXXIV.

N

SCHITUL NACU — Vaslui (Sf. Apostol Ioan, ante 1809, fost metoh al episcopiei Roman).

A.B., 1931, p. 88—89 ⟨catagr. 1809⟩; *Uricarul*, VIII, p. 232 ⟨mențiune, 1834⟩.

NADIȘA, com. Strugari, jud. Bacău (bis. familiei Sion, sec. XVIII)[1].

B.O.R., 1890, p. 447 ⟨bis. le lemn din 1772, în stare rea⟩; AER, 1936, p. 141 ⟨bis. de lemn din 1905⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, p. 171 ⟨despre sat⟩; Dumitriu C.V., *Bacăul istoric*, p. 59—73 și 116 și urm. ⟨despre sat și doc.⟩; *Documente*, XV, p. 174 ⟨la 1492, satul N. pe Tazlău era al lui Solomon și al altora⟩; p. 264—265 ⟨la 1497, al lui Ion Nadeșu⟩; *Uricarul*, XVIII, p. 259—261 ⟨doc. 1754⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 441—442.

NĂMOLOASA, jud. Galați (bis. Sf. Dumitru, ante 1809[2] și case boierești sec. XIX).

A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; B.F.O., 1849, p. 282 ⟨arendarea moșiei cu case boierești⟩; AER, 1936, p. 224 ⟨bis. din N. Tîrg, distrusă 1914—1918 și bis. Nămoloasa sat, 1872⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 449—450 ⟨tîrg și sat⟩; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+tabele); ⟨*Forma și aspectul moșiei Nămoloasa la 1857, 1871—1872, 1879*⟩, (f.1), (f.a.), 1 foaie colorată; *Planul împrejurimilor Nomoloasa*, (f.1., f.a.), 1 foaie.

SCHITUL DIN POIANA DIN FUNDUL NĂNEȘTILOR — Putna (Adormirea, sec. XVIII[3], fost metoh al episcopiei Roman). Vezi și schitul Păltinoasa și Nănești — Tecuci.

A.B., 1931, p. 82 ⟨la 1809 schitul Nănești — Tecuci⟩ și p. 184 ⟨bis. Sf. Nicolae — Nănești — Putna⟩; Galian D., *Monografia comunei Nănești — Putna*, Buc., 1904, 34 p.; „Milcovia", I, 1930, p. 27 ⟨despre numele satului⟩; AER, 1936, p. 224—225 ⟨bis. nouă⟩.

NĂNEȘTI — Bacău (bis. sec. XVIII, clădită de Enache meșter, 1716).

B.O.R., 1890, p. 120 ⟨bis. Sf. Voievozi de lemn, din 1790, în ruină și bis. de lemn Sf. Treime, c. 1805, în stare rea⟩; AER, 1936, p. 141 ⟨bis. din 1896—1903⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, p. 213—214 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 450—451; B.O.R., 1890, p. 256 ⟨schitul Nănești⟩.

NĂNEŞTI (Fundeni), com. Parincea, jud. Bacău (curte boierească a fam. Conachi[4], schitul Nănești, ante 1809, bis. Sf. Dumitru — Fundeni și Sf. Voievozi — Nănești, ante 1809).

Kirileanu G.T., *Testamentul și pomelnicul marelui logofăt C. Conachi*, Buc., 1909, p. 6 ⟨satul Năneștii de Jos zis Fundeni⟩; A.B., 1931, p. 109 ⟨cat. 1809, Fundeni⟩ și p. 191 și 192 ⟨Nănești⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 486—487 ⟨despre satul N.⟩; Idem, *Doc. Ştefăniță*, p. 285 ⟨despre satul F.⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨mențiune, 1834, schitul Nănești — Tecuci⟩; AER, 1936, p. 291 ⟨bis. din Fundeni, 1853, distrusă 1916—1918⟩; *Documente*, XV, vol. II, p. 172 ⟨doc. 1491, satul N. pe Siret întărit urmașilor lui Laslău Buhaicea⟩; p. 226—227 ⟨doc. 1495, satul N. pe Studeneț al lui Dobroin voinicul și al altora⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 451 ⟨bis. din 1742⟩.

NĂPĂDENI — Bălți (bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII, ante 1791, reclădită).

Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 33—34 (sec. XVIII—XIX⟩: *Documente*, XVI, vol. III, p. 189 ⟨la 1582, satul Năpădăuți al fam. Movilă⟩; vezi și Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 93 ⟨bis. Năbădăuți — Hotin⟩; Anuar 1922, p. 197 ⟨bis. din Napadova — Soroca⟩.

NĂRTEŞTI, com. Gohor, jud. Galați (bis. Intrarea în biserică, ante 1809, reclădită 1834).

A.B., 1931, p. 191 și 200 ⟨cat. 1809⟩ (satul e trecut și la Tecuci și la Tutova); AER, 1935, p. 299 ⟨bis. din lemn din 1708⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 452.

NĂRUJA, jud. Vrancea (un schit de la Gura Pețicului, 1732[5]; M bis. Cuv. Paraschiva, 1789).

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; „Milcovia", I, 1930, p. 27—28 ⟨despre numele schitului⟩; Sava Aurel, *Contribuții la istoria bisericii vrîncene* („Milcovia", II, 1931, p. 23); AER, 1936, p. 266; *Dicț. Rom.*, IV, p. 452; Chelcea Ion, *Considerații preliminare cu privire la Năruja — Vrancea* („Danubius", I, 1967, p. 257—268) ⟨despre vechimea așezării și originea denumirii sale⟩; Moldoveanu Gh., *Toponimie vrînceană* („Ateneu", august 1968, p. 14) ⟨despre numele Năruja⟩.

NĂSOEŞTI (Strungari) — Bacău[6] (bis. de lemn din 1765, în stare rea la 1890, reclădită 1905; bis. catolică din 1865).

B.O.R., 1890, p. 447; Dumitriu C.V., *Bacăul istoric*, p. 75—82 ⟨despre sat⟩; AER, 1936, p. 141: *Uricarul*, X, p. 170—176 ⟨doc. 1731, 1781, parte de sat a m-rii Berzunț⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 453.

NĂVRĂPEŞTI — Suceava[7]. Vezi și Miroslovești.

DRH, XIX, indice.

NEAGRA ŞARULUI — Suceava (bis. sec. XIX).

Dicț. Rom., IV, p. 457.

M CETATEA NEAMŢ (atribuită în trecut Cavalerilor Teutoni; cercetările mai noi au dovedit că a fost ridicată de Petru Mușat, 1374—1381, care a clădit castelul central în formă de patrulater, despărțit de restul platoului printr-un șanț; mărită de Ştefan cel

Mare, care înalță, în preajma anului 1476, o nouă pînză de ziduri, prevăzută cu patru turnuri semicirculare, lărgește șanțul de apărare prevăzut cu un pod de lemn și construiește noi încăperi în curtea vechiului fort mușatin; astfel întărită, cetatea a rezistat cu succes, atît asediului turcesc din 1476, cît și altora din sec. XVII, fiind distrusă la 1675 de Dumitrașco Cantacuzino, din porunca sultanului[8]. În anii 1963—1970, a avut loc restaurarea generală a cetății, cu amenajarea zonei și refacerea podului).

Cronicele slavo-române (indice) ⟨diverse evenimente ce au avut loc aici⟩; Ureche, *Letopisețul*, p. 71 ⟨crede că cetatea a fost făcută de genovezi⟩, 87, 192; Hurmuzaki, XV, p. 317, 325 ⟨doc. 1529, despre meșter pentru lucru la cetate⟩; vezi și Lapedatu Al., *Cercetări istorice cu privire la meșterii bisericilor moldovene*, (BCMI, V, 1912, p. 24—25); M. Costin, *Opere* (indice);

Codex Bandinus, p. 68 ⟨descrierea cetății⟩; vezi și Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, I, p. 258; D.I., IV, p. 117 ⟨descriere 1641, cînd se repara⟩; Hurmuzaki, IX/1, p. 287 ⟨la 1675, cetatea era dărîmată⟩: Neculce, *Letopisețul*, p. 59 ⟨cetatea stricată din ordinul turcilor de Dumitrașco Cantacuzino⟩ și 295 ⟨stricată „*nu foarte de tot*“ de Mihai Racoviță, 1717⟩; vezi și indice; Cantemir D., *Descrierea Moldovei*, p. 83 ⟨descrierea cetății⟩; Ghica I. V., *Spicuiri istorice*, p. 30 ⟨la 1677, cetatea era distrusă de turci⟩; *Uricarul*, XXIII, p. 383 ⟨doc. 1689, despre cucerirea cetății de cazaci, care au tăiat capul domniței Ruxandra⟩; Cantemir D., *Viața lui Constantin-vodă Cantemir*, trad. N. Iorga, p. 110 ⟨despre asedierea cetății de către oștile lui I. Sobieski, 1691⟩;

Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 423—424 ⟨cetatea ocupată de cătane, 1717⟩; *Cronica lui Chiparissa* (*Uricarul*, XIII, p. 354) și Erbiceanu C., *Cronicarii greci*, p. 70 ⟨cetatea arsă de Mihai Racoviță, 1717⟩; vezi și *Cronica Ghiculeștilor* (indice); Panaitescu P. P., *Călători poloni* (indice); Hurmuzaki, S. II/3, p. 158 ⟨despre intenția de a se repara zidurile dărîmate ale cetății, 1687⟩;

Ungureanu Gh., *Măsurile luate la 1834 de către Ocîrmuire pentru neruinarea cetății Neamțului* (ALPR, 1935—1936, p. 138) ⟨se interzice a se mai lua piatră⟩; Balica Gh., *Informații arheologice în materialele documentare de la Arhivele Statului de la Iași* (R.A., 1963, nr. 2, p. 133—134) ⟨despre dărîmarea cetății în aceeași vreme⟩;

C.R., pe anul 1845, p. 22—23 ⟨desen vechi al cetății⟩; vezi și „Semănătorul“, 1906, p. 491; *O călătorie în Carpați (1849)*, la Ghika V. I., *Spicuiri istorice*, p. 205 ⟨descriere⟩; Istrate N., *Cetatea Neamțu. Le château de Niamtzo* (Al. R., 1849, dec. 22, p. 425—428) ⟨istoric, despre dărîmarea cetății⟩; Idem, *Cele din urmă evenimente a cetățuiei Neamțu* (A.I.P., 1852, p. 50—63) ⟨îndeosebi despre evenimentele din 1716—1717 și doc.⟩;

C.R., pe anul 1871, p. 27—29 ⟨descriere, 1838, plan și desen⟩; vezi și BCMI, XXVI, 1933, p. 103, fig. 4, 106 și 108 (planul); Sulzer, *Ge-*

schichte, I, p. 414—415 ⟨despre numele de Neamț⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, I, p. 67—68 ⟨despre cetate⟩;

„Cultura" — Cluj, I, 1924, nr. 2, p. 132—133 ⟨Bouquet⟩; Negruți C., *Sobieski și românii* („Album istoric și literar", Iași (1854), p. 22—29 ⟨și o gravură veche a cetății⟩; *Album moldo-valaque* (rev. „L'Illustration", f. an., p. 5); J. Rey și A. Kaufmann, litografie în „Calendar", 1845; Al. Asachi, *Veduta ruinelor cetății Neamțu* „Spicuitorul moldo-român", 1841); vezi și „Studii și cercetări de bibliografie", I, 1955, p. 93—94 și C.I., 1970, p. 20; Antoniu, *Album*, p. I, p. 31: LAR, 1897—1898, p. 524;

C.A., 1863, p. 125—128; Hasdeu B. P., *Cetatea Neamțu* („Foaia Soc. Românismul", I, oct. 1870, p. 327—331) ⟨crede că a fost făcută de cavalerii teutoni⟩; reprodus și în rev. „Asachi" — Piatra Neamț; *Monumente naționale*, p. 71—77 ⟨istoric, descriere⟩; Walker Mrs., *Untrodden Paths in Roumania*, Londra, 1888, p. 67—70 și 104—105 ⟨și desene⟩; Grandea H. Gr., *Cetățuia Neamțului* („Universul literar", nr. 51, 1890);

Anastasiu I., lt. col., *Cetatea Neamțu. Bătălia de la Braniște. Două evenimente istorice petrecute în anii 1220—1497*, Galați, 1893, 33 p.; Gh. *Cetatea Neamțului* („Albina", I, 1897—1898, p. 1073—1074); Fleischer Ed., *Schloss Neamțu;*

Romstorfer K. A., *Schloss Neamtzu und einige Klosteren langen in seiner Umgebung*, Cernăuți, 1899, 31 p. (Extras din JBLM, 1899, p. 3—31);

Mandrea Gh., *Cetățile Neamțu și Suceava*, Buc., 1901, 23 p. și Lapedatu Al., *Monumente istorice*, p. 105—107; *Cetatea Neamțului* („Calendarul Minervei", 1902, p. 49—51); ⟨după Al. Vlahuță, *România pitorească*⟩; Ganea N., *Cetatea Neamțului* (G.M., nr. 72, 1904); Gheorghiu C. D., *Locuri istorice din jud. Neamț*, p. 127—191 și 274—276 ⟨legende; și despre bis. din cetate după V. A. Urechia, Ganea, etc.⟩;

Crețulescu Narcis, arhiereu, *Istoria cetății Neamțul schițată pe scurt*, de..., Buc., 1905, 42 p.+4 pl. (din „România militară", VIII, 1905, vol. XV, nr. 3, p. 425—432; nr. 4, p. 551—560+ 1 plan; nr. 5, p. 679—688+1 plan; nr. 6, p. 802—814) ⟨un istoric destul de naiv al cetății, începînd de la cavalerii teutoni, evenimentele mai de seamă din trecutul cetății etc.⟩; prezentare în „Viitorul" — Iași, 1 sept. 1906, p. 6—7, 15 mart. — 1 april. 1907, p. 8—9 și 15 april—1 mai, p. 3—4; Rosetti R., *Ungurii și episcopiile catolice din Moldova*, p. 39—40 ⟨crede că este construită de teutoni⟩;

St. N⟨icolescu⟩, *Cetatea Neamțului* („Albina", X, 1906—1907, p. 739—742, 777—779); Mironescu Vl., *M-rile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 116—117) ⟨paraclisul cetății⟩;

„Arhiva" — Iași, 1909, p. 235—237 ⟨bis. din cetatea Neamțului din 1530?⟩; L.A.R., 1909, p. 143—144 ⟨descriere⟩; Falker I., *Cîteva note despre cetatea Neamțului dintr-o descriere inedită a comunei Neamțul* (BCMI, VI, 1913, p. 85—86) ⟨descriere din 1902—1906⟩;

Boerescu N., lt. col., *Cetatea Neamțu (Monografie). Burg Neamtzu (Monographie). La citadelle Neamtzou (monographie)*, Fălticeni, 1916,

25+40+31 pl.+13 pl.+1 h.; Ohneweit W., *Die Karpaten Klöster und die Cetatea Neamţului (Deutschung) in der Bukowina und Moldau* („Tägliche Rundschau", Berlin, 1925);

Mătasă C., *Călăuza jud. Neamţ*, p. 148—154; Rosetti Radu, *Studii asupra felului cum se făptuia războiul de către Ştefan cel Mare. IV. Fortificarea sub Ştefan cel Mare şi apărarea cetăţilor* (din AARMSI, s. III-a, t. VI, 1926—1927); Idem, *Istoria artei militare*, passim; Mătasă C., *Cetatea Neamţului*, („Boabe de grîu", V, 1934, nr. 3, p. 142—156+8 il.).

Grigorovici Al., *Expediţia regelui Sobieski în Moldova şi ţinutul Neamţ* (ALPR, 1933—1934, p. 89—107) ⟨şi despre asediul cetăţii⟩; Culici Alex., *Războieni. Bătălia de la Valea Albă. Iulie 1476*, Buc., 1938, 27 p. (extras din „România militară", mart. 1938) ⟨Despre luptele din 1476⟩;

Minea I. N., Grigoraş şi Gh. Cojoc, *Din trecutul cetăţii Neamţului. În legătură cu campania noastră de săpături din vara anului 1939*, Iaşi, 1943 (din C.I., 1943, p. 141—210) ⟨istoricul cetăţii, descrierea săpăturilor şi a cetăţii cu foto; şi ⟨despre biserica din cetate⟩; recenzii: N. Iorga, R.I., XXVIII, 1942, p. 82—83 şi V. Brătulescu, BCMI, XXXIII, 1940, p. 94;

Grigoraş N., *Vechi cetăţi moldoveneşti (Originea lor)*, Iaşi, 1946 ⟨crede că a fost făcută de un boier înainte de întemeierea statului şi ocupată de primii domni;

Şantierul arheologic Suceava — Cetatea Neamţului (SCIV, V, 1954, p. 257—324); *Şantierul arheologic Suceava — Cetatea Neamţului* (SCIV, VI, 1955, p. 797—802); *Cetatea Neamţului* („Ştiinţa şi tehnică", 1955, nr. 4, p. 9—10); *Raportul de săpături de la Cetatea Neamţ (Mat. arheologice*, IV, 1958, p. 241—242; Diaconu G. şi N. Constantinescu, *Cetatea Scheia*, Buc., 1960, p. 108 şi urm.; Diaconu G., *O moldaviskih Krepostiah XIV—XV V. V.* („Dacia", III, 1959, p. 535—552);

Constantinescu N., *Date noi în legătură cu Cetatea Neamţului*, (SCIV, XI, 1960, nr. 1, p. 81—102) ⟨istoricul cetăţii, părerile mai vechi despre originea ei, despre săpăturile arheologice efectuate; crede că e făcută de Petru I, fiind amintită la 1395⟩ (Recenzia lui N. Grigoraş, S.C.Ş., Iaşi, istorie, XII, 1961, nr. 2, p. 298—299);

Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare, p. 220—223 ⟨descriere sumară, foto⟩; *Istoria României*, II şi III (indice) ⟨despre diverse evenimente⟩; Constantinescu N., *Din nou în problema cetăţii Neamţului*, (SCIV, 1963, nr. 1, p. 217—223+2 planşe) ⟨despre cele două faze din sec. XIV şi XV, în construirea cetăţii⟩;

Popa Radu, *Cetatea Neamţului*, Buc., 1963, 76 p.+3 pl., Ed. Meridiane (Col. Monumentele patriei noastre); (prezentare în R.R.H., 1964, nr. 2, p. 335—336); Vătăşianu, *Istoria artei* (indice cetatea Neamţ); Nicolescu Corina, *Arta în epoca lui Ştefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în vremea lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 272—282; 316—321 ⟨despre cetate, aspectul ei vechi, plan, reconstituire⟩; Scorpan C., *Originea cetăţii Neamţului*, („Ateneu" — Bacău, sept. 1965, p.17) ⟨de la Petru Muşat; despre săpăturile arheologice⟩; Constantinescu D., *„Cînd s-a ridicat Con-*

stantin Şerban Voievod" (M.M., 1968, nr. 1—2, p. 85—87) ⟨reproduce un text săpat pe un fragment al unui ușor de ușe⟩; Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 298—303 ⟨despre cetate⟩;

Matei Mircea D., *Contribuții arheologice la istoria orașului Suceava*, Buc., 1963 ⟨în cap. despre cetatea Suceava, discută și unele probleme despre cetatea Neamțului⟩; Lemnaru Nedic, *Pe o stîncă neagră*, Buc., Ed. Tineretului, 1968, 184 p. ⟨Prezintă istoria Cetății Neamțului cu legendele sale legate de istoria Moldovei⟩; prezentarea cărții făcută de Irina Rădulescu-Valasoglu în R.R.H., 1969, nr. 2, p. 347—348; Arbore Al., *O podoabă a artei feudale moldovenești* („Cronica", 22.IV.1967, p. 10) ⟨reproduce diverse opinii despre cetatea Neamțului⟩; Lemnaru Nedic, *Ctitorii mușatine* („Ateneu", dec. 1967, p. 4) ⟨despre cetatea Neamț⟩; Adrianne Madeleine, Van de Winckel, *Introduction à l'étude des signes lapidaires de Roumanie*, în vol. *Pagini de veche artă românească. De la origini pînă la sfîrșitul secolului al XVI-lea*, Buc., 1970, p. 244; *Istoria artelor plastice*, I, p. 181;

Balș Ștefan, *Restaurarea cetății Neamț* (B.M.I., 1971, nr. 2, p. 53—54) ⟨despre concluziile comisiei de avizare pentru restaurare, fără a se reconstitui părțile dispărute⟩; Căpitanu V. și V. Ursachi, *Ghidul monumentelor din județele Bacău și Neamț*, ⟨Bacău⟩, 1971, p. 82—83 ⟨cîteva date despre cetatea Neamț⟩; Chițescu Lucică. *Fortificațiile Moldovei în secolele XIV—XVI. Cetăți voievodale și fortificații orășenești*. Rezumatul tezei de doctorat, Buc., 1972, 42+4 p. ⟨și despre cetatea Neamț. pe baza rezultatelor săpăturilor arheologice⟩.

Marienescu At., *Studiu despre celți și numele de localități* („Foaia diecezană", 1896, nr. 5, p. 3) ⟨Crede că Neamț este nume celtic⟩.

— BISERICA (M-REA) DIN CETATEA NEAMȚ (Sf. Nicolae, construită de Vasile Lupu, 1651—1652)[9].

Urechia V. A., *Biserica din Cetatea Neamțu și documente relative la domnița Ruxandra, fiica lui Vasile Lupu* (C.L., XXII, 1888, p. 950—973 și în AARMSI, s. II, t. XI); vezi și *Cat. doc. moldovenești*, II—IV (indice) ⟨multe doc. ref. la noua m-re, începînd de la 1651⟩; Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 26—27 ⟨afirmă că Petru Rareș a prefăcut cetatea în mănăstire ca să o scape de distrugere; pisania este însă de la Probota⟩; Crețulescu Narcis, *M-rea Rîșca ...*, p. 45 ⟨crede că m-rea e făcută de Petru Rareș⟩;

Pamfile T., *Două ctitorii nemțene ale lui Vasile Lupu: Mănăstirea de la Cetate și biserica din Neamț*, în vol. *Omagiu lui N. Iorga*, Craiova, 1921, p. 247—253; Andreescu C. I. și C. A. Stoide, *Ștefăniță Lupu domn al Moldovei, 1659—1661*, Buc., 1938, p. 154—155 ⟨despre daniile primite de la domn⟩; *Uricarul*, X, p. 110—111 ⟨doc. 1652⟩; Ungureanu Gh., *O sculptură din sec. XV*, („Cronica", 9 iulie 1966) ⟨Scaunul lui Ștefan cel Mare fost la bis. domnească din cetatea Neamț și apoi la bis. din Vînători⟩.

M M-REA NEAMȚ (prima biserică din lemn datează din vremea lui Petru Mușat, 1374—1391, fiind reclădită de Alexandru cel Bun la începutul sec. XV[10], care face și case și turnul clopotniță;

bis. reclădită de Ştefan cel Mare, 1497, cu hramul Înălţarea, păstrează pictura originară în altar şi naos; a avut şi pictură exterioară cu motive ornamentale; reparată 1765, 1829 şi 1873, zugrăvită 1813 şi 1830; clisiarniţa 1548;
— arhondaric şi chilii clădite 1794—1796[11]; alte chilii şi paraclisul Sf. Pantelimon, 1820, arse 1841, reclădit 1843, ca clădire a seminarului şi apoi a ospiciului; paraclisul Buna Vestire deasupra porţii, 1821, cînd s-au refăcut chiliile din dreapta porţii;
— biserica Sf. Gheorghe, 1826, înnoită 1865, clădită în mijlocul curţii, reclădită în rîndul chiliilor din partea de est la restaurarea din 1960—1961;
— aghiazmatarul din faţa m-rii, 1836; clădirea seminarului 1856; mănăstirea arsă la 1862 şi refăcută după incendiu;
— m-rea restaurată la 1927—1934 şi 1954—1961, cînd biserica lui Ştefan cel Mare a fost readusă la forma sa iniţială, s-au refăcut chilii şi cerdace, a fost restaurată incinta, iar biserica Sf. Gheorghe a fost refăcută;
— bolniţa cu chiliile sale şi bis. Sf. Ioan cel Nou clădite la 1846, cu cheltuiala Elencăi Donici şi prin „*osteneala şi silinţa*" lui Neonil arhimandritul, stareţul m-rii: în această bolniţă, devenită spital de alienaţi, a stat o vreme şi Mihai Eminescu), com. Vînători, jud. Neamţ.

A.I., I/1, p. 140—141 ⟨doc. 1407⟩; Ureche, *Letopiseţul*, p. 78 ⟨M-rea făcută de Alexandru cel Bun⟩; *Cronicile slavo-romîne* (indice);

Bulat T. G., *Întregiri la istoria bisericii moldovene, pînă la Ştefan cel Mare, după mărturii noi*, (M.M., XLV, 1969, nr. 5—6, p. 324—347) ⟨Înşiră, după documente publicate, daniile primite de m-re pînă la 1456⟩; Gonţa Alexandru, *Domeniile feudale şi privilegiile mănăstirilor moldoveneşti în timpul domniei lui Ştefan cel Mare*, (B.O.R., LXXV, 1957, nr. 5, p. 439—441) ⟨Prezintă privilegiile acordate m-rii Neamţ⟩;

Melchisedec, episcopul, *Cronica Romanului*, I, p. 251; II, p. 29, 94—95 ⟨inscripţii⟩; Idem, *Notiţe istorice*, p. 1—12 ⟨inscripţii, pietre de mormînt⟩;

Creţulescu Narcis, arhiereu, *Inscripţiile sfintei mănăstiri Neamţu şi Secu cu a schiturilor sale dimprejur* („Arhiva" — Iaşi, 1908, p. 178—185, 217—221, 272—278, 319—328, 371—380, 445—449; 1909, p. 86—91, 135—138, 187—191, 237—239, 282—288, 328—335, 379—384, 424—430, 470—472 şi 1910, p. 88—90, 137—141, 190—192) ⟨inscripţii amestecate, note, comentarii, descrierea monumentelor, istoric, sumar, pomelnic etc.⟩;

Iorga N., *Contribuţii la istoria bisericii noastre. I. Despre M-rea Neamţului. II. Bălineşti*, Buc., 1912, p. 1—27 (din AARPAD, s. II, t. XXXIV, 1912, p. 453—487) ⟨inscripţii, obiecte, pietre de mormînt; parte din acestea reproduse şi în cartea *M-rea Neamţului*...⟩;

Brătulescu Victor, *Piatra de mormînt a mitropolitului Calistrat al Moldovei la m-rea Neamţ*, (M.M., 1968, nr. 7—8, p. 438—439); Ivan Ioan,

Un ierarh moldovean cu numele de Calistrat înmormîntat la m-rea Neamț, (M.M., 1970, nr. 1—2, p. 66—75);

Berechet Șt., *Importanța însemnărilor slavo-române de pe manuscrisele vechi*, în vol. *Omagiu prof. Ilie Bărbulescu* („Arhiva", 1931, p. 449—458): Idem, *Picături mărunte*, 1931, p. 29—36, 88, 122—123, 129, 133—134 ⟨inscripții obiecte⟩;

M.M., 1943, nr. 3—4, p. 110—111 ⟨însemnare, 1751⟩; *Catalogul manuscrisele românești*. IV, Buc., 1967, p. 20, 156, 341, 389 ⟨însemnări, 1742, 1806, 1853⟩; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 115, 120, 129, 132, 146, 159, 250 ⟨diverse însemnări, unele după Iațimirski⟩;

Cea mai veche inscripție de la Ștefan cel Mare, în vol. *Omagiu lui George Oprescu*, Buc., 1961, p. 349—356 ⟨de pe cununa de moaște a Sf. Simeon Stîlpnicul de la m-rea Neamț⟩; I.N., III, 1923, p. 170 ⟨inscripții⟩; Crăciun I., *Inscripții de la m-rea Neamțului* („Anuarul inst. de istorie", Cluj, IV, 1926—1927, p. 429—433) și extras, Cluj, 1928; Bobulescu C., *Noi contribuții la biografia mitropolitului Veniamin Costachi*, Buc., 1939, p. 17 ⟨inscripție, 1830⟩;

Crețulescu Narcis. *Pomelnicul ctitorilor sf. m-ri Neamț de la început* („Arhiva", XX, 1909, p. 470—472 și XXI, 1910, p. 243—252);

Adrianne Madeleine Van de Winckel, *Introduction à l'étude des signes lapidaires de Roumanie*, în vol. *Pagini de veche artă românească. De la origini pînă la sfîrșitul secolului al XVI-lea*, Buc., 1970, p. 244 ⟨semnele lapidare de la m-re⟩;

Inscripții București, p. 577—578. 579, 595 passim ⟨cruci, inscripții; pentru epitaful lui Siluan, vezi p. 697—698⟩;

M.C., 1914, p. 139—140 ⟨însemnare, m-rea jefuită de tătari, după Andronic, *Istoria m-rii Neamț*, Acad. R. S. România ms. 3529⟩[12]; *Cronica Ghiculeștilor*, p. 197 și 211 ⟨despre luptele din 1717 și reparații⟩; *Uricarul*, VIII, p. 22—23 ⟨doc.⟩ și XI, p. 285—294 ⟨starea m-rii la 1888⟩;

RSTR, XIII, 1896, nr. 11, p. 236—239 ⟨despre arhiva m-rii Neamț⟩; Crețulescu Narcis, arhiereu, *Documentele m-rii Neamț*, („Arhiva" — Iași, 1911, p. 42—44, 89—95, 143, 189—192, 230, 271 passim; 1912, p. 234—235, 331—342, 399—406; 1913, p. 53—59, 109—123, 180—188 etc.) ⟨documente, sec. XIV—XVIII; averea m-rii, schiturile închinate etc.⟩; vezi și *Cat. doc. mold.*, I—IV, indice;

Iorga N., *Acte ale m-rii Neamț* (R.I., 1920, p. 92—95); Bogdan I., *Sămile* (B.C.I., 1915, 1915, p. 242—246); Iorga N., *Doc. fam. Callimachi*, II, p. 51—56 ⟨doc. 1813, 1818, bani lăsați pentru construirea unor chilii⟩; SCIA, 1967, nr. 1, p. 98—99 ⟨doc. 1815, amintind de paraclisul mitropolitului Veniamin⟩;

Bobulescu C., preot, *Din trecutul m-rii Neamțului. Răvașe gospodărești, 1764—1794*, în vol. *Prinos patriarhului Nicodim*, Buc., 1946, p. 85—108; A.B., 1930, p. 344 ⟨doc. 1809, despre colectă de bani pentru reparații⟩; Tomescu Const. N., *Regulament pentru m-rea Neamț din 1809* (*ibidem*, 1932, nr. 2, p. 102—108);

Ivan Ioan, prof., *Ştiri istorice oferite de un „izvod de venitul mănăstirii Neamţ“ în secolul al XVIII-lea* (M.M., 1969, nr. 1—2, p. 92—95); Visarion episcop, *Un document interesant privitor la m-rea Neamţului. Traducere din limba turcă* (ACMIB, I, 1924, p. 149) ⟨din 1725 sau 1821?⟩;

Hurmuzaki, S.I/5, p. 225—227 ⟨la 1835, considerată prima mănăstire din categoria I-a a celor neînchinate⟩; Hurmuzaki, S.I/6, p. 46—53 ⟨hrisovul lui Mihai Sturza din 1839 privind organizarea m-rilor Neamţu şi Secu⟩; B.R., 1881, p. 142—144;

Hrisov domnesc legiuitoriu de ocîrmuirea sf. monastiri Neamţu şi Săku, întărit la 30 mai 1839, no. 37, Eşii, 1839; B.F.O., 1839, supl. la nr. 50, p. 201—204 şi „Cantor de avis“, 1838—1839, p. 376 ⟨hrisov pentru m-re, 1839⟩;

Aşezămînt prin care se statorniceşte cum trebuie a să păzi legiuit în de obşte rînduială pentru soborul sfintelor mînăstiri Neamţul şi Secul, M-rea Neamţ, 1843, 31 p.; *Aşezămînt hărăzit de către luminatul domn Mihail Grigore Sturza voievod pentru soborul sfintelor mînăstiri Neamţul şi Secul*, M-rea Neamţ, 1855, 70 p.;

Hrisoavele S.S. principelui domnitoriu Grigorie A. Ghika v.v. date sf. monastiri Neamţului şi Sekul pentru înfiinţarea seminariului din monastire, a gimnasiului şi a internatului din T. Neamţului, Iassi, 1857; B.F.O., 1844, p. 61, 81, 1845, p. 129, 157, 1846, p. 203. 1848, p. 261—263, 1849, p. 145, 229, 319 ⟨despre darea în arendă a moşiilor m-rilor Neamţ şi Secu⟩; Mihăilescu M., *Regulamentări domneşti pentru monastirea Neamţu-Secu* („Păstorul ortodox,“ 1904, nr. 1, p. 22—23, nr. 7—8, p. 33—36); *Uricarul*, IX, p. 179—211 şi 305—313 ⟨regulamente, 1843, 1855⟩;

Rosetti Radu, *Conflictul dintre guvernul Moldovei şi mănăstirea Neamţului*, Buc., 1910, 2 vol. ⟨Despre aşezămintele din 1839 şi 1843 pentru m-rile Neamţ şi Secu şi conflictele ivite din nerespectarea acestora; documente; samă de venituri şi cheltuieli, 1842—1843, 1853 etc.; şi despre şcoala din Tg. Neamţ⟩;

Istraţi Corneliu, *Despre gospodăria moşierească din regiunea de munte a Moldovei la mijlocul secolului al XIX-lea* (AIIAI, VIII, 1971, p. 245 şi urm.) ⟨unele date privesc satele m-rii Neamţ⟩;

Ubicini A., *Provinces d'origine roumaine. Valachie, Moldavie, Bukovine, Transylvanie . . .*, seconde partie, p. 203 ⟨despre situaţia m-rii Neamţ la mijlocul sec. XIX⟩; Vezi şi Drăghici, *Istoria Moldovei*, I, p. 68;

Stoicescu Nicolae, *Contracte vechi de meşteri de biserici* (B.M.I., XXXIX, 1970, nr. 1, p. 70) ⟨Publică un contract din 1850 pentru confecţionare de uşi la m-rea Neamţ⟩; Karadja C.I., *O adresă a lui Alexandru Ghica vodă către stareţul m-rii Neamţu* (RSIAB, 1927, p. 77—80) ⟨din 1850⟩;

Bănescu N., *Un capitol din istoria m-rii Neamţului. Stareţul Neonil. Corespondenţa sa cu C. Hurmuzacki şi Andrei Şaguna*, Vălenii de Munte, 1910, 99 p.; Iorga N., *O carte despre m-rea Neamţului* (N.R.L., 1910, p. 545—547) ⟨despre lucrarea lui N. Bănescu⟩; Reli Simeon, *Din viaţa religioasă şi bisericească a Sucevii în secolele XVII—XIX*, 1931,

p. 34—37 (din „Candela“, 1931, nr. 1—3) ⟨Despre viaţa şi realizările arhimandritului Neonil, egumenul m-rii Neamţ, 1834—1853⟩;

Acte oficiale date cu ocazia numirii Prea Cuvioşiei Sale arhimandritul Dionisie ca locotenent de stareţ şi stareţ al sfintelor m-ri Neamţul şi Secu, anul 1855, mai 24; *Acte oficiale doveditoare stării de astăzi a m-rilor Neamţul şi Secul,* Iaşi, 1858, 68 p.;

Bezviconi G., *Călători ruşi,* p. 347—348 ⟨descriere, 1837, trei biserici⟩; vezi şi indice; Poujade E., *Scènes et souvenirs de la vie politique et religieuse en Orient,* III, p. 144—145 (extras din R.D.M.) ⟨descriere⟩; Ghika Vladimir, *Spicuiri istorice,* p. 204 ⟨descriere, 1849⟩; „Propăşirea, I, p. 45—48, 63—64, 68—70;

A.I.P., Iaşi, 1868, p. 8—11 ⟨vederea m-rii înainte de ardere⟩; vezi şi BCMI, 1933, p. 101; *Album moldo-valaque* (rev. „L'Illustration“, f. dată, p. 9); Oprescu Gh., *Ţările române văzute de artişti francezi (sec. XVIII şi XIX),* Buc., 1926, pl. XXI ⟨Bouquet⟩;

Lapedatu Al., *Noi documente cu privire la forma acoperămîntelor vechilor biserici moldovene* (BCMI, XII, 1914, p. 193—194) ⟨reproduce două gravuri ale m-rii din 1816—1817⟩; „Semănătorul“, 1906, p. 330 ⟨desen vechi⟩; M.M., 1926, nr. 1, p. 18 ⟨vederea m-rii înainte de incendiul din 1862⟩; Antoniu, *Album,* p. I, p. 32 ⟨foto⟩;

Catacombele m-rii Neamţului („Cantor de avis“, 11 nov. 1839, p. 91—92); „Zimbrul“, 21 sept. 1850 şi 16 mart. ⟨despre lucrările făcute la m-rea Neamţ⟩; *Şcoalele din monastirea Niamţu* („Zimbrul“, 6 mai 1855, p. 353—355); G.M., 5 şi 12 oct. 1850 ⟨autorul crede că m-rea e făcută de cavalerii ioaniţi la 1249; şi despre lucrările recente⟩;

Sakovici P., *Poseşcenie Niameţkogo monastiria* ⟨Vizitarea m-rii cu hramul Înălţarea din Neamţ⟩ („Russkii Invalid“, 1854, nr. 288) şi extras; Sion G., *Peregrinagiu la Neamţul* (FMIL, XVIII, 1855, nr. 40, p. 220—223, nr. 41, p. 227—228) ⟨despre situaţia m-rii în această vreme⟩; *Iaşii, 16 martie* („Zimbrul“, IV, 1856, nr. 59, p. 1—2) ⟨despre m-rea Neamţ⟩; *Progresul şi starea monastirii Neamţu* („Gazeta Transilvaniei“, 1856, nr. 24, p. 95, nr. 25, p. 99) ⟨reproducere după „Zimbrul“⟩; ⟨Romano⟩ Dionisie, *Monastirea Neamţu* (FMIL, 1856, nr. 12—13, p. 45) ⟨despre activitatea gospodărească desfăşurată la m-re; date luate din „Zimbrul“⟩;

Badenski Andronic, *Istoric în scurt pentru sfînta m-re Neamţului,* Neamţ, 1857; „Biserica“, I ,1862, nr. 37, p. 290—292 şi II, 1863, nr. 4, p. 24—25 ⟨despre incendiul din 1862⟩; „Curierul de Iaşi“, 20 april. 1869 ⟨despre necesitatea reparării m-rii);

C.A., 1863, p. 76—87, 1875, p. 35—37 şi Musceleanu Gr., *Monumentele străbunilor,* p. 35—37 ⟨descriere, istoric⟩; *Monumente naţionale,* p. 80—89 şi 98—103 ⟨istoric, descriere⟩; Welker Mrs., *Untrodden Paths in Romania,* Londra, 1888, p. 78—83;

Kreţulescu Narcis, arhiereu, *Planul unei lucrări asupra mănăstirilor ţării* („Arhiva“ — Iaşi, VI, 1895, p. 437—442) ⟨despre cele 10 volume scrise despre m-rea Neamţ⟩; *Mînăstirea Neamţ* („Vocea Bisericii“, II, 1895,

nr. 18—19); Romstorfer K. A., *Schloss Neamțu und einige Klosterlangen und seiner Umgebung* (JBLM, 1899, p. 3—31); P.G., *M-rea Neamțului* („Albina", II, 1898—1899, p. 369—371) ⟨despre două desene vechi⟩; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 168—173:

Gheorghiu C.D., *Locuri istorice din jud. Neamț*, p. 18—28, 51, 191—260, 284—294) ⟨istoric, inscripții, cărți vechi după Musceleanu, Melchisedec etc.⟩; Hristofor, *Progresul, curățenia și înfrumusețarea m-rii Neamțului* („Viitorul", Iași, 15 dec. 1900 — 1 ian. 1901, p. 15—16);

Sadoveanu M., *M-rea Neamțului* („Albina", X, 1906—1907, p. 347—352); Aramă Gh., *M-rea Neamțului* („Arhiva", XVIII, 1907, nr. 1, p. 31—35); Mironescu Vl., *M-rile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 114—115); Victor Puiu, arhim., *M-rea Neamțului* (C.L., XLIII, 1909, nr. 3, p. 313—317); R., *M-rea Neamțului* („Albina", XIV, 1910—1911, p. 416—417) ⟨după BCMI⟩; Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 124—128 și 166; L.A.R., 1909, p. 140—141;

Iorga N., *Ștefan cel Mare și m-rea Neamțului* (BCMI, III, 1910, p. 97—106) ⟨istoricul m-rii pînă la Ștefan cel Mare și foto⟩; AARMSI, 1911—1912, p. 474;

Valerie, arhim., *Călăuza mănăstirii Neamțu*, Buc., 1911, 16 p.; ed. II-a, M-rea Neamț, 1923; Dumitrescu, *Istoricul*, IV, p. 24—33;

Iorga N., *M-rea Neamțului, Viața călugărească și munca pentru cultură*, ed. I, Vălenii de Munte, 1912, II + 89 p. ed. II-a, M-rea Neamț. 1925, 104 p. ⟨istoricul m-rii de la Petru Mușat la 1862, despre odoarele m-rii, starețul Paisie, inscripții etc.⟩; Balș G., *Bisericile lui Ștefan cel Mare* (BCMI, XVIII, 1925, p. 98—111); Chiriac N.D., *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare*, p 39—40; Nicuță Meletie arhim.; *Istoria sf. m-ri Neamțu în timpul marelui război, 1916—1918*, M-rea Neamț, 1927 ⟨și despre obiectele luate de la m-re în timpul războiului⟩;

Balș G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 152) ⟨despre clisiarnița adăugată la 1549⟩, p. 279 ⟨despre zugrăvire⟩; și indice; Idem, *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 290—291 și indice ⟨despre bis. Sf. Gheorghe⟩; Mătasă C., *Călăuza jud. Neamț*, p. 155—166; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 58, 77, 103, II, p. 176—178; Anuar 1930, p. 47—49; Popescu M., *M-rea Neamț* (A.L.A., IX, 1930, p. II. nr. 490, p. 5) ⟨cu o gravură veche⟩; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 117—122, pl. VI; Idem, *Les principes de l'architecture religieuse;* Bobulescu C., *Veniamin Costachi*, p. 80—95; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 282—289, 370; Micșunescu D., *Vizitînd m-ri bucovinene*, Buc., 1937, p. 115—119 ⟨despre m-re⟩;

Tomescu Constantin N., *Scurtă privire istorică despre sf. m-re Neamțu și despre așezările monahale supuse ei (m-rea Secu și schiturile: Vovidenia, Pocrov, Sihăstria, Sihla și Icoana). Cu 42 clișee*, M-rea Neamțu, 1942, XIV + 179 p.; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 54 ⟨despre vechimea m-rii⟩; Ștefănescu I. D., *Monastere de Neamțu în Prinos patriarhului Nicodim*, Buc., 1946, p. 244—271 și Buc., 1946; Curinschi G., arh., *Probleme de restaurare a monumentelor istorice* („Arhitectura RPR", nr. 4, 1954, p. 21—29);

Balş Şt. şi Corina Nicolescu, *M-rea Neamţu*, Buc., 1958; *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 147—155, 261—262, 273—274, 346—349 ⟨descriere sumară bis. Înălţarea, pietre de mormînt, obiecte⟩;

Mihail Paul, *Bis. Înălţarea de la m-rea Neamţu* (M.M., XXXIV, 1958, nr. 9—10, p. 782—790) ⟨inscripţii — după Melchisedec şi Iorga — descriere — după G. Balş — obiectele şi pietrele de mormînt⟩;

Diaconu Petre, *Săpăturile de la m-rea Neamţu* („Mat. arheol.", VI, 1959, p. 699—701); M.M., XXXV, 1959, nr. 9—10, p. 708—709, 1961, nr. 5—6, p. 490 ⟨despre lucrările de restaurare⟩; *Restaurări la Prejmer şi m-rea Neamţ* („Arhitectura R.P.R.", nr. 4—5, 1961, p. 88);

Justin, mitropolitul Moldovei, *M-rea Neamţ în haină nouă* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 5—6, p. 314—316); Balş Ştefan, arhitect, *Bis. „Înălţarea Domnului" din m-rea Neamţ (ibidem*, p. 317—326) ⟨despre lucrările de restaurare⟩;

Heitel Radu, *Cercetările arheologice efectuate la m-rea Neamţ (ibidem*, p. 327—342); Velea Dionisie, arhim., *Starea actuală a m-rii Neamţ* (M.M., XXXVIII, 1962, p. 472—476) ⟨despre restaurarea m-rii⟩; Barnea I., *Monumente de artă creştină descoperite pe teritoriile R.P.R.* (S.T., 1960, nr. 3—4, p. 230) ⟨despre săpături⟩;

Ivan I., preot prof., *Clopotniţa m-rii Neamţ* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 7—8, p. 612—616) ⟨descriere⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Vătăşianu, *Istoria artei* (indice, m-rea Neamţ);

Mănăstirea Neamţ, Comitetul de stat pentru construcţii, arhitectură şi sistematizare, Direcţia monumentelor istorice, Ed. Meridiane, Buc., 1963; (prezentarea lui I. F. Stănculescu, *M-rea Neamţ după restaurare*, în B.O.R., 1964, nr. 3—4, p. 389—391); Crăciunaş I., *Acţiunea de reparare şi restaurare a monumentelor istorice bisericeşti* (M.M., 1964, nr. 7—8, p. 350—353) ⟨despre lucrările efectuate⟩;

Prisnea C., *M-rea Neamţ*, Ed. Meridiane, 1964 (Colecţia „Mici îndreptare");

Ştefan Balş, Radu Heitel şi Petre N., *Restaurarea m-rii Neamţ*, în vol. *Monumente istorice. Studii şi lucrări de restaurare*, editat de CSCAS, Direcţia monumentelor istorice, Buc., ⟨1964⟩, p. 33—66; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 61, 360—361; Balş Ştefan, *Cum restaurăm monumentele istorice? La Neamţ, la Hurezu şi la Brădet* („Contemporanul", 6 ian. 1967); Grigoraş—Caproşu, *Biserici din Moldova*, p. 29 şi pl. 45—46 ⟨despre lucrările făcute de Petru Muşat şi Alexandru cel Bun⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 330—333, 359—366 ⟨descriere⟩; Vintilescu Petre, *Arhitectura bizantină în Principatele române* (B.O.R., LXXXV, 1967, nr. 9—10, p. 1 038—1 039) ⟨despre arhitectura m-rii, generalităţi⟩; Adam Sergiu, *Ctitorii muşatine: Mănăstirea Neamţ* („Ateneu", oct. 1967, p. 4);

Balş Ştefan, *Observaţii noi asupra m-rii Neamţ* (B.M.I., 1971, nr. 1, p. 78) ⟨observaţii făcute de arhitectul Raymond Lemaire⟩;

Constantinescu Dumitru, *Mormîntul domnesc din mănăstirea Neamţului* (M.A., III, 1971, p. 277—298) ⟨crede că Ştefan, fiul lui Alexandru cel

Bun, a fost ucis de fratele său, Roman, nu de nepotul său cu acelaşi nume⟩. Prezentare în M.M., 1972, nr. 5—6, p. 456—458;

Ivan Ioan, *Mitropolitul Veniamin Costachi la m-rea Neamţ* (M.M., XLIII, 1967, nr. 1—2, p. 80—89); Idem, *Alte două tablouri reprezentînd pe mitropolitul Veniamin Costachi* (M.M., 1972, nr. 3—6, p. 327—329) ⟨unul la m-rea Neamţ, 1843⟩;

Ştefănescu I. D., *Le roman de Barlaam et Ioasaph illustré en peinture*, Bruxelles, 1932 (extras din „Byzantion", VII, 1932, p. 347—369+15 planşe). ⟨Pe cupola interioară a clopotniţei m-rii Neamţ, refăcută la începutul sec. XIX⟩; Balş G., *Maica Domnului îndurătoarea*, p. 7; Ştefănescu I. D., *L'évolution*, p. 166—167, pl. XCV; Idem, *L'Évolution*, II; Bobulescu, *Zugravi*, p. 35—38; Ştefănescu I. D., *Monastère de Neamţu. L'Eglise de l'Ascension*, Buc., 1946; Nicolescu Corina, *Decorul m-rii Neamţ, în legătură cu ceramica monumentală din Moldova în sec. al XV-lea* (SCIA, II, 1955, nr. 1—2, p. 115—137) ⟨descriere şi foto decorul exterior; crede că decorul bisericii mari reprezintă o realizare moldovenească⟩; Idem, *Arta în epoca lui Ştefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în epoca lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 298; Idem, *Începuturile ceramicii monumentale în Moldova*, în vol. *Omagiu lui C. Oprescu*, Buc., 1961, p. 373—396; Crăciunaş Irineu Suceveanu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., XLV, 1969, nr. 7—9, p. 439—444) ⟨descrierea picturii turnului clopotniţei şi pictura exterioară a bis. Înălţarea⟩; Pentelescu Nicolae, *Zugravii suceveni Vasile Chiţăscul şi Vasile Suliman* (M.M., 1967, nr. 3—4, p. 311) ⟨Reproduce după N. Iorga o inscripţie despre refacerea picturii bis. m-rii Neamţ la 1830⟩;

Melchisedec, episcop, *Catalog de cărţile sîrbeşti şi ruseşti manuscrise vechi ce se află în biblioteca sfintei mănăstiri Neamţului, precum şi de cuprinderea lor şi de însemnările istorice ce se găsesc în ele* (RIAF, II, 1884, vol. III, p. 129—143) ⟨106 manuscrise⟩;

Iaţimirski A. I., *Slavianskia rukopisi Niameţkago monastîria vî Rumânii* („Drevnosti. Trudî slavianskoi kommissii imperatorskago Moskovskago arheologhiceskago obştestva", II, 1898, p. 1—108); Idem, *Slavianskia i russkia rukopisi rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 513—797 ⟨despre manuscrise şi despre Paisie Velicicovschi⟩; Turdeanu, *Manuscrise slave*, p. 124—131, 181—190;

Naghiu Iosif, *Biblioteca m-rii Neamţ* (M.M., 1941, p. 67—83;) Ignătescu Vasile, preot prof., *Biblioteca m-rii Neamţ* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 5—6, p. 451—460); Cantemir Traian, *Tezaurul cărturăresc de la m-rea Neamţ* („Scînteia", 13 oct. 1967) ⟨despre biblioteca m-rii⟩; Olariu Firmilian, *Cărţi vechi în biblioteca m-rii Neamţ* („Ateneu", mai 1970, p. 2); vezi şi Sergiu Şerban, *Un tezaur de spiritualitate românească. Cărţi rare în bibliotecile de pe teritoriul regiunii Bacău (ibidem*, febr. 1967, p. 13);

Erbiceanu C., *Manuscripte greceşti din epoca şcoalei greceşti aflate în biblioteca sfintei mănăstiri Neamţul* (R.T., 1885, p. 203—206)[13]; Dan Dim., *O evanghelie a lui Ştefan cel Mare la München*, 1913 ⟨scrisă la m-rea

Neamț⟩; Ștefan Alexe, prof., *Un manuscris grecesc din biblioteca m-rii Neamț* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 5—6, p. 355—364);

Bianu I., *Evanghelia slavo-greacă scrisă în m-rea Neamțu din Moldova de Gavriil monahul în 1429*, Buc., 1922; Bianu I., *Sur les miniatures et ornements polychromes de l'evangéliaire écrit en langues slave et grecque dans le monastère de Neamț en Moldavie en 1429 par le moine Gabriel (Bibl. Bodléyenne, Cod. Canonici Graeci, 122* (BSHAR, XI, 1924, p. 37—38);

Fecioru D., preot, *Manuscrisele de la Neamțu. Traduceri din sfinții părinți și din scriitorii bisericești* (S.T., IV, 1952, nr. 7—8, p. 458—486); Ivan Ioan, prof., *Manuscrisele de muzică psaltică de la m-rea Neamțu* (M.M., XXXVI, 1960, nr. 9—12, p. 602—614); Serafinceanu I., prof. dr., *Un manuscris slav important din biblioteca m-rii Neamț: Liturghierul lui Ion logofătul (ibidem*, p. 365—408); Ivan I., *Din relațiile călugărilor de la m-rea Neamț cu biserica și societatea rusă de la jumătatea secolului al XIX-lea* (M.M., 1963, nr. 9—10, p. 620—622) ⟨despre ms. călugărului Chiriac⟩;

Lăzărescu Emil, *Trei manuscrise moldovenești de la Muzeul de Artă RPR*, în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ștefan cel Mare*, Buc.. 1964, p. 547—589 ⟨din 1436 și 1512, cu o însemnare din 1497 despre sfințirea bisericii⟩;

Fecioru D., *Un catalog vechi de manuscrise și cărți al bibliotecii m-rii Neamțului*, Buc., 1941, 32 p. (extras din B.O.R., LIX, 1941, nr. 7—8, p. 414—443) ⟨Scris probabil între 1800—1825⟩; Corfus Ilie, *Un vag ecou al războaielor lui Napoleon la m-rea Neamțului* (R.I.R., XV, 1945, p. II, p. 220—223) ⟨Reproduce după un ms. aflat la Acad. R. S. România⟩; Al.R., 1846, p. 365—367 ⟨despre activitatea culturală din m-re⟩;

Grădinaru Ioanichie, arhidiacon, *Însemnătatea culturală și religioasă a m-rii Neamțului în trecutul neamului*, Iași, 1942, VII+113 p. (recenzia lui N. Camariano, R.I.R., XIV, 1944, f. III, p. 411); Simonescu Dan, *Mănăstirea Neamțului un focar de cultură*, Iași, 1943, 11 p. (din „Studii și cerc. ist.“, I, 1943, nr. 1, p. 95—103) ⟨Despre cele patru epoci de înflorire culturală: 1424—1600, 1779—1794, 1807—1861 și de la 1924 încoace; și despre figurile importante care le-au ilustrat⟩; prezentarea lui Nestor Camariano, R.I.R., XV. 1945, f. II, p. 258—259; Porcescu Scarlat, *Activități culturale la m-rea Neamț, în sec. al XV-lea* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 5—6, p. 477—506) ⟨îndeosebi despre manuscrise⟩;

Ionescu G., *Tipografia din m-rea Neamțu, 1800—1883* („Noua rev. rom.“, vol. III, 1901, nr. 27, p. 109—122 ⟨despre activitatea tipografiei și localul său⟩; Racoveanu G., *Gravura în lemn la m-rea Neamț*, Buc., 1942; Ioan Ivan, diac, *Tipografia de la m-rea Neamțu* (M.M., XXXIV, 1958, nr. 3—4, p. 315—325) ⟨despre activitatea tipografiei și localul ei la a 150-a aniversare⟩; Idem, *Gravuri în metal la m-rea Neamțul (ibidem*, XXXV, 1959, nr. 5—6, p. 376—378); Cocora Gabriel, preot, *Cîteva știri despre tipografia de la Neamțu* (M.M., XXXVI, 1960, nr. 7—8, p. 477—480) ⟨despre

literele aduse de la Praga la 1856⟩; Ivan I., diacon prof., *Tipografia din m-rea Neamț* (M.M., XXXIII, 1962, nr. 5—6, p. 418—430) ⟨activitatea tipografiei⟩; Cocora Gabriel, preot, *Din trecutul legăturilor m-rii Neamț cu Țara Românească* (M.M., 1965, nr. 5—6, p. 287—294) ⟨sec. XIX, îndeosebi răspîndirea cărților tipărite la m-rea Neamț⟩[14];

Vornicescu Nestor, *Relații bisericești culturale între mănăstirea Neamț și Transilvania, din cele mai vechi timpuri pînă în preajma anului 1918* (M.M., XLIV, 1968, nr. 11—12, p. 664—701); Idem, *Manuscrisele arhiereului Narcis Crețulescu din biblioteca m-rii Neamț (ibidem*, 1968, nr. 7—8, p. 431—437); Paul Mihail, *Mănăstirea Neamț, centru de viață spirituală și artistică românească* (M.M., XLVI, 1970, nr. 1—2, p. 81—83) ⟨Despre numărul mare de călugări transilvăneni existenți la m-re la 1838⟩;

Bardieru Al., *Contribuție la bibliografia veche românească și la cunoașterea tipăriturilor apărute în tipografia mînăstirii Neamț în veacul al XIX-lea* (M.M., XLV, 1969, nr. 3—4, p. 243—245); Turdeanu Emil, *Centres of literary activity in Moldavia, 1504—1552* („The Slavonic and East European Review", XXXIV, 1955, p. 99—122) ⟨Despre activitatea literară desfășurată la m-rea Neamț în această vreme⟩;

Ivan I., *Din istoricul tiparniței de la m-rea Neamț* (M.M., XLV, 1969, nr. 7—9, p. 510—512); Bărbulescu Daniela, *Mineiele de la Neamț, 1830—1832* (G.B., XXI, 1962, nr. 11—12, p. 1 142—1 160) ⟨Descrie mineiele apărute în tipografia m-rii⟩;

Ivan, I., *Sfîntul antimis. Importanța unor sfinte antimise de la m-rile Neamț și Secu* (M.M., 1968, nr. 5—6, p. 269—297) ⟨generalități despre antimise; și despre antimisele celor două m-ri⟩;

Georgescu I. I., prof., *Muzeul M-rii Neamț* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 5—6, p. 461—471) ⟨descrierea exponatelor⟩;

Crăciunaș Irineu, protos., *Mănăstirea Neamț, lavra monahismului din Moldova* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 5—6, p. 343—353) ⟨despre activitatea culturală⟩;

Udișteanu Dionisie, *Seminarul monahal, Studiu istoric și anexe (Contribuții la istoria școalelor călugărești)*, Cernica, 1937, 96+LVIII p. ⟨despre „Școala duhovnicească" de la m-rea Neamț, 1843, transformată în seminar la 1855⟩[15]; Plămădeală Antonie, *Monahul Sofronie Vîrnav. Cu prilejul împlinirii unui veac de la moarte* (M.M., 1968, nr. 7—8, p. 409—421) ⟨despre seminarul monahal de la m-re⟩;

Ospiciu pentru smintiții la minte la monastirea Neamțu (G.M., 2 mai 1855); G.M., supl. 17 nov. 1855 ⟨despre zidirea unui „ospital" pentru „zmintiții la minte" în apropierea m-rii Neamț⟩[16]; „Monitorul oficial al Moldovei", 10 aug. 1859, p. 1—2 ⟨despre starea jalnică a bolniței bătrînilor și despre îmbunătățirile aduse bolniței alienaților de la m-rea Neamț⟩; Zosin Dr., *Contribuție la istoria psihiatriei în România. Ospiciul de alienați de la M-rea Neamțului* („Arhiva", 1915, p. 107—113, 155—164, 198—204); Suțu Rudolf, *Eminescu la M-rea Neamț* („Arhiva", XVII, 1906, p. 257—259); Samarian Pompei, *Medicina și farmacia în trecutul românesc*, III, p. 61;

Vornicescu Nestor, ierom., *Instituții pentru îngrijirea sănătății patronate de m-rea Neamț* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 5—6, p. 442—450) ⟨bolnița, ospiciul de alienați și spitalul din. Tg. Neamț⟩; Molin Virgil, *Date noi cu privire la trecutul instituțiilor de îngrijirea sănătății patronate de m-rea Neamț* (M.M., 1964, nr. 5—6, p. 246—256);

Bulat T. G., *Biserica Moldovei și așezămintele spitalicești în prima jumătate a secolului al XIX-lea* (B.O.R., 1972, nr. 11—12, p. 1231—1233) ⟨despre starea bolnițelor din m-rea Neamțului, 1846⟩.

Crețulescu Narcis, *Notiță pentru sfînta icoană Maica Domnului din biserica mare din sfînta m-re Neamț, 665—1907* („Arhiva", XIX, 1908, nr. 5, p. 233—235);

Petrescu Stelian, *Odoarele de la Neamțu*[17] *și Secu. Cu două planșe în fotogravură și 108 autotipii pe aramă după fotografii originale,* Buc., 1911, VII+106 p. (recenzii: N. Iorga, N.R.L., 1911, p. 625—628 și Em. Kretzulescu, RIAF, 1911, p. 492); Lapedatu Al., *Cîteva cuvinte drept postfață la albumul „Odoarele de la Neamțu și Secu"* (BCMI, IV, 1911, p. 160—161); Iorga N., *Cea mai veche icoană din Moldova, care însă nu e veche* (BCMI, XXIV, 1931, p. 29—30); Filimon Aurel, *Din vechea noastră artă bisericească* („Arta și tehnica grafică", caietul II, 1940, p. 55—62) ⟨epitaful lui Ștefan cel Mare de la m-rea Neamț⟩; *Cultura bizantină în România,* Buc., 1971, p. 126, 132 ⟨epitaf și panaghiar⟩;

Brătulescu Victor, *În chestiunea pecetei m-rii Neamțului* (C.I., XVIII, 1943, p. 447—448);

Lăzărescu Emil, *În jurul datării a două vechi broderii românești* (SCIA, 1958, nr. 2, p. 169—173) ⟨epitaful lui Siluan, 1437⟩;

Ulea Sorin, *Gavriil Uric, primul artist român cunoscut* (SCIA, 1964, artă plastică, nr. 2, p. 235—263) ⟨descrierea miniaturilor din Tetraevangheliarul din 1429 și bibliografie bogată despre acesta⟩;

Ivan Ioan, *Contribuție la istoria doamnei Ecaterina Dabija Vodă* (M.M., XXXIV, 1958, nr. 1—2, p. 134—135) ⟨o bederniță din 1665⟩;

Niculescu Remus, *Eustatie Altini* (SCIA, 1965, nr. 1, arta plastică, p. 53—64) ⟨descrierea tabloului primirea în monahism a lui Veniamin Costachi, zugrăvit de Altini⟩;

Ciftericov Serghie, preot, *Paisie starețul m-rii Neamțului din Moldova. Viața, învățătura și influența lui asupra bisericii ortodoxe,* ed. II-a, M-rea Neamț, 1943, 417 p.+1 pl.; Berechet Șt., *Autobiografia starețului Paisie*, trad. de . . . , Iași, 1918, Furtună D., *Însemnări despre starețul Paisie* (R.I., 1919, p. 53—55); Procopan Eugen, *Paisie Velicicovschi* (RSIAB, XXIII, 1933, p. 161—262); Ioan Ivan, diacon, *Actualitatea „Așezămîntului" starețului Paisie Velicicovschi* (M.M., XXXIII, 1957, nr. 8—9, p. 607—610); Mihail Paul, preot, *Starețul Paisie de la Neamț innoitorul monahismului* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 5—6, p. 409—417) ⟨și bibliografie rusă⟩;

Ivan I., *Ioan Cart și activitatea sa muzicală la m-rea Neamț* (M.M., 1971, nr. 1—2, p. 107—115) ⟨la 1859—1864⟩;

Ioan Ivan, prof., *Legăturile episcopului Melchisedec cu mănăstirea Neamț* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 403—415) ⟨despre un surghiun al său la

m-re şi despre daniile făcute⟩; Cantemir Traian, *M. Kogălniceanu în documentele mănăstirilor Neamţ şi Secu* („Limbă şi literatură", XVII, 1972). Prezentare în M.M., 1972, nr. 5—6, p. 458—460;

— CRUCEA DIN APROPIEREA M-RII NEAMŢ (1821—1822).

„Arhiva" 1908, p. 320—322 şi 272; Iorga N., *Contribuţii la istoria bisericii noastre. I. Despre m-rea Neamţului*, Buc., 1912, p. 24—25 ⟨inscripţia povestind evenimentele din 1821⟩; Drăghiceanu V., *Inscripţii: Pe o cruce din cerdacul muntelui Rusu, M-rea Neamţul* (BCMI, VIII, 1915, p. 143).

— SCHITUL SF. IOAN BOGOSLOVUL (de lemn, sec. XIV).

Grigoraş—Caproşu, *Biserici din Moldova*, p. 51 ⟨despre bis. veche, de lemn, din sec. XIV⟩.

— SCHITUL VOVIDENIA (construit de lemn de episcopul Ioanichie[18], 1754; bis. de lemn dusă la Lunca; refăcută la 1790 de ieromonahul Isaia, egumenul Ioanichie de la m-rea Bogdana şi stolnicul Atanase Gosan, care a clădit bis. de lemn Sf. Spiridon; bis. reclădită 1849—1853).

Melchisedec, episcopul, *Cronica Romanului*, II, p. 38—40, 51—55, 65—68 ⟨doc. 1751—1756, despre ctitorie⟩; Bobulescu C., *Banul Tănasă Gosan*, Buc., 1928, p. 39—40 ⟨inscripţie⟩; „Arhiva", 1908, p. 276—277;

Tomescu C. N., *Scurtă povestire istorică despre sf. m-re Neamţ şi despre aşezările supuse ei (m-rea Secu şi schiturile: Vovidenia, Pocrov, Sihăstria, Sihla şi Icoana)*, M-rea Neamţ, 1942, p. 124—129;

Ivan Ioan, *Două pomelnice triptice ctitoriceşti din secolul al XVIII-lea* (M.M., 1967, nr. 7—8, p. 542—543) ⟨al schitului Vovidenia, 1754⟩.

NECHIT, com. Borleşti, jud. Neamţ (bis. Sf. Spiridon, ante 1809; şi un schit)[19].

Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 113 ⟨despre sat⟩; A.B., 1931, p. 178 ⟨cat. 1809, Nechid — Bacău⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 474.

NECOREŞTI, vezi Nicoreşti.

NECŞENI (Nicşeni), jud. Botoşani[20]. (bis. din 1870).

DRH, vol. XIX, p. 43—45 ⟨la 1626, satul m-rii Dragomirna⟩; vezi şi indice ⟨satul este menţionat de 3 ori⟩; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 126 ⟨sat al m-rii Dragomirna⟩; *Uricarul*, VI, p. 234—235, 315—316 ⟨sat al baronului T. Mustaţă, 1827⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 502; Anuar 1930, p. 106.

NEDEIANI — Iaşi (fost Cîrligătura) (bis. sec. XVIII, fostă metoh a schitului Stavnic).

Documente, XV, vol. II, p. 259—261 ⟨la 1497, satul vîndut lui Toader şi altora⟩; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 166—167, 170—172; vezi şi indice ⟨cumpărături făcute de Solomon Bîrlădeanu şi Iane Hadîmbul postelnic⟩; 201—202 ⟨parte dată m-rii Dealul Mare, 1669⟩; vezi şi indice; VIII, p. 43—44, 47—48; vezi şi indice ⟨cumpărături ocine Pavel Ciocîrlan mare

paharnic⟩; *Uricarul*, VI, p. 320—321 ⟨doc. 1823⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 429 ⟨doc. 1766 amintind biserica⟩.

NEGHISEȘTI — Bacău.

Dumitriu C. V., *Bacăul istoric*, p. 95—104 ⟨despre sat⟩.

SCHITUL NEGOAIA — Tecuci (sec. XVII)[21].

NEGOEȘTI — Bacău (bis. Sf. Dumitru de lemn, începutul sec. XIX[22], c. 1806, în stare rea la 1936).

A.B., 1931, p. 178 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., 1890, p. 466; AER, 1936, p. 174; *Dicț. Rom.*, IV, p. 480; *Documente*, XIV—XV, p. 342 ⟨doc. 1466, satul N. pe Pîrîul Negru al episcopiei Roman, scutire de dări⟩; XVI, vol. II, p. 66 ⟨la 1555, 1/3 parte din satul N. lîngă Bodești a lui Petre și a surorilor sale⟩; *Documente*, XVII, vol. III, p. 187—188, 189—190 ⟨la 1615, satul N. pe Orbic dat schimb de m-rea Sucevița lui Nichifor Beldiman mare logofăt⟩; I.N., 1923, p. 114—115 ⟨doc. 1729, sat al mitropoliei⟩; vezi și Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 12 ⟨același doc.⟩; *Uricarul*, VI, p. 248 ⟨doc. 1803⟩.

NEGOEȘTI — Neamț[23] (bis. sec. XIX). Vezi și precedentul.

Dicț. Rom., IV, p. 481.

NEGOEȘTI — Vaslui[24].

Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 195 ⟨la 1755, sat al lui N. Racoviță⟩.

NEGOEȘTI, vezi Hîrtop.

NEGOEȘTI (Căiuțul Mic) — Trotuș. Vezi și Căiuți.

Documente, XVI, vol. II, p. 8 ⟨la 1551, satul N. pe Trotuș al familiei Orăș⟩; vezi și p. 228—229 ⟨doc. 1569, despre împărțirea satului⟩; *Uricarul*, XIV, p. 370 passim ⟨multe doc. și rezumate doc. cumpărături N. Roset banul⟩.

NEGOMIREȘTI, vezi Orgoeștii Noi.

NEGOTEȘTI — Suceava[25] (bis. de lemn Adormirea, 1763, clădită de niște călugări).

T.C., IV, 1934, p. 60—61 ⟨pomelnic⟩; *Uricarul*, VI, p. 302 ⟨la 1826, satul răscumpărat de vistierul Iordache Ruset⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 39, 1926, p. 71, 1927, p. 82 ⟨Negoștina, bis. din 1885⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 483.

NEGRENI — Bacău (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1640? sau 1816, reparată 1891 și 1926). Vezi și următorul.

Uricarul, XVII, p. 183—185 ⟨pricină, 1708⟩; AER, 1936, p. 188.

NEGREȘTI — Orhei (casă și bis. de lemn a fam. Hermeziu, sec. XVIII, bis. reclădită 1814).

Sava, Doc. *Lăpușna*, indice; Boga, *Doc. bas.*, III, p. 66—69; RSIAB, 1929, p. 202, p. 340 ⟨cat.⟩ și 1931, p. 567 ⟨2 sate?⟩; 1934; p. 96 ⟨însemnare, 1784⟩.

NEGREȘTI, com. Bîra, jud. Neamț (școală sec. XVIII). În același județ mai este un sat N. în com. Dobreni.

Documente, XVI, vol. IV, p. 28 ⟨la 1591, satul dăruit de Stroici logofăt m-rii Agapia⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1600 (p. 302); 1603

(XVII, vol. I, p. 80); Pricop Adrian şi Iosif Naghiu, *Manuscrise păstrate la Filiala Botoşani a Arhivelor Statului* (M.M., 1970, nr. 11—12, p. 702—703) ⟨însemnare, 1784, despre şcoală la Negreşti — Neamţ⟩; M.C.. 1916, p. 260—263 ⟨hotărnicie, 1765, satul m-rii Agapia⟩[26] şi 307—309 ⟨doc. 1786⟩.

NEGREŞTI — Vaslui (casele familiei Palade, sec. XVII, înnoite ante 1752[27] şi bis. de lemn Sf. Voievozi, c. 1800 sau 1837).

Ghibănescu, *Surete*, XXI, p. 56—57 ⟨Negoeşti — Tutova, selişte a lui Scărlet, 1643⟩ şi p. 74 ⟨Negreşti a aceluiaşi⟩; *Uricarul*, VI, p. 210 ⟨1/2 dată schimb agăi Al. Calimah, 1814⟩; DRH, XIX, indice; A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 80, 1935, p. 106, 1936, p. 119, 1938, p. 189; B.F.O., 1939, p. 28 ⟨arendarea moşiei⟩; M.C., 1915, p. 213 ⟨1636, 1/2 sat Vaslui a lui Ion Ciolpan⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 215 ⟨sat al fam. Palade, 1787⟩; *Uricarul*, XIX, p. 271—276 ⟨doc. 1824, moşia fam. Hrisoverghi⟩; Vezi şi Sava *Doc. Orhei*, p. 207 ⟨doc. 1737⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 486—487 ⟨sat şi tîrg⟩;

Schwarzfeld E., *Din istoria evreilor: împopularea, reîmpopularea şi întemeierea tîrgurilor şi tîrguşoarelor în Moldova*, Buc., 1894, p. 117 şi urm. ⟨şi despre tîrgul Negreşti⟩; recenzia lui N. Iorga, R.I., 1915, p. 89—103, care consideră titlul lucrării greşit; Platon Gh., *Populaţia oraşelor* („Carpica“, III, 1970, p. 5—32+tabele).

NEGREŞTI, vezi Călugăriţa — Negreşti.

NEGRI, jud. Bacău (bis. Sf. Nicolae a fam. Razu, 1772, reparată 1931).

AER, 1931, p. 89; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 487—488.

NEGRILEASA, com. Stulpicani, jud. Suceava (bis. din 1882).

Anuar Bucovina, 1923, p. 27, 1926, p. 59, 1927, p. 70, 1928, p. 82; I.N., 1922, p. 354 ⟨doc. 1699, satul Negrileşti vîndut de T. Caraiman lui Vasile Pleşca logofăt⟩, p. 355 ⟨doc. 1740, fam. Pleşca vinde satul m-rii Hangu⟩; vezi şi p. 356 ⟨satul ajunge al lui Costache Lazu stolnic, 1755⟩; *Uricarul*, VI, p. 211 ⟨doc. 1814⟩.

NEGRILEŞTI, jud. Galaţi (bis. lui Frangolea, sec, XVIII, ante 1752)[28] Vezi şi Negrileşti — Tecuci.

Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 159 ⟨doc. 1752⟩; A.B., 1931, p. 183 ⟨la 1809 bis. în stare rea⟩; *Documente*, XVII, vol. I, p. 232—233 ⟨la 1605 satul N. pe Moldova dăruit m-rii Secu de Nestor Ureche⟩; vezi şi DRH, XIX, indice, despre abuzurile făcute de N. Ureche; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 488 ⟨N. — Putna⟩.

NEGRILEŞTI — Tecuci (bis. din 1855).

AER, 1936, p. 299; *Documente*, XVII, vol. II, p. 21 ⟨la 1606, satul N. — Neamţ, fost domnesc, dăruit lui Voruntar Prăjescu comis⟩; vezi şi IV, p. 329—330 (1619); p. 491 (1620), V, p. 80—81 (1621), p. 83 (1621), p. 252—253 (1623); B.C.I., VIII, p. 47 ⟨la 1667, lăsat zestre Catrinei Cantacuzino⟩; vezi şi Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 94 şi XXIV, p. 33—34, 69—72 şi indice; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 488—489.

NEGRILEŞTI — Tutova[29] (bis. Sf. Nicolae ante 1809). Vezi şi N. — Tecuci.
Documente, XIV—XV, p. 18 ⟨doc. 1409, sat al lui pan Giurgiu Ungureanu⟩; XVI, vol. I, p. 328 ⟨la 1531, satul N. — Tutova al lui Ion pîrcălab⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 177—178 ⟨hotarnică⟩; *Uricarul*, XVIII, p. 390—393 ⟨doc. 1628⟩; A.B., 1931, p. 200 ⟨cat. 1809⟩; C.I., 1934—1936, nr. 2, p. 71—72, 75—77 ⟨doc. 1676, 1692—1704⟩.

NEGRILEŞTI — Vaslui[30] (curţi boiereşti vechi ale căror urme se mai vedeau la 1871)[31]. Vezi şi precedentele două sate.
Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 342 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 489 ⟨fost sat⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 159.

NEGRINŢI — Hotin.
DRH, XIX, p. 365 ⟨la 1627, părţi ale m-rii Barnovschi⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 69 ⟨satul Negreşti — Orhei al fam. Hermeziu⟩; vezi şi indice; Iorga N., *Studii şi doc.*, XXI, p. 187 ⟨satul fam. Canano, 1806⟩.

NEGULEŞTI, vezi schitul Mesteacăn.

NEGULEŞTI, com. Dealu Morii, jud. Bacău (bis. Sf. Voievozi, ante 1809[32]; reclădită 1851 de Iancu Plitos).
A.B., 1931, p. 191 ⟨cat 1809⟩; AER, 1936, p. 324 ⟨bis. de lemn⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 491.

NEGUŞENI (Negoşeni), com. Roşiori, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Voievozi, în ruină la 1936).
A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 91; *Documente*, XVI, vol. II, p. 186 ⟨la 1569, satul Căteşti ce se cheamă Neguşăni⟩; Uncescu C., *Regiunea Cobîlelor de la Bacău; Uricarul*, VI, p. 229, 293—294 ⟨doc. 1814, 1826, N. — Roman⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 491.

NELIPĂUŢI — Hotin (bis. fostă geamie din sec. XVIII).
Anuar 1922, p. 113; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 63—65 ⟨la 1552, 1/2 din Nelipeşti a lui Cozma Ghenghea pîrcălab⟩; p. 374—377 ⟨la 1622, 1/2 din Nelipăuţi a lui Avram diac⟩; DRH, XIX, p. 344—345 ⟨la 1627, părţi ale fam. Urmeziu⟩; *Documente*, XVI, vol. IV, p. 257 ⟨la 1599, sat al fiilor lui Movilă pîrcălab⟩; A.B.. 1933, p. 44—45 ⟨doc.⟩; *Un document* („Gazeta mazililor şi răzeşilor", 1911, p. 264—267) ⟨din 1821⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 81 ⟨sat al fam. Cantacuzino, 1793⟩.

NELIPEŞTI — Botoşani[33].

NEMERNICENI — Suceava[34] (bis. de piatră a mitropolitului Gheorghe, c. 1723—1729; curţi boiereşti sec. XVI).
Brînduş Tache, *Taina norocului şi calea spre fericire. Povestea satului Nemerniceni*, Cernăuţi, 1899, 199 p.; Ghibănescu, *Surete*, XXII, p. 141 ⟨satul şi curţile lui Şeptilici hatmanul zălogite lui Ieremia Movilă vornic⟩; Idem, *Ispisoace*, VI/1, p. 63; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); R.T., 1886, p. 257 ⟨doc. 1729⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 12 ⟨testamentul mitropolitului Gheorghe din 1730⟩; I.N., III, 1923, p. 114—115 ⟨diată 1729, satul cu bis. de piatră dat mitropoliei de mitropolitul Gheorghe⟩; DRH, XIX, indice (Nemirceni).

NEMÎNDRI — Botoşani[35].

NEMŢIŞOR — Neamţ (metoh al m-rii Neamţului, prima jumătate a sec. XIX)[36].

NEREJU, jud. Vrancea (bis. Sf. Voievozi, ante 1809 refăcută? 1835, reparată 1888, 1934).

A.B., 1931, p. 183 ‹cat. 1809›; „Milcovia“, I, 1930, p. 28 ‹despre numele satului›; AER, 1936, p. 267 ‹bis. din 1835›; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 496—497;

Stahl H. H., *Contribuţii la problema răzeşiei satului Nerej* („Arhiva pt. ştiinţa şi reforma soc.“, VIII, nr. 4, p. 570—616, IX, nr. 1—3, p. 201—244); Costaforu Xenia şi H. H. Stahl, *Caracterul devălmaş al familiei nerejene (ibidem*, X, p. 447—462); *Nerej un village d'une region archaique. Monographie sociologique dirigée par H. H. Stahl*, 3 vol., 1939, *I. Les cadres. Cosmologique. Biologique. Historique et Psychique*, XXIII, 405 p.+ 24 pl.+2 h.; *II. Les manifestations spirituelles*, 322 p.+53 pl.; *III. Les manifestations économiques, juridiques et administratives unités, procès et tendances sociales*, 402 p.+29 pl. Recenzie în „Sociologie rom.“, IV, 1942, nr. 2, p. 623—627; Teodorescu-Kirileanu S., *Ştefan cel Mare şi Sfînt. Istorisiri şi cîntece populare*, Focşani, 1903, p. 32—34 ‹legenda întemeierii satului›;

Pentru nume vezi şi Szabo Attila, *Nires, Szasznyres település, nepriség, nepesedés és helynévtörténeti viszonyai a XIII—XX században* [Nirej, Nirejul, Săsesc. Colonizare, populaţie, popularea şi relaţiile istorico-toponomice în sec. XIII—XX], Cluj, 1937, 74 p.+ 3 h (Caietele ştiinţifice).

NETEZI, com. Grumăzeşti, jud. Neamţ.

Documente, XVI, vol. IV, p. 210—211 ‹la 1598, satul, fost domnesc, era al m-rii Topliţa›; Constantinescu D., *Documente moldoveneşti din secolele XV—XVII* ‹AIIAI, VII, 1970, p. 349) ‹doc. 1651, 1/2 din satul Netezi vîndut de m-rea Topliţa lui Radu spătar›; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 497 ‹moşie›.

NICOREŞTI, com. Pîngăreşti, jud. Bacău.

Documente, XVI, vol. III, p. 152 ‹la 1581, întărit m-rii Greci›; satul a mai fost întărit m-rii la 1584 (vol. III, p. 243—244); XVII, vol. II. p. 44—45 ‹la 1606, era al m-rii Aron vodă›; vezi şi p. 144—145; IV, p. 261—263 (doc. 1618), 322 (1619); V. p. 308—309 (1624); etc.; vezi şi DRH, XIX, indice; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 502 ‹N. — Bacău›.

NICOREŞTI, jud. Galaţi (la 1809, trei biserici: Adormirea — N. de Sus, 1780[37], clădită de Manolache serdarul, reparată 1928; Sf. Nicolae, clădită 1807 de Nicolae Banu, fostă metoh al m-rii Neamţ, reparată 1892[38]; Naşterea Maicii Domnului, zisă şi Cenuşă, reclădită, 1851, de pitarul Zamfir Săndulescu pe locul uneia din sec. XVIII clădită de Ursu Cenuşe; bis. Sf. Gheorghe, 1820, clădită de familia Gheltu, reparată 1865 şi 1884). Vezi şi următorul.

A.B., 1931, p. 189 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 501—502; Dumitriu Sc., *Biserica Banu din Nicorești (Sf. Nicolae și Spiridon)* („Vestitorul" — Galați, 1949, nr. 23—24, p. 4—5) ⟨din 1800—1807⟩; AER, 1936, p. 300—301 ⟨trei biserici⟩; Platon Gh.. *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32); *Uricarul*, XXIV, p. 428 și urm. ⟨doc.⟩;

Panait-Cristache Ioana, *Circulația în Moldova a cărții în limba română tipărită în sec. XVIII* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 425) ⟨însemnare 1774, bis. de la Nicorești ot Sîrbi⟩;

SCHITUL DIN CODRUL NICOREȘTILOR, jud. Galați (ante 1838). Vezi și precedentul.

Sava A. V., *Căpitanul de darabani, State Șendrea, supus rosienesc și ctitor al unui schit de maici, din ținutul Tecuciului* (A.B., 1931, p. 187—188) ⟨doc. 1838, schitul din codrul Nicoreștilor — Tecuci⟩; B.C.I., IV, p. 175 ⟨1/2 din satul N. — Tecuci vîndută de Agafița Palade lui Ilie Catargiul vornic); B.C.I., VIII, p. 85 ⟨la 1765, satul lui Ioniță Ruset banul⟩.

NICȘENI, vezi Necșeni.

NICULEȘTI, vezi Trifești.

NIHORENI (Năhoreni) — Suceava.

Bălan T., *Familia Onciul. Studiu și documente*, 1927 (indice); Idem, *Doc. bucovinene* (indice); *Uricarul*, XXII, p. 70—73 ⟨doc. 1646); vezi și p. urm., unde este și o hotărnicie din 1776; Ghibănescu, *Ispisoace*, III/1, indice ⟨sat al familiei Talpă⟩.

SCHITUL NILAT — Bacău. Să fie numele greșit?

Uricarul, VIII, p. 231 ⟨mențiune, 1834⟩.

NIMORENI (Mimoreni sau Ochiul Alb) — Lăpușna (bis. de lemn ante 1753, Sf. Voievozi).

ACMIB, I, 1924, p. 51 ⟨însemnări⟩; RSIAB, 1929, p. 201 și p. 350—351 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1934, p. 175—176 ⟨1813 N.=Ochiul Alb⟩.

NISPORENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, „*cu totul învechită*", 1816, a fost reclădită de zid după planul celei din Tînzălești).

Boga, *Doc. bas.*, indice; RSIAB, 1929, p. 331 ⟨cat.⟩; A.B., 1929, p. 44—45 ⟨doc.⟩; Anuar 1922, p. 95.

NISPOREȘTI, com. Bozieni, jud. Neamț.

Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 164 ⟨despre sat⟩; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 3—61 ⟨vechime, origine, doc.⟩; III, p. 1—2 ⟨satul fam. Boul⟩; IV, p. 4—6, 45—46, 55—56, 294—295 ⟨doc.⟩.

NISTOREȘTI — Putna (bis. de lemn Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 267—268 ⟨bis. veche de lemn și alta din 1912⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 507.

NOVACI — Botoșani (bis. sec. XIX)[39].

B.C.I., VIII, p. 85 ⟨doc. 1765, sat al lui C. Ruset⟩.

NOVACI — Fălciu (bis. din 1680?).

Dicţ. Rom., IV, p. 512; RSIAB, 1933, p. 282 ⟨bis. exista la 1812⟩.

NOVOSELIŢA (Pasat) — Dorohoi (bis. sec. XVII, apoi bis. de lemn Buna Vestire, construită de C. Volcinschi, 1772, clopotniţa din 1801 făcută de fiul său, S. Volcinschi; acoperită cu şindrilă 1892). Vezi şi următorul.

Documente, XVI, vol. I, p. 532—533 ⟨la 1546, satul dăruit de Petru Rareş episcopiei Rădăuţi⟩; vol. IV, p. 54 ⟨la 1592, satul Noua Suliţă, fost Sijcouţi, era al urmaşilor lui Ivanco Mihăilaş⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 73; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 242—250, 420—422 ⟨despre sat⟩; Slăvescu V., *Noua Suliţă* (BSGR, 1921, p. 366—369); Dan D., *M-rea Suceviţa*, p. 111; Ciobanu Şt., *Din bibliotecile ruseşti* (ACMIB, I. 1924, p. 75) ⟨însemnări, sec. XVIII⟩.

NOVOSELIŢA (Noua Suliţă) (fost Urvicolesă). Vezi şi precedentul.

„Gazeta mazililor şi răzeşilor", 1913, p. 76 ⟨doc. 1731⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 125 ⟨sat al fam. Sturza⟩; Arbore Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 308 ⟨la graniţa cu Bucovina⟩; Zaşciuk, *Materialî*, II, p. 192 ⟨despre tîrg⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 69—70; Onciul Isidor, *Fondul religionariu*, p. 8 ⟨sat al episcopiei de Rădăuţi⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨despre sat, dispărut, fost al fam. Volcinschi⟩.

SCHITUL NUCULUI — Tutova (sec. XVIII). Vezi şi Iazul Nucului.

P.T., 1943, p. 45 ⟨însemnare, sec. XVIII⟩.

NOTE

[1] La ⟨1845⟩, în testamentul său Antohi Sion lasă biserica în grija familiei sale (Arh. St. Buc., A.N., MCLXXVI/1).

Despre crucea ridicată pe locul bisericii mutate, existente la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 223, f. 368, 480. Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCXCII—III. Vezi şi hotărnicia satului Nadişa-Luncani la Arh. St. Buc., dos. m-reşti, dos. 7/1882.

[2] Despre catapeteasma bisericii vezi doc. din 1845 ian. 3 (Arh. St. Buc., A.N., CCXIV/3). Despre sat, vezi doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. CCXIV şi ms. 1416.

[3] Despre construirea schitului, vezi doc. din 1788 febr. 10 (Acad. R. S. România, LXIV/81).

[4] Despre urmele curţii la 1873, vezi Acad. R. S. România, ms. 229, f. 317. Despre sat, vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, CDXXXII/79 şi urm. şi Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, pach. LXXV. La 1635, sept. 2 satul N. — Tecuci se împărţea între urmaşii lui Petrică hatmanul, printre care se afla şi Petriceico mare armaş (Arh. St. Buc., m-rea Răchitoasa, III/7).

[5] Vezi şi doc. din 1782 aug. 20, prin care Armenia, soţia lui Ion Netedul şi rudele ei, dau schitul Năruja lui Ioan căpitanul, care urma să-i fie ctitor şi să-l repare (Arh. St. Buc., A.N., CCXV/6).

[6] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDXLIX.

[7] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDLII/60 şi urm. şi opisul de doc., *ibidem*, DXV/31.

[8] Vezi şi descrierea m-rii la 1871, cînd se înregistrează şi legenda legată de clădirea cetăţii (Acad. R. S. România, ms. 223, f. 309, 320, 459—459 v.).

Vezi şi Acad. R. S. România, Stampe, GR. I, Kaindl, A., 36 şi 94.

[9] M-rea din cetatea Neamţului, cu hramul Sf. Nicolae, este amintită adeseori în documente în anii 1651—1652 (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, LX/4, 6, 7 etc.).

Uneori ea este numită numai Cetate; de pildă, la 1659 febr. 12, apare ca martor Neculai, egumenul „de Cetate" alături de un popă „din Neamţu" (*Ibidem*, CXXX/32).

Dintr-un doc. din 1665 febr. 6, rezultă că, după ce zidise m-rea din cetatea Neamţului, Vasile Lupu o închinase la m-rea Secu, care era clădită şi ea pe proprietatea cetăţii Neamţ (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, LX/13 şi Acad. R. S. România, CLXXVI/8).

[10] Vezi doc. din 1407 ian. 7, din care rezultă că m-rea exista în vremea acestui domn (*Documente*, XIV—XV, p. 15), fapt confirmat şi de clopotul din 1393.

[11] Dintr-un document din 1652 oct. 17, rezultă că mînăstirea rămăsese *„fără îngrădire şi cu trapezăriile stricate şi fără acoperiş"*; la această dată, m-rea dăduse două selişti şi un vad de moară lui Iordache Cantacuzino mare vistier, care făcuse zaplaz de lemn împrejurul mănăstirii, reparase şi acoperise cele două trapezării. Toate aceste lucrări sînt evaluate la suma de 600 de galbeni (Acad. R. S. România, CCXVI/57). Despre diverse alte reparaţii făcute la m-re, vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, CMV/45—58.

Vezi şi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 791/1853, 138/1856, 971/1659, 828—829/1860, 116/1862 şi Min. Cultelor şi Instr., dos. 1448/1867. Despre acoperirea şi repararea bisericii mari, vezi *idem*, Min. Instr. Moldova, dos. 906/1857, care cuprinde contractul încheiat cu meşterii, listă de materialele necesare etc.; despre repararea catapetesmei bisericii Sf. Nicolae, vezi *ibidem*, dos. 363/1840. Despre plata a 16 000 lei, lui Iordan maestru de pietrari pentru lucrările făcute, vezi *ibidem*, dos. 968/1857.

Dintre sutele de dosare referitoare la m-rea Neamţ, aflate la Arh. St. Buc., una din cele mai bogate arhive, vezi catagrafiile de la Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 320/1811, 335/1842, 948/1859, 1 006/1859. Despre averea mănăstirii, vezi şi *ibidem*, dos. 980/1859, 642/1860. Vezi şi aşezămîntul din 1839 (*ibidem*, dos. 346/1339). Despre banii lăsaţi pentru împodobirea bisericii m-rii Neamţ, vezi doc. din 1845 (Acad. R. S. România, MCCXL/21). Vezi, de asemenea, Arh. St. Buc., ms. 559—568, 569—571 şi 1544 (documente şi un sinodic al m-rii).

Vezi şi Acad. R. S. România, Stampe, GR I, Radianu M-5 (1882), Kaindl A, 44 şi 69, pomelnicul de la Acad. R. S. România, ms. 5 608, f. 49—177 şi memoriul lui N. Suţu, referitor la m-rea Neamţ, *ibidem*, ms. 1 037, f. 270.

Menţionez că, la 1813 iunie 1, Scarlat Calimah, domnul Moldovei, orînduieşte un suiulgiu şi 6 oameni scutiţi de dări pentru a îngriji cişmelele mănăstirilor Neamţ, Secu şi Văratec (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, CXXXV/16).

Menţionez, de asemenea, că în jurul m-rii Neamţ au existat numeroase chilii de călugări. Astfel, într-un doc. din 1634 mai 20, sînt amintite chiliile călugărilor Veniamin, Visarion şi Ştefan Roiul (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, CXVIII/5). Vezi şi doc. din 1832 iunie 5, privind preţuirea chiliilor lui Pamfil de la Capu-podului, care s-au făcut arhondaric (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, XXXII/11).

[12] Vezi şi Biblioteca Patriarhiei Române, ms. 20, care cuprinde istoria m-rilor Neamţ şi Secu, cu adausuri de arhiereul Narcis Creţulescu.

[13] Vezi şi lista cărţilor din biblioteca m-rii la 1862, cînd existau aci 16 592 cărţi (Acad. R. S. România, MCCLXXXI/115).

[14] Despre tipografia de la m-rea Neamţ, vezi şi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 345/1843 şi 453/1859. După cum rezultă dintr-un doc. de la Acad.

R. S. România, MXLI/78, tipografia a scăpat fără stricăciuni din evenimentele de la 1821.

[15] Despre seminarul de la m-rea Neamţ, vezi şi doc. din 1855 nov. 6 (Acad. R. S. România, MCXX/31 şi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 278/1860.

[16] Despre facerea din nou a bolniţei în locul celei arse, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 358/1840.

Despre daniile făcute spitalului de la m-rea Neamţ vezi şi doc. din 1844 ian. 23 şi febr. 17 (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, XCII/15 şi 16). Vezi şi idem, Min. Instr. Moldova, dos. 967/1859. Despre înfiinţarea unei bolniţe noi, *ibidem*, dos. 694/1854 şi 662/1860. Despre reparaţiile făcute la ospiciul de la m-rea Neamţ, vezi Epitropul Sf. Spiridon — Iaşi, dos. 466/1865—1868).

[17] Vezi şi catagrafia de odoarele m-rii din 1856 (Acad. R. S. România, CMXXV/14). Vezi şi doc. din 1843 aug. 24, prin care Pavel clopotarul se învoieşte să toarne un clopot din două pentru m-rea Neamţ (*ibidem*, CMXXVIII/140). Despre salvarea odoarelor m-rii de evenimentele din 1821, vezi *ibidem*, MCCLXXXVII/43.

[18] Vezi doc. din 1751 aug. 15, 1754 iulie 25 şi 26 (Acad. R. S. România, CLXXVI/14, 15 şi CLXV/164). Vezi şi catagrafia din 1756 febr. 10 de darurile făcute schitului de către Ioanichie, episcopul de Roman, şi cartea domnului Constantin Racoviţă din aprilie 1756, prin care înzestrează schitul făcut de el cu odoare, cărţi, o hliză de loc în Tg. Neamţ şi un loc de cîrciumă scutit de dări (Arh St. Buc., m-rea Neamţ, LXIV/10). Vezi şi doc. următoare din acest pachet şi pachetul LXV.

La Arh. St. Buc., există foarte multe dosare în fondul m-rii Neamţ referitoare la acest schit şi la relaţiile sale cu m-rea Neamţ. Despre averea m-rii, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 641/1860. Vezi şi catagrafia odoarelor schitului la Acad. R. S. România, CMXXV/17.

[19] La 1837 mart. 25, se alege moşia Mastăcanul cuvenită schitului Nechidul (Arh. St. Buc., Doc. mold., XIII/91).

[20] La 1626 iunie 3, M. Barnovschi întăreşte satul m-rii Dragomirna (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 236); vezi şi f. 237 şi urm. şi *Cat. doc. mold.*, indice. Satul asculta se de ocolul tg. Botoşani.

[21] Amintit la 1697 dec. 21 (Arh. St. Iaşi, CDVIII/7).

[22] Vezi şi inscripţiile şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, f. 97, 99—100 şi 108—111).

[23] Despre sat, vezi lista de zapise de la Acad. R. S. România, CMXXXIV/2 şi pach. MCCXLIX.

[24] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DIV.

[25] Despre pardosirea bisericii Negoşeştilor — (Fălticeni?), vezi doc. din 1842 sept. 9 (Arh. St. Buc., A.N., MMDCXXXII/22).

[26] La 1660 april. 21, satul era al m-rii Agapia, căreia i-l dăduse Gavril Coci hatmanul (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 354); vezi şi idem, m-rea Agapia, pach. XIII.

[27] La 1699 dec. 2, 1/2 din sat, cu curţi boereşti, era a lui Manolache Hrisoverghi, soţul unei nepoate a lui Chiriac Sturza (Arh. St. Buc., ms. 1364 f. 138). Despre înnoirea caselor de către răposatul C. Palade, fost mare paharnic, vezi doc. din 1752 sept. 10 (Acad. R. S. România, LXXXVI/90). Despre sat, fost al fam. Palade, vezi *ibidem*, CDLI şi MCCLXXIV/121.

[28] Despre sat, vezi Acad. R. S. România, MCDLXV.

[29] Despre sat, *ibidem*, CDLII.

[30] La 1697 iulie 30, Iordache Cantacuzino mare paharnic vinde satul vărului său, Iordache Ruset mare vistier; el îl avea schimb de la Mihai Racoviţă (Arh. St. Buc., A.N., CCXV/2).

[31] Acad. R. S. România, ms. 230, f. 343 v.

[32] Despre starea rea în care se găsea biserica din satul Neguleşti, proprietatea postelnicului Iancu Plitos, vezi doc. din 1849 aug. 26 (Acad. R. S. România, MDXLIII/36); despre sat, vezi întreg pachetul; despre bis. veche vezi idem, ms. 229, f. 329.

[33] Despre sat, fost proprietatea lui Mihail Sturza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DXVII/14.

[34] Despre sat, fost proprietatea lui M. Sturza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DXV/54.

[35] Despre sat, fost proprietatea lui Mihail Sturza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DXV/13.

[36] Vezi lista acareturilor şi de la metoh, din 1855 (Acad. R. S. România, MLIX/4—6).

[37] Vezi *Notiţe istorice despre biserica cu patronul Adormirea Maicii Domnului, pronumită Cenuşa din Nicoreştii de Sus, com. Nicoreşti*, ms. de Al. Papadopol-Calimah (Acad. R. S. România, ms. rom. 929, f. 586—587).

[38] Vezi, de asemenea, izvodul de lucruri şi doc. referitoare la numirea de purtător de grije al bis. Sf. Nicolae din 1832 şi 1837 (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, CXXXVI 58—60, 67).

Despre repararea bisericii din Nicoreşti, vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr. Moldova, dos. 785/1860, f. 81—100 şi Min. Cult. şi Instr., dos 2174/1872.

[39] După mărturia doamnei Safta Dabija, din 1672, satul a fost dăruit de sora sa, Paraschiva Secheloaia, fiilor Aniţei hătmăneasa (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 512).

La 1863, bis. trebuia refăcută (Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 1084/1863, f. 1). Despre sat, fost proprietatea lui Mihail Sturza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DXV/18. La 1840 dec. 21, moşia a fost vîndută de epitropia casei hatmanului Gh. Ghica lui Mihail Sturza cu 4 500 galbeni (Acad. R. S. România, MDLXV/34).

O

OANA — Bacău (bis. de lemn şi zid din 1846).

B.O.R., 1890, p. 465.

OANCEA (fost Sîrbi), jud. Galaţi (bis. Sf. Voievozi, ante 1809 şi bis. Adormirea, c. 1830, clădită de fam. Onu).

A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 273—274 ⟨despre sat⟩; „Orizonturi", Galaţi 1940, april-iunie, p. 33—47 ⟨doc. ref. la sat⟩; I.N., 1922, p. 354 ⟨doc. 1696, moşia lui Iordache Ruset vistier⟩; vezi şi Ghibănescu, *Surete*, XXII, p. 44 ⟨acelaşi doc.⟩; VIII, p. 195 ⟨la 1755, al lui N. Racoviţă⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 522.

OASELE — Covurlui[1] (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 195 ⟨cat. 1809⟩; *Uricarul*, VI, p. 214, 252, 286 ⟨doc. 1804—14⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 523.

OBÎRŞENI, com. Vinderei, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Nicolae — O. de Jos, sec. XVIII, ante 1741 şi M Adormirea — O. de Sus, 1819, în stare rea la 1935). În acelaşi judeţ mai este un sat O. în com. Voineşti.

M.C., 1915, p. 52—53, 72 ⟨doc. 1741, bis. arsă⟩; A.B., 1931, p. 201 ⟨cat. 1809⟩; Beldie I. C., preot, *Biserica şi parohia din com. Obîrşenii de Jos — Tutova*, Bîrlad, 1933, 27 p.; AEH, 1934, p. 65, 1935, p. 86, 1936, p. 92, 1938, p. 141—142 ⟨bis. de lemn Sf. Nicolae — O. de Jos, 1764⟩; Gorovei Artur, *Păcatul cucoanei Safta* („Din trecutul nostru", sept.—dec. 1936, p. 93) ⟨doc. 1825, de la Maria Roset despre Obîrşani—Covurlui⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 527.

OBÎRŞIA, com, Izvorul Berheciului, jud. Bacău[2] (bis. din 1840 sau 1875).

Documente, XVI, vol. I, p. 528—529 ⟨la 1546, satul O. la obîrşia Pîrîului Alb era al urmaşilor lui Ioan Dumbravă şi al rudelor sale⟩; vol. II, p. 198—199 ⟨doc. 1569, despre proprietarii satului⟩; Uncescu Cezar şi Gh. Banu, *Satul Obîrşia Berheciului şi cîţiva oameni vechi Gheuculeşti din Obîrşia Berheciului;* B.O.R., 1890, p. 116; AER, 1936, p. 142 ⟨bis. din 1870⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 527, 529. Vezi şi următorul.

OBÎRŞIA — Tecuci (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 192 ⟨cat. 1809⟩; DRH, XIX, indice ⟨Obîrşia Berheciului⟩.

OBOROCENI (Obroceni), com. Heleşteni, jud. Iaşi (bis. Adormirea — ante 1805[3] şi bis. Sf. Voievozi — O. de Jos, ante 1809).

A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; I.N., 1926—1927, p. 270 ⟨însemnare, 1852⟩; Ghibănescu G., *Inscripţii şi notiţe de pe cărţi* (I.N., 1928, p. 197—198) ⟨însemnare, 1847 şi pomelnic⟩; AER, 1936, p. 110—111; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 134—135 ⟨la 1617, 1/2 din sat a lui Nicoară Prăjescu vistier⟩; V, p. 97 ⟨la 1622, 1/4 de sat a lui I. Prăjescu⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; *Uricarul*, VI, p. 302 ⟨la 1816, 1/2 sat a banului I. Prăjescu⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 292—293 ⟨descoperirile arheologice, O. — Iaşi⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 530.

OBREJENI, com. Popeşti, jud. Iaşi (bis. c. 1734[4], făcută de Lupaşco negustor din Iaşi; curţi boiereşti sec. XVII; bis. Sf. Dumitru, 1835).

Neculce, *Letopiseţul*, p. 97 ⟨curţi boiereşti arse de poloni, 1686⟩; Bobulescu C., *Banul Tănasă Gosan*, Buc., 1928, p. 15—16, nota ⟨însemnare icoană, 1734⟩; Anuar 1930, p. 82; I.N., 1923, p. 111 ⟨doc. 1690, părţi de sat ale urmaşilor lui Enache medelnicer⟩; 1924, p. 122 ⟨doc. 1692, despre ardere curţi boiereşti⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 531 ⟨bis. din 1825⟩.

SCHITUL OBREJEŞTI — Bacău (ante 1779; bis. Sf. Ilie, ante 1809).

Literat Valer, *Însemnări de pe cărţile de cult din biserica de la Lespezi — Bacău* (M.M., 1968, nr. 1—2, p. 92) ⟨însemnare, 1779⟩; A.B., 1931, p. 177 ⟨cat. 1809⟩. Vezi şi Racila.

OCĂUŢI — Hotin.

A.B., 1930, nr. 2, p. 254—256 ⟨doc.⟩.

OCEA — Neamţ (lîngă Topliţa) (bis. Sf. Varvara, 1838, fostă metoh a m-rii Neamţ)[5].

ALPR — P. Neamţ, 1936—1940, p. 14 ⟨însemnare, 1838⟩; Rosetti R., *Conflictul dintre guvernul Moldovei şi m-rea Neamţului*, Buc., 1910, vol. I, p. 59 ⟨menţiune metoh⟩; ALPR, 1935—1936, p. 140 ⟨menţiune, 1830, Metocul Ocea?⟩; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 298—300.

OCHENI, com. Huruieşti, jud. Bacău (bis. Sf. Apostoli, 1780, reclădită 1894).

AER, 1936, p. 324; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 83 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 532.

OCHEŞEŞTI — Tecuci[6] (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 188 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 532 ⟨fost sat⟩.

OCHITEŞTI, vezi Grumăzeşti.

OCOLNA — Soroca (bis. din 1777, construită de I. Nemiş).

Anuar 1922, p. 177.

ODAIA — Tecuci (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 188 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 544 ⟨O.=Tecuciul Nou⟩;

ODAIA — Covurlui (bis. Sf. Gheorghe, ante 1809).

A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩; Giurescu C. C., *Împrumuturi cumane*

în limba română: odaie și cioban („Studii și cerc. lingvistice", XII, 1961, nr. 2) ⟨despre originea cuvîntului odaie⟩.

ODAIA BURSUCANI, com. Grivița, jud. Vaslui. Vezi și Bursucani.

AEH, 1934, p. 65. 1935, p. 86, 1936, p. 92—93, 1938, p. 142 ⟨bis. nouă⟩; C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨bis. ruinată de cutremurul din noiembrie 1940⟩.

ODOBASCA-Cotești — Vrancea (bis. din lemn din 1471?, renovată la 1888). Vezi și Cotești — Țara Românească.

Cristache Panait I. și T. Elian, *Biserici de lemn* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 480 passim); *Dicț. Rom.*, IV, p. 548.

ODOBEȘTI, jud. Vrancea[7].

Cronica Ghiculeștilor, p. 467 ⟨tîrgul jefuit de cazaci⟩; Iorga N., *Doc. Callimachi*, II, p. 128 ⟨doc. 1763, despre construirea unei biserici⟩; Iorga N., *Doc. din Odobești (Studii și doc.*, VII, p. 58—89) ⟨din 1640—1823, despre vii⟩; Cosma Ludovic, *Cărțile și revistele bisericii „Sf. Împărați", din Galați*, Galați, 1938, p. 31 ⟨însemnare despre arderea tîrgului la 1788, în timpul războiului⟩; A.B., 1931, p. 182 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 114 ⟨bis. din 1844⟩; „Milcovia", I, 1930, p. 28 ⟨despre numele orașului⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 549; Dodun des Perrières, *Monografia regiunii Odobești din punct de vedere viticol*, Buc., 1928, 24 p.; AER, 1936, p. 209—211 ⟨cinci biserici: 1732, 1820, 1832, bis. negustorilor, veche și Sf. Gheorghe — Caragea⟩;

Iorga N., *Un sat de vieri: Odobești* (R.I., V, 1919, p. 224—231) ⟨despre ocupațiile locuitorilor; numele orașului de la moșul Odoabă⟩; Giurescu C. C., *Ist. rom.*, III/2, p. 505 ⟨despre oraș⟩; Ghibănescu G., *Surete*, XVII, p. XLIX—LIII și indice ⟨despre originea numelui⟩; *Catalogul doc., moldovenești*, I—IV (indice) ⟨multe doc. despre viile de aici⟩;

Giurescu C. C., *Istoricul podgoriei Odobeștilor din cele mai vechi timpuri pînă la 1918 (cu 124 de documente inedite — 1626—1864 — și 3 reproduceri)*, Buc., 1969, 550 p. ⟨considerații generale asupra vechimii viței de vie și asupra regiunii, vechimea și organizarea podgoriei, despre satul și tîrgul Odobești, populația sa, dregătorii domnești din regiune, dările plătite pe vin și evenimentele istorice petrecute la Odobești și în împrejurimi; doc. despre vînzări și cumpărări de vii, organizarea proprietății, numărul populației etc.⟩; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32 + tabele).

— BECIUL DOMNESC (construit în cartierul Caragea de Mihail Sturza voievod, 1839, ispravnic fiind medelnicerul Asănache Panfile; se păstrează și azi, fiind folosit ca depozit Vinalcool).

Giurescu C. C., *Podgoria Odobeștilor*, p. 112—113, 119 ⟨pisania beciului⟩.

— ȘCOALA VECHE[8].

— SCHITUL CĂPĂTAN (Sf. Nicolae, întemeiat, după 1759, de preotul Apostol Căpătan, închinat, la 1797, ca metoh al episcopiei Roman[9]; bis. stricată la 1916—1918, reparată 1936).

A.B., 1931, p. 79 ⟨catagr. 1809⟩; Anuar 1909, p. 388; AER, 1936, p. 217; „Milcovia“, I, 1930, p. 15 ⟨originea numelui⟩; Giurescu C. C., *Podgoria Odobeştilor*, p. 67—68, 306, 310—311 ⟨date sumare despre schit, invocînd şi publicînd doc. inedite⟩. Vezi şi indice.

— BISERICA CATOLICĂ (sec. XVIII).

Fraţilor Al. şi I. Lapedatu. Omagiu, Buc., 1936, p. 624 ⟨1748⟩.

— BISERICA CAZACLIILOR (Sf. Apostoli, ridicată la 1777, de negustorii cazacli, ruinată).

Teodorescu I. C., *Viile noastre*, Buc., 1935, p. 22; Giurescu C.C., *Podgoria Odobeştilor*, p. 63—64; Idem, *Relaţiile economice dintre români şi ruşi pînă la Regulamentul organic*, Buc., 1947.

— SCHITUL NUMIT „MĂNĂSTIREA“ (Naşterea Maicii Domnului, situat în nord-vestul tîrgului Odobeşti; construit la 1732, de Costachi Razul mare spătar, Vasile Găuzilă cămăraş şi Panait cupeţ, cu soţiile lor, *„pristav la tot lucrul“* fiind Ioniţă diacul din Focşani; fost metoh al m-rii Mira).

Giurescu C. C., *Podgoria Odobeştilor*, p. 63.

— SCHITUL SCÎNTEIA (Adormirea din Măgura Odobeştilor, începutul sec. XIX[10]).

A.B., 1931, p. 80 ⟨catagr. 1809⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨menţiune, 1834, schitul Scînteia—Putna⟩; AER, 1936, p. 214 ⟨bis. Înălţarea — Scînteia, 1733, avariată de război; separat de Odobeşti⟩; Giurescu C. C., *Podgoria Odobeştilor*, p. 68 ⟨despre schit⟩.

— BISERICA SF. CRUCE (sec. XVIII?, reclădită de meşterul Şerban Guranda la 1832).

Giurescu C. C., *Podgoria Odobeştilor*, p. 64.

— BISERICA SF. ÎMPĂRAŢI (biserica negustorilor, sec. XVIII sau începutul sec. XIX, ante 1836).

Giurescu C. C., *Podgoria Odobeştilor*, p. 64.

— SCHITUL VINĂŞEŞTI — Caragea (Sf. Gheorghe, ante 1708)[11]. Vezi şi schitul Bulucul, probabil acelaşi.

A.B., 1931, p. 182 ⟨cat. 1809, bis. Vinăşeşti la Caragea⟩; AER, 1936, p. 211 ⟨bis. Sf. Gheorghe-Caragea, în Odobeşti⟩.

— BISERICA VOVIDENIA (construită, probabil, de Toderaşco-Iordache Cantacuzino vistierul, c. 1670—1685 — ea exista la 1697 — refăcută pe la 1785—1790 de neamul Panfileştilor, ruinată de cutremurul din 1940).

Giurescu C. C., *Podgoria Odobeştilor*, p. 62—63.

ODOBEŞTI, com. Secuieni, jud. Bacău (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită la 1866).

A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 143; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 548—549; Sava, *Doc. Lăpuşna*, p. 163 ⟨1724, O. — Fălciu⟩.

OGLINZI (Oglindeşti) com. Răuceşti, jud. Neamţ[12] (bis. sec. XIX).

Documente, XVI, vol. II, p. 119—120 ⟨la 1559, 1/2 din sat vîndută lui Ion diac şi rudelor sale⟩; III, p. 73 ⟨la 1576, 1/2 sat vîndută lui Cîrstea Mihăilescu uricar⟩; vezi şi p. 187—188 (doc. 1582) şi DRH, XIX, indice; *Uricarul*, XVII, p. 11—12 ⟨doc. 1634, satul lui Tănase vornicul⟩, p. 14; Ghibănescu, *Surete*, XXI, p. 49—50 ⟨la 1642, 1/2 a lui Gh. Roşca vistier⟩; *Uricarul*, X, p. 109—111 ⟨doc. 1636—1652 — Oglindeşti⟩; XI, p. 280—281 ⟨la 1645, 1/2 din satul Oglinzi dată de N. Batişte lui Gh. Roşca vistier⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 551—552.

OGOARELE — Putna (bis. Soborul Sf. Ioan, ante 1809).
A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 552 ⟨cătun⟩.

OHRINCEA — Orhei (bis. de lemn Sf. Treime, sec. XVIII, reclădită 1805).
ACMIB, I, 1924, p. 66 ⟨descriere bis.⟩; RSIAB, 1929, p. 191—192 ⟨cărţi vechi⟩; 1931, p. 538 ⟨cat. 1820⟩; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, 303—306 ⟨hotărnicie, 1616—1625⟩.

M-REA OIDEŞTI — Tutova (sec. XV, ante 1493, dispărută).
Documente, XV, p. 188 ⟨la 1493, satul O. pe Tutova „*cu mănăstire în acelaşi hotar*“ era vîndut lui Albu Voinescu⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; Ghibănescu, *Surete*, IV, indice ⟨cumpărături de pămînt ale lui Nacu stolnicul⟩.

OIDEŞTI, vezi Uideşti.

OITUZ, jud. Bacău.
Teodor Dan G., C. Buzdugan şi I. Mitrea, *Descoperirile arheologice de la Oituz, jud. Bacău* („Carpica“, 2, 1969, p. 310 şi urm.). ⟨Cultura proto-Dridu, sec. VIII—IX⟩.

OJEVA — (Ojovul) — Hotin.
Anuar 1922, p. 126; *Documente*, XIV—XV, p. 221 ⟨la 1447, satul Ojogov la lui Şandru spătarul⟩; DRH, XIX, indice ⟨satul cumpărat de Gavrilaş pîrcălab, 1627⟩.

OLĂNEŞTI (fost Popoiugi) — Vaslui (bis. construită de Mihai Racoviţă, începutul sec. XVIII)[13]. Vezi şi următorul.
Ghibănescu, *Ispisoace*, III/1, p. 83—84 ⟨doc. 1657, cumpărături ale fam. Buhuş⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 361 ⟨despre sat⟩; Kogălniceanu, *Cronicile României*, III, p. 141 şi *Cronica Ghiculeştilor*, p. 239 ⟨satul cu bis. e Olăşeni⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 560 ⟨urme de bis. şi palat⟩.

OLĂŞENI (Olăşei) — Vaslui[14]. Vezi şi Ţibăneşti şi precedentul.
Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 191—194, 197—198; V, p. 96; VIII; p. 15—16, 46—47 şi indice ⟨doc.⟩; *Uricarul*, XIV, p. 113—116 ⟨doc. 1754⟩.

OLESEŞTI — Putna (bis. Adormirea, ante 1809, reparată 1921).
A.B., 1931, p. 185 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 229; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 276—283 ⟨doc. despre sat, sec. XVI—XVIII; sat al familiei Balş⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 561 ⟨cătun⟩.

OLIŢCANI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1779, dispărută, reclădită).

ACMIB, I, 1924, p. 64—65; Sava, *Doc. Orhei*, indice ‹doc. despre sat›; RSIAB, 1930, p. 221 ‹la 1820, bis. de lemn Sf. Nicolae şi de nuiele, Sf. Voievozi› şi 1931, p. 536 ‹două sate› şi p. 545 ‹Onişcani›; p. 146 şi 156 ‹2 sate›; Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 31—33.

OLOVĂŢ, vezi Volovăţ.

OLTENEŞTI, jud. Vaslui (bis. reclădită 1832).

Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 169—171; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 562; RSIAB, 1933, p. 284 (1812); Giurescu C. C., *Tîrguri sau oraşe*, p. 251—253 ‹despre un fost tîrg Olteni›.

ONCEŞTI — Roman, jud. Neamţ[15].

Ghibănescu, *Surete*, V, p. 287—288 ‹la 1633, 1/2 sat vîndută lui Lupu Prăjescu›; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 279—280 ‹hotărnicie, 1754›.

ONCEŞTI, vezi Vascani.

ONCEŞTI, jud. Bacău[16] (bis. Adormirea, 1792, reclădită 1835, reparată 1852, 1872, 1878, 1894, reparată radical 1909, pridvorul din 1875; bis. Sf. Nicolae — O. Noi = Lazul, ante 1809).

Mitrea Ioan, *Aşezarea prefeudală de la Onceşti (jud. Bacău)* („Carpica", IV, 1971, p. 271—286) ‹de la sfîrşitul sec. VIII — începutul sec. IX›;

Velichi C., *Contribuţiuni documentare la istoria vechiului ţinut al Covurluiului* („Orizonturi", 1940, nr. 9—11, p. 512—522); Vezi şi april—iunie, 1940, p. 33—47;

Documente, XVI, vol. I, p. 330 ‹la 1531, satul O. pe Slivna vîndut lui Medelean şi Crăciun›; A.B., 1931, p. 192; AER, 1936, p. 325; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 586—587 ‹O. Noi=Lazul şi O. Vechi, două sate›; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 149 şi urm. ‹satul O. — Vaslui al lui I. Roset›.

ONCHITEŞTI (Unchiteşti) — Soroca.

DRH, XIX, p. 403—407 ‹la 1628, părţi de sat ale lui G. Gorgan›; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 146—147 ‹la 1784, moşia lui Ştefan Catargiu›; Bălan T., *Doc. bucovinene*, III, p. 61 ‹doc. 1673›.

SCHITUL ONEAGA, com. Cristeşti, jud. Botoşani[17] (ante 1834, bis. mutată la Vînători — Botoşani).

Uricarul, VIII, p. 230 ‹menţiune, 1834›; *Botoşanii în 1932. Schiţă monografică*, p. 49; Anuar 1930, p. 117 ‹bis. din 1875›.

ONEŞTI (Gh. Gheorghiu-Dej), jud. Bacău (bis. Sf. Nicolae a fam. Ceaur-Aslan, ante 1809, reclădită la 1843 de hatmanul Al. Aslan, tîmpla executată de N. Grigorescu, reparată radical 1883, renovată 1940; cruce de piatră din 1777, ambele M)[18].

A.B., 1931, p. 178 ‹cat. 1809›; B.O.R., 1890, p. 458; AER, 1936, p. 183 ‹bis. din 1843›; Wertheimer G., *Pictorul Tattarescu, elev al pictorului Nicolae Teodorescu şi prima sa lucrare proprie: tîmpla bisericii din Oneşti* (SCIA, 1957, nr. 1—2, p. 349—351) ‹din 1843—1845, pentru biserica sfinţită în 1848›; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 490—491 ‹despre sat›; *Documente*, veac. XVI, vol. I, p. 431 ‹doc. 1546, despre vînzarea unei 1/2 din satul O. pe Trotuş›; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 587—588; Duzinchie-

vici G., *Un episod din revoluţia de la 1848—1849: trecerea generalului Bem în Moldova* (A.M.B., 1943—1944, p. 145—213) ⟨cu documente; şi despre Oneşti⟩.

ONEŞTI, com. Plugari, jud. Iaşi[19] (M bis. Sf. Spiridon, construită 1805 de Costache Ghica mare logofăt şi M casa ruinată a aceluiaşi, de la începutul sec. XIX; date D.M.I.).

Anuar 1930, p. 82; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 588, DRH, XIX, indice ⟨O. — Cîrligătura, dispărut⟩.

ONEŞTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

RSIAB, 1931. p. 553 ⟨cat.⟩; A.B., 1930, p. 349—350 ⟨doc. 1705⟩; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 34 ⟨la 1528, satul lui Toader logofăt⟩; vezi şi p. 205; XVI, vol. I, p. 88 ⟨la 1513, părţi ale lui Boldul şi altora⟩; DRH, XIX, p. 519—520 ⟨la 1628, părţi ale lui G. Jora pîrcălab⟩; Anuar 1922, p. 169; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 118 ⟨sat al fam. Başotă⟩.

ONICENI (Onceni), com. Forăşti, jud. Suceava[20]. (casa Moruzi, fostă M, dispărută).

Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 149—151 ⟨despre sat⟩; Idem, *Doc. Bogdan*, p. 318; *Documente*, XVI, vol. II, p. 7 ⟨la 1551, satul, fost domnesc, dăruit episcopiei Rădăuţi⟩; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 72—73, 108 ⟨părţi de sat ale lui Gheorghe cuparul⟩; V, p. 43—44, 86—87; vezi şi indice; *Uricarul*, VI, p. 302 ⟨răscumpărat de Iord. Ruset vistierul⟩.

ONICENI — Vaslui[21].

Documente, XV, vol. II, p. 195 ⟨satul O. pe Şomuzul Rece, fost al lui Avram vistier, întărit lui Petrică comis⟩; XVI, vol. I, p. 86—87 ⟨la 1513, cumpărat de domn şi dat lui Isac logofăt⟩; p. 247—248 ⟨la 1528, satul vîndut de fiica lui Isac lui Costea Albotă postelnic⟩; XVII, vol. IV, p. 135 ⟨la 1617, 1/2 de sat a lui Nicoară Prăjescu vistier⟩; vol. V, p. 96 ⟨la 1622, 1/2 de sat a lui Lupu Prăjescu⟩; *Uricarul*, VI, p. 295 ⟨1816⟩; XIX, p. 233—235 ⟨doc. 1824, O. — Vaslui⟩.

ONICENI, jud. Neamţ.

Dicţ. Rom., IV, p. 588—589 ⟨O. — Roman⟩;

Cartea veche românească în colecţia Bibliotecii Centrale Universitare din Bucureşti, Buc., 1972, p. 17—18 ⟨însemnare 1660, preot la Oniciani⟩.

ONICENI, vezi Vascani.

ONIŞCANI, com. Filipeşti, jud. Bacău (bis. Sf. Trei Ierarhi, 1861).

AER, 1936, p. 90; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 589; *Documente*, XVI, vol. I, p. 2—4 ⟨la 1501, satul O. — Iaşi cumpărat de Ştefan cel Mare şi dat m-rii Putna⟩; vezi şi p. 29 ⟨doc. 1503); Ghibănescu, *Surete*, I, p. 56—58 ⟨originea satului⟩; Costăchescu M., *Sineştii cu trupurile sale: Onişcanii, Podobiţii, Bătărăştii, Storneştii şi Pleşeştii (din jud. Iaşi)* (I.N., 1924, p. 1—45) ⟨istoricul proprietăţii satului⟩.

ONIŞCANI — Orhei.

Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 149 ⟨parte de sat a fam. Vuluţă⟩; Anuar, 1922, p. 169—170 ⟨şi bis. din 1805 — Nişcani⟩.

ONŢANI — Neamţ (bis. sec. XIX).

Uricarul, X, p. 352 ⟨biserică⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 589 ⟨O. — Botoşani⟩.

ONŢEŞTI — Tutova (bis. Sf. Gheorghe, ante 1809).

A.B., 1931, p. 199 ⟨cat. 1809⟩; Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 307 ⟨bis. din c. 1830⟩; *Uricarul*, VI, p. 291—292 ⟨doc. 1815, O.=Meria⟩.

SCHITUL ONUFREI, vezi Siret.

ONUTUL — Cernăuţi (bis. din 1873).

Documente, XVII, vol. IV, p. 467 ⟨la 1619, părţi de sat ale fam. Ghenghea⟩; DRH, XIX, indice ⟨părţi ale lui Gavrilaş vornic şi Isac Stîrcea⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 212; Werenka D., *Topographie*, p. 71; Anuar Bucovina, 1923, p. 29; Bălan T., *Doc. bucovinene*. indice ⟨satul fost al fam. Jora şi Cantacuzino⟩.

OPREŞTI — Roman (bis. ante 1823)[22].

OPRIŞENI, com. Tutova, jud. Iaşi (bis. Sf. Voievozi, 1857).

Anuar 1930, p. 90; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 592—593.

OPRIŞENI — Suceava[23] (bis. Sf. Voievozi, construită prin osîrdia lui Vasile Canta, 1855—1861).

Gorovei A., *Fălticenii. Cercetări istorice asupra oraşului*, Fălticeni, 1938, p. 20—22 şi 257 ⟨despre sat şi biserică⟩; Costăchescu Vasile, *Sinodicul bisericii parohiale Sf. mai mari Voievozi Mihail şi Gavriil din despărţirea Oprişeni, oraşul Fălticeni*..., Fălticeni, 1937, 85 p.+5 pl; Idem, *Istoria oraşului Fălticeni*, p. 76—77; Werenka D., *Topographie*, p. 71 ⟨Oprişeni = Panţîri⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 39, 1924, p. 39, 1926, p. 71, 1927, p. 82, 1928, p. 100 ⟨bis. Naşterea Maicii Domnului, sec. XVIII⟩;

Documente, XVI, vol. III, p. 68 ⟨la 1576, satul O. pe Chiojd al m-rii Bistriţa⟩; 1/2 din alt sat Oprişeni era la 1590—1591 a urmaşilor lui Tăutu logofăt); *Dicţ. Rom.*, IV, p. 592 ⟨O.=Fundoaia⟩.

OPRIŞEŞI — Tutova (bis. Sf. Apostoli, sec. XVIII)[24]. Vezi şi următorul.

OPRIŞEŞTI, com. Răchitoasa, jud. Bacău[25] (M bis. Sf. Apostoli clădită de Ioanichie episcopul, 1759, reparată 1860, 1910, 1922; ruinată).

A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 434 ⟨despre sat⟩; AER, 1936, p. 325—326 ⟨şi bis. Sf. Gheorghe — Zolta, 1868, pe locul unei bis. din 1830⟩; *Documente*, XV, vol. II, p. 231—232 ⟨la 1495, satul era al nepoţilor lui Laslău globnicul; acesta?⟩; *Uricarul*, VI, p. 309; X, p. 234—235 ⟨doc. 1758, 1817⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 593.

OPRIŞIŢA, com. Poieneşti, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, 1846, construită de arhimandritul Nil).

AEH, 1934, p. 80, 1935, p. 106, 1936, p. 119, 1938, p. 189; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 593.

M SCHITUL ORĂŞENI, com. Cristeşti, jud. Botoşani[26] (construit de postelnicul Iordache Cristescu, 1762, desfiinţat 1864).

În evidenţa monumentelor de arhitectură este trecută în satul Schitul Orăşeni o bis. de lemn M Schimbarea la Faţă. (Vezi şi B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59).

Ghibănescu, *Ispisoace*, II/2, III/1 şi 2, indice ‹doc.›; R.M., 1922, nr. 7, p. 20 ‹doc. 1793› şi 1926, nr. 5—6, p. 31 ‹însemnare, 1834›; Simionescu Al. H., *M-rea Agafton din jud. Botoşani*, Botoşani, 1929, p. 29 ‹însemnare, 1834›; Iorga N., *Studii şi doc.*, XXII, p. 331 ‹doc. 1835›; *Uricarul*, VIII, p. 230 ‹menţiune schit, 1834›; Anuar 1930, p. 107 ‹bis. din 1861, O. — Botoşani› şi p. 114 ‹schitul Orăşeni, din 1770›; M.O., 1969, nr. 7—9, p. 480; *Dicţ. Rom.*, V, p. 355 ‹despre schit›; Werenka, *Topographie*, p. 72; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 596; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 407 ‹sat al fam. Palade, 1708›.

ORBENI, jud. Bacău[27] (la 1809, două bis.: Sf. Voievozi, arsă la 1863 şi Sf. Nicolae).

A.B., 1931, p. 186 ‹cat. 1809›; AER, 1936, p. 249, 261 ‹trei biserici; 1860, 1890 şi Sf. Nicolae — O. de Jos, veche›; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 598.

ORBIC (Hîrliţeşti) — Neamţ[28].

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 30 ‹despre sat›; *Documente*, XVI, vol. III, p. 457 ‹la 1590, 1/4 sat vîndut lui Ciolpan suliţaş›; vezi şi XVII, vol. I, p. 43 ‹doc. 1602›; III, p. 60 ‹la 1612, 1/4 din sat fusese dăruit m-rii Bisericani›; vezi şi IV, p. 241 ‹doc. 1618›, p. 338—339 ‹1619›; V, p. 32—33 ‹1621›, p. 331 ‹1625› etc. şi DRH, XIX, indice; *Uricarul*, VI, p. 223—224 ‹la 1823, al lui T. Buhuş agă şi C. Cantacuzino›;

Diaconescu Emil, *Vechi drumuri moldoveneşti. Contribuţii în legătură cu luptele lui Ştefan cel Mare pentru ocuparea domniei* („Lucrările Soc. geografice D. Cantemir", 1939, p. 127—128) ‹despre lupta de la Orbic›.

SCHITUL ORGOEŞTI (numit şi Orgoeştii Noi sau Negomireştii Noi; de lemn, Sf. Nicolae, înfiinţat de spătăreasa Safta Bogdan[29], fiica lui Ioan Bogdan fost mare logofăt, 1792, pe moşia sa Negomireşti, la obîrşia pîrîului Horăeţii; O. Vechi, Adormirea, sec. XVIII[30]; la 1809 existau două schituri, ambele metohuri la ep. Roman; paraclisul Naşterea Maicii Domnului), com. Bogdăneşti, jud. Vaslui.

Documente, XV, p. 22—23 ‹doc. 1480, sat al lui Mircea, fiul lui Micu Orgoae›; XVI, vol. I, p. 295—296 ‹la 1528, dat de domn lui Felea ceaşnic, după ce fusese pierdut de Cărăbăţ vornic pentru hiclenie›; vezi şi DRH, XIX, indice; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 194, IV, p. 123—124; *Uricarul*, VI, p. 334; A.B., 1931, p. 84—85 ‹catagrafie 1809›; AEH, 1934, p. 65, 1935, p. 86, 1936, p. 93, şi 1938 p. 142—143 ‹bis. de lemn Adormirea, 1750›; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 268 ‹schitul O. Vechi, însemnare›; Pamfile T., *Inscripţii* (M.C., 1915, p. 220) ‹clopot 1840, schitul O. Noi — Crăpşuneni›; *Uricarul*, VIII, p. 231 ‹menţiune 1834, schitul Iorgueşti›;

Antonovici I., *Documente ale fostelor schituri: Orgoeşti, Bogdăniţa, Pîrveşti, Cîrţibaşi şi Mînzaţii din jud. Tutova*, Huşi, 1929, 137 p.+4 pl.

⟨vezi p. III—VI și 1—73; istoric, doc., 1479—1848⟩; Dumbrava I., *Biografia arhimandritului Antonie Dumbravă* („Arhiva" — Iași, V, 1894, p. 432—436).

ORHEIUL VECHI — R. S. S. Moldovenească.

Bogdan I., *Documentele lui Ștefan cel Mare*, I, p. 146 ⟨prima mențiune a pîrcălabului de Orhei, 1470⟩; Sava Aurel, *Documente privitoare la tîrgul și ținutul Orheiului*, Buc., 1944, LV+561 p. ⟨în introducere despre oraș și ținut, pîrcălabi și serdari, organizația ad-tivă, listă de serdari și pîrcălabi; 385 documente, 1481—1827⟩; Ghibănescu, *Surete*, X, p. 256—261 ⟨la 1761, moșia tîrgului dăruită lui C. Rășcanu stolnic, hotărnicie⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XXI, p. 118 ⟨listă de prăvălii, 1798⟩ și XXIV, p. 127—128 passim.

Ciobanu Șt., *Orașele*, în vol. *Basarabia. Monografie*, Chișinău, 1926, p. 85—87 ⟨despre numele orașului — de la maghiarul örhely=cetate de pază; cîteva date istorice⟩; Idem, *Monumentele istorice*, în același volum, p. 183—184 (despre cetate); se citează și lucrarea lui C. Stamati, *Despre Basarabia și cetățile vechi* („Bul. Soc. de istorie și antichități din Odesa", II); Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 287—291 ⟨despre oraș; publică cu facsimil pisania bis. Sf. Dumitru⟩;

Năstase Gh. I., *Slavi în sec. XVII la Orhei?* (A.B., 1931, p. 91—95) ⟨despre caracterul așezării⟩; Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 253—256 ⟨despre vechimea tîrgului⟩; vezi și indice;

Smirnov G. D., *Srednevekoviie goroda Pruto-Dnestrovskogo mejdureciia* („Tezisî dokladov vsesoiuznoi sesii, posviașc. itogam arheol. i etnograf. issled. 1966 goda", Kișinău, 1967, p. 35—36); Polevoi L. L., *Gorodskoe gonciarstvo Pruto-Dnestrovia v XIV-om veke*, Kișinău, 1969 ⟨despre săpăturile făcute la Orheiul Vechi, sec. XIII—XIV⟩;

Smirnov G., *Arheologhiceskie issledovaniia Starogo Orheia* („Kratkie soobșc. o dokl. i polevih issledovaniiah In-ta istorii materialnoi Kulturî", 1954, p. 24—39); Smirnov G. D., *Dekorativnîie kirpici iz moldavskogo goroda Starîi Orhei* („Izv. Mold. filiala A N SSSR", 1956, nr. 4, p. 67—72); Idem, *Proizvodstvo Krasnogliniianîh pecinaih izrazțov i opîit rekonstrukții pecei po materialam Starogo Orheia* (*ibidem*, 1956, nr. 4, p. 75—89); Smirnov G., *Iz istorii Starogo Orheia* (*ibidem*, 1960, nr. 4, p. 77—88); Smirnov G. D., L. L. Polevoi, I. D., Rafalovici, *Nadgrobie XV veka iz Starogo Orheia so slaviano—moldavskoi nadpisi* („Limba și lit. mold.", 1962, nr. 4, p. 45—50).

— CETATEA MEDIEVALĂ (ridicată de Ștefan cel Mare în jurul anului 1470 pentru apărarea hotarului de răsărit al Moldovei, după modelul Cetății Albe; distrusă de turci la 1538, a fost refăcută

de Ieremia Movilă la începutul sec. XVII, fiind sediul unui pîrcălab, apoi al unui serdar, însărcinat cu paza marginii). Vezi şi oraşul.

Cantemir D., *Descrierea Moldovei,* 1875, p. 15—16 ⟨se vedeau doar urme ale cetăţii⟩; Panaitescu Sc., *Cetăţile — ruini* (ACMIB, I, 1924, p. 96—99) ⟨descriere, foto⟩; Chiţescu Lucică, *Fortificaţiile Moldovei în secolele XIV—XVI. Cetăţi voievodale şi fortificaţii orăşeneşti.* Rezumatul tezei de doctorat, Buc., 1972, 42+4 p. ⟨şi despre cetatea Orhei⟩.

— BISERICA ADORMIREA (ante 1812).

A.B., 1935, p. 31 ⟨1812⟩.

— BISERICA SF. NICOLAE (clădită, 1793, de Gh. Erhan şetrarul, Andrei Grosu şi alţii).

Anuar 1922, p. 142.

— BISERICA SF. DIMITRIE (bis. domnească, clădită de Vasile Lupu, 1634—1653, *„meremetisită de iznoavă“* în sec. XVIII).

Murzakevici N., *Slavianskaia nadpisi vî Orgheavskoi ţerkvi sv. Dimitria* („Zapiski Odesskogo obştestva istorii i drevnostei“, V, p. 515); ACMIB, I, 1924, p. 46—47 ⟨descriere, inscripţie⟩; Berechet Şt, Gr., *Cînd a zidit Vasile Lupu biserica din Orhei?* (R.A., II, p. 406—409); Idem, *Inscripţii însemnări* (ACMIB, II, 1928, p. 140); Boga. *Doc. bas.*, III, p. 9 ⟨doc. 1706⟩, XVII, p. 15 ⟨doc. 1661⟩ etc.; Curdinovschi N., *Cele mai vechi biserici* (RSIAB, 1925, p. 40—41) ⟨despre biserică⟩; 1931, p. 528—529 ⟨la 1820 şi două bis. de lemn, Adormirea şi Sf. Nicolae⟩; Tomescu C. N., *Un drept al bis. Sf. Dumitru din Orhei* (A.B., 1935, p. 42—43) ⟨doc. 1814⟩; Batiuşkov P. N., *Bessarabia Istoriceskoie opisanie,* S. Petersburg, 1892, p. 80 ⟨o vedere veche a bisericii⟩; ⟨Ghibănescu G.⟩, *Bis. Sf. Dumitru din Orhei* („Opinia“ — Iaşi, 18 mai 1912, p. 2) ⟨publică pisania⟩.

ORÎŞA, com. Livezi, jud. Bacău[31] (bis. Adormirea, c. 1800, a familiei Ruset, reparată 1913—1919, 1930).

B.O.R., 1890, p. 448; AER, 1936, p. 143; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 458 ⟨despre sat⟩; R.I., 1922, p. 147 ⟨doc. 1747⟩; *Dicţ. Rom.,* IV, p. 596 ⟨bis. din 1852⟩; Rosetti R., *Familia Rosetti,* I, indice;

Petrovici Emil, *Rom. Oriş, Orîş, Orîşa, Orăşa, Orăşani, Orăşeni (magh. Varjas)* („Bul. Univ. Cluj“, şt. sociale, I, 1956, nr. 1—2, p. 259—263) şi în vol. *Studii de dialectologie şi toponimie,* Buc., 1970, p. 169—172.

ORLEŞTI — Covurlui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 196 ⟨cat. 1809⟩.

OROFTIANA, com. Suharău, jud. Botoşani[32] (bis. Adormirea — O. de Sus. construită de maiorul M. Petrovici, 1797—1803, reparată 1894; bis. Sf. Nicolae — O. de Jos, construită de C. Frunzete, 1848—1850, ruinată la 1910; bis. Coborîrea Sf. Duh — Osebiţi Frun-

zete, construită de C. D. Frunzete, 1837, reparată 1864, în ruină la 1910).

Odobescu A., *Notițe despre localitățile însemnate prin rămășițe antice în districtul Dorohoiu* (M.Of., 1871, p. 827) ⟨despre ruinele unei biserici⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 225—229 ⟨despre sat⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 65—66; *Uricarul*, VI, p. 216, 239, 259, 304, 325 etc. ⟨doc. 1803—1829, parte de sat a fam. Mavrogheni⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 603—604.

ORȚEȘTI, com. Brusturi, jud. Iași[33] (bis. de lemn Buna Vestire, sec. XIX, clădită de locuitori).

Documente, XVI, vol. I, p. 245 ⟨la 1528, satul O. pe Moldova era al m-rii Neamț, dat de mitropolitul Teoctist⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1597, cu scutiri (IV, p. 154—155); *Dicț. Rom.*, IV, p. 605.

ORZEȘTI — Vaslui[34].

OSEBIȚI, com. Luizi — Călugăra, jud. Bacău (bis. din c. 1820, în stare rea la 1890).

B.O.R., 1890, p. 379; *Dicț. Rom.*, IV, p. 607 ⟨și bis. catolică⟩.

OSOIUL, com. Comarna, jud. Iași (bis. ante 1839)[35]. În același județ mai este un sat O. în com. Sinești.

Anuar 1930, p. 90—91 ⟨bis. Buna Vestire, 1845⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 610 ⟨O.=Lingurari⟩.

OSTĂSEȘTI, vezi Birceşti.

OSTIA, vezi Ustia.

OSTOPCENI — Botoșani (curți boierești sec. XVIII, dispărute; bis. Sf. Voievozi, 1852)[36].

Documente, XVI, vol. I, p. 589 ⟨doc. 1550, despre schimb de proprietari pentru 1/2 din satul O. la Turia⟩; vol. IV, p. 256—257 ⟨la 1599, satul Ostăpciani lîngă Rîngheleşti al lui Bogdan diac⟩; Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 331; Ghibănescu, *Ispisoace*, IV/2, p. 213 ⟨doc. 1793, curți boierești⟩; B.C.I., IV, p. 31 ⟨doc. 1660, satul Ostopceni — Iași al lui Ursache vistier⟩; *Uricarul*, VI, p. 232, 238, 282 etc. ⟨doc. 1807—1827⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 611; Anuar 1930, p. 117;

OSTOPCENI — Neamț.

Documente, XVI, vol. II, p. 26—27 ⟨doc. 1552, satul Ostăpcani pe Bistrița, altul, fost din ocolul curții de Piatra, al m-rii Tazlău⟩; vezi și p. 180 (doc. 1568); p. 230—231 (doc. 1570); vol. IV, p. 45—46 (doc. 1592); veac XVII, vol. IV, p. 235—236 ⟨la 1618, seliște luată de Pîrvana armaș ca să facă sat⟩.

SCHITUL OSTRA (Berbeşti) — Cernăuți (construit 1762 sau 1776 de N. Calmuschi, desființat de austrieci 1783). Vezi și Berbești.

Pumnul A., *Moșiile mănăstirești*, p. 129; Onciul D., *Fondul religionariu* („Candela", 1890, p. 1 și 206) și extras; Bălan T., *Doc. bucovinene*, V, p. 73 ⟨doc. 1776⟩; vezi și indice; Hostiuc, *Schiturile Bucovinei*, p. 95—99 și 173—178 ⟨istoric și doc.⟩.

OŞEŞTI, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită 1826). Vezi şi schitul Rafailă.

A.B., 1931, p. 204 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 80, 1935, p. 107, 1936, p. 119, 1938, p. 190 ⟨bis. din 1815 sau 1822⟩; I.N., 1924, p. 1—45 ⟨despre sat⟩; *Uricarul*, VI, p. 243—244, 337 ⟨doc. 1801⟩; Iorga N., *Neamul Agarici, răzeşi fălcieni şi vasluieni*, Buc., 1915 (din AARMSI, s. II, t. XXXVII, p. 189—204) ⟨Publică şi 13 doc. relative la satul Oseşti, 1546—1799⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 615 ⟨bis. din 1826⟩.

OŞLOBENI, com. Bodeşti, jud. Neamţ (metoh al m-rii Neamţ, începutul sec. XIX).

Rosetti R., *Conflictul dintre guvernul Moldovei şi m-rea Neamţului*, Buc., 1910, vol. I, p. 59 ⟨menţiune metoh⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 616 ⟨şi han mare⟩.

OŢELENI, jud. Iaşi (bis. de bîrne Adormirea, reclădită 1813 sau 1854?)[37].

AEH, 1934, p. 48, 1935, p. 63 şi 1936, p. 65; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. LXX—LXXIV şi 86—93 ⟨despre sat şi doc.⟩;

Iliescu Octavian, *Monede din tezaurul descoperit la Oţeleni (raionul Fălciu, reg. Iaşi (Arheol. Mold.*, II—III, 1964, p. 363—407) ⟨din a doua jumătate a sec. XIII şi începutul sec. XIV⟩; Teodor D., *Obiecte de podoabă din tezaurul feudal timpuriu descoperit la Oţeleni (r. Huşi, reg. Iaşi) (Arheol. Mold.*, II—III, 1964, p. 343—361); *Dicţ. Rom.*, IV, p. 620 ⟨bis. din 1780⟩; RSIAB, 1933, p. 284 ⟨1812⟩.

OŢELENI — Roman (fost Bozieni) (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reparată 1931). Vezi şi Bozieni.

A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 97; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 249—250 ⟨despre sat⟩; Idem, *Doc. Ştefăniţă*, p. 474—475.

OŢELEŞTI — (Oţăleşti), com. Izvorul Berheciului, jud. Bacău (bis. din 1785). Vezi şi Obîrşia şi următorul.

B.O.R., 1890, p. 115; AER, 1936, p. 143—144 ⟨bis. Adormirea, 1836, şi bis. de lemn Sf. Nicolae, 1832⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 620—621; Kovács Ferencz, Károly-Fehérvári hittanár, *Úti naplója 1868*, p. 48—49 ⟨despre bis. catolică din Oţeleni⟩.

OŢELEŞTI — Tecuci (două bis. la 1809). Vezi şi Corod.

Kirileanu G. T., *Testamentul şi pomelnicul marelui logofăt C. Conachi*, Buc., 1909, 16. p. (extras din C.L., 1908, nr. 12) ⟨publică un pomelnic din 1836[38] în care e amintită bis. Adormirea, din Oţăleşti, zidită de unchiul său, marele vornic Gavriil Costachi⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 22 ⟨despre sat⟩; A.B., 1931, p. 192 ⟨la 1809 două bis. la O. — Tecuci⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 471 ⟨la 1546, 1/2 din satul O. pe Berheci dăruită de domn lui Şandro pîrcălab⟩; vol. II, p. 46—47 ⟨la 1554, 1/2 sat a Maricăi, soţia lui Gavril vornic, nepoata lui Hărman⟩; XVI, vol. III, p. 32—33 ⟨la 1574, satul O. al soţiei lui Năbădaico fost vornic⟩; *Uricarul*, VI, p. 226 ⟨doc. 1825⟩.

OXINTEA — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).
Sava, *Doc. Orhei*, indice ⟨sat al m-rii Golia⟩; RSIAB, 1931, p. 533 ⟨cat. 1820⟩; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 144—145 ⟨la 1589, sat al fam. Golîie⟩; vezi şi p. 196—198 etc.; *Documente*, XVI, vol. III, p. 36 ⟨la 1574, era al lui Ion Golîie logofăt⟩; XVII, vol. IV, p. 195—196 ⟨la 1617, satul m-rii Golia⟩.
OZONEŞTI, vezi Turda.

NOTE

[1] Vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCCVII.

[2] Despre satul O.-Neamţ, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCCXLIX.

[3] La 1805 nov. 27, în diata sa, Paraschiva Sturza arată că moşia Dolniceni-Hîrlău trebuia vîndută pentru plata datoriilor făcute cu ridicarea bisericii din Oboroceni-Roman (Acad. R. S. România, CDXXXVII/96). Bis. din O. e amintită la 1820 oct. 15 (*ibidem*, DCCCLV/167). Vezi şi doc. nr. 171, 174 şi urm. Despre sat, vezi ibidem, pach. MCCLXXVI, MCCLXI, MCCLXVII şi doc. din 1841, cînd satul era al lui C. Sturza (ibidem, MCCLXX/74).

[4] Vezi şi doc. din 1742 iunie 2, prin care Gavriil şi Gheorghe Velicico din Frăteni închină ocină bis. din Obrejeni, făcută de Lupaşco negustorul din Iaşi (Arh. St. Buc., Mitr. Mold., CXLVII/15 şi ms. 522, p. 186—187).

[5] Vezi lista de lucrurile metohului din 1855 la Acad. R. S. România, MLIX/4—6.

Despre numirea unui preot la bis. din satul Ocea-Vaslui? vezi doc. din 1778 febr. 24 (Acad. R. S. România, MCDLVI/13).

[6] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXXVI.

[7] Vezi şi hotărnicia din 1822 (Arh. St. Buc., ms. 1565).

[8] Despre şcoala primară din Odobeşti, vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 383/1863, 1029—1032/1855 şi 952/1856.

[9] La 1797 iulie 20, urmaşii ctitorului: Silvestru ieromonah, Macarie monah şi alţii, constatînd că schitul a ajuns *„la proastă stare"*, îl închină episcopiei Roman (C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 306).

Amintit la 1803 mart. 4 (Acad. R. S. România, DCCCLIX/1); vezi şi doc. următoare, foarte numeroase. După cum rezultă din aceste doc., îşi trăgea numele de la preotul Constantin Căpătan, pomenit la 1769 (*ibidem*, DCCCLIX/20).

[10] Şi despre acest schit există multe doc. nefolosite încă: La 1830 april. 30, Vasile Andrieş, ctitorul schitului Ivănceşti din ţinutul Putna, uneşte acest schit cu schitul Scînteia din Măgura Odobeştilor, pentru a se ajuta (Acad. R. S. România, CMMXXIX/13); la 1815 aug. 1, călugăriţele de la schitul Scînteia au fost mutate la schitul Trotuşan (Arh. St. Buc., schitul Brazi, LXXIV/1). Vezi şi idem, schitul Scînteia.

Despre averea schitului vezi şi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr. Moldova, dos. 355/1844; despre înfiinţarea unei şcoli, *ibidem*, dos. 173/1861. Vezi şi *ibidem*, dos. 961/1857. Despre desfiinţarea schitului, *ibidem*, dos. 783 şi 786/1860, f. 535 şi urm., unde se reproduce şi o catagrafie. La 1861 schitul era desfiinţat (Arh. St. Buc., schitul Scînteia, dos. I/1861).

La 1862, se susținea că schitul Scînteia din Măgura Odobeștilor a fost clădit de familia Adămească (ctitora schitului Adam), familie care ar fi fost *„curgătoare"* din neamul Movilă (*ibidem*, dos. 783/1860, f. 237).

[11] Schitul de la Vinășești, cu hramul Sf. Gheorghe, este amintit la 1708 sept. 8. La 1716 april. 12, ctitorul schitului, monahul Gherasim Caragea, fost buluc-bașe, îl lasă în grija stareţului Pahomie, fost episcop de Roman (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, XCI/16 și 19; vezi și doc. din 1727 iulie 20 (*ibidem*, XCI/23). La 1781 febr. 14, este amintit un sihastru *„ot Caragea"* (*ibidem*, XCI/60).

[12] Despre numele satului, de la un stîlp cu oglindă, vezi Acad. R. S. România, ms. 228, f. 392. La 1651 mai 28, 1/2 din sat a fost vîndută lui Vasile Lupu de Gheorghe Roșca vistierul (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, LX/5). La 1662 ian. 10, m-rea Neamț căpăta dreptul de a strînge aci oameni străini, avînd slobozie de dări pe un an (*ibidem*, CXXXII/16). Vezi *Cat. doc. mold.*, indice.

[13] După cum rezultă dintr-un doc. din 1753, aici făcuse biserică de zid, case și ogradă de bolovani Mihail Racoviță (*Uricarul*, XVI, p. 304; vezi și p. urm. pentru pricina iscată cu moștenirea și Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 123—125 (același doc. din 1753).

[14] Despre sat, vezi doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. MMDCLXXII și urm. Despre o bis. veche de lemn, din 1671, existentă încă la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 230, f. 307.

[15] Despre moșia O. a lui A. Hrisoscoleu vezi Acad. R. S. România, CLXXXI/59.

[16] Despre sat, vezi Acad. R. S. România, pach. MCDXLII.

[17] Vezi catagrafia din 1851 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 680/1851).

[18] Vezi și Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 287—295 (ms. Bobulescu). Despre urmele bis. catolice și ruinele bis. ortodoxe de la Buhoci, vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 223, f. 393, 460—460 v. Vezi și hotărnicia de la Arh. St. Buc., dos. m-resti, m-rea Cașin, dos. 23/1884.

[19] Despre satul Onești-Tutova, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCXCI și DXIII/101 și urm.

La 1629 iunie 5, satul devine proprietatea lui Gheorghe Roșca mare vistier prin schimb cu Grigore Ureche al III-lea logofăt (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 268).

[20] Vezi și planul moșiei din 1836 (Acad. R. S. România, MCLIV/78). La 1815, satul era al Eufrosinei Mavrocordat *ibidem*, MCCCLXXIV/77).

[21] Despre satul Oniceni-Vaslui, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLIV.

[22] Amintită la 1823 iunie 20 (Acad. R. S. România, MCXVI/26).

[23] Despre sat, vezi *ibidem*, CMLIX/31 și hotărnicia satului (*ibidem*, LXXXIV/148). Bis. din Oprișenii de Sus este amintită la 1842 mai 8 (Acad. R. S. România, CMLXXXVI/255).

[24] Vezi doc. din 1761 oct. 1 (Acad. R. S. România, LXXXIX/241).

[25] Vezi legenda construirii bis. vechi de lemn (Acad. R. S. România, ms. rom. 229, f. 337 v. — 338 v). Despre sat, vezi, *ibidem*, pach. MCLII.

[26] Despre situația bisericii și a caselor de pe moșia O.-Botoșani, vezi Epitropia Sf. Spiridon-Iași, dos. 353 (1854—1867). Vezi și catagrafia din 1851 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 782/1851.

[27] Despre arderea *„cu desăvîrșire"* a bisericii Sf. Voievozi din O. de Sus-Putna, la 1863, vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 1084/1863, f. 45—46.

[28] Despre sat, vezi Arh. St. Buc., m-rea Bisericani, pach. III, ms. 548 și dos. m-resti, unde se găsesc numeroase documente.

[29] Dintr-un doc. din 1831 mai 15, rezultă că era ctitoria păhărnicesei Safta Bogdan (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, LXXVII/23). Vezi și pachetele LXXVI și

LXXVII, cu doc. începînd de la 1806 april. 25. La 1805 iulie 5 este amintit schitul Negomirești (*ibidem*, CXXVIII/7).

Dintre numeroasele dosare aflate la Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, vezi catagrafia din 1859 (dos. 1008/1859); despre reparații, dos. 830/1860; vezi și dos. 738/1854 etc. Despre schit, vezi și doc. de la Acad. R. S. România, pach. CMLXVI, unde se găsește și un inventar din 1856. Despre închinarea unui schit Orgoești la m-rea Neamț, vezi doc. de la Acad. R. S. România, MLIX/178 g.

Despre desființarea schitului, vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Moldova, dos. 786/1860, unde se reproduce și pecetea schitului. Vezi și idem, ms. 1297 (bis. Sf. Voievozi).

[30] La 1817 iunie 8, fiind deja în stare proastă, este scutit de dări (Acad. R. S. România, CMLXVI, f. 5); vezi și *ibidem*, f. 4—4 v., despre construirea schitului. Vezi, de asemenea, scutirile de dări din 1817 iunie 8, 1819 april. 28, 1827 iunie 15 (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, XLVIII/2—4). Despre satul și schitul O, vezi și *ibidem*, pach. LXXVII.

[31] Vezi și hotărnicia din 1746 (Acad. R. S. România, MCLXXIV/15).

[32] Despre sat, vezi Acad. R. S. România, pach. MCDLXXVII.

[33] Vezi hitărniciile din 1823 și 1865 ale satului O. — Fălciu (Acad. R. S. România, MCCCXX/21, 193, 194—195).

[34] Despre sat, vezi doc. de la Arh. St. Buc., ep. Roman, pach IV.

[35] Amintită în doc. la 1839 ian. 10 (Arh. St. Buc., Tribunalul Iași, S. III, MDCCLXIV/2). Despre satul O. de Sus, vezi Acad. R. S. România, CMXLIX/31 și Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Bistrița.

[36] Despre sat, fost proprietatea lui M. Sturza, vezi opisele de doc. de la Acad. R. S. România, CDXCVII/2, DXV/38 și doc. *ibidem*, pach. MCIII și CDLVII.

[37] Vezi și doc. de la Arh. St. Buc., ms. 597.

[38] Vezi pomelnicul la Acad. R. S. România, ms. 3079 (din 1836).

P

SCHITUL LUI PAHOMIE, vezi Pocrovul.

PALANCA, jud. Bacău (bis. de lemn Tăierea Capului Sf. Ioan, construită de jupîn Ene, 1803, reconstruită 1856, reparată radical 1896, refăcută în 1923)[1].

B.O.R., 1890, p. 375; AER, 1936, p. 183—184; *Dicț. Rom.*, IV, p. 627 ⟨bis. de lemn⟩.

PALANCA — Orhei (bis. de lemn).

Anuar, 1922, p. 171; Constantinescu-Iași P., *Basarabia arheologică și artistică*, Chișinău, 1933, p. 35 ⟨despre o cetate de pămînt⟩.

PALANCA — Vaslui (bis. Adormirea, 1828 sau 1876?).

AEH, 1934, p. 80, 1935, p. 107, 1936, p. 119, 1938, p. 190; *Dicț. Rom.*, IV, p. 627 ⟨Palanca=Runcu⟩.

PALTIN — Putna (bis. Buna Vestire, ante 1809).

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 630; AER, 1936, p. 268 ⟨bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1840⟩.

PANCIU, jud. Vrancea (bis. de lemn Sf. Paraschiva, sec. XVIII, c. 1794, clopotnița adăugată la 1855 de Constantin Gîtză; bis. închisă la 1904; reclădită 1913; bis. Sf. Apostoli Petru și Pavel, clădită la 1859[2] prin stăruința preotului Nicolae Popescu, clopotniță din 1862, bis. avariată la 1917, dărîmată de cutremur, 1940). Vezi și schitul Brazi și Satul Nou.

A.B., 1931, p. 188 ⟨cat. 1809, o biserică⟩; Căpățînă Ad., *Istoricul orașului Panciu și al schiturilor Brazi și Sf. Ioan, prăbușite de cutremurul din 10 noiembrie 1940*, Buc., 1941, 60 p. ⟨istoricul orașului, îndeosebi în vremurile mai noi; cu doc. din 1840 și spițe genealogice; crede că numele orașului vine de la Penciu zarzavagiul⟩; Idem, *Istoricul schitului „Brazi" și al Schitului „Sf. Ion" din Valea Brazilor lîngă Panciu*, Buc., 1921, 13 p.; Giurescu C. C., *Ist. rom.*, III/2, p. 505 ⟨despre tîrg⟩; AER, 1936, p. 234—235; *Dicț. Rom.*, IV, p. 632; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5.—32).

— HANURI VECHI[3].

Căpățînă Ad., *Istoricul orașului Panciu*, p. 52 ⟨doc. 1840, amintind hanurile din tîrg⟩.

— ŞCOALA VECHE[4].

PANŢÎRI, vezi Oprişeni.

PARAVA, jud. Bacău (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 186 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 249 ⟨bis. veche⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 636.

PARINCEA, jud. Bacău (bis. de lemn numită schit, părăsită la 1790; bis. Sf. Împăraţi, 1863, construită de banul Anastasie Ioan şi bis. de lemn a Zlătarilor, între Parincea şi Mileşti, 1702).

B.O.R., XIV, 1890, p. 255—256; AER, 1936, p. 144 ⟨bis. Sf. Împăraţi, 1856—1870⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 654—655 ⟨tîrg şi tîrguşor⟩.

SCHITUL PARPANIŢA — Vaslui (Adormirea, ante 1809, fost metoh al episcopiei Roman). Vezi şi Vultureşti. În evidenţele D.M.I. este trecută bis. M. Adormirea — Parpaniţa din. c. 1700; nu am întîlnit-o însă în documentele din sec. XVII—XVIII).

A.B., 1931, p. 89 şi 204 ⟨catagr. 1809⟩; AEH, 1934, p. 86, 1935, p. 113 ⟨bis. din 1819⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 638 ⟨3 biserici⟩.

PASAT, vezi Novoseliţa.

PAŞCANI — Suceava[5] (M bis. Sf. Arhangheli sau Voievozi, construită de Iordache Cantacuzino mare vistier, 1664, „prefăcută" după cutremurul din 1802, la 1807, cînd se fac unele adaosuri şi catapeteasma de Iordache Balş mare vistier şi soţia sa, Safta Cantacuzino; M casele familiei Cantacuzino—Paşcanu, sec. XVII, c. 1640—1650, refăcute în parte pe vechile fundaţii; bis. a fost legată de casă printr-un coridor, parţial distrus; casa, reparată la 1904 de Maria Moruzi, a devenit sediul Casei pionierilor; pentru ultima, date D.M.I.). Vezi şi schitul Brăteşti.

Codex Bandinus, p. 216; Neculce, *Letopiseţul*, p. 97 ⟨curţi boiereşti arse de poloni, 1686⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 357—359; pomelnicul reprodus şi de G. Ghibănescu, *Biserica Tălpălari*..., Iaşi, 1934, p. 26—27; Rsl., VIII, 1963, p. 461 ⟨însemnare, 1667⟩; Drăghiceanu V., *Inscripţii* (BCMI, 1916, p. 47) (pe un clopot) şi XIX, 1926, p. 123 pisanie, pomelnic⟩; *Însemnări vechi* (C.I., 1929—1931, p. 380);

Uricarul, XI, p. 325—327 ⟨case şi bis., diata lui I. Balş, 1822⟩; XVI, p. 280 ⟨la 1825, satul cu case era ale lui Iancu Balş⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 658—659 ⟨despre sat şi tîrg, cu citate din Melchisedec⟩;

Iorga N., *Privelişti prin ţară: Paşcanii* (N.R.L., 1909, nr. 6, p. 431—433) ⟨despre bis. veche⟩; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 189—192 şi indice; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 47 şi 71—74 ⟨casa Cantacuzino⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 133 ⟨despre numele P.⟩; Idem, *Doc. Ştefan*, p. 80 ⟨despre satul P. fost Sîrbi şi satul Tătărani, fost Paşcani⟩; Teodoru Rada, *Curţi întărite tîrzii* (SCIA, 1963, nr. 2, p. 345—350) ⟨despre curtea boierească⟩; Rosetti R., *Familia Rosetti* (indice, P. — Suceava); *Uricarul*, VI, p. 299 ⟨la 1814, satul P. cumpărat de Iordache Ruset de la fiii lui C. Moruzi voievod⟩; Hurmuzaki, XIV, p. 95

⟨la 1780, casa din Paşcani a lui Iordache Balş vistier era „*minunată*", situată pe un deal mic⟩; *Documente*, XVII, vol. V, p. 249—250 ⟨la 1623, 1/2 sat, fostă a lui Balica hatman, era a lui Toma Cantacuzino⟩; DRH, XIX, p. 476—478 ⟨la 1628, cealaltă 1/2, a lui M. Barnovschi⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 181, 187 ⟨sat al fam. Cantacuzino⟩.

PAŞCANI (Păşcănei) — Roman (Bacău)[6].

Uricarul, XI, p. 220—222 şi XIV, p. 333—335 ⟨doc. 1664, 1712, sat al familiei Ceaurul⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 228 ⟨la 1527⟩ satul P. în Cîmpul lui Dragoş dat m-rii Tazlău⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1569 (vol. II, p. 209); DRH, XIX, p. 245 ⟨la 1627 seliştea P. pe Bistriţa a lui D. Ştefan mare logofăt⟩; un alt sat? Păşcănei a fost în ţin. Roman.

PAŞCANI — Orhei (bis. de nuiele Sf. Voievozi şi bis. de lemn Sf. Spiridon, sec. XVIII, două sate).

Sava, *Doc. Orhei*, indice ⟨doc. despre sat, fost al fam. Donici, Carp şi Rusu⟩; RSIAB, 1929, p. 325—326 şi 1931, p. 556 ⟨cat.⟩; A.B., 1934, p. 241 ⟨descriere bis., 1813⟩; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 67—68 ⟨la 1554, 1/2 din P. pe Lăpuşna a lui Pantea⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 279 ⟨sat al fam. Russo⟩.

PAŞCANI — Covurlui (bis. Sf. Voievozi, ante 1809)[7].

A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩; Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 195, 224—225 ⟨doc. 1655, 1755, satul P. — Vaslui al familiei Cehan — Racoviţă⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 660 ⟨moşie⟩.

PĂDURENI, com. Bereşti — Bistriţa, jud. Bacău (bis. Adormirea, ante 1809). În jud. Bacău sînt patru sate cu acest nume (şi în com. Dămieneşti, Filipeni şi Isvorul Berheciului).

A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809⟩; Ghibănescu, *Surete*, VI, p. 295 ⟨doc. 1816⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 646.

PĂDURENI (Pădăreni) — Putna, jud. Bacău? (bis. Sf. Vasile, ante 1809).

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; în *Dicţ. Rom.*, IV, p. 646 e cătunul Pădureni; AER, 1936, p. 230 ⟨bis. Sf. Vasile, 1711, Pădureni⟩.

PĂDURENI, jud. Vrancea (bis. Intrarea în biserică, ante 1809). Vezi şi precedentul.

A.B., 1931, p. 187 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 249 ⟨bis. veche⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 645—646 ⟨fost Hulpeşti⟩.

PĂDURENI — Suceava (bis. sec. XVII)[8].

Dicţ. Rom., IV, p. 646 ⟨fost sat, doc. 1663⟩; *Uricarul*, XII, p. 31—32 ⟨doc. 1663, sat al fam. Şoldan⟩; Gorovei A., *Fălticenii. Cercetări istorice asupra oraşului*, Fălticeni, 1938, p. 25—26 ⟨despre satul Pădureni, lîngă Fălticeni⟩.

PĂHĂRNICENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

Boga, *Doc. bas.*, indice; RSIAB, 1931, p. 524 ⟨cat.⟩; „Luminătorul", 1926, nr. 19—20, p. 79—80 ⟨doc. 1721, sat al fam. Catargiu⟩; Bezviconi,

Boierimea, I, p. 264 ⟨sat al fam. Millo⟩; alt sat P. ţin. Neamţ al fam. Cantacuzino (*Studii şi doc.*, XXI, p. 181).

PĂHNEŞTI, com. Arsura, jud. Vaslui (bis. şi casele familiei Cehan — Racoviţă apoi ale lui Iordache Ruset, sec. XVII; dispărute; apoi bis. din 1815—1817 făcută de vătaful Ioniţă Buznea)[9].

Ghibănescu, *Surete*, XVII (indice) şi XXV, p. 43 (doc.); Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 416 ⟨doc. de la Antioh Cantemir⟩; B.C.I., VIII, p. 70—71 ⟨doc. 1638⟩; Rosetti R., *Familia Rosetti*, indice; M.M., XXXVIII, 1962, nr. 7—8, p. 611—612 ⟨contract pentru catapeteasmă, 1815, publicat şi de G. Ghibănescu⟩; AEH, 1934, p. 49, 1935, p. 65, 1936, p. 67, 1938, p. 87 ⟨Pîhneşti — Fălciu, bis. noi⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 648 ⟨bis. din 1802⟩; RSIAB, 1939, p. 282 ⟨1812⟩.

PAIŞENI — Suceava (bis. de lemn Sf. Dumitru, sec. XIX).

Dicţ. Rom., IV, p. 648.

PĂLTINATA — Bacău (bis. sec. XIX)[10]. Vezi şi Rîpile.

Dicţ. Rom., IV, p. 649.

PĂLTINIŞ, jud. Botoşani (bis. Sf. Vasile, 1820[11], reclădită de Mihai Mironescu-Cracalia, zugrăvită 1839 de Dumitru Borcilă).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 93—94; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 445—447 ⟨despre sat⟩; B.C.I., IV, p. 29 ⟨la 1660, sat al lui Ursache vistierul⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 332—333 ⟨moşia dată mitropoliei, 1796⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 650; *Documente*, XVII, vol. I, p. 259—260 ⟨la 1605, 1/2 de sat vîndută lui Gheorghe pîrcălab⟩; IV, p. 320 ⟨la 1619, vîndut lui Tudori pîrcălab⟩.

PĂLTINIŞ, com. Panaci, jud. Suceava (bis. începutul sec. XIX).

M.C., 1915, p. 38—41 ⟨satul P. — Suceava dat lui Gh. Leonardi, 1809⟩; A.B., 1933, p. 221 ⟨doc. 1811, cînd bis. exista⟩.

PĂLTINOASA, jud. Suceava (bis. Sf. Nicolae, 1857).

Anuar Bucovina, 1923, p. 27, 1924, p. 27, 1926, p. 59, 1927, p. 70, 1928, p. 82.

SCHITUL PĂLTINOASA (de pe hotarul Năneşti, ante 1825). Vezi şi Năneşti.

B.O.R., 1890, p. 256 ⟨însemnare, 1825⟩.

SCHITUL PĂNĂSEŞTI — Covurlui (Adormirea, ante 1809; fost metoh al episcopiei Roman)[12].

A.B., 1931, p. 83 ⟨catagr. 1809⟩.

PĂNĂSEŞTI — Iaşi (bis. ante 1802). Vezi şi următorul.

A.B., 1934, p. 364 ⟨doc. 1802⟩.

PĂNĂŞEŞTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită).

A.B., 1934, p. 364 ⟨doc. 1802⟩; A.B., 1933, p. 202—203 ⟨doc. 1813⟩; RSIAB, 1929, p. 336 ⟨cat.⟩; A.B., 1934 p. 240 ⟨descriere bis. 1813⟩; Anuar 1922, p. 79.

PÂNCEŞTI (Pînceşti, fost Pancova), jud. Bacău (M bis. de lemn Sf. Voievozi, 1801—1802[13], clădită de locuitori; pridvorul şi turla clopotniţă din 1872; bis. reparată 1934; date D.M.I.). Vezi şi Petreşti.

Gîrboviceanu P., *Biserici cu averi proprii*, s. III, p. 149—192; B.O.R., 1890, p. 119 ⟨bis. din 1870⟩; AER, 1936, p. 90 ⟨bis. de lemn Sf. Voievozi, 1744, reparată 1858⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 26 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 651—2 ⟨P. — Bacău⟩.

PÂNCEŞTI — Putna (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 186 ⟨catagr. 1809⟩; AER, 1936, p. 250—251 ⟨bis. Sf. Nicolae, în ruină şi o alta din 1894⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 652.

Panait — Cristache Ioana, *Circulaţia în Moldova a cărţii în limba română tipărită în sec. XVIII* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 428 şi 429) ⟨însemnări, 1793—1794, bis. Sf. Nicolae — Pînceşti — Neamţ⟩.

PÂNTICEŞTI, vezi Pînticeşti.

PÂNUREŞTI — Suceava (bis. ante 1843)[14].

I.N., 1922, p. 354—356 ⟨doc. 1651, 1/2 sat a lui G. Cocriş⟩; *Uricarul*, XI, p. 281—2 ⟨doc. 1651⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 653.

SCHITUL PÂNUŞENI — Covurlui (ante 1834).

Uricarul, VIII, p. 231 ⟨menţiune, 1834⟩.

PÂRCANI — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită).

RSIAB, 1930, p. 223 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 177 ⟨P. — Soroca⟩.

PĂRHĂUŢI, com. Todireşti, jud. Suceava (M bis. Tuturor Sfinţilor, 1522, făcută de Gavriil Trotuşan logofătul, zugrăvită 1539—1540; se păstrează bine pictura din pronaos).

Kozak, *Inschriften*, p. 51—58; Werenka D., *Topographie*, p. 74; Marian S. Florea, *Bis. din Părhăuţi în Bucovina*, Buc., 1887 (din AARMSI, s. II, t. IX, 1886—1887, p. 21—28) ⟨descriere, inscripţii⟩; Romstorfer K., *Moldauisch — byzantinische Baukunst*, Viena, 1896; Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 63—67; Tafrali O., *Les monuments roumains*, p. 12; Podlacha W., *Wandmalereien in den griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukowina* (B.S.P., 1911, p. 37—51); Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 178—180, 273); Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 67; Podlacha W., *Malowidla scienne;* Balş G., *Biserici din sec. XVI* (BCMI, XXI, 1926, indice); Anuar Bucovina, 1923, p. 47; 1924, p. 47, 1926, p. 79, 1927, p. 90, 1928, p. 113; BCMI, XX, 1927, p. 41 ⟨reparaţii⟩; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 140—141;

Ştefănescu I. D., *L'évolution*, p. 101—103, pl. XXXVIII; Idem, *L'art byzantin*, p. 113—121; Idem, *Peintures murales illustrant les liturgies* (R.I.R., V—VI, 1935—1936, p. 176); Grecu V., *Vechi odoare nepreţuite* („Calend. Gl. Buc.“, 1925, p. 24);

Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 146—147; Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 144—145 ⟨despre biserică şi despre Trotuşan logofătul⟩; Ştefănescu I. D., *Mănăstirile Bucovinei*, (R.F.R., VIII, 1941, nr. 8—9, p. 400); *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 260—261 ⟨piatră

de mormînt⟩; Grămadă N., *Bis. din Părhăuți* (M.M., XXXV, 1959, nr. 9—12, p. 623—626) ⟨inscripții după Kozak, descriere după G. Balș⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Vătășianu, *Istoria artei*, (indice); *Istoria artelor plastice*, I, p. 336; Grabar A., *Les croisades de l'Europe Orientale dans l'art*, în *Mélanges Charles Diehl*, II, Paris, 1930, p. 19—27 ⟨despre ideea de cruciadă în pictura bis. din Părhăuți⟩; Ulea Sorin, *L'origine iconographique du thème de la cavalcade de l'empereur Constantin*, în *XIV-e Congrès international des etudes byzantines, Bucarest, 6—12 Septembre 1971. Resumés-Communications*, p. 163—164 ⟨despre pictura bis. de la Părhăuți⟩; Stoicescu N., *Dicționar*, p. 332 ⟨despre ctitor⟩.

PĂROSU — Putna (bis. Sf. Voievozi, 1857).

AER, 1936, p. 268; *Dicț. Rom.*, IV, p. 655 ⟨cătun⟩.

PĂRȚEȘTI, (Pîrțești), com. Cacica, jud. Suceava (M bis. de lemn Sf. Arhangheli — P. de Sus, 1779 și una din 1887 — P. de Jos; M casă veche, sec. XVIII, devenită localul Consiliului Pop. — P. de Sus.). În același județ este și o comună P. de Jos.

Werenka D., *Topographie*, p. 74—75; Anuar Bucovina, 1923, p. 36, 1924, p. 36, 1926, p. 68, 1927, p. 79, 1928, p. 96; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); Panait-Cristache Ioana, *Circulația în Moldova a cărții în limba română tipărită în sec. XVIII* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 427) ⟨însemnare 1762, bis. de lemn din Părțești⟩; vezi și B.M.I., 1973, nr. 4, p. 38 ⟨din 1779⟩.

PĂSTRĂVENI, jud. Neamț (bis. reclădită 1846)[15]. Vezi și Davideni.

DRH, XIX, p. 84—85 ⟨la 1626, satul urmașilor lui Condrea pîrcălab⟩; B.C.I., IV, p. 22 ⟨la 1660, sat al lui Ursache vistier⟩; I.N., III, 1923, p. 171 ⟨însemnări pe cărți despre înmormîntarea lui beizadea Iorgu Sturza, 1843, etc.⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 657—658.

PĂTRĂȘCANI — Bacău (M bis. Adormirea și Sf. Ștefan, a familiei Roset, 1750, restaurată, 1912, reparată 1936)[16].

Rosetti R., *Familia Rosetti*, indice; B.O.R., 1890, p. 464 ⟨inscripție⟩; A.B., 1931, p. 178 ⟨cat. 1809⟩; M.M., XXXVIII, 1962, nr. 7—8, p. 583—586 ⟨doc. 1832 — diată⟩; AER, 1936, p. 190 ⟨bis. din 1769⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 661—662 ⟨bis. din 1820⟩.

PĂTRĂȘCANI — Tutova (bis. Sf. Voievozi, c. 1830).

C.I., 1932—1934, p. 106 ⟨doc. 1680, satul dat Siminei Jora⟩; *Uricarul*, VI, p. 268 ⟨doc. 1786⟩; Antonovici I., *M-rea Florești*, p. 5—6, 15—17 passim ⟨doc.⟩; Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 307, IV, p. 102 ⟨doc. 1665, satul dat m-rii Bîrnova⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 328 ⟨la 1531, satul era al lui Ion pîrcălab⟩.

PĂTRĂȘCANI, vezi Igești.

PĂTRĂUȚI (M bis. Înălțarea Sf. Cruci, construită și zugrăvită de Ștefan cel Mare, 1487, prădată de cazaci, tătari și apoi de poloni, la 1684; ajunsă în părăsire, restaurată la 1709—1714), jud. Suceava.

Werenka D., *Topographie*, p. 75—76; Kozak, *Inschriften*, p. 58—60; Pumnul A., *Moşiile mănăstireşti*, p. 82—83 ⟨istoric, avere⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); *Cat. doc. moldoveneşti*, I—IV (indice);

Wickenhauser F. A., *Geschichte der Klöster Homor, Sch. Onufrei, Horodnik und Petroutz, 1881*, p. 74—80, 217—232, 246—247 ⟨istoric, doc. 1713—1784⟩; Onciul S., *Fondul religionariu* („Candela", 1889, p. 803—804) ⟨avere, istoric⟩; Romstorfer K., *Moldauisch-byzantinische Baukunst*, Viena, 1896;

Bocancea Teofil, *Biserica din Pătrăuţi* („Patria", III, 1899, nr. 276); Morariu Leca, *Bis. din Pătrăuţi pe Suceava* (J.L., I, 1904, nr. 7—8, p. 108—110) ⟨istoric, descriere, inscripţii⟩; Morariu Const., *Biserica din Pătrăuţi pe Suceava* („Deşteptarea", IX, 1901, nr. 74—75);

Morariu Const., *Binele nostru obştesc. Monografia culturală a comunei Pătrăuţi pe Suceava*, 1908, 63 p. (retipărire din „Deşteptarea") ⟨despre bis. şi şcoala nouă şi aspecte din viaţa satului la începutul sec. XX⟩; Iorga N., *Neamul românesc în Bucovia*, p. 45—47, 173—174; Mironescu Vl., *M-rile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 108—109, 125); Dobrescu N., *Istoria bis. sec. XV*, p. 147 şi 163;

Podlacha L., *Griechisch-orientalischen Kirchen* („Kunstgeschlichliches Jahrbuch", 1910, p. 141—159); Podlacha W., *Wandmalereien in den griechisch-orientalischen Kirchen* (B.S.P., 1912, p. 37—51); Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare* p. 28; Leca Morariu, *Ce-a fost odată în trecutul Bucovinei*, 1922 ⟨şi despre biserica Pătrăuţi⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 48., 1924, p. 48, 1926, p. 79, 1927, p. 90, 1928, p. 113; Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 21—23); BCMI, XX, 1927, p. 41 ⟨reparaţii⟩; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 101, 243; Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 324, 381); Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 73—105 ⟨cap. intitulat: *Pătrăuţi et les origines de l'école arhitecturale moldave*⟩, p. 205, pl. III;

Costea-Hostiuc Erast, *Fosta mănăstire de maici din Pătrăuţi pe Suceava* („Candela", XL, 1929, nr. 7—9, p. 327—366) şi extras cu titlul *Istoricul fostei m-ri de maici din Pătrăuţi pe Suceava*, 1929, 51 p.; BCMI, XXVIII, 1935, p. 65 ⟨lucrări necesare⟩;

Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 132—133; Grigorovitza, *Dicţ. Bucovina*, p. 159; Ionescu Gr., *Istoria*, I, p. 236, 246, 248, 251, 257; Lehner I., *Der Wölbungsbau in der Moldau;* Ştefănescu I. D., *Mănăstirile Bucovinei* (R.F.R., VIII, 1941, nr. 8—9, p. 396—397);

Grămadă N., *Biserica din Pătrăuţi* (M.M., XXXVI, 1961, nr. 3—4, p. 244—247) ⟨descriere, inscripţii după Kozak⟩; *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 60—67 ⟨descriere sumară, planuri, foto⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Vătăşianu, *Istoria artei* (indice); Ulea Sorin, *Originea şi semnificaţia ideologică a picturii exterioare moldoveneşti* (SCIA, 1963, nr. 1, p. 75—76 şi 1972, nr. 1, p. 37—53); Ulea Sorin, *Gavril ieromonahul, autorul frescelor de la Bălineşti*, în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 447 ⟨crede că pictura datează din această vreme⟩; Voinescu Teodora, *Portre-*

tele lui Ştefan cel Mare în arta epocii sale (ibidem, p. 468, 471); Crăciunaş Irineu, *Bisericile cu pictura exterioară din Moldova* (M.M., 1970, nr. 3—6, p. 151) ⟨şi despre pictura bis. Pătrăuţi⟩;

Mihail Paul, *Un Octoih manuscris slavon din sec. al XVI-lea* (M.M., 1964, nr. 5—6, p. 298—302) ⟨fost al bisericii din Pătrăuţi, acum la mitropolia din Iaşi⟩; Crăciunaş I., *Acţiunea de reparare şi restaurare a monumentelor istorice bisericeşti* (M.M., 1964, nr. 7—8, p. 359) ⟨lucrările executate⟩;

Documente, XIV—XV, p. 78—79 ⟨doc. 1429—1432, satul lui Vlad Aduş⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 51, 1926, p. 82—83, 1927, p. 94, 1928, p. 119 ⟨bis. din 1909 — P. de Sus şi din 1906 — P. de Sus⟩; Morariu C., *Din istoria românilor bucovineni*, p. 59 ⟨despre averea m-rii⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 306—309, 350—354 ⟨descriere arhitectură şi pictură⟩.

PĂTRUŞENI — Cîrligătura.

Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 118 ⟨satul dat m-rii Bogdana, 1670⟩; I.N., 1924, p. 30 ⟨despre pricina pentru stăpînirea satului, dintre m-re şi soţia ctitorului⟩.

PĂŢEŞTI — Putna (bis. Sf. Ilie, ante 1809).

A.B., 1931, p. 182 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 662—663 ⟨două biserici⟩; AER, 1936, p. 215 ⟨bis. veche⟩.

PĂULENI — Iaşi

Ghibănescu, *Surete*, XXV, p. 62—63 ⟨schimb moşie, 1766⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 663; *Documente*, XVII, vol. I, p. 78 ⟨la 1603, satul era al urmaşilor lui Paul şi Petrică din vremea lui Ştefan cel Mare⟩; p. 84 ⟨la 1603, vîndut lui Caraiman mare paharnic⟩.

PĂULEŞTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită).

RSIAB, 1931, p. 565 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 170.

PĂULEŞTI — Putna, jud. Vrancea (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

Ghibănescu, *Surete*, III, p. 233—235 ⟨doc. 1637, parte din P. — Tutova al lui Palade jitnicerul⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 663—664; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 30 şi urm. ⟨doc. referitoare la satul P. de Smila, al fam. Gheuca⟩ şi 303 ⟨satul lăsat lui C-tin Paladi, 1727⟩; A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 268 ⟨bis. din 1913⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 247—248 ⟨la 1584, 1/2 din seliştea P. pe Prut vîndută de urmaşele lui Hărman pîrcălab lui Mihail Arvat şi altora⟩; Teodorescu — Kirileanu S., *Ştefan cel Mare şi Sfînt. Istorisiri şi cîntece populare*, Focşani, 1903, p. 102—104 ⟨legenda întemeierii satului⟩.

PĂUNEŞTI — Putna (bis. Sf. Gheorghe, 1865; înainte de aceasta a fost un schit în sec. XVII)[17].

Dicţ. Rom., IV, p. 664 ⟨două biserici⟩; AER, 1936, p. 251—253.

PĂUŞEŞTI (Păuceşti), com. Dumeşti, jud. Iaşi (M bis. de lemn din 1643, făcută de Eremia Murguleţ — păstrează pisania; M bis. Sf. Arhangheli, 1805, construită de Iancu Miclescu biv vel spătar, catapeteazma din 1811, bis. reparată 1943 — după date D.M.I.)[18].

B.C.I., VIII, p. 46 ⟨la 1667, satul primit de zestre de Ioan Racoviță paharnic⟩; Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 93; *Uricarul*, XI, p. 227 ⟨la 1747, satul era al lui C. Miclescu paharnic⟩. *Dicț. Rom.*, IV, p. 665; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 184 ⟨despre vechimea satului⟩; Anuar 1930, p. 82; *Documente*, XVI, vol. I, p. 551—552 ⟨la 1547, sat al lui Nicoară paharnicul doamnei⟩; vol. II, p. 232—233 ⟨la 1570, 1/2 din sat a lui Pitic vornicul doamnei⟩; XVII, vol. II, p. 82 ⟨la 1607, urmașii acestuia o vînd lui Toader Dragotă mare vătaf⟩; *Așezări din Moldova*, p. 210 ⟨descoperirile arheologice⟩; Panait Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 481 ⟨pisania, 1643⟩; Vezi și B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59; și 1973, nr. 4, p. 44; ACMIB, II, 1928, p. 149 ⟨pisania, 1643⟩.

PECEȘTI, vezi Fîntîna Doamnei.

PECHEA jud. Galați (casa lui Dimitrie Moruzi, ante 1842 și bis. Adormirea, ante 1809[19]; reclădită 1871—1873; în interiorul său se găsesc morminte ale membrilor familiei Moruzi).

Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 98; A.B., 1931, p. 195 ⟨cat. 1809⟩; B.F.O., 1844, p. 383—385 ⟨arendarea moșiei⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 666—667 ⟨sat și tîrgușor⟩;

Gheorghiu D., *Monografia comunei Pechea din jud. Covurlui*, Buc., 1905, 42 p. ⟨Despre numele satului de la pechi = bun; scurt istoric, despre populație, ocupațiile și situația ei; cu tabele statistice⟩; Callimachi Scarlat, *Pagini inedite despre Moldova. Însemnările unui călător străin din întîia parte a veacului al XIX-lea*, Buc., 1947, p. 28—30 ⟨descrierea palatului, 1842⟩; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32 + tabele).

PECIGANI, vezi Chițcani.

PECIȘTE — Orhei (bis. de nuiele Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită de zid).

RSIAB, 1930, p. 241; Anuar 1922, p. 157.

PEICANI, com. Găgești, jud. Vaslui.

Ghibănescu Gh., *Surete*, VII, p. CXLIV—CXLV ⟨despre sat⟩[20]; *Dicț. Rom.*, IV, p. 667.

PELETIUCI — Bacău (Neamț)[21] (bis. Tăierea capului Sf. Ioan, 1838).

Uricarul, XVI, p. 207 ⟨doc. 1658, satul fusese dat de Iordache Cantacuzino lui Buhuș⟩; *Uricarul*, XIV, p. 214—215 ⟨hotărnicie, 1725⟩; B.O.R., XIV, 1890—1891, p. 110; „Milcovia", IV, 1933, p. 17—18 ⟨despre numele Peleticu⟩; AER, 1936, p. 154 ⟨bis. veche⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 673; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 458 ⟨la 1620 părți de sat ale familiei Prăjescu⟩.

PENEU — Covurlui (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B. 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 673 ⟨fost sat, desființat la 1884⟩.

SCHITUL PEONUL, vezi Hangu.

PERENI (Perieni) — Orhei (bis. de lemn Adormirea, sec. XVIII, ante 1785; bis. de nuiele Sf. Voievozi; două sate; un fost schit ante 1809).

Sava, *Doc. Orhei, indice* ⟨sat al fam. Cantacuzino⟩; RSIAB, 1929, p. 324 şi 1930, p. 242 ⟨cat.⟩; A.B., 1930, p. 344; Anuar 1922, p. 157 ⟨bis. din 1785⟩ şi ⟨bis. din 1854⟩; B.O.R., 1934, p. 192 ⟨însemnare, 1785⟩.

PERERITA, vezi Crasnaleuca.

PERESĂCINA — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec XVIII, reclădită de zid).

A.B., 1939, p. 106—108 ⟨hotărnicie, 1776⟩; RSIAB, 1931, p. 558 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 146; *Moldavia v epohu feudalizma.* I, p. 176—179 ⟨la 1 602, parte de sat a lui Toader şi a altora⟩; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 109—113 ⟨la 1781, părţi ale fam. Frăţilă-Bîrsănescu⟩; vezi şi Bezviconi, *Boierimea*, I, indice; Zaşciuc, *Materiali*, II, p. 193—194 ⟨despre localitate la mijlocul sec. trecut⟩; vezi şi Arbure Z.C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 309.

PERIENI (Pereni), com. Probota, jud. Iaşi (bis. familiei Conachi, începutul sec. XIX)[22].

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 322 ⟨satul Perieni la Turia lăsat Mariei Paladi, 1727⟩; Anuar 1930, p. 91 ⟨bis. din 1893 la Probota — Perieni⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 677—678 ⟨bis. din 1872⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 255 ⟨descoperirile arheologice⟩.

PERIENI, jud. Vaslui (bis. Sf. Voievozi, ante 1808)[23].

A.B., 1931, p. 198; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 217 ⟨sat al fam. Conachi, 1793⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 678; AEH, 1934, p. 65, 1935, p. 86—87, 1936, p. 93, 1938, p. 143 ⟨bis. nouă⟩.

PERIŞENI — Covurlui[24].

Dicţ. Rom., IV, p. 680 ⟨moşie⟩.

PEŞTERA (Movilova) — Orhei (un fost schit, sec. XVIII, 1756, într-o peşteră, închis la începutul sec. XIX; bis. nouă clădită de Taras egumenul).

Sava, *Doc. Orhei*, p. 44, 56 ⟨despre intenţia lui Ieremia Movilă de a face cetate la Peştera⟩; vezi şi indice; A.B., 1936, p. 59, 1939, p. 43 ⟨doc. despre închiderea schitului⟩; DRH, indice ⟨sat în hotar cu Orheiul⟩; Arbure Z.C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 335—336 ⟨despre schitul Peştera — Grădişte⟩.

PETIA, com. Buneşti, jud. Suceava (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XIX).

Uricarul, XVI, p. 12 şi urm. ⟨doc. despre sat, fost al familiei Şoldan⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 686—687 ⟨se invocă şi doc.⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 150 ⟨despre sat⟩.

PETREŞTI, com Golăeşti, jud. Iaşi (bis. Adormirea, 1864).

Anuar 1930, p. 91; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 689; *Documente*, XVI vol. III, p. 232 ⟨la, satul, fost domnesc, dat m-rii Galata); vezi şi p. 409 (1588); IV, p. 223—224 (1598); XVII, vol. II, p. 231—232 (doc. 1609); RL, IV,

1918, p. 16 ⟨la 1820, sat al Marioarei Cantacuzino⟩; R.I., 1924, p. 195 și urm. ⟨doc. P. — Dorohoi⟩.

PETREŞTI, com. Pîncești jud. Bacău (M bis. Cuv. Paraschiva, c. 1810, clădită de Petrache Sturza, ridicată pe locul uneia de lemn, reparată 1924—1928)[25].

B.O.R., 1890, p. 119 ⟨inscripție clopot, 1826⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 688—689; AER, 1936, p. 146; *Documente*, XVII, vol. V, p. 376—377 ⟨la 1625, 1/4 sat vîndută lui Pană vistier⟩; DRH, vol. XIX, p. 13 ⟨la 1626, 1/4 sat — dispărut — vîndută aceluiași⟩; vezi și indice; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1, III/1 şi 2, indice; şi II/2, indice ⟨P. în Cîmpul lui Dragoş⟩.

PETREŞTI — Roman.[25bis] Vezi şi Boghicea şî precedentul.

Uricarul, VI, p. 245—246, 342, XIX, p. 43—45 ⟨doc. 1802, 1827⟩; *Uricarul*, XVII, p. 76 și urm. ⟨hotărnicie, 1784⟩; Iorga N., *Documente privitoare la satul Petreşti, jud. Roman (Studii şi doc.*, V., p. 556—558⟩ ⟨1485—1820⟩; vezi și *Catalogul doc. moldovenești* (indice); DRH, XIX, p. 339 ⟨la 1627, 1/2 satul P.-Neamț vîndută lui Gheorghe Costeanu pîrcălab⟩; vezi și indice.

PETREŞTI — Tecuci (la 1809, bis. Sf. Voievozi — P. de Sus și Cuv. Paraschiva — P. de Jos).

A.B., 1931, p. 192 ⟨cat. 1809⟩; *Uricarul*, VI, p. 235 ⟨doc. 1827⟩.

PETREŞTI — Vaslui[26] (dispărut). Vezi și precedentul.

Uricarul, VI, p. 222 ⟨doc. 1823⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 90 ⟨despre sat⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 22—23 ⟨la 1502, satul P. pe Milcov vîndut lui Groza și altora⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 176 ⟨la 1521, satul P. pe Rebricea al lui Ilie şi rudelor sale⟩; DRH, XIX, p. 598—599 ⟨la 1628, seliștea P. vîndută de strănepoții lui Duma Brudur m-rii Bîrnova⟩; *Documente*, XV, vol. II, p. 231—232 ⟨la 1495, satul P. pe Zeletin al nepoților lui Laslău globnic⟩; veac XVI, vol. I, p. 351 ⟨doc. 1533, împărțirea satului⟩.

PETREŞTI, vezi Malurile.

PETRICANI — Dorohoi (bis. Sf. Voievozi — Roset, construită de Iordache și N. Roset-Roznovanu vistierul cu ajutorul locuitorilor, 1840)[27].

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 130—131; *Uricarul*, VI, p. 202—203 ⟨doc. 1805, sat al lui N. Roset logofăt⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 1—2 ⟨satul P. pe Bașeu dat de Duma postelnic lui Pașină, 1501⟩; p. 405 ⟨la 1542, dăruit de domn m-rii Putna⟩; vezi și p. 456—454 (doc. 1546); *Dicț. Rom.*, IV, p. 691.

PETRICANI — Neamț (bis. de la începutul sec. XIX, fostă metoh al m-rii Neamț)[28].

A.I., I/1, 1865, p. 24 ⟨hotărnicie⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 691; ALPR, 1935—1936, p. 140 ⟨mențiune metoh, 1830⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 203—204 ⟨la 1583, satul P. pe Topolița, fost domnesc, dat schimb de Petru Șchiopul m-rii Galata⟩; vezi și p. 207—208 (doc. 1583); IV, p.

223—224 (1598); XVII, vol. I, p. 170 ⟨la 1604, seliştea P. dată schimb lui Nestor Ureche vornic⟩; p. 181 ⟨la 1604, dăruit m-rii Secu⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1605 (p. 233), 1620 (IV, p. 502—503), etc.

PETRICANI — Orhei (bis. Sf. Gheorghe, sec. XVIII).
RSIAB, 1931, p. 569 ⟨cat. 1820⟩; Bezviconi, *Boierimea,* I, p. 98 ⟨moşie a fam. Măcărescu⟩; vezi şi p. 162; Iorga N., *Studii şi doc.,* XXI, p. 266 ⟨doc. 1798⟩.

PETRICENI — Suceava (bis. din 1896).
Anuar Bucovina, 1923, p. 52; 1926, p. 83; 1927, p. 94; Werenka, *Topographie,* p. 76; Bălan T., *Doc. bucovinene,* indice ⟨P.-Camenca⟩.

PETRILEŞTI — Bacău
Uricarul, XVII, p. 262—265 ⟨hotarnică, 1754⟩; Vezi şi p. urm.; Dimitriu C.V., *Bacăul istoric,* p. 95—104 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.,* IV, nu-l aminteşte;
Ghibănescu, *Surete,* III, p. 180—183, 193—194, XXI, p. 46—47 ⟨doc., parte din satul P. — Fălciu a lui Caracaş jitnicer⟩; *Dicţ. Rom.,* IV, p. 710.

PETRIMĂNEŞTI — Fălciu.
Uricarul, XVI, p. 279 ⟨la 1825, sat al lui Al. Balş vornic⟩; *Documente,* XVI, vol. I, p. 469 ⟨la 1546, satul P. pe Elan era al lui Crăciun şi fraţilor săi⟩; p. 555 ⟨la 1548, alt sat P., unde a fost Roman Bilăi, al lui Petre Cîrcovici pîrcălab şi al familiei sale⟩.

PETRIŞORI, vezi Stoeseşti.

PETROASA, vezi Pietroasa.

PETRUŞENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Arhangheli, 1702).
Anuar 1922, p. 35.

PIATRA — Orhei (bis. Sf. Voievozi clădită de Ioan Lazo, 1774).
RSIAB, 1931, p. 523 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 152; Bezviconi, *Boierimea,* I, p. 264 ⟨satul fam. Millo⟩; Iorga N., *Studii şi doc.,* XVI, p. 393 ⟨doc. 1663, sat în ocolul Orheiului⟩.

PIATRA NEAMŢ (fost Piatra lui Crăciun), jud. Neamţ. Vezi şi Vînători, schitul Cozla, Sărata şi Dărmăneşti.
Documente, XIV—XV, p. 94 ⟨la 1431, casa lui Crăciun de la Piatra era a m-rii Bistriţa⟩, p. 213 ⟨la 1446, amintit Piatra lui Crăciun⟩; XVII, vol. IV, p. 316 ⟨amintită vremea *„cînd au jefuit leşii tîrgul Piatra“*⟩;
Iorga N., *Istoria românilor prin călători,* I, p. 257 ⟨descriere după Bandini⟩ şi III, p. 25 ⟨descriere Hacquet⟩; Vezi şi V. A. Urechia, *Codex Bandinus,* p. 234—235; Cîndea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII,* p. 48 ⟨la 1660, o bis. de lemn şi una de zid⟩; Lascu Viorica, *Documente inedite privitoare la situaţia ţărilor române la sfîrşitul sec. XVII* („Anuarul Inst. de istorie“, Cluj, 1969, p. 258) ⟨descriere P. Neamţ, 1688⟩; Sulzer, *Geschichte,* I, p. 416 ⟨despre tîrg⟩; Iorga N., *Doc. fam. Callimachi,* I, p. 556 ⟨doc. 1819; pecetea oraşului era aceea a bis. domneşti⟩; Vezi şi idem, *Un act municipal al oraşului Piatra (Studii şi doc.,* XVI,

p. 350—351); Nistor I. I., *O descriere a principatelor române din 1822*, Buc., 1934, p. 63 ⟨5 biserici⟩;

B.G.O., 1847, p. 256; Al.R., 1847, p. 153 și „Vestitorul rom.", 1847, p. 165 ⟨incendiu⟩; Al. R., 1847, p. 177 ⟨despre refacerea orașului după incendiu⟩; G.M., 24 aug. 1850 ⟨despre incendiul din 1847⟩[29];

Kirileanu G. T., *Acum 140 de ani. Un proces de hotar la Valea Viei* („Avîntul", P. Neamț, 12 febr. 1939 și urm.) ⟨hotărnicie din 1799—1800; despre o împresurare făcută moșiei tîrgului de banul Iordache Darie⟩; Vezi și numerele următoare, unde se publică doc. despre tîrg; Semaca A., *O hotărîre de Divan în 1814* (C.L., 1941, p. 1158—1166);

Mihailovici Paul, *Regestele actelor din arhiva de la Constantinopol a Sf. Mormînt* (RSIAB, 1934, p. 365—415); și extras, 1934 ⟨și doc. despre locul din Piatra Neamț al m-rii Bistrița⟩;

Urechia V.A., *Sigiliul tîrgului Petrei (jud. Neamțu). Notiță istorică* (AARMSI, s. II, t. X, 1887—1888, p. 235—243) ⟨și doc. din 1814, referitor la drepturile tîrgoveților⟩; publicat și în vol. *Memorii*, Buc., 1889, p. 53—61; vezi și E. Vîrtosu, *Din sigilografia Moldovei și a Țării Românești*, în *Documente. Introducere*, vol. II, p. 478;

Iorga N., *Drumuri și orașe*, p. 150—151; *Dicț. Rom.*, IV, p. 693—694 ⟨despre vechimea bisericilor și istoricul orașului⟩; Merișescu I., *Piatra Neamț (Pieatra Neamtz)* (L.A.R., 1909, p. 136—144) ⟨text român și francez; descriere și despre împrejurimile orașului⟩; Mătasă C., *Călăuza jud Neamț*, p. 54—62 ⟨despre oraș și curtea domnească⟩;

Hogea D., *Din trecutul orașului Piatra Neamț. Amintiri*, P. Neamț, 1936, 246 p.; Giurescu C. C., *Ist. rom.*, II/2, p. 448 ⟨despre oraș⟩; Semaca A., *Privire în trecutul tîrgului Pietrei*, Buc., 1938, 19 p.; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II. p. 240 și 475 ⟨despre vechimea orașului⟩;

Verșescu Gh., preot, *Mahalaua Valea Viei — Piatra Neamț*, P. Neamț, 1943, 396 p. + 21 pl.; Andronic Al., *Orașele moldovenești în secolul al XIV-lea în lumina celor mai vechi izvoare rusești* (Rsl., XI, 1965, p. 212) ⟨despre vechimea orașului⟩; Scorpan C., *Originea orașului feudal moldovenesc* („Ateneu" — Bacău, sept. 1964, p. 13) ⟨despre Piatra lui Crăciun = Piatra Neamț⟩; Șerban C., *Aspecte din lupta orășenilor din Țara Românească și Moldova împotriva asupririi feudale* ... („Studii", 1961, nr. 3, p. 644—647) ⟨despre lupta tîrgoveților din P. Neamț pentru moșia orașului⟩; Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 256—261 ⟨despre vechimea și ocolul tîrgului⟩; vezi și indice;

Scorpan C., *L'ensemble archéologique féodal de Bîtca Doamnei* („Dacia", N. S. IX, 1965, p. 454 și urm.) ⟨Crede că fortificațiile descoperite dovedesc existența unui cnezat la Piatra în sec. XII⟩; Andronic Alex., *Les villes de la Moldavie au XIV-e siècle à la lumière des sources les plus anciennes* (RRH, t. IX, 1970, nr. 5, p. 848—849) ⟨despre vechimea tîrgului⟩; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32 + tabele);

Apostolide D. și Șt. Predescu, *Apele minerale de Cozla din orașul Piatra, districtul Neamțu, Memoriu*, Piatra, 1893, 23 p.;

Verșescu Gheorghe, *Istoria monografică a orașului Piatra-Neamț*, Buc., 1971, 252 p. ‹O adunare haotică de materiale, cu multe greșeli elementare, unele din ele semnalate de I. Caproșu în recenzia foarte aspră din AIIAI, IX, 1972, p. 547—550, unde cartea e considerată „un subprodus ... care impietează asupra imaginii istorice reale a acestui oraș"›;

Gherasim Vasile și Ionel Marin, *Piatra Neamț. Monografie*, Piatra Neamț, 1972, 365 p. ‹Cuprinde și un scurt istoric care este sub orice critică, cu greșeli elementare; cea mai mare parte a lucrării se referă la situația actuală a municipiului›; recenzie AIIAI, 1973, p. 513—520.

— CURTEA DOMNEASCĂ (clădită de Ștefan cel Mare, c. 1491)[30]. Vezi și bis. domnească.

Turcu C-tin, *Curtea domnească din Tg. Pietrei* (extras din ALPR, 1935—1936, p. 121—128 + 2 pl.), P. Neamț, 1938, 10 p. + 2 pl; Hogea D., *Din trecutul orașului P. Neamț*, p. 14—15 ‹despre ruinele curții domnești›; *Șantierul arheologic Piatra Neamț* (SCIV, VI, 1955, nr. 1—2, p. 819—839) ‹despre săpăturile arheologice și rezultatele lor›; *Sondajele de la Piatra Neamț* („Mat. arheol.", IV, 1957, p. 261—264); *Repertoriul monumentelor lui Ștefan cel Mare*, p. 236; Vătășianu, *Istoria artei*, p. 703; Nicolescu Corina, *Arta în epoca lui Ștefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în vremea lui Ștefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 327—328;

Șimanschi L., *Curtea și biserica domnească din Piatra Neamț*, Buc., 1969, Ed. Meridiane, 30 p. + 28 ilustrații ‹despre orașul P. Neamț; istoricul curții și bisericii domnești›; Prezentare în RRH, 1970, nr. 5, p. 937—938;

Neamțu Eugenia, *Date istorice și arheologice cu privire la curtea domnească din Piatra Neamț* (M. A., I, 1969, p. 227—239 ‹foste pe locul liceului „Petru Rareș"; despre descoperirea zidului de incintă și a ceramicii din sec. XV›.

— MONUMENTELE VECHI

Căpitanu V. și V. Ursachi, *Ghidul monumentelor din județele Bacău și Neamț ‹Bacău›*, 1971, p. 64—77 ‹câteva date și foto despre monumentele din P. Neamț›.

— M CASA DE LEMN IVAȘCU (probabil de la începutul sec. XIX).

— M CASA PAHARNICULUI (construită de aga Dimitrie Gheorghiadis, c. 1835), str. Paharnicului nr. 2.

— M CASA LUI NICU ALBU (Casa Semaca) (construită la mijlocul sec. XIX de niște negustori greci?), str. Ștefan cel Mare 31.

— M CASA DE LEMN HAUSCHILD (c. 1840), str. Ștefan cel Mare 62.

— HANURI.[31] Vezi și școlile vechi, unde este amintit hanul m-rii Tarcău.

— HANUL DIN DEALUL VIEI (prima jumătate a sec. XIX, demolat la 1946), fost pe str. Dragoș Vodă nr. 28.

— HANUL NEMȚENILOR (fost M, demolat 1958). Date D.M.I.·

— ŞCOLILE VECHI.[32]

Al. R., 1841 nov. 11 ⟨inaugurarea localului şcolii⟩, 1845 dec. 13 ⟨despre sfinţirea şcolii din Piatra⟩; 1847, p. 185—186 ⟨piatra temeliei şcolii⟩; „Zimbrul", 18 sept. 1850, p. 90 ⟨despre punerea pietrei fundamentale a şcolii din oraş⟩;

Ungureanu Gh., *Contribuţie la istoricul şcoalei publice din P. Neamţ* (ALPR, 1935—1936, p. 129—135); Stăhiescu Dim., *Şcoli vechi în judeţul Neamţ. Contribuţiuni la un istoric al şcolilor din ţinutul Neamţului*, P. Neamţ, 1934, 33 p. (extras din ALPR, 1932—1933) ⟨Şcoala de la bis. Trei Ierarhi din P. Neamţ, 1827, şcoala de catiheţi din turnul catedralei din 1833 şi şcoala primară din 1840⟩;

Turcu C-tin, *De la hanul schitului Tarcău la şcoala nr. 2 de băieţi*, în vol. *Preocupări de cultură regională*, II, p. Neamţ, 1939, p. 25—36; Idem, *Şcoala nr. 1 din Piatra Neamţ (ibidem*, p. 41—48) ⟨din 1854⟩; extrase din „Apostolul", V, nr. 1—3, 10—12;

Istoricul învăţămîntului din Piatra Neamţ. Bibliografie, Biblioteca Centrală Universitară Iaşi, 1969 ⟨113 titluri, 1859—1969⟩.

— M SPITALUL VECHI (1863),[33] str. Maxim Gorki 23.

Hogea D., *Actul de înfiinţare a vechiului spital ⟨din P. Neamţ⟩* („Avîntul"—P. Neamţ, 27 aug. 1939, p. 2) ⟨din 1863, Elena Cantacuzino dă casele sale pentru spital⟩.

— BISERICI.

Turcu C-tin, *Tagma bisericească de mir din Piatra Neamţ, la 1859*, în vol. *Preocupări de cultură regională*, III, P. Neamţ, 1941, p. 17—24 ⟨catagrafie; 10 biserici: Naşterea Sf. Ioan Botezătorul, Sf. Gheorghe, Trei Ierarhi, Adormirea Maicii Domnului, Sf. Voievozi, Sf. Nicolae, Sf. Ioan Botezătorul — Mărăţei, Buna Vestire, Sf. Ioachim şi Ana şi Sf. Apostoli

— BISERICA ADORMIREA (prima jumătate a sec. XIX).[34]

ALPR, 1936—1940, p. 14 ⟨însemnare⟩.

— BISERICA CATOLICĂ (două bis. de lemn, sec. XVI).

Călători străini, IV. p. 38—39 (1599);

Hurmuzaki, VIII, p. 307 ⟨1606⟩; D.I., II, p. 348 ⟨la 1643, era distrusă⟩; *Codex Bandinus*, p. 234—236; Ghika V. I., *Spicuiri istorice*, p. 30 ⟨la 1677, bis. de lemn⟩; RC, 1912, p. 586 ⟨bis. de lemn⟩.

— BISERICA DE LEMN BUNA VESTIRE (1780)

B.M.I., 1973, nr. 4, p. 34—35, 42.

— M BISERICA DOMNEASCĂ (Sf. Ioan Botezătorul, construită de Ştefan cel Mare, 1497—1498; turnul clopotniţă, din 1499, impresionează încă prin înălţimea sa, fiind folosit în trecut pentru paza contra incendiilor), str. Maxim Gorki, nr. 3. Vezi şi curtea domnească şi şcolile vechi.

Biserica Sf. Ioan din Piatra (AIP, 1847, p. 48—50) ⟨inscripţie, descriere şi desen⟩[35]; Iaţimirski A. I., *Slavianskai i russkaia rukopisi rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 867—868; Turcu C., *Un manuscris sla-*

von necunoscut din timpul lui Ştefan cel Mare („Hrisovul“, VI, 1946, p. 109) ⟨din 1502, dat bisericii curţii domneşti⟩; Lăzărescu Emil, *Trei manuscrise moldoveneşti de la Muzeul de artă RPR*, în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 552—558 ⟨despre acelaşi ms.; redă inscripţia⟩; *Documente istorice*, p. 462 ⟨doc. 1820, bis. Sf. Ioan din Tg. Neamţ?⟩;

Ştiri vechi din Tîrgul Pietrii. Scutiri şi danii preoţilor de la biserica Sf. Ioan domnesc („*Avîntul*“ — P. Neamţ, 9 iulie 1939) ⟨doc. de scutire din 1742⟩; (vezi şi numerele următoare, unde se publică şi alte doc⟩;

M.C., 1914, p. 39—40 ⟨doc. 1783⟩; Urechia, *Ist. rom.*, VII, p. 567 şi X B, p. 382—386 ⟨bis. era în grija tîrgoveţilor⟩; „Biserica“, I, 1862, nr. 29, p. 225; C.A., 1863, p. 59—60 şi 1875, p. 49; Musceleanu Gr., *Monumentele străbunilor*, p. 59; *Monumente naţionale*, p. 134—135;

Sterian Gh., *Clopotniţa bisericii Sf. Ioan din Piatra* (A.A., 1890, p. 64—65) ⟨descriere şi desen turn şi biserică⟩; A.R., 1846, p. 259—260 ⟨despre acoperirea bisericii⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 693 ⟨pisania⟩; Antoniu, *Album*, p. I, p. 33; L.A.R., 1897—1898, p. 680 ⟨turnul clopotniţă⟩;

Mironescu Vl. *Mănăstirile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 114—115); Walker Mrs., *Untrodden Paths in Roumania*, Londra, 1888, p. 134; Ghika-Budeşti N., *Clopotniţa de la Păpăuţi* (BCMI, II, 1909, p. 133—136) ⟨comparaţie cu aceea de la Piatra⟩; Dobrescu N., *Istoria bisericii sec. XV*, p. 166—167; Tzigara — Samurcaş Al., *Arta în România*, p. 24—25; Tafrali O., *Les monuments roumains*, p. 12; Iorga-Bals, *Histoire*, p. 83—84; Chiriac N.D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 40—41;

Ştefănescu I. D., *Un mărgăritar al Moldovei* („*Lamura*“, II, 1921, nr. 12, p. 933—943) ⟨descrierea bis. Sf. Ioan Botezătorul din Piatra Neamţ⟩;

Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 87—98, 151—153) ⟨turnul clopotniţă⟩; Idem, *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, indice P. Neamţ şi Sf. Ioan); Mătasă C., *Călăuza jud. Neamţ*, p. 39—41, 47, 64—68; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 102; Balş G., *Influences du plan serbe;* Idem, *Influences armeniennes;* Henry, *Les églises de la Moldavie*, p. 113—115, pl. V; Mătasă C., *Palatul cnejilor*, p. 95—98; Bădăuţă Al., *Priveliști româneşti*, p. 173; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 279—281 şi 297—298 ⟨clopotniţa⟩; Turcu C., *Preocupări de cultură regională*, II, P. Neamţ, 1939, p. 50 ⟨foto biserică şi turn după G. Asaki⟩;

Rotundu A. A., *Biserica lui Ştefan vodă din Piatra a fost sau nu pictată?* („Avîntul“ — P. Neamţ, 16 april. 1939);

Kirileanu G. T., *Bis. Sf. Ioan Domnesc din Piatra Neamţ*, P. Neamţ, 1942, 23 p. (extras din ALPR, 1936—1940, p. IX—XII, şi 1—5, cu titlul *Despre biserica lui Ştefan cel Mare din Piatra Neamţ)* ⟨însemnări de pe cărţi, obiecte, pomelnic; şi însemnări privind alte biserici⟩;

Ştefănescu I. D., *L'évolution*, p. 30; *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 160—167 ⟨descriere sumară, planuri, foto⟩; Comar-

nescu P., *Îndreptar artistic*, p. 94—98 şi indice; Vătăşianu, *Istoria artei* (indice); *Documente de arhitectură*, nr. 4; *Istoria artelor plastice*, I, p. 304—306 şi 326—329 ⟨descriere arhitectură şi picură⟩; *Cultura bizantină în România*, Buc., 1971, p. 120 ⟨tetraevanghel al bisericii⟩;

Turcu Constantin, *Biserica Naşterea Sfîntului Ioan Botezătorul din Piatra Neamţ* (MM, 1971. nr. 7—8, p. 499—504) ⟨Descriere, utilizînd pe N. Iorga şi desenul lui Asaki, 1847⟩.

— SCHITUL MĂRĂŢEI, (sec. XVIII).[36]

Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 511) ⟨schitul Mărăţei⟩; A.B., 1933, p. 69—70 ⟨despre prădarea bisericii Sf. Ioan din mahalaua Mărăţei din tîrgul Piatra, 1810⟩;

Turcu Constantin, *Breasla butnarilor din Mărăţei* („Avîntul", — P. Neamţ, 5 febr. 1939, p. 2) ⟨Doc. din 1665⟩; *Uricarul*, XX, p. 403—408 ⟨hotărnicie, 1763, moşia lui V. Roset⟩.

— BISERICA NAŞTEREA PRECISTEI, DIN COASTA PIETREI (sec. XVIII).

Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 24—25 ⟨însemnări pe cărţi, sec. XVIII⟩.

— SCHITUL DE PESTE VALE de lîngă Piatra Neamţ, vezi Vînători.

— BISERICA SF. APOSTOLI (sec. XVIII).[37]

Hîncu Gh., *Cartea românească veche în Biblioteca V. A. Urechia*, Galaţi, 1965, p. 39 ⟨însemnare 1771, bis, Sf. Apostoli-Piatra sau Tg. Neamţ?).

— BISERICA SF. GHEORGHE (sfinţită în 1832).[38]

ALPR, 1936—1940, p. 11—12 ⟨însemnare, 1832⟩.

— BISERICA SF. NICOLAE (Tg. Neamţ?)

Cosmovici George A., *Cuvînt ţinut la sîntirea bisericii Sfîntului ierarh Nicolae din urbea Neamţu, judeţul Neamţu, în ziua de duminică 16 august anul 1887* (B.O.R., 1888, p. 992—995).

— BISERICA SF. PARASCHIVA (ante 1618).[39]

— BISERICA TREI IERARHI (1837, sfinţită 1847[40]; construită prin osteneala iconomului Gheorghe Vasiliu, protopopul ţinutului, şi a iconomului Vasile Ştefănescu).

Al. R., 1847, p. 277 ⟨sfinţirea bis. făcută pe locul celei de lemn mai vechi⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 24; Idem, *Istoria bisericii*, II, p. 251; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 693 ⟨bis. din 1821 zidită de un eterist?!⟩.

— BISERICA SF. VOIEVOZI din mahalaua Valea Viei (mijlocul sec. XIX)[41].

Verşescu Gh., preot, *Mahalaua Valea Viei — Piatra Neamţ, Monografie istorică şi sociologică*, P. Neamţ, 1943, 396 p.+21 pl.; Gr. C. B., *Fuga lui Petru Rareş vodă prin mahalaua Valea Viei* (B. R., III, 1882, p. 483—485) ⟨legendă⟩.

— SINAGOGA (sec. XVI, după tradiţie; reclădită la 1767, după ce fusese dărîmată de cutremur).

Kaufman Iosef, *Comunităţile israelite din jud. Neamţ*, I, 1928—1929, p. 164—169; Schwartz Kara I., *Inscripţii ebraice din Piatra Neamţ (1677—1800)* (M. A., I, 1969, p. 369—373).

PIATRA ŞOIMULUI, vezi Calu.

PICIOROGANI — Botoşani. Vezi şi Bosîncani[42].

Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 310 ⟨doc. 1785⟩; *Uricarul*, VI, p. 233 ⟨doc. 1827, sat al lui T. Balş logofăt⟩; DRH, XIX, indice (dispărut).

PICIORUL LUPULUI, com. Ciurea, jud. Iaşi (bis. ante 1809; apoi bis. Sf. Nicolae, 1845 şi Sf. Voievozi, 1886)[43].

A.B., 1932, p. 98—107 ⟨doc. 1809⟩; Anuar 1930, p. 72—73; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 701.

PIEDECĂUŢI — Cernăuţi.

Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨hotărnicii, 1667, 1711 şi doc.; parte de sat a fam. Miclescu⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 76; Anuar Bucovina 1923, p. 23; Bălan T., *Familia Onciul*, indice.

PIETRICICA, com. Strugari, jud. Bacău (bis. de lemn Adormirea, 1860).

AER, 1936, p. 146; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 709 ⟨P.=Turluiul⟩.

PIETRIŞU, vezi Chetriş.

PIETROASA, vezi Şişcani.

PIETROASA — Putna (bis. Sf. Nicolae, 1820).

AER, 1936, p. 226; *Documente*, XVI, vol. III, p. 192 ⟨la 1582—1583, sat al Măgdălinei Moţoc⟩; XVII, vol. IV, p. 497 ⟨la 1620, satul P. sub Măgură — Iaşi al familiei Ghenghea⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 713 ⟨P.—Tecuci⟩.

PIETROSU — Orhei.

Sava, *Doc. Lăpuşna*, indice; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 231 ⟨parte a fam. Donici⟩ şi p. 93 ⟨Pietroasa a fam. Leondari⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, VI/1, p. 1—49 ⟨doc., moşie a m-rii Sf. Spiridon⟩.

PILDEŞTI (Childeşti) — Roman, jud. Neamţ[44] (bis. catolică, sec. XIX).

Documente, XVI, vol. III, p. 360—361 ⟨la 1587, satul, fost domnesc, dăruit m-rii Agapia⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1589 (p. 442—443); vol. IV, p. 248—249 ⟨la 1599, satul dăruit de domn lui Manole pîrcălab⟩; vezi şi XVII, vol. II, p. 248—249 (doc. 1609); III, p. 2 ⟨la 1611, vîndut lui D. Chiriţă postelnic⟩; IV, p. 80 ⟨la 1617, restituit m-rii Agapia⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1619 (p. 328); 1620 (p. 467), 1620 (p. 511), 1621 (V, p. 75—76); vezi şi DRH, XIX, indice; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 719.

PILIPĂUŢI — Dorohoi (bis. Adormirea — Lunca, 1831—1834, construită de Sava Holban monahul şi bis. de lemn Naşterea Maicii Domnului, 1762). Vezi şi Climăuţi.

Uricarul, VI, p. 326; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 424—425 ⟨despre sat⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 66—67; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 719—720 ⟨P. fost Climăuţi⟩; Bobulescu C., *Neamul Holbăneştilor*, 1929, p. 68.

SCHITUL PIONUL, vezi Hangu.

PIPEREŞTI, vezi Chipereşti.

PIPIRIG, jud. Neamţ (M bis. de lemn Sf. Nicolae, reclădită la 1807 de preotul Vasile şi locuitori; date D.M.I.).

Gheorghiţă A. D., *Monografia comunei Pipirig — Neamţ*, Piatra Neamţ, 1936, 26 p. ⟨despre ocupaţiile locuitorilor în vremurile mai noi şi situaţia lor⟩; ALPR, 1935—1936, p. 139 ⟨menţiune metoh, 1830⟩;

Bobulescu C., *Stihuri pentru peirea lui Grigore Ghica vodă*, Bîrlad, 1916 (din M. C., IV, 1916, nr. 5) ⟨Găsite în satul Pipirig, de la sfîrşitul sec. XVIII⟩.

Ungureanu Gh., *Din viaţa lui Ion Creangă. Documente inedite*, Buc., 1940, p. 111 ⟨doc. 1852, bis. Pipirig⟩; *Ion Creangă. Documente*, ed. Gh. Ungureanu, Buc., 1964, LXXXII+317 p. ⟨şi despre satul Pipirig⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 721—722.

PISCANI — Tutova (casele familiei Roset-Catargi, ante 1698).

Ghibănescu, *Ispisoace*, III/1, p. 201—202, III/2, p. 34—35, 141; V/1, p. 203 şi urm.; vezi şi indice şi Chiţcani; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 39 şi 95—96 passim ⟨sat al lui Iane Hadîmbul apoi al m-rii Dealul Mare⟩.

PISCANI — Iaşi[45]. Vezi şi Goeşti.

Documente, XVII, vol. IV, p. 445 ⟨la 1620. satul lui Coste Băcioc vornic⟩; un alt sat P., dispărut, a fost în ţinutul Covurlui (DRH, XIX, indice).

PISCUL, jud. Galaţi (bis. Adormirea, 1785—1786).

A. B., 1931, p. 189 ⟨cat. 1809⟩; Giurescu C. C., *Ist. Rom.*, III/2, p. 506 ⟨despre tîrgul Piscul⟩; *Documente*, XV, vol. II, p. 215 ⟨doc. 1495, satul P. pe Bîrlad al lui Clănău spătar şi Eremia postelnic⟩; vezi şi p. 219—220; XVI, vol. IV, p. 103—104 ⟨la 1594, satul P. — Tecuci al m-rii Neamţ⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 724 şi 726 ⟨şi legenda satului⟩;

Iorgu Iordan, *Notes de toponymie roumaine ... Ceptura, Cernaia ... Distinctions des Homonymes, Griviţa, Lapoşul, Piscul, Siliştea, Tîmpa, Vaideeni* („Bulletin linguistique", VI, 1938, p. 30—41).

PIŞCUL CORBULUI, com. Nicoreşti, jud. Galaţi (zis şi Coasta Lupii) (bis. ante 1815)[46]. Vezi şi Coasta Lupii.

A. B., 1931, p. 189 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 301 ⟨bis. din 1883 şi 1859 — Coasta Lupii⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 727—728 ⟨bis. din 1826⟩.

PISCUL RADULUI — Putna (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, construită de căpitanul Radu Hoţul).

A. B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 730 ⟨cătun⟩.

PISCUL RUSULUI — Roman (bis. din 1850—1855).

AER, 1936, p. 112; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 730 ⟨bis. de lemn⟩.

PITICENI (Chiticeni), jud. Bacău[47] (bis. c. 1845, făcută de Matei Crupenschi; la 1890 ameninţa să cadă).

Uricarul, XVIII, p. 400 şi urm. ⟨doc⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 113 ⟨Chiticeni — Bacău⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 106 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 390; Uncescu C., *Regiunea Cobîlelor de la Bacău;*

Documente, XVI, vol. I, p. 568—569 ⟨la 1548, parte din satul P. pe Cobîle vîndut de strănepoţii lui Toader Pitic lui Lupe Berheci⟩; vezi şi p. 16—17 ⟨doc. 1552⟩; vol. III, p. 2 ⟨la 1571, 1/4 din sat dat schimb fiilor lui Toma Ungureanu⟩; despre satul P. — Roman vezi DRH, XIX, indice şi Iorga N., *Studii şi doc.*, XI, p. 259 ⟨satul vîndut lui I. Millo⟩.

PÎHNEŞTI, vezi Păhneşti.

PÎNCEŞTI, vezi Pănceşti.

M M-REA PÎNGĂRAŢI (Sf. Dumitru, clădită de Alexandru Lăpuşneanu, pe la mijlocul sec. al XVI-lea[48] c. 1560; clisiarniţă făcută de D. Şoldan mare vistier, 1642; paraclis din 1806 construit de egumenul Macarie; biserica nouă şi clădiri construite de arhimandritul Varnava, 1857)[49], com. Pîngăraţi, jud. Neamţ.

Ureche, *Letopiseţul*, p. 171 ⟨făcută de Alex. Lăpuşneanu⟩; A.I. I/2, p. 26—27 ⟨din 1540—1541⟩; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 283 ⟨însemnare⟩; Berechet Şt., *Documente slave necunoscute asupra m-rii Pîngăraţi* („Spicuitor în ogor vecin“, I, 1920, nr. 1—3, p. 70—73) ⟨lista hrisoavelor de danii şi doc. 1606⟩; *Catalogul doc. moldoveneşti*, I—IV (indice) ⟨multe doc. referitoare la mile, proprietăţi⟩; Antonovici I., *Un manuscris din m-rea Pîngăraţi* (RIAF, vol. X, 1909, p. 70—76) ⟨publică ms. lui Anastasie ieromonah, *Cuvînt pentru zidirea Sfintei Mănăstiri Pîngăraţi*⟩; vezi şi F. F., I, 1904, nr. 6, p. 124—125, unde se publică un fragment din acelaşi manuscris;

Bogdan I., *Sămile* (B.C.I., 1915, p. 251—253); A.B., 1932, p. 97 ⟨despre izvoadele din 1804 şi 1811⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 225—227 ⟨la 1835, m-re de categoria III, dintre m-rile neînchinate⟩; RSIAB, 1933, p. 317 ⟨moşiile m-rii la 1812⟩;

M-rea Pîngăraţi în Moldova (A.I.P., 1854, p. 59—66) ⟨şi o acquaforte⟩; B.F.O., 1844, p. 170, 1846, p. 6—8 şi 1849, p. 100 ⟨arendarea moşiilor m-rii⟩;

„Biserica“, I, 1862, nr. 31, p. 241—244, nr. 32, p. 250; C.A., 1863, p. 68—74 şi 1875, p. 38—39; Musceleanu Gr., *Monumentele străbunilor*, p. 38—39; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 741—742 ⟨istoricul mănăstirii, transformată în penitenciar⟩; Tocilescu, *Raporturi*, p. 89; Mironescu Vl., *M-rile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J.L., 1908, p. 106—107); Kirileanu Rodica, *Monografia m-rii Pîngăraţi;* Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 63; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 113;

Balş G., *Biserici din sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 180—188) ⟨crede că biserica e din vremea lui Vasile Lupu, nu a lui Alexandru Lăpuşneanu⟩, şi 347 ⟨inscripţie, pomelnic⟩; vezi şi indice; Mătasă C., *Călăuza jud. Neamţ*, p. 81—82; *Actes du IV-e Congrès international des études byzantines*, Sofia, sept. 1934; Mătasă C., *Palatul cnejilor*, p. 53—56; Gheorgheasa P., *Din monumentele religioase ale jud. Neamţ* („Universul“, 1936, nr. 158 şi 159); Turcu Const., *Preocupări de cultură regională*, II, P. Neamţ, 1939;

Iorga N., *Veche artă moldovenească în ţinutul Neamţului* (BCMI, XXXII, 1939, p. 1—14) ⟨despre „*cea mai desăvîrşită ruină*“ în care se gă-

sea m-rea; despre icoanele ei şi foto⟩; vezi şi Iorga N., *Încă o ruină de istorie şi artă sub ochii noştri nesimţitori* („Avîntul" — P. Neamţ, 29 oct. 1939; reproducere după „Neamul românesc") ⟨Despre m-rea Pîngăraţi⟩;

Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 508—510, 515—517) ⟨istoric⟩;

Ştefănescu I. D., *Monuments d'art chretien trouvés en Roumanie* („Byzantion", 1931, p. 581) ⟨despre panaghiarul m-rii⟩; Efremov Alexandru, *Două icoane din prima jumătate a secolului al XVII* (R. Muz., V, 1968, nr. 2, p. 139—143) ⟨Reproduce şi descrie două icoane ale bis. m-rii Pîngăraţi⟩; Idem, *Ion şi Sofronie, zugravii mănăstirii Suceviţa, pictori de icoane* (R. Muz., V, 1968, nr. 6, p. 503—508) ⟨Arată că trei icoane provenind de la m-rea Pîngăraţi sînt opera acestor meşteri⟩;

Drăgotescu Marcel şi Dumitru Bîrlădeanu, *Monumente istorice de pe valea Bistriţei*, Buc., 1970, ed. Meridiane ⟨şi despre m-rea Pîngăraţi⟩. Recenzia negativă a lui N. Grigoraş, AIIAI, VIII, 1971, p. 443; *Cultura bizantină în România*, Buc., 1971, p. 115 ⟨icoană⟩.

„Dacoromania", I, 1920—1921, p. 219 ⟨Numele Pîngăraţi de la maghiarul Pongorácz⟩.

PÎNGĂRICIOR, com. Pîngăraţi, jud. Neamţ (bis. sec. XVIII). Vezi şi Braniştea.

ALPR, P. Neamţ, 1936—1940, p. 14 ⟨însemnare, 1779⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 742 ⟨fost Braniştea⟩.

PÎNTECEŞTI, vezi Crăcăuani.

PÎNTECEŞTI — Putna (bis. Sf. Dumitru, ante 1809, reclădită? 1838, reparată 1928; şi bis. Sf. Voievozi, distrusă 1916—1918).

A.B., 1931, p. 182 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 225.

PÎRÎUL BOGHII, vezi Tg. Ocna.

PÎRÎUL BOULUI — Tutova (bis. Sf. Ioan Botezătorul, c. 1830).

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 307.

PÎRÎUL NEGRU, com. Mihăileni, jud. Botoşani (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1795, adusă din Bucovina de Ioan Lăzărescu cu soţia). Vezi şi Vlădeni.

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 44; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 746 ⟨pisanie 1785, bis. din Vlădeni⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 282—285 ⟨despre sat⟩.

PÎRÎUL PÎNTI — Suceava, jud. Neamţ? (bis. Sf. Ioan, ante 1820, restaurată 1855).

Dicţ. Rom., IV, p. 747; M.M., 1943, nr. 3—4, p. 114, 115 ⟨însemnări⟩; Georghiev V., *L'origine des termes roumains măgura et pîrîu*, în vol. *Omagiu lui Al. Rosetti la 70 de ani*, Buc., 1966, p. 287—290.

PÎRJOLTENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).

RSIAB, 1929, p. 362—363 ⟨cat. 1820⟩; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 74—77 ⟨la 1560, sat al m-rii Căpriana⟩; Popescu Orest, *Documente*

moldovene („Candela“, 1895, p. 301—304) ⟨sat al hatmanului Gavril Coci⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VIII, p. 225 ⟨moșie a fam. Cantacuzino⟩.

PÎRJOL, jud. Bacău (bis. de lemn din 1781, clădită de locuitori).

B.O.R., 1890, p. 260; *Dicț. Rom.*, IV, p. 748 ⟨Pîrjolu=Vărîștea⟩; AER, 1936, p. 131 ⟨bis. din 1910⟩.

PÎRLIȚI — Bălți (bis. Tăierea Capului Sf. Ioan, sec. XVIII, reclădită de boierul Ioan Străjescu).

ACMIB, I, 1924, p. 69; RSIAB, 1929, p. 189 ⟨cărți vechi⟩; A.B., 1936, p. 62; Anuar 1922, p. 22; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 274 ⟨satul Pîrlești al fam. Russo⟩.

PÎRLIȚI — Iași (bis. Sf. Ioan, veche).

Rosetti R., *Familia Rosetti*, indice; *Uricarul*, XVI, p. 358—382 ⟨hotărnicie, 1806, perilipsis, doc. 1805⟩; Anuar 1930, p. 91; B.C.I., VIII, p. 97 ⟨doc. 1776⟩ și 85 ⟨doc. 1765, satul lui C. Ruset⟩.

PÎRȚĂNOȘI — Vaslui (bis. sec. XVII) (sat dispărut).

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 218—249 ⟨doc. ref. la sat, amintind și țintirimul bis. și bis. sec. XVII⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 506 ⟨la 1546 seliște a m-rii Probota⟩; vezi și vol. II, p. 168 ⟨doc. 1563, în care i se spune sat *„foarte bun“*⟩; vezi și DRH, XIX, indice.

PÎRȚEȘTI, vezi Părțești.

M SCHITUL PÎRVEȘTI (Crucea sau Cruceanu[50]; Sf. Nicolae, construit la sfîrșitul sec. XVII, ante 1698, la obîrșia Albiei, de Apostol Talpeș, vornic de poartă, și Ioan Simion Popescu, postelnici; schitul reclădit de monahul Nicodim Popescu pe locul celui vechi, 1816—1820[51]; fost metoh al episcopiei Roman), com. Costești, jud. Vaslui.

A.B., 1931, p. 84 ⟨catagr. 1809⟩; *Uricarul*, XVIII, p. 231 ⟨mențiune, 1834, două schituri: Cruceanu și, separat, Pîrvești⟩; Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 307; Antonovici I., *Documente ale fostelor schituri: Orgoești, Bogdănița, Pîrvești, Cîrțibași și Mînzați din jud. Tutova*, Huși, 1929, 137 p.+4 pl. ⟨vezi p. VIII—IX și 95—102; istoric, însemnări, pomelnic⟩; Idem, *Doc. bîrlădene*, I, p. 307 AEH, 1935, p. 88 ⟨bis. din lemn Sf. Nicolae, 1820⟩; Pocitan Veniamin, *Schitul Pîrvești* (B.O.R., 1944, p. 121—124).

PLATONEȘTI, vezi Manolea.

PLĂTĂREȘTI — Cetatea Albă.

Ispir Mircea și Panait Antohi, *Un sat din Bugeac. Monografia satului Plătăreștii, jud. Cetatea Albă*, Craiova, 1932, 319 p.

PLĂVĂLARI, vezi Mănăstioara.

PLEȘA, vezi Valea Lungă.

PLEȘANI (fost Pleșenouți), com. Călărași, jud. Botoșani.

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 37—38 ⟨despre sat⟩; Anuar 1930, p. 118 ⟨bis. din 1922⟩.

PLEȘEȘTI — Iași (bis. sec. XVII)[52].

Costăchescu M., *Sineştii cu trupurile sale: Onişcani, Podobiţi, Bătărăştii, Storneştii şi Pleşeşti (din jud. Iaşi)* (I.N., 1924, p. 1—45) ⟨istoricul proprietăţii⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, nu îl aminteşte.

SCHITUL PLEŞEŞTI — Tutova (sec. XVII, fost metoh al mitropoliei)[53].

D.R., 1932, p. 83 şi urm. ⟨hotărnicie, 1780⟩; AEH, 1935, p. 84 ⟨bis. Sf. Voievozi, 1735⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 93 şi urm. ⟨doc. ref. la sat⟩ şi p. 312.

PLEŞEŞTI, com. Vultureşti, jud. Suceava (bis. Cuv. Paraschiva, sec. XIX şi Buna Vestire — P. — Ganei⟩.

I.N., 1923, p. 111 ⟨doc. 1690, părţi din sat ale urmaşilor lui Enache medelnicer⟩; Costăchescu V. şi V. Pleşoianu, preot, *Istoria bisericii parohiale Cuvioasa Paraschiva din satul Pleşeşti — Gane, com. Pleşeşti, jud. Suceava. Precedată de istoria satului şi a comunei lucrată de V. Costăchescu*, Fălticeni, 1913, 76 p.; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 760—762; Constantinescu V., *Istoria bisericii din Pleşeşti*, Fălticeni, 1914(?).

PLEŞEŞTI — Bacău (ruine de biserică la 1871)[54].

DRH, XIX, indice ⟨sat dispărut⟩.

PLEŞNIŢA — Cernăuţi.

Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨Pleşinţi = Zeleneu⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 76; Bălan T., *Familia* Onciul, indice, Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela“, 1889, p. 750) ⟨1/2 sat a m-rii Suceviţa⟩.

PLOPANA (Giurcani)[55], jud. Bacău (bis. începutul sec. XIX, a fam. Cerchez; bis. Sf. Voievozi — Iţcani, 1838, reconstruită 1935).

M.C., 1915, p. 183—185 ⟨doc. 1845, despre tîrgul înfiinţat pe moşia maiorului Iordache Voinescu⟩; vezi şi *Documente economice;* Pamfile T. şi V. C. Nicolau, *Însemnări* (M.C., 1915, p. 186—188); *Dicţ. Rom.*, IV, p. 770; AEH, 1934, p. 66, 1935, p. 87, 1936, p. 93, 1938, p. 144; C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; Platon Gh., *Populaţia oraşului* („Carpica“, III, 1970, p. 5—32 + tabele).

PLOPENI — Botoşani[56] (M bis. Adormirea, construită de Lupu Balş mare vornic, 1753, pictura refăcută 1903 şi 1960).

Uricarul, XI, p. 325 ⟨diată, 1822⟩, XXII, p. 125 ⟨1792⟩ şi XXIII, p. 267—268 ⟨doc. 1706⟩; Iorga N., *Inscripţii*, f. I, p. 4; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 770 ⟨bis, din 1778⟩; Anuar 1930, p. 118 ⟨bis. din 1754⟩; Balş Gh., *Biserici din sec. XVII—XVIII*, p. 228—231 şi indice.

PLOPENI — Dorohoi[57] (bis. Naşterea Maicii Domnului — P. Mici, 1829, construită de C. Jianu, fostă M).

M. Costin, *Opere*, ed. V. A. Urechia, II, p. 537; vezi şi Costea Erast, *M-rea Solca*, p. 205—207 ⟨1/2 sat a m-rii⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 132—133 ⟨bis. şi despre sat⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 408; Furtună D., *Diiată* („Însemnări creştine“, I, 1938, nr. 3, p. 143—148) ⟨1813⟩; B.C.I., IV, p. 16, 20 ⟨doc. 1660, satul P. — Suceava[58] al urmaşilor lui Iorga postelnic, ajuns al lui Ursache vistier⟩; Vezi şi Iorga N., *Studii şi doc.*, XI, p. 52—54, 59; *Uricarul*, XVI, p. 336—358 ⟨ho-

tărnicie, 1804, sat al lui R. Roset hatmanul, fost al lui Ursachi vistierul⟩; Rosetti R., *Cum se căutau moşiile în Moldova la începutul veacului XIX. I. Condica de răfuială a hatmanului Răducanu Roset cu vechilii lui pe anii 1798—1812*, Buc., 1909, 135 p. (Extras din AARMSI, s. II, t. XXXI) ⟨şi despre satul şi bis. din P. — Suceava⟩; *Documente*, XVII, vol. I, p. 130—131 ⟨la 1604—1605, parte de sat a lui Gheorghe staroste⟩; vol. V, p. 232—234 ⟨la 1623, 1/2 de sat dată m-rii Solca⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 256 ⟨descoperirile arheologice⟩.

PLOPENI, vezi Grumăzoaia.

PLOPEŞTI — Neamţ.

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 275 ⟨despre sat⟩; *Uricarul*, XVI, p. 206 ⟨la 1658 1/2 a lui Toderaşco Cantacuzino⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 771 ⟨sat dispărut⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 120—121 ⟨la 1518, satul P. pe Trotuş vîndut de urmaşii lui Bolea Plopăscul lui Cozma Şarpe postelnic⟩; p. 134—135 ⟨la 1518, dat m-rii Tazlău⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, p. 29 ⟨sat al lui Iordache Cantacuzino⟩; vezi şi N. Iorga, *Studii şi doc.*, VII, p. 175—176, 180 ⟨doc.⟩, XXI, p. 181.

PLOPI (Lunca) — Suceava (bis. de lemn Sf. Gheorghe, adusă de la Gulia 1788).

Dicţ. Rom., IV, p. 196.

PLOPI — Iaşi[59] (dispărut). Vezi şi precedentul şi Belceşti.

Documente, XVI, vol. III, p. 92 ⟨la 1578, satul, fost domnesc, dăruit de Petru Şchiopul m-rii Galata); satul a mai fost întărit m-rii de mai multe ori, la: 1584 (p. 265), 1588 (p. 409), 1592 (vol. IV, p. 46), 1598 (p. 223); şi restituit m-rii la 1615, după ce fusese luat de Ştefan Tomşa (XVII, vol. III, p. 228—229) şi întărit apoi din nou la: 1617 (IV, p. 184), 1622 (V, p. 110—112 şi 123—124), 1626 (DRH, vol. XIX, p. 37), vezi şi indice; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 339—340 ⟨hotărnicie, sat al m-rii Galata⟩.

PLOPI, com. Avereşti, jud. Vaslui (bis. ante 1812). Vezi şi Plopu — Tutova.

Rosetti R., *Familia Rosetti* (indice); *Dicţ. Rom.*, IV, p. 771; *Documente*, XVII, vol. I, p. 28—29 ⟨la 1602—1604, satul Plopeni, al episcopiei Huşi⟩; vezi şi IV, p. 318 (1619); p. 502 (1620); A.R., VIII, 1942, p. 197—242 şi IX, 1944, p. 397—417 ⟨doc. despre sat⟩; RSIAB, 1933, p. 283 ⟨1812⟩.

PLOPU — Bacău (bis. de lemn Adormirea, sfîrşitul sec. XVIII, reparată radical 1886)[60].

B.O.R., 1890, p. 376; AER, 1936, p. 190 ⟨bis. veche de lemn⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 773—774 ⟨bis. din 1820⟩.

PLOPU, com. Podul Turcului, jud. Bacău (bis. Sf. Nicolae, 1795).

A.B., 1931, p. 199 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 58, 1936, p. 81, 1938, p. 121; *Dicţ. Rom.*, IV, 774 ⟨P. — Tecuci⟩.

PLOPU — Soroca (bis. sec. XVIII).

A.B., 1933, p. 221—222 ⟨doc.⟩; Sava, *Doc. Lăpuşna*, indice.

SCHITUL PLOSCA — Suceava.

Kaindl Raimund Friedrich, *Das Kloster Ploska in der Bukowina* („Bukowiner Post“, 1892, nr. 1219); Hanicki G., *Das einstige Klösterchen*

in Sergie Ploska (ibidem, 1895, nr. 1942); Werenka D., *Topographie*, p. 77.

PLOSCURENI — Iaşi.

Uricarul, XVI, p. 208 ⟨doc. 1658, satul lui Toderaşco Cantacuzino⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 253 ⟨la 1618, satul lui Coste Băcioc mare vornic⟩; vezi şi p. 445 ⟨1620⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 181 ⟨sat al fam. Cantacuzino⟩.

PLOSCUŢENI — Tecuci, jud. Vrancea (bis. Adormirea, ante 1809).

I.N., 1924, p. 217 ⟨satul lăsat de G. Costache fiului său, Lupu, c. 1688⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 777—778 ⟨şi bis. catolică⟩; A.B., 1931, p. 139 ⟨cat. 1809⟩.

PLOSCĂUŢI — Hotin.

Documente, XVI, vol. III, p. 397 ⟨la 1588, părţi de sat ale lui popa Ramşa⟩; DRH, XIX, p. 539—540 ⟨la 1628, părţi de sat ale lui Gavrilaş Mateiaş mare vornic⟩.

PLOTONIŢA, vezi Ruscani.

PLOTUN — Neamţ (bis. Sf. Dimitrie, ante 1849).

Ungureanu Gh., *Din viaţa lui Ion Creangă. Documente inedite*, Buc., 1940, p. 109 ⟨1849⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 780 ⟨îl aminteşte ca Pluton; şi legendă⟩.

PLOTUNEŞTI, com. Hurdugi, jud. Vaslui (bis. sec. XIX, ante 1812).

Ghibănescu Gh., *Istoria Plotuneştilor (Fălciu)*, 1890; *Uricarul*, VI, p. 302 ⟨la 1816, sat al Mariei Sturza⟩; Ghibănescu Gh., *Istoricul unei moşii din sec. al XV-lea pînă astăzi* („Arhiva" — Iaşi, I, 1889—1890, p. 385—417, 556—574) ⟨mersul proprietăţii şi despre fam. Cantemir⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 180 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 778; RSIAB, 1933, p. 284 ⟨1812⟩.

POBRĂTEŞTI, vezi Proboteşti.

POCHIDIA, com. Tutova, jud. Vaslui (bis. de lemn Adormirea, distrusă la 1864).

A.B., 1931, p. 200 ⟨catagr. 1809⟩; Udişteanu Dionisie, *Bis. din Pochidia — Borodeşti. Cîteva date şi însemnări* (P.T., 1943, nr. 7—8, p. 268—273); Capotă Şt., *Numele satului Pochidia — Tutova (ibidem*, 1938, p. 173—174); *Dicţ. Rom.*, IV, nu îl aminteşte.

POCHINA — Putna (bis. Sf. Gheorghe, ante 1809).

A.B., 1931, p. 182 ⟨catagr., 1809⟩.

POCIUMBĂUŢI — Hotin (bis. de lemn adusă de la Văsilcăuţi de slugerul Gheorghe Cuciureanu).

A.B., 1936, p. 27 ⟨1815⟩; Anuar 1922, p. 35 ⟨şi bis. Pociumbeni, 1785⟩; B.O.R., 1934, p. 198—200 ⟨însemnări, bis. Pociumbeni⟩.

POCŞEŞTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).

Sava, *Doc. Orhei*, indice; RSIAB, 1931, p. 559 ⟨cat.⟩.

POCREACA — Vaslui[61] (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, reclădită 1853).

Uricarul, XX, p. 245—302 ⟨doc. despre sat⟩; A.B., 1931, p. 202 ⟨catagr, 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 782.

POCREACA, com. Schitu Duca, jud. Iaşi, (bis. Duminica tuturor sfinţilor, 1853).

Anuar 1930, p. 91.

SCHITUL POCROV — Neamţ (schitul lui Pahomie, din deal de m-rea Neamţ, clădit de Pahomie, fost episcop de Roman, 1714, cu hramul Acoperămîntul Maicii Domnului; fost metoh al m-rii Neamţ)[62].

Melchisedec, episcopul, *Cronica Romanului*, I, p. 322—328, 336—351 şi II, p. 63—64 ⟨pomelnic, doc. 1714—1755 şi testamentul ctitorului⟩; „Arhiva" — Iaşi, 1909, p. 285—288; Bianu I., *Catalogul manuscriselor româneşti*, III, p. 178 ⟨însemnare, 1763⟩; A.R., 1940, p. 138 ⟨însemnare, 1778⟩; Iorga N. *Studii şi doc.*, VI, p. 443 ⟨doc. 1740⟩; Stănescu D., *Viaţa religioasă la români*, p. 224—225 ⟨doc. 1740, schitul episcopului Pahomie cu hramul Pocrovul⟩; Creţulescu Narcis, *Tablou de m-rile şi schiturile cele vechi unite ori închinate m-rii Neamţu* („Arhiva" — XXII, 1911, p. 42—44 şi 89—91); I.N., IV, 1924, p. 330 ⟨însemnare, 1813⟩; *Catalogul manuscriselor româneşti*, IV, Buc., 1967, p. 342, 348, 351, 353, 453, 464 ⟨însemnări, sihăstria din muntele Chiriacu — Pocrovul⟩;

Ioan Ivan, *Două pomelnice triptice ctitoriceşti din secolul al XVIII-lea* (M.M., 1967, nr. 7—8, p. 543—544) ⟨al schitului Pocrov, începînd cu Mihai Racoviţă şi episcopul Pahomie cu diverşi donatari⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 109 ⟨date sumare⟩;

Enăceanu G., *Schitul Pocrov* (B.O.R., 1884, p. 40—48, 140—146); ⟨după *Istoria m-rii Neamţ* de Andronic⟩; Iaţimirschi A. I., *Slavianskia i russkia rukopisi rumânskih bibliotek*, p. 846—852; Gheorghiu C. D., *Locuri istorice din jud. Neamţ*, p. 263—274;

Tomescu C. N., *Scurtă povestire istorică despre sfînta m-re Neamţu şi despre aşezările supuse ei (m-rea Secu şi schiturile: Vovidenia, Pocrov, Sihăstria, Sihla şi Icoana)*, M-rea Neamţ, p. 129—133;

Bobulescu C., *Pocrovul*, Craiova, 1943, 66 p. (extras din „Rev. ist. bis.", 1943, nr. 1, p. 53—81) ⟨despre ctitorul Pahomie, istoricul schitului, însemnări de pe cărţi şi documente⟩; Idem, *Pocrovul. Sihăstria din Pocrov după moartea lui Pahomie* („Rev. ist. bis.", 1943, nr. 2, p. 18—51); Idem, *Zugravi*, p. 36; Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M. M., 1964, nr. 9—10, p. 512);

Voicescu Constantin, *Schitul Pocrov şi importanţa lui pentru viaţa şi cultura bisericească din Moldova în sec. XVIII* (B.O.R., XC, 1972, nr. 7—8, p. 819—832) ⟨îndeosebi despre viaţa monahală de aici⟩.

PODEANA (bis. Sf.Nicolae, ante 1785).

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, I, p. 334; *Dicţ. Rom.*, IV nu îl aminteşte.

PODENI, vezi Cănţălăreşti.

PODIŞ — Bacău (bis. de lemn din 1845).

B.O.R., XIV, 1890, p. 105—106; AER, 1936, p. 139 ⟨bis. Sf. Nicolae 1843, Podiş-Slobozia⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, îl aminteşte ca Slobozia-Luncani.

PODOBIŢI — Iaşi (curţi boiereşti, sec. XVII).

Ghibănescu, *Surete*, XXII, p. 92—93 ⟨satul m-rii Putna⟩; Neculce, *Letopisețul*, p. 97 ⟨curți arse de poloni, 1686⟩; Costăchescu M., *Sîneștii cu trupurile sale: Onișcani, Podobiții, Storneștii, Bătărăștii și Pleșeștii (din jud. Iași). Schiță istoric* (I. N., 1924, p. 1—45) ⟨istoricul proprietății satului⟩; *Dicț. Rom.*, IV nu îl amintește.

PODOLENI — Fălciu (bis. Sf. Voievozi, de bîrne, 1760 și bis. Trei Ierarhi, de vălătuci, 1846)[63].

Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 124 ⟨doc. 1753, sat al fam. Racoviță⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); Costea Erast, *M-rea Solca*, p. 189 ⟨doc.;⟩ AEH, 1943, p. 50, 1935, p. 65, 1936, p. 67, 1938, p. 88; *Dicț. Rom.*, IV, p. 789; *Documente*, XVI, vol. III, p. 445 ⟨la 1589, satul, fost domnesc, dăruit lui Andrei hatman⟩; XVII, vol. IV, p. 267 ⟨la 1618, întărit m-rii Solca⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1624 (V, p. 273); RSIAB, 1933, p. 282 ⟨1812⟩.

PODOLENI, jud. Neamț (bis. veche a Arăpeștilor, în ruină la 1871[64]; M conacul fam. Crupenschi de la sfîrșitul sec. XVIII; se păstrează în forma originală; anexă adăugată 1950; devenit sediul S.M.T.; date D.M.I.).

Bianu I., *Catalogul manuscriptelor românești*, I, p. 552 ⟨însemnare, 1793, bis Sf. Arhangheli⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 790; *Amintirea unei biserici*, (de) Un nemernic călătoriu (C. R., 1853, p. 71—73).

PODOLENI, com. Borcea, jud. Galați[65] (bis. Sf. Dumitru, ante 1809, refăcută 1845 de Alexandru Ghica mare vornic).

A. B., 1931, p. 190 ⟨catagr. 1809⟩; AER, 1936, p. 303; *Dicț. Rom.*, IV, p. 790 ⟨pisania⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XI, p. 73 și urm.

PODRIGA (Podraga), com. Drăgușeni, jud. Botoșani.

Dan D., *M-rea Putna*, p. 197—198 ⟨rezumate doc.⟩; B. C. I., IV, p. 40, 65 ⟨la 1702, satul a rămas lui Ștefan Luca spătarul⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 393 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, IV, p. 791.

PODUL HAGIULUI, com. Gorban, jud. Iași (bis. post 1860).

Hagiu Eremia, *Notițe istorice asupra satului Podul Hagiului și a bisericii de aici* (C. H., II, 1935, nr. 2, p. 55—58) ⟨sat nou, după 1860⟩; AEH, 1934, p. 50, 1935, p. 65, 1936, p. 67, 1938, p. 88 ⟨bis. nouă⟩.

PODUL ILOAEI (Podul Leloaei), jud. Iași)[66] (bis. Sf. Nicolae sec. XVIII, refăcută de T. Radovici, 1832 și han din 1830)[67].

Panaitescu P. P., *Călători poloni* (indice); Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 291; ⟨Ghibănescu G.⟩, *Hrisovul Podului Iloaei (13 iunie 1816)* („Opinia", 13 iunie 1910); Bobulescu C., *Carte de disfăcut* („Sezătoarea", XXX, vol. XVIII, p. 6—8) ⟨Ms. din 1800—1820 de la biserica din Podul Iloaei⟩;

Anuar 1930, p. 73 ⟨și bis. din 1881⟩; Bogdan N. A., *Din trecutul comerțului moldovenesc și mai ales al celui ieșean . . .*, Iași, 1925, p. 108—110 ⟨hrisovul Tg. Iloaei⟩; *Documente economice*, p. 138—139 ⟨doc. 1830,

han sau ratoș la Podul Leloaei⟩ și 241—243 ⟨tîrgul Iloaei, 1839⟩; Iorga N., *Podul Iloaei...* (F. D. 1907 p. 632—634); *Dicț. Rom.*, V, p. 14 ⟨istoricul tîrgului⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 169 ⟨la 1617, satul de la Podul Leloaei al Aniței, fiica lui Alexa postelnic⟩; vezi și V, p. 109 (1622); *Așezări din Moldova*, p. 211 ⟨descoperirile arheologice⟩; Schwarzfeld E., *Din istoria evreilor: împopularea, reîmpopularea și întemeierea tîrgurilor și tîrgușoarelor în Moldova*, Buc., 1894 (și despre Podul Iloaei⟩; recenzia lui N. Iorga, R. I., 1915, p. 89—103, care arată că titlul e greșit; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+tabele).

PODUL TURCULUI, jud. Bacău (bis. Sf. Ilie, 1834 sau 1830, construită de Mihail Emandi, reparată 1878, 1905, 1910).

AER, 1936, p. 327; *Dicț. Rom.*, V, p. 16—17 ⟨istoricul satului⟩; Popescu Ion I., *Tîrgul Podul Turcului. Monografie întocmită după amintiri, hrisoave și date statistice de...*, Tecuci, 1935, 88 p.; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+tabele).

PODURI, jud. Bacău (la 1809, patru biserici: Sf. Voievozi, Cuvioasa Paraschiva, Sf. Nicolae, refăcută? 1841 și bis. de lemn Sf. Ioan — Valea Șoșii, refăcută 1827, în stare rea la 1890. În evidențele D.M.I. este trecută bis. M Sf. Voievozi, construită de Ioniță Diacu, ante 1841, cînd a fost pictată catapeteasma; pridvorul adăugat 1939; este vorba, probabil, de bis. Sf. Voievozi existentă la 1809). Vezi și Rusănești.

A.B., 1931, p. 180 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 17—18 ⟨bis. din 1770 și 1840⟩; B.O.R., 1890, p. 378 ⟨două bis. din 1841 și 1827⟩; Anuar 1909, p. 384 ⟨bis. din 1841—1842 și bis. de lemn Sf. Ioan-Brănești, 1644—1645⟩; AER, 1936, p. 184 ⟨bis. din 1841 — Podurile și bis. din 1840 și 1860 — Valea Șoșii⟩.

PODURILE — Putna (bis. Buna Vestire, ante 1809).

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 263 ⟨bis. din 1912⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 19 ⟨cătun⟩.

POENARI — Roman[68] (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1801?, reparată 1934).

AER, 1936. p. 91; *Uricarul*, XVII, p. 200—202 ⟨doc. 1739, Poenari-Bacău⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 20 ⟨vechimea satului⟩.

POENARI — Vaslui[69] (bis. Sf. Voievozi, ante 1809). Vezi și următorul.

A.B., 1931, p. 204 ⟨cat. 1809⟩.

POENEȘTI, jud. Vaslui[70] (bis. de vălătuci Adormirea, 1826 sau 1836; reparată radical 1934 și bis. de vălătuci Sf. Vasile — Poeneștii Mănăstirii, 1840, reclădită? 1908).

AEH, 1934, p. 81, 1935, p. 107, 1936, p. 130, 1938, p. 191; *Dicț. Rom.*, V, p. 23—24.

POENI (lîngă Solca), jud. Suceava (bis. Nașterea Maicii Domnului, 1816).

Anuar Bucovina, 1923, p. 37, 1935, p. 37, 1926, p. 68, 1927, p. 79, 1928, p. 97.

POENI, com. Dagîța, jud. Iași[71] (M bis. Sf. Nicolae, reclădită 1841 de marele vistier Alex. Balș și soția sa, Elena). În același județ mai este un sat P. în com. Schitu Duca.

Iorga N., *Bis. din Poieni-Iași* (BCMI, XXVIII, 1935, p. 64) ⟨pisania, foto⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 55—62 ⟨doc.⟩; Anuar 1930, p. 92; *Dicț. Rom.*, V, p. 38—39.

POENI, com. Roșiori, jud. Bacău (bis. Schimbarea la Față, 1844, reparată 1929)[72].

B.O.R., 1890, p. 455; N. Iorga, *Studii și doc.*, VI, p. 55—62, 548—550 ⟨documente⟩; A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 96 ⟨bis. Nașterea Maicii Domnului — Poenile de Jos, 1808⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 151 ⟨la 1519, sat al lui Cozma Șarpe postelnic⟩.

POENILE — Vaslui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809)[73]. Vezi și Popești — Vaslui.

A.B., 1931, p. 202 ⟨cat. 1809⟩.

SCHITUL POENILE DE SUB CEAHLĂU, jud. Neamț (Sf. Treime, 1599, construit de Ieremia Movilă voievod)[74].

I. N., V, 1925, p. 312—313) ⟨doc. 1599, despre zidirea schitului, și 1638⟩.

SCHITUL POENILE — Trotuș (clădit de Gh. Ștefan, ante 1655)[75]. Vezi și precedentul și următorul.

POENILE OANCII — Roman (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1804, reclădită 1927).

A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 114; *Uricarul*, VI, p. 296, 342 ⟨doc. 1816, 1827⟩; XXV, p. 214—215 ⟨doc. 1789, Poenile Oancii fost Ștefănești⟩.

POENIȚA — Roman (bis. de lemn Sf. Dumitru, 1800, reparată 1902).

AER, 1936, p. 91; *Dicț. Rom.*, V, p. 39.

POGANA (fost Cozmești), jud. Vaslui (M bis. de lemn Sf. Voievozi, 1811—1812, construită de calfa Nicolae cu fondurile lui Dumitru Sturza; date D.M.I.).

Carte domnească pentru Pogana (I. N., 1925, p. 355—356) ⟨din 1696, despre partea lui Solomon Costache⟩; AEH, 1935, p. 76; C.H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. ruinată de cutremurul din noiembrie 1940⟩.

POGĂCENI (Aldești) — Fălciu (dispărut).

Ghibănescu, *Surete*, VII, p. CXXVIII—CXXIX.

POGĂNEASA — Iași[76].

POGĂNEȘTI, com. Stănilești, jud. Vaslui[77] (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

Uricarul, XVI, p. 279 ⟨la 1825, satul P. al lui Al. Balș⟩; A.B., 1931, p. 199 ⟨cat. 1809, P. — Tutova⟩; AEH, 1934, p. 50, 1935, p. 65, 1936, p. 67, 1938, p. 88 ⟨P. — Fălciu, bis. nouă⟩; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 67—68 ⟨hotărnicie, sat al lui Cehan Racoviță⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 24 ⟨bis. din 1812⟩; *Documente*, XV, p. 112—113 ⟨satul, fost al unuia Pogănel, dat schimb de Ștefan cel Mare, la 1489, lui Toader, fratele lui Hărman pîrcălab⟩; p. 264

‹satul P. pe Tutova al lui Danciu Pogan, 1497›; RSIAB, 1933, p. 282 ‹P. — Fălciu, 1812›.

M SCHITUL POGLEŢU (Cogleţu, Sucmezeu, Sf. Apostoli, bis. de lemn; alta? Buna Vestire, construită de C-tin Balş, fost mare vornic, ante 1752 pe pîrîul Pogleţu[78]; bis. reparată 1967—1969), satul Poglet, com. Corbasca, jud. Bacău.

Hriţcu D., *Schitul Sucmezeu şi hrisovul domnesc al lui Scarlat Gr. Ghica voievod — 1758* (M.M., 1967, nr. 5—6, p. 396—402) ‹făcut de C-tin Balş fost mare vornic, cu hramul Buna Vestire, ante 1752 pe pîrîul Pogleţu; şi două diate›; T. C., V, 1935, p. 164 ‹doc. 1762›; A.B., 1931, p. 81 ‹catagr. 1809›; *Uricarul*, VIII, p. 231 ‹1834›; Bobulescu C., *Crucea de Sus, Crucea de Jos, Brazii şi Moşinoaele din jud. Putna*, Buc., 1926, p. 19 ‹doc. 1752›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 24—25 ‹fost schit›; AER, 1936, p. 286 ‹bis. veche de lemn›; vezi şi B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59 ‹Pogleţu — Bacău; par a fi două›.

POGONEŞTI — Putna[79].

B.C.I., VII, 1928, p. 11—12 ‹doc. 1709, 1/2 sat întărită lui Iordache Ruset vornicul›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 25 ‹P. — Tutova›.

POGORĂŞTI, com. Răuseni, jud. Botoşani (bis. refăcută sau reparată? 1848).

BSGR, 1897, trim. I—II, p. 99—100 ‹despre sat şi bis.›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 25; *Aşezări din Moldova*, p. 256—257.

POGORĂŞTI, vezi Stolniceni.

POHRIBENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită de zid).

RSIAB, 1930, p. 233 ‹cat.›; Anuar 1922, p. 152; *Documente*, XVII, vol. II, p. 86—87 ‹judecată pentru moşie, 1603›; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 163 ‹sat al m-rii Sf. Spiridon, 1805›.

POHRILĂUŢI (Pohorlăuţi, Lipnic) — Cernăuţi.

DRH, XIX, p. 456—460 ‹la 1627, părţi ale lui Gavrilaş mare vornic›; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 405—406 ‹la 1704, satul Pohorlăuţi al lui C. Turculeţ›; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; Werenka D., *Topographie*, p. 77; Anuar Bucovina 1923, p. 30; Carage I., *Die Enststhungs-und Entwicklungsgeschichte der Union der Ortschaft und Gemeinde Pohorloutz im Jahre 1817* („Buk. Post", 1902, nr. 1318).

POIANA, com. Coloneşti, jud. Bacău (bis. Sf. Dumitru, sec. XVIII, ante 1744, refăcută? 1814, reparată 1879)[80].

A.B., 1931, p. 179 ‹cat. 1809›; B.O.R., 1890, p. 448 ‹bis. de lemn în stare rea›; AER, 1936, p. 147 ‹bis. din 1814›; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 145—147 ‹despre satele Poiana, Poenile — Roman›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 29 ‹Poiana Bisericani, bis. din 1811›; *Documente*, XIV—XV, p. 9 ‹doc. 1400, satul P. — Trotuş al lui Stroe şi Ivan›; DRH, XIX, p. 246 ‹la 1627, parte de sat a lui D. Ştefan mare logofăt›. În jud. Bacău mai este un sat P. în com. Livezi.

POIANA, com. Motoşeni, jud. Bacău (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, reclădită 1853).

Dicţ. Rom., V, p. 28—29; A.B., 1931, p. 189 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 302 ⟨bis. din 1899⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 390—391 ⟨despre sat⟩.

POIANA — Putna (bis. arsă în 1758; la 1809 bis. Adormirea).

Sava Aurel, *Contribuţii la istoria bisericii vrîncene* („Milcovia", II, 1931, p. 23) ⟨însemnare⟩; A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 269 ⟨bis. de lemn din 1820⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 28.

POIANA — Soroca (schit sec. XVIII, desfiinţat 1815).

RSIAB, 1919, p. 15—16; 1930, p. 224 ⟨la 1820, bis. de lemn S. Nicolae — P. — Orhei⟩; 1934, p. 104 ⟨însemnare, 1793⟩; A.B., 1934, p. 172 ⟨doc. 1813⟩; *Moldavia v epohu feudalizma,* I, p. 188—189 ⟨doc. 1603, P. — Orhei⟩.

POIANA — Tutova (bis. Trei Ierarhi, 1809). Bezi şi Poiana Bejenaru (acelaşi?).

A.B., 1931, p. 199 (la 1809 bis. se făcea).

POIANA — Vaslui (bis. din 1873).

Dicţ. Rom., V, p. 30; AEH, 1934, p. 80, 1935, p. 107, 1936, p. 120, 1938, p. 190 ⟨bis. din 1876⟩.

M-REA DIN POIANĂ, vezi Probota.

POIANA BEJĂNARU (bis. Sf. Trei Ierarhi, sec. XIX). Vezi şi Poiana — Tutova.

Iorga N., *W. de Kotzebue şi momentul de prefacere modernă a societăţii moldoveneşti*, Buc., 1934, p. 47—48 ⟨doc. 1851, despre îngrădirea bisericii⟩; *Dicţ. Rom.*, V, nu îl aminteşte.

POIANA CU CETATE, com. Grajduri, jud. Iaşi (M ruinele unei biserici mari din sec. XVII, numită bis. lui Cujbă, construită probabil de Ionaşco Cujbă mare vornic pe la mijlocul sec. XVII; în evidenţele D.M.I. este trecută sec. XVIII). Vezi şi Poeni.

Dicţ. Rom., V, p. 32; *Aşezări din Moldova*, p. 329; DRH, XIX, indice; B.M.I., 1973 nr. 4, p. 44 ⟨bis. din 1853, P. — Iaşi⟩.

POIANA HUMEI, com. Negri, jud. Bacău (sau jud. Neamţ?) (bis. de chirpici Sf. Voievozi, 1863—1865). Vezi şi următorul.

AER, 1936, p. 88—89; *Dicţ. Rom.*, V, p. 33.

POIANA IURAŞCU, com. Negri, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Nicolae, reparată 1923—1928). În prezent, un singur sat Poiana.

Dicţ. Rom., V, p. 33—34; AER, 1936, p. 91; Uncescu C., *Regiunea Cobîlelor de la Bacău.*

POIANA LARGULUI — Neamţ (M bis. de lemn Buna Vestire, 1741, renovată 1894; date D.M.I.).

POIANA LUNGĂ (bis. din 1838).

R.M., 1922, nr. 7, p. 28 ⟨însemnări, 1847⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 34.

SCHITUL DIN POIANA LUI ATANASIE, vezi Sihăstria Secului.
SCHITUL DIN POIANA MĂGURII (sec. XVIII)[81].
SCHITUL DIN POIANA FUNDUL NĂNEŞTILOR, vezi Năneşti.
SCHITUL DIN POIANA PRALII (pe Căiuţul Mare, Sf. Nicolae, construit de Vasile Tudoran, mazil din Hîrlău, mijlocul sec. XVIII, ante 1755[82], de lemn, distrus 1769—1774 şi refăcut apoi; fost metoh al episcopiei Roman)[83], satul Pralea, com. Căiuţi, jud. Bacău.

Uricarul, VIII, p. 231 ⟨menţiune, 1834, Pralea — Bacău⟩; Bobulescu C., *Sihăstrii şi schituri de pe Valea Trotuşului*, Buc., 1946, p. 25—36 (extras din A. R., X, 1945—1946, p. 305—316) ⟨istoric, documente, însemnări⟩[84]; *Documente agrare*, II, p. 637 ⟨doc. 1796, schitul Prale⟩; A. B., 1931, p. 78 ⟨catagr. 1809⟩; B.O.R., 1890, p. 466 ⟨ruine de chilii şi bis. de lemn⟩; A.B., 1933, p. 23 ⟨doc. 1812⟩.

POIANA (PUSTAIUL), com. Brăieşti, jud. Botoşani (bis. Sf. Voievozi, refăcută de preotul D. Ungureanu, 1774, reînnoită 1820, reclădită 1851, adusă de la Zamostea de preotul D. Ionicesei). În acelaşi judeţ mai este un sat P. în com. Cristineşti şi altul în com. Flămînzi.

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 56—57; *Uricarul*, VI, p. 287—298 ⟨doc. 1814, satul Pustaiul al lui C. Balş logofătul⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 36.

POIANA RĂFTIVANU — Suceava (M bis. Naşterea Maicii Domnului, clădită de Lupu Răftivanul, 1848; M Casele Stere şi Răftivanu).

Dicţ. Rom., V, p. 36.

POIANA UZULUI — Bacău (bis. de lemn din 1851, construită de N. Ghica agă, prin osteneala lui Iordache Vîrcolici şetrar).

B.O.R., 1890, p. 376—377 ⟨inscripţie⟩; AER, 1936, p. 169 ⟨bis. din 1921⟩; *Dicţ. Rom.*, V, nu îl aminteşte; Văcăraşu Iulia, *Poiana Uzului, un sat dispărut de pe harta judeţului Bacău* („Carpica", III, 1970, p. 163—171) ⟨Existent între 1850—1969⟩.

POIANA VLĂDICHII, vezi Vlădiceni.
POICEŞTI — Orhei (bis. Sf. Voievozi, clădită de locuitori, 1814).

Sava, *Doc. Orhei*, indice ⟨Pocşeşti⟩; RSIAB, 1930, p. 212—213 ⟨cat.⟩; A.B., 1936, p. 242 ⟨satul din 1810⟩.

POIENI, vezi Poeni.
POJORENI — Orhei (bis. din 1785, reclădită).

RSIAB, 1929, p. 346—347; Anuar 1922, p. 85; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 130 ⟨parte de sat a fam. Suruceanu⟩; B.O.R., 1934, p. 192 ⟨1785⟩.

POJORÎTA, jud. Suceava.

Ştefanelli T. V., *Documente din vechiul ocol al C. Lungului Moldovenesc*, Buc., 1915, passim; Bălan T., *Noi documente cîmpulungene*, Cernăuţi, 1929, indice; Idem, *Documente bucovinene*, indice; Werenka D., *Topographie*, p. 78; Anuar Bucovina, 1923, p. 15, 1924, p. 15, 1926, p. 48,

1927, p. 59, 1928, p. 64 ⟨bis. din 1901⟩; *Pojorîta* („Bukowiner Nachrichten“, 1892, nr. 1156).

POLIŢENI — Tutova (bis. Sf. Ioan şi Cuv. Paraschiva, 1845).

A.B., 1931, p. 197 ⟨la 1809 bis. Sf. Ioan⟩; AEH, 1934, p. 63, şi 1935, p. 84; *Dicţ. Rom.*, V, p. 42; Stoide C. A. şi C. Solomon, *Un uric necunoscut de la Ştefan cel Mare privitor la satele Poliţeni şi Tomeşti din Tutova*, Buc., 1939, 16 p. (extras din R.A., III/2, 1939, p. 313—326); *Documente*, XV, vol. II, p. 227—228 ⟨doc. 1495, satul P. pe Tutova, unde a fost Vlaşin, al lui Nica şi altora⟩.

POLOCIN — Tutova.

Ghibănescu, *Surete*, I, p. 207 ⟨originea numelui⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 43; AEH, 1934, p. 66, 1935, p. 87, 1938, p. 144 ⟨bis. nouă⟩.

POMII PRĂJĂSCULUI — Putna (bis. Sf. Athanasie şi Chiril, ante 1809).

A.B., 1931, p. 186 ⟨cat. 1809⟩.

POMÎRLA, jud. Botoşani (M bis. de lemn, Toţi Sfinţii, sec. XVII, existentă la 1710; reconstruită 1810—1813 de Ioan Başotă; reparată la 1859 de logofătul cavaler Anastasie Başotă, care înalţă turnurile, reface acoperişul, zugrăveşte bis. şi poleieşte catapeteasma; bis. reparată 1887—1891, cînd s-a refăcut de la ferestre în sus)[85]. În chiliile bisericii a funcţionat o şcoală în sec. XIX).

Documente, XVI, vol. I, p. 382—383 ⟨doc. 1536, parte de sat a lui Ion Popşa cămăraş⟩; vezi şi p. 413 ⟨doc. 1546⟩; vol. II, p. 47—48 ⟨la 1554, 1/3 din sat a nepoatelor lui Ivanco Haladic⟩; *Uricarul*, XXIII, p. 381—382 ⟨doc. 1646⟩; A. I., I/1, 1865, p. 71—72 ⟨doc. 1634, parte din sat a lui P. Ciogolea⟩; Ghibănescu, *Surete*, III, p. 69—75, IV, p. 80—81, 84—86, V, indice ⟨cumpărături D. Nacu postelnic şi fam. Ciogolea⟩;

SCIA, 1967, nr. 1, artă plastică, p. 98 ⟨contract din 1813, catapeteasma bis. din Pomîrla luată drept model⟩; *Inscripţii şi notiţe din Pomîrla* (I.N., IV, 1924, p. 333—335); A.B., 1936, p. 175 ⟨doc. 1813, bis. de zid⟩;

Ghibănescu, Gh., *Başoteştii şi Iaşii* (I.N., 1930, p. 141—152) ⟨bis. din 1811⟩; Idem, *Başoteştii şi Pomîrla. Studiu genealogic şi istoric*, Iaşi, 1929 (vol. *Surete*, XXIII) ⟨despre biserică, p. 30—32, 37—41⟩; ⟨istoria proprietăţii, despre fam. Başotă⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 140—144, 146—147 ⟨şi despre fam. Başotă, cu date greşite⟩;

Ghibănescu G., *Schiţă istorică asupra Pomîrlei* (I.N., 1930, p. 1—22) ⟨istoricul proprietăţii, 1420—1838⟩; din *Surete*, XXIII, p. 55—88); Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 338—343 ⟨despre sat⟩; Al. R., 17 iulie 1838, p. 248 ⟨despre şcoală⟩;

Popescu Emilian, *Testamentul marelui logofăt Anastasie Başotă* (J. L., 1912, p. 156—161) ⟨şi despre şcoala din Pomîrla⟩; Amălinei V., *Un boier cu vederi progresiste — Anastasie Başotă* (M. M., 1972, nr. 7—8, p. 638—640) ⟨şi despre ctitoriile sale de la Pomîrla⟩; vezi şi *Procesul în anularea testamentului defunctului Const. Başotă*, Iaşi, 1888; *Dicţ. Rom.*, V, p. 44—45;

RIAF, XVI, 1922, p. 53—54 ‹la 1813, părţi de sat date schimb de Ioniţă Başotă lui Iordache Ruset vistier›; Constantinescu D., *Zugravul şi catapeteasma bisericii din Dersca* (M.M., XLIV, 1968, nr. 11—12, p. 713—714) ‹Publică contractul din 1813, prin care zugravul se obliga să facă catapeteasma „asămine ca la Pomîrla"›; Diaconescu Emil, *Zugravi de biserici necunoscuţi* (M.M., 1970, nr. 9—10, p. 543—544 ‹publică acelaşi contract›.

PONICEŞTI, vezi Ghibeni.

POPĂUŢI — Orhei (schit sec. XVIII, desfiinţat; bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită de zid de Iacob Sîrbu).

RSIAB, 1919, p. 16; 1930, p. 220 ‹cat.›; A.B.. 1937, p. 32 ‹doc. 1816›; Anuar 1922, p. 157.

M-REA POPĂUŢI, vezi Botoşani.

POPCEŞTI — Bacău[86] (dispărut).

Documente, XVII, vol. IV, p. 196—197 ‹la 1617—1619, satul P. pe Cracău, fost domnesc, dat m-rii Bisericani›; satul a mai fost întărit m-rii la: 1619 (p. 423, 424), 1620 (p. 509—510), 1621 (V. p. 32—33), 1621 (p. 74); DRH, vol. XIX, p. 20—21 (1626) etc.; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 53—54 ‹la 1616, 1/2 din satul Popşeşti vîndută fraţilor Başotă›; *Doc. agrare*, II, indice; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 58—59 ‹despre satul Scorţeşti fost P.›.

POPENI, com. Căiuţi, jud. Bacău[87] (bis. de lemn, c. 1796). Vezi şi Poşorcani.

Dicţ. Rom., V, p. 47 (P.=Poşorcani); B.O.R., 1890, p. 466; *Uricarul*, XI, p. 209 ‹doc. 1658, satul vîndut de V. Ceaurul lui Dabija vornicul›; XIV, p. 400 şi urm. ‹doc. 1812, sat al lui R. Roset hatman›; *Documente*, XVII, vol. II, p. 195 ‹la 1609, 1/4 de sat vîndută lui Ştefan Prăjescu cămăraş›; DRH, XIX, p. 443—444 ‹la 1628, satul P. „ce înblă acum cu Adjudul" al lui D. Ştefan mare logofăt›.

POPENI, com. Brăieşti, jud. Botoşani[88] (bis. începutul sec. XVI, ante 1518, sec. XVII, ante 1603, apoi bis. Sf. Arhangheli, ante 1804). Vezi şi Cracalia. În jud. Botoşani mai este un sat P. în com. Dumeni.

Documente, XVI, vol. I, p. 124—125 ‹la 1518, 1/2 din satul P. pe Iubăneasa, partea din spre biserică, vîndută lui Iurşa›; vezi şi p. 576—577 ‹doc. 1548›; IV, p. 219—220 ‹la 1598, părţi de sat ale lui Dumitru portar›; XVII, vol. I, p. 98—99 ‹amintită din nou biserica, 1603›; *Documente*, XVII, vol. I, p. 176 ‹doc. 1604› şi vol. III, p. 27 ‹doc. 1611›; Ghibănescu, *Surete*, XII, p. 18—20 şi indice; XXII, p. 2—3 ‹la 1658, sat al lui C. Macri›; vezi şi I.N., 1922, p. 303—304; *Dicţ. Rom.*, V, p. 47—48 ‹Popeni-Başotă şi Popeni-Vîrnav›; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 337 ‹despre sat›; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 32 ‹bis. de lemn Adormirea, 1872; şi pomelnice vechi de la altă bis.›; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 97 ‹despre sat›; Idem, *Doc. Ştefăniţă*, p. 51—52; RIAF, XVI, 1922, p. 53—54 ‹la 1813, 1/2 de sat dată schimb de Ioniţă Başotă

lui Iordache Ruset vistier〉; *Așezări din Moldova*, p. 257 〈descoperirile arheologice〉; ACMIB, I, 1924, p. 69 〈însemnare, 1804〉.

POPENI — Putna (bis. Sf. Gheorghe, ante 1809). Vezi și următorul.

C.I., 1932—1934, p. 105—107 〈doc. 1680, sat al m-rii Bîrnova〉; A.B., 1931, p. 187 〈cat. 1809〉.

POPENI, com. Găgești, jud. Vaslui (bis. Sf. Gheorghe a fam. Roset, sfințită 1790[89]; în evidențele D.M.I. este trecută bis. M Sf. Gheorghe, 1830, construită de I. Greceanu mare vornic, turla refăcută la 1941, bis. pictată 1950). (În același județ mai este un sat P. în com. Zorleni).

Rosetti R., *Familia Rosetti* (indice); *Dicț. Rom.*, V, p. 47; Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, I, p. 308; AEH, 1934, p. 66, 1935, p. 87, 1936, p. 94, 1938, p. 144—145 〈bis. Sf. Gheorghe, 1830 sau 1834〉; A.B., 1931, p. 201 〈cat. 1809〉.

POPEȘTI — Fălciu (bis. familiei Agarici). Vezi și următorul.

Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 13; *Uricarul*, XXI, p. 260 〈doc. 1665, satul împărțit urmașilor lui Cîrstea vornicul〉; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 65; Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, p. 115—116 〈sat al lui G. Costachi〉.

POPEȘTI — Tutova[90] (bis. sec. XVIII; apoi bis. Buna Vestire, 1848. Vezi și precedentul.

Antonovici I., *M-rea Florești*, p. 19, 23, 24 〈doc. 1785〉; AEH, 1934, p. 70 și 1935, p. 92; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 65 〈amintită în sec. XVIII o bis. veche de 200 de ani〉.

POPEȘTI, jud. Iași (bis. de lemn Sf. Treime, 1700(?), construită de Sultana Palade, pridvorul închis la 1920, bis. tencuită în interior 1947; casa Cantacuzino-Pașcanu, sec. XVIII, păstrată destul de bine, devenită preventoriu de copii; bis. Sf. Voievozi, 1776, construită de Ilie Palade biv vel stolnic, reparată 1937, 1947; toate trei M. Date D.M.I.). Vezi și Popești de Sus.

Vasiliu Ioan I., *Inscripții de pe clopotele unor biserici din jud. Iași* (M.M., 1972, nr. 9—12, p. 817) 〈și al bis. din Popești, construită 1797 cu hramul Sf. Varvara).

POPEȘTI, com. Farcașa, jud. Neamț (bis. sec. XIX). În același județ mai este un sat P. în com. Girov.

B.C.I., VII, p. 46 〈la 1667, parte de seliște a lui Ștefan Cantacuzino paharnic〉; Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 94 〈parte de sat a lui I. Racoviță〉; *Documente*, XVI, vol. I, p. 154 〈la 1519, 1/2 sat dăruită lui Ieremia vistier〉; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1, II/2, III/1, indice 〈sat al lui T. Boldescu, 1/2 vîndută lui T. Cantacuzino〉; Vlad Grigore, *O veche așezare românească: satul Popești* („Avîntul" — P. Neamț, 14 mai 1939) 〈înființat de foști răsculați din Transilvania〉; *Dicț. Rom.*, V, p. 50.

POPEȘTI, jud. Vrancea (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

Uricarul, VI, p. 208 (doc. 1820, Popeşti — Tecuci〉; A.B., 1931, p. 183 〈cat. 1809〉.

POPEŞTI — Roman (dispărut)[91].

Documente, XVI, vol. III, p. 326 〈la 1586—1589, selıştea P. din ocolul Romanului vîndută de Petru Şchiopul lui Stănilă şoimar〉; vezi şi DRH, XIX, indice; *Documente*, XVI, vol. II, p. 78—79 〈la 1555, 1/4 sat vîndut de nepoata lui Nispuru, lui Ioan Creţul〉; vol. III, p. 216—217 〈la 1583, 1/2 din satul P. pe Siret vîndută lui Boldescu şi Gheorghe〉.

POPEŞTI, com. Dragomireşti, jud. Vaslui[92] (bis. de lemn Sf. Ioan Botezătorul, 1793—1795). Vezi şi Micleşti şi Poenile — Vaslui.

A.B., 1931, p. 203 〈cat. 1809〉; AEH, 1934, p. 79, 1935, p. 105; *Dicţ. Rom.*, V, p. 50—51; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 208 〈despre sat〉; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 257 şi urm., III indice 〈doc.〉; *Uricarul*, VI, p. 230 〈doc. 1826〉; XX, p. 245—302 〈doc. despre sat〉; *Lămurire despre satul Popeştii, ţinutul Vasluiului (ibidem*, p. 306—308) 〈se aminteşte şi biserica făcută într-o poiană de codru, numită Poenile〉; *Documente*, XVI, vol. II, p. 149—150 〈la 1560, satul P. la obîrşia Vasluiului la m-rii Rîşca〉; B.C.I., VIII, p. 87 〈doc. 1765〉.

POPEŞTI DE SUS (fost Veleşani)[93], jud. Iaşi (bis. Sf. Ilie, 1800).

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 180 〈despre vechimea satului P. — Iaşi〉; Anuar 1930, p. 82; *Documente*, XIV—XV, p. 56 〈doc. 1426, satul lui pan Giurgiu Stîngaciul〉; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 55—62 〈doc.〉; I.N., 1928, p. 68 〈la 1740, satul lui T. Costachi〉; *Aşezări din Moldova*, p. 212 〈descoperirile arheologice〉; *Dicţ. Rom.*, V, p. 49 〈bis. de lemn f. veche şi de zid, 1814〉.

POPEŞTI — Lăpuşna.

Moldavia v epohu feudalizma, I, p. 182 〈la 1602, parte de sat a lui popa Gavril şi altora〉; p. 284 〈doc. 1614, P. — Soroca〉; Anuar 1922, p. 177 〈bis. din 1856 şi 1885, P. — Soroca〉; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 396 〈sat al fam. Donici〉.

POPI — Tecuci (curţi boiereşti, sec. XVII)[94].

Neculce, *Letopiseţul*, p. 97 〈curţi arse de oştile polone, 1686〉.

POPIŞCANI — Cîrligătura (fost Blojaţi)[95].

I.N., 1930, p. 23 şi urm. 〈sat al hatmanului Mavrocordat〉; *Dicţ. Rom.*, V, nu îl aminteşte; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 456 〈la 1620, satul P. fost Blojaţi〉.

POPOIUGI, vezi Olăneşti.

POPOVCA, vezi Micleşti.

POPRICANI, jud. Iaşi (bis. Sf. Nicolae, 1812)[96].

Anuar 1930, p. 92; *Dicţ. Rom.*, V, p. 55—56; *Documente*, XV, p. 2 〈la 1476, selıştea P. pe Jijia a fost vîndută lui Muşat vornic〉; XV, p. 18 〈la 1480, al lui Şteful pîrcălab〉; veac XVI, vol. II, p. 193 〈la 1569, sat al strănepoţilor lui Onica Muşat vornic〉; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 57—58 〈sat al fam. Cantacuzino, 1741〉; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/11, p. 86—

88, III/1 şi 2 şi IV/1, indice ⟨sat al fam. Cantacuzino⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 212—213 şi 258 ⟨descoperirile arheologice la P. de Jos şi de Sus⟩.

POPŞORI — Vaslui[97].

SCHITUL PORCĂREŢUL (Purcăreţul) — Vaslui[98] (începutul sec. XIX, reconstruit de Natanail Popescu, 1851).

AEH, 1938, p. 204 ⟨bis. Sf. Voievozi — Porcăreţi, 1841⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 58; *Uricarul*, X, p. 271.

PORCEŞTI — Roman — Neamţ[99] (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1852, în ruină la 1936).

AER, 1936. p. 92; *Dicţ. Rom.*, V, p. 56—57; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 345 ⟨despre sat⟩; Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 94 ⟨1/2 sat a lui I. Racoviţă⟩; *Documente*, XVI, vol. II, p. 143 ⟨la 1560, satul era al rudelor lui Petriman slugerul⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, I/2, II/1, II/2, indice ⟨numeroase doc. despre cumpărăturile fam. Başotă⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 293—294 ⟨descoperirile arheologice⟩.

PORCEŞTI — Tecuci (bis. Vovidenia, ante 1809).

A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩.

SCHITUL PORCIŞENI — Vaslui (Tăierea Capului Sf. Ioan, ante 1809; fost metoh al episcopiei Roman).

Ghibănescu G., *Inscripţii şi notiţe de pe cărţi* (I.N., 1928, p. 196); A.B., 1931, p. 87 ⟨catagr. 1809⟩ şi p. 202 ⟨bis. Sf. Nicolae⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨menţiune, 1834, schitul Porciuşeni — Vaslui⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 57 ⟨P. — Răzeşi⟩.

PORTĂREŞTI — Tutova (dispărut).

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 31 şi urm. ⟨doc. ref. la satul Portăreşti pe Smila al fam. Gheuca şi Paladi⟩ şi p. 303 ⟨doc. 1727⟩; B.C.I., IV, p. 49, 68 etc. ⟨doc. 1701, 1734, 1/2 sat a lui Ioan Neculce⟩; Ghibănescu, *Surete*, III, p. 233—239; V, p. 265—270 ⟨sat al lui Palade jitnicer, vîndut lui S. Gheuca medelnicer⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 217 ⟨doc. 1793, sat al fam. Conachi⟩; *Documente*, XVII, vol. V, p. 254—255 ⟨la 1623; satul vîndut lui Simion Gheuca mare spătar⟩; vezi şi p. 269—270 (1624); vezi şi DRH, XIX, indice; *Dicţ. Rom.*, V, nu îl aminteşte.

PORTARI, com. Zăpodeni, jud. Vaslui[100] (M bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1804, construită de meşterul Zaharia, cu banii lui Gheorghe şi Vasile Cihodaru; date D.M.I.). Vezi şi Moara Domnească.

A.B., 1931, p. 202 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 59—60 ⟨bis. din 1847 şi 1804⟩; AEH, 1934, p. 81, 1935, p. 106, 1936, p. 119; 1938, p. 189; Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 106—107; *Uricarul*, VI, p. 239, 338 ⟨doc. despre sat⟩.

POSADNICI — Iaşi (devenit Stînca Roznovanului, fost Leleşti şi Şendreşti⟩. Vezi şi Stînca Roznovanului.

I.N., 1926—1927, p. 272 ⟨la 1643, satul era al lui Nistor Batişte⟩[101]; *Documente*, XVI, vol. II, p. 6 ⟨la 1551, 1/4 sat a lui Veveriţă pîrcălab⟩; vol. III, p. 51—52 ⟨la 1575, părţi din satul P.=Leleşti pe Jijia vîndute de

urmașii lui Stan posadnic lui Toma Berheci⟩; în același doc. e amintit și satul Șendrești numit Posadnici; III, p. 137 ⟨1/4 sat a familiei Veveriță, 1580⟩; vezi și p. 253—254 ⟨doc. 1584⟩; p. 218—219 ⟨la 1583, 1/2 sat pe Jijia a urmașilor lui Costea și Stan posadnici⟩; p. 335—336 ⟨la 1587, 1/4 parte de sat vîndută soției lui Oprea postelnic⟩; IV, p. 287 ⟨la 1600, 1/4 sat a lui Nistor Ureche vornicul⟩; XVII, vol. IV, p. 145 ⟨la 1617, satul era în întregime al aceluiași⟩.

POȘORCANI — Trotuș (casele fam. Roset și bis. sec. XVIII). Vezi și Popeni și Căiuți.

Uricarul, XI, p. 209, 230—248 ⟨doc. 1658, parte de sat vîndută de V. Ceaurul lui Istratie Dabija și doc. 1757—1776, parte a lui L. Roset, hotărnicie⟩; Rosetti R., *Familia Rosetti*, I, p. 101—102 ⟨afirmă că se mai vedeau temeliile casei⟩; vezi și indice; *Uricarul*, XIV, p. 325—330 și 399—400 ⟨doc. despre sat⟩; Rosetti R., *Cum se căutau moșiile în Moldova la începutul veacului XIX. I. Condica de răfuială a hatmanului Răducanu Roset cu vechilii lui pe anii 1798—1812*, Buc., 1909, p. 135 (extras din AARMSI, s. II, t. XXXI, 1909); *Dicț. Rom.*, V, p. 63 ⟨siliște la Căiuți⟩.

POTROPOPEȘTI — Vaslui, vezi Protopopești.

PRAHUDA — Putna (bis. Adormirea, veche).

AER, 1936, p. 269; *Dicț. Rom.*, V, p. 182 ⟨cătun⟩.

PRAJA, com. Motoșeni, jud. Bacău[102] (bis. Înălțarea, 1830 sau 1853?).

Dicț. Rom., V, p. 82; Stoide C. A., *Despre schitul Fătăciune (Tutova) și despre satele Cernuești și Praja* (R.I.R., XIV, 1944, fasc. II, p. 200—217) ⟨și doc.⟩; AEH, 1934, p. 62, 1935, p. 81.

SCHITUL PRALEA, vezi Poiana Pralii.

PRĂJENI, jud. Botoșani[103] (bis. de lemn Adormirea, distrusă 1938).

Anuar 1930, p. 118 ⟨bis. de lemn din 1879⟩; M.M., XXXIV, 1958, nr. 11—12, p. 916—917; I.N., 1926—1927, p. 273 ⟨seliștea Prăjeni — Hîrlău, dată lui Iordache Cantacuzino vistierul de m-rea Bîrnova în schimb, 1650⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 62 ⟨la 1576, sat al rudelor lui Ioan Voruntar⟩; vezi și p. 161—162 ⟨doc. din 1581⟩; DRH, XIX, p. 588—590 ⟨la 1628, seliște P. — Hîrlău a m-rii Bîrnova⟩; *Așezări din Moldova*, p. 258—259 ⟨descoperirile arheologice⟩.

PRĂJEȘTI (fost Costinți), com. Măgirești, jud. Bacău (curțile lui Gh. Duca, sec. XVII, P. — Roman; bis. Sf. Voievozi, ante 1809[104], reclădită 1845, reparată 1914—1915; și bis. de lemn din 1836, în stare rea la 1890). În jud. Bacău mai este un sat P. în com. Traian.

Neculce, *Letopisețul*, p. 69—70; A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809, P. — Roman⟩; și p. 180 ⟨P. — Trotuș, două sate⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 83—84; B.O.R., 1890, p. 112 și 368 ⟨două sate⟩; AER, 1936, p. 79 și 148 ⟨două sate⟩; *Documente*, XVI, vol. II, p. 108 ⟨la 1558, satul era al familiei Prăjescu, urmașii lui Toader vistier⟩; un sat P., dispărut, a fost în ținutul Tutova

(DRH, XIX, indice); Kovács Ferencz, Károly Fehérvári hittanár, *Uti-naplója* 1868, p. 48 ⟨despre bis. catolică din Prăjeşti⟩.

PRECISTANUL — Putna (bis. Sf. Gheorghe, ante 1809, distrusă în timpul războiului 1914—1916).

A.B., 1931, p. 186 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 218; *Dicţ. Rom.*, V, p. 87 ⟨cătun⟩.

PRELIPCA — Dorohoi[105] (bis. de lemn Adormirea, 1778, construită de C. Stroici şi soţia sa, Anastasia, reînnoită, la 1804, de banul Ioan Ghiţescu şi soţia sa, Profira).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p.25; Werenka D., *Topographie*, p. 78; Anuar 1930, p. 120 ⟨bis. din 1882⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, V. p. 534 şi urm. ⟨sat al fam. Stroici⟩; Ghibănescu, *Surete*, XII, p. 1—3 ⟨doc. 1738, sat al postelnicului D. Stroici⟩; 15—16, 49 şi urm. (vezi şi indice); *Uricarul*, VI, p. 217 ⟨doc. 1816⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 94 şi 99.

SCHITUL PREOŢEŞTI (Preuţeşti, sec. XVIII, refăcut 1839[106], distrus la 1944, refăcut 1947). Vezi şi schitul Adămoaia (acelaşi?), jud. Suceava.

Anuar, 1930, p. 57; Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 512) ⟨istoric⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 95—96 ⟨P. — Adămoaia, jud. Suceava⟩; M.M., 1968, nr. 9—10, p. 558 ⟨însemnare, 1756⟩; G(orovei) A., *Rugăciune asupra vrăjmaşilor* („Şezătoarea", XXXI, 1924, p. 150—151) ⟨Găsită la bis. din Jacota, cu ştirea despre mutarea schitului Preuteşti la 1792⟩.

PREOŢEŞTI, jud. Suceava[107]. Vezi şi precedentul (bis. ante 1625). (În evidenţele D.M.I. a fost trecută o bis. M de lemn Intrarea în biserică, construită de C. Canişca, 1831, care a fost declasată).

Uricarul, XII, p. 29—31 ⟨doc. 1642, 1/2 sat a lui Ştefan Şoldan⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 95; *Documente*, XVII, vol. V, p. 322—323 ⟨doc. 1625⟩.

PREOŢEŞTI — Neamţ (bis. şi case făcute de Vasile Lupu şi doamna Tudoşca, arse ante 1690).[108] Vezi şi Bucureşti.

Uricarul, XXIII, p. 383—386 ⟨doc. 1689, satul lui V. Cantacuzino⟩; Miron Costin, *Opere complete*, ed. V. A. Urechia, II, p. 531—532 ⟨doc. 1690, satul dat lui V. Costachi⟩; Rosetti R., *Conflictul dintre guvernul Moldovei şi m-rea Neamţului*, Buc., 1910, vol. I, p. 59 ⟨menţiune metoh⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 95; Constantinescu D., *Identificarea unor străvechi aşezări în Moldova* („Cronica", 20. V. 1967, p. 9) ⟨despre satul Bucureşti devenit Preuţeşti).

PRIBEŞTI, com. Codăeşti, jud. Vaslui[109] (M casa Roset-Balş, sec. XVII—XVIII, devenită sediul I.A.S., deteriorată în parte; bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII, a fam. Roset).

Uricarul, XX, p. 245—302 ⟨doc. în care se face istoricul proprietăţii *„din vechile vremi aşezare rusătească"*; Vezi şi Rosetti R., *Familia Rosetti*, indice; A.B., 1935, p. 307 ⟨doc. 1788, amintind bis. fam. Roset din P.⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 97 ⟨bis. din 1838⟩; B.C.I., VIII, p. 87 ⟨doc. 1765⟩;

Rosetti Radu, *Note genealogice și biografice despre familiile Buhuş și Rosetti, foștii proprietari ai moșiei Bohotinul*, Buc., 1906, p. 91 (extras din AARMSI, s. II, t. XXVIII, 1906) ⟨despre curtea din P.⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 76; *Documente de arhitectură nr. 6* ⟨case⟩; A.B., 1931, p. 202 ⟨la 1809 ⟨bis. Sf. Nicolae⟩; AEH, 1934, p. 81, 1935, p. 107, 1936, p. 120, 1938, p. 191 ⟨bis. Sf. Paraschiva, 1843 sau 1850⟩; DRH, XIX, indice.

PRIGORCENI — Vaslui.

Uricarul, XVI, p. 308—309 ⟨doc. 1753, sat al fam. Racoviță⟩; Ghibănescu, *Surete*, XVI, indice ⟨sat al fam. Racoviță⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 290 ⟨la 1618, satul familiei Bolea⟩; V, p. 15 ⟨la 1621, 1/2 sat a lui Petre Cehan⟩; p. 187—188 ⟨la 1623, satul dat lui Sacotă medelnicer⟩.

PRIGORENI (fost Avrămeni)[110], jud. Iași (bis. sec. XVII, fostă în stăpînirea cronicarului Ioan Neculce și curțile boierești ale fam. Neculce; ruinele M)

I.N., 1926—1927, p. 92 ⟨doc. 1725, I. Neculce se plînge că i se calcă seliștea „ce se cheamă biserica de piatră"⟩; Ghibănescu, *Surete*, III, p. 169—171, 245—246, 281—283 (seliște a lui Tănase vornic⟩; Neculce, *Letopisețul*, p. 97 și 314; Marinescu Iulian, *Documente privitoare la Ioan Neculce* (B.C.I., IV, p. 40, 65—66, 82—87 etc.) ⟨diverse doc. despre sat, fost al Cantacuzinilor, amintind și biserica⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XXII, p. 61—63 ⟨pomelnic, cărți vechi⟩; Anuar 1930, p. 82 ⟨bis. veche de lemn Sf. Dumitru⟩; ACMIB, II, 1928, p. 151 ⟨însemnare⟩;

Costăchescu Mihai, *Satul Prigoreni cu trupurile sale Avrămenii și Rîtul din jud. Iași (Schiță istorică)* (I.N., V, 1925, p. 40—70) ⟨și despre fam. Neculce și biserică⟩; Iorga N., *O hotarnică în jurul Tîrgului Frumos (1746)* (R.I., 1934, p. 344—354) ⟨amintind seliștea „biserica de piatră" a familiei Neculce⟩; *Așezări din Moldova*, p. 213 ⟨descoperirile arheologice⟩; I.N., 1928, p. 42 ⟨la 1809, satul Ilenei Sturza⟩;

Stupcanu Ion, *Unde e mormîntul cronicarului Ion Neculce?* („Universul", 2 mai 1935, p. 6); Vasiliu I. I., *La mormîntul cronicarului Ion Neculce* („Prutul" — Iași, 16 sept. 1942, p. 1—2); Sebastian Lascăr, *La Prigoreni, pe urmele lui I. Neculce* („Flacăra", 31 mai 1958, p. 20); Vasiliu Ioan, *La Prigorenii cronicarului Ioan Neculce. Ce știm despre mormîntul acestuia* (G.B., 1966, nr. 6—7, p. 694—724); Ungureanu Gh., *Prigorenii lui Neculce* („Cronica", 29.VII.1967, p. 2) ⟨despre biserică și mormîntul cronicarului⟩; Lăudat I.D., *Note* („Cronica", 13 iulie 1968, p. 10) ⟨despre mormîntul lui I. Neculce de la Prigoreni⟩; Vasiliu Ioan I., *Inscripții de pe clopotele unor biserici din jud. Iași* (M.M., 1972, nr. 9—12, p. 817—818) ⟨și al bis. din Prigoreni, 1526; și despre mormîntul lui I. Neculce⟩.

PRILIPCA, vezi Prelipca.

PRIPICENI — Orhei (bis. de nuiele Sf. Dumitru, reclădită).

A.B., 1929, nr. 3, p. 105—107 ⟨doc. 1799—1808⟩; RSIAB, 1930, p. 240—241: Anuar 1922, p. 157; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 135 ⟨sat al fam. Teodosiu⟩.

PRIPONEŞTI, jud. Galaţi (bis. Sf. Voievozi, 1790, reparată 1924 şi bis. Buna Vestire — P. de Jos, ante 1809).
A.B., 1931, p. 200 ⟨două bis. la 1809⟩; AEH, 1934, p. 66, 1935, p. 87—88, 1936, p. 94, 1938, p. 145; *Dicţ. Rom.*, V, p. 99.

PRISACA — Putna (bis. de lemn Sf. Nicolae, în ruină la 1936).
AER, 1936, p. 276; *Dicţ. Rom.*, V, p. 100 ⟨cătun⟩.

PRISACA, com. Bereşti—Tazlău, jud. Bacău (bis. de lemn adusă de la Racila).
B.O.R., XIV, 1890, p. 446; AER, 1936, p. 129 ⟨bis. veche de lemn⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 99 ⟨P. = Vidraşcu⟩.

PRISACA, vezi Vama.

PRISĂCANI, jud. Iaşi[111] (bis. Sf. Voievozi, 1797[112] sau 1804, zidită de Veniamin Costache, fostă M).
Anuar 1930, p. 92 ⟨bis. din 1804⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 100.

PRISĂCANI, com. Nicolae Bălcescu, jud. Botoşani[113] (bis. sec. XIX; M bis. de lemn Sf. Nicolae 1657? — date D.M.I.).
Dicţ. Rom., V, p. 100; *Documente*, XVI, vol. III, p. 62 ⟨la 1576, sat al rudelor lui Ioan Voruntar⟩; XVII, vol. V, p. 96 ⟨la 1622, 1/2 sat a lui Lupu Prăjescu⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 217 (doc. 1632).

PRISĂCANI — Tutova (bis. de lemn Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită? 1845).
A.B., 1931, p. 199 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 69, 1935, p. 92 ⟨bis. din 1845⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 100.

PRISĂCĂRENI, vezi Fărceni.

PRISĂCĂRENI — Suceava (bis. din 1798 şi 1816).
Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; Werenka D., *Topographie*, p. 79; Anuar Bucovina 1923, p. 45.

PRIVALUL — Tecuci (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).
A.B., 1931, p. 189 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 104 ⟨satul mutat la 1881⟩.

M M-REA PROBOTA (Pobrata, prima mînăstire, numită Sf. Nicolae din Poiană, sec. XIV, ante 1391, una din cele mai vechi mînăstiri moldovene[114]; fostă la 200 m sud-est de actuala mînăstire, devenită apoi biserică de cimitir; al doilea lăcaş, *„mai la vale, lîngă pîrîu"*, construit de Ştefan cel Mare ca necropolă domnească, unde au fost îngropate doamna Oltea, mama sa, şi Evdochia de Kiev, soţia domnului; m-rea reclădită de Petru Rareş: începută la 1527[115]; biserica terminată la 1530 — data inscripţiei — şi zugrăvită la 1532; se păstrează vechea pictură în altar şi naos, fiind doar recolorată în sec. XIX; pictura exterioară a fost ştearsă; mînăstirea terminată la 1541; zidurile exterioare, ca de cetate, făcute de doamna Elena Rareş şi de fiii ei, 1550; m-rea arsă în sec. XVII; trapezăriile refăcute de Gheorghe Coci, mare paharnic, 1646[116]; în aceeaşi vreme se reface

zidul înconjurător de către Vasile Lupu, 1645—1646, și se repară biserica, care este acoperită de Iorga postelnicul; clisiarnița și turnul acoperite de D. Șoldan vornicul; zidurile întregite de Dosoftei, episcop de Roman, care a făcut și trapezăria de vară, 1676—1677[117]; în bis. se păstrează mormintele lui Petru Rareș și al soției sale, Elena, și ale mai multor mari boieri; m-rea fostă metoh la Sfîntul Mormînt; clădirile în ruină la sfîrșitul sec. XIX), jud. Iași.

Cronicile slavo-române (indice); Ureche, *Letopisețul*, p. 148, 165—166 ⟨m-rea zidită de Petru Rareș⟩; Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 150—169 ⟨pomelnic, inscripții, doc. 1677, descriere, m-rea în ruină⟩; vezi și p. 26; *Cat. doc. moldovenești*, I—IV (indice) ⟨doc.⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice);

Bulat T. G., *Întregiri la istoria bisericii moldovene, pînă la Ștefan cel Mare, după mărturii noi* (M.M., XLV, 1969, nr. 5—6, p. 324—347) ⟨Înșiră, după documente publicate, daniile primite de m-re pînă la 1456; și despre vechimea m-rii⟩; Gonța Alexandru, *Domeniile feudale și privilegiile mănăstirilor moldovenești în timpul domniei lui Ștefan cel Mare* (B.O.R., LXXV, 1957, nr. 5, p. 441—442) ⟨Prezintă privilegiile acordate m-rii Sf. Nicolae din Poiană⟩;

Adrianne Madeleine — van de Winckel, *Introduction à l'étude des signes lapidaires de Roumanie*, în vol. *Pagini de veche artă românească. De la origini pînă la sfîrșitul sec. XVI*, Buc., 1970, p. 245 ⟨semnele lapidare de la m-re⟩;

Eclaircissements sur la question des monastères grecs situés dans les Principautés Danubiennes, 1857, p. 38—42 ⟨doc. 1677, închinare la patriarhia de Ierusalim⟩; Iațimirski A. I., *Slavianskfa is russkia rukopisi rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 865—867;

R.I., 1933, p. 195—199 ⟨doc. 1703, prin care M. Racoviță scoate de sub închinare m-rea *„deoarece la mînăstirile ce sînt la munte călugării greci s-au socotit că nu sînt putincioși a chivernisi"*⟩; *Uricarul*, IX, p. 129—133 ⟨m-rea Probota *„care iaste făcută de la începutul țării de sihaștri"*⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 105—109 ⟨inscripții, doc., istoric⟩; Negri C., *Mémoire avec pièces justificatives présenté à la commission internationale pour les couvents dédiés*, Constantinople, 1865 ⟨averea m-rii⟩; *Mémoire sur les couvents roumains placés sous l'invocation des Saints Lieux d'Orient* (f. an);

Iorga N., *Inscripții*, f. I, p. 56—62; C.T., 1882, p. 114; Lapedatu Al., *Un nou epitaf și o nouă inscripție la Probota* (BCMI, I, 1908, p. 166—167); *Repertoriul monumentelor lui Ștefan cel Mare*, p. 246—247, 265—266 ⟨pietre de mormînt⟩; Hurmuzaki, XIV/1, p. 217 ⟨doc. din 1676—1677 cu un istoric al lucrărilor făcute la m-re⟩; și în „Candela", 1885, nr. 3, p. 147—150;

C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 79 ⟨moșiile m-rii⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 15 ⟨veniturile m-rii, 1827⟩; *Uricarul*, VI, p. 96 ⟨moșiile m-rii la 1851⟩; „Zimbrul", 14 iunie 1851 ⟨moșiile m-rii⟩;

Stoicescu N., *Monumentele Țării Româneşti şi Moldovei acum un secol* (M.O., 1969, nr. 11—12, p. 923—924) ⟨descriere, 1871⟩;

Dinulescu Şt., *Vieața şi scrierile lui Dositei mitropolitul Moldovei* („Candela“, 1885, p. 69—85, 135—150) ⟨discută data zidirii Probotei şi numele ei, doc.⟩;

Antoniu, *Album*, p. I, p. 34; LAR, 1899—1900, p. 777 ⟨foto vechi⟩; Tempeanu V., *Album Fălticeni*, p. 10—11 ⟨desen şi ruinele casei domneşti⟩;

Iorga N., *Ceva nou despre mama lui Ştefan cel Mare* (C.L., XXXVIII, 1904, p. 748—749); Lapedatu Al., *Oltea doamna, mama lui Ştefan cel Mare* (C.L., XLII, 1908, nr. 9, p. 242—287); Mironescu Vl., *M-rile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J.L., 1908, p. 112—113) Tzigara-Samurcaş Al., *M-rea Probota* („Viața rom.“, 1902, nr. 9);

Ghika-Budeşti şi Balş G., *M-rea Probota*, Buc., 1909, 57 p.+22 pl.; Lapedatu Al., *Monumente istorice*, p. 230—238 ⟨după Ghika-Balş⟩; Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 24; Dobrescu, *Istoria bisericii, sec. XV*, p. 133—136 şi 165 ⟨bis. Sf. Nicolae⟩; Balş G., *Notiță despre arhitectura Sf. Munte*, Buc., 1913, 49 p. ⟨din BCMI⟩; Iorga—Balş, *Histoire*, p. 345—346; Tafrali O., *Les monuments roumains*, p. 7, 8, 9, 12;

Ştefănescu I. D., *Din zilele de glorie ale artei moldoveneşti: M-rea Probota* („Lamura“, III, nr. 3—4, dec. 1921, ian. 1922, p. 139—148 şi nr. 5, febr., 1922, p. 280—291) ⟨descriere; şi unele considerații asupra arhitecturii vechi bisericeşti⟩; Balş G., *Sur une particularité des voutes moldaves*, Buc., 1924 (extras din BSHAR, XI, 1924, p. 9—24); Ciurea V., *Călăuza jud. Fălticeni*, p. 56—59 ⟨descriere, inscripții⟩;

Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 11—21 ⟨descrierea arhitecturii bis.⟩, 192—194 ⟨descrierea m-rii⟩, p. 277 ⟨despre pictură⟩, 327—331, 342—345 ⟨pietre de mormînt⟩; vezi şi indice; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 143—144 şi pl. VII; Ionescu Gr., *Istoria* p. 306—309; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 58—76, 79—80, 103—104, 393; Raşcu C., *Mănăstirea Probota*, 1938, 8 p.; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 17—18 ⟨despre vechimea m-rii⟩;

Vintilescu Petre, *Arhitectura bizantină în Principatele Române* (B.O.R., LXXXV, 1967, nr. 9—10, p. 1040); Grigoraş-Caproşu, *Biserici din Moldova*, p. 33—34 şi pl. 53 ⟨despre vechea m-re Sf. Nicolae din Poiană⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 337—340, 363 ⟨descriere, foto⟩; Gorovei Ştefan S., *Taina mormîntului de la Rădăuți şi piatra de la Probota* (M.M., XLV, 1969, nr. 5—6, p. 369—371); Teodoru Horia, *Contribuții la studiul originii şi evoluției planului triconc în Moldova* (B.M.I., XXXIX, 1970, nr. 1, p. 31—36) ⟨şi despre ruina bis. Sf. Nicolae din Poiană⟩;

Ştefănescu I. D., *L'évolution*, p. 103—106, pl. XXXIX—XL; Grabar A., *L'origine des façades peintes;* Ulea Sorin, *Portretul funerar al lui Ion — un fiu necunoscut al lui Petru Rareş — şi datarea ansamblului de pictură de la Probota* (SCIA, 1959, nr. 1, p. 61—70) ⟨zugrăvită 1532⟩; Idem; *Originea şi semnificația ideologică a picturii exterioare moldoveneşti* (SCIA, 1963, nr. 1, p. 57—91 şi 1972, nr. 1, p. 37—53); Crăciunaş Irineu,

Bisericile cu pictură exterioară din Moldova (M.M., 1970, nr. 3—6, p. 133—135) ⟨și despre pictura bis. m-rii Probota, parțial conservată⟩;

Nicolescu Corina, *Locuințe domnești în cuprinsul mănăstirilor în veacurile XV—XVII* (SCIA, 1954, nr. 3—4, p. 63—64); Nicolescu Corina și Jipescu Fl., *Din trecutul m-rii Probota* (SCIA, 1956, nr. 1—2, p. 292—298) ⟨despre săpăturile din 1952; bis. veche de la Ștefan I și istoricul m-rii în secolul XV⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Vătășianu V., *Istoria artei* (indice m-rea Probota); *Documente de arhitectură nr. 8*, p. 22—34 ⟨diverse planuri ale m-rii⟩;

Constantinescu D., *Unde a fost înmormîntat Bogdan al II-lea Voievod?* („Carpica", IV, 1971, p. 315—322) ⟨Crede că la m-rea Probota, unde a fost înmormîntată și doamna Oltea⟩;

Iorga N., *Noi obiecte de artă găsite la Ierusalim în m-rea Sf. Sava și la muntele Sinai* (BCMI, XXIV, 1931, p. 181—183) ⟨Evanghelie furată de la m-rea care era ruinată și mergea „*spre peire*"⟩; Idem, *Două evangheliare ale fiilor lui Petru Rareș descoperite de M. Beza* (BCMI, XXVII, 1934, p. 89) ⟨Evangheliar din 1551⟩.

PROBOTEȘTI — Dorohoi (bis. Sf. Voievozi, 1873, construită de Olga Elena Alexandrovna Obolenschi, născută Sturza; construită lîngă una de bîrne, făcută de C. Potlog la 1776, sau adusă de la Buda Cracalia).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 80—81; Ghibănescu, *Surete*, XXII, p. 6 ⟨vîndut de Miron Bucioc, 1661⟩; *Uricarul*, VI, p. 319, 322 ⟨satul Zoiței Sturza⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 193 ⟨doc. 1661⟩.

PROCEȘTI — Bacău.

Dimitriu C. V., *Bacăul istoric*, p. 95—104 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, V, nu îl amintește; *Documente*, XVII, vol. I, p. 72—73 ⟨la 1603, 1/2 sat vîndută lui Zane cămăraș⟩.

PROCELNICI — Cîrligătura — Iași (M bis. Sf. Arhangheli)

Documente, XVI, vol. III, p. 171 ⟨la 1581, 1/4 de sat vîndută de nepoata lui Saul procelnic lui Bucium vornic⟩; XVII, vol. I, p. 163—164 ⟨la 1604, satul vîndut lui Nistor Ureche vornic⟩; vol. IV, p. 145 ⟨la 1617, satul era al aceluiași⟩; vezi și DRH, XIX, indice; *Așezări din Moldova*, p. 213 ⟨descoperirile arheologice⟩.

PROCOVUL, vezi Pocrovul.

PRODĂESUL — Tecuci (bis. Sf. Gheorghe, ante 1809).

A.B., 1931, p. 193 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, V, nu îl amintește.

PRODĂNEȘTI — Covurlui (bis. Sf. Voievozi, ante 1809). Vezi și Liești.

A.B., 1931, p. 197 ⟨cat. 1809⟩; Velichi C., *Contribuțiuni documentare la istoria vechiului ținut al Covurluiului* („Orizonturi", Galați, 1940, nr. 9—11, p. 512—522); *Dicț. Rom.*, V, p. 109—110.

PRODĂNEȘTI—Soroca.

Moldavia v epohu feudalizma, I, p. 244—245 ⟨la 1609, părți ale lui D. Chiriță postelnic⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 276 ⟨sat al fam. Russo⟩.

PROHOZEŞTI, com. Poduri, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Voievozi, circa 1800, reclădită 1860 şi bis. Cuv. Paraschiva, 1810).

A.B., 1931, p. 180 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., 1890, p. 378—379; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 134 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 111.

PROTOPOPENI — Botoşani.

Documente, XVI, vol. I, p. 406 ⟨la 1542, satul P. pe Siret era al lui Nicoară Hîra pîrcălab⟩; p. 480 ⟨la 1546, satul dăruit de Petru Rareş m-rii Probota⟩; satul a mai fost întărit deseori m-rii la: 1580 (III, p. 142), 1583 (III, p. 200—201), 1587 (III, p. 357—358), 1596 (IV, p. 172), 1603 (XVII, vol. I, p. 68—69); *Dicţ. Rom.*, V, p. 111—112 ⟨P. fost Poiana lui Borş⟩.

PROTOPOPEŞTI (fost Trîmedeci)[118], com. Tăcuta, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, 1802). Vezi şi Focşasca.

AEH, 1934, p. 81, 1935, p. 108, 1936, p. 120, 1938, p. 192; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 195 ⟨despre sat⟩; A.B., 1931, p. 201 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 67.

PRUNTIŞENI, vezi Pîrveşti.

PUENI (fost Stăneşti)[119] (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1760, construită de locuitori).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 45—46 ⟨şi despre fam. Bainschi⟩.

PUFEŞTI — Putna (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, refăcută 1875).

A.B., 1931, p. 187 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 126; AER, 1936, p. 254.

PUHOIU — Lăpuşna (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită de căpitanul Costachi Stoian).

A.B., 1935, p. 42; 1939, p. 39; Anuar 1922, p. 213 ⟨bis. din P. — Tighina⟩; Iorga N., *Studii şi doc.* VIII, p. 255 ⟨moşie a fam. Cantacuzino, 1794⟩; vezi şi p. 259 passim; B.O.R., 1934, p. 198.

PUIEŞTI, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, 1856 sau 1859; M bis. de lemn Sf. Nicolae, 1806, reparată 1926 şi bis. Izvorul Tămăduirii — Ezeru, 1817). Vezi şi Strîmba.

Dicţ. Rom., V, p. 125—126; Nicolau V. C., *O rămăşiţă istorică* (M.C., 1914, p. 49) ⟨o cămaşă de zale găsită la punctul Cetăţuia⟩; AEH, 1934, p. 66, 1935, p. 88, 1936, p. 94—95 şi 1938, p. 145; M.C., II, 1914, p. 148—149 ⟨doc. 1839, înfiinţare tîrg⟩; Platon Gh., *Populaţia oraşului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32).

PUNGEŞTI (Fundul Rahovei), jud. Vaslui[120] (bis. Sf. Alexandru, 1848, clădită de N. Şuţu).

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 317 ⟨parte de sat lăsată lui Nicolae Paladi, 1727⟩; AEH, 1934, p. 81, 1935, p. 108, 1936, p. 121, 1938, p. 192; C.N., ian. 1941, p. 14—15 ⟨bis. ruinată de cutremurul din noiembrie 1940⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 517—518 ⟨despre sat⟩; A.B.,

1931, p. 198 ‹la 1809, bis. Sf. Ilie — Pungeşti — Tutova›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 127; *Documentele Idricilor şi ale Pungeştilor* (I.N., 1923, p. 209—210) ‹despre o condică de doc., Pungești — Tutova›; *Documente*, XVI, vol. I, p. 237—239 ‹doc. 1527›; Platon Gh., *Populaţia oraşelor* („Carpica", III, 1970, p. 5—32).

PUNTIŞENI, com. Costeşti, jud. Vaslui[121] (bis. de lemn Cuv. Paraschiva, 1802, reparată 1930). Vezi şi Pîrveşti.

A.B., 1931, p. 199 ‹cat. 1809›; AEH, 1934, p. 66, 1935, p. 88, 1936, p. 95, 1938, p. 146; *Dicţ. Rom.*, V., p. 128; *Documente*, XVII, vol. V, p. 277 ‹doc. 1624›.

PUPEZENI, com. Balaseşti, jud. Galaţi (bis. Intrarea în biserică, ante 1809).

Dicţ. Rom., V, p. 128; A.B., 1931, p. 201 ‹cat. 1809›.

PURCĂREŢ, vezi Lapoş şi Porcăreţ.

PURCEI — Putna (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 183 ‹cat. 1809›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 130 ‹cătun›.

PURCELEŞTI — Dorohoi,[122] jud. Iaşi (curţi boiereşti sec. XVII; M bis. de lemn Naşterea Maicii Domnului, sec. XVIII, reparată 1830; date D.M.I.).

Neculce, *Letopiseţul*, p. 97 ‹curţi arse de poloni, 1686›; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 241 ‹despre sat›; *Documente*, XVI, vol. I, p. 203 ‹la 1522, satul P. — Suceava al lui Gavril Calapod, fiul lui Petru stolnic›; vol. IV, p. 38 ‹la 1591—1592, 1/2 din sat dată schimb lui Nicoară Prăjescu logofăt›; vezi şi XVII, vol. IV, p. 134—135 ‹doc. 1617›; V, p. 97 ‹la 1622, satul lui I. Prăjescu›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 130 ‹fost sat›.

PUSTAIUL, vezi Poiana Pustaiul.

PUŞCAŞI, jud. Vaslui (bis. Sf. Ioan, de vălătuci, 1847, reclădită 1934).

AEH, 1934, p. 81—82, 1935, p. 108, 1936, p. 121, 1938, p. 192—193; *Dicţ. Rom.*, V, p. 131 ‹bis. din 1840›.

PUTINILE — Tecuci (bis. Adormirea, ante 1809, reclădită 1888).

A.B., 1931, p. 190 ‹cat. 1809›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 133.

M M-REA PUTNA (construită de Ştefan cel Mare, 1466—1470[123], ca necropolă a familiei domneşti; m-rea arsă în 1480 şi refăcută de acelaşi ctitor cu zidul înconjurător după incendiu; din vechea mănăstire se păstrează doar turnul tezarului, din 1481, restul m-rii fiind refăcut; bis. a fost reconstruită de Vasile Lupu[124], Gheorghe Ştefan şi Eustratie Dabija între 1652—1662; m-rea a fost arsă de cazaci, 1653 şi de poloni, 1676; avariată de cutremur, 1739, bis. a rămas dezvelită; reparată din iniţiativa fostului mitropolit Iacov Putneanul, cu sprijinul domnului Constantin Racoviţă, 1756—1760[125], cînd se repară şi se acoperă bis. şi se face catapeteasma, se adaugă un pridvor bisericii, se restaurează poarta şi se ridică un turn deasupra,

se fac chilii de lemn şi se restaurează zidul înconjurător şi bis. Sf. Apostoli, 1759; Vartolomeu Măzăreanu a făcut alte chilii şi a înnoit catapeteasma; chiliile de lemn înlocuite cu altele de zid, 1854—1856, cînd a fost refăcut şi zidul înconjurător; clopotniţa din 1886; m-rea restaurată 1902—1904 — cînd a avut loc comemorarea a patru secole de la moartea lui Ştefan cel Mare — şi la 1955—1962. Chilia de piatră a sihastrului Daniil, în apropierea m-rii. În bis. mînăstirii au fost îngropaţi Ştefan cel Mare, la 1504, şi membrii familiei sale, biserica dispunînd de un adevărat tezaur de obiecte vechi şi manuscrise. M-rea Putna a fost loc de cucernic pelerinaj la mormîntul marelui Ştefan şi un important centru cultural, aici fiinţînd în sec. XVIII o „Academie duhovnicească", înfiinţată la 1765 de mitropolitul Iacov Putneanul. Pentru biserica de lemn adusă de Ştefan cel Mare de la Volovăţ, vezi Volovăţ.

Cronicile slavo-române (indice); vezi îndeosebi, p. 51 ⟨despre arderea m-rii, 1484⟩; Ureche, *Letopiseţul*, p. 92, 95 ⟨zidirea mănăstirii⟩, 117, 120, 141, 143, 147 ⟨domni îngropaţi la m-re⟩; Neculce, *Letopiseţul*, p. 7—9 şi 19—20 ⟨clădirea mănăstirii de Ştefan cel Mare şi reclădirea bisericii de Vasile Lupu⟩; *Mănăstirea Putna*, la S. Teodorescu-Kirileanu, *Ştefan vodă cel Mare şi Sfînt. Istorisiri şi cîntece populare*, Focşani, 1903, p. 38—40, 54—55 ⟨legenda construirii m-rii⟩;

Gheorghiescu Seb., eclisiarh Putnei, *Mormintele, odoarele, inscripţiile şi clopotele monastirei Putna* (A.R., t. II, 1845, partea I-a, p. 399—422 şi t. II (ed. II-a), 1862, p. 301—318) ⟨inscripţii de pe pietrele de mormînt cu notiţe despre personajele îngropate, de pe obiecte şi clopote; *este prima publicaţie de inscripţii la noi*⟩;

Marian S. Florea, *Cîteva inscripţiuni şi documente din Bucovina*, („Analele Acad. Rom.", Discursuri, memorii şi notiţe, s. II-a, t. VII, 1884—1885, p. 295—307) ⟨reproduce 13 inscripţii şi 12 rezumate de doc.⟩; Kozak, *Inschriften*, p. 60—97 ⟨multe inscripţii⟩; Zugrav I., *Pisania de la locuinţa domnească din m-rea Putna sau piatra funerară a lui Dragoş Voievod, pusă de Ştefan cel Mare?* (M.M., 1966, nr. 7—8, p. 560—565); Norocel Epifanie, ierod., *Mormintele din biserica m-rii Putna* (M.M., 1966, nr. 7—8, p. 574—582) ⟨inscripţii şi descriere⟩; Jacotă Dorin, *Trei inscripţiuni mai puţin cunoscute din muzeul m-rii Putna* (M.M., XXXV, 1959, nr. 7—8, p. 517—518);

Gonţa Alexandru, *Domeniile feudale şi privilegiile mănăstirilor moldoveneşti în timpul domniei lui Ştefan cel Mare* (B.O.R., LXXV, 1957, nr. 5, p. 448—451) ⟨Prezintă privilegiile şi daniile făcute ctitoriei sale, m-rea Putna⟩;

Berechet Şt., *Picături mărunte*, 1924, p. 87 ⟨însemnare⟩; Turdeanu, *Manuscrise slave*, p. 116 ⟨însemnare despre arderea m-rii, 1653⟩ şi 117 ⟨însemnare despre o nouă ardere a m-rii *„pînă în temelii"*, 1676⟩; Bianu I., *Catalogul manuscriselor româneşti*, III, p. 27—28 ⟨însemnare,

1766〉; Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, III, p. 21 〈descriere Hacquet〉; *Hacquet's neueste Reisen in den Jahren 1788 und 1789...*, Nürnberg, 1790, p. 96—99 〈descrierea m-rii〉; *Catalogul manuscriselor româneşti*, IV, Buc., 1967, p. 485 〈însemnare, 1781〉; Batthyany Vincenz, *Reise durch einen Theil Ungarns Siebenbürgens, der Moldau und Bukowina im Jahre 1805*, Pesta, 1805, p. 94 〈descriere〉;

Bogdan I., *Sămile* (B.C.I., 1915, p. 222—229); Popovici G., *Opt documente române privitoare la monastirea Putna (1707—1778)* („Candela, 1886, p. 557—567); Cioloca D., *Un document referitor la moşiile m-rii Putna (1774)* („Altarul Banatului", IV, 1947, nr. 1—3, p. 33—34); Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); *Catalogul doc. moldoveneşti*, I—IV (indice) 〈multe doc. ref. la m-re şi averile sale〉; Iorga N., *Doc. din arhivele Bistriţei*, I, p .40 〈doc. despre jefuirea m-rii〉;

Melchisedec, *O vizită* (R.I.A.F., I, 1883, vol. I, p. 250—281 şi tab. 10—15) 〈istoric, inscripţii, obiecte şi cărţi vechi, pomelnic〉; Melchisedec episcopoul, *O vizită la cîteva mănăstiri şi biserici antice* (Analele Acad. Rom., secţ. II, s. II, t. VII, 1884—1885, p. 213—253); Werenka D., *Topographie*, p. 79—81.

Marian S. Fl., *Dieata lui Vartolomei Măzăreanul* (R.P., 1 april. 1889, p. 18—20 şi 15 april. 1889, p. 14—16) 〈din 1779; şi despre daniile făcute m-rii Putna unde sînt amintite „*chiliile cele noao ale soborului*" şi lucrările făcute de Vartolomeu: acoperirea bisericii, catapeteasmă nouă, chilii, şcoală mare şi mică şi lărgirea bis. de la m-rea veche〉;

K〈ogălniceanu〉 M., *Ştefan cel Mare arhitect* („Propăşirea", 1844, p. 262—264) 〈legenda construirii m-rii〉; Alecsandri V., *Trei arcaşi sau altarul mănăstirii Putna*, în „Album istoric şi literar", Iaşi (1854), p. 195—196 〈legenda construirii m-rii〉;

Asaki Al., *Un pelerinaj la mausoleul lui Ştefan cel Mare* (A.I.P., 1851, p. 116—118) 〈cu două desene ale m-rii〉; Porumbescu Iraclie, *Desmormîntarea domnilor Moldovei la catacombele m-rii Putna* (C.R., 1857, p. 63—84) 〈mormintele din bis. şi un desen al ei〉; Sion G., *Locurile sînte din Bucovina* („Rev. română", 1862, p. 208—218) 〈descriere, istoric, despre pietrele de mormînt şi obiecte, inscripţii şi un desen al m-rii〉; Porumbescu Iraclie, *Desmormîntarea domnilor Moldovei. Sfinte oseminte la Putna*, 1865; Idem, *Un epizod hazliu din m-rea Putna* („Calend. pentru Bucovina", 1865); Bodnărescu Samson, *Reminiscenţe din Putna*, Iaşi, 1869; Olariu D. I., *M-rea Putna. Tradiţiune poporală* („Familia", VII, 1871, p. 242—246);

Pumnul A., *Moşiile mănăstireşti*, p. 83—98 〈istoric, avere〉; *Opisanie monastîrei i nekotorîh ţerkvei vî Bukovine* („Candela", 1888, p. 449—455); Onciul S., *Fondul religionariu gr. ort.* („Candela", 1889, p. 680—687, 737—747 şi 1890, p. 206) 〈istoric, avere, despre ruinele sihăstriei Putna〉; *Die Österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild, Bukowina*, Viena, 1899, p. 81, 159, 413 〈desen epitaf 1490, vederea

m-rii şi desen înfăţişînd m-rea în sec. XVIII⟩; *Die Bukowina*, 1899, p. 233 şi 263 ⟨desene⟩;

Bucovina pitorească. Putna, Fălticeni ⟨f.a.⟩, album nenumerotat ⟨cuprinde un scurt istoric al m-rii şi foto m-re, biserica lui Dragoş Vodă, ruinele sihăstriei, chilia lui Daniil sihastru etc.⟩; Bădăuţă Al., *Privelişti româneşti*, pl. 168; Nistor I. I., *Istoria bisericii din Bucovina*, Buc., 1916, pl. 11 ⟨desen, m-rea la 1757⟩; Romstorfer K. A., *Cetatea Sucevii descrisă pe temeiul propriilor cercetări făcute între anii 1895 şi 1904*, publicată în româneşte cu o notiţă istorică de Alex. Lapedatu, Buc., 1913, p. 105—106 ⟨publică vederea m-rii Putna la 1757⟩;

Monumentele, pl. 6; J.L., 1923, p. 74, 420, 1924, p. 26 passim ⟨desene pietre de mormînt⟩[126];

Serbarea din 1871:

Sbierea Ion, *Prima adunare poporană*, Cernăuţi, 1870; Eminescu Mihai, *Însemnătatea serbării de la Putna*, Buc., 1905; Idem, *Notiţă asupra proiectatei întruniri la mormîntul lui Ştefan cel Mare la Putna* (C.L., IV, 1870, p. 233—234); *Das 400 jährige Kircheihfest in Putna* („Czern. Zeitung“, 4 sept. 1870); Xenopol A. D., *Programa după care s-a celebrat serbarea în memoria lui Ştefan cel Mare, la mormîntul acestui erou, în m-rea Putna* (C.L., V, 1871, p. 186); Xenopol A. D., *Cuvîntarea festivă rostită la serbarea naţională pe mormîntul lui Ştefan cel Mare în 15/27 august 1871*, Iaşi, 1871 (din C.L., V, 1871, p. 187—192); *Das Säcularfest im Kloster Putna* („Czern. Zeitung“, 15 aug. 1871); Bălan Teodor, *Serbarea de la Putna 1871*, în vol. *Şaptezeci de ani de la înfiinţarea Societăţii pentru cultura şi literatura română în Bucovina*, 1932, p. 99—197; Idem, *Die Putnafeier vom Jahre 1871* (C.A.Z., 1 mai 1932); Bălan T., *Serbarea de la Putna, 1871*, 1932, 101 p. ⟨descrierea serbării, pregătirea ei, cuvîntările ţinute⟩;

Wickenhauser F. A. *Geschichte der Klöster Woronetz und Putna*, I, Cernăuţi, 1886, 214 p.; Romstorfer K. A., *Pfingsausflug der Touristen: die Klöster Putna und Suczawitza* („Bukowiner Nachrichter“ 1889, nr. 230—234); Porumbescu Iraclie, *Das Kloster Putna* („Bukowiner Post“, 1895, nr. 202); Idem, *Das Kloster Putna in der Bukowina*, 1895, 10 p.; Idem, *M-rea Putna în Bucovina*, Braşov, 1896, 15 p.;

Vorobchievici Nestor, *Schiţe istorice asupra unor evenimente marcante relativ la organisarea şi desvoltarea bisericii ortodox-orientale sub împărăţia Austriei*, 1900 ⟨şi despre însemnătatea m-rii Putna în această vreme⟩; Morariu C., *Din istoria românilor bucovineni*, p. 54—56 ⟨despre averea m-rii⟩;

Romstorfer K., *Der Kirchenbauten in der Bukowina*, Viena, 1896, 32 p. (din „Mitteillungen“, 1894—1896); Idem, *Eine geschnitzte Truhe im Kloster Putna* (*ibidem*, 1897, p. 43); Tomiuc Vasile, *Der Kirchenschatz des Klosters Putna und des Klosters zu Suczawitza* (*ibidem*, 1900, p. 59—61);

Romstorfer K. A., *Das Kloster Putna* („Wiener Zeitung", 1902, nr. 201); Idem, *Das alte griechisch-orientalische Kloster Putna* („Allgemeine Bauzeitung", 1903, p. 91—103) şi extras, Viena, 1903; Kaindl R. F., *Geschichte der Bukowina*, 1903, p. 86—88 ‹şi desenul reprezentînd m-rea în sec. XVIII›;

Slavici Ion, *Serbarea de la Putna* (C.L., XXXVII, 1903, p. 923—938, 1006—1015, XXXVIII, 1904, p. 29—48);

Dumitrescu Al. T., *Pelerinagiul de la m-rea Putna (cu ocasiunea serbării a 400 de ani de la moartea lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1904, 14 p. ‹scurt istoric şi inscripţii, descrierea comemorării›; Gîrboviceanu P., *Sărbătorirea lui Ştefan cel Mare şi Sfînt* (B.O.R., 1904—1905, p. 460—461); Kozak Eugen, *Die ältesten Urkunden des Klosters Putna. Zur 400 jahringen Gedenkfeier des Todes Stephans des Grosen*, 1904, 7 p.; Antonovici I., *O călătorie la m-rea Putna cu prilejul celui de al IV-lea centenar de la moartea marelui Ştefan*, Bîrlad, 1904, 26 p.; ed. II-a, Huşi, 1930, 38 p.;

Romstorfer K., *Das alte griechisch-orthodoxe Kloster Putna*, 1904, 52 p.+3 pl; Idem, *Die Fürstengräber in der gr. orient. Kloster-Kirche Putna* (J.B.L.M., 1904, p. 3—39) şi extras, 1904; Idem, *Die Eröffung der griechisch-orthodoxe Kloster-Kirche Putna befindlichen Fürstengräber im Jahre 1856. Protokol und Akten hierüber*, 1904, 39 p;

Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 127—147; Lapedatu Al., *Monumentele istorice*, p. 207—213 ‹după N. Iorga›;

Dan Dimitrie, *M-rea şi comuna Putna. Cu două apendice*, Buc., 1905, IV+262 p. +1 pl. ‹descriere, istoric, inscripţii, pietre de mormînt, obiecte, cărţi vechi şi însemnări, doc. 1400—1816 şi un catastih de documente făcut de V. Măzăreanu, egumeni, despre sihăstrie, istoricul comunei Putna şi al bisericii, obiceiurile şi ocupaţiile locuitorilor etc.›; recenzii: N. Iorga, *Analele Acad.*, XXVII, 1905, p. 290—291; prezentare în L.A.R., 1905, p. 681—682; Lapedatu Al., C.L., XXXIX, 1905, p. 1147—1150 şi I. Nistor, *Putna. Reflexiuni critice la cartea d-lui D. Dan: M-rea şi comuna Putna* (J.L., II, 1905, nr. 12, p. 190—193);

Lapedatu Al., *Serbarea de la m-rea Putna din 31 august 1908* B.C.M.I., I, 1908, p. 135—137); Mironescu Vl., *M-rile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J. L., V, 1908, p. 106—107); Ghibănescu Gh., *O escursie în Bucovina. Spre Putna* („Opinia" — Iaşi 17. VI. 1912); Călinescu Mihai, *Cuvînt festiv cu ocaziunea aniversării a 300 de ani de la fundarea sfintei mănăstiri Putna* („Candela", 1912, p. 399—403); Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 140—144 şi 161; Dan Dim., *Die Kloster Putna, Suczewitza*, în „Schematismus der Bukowiner Archiepiskopal-Diozese für 1914"; Dan Dim., *Natanail Natan Pruteanu şi pomelnicul m-rii Putna* („Candela", 1914) ‹alcătuitorul unui pomelnic din 1768 cu multe date importante›; Chiriac D. N., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 10—21 ‹istoric, obiecte, pietre de mormînt›;

Tafrali O., *M-rea Putna* („Viitorul“, 15 aug. 1922) şi în vol. *Îndrumări culturale*, Buc., 1930, p. 13—14; Lupaş I., *Serbarea de la m-rea Putna* (B.O.R., 1922—1923, p. 218—223); Dan Dim., *Episcopia de Rădăuţi şi m-rile bucovinene. Schiţă istorică*, Cernăuţi, 1926, p. 30—33; Grecu V., *Vechi odoare nepreţuite* („Calend. Gl. Buc.“, 1925, p. 19—20);

Iorga N., *Istoria lui Ştefan cel Mare*, p. 299—300; Ursu I., *Ştefan cel Mare*, passim; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 98—100; II, p. 75, 96; Grigorovitza, *Dicţ. Bucovina*, p. 172—173 ⟨istoric, despre averea m-rii⟩; Anuar Bucovina, 1926, p. 30—33, 1927, p. 38—42, 1928, p. 39—43, 1929, p. 39—43, 1937, p. 30—31.

Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (B.C.M.I., XVII, 1925, p. 143—150 şi 156—158) ⟨turnul tezaurului⟩; B.C.M.I., XIX, 1926, p. 134 şi XX, 1927, p. 40, 42 ⟨despre reparaţiile făcute⟩; Balş G., *Biserici sec. XVI* (B.C.M.I., 1928, p. 140) ⟨despre o clădire a lui Al. Lăpuşneanu din 1559, dispărută⟩, 326 ⟨pietre de mormînt⟩; vezi şi indice; Idem, *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 183—187 şi indice ⟨bis. din sec. XVII⟩;

Apachiţei Teodor, *Ştefan cel Mare şi mînăstirea Putna* (F.F., IX, 1934, p. 25—26); *Kloster Putna in neuen Gewande* („Czern. Deutsche Tagespost“, 20 aug. 1935);

Topor-Tarnovieţchi Agripina, *Călăuza prin m-rea Putna, cu 17 ilustr.*, Cernăuţi, 1928, 36 p.; N. Iorga, *Notes sur quelques monuments d'histoire et d'art en Roumanie*, Vălenii de Munte, 1935, 18 p.+5 pl; B.C.M.I., XXVIII, 1935, p. 66—68, 136—137; Nistor I., *M-rile din Bukovina* (J.L., 1931, p. 113—119); Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 30—31, 61—72, pl. I—II;

Vessereau Margueritte, *Biserici moldoveneşti* (P.L., I, 1936, vol. II, p. 92—103) (trad. din R.D.M., 1 aug. 1934); Ieşan Traian, *Kloster Putna* („Jung. Siegfried“, I, 1933—1934, nr. 1); Reli Simeon, *Cruce la români. Mînăstirea Putna* („Rev. de pedagogie“, VII, 1937, nr. 2);

Ionescu Gr., *Istoria*, p. 294—296 ⟨turnul tezaurului⟩; B.C.M.I., XXX, 1937, p. 92; Reli S., *Călăuza monumentelor din Bucovina*, p. 79—105 ⟨istoric, pietre de mormînt, obiecte⟩; Micşunescu D., *Vizitînd m-ri bucovinene*, Buc., 1937, p. 92—99;

Reli S., *M-rea Putna*, Cernăuţi, 1937, 40 p.; Romaşcanu S. B., *M-rea Putna* („Cele trei Crişuri“, XIX, 1938, nr. 3—4, p. 55); Ştefănescu I. D., *Mănăstirile Bucovinei* (R.F.R., VIII, 1941, nr. 8—9, p. 398—400);

Reli S., *M-rea Putna* (Text românesc, francez şi german), Cernăuţi, 1943, 24 p.+2 pl; Lehner I., *Der Wölbungsbau in der Moldau;*

Alexa Petre, arhid., *M-rea Putna* (M.M., XXXI, 1955, nr. 3, p. 137—143) ⟨istoric, morminte, despre obiecte⟩;

Ştefănescu I.D., *L'évolution*, p. 165—166; Idem, *L'évolution*, II; Voinescu Teodora, *Portretele lui Ştefan cel Mare în arta epocii sale*, în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 469; Crăciunaş Irineu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M.,

1970, nr. 3—6, p. 146—148) ⟨şi despre pictura bis. m-rii Putna, dispărută⟩;

Raport asupra săpăturilor din anul 1955 efectuate la m-rea Putna („Mat. arheol.", IV, 1957, p. 265—275); *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 49—57, 247—249, 254—255, 267—269, 285—292 passim ⟨descriere, foto, planuri, pietre de mormînt, obiecte⟩; „Mat. arheol.", V, 1959, p. 611—615; Diaconu Gh., *O moldavskih Krepostiah XIV—XV vv* („Dacia", t. III, 1959, p. 535—552) ⟨despre turnul tezaurului⟩; Barnea I., *Monumente de artă creştină descoperite pe teritoriul R.P.R.* (S.T., 1960, nr. 3—4, p. 230) ⟨despre săpăturile arheologice efectuate⟩;

Andronic Al., *Descoperirile arheologice de la m-rea Putna* (M.M., 1966, nr. 7—8, p. 540—542) ⟨articol comemorativ⟩; Andronic Al., *Contribuţii arheologice la istoricul mănăstirii Putna* (R. Muz., 1966, nr. 6, p. 489—493);

Comarnescu P., *Îndreptar artistic*, p. 79—82 (şi indice); Vătăşianu V., *Istoria artei* (indice); Nicolescu Corina, *Arta în epoca lui Ştefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în vremea lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 309—314 ⟨istoric, descriere, plan, desenul m-rii din 1757⟩; Crăciunaş I., *Acţiunea de reparare şi restaurare a monumentelor istorice bisericeşti* (M.M., 1964, nr. 7—8, p. 357—358) ⟨despre lucrările efectuate⟩;

Constantinescu N., *M-rea Putna*, Ed. Meridiane, 1965 (Colecţia Mici îndreptare); ed. II-a, Ed. Meridiane, 1967, 35 p.; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, I, passim şi II, p. 49—50, 53 ⟨despre refacere⟩; Andreescu Ştefan, *Data primului incendiu la Putna* (M.M., 1966 nr. 1—2, p. 15—22) ⟨29 mart. 1480; şi despre lucrările terminate în 1481⟩;

Balş Ştefan, *M-rea Putna monument de arhitectură. Observaţii asupra vechimii clădirilor* (M.M., 1966, nr. 7—8, p. 428—442) ⟨descriere şi foto⟩;

Constantinescu N., *Das Kloster Putna. Zweite Auflage*, Buc., Ed. Meridiane, 1967, 35 p.; Idem, *Le monastère de Putna, 2-a édition*, Buc., Ed. Meridiane, 1967, 57 p.; Idem, *The Putna Monastery. Second edition*, Ed. Meridiane, 1967, 35 p. ⟨toate cu ilustraţii⟩;

Lehner Josif, *Zisterziensergotik im Fürstentum Moldau (1487 bis. 1582)*, în vol. *Gedenkschrift für Harold Steinacker (1875—1965)*, München, 1966, p. 105—115 +planşe ⟨şi despre m-rea Putna⟩;

Urechia V. A., *Inscripţiuni după manuscrise*, Buc., 1887, p. 13—20 (extras din A.A.R.M.S.I., s. II, t. IX, 1886—1887, p. 57—64) ⟨Reproduce *Istorie pentru sfînta mănăstire Putna, unde să cinsteşte şi să prăznuieşte hramul cinstitei Adormiri a Preacuratei de Dumnezeu Născătoare şi pururea Fecioarei Marii, scrisă în zilele preluminatului de Hristos iubitorul domnu Moldovii Ioannnu Theodor Voevoda ... în anii de la zidirea lumii 7269, iară de la Hristosu Mîntuitorul nostru 1761 mart. 1 de smeritul Vartholomei, arhimandrit aceieşi Mănăstiri*⟩; Iorga N., *Cuvîntări de înmormîntare şi pomenire din veacul al XVI-lea pînă la 1850,*

Vălenii de Munte, 1909, p. 25—48 ⟨publică Panegiricul lui Ştefan cel Mare de Vartolomei Măzăreanu⟩;

Urechia V. A., *Arhimandritul Vartolomei Măzăreanul, 1720—1780*, Buc., 1888, 51 p. (din A.A.R.M.S.I.) ⟨despre activitatea şi lucrările sale, din care unele se reproduc în anexă; şi doc.⟩; Dan Dimitrie, *Arhimandritul Vartolomei Măzăreanul, schiţă biografică şi bibliografică cu mai multe anexe (Analele Acad. Rom., Mem. Secţ. lit.*, s. II, t. XXXIII, 1910—1911, p. 225—347) ⟨viaţa, opera literară şi culturală; anexe referitoare la m-rea Putna; pomelnice, o descriere a m-rii, condica ţiganilor mănăstirii⟩; Reli S., *Un manuscris inedit al lui Vartolomei Măzăreanu. Sfîntul şi marele mucenic Procopie, 1779* („Candela", XLIX); Porcescu Scarlat, preot, *Un manuscris al arhimandritului cărturar Vartolomei Măzăreanu în Biblioteca mînăstirii Secu* (M.M., 1961, p. 569—572); Lăudat I. D., *Vartolomei Măzăreanu* (M.M., 1966, nr. 7—8, p. 543—549) ⟨articol comemorativ⟩; Cozărescu Epifanie, *Ceva în legătură cu Vartolomei Măzăreanu* (M.M., XXXIX, 1963, nr. 1—2, p. 95—96) ⟨Vartolomei Putneanu e îngropat la Roman, nu V. Măzăreanu⟩;

Rezuş Petru, *Vechea şcoală teologică de la Putna. O scrisoare inedită de la Vartolomei Măzăreanul. La 225 de ani de la naşterea lui* („Altarul Banatului", II, 1945, nr. 3—4, p. 150—156); Rezuş Petru, preot prof., *În legătură cu Academia duhovnicească de la m-rea Putna* (M.M., XXXI, 1955, nr. 9, p. 496—500) ⟨despre activitatea lui Vartolomei Măzăreanu⟩; Idem, *Din istoria învăţămîntului teologic în Moldova de Nord. Şcoala duhovnicească de la Putna (idem* XXXVII, 1961, nr. 1—2, p. 18—22); Urechia V. A., *Istoria şcoalelor*, IV, p. 32 ⟨despre şcoala de la Putna⟩;

Onciul Isidor, *Ceva despre mersul şi desvoltămîntul culturii teologice şi clericale în Bucovina* („Candela", III, 1883, p. 2—11, 51—62, 103—117, 175—185, 225—239, 285—302 şi 343—360) şi extras, Cernăuţi, 1883;

Bîrsănescu Ştefan, *Şcoala greco-slavo-românească de la m-rea Putna. Cu prilejul aniversării a 500 de ani de la începerea zidirii mănăstirii Putna.* („Revista de pedagogie", XV, 1966 nr. 6, iunie, p. 20—31); Rezuş Petru, *Şcolile de la m-rea Putna* (M.M., 1966, nr. 7—8, p. 511—522); Bîrsănescu Şt., *Şcoala de la Putna* („Cronica", 9 iulie 1966) ⟨în timpul lui Ştefan cel Mare şi la sfîrşitul sec. XVI⟩;

Corivan N., *M-rea Putna, centru cultural în timpul lui Ştefan cel Mare* (M.M., 1966, nr. 7—8, p. 557—559); Porcescu Scarlat, *Locul m-rii Putna în viaţa bisericii ortodoxe române*, (*ibidem*, p. 583—594);

Enescu N. C., *Ştefan vel dascăl de la Putna* (M.M., XLV, 1969, nr. 5—6, p. 348—353) ⟨Autorul unei traduceri a *Esopiei* din limba greacă⟩; vezi şi D. Furtună, *Esopia dascălului Ştefan de la Putna, manuscript cam din 1776* („Tudor Pamfile", II, 1924, nr. 4—12);

Turdeanu Emil, *Centres of literary activity in Moldavia, 1504—1552* („The Slavonic and East European Review", XXXIV, 1955, p. 99—122) ⟨Despre activitatea literară desfăşurată la m-rea Putna în această vreme⟩;

Grigoraş N., *Mitropolitul Iacov I. Putneanul* (M.M., XXXIV, 1958, nr. 9—10, p. 791—810) ⟨la p. 807—808 despre refacerea m-rii, 1756—1760⟩; Bulat T. G. *Diata mitropolitului Iacov I Putneanul* (M.M., 1964, nr. 11—12, p. 603—609);

Gonţa V., dr. şi Al. Gonţa, *Un spital de mănăstire la Putna în veacul al XV-lea* (M.M., XXXIX, 1963, nr. 9—10, p. 592—601) ⟨citînd o însemnare din 1536, autorii cred că a existat un spital la Putna; *„bolniţele din veacurile XV—XVII sînt spitale"*⟩;

L.A.R., 1898—1899, p. 629 ⟨foto aer 1490⟩; Iorga N., *Tapiţeriile doamnei Tudosca a lui Vasile Lupu* (BCMI, VIII, 1915, p. 145—153);

Tafrali O., *Tezaurul mănăstirii Putna* („Viitorul", 26 iunie 1923) şi în vol. *Îndrumări culturale . . .*, Buc., 1930, p. 15—16; Kern Martha, *Drei Teppiche im Kloster Putna* (C.A.Z., 15 oct. 1922); Idem, *Relicve scumpe. Cele trei covoare din mănăstirea Putna* („Viitorul", 17 iunie 1924); Tafrali O., *Aerul de la Putna din secolul al XIV-lea* („Viitorul", 17. VI. 1924); şi în vol. *Îndrumări culturale*, p. 16—17; *Mănăstirea Putna şi tezaurul ei* („Cele trei Crişuri", 1924, p. 166—168); Tafrali O., *Maria de Mangop şi învelitoarea mormîntului ei de la Putna*, în vol. *Îndrumări culturale: Artă, istorie, chestiuni sociale*, Buc., 1930;

Tafrali O., *Le trésor de Poutna*, Paris, 1925, I, texte, X+87 p.; II, atlas, 4+60 pl. ⟨cea mai de seamă lucrare privind odoarele m-rii Putna⟩; Bréhier Louis, *Le trésor d'Etienne le Grand au monastère de Poutna* („Journal des savants", mai 1926, p. 208—216) ⟨recenzia lucrării lui Tafrali O.; reprodusă în A.Ş.A., III, fasc. 4, 1930, p. 50—55; vezi tot acolo şi celelalte recenzii⟩;

Jerphanion G., de, *Le trésor de Putna et les peintures de Cappadoce*, în vol. *L'art byzantin chez les Slaves. Les Balkans*, II, Paris, 1930, p. 310—314+2 pl.;

Veslovschi I., *Cele mai vechi cruci de mînă din Bucovina* (BCMI, VIII, 1915, p. 26—29) ⟨descrie trei cruci ale m-rii⟩; Gheorghiu V., *O cruce din „scumpul lemn", aflată în sf. mănăstire Putna*, Cernăuţi, 1908, 12 p. (din „Candela", 1908, p. 706—711); şi în B.O.R., 1923, p. 706—711+2 il.; Laurent V., *La prétendue croix byzantine du trésor de Poutna*, Buc., 1944 24 p.+2 pl. (din BSHAR, XXV/1, 1944, p. 71—94+2 pl. Vezi şi R.I.R.,1946, p. 104; Binon St., *Les origines légendaires et l'histoire de Xeropotamon et de Saint Paul de l'Athos*, Louvain, 1942, p. 154—166;

Smîntînescu Dan, *Argintării şi ţesături domneşti de la mînăstiri din Bucovina* („Arta şi tehnica grafică", iunie—sept. 1940, p. 53—82);

Lascaris M., *A propos d'un épitaphios du monastère de Putna* (RHSEE, II, 1925, p. 356—361) ⟨despre un epitaf brodat de două ţarine din Serbia la 1405⟩; Nibio August, *Drei Reliquien von Stefan dem Grossen im Kloster Putna* („Czern. Deutsche Tagesport", 24 dec. 1939);

Ştefănescu I. D., *Voiles d'iconostase, teintures du ciboire, aers ou voiles de procession*, Buc., 1943, 14 p.+22 pl. (extras din „Analecta", I, 1943); prezentarea Corinei Nicolescu, R.I.R., XV, 1945, f. II, p. 259; Ştefănescu I. D., *Averea de artă religioasă a Moldovei. Tezaurul de la Putna* (M.M., XXXIII, 1957, nr. 8—9, p. 591—601) ⟨descrierea icoanelor⟩;

Date noi asupra unor odoare de la m-rea Putna (Rsl., III, 1959, Ap. 137—157 şi IV, 1960, p. 267—286) ⟨descrie obiectele şi îndreaptă inscripţiile publicate greşit de predecesori⟩; (prezentare în M.M., XXXVII, 1961, nr. 7—8, p. 582—583); *O dveră necunoscută de la Argeş şi rostul acelora de la m-rile Putna şi Slatina* (SCIA, 1960, nr. 2); Turdeanu E., *La broderie religieuse* passim;

Ştefănescu I. D., *Broderiile . . .*, în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 482—485, 486, 487, 489, 492—494, 496, 498, 501—506); Voinescu Teodora, *Tezaurul de la Putna* („Contemporanul", 8 iulie 1966); Nicolescu Corina, *Tezaurul de broderii şi ţesături ale m-rii Putna* (M.M., 1966, nr. 7—8, p. 443—459) ⟨descriere şi foto⟩; Musicescu Maria Ana, *Muzeul mănăstirii Putna*, Buc., 1967, 60 p.+31 planşe; *Cultura bizantină în România*, Buc., 1971, p. 124—127 ⟨nebederniţă, aer, epitrahil etc.⟩;

Musicescu Maria-Ana, *Tezaurul de artă al m-rii Putna* (B.O.R., 1966, nr. 7—8, p. 641—647); Idem, *Tezaurul de artă al m-rii Putna* („Buletin al Comisiei naţionale pentru UNESCO", 1966, nr. 1—2, p. 80—82);

Yiannias John, *The elevation of the Panaghia on a Romanian Antimision, în XIV-e Congrès international des études byzantines, Bucarest, 6—12 Septembre 1971. Resumés-Communications*, p. 290—291 ⟨despre un antimis de la Putna⟩;

Turdeanu F., *Manuscrise slave*, p. 111—120, 146—150 passim. ⟨Psaltire, Tetraevanghel, Mineie şi despre viaţa culturală a m-rii şi însemnări, 1653 şi 1676, despre arderea m-rii⟩; Popescu Paulin, *Manuscrise slavone din m-rea Putna* (B.O.R., 1962, n. 1—2, p. 105—145; nr. 7—8, p. 688—711); Idem, *Mărcile de hîrtie filigranată pe manuscrisele slavone din m-rea Putna* (*ibidem*, nr. 9—10, p. 938—957);

Berza M., *Ultimul manuscris miniat din epoca lui Ştefan cel Mare* (SCIA, 1956, nr. 3—4, p. 109—131) ⟨tetraevanghelul din 1504—1507; descriere⟩; Idem, *Miniaturi şi manuscrise*, în *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 373—434 passim; Idem, *Unde a fost lucrat manuscrisul călugărului Filip din 1502?* în vol. *Omagiu lui P. Constantinescu — Iaşi*, Buc., 1965, p. 275—282;

O traducere din Voltaire în arhiva m-rii Putna (J.L., 1939, p. 1—3);

Zmochină Nicolae, *Pravila românească din veacul al XVI-lea „Pravila Sf. Părinţi după învăţătura lui Vasile cel Mare" întocmită de ritorul şi scolasticul Lucaci în 1581 (B.O.R., 1965*, p. 1043 şi urm);

Brătulescu Victor, *Miniaturi şi manuscrise din m-rea Putna* (M.M., 1966, nr. 7—8, p. 460—510) ⟨descrie 59 de manuscrise şi reproduce însemnările⟩;

Pava R., *Cartea de cîntece a lui Evstatie de la Putna* (SMIM, V, 1962, p. 335—347); Ghenea Cristian şi G. Ciobanu, *Un creator de muzică la începutul secolului al XVI-lea* („Muzica", mai—iunie 1964) ⟨despre Eustatie protopsaltul⟩; Ciobanu Gh., *Şcoala muzicală de la Putna de pe timpul lui Ştefan cel Mare şi al urmaşilor său* („Analele Acad. R. S. România", XVI, 1966, p. 587—594); Agapie L., *Une gloire a Saint Jean le Nouveau de Suceava et le problème des origines de la musique psaltique de Putna*, în *XIV-e. Congrès international des études byzantines, Bucarest, 6—12 Septembrie 1971. Resumés-Communications*, p. 293—294;

Cu ocazia împlinirii a 500 de ani de la întemeierea m-rii Putna, în iulie 1966, au apărut peste 100 de articole şi studii din care amintesc doar unele (menţionez că cele mai multe din acestea nu aduc date noi faţă de cele cunoscute). Despre serbările din iulie 1966 vezi şi C. Bălan, *500 ans depuis la fondation du monastère de Putna* (RRH, 1966, nr. 5, p. 893—897; vezi, de asemenea *Mănăstirea Putna (Sărbătorirea a 500 de ani de la întemeiere), Bibliografie*, Biblioteca Centrală de Stat, 1966 ⟨73 titluri, 1885—1966);

Andronic Al., *Putna în lumina descoperirilor arheologice* („Cronica", 2 iulie 1966); Neamţu V., *O epocă de strălucire culturală şi artă românească* („Cronica", 2 iulie 1966); Bălan C., *500 de ani de la întemeierea m-rii Putna. Locuri evocatoare.* („Munca", 7 iulie 1966); Cândea Virgil, *Un străvechi monument de cultură românească* („Lumea", 7 iulie 1966); Pascu Ştefan, *Putna* („Tribuna", 7 iulie 1966); Vezi tot numărul;

Berza M., *Putna* („Contemporanul", 8 iulie 1966); Purcaru Ilie, *Putna — 5 veacuri* („Contemporanul", 8 iulie 1966); Gonţa Alexandru, *Puterea economică a m-rii Putna* („Tribuna", 9 iulie 1966); Moscu Maria, *Putna — 500 de ani* („Magazin", 9 iulie 1966); Potra George, *Gloriosul semi-mileniu, 1466—1966. M-rea Putna la cinci veacuri de existenţă* („Flacăra", 9 iulie 1966); Nicolescu Corina şi Radu Manolescu, *Pe vremea marelui voievod al Moldovei* („Viaţa economică", 8 iulie 1966); Schumann Ilse, *Stefans „Goldenes" Kloster Putna. Fünf Jahrhunderte Kunst und Geschichte* („Neuer Weg", 9 iulie 1966);

Cândea Virgil, *Putna, un monument al bogatelor tradiţii de cultură şi progres ale poporului român* („Scînteia", 10 iulie 1966); Duţu Alexandru, *Un monument al culturii noastre. M-rea Putna* („România liberă", 10 iulie 1966); Netea Vasile, *Cinstirea unor glorioase tradiţii* („România liberă", 10 iulie 1966); Costinescu F., *Veacurile m-rii Putna* („Steagul roşu", 10 iulie 1966); Berza Mihai, *Semnificaţia istorică a ctitoriei lui Ştefan cel Mare* („Munca", 10 iulie 1966); Almaş Dumitru, *Putna — 500. Istorie şi legendă* („Munca", 10 iulie 1966); Stănescu C., *Un arc al istoriei* („Scînteia tineretului", 10 iulie 1966); Vulpe Radu, *Putna — 1466—1966. Un monument al istoriei şi culturii româneşti (ibidem);*

Paul Anghel, *O amplă sărbătoare populară pe meleagurile Moldovei. Cele 500 de cununi ale Putnei* („Scînteia“, 11 iulie 1966); Solean P., *Sărbătorirea semi-mileniului Putnei* („România liberă“, 12 iulie 1966); Coleşiu M., *La Putna semimilenară* („Munca“, 12 iulie 1966);

Foit Grigore, *Simbolul Putnei* („Suceava“, supliment al ziarului „Zori noi“, nr. 7, iulie 1966); Almaş Dumitru, *Putna la o jumătate de mileniu* („Familia“ nr. 7, iulie 1966); Olteanu Ştefan, *M-rea Putna* („Ştiinţă şi tehnică“, nr. 7, iulie 1966);

Vătăşianu V., *Le Monastère de Putna* („La Roumanie d'aujourdhui“, nr. 7, 1966); Musicescu Ana-Maria, *500 de ani ai m-rii Putna* („Rumânia“, în limba rusă, nr. 7, 1966); Bölöni Sándor, *Történelmi emlékek és műkincsek Között* ‹Printre suveniruri istorice şi comori de artă› („Előre“, 10 iulie 1966); Nicolescu Corina, *A művelődés és a művészetek fellegvárá* ‹O cetate a culturii şi artelor› *(Ibidem)*;

Grigoraş N., *Rolul cultural al mănăstirii Putna în trecutul nostru* („Ramuri“, nr. 7, 15 iunie — 15 iulie 1966); Vătăşianu V., *Putna ca monument arhitectonic* („Ramuri“, nr. 8, 15 iulie 1966); Nicolescu Corina şi Radu Manolescu, *Putna, locaş de cultură şi artă al epocii lui Ştefan cel Mare* („Gazeta învăţămîntului“, 15 iulie 1966); Netea Vasile, *Putna, un izvor al conştiinţei patriotice româneşti* („Argeş“, nr. 7, iulie 1966); Husar Al., *500 de ani de la ctitoriea Putnei* („Viaţa studenţească“ 23 iulie 1966); Constantinescu — Iaşi P., acad. *Mănăstirea Putna* („Viaţa studenţească“, 23 iulie 1966);

Ionescu Grigore, *Mănăstirea Putna. Cîteva date despre construcţia sa* („Buletin al comisiei naţionale a RSR pentru UNESCO“, 1966, nr. 1—2, p.80—82); Rămureanu I., *Comemorarea a cinci sute de ani de la înfiinţarea m-rii Putna* (B.O.R., 1966, nr. 7—8, p. 628—640) ‹articol de compilaţie›; Andreescu Ştefan, *Putna şi închegarea stilului moldovenesc în arhitectură* (*ibidem*, p. 647—649);

Ruffini Mario, *I 500 anni del monastero romeno di Putna*, Roma, 1966 (din „Oikonmenikon“, 4, 1966, nr. 130, p. 81—94);

Netea Vasile, *Congresul studenţesc de la Putna* („Viaţa studenţească“, 23 iulie 1966); Bălan Teodor, *Serbarea din 1871* („Suceava“, supliment al ziarului „Zori Noi“, nr 7, iulie 1966); Pompiliu Teodor, *Putna şi serbările din 1871* („Tribuna“, nr. 27, 1966); Boeriu V. Ion, *Putna şi Eminescu (1871)* („Tribuna“), nr. 27, 1966);

Dintre studiile mai întinse alcătuite cu acest prilej amintim: Şerbănescu Nic., *500 de ani de la punerea temeliei m-rii Putna, 1466 — 10 iulie 1966* (M.O., 1966, nr. 7—8, p. 652—674) ‹lucrare bine informată: istoricul m-rii, pietrele de mormînt, obiectele, rolul m-rii ca focar de cultură; cu bibliografia articolelor scrise la împlinirea a 500 de ani›;

Moisescu Gh., *Mănăstirea Putna la 500 de ani de la întemeiere, 1466—1966*, Viena, 1966, 95 p. ‹istoric, despre rolul ei cultural, obiectele de cult, bibliografie›; prezentare în M.M., XLIII, 1967, nr. 1—2, p. 206—207;

Justin, mitropolitul, *Popas la cinci veacuri* (M.M., 1966, nr. 7—8, p. 424—427) ‹Numărul întreg este dedicat aniversării; articolele le-am trecut însă la locurile indicate de subiectele lor›; Milea Ştefan, *La 500 de ani de la zidirea m-rii Putna* (G.B., 1966, nr. 7—8, p. 725—731);

Berza Mihai, *500 de ani de la construirea m-rii Putna* („Anal. Acad. R. S. România", XVI, 1966, p. 571—578); Voinescu Teodora, *Însemnătatea m-rii Putna pentru definirea „stilului moldovenesc" în artele aplicate* (*ibidem*, p. 579—586); Cihodaru C., *M-rea Putna în cadrul evenimentelor istorice de la începutul domniei lui Ştefan cel Mare* (*ibidem*, p. 599—605); Corivan N., *M-rea Putna, centru de artă feudală în epoca lui Ştefan cel Mare* (*ibidem*, p. 607—612); Grigoraş N., *M-rea Putna, aşezămînt de artă şi cultură al poporului nostru* (*ibidem*, p. 613—621);

Ulea Sorin, *Prima biserică a m-rii Putna (Contribuţie la studiul fazelor de dezvoltare a arhitecturii medievale româneşti* (SCIA, artă plastică, 1969, nr. 1, p. 35—63) ‹Consideră că Putna *„a fost concepută ca o reluare sui-generis a Rădăuţilor ..., determinată de motive politice — dinastice"* şi că actuala biserică este *„o construcţie tipică arhitecturii moldoveneşti din veacul al XVII-lea"*›;

Grigoraş-Caproşu, *Biserici din Moldova*, p. 7—9, şi pl. 1—6 ‹despre vechea bis. de lemn a lui Dragoş, din cimitirul m-rii, fostă la Volovăţ›; *Istoria artelor plastice*, I, p. 300—302 ‹despre vechea m-re a lui Ştefan cel Mare›;

Florescu Radu, Lucian Roşu, *Complexul monumental Putna. Discuţii în legătură cu unele rezultate ale cercetărilor la acest monument* (B.M.I., 1971, nr. 1, p. 78—79) ‹despre faza anterioară reconstrucţiei din sec. XVII›; Puşcaşu Nicolae, *Momentul Putna (1466—1484) în evoluţia bisericilor medievale de tip triconc din Moldova*, comunicare la Sesiunea DMI, ianuarie 1973;

Puşcaşu Nicolae, *Informare asupra săpăturilor de cercetare arheologică efectuate la m-rea Putna în anii 1969—1970* (B.M.I., 1973, nr. 4, p. 70—72) ‹cu interesante precizări privind fazele de construcţie›;

Ştefănescu I. D., *Cuviosul Daniil Sihastru* (B.O.R., LXXIV, 1956, nr. 6—7, p. 540—542) ‹Şi despre chilia sa situată lîngă m-rea Putna, pe apa Vicovului›; vezi şi Teodorescu-Kirileanu S., *Ştefan cel Mare şi Sfînt. Istorisiri şi cîntece populare*, Focşani, 1903, p. 62—66;

Simeonov B., *Putna, un hydronyme roman* („Balkansko ezikoznanie", 1968, nr. 1, p. 81—82); vezi şi „Milcovia", I, 1930, p. 29—30 ‹despre nume›.

— SIHĂSTRIA PUTNEI (Buna Vestire, bis. şi chilii de lemn, bis. reconstruită tot de lemn de marele vistier Ilie Cantacuzino, construită apoi de piatră *„cu mila mai multor creştini"*, prin silinţa stareţului Sila, 1754—1758; bis. şi chiliile au fost ruinate, sihăstria fiind desfiinţată la 1785).

R.P., 1 mai 1887, p. 10 (însemnare, 1754 „Sfîntul schit de la mănăstirea Putnii"›; „Rev. română", 1862, p. 214 ‹pisania; făcută de lemn

de Ilie Cantacuzino; reclădită de zid 1758⟩; Kozak, *Inschriften*, p. 95—97; Melchisedec, *O vizită*, p. 259; Iorga N., *Doc. Callimachi*, I, p. 452—453 ⟨doc. 1761⟩; JBLM, 1893, p. 59—59 (după „Mitteilungen", 1890) „Mat. arheol.", IV, p. 274—275;

Sila egumenul, *Istoria sihăstriei Putenei*, editată de T. Bălan, Cernăuţi, 1936; Reli Simion, *Cei din urmă sihaştri ai Bucovinei. Un ram de viaţă religioasă românească, distrus de stăpînirea austriacă* (B.O.R., XLI, 1923, nr. 4); şi în vol. *Din Bucovina... Schiţe istorice*, 1926, p. 3—22 ⟨despre sihăstria de la Putna; cu documente⟩.

PUTREDA — Hotin (bis. sec. XVIII, pustie la 1807).

Documente, XVI, vol. II, p. 235 ⟨la 1570, satul lui Gheorghe postelnic⟩; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 14—18 ⟨catagrafie, 1807⟩.

PUŢENI — Tecuci (la 1809, patru biserici: Sf. Nicolae, Sf. Voievozi, Naşterea Maicii Domnului şi Sf. Voievozi).

A.B., 1931, p. 195—196 ⟨cat. 1809⟩; Antonovici I., *Documente bîrlădene*, I, p. 305 ⟨însemnare, 1812—1829, bis. Sf. Nicolae⟩; Giurescu C. C., *Ist. rom.*, III/2, p. 505 ⟨despre tîrg⟩; Ghibănescu, *Surete*, p. 55—56 ⟨doc. 1793, moşia P. Munteni — Fălciu dată schimb de Aniţa Lambrino lui Matei Costache sluger⟩; Idem, *Ispisoace*, IV/1 şi V/1 şi 2, indice ⟨P. Seci şi cu Apă⟩; vezi şi V/2, p. 119—122 ⟨perilipsis doc.⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 147 ⟨P. — Tecuci⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 10 ⟨la 1851, sat fost al fam. Conachi⟩.

PUŢICHIOAIA — Covurlui (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩.

PUŢINTEI (Veprova) — Orhei (bis. Sf. Ioan Bogoslovul, sec. XVIII, a fam. Catargiu, reclădită 1888). Vezi şi Veprova.

Sava, *Doc. Orhei*, p. 297 ⟨doc. 1783⟩; Vezi şi indice; Boga, *Doc. bas.*, XVII ⟨doc. despre sat, 1547—1800⟩; RSIAB, 1931, p. 549 ⟨1820⟩; Anuar 1922, p. 170; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 264 ⟨parte de sat a fam. Millo⟩.

PUŢURENI, com. Cotuşca, jud. Botoşani.[127] (bis. sec. XIX).

A.I., I/1, 1865, p. 71—72 ⟨doc. 1634, jumătate sat al lui P. Ciogolea⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 454—455 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 148; *Documente*, XVII, vol. II, p. 252 ⟨la 1609 1/2 sat vîndută lui Balica hatman⟩.

NOTE

[1] Vezi şi Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 195—198 ⟨ms Bobulescu⟩.
[2] Despre reclădirea bis., vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 712/1852

[3] Vezi doc. din 1832 oct. 18, prin care D. Hangerliu se învoiește cu m-rea Bogdana pentru plata bezmenului pentru anul construit la Panciu (Arh. St. Buc., m-rea Bogdana, XI/21).

[4] Despre înființarea școlii, vezi idem, Min. Instr. Moldova, dos. 1043/1855.

[5] Toma (Cantacuzino) a obținut o parte din satul P., fost al lui Balica hatmanul, la 1623 april. 6, pe cînd era postelnic al treilea (*Documente*, XVII, vol. V, p. 207). Despre sat, vezi doc., de la Arh. St. Buc., A.N., pach. CCXVII și Acad. R. S. România, DXIII/46 și urm. La 1805 era moștenirea lui Iancu Balș (*ibidem*, MCCXLIII/33, 34).

[6] La 1661 mart. 5, satul era întărit lui Iordache Cantacuzino vistierul, fiind restituit apoi lui Vasile Ceaurul hatmanul, la întoarcerea sa din pribegie, la 1662 nov. 6 (Arh. St. Buc., m-rea Bogdana, VII/2, nr. 4 și A.N., MMCMV/6). Vezi și Acad. R. S. România, CVIII/17.

[7] Despre sat, vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Bogdana, pach. VII. La 1657 satul Pașcani pe Prut era dăruit de Gheorghe Ștefan m-rii Cașin (Arh. St. Buc., ms. 628 f. 376—377).

[8] Amintită la 1663 april. 15, cînd satul este vîndut de Nastasie Jderoae lui Ștefan Șoldan (Acad. R. S. România, XXXVIII/57). De la familia Șoldan și-a luat numele satul Șoldănești, devenit mai tîrziu orașul Fălticeni.

[9] La 1815 sept. 19, Vasile zugravul din Armășeni se angajează față de vătaful Ioniță *„să-i fac catapiteazma la biserica de la Păhnești, cum și icoanele cele mari, poalele icoanelor și verile* (dverele) *cele împărătești să fie săpate și cu toate ale mele... întocmai după cum sînt la biserica de la Plopi“*. Pentru lucrul său, ce trebuia terminat pînă la Paști 1816, zugravul primea 330 lei și trei merțe de porumb (Ghibănescu, *Surete*, XVII, p. 132). Tot aici, la p. 140, se dau și cheltuielile făcute de Ioniță Buznea cu construirea bisericii, care a fost gata în oct. 1817 și a costat 3 711 lei și 31 de parale.

După cum rezultă dintr-un doc. din 1759 dec. 1, *„acum la vremea tătarilor“* — adică în timpul prădăciunii tătărăști din 1758 — Mihalachi Cehan, fost mare medelnicer arăta că îi arsese casa din Păhnești, moșie care era într-un hotar cu Horjăștii (*ibidem*, XXV, p. 43). Mai tîrziu, la 1780 dec. 8, se spunea că la Păhnești era *„temelia casălor și biserica Cehăneștilor“* (*ibidem*, p. 80).

[10] Vezi și însemnările din sec. XIX transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 143).

[11] Despre repararea bisericii, vezi doc. din 1830 nov. 29 (Acad. R. S. România, DCXLVIII/873). Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 526 al mitropoliei (din 1603—1824) și dos. m-rești, Mitrop. Mold. La 1633, satul a devenit proprietatea lui Mateiaș Gavrilaș mare logofăt, care l-a cumpărat de la Tudori fost vameș (ms. 526, f. 4 v. — 7 și Acad. R. S. România, CLXXXVI/7). Vezi și hotărnicia din 1801 (*ibidem*, MCLXXXI/66 b) și Arh. St. Buc., ms. 526.).

[12] Amintit și la 1831 sept. 12 (Arh. St. Buc., schitul Brazi, LXXXIV/2).

[13] Vezi însemnarea din 1828 (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 154). Despre niște ruine vechi, existente la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 229, f. 142. Vezi și hotărnicia satului (*ibidem*, VIII, 86 a). Despre sat vezi și Arh. St. Buc., dos. m-rești, ep. Roman (și hotărnicii).

[14] Amintită la 1843 iulie 6 (Arh. St. Buc., A.N., MCCDLIII/55). Vezi și hotărnicia din 1838 a satului (Acad. R. S. România, MCCLX/105).

[15] În ms. rom. 228 de la Acad. R. S. România, f. 311, se spune că bis. a fost construită la 1650 de Dimitrie Păstrăvanu. Despre proprietarii satului, vezi doc. din 1626 mai 17 (Arh. St. Buc., m-rea Rîșca, IV/1) și Acad. R. S. România, MCDXCVI.

[16] Vezi şi inscripţiile şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 136, 156—157 şi 304—305) şi hotărnicia satului (*ibidem*, XXII/25).

[17] Schitul este amintit la 1682 iunie 2, cînd se spune că Ursul pîrcălab era ctitorul său (Arh. St. Buc., m-rea Răchitoasa, VII/32). La 1685 mai 9, Ilie Enache postelnicul îl închină ca metoh m-rii Bîrnova *„ca să nu mai stea pustiu şi închis"* (*idem*, ms. 646, f. 38).

[18] Vezi Acad. R. S. România, ms. 227, f. 322—322 v. Vezi şi hotărnicia din 1868 (*ibidem*, MCCXCI/266). La 1635 mart. 25, jumătate din sat era a lui Eremia Murguleţ (Acad. R. S. România, Peceţi, 168). Vezi şi hotărnicia din 1635 iunie 12 (*ibidem*, CXXXVIII/10).

[19] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDLVI/182 şi urm.

[20] Despre sat, vezi şi doc. de la Arh. St. Buc., ep. Roman, pach. XXI, dos. m-reşti, ep. Roman şi Acad. R. S. România, pach. DCCCLVI.

[21] Despre satul Poletiuci—Neamţ, vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Bogdana, pach. I şi dos. m-reşti, m-rea Bogdana, dos. 22/1845, 77/1847 (hotărnicii) etc.

[22] La 1801 aug. 10, Nastasica, fiica lui Gavriil Conachi mare vornic şi soţia lui Teodor Balş, lasă prin diată bani pentru a se face biserică de piatră la Perieni—Iaşi (Acad. R. S. România, CDLVII/37—38). Despre sat, vezi tot pachetul şi opisul de doc., *ibidem*, CDXCVIII/1 şi DXV/37 (satul devenise proprietatea lui M. Sturza). Vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DXXXVII.

[23] La 1628 nov. 5, parte din satul P. — Vaslui era întărit m-rii Bîrnova (Arh. St. Buc., m-rea Bîrnova, VII/1). Vezi şi hotărnicia din 1844 (Acad. R. S. România, MDLXXX/154).

[24] Vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCCVIII.

[25] Vezi şi inscripţiile, însemnările şi pomelnicul transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România Arhiva 1610, vol. II, f. 200—204). Despre bis. veche de lemn mutată la Pănceşti, vezi Acad. R. S. România, ms. 223, f. 348.

[25bis] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 601.

[26] Despre sat, vezi şi lista de doc. de la Acad. R. S. România, MXXXII/11 şi planul moşiei din 1844 (*ibidem*, MCCXCIII/190). La 1628 nov. 15, siliştea P. pe Rebricea era proprietatea m-rii Bîrnova, care o luase de la strănepoţii lui Duma Brudur (Arh. St. Buc., ms. 646, f. 21). Vezi şi idem, dos. m-reşti, m-rea Bîrnova, dos. 18/1844 etc., unde se spune că Petreşti=Sasova.

[27] Vezi lista acareturilor metohului la Acad. R. S. România, MLIX/4—6. Despre sat, fost al m-rii Secul, vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, pach. VI şi *Cat. doc. mold.*, indice.

[28] Despre sat, vezi doc. de la Arh. St. Buc., A. N., pach. CCXIX.

[29] Despre acest incendiu, vezi şi Arh. St. Buc., Secretariatul de Stat Moldova, dos. 2015. Vezi şi planul uliţelor din oraşul Piatra la Arh. St. Buc., Min. Lucr. publice, dos. 135/1859.

[30] Amintită la 1491 april. 20 (*Documente*, XV, p. 159). Probabil că ea s-a deteriorat şi a fost părăsită chiar în secolul următor. Într-un doc. din 1612 ian. 16 se afirmă că o branişte care fusese *„pentru vitele domneşti"*, de la curtea din Piatra fusese dăruită de Alexandru Lăpuşneanu m-rii Pîngăraţi, desigur pentru motivul că nu mai avea nici o utilizare (*Documente*, XVII, vol. III, p. 51).

[31] Despre hanuri vezi şi documentele din:

— 1837 mart. 12, în care se spune că hanul răposatului Ioniţă Şoaric se vinde la mezat (Arh. St. Buc., A.N., MVII/20);
— 1839 iunie 15, unde se arată că Iancu Iani cumpără la mezat un han — probabil precedentul — (*ibidem*, MMVIII/30);
— 1850 oct. 10, dec. 7, 1854 aug. 28 şi 1855 april. 12, în care este amintit hanul Frumuşica (*ibidem*, MMLXVI/1, 2 şi 3 şi MMCCCXXIII/1);

— 1856 aug. 23, în care se amintește de un han pe Ulița Mare, vîndut lui Herșcu Cherner (Arh. St. Buc., A.N., MCMLI/1).

[32] Despre școlile vechi din Piatra Neamț, vezi și Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Moldova, dos. 315/1836, 302, 307/1837 etc., 730/1854. Despre clădirea localului, *ibidem*, dos. 186/1846. Vezi și doc. din 1831 mart. 20, prin care Anastasi Apostol lasă 1 000 de groși pentru clădirea unei chilii pentru locuința dascălului de la biserica Sf. Ioan, care învăța carte moldovenească pe copii și bani pentru leafa acestuia (Arh. St. Buc., Doc. moldovenești, XIII/63).

[33] Despre înființarea spitalului din Tg. Piatra, ce urma a se întreține din veniturile moșiei Măstacanul (1842), vezi Epitropia Sf. Spiridon Iași, dos. nr. 142.

[34] Amintită în documente la 1839 mart. 2 (Arh. St. Buc., A.N., Trib. Neamț, MCCXXVII/7).

[35] Vezi și Acad. R. S. România, GR, I, Asaki G. A., 22. Despre milele bisericii domnești vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 470 v. (1741). Vezi și copia pisaniei la Acad. R. S. România, M/165—166. Lîngă bis. domnească din Piatra Neamț a fost o chilie pentru locuința dascălului, clădită cu banii lăsați de Anastasi Apostol (doc. din 1831 mart. 20, Arh. St. Buc., Doc. mold. XIII/63).

[36] Despre starea acareturilor de pe moșia Mărățăni, vezi doc. din 1844 april. 23 (Acad. R. S. România, MDCLIII/240). Despre fostul sat Mărăței, vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Bisericani.

[37] Vezi însemnarea din 1792 transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A., 1580, f. 316).

[38] Menționată în documente la 1841 nov. 7 (Arh. St. Buc., A.N., Trib. Neamț, MCMXIIV/11).

[39] Amintită în documente la 1616 iulie 12, cînd Radu Mihnea o numește „sfînta biserică și rugă a domniei mele" (*Documente*, XVII, vol. IV, p. 285).

[40] Amintită la 1842 mart. 8 și aug. 26 (Arh. St. Buc., A.N., MMCCCLXXVIII/13 și 14). Vezi și doc. din 1843 mai 3, în care se vorbește de o sumă de bani lăsați pentru repararea bisericii (Arh. St. Buc., A.N., Trib. Neamț, MCMXXVIII/15).

[41] Amintită la 1846 iulie 2 și 1852 mart. 30 (Arh. St. Buc., A.N., Trib. Neamț, MCMXIV/21 și MCMXXIII/19.) Vezi și doc. din 1845 dec. 18, în care se vorbește de o sumă de bani lăsată pentru zugrăvirea catapetesmei bisericii (*ibidem*, MMCCCXCVII/2).

Într-un doc. din 1851 aprilie 4, Gavriil rus, Nastasi rus, Dumitru Moisăi și Petrea Hăra se leagă să facă o biserică pe ulița Tîrgul Vitelor (din Piatra sau Tîrgul Neamț?) (Arh. St. Buc., A.N., MMCIX/3).

[42] Despre sat, fost proprietatea lui Mihai Sturza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DXV/9.

[43] Vezi și însemnarea din 1846 la Acad. R. S. România, Arhiva 1580 f. 431. Despre starea bisericii la mijlocul secolului trecut, vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, Epitropia Sf. Mormînt, m-rea Bîrnova, dos. 28/1850. Despre sat, vezi Acad. R. S. România, CMXLIX/32.

[44] La 1632 april. 29, satul a fost întărit m-rii Agapia, căreia îi fusese dăruit de Maria, soția lui Chiriță Paleologu postelnicul, cu hrisov de la Petru voievod (Arh. St. Buc., m-rea Agapia, XIV/10—11). Vezi întreg pachetul și *Cat. doc. mold.*, indice.

[45] Vezi și hotărnicia din 1757 a satului Pițcani — Tecuci (Acad. R. S. România, MDCXL/37). Despre satul P. — Iași, vezi Arh. St. Buc., ms. 538.

[46] Amintită la 1815 mai 31 (Acad. R. S. România, MCXIXIX/66). Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamț, LXXIV/43, ms. 1262.

[47] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCXCIII (Piticeni-Roman).

[48] M-rea a fost clădită de Alexandru Lăpușneanu, după cum rezultă și din documentul lui Aron Vodă din 1591 dec. 25 (*Documente*, XVI, vol. IV, p. 39) și dintr-un alt doc. din 1612 ian. 16 (*ibidem*, XVII, vol. III, p. 51). Într-un opis de documente al m-rii este amintit de altfel un doc. de la Alex. Lăpușneanu, ctitorul m-rii, din 1565 iulie 29 (Arh. St. Buc., A.N., MMCCCXCVI/7).

Vezi și istoricul m-rii din 1857 mart. 28, făcut de Varnava starețul m-rii, unde se afirmă că m-rea exista de la anul 1432 și că s-a numit pe rînd sihăstria lui Silioan, schitul lui Silioan, m-rea lui Amfilohie și apoi m-rea Pîngărați (Arh. St. Buc., A.N., MMCCCXCVI/14 și 17). Vezi, de asemenea, pomelnicul de la Acad. R. S. România, ms. 4612 și catagrafia de la Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 327/1844 și lista de moșiile m-rii din 1845 (Acad. R. S. România, MCCLVIII/114).

[49] Vezi doc. din 1857 mai 21, prin care mitropolitul Moldovei dă voie egumenului m-rii să facă un paraclis la m-rea Pîngărați pentru oficierea slujbei, pînă cînd se va termina zidirea bisericii noi (Arh. St. Buc., A.N., MMCCCXCVI/20). Despre diverse alte reparații, vezi Arh. St. Buc., Min. Intrs. Moldova, dos. 880/1860 și 595/1861. Despre înființarea unei școli pe moșia din jurul m-rii, *ibidem*, dos. 771/1853.

[50] Despre corespondența dintre numirile de schitul Cruceanu și Pîrvești vezi doc. din 1717 ian. 8, una din primele mențiuni ale sale în documente (Arh. St. Buc., schitul Crucea, I/1).

[51] Vezi doc. din 1818 mart. 5, prin care monahul Nicodim Popescu se obligă să construiască pe locul primit de la vărul și frații săi din Pîrvești biserică, chilii și alte acareturi (Arh. St. Buc., A.N., Curtea de Apel Galați, MCVI/4). Vezi și istoricul schitului zidit de Apostol Talpeș vornic de poartă și de Ion și Simion Popescu postelnici (idem, dos. m-rești, schitul Cruceanu-Pîrvești, dos. 7/1868). Despre diverse reparații, *ibidem*, dos. 2/1856. La 1860 schitul fusese desființat (*ibidem*, dos. 3/1860). Vezi și catagrafia din același an și pe cea din 1856 (idem, Min. Instr. Moldova, dos. 670/1860 și schitul Cruceanu-Pîrvești, II/11). Despre desființarea schitului, vezi și Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Moldova, dos. 786/1860, unde se reproduce și pecetea schitului. Despre deschiderea unei școli la schit (*ibidem*, dos. 1019/1859).

[52] Amintită la 1665 aug. 5, cînd se spune că satul fusese al vornicului Grigore Ureche (Arh. St. Buc., Mitr. Moldovei, CXLVII/4). Despre sat, vezi restul pachetului. La 1635 sept. 2, satul P. — Iași se împărțea între urmașii lui Petrică hatman (idem, m-rea Răchitoasa, III/7).

[53] Vezi doc. din 1691 iunie 1 (Arh. St. Iași, CCXLVI/57). Despre sat, vezi doc. de la Arh. St. Buc., Mitr. Moldovei, pach. XXXI.

Despre starea rea a bisericii din P. Neamț (?), vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 870/1850.

[54] Vezi Acad. R. S. România, ms. 223, f. 358. La 1656 mart. 22, Gh. Ștefan dăruia m-rii Cașin satul P. situat în regiunea Trotuș (Arh. St. Buc., A.N., MMDCCCL/1).

[55] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDLVIII/176—177.

[56] Despre sat, vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 545.

[57] Vezi și hotărnicia satului P. al episcopiei Huși din 1673 aug. 3 (Arh. St. Buc., ep. Huși, LXVIII/3). Despre ruinele unor case boierești, existente la 1671 între Plopeni și Prilipca, vezi Acad. R. S. România, ms. 224, f. 210—210 v. Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLIX.

[58] La 1664 dec. 12, satul P. din ocolul tîrgului Suceava era al lui Gheorghe Ursachi mare clucer, fiind cumpărat de la urmașii lui Iorga postelnicul (Arh. St. Buc., col. Nicolăiasa, I/25).

[59] Despre sat, fost proprietatea m-rii Galata, care era metoh la patriarhia de Ierusalim, vezi și doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Galata și *Cat. doc. mold.*, indice. Vezi și planul satului la 1783 (Acad. R. S. România, MDCXXXIX/6 a, 7).

60 Vezi și inscripțiile, pomelnicul și însemnarea din 1836 transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 47—48).

61 Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLX.

62 Vezi și doc. din: 1714 ian. 15 (scutiri), 1715 iulie 5, 1724 (așezămînt pentru schit), 1754 sept., 1782 mai 15 (despre acoperirea schitului). (Acad. R. S. România, CLXXV/15, CLXXVI/11, CLXV/161, 165 și 168). Vezi și scutirile din 1733 și 1748 (Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 436 v., 482). Vezi, de asemenea, însemnarea din 1817 (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 141—142) și catagrafia de odoare (Acad. R. S. România, CMXXV/18).

63 Despre clădirea bisericii ni s-au păstrat numeroase documente. La 1837 mart. 13, Borbely arhitectul adeverește primirea a 58 de galbeni de la paharnicul Gheorghe Mardare din suma ce i se cuvenea pentru clădirea bisericii (Acad. R. S. România, DCCVII/24); la 1838 ian. 10, locuitorii din P. se învoiesc să care 20 de coșuri de piatră pentru construirea bisericii. Vezi și doc. din 1838 mart. 21 — pentru 400 merțe de var necesar pentru tencuială, 1839 ian. 4 — izvod de piatră adusă, inclusiv masa pristolului, 1839 ian. 5 etc. (*ibidem*, DCCVI/31—39).

Despre arderea în întregime a bisericii P. de Jos la 1863 vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos 1084/1863, f. 1, 43). În aceeași vreme, și bis. din P. de Sus trebuie refăcută (*ibidem*, f. 1).

Despre satul P. vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CMLII.

64 Vezi Acad. R. S. România, ms. 228, f. 341, 435 v. Despre sat, fost proprietatea familiei Cantacuzino, vezi *ibidem*, pach. CDXLVII și DCCV—DCCVI. Despre pricina dintre m-rile Rîșca și Tazlău pentru stăpînirea satului, vezi Arh. St. Buc., A.N., CI/13.

65 Despre vînzarea moșiei P.=Bîrlădeni, la 1868, vezi Acad. R. S. România, MCCXCI/250.

66 Despre localitate vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXIX.

67 Vezi însemnările despre cheltuielile făcute cu clădirea bisericii la 1832 (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 798—800). Despre averea bis. Sf. Nicolae vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 581/1861. La 1843 nov. 2, ctitorul și epitropul bis. Sf. Nicolae din Podul Leloaii era considerat într-un act domnesc Tudorache Radovici (Arh. St. Buc., A.N., MMDCCCLXXXIII/7). Vezi și doc. din 1842 mart. 26, despre aceeași problemă (*ibidem*, Doc. mold., III/65).

68 Despre sat, vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, ep. Roman.

69 Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCCCLIX.

70 Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLX.

71 Despre sat, vezi Acad. R. S. România, CMXLIX/32.

72 Vezi Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 16—17 (ms. Bobulescu). Vezi și lista de doc. ale satului Poenile—Neaț, fost al ep. Roman (Acad. R. S. România, DCCLVI/146). Un alt sat Poeni—Trotuș a fost dăruit de Gheorghe Ștefan m-rii Cașin (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 376—377).

73 Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ep. Roman, pach. VI.

74 În doc. din 1638 iulie 13 este amintită m-rea cea veche Poenile (Arh. St. Iași, Tr. 1349, dos. 588, f. 272). Să fie schitul Peonul?

75 La 1655 iunie 5, Gheorghe Ștefan arăta că m-rea *„noastră ce se cheamă Poenile în ținutul Trotușului"* a fost *„de nou zidită de domniia mea"* (Arh. St. Buc., m-rea Sf. Sava—Iași, XXIX/5). Vezi și Cașin (aceeași?)

76 La 1629 iun. 27, jumătate din sat era proprietatea m-rii Sf. Paraschiva din Iași, dăruită de Pană vistierul (Arh. St. Buc., D. S. Moldova, nr. 80).

77 La 1662 nov. 6, satul Pogănești la Suceava era restituit lui Vasile Ceaurul hatmanul, la întoarcerea sa din pribegie (Arh. St. Buc., A.N., MMCMV/6).

Despre satul Pogănești=Stănicești, fost al lui Dediu spătarul, la începutul sec. XVIII, vezi numeroasele doc. de la Arh. St. Buc., Doc. mold., pach. VI. Numele lui vine de la un anume Pogan.

[78] La 1762 dec. 19, egumenul Anania lasă schitul în grija lui Ioniță Palade mare vistier (Acad. R. S. România, CCXI/73). Vezi și scutirea acordată la 1758 april. 30 schitului Blagoveștenia din hotarul Sucmezeul—Putna (Acad. R. S. România, CLXXXI/121). Despre satul Poglețu=Corbasca vezi doc. de la Arh. Buc., ms. 529 al mitropoliei. Parte de sat a fost a familiei Nădăbaico, care l-a vîndut lui Dabija vornicul.

[79] Vezi hotărnicia din 1633 la Acad. R. S. România, MCDLXVII/222.

[80] Vezi însemnarea din 1744, transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 317). Despre sat, vezi și doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCXCIII și Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Bisericani.

[81] Vezi doc. din 1764 iulie 22 (Acad. R. S. România, LXVI/43).

[82] La 1755 dec. 6, mai mulți răzeși din Popeni—Putna fac danie din pămîntul lor *„sfintei mănăstiri ce au făcut-*o *Vasile Tudoran, mazil ot tîrgul Hîrlăului, ce-i în Poiana Pralii, unde se cinstește și se prăznuiește hramul lui Sfeti Nicolae"*. (*Uricarul*, XI, p. 228—230). Vezi și doc. din: 1757 sept. 21, 1777 iunie 20, 1801 sept. 14 etc. (Acad. R. S. România, LXIII/226, XXVIII/41, LXV/41, LXVI/49 și DCCCLVIII/29 și urm.).

[83] Vezi doc. din 1777 oct. 20 (Acad. R. S. România, LXV/42).

[84] Vezi și însemnările, inscripțiile și doc. de întemeiere a schitului din 1755, transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, 114—115, 120—127, 130 și vol. III, f. 242) și catagrafiile din 1802 april. 28 și 1803 iulie 15 (Acad. R. S. România, DCCLVII/38 și 40). Despre repararea catapetesmei (*ibidem*, DCCCLVII/39).

[85] Vezi și legenda existenței unei m-ri, înregistrată la 1871 (Acad. R. S. România, ms. 225, f. 398). La 1634 ian. 5, parte din sat a fost dăruită de domn lui Pătrașco Ciogolea (Arh. St. Buc., m-rea Doljești, XXIX/26). La 1631 iulie 16, satul era al lui Onciul Iurașcovici (Acad. R. S. România, XXII/221). Vezi și hotărnicia din 1796 (*ibidem*, MCDLXIV/197).

[86] La 1626 febr. 3, satul a fost întărit mînăstirii Bisericani, care îl avea de la Ștefan Tomșa (Arh. St. Buc., m-rea Bisericani, XI/11). Vezi și *Cat. doc. mold.*, indice.

[87] La 1658 febr. 16, Vasile Ștefan hatmanul vinde satul P. — Trotuș lui Dabija mare vornic (Arh. St. Buc., ms. 646, p. 34 și *Uricarul*, XI, p. 209).

[88] În sept. 1633, satul era al lui Isac Stîrcea, zestre a soției sale (Acad. R. S. România XIC/105). Despre sat vezi Acad. R. S. România, pach. DXLIV și Arh. St. Buc., A.N., pach. MMDCCCXLIX.

[89] Vezi și însemnările și inscripțiile transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 103 și 118—119, 124). Vezi și doc. din 1832 ian. 1 (*ibidem*, DCCCLV/181).

[90] O biserică din Popești (care?) este amintită la ⟨c. 1637⟩ (Arh. St. Buc., m-rea Adam, I/7).

[91] Despre sat, vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Bisericani.

[92] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLX. La 1642 oct. 18 satul era al m-rii Rîșca, care îl avea danie veche (Arh. St. Buc., ms. 1220 f. 5). Vezi și *ibidem*, ms. 1266.

[93] Vezi doc. din 1737 sept. 11 (Arh. St. Buc., Mitr. Mold., CLI/2).

[94] Despre sat, vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamț, LXXIV/43 (ms. 1262).

[95] Despre sat, proprietatea fam. Bosie, vezi Acad. R. S. România, pach. MCCXI.

[96] La 1636 mart. 20, satul era al lui Iordache Cantacuzino vistierul, care-l cumpărase de la Condrea vameşul (Arh. St. Buc., A.N., CCXXI/13, nr. 4).

[97] La 1632 dec. 4, satul a fost vîndut de urmaşii lui Bantăş spătar unchilor lor (Acad. R. S. România, LXI/43).

[98] Amintit în documente la 1827 mai 13 (Acad. R. S. România, DCXLVIII/623). Vezi şi catagrafia de la Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr. Moldova, dos. 1004/1859. Despre desfiinţarea schitului, vezi *ibidem*, dos. 787/1860, unde se reproduce şi o catagrafie.

[99] Despre satul Porceşti—Neamţ vezi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Bisericani.

[100] Despre sat, vezi şi doc. din 1637 ian. 26, unde se spune că a fost vîndut de Gheuca medelnicerul lui Palade jitnicerul (Acad. R. S. România, CXXXIX/83), hotărnicia din 1882 (Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Aron vodă, dos. 8/1881) etc.

[101] La 1668 iun. 8, satul a fost vîndut de Lucachi Batişte, Alexandrei, soţia lui Chiriac Sturza. Satul fusese al familiei Ureche (Arh. St. Buc., Doc. mold., I/22). La 1690 aug. 1, satul a fost vîndut de Alexandra, fiica lui Nicolae Ureche, lui Iordache Ruset mare vistier (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 59). După intrarea în stăpînirea familiei Roset-Roznovanu, s-a numit Stînca Roznovanului. Vezi şi acest sat.

[102] Vezi şi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, XIV/86.

[103] Despre sat, fost proprietatea lui Mihail Sturza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DXV/10.

[104] Vezi şi însemnarea din 1844, transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 112). Despre ruinele unei biserici, existente la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 223, f. 343. La 1628 april. 12, satul, cu casă boierească, se afla în proprietatea lui Nicoriţă hatmanul (Arh. St. Buc., m-rea Răchitoasa, III/5).

[105] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, MDCLII.

[106] Vezi însemnarea din 1857 (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 22).

[107] Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCLXXVI—DCLXXVII.

[108] Despre repararea bisericii, vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 708/1852. Despre sat, vezi idem, m-rea Neamţ, pach. LVIII.

[109] La 1628 april. 10, parte de sat era a familiei Cehan-Racoviţă (Arh. St. Buc., ep. Huşi, LV/2). La 1667 mart. 12, satul era al lui Darie Cărăbăţ, fost mare spătar (*ibidem*, LXV/1).

[110] Despre sat, fost al familiei Neculce, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCCCLXXXI. Vezi şi hotărnicia din 1638, din care rezultă că satul era la acea dată al lui Neniu vornicul (Arh. St. Buc., m-rea Doljeşti, XII/1 a).

[111] La 1632 iul. 4, jumătate din sat era a familiei Prăjescu (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, LXVII/10). Vezi şi idem, ms. 539.

[112] Biserica este amintită la 1844 ian. 22 (Acad. R. S. România, MIII/13). Despre sat, vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 539 al mitropoliei şi Acad. R. S. România, CMXLIX/31.

[113] Despre sat, fost proprietatea lui Mihail Sturza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DXV/8. La 1814 febr. 16, Vasile Chiriac serdarul vinde 1/2 din Prisăcani, cu acareturile lui de acolo, cu preţul de 20 000 lei, lui Costache Cantacuzino vel vornic de aprozi (Acad. R. S. România, MDXLIX/84). La 1840 dec. 14, moşia a fost vîndută de Alex. Mavrocordat biv vel logofăt lui Mihail Sturza cu 1202 galbeni (*ibidem*, MDLXV/33).

114 Este prima m-re amintită în documente dintre m-rile moldovene, la 1391 şi 1398 iulie 2 (*Documente*, XIV—XV, p. 4).

115 La 1527 april. 16, deci la scurtă vreme după ce luase domnia, Petru Rareş declara că *„am zidit mănăstirea Pobrata şi am înfrumuseţat-o şi am isprăvit-o şi am miluit-o cu sate şi cu metoace"*. Din acest doc., rezultă că m-rea primise un sat *„chiar în ziua sfinţirii bisericii"* care pare a fi chiar data documentului (*Documente*, XVI, vol. I, p. 214). M-rea este numită *„nou zidită"* la 1551 aug. 9 (*ibidem*, vol. II, p. 9).

După cum rezultă din mărturisirea mai tîrzie a fostului mitropolit Grigore, acesta determinase pe Petru Rareş să facă m-rea Probota *„din pajişte, cu toată înfrumuseţarea"*; tot el l-a *„întors"* pe domn să aleagă de necropolă m-rea Probota, în loc de Putna, ceea ce a provocat protestele putnenilor, care *„au lătrat mult"* şi l-au blestemat pe fostul mitropolit (*Documente*, XVI, vol. II, p. 168).

116 Dintr-un doc. din 1664 ian. 12 rezultă că Gheorghe Coci hatmanul (fost paharnic) promisese *„să direagă trăpăzăria cia di peatră şi maghernița şi chelăriile şi să* o *acopere"*. El reparase numai trapezăria *„iară din lotru ci-au fostu stricat nemică n-au dires"*, deşi călugării *„au dodeit de multe ori la hatmanul să-şi istovască lucrul precum au grăit"*; deoarece nu le reparase la timp, *„s-au răsăpit şi chelăriile şi maghernița"* (Arh. St. Buc., m-rea Rîşca, XX/11).

117 Despre repararea m-rii la 1785, vezi Acad. R. S. România, DCLXXXIV/70. Despre acoperirea m-rii vezi doc. din ⟨1835⟩ (Acad. R. S. România, CDV/250); despre diverse reparaţii Arh. St. Buc., Epitropia Sf. Mormînt, dos. 69/1835 şi Min. Cult. şi Instr. dos. 694/1870 şi 914/1890.

Vezi şi descrierea m-rii la 1874 (Acad. R. S. România, ms. 229, f. 309—310) şi catagrafia din 1863 (Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 1354/1863.

118 La 1632 nov. 1, satul era proprietatea lui Dumitru Buhuş logofăt III (Arh. St. Buc., A.N., MMDCCI/1), iar la 1660 ian. 24 a fiilor săi, Miron Bucioc şi Nicolae Buhuş (*ibidem*, MMDCXXXIX/13). Vezi şi Ghibănescu, *Surete*, II, p. 118.

119 Despre satul Pueni-Stăneşti, vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDLXXV/145—149.

120 Despre sat, vezi lista de doc. de la Acad. R. S. România, MXXXII/5 şi 19.

121 La 1666 mart. 14, satul a fost întărit m-rii Sf. Vineri din Iaşi, care îl avea de la Ianachi postelnicul (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 383—384).

122 Despre satul P.-Suceava vezi doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. MMDCCLIX şi Acad. R. S. România, MCDXXIV.

123 Amintită prima oară la 1466 sept. 15 şi apoi de numeroase ori cu ocazia daniilor făcute de Ştefan cel Mare (*Documente*, XIV—XV, p. 350—351). La 1757, m-rea era considerată *„cap tuturor mănăstirilor pămîntului Moldovei"* (Acad. R. S. România, MCCCXLVI/14). Vezi şi inscripţiile de la Acad. R. S. România, MCCXLI/112 a.

124 După cum arată cronicarul I. Neculce, Vasile Lupu *„aproape de mazilie au greşit lui Dumnezeu, că i s-a întunecat mintea spre lăcomie, de au stricat m-rea Putna, gîndind că va găsi bani şi n-au găsit. Şi s-au apucat să* o *facă din nou iarăşi precum au fost, şi nu i-au ajutat Dumnezeu să o facă, că au zidit-*o *din temelie din pămînt pînă la ferestre şi i-au luat Dumnezeu domnia"*. La sfîrşitul acestei domnii, cazacii au luat plumbul cu care era acoperită m-rea şi au făcut gloanţe ca să lupte contra lui Gheorghe Ştefan.

125 La 1756 ian. 2, Iacob mitropolitul arăta că la m-rea Putna „învechindu-se zidirea ei şi întîmplîndu-se de s-au şi surpat, atîta turnurile cît şi biserica au crăpat, ajungînd aproape ca să să răsipească", pentru care motiv, el, fiind „de postrig" de la m-re, „toate le-a înnoit ca de iznoavă". La acestea dată se hotărăşte să nu se închine m-rea nicăeri, aşa cum doriseră vechii ctitori (*Uricarul*, XIV, p. 182—185).

La 1622 ian. 24, Ştefan Tomşa arăta că nişte hoţi au spart uşile la m-rea Putna „şi au stricat vistearele mănăstirii, luat-au avearea, argintul şi sculele mănăstirii toate, carile au fost făcute de cei domni bătrîni" (Hurmuzaki, XV/2, p. 927). Vezi şi Arh. St. Buc., ms. 549.

[126] Vezi şi Muzeul de Artă, R. S. România, DR. I. Rezori, 4128. Acad. R. S. România, Stampe, GS II Knapp F.X.1, GR I, Kaindl A. 61 şi GR III, Verussi P.I (mormîntul lui Ştefan cel Mare, litografie).

[127] La 1647 iul. 17, seliştea a fost vîndută lui Iorga mare postelnic, după ce fusese răscumpărată de la Pătraşco Ciogolea logofăt (Arh. St. Buc., m-rea Bîrnova, III/1, ms. 629, f. 331). La 1662 aug. 4, urmaşii acestuia au vîndut-o lui Eustratie Dabija voievod (ms. 628, f. 406 şi ms. 646, f. 51 v). Vezi şi *Cat. doc. mold.*, III, indice.

R

RACILA (Obrejeşti) — Bacău (bis. din 1868). Vezi şi Obrejeşti.

Documente, XVI, vol. I, p. 91 ⟨la 1514, 1/2 sat dat schimb m-rii Moldoviţa de Bogdan Vodă⟩; XVII, vol. IV, p. 145 ⟨la 1617, 1/4 sat a lui Nestor Ureche vornicul⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 150.

RACOVA (Rahova), jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Ioan, 1844, refăcută 1934)[1].

BOR, XIV, 1890, p. 107; *Dicţ. Rom.*, V, p. 152 (două sate); AER, 1936, p. 148—149.

RACOVA (Rahova) — Vaslui (bis. din 1804).

Dicţ. Rom., V, p. 152.

RADOMIREŞTI — Neamţ (bis. ante 1817 şi M conacul Istrate, sec. XIX).

Uricarul, XII, p. 244—266 ⟨doc. 1817, amintind case şi bis.⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 157 ⟨R. — Bacău⟩; *Documente*, XVII, vol. V, p. 183—184 ⟨la 1623 satul m-rii Solca⟩.

SCHITUL RAFAILĂ (ante 1599[2]; după legendă, construit de Ştefan cel Mare; reclădit(?) pe alt loc ante 1636[3]; la 1809 avea hramul Naşterii Maicii Domnului; bis, nouă din 1834, clădită de călugărul Dorotei, stricată de cutremurul din 1940 şi reparată, după aceea fost metoh al mitropoliei[4] şi al m-rii Socola — Iaşi din 1840[5]), com. Todireşti, jud. Vaslui.

Iorga N., *Neamul Agarici, răzeşi fălcieni şi vasluieni. Cîteva documente* (din AARMSI), Buc., 1914, p. 11—16 ⟨doc. 1781, 1799, 1816⟩; A.B., 1931, p. 88 ⟨catagr. 1809⟩; *Uricarul*, II, p. 43—48 ⟨doc. 1844, închinare la Socola⟩; B.F.O., 1844, p. 214 ⟨arendarea schitului⟩[6];

Pocitan V., *Schitul Rafailă — Vaslui* (BEH, VIII, 1932, nr. 7—8, p. 60—62); *Dicţ. Rom.*, V, p. 158; AEH, 1934, p. 39, 1935, p. 45—46, 1936, p. 160—165; 1938, p. 47—48 şi 259—262; vezi şi 1934, p. 82, 1935, p. 108, 1936, p. 121, 1938, p. 193 ⟨bis. de lemn Sf. Voievozi, 1838⟩; Naghiu I. E., *Sfînta mănăstire Rafailă* (C.H., 1939, nr. 9, p. 453—465) ⟨istoric, legendă despre vechimea m-rii de la Ştefan cel Mare, cărţile mai noi ale m-rii⟩; C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨schitul stricat de cutremurul din nov. 1940⟩ şi mai—iunie 1943, p. 21 ⟨bis. în refacere⟩; RSIAB, 1933, p. 321 ⟨moşiile m-rii la 1812⟩.

RAIU — Tutova (bis. Sf. Nicolae, reclădită 1845, reclădită? 1909).

AEH, 1934, p. 67, 1935, p. 88, 1936, p. 95, 1938, p. 146; *Dicț. Rom.*, V, p. 159; C.H., ian. 1941. p. 13 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; RSIAB, 1933, p. 286 ⟨1812⟩.

SCHITUL RARĂU — Suceava (după tradiție construit de Petru Rareș, cu hramul Sf. Ioan Bogoslov, reclădit sec. XVIII, existent la 1745; bis. Adormirea, reclădită de ieromonahul Sisoe la 1800).

Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 216—217 ⟨însemnare, 1745⟩; Iorga N., *Doc. Callimachi*, II, p. 103 ⟨doc. 1763⟩; Ștefanelli T.V., *Documente din vechiul ocol al Cîmpulungului moldovenesc*, Buc., 1915, p. 335—336 ⟨doc. 1807, amintind sihăstria din Măgura Rarăului⟩;

Lupescu M. și Kirileanu G. T., *Scurtă descriere a bisericilor din com. Broșteni și a schitului Rarău*, în vol. Gheorgheasa P., *Monografia școalelor și bisericilor de pe moșia regală Broșteni, jud. Suceava*, Buc., 1906, p. 101—108 ⟨cred că schitul se numește Rarău de la numele lui Petru Rareș; fostă sihăstria Dodu; însemnări, istoric, listă de egumeni⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 160—161 ⟨istoric, legendă; fost schitul Dodu⟩; Mătasă C., *Călăuza jud. Neamț*, p. 118—119; Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 512); Stoicescu N., *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol. I. Biserici și mănăstiri* (M.O., XXI, 1969, nr. 11—12 p. 192) ⟨descrierea schitului Rarău la 1874⟩.

RĂCĂCIUNI, jud. Bacău (bis. Sf. Nicolae, construită de Vasile Sturza, mijlocul sec. XIX, 1852)[7].

Karadja C. I., *Dosarul unei moșii domnești (Răcăciuni)* (R. I., 1926, p. 221—250+2 pl.) ⟨24 doc., 1548—1801⟩; și extras, Vălenii de Munte, 1926; B.O.R., XIV, 1890, p. 118; I.N., 1928, p. 241—242 ⟨proces pentru sat, 1705, întărit lui Ilie Catargiu⟩; P.I.P., *O reclamație în Moldova* (R.I., 1922, p. 155—156); R.I., IV, 1918, p. 16 ⟨la 1820, moșia R. era a Marioarei Cantacuzino⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 195 ⟨despre sat⟩; AER, 1936, p. 149—150 ⟨bis. zidită în apropierea bis. lui Gh. Ștefan⟩; A.B., 1931 p. 186 ⟨cat. 1809, bis. Sf. Nicolae, R. — Putna⟩.

RĂCĂTĂU, com. Horgești, jud. Bacău (bis. Sf. Împărați — R. de Jos, 1850, construită de Lupașcu Costache, și bis. de lemn din R. — Mazili, c. 1845, în stare rea la 1890).

B.O.R., XIV, 1890, p. 253; *Dicț. Rom.*, V, p. 196 ⟨despre sat⟩; AER, 1936, p. 151 ⟨o bis. din 1850⟩; D.R., 1932, nr. 3, p. 33—34 ⟨doc. 1688, R. — Putna⟩.

RĂCĂUȚI — Bacău (bis. Sf. Arhangheli, sec. XVIII, reclădită în parte la 1873—1881)[8].

A.B., 1931, p. 178 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., 1890, p. 458; *Dicț. Rom.*, V, p. 196 ⟨moșie⟩; AER, 1936, p. 184 ⟨bis. din 1873⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Bogdana⟩.

RĂCEA, vezi Recea.

RĂCHITIŞ, com. Ghimeş — Făget sau com. Strugari, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Dumitru, 1850 sau 1863).

B.O.R., 1890, p. 447; *Dicţ. Rom.*, V, p. 199 ‹bis. din 1860›; AER, 1936, p. 146; *Uricarul*, X, p. 266—269, XIV, p. 284—285 ‹doc. 1820—1822›; *O învoială din anul 1787 în privinţa unei moşii* (R.P., 1 mart. 1889, p. 11—12) ‹pentru Răchitiş, pe Moldova›.

RĂCHITNA — Hotin (bis. Adormirea, sec. XVIII).

Ghibănescu, *Surete*, XV, p. 92 ‹1814›; *Un document basarabean* (R.I., 1920, p. 52—53) ‹din 1816, după „Şcoala Basarabiei"›.

RĂCHITOASA (Răchitiş) — Tecuci. Vezi şi Gunoaia şi următorul.

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 435 ‹despre sat›; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 94 şi urm. ‹doc., satul R. — Tutova›.

M M-REA RĂCHITOASA (prima bis., Cuv. Paraschiva, 1677[11], construită de lemn de Enache mare clucer, devenită apoi biserica cimitirului; a doua bis. de zid, Adormirea, construită la 1697 de Ilie Enache-Ţifescu Frige Vacă, mare spătar, care nu a terminat m-rea, soţia sa, Tofana urmînd să facă, la 1704, zidul înconjurător şi un rînd sau două de chilii[12]; bis. dărîmată de cutremur la 1738 şi refăcută la 1739 de egumenul Daniil, reparată la 1836 de egumenul Iacov, m-rea transformată în cămin de bătrîni şi penitenciar pe la 1885, cînd era în stare foarte proastă; fostă metoh la Vatoped; bis. de lemn reparată 1968—9), com. Răchitoasa, jud. Bacău.

M.C., 1913, p. 67 ‹doc. 1683›; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 296—308 ‹pisania, inscripţii, testamentul ctitorului din 1704, doc. din 1729 şi 1742, descriere, manuscrise vechi›; Antonovici I., *Documente bîrlădene*, II, p. 18—22, 51—52, 323 passim ‹doc. despre m-re›; *Doc. rel. agrare*, II, indice; Stănescu D., *Viaţa religioasă la români*, p. 193—196, 245—252, 253 ‹testamentul ctitorului, 1704, documente›; Vezi şi *Uricarul*, IX, p. 149 şi urm.; *Eclaircissements sur la question des monastères Grecs situés dans les Principautés Danubiennes*, 1857, p. 29—30 ‹doc. 1729, închinare la Vatoped›;

Neculce, *Letopiseţul*, p. 362 ‹m-rea dărîmată de cutremur, 1738›; R.I., 1921, p. 47 ‹despre cutremurul din 1738›; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 41 ‹însemnare despre cutremurul din 1738, cînd m-rea a fost „risipită"›; I.N., 1926—1927, p. 167—169 ‹doc. 1754—1768›, 1930, p. 69—70 ‹doc. 1728›; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 84 ‹moşiile m-rii›; RSIAB, 1933, p. 324 ‹moşiile m-rii, 1812›; Hurmuzaki, S. I/5, p. 20 ‹veniturile m-rii, 1827›; şi 304—305 ‹veniturile m-rii, 1835›; *Uricarul*, VI, p. 101—102 ‹moşiile m-rii la 1851›; „Zimbrul", 2 iulie 1851 ‹moşiile m-rii›; A.B., 1931, p. 80 ‹catagr. 1809›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 199—201 ‹inscripţii, doc. din 1704, istoric după Melchisedec›;

Tanoviceanu I., *Marele spătar Ilie Ţifescu şi omorîrea lui Miron şi Velicico Costin*, Buc., 1910, 38 p. (extras din AARMSI, s. II, t. XXXII, 1909—1910, p. 807—844+1 pl.) ‹şi despre m-rea Răchitoasa›; Costin A.,

Orașul Tecuci (L.A.R., 1909, p. 117) ‹și despre m-rea Răchitoasa›; Balș Gh., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 236—237 și indice; Calmuschi Const., *M-rea Răchitoasa — Tecuci* („Universul", 1935, nr. 226, p. 6) ‹istoric, descriere›; M.M., XXXV, 1959, nr. 7—8, p. 431; AER, 1936, p. 327 ‹două bis. din sec. XVIII›; Bodogae T., *Sf. Munte Athos*, p. 124; Stoicescu, *Dicționar*, p. 399 ‹despre cei doi ctitori›.

RĂCHIȚENI — Roman (bis. catolică de lemn Sf. Anton de Padova, sec. XVII)[9].

Iorga N., *Studii și doc.*, I—II, p. 178; D.I., I, p. 205 ‹1762›; Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 197—198 ‹despre sat›; *Documente*, XVI, vol. I, p. 162 ‹la 1520, satul R. pe Siret al lui Grincovici pîrcălab și al rudelor sale›[10]; *Doc. rel. agrare*, II, indice ‹sat al m-rii Trei Ierarhi›; Kovács Ferencz, Károly-Fehérvári hittanár, *Uti-naplója, 1868*, p. 48 ‹despre bis. catolică›; Lapedatu Alex., *Cîteva documente privitoare la istoria catolicismului în Moldova* (C.L., 1902, p. 951—952) ‹doc. din 1736 pentru bis. „ungurească" de la R. — Suceava›; *Dicț. Rom.*, V, p. 199.

RĂCHIȚI, jud. Botoșani (bis. Sf. Apostoli, 1801, în stare rea la 1930).

Anuar 1930, p. 107; *Dicț. Rom.*, V, p. 201.

M-REA RĂCIULA — Orhei (1797, clădită de preoții Andrei și Ion Roșca; bis. Sf. Nicolae și bis. Nașterea Maicii Domnului).

Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 10 ‹1803›; RSIAB, 1919, p. 70—71; 1929, p. 197; 1931, p. 565 ‹cat.›; Anuar 1922, p. 9; Zașiuk, *Materialî*, II, p. 218—219.

RĂCIULEȘTI[13] (Răciuleni) — Iași.

Documente, XVI, vol. III, p. 213—214 ‹la 1583, 1/2 de sat vîndută lui Drăghici ilișar și altora›; p. 246—247 ‹la 1584, 1/2 sat vîndută lui Lungu›. Vezi și Răculești.

RĂCOASA, jud. Vrancea (bis. Sf. Nicolae — R. de Sus și bis. de bîrne Sf. Voievozi — R. de Jos, 1807, reparată 1898, 1924).

A.B., 1931, p. 184 ‹cat. 1809›; „Milcovia", I, 1930, p. 30 ‹despre numele satului›; AER, 1936, p. 269; *Dicț. Rom.*, V, p. 202 ‹sat și cătun›.

RĂCULEȘTI — Orhei (bis. de nuiele Adormirea, reclădită de zid).

RSIAB, 1931, p. 522 ‹cat.›; Anuar 1922, p. 146.

RĂDĂCINEȘTI — Tecuci (bis. Adormirea, 1772, reparată 1887, 1932).

A.B., 1931, p. 191 ‹cat. 1809›; *Dicț. Rom.*, V, p. 203; AER, 1936, p. 328.

RĂDĂEȘTI, com. Bogdănița, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Nicolae 1852—1854). Vezi și Cernați.

Antonovici I., *Doc. bîrlădene*, III, p. 180 și urm. ‹doc. ref. la sat›, p. 307 ‹satul, fost al lui V. Gheuca, lăsat lui T. Paladi, 1727›; IV, p. 102 ‹satul dat m-rii Bîrnova, 1665› și 118—119 ‹satul vîndut lui Vasile Gheuca vistier, 1680›; vezi și C.I., 1932—1934, p. 106 ‹același doc.›;

Dicț. Rom., V, p. 203 ⟨despre sat⟩; AEH, 1934, p. 67, 1935, p. 88, 1936, p. 95, 1938, p. 147.

RĂDĂȘENI, jud. Suceava (școală și M bis. Sf. Mercurie, de lemn, făcute de Ștefan Tomșa voievod[14]; bis. în ruină la 1871[15]; reparată și pictată 1875, reparată 1938).

Documente, XIV—XV, p. 110 ⟨la 1434, sat al lui popa Iuga⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨multe doc.⟩; *Uricarul*, V, p. 261; Xenopol A. D. și C. Erbiceanu, *Serbarea școlară de la Iași*..., Iași, 1885, p. 181—182 ⟨doc. 1733⟩; Colectorul documentelor ⟨N. Istrati?⟩, *Satul Rădășenii* (FMIL, VIII, 1845, nr. 21, p. 167—169) ⟨cîteva date despre sat⟩; Urechia V. A., *Istoria școalelor*, IV, p. 5—6, ⟨doc. 1743, școală la Rădășeni; reprodus după FMIL⟩; Tempeanu V., *Album Fălticeni*, p. 16 ⟨desen); Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 165 ⟨despre sat); Idem, *Doc. Ștefan*, p. 145; M.M., 1939, p. 75—78 ⟨despre bis. făcută de Șt. Tomșa⟩; *Dicț. Rom.* V, p. 203—205 ⟨despre sat și Șt. Tomșa, după Xenopol⟩.

RĂDĂUȚI, jud. Suceava.

Documente, XV, p. 30 ⟨la 1481, satul era al mitropoliei din localitate⟩; vezi și XVI, vol. I, p. 33 (doc. 1503⟩, p. 173 ⟨doc. 1503⟩, p. 173 ⟨doc. 1520⟩; Sulzer, *Geschichte*, I, p. 432; Ustyanowicz N., *Denkschrift über die Entstehung des allgemeinen Krankenhauses Kronprinz — Rudolf — Stiftung in Radautz mit Zugrundelegung der Entwicklung der Bukowina seit 1775*, Rădăuți, 1887; *Hacquet's neueste Reisen in den Jahren 1788 und 1789*... I, Nürnberg, 1790, p. 104 ⟨despre oraș⟩; Wickenhauser Fr. A., *Eine Radautzer Inschrift aus dem Jahre 1786* („Bukowiner Post“, 1895, nr. 1834); Polek Johann, *Radautz* („Bukowiner Boter“, II, 1898, nr. 6); Dan Demeter, *Einiges aus dem Radautzer Bezirke* („Bukowiner Post“, 1900, nr. 959—960);

Nibio August, *Initia oppidi Radautz et erigo hic introducti suetos religiosi*, Rădăuți, 1909; Dan D., *Cronica episcopiei Rădăuți*, p. 259—262 ⟨hotărnicia moșiei orașului, 1782⟩; Grigorowitza Em., *Tîrgul Rădăuțului*, în vol. *Cum a fost o dată*, Buc., 1911, p. 3—42; Ghibănescu Gh., *O excursie în Bucovina. Rădăuți* („Opinia“ — Iași, 19. IV. 1912) ⟨despre oraș⟩; Nibio August, *Zur Geschichte von Radautz zur zeit der österreichischen Militär-Verwaltung* („Der Volksfreund“, I, 1913, nr. 119); Idem, *Aus der Geschichte von Radautz zur zeit der österreichischen Militär-Verwaltung*, în *Programm des öffentlichen städtischen Mädelnlyzeum in Radautz*..., 1913—1914, p. 6—11; Werenka D., *Topographie*, p. 81—82; Grigorowitza, *Dicț. Bucovina*, p. 177—178 ⟨despre oraș⟩;

Constantinescu-Iași P., *Rădăuți* („Adev. lit.“, 11 sept. 1927); Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 265 ⟨vechimea orașului⟩; Giurescu C. C., *Ist. rom.* II/2, p. 509 și III/2, p. 449 ⟨despre oraș⟩;

Șandru Ioan, *Contribuții istorico-geografice asupra dezvoltării orașului Rădăuți* („Probleme de geografie“, 1955, nr. 2). Vezi și Beck E., *Bibliographie zur Landeskunde der Bukowina*, p. 106—107.

— ŞCOALA DE PE LÎNGĂ EPISCOPIE[16]. Vezi şi episcopia.

Onciul Isidor, *Ceva despre mersul şi desvoltămîntul culturii teologice şi clericale în Bucovina* („Candela", III, 1883, p. 2—11, 51—62, 103—117, 173—185, 225—239, 285—302, 343—360) şi extras, Cernăuţi, 1883; Idem, *Einiges über den Gang und die Entwicklung der theologischen und Klerikalen Kultur in der Bukowina* („Rum. Revue", V, 1889, p. 30—39, 84—98, 136—145, 200—213) (traducere de C-tin Morariu); Zugrav I., *„Cînd am fost la Rădăuţi de'nvăţam carte" (Însemnări pe două cărţi din sec. XVII şi XVIII)* (M.M., 1967, nr. 3—4, p. 306—308).

— BISERICI.

Asboth Gottfried, *Die Religionsfondsherrschaft Radautz (1832)*, Cernăuţi, 1894.

— BISERICA CATOLICĂ (1826).

100 Jahre Radautzer Römisch-Katolische Kirche („Czern. Deutsche Tagespost", 23 iunie 1926).

— M BISERICA LUI BOGDAN VODĂ (Sf. Nicolae, construită de Bogdan I, 1359—1365[17]; zugrăvită probabil în vremea domniei lui Alexandru cel Bun, pridvorul adăugat de Alexandru Lăpuşneanu la 1559, cînd se fac şi chenarele ferestrelor şi se reface în parte şi pictura, care a fost refăcută din nou, la 1880, de pictorul Epaminonda Bucevschi; se păstrează parte din vechea pictură în altar, unde culorile au fost împrospătate; cadrul portalului a fost făcut de Ştefan cel Mare, 1479—1480; *este cea mai veche biserică de zid ce s-a conservat în Moldova.* Aici au fost îngropaţi primii voievozi ai Moldovei independente: Bogdan I, Laţcu, Roman I, Ştefan I etc.; lespezile lor de mormînt au fost puse de Ştefan cel Mare la 1479—1481).

Ureche, *Letopiseţul*, p. 78 ⟨episcopie făcută de Alexandru cel Bun⟩; Urechia V. A., *Inscripţiuni după manuscrise*, Buc., 1887 (extras din AARMSI, s. II, t. IX, 1886—1887, p. 48); Melchisedec, *O vizită*, p. 288—295 şi tab. 1—2 ⟨inscripţii, pietre de mormînt, descriere⟩; Idem, *O vizită la cîteva mănăstiri* (RIAF, I, 1883, vol. II, p. 54—61 şi tab. I—II); Kozak, *Inschriften*, p. 97—116; Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 12—13; Zugrav Ioan, *Cărţile bisericeşti mai vechi din vechea biserică episcopală din Rădăuţi şi însemnările de pe ele* („Candela", 1935, p. 341 şi urm.);

Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare, p. 249—254, 255—256, 262 ⟨pietre de mormînt⟩; Brătulescu V., *Piatra de mormînt a lui Bogdan al II-lea, tatăl lui Ştefan cel Mare* (M.M., XXXVII, 1961, nr. 3—4, p. 166—180) ⟨inscripţiile pietrelor de mormînt din biserică şi despre pictura sa; se arată că Bogdan al II-lea nu a fost îngropat aici⟩;

Pumnul A., *Moşiile mănăstireşti*, p. 78—82 ⟨istoric, despre avere⟩; Petrusević A. S., *Radovecko-Cernoveckaja episcopija i svately eja* („Bukovynskaia Zorja", 1870, nr. 7, p. 12—16);

Timuş G., *Istoria episcopiei de Rădăuţi* (B.O.R., XIV, 1890—1891, p. 552—562, 617—632, 725—745); *Fondul religionariu greco-ortodox...* („Candela", 1889, p. 675—680 ⟨istoric, avere⟩;

Wickenhauser Fr. A., *Geschichte der Bistums Radautz und des Klosters Gross Skit*, Cernăuţi, 2 vol., 1890—1891 (192+117 p.) ⟨26 doc., 1486—1786, zapise de la 1761, statistica averilor din Bucovina, la 1784⟩ (recenzia lui A. D. Xenopol, „Arhiva", Iaşi, I, 1889—1890, p. 747—751); JBLM, 1899, p. 111—112).

Romstorfer K., *Die Kirchenbauten in der Bukowina*, Viena, 1896 (extras din „Mitteilungen", 1894—1896); *Die Österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild, Bukowina*, Viena, 1899, p. 17, 67 ⟨desen înfăţişînd biserica la sfîrşitul sec. XIX⟩; Nistor I. I., *Istoria bisericii din Bucovina*, Buc., 1916, p. 2 ⟨desen al bisericii⟩; Kaindl R. E., *Geschichte der Bukowina*, Cernăuţi, 1903, p. 78—82;

Tomiuc Vasile, *Über eine Christus-Freske des 15. Jahrhunderts in der Radautzer Kirche* („Mitteilungen", XXV, 1899, p. 50); Worobkiewyc Em. E., *Radoveckoe pravoslavnoe epyskopstvo y eho cerkov* („Candela", XVI, 1897, p. 293—302, 360—369, 521—532) (despre episcopie⟩; recenzia lui D. Dan, *Episcopia ortodoxă din Rădăuţi şi biserica ei* („Patria", 1897, nr. 57—58; reprodusă şi în vol. *Din scrierile lui Dim. Dan*, Cernăuţi, 1902, p. 53—59; Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 123—126 şi la Lapedatu Al., *Monumentele istorice*, p. 195—198; Tafrali O., *Les monuments roumains*, p. 11; Dan Dimitrie, *Rolul literar şi cultural al episcopiei din Rădăuţi* (J.L., III, 1906, nr. 1, p. 7—11) ⟨din *Cronica Episcopiei*⟩; Idem, *Die literarische und Kulturelle Rolle des Bistums Radautz* (C.A.Z., 1906, nr. 725); Olinescu Dionisie, *Biserica din Rădăuţi în Bucovina* (J.L., III, 1906, nr. 1, p. 4—7);

Dan Dimitrie, *Cronica Episcopiei de Rădăuţi. Cu apendice de documente slavone originale şi traduse şi mai multe ilustraţiuni*, Viena, 1912, VII+264 p.+planşe ⟨descriere, inscripţii, pietre de mormînt, obiecte bisericeşti, despre înfiinţarea mitropoliei şi reşedinţa ei la Rădăuţi, averea episcopiei, episcopii, 1472—1902, rolul cultural al episcopiei, documente, 1479—1782⟩; Raportul lui N. Iorga despre lucrare în AARPAD, s. II, t. XXXV, 1912—1913, p. 256—258; Podlacha W., *Wandmalerein in den griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukowina* (B.S.P., 1912, p. 37—51); Podlacha W., *Malowidla scienne;*

Nibio August, *Studien und Untersuchungen zur Geschichte der Radautzer Bistums*, 2 vol., Rădăuţi, 1913—1914; Dan Dimitrie, *Die Episcopie von Radautz*, în *Schematismus der Bukowinaer gr. or. Archiepiskopal-Diozese für dar Jähre 1914*, p. 3—27; Iorga—Balş, *Histoire*, p. 314—315; J.L., 1923, p. 122, 386, 471 etc. ⟨desene, pietre de mormînt⟩; R.I., 1924, p. 67; Anuar Bucovina, 1923, p. 37, 1924, p. 37, 1926, p. 68, 1927, p. 79—80, 1928, p. 97 şi 5—29, 1929, p. 5—29, 1937, p. 11—18 ⟨şi despre episcopia şi episcopii de Rădăuţi⟩; Zugrav Ioan, *Un al doilea tablou ctitoricesc la Rădăuţi* („Candela", 1923, p. 143);

Balş G., *Începuturile arhitecturii bisericeşti din Moldova*, Buc., 1925; Puiu I., *Ctitoria lui Bogdan cel Bătrîn* („Anuarul Lic. de fete din Rădăuţi", 1919—1923, publicat de M. Ianovici, 1924, p. 14—43) ⟨descriere, istoric⟩; Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 24—27 ⟨despre pietre de mormînt⟩;

Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 158—160); BCMI, 1926 p. 136 ⟨despre acoperirea bisericii, 1921⟩;

Dan Dim., *Episcopia de Rădăuţi, mitropolia şi m-rile bucovinene. Schiţă istorică*, Cernăuţi, 1926; Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 131—138) ⟨pridvorul adăugat 1559⟩, 278 ⟨despre zugrăvire⟩; şi indice Rădăuţi; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 11—12, 34, 35, 39—43, 47—48 passim pl. II; Ştefănescu I. D., *L'évolution*, p. 170; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 77—78 ⟨bis. lui Bogdan⟩; II, p. 95—98 ⟨episcopia⟩; Balş G., *Influence du plan serbe;* Idem, *Influences armeniennes;* Ionescu Gr., *Istoria*, p. 234—236; Zugrav Ioan, preot, *Biserica neamului din Rădăuţi*, Cernăuţi, 1939, 16 p.; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 43—50; Grigorovitza, *Dicţ. Bucovina*, p. 178;

Ştefănescu I. D., *Mănăstirile Bucovinei* (R.F.R., VIII, 1941, nr. 8—9, p. 404); Şesan Milan, *Episcopia Rădăuţilor*, Cernăuţi, 1943; Idem, *Despre vechimea episcopiei Rădăuţilor* („Anuarul Muzeului Bucovinei", I—II, 1943—1944, p. 262—265); Rezuş Petru, *Biserica lui Bogdan voievod din Rădăuţi*, Suceava, 1948;

Grigoraş N., *Rădăuţi, necropola primilor voievozi ai Moldovei* („Magazin istoric", 1968, nr. 2, p. 14—17) ⟨Despre domnii îngropaţi în biserica lui Bogdan⟩; Gorovei Ştefan S., *Taina mormîntului de la Rădăuţi şi piatra de la Probota* (M.M., XLV, 1969, nr. 5—6, p. 369—371) ⟨crede că Petru I este îngropat în bis. din Rădăuţi⟩;

Gonţa Al., *Mitropolia şi episcopiile ortodoxe moldovene în sec. XV* (M.M., XXXIV, 1958, nr. 1—2, p. 21—36); Rezuş Petru, prof. *Biserica domnească din Rădăuţi* (M.M., XXXIV, 1958, nr. 1—2, p. 70—75); Idem, *Vechea tipografie din Rădăuţi* (M.M., XXXV, 1959, nr. 5—6, p. 298—302); Idem, *Din istoria învăţămîntului teologic în Moldova* (M.M., XLV, 1969, nr. 3—4, p. 166—180) ⟨îndeosebi despre şcoala episcopală de la Rădăuţi⟩; Puiu I., preot, *Bis Sf. Nicolae din Rădăuţi* (M.M.. XXXV, 1959, nr. 7—8, p. 473—479) ⟨descriere, istoric, morminte, după Kozak, Reli, etc.⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic*, p. 67—74 (şi indice); Vătăşianu V., *Istoria artei* (indice);

„Arta şi tehnica grafică", 1940, p. 73; Zugrav I., preot, *Un epitaf din biserica Bogdan Vodă din Rădăuţi* (M.M., XXXVI, 1960, nr. 5—6, p. 387—389); Ştefănescu I. D., *Broderiile . . .*, în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 491; *Cultura bizantină în România*, Buc., 1971, p. 127 ⟨aer al bis.⟩;

Ulea Sorin, *Prima biserică a m-rii Putna (Contribuţie la studiul fazelor de dezvoltare a arhitecturii medievale româneşti* (SCIA, artă plas-

tică, 1969, nr. 1, p. 35—63) ⟨consideră că Putna a fost concepută *„ca o reluare sui-generis a Rădăuţilor"*⟩;

Rezuş P., *Biserica domnească din Rădăuţi. Date noi cu privire la originea şi stilul ei* (B.O.R., 87, 1969, p. 391—8) ⟨Consideră că a fost construită după modelul bis. din Cuhea; aici a fost sediul episcopului Meletie⟩;

Vorobchievici Nestor, *Schiţe istorice asupra unor evenimente marcante relativ la organizarea şi dezvoltarea bisericii ortodox-orientale sub împărăţia Austriei*, 1900 ⟨şi despre episcopia de Rădăuţi⟩; Adrianne Madeleine — van de Winckel, *Introduction à l'étude des signes lapidaires de Roumanie*, în vol. *Pagini de veche artă românească. De la origini pînă la sfîrşitul secolului al XVI-lea*, 1970, p. 246 ⟨semnele lapidare de la bis. Sf. Nicolae⟩;

Grigoraş—Caproşu, *Biserici din Moldova*, p. 9—19 şi pl. 7—34 ⟨descriere arhitectură şi pictură, despre pietrele funerare şi obiectele bis.⟩; *Istoria artelor plastice*, I. p. 182—184, 349 şi planşe ⟨descriere arhitectură⟩; Grigoraş N., *Semnalăm* („Cronica", 8. VI. 1968, p. 11) ⟨despre starea rea în care se găseşte bis. din Rădăuţi⟩; Gorovei Ştefan S., *Observaţii privind ordinea mormintelor voievodale de la Rădăuţi* (M.M., 1970, nr. 9—10, p. 576—577);

Crăciunaş Irineu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., 1970, nr. 3—6 p. 152—153) ⟨şi despre pictura bis. Bogdana — Rădăuţi, dispărută⟩;

Vătăşianu Virgil, *Probleme privind arhitectura Moldovei şi Ţării Româneşti din secolul al XIV-lea* (BMI, 1972, nr. 2, p. 60—62) ⟨Despre influenţa central-europeană în cele două importante construcţii păstrate: bis. din Rădăuţi şi bis. m-rii Negru Vodă⟩.

— BISERICA EVANGHELICĂ (1862).

Wiszniowski Franz, *100 Jahre seit Gründung der evangelischen Pfarre Radautz* („Das Südostdeutsche" — München, XIII, 1962, nr. 18—19); vezi şi Beck Erich, *Bibliographie zur Landeskunde der Bukowina*, München, 1966, p. 255.

RĂDEANA (Rădeni), com. Valea Seacă — Neamţ (M bis. Sf. Mihail, construită de marele logofăt Dumitraşco Ştefan, 1628, pictura din 1652, reparată 1923 şi 1959).[18]

DRH, XIX, p. 453 şi *Uricarul*, XIV, p. 403—405 ⟨la 1628, satul Rădeni lîngă Valea Seacă — existent în vremea lui Ştefan cel Mare — al lui Ştefan D. mare logofăt⟩; *Uricarul*, XI, p. 210—211, 215—217 ⟨doc. 1662, satul luat de la Gh. Ştefan şi dat lui Gheorghe căpitanul⟩, p. 220—222 ⟨doc. 1712, satul Mariei stolniceasa⟩, p. 269—275 ⟨izvod de acte⟩; I.N., 1930, p. 180 ⟨doc. 1662, publicat şi în *Uricarul*⟩; *Uricarul*, XIV, p. 330—333, 362 şi urm. ⟨multe doc. şi hotărnicie, 1765; sat al lui N. Roset postelnic⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al lui I. Aslan⟩;

Rosetti R., *Familia Rosetti*, indice; *Dicţ. Rom.*, V, p. 206; B.O.R., 1890, p. 469 ⟨pisania⟩; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 124 ⟨pisania⟩;

Inscripţii Bucureşti, p. 582 ⟨cruce c. 1627⟩; Stoicescu, *Dicţionar*, p. 448—449 ⟨despre ctitor⟩; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 94—96 şi indice; AER, 1936, p. 94—96 şi indice; AER, 1936, p. 185; MM, XXXV, 1959, nr. 9—12, p. 718; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 20—21; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 243 (despre sat).

RĂDENI, com Trifeşti, jud. Iaşi[19] (bis. de lemn Sf. Gheorghe — Vlădeni, c. 1780, refăcută 1868 şi 1895; bis. Sf. Treime a fam. Costachi, ante 1750, reparată 1890; M bis. de lemn Sf. Voievozi — Rădeni — Roşcani, atribuită prin tradiţie lui Ştefan cel Mare, refăcută în sec. XVIII, sau prima jum. a sec. XIX; pridvorul din 1850). Vezi şi Vlădeni.

Documente, XVII, vol. I, p. 61 ⟨la 1602, 1/4 sat vîndută lui Caraiman mare paharnic⟩; vezi şi vol. II, p. 14 ⟨doc. 1606⟩; XVII, vol. II, p. 272—273 ⟨la 1610, seliştea R. — Hîrlău a lui Precop Cărăiman al III-lea vistier⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; XVII, vol. IV, p. 448 ⟨Rădeşti — Iaşi⟩;

Ghibănescu, *Surete*, XXV, p. 62—63 ⟨doc. 1766, schimb moşie⟩; *Uricarul*, VI, p. 215 ⟨doc. 1813⟩; B.C.I., IV, p. 16 ⟨la 1660, 1/3 sat a urmaşilor lui Iorga postelnic⟩; Bobulescu C., *Veniamin Costachi*, p. 43—45 ⟨însemnări⟩; Anuar 1930, p. 83 ⟨bis. de lemn veche Sf. Voievozi — Rădeni — Roşcani⟩ şi p. 92 ⟨bis. din Rădenii Vechi⟩; două sate; R.M., 1926, nr. 5—6, p. 23—24 (însemnare, 1777, schitul Rădeni⟩; M. M., XXXIV, nr. 11—12, p. 917; *Dicţ. Rom.*, V, p. 207 ⟨despre sat⟩; Panait Cristache I., *Bisericile de lemn din Moldova*, (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 485 şi urm.) ⟨despre bis. Sf. Voievozi⟩; ACMIB, II, 1928, p. 150 ⟨însemnări, 1750—1805⟩;

RĂDENI — Orhei (bis. de lemn Adormirea, sec. XVIII, reclădită de paharnicul Ioan Rusu).

Sava, *Doc. Lăpuşna*, indice; Boga, *Doc. bas.*, III, p. 38—52; RSIAB, 1931, p. 544—545 ⟨cat.⟩ şi 560 ⟨două sate?⟩; A.B., 1936, p. 29; 1934, p. 241 ⟨bis. veche, 1813⟩; Anuar 1922, p. 22 şi 85; Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 30—31; *Documente*, XV, p. 281 ⟨la 1495, satul lui Mihul medelnicer⟩.

RĂDENI, com. Dragomireşti, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1776, reclădită 1828).

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 176—179 ⟨hotărnicie, 1819⟩; *Documente*, XVII, vol. II, p. 233—234 ⟨la 1609, satul cumpărat de Ilie Vrabie vornic de poartă⟩; Vezi şi DRH, XIX, indice; A.B., 1931, p. 198 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 67, 1935, p. 89, 1936, p. 95, 1938, p. 147; C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨bis. din R. — Popeşti ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩.

RĂDENI, com Frumuşica, jud Botoşani (bis. de lemn Sf. Gheorghe 1850).

Anuar 1930, p. 119; *Dicţ. Rom.*, V, p. 206—207 ⟨bis. „foarte veche"⟩.

RĂDENI, com Păstrăveni, jud. Neamţ (un fost schit)[20].

Uricarul, VI, p. 334 ⟨doc. 1825, satul cumpărat de N. Sturza⟩; XVII, p. 118 şi urm.; *Dicţ. Rom.*, V, p. 207 ⟨fost schit⟩;

RĂDEŞTI, com. Balabaneşti, jud. Galaţi (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1815). Vezi şi următorul.

Antonovici I., *Doc bîrlădene*, I, p. 308 ⟨bis. din c. 1830⟩; AEH, 1934, p. 67, 1935, p. 88—89, 1936, p. 96, 1938, p. 147; *Dicţ. Rom.*, V, p. 208; *Documente*, XV, vol. II, p. 203—204 ⟨doc. 1499—1496, satul R., în fundul Covurluilui Sec, vîndut lui Toader Lazin⟩; XVI, vol. I, p. 504 ⟨la 1546, era al fiilor lui Toader Lăzăscu⟩.[21]

RĂDEŞTI, com. Costeşti, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, ruinată la 1934). Vezi şi precedentul.

A.B., 1931, p. 195 ⟨cat. 1809⟩.

RĂDIU, vezi Rediu.

RĂDUCĂNENI, jud. Iaşi (bis. ante 1852[22]; M casa Rosetti — Catargiu).

AEH, 1934, p. 50, 1935, p. 66, 1936, p. 68, 1938, p. 89 ⟨bis. nouă⟩; Rosetti Radu, *Cronica Bohotinului*, Buc., 1905, 167 p. (extras din AARMSI, s. II, t. XXVIII) ⟨şi despre satul R.⟩; Vezi şi Idem, *Familia Rosetti*, indice; *Dicţ. Rom.*, V, p. 209 ⟨tîrg şi sat înfiinţat la 1806⟩; B.F.O., 1850, p. 318 şi G.M., 1850, p. 312 ⟨despre înfiinţarea şcolii⟩[23].

M-REA RĂDUCANU, vezi Tg. Ocna.

RĂDUEŞTI (Rădăeşti), com. Deleşti, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Gheorghe, construită de Iordache Cuza, 1818). Vezi şi Chetreşti şi Deleşti.

Ghibănescu, *Surete*, I, p. 161—163 ⟨vechimea satului⟩; V, p. 196—197 ⟨părţi ale lui T. Dubău, 1673⟩; VIII, p. 52 ⟨doc. 1797⟩; *Uricarul*, VI, p. 305—306 ⟨sat al lui Arghirie Cuza⟩; XXIII, p. 250—253; AEH, 1935, p. 109; *Dicţ. Rom.*, V, p. 210 ⟨bis. din 1818⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 359 ⟨despre sat⟩.

RĂDULEŞTI — Putna (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, distrusă în timpul războiului 1914—1916).

A.B., 1931, p. 182 ⟨cat 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 210 ⟨cătun⟩; AER, 1936, p. 223.

SCHITUL RĂFLOAE — Tecuci (ante 1688)[24].

RĂNGHILEŞTI, vezi Rînghileşti.

RĂPCIUNI — Neamţ (M bis. de lemn Sf. Voievozi, 1773, acum la Muzeul Satului din Bucureşti).

Inscripţii Bucureşti, p. 790—791 ⟨pisanie 1773, la Muzeul Satului⟩; Vătăşianu V., *Bisericile de lemn din Moldova*, în vol. *Închinare lui N. Iorga*, Cluj, 1931, p. 410—412; Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 508) ⟨schitul Răpciuni⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 302—304; *Documente de arhitectură*, nr. 6; *Dicţ. Rom.*, V, p. 211 ⟨sat şi fost schit⟩;

Diaconescu Emil, *Biserica de lemn din Răpciuni — Ceahlău (astăzi la Muzeul Satului Bucureşti)* (M.M., 1966, nr. 1—2, p. 78—95) ⟨descriere, însemnări, pomelnic⟩; Vlad Grigore, *Bisericile din „Răpciune“, monu-*

mente de mare preț („Avîntul“ — P. Neamț, 30 april. 1939) ⟨despre bis. din 1770—1773⟩.

RĂPEDEA — Putna (bis. Adormirea, ante 1809).
A.B., 1931, p. 187 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 211 ⟨cătun⟩; AER, 1936, p. 254—255 ⟨bis. de lemn veche și o alta din 1925⟩.

RĂPUJINEȚ — Suceava (bis. din 1800 făcută de V. Marcu).
Werenka, *Topographie*, p. 82—83; Anuar Bucovina 1923, p. 30; Vasilică I., *Din trecutul satului Răpujineț* („Țara Sepenițului“, 1936, nr. 2, p. 81—82).

RĂSPOPENI — Orhei (bis. de nuiele Sf. Nicolae, reclădită 1874).
Boga, Doc. *bas.*, *indice;* A.B., 1929, nr. 4, p. 88—89; RSIAB, 1930, p. 248 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 158; *Documente*, XVII, vol. I, p. 134 ⟨la 1604, seliște a lui Toader Boul vistier); Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 276 ⟨1/2 din sat a fam. Russo⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 396 ⟨părți de sat ale fam. Donici⟩; RSIAB, XIII, p. 62—65 ⟨școală veche⟩.

RĂSPOPI — Tecuci (bis. Sf. Nicolae, construită de Nicolae Seruceresecu, 1775, „prefăcută“ la 1833 de Simion Oprișan).
A.B., 1931, p. 192 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 212 ⟨pomelnic⟩; *Documente*, XVII, vol. II, p. 226 ⟨la 1609, satul R. — Vaslui era proprietatea urmașilor lui Nicoară Răspop⟩; un alt sat R. în jud. Bacău (DRH, XIX, indice).

RĂSTOACA, jud. Vrancea (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, refăcută 1842 de boierul N. Sion)[25].
A.B., 1931, p. 185 ⟨cat. 1809⟩; „Milcovia“, I, 1930, p. 30 ⟨numele satului⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 213 ⟨despre sat⟩; AER, 1936, p. 226 ⟨bis. din 1894⟩.

RĂȘCANI (Rîșcani), com. Dănești, jud. Vaslui (bis. sec. XVII, apoi bis. începutul sec. XIX). În același județ mai este un sat R. în com. Șuletea.
Ghibănescu Gh., *Familia Rîșcanu* (I.N., 1926—1927, p. 239—249) ⟨și despre satul R. — Fălciu⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 252 ⟨bis. din 1750⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Brădiceni⟩; D.R., 1932, p. 13 ⟨Evanghelie, 1694⟩; vezi și doc. din întreaga colecție; Stoide C. A., *Note literare* („Rev. critică“, VII, 1933, p. 94) ⟨Însemnare de la stolnicul C. Cantacuzino, din 1694, pe o carte a bis. din Rășcani⟩; AEH, 1934, p. 69, 1935, p. 92 ⟨bis. din 1808 sau 1857, rezidită 1910⟩; Ghibănescu G., *Surete*, X, p. II, și urm. XI—XXVIII, p. 4—8, 151—169 și urm. ⟨despre satul Rîșcani — Fălciu, origine, doc.; și hotărnicie, 1847; vezi și indice și VII, p. CXXXVIII.

RĂTEȘTI — Neamț[26] (dispărut“ (bis. sec. XVII).
Documente, XVII, vol. II, p. 84—85 ⟨la 1607, 1/2 de sat vîndută lui Boul vistier⟩; DRH, XIX, indice; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al lui I. Lazul⟩; *Uricarul*, VI, p. 241—242, 267, 335 ⟨doc., 1786—1825⟩; Bogdan D. P., *Acte moldovenești din anii 1426—1502*, Buc., 1947, p. 44—50 ⟨despre

satul Rătești, amintit de la 1451); Constantinescu D., *Sate nemțene dispărute I Răteștii* (M.A., III, 1971, p. 509—520+1 tabel genealogic).

RĂȚENI, vezi Rețeni.

RĂUCEȘTI, jud. Neamț (curți boierești, sec. XVII, dispărute; bis. Adormirea începută de Mihai Kogălniceanu, 1866).[27]

DRH, XIX, p. 223—224 ⟨la 1627, satul fost domnesc, dat lui Arsenie logofăt⟩; M. Costin, *Opere*, ed. V. A. Urechia, II, p. 528 ⟨la 1680, curți boierești⟩; ALPR, 1935—1936, p. 140 ⟨mențiune metoh, 1830⟩; *Dicț Rom.*, V, p. 216 ⟨despre sat și doc. 1711, sat al m-rii din Cetatea Neamț⟩; *Doc. rel. agrare*, indice ⟨sat al m-rii Secul⟩.

RĂUSENI, vezi Reuseni.

RĂVĂCANI — Roman.

Documente, XVI, vol. III, p. 157 ⟨la 1581, 1/2 din sat a urmașilor lui Coste și Jurj Stravici⟩; XVII, vol. II, p. 168 ⟨la 1608, parte din seliște dată lui Dumitru Buhuș⟩; vezi și p. 229—230 ⟨doc. 1609⟩; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 117, 135 ⟨doc. 1632, seliște a lui D. Buhuș⟩.

RĂZĂMEȘTI, vezi Fiținghești.

RĂZBOIENI (Valea Albă), jud. Neamț (M bis. Sf. Mihail și Gavriil, construită de Ștefan cel Mare la 1496 în amintirea luptei purtate aici cu turcii la 1476, luptă povestită pe larg în textul pisaniei bisericii).[28]

Uricarul, III, p. 286—287 și VIII, p. 14—15 ⟨pisania⟩; Iorga N., *Inscripții*, f. I, p. 43—45 și *Studii și doc.*, XV, p. 230; *Dicț. Rom.*, V, p. 217—220 ⟨pisania și istoricul satului⟩;

Melchisedec, episcopul, *Inscripția de la m-rea Răsboeni, județul Neamțului, comentată* (C.L., XVI, 1882—1883, p. 365—373, 422—427, 467—474) ⟨despre familia lui Ștefan, luptele cu turcii, relațiile cu Țara Românească și istoria mănăstirii); și în *Analele Acad. Rom.*, s. II, t. VII, 1884—1885, secț. II, *Memorii și notițe*, p. 171—203 și extras; Iațimirski A. I., *Slavianskia i russkia rukopisi rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 868—870; ALPR, 1936—1940, p. 9 ⟨însemnare⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 442 ⟨doc. 1740⟩; A.I.P., 1855, stampa nr. 5; Antoniu, *Album*, p. I, p. 37;

Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 166; Iorga N., *Spre Războeni* (F.D., 1907, p. 375—378); Vl. Mironescu, *M-rile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 112—113); Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare*, p. 36—37;

Balș G., *Bisericile lui Ștefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 75—81); Idem, *Sur une particularité des voutes moldaves* (BSHAR, I, 1924, p. 9—24) și Buc., 1924; Idem, *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, indice); Mătasă C., *Călăuza jud. Neamț*, p. 124—128; Balș G., *Influences du plan serbe;* Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 115—116; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 102; Anuar 1930, p. 61—62; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 278—279.

Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare, p. 139—144 ⟨descriere sumară, planuri, foto⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Vătăşianu V., *Istoria artei* (indice); Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 511); Stoicescu N., *Monumentele Ţării Româneşti şi Moldovei acum un secol I. Biserici şi mănăstiri* (M.O., XXI, 1969, nr. 11—12, p. 924—925) ⟨descrierea m-rii Războieni la 1871 şi pisania⟩;

Dobrin N., *O mănăstire uitată: Războienii* („Avîntul" — P. Neamţ, 20 aug. 1939, p. 3); *Istoria artelor plastice*, I, p. 326—329 ⟨descriere arhitectură);

Documente, XVII, vol. III, p. 131 ⟨la 1613, satul R. pe Valea Albă al m-rii Sf. Ilie⟩; IV, p. 134—135 ⟨la 1617, satul era al lui Nicoară Prăjescu vistier⟩, p. 434 ⟨la 1620, satul lui Lupu Prăjescu⟩; V, p. 52 ⟨la 1621, dat schimb lui Baico vornic⟩; p. 81 ⟨la 1621, al m-rii Sf. Ilie⟩; satul a mai fost întărit m-rii la 1623 (p. 253—254); Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1, p. 6—7, III/2, p. 53—56, 129—130, IV/2, p. 139—140, V/2 ⟨doc. despre sat⟩; vezi şi indice.

RĂZBOIENII NOI — Iaşi (bis. lui Sandu Sturza, ante 1740)[29].

Bîşcu Dim., *Însemnări asupra zugrăvelii bisericii din Războienii Noi — Iaşi* („Arta şi tehnica grafică", dec. 1938—mart. 1939, caietul nr. 6, p. 82—91) (bis. nouă); *Dicţ. Rom.*, V, nu îl aminteşte; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 442 ⟨doc. 1740 amintind bis.⟩.

RĂZIMEŞTI, vezi Fiţingheşti.

RĂZLOGI, vezi Hoceni.

RECEA — Orhei (fost schit, clădit la 1804 cu osteneala lui Teodosie ieromonahul, desfiinţat).

Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 45—47; RSIAB, 1919, p. 16; 1931 p. 554 ⟨la 1820 bis. de lemn Sf. Voievozi⟩; A.B., 1934, p. 240 ⟨descriere bis., 1813⟩; Anuar 1922, p. 16 şi 86; Arbure Z. C., *Basarabia în sec XIX*, p. 328 ⟨despre schit, clădit 1797 de preoţii Ioan şi Andrei Roşca⟩.

RECEA VECHE — Gioseni, com. Horgeşti, jud. Bacău (bis. în ruină şi cruce, la 1871)[30]. Vezi şi Gioseni.

Dicţ. Rom., V, p. 196 ⟨bis. din 1846⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 254 ⟨bis, de lemn din 1862 — Recea⟩; AER, 1936, p. 151 ⟨bis. veche de lemn⟩.

RECEA (Răcea) — Tecuci (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită, 1864, de Ecaterina Sturza). În lista monumentelor este trecută M o bis. de lemn la Recea, com. Găiceana, fost r. Adjud.

A.B., 1931, p. 192 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 222 ⟨despre bis. şi sat⟩; AER, 1936, p. 320.

RECEA — Bîrlad (m-rea popii Draghie, sec. XV, dispărută).

Grigoraş — Caproşu, *Biserici din Moldova*, p. 60 ⟨despre vechimea m-rii⟩.

REDIU — Bacău[31] (bis. în ruină la 1871 R. — Voineşti[32] şi bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 177 ⟨cat. 1809⟩; *Uricarul*, VI, p. 256 ⟨doc. 1803, moşie a căminarului C. Crupenschi).

REDIU (Rădiu), jud. Galaţi (bis. Adormirea, ante 1809).

A.B., 1931, p. 198 ⟨cat. 1809⟩; RSIAB, 1933, p. 283 ⟨1812, R. — Fălciu⟩.

REDIU — Iaşi, vezi Ţipileşti.

REDIU (Rădiu), jud Neamţ (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 225 ⟨bis. de zid şi de lemn, 2 sate⟩; AER, 1936, p. 111 ⟨bis. din 1843⟩; M.M., 1943, nr. 3—4, p. 114 ⟨însemnare, 1836, bis. Sf. Nicolae — Rediu⟩.

REDIU (Rădiu), com. Hoceni, jud. Vaslui (bis. Sf. Haralambie, 1842 şi bis. din Rădiu — Galianu, reclădită 1894).

A.B., 1931, p. 201 ⟨la 1809, bis. Sf. Împăraţi⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 224—225; AEH, 1934, p. 82; 1935, p. 108, 1936, p. 121, 1938, p. 194; RIAF, vol. XVI, 1922, p. 55 ⟨satul dat schimb mitropoliei de Alex. Anastasie serdar⟩; C.H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. din R. Galian dărîmată de cutremurul din nov. 1940⟩.

REDIU (Rădiu), com. Rădăuţi — Prut, jud. Botoşani (bis. din 1874).

BSGR, 1897, trim. I—II, p. 98—101 ⟨despre sat şi bis. din 1874⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨R. Mare — Suceava⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 260 ⟨descoperirile arheologice⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 226—227.

REDIU, vezi Balinteşti.

REDIUL ALDEI, com. Aroneanu, jud. Iaşi (M bis. Sf. Ilie, 1718, construită de Maria Catargi; pridvorul adăugat ulterior; date D.M.I.).

REDIU — TĂTAR, jud. Iaşi (bis. Sf. Grigore, sec. XIX, în reparaţie la 1930).

Anuar 1930, p. 73; *Dicţ. Rom.*, V, p. 227; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rilor Socola şi Copou⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 214—215 şi 261 ⟨R. Aldei, R. Tătar şi R. Mitropoliei⟩; Obreja Al., *Toponimie* („*Cronica*", 4. VI. 1970, p. 11) ⟨despre numele Rediu de la slavul redki=scurt⟩.

RENI — R.S.S. Ucraineană.

Călători străini, I. indice ⟨menţionat prima oară de G. Reichersdorf⟩; *Documente*, XVI, vol. IV, p.78—79 ⟨oraşul menţionat cu ocol la 1593⟩; XVII, vol. IV, p. 210 ⟨amintiţi vameşii de la Reni⟩; despre vechimea oraşului vezi Iorga N., *Studii istorice asupra Chiliei şi Cetăţii Albe*, p. 232 nota 2 şi indice; Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 87;

Kogălniceanu, *Letopiseţe*, I, p. 283; Iorga N., *Chilia şi Cetatea Albă*, p. 232; Nistor I., *Istoria Basarabiei*, p. 118; Năstase Gh., *„Hotarul lui Halil paşa" şi „cele două ceasuri"*, Buc., 1932, p. 5 ⟨despre ocuparea oraşului Reni de turci, 1622⟩; *Cronica Ghiculeştilor*, Ed. N. Camariano-A. Cioran, p. 7—9 ⟨despre arderea tîrgului de tătari, 1700⟩; vezi şi indice;

Ciobanu Şt., *Oraşele*, în vol. *Basarabia. Monografia*, Chişinău, 1926, p. 99—100 ⟨despre oraş⟩; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 304—305;

Iordan Iorgu, *Toponimia românească*, p. 31, 83 ⟨numele de la latinul arena=nisip⟩; Papahagi P., *Reni* („Dunărea", I, 1924, p. 61—68) ⟨Crede că numele vine de la lat. arena=nisip, nume adus poate mai tîrziu de italieni⟩; Vezi şi Areni;

Giurescu C. C., *Tîrguri sau oraşe*, p. 261 ⟨despre vechimea tîrgului).

— BISERICA VECHE (sec. XVIII).

Iorga N., *Cronică* (R.I., 1920, p. 252—254) ⟨însemnări, sec. XVIII—XIX⟩.

— GEAMIA (transformată în bis. la 1810).

A.B., 1930, p. 346 ⟨doc. 1809⟩.

REPEDEA, vezi Răpedea.

REŢENI — Bacău (bis. de lemn din 1863, construită de Grigore Constantinidi).

B.O.R., XIV, 1890, p. 261; *Dicţ. Rom.*, V, p. 216.

REUSENI, com. Udeşti, jud. Suceava (M bis. Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul, construită de Ştefan cel Mare, 1503—1504, pe locul unde a fost ucis tatăl său, Bogdan al II-lea; bis. terminată de fiul lui Ştefan, Bogdan cel Orb).

Melchisedec, *O vizită* (RIAF, I, 1883, vol. II, p. 67—68); Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); Melchisedec, *O vizită*, p. 301—302 ⟨inscripţie⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 83; *Uricarul*, VIII, p. 14 ⟨pisania⟩; Kozak, *Inschriften*, p. 116—119;

Romstorfer K., *Moldauisch-byzantinische Baukunst*. Viena, 1896; Romstorfer K., *Die griechisch-orientalische Pfarrkirche zu Reuseni* („Mitteilungen", XXVII, 1901, p. 103—104); Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 50—55; Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 167; Brătulescu V., *Pietrele de mormînt de la Muzeul din Fălticeni* (BCMI, XXXII, 1938, p. 38—39) ⟨a lui Bogdan II⟩; Brătulescu V., *Piatra de mormînt a lui Bogdan al II-lea, tatăl lui Ştefan cel Mare*, (M.M., XXXVII, 1961, nr. 3—4, p. 166—180);

Mironescu Vl., *M-rile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J.L, V, 1908, p. 116—117); Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 43—44; Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 111—118); Grecu Vasile, *Vechi odoare nepreţuite* („Calend. Gl. Buc.", 1925, p. 22) ⟨despre biserică⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 48, 1924, p. 48, 1926, p. 79, 1927, p. 90, 1928, p. 113; Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, indice); Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 127—131; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 101; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 290; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 143—144; „Arhitectura RPR", 1954, nr. 8, p. 18;

Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare, p. 196—198; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Vătăşianu, *Istoria artei* (indice); *Istoria artelor plastice*, I, p. 333 ⟨descriere⟩. .

REUSENI (Răuseni), jud. Botoşani (bis. Sf. Elefterie, de lemn, sec. XVIII, reparată 1856).

BSGR, 1897, trim. I—II, p. 100 ⟨despre sat şi bis. din 1789⟩; Anuar 1930, p. 119; Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 94 ⟨satul R. — Hîrlău al lui I. Racoviţă⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 259—260 ⟨descoperirile arheologice⟩.

REVNA — Suceava (bis. sec. XIX).

Romstorfer K. A., *Die alte griechisch-orientalische Kirche zu Rewna* („Mitteilungen", XVII, 1891, p. 251—252); Werenka D., *Topographie*, p. 84; Anuar Bucovina 1923, p. 23; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice.

REZINA (Rezeni) — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII; fost schit c. 1770, desfiinţat; bis. Adormirea — Tg. Rezina, 1808; bis. Sf. Arhangheli, clădită de Ioniţă Pelivan, 1815—8).

ACMIB, I, 1924, p. 55 ⟨pietre de mormînt sec. XVIII⟩; Sava, *Doc. Lăpuşna*, indice; Boga, *Doc. bas.*, XI, p. 27 ⟨doc. 1668⟩; RSIAB, 1919, p. 16; RSIAB, 1922, p. 98 ⟨numire preot, 1787⟩; 1929, p. 202, p. 343 ⟨cat.⟩ şi 1930, p. 217 ⟨bis. de lemn Adormirea — R. tîrg⟩; A.B., 1936, p. 47 ⟨bis. din 1815—1818 în sat nou⟩; 1937, p. 22;

Pelivan I. Gh., *Bis. veche din satul Răzeni* (A.B., 1934, p. 246—253) ⟨clădită de Ioniţă Pelivan; cu documente⟩; A.B., 1935, p. 144; Anuar 1922, p. 158; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 338 ⟨la 1618 satul lui Ieremia Băiseanu⟩; *Documente*, XV, p. 238 ⟨la 1495 satul lui Toader pisarul⟩; ⟨Struve⟩, *Voyage an Krimée*, Paris, 1802, p. 343.

RIPICENI, jud. Botoşani (bis. din 1881).

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 534 ⟨despre sat⟩; Anuar 1930, p. 107; *Dicţ. Rom.*, V, p. 250; *Aşezări din Moldova*, p. 278—279 ⟨descoperirile arheologice⟩.

RÎNCENI, com. Berezeni, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, de vălătuci, 1725 sau 1830? şi două bis. noi).

AEH, 1934, p. 50, 1935, p. 66, 1936, p. 68, 1938, p. 89; *Dicţ. Rom.*, V, p. 211 ⟨Rînceni sau Spîrcoceni⟩.

RÎNGACI — Hotin (bis. de lemn din 1730).

Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 91; Anuar 1922, p. 108; A.B., 1933, p. 50—51 ⟨doc.⟩.

RÎNGHILEŞTI (Rănghileşti), com. Santa Mare, jud. Botoşani (curţi vechi boiereşti şi bis. în ruină la 1871[33]; bis. Adormirea a fam. Sturza, 1842).

Documente, XVI, vol. III, p. 180—181 ⟨la 1582 seliştea R., fostă domnească, dăruită lui Ştefănescu cămăraş şi Tiron diac⟩; XVII, vol. V, p. 96 ⟨la 1622 satul Rănghileşti al lui Lupu Prăjescu⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 249; Anuar 1930, p. 119; Iorga N., *Cronică. Doamna Ringala* (R.I., 1918, p. 110) ⟨de la ea numele satului Rînghileşti⟩; Boga, *Doc. bas.*, II, p. 99 ⟨la 1824 sat al fam. Sturza⟩;

Caproşu I. şi A. Pricop, *Documentele satului Ringheleşti* (C.I., 1972, p. 315—327) ⟨publică prima parte din doc. cuprinse într-o condică. 1623—1794; satul fost al fam. Sturza).

RÎNZEŞTI, jud. Vaslui[34] (bis. Sf. Voievozi, de vălătuci, 1855 sau 1857).

Documente, XVI, vol. IV, p. 117—118 ⟨la 1594 satul, fost domnesc, dăruit m-rii Aron Vodă⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1623 (XVII. ovl. IV, p. 185—186); D.R., I, 1932, nr. 1, p. 1—6 ⟨doc. R. Fălciu, sat înglobat în Jigălia⟩; se arată că există două sate cu acest nume; vezi şi p. urm., unde se reproduce şi o hotărnicie din 1765, p. 21—26; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 309—316, IV, p. 169, 181—182 ⟨doc. sat al m-rii Aron vodă⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 54—57 ⟨doc. 1623, sat al m-rii Aron vodă⟩; AEH, 1934, p. 67, 1935, p. 89, 1936, p. 96, 1938, p. 148; *Dicţ. Rom.*, V, p. 249; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. CXL—CXLI ⟨despre sat⟩; Donca Ion I., *Monografia comunei Rînzeşti, judeţul Tutova.* Văzută şi aranjată de fiica sa Victoria I. Donca, Bîrlad, 1950, 71 p.

RÎPILE (Gura Văii) — Bacău (bis. Sf. Nicolae — R. de Sus, sec. XVIII, c. 1781 şi Sf. Nicolae — R. de Jos, sec. XVIII, c. 1790, ambele de lemn şi altă bis. de lemn Rîpile, c. 1800)[35] Prima din ele M.

B.O.R., 1890, p. 462 şi 464; *Dicţ. Rom.*, V, p. 250—251; A.B., 1931, p. 178 ⟨la 1809 două bis. Sf. Nicolae⟩; AER, 1936, p. 185 ⟨bis. din 1700 şi 1750⟩.

RÎPILE — Fălciu[36] (bis. Sf. Spiridon, reclădită de aga Ilie Kogălniceanu, 1831, ruinată, reclădită pe alt loc 1885—1886 de Mihail Kogălniceanu, restaurată 1913; şi conacul familiei Kogălniceanu).

Ghibănescu, *Surete*, XXV, p. 232; Ghibănescu G., *Inscripţii şi notiţe de pe cărţi* (I.N., 1928, p. 193, 196—197); *Catalogul manuscriselor româneşti*, vol. IV, p. 563 ⟨însemnare, 1832⟩; RSIAB, 1933, p. 282 ⟨1812⟩;

Gaiţă G. I., preot, *O ctitorie uitată* (C.H., 1940, nr. 3, p. 96—98) ⟨istoricul bisericii şi despre refacerea ei de către Mihail Kogălniceanu⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 251.

M M-REA RÎŞCA (înainte de aceasta schitul Bogdăneşti; m-rea nouă, Sf. Nicolae, începută de Petru Rareş din îndemnul mitropolitului Macarie, 1542[37], avînd bis. şi opt chilii; bis. zugrăvită de Ştefan Rareş, 1551—1552; zugrăveala interioară a fost repictată în întregime în sec. XIX; cea exterioară, retuşată pe alocuri, se păstrează pe faţada de sud a bisericii; m-rea prădată de tătari, 1574; clădirea din spre apus şi bis. reclădite de Coste Băcioc mare vornic şi soţia sa, Candachia, 1611—1617; zidul exterior al m-rii construit de Gavriil Coci hatmanul, fratele lui Vasile Lupu[38]; alte patru chilii construite la 1766 de egumenul Calistru Ene, care a înălţat şi zidul de incintă şi a reparat biserica; m-rea reparată la 1798—1799, cînd se face din temelie un alt rînd de chilii şi se acoperă cele vechi

de către egumenul Chiril; paraclis din 1815 clădit de egumenul Sofronie, lîngă egumenia veche şi stricat de egumenul Grigore Crupenschi, care face alt paraclis cu chilii de cărămidă pe başca din colţul zidului din spre apus, paraclis stricat apoi şi el de egumenul Isaia; m-rea prădată de turci la 1821, cînd *„numai zidul au rămas"*; biserica a fost *„prefăcută după modelul obişnuit acum în Moldova"* de arhimandritul Isaia, egumenul m-rii, la 1827, cînd bis. *„s-a lărgit înlăuntru prin dărîmarea unui părete din mijloc, s-au mărit şi s-au întărit ferestrele cu gratii, s-a adaus proscomidia s-a format* (încorporat — N.S.) *fostul pridvor în trupul bisericii, adăugîndu-i-să altul, de nou, s-a acoperit, s-a zugrăvit pe dinlăuntru şi pe din afară şi s-a împodobit cu multe odoare"*, după textul pisaniei; 12 chilii din stînga, cu pivniţă, rezidite de acelaşi Isaia egumenul, cu două trapeze, 1830—1840, cînd se refac şi chiliile mai vechi şi 12 chilii cu cerdacuri; m-rea arsă la 1921 şi reparată 1923—1931; cişmea în curtea m-rii, refăcută la 1849 prin osîrdia lui Neonil egumenul[39]; lucrări de restaurare efectuate în 1965—1968 la zidul de incintă şi la turnul clopotniţă. În başca m-rii a fost surghiunit timp de 6 luni, în 1844—1845, Mihail Kogălniceanu), jud. Suceava. Vezi şi schitul Bogdăneşti.

Cronicile slavo-române (indice); Ureche, *Letopiseţul*, p. 166 ⟨m-rea începută de Petru Rareş⟩ şi 172; Iorga N., *Inscripţii*, I, p. 51—55; Gorovei Artur, *Inscripţii de la m-rea Rîşca* (M.C., III, 1915, p. 58—60, 75—76, 79); Idem, *Însemnări* (*ibidem*, p. 94—95); Iorga N., *Inscripţii* (R.I., 1933, p. 203) ⟨casele, 1766⟩; *Inscripţii Bucureşti*, p. 592, 594 ⟨cruci din 1777 şi 1790⟩;

Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 56 ⟨doc. 1560⟩; Stoide C., *Documente şi regeste nemţene de la Dabija vodă* (ALPR, 1935—1936, p. 152 ⟨doc. 1652 despre zidul înconjurător făcut de Gavriil Coci hatmanul⟩; *Catalogul doc. moldoveneşti*, I—IV (indice); Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); *Documente agrare*, II, p. 704 ⟨doc. 1799, chiliile erau stricate⟩; Vezi şi indice; SCIA, 1967, nr. 1, p. 98—99 ⟨contract 1815 despre zugrăvirea catapetesmei de la noul paraclis al m-rii⟩; vezi şi M.M., 1970, nr. 9—10, p. 544 ⟨acelaşi contract⟩; Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 60—62 ⟨doc. 1701, m-rea era arsă şi prădată, acoperirea bisericii⟩; Bogdan I., *Sămile* (B.C.I., 1915, p. 246—249); Bianu I., *Catalogul manuscriselor româneşti*, III, p. 16 ⟨însemnare, 1811⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 198 ⟨m-rea prădată, 1821⟩; RSIAB, 1933, p. 320—321 ⟨moşiile m-rii, 1812⟩;

Hurmuzaki S. I/5, p. 225—227 ⟨la 1835 m-re de categoria I dintre cele neînchinate⟩; B.F.O., 1844, p. 170, 192; 1845, p. 77; 1848, p. 325, 370, 398; 1849, p. 100, 188, 229; 1850, p. 147 etc. ⟨despre arendarea moşiilor m-rii⟩;

Lapedatu Al., *Manuscrisele de la Bisericani și Rîșca*, Buc., 1906 (din B.O.R., 1904—1905, p. 1142—1152, 1905—1906, p. 685 și urm.) ⟨descriere 78 ms.⟩; Berechet Șt., *Două evanghelii slavone de origine română din sec. XVI* (N.R.L., 21 nov. 1910, p. 747—751) și în vol. aceluiași *Documente slave de prin arhivele ruse*, Buc., 1920, p. 7—13 ⟨din 1582; descriere și însemnări⟩;

Crețulescu Narcis, *Istoria sfintei m-ri Rîșca din județul Suceava*, Fălticeni, 1901, 151 p.+1 pl. ⟨despre mitropolie, ctitoriile lui Petru Rareș și ale familiei sale, istoricul m-rii și averea ei; multe știri despre egumeni și viața monahală; despre cărțile și obiectele de cult ale m-rii⟩; prezentare în „Viitorul" — Iași, 15 februarie 1903, p. 7—8; Ciurea V., *Călăuza jud. Fălticeni*, p. 51—52 ⟨descriere⟩; Tempeanu V., *Album Fălticeni*, p. 12—13 ⟨desene⟩; Dimitriu G., *La mănăstirea Rîșca* („Dunărea de Jos", nov. 1909, p. 77—79) ⟨despre istoricul m-rii⟩;

Balș G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, 1928, p. 76—80) ⟨descrierea arhitecturii⟩ și 201 ⟨clădirile m-rii⟩; Idem, *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 58—62 și indice; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 113, 161, 267; Anuar 1930, p. 52; Laureanu, *M-rea Rîșca* (Gl.M., 1935, nr. 460 și 465); Ionescu Gr., *Istoria*, p. 316 ⟨bis. veche a m-rii⟩; *Inscripțiune nouă la m-rea Rîșca* (M.M., 1931, nr. 9, p. 246);

Gavrilescu Leonida, preot, *M-rea Rîșca* (M.M., XXXVI, 1960, nr. 1—2, p. 70—77) ⟨lucrare de compilație; istoric, inscripții⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 513); Ghibănescu, *Surete*, X, p. VIII—IX ⟨despre originea numelui⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 251—252 ⟨inscripții, istoric⟩;

Grecu Vasile, *Influențe sîrbești în vechea iconografie bisericească a Moldovei*, Cernăuți, 1935; Bobulescu C., *Poate fi vorba de o nouă pictură a m-rii Rîșca în sec. XVI?* (BCMI, VIII, 1915, p. 190—191) ⟨la 1592 poate o restaurare⟩; Grabar A., *L'origine des façades peintes;* Henry P., *Folklore et iconographie religieuse;* Ștefănescu I. D., *L'évolution*, p. 169; Idem, *Le monastère de Rîșca et le tresor de Văleni* („Byzantion", X/2, 1935, p. 553—567); Ulea Sorin, *Datarea ansamblului de pictură de la Rîșca* (SCIA, 1963, nr. 2, p. 433—437) ⟨din 1551—1552⟩; Ulea Sorin, *Autorul ansamblului de pictură de la Rîșca* (SCIA, 1968, nr, 2, p. 165—174) ⟨Stamatelos Kotronas⟩; Crăciunaș Irineu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., 1970, nr. 3—6, p. 144—145) ⟨și despre pictura bis. m-rii Rîșca, parțial conservată⟩;

Cartojan N., *Surghiunul lui M. Kogălniceanu la m-rea Rîșca* (C.L., XLIX, 1915, p. 40—45); Vornicescu Nestor, *Mihail Kogălniceanu la Rîșca în 1844* (M.M., XLIV, 1968, nr. 3—4, p. 174—184);

Stoicescu N., *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol. I. Biserici și mănăstiri* (M.O., XXI, 1969, nr. 11—12, p. 925) ⟨descrierea m-rii Rîșca la 1871⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 342 ⟨descriere⟩.

RÎȘCOVA — Orhei (bis. de lemn Intrarea în biserică, 1778, făcută de Darie Donici).

ACMIB, I, 1924, p. 67; RSIAB, 1919, p. 16 ‹fost schit Rîşca›; 1931, p. 557 ‹cat. 1820›; A.B., 1939, p. 23 ‹doc. 1816›.

RÎŞEŞTI, com. Drînceni, jud. Vaslui[40] (bis. Sf. Impăraţi ante 1812, reconstruită de comisul Costache Cerchez, 1846).

Documente, XVI, vol. I, p. 28—29 ‹la 1602—1604 sat al episcopiei Huşi›; vezi şi IV, p. 318 (1619), 502 (1620); Melchisedec, *Cronica Huşilor*, p. 246—247 ‹hotărnicie, 1757, satul în hotar cu Hrubeni›; AEH, 1934, p. 50, 1935, p. 66, 1936, p. 68, 1938, p. 89—90; Ghibănescu, *Surete*, XVII, p. X—XV, şi indice; *Dicţ. Rom.*, V, p. 253; RSIAB, 1933, p. 282 ‹1812›.

ROGOJENI, com. Suceveni, jud. Galaţi (bis. Sf. Voievozi, ante 1809)[41].

AB, 1931, p. 196 ‹cat. 1809›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 259—260.

ROGOJEŞTI, vezi Rugăşeşti.

ROGOJINŢI (Rogojeni?) — Soroca (bis. sec. XVIII, reclădită).

Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 146 ‹satul Rogojeni — Iaşi, al fam. Vîrnav-Perju›; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 132—133 ‹la 1755 moşie a fam. Meleghi›; *Documente*, XVII, vol. V, p. 238—239 ‹la 1623 satul Rogojeni al lui Manolache vameş›; Anuar 1922, p. 198.

ROHOTINA, vezi Ruhotin.

ROHOZNA — Suceava (bis. sec. XIX, 1860), Vezi şi Sadagura.

Matejla B., *Die Reste der Malerein an der Kirche zu Rohozna* („Mitteilungen", XXIV, 1898, p. 74); Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 409 ‹doc. 1724›; Werehka D., *Topographie*, p. 84; Anuar Bucovina 1923, p. 11; Bălan T., *Familia Onciul*, indice; Idem, *Doc. bucovinene*, indice.

ROMAN, jud. Neamţ[42].

Documente, XIV—XV, p. 2—3 ‹doc. 1392, amintind tîrgul›; Karadja C. I., *Delegaţi din ţara noastră la conciliul din Constanţa (în Baden) în anul 1415*, Buc., 1927, p. 12, 24—25 (din AARMSI, s. III, t. VII, 1927, mem. 2) ‹se aminteşte şi tîrgul Romsmark=Roman›;

M. Costin, *Opere*, p. 235 ‹despre vechimea oraşului›; *Cronicile slavo-române* (indice) ‹despre arderea tîrgului de oştile maghiare la 1467, clădirea cetăţii, biserica episcopală etc.›; Ureche, *Letopiseţul*, p. 73 ‹oraşul făcut de Roman I›, p. 93 ‹ars de unguri, 1467›; *Cronica lui Ştefan cel Mare*, ed. Chiţimia, p. 60 ‹arderea oraşului, 1467›; C.T., 1876, p. 376—380 ‹Baltazar de Piscia despre arderea oraşului, 1476›;

Bezviconi G., *Călători ruşi* (indice); D.I., II, 1930, p. 327 ‹la 1632 3 bis. ortodoxe devastate›; IV, p. 119 ‹la 1641, descriere oraş, bis. episcopală, 7 biserici ortodoxe, una armeană şi cea catolică, ruinată›; Cîndea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 52 ‹la 1661, 3 bis. ortodoxe, o bis. armeană şi una catalică de lemn›; Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 45 ‹Forum Romanorum şi Smederova›;

Lascu Viorica, *Documente inedite privitoare la situaţia ţărilor române la sfîrşitul sec. XVII* („Anuarul Inst. de istorie" Cluj, 1969, p. 258) ‹descriere Roman, 1688›;

E. H. Weissmantells Dagbok, ed. S. Bring, Stockholm, 1928, p. 219 ‹descriere, 1713›; *Hacquet's neueste Reisen in den Jahren 1788 und 1789*..., I, Nürnberg, 1790, p. 54 ‹Despre oraş›; Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, III, p. 25 ‹descriere Hacquet›; Wolf A., *Beiträge*, p. 146 ‹descriere›; Karaczay F., *Beiträge zur Europäischen Landeskunde. Die Moldau, Wallachey*, Viena, 1818, p. 55 ‹descriere›; Sulzer, *Geschichte*, I, p. 389—392 ‹despre oraş›; ‹Pruteanu St.›, *Din trecutul Romanului. Zapis vechi* („Cronica Rom.", XIII, 1936, p. 296—297) ‹1808›; Idem, *Act domnesc* (*ibidem*, p. 370—374);

R.I., 1919, p. 38—39 ‹despre focul din 1821›; Nistor I. I., *O descriere a principatelor române din 1822*, Buc., 1943, p. 21—22, 63 ‹3 biserici şi o m-re›; M.C., 1914, p. 29 ‹la 1833 bis. Sf. Voievozi, Sf. Gheorghe, Sf. Nicolae, Adormirea din Sus›; Gego Elek, *A moldvai magyar telekekröl* ‹Despre aşezările maghiare din Moldova›, Buda, 1838, p. 24—25 ‹descrierea oraşului›;

I.N., 1923, p. 127—128 ‹veniturile episcopiei de la tîrgoveţi, 1799›[43]; vezi şi lucrarea lui Melchisedec la episcopie; M. Drăghici, *Istoria Moldovei*, I, p. 51—52;

Iorga N., *Drumuri şi oraşe*, p. 151—156 ‹descriere›; Iorga N., *Din trecutul Romanului* („Neamul rom"., 1934, nr. 260—271);

Bogrea V., *Smederova* („Anuarul Inst. istorie" — Cluj, II, 1924—1925, p. 511—512 ‹crede că numele Smederevo este slavizarea lui Sîmedru›; Lascaris M., Smederovo u Moldavskoi (Smederovo în Moldova?) (extras din „Prilozi", Belgrad, VII, 1927, p. 222—224) ‹crede că Smederovo=Semendria›; în recenzia sa (R.I., 1928, p. 398), P. P. Panaitescu arată că cetatea Romanului era cunoscută în popor sub numele de Sîmedru, iar un cronicar l-a transformat în Smederovo, după analele sîrbeşti; Minea I., *Despre cel mai vechi nume al oraşului Roman* (C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 1, p. 346—348) ‹ca şi V. Bogrea, crede că derivă din Sîmedru›; Idem, *Un popas al regelui Mateiaş Corvin din Moldova* (C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 91); Giurescu C. C., *Ist. rom.*, II/2, p. 448—449 ‹despre oraş›;

Andronic Al., *Oraşele moldoveneşti în secolul al XIV-lea în lumina celor mai vechi izvoare ruseşti* (Rsl, XI, 1965, p. 211) ‹despre vechimea oraşului›; Pruteanu Ştefan, *Din trecutul Romanului* („Cronica Rom.", 1937, p. 161—165, 198—204, 304—310, 338—343; 1938, p. 112—119); Grigoraş N., *Oraşul moldovenesc în epoca de formare a statului feudal* (SCŞ — Iaşi, istorie, XI, 1960, fasc. I, p. 91—92) ‹Crede — ca şi I. Minea — că oraşul Roman sau Tîrgul de Jos a purtat înainte de 1392 numele de Sînmedru şi că el a fost *„încă din anul 1300 (?) centrul unei formaţii statale"*›;

Monumente, p. 137—140 ‹episcopia, bis. domnească, bis. Precista›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 264—267 ‹despre oraş şi monumentele sale›;

Hordilă Domniţa, *Cîteva păreri în legătură cu sigiliul Romanului* (M.A., I, 1969, p. 363—367) ‹crede că dreptul de sigiliu este legat de

dezvoltarea tîrgului în primii ani ai sec. XV〉; Vîrtosu E., *Din sigilografia Moldovei și Țării Românești*, în *Documente, Introducere*, vol. II, p. 475—476 〈despre pecetea orașului〉;

Șerban C., *Aspecte din lupta orășenilor din Țara Românească și Moldova împotriva asupririi feudale*... („Studii", 1961, nr. 3, p. 647) 〈despre lupta tîrgoveților din Roman pentru moșia orașului〉; Vezi și idem, *Noi contribuții la istoria luptei tîrgoveților și orășenilor moldoveni*... (S.A.I., IV, 1962, p. 73—91); Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 261—269 〈despre vechimea, organizarea și ocolul tîrgului〉; vezi și indice; *Așezări din Moldova*, p. 301—302 〈descoperirile arheologice〉; Andronic Alex., *Les villes de la Moldavie au XIV-e siècle à la lumière des sources les plus anciennes* (RRH, t. IX, 1970, nr. 5, p. 847); Ciurea D., *Noi considerații privind orașele și tîrgurile din Moldova în secolele XIV—XIX* (AIIAI, VII, 1970, p. 22 și urm.) 〈Despre vechimea orașului Roman și relațiile orășenilor cu episcopia〉; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32+tabele);

Matei Mircea, *Studii de istorie orășenească medievală (Moldova, sec. XIV—XVI)*, Suceava, 1970, p. 69 și urm. 〈Crede că Romanul *„reprezintă cazul tipic de constituire a unei așezări de caracter urban în jurul unei întărituri"*; și despre cetate〉; Chițescu Lucian, *Prezintă istoria Romanului elemente specifice pentru începutul orașului în Moldova?*; rezumat în AIIAI, 1972, p. 653, unde se arată că Romanul este singura așezare urbană apărută în jurul unei fortificații militare;

Pesty Frigyes, *Magyarország helynevei történeti, földrajzi és nyelvészeti tekintetben* 〈Nume de localități din Ungaria din punct de vedere istoric, geografic și lingvistic〉, Budapesta, 1888, p. 284 〈despre numele Roman〉.

— M CETĂȚILE ROMAN (prima cetate — numită și Smederovo — construită din lemn și pămînt de către Roman voievod[44] la sfîrșitul sec. XIV — între 1386—1391 — pe malul stîng al Moldovei, în jurul și la adăpostul ei luînd naștere orașul, fortificat el însuși cu un șanț de apărare, palisade de lemn și val de pămînt; această cetate a fost părăsită în timpul domniei lui Alexandru cel Bun; a doua cetate — numită și Cetatea Nouă[45] — situată între orașul Roman și satul Gîdinți — construită de Ștefan cel Mare în două etape: în prima, la 1466, a fost construită în lunca Siretului un castel cu plan bastionat cu șanț de apărare; la 1483 i s-a adăugat o curtină exterioară, în formă de trapez, după care întregul complex a fost înconjurat cu un larg șanț de apărare, în care a fost abătut Siretul; cetatea a fost distrusă de Dumitrașcu Cantacuzino la 1675 din ordinul Porții. Ambele cetăți au fost studiate de arheologul L. Chițescu, de la care am luat aceste date. După opinia lui N. Grigoraș, cetatea Smederovo din sec. XIV ar fi fost pe malul stîng al Siretului, fiind repusă în funcțiune de

Ştefan cel Mare la 1466 şi refăcută apoi la 1483, părăsită şi dărîmată în parte în secolul al XVI-lea de Petru Rareş şi Alex. Lăpuşneanu, dărîmată la începutul sec. XIX; cetatea lui Roman I, de lemn şi pămînt, pe malul stîng al Moldovei, lîngă vărsarea ei în Siret, ar fi fost refăcută şi ea de Ştefan cel Mare, cu numele de Cetatea Nouă). Vezi şi oraşul.

Antonius Bonfinius, *Istoria Pannonica*, Colonia, 1690, p. 546 ⟨despre întăriturile de lemn şi pămînt ale Romanului, 1467 şi despre cetatea de lemn de pe malul Siretului⟩; *Cronica lui Ştefan cel Mare*, ed. Chiţimia, p. 60 şi 67 ⟨arderea oraşului, 1467 şi refacerea cetăţii de către Ştefan cel Mare, 1483⟩; *Tezaur de monumente*, III, p. 142 ⟨Reichersdorfer, 1541, despre cele *„două cetăţi foarte bine întărite“*⟩; vezi şi *Călători străini*, I, p. 202; Miron Costin, *Opere*, p. 205 şi 223 ⟨despre ruinele cetăţii⟩; Hurmuzaki, S. II/3, p. 158 ⟨despre intenţia de a se repara zidurile ruinate ale cetăţii, 1687⟩; D. Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 75;

Ureche, *Letopiseţul*, p. 71 ⟨cetatea făcută de genovezi⟩, 106 ⟨cetatea clădită de Ştefan cel Mare⟩; p. 191 ⟨dărîmată de Al. Lăpuşneanu⟩; *Cronicile slavo-române*, p. 102 ⟨Cetatea Nouă cu turnuri puternice⟩; vezi şi indice; Bogdan I., *Documentele lui Ştefan cel Mare*, II, p. 352 ⟨Cetatea Nouă de la tîrgul Roman⟩; Wolf A., *Beiträge*, p. 152—153 ⟨despre ruinele cetăţii⟩; M. Kogălniceanu, *Cronicile României*, I, p. 134 ⟨cetatea dărîmată de apa Moldovei⟩; Melchisedec, *Cronica Romanului*, I, p. 9—14 ⟨despre cetate⟩; Mironescu Vl., *M-rile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 108—109); Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 51—53;

Andreescu C., *Cetatea Nouă în vremea lui Ştefan cel Mare. O interpretare a cronicii vechi moldoveneşti* (C.I., I, 1925 p. 159—176) ⟨crede că cetatea nu a fost arsă de maghiari la 1467, ci doar oraşul; a fost distrusă probabil în timpul luptelor cu turcii, fiind reclădită la 1483⟩; Grigoraş N., *Despre oraşul moldovenesc în epoca de formare a statului feudal* (S.C.Ş., Iaşi, XI, 1960, fasc. I. p. 9) ⟨crede că Roman I nu a întemeiat oraşul, ci doar cetatea⟩; *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 225; Vătăşianu, *Istoria artei*, p. 288;

Grigoraş N., *Cetatea Smederova şi Cetatea Nouă (Novograd) de la Roman*, în vol. *Omagiu lui P. Constantinescu Iaşi cu prilejul împlinirii a 70 de ani*, Buc., 1965, p. 239—246 ⟨Arată că sînt două cetăţi diferite: Smederova şi Cetatea Nouă; crede că Roman I a construit *„o altă întăritură pe malul stîng al Moldovei“*, refăcută de Ştefan cel Mare, care a *„repus în stare de funcţionare şi cetatea de pe malul stîng al Siretului, adică Smedorova“*⟩;

Chiţescu Lucian, *Ceramica ştampilată de la Roman şi unele probleme în legătură cu purtătorii ei în Moldova* (SCIV, XV, 1964, nr. 3, p. 411—426) ⟨crede că apariţia acesteia trebuie pusă în legătură cu aducerea mer-

cenarilor din Polonia către sfîrşitul sec. XIV⟩; afirmaţie considerată *„puţin probabilă“* de C. C. Giurescu;

Matei M. D., *Cîteva probleme de cronologie ridicate de cetatea de pămînt de la Roman* (SCIV, XV, 1964, nr. 4, p. 505—513) ⟨crede că este singura fortificaţie din pămînt şi lemn din cele cunoscute ca fiind ridicate în ultimul sfert al veacului al XIV-lea, din vremea lui Roman I, cînd a fost şi reşedinţă a autorităţii centrale⟩;

Chiţescu Lucian, *Cetatea Nouă de la Roman în lumina cercetărilor arheologice* (R. Muz., II, 1965, p. 454) ⟨construită din piatră de Ştefan cel Mare la 1466 şi 1483 pe Valea Siretului la 5 km nord-est de oraşul Roman; distrusă la 1675. Rezumatul unei comunicări ţinută la prima Sesiune a muzeelor⟩; Idem, *Novîie istoriceskie dannîe o muşatinskoi Kreposti v Romane v svete argheologhiceskih issledovanii* („Dacia“, IX, 1965, p. 455—462+1 pl.); Idem, *Principalele rezultate istorice ale cercetărilor arheologice din cetatea medievală de la Gîdinţi (r. Roman)* (SCIV, XVII, 1966, nr. 2, p. 405—413+1 plan) ⟨despre „Cetatea Nouă“, situată la 5 km sud-est de oraşul Roman şi la 2 km de Gîdinţi; crede că a avut de suferit la 1476 şi a fost refăcută înainte de 1478, distrusă în sec. XVII, la 1675⟩; Idem, *Cu privire la tehnica de construcţie a cetăţii noi de lîngă Roman* (SCIV, t. 18, 1967, nr. 14, p. 661—669) ⟨Despre influenţa bizantino-orientală în construirea cetăţii⟩;

Matei M. D. şi L. Chiţescu, *Problèmes historiques concernant la forteresse du temps des Muşat et l'établissement urbain de Roman* („Dacia“, X, 1966); Matei M.D., Chiţescu L., *Nouvelles données du problème de l'apparition des fortifications des villes moldaves au moyen-âge* („Dacia“, 1967, p. 321—330); Matei Mircea şi Chiţescu Lucian, *Probleme istorice în legătură cu fortificaţia muşatină şi cu aşezarea orăşenească de la Roman* („Studii şi materiale de muzeografie şi istorie militară“, I, 1968, p. 31—62) ⟨Rezultatele săpăturilor arheologice şi despre dezvoltarea oraşului în jurul fortificaţiilor militare⟩;

Chiţescu Lucică, *Fortificaţiile Moldovei în secolele XIV—XVI. Cetăţi voievodale şi fortificaţii orăşeneşti.* Rezumatul tezei de doctorat, Buc., 1972, 42 p+4p, ⟨şi despre cetăţile Roman, pe baza rezultatelor săpăturilor arheologice⟩; Chiţescu L., *Cercetările arheologice de la Cetatea Nouă şi cetatea Crăciuna* (Mat. arh., IX, 1970, p. 367—371).

Aşezări din Moldova, p. 299—300 ⟨despre săpăturile de la cetatea din Gîdinţi⟩; Grigoraş N., *Vechi cetăţi moldoveneşti (Originea lor)*, Iaşi, 1946, 24 p. (din S.C.I., XX, 1946, vol. III) ⟨Despre vechile întărituri de lemn şi pămînt ale oraşului Roman, pe care le crede anterioare întemeierii oraşului⟩; Adam Sergiu, *Ansamblul arhitectonic domnesc şi episcopal din Roman* („Ateneu“, sept. 1967, p. 4) ⟨articol scris de un nespecialist⟩; Stoicescu N., *Monumentele Ţării Româneşti şi Moldovei acum un secol. Cetăţi, curţi domneşti şi boiereşti* (B.M.I., 1972, nr. 1, p. 63) ⟨descrierea ruinelor cetăţii la 1871⟩.

— M ÇASA VORNICULUI GR. DONE (1828, acum Casa Copilului — date D.M.I.), str. Agnita nr. 2. Vezi şi hanul Gr. Done.

— HANUL LUI LUPU BALŞ POSTELNICUL[46].

Cristea Alex., *Episcopia Roman*, p. XXI anexe ⟨despre actele hanului de la Acad. R. S. România⟩.

— HANUL EPISCOPIEI (mijlocul sec. XVIII, ante 1752)[47].

Melchisedec, episcopul, *Cronica Romanului*, II, p. 43 şi 77 ⟨doc. 1756, han făcut de C. Racoviţă pentru turci⟩.

— HANUL LUI GRIGORE DONE[48] (c. 1830).

Steţcu Nic. Gr., *Un boier romaşcan: Vornicul Grigore Done*, Roman, 1942, p. 10.

— HANUL BISERICII SF. VOIEVOZI[49].

— ŞCOLILE VECHI (seminarul, şcoala armenească şi publică)[50]. Vezi şi episcopia, bis. Albă (Sf. Voievozi) şi bis. Sf. Gheorghe.

B.F.O., 1844, p. 289—290 şi Al.R., 1844, p. 417—418 ⟨despre şcoala armeană⟩; Al.R., 1832, p. 357 şi „Buletin", 1833, p. 90 ⟨deschiderea şcolii publice⟩;

Ionescu G. M. şi Al. T. Dumitrescu, *Istoria seminarielor preoţeşti din Buzău, Curtea de Argeş, Huşi, Izmail, continuat Galaţi, Rîmnicul Vîlcii şi Roman*, Buc., 1906 77 p.; AER, 1936, p. 373—388 ⟨seminarul⟩.

— SPITALUL VECHI (pe lîngă m-rea Precista, 1787, devenit spital la 1797[51]; construit din banii lăsaţi de Gherasim Putneanul prin grija lui Vartolomei Putneanul care a „*desăvîrşit spitalul*", reclădit 1872 în curtea m-rii). Vezi şi m-rea Precista.

Wolff A., *Beiträge*, p. 149, 260; Iorga N., *Doc. fam. Callimachi*, I, p. 524 ⟨doc. 1816, spitalul de la Precista⟩; *Uricarul*, XII, p. 358—370; Al.R., 13 april. 1841, p. 111—112; Soutzo N., *Notions statistiques sur la Moldavie*, p. 71; Băileanu Gh., *Evoluţia juridică a epitropiei Sf. Spiridon de la 1757 la 1800. Partea II şi III*, Iaşi 1929, p. 62 şi urm. ⟨Despre întemeierea spitalului din Roman⟩; partea a IV-a, Iaşi, 1932, p. 17—21; Răşcanu V., şi Gh. Băileanu, *Istoricul spitalului orăşenesc clinic de adulţi din Iaşi*, I, Buc., 1965, p. 101 ⟨la 1787 bani lăsaţi de Gherasim Putneanu pentru săvîrşirea spitalului şi meremetul bisericii⟩;

Cozărescu Epifanie, *Arhimandritul Vartolomei Putneanul. Contribuţie la elucidarea unei vechi confuzii* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 3—4, p. 193) ⟨unul din ctitorii „Ospitalului săracilor"⟩; Samarian Pompei, *Medicina şi farmacia în trecutul românesc*, III, p. 167—168; Pruteanu Paul, *Contribuţie la istoricul spitalelor din Moldova*, Buc., 1957, p. 39—85 ⟨despre m-re, înfiinţarea spitalului, raporturile cu m-rea, medicii şi activitatea lor etc.⟩; Cozărescu Epifanie, *Bolniţa mănăstirii „Precista" din Roman — precursoare a spitalului actual* (M.O., XXI, 1969, p. 908—912) ⟨despre bolniţa fondată de Gherasim Putneanu la 1789 şi transformată în spital la 1797⟩.

— CIŞMELELE VECHI[52].

— BISERICA ADORMIREA, vezi bis. Precista.

— M BISERICA ALBĂ (domnească, Sf. Voievozi, clădită de Ştefan Tomşa voievod, c. 1611, reclădită de Vasile Cantacuzino mare spătar, 1695[53]; catapeteasma din 1913; bis. reparată 1911, 1928; bis. a avut şi chilii), Str. Veronica Micle, nr. 17. Vezi şi şcolile vechi.

Inscripţia de la biserica Albă a Sfinţilor Voievozi din Roman (I.N., 1925, p. 357) ⟨din 1695⟩; Melchisedec, *Cronica Romanului*, I, p. 39—40, II, p. 99—109 şi 180—181 ⟨inscripţie, doc. 1777—1814⟩; I.N., 1926—1927, p. 269 ⟨însemnare, 1718⟩, 1928, p. 197 ⟨însemnare, 1794⟩; *Documente agrare*, II, p. 300 ⟨doc. din 1752⟩; Iorga N., *Doc. Callimachi*, I, p. 499—500, 511, 527—528 ⟨doc. 1813—1816⟩; A.B., 1931, p. 174 ⟨cat. 1809⟩; M.C., 1914, p. 29 ⟨doc. 1833⟩; C.A., 1863, p. 131—132 şi 1875, p. 69—70; Musceleanu Gr., *Monumentele străbunilor*, p. 69—70; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 70—74 şi indice; AER, 1936, p. 74—75.

— M BISERICA ARMENEASCĂ (Adormirea sau Maica Precista, de lemn ante 1551, cînd a fost dărîmată din ordinul lui Ştefan Rareş, reclădită la 1609 de „domnul" Agopşa), Str. Veronica Micle nr. 13.

Minas Băjăşkian, *Călătoria în Polonia şi în alte părţi locuite de armeni (în limba armeană)*, Veneţia, 1830, p. 208 ⟨despre bis., 1808⟩; Melchisedec, episcopul, *Cronica Romanului*, I, p. 34—35 ⟨inscripţie⟩ şi II, p. 99—109 ⟨doc. 1777⟩; M.C., 1916, p. 279 ⟨doc. 1803⟩; Melchisedec, episcopul, *Inscripţiunile bisericilor armenesci din Moldova* (AARMSI, secţ. II, s. II, t. V, 1881—1882, p. 69—71); vezi şi „Transilvania", 1883, p. 38; Iorga N., *Studii şi doc.*, I—II, p. 430 ⟨o bis. la 1669⟩;

Goilav G., *Armenii ca întemeietori de oraşe în partea de răsărit a Europei* (RIAF, 1909, p. 245) ⟨afirmă că prima bis., de lemn, a fost cumpărată de la saşi la 1355 şi refăcută apoi de zid⟩; Goilav Gr., *Bisericile armene de prin ţările române* (RIAF, vol. XII, 1911, p. 111—112); Siruni H. Dj., *Bisericile armene* (A.R., V, 1940, p. 182) şi extras, p.26—27; Idem, *Note armene* (R.I., 1929, p. 130);

Iorga N., *Armeniens et Roumains. Une parallele historique* (BSHAR, 1913, nr. 4, p. 231—232) ⟨Despre armenii din Roman şi biserica lor⟩; Antonovici I., *În slujba bisericii şi a şcoalei, 1880—1923*, Huşi, 1926, p. 9 ⟨descriere din 1882 a bis. armene clădite la 1848—1858⟩; Siruni H. Dj., *Note armene. Privire asupra manuscriselor armeneşti* (R.I., 1925, p. 135) ⟨se reproduc şi însemnări⟩; Dan Dim., *Dare de seamă asupra celor mai vechi patru evanghelii armene aflătoare în Moldova şi Bucovina*, 1896 ⟨din 1265⟩;

Ghibănescu G., *Breasla armenilor din Roman* („Arhiva" — Iaşi, 1909, p. 385—398 şi 440—455) ⟨şi despre biserică⟩; *Un manuscris armenesc* (R.I., 1925, p. 110) ⟨al bisericii din Roman⟩; Goilav Gr., *Bisericile armene*, p. 15; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 49—51 şi indice;

Siruni H. Dj., *Bisericile armene din țările române* („Ani“, 1942—1943, p. 514—515); Vătășianu, *Istoria artei*, p. 463.

— BISERICILE CATOLICE (două bis. de lemn sec. XVI, una ruinată în sec. XVII)[54].

Iorga N., *Studii și doc.*, I—II, p. 416 ⟨2 bis. ante 1600⟩; *Călători străini*, IV, p. 42 ⟨1599⟩; Hurmuzaki, VIII, p. 307 ⟨1606⟩; Giurescu C. C., *Le voyage de Niccolo Barsi en Moldavie*, (1633), Paris—Buc., 1925, p. 25 ⟨două bis. catolice⟩; D.I., II, 1930, p. 327 ⟨2 bis. catolice⟩; Iorga N., *Acte și fragmente*, I, p. 80 ⟨1636⟩; D.I., II, p. 349 ⟨bis. de lemn ruinată, 1643⟩; *Codex Bandinus*, p. 236—237) ⟨biserica ruinată⟩; vezi și N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, I, p. 258; Filitti I. C., *Din arhivele Vaticanului*, I, p. 102 ⟨1654⟩; D.I., IV, p. 244 ⟨1659⟩; C.T., 1883, p. 261 ⟨1668⟩; D.I., I, p. 106 ⟨1670, bis. de lemn⟩; Ghika V. I., *Spicuiri istorice*, p. 30 ⟨la 1677 bis. de lemn cu acoperișul căzut⟩; Vezi și R.C., I, 1912, p. 586—587 ⟨bis. de lemn⟩.

— M EPISCOPIA (Cuv. Paraschiva sau Sf. Vineri, construită de Roman I sau de Alexandru cel Bun la sfîrșitul sec. XIV — începutul sec. XV[55]; zugrăvită în jurul anului 1415 de zugravii Nichita și Dobre; biserica reconstruită de Petru Rareș și terminată de fiul său Iliaș, 1542—1550; biserica a fost modificată în sec. XVII—XVIII și reparată la 1805; clopotnița făcută de episcopul Leon ante 1786)[56].

Ghibănescu, *Surete*, XVIII, p. 143—144 ⟨însemnare 1529, mitropolia de jos⟩; *Cronicile slavo-române*, p. 131, 141; Ureche, *Letopisețul*, p. 76 ⟨episcopia făcută de Alexandru cel Bun⟩; 166 ⟨refăcută de P. Rareș⟩; *Catalogul doc. moldovenești*, I—IV (indice) ⟨doc. ref. la episcopie și averile sale⟩; Hurmuzaki, XV/1, p. 440, 465, 517—518 ⟨doc. 1545—1548 despre lucrul la biserică al zidarului Luca din Bistrița⟩; Vezi și Lapedatu Al., *Cercetări istorice cu privire la meșterii bisericilor moldovene din sec. XVI* (BCMI, V, 1912, p. 25—26); Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 142—150 ⟨pietre de mormînt, însemnări de pe cărți⟩;

Melchisedec, episcopul, *Cronica Romanului și a episcopiei Roman, compusă după documente naționali române și streine, edite și inedite. Partea I de la anul 1392 pînă la anul 1714*, Buc., 1874, IV+363 p.+2 p.; *Partea II-a, de la anul 1714 pînă în zilele noastre*, VI+239 p.+2 pl., Buc., 1875. ⟨despre vechimea orașului și cele două cetăți din sec. XIV și XV; organizarea și dezvoltarea orașului, bisericile vechi din oraș; despre episcopie de la p. 101: listă de episcopi, evenimente și inscripții așezate pe ani; documente despre episcopie și oraș⟩; *Hrisovul lui Sc. Al. Calimah prin care întărește episcopiei de Roman ca singură să fabrice bere în acel oraș* („Școala și biserica“, 1913, nr. 5, p. 18—19) ⟨din 1816⟩;

Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 19—21; A.B., 1931, p. 174 ⟨cat. 1809⟩; Apostol N., *Inscripții* (M.C., IV, 1916, p. 266); Berechet Șt., *Picături mărunte*, Chișinău, 1924, p. 123—124 ⟨însemnare⟩;

B.F.O., 1844, p. 171—172, p. 376—378, 1845, p. 41, 334, 358, 454, 1846, p. 80, 198, 352, 1847, p. 99—100, 1850, p. 47, 146, 332 ⟨despre arendarea moşiilor episcopiei Roman⟩; *Memoriu despre episcopia de Roman* („Ateneul român", I, 1860, p. 31—32) ⟨continuarea unor pagini care nu sînt la Acad.⟩; C.A., 1863, p. 128—131 şi 1875, p. 65—67; Musceleanu Gr., *Monumentele străbunilor*, p. 65—67; *Monumente naţionale*, p. 138—140; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 206—210; Romstorfer K., *Moldauisch-byzantinische Baukunst*, Viena, 1896; BCMI, IV, 1911, p. 37;

Cristea Alex., preot. *Episcopia Romanului. Teză pentru licenţă*, Buc., 1901, 100+XXVIII p.+2 pl. ⟨despre înfiinţarea episcopiei, listă de episcopi; nu se ocupă de localul episcopiei; doc. rezumate, 1747—1861⟩;

Sozomen, *Opera de restaurare a catedralei episcopale a Romanului* („Cronica Romanului", oct. 1926, p. 756); Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI 1928, p. 91—103) ⟨descrierea arhitecturii bis.⟩; p. 277 ⟨despre pictură⟩; nescu Gr., *Istoria*, p. 318; AER, 1936, p. 21—69 ⟨istoric⟩; Lucian, episcop, *Capela episcopului Melchisedec* („Cronica Romanului", XVI, 1939, şi indice Roman; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 78—79, 160—161; Io-p. 175—178); Testiban I., *Capela episcopului cărturar Melchisedec (ibidem*, 1938, p. 1—3);

Ştefănescu I. D., *L'évolution*, p. 135—139, pl. LXVIII; Idem, *L'évolution*, II; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 145, pl. VIII; Bobulescu, *Lăutari*; Testiban I. C., *Dintr-un pridvor cu fresce*, Roman, 1939 ⟨frescele bis. reproduse în culori⟩; prezentarea lui N. Iorga, BCMI, XXXI, 1938, p. 143).

Porcescu Scarlat, *Episcopia Romanului în secolul XV. Întemeire şi organizare*, Buc., ⟨1941⟩, 55 p. ⟨întemeiată de Alexandru cel Bun, 1408—1413⟩; Lehner J. *Der Wölbungsbau in der Moldau;* Grabar A., *L'expansion de la peinture russe au XVI-e et XVII-e siècles* („Seminarium Kondakovianum", XI, 1940, p. 88—89); Golescu M., *Danses et danseurs dans la peinture des églises roumaines* (RHSEE, 1946, p. 132—133); Testiban Ioan, *Catedrala episcopală de la Roman* (M.M., XXXV, 1959, nr. 9—12, p. 616—622) ⟨descriere îndeosebi a picturii⟩; Porcescu Sc., preot, *Episcopul Macarie al Romanului (1531—1558)* (M.M., XXXVI, 1960, nr. 5—6, p. 347—361) ⟨şi despre construirea bis. episcopale⟩;

Niculescu Remus, *Eustatie Altini* (SCIA, 1965, nr. 1, artă plastică, p. 29—30, 43—45 ⟨despre zugrăvirea catapetesemei şi descriere⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Vătăşianu, *Istoria artei*, p. 305; Vlad Gh., *Veniamin Costachi episcop de Huşi şi Roman* (M.M., XLIII, 1967, nr. 1—2, p. 18—23) ⟨şi despre lucrări la episcopie⟩;

Testiban I., *Prea Cuvioasa Paraschiva în frescele din Catedrala episcopală de la Roman* (M.M., XXXVII, 1961, nr. 3—4, p. 297—300) ⟨descriere⟩;

Nicolescu Corina, *Arta în epoca lui Ştefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în vremea lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 296—297 ⟨despre zugrăvirea bis. la 1415⟩; Porcescu Sc., preot, *Catedrala epis-*

copală a Romanului (M.M., 1968, nr. 1—2, p. 57—63) ⟨cîteva date despre vechimea orașului și istoricul episcopiei⟩;

Adrianne Madeleine — Van de Winkel, *Introduction à l'étude des signes lapidaires de Roumanie*, în vol. *Pagini de veche artă românească. De la origini pînă la sfîrșitul secolului al XVI-lea*, Buc., 1970, p. 248 ⟨semnele lapidare de la episcopie⟩; Grigoraș—Caproșu, *Biserici din Moldova*, p. 50—51 ⟨despre vechimea bis. Sf. Vineri⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 295, 344 (descriere⟩; Ivan Ioan, *Un ierarh moldovean, cu numele de Calist, înmormîntat la m-rea Neamț* (M.M., XLV, 1970, nr. 1—2, p. 66—75) ⟨și despre începuturile episcopiei de Roman, numită uneori mitropolie⟩; Porcescu Scarlat, *Biserica episcopală din Roman*, Buc., 1970;

Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare*, p. 23—24 ⟨clopot⟩;

Păcurariu Mircea, *Manuscrisele românești din biblioteca episcopiei Romanului și Hușilor* (M.M., XXXVII, 1961, nr. 7—8, p. 526—533) ⟨cuprinsul a trei ms.⟩; Idem, *Manuscrise din biblioteca episcopiei Romanului* (*ibidem*, XXXIX, 1963, nr. 5—6, p. 288—290) ⟨două ms.⟩; Idem, *Manuscrise de la episcopia Romanului* (*ibidem*, 1965, nr. 5—6, p. 325—328) ⟨Psaltire cu tîlc, 1778—1779; se reproduc însemnările⟩; Idem, *Manuscrise de la episcopia Romanului și Hușilor* (*ibidem*, 1966, nr. 1—2, p. 110—112) ⟨Se reproduc însemnările⟩.

— M BISERICA PRECISTA (Precista Mare, Adormirea, clădită de doamna Ruxandra, soția lui Alexandru Lăpușneanu, 1569; deteriorată și închisă, după care a fost rezidită „*de iznoavă*" și făcută mănăstire de Ioanichie episcopul de Roman[57] cu ajutorul domnului Constantin Cehan-Racoviță, 1753—1754[58], cînd a fost închinată metoh la m-rea Sf. Spiridon din Iași; bis. fiind deteriorată, a fost reparată — pisania afirmă că s-a zidit din nou — la 1787 de Gherasim Putneanu egumenul, care a pus și bazele spitalului; refăcută în parte — pisania spune că s-a zidit iarăși din nou — la 1836 de arhimandritul Gherasim Buleandră Bucovineanul; bis. fiind avariată de cutremure, „*s-a stricat pînă la un loc*" și s-a refăcut partea de sus de egumenul Macarie Basarabeanul, la 1838, cînd s-a „*mijlocit și cumpărarea binalei*" pentru 40 de paturi; clădirile m-rii au fost dărîmate la 1870—1873 pentru a se construi spitalul nou), str. N. Titulescu. Vezi și spitalul.

Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 281 (însemnare, 1658, bis. Adormirea⟩; Ghibănescu, *Surete*, XV, p. XXVII—XXVIII ⟨pisanii, 1569, 1753, 1787⟩; vezi și indice; *Uricarul* I, p. 156 ⟨inscripție⟩ și X, p. 210—213 ⟨doc. 1756⟩; Iorga N., *Doc. fam. Callimachi*, I, p. 486, 567—568; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 60 și 653 și XV, p. 21—23; Melchisedec, *Cronica Romanului*, I, p. 39, 194—195; II, p. 150, 151, 199;

Acte relative la bis. Precista Mare din Roman, bis. de piatră de la Botoșani, bis. de la Români și bis. profetului Samuil din Focșani cu spitalurile din Roman și Focșani, metoace ale Casei Sf. Spiridon din

Iaşi, Iaşi, 1870, 43 p. (reprodus şi în *Uricarul*, XII, p. 346—358); Ghibănescu G., *Acte referitoare la m-rea Precista — Roman* (*Ispisoace*, IV/2, p. 216—256) ⟨1756—1757 despre terminarea zidirii „*din temelii*" şi doc. 1757—1796, tîrgul Hîrlău dăruit m-rii⟩; „Cronica Romanului", nov. 1935, p. 367—369 ⟨doc. 1756, bis. zidită de C. Racoviţă⟩; A.B., 1931, p. 174 ⟨cat. 1809⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 84 ⟨moşiile m-rii⟩; Al.R., 28 sept. 1839, p. 315 ⟨sfinţirea bisericii refăcută după cutremur⟩; B.F.O., 1842 p. 393, 1843, p. 445 ⟨arendarea moşiilor bis.⟩; RSIAB, 1933, p. 323 ⟨moşiile m-rii la 1812⟩[59];

Asaki G., *Călătorie la Pion la 1838* (C.R., 1871, p. 23) ⟨bis. dărîmată pînă la jumătate⟩; Vezi şi BCMI, XXVI, 1933, p. 104; C.A., 1863, p. 132—133; Romstorfer K., *Moldauisch-byzantinische Baukunst*, Viena, 1896;

Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, 1928, p. 152—157) ⟨crede că bis. e o construcţie din sec. XVIII; istoric după Melchisedec⟩; vezi şi indice Precista;

Băileanu Gh., *Despre tîrgul Hîrlăului: întinderea lui în 1806* (C.I., 1929—1931, p. 317—323) ⟨despre relaţiile cu m-rea Precista, proprietara tîrgului⟩; Băileanu Gh., *Evoluţia juridică a epitropiei Sf. Spiridon de la 1757 la 1800. Partea II şi III*, Iaşi, 1929, p. 20—21 ⟨Hrisov din 1764 privind închinarea mt. Precista la Sf. Spiridon⟩; vezi şi p. 27, 35—40, 47, 53, 70—71; Rîşcanu V. şi Gh. Băileanu, *Istoricul spitalului orăşenesc clinic de adulţi din Iaşi*, vol. I, Buc., 1965, p. 100—102 ⟨acelaşi doc. de închinare la m-rea Sf. Spiridon⟩; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 113; AER, 1936, p. 69—72;

Minea I., *Despre Vartolomei Măzăreanu* (M.M., XVII, 1941, nr. 9—11, p. 464—465) ⟨despre îngroparea lui la bis. Precista Mare⟩; Steţcu N. St., *Pentru biografia lui Vartolomei Măzăreanu, egumen la m-rea Precista din Roman* (F.F., XVI, 1941, nr. 6, p. 179—180);

Cozărescu Epifanie, *Biserica „Precista Mare" din oraşul Roman* (M.M., 1969, nr. 3—4, p. 224—231) ⟨istoricul bisericii, despre rezidirea bisericii domneşti şi înfiinţarea m-rii; şi despre „a doua rezidire din anul 1787"⟩.

— M BISERICA PRECISTA DE SUS (Precista Mică, Intrarea în biserică, construită din lemn de preotul Ioniţă, mijlocul sec. XVIII, reclădită de zid de locuitori, 1791, terminată 1826 prin stăruinţa preotului Ioan Sofrănescu, reparată 1867, pridvorul din 1885, restaurată 1945), str. Sucidava nr. 143.

Melchisedec, episcopul, *Cronica Romanului*, I, p. 41; A.B., 1931, p. 174 ⟨cat. 1809⟩; M.C., 1914, p. 29 ⟨doc. 1833, bis. Adormirea din Sus⟩; AER, 1936, p. 73.

— BISERICA SF. GHEORGHE (1790[60], reclădită de Grigore Done, 1843—1847, lîngă cea veche, reparată 1927—1929; fostă metoh al m-rii Neamţ [61]). Vezi şi hanurile oraşului.

Manual administrativ al Moldovei, I, p. 139 ⟨la 1843 se reclădea⟩; M.C., 1914, p. 29 ⟨doc. 1833⟩; Melchisedec, *Cronica Romanului*, I, p. 41; A.B., 1931, p. 174 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 73—74; Stețcu Nic. Gr., *Un boier romașcan: Vornicul Grigore Done*, Roman, 1942, 28 p. ⟨ctitorul bisericii⟩; prezentarea lui N. Camariano, R.I.R., 1943, p. 165.

— M BISERICA SF. NICOLAE (de lemn, sec. XVII? existentă în sec. XVIII; construită de zid la 1747—1770, de negustori brașoveni reparată 1810, cînd se zidește clopotnița, 1845, 1879—1882 și 1912; fostă bis. a brașovenilor și lipcanilor; catapeteazma adusă de la episcopie la 1805), str. G. Coșbuc nr. 5.

A.B., 1931, p. 174 ⟨cat. 1809⟩; M.C., 1914, p. 29 ⟨doc. 1833⟩; Melchisedec, episcopul, *Cronica Romanului*, I, p. 40—41; Romstorfer K., *Moldauisch-byzantinische Baukunst*, Viena, 1896; Zaharescu G. C., preot, *Biserica Sf. Nicolae din orașul Roman*, 2 vol.; I, 1933, 143 p.+2 pl.; II, 1935, 20 p. ⟨istoricul și averea bisericii, documente și pomelnic⟩. (Prezentarea lui N. Iorga, R.I., 1935, p. 81); M.M., XXXV, 1959, nr. 9—12, p. 718; AER, 1936, p. 75—76.

— BISERICA SF. VOIEVOZI, vezi bis. Albă.

— SINAGOGA VECHE.

⟨Fundăcescu M.⟩, *Espunerea primarului și decisiunea consiliului comunal al urbei Roman pentru desființarea vechiului cimitir evreiesc din mijlocul acestui oraș și lărgirea pieții publice de alături, numită piața Școalei*, Roman, 1872, 30 p.; Wechsler Sami, *Contribuție la monografia comunității evreești din Roman*, Roman, 1929, 14 p.

ROMÂNCĂUȚI — Hotin (bis. Soborul Îngerilor, sec. XVIII, reclădită).

A.B., 1932, p. 294 ⟨1785⟩; 1934, p. 360 ⟨doc. 1775⟩; Anuar 1922, p. 114; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 92 ⟨bis. Sf. Voievozi—Roncăuți⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 116 ⟨sat al fam. Roset⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 182 ⟨moșie a fam. Cantacuzino⟩.

ROMÂNEȘTI (Stroești) — Bacău (bis. din 1854).

B.O.R., 1890, p. 446; *Dicț. Rom.*, V, p. 273 ⟨subdiviziune a satului Stroești⟩; AER, 1936, p. 157; Dimitriu C. V., *Bacăul istoric*, p. 85—91 ⟨despre sat⟩.

ROMÂNEȘTI, jud. Iași (bis. Sf. Gheorghe, reclădită ante 1842)[62]

Ghibănescu, *Surete*, V, p. 31—39 ⟨satul cumpărat de Miron Costin⟩; vezi și indice; VIII, p. 30; *Uricarul*, XX, p. 176—177 ⟨rezumate doc.⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 272; Vasiliu Ioan I., *Inscripții de pe clopotele unor biserici din jud. Iași* (M.M., 1972, nr. 9—12, p. 818—819) ⟨și al bis. Sf. Athanasie și Chiril din Românești; și despre sat⟩; Ghibănescu G., *Documentele Romaneștilor—Iași*, Huși, 1923, 88 p. (vol. XIII din *Surete*) ⟨doc. 1433—1832; istoric și genealogie⟩; Anuar 1930, p. 83; Hulubei M., *Monografia comunei Românești, jud. Iași*, 1935; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I,

p. 397 ⟨despre sat⟩; Teodorescu-Kirileanu S., *Ştefan cel Mare şi Sfînt. Istorisiri şi cîntece populare*, Focşani, 1903, p. 190 ⟨legenda întemeierii satului⟩.

ROMÂNEŞTI — Tutova[63] (dispărut).

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 328—335 ⟨listă de doc. ale satului, sec. XV—XIX⟩; M.C., I, 1913, nr. 1, p. 7—9 ⟨doc. 1702⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 46 şi urm. ⟨doc. ref la satul Români⟩; şi p. 313 ⟨satul lăsat lui Toader Paladi, 1727⟩; Ghibănescu, *Surete*, XXI, indice ⟨sat al fam. Paladi⟩; DRH, XIX, indice ⟨sat dispărut⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 76—77 ⟨doc. 1740⟩.

ROMÂNEŞTI, vezi Dumbrăveni—Botoşani.

ROMÂNEŞTI — Putna.

Documente, XVI, vol. I, p. 61—62 ⟨la 1507 satul R. pe Putna, unde a fost Roman Spînul, al fiicelor lui Vîlcu⟩; XVII, vol. III, p. 143 ⟨la 1613 seliştea R. vîndută m-rii Bisericani⟩.

ROMÂNEŞTI, com. Dorna Candrenilor, jud. Suceava (bis. Sf. Nicolae, 1769).[64] În acelaşi judeţ mai este un sat R. în com. Grăniceşti.

Bălan T., *Familia Onciul. Studiul şi documente*, Cernăuţi, 1927, indice; Idem, *Doc. bucovinene* (indice); „Gazeta mazililor şi răzeşilor", 1912, p. 57 ⟨doc. 1797⟩; *Uricarul*, XVI, p. 279 ⟨doc. 1825, satul lui Al. Balş vornic⟩; B.C.I., IV, p. 20 ⟨la 1660 1/2 sat a lui Ursache vistier⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 84—85; Anuar Bucovina, 1923, p. 39, 1924, p. 39, 1926, p. 71, 1927, p. 82, 1928, p. 101 ⟨bis. din 1759⟩; Dan D., *M-rea Putna*, p. 201—202;

Zugrav I., preot, *Manuscrisele slave liturgice de la biserica din Româneşti, r. Rădăuţi* (M.M., 1964, nr. 11—12, p. 597—602) ⟨ms. din sec. XVI la bis. din sec. XVIII⟩; Idem, *Alte cărţi vechi bisericeşti* (M.M., 1966, nr. 1—2, p. 109—110) ⟨ale bis. din Româneşti—Rădăuţi⟩.

ROMÂNEŞTI — Vaslui (dispărut) (bis. sec. XVII). Vezi şi precedentele.

Documente, XVI, vol. I, p. 495—496 ⟨doc. 1546, reîntărirea satului lui Trifan şi altora, nepoţii lui Roman⟩; vezi şi vol. II, p. 231—232 ⟨doc. 1570 despre împărţirea satului⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. XVI—XVII şi indice ⟨doc., sat al fam. Racoviţă⟩.

ROMÂNI, jud. Neamţ (bis. sec. XVII).

FSPM, 16 aug. 1842, p. 246—247 ⟨hotărnicie moşia lui G. Sturza din spre Bodeşti⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 466—467 ⟨la 1541 1/2 de sat vîndută lui Efrem Huru vornicul⟩; IV, p. 207 ⟨la 1598 siliştea R.—Neamţ era a lui Simion Sechil cămăraş⟩; XVII, vol. V, p. 247 ⟨la 1623 satul lui Tofan şi Todosia Seachil⟩; DRH, XIX, indice ⟨preot la Româneşti—Neamţ⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 188 ⟨sat al fam. Cantacuzino⟩.

ROPCEA — Suceava (bis. din 1864).

Dan D., *M-rea Putna*, p. 187—188 ⟨1/2 sat a m-rii Putna⟩; vezi şi Bălan D., *Doc. bucovinene*, V, p. 221—222; Idem, *Cronica episcopiei Rădăuţi*, p. 183—184 ⟨hotarnică, 1762⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 85;

Anuar Bucovina 1923, p. 45; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 413 ⟨satul lui C. Alcaz sluger⟩.

ROȘCANI, com. Băneasa, jud. Galați (bis. Adormirea, ante 1809).
A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 274.

ROȘCANI — Botoșani (bis. Sf. Voievozi, veche).[65]
Anuar, 1930, p. 119; *Dicț. Rom.*, V, p. 274; *Documente*, XVI, vol. II, p. 27—29 ⟨la 1552 1/3 din satul R. între Suceava și Siret a lui Ghenghea pîrcălab⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, III/1, indice ⟨R.—Iași⟩.

ROȘCANI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, ante 1777).
Sava, *Doc. Orhei*, indice ⟨sat al fam. Cantacuzino⟩; RSIAB, 1931, p. 568 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 209 ⟨bis. din 1820 — R. Vechi-Tighina⟩; Iorga N., *Însemnarea unei moșii basarabene* (*Studii și doc.*, XXI, p. 265—267) ⟨doc. 1804—1805⟩; B.O.R., 1934, p. 190—191 ⟨însemnare 1777⟩.

ROȘCANI — Cahul.
Giurescu Dinu, *Ion Vodă cel Viteaz*, Buc., 1963, indice ⟨despre lupta din 1574⟩.

SCHITUL ROȘCOVA (sec. XVIII)[66]

ROȘIA — Tecuci (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).
A.B., 1931, p. 189 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, V, nu îl amintește.

ROȘIEȘTI (Roșieci), jud. Vaslui (casele fam. Costachi și bis. sec. XVIII). Vezi și Gura Idrici.
DRH, XIX, p. 301—302 ⟨la 1627 satul era al lui Grama stolnic, ginerele lui Orăș hatman⟩; Kogălniceanu M., *Cronici*, III, p. 163 și *Cronica Ghiculeștilor*, p. 271 ⟨casele fam. Costachi⟩; Bobulescu C., *Veniamin Costachi*, p. 38—39 ⟨casele fam. C.⟩ și 72—73 ⟨însemnări⟩; (din RSIAB, p. 69—73); Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 59 ⟨casa fam. Costachi⟩;
Ghibănescu Gh. *Roșieștii și apa Idriciului. Studiu și documente (Ispisoace și zapise*, V/2), Huși, 1924, LXXX, și p. 129—240 ⟨despre satele din jur, fam. Costache, doc. 1793—1817⟩; vezi și vol. V/1; AER, 1934, p. 50, 1936, p. 68, 1938, p. 90 ⟨bis. Coborîrea Sf. Duh, 1806, reparată 1908⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 276 ⟨bis. din 1827⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/2 și III/2 (indice) ⟨R.=Gemeni⟩; RSIAB, 1933, p. 283 ⟨1812⟩.

ROȘIORI, vezi Gemeni.

ROȘIORI (Rusciori), com. Dulcești, jud. Neamț (bis. Tăierea Capului Sf. Ioan, 1858 și bis. de lemn Izvorul Maicii Domnului, 1821, reparată 1927; două sate).[67]
Documente, XVI, vol. I, p. 196—197 ⟨la 1522 sat al lui Tăbuci Mititelul și al fratelui său⟩; vezi și vol. II, p. 90—91 ⟨doc. 1555⟩; XVII, vol. II, p. 155 ⟨la 1608 satul R.—Neamț al soției lui Damian⟩; III, p. 54 ⟨la 1612 al m-rii Secu⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1616 (IV, p. 24—25); 1619 (p. 331), 1621 (V, p. 39), 1624 (p. 306) etc., *Documente*, XVII, vol. I, p. 188 ⟨la 1604 1/3 din satul R.—Neamț al lui Vasile mare pitar⟩; vol. II, p. 13—14 ⟨la 1606 acesta o dă lui Caraiman ceașnic⟩; vezi și p. 75—76; *Dicț. Rom.*, V, p. 277; AER, 1936, p. 92 și 104 ⟨două sate⟩.

ROŞIORI, com. Forăşti, jud. Suceava (bis. ante 1823).
A.I., I/1, 1865, p. 47—48 ⟨hotărnicie Rusciori⟩; Ghibănescu, *Surete,* IV, p. 126 ⟨satul R.—Suceava al m-rii Dragomirna⟩; vezi şi DRH, XIX, p. 474—475 ⟨doc. 1628⟩; Furtună D., *Însemnări* (M.C., 1914, p. 126) ⟨1823⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan,* II, p. 2—3, 574 ⟨despre sat⟩.

ROŞIORI (Rusciori), com. Avereşti, jud. Vaslui[68]. Vezi şi Roşieşti.
DRH, XIX, indice.

ROTENI — Bacău (bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1835).
AER, 1936, p. 154; *Dicţ. Rom.,* V, nu îl aminteşte.

ROTILEŞTI — Putna (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1830, reparată 1936)
Dicţ. Rom., V, p. 282; AER, 1936, p. 276.

ROTOPĂNEŞTI (Rotompăneşti), com. Horodniceni, jud. Suceava (bis. sec. XVII[69]; apoi bis. fam. Gherghel, ante 1784; bis. Sf. Treime, construită de cavalerul postelnic Nicolae Istrati, 1856).
Iorga N., *Documentele moşiei Rotopăneşti—Suceava (Studii şi doc.,* VII, p. 102—121) ⟨din 1634—1817⟩; ⟨vezi îndeosebi p. 119, doc. 1784⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice, R.—Suceava); *Doc. rel. agrare,* II, indice ⟨părţi ale lui Savin mare ban⟩;
Ghibănescu, *Surete,* X, p. 481 ⟨scrisoare din 1858 despre lespezile necesare bisericii şi pisanii⟩; Goilav Gr., *Inscripţii* (M.C., 1914, p. 157) ⟨din 1856⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan,* I, p. 160—161 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.,* V, p. 282 ⟨şi pisania⟩;
Burada T. T., *Şcoala de muzică şi declamaţiune de la Rotopăneşti* („Arhiva", IX, 1898, p. 201—205) ⟨despre şcolile înfiinţate la 1853 şi 1855 şi pisania bis. din 1856 a familiei Istrati⟩; Idem, *Şcoala de muzică şi declamaţie de la Rotopăneşti* („Biserica şi şcoala", Arad, XXIV, 1900, nr. 39, p. 352—353) ⟨din 1853—1855⟩; Gorovei Artur, *Biblioteca de la Rotopăneşti a lui Neculai Istrati,* Buc., 1940, 10 p. (extras din AARMSI, s.III, t.IX, 1940, mem. 12) ⟨şi despre şcolile din sat⟩; *Aşezări din Moldova,* p. 307 ⟨despre o veche aşezare descoperită⟩.

ROTOPĂNEŞTI (fost Greci)—Tutova.
Documente, XVI, vol. I, p. 182—183 ⟨doc. 1521 privind împărţirea satului R., pe Bogdana⟩; *Documente,* XVII, vol. III, p. 103—104 ⟨la 1612 R.=G⟩; Ghibănescu, *Surete,* II, p. 300—301, III, p. 228 ⟨doc. 1631, 1636, parte de sat a lui D. Gheuca⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene,* III, p. 326 ⟨parte de sat a fam. Palade, 1727⟩.

ROZNOV, jud. Neamţ (bis. Sf. Nicolae, construită de marele logofăt Nicolae Roset-Roznoveanu, 1759[70], acoperită 1832, refăcută 1884—1892; M ratoş sec. XVIII, ars 1963 — date D.M.I.).
Documente, XVI, vol. III, p. 68 ⟨la 1576 sat al m-rii Bistriţa⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1595 (vol. IV, p. 125); 1616 (XVII, vol. IV, p. 29—30, cînd se spune că m-rea îl avea de la Alexandru cel Bun); vezi şi p. 87; XVII, vol. IV, p. 131—132 ⟨la 1617 restituit soţiei lui Bilăi vornicul⟩; vezi şi p. 410 (1619), 436—437 (1620); V, p. 323—324 ⟨la 1625 dăruit

lui D. Ştefan logofăt⟩; satul i-a mai fost întărit acestuia la 1627 (DRH, XIX, p. 214); vezi şi p. 243—244 şi indice;

G.M., 1850, p. 6—7 ⟨doc. 1660, satul dat lui Nicolae Racoviţă mare spătar⟩; despre proprietarii satului vezi şi Rosetti R., *Familia Rosetti*, indice; R.I., 1923, p. 101—103 ⟨doc. 1663, vîndut doamnei Ecaterina Dabija de Ioan Racoviţă⟩; B.C.I., VIII, p. 86 ⟨la 1765 satul lui Andrei Roset logofăt⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 284—285 ⟨despre bis. mai nouă şi despre un han⟩; Drăghiceanu V., *Inscripţii* (BCMI, VIII, 1915, p. 144) ⟨pisania şi diverse inscripţii⟩;

Gîrboviceanu P., *Biserici cu averi proprii*, seria III-a, Buc., 1915, p. 249—330 ⟨pisania 1759, foto, doc. 1898—1909⟩; Ghervescu Victor, *Biserica Roznovanu*, P. Neamţ, 1915 ⟨despre bis. nouă şi despre fam. Roznoveanu⟩;

Furtună D., *Cîteva notiţe despre biserica din Roznov* (M.C., III, 1915, p. 123—124); Turcu C., *Un manuscris slavon necunoscut din timpul lui Ştefan cel Mare* („Hrisovul", VI, 1946, p. 105 şi urm.) ⟨de la bis. din Roznov-Neamţ⟩; Turcu Const., *Ctitoria vechilor Rosetteşti din Roznov stă sub cheie şi sîrmă ghimpată* („Avîntul" — P. Neamţ, 27 aug. 1939, p. 3).

RUDEŞTI — Suceava (M bis. de lemn de la începutul sec. XIX).

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 323 ⟨1/2 de sat lăsată lui C-tin Paladi, 1727⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨părţi ale fam. Turcu⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 289—290 ⟨R.—Dorohoi, bis. veche de lemn pe locul unui schit⟩.

RUGĂJEŞTI (Rogojeşti) — Suceava[71] (bis. Naşterea Maicii Domnului, 1761; înaintea acesteia o bis. sec. XV, ante 1490)

Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice, Rugăşeşti); *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al familiei Tăutul⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 84; *Uricarul*, VI, p. 230—231 ⟨doc. 1826, Rugăşeşti-Dorohoi⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 39, 1924, p. 39, 1926, p. 71, 1927, p. 82, 1928, p. 101; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 323 ⟨parte de satul Rugişeşti a fam. Paladi⟩; *Documente*, XV, p. 132 ⟨doc. 1490⟩.

RUGET — Putna (bis. Sf. Dimitrie, sec. XVII[72], reclădită 1906 pe temelia celei vechi).

Dicţ. Rom., V, p. 290 ⟨cătun⟩; A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; „Milcovia", I, 1930, p. 30 ⟨despre numele satului⟩; Sava Aurel, *Contribuţii la istoria bisericii vrîncene* („Milcovia", II, 1931, p. 21); AER, 1936, p. 275.

RUGET — Tecuci (bis. Înălţarea Sf. Cruci, 1850, în ruină la 1936).

Dicţ. Rom., V, p. 290 ⟨bis. din 1838⟩; AER, 1936, p. 332.

M-REA RUGHI — Orhei (Rudi, construită la 1777 de căpitanul Andronachi Rudea şi negustorul Simion Donciu; restaurată 1921—1924).

Protenco Al., *Istoria schitului Rudi* (RSIAB, XVI, 1925, p. 3—17); Ţiganco Nicolae, *M-rea Rughi* (ACMIB, II, 1928, p. 111—124) ⟨descriere, inscripţii⟩; RSIAB, 1919, p. 17; A.B., 1930, p. 265—266 ⟨descriere, 1820⟩; 1934, p. 363 ⟨doc⟩; Anuar 1922, p. 6.

RUGINENI — Covurlui (bis. Sf. Gheorghe, ante 1809).

Dicț. Rom., V, p. 291; A.B., 1931, p. 196 ⟨cat. 1809⟩; Costăchescu M., *Doc. Ștefan*, p. 24—25 ⟨despre sat⟩; Ghibănescu, *Surete*, XXIV, p. 41—44 ⟨doc. 1753⟩.

RUGINEȘTI, jud. Vrancea (bis. de lemn Sf. Paraschiva, sec. XVIII).[73]

Doc. rel. agrare, II, indice ⟨satul lui Costache Razu⟩; A.B., 1931, p. 187 ⟨cat. 1809⟩; B.C.I., IV, p. 23 ⟨la 1660 seliștea R.—Neamț a lui Ursache vistier⟩; AER, 1936, p. 255 ⟨bis. din 1864⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 291; Panait-Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 488 și urm.) ⟨bis. de lemn sec. XVII, restaurată⟩; Panait-Cristache Ioana, *Circulația în Moldova a cărții în limba română tipărită în secolul al XVIII-lea* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 424—425 ⟨însemnări de pe o carte a bis. numită Vărsătură Mică din Rugineşti⟩; vezi și B.M.I., 1972, nr. 2, p. 39—59.

RUGINOASA, jud. Iași[74] (bis. Adormirea, 1813, construită de Sandu Sturza vistier, restaurată de Alex. Ioan Cuza, care a fost înmormîntat în curtea bisericii; avariată în ultimul război, restaurată 1955; curțile boierești ale fam. Sturza, sec. XVII,[75] refăcute la 1811 de Sandu Sturza, restaurate de Al. I. Cuza 1862, ce-și avea reședința aici, avariate de război; han din sec. XVIII, reparat 1905, cînd a ars etajul și a fost refăcut parterul, acum ruinat; toate 3 M — date D.M.I.).

Neculce, *Letopisețul*, p. 97, 314; DRH, XIX, indice; Ursu Dem. Gh., *Geografia comunei Ruginoasa, plasa Siretiu, județul Suceava* („Asachi", III, 1884, p. 1271—1282, 1328—1330, III, 1885, p. 1350—1358); Tempeanu V., *Album Fălticeni*, p. 19—20 ⟨desene biserică⟩ și 22 ⟨desen han⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 291—292; Popovici S., preot, *Bis. din Ruginoasa* („Albina", XV, 1911—1912, p. 1546—1548); Ciurea V., *Călăuza jud. Fălticeni*, p. 62; Teodoru Horia, *Hanul Ancuței* (BCMI, 1944, p. 55) ⟨foto⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 369; Rîșcanu T., *Ruginoasa*, 1938;

Cîndea V., *Un interior din vremea Unirii Principatelor* (SCIA, X, 1963, nr. 1, p. 222—236) ⟨publică cu un comentariu un deviz din 1863 pentru mobila necesară castelului de la Ruginoasa⟩; Pricop Valeriu, *Ce se mai aude cu Ruginoasa?* („Cronica", 10.VIII.1968, p. 11) ⟨Despre starea de ruină a casei lui Cuza⟩; Leon Aurel, *Documentare privind interiorul de la Ruginoasa* (*ibidem*, 23.XII.1967, p. 10) ⟨după V. Cândea⟩.

RUHOTIN (Rohotina) — Hotin (bis. Nașterea Maicii Domnului, clădită de Constantin Talpă).

A.B., 1939, p. 51; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 115 ⟨parte de sat a fam. Roman⟩, p. 283 ⟨parte a fam. Stroici⟩.

RUJINȚI — Hotin.

Documente, XVI, vol. III, p. 76—77 ⟨la 1576 întărit lui Ion Golîie logofăt⟩; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 180 ⟨la 1602 parte a lui D. Solomonescu⟩; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 94 ⟨bis. din Rujavița⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 79 ⟨satul Rujnița al fam. Cazimir⟩.

RUMÂNI, vezi Români.

M M-REA RUNCU — Neamţ (Sf. Îngeri, construită la sfîrşitul sec. XVII[76] de Ionaşco Isăcescu medelnicerul; refăcută ? 1787; fostă metoh al mitropoliei).

Uricarul, XV, p. 286—300; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 401 ⟨doc. 1742⟩; *Desfiinţarea schitului Runcu, jud. Neamţ* (A.B., 1930, p. 416) ⟨doc. 1810⟩; Iorga N., *Doc. Callimachi*, I, p. 517 ⟨doc. 1815, m-rea dată în arendă⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 294;

Stoide C. A., *M-rea Runcu. Documente însoţite de o schiţă istorică*, P. Neamţ, 1934, 15 p. (din ALPR, 1933—1934, p. 133—147) ⟨despre ctitori, 15 doc., 1698—1779 şi însemnări⟩; Idem, *Ştiri nouă despre m-rea Runcu*, P. Neamţ, 1935, 8 p. (din acelaşi Anuar pe anul 1934—1935, p. 44—49) ⟨3 doc., 1713—1797⟩; ALPR, 1935—1936, p. 139 ⟨menţiune, 1830⟩; Stoicescu N., *Monumentele Ţării Româneşti şi Moldovei acum un secol. Biserici şi mănăstiri* (M.O., XXI, 1969, nr. 11—12, p. 925) ⟨descrierea m-rii Runcu la 1871⟩;

Bobulescu C., *O pagină pentru m-rea Runcului din jud. Neamţ*, Buc., 1942, 25 p. (din A.R., t. VIII, 1942, p. 247—271) ⟨istoric, despre ctitori, documente, 1746—1798⟩;

Popovici George, *Runc — Glosă la o colecţiune inedită de documente moldo-cîmpulungene* (C.L., XXV, 1891, p. 705—716) ⟨Numele runc de la latinul runcare = a lăzui, a despăduri⟩.

SCHITUL RUNCU — Tecuci (Întîmpinarea Domnului, ante 1809, fost metoh al m-rii Precista din Tg. Ocna).

A.B., 1931, p. 82 ⟨catagr. 1809⟩.

RUPTURA — Bacău (Neamţ?)[77]

AER, 1936, p. 93 ⟨bis. din 1902, R.—Roman⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 151—152 ⟨despre sat⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨sat al lui Ştefan Prăjescu⟩; B.C.I., VIII, p. 103 ⟨la 1787 1/2 satul R.—Neamţ a lui Iordache Ruset⟩.

RUPTURA — Tutova[78]. Vezi şi Căbeşti.

M.C., 1915, p. 213 ⟨la 1636 — 7 silişte a lui Ion Ciolpan⟩; *Documente*, XVII, vol. V, p. 211—212 ⟨la 1623 părţi din satul R.—Bîrlad ale lui I. Ghenghea logofăt⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨al m-rii Soveja⟩; *Uricarul*, VI, p. 245.

RUSĂEŞTI, vezi Rusieşti.

RUSCANI — Iaşi (bis. de piatră sec. XVII, între Ruscani şi Avrămeşti, pe rîul Plotoniţa)[79]. Vezi şi Avrămeşti.

Costăchescu M., *Satele Ruscanii (Buznea) şi Găneştii cu trupurile lor, Căcăceştii şi Moiceştii* (I.N., VI, 1926—1927, p. 85—111); Ghibănescu G., *Surete*, III, p. 170 ⟨doc. c. 1641 amintind bis. de piatră⟩; I.N., 1928, p. 201—202 ⟨satul dat fiicei lui I. Tălmaci comisul, 1664⟩.

RUSCIORI, vezi Roşiori.

RUSENI — Iași (M bis. Adormirea, 1820 — Rusenii Vechi).
Anuar 1930, p. 72; *Dicț. Rom.*, V, p. 299.

RUSENI (Rusăni), com. Plopana, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1798 sau 1802)[80].
Documente, XVI, vol. I, p. 35—36 ⟨la 1503 satul R. pe Tutova vîndut lui Ion Tîlmaciu⟩; A.B., 1931, p. 198 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 67, 1935, p. 89, 1936, p. 96, 1938, p. 148; Costăchescu M., *Doc. Ștefan*, p. 258 ⟨despre sat⟩.

RUSEȘTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).
RSIAB, 1929, p. 348 ⟨cat.⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 129—130 ⟨doc. 1617, Ruseni⟩; Anuar 1922, p. 186 ⟨bis. din Ruseni⟩; Iorga N., *Întoarcerea unei moșii hotinene* (*Studii și doc.*, XXII, p. 384—386) ⟨Ruseni, 1808⟩;

RUSIEȘTI (Rusăești) — Bacău (M bis. de lemn Sf. Voievozi de la sfîrșitul sec. XVIII).
B.O.R., XIV, 1890, p. 378; AER, 1936, p. 184 ⟨bis. de lemn Sf. Voievozi, 1614?⟩.

SCHITUL RUSU — Tutova (Intrarea în biserică, ante 1695[81]; la 1809 metoh al episcopiei Roman). Vezi și Ruși-Tutova.
Stoide C. A., *Documente tecucene*, I, p. 47 ⟨doc. 1695⟩; A.B., 1931, p. 85 și 200 ⟨catagr. 1809⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨mențiune, 1834, schitul Rusului—Tutova⟩.

RUȘI — Botoșani (bis. Sf. Voievozi, ante 1765). Vezi și Ruși—Ciomîrtan.
Documente, XVII, vol. IV, p. 15 ⟨la (1615—1619) satul din ocolul Hîrlăului al lui Costea Băcioc⟩; vezi și p. 445 (1620); vezi și DRH, XIX, indice; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨al lui Dimitrachi jitnicer⟩; „Însemnări creștine", I, 1938, nr. 5, p. 290—291 ⟨însemnare, 1765, bis. Sf. Voievozi din satul Ruși din ocolul Botoșanilor⟩; Păcurariu Mircea, *Manuscrise de la episcopia Romanului și Hușilor* (M.M., 1966, nr. 1—2, p. 110—112) ⟨însemnare bis. din Ruși a fam. Izmană; aceasta ?⟩.

SCHITUL RUȘI (construit ante 1647 de Păscălina Iacomiasa)[82]. Vezi și următorul și Rușii Ciutei.

RUȘI — Roman (bis. Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul, ante 1809)[83]. Vezi și precedentul.
Documente, XVI, vol. IV, p. 208 ⟨la 1598 seliștea R. pe Orbic era a lui Simion Sechil cămăraș⟩; vezi și XVII, vol. II, p. 43 ⟨doc. 1606⟩; vol. V, p. 247 ⟨la 1623 seliștea Ruși a lui Dumitrașco Sechil⟩; A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 258 ⟨bis. de lemn, c. 1860, închisă⟩; Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 337, 444 ⟨despre sat⟩; I.N., 1924, p. 218 ⟨doc. c. 1688, satul R.—Roman lăsat de G. Costache fiicei sale, Todosica⟩; *Doc. rel. agrare*, II, indice ⟨al lui Costache Razu vornic și al episcopiei Roman⟩.

RUȘI (bis. sec. XVI).

Documente, XVI, vol. II, p. 40 ‹la 1554—1555 parte de sat dinspre biserică din Ruși pe Cobîle lăsată de Toader Buboiog logofăt m-rii Humor›; p. 41—42 ‹doc. 1554, același sat era al urmașilor lui Fete Gotcă pîrcălab›; *Documente*, XV, vol. II, p. 300—301 ‹la 1499 satul R. pe Dobrovăț — altul dat de Ștefan cel Mare m-rii Dobrovăț›; satul a mai fost întărit m-rii la: 1560 (veac XVI, vol. II, p. 147).

RUȘI, com. Puiești, jud. Vaslui[84] (bis. de lemn Adormirea, 1806, reclădită 1913).

A.B., 1931, p. 197 ‹cat. 1809›; AEH, 1934, p. 67, 1935, p. 89, 1936, p. 97, 1938, p. 148—149; *Documente*, XVI, vol. I, p. 75—76 ‹la 1508 satul R. pe Bîrlad al lui Clănău spătarul›; *Doc. rel. agrare*, II, indice ‹satul lui C. Gheuca›.

RUȘI (Herești), com. Forăști, jud. Suceava (bis. Cuv. Paraschiva, construită de săteni și de M. Sturza, 1836). Vezi și următorul.

Dicț. Rom., III, p. 704 ‹pisania›; DRH, XIX, indice.

RUȘI BOUL — Suceava (bis. Sf. Varvara, 1811). Vezi și Rușii Moldoviței.

DRH, XIX, p. 225 ‹la 1627 satul R. din ocolul Sucevii dat lui Lupu vornic; Anuar Bucovina, 1923, p. 15, 1924, p. 15, 1926, p. 48, 1927, p. 59, 1928, p. 64.

RUȘI — CIOMÎRTAN — Dorohoi (bis. de lemn Sf. Voievozi, adusă de la Hilișău, de Emanoil Ciomîrtan, 1801, clopotnița făcută de Iancu Volcinschi, bis. reparată 1910).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 61.

RUȘII CIUTEI — Bacău (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 177 ‹cat. 1809›; AER, 1936, p. 151 ‹bis. din 1892 — Ruși›; *Documente*, XVII, vol. III, p. 227 ‹la 1615 1/2 de sat era a lui G. Gherghel fost mare pitar›.

RUȘII MOLDOVIȚEI — Suceava (bis. din 1892). Vezi și Ruși Boul.

Werenka D., *Topographie*, p. 86; Anuar Bucovina, 1923, p. 15, 1924, p. 15, 1926, p. 48, 1927, p. 59, 1928, p. 64.

NOTE

[1] Despre starea bisericii din Racova sau Lițcani către mijlocul sec. trecut vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Bistrița, dos. 12/1839. Vezi și passim ‹despre sat›.

[2] Amintit la 1599 dec. 4, sub numele de *„m-rea zisă Rafail... ce este în ținutul Vaslui"* (*Documente*, XVI, vol. IV, p. 273).

[3] Într-un doc. din 1636 iulie 9, este menționat locul *„unde au fost m-rea Rafailă"*, în hotarul satului Osești-Vaslui (Arh. St. Buc., m-rea Socola, V/C). Schitul a fost refăcut deci pe un alt loc.

[4] La 1809 iulie 30, după ce ridicase schitul Rafailă din starea de dărăpănare în care se afla, devenind şi el astfel ctitor, Calinic, nacialnicul schitului, îl închină din nou Mitropoliei (Acad. R. S. România, MXCIV/112).

[5] Despre închinarea schitului la m-rea Socola vezi doc. din 1840 mai 21 (Arh. St. Buc., m-rea Socola, VII/21). La 1841 april 8 mitropolitul Moldovei dă schitul Rafailă ieromonahului Aristarh (*ibidem*, III/9). Dintr-un doc. din 1778 mai 18 aflăm că i se distruseseră cărţile de tîlhari (*ibidem*, V/18). Vezi şi *ibidem*, III/11 şi V/20 şi urm. Despre diverse reparaţii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 109/1862. Vezi şi perilipsisul de doc. de la Acad. R. S. România, CMXLVI/16—18.

[6] La 1845—1847 vornicul Vasile Alecsandri ţinea *„în posesie"* moşia schitului Rafail, închinat m-rii Socola (Acad. R. S. România, MDXXIII/82—85).

[7] Despre o cişmea veche şi două cetăţui, existente la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 223, f. 346—346 v., 423—423 v. Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDLXIII/106 şi urm. La 1657 Gheorghe Ştefan l-a dăruit m-rii Caşin, ctitoria sa (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 376—377).

[8] Vezi de inscripţiile şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 194—264).

[9] Despre milele bis. *„ungureşti"* din 1695, 1724, 1736, vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 425, 464 v. La 1857, biserica, fiind aşezată pe malul mîncat de apele rîului Siret, trebuia strămutată (Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr. Moldova, dos. 955/1857, f. 17 şi urm., 58 şi urm.).

[10] La 1631 iunie 21, satul — fostă proprietate a doamnei Maria a lui Ioan Vodă cel Cumplit — rămăsese rudelor sale, nepoţii clucerului Bucotco (Arh. St. Buc., ms. 578, f. 266). La 1632 dec. 6, 1/2 din sat a devenit proprietatea lui D. Fulger (*Ibidem*, f. 258). Vezi şi *Cat. doc. mold.*, indice. La ⟨1639—1640⟩ satul a fost dăruit de V. Lupu ctitoriei sale, m-rea Trei Ierarhi din Iaşi (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 673). La 1656 april. 2. Gh. Ştefan preciza că acest sat şi alte două fuseseră date m-rii pentru întreţinerea şcolii din m-re (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, XXXII/1); publicat în *Uricarul*, III, p. 279—280, VII, p. 6—8 şi C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 209—212). La 1846 mart. 29, satul era întărit şcolilor naţionale (Arh. St. Buc., ms. 1335).

[11] Pentru datarea primei ctitorii a m-rii Răchitoasa a se vedea doc. din 1677 iunie 19, prin care nişte locuitori dau loc lui Enache clucerul la Răchitoasa pentru clădirea m-rii. La 1678 april. 6 schitul exista, el primind o danie, iar la 23 april. acelaşi an se spune că clucerul Enache făcuse biserica pe valea Răchitoasei (Arh. St. Buc., ms. 573, f. 53—53 v., 56 v.).

[12] La 1704 mai 16 Ilie Enache spătar şi soţia sa, Tofana, mărturiseau *„pentru o bisericuţă care din munca şi osteneala noastră am făcut-o de piatră, unde întîi şi din început au descălecat şi au făcut biserică de lemn tată meu, Ianachi, ce au fost clucer mare"*. Motivul refacerii a fost *„că lemnul petrece viaţă mai scurtă iar piatra viaţă mai lungă"*. Cum Ilie Enache era bolnav la acea dată, obligă pe soţia sa *„a istovi zidul la mănăstire şi un rînd, două sau cîte o putea să fie nevoitoare să facă chilii de piatră"* (*Uricarul*, IX, p. 149—151; vezi acelaşi doc. la Acad. R. S. România, CXCV/223). Vezi şi doc. din 1729 ian. 8 (*ibidem*, CXCV/224). Despre învelirea m-rii vezi învoiala dintre egumenul m-rii şi Toader Paladi vistier (Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 628, f. 281 v.). Vezi şi catagrafiile din 1860 şi 1863 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 698/1860 şi Min. Cult. şi Instr., dos. 1104/1863). Despre alte reparaţii vezi ibidem, dos. 1485/1865. Despre lipsurile din averea m-rii, *ibidem*, dos. 1253/1863, f. 853—858. Vezi, de asemenea, doc. de la Arh. St. Buc., ms. 572—575.

[13] Vezi hotărnicia satului la Acad. R. S. România, CDXII/92, 93. Despre satul Răciuleni vezi doc. (*ibidem*, pach. MDCLXXI).

[14] La 1743 april. 20, preotul şi bătrînii satului mărturiseau că *„au apucat de la bătrînii lor că fiind Ştefan vodă copil mic şi sărac şi au învăţat carte*

aicea în sat în Rădăşeni şi miluindu-l Dumnezeu cu domnia au venit aicea la Rădăşeni şi le-au făcut beserică... şi le-au dat şi o bucată de loc din hotarul tîrgului Băii" (*Uricarul*, X, p. 181; vezi şi p. urm. despre procesul cu m-rea Slatina).

[15] Vezi Acad. R. S. România, ms. 228, f. 368 şi 229, f. 295—295 v.

[16] Despre înfiinţarea şcolii de pe lîngă episcopie vezi doc. din 1747 dec. 25 (Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 630, f. 8—9 v); vezi şi Eforia Şcoalelor Iaşi, XXVIII/1.

[17] La 1413 iulie 6, Alexandru cel Bun afirmă că în această biserică *„sînt îngropaţi moşii noştri"*. (*Documente* XIV—XV, p. 31).

[18] Vezi însemnările şi inscripţiile de la Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 187—189, 190—191), ambele ms. Bobulescu; vezi şi izvodul de lucrurile bisericii din 1842 oct. 19 (Acad. R. S. România, DCCCXLIX/2), condica moşiei Rădeana (*ibidem*, MCXXVII/33) şi pach. DLXIX, hotărnicia din 1861 (Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Bogdana, dos. 68/1881 şi din 1882 (Acad. R. S. România, MCDLV/196 etc.

[19] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, MDCXL/3 şi urm.

[20] Vezi şi planul satului din 1847 (Acad. R. S. România, MCDLXXIV/35). Despre satul R. vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DLXVI şi DLXVII. La Acad. R. S. România, Arhiva 1580, f. 424 se găseşte o însemnare din 1705 privind bis. din Rădeni a lui Savin Smucilă.

[21] Despre satul R.-Covurlui vezi Arh. St. Buc., pach. MMCMXIX.

[22] Despre repararea bisericii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 718/1852. Vezi şi condicile satului (1842—1845) la Acad. R. S. România, MCDVI şi MCLXIX.

[23] Despre înfiinţarea şcolii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 283/1850.

[24] Schitul e amintit la 1688 iulie 20 (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, XXVII/10). La c. 1688 egumenul schitului l-a închinat m-rii Neamţ (*ibidem*, XXVII/21 şi 75).

[25] Vezi doc. din 1842 aug. 17 prin care sătenii se obligă să lucreze două luni la zidirea bisericii boierului N. Sion (Acad. R. S. România, CCCXIII/297). Despre repararea bisericii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 744/1851. Despre sat, al fam. Sion, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCDXCIV, care cuprinde şi doc. despre construirea bisericii (după 1835).
care cuprinde şi doc. despre construirea bisericii (după 1835). La 1864 satul era al lui C-tin Cuza (*ibidem*, MDCXLII/95).

[26] Vezi hotărnicia din sec. XIX la Acad. R. S. România, MCCXL/153.

[27] La 1627 mart. 22 satul — fost domnesc, supus cetăţii Neamţ — a fost dăruit de M. Barnovschi lui Arsenie al treilea logofăt (Arh. St. Buc., Peceţi nr. 231). La 1634 ian. 5 satul era al lui Boţul pîrcălab, de la care a ajuns în stăpînirea lui Toma Cantacuzino, care l-a vîndut apoi lui Iftimie, fiul lui Boţul pîrcălab, la 1657 april. 5 (idem, m-rea Neamţ, LIX/11 şi 17). Despre sat vezi doc. din *Cat. doc. mold.*, I—IV. La 1680 iul. 23 satul, cu curţi, a fost dat schimb de Constantin mare postelnic m-rii Secu (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, LIX/18).

[28] Vezi şi descrierea m-rii la 1871 (Acad. R. S. România, ms. 228, f. 326, 335) şi traducerea pisaniei (*ibidem*, MCCXLI/77). Despre arendarea moşiei şi situaţia schitului între 1832—1850 vezi Epitropia Sf. Spiridon-Iaşi, dos. 53; pentru situaţia bisericii între 1848—1874, *ibidem*, dos. 254. Despre reparaţii necesare, *ibidem*, dos. 433 (1863).

[29] Vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 471 v.

[30] Vezi *ibidem*, ms. 223, f. 347 v.

[31] La 1656 mart. 22, Gh. Ştefan dăruia m-rii Caşin satul R. de la Trotuş, pe care-l luase în schimb de la Neniul logofăt II (Arh. St. Buc., A.N.,

MMDCCCLXXXV/1). Satul fusese dăruit lui Neniu de Moise Movilă la 1633 sept. 13 (*idem*, ms. 657, f. 3).

[32] Vezi Acad. R. S. România, ms. 223, f. 356. Vezi şi planul din c. 1850 al moşiei Rediu şi al celor învecinate, la Acad. R. S. România, MCDXCII/40.

[33] Vezi Acad. R. S. România, ms. 224, f. 123—124. Despre sat, fost proprietatea lui D. Sturdza, vezi *ibidem*, pach. MCCXXXII. Satul a fost dat de Ion Prăjescu vornicul lui Chiriac Sturza (doc. din 1665 mart. 15, Arh. St. Buc., doc. mold., I/18). Despre sfinţirea bis. din Rânghileşti vezi doc. din 1843 oct. 25 (Acad. R. S. România, MCCCCXIII/233).

[34] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ep Huşi, pach. IX şi Acad. R. S. România, pach. MCXCVII. La 1663 april. 9 satul era al m-rii Aron Vodă din Iaşi (Arh. St. Buc., ms. 644, f. 1).

[35] Vezi şi însemnările şi inscripţiile transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 147—151 şi 152—155).

[36] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCCXCVII—VIII.

[37] Amintită la 1552 mart. 28 (*Documente*, XVI, vol. II, p. 10).

[38] Într-un doc. din 1662 mart. 9 se spune că Gavriil hatmanul, fratele lui Vasile Lupu, făcuse un zid de piatră, lung de 55 de stînjeni (circa 110 m) în jurul m-rii (Acad. R.S. România, copie Inst. de istorie). Vezi şi C. Stoide, *Documente şi regeste nemţene de la Dabija vodă*, p. 13). Despre prădarea m-rii de către cazaci la 1650 vezi doc. din 1651 mart. 24 (Acad. R. S. România, CLVI/65).

Despre repararea m-rii vezi doc. din 1667 iunie 18 (Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 629, f. 682—685). Vezi şi inscripţia de la Acad. R. S. România, DCCVII/8 şi însemnarea din 1826 (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 632 — ms. Bobulescu) şi descrierea m-rii la 1871 (Acad. R. S. România, ms. 228, f. 375 şi 229, f. 273). Vezi, de asemenea, pomelnicul de la Acad. R. S. România, ms. 2995; despre averea m-rii şi catagrafiile ei vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 417/1844, 429/1844, 363/1845, 682/1854, 983/1855, 969/1859, 72/1862 etc.; despre diverse reparaţii, *ibidem*, dos. 370/1844 şi 911/1860. Despre cheltuielile m-rii pe anii 1843—1844 vezi Acad. R. S. România, CMXXVII/34—35. Tot acolo şi o catagrafie a m-rii din 1845 (*ibidem*, MCCLVIII/114). Vezi, de asemenea, Arh. St. Buc., ms. 526 (catagrafie, 1809—1810), 1223 (idem, 1820), 1224 (idem de ţigani, 1812) etc.

[39] Despre refacerea cişmelei vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 561/1849.

[40] Despre sat vezi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, ep. Huşi.

[41] Despre satul Rogojăni-Dorohoi, fost proprietatea lui Mihail Sturza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DL/1 şi DXV/1.

[42] Vezi şi planul oraşului Roman la Arh. St. Buc., Min. Instr. publice, dos. 231/1859. Despre *„înfrumuseţarea"* oraşului vezi doc. din 1859 mart. 6 (Acad. R. S. România, MCLI/205).

[43] Tîrgul, fiind în stăpînirea episcopiei, a dus o serioasă luptă pentru emancipare, oglindită în doc. publicate de episcopul Melchisedec. La 1844 tîrgoveţii propuneau episcopiei să-i cumpere altă moşie în locul tîrgului (Arh. St. Buc., dos. m-reşti, dos. 8/1844).

[44] Amintită la 1392 mart. 30 sub numele de cetatea lui Roman voievod (*Documente*, XIV—XV, p. 2—3).

[45] La 1466 sept. 15 este pomenită Cetatea Nouă (Novograd) (*ibidem*, p. 351). La 1871 se spune că cetatea Roman, numită Smederova sau Sînt Demetru, se afla peste apa Siretului, pe locul Gîdinţi (Acad. R. S. România, ms. 229, f. 7 v.).

[46] Dintr-un doc. din 1808, rezultă că fusese al lui T. Balş mare vornic, iar la 1825 nov. 21 se spune că, din cauza unor hrube, se surpase grajdul şi şura (Acad. R. S. România, DCCCLVI/165, 166, 171, 173, 174).

[47] Vezi doc. din 1752 sept. 20 (Acad. R. S. România, LXV/187). Despre repararea hanului episcopiei, închiriat lui Al. Scarlat, vezi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, ep. Roman, dos. 134/1852.

[48] La 1847 nov. 3, prin testamentul său, Grigore Done îl lasă danie bis. Sf. Gheorghe (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, XV/1). Menţionăm că în lista D.M.I. este trecut ca M hanul Viţi, azi casă de locuit, în str. Ştefan cel Mare nr. 114. Nu am găsit însă date despre el.

[49] La ‹1824› Maria Schina lasă bisericii Sf. Voievozi un han (Acad. R. S. România, DCCCLVIII/94, 98 şi urm.)

[50] Vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr. Moldova, dos. 115/1832, 256/1833 etc.; despre reparaţii *ibidem*, dos. 305/1853. Despre şcoala armenească, *ibidem*, dos. 214/1842. Despre înfiinţarea şcolii de fete, *ibidem*, dos. 526/1859. Despre repararea clădirii seminarului vezi *idem*, Min. Lucr. Publice, dos. 113/1860. Despre construirea noului local al seminarului vezi *idem*, Min. Cult. şi Instr., dos. 4335/1887 şi 4707/1888. Vezi şi hotărnicia locului şcolii publice din 1852 mart. 6 (Arh. St. Buc. Eforia Şcoalelor Iaşi, CXVI/1). Despre şcoala românească de pe lîngă bis. Sf. Voievozi vezi doc. din 1823 april. 1 (Acad. R. S. România, DCCCLVIII/97).

[51] Amintit şi într-un doc. din 1808 ian. 10, cu numele de spitalul m-rii Precista din Roman (Arh. St. Buc., A.N., MMCDXVII/21). Vezi şi scrisoarea generalului Kiseleff din 1831 mai 29, prin care îşi împărtăşeşte impresiile cu ocazia vizitei făcute la spitalul de săraci al m-rii Sf. Spiridon din Roman (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, CXII/2).

[52] Vezi planul oraşului din 1824 aug. 15, unde se indică şi locul cişmelii (Acad. R. S. România, DCCCLVII/105).

[53] Vezi doc. din 1776 nov. 24 (Acad. R. S. România, LXIV/94). Despre materialele pentru bis. domnească din Roman la 1816—1817 vezi Acad. R. S. România, DCCCLVIII/90—91. Despre casele pentru şcoală de la bis. Sf. Voievozi, vezi doc. din 1834 febr. 19 (*ibidem*, DCCCLVIII/116).

[54] Despre reînfiinţarea bis. catolice vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 563/1849.

[55] Biserica Sf. Vineri din Roman — numită apoi deseori mitropolie — este amintită la 1408 sept. 16 (*Documente*, XIV—XV, p. 17). Vezi şi doc. din 1458 april. 12 (*ibidem*, p. 294—295). În doc. din 1415 se spune că zugravii Nichita şi Dobre urmau să zugrăvească două biserici, din care una din Tîrgul de Jos (*ibidem*, p. 36). Vezi şi inscripţia din 1550 la Acad. R. S. România, ms. rom. nr. 7, f. 1—2.

Despre înfiinţarea şcolii de la episcopie vezi doc. din 1747 dec. 25 (Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 630, f. 8—9 v.) şi Eforia Şcoalelor Iaşi, XXVIII/1.

[56] Despre diverse reparaţii, dărîmarea zidurilor vechi şi clădirea unui nou palat episcopal vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr. Moldova, dos. 369/1846, 591/1849, 817/1850, 680/1852, 698/1852, 748/1853, 710/1854, 675/1860, 77/1862. Vezi şi catagrafia din 1862 (*ibidem*, dos. 136/1862) şi istoricul din 1864 (*ibidem*, dos. 1354/1864, f. 89). Despre reparaţii mai tîrzii vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 5201/1889, f. 44.

Vezi şi harta moşiei episcopiei Roman la Acad. R. S. România, DCCCLVI/46 şi hotărnicia locului episcopiei la 1751 (*ibidem*, CLXXXVI/10).

[57] La 1755 ian. 12 egumenul m-rii Bogdana vinde moşia Storneşti episcopului Ioanichie de Roman *„ca să o închine zidirii sale, mănăstire noaoa, ce să numeşte hramul Adormirea Precistii din tîrg din Roman"* (I.N., 1928, p. 48). La 1756 nov. 3, vorbind de m-rea Precista, boierii hotarnici puşi de domn spun că *„iaste zidită den temelie de măriia sa"* (G. Ghibănescu, *Ispisoace*, VI/2, p. 219). La fel spune şi domnul că *„am început şi am săvîrşit domnia mea din temei o mănăstire în tîrgul Romanului"* (*ibidem*, p. 224).

58 Vezi catastihul de averea lăsată de Constantin Cehan Racoviță la 1754 oct. 7 și hrisovul din 1767 febr. 20 (Acad. R. S. România, CLXV/166 și LXXX/79). Bis. Precista din Roman este amintită și la 1723 sept. 5 (idem, LXXX/72). Vezi și însemnarea din 1770 (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 454).

59 Despre administrarea averii m-rii Precista din Roman (1828—1847) vezi Epitropia Sf. Spiridon — Iași, dos. nr. 22, 23, 24, 25; despre închirierea locurilor hanurilor etc. *ibidem*, dos. 40 (1831—1849); pentru perioada 1836—1844, cu construirea unor chilii, *ibidem*, dos. 79; despre refacerea zidului din jurul spitalului, *ibidem*, dos. 163 (1843—1846); reclădirea spitalului, dos. 569. Vezi și Acad. R. S. România, pach. MCDXCII.

60 Amintită și la 1814 (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, LXXXII/5).

61 Vezi diata ctitorului, Grigore Done, din 1847 nov. 3, prin care lasă 60 000 lei m-rii Neamț, pentru întreținerea m-rii și chiliilor pentru școala de pe lîngă biserică (*ibidem*, XV/1, LXXXIII/33 și 34). Vezi și catagrafia din 1857 (Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 1014/1857). Despre locurile și averea bisericii vezi *idem*, m-rea Neamț, pach. LXXXIII.

62 Amintită la 1842 sept. 10 (Acad. R. S. România, CMXLIX/29).

63 Despre sat ni s-au păstrat numeroase doc. la Arh. St. Buc., Doc. mold. V/82 (rezumate doc.), satul fiind al fam. Bainschi și Bogdan: o hotărnicie din 1778 mart. 25 (*ibidem*, XIII/55); la 1800 nov. 28, moșia, proprietatea lui N. Lipănescu clucer, se vindea la mezat, fiind cumpărată de Gh. Bogdan căminar la 1801 (*ibidem*, I/96, II/5, 6).

64 Vezi și Acad. R. S. România, MCCLIII/33—34, (doc. din 1805).

65 Vezi și hotărnicia din 1752 a satului R.-Iași (Acad. R. S. România, XXXI/25).

66 Vezi inventarul de averea schitului din 1789 iulie 20 (Acad. R. S. România, XXII/106).

67 La 1655 iun. 1 satul R.-Neamț rămăsese lui Vasile Șoldan vistier, în urma unei împărțeli cu rudele sale (Arh. St. Buc., AN, MMDCCCXIII/12).

68 Despre satul Rusciori-Roșiori-Fălciu, vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamț, pach. III, AN, pach. MMDCC—LXXVI și ep. Huși, pach. XXVII. Vezi și *Cat. doc. mold.*, indice. Despre satul R.-Iași vezi doc. de la Acad. R. S. România, MCDXXXIV.

69 Un preot din Rotumpănești apare ca martor la 1662 iulie 2, cînd exista deci în sat o biserică (Arh. St. Buc., m-rea Coșula, V/10).

70 O bis. mai veche exista aci la 1756, cînd preoții ei capătă scutiri de dări (Acad. R. S. România, LVIII/149). Despre un beci vechi, existent la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 228, f. 395—395 v. Despre sat vezi *ibidem*, pach. CDXLVII și MCXCVIII. La 1654 nov. satul a fost dăruit de Gheorghe Ștefan lui Gligorașcu Ghica postelnic, la căsătoria acestuia cu Safta, ruda domnului (Arh. St. Buc., AN, MMDCCLXVIII/3); mai tîrziu, la 1657, domnul l-a dăruit m-rii Cașin, ctitoria sa (*idem*, ms. 628, f. 376—377). La 1660 ian. 15 Ștefăniță Lupu l-a dăruit lui Nicolae Racoviță mare spătar, după ce îl luase de la Gheorghe Ștefan ca represalii pentru cei 20 000 taleri cheltuiți de acesta din averea lui Vasile Lupu (*idem*, ms. 629, f. 352). La 1663 iunie 5 satul a ajuns, prin schimb, al doamnei Caterina, soția lui Eustratie Dabija (*idem*, doc. mold., I/16). Vezi și *Cat. doc. mold.*, III, indice și dos. m-rești Bistrița, passim unde R.=Călimănești.

71 Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXV.

72 La 1689 dec. 8, preotul Istratie de aici închină m-rii Mira ocină și biserica făcută de el (Arh. St. Buc., AN, CCXXV/8).

73 Vezi și inscripțiile și însemnările din sec. XVIII—XIX transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, f. 61—64).

[74] Biserica și o cruce din R.-Suceava sînt amintite într-un doc. nedatat, din sec. XVII (Acad. R. S. România, DCXCV/80). Vezi și catagrafia de veștmintele bis. din 1846 (*ibidem*, DCXCVIII/75).

Despre sat, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCXCV—VIII și perilipsisul de doc. *ibidem*, DCXCVII/53.

[75] Despre repararea caselor familiei Sturza ni s-au păstrat numeroase documente, din care rezultă că lucrările au fost făcute de arhitectul Brandel (vezi Acad. R. S. România, DCXCVIII/76, 77—83, 86, 92, 95, 98, 101, 104, 105, 107, 160, 162—171 și DCXCVII/76, doc. dintre 1847—1855).

[76] Amintită la 1695 april. 1, cu ocazia unei danii. La 1701 iulie 7, Ionașco Isăcescu medelnicerul și soția sa, ctitorii m-rii, o închină mitropoliei, care, prin așezămîntul din 1732 mart. 8, primește de la domn dreptul de a se îngriji de m-re (Arh. St. Buc., Mitr., Mold., CXXXIX/10, ms. 523, f. 10 v. —11, 14 v. — 16 și 21 v. și Acad. R. S. România, CMXXIV/1—3 ș.u). Vezi și doc. din 1713 mart. 22, prin care Ionașco Isăcescu își înzestrează ctitoria (Arh. St. Buc., Mitr. Mold., CXXXIX/13, Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 629, f. 597, v. — 599, Acad. R. S. România, CXXIX/256 și LXIV/85). Vezi și: lista de lucruri din 1793 iulie 20, catagrafia din 1809 mai 30 și dos. din 1846 despre reparații (Arh. St. Buc., Mitr. Mold., CXXXIX/34, 52 bis, Min. Intr. Moldova, dos. 410/1846). Despre diverse pricini privind averea m-rii vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, Mitr. Mold.

[77] La 1652 iul. 28 Isac Misehănescu dăruiește 1/2 din sat lui Statie vistiernl (Arh. St. Buc., AN, MMDCCCXXIII/1). La 1688 mart. 26 1/2 de sat era a lui Stratul Iurașco fost pîrcălab, danie de la Cîrstina, soția lui Statie clucer (*ibidem*, MDCCCXXII/2). Despre satul R.-Neamț vezi *ibidem*, pach. MMDCCCXXII și MMDCCCXXXVIII.

[78] La 1641 aug. 27 satul a fost vîndut de Lupu Prăjescu medelnicerul lui Iane Pîrvana slugerul. Acesta l-a vîndut apoi lui Matei Basarab, care l-a dăruit m-rii Soveja, la 1649 oct. 8 (Arh. St. Buc., ms. 656, f. 57—58, m-rea Soveja, X/4, 5 etc.). Vezi și *Cat. doc. mold.*, indice.

[79] Amintită în doc. cu ocazia unor hotărnicii (1635 ante aug. 13, copie Inst. de istorie). La 1697 mart. 30 satul R. a fost vîndut de Iftimia Tălmaci păhărniceasa lui Manolache Ruset postelnicul (Acad. R. S. România, MDCLXX/21, 22); despre proprietarii satului vezi și doc. următoare).

[80] Despre sat vezi hotărnicia de la Arh. St. Buc., dos. m-rești, Epitropia Sf. Mormînt, dos. 150/1867.

[81] Vezi și doc. din 1795 dec. 20 și c. 1829 (Arh. St. Buc., m-rea Adam, V/37 și Acad. R. S. România, DCCCLVIII/153).

[82] La 1647 aug. 6, Păscalina Iacomiasa declara că *„am făcut un schit la sat la Ruși"*, căruia, la această dată, îi dăruiește moșie în hotarul satului Poeni. Schitul este încredințat duhovnicului ctitorei (Acad. R. S. România, LXI/58).

[83] Despre repararea bisericii din satul Ruși al episcopiei Roman vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Moldova, dos. 380/1845. Despre reclădire, *ibidem*, dos. 1398/1856 și 955/1857, f. 80.

Menționăm că, la 1635 sept. 2, satul se împărțea între urmașii lui Petrică hatmanul (*idem*, m-rea Răchitoasa, III/7). Despre sat vezi și Arh. St. Buc., dos. m-rești, ep. Roman. Vezi și lista de documentele satului la Acad. R. S. România, DCCCLVI/3 și urm. La 1663 seliștea Ruși-Neamț, cu case, era a lui C. Buhușel jitnicer („Arhiva rom.", V, 1940, p. 335—338).

[84] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCXCI.

S

SABASA — Suceava (bis. mijlocul sec. XIX).[1]

Doc. rel. agrare, II, indice ⟨sat al m-rii Slatina⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 304 ⟨bis. de lemn, restaurată 1889⟩.

SACOTEȘTI, vezi Ețcani.

SADAGURA — Suceava (bis. din 1895; înainte de aceasta o bis. de lemn adusă de la schitul Nămăești, 1783). Vezi și Rohozna.

Kaindl R. F., *Das Ansiedlungswesen in der Bukowina*... Franckfurt, 1902, p. 320—325 ⟨colonizări⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 86—87; Anuar Bucovina 1923, p. 11; Bălan T., *Refugiați moldoveni în Bucovina*, Buc., 1929, p. 39—41 ⟨uricul tîrgului, 1796⟩; vezi și indice ⟨sat al fam. Mustață⟩; „Candela", 1890, p. 207; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨vezi îndeosebi VI, p. 387, doc. 1801, Rohozna pe nume nou S.⟩; Veslovschi Ilie, *De unde provine numele Sadagura?* („Șezătoarea", V, 1899, nr. 5).

SADOVA — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII).

A.B., 1935, p. 26 ⟨doc. 1793⟩; RSIAB, 1929, p. 364 ⟨cat.⟩, *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 74—77 ⟨la 1560 sat al m-rii Căpriana⟩; Onciul Isidor, *Fondul religionariu*, p. 8 ⟨moșia S.=Laștivca a episcopiei Rădăuți⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 87 ⟨alt sat⟩.

SAGNA (Sadna), jud. Neamț (M bis. de lemn Sf. Nicolae, ante 1809).

Documente, XVI, vol. III, p. 92 ⟨la 1578 satul, fost domnesc, dăruit de Petru Șchiopul m-rii Galata⟩; vezi și p. 409 (1588), IV, p. 223—224 (1598), XVII, vol. V, p. 119—120 (1622); vezi și DRH, XIX, indice; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 227 ⟨despre sat⟩; A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 111 ⟨bis. de lemn din 1530?⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 307 ⟨bis. ortodoxă și catolică⟩.

SCHITUL SAHASTRU, vezi Sihastru și Sihăstria Ceahlău.

SALCIA (Iucșeni), jud. Suceava (Botoșani)[2]

DRH, XIX, p. 133—135 ⟨la 1926 satul, fost domnesc, al m-rii Dragomirna⟩; vezi și indice; *Uricarul*, IV, p. 126, XIV, p. 100—103, XVIII, p. 380—387 (sat al m-rii Dragomirna); XXIII, p. 101—104 ⟨la 1631 sat al m-rii Solca⟩; XVI, p. 337 ⟨la 1804 moșia lui Iord. Hurmuzaki⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XI, p. 64 ⟨satul S.=Iucșeni al fam. Hurmuzaki, 1795⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 308 ⟨2 biserici⟩; Anuar 1930, p. 120 ⟨bis. din 1882, S.—Botoșani⟩.

SARAFINEȘTI (fost poate Sărăcinești), com. Corni, jud. Botoșani (bis. ante 1834). Vezi și Serafinești — Suceava

Uricarul, XVI, p. 279 ⟨doc. 1825, satul lui Al. Balș⟩; R.M., 1925, nr. 11—12, p. 20 ⟨doc. 1834⟩; Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 408—409, 413 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 313; Anuar 1930, p. 119 ⟨bis. de lemn Sf. Nicolae⟩; *Așezări din Moldova*, p. 294 ⟨descoperirile arheologice; o tabără medievală⟩; Gaspar Iustin, *Fragmentele unor matricole inedite de la Hudești—Dorohoi din 1810 și de la Serafinești—Suceava din 1811* (MM 1963, nr. 5—6, p. 297) ⟨bis. Sf. Nicolae la 1811⟩.

SASCA, com. Cornu Luncii, jud. Suceava.

Dicț. Rom., V, p. 319—320 ⟨și S. Mică — Ruși⟩.

SASCUT, jud. Bacău (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).[3]

„Milcovia", I, 1930, p. 31 ⟨despre numele tîrgului⟩; Giurescu C. C., *Ist. Rom.*, II/2, p. 446 ⟨despre tîrg⟩; Sava, *Doc. Lăpușna*, p. 99 ⟨doc. 1666, satul fusese al lui E. Dabija⟩; *Doc. agrare*, II, indice ⟨sat al lui C. Balș medelnicer⟩; A.B., 1931, p. 186 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 320—321; AER, 1936, p. 256 ⟨bis. veche⟩.

SASUL — Putna (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

B.C.I., IV, p. 23 ⟨doc. 1660, satul lui Ursache vistier⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 321 ⟨cătun⟩; A.B., 1931, p. 185 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 213 ⟨bis. din 1927⟩.

SATUL COSTII — Covurlui (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩.

SATUL MARE — Suceava (bis. din 1921).

Costea Erast, *M-rea Sînt Ilie*, p. 29, 113, 150—151, 158—160 ⟨doc. și hotărnicie, sat al m-rii⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 88; Anuar Bucovina, 1923, p. 37, 1924, p. 37, 1926, p. 69, 1927, p. 80, 1928 p. 97; Armbruster Christian, *Deutsch — Satu Mare. Geschichte eines buchenlandischen Pfalzerdorfes*, Karlsruhe, 1962; Kaindl R. F., *Das Ansiedlungswesen in der Bukowina*, Franckfurt, 1902, p. 421—440 ⟨colonizări⟩.

SATUL NOU, com. Ciorăști, jud. Vrancea (bis. Nașterea Sf. Ioan, ante 1809).

Dicț. Rom., V, p. 324—325 ⟨S.N. — Tecuci⟩; A.B., 1931, p. 188 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 255 ⟨bis. din 1865⟩.

SAUCENIȚA, vezi Săucenița.

SCHITUL SAVU (Cernu sau Buda, Schimbarea la față, 1766)[4] — Bacău.

Uricarul, VIII, p. 231 ⟨mențiune, 1834⟩; B.O.R., 1890, p. 379—380 ⟨legenda schitului construit de Vasile Vîrnav, 1800, desființat⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 356 ⟨Schitul Savu sat și fost schit — Bacău⟩;

Florea Just., *Însemnări asupra schitului Savu, jud. Bacău*, Cernica, 1933, 24 p.+1 pl.; AER, 1936, p. 343—346 ⟨bis. Schimbarea la Față, 1833 și bis. de lemn mutată 1828 la poalele muntelui la Buda⟩.

SĂBĂOANI (Săboiani), jud. Neamț (bis. catolică Adormirea, sec. XVI, apoi Sf. Mihail, sec. XVIII).[5]

Documente, XVII, vol. II, p. 40—42 ‹la 1606 satul, fost domnesc, dăruit m-rii Secul›; satul a mai fost întărit m-rii la: 1609 (p. 191—193), 1612 (III, p. 78—79); 1616 (IV, p. 23—24), 1619 (p. 331); *Doc. agrare*, II, indice ‹sat al m-rii Secul›; Melchisedec, *Cronica Romanului*, II, p. 79 ‹sat al m-rii Secul›; *Călători străini*, IV, p. 42 ‹1595›;

Hurmuzaki, VIII, p. 307 ‹bis. catolică, 1606›; Iorga N., *Acte și fragmente*, I, p. 79 ‹1636, bis. de piatră›; D.I., IV, p. 118 ‹1641, bis. de zid›; D.I., II, p. 348—349 ‹descriere, 1643›; vezi și *Călători străini*, IV și V, indice; *Codex Bandinus*, p. 238—239; Filitti I. C., *Din arhivele Vaticanului*, I, p. 102 ‹1654›; Cîndea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 52 ‹1661, bis. ruinată›; C.T., 1883, p. 261 ‹1668›; D.I., I, p. 106 ‹1670, bis. ruinată›, p. 192 ‹bis. părăsită, 1745›; p. 208 ‹bis. în stare bună, 1762›; Ghika V. I., *Spicuiri istorice*, p. 30—31 ‹la 1677 bis. de zid›; vezi și R.C., I, 1912, p. 587 ‹bis. de zid›; Iorga N., *Studii și doc.*, I—II, p. 176 ‹la 1814 bis. veche Sf. Mihai›;

Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, I, p. 192 și Philippide Al., *Originea românilor*, II, Iași, 1927, p. 369 ‹despre originea numelui, de la cuvîntul maghiar szabo = croitor›; *Dicț. Rom.*, V, p. 326—327 ‹despre vechimea satului›; Kovács Ferencz, Károly-Fehérvári hittanár, *Útinaplója 1868*, p. 48 ‹despre bis. catolică›.

SĂCĂLENI, com. Poienari, jud. Neamț (bis. de la sfîrșitul sec. XVIII[6], apoi alta din prima jumătate a sec. XIX, reclădită 1883).

AER, 1936, p. 93; *Dicț. Rom.*, V. p. 327 ‹despre vechimea satului›;

SĂCĂLUȘEȘTI (Săcălășești), com. Agapia, jud. Neamț.[7]

Documente, XVII, vol. IV, p. 311 ‹la 1619 seliștea S. pe Topolița, fostă domnească, dată lui Gheorghe mare spătar›; p. 366—367 ‹la 1619 satul aceluiași›; vezi și p. 441—442 (1620), V, p. 12 (1621), 209—210 (1623) etc.; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 412 ‹despre sat›.

SĂCĂREȘTI, vezi Secărești.

SĂCĂTURA — Bacău[7] (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 177 ‹cat. 1809›; Buescu Victor, *Un nouveau toponyme latin du defrichement en Roumanie*, în *Actes du IV-e Congrès International des Sciences Onomastiques*, Upsala, 1952, p. 203—204 ‹despre termenul săcătură›; *Uricarul*, XXI, p. 259 ‹doc. 1665›.

SĂCĂTURA — Putna (bis. Sf. Nicolae — S. Mare și Sf. Nicolae — S. Mică, ante 1809).

A.B., 1931, p. 183 ‹cat. 1809›; Sava A., *Documente putnene*, II, p. 100 ‹doc. din 1827, mutare preot de la Săcătura Văsiului la Vetrești›; Buescu Victor, *Un nouveau toponyme latin du defrichement en Roumanie*, în *Actes du IV-e Congres International des Sciences Onomastiques*, Upsala, 1952, p. 203—204 ‹despre termenul săcătură›.

SĂCUIANI (Secuieni), jud. Bacău[9] (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1778, reparată 1893—1894).

Documente, XVI, vol. I, p. 57—58 ⟨la 1507 satul S. de Jos — Suceava? dat de neamul lui Dragoș Viteazul, rudei lor Săcuianu ceașnic⟩; p. 386—387 ⟨la 1536 satul S. al urmașilor lui Mihul Pojar⟩; vezi și DRH, XIX, indice; *Dicț. Rom.*, V, p. 329—330 ⟨Secuieni—Bacău și Roman, două sate⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 113; AER, 1936, p. 154—155; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 348—349 ⟨despre satul S.—Roman⟩; Idem, *Doc. Ștefăniță*, p. 133 ⟨despre bis. ruinată și piatra de mormînt a lui Bogdan voievod⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1 (indice); *Uricarul*, VI, p. 264 ⟨doc. 1786⟩; Uncescu C., *Regiunea Cobîlelor de la Bacău;*

Minea I., *Sfîrșitul lui Bogdan II Vodă. În legătură cu o inscripție recent descoperită* („Îns. ieșene“, V, vol. XVI, nr. 10, p. 114—119) ⟨piatra de mormînt descoperită la Săcuieni, lîngă Reuseni⟩.

SĂCUIENI, jud. Neamț (M bis. Cuvioasa Paraschiva construită de postelnicul N. Vîrnav; date D.M.I.) Vezi și precedentul.

SĂLĂGENI, com. Grozești, jud. Iași (bis. Sf. Voievozi, de vălătuci, 1782).[10]

AEH, 1934, p. 51, 1935, p. 66, 1936, p. 69, 1938, p. 90—91; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 345 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 331.

M-REA SĂLĂJANI (Sălăgeni, Adormirea, construită de Eremia vistierul, devenit Evloghie monahul, în 1527—1528, și închinată m-rii Moldovița); fostă în satul Sălăgeni, com. Dumbrăveni, jud. Suceava.

Uricarul, XVI, p. 279 ⟨doc. 1825, satul lui Al. Balș vornicul⟩; „Studii“, 1968, nr. 2, p. 250—251, 255—256 ⟨doc. din 1586 și 1595; m-rea exista din vremea lui Petru Rareș⟩; Panaitescu P. P., *Manuscrise slave*, I, p. 33 ⟨însemnare, 1528⟩; Grigoraș N., *Un vechi locaș de cultură dispărut: m-rea Sălăjani* (M.M., 1968, nr. 7—8, p. 422—425); *Documente*, XVI, vol. I, p. 321 ⟨la 1529 satul, scutit de dări, dat m-rii cu același nume de Evloghie monahul⟩; p. 527—528 ⟨la 1546 satul împreună cu m-rea întărit m-rii Moldovița⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 331 ⟨S.—Botoșani⟩; Stoicescu, *Dicționar*, p. 304 ⟨despre ctitor⟩;

Meteș Șt., *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII—XX*, Buc., 1971, p. 231 ⟨crede că satul Sălăjeni a fost intemeiat de români din Sălaj⟩.

SĂLĂVESTRI, vezi Silivestri.

SĂLCENI, com. Tutova, jud. Vaslui (bis. Adormirea, 1737, reclădită 1850).[11]

A.B., 1931, p. 200 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 68, 1935, p. 90, 1936, p. 97, 1938, p. 149; *Dicț. Rom.*, V, p. 332; C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; Marinescu Iulian, *Extrase din condica moșiilor lui Teodor Rosetti-Solescu* (B.C.I., VII, 1928, p. 56—64) ⟨rezumate doc., 1495—1798⟩; *Doc. agrare*, II, indice ⟨moșia lui Iordache Iamandi⟩.

SĂLCUȚA — Tighina (bis. Adormirea, sec. XVIII, reclădită).

Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 49 ⟨din 1774⟩; A.B., 1933, p. 313; Anuar 1922, p. 209.

SĂLIȘTE, vezi Seliște.
SĂMĂȘCANI — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII).
Sava, Doc. *Orhei*, indice ⟨sat al fam. Hăbășescu, Sturza, Buhuș⟩; RSIAB, 1930, p. 239—240 ⟨cat.⟩; A.B., 1936, p. 26 ⟨doc.⟩; 1934, p. 159 ⟨doc.⟩.
SĂNĂTEȘTI, vezi Glăvănești.
SĂNĂTEȘTI (bis. sec. XVII, ante 1682).
Văcariu D., *O tipăritură veche cu mare valoare documentară* (M.M., 1970, nr. 1—2, p. 79) ⟨însemnare, 1682⟩.
SĂNĂUȚI, vezi Sinăuți.
SĂOANI — Putna[12]. Vezi și Străoani.
Documente, XVI, vol. III, p. 148 ⟨la 1580 1/3 din sat a soției lui Huru pîrcălab⟩.
SĂPOTENI (Sipoteni) — Suceava (Dorohoi)[13]
Documente, XVI, vol. I, p. 542—543 ⟨doc. 1546 despre împărțirea satului S. pe Liubăneasa⟩; Dan D., *M-rea Putna*, p. 223; M. Costin, *Opere*, ed. V. A. Urechia, II, p. 534 ⟨1/2 din satul S.—Dorohoi al lui M. Costin⟩; *Uricarul*, X, p. 99—100 ⟨parte de sat a familiei Tăutu⟩; Marinescu Iulian, *Două documente relative la schitul Doljești (Roman)* (B.C.I., VIII, p. 62—63⟩ ⟨satul dat de Dionisie Hudici lui Vasile Ruset hatmanul⟩; A.I., I/1, 1865, p. 71—72 ⟨doc. 1634, parte de sat a lui P. Ciogolea⟩; *Doc. agrare*, II, indice.
SĂRATA, vezi Jăverdeni — Botoșani.
SĂRATA, com. Nicolae Bălcescu, jud. Bacău (bis. de lemn veche, reparată radical 1933).
Dicț. Rom., V, p. ⟨bis. din 1888⟩: AER, 1936, p. 125. În același județ mai este un sat S. în com. Solonț.
SĂRATA — Iași.
B.C.I., IV, p. 33 ⟨doc. 1660, părți de sat ale lui Ursache vistier⟩; Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 128 ⟨sat al familiei Racoviță, acesta?⟩; C.I., 1932—1933, nr. 3, p. 39—40 ⟨doc. 1635, amintind locul unde a fost tîrgul Sărata⟩; vezi și *Documente*, XV, p. 109 ⟨doc. 1489⟩.
SĂRATA, com. Dobreni, jud. Neamț (bis. de lemn din S.—Dobreni, 1752, reparată 1933 și bis. de lemn Buna Vestire — P. Neamț, 1787, construită de Mihalache Piroschi ambele M).
Vătășianu V., *Bisericile de lemn din Moldova*, în vol. *Închinare lui N. Iorga*, Cluj, 1931, p. 408—409 ⟨despre bis. din Sărata Doamna — Neamț⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 337 ⟨Sărata — Pîngărați⟩; Cristache I. Panait și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 490—491) ⟨biserica Sărata — Dobreni — Neamț, 1752 și din Sărata — P. Neamț, 1787, ambele de lemn⟩; vezi și B.M.I., 1973, nr. 4, p. 42.
SĂRATA — Orhei (bis. de nuiele Sf. Voievozi, sec. XVIII).
RSIAB, 1930, p. 246 ⟨cat. 1820⟩.
SĂRATA GALBENI — Tighina (bis. de lemn sec. VIII, ruinată ante 1924).

ACHIB, I, 1924, p. 59; Anuar 1922, p. 224 ⟨bis. din 1896⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 251 ⟨satul S. al fam. Iamandi⟩.

SĂRĂŢENI — Fălciu[14] (bis. sec. XVIII, făcută de Dimache Ţicău).
M.C., 1915, p. 177—180 ⟨doc. 1794, biserica răzeșilor⟩; Ghibănescu G., *Cuzeştii* (*Surete*, VII), p. CLV—CLVII; AEH, 1934, p. 68, 1936, p. 97, 1938, p. 149 ⟨bis. noi⟩; *Doc. agrare*, II, indice ⟨Săratul, moșie a episcopiei de Huși⟩; RSIAB, 1933, p. 285 ⟨1812⟩.

SĂRĂŢENII DE SUS, com. Murgeni, jud. Vaslui (bis. sec. XVIII).
Dicţ. Rom., V, p. 341 ⟨S.=Dragomănești⟩; *Inscripţii Bucureşti*, p. 764—765 ⟨pomelnic, sec. XVIII⟩; Văcariu D., *O tipăritură veche cu mare valoare documentară* (M.M., 1970, nr. 1—2, p. 80) ⟨însemnare, 1741, bis. Adormirea — Sărăţeni⟩; Văcariu D., *Zbuciumata istorie a unei vechi tipărituri* („Cronica", 24.I.1970, p. 11) ⟨însemnări, sec. XVIII—XIX, bis. Adormirea—Sărăţeni⟩; *Arheologia Moldovei*, VI, p. 288—290 ⟨despre o așezare veche descoperită la Sărăţeni — Vaslui⟩; DRH, XIX, indice.

SĂRĂŢENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită 1882).
RSIAB, 1930, p. 254 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 164; Ghibănescu *Surete*, XI, p. 71—72 ⟨hotărnicie, 1781⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 484 ⟨la 1620 satul m-rii Sinai⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 396 ⟨părţi ale fam. Donici⟩.

SĂRĂŢICA — Tighina (bis. de lemn sec. XVIII, reclădită de zid, de Ivan bacalu staroste).
A.B., 1933, p. 18; 1936, p. 159 (doc.).

SĂRBEŞTI, vezi Sîrbești.

SĂRDARIUL — Covurlui (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).
A.B., 1931, p. 193 ⟨cat. 1809⟩. Vezi și Şendreni.

SĂSENI — Orhei (bis. de lemn sec. XVIII, reclădită de zid).
RSIAB, 1931, p. 548 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 171; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 43—48 ⟨1/2 sat a fam. Biberi⟩.

SĂUCEŞTI, jud. Bacău[15] (bis. Adormirea, 1825).
B.C.I., IV, p. 23 ⟨1/2 sat a lui Ursache vistierul, 1660⟩; B.O.R., 1890, p. 111; *Dicţ. Rom.*, V, p. 344; AER, 1936, p. 152; Pocitan Veniamin Ploeşteanu, *Satul Săuceştilor (jud. Bacău)* („În ore libere" — Bacău, 1905, nr. 4—6).

SĂUCENIŢA, com. Văculești, jud. Botoșani[16] (bis. de lemn Adormirea, 1794, construită de Const. Zoiţanu; catapeteasma din 1834).
Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 25—26; *Dicţ. Rom.*, V, p. 326; Ghibănescu, *Surete*, XII, p. 15, 49 și urm. și indice ⟨sat al spătarului C.D. Arbure⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 536 ⟨hotărnicie, 1750⟩.

SĂVENI, jud. Botoșani[17] (bis. sec. XV, dispărută; M han sec. XVIII—XIX).
Documente, XVI, vol. I, p. 582—583 ⟨la 1548 satul S. pe Bașeu împărţit între Cozma Ghenghea pîrcălab și nepoatele sale, fiicele lui Andreica Şeptilici⟩; vol. IV, p. 47—48 ⟨la 1592 satul era al urmașilor celor doi⟩; DRH, XIX, p. 83 ⟨la 1626 satul lui I. Ghenghea vornic⟩; vezi și *Uricarul*,

XVIII, p. 366—367; *Uricarul,* VI, p. 305 ⟨la 1816 satul agăi Al. Greceanu⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi,* p. 383—385 ⟨despre sat⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi,* p. 112—113 ⟨despre sat⟩;

Tanoviceanu I., *Istoria moşiei Săveni scoasă din scrisorile ei cele vechi* („Arhiva" — Iaşi, III, 1892, p. 336—345) ⟨despre proprietarii satului, sec. XVI—XIX⟩; Furtună D., *Înfiinţarea tîrgului Săveni* (R.I., 1915, p. 129—134) ⟨doc. 1818 şi 1852⟩; *Dicţ. Rom.,* V, p. 345 ⟨tîrg şi sat⟩; *Aşezări din Moldova,* p. 261—263 ⟨despre trei lespezi cu inscripţii din sec. XV⟩.

SĂVEŞTI, com. Răuceşti, jud. Neamţ[18] (bis. începutul sec. XVII, dispărută).

Documente, XVI, vol. III, p. 318 ⟨la 1586 satul restituit m-rii Probota⟩; XVII, vol. I, p. 202—203 ⟨la 1605 amintită biserica⟩.

SĂVINEŞTI, jud. Neamţ (bis. sec. XIX).[19]

Dicţ. Rom., V, p. 346; *Doc. agrare,* II, indice ⟨sat al m-rii Bistriţa⟩.

SCĂRIŞOARA, com. Corbasca, jud. Bacău (bis. Sf. Dumitru, ante 1809).

A.B., 1931, p. 192 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 303 (bis. din 1860 ruinată).

SCHEI — Neamţ (bis. sec. XVII).[20]

Uricarul, VI, p. 190 ⟨la 1805 parte din satul Scheia vîndută la mezat⟩.

CETATEA SCHEIA, vezi Suceava.

SCHEIA — Roman[21] (bis. Adormirea, ante 1809, a fam. Sturza[22] şi bis. Născătoarea de Dumnezeu, construită de Dracachi Roset mare vornic, 1820). În evidenţele D.M.I. este trecută M casa Costache Sturza la Scheia — Iaşi, 1808—1810, reparată şi mărită la 1832—1835, devenită sediul IAS).

Iorga N., *Studii şi doc.,* I—II, p. 175 şi 177 ⟨bis. catolică Sf. cruce la 1814⟩; A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; *Uricarul,* XVI, p. 245—249 ⟨la 1825 moşie a fam. Ilschi⟩; AER, 1936, p. 113 ⟨bis. din 1896⟩; *Dicţ. Rom.,* V, p. 350; Iorga N., *Studii şi doc.,* XV, p. 23—24; Giurescu C. C., *Ist. rom.,* II/2, p. 449 ⟨despre tîrgul Scheia⟩; „Anuarul Lic. Naţional din Iaşi", 1941—1942, p. 122 ⟨doc. 1689 satul Scheia pe Siret *„ce-au fostu tîrgu"* dat lui Iordache Ruset⟩; vezi şi *Uricarul,* XI, p. 212—214; B.C.I., VIII, p. 86 ⟨la 1765 parte din sat a lui Ioniţă Roset banul⟩; Giurescu C. C., *Tîrguri sau oraşe,* p. 286—287 ⟨despre tîrgul Scheia de pe Siret⟩;

Uncescu C., *Regiunea Cobîlelor de la Bacău;* Uncescu C., *Altă luptă a lui Ştefan cel Mare în jud. Bacău. Bătălia de la Scheia* (Publicaţiile Ateneului cultural din Bacău, nr. 5, 1930); Rosetti Radu, *Despre unele precizări recente a locurilor bătăliilor de la Doljeşti, Vaslui şi Scheia,* Buc., 1934, p. 9; (din AARMSI, s. III, t. XV, 1934, mem. 5, p. 107—116) ⟨crede că e vorba de Scheia din ţin. Roman⟩.

SCHEIA — Suceava (bis. Sf. Nicolae, 1841).

Dan D., *M-rea Putna,* p. 202—203; Anuar Bucovina, 1923, p. 48, 1924, p. 48, 1926, p. 79, 1927, p. 91, 1928, p. 114; Bălan T., *Doc. bucovinene,* indice; *Documente,* XVII, vol. III, p. 139—140 ⟨la 1613 satul Schei *„din*

ocolul tg. Suceava"⟩; DRH, XIX, p. 54—55 ⟨satul Schei al m-rii Sf. Ilie⟩. Vezi și Suceava.

SCHEIA — Vaslui (bis. Sf. Gheorghe, construită după tradiție de Vasile Lupu, de lemn)[23].

Ghibănescu, *Surete*, X, p. 161—164 ⟨hotărnicie, 1700⟩; *Uricarul*, VI, p. 296—328 ⟨doc. 1816⟩; B.C.I., IV, p. 217—222 ⟨doc. 1701⟩; VIII, p. 88 ⟨la 1765 sat al Catrinei logofeteasa, n. Roset⟩; I.N., 1931, p. 7—10 ⟨doc. 1728, Scheia=Văleni⟩; Bezviconi G., *Călători ruși*, p. 79 ⟨1707, 3 bis. pustii⟩; A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; Dobrescu N., *Istoria bisericii sec. XV*, p. 163; Mironescu Vl., *M-rile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 108—109); Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 34 ⟨bis. de lemn a lui Vasile Lupu⟩; AEH, 1934, p. 83, 1935, p. 110; *Dicț. Rom.*, V, p. 350; Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 34—35 ⟨despre satele S.⟩; M.M., 1969, nr. 7—9, p. 482 și urm. ⟨despre bis. de lemn⟩.

SCHINENI (Spineni), com. Murgeni, jud. Vaslui[24] (bis. Sf. Nicolae, de bîrne. 1771 sau 1805, reparată 1897 și 1932).

Dicț. Rom., V, p. 352—353; AEH, 1934, p. 68, 1935, p. 90, 1936, p. 97—98, 1938, p. 150; *Documente*, XVI, vol. I, p. 189 ⟨satul fiilor lui Ioan Dajbog⟩.

SCHINENI (Spineni), com. Sascut, jud Bacău[25] (bis. Sf. Vasile, 1843, reparată 1924, și bis. Sf. Nicolae, 1817, reparată 1924). În același județ mai este un sat S. în com. Săucești.

Doc. agrare, II, indice; B.O.R., XIV, 1890, p. 110 ⟨bis. din 1848⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 352 ⟨3 bis. ortodoxe și una catolică⟩; AER, 1936, p. 153—154.

SCHITUL DUCA, jud. Iași (M bis. Adormirea, sec. XVII, clădirile din 1650, biserica refăcută 1827—1830[26]; pictura din 1924).

Urechia, *Ist. rom.*, VII, p. 568 ⟨doc. 1798⟩; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 237—238; *Dicț. Rom.*, V, p. 354 ⟨S.D. sat în Vaslui⟩; Anuar, 1930, p. 92 ⟨bis. din 1812⟩.

SCHITUL FRUMOASA — Bacău (bis. Nașterea Sf. Ioan, 1822, construită de Gherasim protosinghel, reparată 1855). Vezi și Frumușica.

AER, 1936, p. 154; *Dicț. Rom.*, V, p. 354.

SCHITUL FRUMOASA, vezi Frumoasa.

SCHITUL ORĂȘENI, vezi Orășeni.

SCHITUL STAVNIC, vezi Stavnic.

SCÎNTEIA (Schinteia, fost Filozofi) — Vaslui (M bis. Sf. Voievozi, atribuită lui Ștefan cel Mare, sfîrșitul sec. XV, lăcașul *„înfrumușețat"* de Duca vodă, *„din nou întocmit"* la 1846[27] de Mihai Sturza, reparată 1903).

DRH, XIX, p. 585—587 ⟨la 1626, 1/2 din satul S., numit Filozofi, cu locul Poiana cu Cetate, al m-rii Bîrnova⟩; vezi și p. 610—612 și indice; *Doc. agrare*, II, indice, ⟨moșie a m-rii Bîrnova⟩[28]; A.B., 1931, p. 201 ⟨cat. 1809⟩; Burada T. T., *Biserica Sf. Voievozi din com. Scînteia numită a lui*

Ştefan cel Mare (RIAF, II, 1884, vol. IV, p. 717—719) ⟨crede că e făcută de Vasile Lupu, citînd pe Paul de Alep; aceea are hramul Sf. Paraschiva⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 356—357 ⟨bis. de la Ştefan cel Mare⟩; Dobrescu N., *Istoria bisericii sec. XV*, p. 163; Mironescu Vl., *M-rile și bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 110—111); Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 71; AEH, 1934, p. 82, 1935, p. 109, 1936, p. 122, 1938, p. 194;

Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 141—143); Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 102; *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 209—211 ⟨descriere, plan, pisanie, 1846⟩; *Giornale d'un viaggio da Constantinopoli, in Polonia dell abate Ruggiero Giuseppe Boscovich*, Bassano, 1784, p. 112 ⟨satul era distrus la 1762⟩; vezi și *Uricarul*, XXIV, p. 277.

SCÎNTEIA, jud. Iași (bis. Sf. Paraschiva, făcută de Vasile Lupu, ante 1636, pictura reparată 1846)[29]. Vezi și precedentul.

Panaitescu P. P., *Călători poloni*, p. 27 ⟨1636 bis. nouă, frumoasă, de zid⟩, p. 106, 117 ⟨1700, bis. pustie⟩; vezi și *Călători străini*, IV, p. 117; Ghibănescu, *Surete*, III, p. 85 ⟨doc. 1644⟩; Paul de Alep, *Voyage*, p. 154—155 ⟨bis. nouă, descriere⟩; B.C.I., XII, 1933, p. 26 ⟨Evlia celebi despre arderea satului, 1659⟩; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 125.

SCHITUL SCÎNTEIA, vezi Odobești.

SCÎNTEIEŞTI, jud. Galați (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

Documente, XVI, vol. III, p. 326—327 ⟨doc. 1586 despre împărțirea satului⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 357; A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩.

SCLIPOTEŞTI — Tecuci[30] (bis. Adormirea, ante 1809). Vezi și Ionășești.

Bogdan D. P., *Acte moldovenești din anii 1426—1502*, Buc., 1947, p. 40—43 ⟨despre satul Sclipotești, amintit de la 1443⟩; A.B., 1931, p. 189 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 357 ⟨fost sat⟩.

SCOBINŢENI (Scobîlțeni, fost Docinți), com. Podu Iloaei, jud. Iași (bis. construită la 1779 de Şerban Costachi-Negel, arsă la 1892).

Documente, XVII, vol. I, p. 18 ⟨la 1601 satul S. fost D.⟩; despre cumpărăturile lui Gh. Roșca vistier în acest sat vezi DRH, XIX, indice; *Uricarul*, XVII, p. 9—10 ⟨doc. 1630, parte de sat lui Gh. Roșca vistier⟩; *Uricarul*, XIV, p. 304—305, XVIII, p. 388—390, 405—411 etc. ⟨doc. despre cumpărăturile făcute de vistierul Gh. Roșca⟩; XIX, p. 267—271 ⟨doc. 1813, moșia vîndută lui Şerban Negel spătarul⟩; XX, p. 63—66, 183—185 ⟨doc. pentru Gh. Roșca vistier⟩; I.N., 1931, p. 106—109 ⟨satul vîndut lui Şerban Negel⟩; I.N., 1922, p. 330 ⟨însemnări⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 357; Bobulescu C., *Veniamin Costachi*, p. 56—57.

SCOBINŢI, jud. Iași[31] (M bis. Buna Vestire, 1849, construită de M. Cantacuzino-Pașcanu, pridvorul adăugat după 1945; date D.M.I.).

Anuar 1930, p. 83 ⟨bis. Duminica Tuturor Sfinților — Scobinți, 1849⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 357; *Uricarul*, XVII, p. 25—27 ⟨doc. 1715, Scubinți⟩; *Aşezări din Moldova*, p. 215 ⟨descoperirile arheologice⟩.

SCOCIUHANI (curţi boiereşti, ante 1604, dispărute ca şi satul).

Documente, XVII, vol. I, p. 170 ⟨la 1604 satul S. pe Bîrlad, cu curţi, dat schimb m-rii Galata⟩.

SCOPOSENI, com. Gorban, jud. Iaşi.

Documente, XVI, vol. I, p. 559—560 ⟨la 1548 1/4 din satul S. vîndut lui Ion Cărbune şi altora⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 428 ⟨la 1766 satul fam. Cheşcu⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 358; *Aşezări din Moldova*, p. 216 ⟨descoperirile arheologice⟩.

SCOPOSENI, com, Horleşti, jud. Iaşi[32] (bis. Sf. Voievozi, 1810 sau 1880?). Vezi şi Zberoaia.

AEH, 1934, p. 51, 1935, p. 67, 1936, p. 69, 1938, p. 81; *Dicţ. Rom.*, V, p. 358 ⟨bis. din 1840⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 221 ⟨sat al fam. Cheşcu⟩.

SCORENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Spiridon, sec. XVIII, ante 1777, reclădită tot de lemn pe temelie de piatră de săteni, 1814—1817).

A.B., 1933, p. 202—204 ⟨doc. 1813⟩; RSIAB, 1929, p. 358 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1936, p. 39; Anuar 1922, p. 80 ⟨bis. din 1863⟩; B.O.R., 1934, p. 190 ⟨însemnare, 1777⟩.

SCORŢENI (fost Iadomireşti), jud. Bacău (M bis. de lemn Sf. Voievozi, 1799, de cînd datează un pomelnic; pictată la 1841 de Mihai zugravul; pridvorul adăugat la 1885; date D.M.I.).

Dicţ. Rom., V, p. 359—360; B.O.R., 1890, p. 445; AER, 1936, p. 152 ⟨bis. de lemn din 1779 şi alta din 1912⟩; AIIAI, VII, 1970, p. 350—351 ⟨doc. 1654, satul S. fost Iadomireşti al lui Ştefan Boul vornic⟩.

SCORŢENI — Orhei (bis. de lemn Cuv. Paraschiva, sec. XVIII, reclădită).

RSIAB, 1930, p. 255 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 164; *Documente*, XVI, vol. I, p. 474—5 ⟨la 1546 parte din Scorţeşti pe Lăpuşna a lui Gliga⟩.

SCORŢEŞTI, vezi Popceşti.

SCRIPŢANEŞTI (Ţiful) — Fălciu[33].

D.R., 1932, p. 27 şi urm. ⟨doc. ref. la sat⟩.

SCRIVULENI — Fălciu.

Uricarul, VI, p. 228 ⟨1826⟩; Ghibănescu G., *Surete*, XXV, vezi introd. şi indice; ⟨despre sat, fost al familiei Kogălniceanu⟩; vezi şi N. Iorga, *Studii şi doc.*, XXII, p. 255 şi urm.; *Dicţ. Rom.*, V, nu îl aminteşte.

SCULENI, com. Victoria, jud. Iaşi (bis. Sf. Nicolae, 1825)[34]

Anuar 1930, p. 93; *Dicţ. Rom.*, V, p. 362; *Doc. privind răscoala din 1821*, indice ⟨despre luptele din 1821⟩[35].

SCUMPIA (fost Viezuri) — Iaşi (bis. de lemn Sf. Arhangheli, 1776). Vezi şi Sărata.

Documente, XVI, vol. II, p. 5—6 ⟨la 1551 1/2 din seliştea S. numită Viezuri, mai sus de gura Săratei, vîndută lui Marco şi altora⟩; XVII, vol. IV, p. 124—125 ⟨la 1617 satul S.—Iaşi al lui Ianache postelnic⟩; vezi şi p. 314 ⟨doc. 1619⟩; V, p. 160 ⟨doc. 1622—1623⟩, 275 ⟨1624⟩; DRH, XIX, p. 72—74 ⟨1626⟩; vezi şi indice; C.I., 1932—3, nr. 3, p. 39; Anuar 1922, p. 29.

SCURTA (Scruta), com. Orbeni, jud. Bacău (la 1809 două bis.: Sf. Dimitrie și Sf. Nicolae).

A.B., 1931, p. 186 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 363; AER, 1936, p. 258 ⟨bis. din 1860⟩.

SECĂRENI — Orhei (casele fam. Hîncu, sec. XVII—XVIII; bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).

Sava, *Doc. Lăpușna*, indice ⟨doc. despre sat⟩; Boga, *Doc. bas.*, X, indice ⟨doc. de la 1666⟩; RSIAB, 1922, p. 90 ⟨numire preot, 1769, Sechireani⟩; 1929, p. 324 ⟨cat.⟩; A.B., 1933, p. 34—35 ⟨Secureni⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 244 și urm. ⟨despre sat⟩.

SECĂREȘTI (Săcărești), com. Cucuteni, jud. Iași (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 327 ⟨S.=Balosinești — Iași⟩.

SECĂTURA, vezi Săcătura.

SECETENI — Lăpușna (bis. Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

B.O.R., 1934, p. 199, 202 ⟨însemnări⟩; A.B., 1936, p. 50; Anuar 1922, p. 80; Sava, *Doc. Lăpușna*, indice.

M M-REA SECU (fost schitul lui Zosin, sec. XVI, cu hramul Tăierea Capului Sf. Ioan[36]; m-rea clădită de Nestor Ureche mare vornic, 1602[37]; numită și Xeropotam; chilii construite de Cehan Racoviță mare logofăt la mijlocul sec. XVII, dispărute; bis. mare mărită și reparată 1812—1818; proscomidia adăugată la 1847 de Calistrat ierosimonahul; vestmîntăria reclădită 1878; pictura refăcută la 1850 cu ajutorul aceluiași Calistrat duhovnicul; biserica Sf. Nicolae, probabil din sec. XVIII, arsă odată cu m-rea la 1821[38]; reclădită cu un rînd de chilii, 1824, prin sîrguința lui Domețian egumenul; catapeteasma zugrăvită la 1833; chiliile cu două nivele ridicate între 1821—1825; bis. Nașterea Sf. Ioan Botezătorul, din cimitir, ridicată pe locul bisericii lui Zosin la 1832, cu cheltuiala lui Veniamin Costachi mitropolitul și prin osîrdia lui Domețian egumenul; chiliile arse la 1844[39] și refăcute după incendiu de starețul Neonil; cișmeaua m-rii reclădită 1835, cu cheltuiala lui Anastasie Scorțescu căminarul, prin osîrdia egumenului Neonil; în 1966—1973 s-a făcut restaurarea generală a ansamblului, marcîndu-se etapele de construcție), com. Vînători — Neamț, jud. Neamț. Vezi și m-rea Neamț, unde se dă bibliografie referitoare și la m-rea Secul, aflată un timp sub aceeași conducere.

Melchisedec episcopul, *Cronica Romanului*, p. 233 și 310 ⟨originea cuvîntului Secu și inscripție⟩; Idem, *Notițe istorice*, p. 12—28 ⟨pisania, 1602, inscripții, pietre de mormînt⟩; vezi și Orășeanu V., *Cronicarii moldoveni din sec. al XVII-lea*, Buc., 1899, p. 50—54 și N. Iorga, *Istoria literaturii religioase a românilor*, p. 119—121; *Catalogul doc. moldovenești*,

I—IV (indice) ⟨multe doc. ref. la înființarea m-rii, înzestrarea și proprietățile sale); *Doc. agrare*, II, indice;

Tiktin H., *Un zapis al m-rii Secului din 1676* („Arhiva — Iași, I, 1889—1890, p. 244—246) ⟨și pecetea m-rii reprodusă⟩; Iațimirski A. I., *Slavianskia i russkia rukopisi v rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 851—856; M.M., 1943, nr. 3—4, p. 111 ⟨însemnare, 1757⟩; Ivan I., *Sfîntul antimis. Importanța unor sfinte antimise de la m-rile Neamț și Secu* (M.M., 1968, nr. 5—6, p. 296—297) ⟨antimisul de la Secu, sfințit de mitropolitul Varlaam, 1648⟩;

Iorga N., *Inscripții*, f. I, p. 29—37; Crețulescu Narcis, arhiereu, *Inscripțiile sf. m-ri Neamțu și Secul* („Arhiva" — Iași, XX, 1909, p. 87—90, 233—239 și 1910, p. 37—41, 86—88, 242); Udișteanu Dionisie, *Graiul evlaviei străbune, I. Inscripții și însemnări de la Secu. (Contribuții pentru* o *monografie istorică)*, Cernica, 1939, LVI+79 p. ⟨istoric, inscripții, însemnări de pe cărți; și despre sihăstria Secu⟩; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 23, 251 ⟨însemnări⟩; Berechet Șt., *Picături mărunte*, 1924, p. 92—93 ⟨însemnare⟩; vezi și „Luminătorul", 1924, nr. 13, p. 22 ⟨însemnare, 1669⟩; *Inscripții București*, p. 174 ⟨epitrahil, 1641—1642⟩, p. 725 ⟨sacoș, 1637—1638⟩ passim;

Udișteanu Dionisie, *M-rea Secu. Mărturii documentare culese de la Arhivele Statului București*, Cernica, 1941, 32 p. ⟨rezumate și doc. 1520—1874⟩; Bogdan I., *Sămile* (B.C.I., 1915, p. 263—267); RSIAB, 1933, p. 323 ⟨moșiile m-rii, 1812⟩;

B.R., II, 1877, p. 504—505 ⟨despre luptele din 1821⟩; Aricescu C. D., *Istoria revoluțiunii de la 1821*, p. 310—312 ⟨despre luptele din 1821 și aruncarea în aer a clopotniței⟩; vezi și *Documente privind răscoala din 1821* (indice); Scriban Aug., *Căpitanul Iordache la m-rea Secul. După un martor ocular* („Arhiva" — Iași, III, 1892, p. 424—427) ⟨descrierea bătăliei din 1821; chiliile și schiturile din jur prefăcute în cenușă⟩; Hurmuzaki, serie nouă, vol. II, p. 761—762 ⟨despre luptele din 1821⟩; Camariano Nestor, *Un manuscris al unui eterist despre evenimentele de la 1821 din Moldova* (R.I.R., 1947, p. 80—97); *Cartea veche românească în colecția Bibliotecii Centrale Universitare din București*, Buc. 1972, p. 122 ⟨însemnare despre evenimentele din 1821 de la Secu⟩;

Hurmuzaki, S.I/5, p. 225—227 ⟨la 1835 era a doua m-re din categoria I-a a m-rilor neînchinate⟩; Bezviconi G., *Călători ruși*, p. 346—347 ⟨descriere, 1837; bis. mare și două schituri ale m-rii⟩; Hurmuzaki, S.I/6, p. 46—53 ⟨hrisovul lui Mihail Sturza, 1839, privind organizarea m-rilor Neamțu și Secu⟩;

Giuglea G., *Călătoriile călugărului Chiriac de la m-rea Secul*, Buc., 1937, 178 p. ⟨plecat la 1840 la locurile sfinte, apoi în Transilvania și apusul Europei; publică descrierile sale⟩;

Rosetti R., *Conflictul dintre guvernul Moldovei și m-rea Neamțului*, Buc., 1910, 2 vol. ⟨Despre așezămintele din 1839 pentru m-rile Neamț și Secu și conflictele ivite din nerespectarea acestora; documente: samă de venituri și cheltuieli, 1842—1843, 1853 etc.⟩; „Propășirea", I, 1844, p. 38—

40, 45—48, 63—64, 68—70 ⟨descriere⟩; Al. R., 1844, p. 105 și „Vestitorul rom.", 1844, p. 128 ⟨despre un incendiu care distruge chiliile⟩;

Așezămînt prin care se statornicește cum trebuie a să păzi legiuit în deobște rînduealǎ pentru soborul sfintelor mănăstiri Neamțul și Secul, M-rea Neamț, 1843, 31 p.; *Așezămînt hărăzit de către luminatul domn Mihail Grigore Sturza voievod pentru soborul sfintelor mănăstiri Neamțul și Secul,* M-rea Neamț, 1855, 70 p.; Vezi și *Uricarul,* IX, p. 179—211 și 303—314 ⟨hrisoave pentru m-rile Neamț și Secu, 1843, 1850⟩;

Andronic, ierosimonahul, *Istoria sf. m-ri Neamțul și Secul, adunată în scurt,* Neamț, 1857; „Biserica", I, 1862, nr. 32, p. 251—252, nr. 33, p. 256—258, nr. 34, p. 262—268, nr. 35, p. 272—275, nr. 36, p. 279—283; C.A., 1863, p. 87—114 și 1875, p. 70—71; Musceleanu Gr., *Monumentele străbunilor,* p. 70—71; Antoniu *Album,* p. I, p. 39; *Monumentele naționale,* p. 94—97 ⟨istoric, descriere⟩;

Walker Mrs., *Untrodden Paths in Roumania,* Londra, 1888, p. 118—122 ⟨descriere⟩; Antoniu I., *Mănăstirea Secu* („Opinia", III, 1899, nr. 53, 7 iulie 1899); Urechia V. A., *Nestor Ureche și sihastrul,* în vol. *Legende române. Viața în trecut. Reminiscențe,* ed. III-a, Buc., 1896, p. 291—293 ⟨legenda construirii m-rii Secu⟩; *Dicț. Rom.,* V, p. 369—370 ⟨despre m-re, istoric⟩; Bilciurescu, *Mănăstirile,* p. 173—176; Merișescu I., *Piatra Neamț (Piatra Neamtz)* (L.A.R., 1909, p. 141—142) ⟨descriere⟩;

Gheorghiu C. D., *Locuri istorice din jud. Neamț,* p. 46—118 ⟨istoric, documente, evenimentele din 1821, odoare, pietre de mormînt etc.⟩; Dumitrescu, *Istoricul,* IV, p. 33—39; Gl. M., 1926, nr. 57; R.I., 1928, p. 350;

Holban Th., *Despre m-rea Secul* („Arhiva", XXXVI, 1929, nr. 3—4, p. 277); Anuar 1930, p. 49—51; Mătasă C., *Călăuza jud. Neamț,* p. 166—172; Minea I., *Cînd s-a clădit m-rea Secul?* (C.I., V—VII, 1929—1931, p. 351) ⟨la 1602⟩; Iorga N., *Istoria bisericii,* I, p. 244—245, 262; Iordan Al., *M-rea Secul* („Mișcarea", XXIV, 1931, nr. 226);

Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII,* p. 21—24, 310 și indice; Ionescu Gr., *Istoria,* p. 332; Gheorgheasa P., *Din monumentele religioase ale județului Neamț* („Universul", 1936, nr. 158 și 159); Popescu Aurelian, *Lucrări monografice la m-rea Secul* („Sociologia rom.", V, 1940, nr. 1—6, p. 278—281);

Tqmescu Constantin N., *Scurtă povestire istorică despre sfînta m-re Neamțu și despre așezările monahale supuse ei (m-rea Secu și schiturile: Vovidenia, Pocrov, Sihăstria, Sihla și Icoana). Cu 42 clișee,* M-rea Neamțu, 1942, p. 133—142 ⟨istoric, descriere⟩; Crăciunaș I., *Acțiunea de reparare și restaurare a monumentelor istorice bisericești* (M.M., 1964, nr. 7—8, p. 359—360) ⟨lucrările efectuate⟩;

Ștefănescu I. D., *L'évolution,* p. 155—156, pl. IV, VIII, IX, XXIII; Idem, *L'évolution,* II; Bobulescu, *Zugravi,* p. 34—38;

Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 512); Gonța Al.,*Un așezămînt de cultură de la Alexandru Lăpușneanu pe Valea Secului înainte de ctitoria lui Nestor Ureche: schitul lui Zosin* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 9—12, p. 694—712); Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii,*

II, p. 28—29, 61; Balș Șt., *M-rea Secu*, Buc., 1966, Ed. Meridiane, Colecția Mici îndreptare; Stoicescu, *Dicționar*, p. 332—334 ⟨despre ctitor, Nestor Ureche⟩;

Grigorescu Ioana, *Cercetări la biserica m-rii Secu și propuneri de reconstituire* (BMI, 1972, nr. 1, p. 30—39) ⟨cu planuri și fotografii; și despre asemănarea cu biserica schitului Flămînda din Țara Românească⟩;

Petrescu Stelian, *Odoarele*[40] *de la Neamțu și Secu. Cu două planșe în fotogravură și 108 autotipii pe aramă după fotografii originale*, Buc., 1911, VII+106 p.; Ștefănescu I. D., *Monuments d'art chretien trouvées en Roumanie* („Byzantion", 1931, p. 590—592 + planșe) ⟨descriere cruce și panaghiar⟩; Udișteanu Dionisie, *Comori din trecutul cultural al m-rii Secul. Istoria piciorului Sf. Ioan Botezătorul*, Cernica, 1940, 28 p.; Diaconescu Emil, *O importantă donație a mitropolitului Varlaam făcută m-rii Secul* (M.M., XXXIII, 1957, nr. 10—12, p. 829—834) ⟨cu patru doc., 1643—1660⟩;

Porcescu Sc., preot, *Un manuscris al arhimandritului cărturar Vartolomeu Măzăreanu în biblioteca m-rii Secu* (M.M., XXXVII, 1961, nr. 7—8, p. 569—572) ⟨se reproduc și însemnări⟩; Mihail Paul, *„Leastvița" („Scara raiului") — traducerea lui Varlaam de la Secu într-o nouă redacție* (B.O.R., LXXXII, 1964, nr. 11—12, p. 1069—1084) ⟨descrie un ms. din 1803 de la m-rea Secu⟩;

Bobulescu C., *Zugravii Pîrvul Mutul, Constantinos Grecul (1682—1735) și Nifon Udresco, starețul m-rii Secului (1657—1765). Cu autobiografia lui Ghenadie Pîrvulescu Arhimandritul (22 oct. 1805—6 sept. 1873)* (A.R., 1940, p. 103 și urm.);

Procopan Eugen, *Paisie Velicicovschi. Schiță istorică despre viața și opera sa* (RSIAB, XXIII, 1933, p. 161—162) ⟨și despre activitatea sa la m-re, 1775—1779⟩.

M SCHITUL SIHĂSTRIA SECULUI (din poiana lui Atanasie[41]; bis. mare, Nașterea Maicii Domnului, de lemn, 1734, arsă la 1821, refăcută de zid la 1824, o dată cu clopotnița, un rînd de chilii și zidul înconjurător de Nicolae Cervețchi, prin stăruința lui Domețian starețul; bis. mică, Sf. Ioachim și Ana, 1837—1840; o cișmea la poartă din 1842; chiliile din partea de răsărit și paraclisul arse la 1941; schitul fost metoh al m-rii Neamț), com. Vînători, jud. Neamț

Gheorghiu C. D., *Locuri istorice din jud. Neamț*, p. 118—121; Mătasă C., *Călăuza jud. Neamț*, p. 172—173; Dimitriu C., *Sihla și Sihăstria. Două schituri din jud. Neamț* („Dunărea de Jos", 15 iunie — 15 iulie 1910, p. 270—272); Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 294—295; Gheorgheasa P., *Din monumentele religioase ale județului Neamț* („Universul", 1936, nr. 158 și 159); Bobulescu C., *Sihăstria Secului și Sihla din jud. Neamț*, P. Neamț, 1940, p. 1—10 (din ALPR, 1936—1940, p. 108—120) ⟨istoric, doc. 1741, pisanie, pomelnic, cărți vechi⟩; Tomescu C. N., *Scurtă povestire istorică despre sfînta m-re Neamțu și despre așezările supuse ei*

(m-rea Secu și schiturile: Vovidenia, Pocrov, Sihăstria, Sihla și Icoana), M-rea Neamț, 1942, p. 142—144 ⟨istoric, descriere⟩.

SECUIENI, vezi Săcuiani.

SELICICANI (Silișcani, Salicicani), com. Gorbănești, jud. Botoșani.
Documente, XVI, vol. I, p. 492 ⟨la 1546 satul S. pe Bașeu, pe hotarul Lingurișeștilor, al lui Petre Cîrc pîrcălab⟩; vol. III, p. 151—152 ⟨la 1581 satul, fost domnesc, dat m-rii Greci⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1584 (III, p. 243—244); veac XVII, vol. II, p. 44—45 și IV, p. 261—263 ⟨la 1606 și 1618 sat al m-rii Aron vodă⟩; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 182 ⟨sat al m-rii Aron vodă, Selicicăuți⟩; XXII, p. 22 ⟨la 1670 al familiei Jora, Selicicani⟩.

SELIȘTEA — Orhei (bis. de lemn din 1775, clădită de C-tin Rășcanu).
Anuar 1922, p. 147; DRH, XIX, p. 319 ⟨la 1627—1628 satul S.—Hotin dat lui Grigore Hruci vornic⟩; RSIAB, 1929, p. 338 și 1931, p. 526 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1933, p. 322 ⟨doc.⟩; Anuar 1922, p. 96; Ghibănescu, *Surete*, X, indice ⟨despre fam. Rășcanu⟩.

SELIȘTE (Siliștea), com. Români, jud. Neamț.
Documente, XVI, vol. III, p. 37 ⟨la 1574—1591 sat al m-rii Agapia⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1582 (p. 184); p. 277—278 ⟨la 1585 seliștea numită Seliște din ocolul Pietrii a m-rii Pîngărați⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1600 (IV, p. 295); *Documente*, XVI, vol. IV, p. 140 ⟨la 1596 1/2 din satul S. pe Orbic (același?) al lui Sechil cămăraș⟩; *Doc. agrare*, II, indice ⟨moșia lui Gh. Cantacuzino postelnic⟩.

SELIȘTE (Siliștea), com. Liteni, jud. Suceava (bis. începutul sec. XVII, ante 1625)[42].
Uricarul, XVI, p. 314—318 ⟨hotărnicie, 1778, sat al m-rii Burdujeni⟩; DRH, XIX, indice; *Dicț. Rom.*, V, p. 384—385 ⟨bis. din 1861⟩.

SELIȘTEA, vezi și Siliștea.

SEUCEȘTI, vezi Săucești.

SEVERENI, vezi Fundeni.

M-REA SF. ILIE, vezi Suceava.

SCHITUL SIHASTRIA, vezi Secu.

SCHITUL SIHASTRU — Tecuci (Sahastru, Sf. Dumitru, sec. XVIII, 1768[43]; la 1809 metoh al episcopiei Roman).
A.B., 1931, p. 82 ⟨catagr. 1809⟩; Lovin Glicherie, *Schitul Sihastru din jud. Tecuci*, Bîrlad, 1923, 84 p. ⟨istoric, doc. 1768—1824 și o catagrafie din 1834⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨mențiune 1834, Sahastru-Tecuci⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 380 ⟨schit făcut de hatmanul Șendrea? în ruină⟩.

SCHITUL SIHASTRU (Sihăstria Ceahlău, Sahastru, Adormirea, sec. XVII, dispărut în sec. XVIII). Vezi și schitul Cirăbucu.
C.I., 1929—1931, p. 380 ⟨însemnare, 1731⟩; Turcu C-tin, *Schiturile de sub Ceahlău, Sihastru și Cirăbucu*, Iași, 1943, 19 p. (extras din C.M., 1943, p. 231—247) ⟨istoricul din tradiție al schitului⟩.

M SCHITUL SIHLA (Nașterea Sf. Ioan Botezătorul, ante 1741—1742[44]; bis. reclădită 1813 de arhimandritul Benedict cu chiliile din deal; și bis. Schimbarea la față, de lemn, lîngă schit), com. Vînători-Neamț, jud. Neamț.

Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 367 ⟨sch. Țigla, 1742, prădat de tătari⟩; *Groapa Teodorei la Sihla* (A.I.P., 1849, p. 5—7) ⟨legenda schitului⟩; Walker Mrs., *Untrodden Paths in Roumania*, Londra, 1888, p. 122—126; *Monumente naționale*, p. 89—94 ⟨istoric, descriere⟩; „Universul literar", nr. 55, 1890 ⟨legenda schitului⟩; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 89—94;

Gheorghiu C. D., *Locuri istorice din jud. Neamț*, p. 77, 115, 121—127, 278—284; Mătase C., *Palatul cnejilor*, p. 110—115 ⟨legenda schitului⟩; Mătasă C., *Călăuza jud. Neamț*, p. 173—174; Dumitru C., *Sihla și Sihăstria. Două schituri din jud. Neamț* („Dunărea de Jos", 15 iunie — 15 iulie 1910, p. 270—272 ⟨Note de drumeție⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 380; Gheorgheasa P., *Din monumentele religioase ale județului Neamț* („Universul", 1936, nr. 158 și 159);

Bobulescu C., *Sihăstria Secului și Sihla din jud. Neamț*, 1940, p. 10—15 (din ALPR, 1936—1940, p. 108—120) ⟨istoric, pomelnic⟩; Tomescu Constantin N., *Scurtă povestire istorică despre sf. m-re Neamțu și despre așezările monahale supuse ei (m-rea Secu și schiturile: Vovidenia, Pocrov, Sihăstria, Sihla și Icoana).* Cu 42 clișee, M-rea Neamțu, 1942, p. 145—150; Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 512);

Drăganu N., *Românii în veacurile IX—XIV pe baza toponimiei și onomasticei*, Buc., 1933, p. 209—210 ⟨despre originea cuvîntului Sihla⟩; Reychman J., *Pols (gwar.) sichla ⟨turec cygla?⟩* („Slavica", 8, 1968, p. 205—208).

SILINEȘTI, vezi Ciulinești.

SILIȘCANI, vezi Selicicani.

SILIȘEU, vezi Hilișeu.

SILIȘTEA — Bacău[45] (bis. de lemn de la sfîrșitul sec. XVIII).

A.I., I/1, 1865, p. 87—88 ⟨hotărnicia moșiei, a m-rii Bisericani⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 106; *Dicț. Rom.*, V, p. 383—384 ⟨S.—Neamț⟩; Iordan Iorgu, *Notes de toponymie roumaine ... Ceptura, Cernaia ... Distinctions des Homonymes, Grivița, Lapoșul, Piscul, Siliștea, Tîmpa, Vaideeni* („Bulletin linguistique", VI, 1938, p. 30—41).

SILIȘTEA, com. Umbrărești, jud. Galați (bis. Adormirea, 1840 sau 1826?, clădită de Gavril Conachi în locul alteia mai vechi; reparată 1883).

A.E.R., 1936, p. 303; *Dicț. Rom.*, V, p. 385.

SILIȘTEA, vezi Seliște.

M-REA SILIȘTENI — Fălciu (Sf. Nicolae, făcută de Constantin Cantemir ante 1692[46]; închinată la 1700 ca metoh m-rii Mira; dispărută împreună cu satul).

Ghibănescu Gh., *Siliștenii pe Ialan* (I.N., IV, 1924, p. 277—278 ⟨rezumate doc.⟩; Idem, *Pomelnicul neamului Cantemiresc* (I.N., IV, 1924,

p. 275—277); Idem, *Schitul lui Cantemir* („Viitorul", Iași 15 sept. 1899); Idem, *Satul Silişteni* („Viitorul", Iași, 1—15 august 1901); „Arhiva", I, 1889—1890, p. 558—559 ⟨doc. 1706⟩; Ghibănescu G., *Surete,* VII, p. XXV—XXXIV ⟨despre sat şi m-re şi despre viaţa lui C. Cantemir⟩; VIII, p. 286, 289 ⟨la 1641 sat al lui Racoviţă Cehan⟩; *Uricarul,* XXIII, p. 176—184 și urm. ⟨doc. și despre satul lui C. Cantemir⟩; Gorovei Ștefan S., *Cantemireştii. Eseu genealogic* (R.A., 1973, nr. 3, p. 481—493) ⟨despre răzeșii Silișteni pînă la C. Cantemir⟩.

SILIVESTRI — Roman (bis. Sf. Voievozi, ante 1809)[47].

A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809⟩; Uncescu C., *Regiunea Cobîlelor; Documente,* XIV—XV, p. 137 ⟨satul lui Dan Mesehnă⟩.

SCHITUL SILVESTRU, vezi Tisa-Silvestri.

SIMILA, com. Zorleni, jud. Vaslui (M bis. Sf. Împăraţi, construită de Nic. Greceanu mare agă și I. Greceanu mare vornic, avariată la 1940, reparată 1941—1942, pictura refăcută 1942; date D.M.I.). Vezi și Gura Similii.

Dicţ. Rom., V, p. 388—389; AEH, 1934, p. 70, 1935, p. 93, 1936, p. 100—101, 1938, p. 157.

SIMILIŞOARA, vezi Bogdana.

SIMINEŞTI, vezi Gemenea.

SIMINICEA (Siminiceni), jud. Suceava (bis. de lemn Duminica tuturor sfinţilor — S. Miclescu, 1830 și o alta tot de lemn S. — Balș, 1874).

Anuar 1930, p. 107—108; *Dicţ. Rom.,* p. 389—390 ⟨Siminicea—Balș și Miclescu⟩; *Documente,* XV, p. 19 ⟨satul lui Hărman pîrcălab⟩.

SIMIONEŞTI — Roman (Neamţ)[48] (bis. Sf. Voievozi, 1720, în ruină la 1890, reclădită la 1898).

A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890—1891, p. 918; AER, 1936, p. 100—101; *Documente,* XVII, vol. I, p. 60 ⟨la 1602 seliștea, fostă domnească, dăruită lui Caraiman paharnic⟩; vezi și vol. II, p. 144 ⟨doc. 1608⟩; vol. V, p. 178 ⟨la 1623 satul lui D. Buhuș⟩; R.I., 1921, p. 63—65 ⟨doc. 1717, satul dat lui Iordache Ruset clucer pentru prada suferită de la N. Şoldan⟩; B.C.I., VIII, p. 104 ⟨la 1787 satul lui Mihai Ruset⟩; Iorga N., *Împărţirea pe la 1802 a averii lui Mihai (Mina) Ruset din Bălănești* (R.I., 1933, p. 45); RIAF, vol. XVI, 1922, p. 73 ⟨la 1813 moșia S. dată schimb de Vasile Ruset lui Alex. Ghica spătar⟩; *Dicţ. Rom.,* V, p. 390.

SIMIONEŞTI — Suceava (bis. sec. XIX).

Romstorfer K. A., *Die griechisch-orientalische Pfarrkirche in Simionestie* („Der Bautechnik, Zentralorgan für das österreichische Bauwesen", I, 1893, nr. 3).

SINĂUŢI (Sănăuţi)[49] — Dorohoi (bis. de lemn adusă la 1820 de la Mogoșești, apoi bis. Sf. Gheorghe, 1889). Vezi și următorul.

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi,* p. 46; *Dicţ. Rom.,* V, p. 392; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi,* p. 276—282 ⟨despre sat⟩.

SINĂUŢI — Suceava (bis. Coborîrea Sf. Duh — S. de Jos, 1803 şi Înălţarea Sf. Cruci — S. de Sus, 1790). Acelaşi cu precedentul?

Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1 şi 2 şi III/1 indice ⟨satul cumpărat de Gavrilaş Mateiaş⟩; *Uricarul*, XXII, p. 111—117 ⟨hotărnicie, 1765⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 40, 1924, p. 40, 1926, p. 71, 1927, p. 82, 1828, p. 101; *Documente*, XV, p. 132 ⟨doc. 1490 amintind biserica⟩.

SINEŞTI, jud. Iaşi (fostul schit Buna Vestire, sec. XVIII, ante 1717, fost metoh al m-rii Putna[50]; fost în apropiere de cimitirul satului; case boiereşti ale fam. Palade, sec. XVIII[51]; bis. M Adormirea, 1820 sau 1825?, construită de mitropolitul Veniamin Costachi, zugrăvită 1827[52], pridvorul adăugat ulterior; bis. reparată 1956—1958; pentru ultima, date D.M.I.).

Documente, XIV—XV, p. 300 ⟨la 1458 sat al lui pan Stanciu Sinescu⟩; XVI, vol. I, p. 2—4 ⟨la 1501 vîndut lui Ştefan cel Mare care-l dă m-rii Putna⟩; vezi şi p. 29 ⟨doc. 1503⟩; XVII, vol. IV, p. 420—421 (1619); Uricarul, XXV, p. 209—216 ⟨hotărnicie, 1741⟩; *Uricarul*, XVII, p. 21—22 ⟨doc. satul lui Solomon Bărlădeanu⟩; SCIA, 1967, nr. 1, p. 100—101 ⟨despre zugrăvirea bisericii din Sineşti, 1827⟩; Diaconescu Emil, *Zugravi de biserici necunoscuţi* (M.M., 1970, nr. 9—10, p. 546) ⟨acelaşi doc., 1827⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 393; Anuar 1930, p. 83;

Costăchescu M., *(Însemnări de la biserica din Sineşti — Iaşi)* (I.N., I, 1921, f. 1, p. 146—147) ⟨însemnare, 1756 şi inscripţii⟩; Idem, *Sineştii cu trupurile sale: Onişcanii, Podobiţii, Bătărăştii, Storneştii şi Pleşeştii din jud. Iaşi. Schiţă istorică* (*idem*, IV, 1924, p. 1—45) ⟨istoricul satului⟩; Idem, *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 131 ⟨despre sat⟩; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 56—58 ⟨vechimea satului⟩;

Vasiliu Ioan I., *Inscripţii de pe clopotele unor biserici din jud. Iaşi* (M.M., 1972, nr. 9—12, p. 819) ⟨şi al bis. din Sineşti, 1792—1816; date după Costăchescu⟩.

SINGURENI, vezi Dumeni.

SINGURENI—Soroca (bis. sec. XVIII, refăcută).

A.B., 1935, p. 210 ⟨doc. 1669⟩; A.B., 1933, p. 228 ⟨doc.⟩; vezi şi p. 313; 1936, p. 27—28 ⟨S. Vechi cu bis. „*foarte bună*“, 1814⟩; Anuar 1922, p. 17; *Documente*, XIV—XV, p. 393 ⟨S.—Chigheci, 1473⟩.

SINICA, vezi Codăeşti.

SINIHĂU (Horbova) — Dorohoi (bis. Sf. Nicolae, 1831, construită de Sava Holban monahul, fost Ştefan Holban; şi bis. de lemn Sf. Voievozi, 1801).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 69; Bobulescu C., *Neamul Holbăneştilor*, p. 58, 60; Iorga N., *Studii şi doc.*, XXII, p.. 215; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 426 ⟨despre sat⟩; Ghibănescu, *Surete*, XXIV, p. 13; *Uricarul*, VI, p. 327—328.

SIPENI — Covurlui (bis. Sf. Gheorghe, ante 1809).

A.B., 1931, p. 196 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 395.

SIPOTENI (Săpoteni) — Orhei (bis. de lemn Cuv. Paraschiva, sec. XVIII, reclădită).

RSIAB, 1931, p. 562; Anuar 1922, p. 96.

SIRET, jud. Suceava.

Documente, XIV—XV, p. 42—43 ⟨la 1421 tîrgul dat despăgubire doamnei Rimgaila, fosta soție a lui Alexandru cel Bun⟩; Grigoraș N., *Orașul moldovenesc în epoca de formare a statului feudal* (S.C.Ș., Iași, istorie, XI, 1960, fasc. 1, p. 90—91) ⟨aduce dovezi despre vechimea orașului⟩; Siruni H. Dj., *Mărturii armenești despre România extrase din cronica armenilor din Camenița. Partea I-a (1430—1611)*, Buc., 1936, p. 13. ⟨Se arată că la 1574, numai Suceava și Siretul au scăpat nearse de turci și tătari⟩; *Codex Bandinus*, p. 249—251 ⟨descriere⟩; vezi și N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, I, p. 255; Panaitescu P. P., *Călători poloni* (indice); Cândea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 48 ⟨1661, mai multe bis. ortodoxe⟩; Sulzer, *Geschichte*, I, p. 433 ⟨despre oraș⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice) ⟨multe doc. ref. la oraș⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 92—93; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 500 ⟨despre moșia tîrgului, 1767⟩; Doboș-Boca Valerian, *Tîrgoveții Siretului din anul 1787*, 1938, 47 p. + h. ⟨lista proprietăților imobiliare din oraș la 1787⟩; Lapedatu Al., *Doi misionari scoțieni în țările române acum o sută de ani*, Buc., 1934, p. 15 ⟨descriere, 1839⟩;

Neubauer Ernest Rudolf, *Grundzüge zur Geschichte von Serethland*, Rădăuți, 1847; Prelicz Victor, *Geschichte der Stadt Sereth und irhe Altertümer*, în „Jahresbericht der K. K. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth", 1885—1886, p. 1—32 și extras, Siret, 1886; Veslovschi Ilie, *Fondarea orașului Siret prin fiul lui Sas vodă* („Gazeta Buc.", 1895, nr. 56); Idem, *Beitrage zur Ehemaligen Fürstenstadt Sereth* („Buk. Post.", 1896, nr. 367, 370, 379); *Die Österreichisch- ungarische Monarchie in Wort und Bild, Bukowina*, Viena, 1898, p. 13 ⟨vederea orașului, desen⟩; Kogălniceanu C., *Cercetări critice cu privire la istoria românilor. Capitalele și întinderea Moldovei sub primii voievozi* (RIAF, vol. XIII, 1912, p. 102—110) ⟨despre orașul Siret⟩;

Reli Simon, *Icoane din trecutul românesc al orașului Siret* (J.L., 1914, p. 35—42); *Seltenes Jubiläum der Stadt Sereth. Ihre 554. jahrige Geschichte* (C.A.Z., 22 iulie 1923); Simionescu I., *Siret* („Viitorul", 3 aug. 1924); Grigorovitza, *Dicț. Bucovina*, p. 196—197 ⟨istoricul orașului⟩;

Reli S., *Orașul Siret în vremuri de demult. Din trecutul unei vechi capitale a Moldovei*, ed. I-a, 1927, 168 p. ⟨descrierea geografică, vechimea așezării, istoricul său din cele mai vechi timpuri, despre episcopia catolică, m-rea Minoriților și m-rea Dominicanilor, însemnătatea sa ca oraș reședință; și despre bis. Sf. Treime, Sf. Ioan Botezătorul, Sf. Dimitrie⟩; (prezentarea lui N. Iorga, R.I., XIV, 1928, p. 210—211 și a lui V. Morariu, J.L., 1927, p. 217—219); Ițcuș Nicodim, *Din trecutul unui oraș moldovenesc*, 1937; Giurescu C. C., *Ist. rom.*, II/2, p. 444—445 ⟨despre vechimea orașului⟩;

Vătășianu, *Istoria artei* (indice) ⟨despre bisericile; Sf. Fecioară, Sf. Ioan Botezătorul și Sf. Treime⟩; Last Sigmund, *Sereth am Sereth. Errinerungen an meine Heimatstadt* („Die Stimme", 1964, nr. 174);

Grigoraș N., *Vechi cetăți moldovenești (Originea lor)*, Iași, 1946, 24 p. (din S.C.I., XX, 1946, vol. III) ⟨Despre vechile întărituri de lemn și pămînt ale orașului Siret, pe care le consideră anterioare formării statului feudal⟩; Andronic Alex., *Les villes de la Moldavie à la lumière des sources les plus anciennes* (RRH, t. IX, 1970, nr. 5, p. 850) ⟨despre vechimea tîrgului⟩; Ciurea D., *Noi considerații privind orașele și tîrgurile din Moldova în secolele XIV—XIX* (AIIAI, VII, 1970, p. 22 și urm.) ⟨Despre vechimea tîrgului Siret, din a doua jumătate a sec. XIV⟩; Matei D. Mircea, *Studii de istorie orășenească medievală (Moldova, sec. XIV—XVI)*, Suceava, 1970, p. 44 și urm. ⟨și despre dezvoltarea orașului Siret⟩;

Despre numele orașului: „Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache", Leipzig, 1921, p. 70—103 ⟨G. Weigand despre numele Siret de la szeretem⟩. În recenzia sa („Dacoromania", II, 1922—1923), V. Bogrea admite derivația de la sred = mijloc, inimă sau din Seretos, pomenit de Procopius. În schimb, C. Diculescu, *ibidem*, IV, 1924—1926, p. 501, crede că numele Siret vine de la săret = sare multă; Pârvan V., *Considerațiuni asupra unor nume de rîuri daco-scitice*, p. 10—11 ⟨crede că numele e scitic, čarant=repede⟩; Philippide Al., *Originea românilor*, I, p. 459; Drăganu N., *Românii în veacurile IX—XIV pe baza toponimiei și onomasticei*, Buc., 1933, p. 474; Bilețchi-Albescu I., *Din vechea toponomastică a României* („Opheus", III, 1927, nr. 5, p. 268—285) ⟨consideră că numele e de origine ilire⟩;

Documente. Introducere, vol. II, p. 476 ⟨despre sigiliul orașului⟩;

Grigoraș-Caproșu, *Biserici din Moldova*, p. 17—19 ⟨despre vechimea orașului și cetatea lui Sas⟩; Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 269—275 și indice ⟨despre vechimea orașului⟩; Cleptea Stela, *Descoperirile arheologice din 1963 de la Siret* (*Arheol. Mold.*, VII, 1972, p. 345—357) ⟨ceramică de la sfîrșitul sec. XIV — începutul sec. XV⟩.

— CETATEA LUI SAS VODĂ (inexistentă de fapt).

Marian S. Fl., *Sas vodă (tradițiune)* (R.P., 15 april. 1890, p. 7—9) ⟨Despre cetatea sa din Siret⟩; Gl. B., 1919, nr. 16; R.I., 1919, p. 95; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 35; Idem, *Orașul Siret în vremuri de demult*, p. 27—33 ⟨despre cetatea de pe dealul Ruina și cetatea lui Sas vodă⟩; Marian S. Fl., *Tradiții poporane române din Bucovina*, Buc., 1895, p. 64, 65, 72—73 ⟨despre tradițiile legate de cetatea construită de Sas⟩; SCIV, 1970, nr. 3, p. 516—517 ⟨cercetările arheologice au infirmat existența unei cetăți pe dealul Sasca⟩.

— BISERICA ARMENEASCĂ (sec. XVI, ante 1507, dărîmată din ordinul lui Ștefan Rareș la 1551, existentă în sec. XVII; dispărută).

Kozak, *Inschriften*, p. 121—124; Iorga N., *Studii și doc.*, I—II, p. 430 ⟨la 1669 o bis.⟩; Reli S., *Orașul Siret în vremuri de demult*, p. 66 ⟨crede că bis. armeană a fost pe locul fostei m-ri a dominicanilor și că a fost dărîmată de Gheorghe Duca⟩; Siruni H. Dj., *Bisericile armene* (A.R., V,

1940, p. 181—182) și extras, p. 27—28; Idem, *Bisericile armene din țările române* („Ani", 1942—1943, p. 515—516); Idem, *Note armene* (R.I., 1925, p. 130).

— BISERICILE CATOLICE (biserica franciscană Maica Domnului sau Sf. Fecioară, ante 1371, cînd s-a înființat aci o episcopie catolică în vremea domniei lui Lațcu vodă; dărîmată probabil în sec. XVI, ruine la 1646; biserica dominicană, Sf. Ioan Botezătorul, zidită ante 1384[53] de Margareta Mușata, mama lui Petru Mușat; dărîmată probabil în sec. XVI, ruine la 1646).

Abraham W., *Powstanie organizacyi. Kosciola Iacinskiego na Rusi*, Lemberg, 1904, p. 385—386 ⟨publică privilegiul lui Petru Mușat pentru dominicanii din Siret⟩; Idem, *Biskupstwa baciuski w Moldavii w vieku XIV i XV*, Lemberg, 1902, 38 p. ⟨despre episcopia de Siret⟩; Hurmuzaki, I/2, p. 160—174 ⟨doc. 1370—1371, despre episcopia catolică de Siret⟩; „Transilvania", 1873, p. 81 ⟨doc. 1439, episcopia de Siret⟩; *Melanges de l'école roumaine en France*, I, 1925, p. 308—309 ⟨N. Barsi despre dărîmarea m-rii, 1632⟩; Hurmuzaki, VIII, p. 307 ⟨la 1606 urme de bis. catolică⟩; D.I., II, p. 347—348 ⟨1643, descriere bis. catolică și una distrusă⟩; Schmidt W., *Romano-Catholici per Moldaviam episcopatus et rei romano-catholicae res gestae*, Budapesta, 1887;

Kaindl R. F., *Geschichte der Bukowina*, 1903, p. 69—78; Rosetti R., *Despre unguri și episcopiile catolice din Moldova*, Buc., 1905 (extras din AARMSI, 1904—1905, p. 247—322); Auner C., *Episcopia de Siret (1371—1388)* (R.C., 1913, p. 226—245 și 1914, p. 66 și urm.); Cîndea R., *Der Katholicismus in den Donaufürstentümern*, Leipzig, 1916, p. 24 și urm. ⟨despre bis. catolice⟩; Bitay Arpad, *A moldvai magyarság* [Ungurii din Moldova] („Erdély irodalmi szemle", III, p. 129—151);

Tomaschek Peter, *Die Anfänge der Katholischen Gemeinde in Sereth* („Czern. Deutsche Tagespost", 24 iulie 1932); Risler Ernst, *Der 24 Juli 1370 in Sereth. Ein wichtiger Gedenktag der bukowiner deutschen katholiken* (*ibidem*, 21 iulie 1935);

Moisescu Gheorghe, *Catolicismul în Moldova pînă la sfîrșitul veacului XIV*, Buc. 1942, p. 67 și urm. ⟨diverse știri privind înființarea episcopiei catolice de Siret la 1370 și istoricul acestei episcopii; și despre cele două biserici catolice de aici: cea dominicană, Sf. Ioan Botezătorul și cea franciscană⟩; Pascu Ștefan, *Contribuțiuni documentare la istoria românilor în sec. XIII și XIV*, Sibiu, 1944, p. 40—44 ⟨cîteva știri despre episcopia catolică din Siret⟩ (și în „Anuarul Inst. de Istorie" — Cluj, X, 1945, p. 186—187 și 202—204);

Reli S., *Orașul Siret în vremuri de demult*, p. 45—67 ⟨despre episcopia catolică și locurile unde au fost zidite bisericile⟩; Nicolescu Corina, *Arta în epoca lui Ștefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în vremea lui Ștefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 286; Grigoraș-Caproșu, *Biserici din Moldova*, p. 54—55 ⟨despre cele două bis. catolice: Sf. Fecioară și Sf. Ioan Botezătorul, din sec. XIV⟩; Veszely Imets és Kovács, *Utazása Moldva* —

Olahhonban 1868, Tg. Mureş, 1870 p. 84 şi urm. ⟨despre episcopia catolică de Siret⟩.

— M SCHITUL ONUFREI (Mănăstioara, construit de lemn de preotul Mihu, începutul sec. XVII, ante 1617[54], reclădit de zid de Ştefan Petriceicu voievod, 1673; bis. restaurată la 1899 şi 1921; fost metoh al m-rii Putna⟩.

Dan D., *M-rea Putna*, p. 222 ⟨doc. 1617⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene*, I, p. 246 ⟨doc. 1646, schitul metoh la m-rea Putna⟩; vezi şi indice; *Doc. agrare*, II, p. 110; Iorga N., *Doc. Callimachi*, I, p. 436 ⟨doc. 1760⟩; Kozak, *Inschriften*, p. 129—130; Werenka D., *Topographie*, p. 70; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 267 ⟨la 1717 schitul Onufrei de la Brazi⟩;

Wickenhauser F. A., *Geschichte der Klöster Homor, Sch. Onufrei, Horodnik und Petrautz*, 1881, p. 45—65 ⟨istoric⟩, 170—201 ⟨documente, 1393—1755⟩ şi 241—243; *Fondul religionariu gr. or. al Bucovinei* („Candela", 1889, p. 747—748 ⟨istoric, avere⟩;

Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 203—206 şi indice; Anuar Bucovina, 1923, p. 39, 1924, p. 39, 1926, p. 70, 1927, p. 81, 1928, p. 100; BCMI, XIX, 1926, p. 136 ⟨despre reparaţiile făcute după război⟩; XXX, 1937, p. 93; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 41—42; Idem, *Oraşul Siret*, p. 137—139;

Zugrav I., preot prof., *Bis. Sf. Onufrie de lîngă Siret* (M.M., XXXVII, 1961, nr. 1—2, p. 81—84) ⟨istoric, descriere, după G. Balş⟩; Idem, *Un pomelnic manuscris* (*ibidem*, nr. 9—12, p. 674—682 ⟨descriere şi rezumat⟩; *Die österreichische-ungarische Monarchie in Wort und Bild, Bukowina*, Viena, 1899, p. 435 ⟨desen catapeteasmă⟩; Morariu C., *Din istoria românilor bucovineni*, p. 66 ⟨despre averea schitului⟩; Kirileanu — Teodorescu S., *Ştefan cel Mare şi Sfînt. Istorisiri şi cîntece populare*, Focşani, 1903, p. 85—86 ⟨legenda construirii schitului de către Ştefan⟩.

— BISERICA SF. DUMITRU (bis. Sbierenilor, construită de Ioan Sbiera, c. 1730, bis. acoperită cu şindrilă de Lazăr Ienachevici, 1858, după ce era să fie dărîmată de austrieci; acoperişul refăcut la 1889 de Nicolae Sbiera).

Reli S., *Oraşul Siret*, p. 119—125; Sbiera I. G., *Familia Sbiera, după tradiţiune şi istorie*, 1899, p. 73—83) ⟨despre ctitor şi însemnări de pe cărţi ale bis. Adormirea, devenită Sf. Dumitru după mutarea ei de la Ţibeni⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 40, 1924, p. 40, 1926, p. 72, 1927, p. 83, 1928, p. 102.

— M BISERICA SF. IOAN BOTEZĂTORUL (clădită după tradiţie de Margareta Muşata; fostă probabil bis. catolică dominicană, refăcută în sec. XVII, probabil de domnul Ştefan Petriceicu, c. 1670; bis. reparată 1893). Vezi şi bis. catolice.

Romstorfer K., *Die Kirchenbauten in der Bukowina*, Viena, 1896, 32 p. (extras din „Mitteilungen", 1894—1896); Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 184; Reli S., *Oraşul Siret*, p. 103—119; Tafrali O., *Les monuments roumains*, p. 11; BCMI, XIX, 1926, p. 135 ⟨despre repararea

stricăciunilor făcute în timpul războiului⟩ și XXX, 1937, p. 91; Balș G., *Influences armeniennes;* Idem, *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 79—82 și indice; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 50—51; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 39—41.

— M BISERICA SF. TREIME (bis. domnească, atribuită prin tradiție lui Sas voievod, c. 1354—1358 și de specialiști domniei lui Petru Mușat, 1374—1391; *biserica — care este a doua ca vechime din cîte ni s-au păstrat în Moldova* — stă la începuturile cunoscute ale evoluției bisericilor de plan triconc din Moldova; iconostasul din 1841 făcut de negustorul Panait Goraș; bis. reparată la 1873; acoperișul, de șindrilă făcut la 1873, înlocuit la 1890 cu unul de olane, adăugîndu-i-se și o turlă; bis. restaurată de arhitectul Horia Teodoru la 1937—1940, cînd și-a recăpătat aspectul originar).

Kozak, *Inschriften*, p. 119—121; J.L., 1923, p. 197 ⟨desen piatră de mormînt⟩; Tafrali O., *Les monuments roumains*, p. 11; Iorga—Balș, *Histoire, p. 315;* Cadafalch Y., Puig, *Les églises de Moldavie;*

Balș G., *Bisericile lui Ștefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 160—163); BCMI, XIX, 1926, p. 135—136 ⟨despre repararea stricăciunilor provocate de război⟩; 1935, p. 139, XXX, 1937, p. 91; Balș G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 340) ⟨pietre de mormînt⟩; Constantinescu-Iași P., *Decorația bisericilor moldovenești* („Luminătorul", 1929, nr. 6, p. 47—48); BCMI, XXVIII, 1935, p. 68 ⟨reparații necesare⟩; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 236; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 37—39; Idem, *Orașul Siret*, p. 93—103 ⟨inscripții, descriere⟩; Lehner I., *Der Wölbungsbau in der Moldau;* Balș G., *Începuturile arhitecturii bisericești din Moldova*, Buc., 1925; Anuar Bucovina, 1923, p. 40, 1924, p. 40, 1926, p. 72, 1927, p. 83, 1928, p. 102; Teodoru Horia, *Opera lui G. Balș în lumina descoperirilor recente* („Ani", 1942—1943, p. 20—23) ⟨despre lucrările de restaurare⟩;

Comarnescu P., *Îndreptar artistic*, p. 67—74 și indice; Nicolescu Corina, *Începuturile ceramicii monumentale în Moldova*, în vol. *Omagiu lui George Oprescu*, Buc., 1961, p. 373—396; *Documente de arhitectură*, nr. 12, Buc., 1966, p. 34—40 ⟨planuri ale bisericii⟩; Busuioc Elena și Gh. Cantacuzino, *Date arheologice asupra vechii mănăstiri a Humorului* (SCIA, 1969, nr. 1, p. 67—82 + 1 plan) ⟨despre asemănarea planului vechii bis. cu acela al bis. din Siret și despre importanța acestuia pentru evoluția bis. de plan triconc din Moldova⟩;

Grigoraș—Caproșu, *Biserici din Moldova*, p. 19, pl. 35—44 ⟨descriere, foto⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 185—187 și planșe ⟨descrierea arhitecturii⟩; Teodoru Horia, *Contribuții la studiul originii și evoluției planului triconc în Moldova* (BMI, XXXIX, 1970, nr. 1, p. 31—36) ⟨Și despre bis. Sf. Treime—Siret, constatări cu prilejul lucrărilor de consolidare⟩.

SIREȚELU — Suceava (bis. și curte boierească a lui Sandu Bosie)[55]. Vezi și Lespezi

Uricarul, VI, p. 208 și 281 ⟨doc. 1807⟩.

SÎNGERI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi sec. XVIII).

Iorga N., *Studii și doc.*, VIII, p. 255 ⟨moșie a fam. Cantacuzino, 1794⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 60 ⟨1/3 din Sîngereni-Bașcalia a fam. Grigoriu⟩; și p. 247 ⟨Sîngera⟩; RSIAB, 1929, p. 341—342 ⟨cat.⟩; A.B., 1935, p. 42 ⟨bis. Sîngera-Hotin, bis. nouă 1814⟩; vezi și Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 91 ⟨bis. Adormirea⟩.

SÎNGERI, com. Gropnița, jud. Iași.

Teodorescu-Kirileanu S., *Ștefan cel Mare și Sfînt. Istorisiri și cîntece populare*, Focșani, 1903, p. 126 ⟨legenda satului⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 72 ⟨sat al fam. Cheșcu⟩.

SÎRBEȘTI — Vaslui[56] (bis. Adormirea, ante 1809).

A.B., 1931, p. 202 ⟨cat. 1809⟩.

SÎRBEȘTI — Covurlui (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

Uricarul, VI, p. 335 ⟨la 1826 moșie răsesească, Sîrbi⟩; A.B., 1931, p. 193 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 415; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 10 ⟨la 1851 S. Vechi fostă a fam. Conachi⟩.

SÎRBI, com. Podul Turcului, jud. Bacău (bis. de vălătuci Sf. Dumitru, 1837—1842). Vezi și Șuletea.

Uricarul, VI, p. 222, 233 ⟨satul S.—Fălciu vîndut la mezat stolnicului Gr. Tulbure la 1827⟩; D.R., 1932, p. 51 și urm. ⟨doc. ref. la satul S.—Fălciu⟩; 1934, p. 123 ⟨doc. 1838 *„moșia Sîrbii sau Brăițeni ce-i zic și Șulete“*⟩; AEH, 1934, p. 68, 1935, p. 90, 1936, p. 97, 1938, p. 150.

SÎRBI — Dorohoi (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1796, reparată 1820).

Documente, XVII, vol. IV, p. 33 ⟨la 1616 sat al m-rii Burdujeni⟩; vezi și p. 154—155 ⟨doc. 1617⟩; V, p. 101 ⟨la 1622 1/3 sat restituită fiilor lui Gorcea Udrea⟩; vezi și p. 124; p. 316—317 ⟨la 1625 1/3 de sat vîndută lui Tăutu logofăt⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, I/2, p. 227—229, II/2, p. 148,154 ⟨1/3 sat a m-rii Burdujeni apoi seliște a lui Toma Cantacuzino⟩; *Doc. agrare*, II, indice ⟨S. Vechi⟩; M.C., 1915, p. 30 ⟨însemnări sec. XIX⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 117—122 ⟨despre sat și bis.⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 389 ⟨despre sat⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 492 ⟨despre sat⟩; B.C.I., VIII, p. 46 ⟨la 1667 satul lui I. Racoviță⟩; vezi și Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 93; IMK, *Lămurire despre moșia Sîrbii, plasa Bașăului, jud. Dorohoi* (*Uricarul*, XVII, p. 126—127) ⟨despre proprietarii vechi⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 415—416 ⟨bis. din 1795⟩.

SÎRBI — Neamț (Bacău).

B.C.L., VIII, p. 46 ⟨doc. 1667, părți de sat ale lui Ștefan Cantacuzino⟩; *Uricarul*, VI, p. 267 ⟨doc. 1786⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 68 ⟨la 1576 satul S. pe Tazlăul Mare al m-rii Bistrița⟩[57]; un sat S., dispărut, a fost în țin. Roman (DRH, XIX, indice); *Dicț. Rom.*, V, p. 416.

SÎRBI, com. Nicorești, jud. Galați (bis. Sf. Voievozi, începutul sec. XIX și bis. Sf. Nicolae, ante 1809; două sate).

A.B., 1931, p. 189 și 191 ⟨cat. 1809⟩; A.M., II, 1942, p. 46—47 ⟨însemnări, 1816—1825, bis. Sîrbi ot Nicorești⟩; *Doc. agrare*, II, p. 232 și 373

⟨moșie a lui Gr. Costachi comis și I. Feștilă⟩; AER, 1936, p. 290 ⟨bis. Sf. Voievozi, veche⟩ și 323 ⟨bis. din 1922⟩.

SÎRBI (Filozofi, Grajduri), com. Banca, jud. Vaslui[58]. Vezi și Scînteia, fost Filozofi.

Documente, XIV—XV, p. 47 ⟨doc. 1423 satul S. lîngă satul lui Moișă Filozoful, de unde numele de Filozofi⟩; un sat Sîrbi pe Rebricea, era 1/2 al lui Sima Gureș și al nepotului său la 1495, p. 247—248; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 25;

Uricarul, VI, p. 209 ⟨doc. 1814⟩; *Cartea veche românească în colecțiile Bibliotecii Centrale Universitare din București*, Buc., 1972, p. 156 ⟨însemnare 1812, satul Sîrbi = Ciocîrlești = Grajduri și Cărbunari — Vaslui⟩.

SÎRBI, vezi Găureni, Grajduri, Hăbășești.

SÎRBII DE SUS (fost Hălmăcești)[59] — Putna. Vezi și Sîrbi — Tecuci.

C.I., 1932—1934, p. 105—107 ⟨la 1680 satul dat m-rii Bîrnova⟩.

SÎRBOTEȘTI — Vaslui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 201 ⟨cat. 1809⟩.

SÎRCA (fost Mîndrești), com. Bălțați, jud. Iași (bis. sec. XVIII). Vezi și Mîndrești.

Dicț. Rom., V, p. 416—417; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 303 ⟨despre sat⟩; Idem, *Doc. Ștefăniță*, p. 14;

Negruți-Munteanu Ecat., *Date cu privire la exploatarea comercial-agricolă a moșiei Sîrca la mijlocul secolului al XIX-lea* (S.C.Ș., Iași, XII, 1961, fasc. 2, p. 233—244); *Așezări din Moldova*, p. 216—217 ⟨descoperirile arheologice⟩; Tanoviceanu I., *Din luptele pentru neam: Răsturnarea lui Vasile Lupu. Studiu istoric*, Buc., 1902 (din AARMSI, s. II, t. XXIV, 1901—1902, p. 117—144) ⟨și despre lupta de la Sîrca⟩; Vasiliu Ioan I., *Inscripții de pe clopotele unor biserici din jud. Iași* (M.M., 1972, nr. 9—12, p. 819—820) ⟨și al bis. din Sîrca din sec. XVIII⟩.

SÎRCOVA — Orhei (bis. de lemn Adormirea, sec. XVIII, reclădită).

Sava, *Doc. Orhei*, indice; RSIAB, 1930, p. 239 ⟨cat.⟩.

M M-REA SLATINA (Schimbarea la Față, construită de Alexandru vodă Lăpușneanu, 1553—1564, sfințită la 1559[60]; chilii construite de Vasile Lupu, c. 1640[61]; pictura bisericii refăcută 1828; cișmea făcută de Alex. Lăpușneanu, 1561; se păstrează portretele familiei ctitorului și mormintele lor, ca și mormîntul lui Veniamin Costachi fostul mitropolit al Moldovei; paraclisul Sf. Nicolae și Sf. Spiridon, făcut de egumenul Filaret Apamias Beldiman, 1834;[62] lucrări de restaurare în 1960—1961 și 1968—1973, cînd s-au restaurat turnul de sud-vest și cel de sud-est, turnul porții, chiliile de pe latura de est, precum și turnul-clopotniță), jud. Suceava.

Cronicile slavo-române, p. 125, 140 și indice ⟨despre construirea m-rii⟩; Ureche, *Letopisețul*, p. 171 ⟨zidirea m-rii⟩, 193 și 194; Neculce,

Letopisețul, p. 14 ‹legenda construirii m-rii›; Hurmuzaki, XV/1, p. 549, 556, 568, 610 ‹doc. diverse din 1559—1564 despre lucrul la m-re cu meșteri din Transilvania›; vezi și Lapedatu Al., *Cercetări istorice cu privire la meșterii bisericilor moldovene din sec. XVI* (BCMI, V, 1912, p. 27—28);

Iorga N., *Doc. din arhivele Bistriței*, I, p. LIII, LVII și p. 89—90, 98, II, p. 69 ‹despre jefuirea m-rii, sec. XVII›; *Cat. doc. moldovenești*, I—IV (indice) ‹multe doc. ref. la m-re și proprietățile sale›; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); Popescu Paulin, *Manuscrise slavone din mănăstirea Putna* (B.O.R., LXXX, 1962, nr. 1—2, p. 132) ‹însemnare despre zidirea m-rii Slatina›; Iorga N., *Studii și doc.*, XXII, p. 343 ‹doc. 1558› și VI, p. 441—442 ‹doc. 1740, m-rea prădată de muscali›;

Iorga N., *Inscripții*, f. I, p. 45—51; Idem, *Cîteva însemnări* (BCMI, XXX, 1937, p. 44—45) ‹pe o evanghelie din sec. XVIII›; Idem, *Cronică* (BCMI, XXXII, 1939, p. 47) ‹aceleași însemnări›; Bogdan I., *Sămile* (B.C.I., 1915, p. 237—239); Dan D., *M-rea Putna*, p. 77 ‹însemnare›; *Documente agrare*, II, p. 587 ‹reparații m-re, 1793›; Carp Gh., *Copii de pe actele și inscripțiile găsite la m-rea Slatina* („Curierul", Iași, 1889, nr. 85); *Inscripții București*, p. 324—329 ‹pomelnic, 1777—1800›, 510—511, 516, 520, 532 passim. Vezi și indice; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 314 ‹însemnare›; Iațimirski A. I., *Slavianska i russka rukopisi rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 875—876; A.B., 1932, p. 280—281 ‹doc. 1805, despre ducerea moaștelor Sf. Grigore Dialogul la bis. Sf. Dumitru din Iași›;

Brătulescu V., *Pomelnicul triptic al lui Alexandru Lăpușneanu din m-rea Slatina* (M.M., XXXV, 1959, nr. 3—4, p. 179—187) ‹din 1777; se descrie și reproduce›;

Povestire despre răsmerițele de la 1821 de monahul Zosima (B.R., III, 1881, p. 165—166) ‹Despre arderea m-rii la 1821›; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 198 și 456 ‹la 1821 m-rea „*s-a făcut jertfă mistuirei focului în vremea enicerilor*"›; *Lupta de la Slatina la 1821* („România literară", 1855, p. 61—63) ‹se reproduce după Al. Beldiman, *Jalnica tragoedie*›; Hurmuzaki, S. I/5, p. 225—227 ‹la 1835 era a treia m-re din categoria I-a a m-rilor neînchinate›; RSIAB, 1933, p. 322 ‹moșiile m-rii, 1812›;

Munteanu-Vaslui, dr., *Geografia comunei Mălini din județul Suceava cu notițe istorice și economice* (BGSR, XII, 1891, trim. II, p. 197—222) ‹descrierea m-rii Slatina, inscripții și însemnări›; B.F.O., 1843, p. 347—348; 1847, p. 22; 1849, p. 100; 1850, p. 47, 146, 162 ‹arendarea moșiilor m-rii›; Stoicescu N., *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol. Biserici și mănăstiri* (M.O., XXI, 1969, nr. 11—12, p. 925) ‹legenda construirii și descrierea m-rii Slatina la 1871›; *Dicț. Rom.*, V, p. 420—422 ‹legenda, istoric și inscripții›; Antoniu, *Album*, p. I, p. 38; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 235;

Iorga N., *Sate și mănăstiri*, p. 102—105; Lapedatu Al., *Monumentele istorice*, p. 239—243 ‹după Iorga›; BCMI, 1908, p. 36—37, 175, 180; *M-rea Slatina* („Albina", XII, 1908—1909, p. 983—984); ‹după BCMI›; Bobulescu C., *Viața de paraclise*, p. 15 ‹despre paraclis›; Iorga-Balș, *Histoire*,

p. 124—127, 350—353; Ciurea V., *Călăuza jud. Fălticeni*, p. 31—32 ⟨inscripţii, istoric⟩;

Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 140—152) ⟨descrierea arhitecturii bis.⟩, p. 203 ⟨clădirile m-rii⟩, p. 278 ⟨pictura bis.⟩, 337—339, 349 ⟨pietre de mormînt, inscripţii⟩; (vezi şi indice); Tempeanu V., *Album Fălticeni*, p. 14—15 ⟨desene⟩; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 151—152 şi pl. IX; Anuar 1930, p. 51—52; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 113, II, p. 75; Vessereau Margueritte, *Biserici moldoveneşti* (P.L., I, 1936, vol. II; p. 92—103; trad. din R.D.M., 1 aug. 1934); Lungu Jean şi M. D. Havriş, *Mănăstirea Slatina*, Fălticeni, 1933 ⟨lucrare de compilaţie⟩;

Bulat T. G., *Veniamin Costachi proin mitropolit la m-rea Slatina*[63] (A.B., III, 1931, nr. 2, p. 130—142) ⟨doc. 1810⟩; Idem, *Grijile mărunte ale mitropolitului Veniamin Costachi pentru m-rea Slatina* (B.O.R., LVI, 1938, p. 762—765); Turcu Constantin, *Ştiri noi despre m-rea Slatina şi despre mitropolitul Veniamin Costachi* (M.M., 1964, nr. 3—4, p. 152—155) ⟨după Kirileanu, ms. 2679, 2671 de, la Acad. R. S. România⟩; Hriţcu Adrian, arhim., *Mitropolitul Veniamin Costachi la m-rea Slatina* (M.M., XLIII, 1967, nr. 1—2, p. 98—104);

Şerbănescu N., *Un aşezămînt monahal pentru m-rea Slatina* (R.I.R., 1945, f. III, p. 371—373 ⟨se rezumă cele 7 „ponturi"⟩;

Vasiliu V. I., *Legenda sfintei m-ri Slatina şi un apel către copii*, extras din *Călăuza jud. Baia*, M-rea Neamţ, 1939, 15 p.; Ivanovici Martinian, *M-rea Slatina. Ce a ars la această m-rea* (M.M., 1939, p. 86—88); Hristostoru Asavei, *M-rea Slatina*, teză de licenţă Inst. teologic Buc., 1948 (ms. nr. 1511); M.M., XXXV, 1959, nr. 9—12, p. 709—712 ⟨despre lucrările de restaurare⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Crăciunaş I., *Acţiunea de reparare şi restaurare a monumentelor istorice bisericeşti* (M.M., 1964, nr. 7—8, p. 357) ⟨lucrările efectuate); Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 512—513); Nicolescu Corina, Mănăstirea *Slatina*, ed. Meridiane, Buc., 1966, Col. Mici îndreptare;

Crăciunaş Irineu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., 1970, nr. 3—6, p. 145—146) ⟨şi despre pictura bis. m-rii Slatina, parţial conservată⟩;

„Şoimii" — Tg. Mureş, III, nr. 6 ⟨uşile m-rii⟩; *O traducere din Voltaire în arhiva m-rii Putna* (J.L., 1939, p. 1—3) ⟨făcută la m-rea Slatina⟩. Ştefănescu I. D., *Amintiri de la mitropolitul Veniamin Costachi* (B.O.R., LXIV, 1946, nr. 10—12, p. 483—487) ⟨obiecte lăsate m-rii Slatina⟩. Despre retragerea mitropolitului V. Costachi la m-re vezi şi C. Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 47—48; Turdeanu E., *La broderie religieuse*; Filimon Aurel, *Din vechea noastră artă bisericească* („Arta şi tehnica grafică", caietul 2, 1940, p. 55, 62) ⟨perdele din 1492, 1561⟩; Ion Radu Mircea, *Un sculptor în lemn din secolul al XVI-lea: maistorul Dosoftei* (SCIA, 1964, artă plastică, nr. 1, p. 93—102) ⟨crucea din 1561⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 344 ⟨descriere⟩.

SLĂNIC — Bacău (bis. Sf. Ilie, reclădită 1829[64] sau 1847 de preotul Gavril Manciu).

Iorga N., *Privilegiile cele mai vechi ale Slănicului Moldovei (Studii şi doc.*, XVI, p. 404—406) ⟨1824—1836⟩; B.O.R., 1890, p. 457 ⟨bis. din 1847⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 425—430 ⟨istoricul localităţii balneare⟩; Kotzebue W. von, *Aus der Moldau. Bilder und Skizzen von . . .*, Leipzig, 1860 p. 41—70 ⟨despre băile Slănic la 1856⟩; vezi şi Kotzebue Wilhelm, *Din Moldova. Tablouri şi schiţe din 1850. O vînătoare în Moldova. Mănăstirea Tomnatica (Văratic). Băile de la Slănic. Iarmarocul Sf. Ilie din Fălticeni . . .*, Iaşi, 1920, VII+159 p.; *Băile Slănicului din Moldova (Călăuza vizitatorului)*, Iaşi, 1896, ⟨12 f.⟩; *Băile Slănic (Moldova). Călăuza vizitatorului*, Iaşi, 1898, 10 p.+ ⟨12 f.); Bogdan N. A., *Apele de la Slănic (în Moldova)* („Familia", 1885, p. 392); Konya S., *Băile de la Slănic. Cu trei vederi, două gravuri şi un plan*, ed. II-a, Iaşi, 1887, 146 p.+5 pl.+1 tab.; Xenopolu N., *Slănicul. Note şi impresiuni*, Buc., 1882, 131 p.; Racoviţă Ortensia, *Băile Slănicului* (RSTR, XII, 1895, p. 9—12);

Petrescu G. Z., *O contribuţie nouă la istoricul Slănicului din Moldova* ⟨„Rev. ştiinţelor medicale", 1938, nr. 12⟩ şi extras, 12 p. ⟨Despre vechimea băilor de aici⟩.

SLĂVICENI (Slăvniceni) — Dorohoi[64 bis] (dispărut).

Uricarul, VI, p. 278 ⟨doc. 1807⟩; DRH, XIX, indice.

SLIPOTENI — Tecuci[65] (dispărut).

DRH, XIX, indice.

SLIPOTEŞTI, vezi Sclipoteşti.

SLIVNA, jud. Galaţi (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

Uricarul, XII, p. 327—329 ⟨doc. 1805⟩; A.B., 1931, p. 196 ⟨cat. 1809⟩; Velichi C., *Contribuţiuni documentare la istoria vechiului ţinut al Covurluiului* („Orizonturi", 1940, nr. 9—11, p. 512—522); vezi şi april—iunie 1940, p. 33—47 ⟨documente⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 437.

SLOBOZIA, com. Ciurea, jud. Iaşi (bis. Sf. Nicolae, 1721 şi Sf. Gheorghe, 1852; două sate): În acelaşi judeţ mai este un sat. S. în com. Deleni, un altul în com. Schitu Duca etc.

Anuar 1930, p. 115, 116; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 298—299 ⟨doc. 1765⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 51 ⟨la 1718 1/2 sat a lui Ilie diac de vistierie⟩.

SLOBOZIA, com. Stănişeşti, jud. Bacău (bis. Sf. Gheorghe, ante 1809).

A.B., 1931, p. 201 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 445 (S. Nicăi); Papadopol-Calimah Al., *Sloboziile în România. O carte domnească inedită din 1662* (XVII, 1884, p. 445— 451) ⟨Despre înfiinţarea satului Slobozia — Ungureni din ţinutul Tecuci⟩.

SLOBOZIA, com. Bîrza, jud. Neamţ. Vezi şi Slobozia Mielului. (În acelaşi judeţ mai este un sat S. în com. Roznov).

Documente, XVII, vol. V, p. 273 ⟨la 1624 satul m-rii Solca⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 439 ⟨S. — Bacău⟩ şi 440 ⟨S. — Roman⟩.

SLOBOZIA (bis. Cuv. Paraschiva, sec. XVII)[66].

SLOBOZIA (Cocotă), com. Broscăuți, jud. Botoșani[67] (bis. Nașterea Maicii Domnului, 1833, construită de Gh. Brahă, reparată 1885).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 71—72; *Dicț. Rom.*, V, p. 439 ⟨bis. din 1823⟩; *Așezări din Moldova*, p. 262—263 ⟨descoperirile arheologice⟩. În jud. Botoșani sînt mai multe sate cu numele S.

SLOBOZIA BĂNEASA, vezi Băneasa.

SLOBOZIA—CORDĂRENI, vezi Cordăreni.

SLOBOZIA DOAMNEI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, refăcută).

Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 4; A.B., 1934, p. 365 ⟨doc. 1802⟩; RSIAB, 1931, p. 529 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 147; Ghibănescu, *Ispisoace, VI* (2, p. 146—150 ⟨doc.⟩; R.I., 1920, p. 254—255 ⟨însemnări, Slobozia⟩.

SLOBOZIA DUȘCĂI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).

Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 388, 389 ⟨la 1719 satul fam. Donici⟩; A.B., 1936, p. 92 ⟨doc. 1801⟩; RSIAB, 1931, p. 535—536 ⟨cat⟩.

SLOBOZIA—HLIPICENI — Botoșani (bis. Sf. Nicolae a fam. Sturza, 1800, reparată 1900, 1913).

Anuar 1930, p. 120; *Dicț. Rom.*, V, p. 439 ⟨3 sate S. în jud. Botoșani⟩.

SLOBOZIA HOGINEȘTI — Orhei (bis. de lemn din 1808).

Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 29—30.

SLOBOZIA—LUNCANI, vezi Podiș.

SLOBOZIA MIELULUI — Bacău (M bis. Sf. Nicolae a fam. Crupenschi, ante 1801, în stare rea la 1936).

B.O.R., 1890, p. 465; *Dicț. Rom.*, V, p. 444 ⟨bis. din 1821⟩; Bobulescu C., *O pagină pentru m-rea Runcului din jud. Neamț*, Buc., 1942, p. 6 (din A.R., VIII, 1942) ⟨însemnări⟩[68]; AER, 1936, p. 170.

SLOBOZIA PRUNCULUI — Suceava.

Tiriung Mircea, *Slobozia Pruncului un sat de mici agricultori din Bucovina*, în vol. *60 sate românești*, IV, p. 101—118+foto.

SLOBOZIA — ZORLENI (sau Slobozia Conachi) — Covurlui (bis. Sf. Treime, construită de Const. Conachi, 1814—1818, reparată 1873).

Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 11—54, 531—548 ⟨documente⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 442—443 ⟨și S. — Oancea⟩; Kirileanu G. T., *Testamentul și pomelnicul marelui logofăt C. Conachi*, Buc., 1909, 16 p. (extras din C.L., 1908, nr. 12) ⟨Pomelnic găsit la bis. familiei Conachi din Slobozia — Zorleni⟩.

SLOBOZIANI (fost Iacobeni)[69] — Hîrlău. Vezi și Iacobeni.

Documente, XVI, vol. I, p. 589 ⟨doc. 1550 pentru schimb de proprietăți pentru 1/2 din satul I. pe Jijia⟩; XVII, vol. IV, p. 493—495 ⟨la 1620 satul lui Dumitru Lupe vornic⟩; vol. V, p. 20—21 ⟨la 1621 satul S. fost I. al nepoților lui Mătiaș logofăt⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, V/1 indice ⟨doc. despre S. — Vaslui⟩.

SMULȚI, jud. Galați (bis. Sf. Voievozi, ante 1832; bis. Sf. Gheorghe, 1850, de lemn și Sf. Nicolae, 1870—1873).

Bîrsan Gheorghe, *Mărturie din anul 1832 (Parohia II-a Smulți „Sfinții Voievozi", județul Covurlui* („Căminul", XV, 1939, nr. 2, p. 197—199); Patriciu E., *Monografia comunei Smulți—Covurlui*, 1934, 124 p. ⟨un istoric sumar al satului, despre situația economică, sanitară, morală și culturală a locuitorilor; cele mai multe știri se referă la starea satului în sec. XX⟩; Patriciu Ene I., *Monografie-album a Școalei din comuna Smulți, jud. Covurlui. Activitatea sa și a factorilor culturali între anii 1865—1933*, Bîrlad, 1933, 76 p.

SOCI, com. Pîncești, jud. Bacău (M bis. de lemn Sf. Voievozi, 1785)[70].

Documente, XIV—XV, p. 323 ⟨la 1462 sat al Anei, sora lui Sima logofăt⟩; XVI, vol. I, p. 312 ⟨la 1529 împărțit între nepoții lui Sima logofăt⟩; *Doc. agrare*, II, indice; A.B., 1931, p. 177 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 120 ⟨inscripție⟩; AER, 1936, p. 146; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 212 ⟨despre satul S. — Neamț⟩; vezi și *Uricarul*, VI, p. 274—275, 284, 298, 307 ⟨doc.; parte de sat a lui I. Ruset⟩; Giurescu C.C., *Despre lupta de la Soci* (SMIM, IV, 1960, p. 423—431) ⟨arată că nu a fost în ţin. Bacău⟩ (un sat Soci este în jud. Neamț).

M-REA SOCOLA, vezi Iași.

SOCRUJENI, com. Gorbănești, jud. Botoșani[71].

Tomescu N. Constantin, *Documente și scrisori din familia basarabeană Andronachi Donici*, Chișinău, 1928 ⟨Unele relative la satul Socrujeni, „închinat la ocolul Botușanilor"⟩;

Iorga N., *Acte botoșănene adunate, comentate și publicate după copiile d-lui C. Onciul* (B.C.I., VI, 1927, p. 23—47) ⟨1831—1872⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 448—449; *Documente*, XVII, vol. III, p. 192; ⟨satul lui D. Ponici diac⟩.

SOFRONEȘTI, com. Todirești, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1788). Vezi și Borăști.

AEH, 1935, p. 97, 1936, p. 105, 1938, p. 164; *Dicț. Rom.*, V, p. 449; A.B., 1931, p. 204 ⟨la 1809, bis. Sf. Voievozi — Sofrăcești, același?⟩.

SOHODOR, com. Horgești, jud. Bacău (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 177 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 155 ⟨bis. din 1908⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 67 ⟨numele satului trad. Valea Seacă⟩; *Uricarul*, X, p. 204 și urm., XIV, p. 250, 273—275 passim ⟨multe doc. despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 449.

SOLCA, jud. Suceava. Vezi și următorul.

Documente, XVI, vol. I, p. 11—12 ⟨la 1502 parte de sat a lui Luca Arbore portar⟩; III, p. 281 ⟨la 1585 sat al urmașilor lui Luca Arbore⟩; vezi și p. 359—360 ⟨doc. 1587⟩; XVII, vol. IV, p. 266 ⟨la 1618 satul m-rii Solca⟩; satul a mai fost întărit la: 1623 (V, p. 204—206); Kaindl R. F., *Das Ansiedlungwesen in der Bukowina*, Frankfurt, 1902, p. 50—60, 334 și urm.

M M-REA SOLCA (Sf. Apostoli Petru și Pavel, construită de Ștefan Tomșa voievod, 1612—1622, începută în prima domnie[72] și terminată în domnia a doua[73]; desființată ca m-re de austriaci la 1785, cînd a devenit bis. de sat, iar chiliile de lemn locuințe pentru funcționarii depozitului de sare; paraclisul Sf. Gheorghe de pe poartă transformat în închisoare; catapeteasma bis. dusă la m-rea Dragomirna și cea de acolo adusă aci, unde a fost refăcută la 1885, cînd a fost pictată de Epaminonda Bucevschi; trapeza și chiliile arse la 1871; biserica restaurată de K. Romstorfer la 1901—1902, cînd s-a refăcut acoperișul și s-a desființat peretele dintre naos și pronaos), jud. Suceava. Vezi și satul Solca.

Cat. doc. moldovenești, I—IV (indice); Bălan T., *Doc. bucovinene,* (indice) ⟨multe doc. ref. la m-re și la moșiile sale⟩; Dan D., *M-rea Sucevița,* p. 63—64 ⟨însemnare, 1616⟩; *Condica m-rii Solca* (A.R., I, 1840—1841, p. 361—366) ⟨se rezumă documente⟩; FMIL, VIII, 1845, p. 41—42 ⟨doc. ref. la m-re⟩;

M. Costin, *Opere,* p. 84 ⟨despre construirea m-rii⟩; Urechia V. A., *Inscripțiuni după manuscrise,* Buc., 1887 (extras din AARMSI, s. II, t. IX, 1886—1887); Kozak, *Inschriften,* p. 124—127; *Hacquet's neueste Reisen in den Jahren 1788 und 1789 . . .,* I, Nürnberg, 1790, p. 110 ⟨despre m-re⟩; I.N., 1925, p. 345 ⟨bis. Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul, 1507⟩; Dan Dim,. *M-rea și comuna Putna . . .,* Buc., 1905, p. 74—75 ⟨însemnare, 1623⟩; Bogdan I., *Sămile* (B.C.I., 1915, p. 259—262); Werenka D., *Topographie,* p. 95—96;

Bălan T., *Refugiați moldoveni în Bucovina,* p. 71—73 ⟨despre asediul m-rii la 1821⟩;

Marian S. Fl., *Condica mănăstirii Solca,* Suceava, 1902, IV+74 p. ⟨scrisă de Vart. Măzăreanu în 1771; se reproduce: listă de odoare, vestminte, documente pe moșii; Pumnul A., *Moșiile mănăstirești,* p. 117—119; Onciul S., *Fondul religionariu gr. or. al Bucovinei* („Candela", 1889, p. 809—812 și 1890, p. 205) ⟨avere, istoric⟩; Romstorfer K., *Die Arhitektur im ehemaligen Fürstentums Moldau* (extras din „Zeitschrift für Geschichte der Arhitektur", V, p. 81—94+5 planșe);

Morariu C., *Din istoria românilor bucovineni,* p. 63—64 ⟨despre averea m-rii⟩;

Nistor I.I., *Istoria bisericii din Bucovina,* Buc., 1916, p. 19 ⟨acuarelă veche înfățișînd m-rea⟩; *Hacquet's neueste Reisen in den Jahren 1788 und 1789,* Nürnberg, 1790, p. 165 ⟨desen reprezentînd m-rea⟩;

Wickenhauser Frantz Adolf, *Geschichte und Urkunden des Klosters Solka,* Cernăuți, 1877, 225 p. (Moldau oder Beiträge zu einem Urkundenbuche der Moldau und Bukovina, II Abt.) ⟨istoricul satului și al m-rii, doc. referitoare la sat și m-re, 1502—1785; și catagrafii sec. XVIII⟩; Romstorfer K., *Die griechisch-orientalische Pfarrkirchen is Solka und Arbora* („Mitteilungen", neue Folge, XVIII, 1892, p. 44—47); Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina,* p. 70—75; BCMI, XIX, 1926, p. 131, XX, 1927, p. 37,

41, 42 ⟨despre reparațiile făcute⟩ și XXVIII, 1935, p. 139 XXX, 1937, p. 91; Balș G., *Influences armeniennes;* Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 246;

Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 63—70 și indice; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 344; Henry P., *Folklore et iconographie religieuse;* Idem, *Les églises de la Moldavie*, p. 156—157, pl. IX;

Costea Erast, preot. *Ctitoria voievodului Ștefan Tomșa al II-lea de la Solca (1613—1755—1938)*, 1939, 344 p. ⟨despre domniile lui Ștefan Tomșa, data zidirii și istoricul m-rii, daniile primite, cu citate din documente, viața m-rii în timpul ocupației austriace, descriere, legendele m-rii, documente 1418 — sec. XVIII, printre care și catastife de odoare din 1771 și 1785 și descrierea m-rii la 1785⟩; prezentarea lui C. A. Stoide, A.M., 1942, p. 137; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 147—148; Grigorovitza, *Dicț. Bucovina*, p. 200—201; Anuar Bucovina, 1923, p. 37, 1924, p. 37, 1926, p. 69; 1927, p. 80, 1928, p. 97; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 29, 32;

Popescu Paulin, *Manuscrise slavone din mănăstirea Putna* (B.O.R., LXXX, 1962, nr. 1—2, p. 125—126, 139—140) ⟨și despre două manuscrise ale m-rii Solca, unul dăruit de familia Roșca la 1623 și altul dat la 1731⟩; *Cultura bizantină în România*, Buc., 1971, p. 128 ⟨felon al bis. Solca⟩.

SOLEȘTI, jud. Vaslui (bis. Sf. Gheorghe, construită de familia Roset, începutul sec. XIX[74] și M casa fam. Roset — Solescu, sec. XIX).

Documente, XVI, vol. I, p. 13—14 ⟨la 1502 satul S. dat de urmașii lui Toma Solescul lui Toader Toc stolnicul⟩; *Doc. agrare*, II, indice ⟨sat al Catrinei Roset⟩; Marinescu Iulian, *Documente vasluiene extrase din condica moșiilor lui Teodor Rosetti-Solescu* (B.C.I., IV, p. 183—203) ⟨doc. ref. la sat, fost al familiei Roset⟩; B.C.I., VIII, p. 87 ⟨la 1765 satul lui Ștefan Roset logofăt⟩; Vezi și Rosetti Radu, *Familia Rosetti*, vol. I, indice ⟨despre proprietarii satului din ramura Solescu⟩; Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 285 ⟨la 1641 parte de sat a lui Racoviță Cehan⟩; A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; Bogdan D.P., *Acte moldovenești din anii 1426—1502*, Buc., 1947, p. 80—81 ⟨despre satul Solești⟩;

Iorga N., *Inscripția de pe mormîntul Roseteștilor din Solești — Vaslui* (*Studii și doc.*, XXI, p. 20—21) ⟨din 1846⟩; AEH, 1934, p. 82—83, 1935, p. 109, 1936, p. 122, 1938, p. 195 ⟨bis. nouă⟩; Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 301—302 ⟨despre sat⟩; C.H. ian. 1941, p. 14 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 540; Munteanu Const., *Din nou despre monumentele istorice* („Cronica", 13.V.1967, p. 2) ⟨despre ruinarea casei din Solești⟩.

SOLONCENI — Orhei (bis. de lemn Înălțarea Crucii, sec. XVIII, reclădită).

RSIAB, 1930, p. 223—224 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 159.

SOLONEȚ — Soroca (bis. fam. Cantacuzino, sec. XVIII, reclădită).

Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 235, 255 ⟨doc. 1784 amintind biserica⟩; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 39—50 ⟨doc.⟩; Anuar 1922, p. 192.

SOLONEȚ, com. Bivolari, jud. Iași (bis. Sf. Ilie, construită de căminarul Tănase Gosan și soția sa, Ruxandra, 1820). Vezi și următorul.

Documente, XVI, vol. I, p. 106—107 ‹la 1517 satul vîndut lui Luca Arbore portar cu o sumă foarte mare›; III, p. 281 ‹la 1585 sat al urmașilor lui Luca Arbore›; vezi și p. 359—360 (doc. 1587); Bobulescu C., *Banul Tănasă Gosan* . . ., Buc., 1928, p. 53—55 ‹inscripție, 1820, și însemnări›; *Dicț. Rom.*, V, p. 450;

Milici C., *Monografia comunei Soloneț din punct de vedere geografic și istoric*, Buc., 1937, 23 p.; Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 423—424 ‹despre satele S.›.

SOLONEȚ, com. Cacica, jud. Suceava (M bis. de lemn Sf. Nicolae, 1781). Vezi și precedentul).

Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); Werenka D., *Topographie*, p. 96; Anuar Bucovina, 1923, p. 37, 1924, p. 37, 1926, p. 69, 1927, p. 80, 1928, p. 98; Panait Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 481); Panait-Cristache Ioana, *Circulația în Moldova a cărții în limba română tipărită în sec. XVIII* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 425 și 429) ‹însemnări sec. XVIII bis. de lemn Soloneț›; vezi și BMI, 1973, nr. 4, p. 39.

SOLONȚ, jud. Bacău (bis. catolică, sec. XVII; bis. ortodoxă de lemn din c. 1808 și de zid din c. 1790).

Codex Bandinus, p. 215—216; Filitti I.C., *Din arhivele Vaticanului*, I, p. 102 ‹1654›; Cîndea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 50 ‹1661›; D.I., I, p. 107 ‹1670›; *Uricarul*, VI, p. 323—324; B.O.R., XIV 1890, p. 262 și 367; AER, 1936, p. 155 ‹bis. Adormirea, 1767›; *Dicț. Rom.*, V, p. 450—451 ‹bis. din 1767›.

SOROCA — R. S. S. Moldovenească.

Bogdan I., *Documentele lui Ștefan cel Mare*, II, p. 425 ‹1499, prima mențiune a pîrcălabului cetății›; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 124 ‹doc. 1680 despre prădarea orașului de către cazaci›; Idem, *Ispisoace*, VI/1, p. 130—166 ‹despre oraș, numele său, de la soroca=coțofană, doc. 1748—1803›; *Uricarul*, XXIV, p. 244 ‹descrise 1737›; Giurescu C.C., *Tîrguri sau orașe*, p. 275—277 ‹despre vechimea tîrgului›;

Panaitescu Scarlat, *Monografia orașelor capitală de județ din Basarabia* („Școala Bas.“, 1923, nr. 1—2, p. 47—50) ‹și despre cetate›; Arbure Z.C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 292—295 ‹și cîteva date istorice despre oraș›; Iorga N., *Studii și doc.*, XXIV, p. 128—129, passim;

Ciobanu Șt., *Orașele*, în vol. *Basarabia. Monografie*, Chișinău, 1926, p. 95—96 ‹despre oraș›; Idem, *Monumentele istorice*, în același volum, p. 193—195 ‹despre cetatea Soroca, construită din lemn și pămînt de Ștefan cel Mare, refăcută de Petru Rareș›; se citează C. Stamati, *Despre Basarabia și cetățile vechi* („Bul. Soc. de istorie și antichități din Odesa“, II); Zașiuk, *Materialî*, II, p. 170—176 ‹despre oraș la mijlocul sec. trecut›; Constantinescu-Iași P., *Basarabia arheologică și artistică*, Chișinău, 1933, p. 39—40 ‹despre cetate›.

— CETATEA MEDIEVALĂ (prima cetate ridicată din lemn și pămînt de Ştefan cel Mare la 1499 pentru a opri incursiunile tătarilor; cea de a doua ridicată de zid în locul primei, la 1543, de către Petru Rareş, cu plan circular și cu patru turnuri circulare dispuse în cruce; cetatea a jucat un rol de seamă în apărarea graniței răsăritene a Moldovei în sec. XVI—XVII).

Hurmuzaki, XV/1, p. 432 ⟨doc. din 1543 despre lucrările de construcție la cetate⟩; Cantemir D., *Descrierea Moldovei*, p. 79 ⟨descriere⟩;

Cantemir D., *Viața lui Constantin Vodă Cantemir*, trad. de N. Iorga, p. 140—145 ⟨despre asedierea cetății Soroca de către turci, 1693; cetate cu *„ziduri foarte înalte“*⟩; *Cronica Ghiculeştilor*, ed. N. Camariano — A. Cioran, p. 7 ⟨cetatea restituită turcilor prin pacea de la Carlovitz, 1699⟩; vezi și indice ⟨despre diverse evenimente⟩;

Lapedatu Al., *Cetatea Sorocii, Notiță istorică descriptivă* (BCMI, VII, 1914, p. 85—96 ⟨istoric documentat al cetății; și o descriere a lui N. Iorga, 1905⟩; Idem, *Considerațiuni istorico-arheologice asupra cetăților moldovenești* (BCMI, 1913, p. 57—66); Panaitescu Sc., *Cetățile ruini* (ACMIB, I, 1924, p. 93—96) ⟨descriere, foto⟩;

Voițehovskii V.A., *Kreposti v Sorokah* („Trudîi Gos. ist.-Kraeved. muzeia MSSR“, 1961, p. 66—74); Idem, *Krepostî v Sorokah*, în *Tezisîi dokl. pervogo simpoziuma po arheologhii i etnografii Iugo — zapada SSSR*, Kișinev, 1964;

Cebotarenko G. F., *K voprosu o vremeni vozniknoveniia Sorokskoi Kreposti* ⟨Asupra datei construirii cetății Soroca⟩ (Materialî i issledovania po arheologhii i etnografii Moldavskoi S.S.R., 1964, p. 210—216) ⟨construită de Petru Rareș, c. 1540⟩; Chițescu Lucică, *Fortificațiile Moldovei în secolele XIV—XVI. Cetăți voievodale și fortificații orășenești.* Rezumatul tezei de doctorat, Buc., 1972, 42+4 p. ⟨și despre cetatea Soroca⟩.

— BISERICA ADORMIREA (clădită 1770 de protopopul Teodor Stamate, avariată de cutremur 1792—1793, reclădită 1814 de Vasile Boțan, reclădită 1842 de Costache Cerchez).

A.B., 1936, p. 33—34; Anuar 1922, p. 173.

— BISERICA SF. ARHANGHELI (ante 1666).

Ciobanu St., *Din bibliotecile rusești* (ACMIB, I, 1924, p. 76) ⟨însemnare, 1666⟩.

SCHITUL SOROCA — Bălți (construit de lemn de Emandachi Ruset, 1752, dispărut).

A.B., 1930, p. 266—267 ⟨descriere, 1820⟩.

M M-REA SOVEJA (Dobromira[75], Nașterea lui Hristos, construită cu cheltuiala lui Matei Basarab, domnul Țării Românești la 1644—1645[76], ca semn al împăcării cu rivalul său, Vasile Lupu, numit în textul pisaniei *„prea iubitul frate al nostru“*; numele de Dobromira înseamnă bună pace; m-rea reparată la 1842 și 1928; la 1882 bis. nu avea bolți, fiind tăvănită cu scînduri; zi-

dul înconjurător, care fusese refăcut, era căzut în multe locuri, chiliile dispăruseră, iar din casele egumenești rămăseseră doar temeliile, după ce fuseseră arse în 1870; m-rea fostă metoh la Sf. Mormînt), satul Dragosloveni, com. Soveja, jud. Vrancea. Vezi și schitul Babele și satul Soveja.

Cat. doc. moldovenești, I—IV (indice) ⟨multe doc. ref. la m-re și averile sale⟩; *Doc. agrare*, II, indice; Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 93—98 ⟨inscripție, descriere⟩; Iorga N., *Inscripții*, f. I, p. 24—25; Iorga N., *Inscripții Iași*, p. 18 ⟨din 1641—1644⟩; *Inscripții București*, p. 633 ⟨Evanghelie, 1647⟩; Georgescu Cristache, *Matei Basarab*, Buc., 1937, p. 26—27 ⟨pisania⟩; Berechet Șt., *Picături mărunte*, Chișinău, 1924, p. 18—23 ⟨inscripție, 1644—1645⟩; vezi și „Luminătorul", 1924, nr. 1, p. 6—10 ⟨și despre m-re⟩;

Hurmuzaki, XIV/1, p. 687—688 ⟨doc. 1715⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 130 ⟨însemnare, 1723⟩; Iațimirski A.I., *Slavianskia i russkia rukopisi rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 870; A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 83 ⟨moșiile m-rii⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 17 ⟨veniturile m-rii, 1827⟩; RSIAB, 1933, p. 324—325 ⟨moșiile m-rii, 1812⟩; *Uricarul*, VI, p. 97 ⟨moșiile m-rii la 1851⟩; „Zimbrul", 14 iunie 1851 ⟨moșiile m-rii⟩;

Ionescu de la Brad, *Agricultura română în județul Putna*, Buc., 1870, p. 329 și 465—466 ⟨pisania, după Hașdeu, și despre „palatele" domnești arse⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 452—453 ⟨pisania, istoric⟩; Antoniu, *Album*, p. I, p. 42;

Russo Al., *Soveja, Diarul unui exilatu politicu la 1846* („Rev. română", III, 1863, p. 426—452) ⟨Și unele date despre biserică⟩; Stoicescu N., *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol. Biserici și mănăstiri* (M.O., XXI, 1969, nr. 11—12, p. 925—926) ⟨descrierea m-rii Soveja la 1874⟩[77];

Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 203—204; BCMI, 1908, p. 179; *Soveja* („Opinia", 14 sept. 1910); Gabrielescu V., *Din comorile Vrancei. Soveja* („Săptămîna politică și culturală", 7 april. 1912, p. 220—222); „Milcovia", I, 1930, p. 31 ⟨despre numele m-rii⟩;

Sava Aurel, *Contribuții la istoria bisericii vrîncene* („Milcovia", II, 1931, p. 20—21); Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 152—154 și indice; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 286—287; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 164—165; AER, 1936, p. 270—273;

Ceredarec N., *Soveja sau Dobromira* (R.A., VI/2, 1944—1945, p. 327—328); Turcu Constantin, *Știri despre m-rea Soveja sau Dobromira (Mănăstirea bunei înțelegeri)* (M.M., XXXIII, 1957, nr. 5—7, p. 480—484) ⟨diverse știri din doc. sec. XVII⟩;

Dincă G., *Două ctitorii voievodale înălțate în semnul împăcării și prieteniei: biserica Stelea din Tîrgoviște și m-rea Soveja din Vrancea* (G.B., 1971, nr. 5—6, p. 511—523).

SOVEJA — Putna (bis. Sf. Nicolae, ante 1809). Vezi și m-rea.

A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; *Cat. doc. moldovenești*, II—IV (indice) ⟨satul cumpărat de Matei Basarab pentru m-rea cu același nume⟩.

SPĂRIEȚI (Sperieți) — Putna (bis. Cuv. Paraschiva, ante 1809)

A.B., 1931, p. 188 ⟨cat 1809⟩; AER, 1936, p. 244 ⟨bis. de lemn din 1820⟩; Costăchescu M., *Doc. Ștefan*, p. 205 ⟨despre sat⟩; Idem, *Doc. Ștefăniță*, p. 159; Melchisedec, *Cronica Hușilor*, p. 240—244 ⟨hotărnicie, 1756⟩; *Documente*, XVII, vol. I, p. 28—29 ⟨la 1602—1604 satul S. — Fălciu era al episcopiei Huși⟩.

SPĂTĂREȘTI — Tutova.

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 63—64 ⟨doc. 1630, satul vîndut lui Andronachi⟩; M.C., I, 1913, nr. 1, p. 3—5 ⟨doc. 1632 satul vîndut aceluiași Andronachi cămărașul⟩ și p. 11 ⟨doc. 1769, Spătăreni⟩.

SPĂTĂREȘTI, com. Vadul Moldovei, jud. Suceava (bis. Coborîrea Sf. Duh, construită de Matei Millo, sfîrșitul sec. XVIII; M casa Millo din aceiași epocă).

Doc. agrare, II, indice ⟨moșie a familiei Bașotă⟩; Tempeanu V., *Album Fălticeni*, p. 24 ⟨desen biserică⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 455; DRH, XIX, indice; *Documente*, XIV—XV, p. 307 ⟨satul lui Gostilă⟩.

SPEIA — Tighina (bis. ante 1729).

RSIAB, 1934, p. 105 ⟨însemnare, 1729⟩; Stoicescu N., *Cum măsurau strămoșii*, Buc., 1971, p. 248 ⟨despre numele speia⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*. VI/1, p. 24—29 ⟨hotărnicie, 1765⟩.

SPERIEȚI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).

Boga, *Doc. bas.*, indice; RSIAB, 1929, p. 327 ⟨cat.⟩; Sava, *Doc. Lăpușna*, indice.

SPINENI (fost Draxinești) com. Andrieșești, jud. Iași (bis. din 1828).

Documente, XVI, vol. III, p. 79—80 ⟨la 1576 satul S. pe Jijia vîndut de urmașii lui Luca Arbore portarul lui Ion Golăi logofăt⟩; vol. IV, p. 84—85 ⟨restituit urmașilor lui Luca Arbore, 1593, deoarece Golăi nu plătise banii⟩; XVII, vol. II, p. 170—171 ⟨la 1608 dăruit m-rii Golia de soția lui Golîe logofăt⟩; N. Iorga, *Studii și doc.*, V, p. 42 ⟨la 1670 satul lui G. Costachi⟩; *Dicț. Rom.*, V. p. 456 ⟨S. Noi=Fîntînele și S. Vechi⟩.

SPINENI, vezi Schineni.

SPINEȘTI, com. Vrîncioaia, jud. Vrancea[78]. (bis. de lemn Cuv. Paraschiva, 1789, reparată 1863, 1899, 1923).

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 274; *Dicț. Rom.*, V, p. 456; Teodorescu-Kirileanu S., *Ștefan cel Mare și Sfînt. Istorisiri și cîntece populare*, Focșani, 1903, p. 102—104 ⟨legenda întemeierii satului⟩.

SPINOASA[79], com. Erbiceni, jud. Iași (bis. din 1875).

Documente, XVI, vol. III, p. 254 ⟨la 1584 satul familiei lui Iosif Veveriță⟩; XVII, vol. IV, p. 380 ⟨la 1619 al lui Dumitru Buhuș⟩; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 117 ⟨la 1632 satul aceluiași⟩; „Dacia literară“, I, 1840, anexe, p. 8—18 ⟨doc. 1717, satul era al lui C. Costachi⟩; Marinescu Iulian, *Un act despre luptele lui Mihai vodă Racoviță cu imperialii* (B.C.I., VIII, p. 55—58) ⟨satul confiscat lui Vasile Ceaurul și dat lui Constantin Cos-

tachi mare vistier⟩; același doc. și în I.N., 1928, p. 153—155 și în *Uricarul*, IX, p. 158—159; Emilian Șt., *Documente de la Mihail Racoviță v.v.* (C.L., XIX, 1885, p. 762—772) ⟨referitoare și la satul Spinoasa-Hîrlău, dat lui Constantin Costachi mare vistier⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 456; *Așezări din Moldova*, p. 217—219 ⟨descoperirile arheologice⟩.

SPIRIDONEȘTI, vezi Glodeni.

SPRIA, com. Colonești, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Voievozi — S. de Sus, 1856).

Dicț. Rom., V, p. 456—457 ⟨S. de Sus și de Jos⟩; AER, 1936, p. 329.

SPULBER, com. Paltin, jud. Vrancea (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, reclădită 1871).

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 457; AER, 1936, p. 274.

STAROSILȚA — Botoșani (bis. Adormirea, 1863 și școală din 1846).

Anuar, 1930, p. 108; „Gazeta de Transilvania", 1846, p. 403—404 și B.F.O., 1847, p. 179—180 ⟨despre școală⟩.

M SCHITUL STAVNIC (Vovidenia, construit de Constantin Cucoranu medelnicer, devenit Calistru monahul, începutul sec. XVIII[80]; închinat metoh m-rii Sf. Spiridon din Iași la 1766 de urmașii ctitorului, Hagi Dimitrie, fiul Serafinei, Zoița, fiica ei, și Toader Nacu; ruinat de la sfîrșitul sec. XIX), satul Schitul, com. Voinești, jud. Iași.

Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 429 ⟨doc. 1766 despre vechimea schitului⟩, XVI, p. 266 ⟨însemnare, 1728⟩; *Uricarul*, XXI, p. 359 ⟨mențiune, 1772⟩; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 225, 228—229; Băileanu Gh., *Evoluția juridică a epitropiei Sf. Spiridon de la 1757 la 1800. Partea a II-a și a III-a*, Iași, 1929, p. 71 ⟨doc. din 1799; schitul de la Stavnic metoh la Sf. Spiridon⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 356 ⟨bis. ruinată, fost schit⟩; ACMIB, II, 1928, p. 148 ⟨însemnare, 1736 de la C. Cucoranu⟩.

STĂNCĂȘENI, vezi Stîncășeni.

STĂNCENI — Botoșani (bis. Adormirea, ante 1820, reclădită? 1855).

Dicț. Rom., V, p. 460; S.C.Ș. — Iași 1943, p. 463 ⟨menținute bis., 1820⟩; Anuar 1930, p. 108 ⟨bis. din 1855⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 97.

STĂNCEȘTI (Stîncești), com. Ipotești, jud. Botoșani (M bis. Sf. Teodor, 1837 construită de marele vornic Alexandru Calimachi, epistat fiind Ilie Dobraniș polcovnicul și „lucrători cu mîinile" locuitorii satului, arătați pe familii; M ruinele castelului Calimachi). Vezi și următorul.

Iorga N., *Inscripții*, f.I., p. 236; Idem, *Priveliști din țară: de la Botoșani la Stăncești* („Semănătorul", 1904, p. 769—771) ⟨descriere biserică⟩; Idem, *Din tesaurul de artă botușenean* (BCMI, XXXI, 1938, p. 12); Anuar 1930, p. 108 ⟨bis. din 1891⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 460; *Așezări din Moldova*, p. 263—265 ⟨despre o seliște descoperită⟩; Mon. Of., 5 oct. 1860,

p. 15—16 ⟨despre împărțirea moșiei a fam. Calimachi⟩[80 bis]; Boga, *Doc. bas.*, XIII, p. 39 ⟨1761, S.—Iași⟩; DRH, XIX, indice; Iorga N. *Studii și doc.*, V, p. 220 și urm. ⟨doc.⟩.

STĂNCEȘTI, vezi Frătești.

STĂNCEȘTI (bis. începutul sec. XVII, ante 1606—1607).
Documente, XVII, vol. II, p. 51 ⟨doc. 1606—1607⟩.

STĂNEȘTI (pe Siret) — Suceava sau Botoșani (?) (bis. din 1898).
Bălan T., *Familia Onciul, Studiu și documente*, 1927, indice; Idem, *Doc. bucovinene* (indice) ⟨S.=Stănăuți⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 96—97; Anuar Bucovina, 1923, p. 40, 1924, p. 40, 1926, p. 72, 1927, p. 83, 1928, p. 102; *Dicț. Rom.*, V, p. 462 ⟨S.—Botoșani⟩; *Uricarul*, XXII, p. 137—141 ⟨S.—Suceava⟩.

STĂNEȘTI — Cernăuți (bis. din 1808, construită de Enache Istrătuță și alta din 1835, făcută de Șt. Vasilco). Vezi și precedentul.
O hotarnică a Stăneștilor („Gazeta mazililor și răzeșilor", 1912, p. 185—186) ⟨1765⟩; vezi și p. 170—173, 219—220 passim; Iorga N., *Studii și doc*, V, p. 414 ⟨1747⟩ Bălan T., *Familia Onciul*, indice ⟨doc. despre sat⟩; Idem, *Doc. bucovinene*, indice; Werenka D., *Topographie*, p. 96—97 ⟨două sate⟩; Anuar Bucovina 1923, p. 19.

STĂNEȘTI, com. Măgirești, jud. Bacău (bis. catolică sec. XVII și bis. Adormirea, ante 1809[81], în stare rea la 1890).
Doc. agrare, II, indice ⟨moșie a m-rii Cașin⟩; *Uricarul*, VI, p. 214 ⟨doc.⟩; Cîndea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 50 ⟨1661⟩; D.I., I, p. 107 ⟨1670, bis. de lemn⟩; A.B., 1931, p. 180 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., 1890, p. 368 ⟨bis. din c. 1823—1825⟩; AER, 1936, p. 182 ⟨bis. din 1870⟩.

STĂNEȘTI, vezi Pueni—Dorohoi.

STĂNIGENI — Suceava (dispărut).
Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 539 ⟨despre sat⟩; Gorovei A., *Fălticenii. Cercetări istorice asupra orașului*, Fălticeni, 1938, p. 19—20 ⟨despre sat⟩; DRH, XIX, indice.

STĂNILEȘTI, jud. Vaslui (bis. ante 1812, reclădită 1858)[82].
Documente, XV, vol. II, p. 201—202 ⟨la 1493 satul S. și seliștea Albotești ale Nastasiei, nepoata lui Cîrstea⟩; DRH, XIX, p. 205—206 ⟨la 1627 satul S.—Fălciu al lui I. Cehan pitar⟩; vezi și indice; Sacerdoțeanu Aurelian, *Noi documente de cultură românească veche. IV. O răzbunare domnească (1639)* (G.B., XXVI, 1967, nr. 1—2, p. 107) ⟨despre satul S. al familiei Cehan-Racoviță⟩; Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 195, 276 ⟨la 1638 seliștea lui I. Cehan; la 1755 satul lui N. Racoviță⟩; Melchisedec, *Cronica Hușilor*, p. 272—274 ⟨despre sat și documente⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 332—333 ⟨moșia dată schimb de mitropolie lui Iord. Balș vistier⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 464 ⟨S.=Berbecești; istoricul satului de la 1527⟩;
Mocanu N., *Monografia comunei Stănilești—Fălciu*, Buc., 1905, 171 p. ⟨cîteva date istorice despre sat, după Melchisedec; despre ocupațiile și situația locuitorilor; mai mult despre obiceiurile și folclorul local⟩; AEH, 1936, p. 69, 1938, p. 92 ⟨bis. din 1864⟩; RSIAB, 1938, p. 283 ⟨1812⟩;

Bulgăr Gh., *Un manuscrit français inedit sur la bataille de Stănileşti (1711)* (RRH, 1969, nr. 1, p. 103—113); Holban Th., *Noi ştiri despre luptele ruso-turce din 1711* (C.I., XIII—XVI, 1937—1940, nr. 1—2, p. 299—309); Mavrocordat Alex., *Stănileşti* („Arhiva“, VI, 1905, nr. 10, p. 429—435, nr. 11, p. 477—491).

STĂNIŞEŞTI, jud. Bacău[83] (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, clădită la 1793 ?; şi bis. Sf. Nicolae, clădită la 1810 de Sandu polcovnicul, reparată 1868).

A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩; *Uricarul*, VI, p. 212, 215, 217, 233, 283, 299, 304 passim ⟨la 1814—1815 părţi de sat ale lui N. Suţu şi N. Lenş⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 465; AER, 1936, p. 330 ⟨bis. de lemn Sf. Nicolae, 1831⟩.

STĂNITEŞTI (Ghilţeşti) — Tutova[84]. Vezi şi următorul.

STĂNUEŞTI — Tutova (bis. de lemn Sf. Trei Ierarhi, 1802). Vezi şi precedentul.

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 340 şi urm. ⟨doc. ref. la siliştea Stănueşti⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 465—466; AEH, 1934, p. 68, 1935, p. 90, 1936, p. 98, 1938, p. 152; *Doc. agrare*, II, p. 528 ⟨moşie a vornicului Manolachi Bogdan⟩.

STĂUCENI — Hotin (bis. Sf. Voievozi, sec. XVIII).

Documente, XVII, vol. V, p. 157 ⟨la 1622 satul lui Condrea vameş⟩; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 92 ⟨1814⟩.

STEJAR, com. Fărcaşa, jud. Neamţ (bis. Sf. Nicolae, începutul sec. XIX). În acelaşi judeţ mai este un sat S. în comuna Ion Creangă şi un altul în com. Pîngăraţi.

Doc. agrare, II, indice ⟨două sate: Stăjar, sat al m-rii Neamţ, şi Stejar, sat al m-rii Pîngăraţi⟩; ALPR, 1936—1940, p. 13 ⟨însemnare, 1823⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 466 ⟨două sate mici⟩.

STEJERENI — Suceava.

Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); Ştefanelli T. V., *Documente din vechiul ocol al C. Lungului moldovenesc*, Buc., 1915, p. 437—438 ⟨doc. 1666, parte de sat a lui Ştefan Boul vornicul⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 466 ⟨Stejarul⟩.

STEŢCANI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).

Boga, *Doc. bas.*, indice; A.B., 1934, p. 421; RSIAB, 1931, p. 557 ⟨cat.⟩; B.O.R., 1934, p. 190 ⟨însemnare, 1761⟩.

STEŢCANI, vezi Teţcani.

SCHITUL STÎNCA — JIJIA (Adormirea, sec. XVIII, ante 1755), satul Stînca, com. Coarnele Caprii, jud. Iaşi. Vezi şi următorul. (În jud. Iaşi mai este un sat S. în com. Victoria).

Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 68 ⟨însemnare, 1755⟩ şi *Studii şi doc.*, XV, p. 180; Grigoraş N., *Biserica Aroneanu* (M.M., 1967, nr. 7—8, p. 538—539) ⟨aceiaşi însemnare din 1755, schitul ot Stînca ot Jijie, Adormirea⟩; B.C.I., VIII, p. 92 ⟨la 1767 case şi bis. ale lui Vasile Roset⟩. Vezi următorul.

STÎNCA ROZNOVANULUI (fost Pasadnici pe Jijia) — Iaşi (bis. Sf. Gheorghe, zidită de Iordache Roset-Roznovanu vistierul, începu-

tul sec. XIX[85]; casele fam. Roznovanu din aceeaşi vreme, arse în parte la 1821[86]; reparate după aceea). Vezi şi precedentul.

Rosetti R., *Familia Rosetti*, I, indice ⟨despre proprietarii satului⟩; Ghibănescu Gh., *Cheltuielile casei Roznovanului pe jumătate an 1803* (I.N., 1933, p. 239—262); Ghibănescu G., *Surete*, XXI (indice) ⟨foarte multe doc. ref. la satul Stînca⟩; Bobulescu C., *Viaţa de paraclise*, p. 94—95 ⟨însemnări, sec. XIX⟩; Ghibănescu G., *Stînca Roznovanu. Inscripţii şi notiţe pe cărţi şi pe manuscrise* (I.N., 1928, p. 318—324); Vasiliu Ioan I., *Inscripţii de pe clopotele unor biserici din jud. Iaşi* (M.M., 1972, nr. 9—12, p. 820—821) ⟨şi al bis. din Stînca, 1806—1821⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 137—138 ⟨despre focul din 1821, cînd au scăpat doar biserica şi casele mari⟩; Hurmuzaki, XXI, p. 103 ⟨despre spitalul pentru ostaşi din casa de la Stînca, 1828⟩; BSGR, VIII, 1887, trim. 2, p. 139 ⟨la 1835, castelul de la Stînca era considerat de Cochelet *„o adevărată curte domnească“*, aşezat într-o poziţie minunată, lucru explicabil prin dorinţa stăpînului său, Roset-Roznovanu, de a deveni domn al Moldovei⟩; vezi şi RHSEE, 1931, p. 200; Al.R., 8 aug. 1837 şi 14 iulie 1838 ⟨casele frumoase Roset-Roznovanu⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 470 ⟨castelul fam. Roznovanu cu bis. în curte⟩; Gervescu Victor, *Biserica Roznovanu*, P. Neamţ, 1915;

Papacostea Cornelia, *O bibliotecă din Moldova, la începutul sec. XIX; biblioteca de la Stînca* („Studii şi cerc. de bibliologie“, V, 1963, p. 215—220).

STÎNCĂŞENI (Stăncăşani), com. Voineşti, jud. Vaslui (bis. de lemn, Sf. Nicolae ante 1795).[87]

A.B., 1931, p. 197 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 68—69, 1935, p. 91, 1936, p. 98, 1938, p. 152 ⟨bis. din 1829⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 93 şi urm. ⟨doc. ref. la satul Stîngăceni⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 471.

STÎNCĂUŢI (bis. sec. XVIII).

Boga, *Doc. bas.* XIII, p. 72 şi indice; Bezviconi, Boierimea, I, p. 215 ⟨satul Stanca al fam. Donici⟩.

STÎNCEŞTI, vezi Stănceşti.

STÎRCENI, vezi Fîntînele.

STÎRPENI — Fălciu[88]

STÎRPU — Bacău (bis. Sf. Ilie, 1840).

B.O.R., XIV, 1890—1891, p. 917; AER, 1936, p. 82.

STODOLNA — Orhei (bis. de nuiele Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită).

A.B., 1934, p. 379 ⟨doc. 1813⟩; RSIAB., 1930, p. 238 ⟨cat. 1820⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 112 ⟨la 1617 selişte a lui G. Siminiceanu vornic⟩.

STOEŞTI — Putna (bis. Sf. Mihai, sec. XVIII, ante 1759)[89]

Bogdan D. P., *Acte moldoveneşti din anii 1426—1502*, Buc., 1947, p. 84—85 ⟨despre satul Stoeşti—Putna⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 313 şi urm.

STOHNAIA — Orhei (bis. de lemn Schimbarea la faţă, sec. XVIII, reclădită).

RSIAB, 1930, p. 217—218 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 159.

STOICANI, com. Folteşti, jud. Galaţi[91] (bis. Sf. Voievozi, ante 1809)[91].

A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩; B.C.I., VII, 1928, p. 79 şi urm. ⟨multe doc. despre satul S.—Soroca⟩;

Petrescu — Dîmboviţa M. şi Marin Dinu, *Noi cercetări arheologice la Stoicani (jud. Galaţi)* (S.C.I.V., 25, 1974, nr. 1, p. 71—97+1 pl.) ⟨Morminte şi ceramică datate sec. VIII—IX „sau eventual chiar mai tîrziu"⟩.

STOIŞEŞTI, com. Banca, jud. Vaslui[92] (bis. din 1802).

Dicţ. Rom., V, p. 473—474; AEH, 1934, p. 69, 1935, p. 91, 1936, p. 98, 1938, p. 153 ⟨bis. nouă⟩; Tiriug Mircea, M. Dobre, Ghenuţă Coman, *Stoeşeşti un sat cu moşie boierească din Tutova* (*Biblioteca sociologică*, IV, p. 53—64); *Uricarul*, XXIII, p. 302—305 ⟨hotărnicie, Stoeneşti⟩; RSIAB, 1933, p. 285 ⟨1812⟩.

STOLNICENI — Orhei (bis. de nuiele Sf. Voievozi, sec. XVIII).

RSIAB, 1929, p. 321—322 ⟨cat.⟩; Constantinescu-Iaşi P., *Basarabia arheologică şi artistică*, Chişinău, 1933, p. 22—23 ⟨despre o cetate veche la S.=Lăpuşna⟩.

STOLNICENI — Iaşi (fost Pogorăşti)[93].

Documente, XVII, vol. III, p. 159—160 ⟨la 1614 satul S. pe Gîrlă dăruit de domn lui Ianache mare postelnic⟩; ⟨vezi şi p. 124—125, unde se înşiră cătunele satului⟩; V, p. 275 ⟨la 1624 satul aceluiaşi⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XI, p. 71 ⟨la 1669 satul lui Ursache⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 346—347, 355—357 ⟨doc. ref. la sat⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 475; C.I., 1932—1933, nr. 3, p. 39—40 ⟨sat al m-rii Sf. Sava⟩.

STOLNICENI, vezi Dingani.

STOLNICENI—PRĂJESCU, jud. Iaşi[94] (curţi boiereşti ale fam. Prăjescu, sec. XVII, arse la 1799 şi refăcute după 1800; M bis. Sf. Gheorghe, sec. XVIII, reclădită de postelnicul Ioan Prăjescu, 1810 ca bis. a curţii boiereşti; turla căzută în timpul ultimului război, reparată 1947 fără turlă; han din sec. XVIII, distrus în timpul celui de al doilea război; M bis. de lemn din cimitir pe locul fostului sat Purcileşti, dispărut).

Documente, XVII, vol. II, p. 189—190 ⟨la 1609 1/2 de sat dată schimb lui Nicoară Prăjescu mare vistier⟩; vezi şi IV, p. 134—135 ⟨doc. 1617⟩; V, p. 52 ⟨la 1621 parte de sat dată fam. Prăjescu⟩; V, p. 97 ⟨la 1622 satul lui I. Prăjescu⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; Ghibănescu, *Surete*, III, p. 107—108 ⟨doc. 1636 amintind casele lui Ionaşco Prăjescu⟩; Neculce, *Letopiseţul*, p. 97 ⟨curţile boiereşti de la S. arse de poloni, 1686⟩; *Doc. agrare*, II, indice ⟨satul S.—Suceava al fam. Prăjescu⟩;

Ghibănescu G., *Inscripţii şi notiţe din Stolniceni—Prăjescu, jud. Fălticeni* (I.N., 1928, p. 244—246); Idem, *Surete*, XXI, indice ⟨foarte multe doc. ref. la satul S.P.⟩; *Uricarul*, VI, p. 208, 281 ⟨S.—Suceava despărţit de Sireţelu, 1806⟩;

Teodoru Rada, *Curţi întărite tîrzii* (SCIA, 1963, nr. 2, p. 351—352) ⟨despre curtea fam. Prăjescu⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 475—476; Stoicescu, *Dicţionar*, p. 426—430 ⟨despre fam. Prăjescu⟩.

STOREŞTI, com. Frumușica, jud. Botoșani (bis. Sf. Dumitru, 1817)[95].
Documente, XVII, vol. II, p. 210—211 ⟨la 1609 satul, fost domnesc, dat lui Pătrașco Şoldan mare vornic⟩; vol. V, p. 230—232 ⟨la 1623 satul dat m-rii Solca de Ştefan Tomșa⟩; Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 287 ⟨doc. 1641 satul familiei Racoviță⟩; B.C.I., VIII, p. 85 ⟨la 1765 satul lui C. Ruset vornic⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 476.

STORNEŞTI (Sturnești) — Iași (bis. Sf. Nicolae din dealul lui Simion, dispărută)[96]. Vezi și Sinești.
Documente, XIV—XV, p. 300 ⟨la 1458 satul lui pan Stanciu Sinescu⟩; I.N., I, 1921, p. 146—147 ⟨despre vechimea satului și a satelor înconjurătoare⟩; Melchisedec, *Cronica Romanului*, II, p. 57—63 ⟨doc. 1755, satul dat m-rii Precista⟩; vezi și I.N., 1928, p. 48 ⟨același doc.⟩; Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 118; M. Costin, *Opere*, ed. V. A. Urechia, I, p. 169—171 ⟨doc. 1693⟩;
Costăchescu M., *Sineștii cu trupurile sale: Oniscanii, Podobiții, Bătărăştii, Storneştii şi Pleşeştii (din. jud. Iaşi)* (I.N., 1924, p. 1—45) ⟨istoricul proprietății satului⟩; *Doc. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Bogdana⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 476—477.

STOROJNEȚ — Cernăuți (bis. din 1798).
Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice: Werenka D., *Topographie*, p. 98; Anuar Bucovina, 1923, p. 45; Grigorovitza Em., *Tîrgul Storojnețului*, Cernăuți, 1897.

STRACOVA (Strahova) — Dorohoi (bis. de lemn Intrarea în biserică, clopotnița din 1795, făcută de preotul Gavriil Rapală, și M. bis. de lemn Sf. Voievozi, 1756).
Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 24; *Dicț. Rom.*, V, p. 477; Panait Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 484 și urm.) ⟨bis. din 1756⟩.

STRAHOTIN, com. Dîngeni, jud. Botoșani[97].
Documente, XVI, vol. II, p. 159 ⟨satul S. pe Jijia restituit m-rii Humor, 1562⟩; III, p. 59 ⟨la 1612 satul restituit m-rii⟩; *Doc. agrare*, II, indice ⟨sat al m-rii Humor⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 477.

STRAJA, jud. Suceava (bis. din 1870).
Werenka D., *Topographie*, p. 99; Dan Dim., *Comuna Straja și locuitorii ei*, 1897 (extras din „Patria“, I, 1897); Anuar Bucovina, 1923, p. 52, 1924, p. 52, 1926, p. 83, 1927, p. 95, 1928, p. 120 ⟨bis. din 1870⟩.

STRĂOANE, jud. Vrancea (bis. Sf. Arhangheli — S. de Jos, sec. XVIII, ante 1732[98] și bis. Sf. Nicolae — S. de Sus, ante 1809). Vezi și Săoani.
Ghibănescu, *Surete*, XXI, p. 25—26 ⟨hotărnicie, 1626⟩; XXII, indice; *Doc. agrare*, II, indice ⟨S. — Iași⟩; A.B., 1931, p. 187 ⟨cat. 1809⟩; „Milcovia“, I, 1930, p. 32 ⟨despre numele satului⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 477—478 S. de Jos și de Sus⟩; AER, 1936, p. 258—259 ⟨bis. S. de Sus, 1866, S. de Jos, 1922, și una de lemn, ruinată⟩.

STRĂŞENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită).
RSIAB, 1929, p. 366 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 80; *Documente*, XVI, vol. II, p. 54 ⟨la 1554 1/2 sat a m-rii Probota); p. 157 ⟨la 1561 dată schimb lui Zbiarea postelnic⟩.

SCHITUL STRÎMBA (mijlocul sec. XVIII). Vezi şi următorul.
Cristea Alex., *Episcopia Romanului*, p. XIV ⟨citează un doc. de la Acad., X/107⟩.

STRÎMBA — Bacău (bis. de lemn din 1819). Vezi şi precedentul.
B.O.R., 1890, p. 446; *Dicţ. Rom.*, V, p. 480 ⟨S. — Roman⟩.

STRÎMBA — Tecuci (bis. Sf. Împăraţi, de lemn, în ruină la 1936).
AER, 1936, p. 321; *Dicţ. Rom.*, V, p. 480.

STRÎMBA (acum Cetăţuia), com Pueşti — Vaslui (M bis. de bîrne Sf. Nicolae, 1670 sau 1760; bis. reparată la 1751, stricată de cutremur la 1838).
Ghibănescu, *Surete*, XXI, p. 72—74 ⟨doc.⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 73 şi urm. ⟨doc.⟩; A.B., 1931, p. 198 ⟨cat. 1809⟩; Pamfile T. şi V. C. Nicolau, *Însemnări cu privire la moşia, satul şi biserica de la Strîmba, din com, Puieşti, jud. Tutova*, Bîrlad, 1914, 17 p. (din M.C., II, 1914, p. 133—149) ⟨descriere, însemnări de pe cărţi⟩; (prezentarea lui V. Drăghiceanu, BCMI, VII, 1914, p. 144); AEH, 1934, p. 57, 1935, p. 74, 1938, p. 116—117; Nedelcu N., preot, *Biserica din satul Strîmba, judeţul Vaslui* (M.M., 1971, nr. 3—4, p. 272—275).

STRÎMBI — Neamţ.
Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 211—212 ⟨despre sat⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 105—106 ⟨la 1579 satul vîndut lui Ilea jitnicer⟩; p. 272—273 ⟨la 1585 vîndut lui Grigore Cocorea mare stolnic⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, p. 29 ⟨sat al lui Iordache Cantacuzino⟩; *Uricarul*, XIX, p. 459—475 ⟨doc. 1815—1816, moşia, fostă a lui Iordachi Vîrnav şi Vasile Stamate, vîndută lui Dimitrie Ghica agă⟩.

STRÎMTURA (Colibeni) — Tutova[99].
Dicţ. Rom., V, p. 483 ⟨sat mic⟩; Ghibănescu, *Surete*, XVI, indice ⟨despre satul S. — Vaslui⟩.

STROIEŞTI, com. Lunca, jud. Botoşani[100].
Documente, XVI, vol. III, p. 66—67 ⟨la 1576 sat al m-rii Sf. Sava — Iaşi⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1589 (p. 423—424), 1608 (XVII, vol. II, p. 165—166; cu scutiri de dări); vol. IV, p. 72—73 (1616), 1619 (vol. IV, p. 375—376); V, p. 273 ⟨la 1624 satul m-rii Solca⟩; DRH, vol. XIX, p. 60—61 ⟨la 1626 satul m-rii Sf. Sava⟩; vezi şi indice; *Dicţ. Rom.*, V, p. 484.

STROIEŞTI, com. Todireşti, jud. Iaşi (M bis. Sf. Arhangheli, datată 1500—1550 — data nesigură — pictura din 1934—1936; date D.M.I.).

STROIEŞTI — Neamţ[101] (bis. ante 1846[102]; bis. Sf. Voievozi — S. Roman, ante 1809).
Documente, XVII, vol. IV, p. 145 ⟨la 1617 satul era al lui Nestor Ureche vornicul⟩; *Doc. agrare*, II, indice (S. — Roman⟩; I.N., 1924, p. 188

⟨doc. 1754, satul S. al familiei Razu⟩; *Uricarul*, XVII, p. 295 și urm. ⟨doc. S. — Bacău⟩; vezi și *Uricarul*, VI, p. 309—314; A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩.

STROIEȘTI[103], com. Tătărani, jud. Vaslui (bis. Sf. Voievozi, atribută lui Ștefan cel Mare și bis. Adormirea, 1854, 1857 sau 1885?)

AEH, 1934, p. 51, 1935, p. 67, 1936, p. 70, 1938, p. 92—93; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 239—241 ⟨la 1626 1/2 a lui Contăș cămăraș⟩; Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare*, p. 73; C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 484; B.C.I., VII, p. 73—74 ⟨la 1690 1/2 din sat era al lui Iordache Roset vistierul⟩; Rosetti R., *Familia Rosetti* (indice); Ghibănescu Gh., *Documente slavone* („Viitorul" — Iași, 15 mai 1901) ⟨bis. lui C. Roset⟩; RSIAB, 1933, p. 283 ⟨1812⟩.

STROIEȘTI — Hotin (bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII).

Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 91 ⟨1814⟩; Anuar 1922, p. 108; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 101 ⟨parte de moșie a fam. Murguleț⟩.

STROIEȘTI, jud. Suceava[104] (curți boierești sec. XVII și bis. Nașterea Maicii Domnului, 1862). Vezi și Româneşti.

Documente, XVII, vol. IV, p. 145 ⟨la 1617 satul era al lui Nestor Ureche vornicul⟩; vezi și DRH, XIX, indice; Ghibănescu, *Surete*, XXI, p. 21—22, XII, p. 81—82, XXIV, p. 2—3 și indice ⟨doc. și perilipsis⟩; *Doc. agrare*, II, indice; Bălan T., *Documente bucovinene*, III, p. 24 ⟨satul S. dat lui Stamate mare postelnic, cu curți gata⟩; vezi și indice, vol. I—V; Iorga N., *Studii și doc.*, XXII, p. 236 și urm. ⟨doc. despre S. — Cernăuți⟩; I.N., 1922, p. 354—357 ⟨numeroase doc. ref. la sat, fost proprietatea fam. Stroescu⟩; vezi și C.I., 1929—1931, p. 72; *Dicț. Rom.*, V, p. 484 ⟨bis. de la Ștefan cel Mare⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 99—100; Anuar Bucovina, 1923, p. 48, 1924, p. 48, 1926, p. 79, 1927, p. 91, 1928, p. 114; Teodorescu-Kirileanu S., *Ștefan cel Mare și Sfînt. Istorisiri și cîntece populare*, Focșani, 1903, p. 177 ⟨legenda întemeierii satului⟩.

STRUGARI, vezi Năsoești.

STRUNGA, jud. Iași (bis. Sf. Gheorghe, 1762, reparată 1822 și 1923).

Doc. agrare, II, indice; AER, 1936, p. 113; *Dicț. Rom.*, V, p. 485—486 ⟨despre băile din sat⟩; Roșculeț Valeriu, *Stațiunea balneară și climatică Strunga, jud. Roman. Studiu igieniologic asupra localității . . .*, Buc., 1903, 84 p.+1 pl. (din BSGR, 1903); *Așezări din Moldova*, p. 295 ⟨descoperiri arheologică, S. — Iași⟩; *Strunga — stațiune balneoclimaterică. Bibliografie*, Biblioteca Centrală Universitară Iași, 1969 ⟨13 titluri, 1830—1967⟩.

STULPICANI, jud. Suceava (bis. Înălțarea, 1823).

Anuar Bucovina, 1923, p. 27, 1924, p. 27, 1926, p. 59, 1927, p. 70, 1928, p. 82; Werenka, D., *Topographie*, p. 100.

STUPCA — Suceava (bis. din 1887—1888).

Documente, XVII, vol. III, p. 198 ⟨la 1615, satul fost domnesc dăruit m-rii Solca⟩; satul a mai fost întărit m-rii la 1618 (IV, p. 266); Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 181, 188, passim ⟨sat al fam. Cantacuzino⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); idem, *Noi doc. cîmpulungene* (indice); We-

renka D., *Topographie*, p. 100; Anuar Bucovina, 1923, p. 27, 1924, p. 27, 1926, p. 59, 1927, p. 70, 1928, p. 82; Costea Erast, *M-rea Solca*, p. 188 ‹doc. Stupcani›; Kaindl R. F., *Das Ansiedlungwesen in der Bukowina*, Franckfurt, 1902, p. 174—175.

SUCEAVA, jud. Suceava. Vezi şi Areni şi Scheia.

Cronicile slavo-române (indice) ‹diverse evenimente petrecute în capitala ţării›; Ureche, *Letopiseţul*, p. 71 ‹oraşul şi denumirea lui›, 104, 107 ‹oraşul ars de turci, 1476 şi 1485›, p. 156 ‹cucerit de turci, 1538›; vezi şi indice; Miron Costin, *Opere*, p. 232; Donado da Lezze, *Historia turchesca*, ed. I, Ursu, Buc., 1909, p. 91 ‹descrierea oraşului în timpul lui Ştefan cel Mare›; *Cronici turceşti*, p. 102 ‹oraşul *„dărîmat şi incendiat"* de turci, 1485›, p. 214 ‹oraşul *„devastat şi incendiat"*, 1476›; Vezi şi *Călători străini*, I, p. 137—138 ‹descrierea oraşului şi a cetăţii, 1476›;

Siruni H. Dj., *Mărturii armeneşti despre România extrase din cronica armenilor din Cameniţa. Partea I-a (1430—1611)*, Buc., 1936, p. 13 ‹se arată că la 1574 numai Siretul şi Suceava au scăpat nearse de turci şi tătari›;

Hurmuzaki, VIII, p. 307 ‹la 1606, 24 biserici ortodoxe şi 2 catolice); Klein Karl Kurt, *Die belagerung von Suczawa im Jahre 1563. Ein Beitrag zur Geschichte des moldauischen Sachsenstums* („Deutscher Kalender für Rumänien, 1931, p. 76—86); vezi şi *Călători străini*, I—V (indice);

Panaitescu P. P., *Documente privitoare la istoria lui Mihai Viteazul*, Buc., 1936, p. 112, 129 ‹despre luptele din 1600 şi cucerirea oraşului de către Mihai Viteazul›;

D.I., II, 1930, p. 332 ‹descriere oraş, 1632›; D.I., IV, p. 115—116 ‹1641, descriere oraş, cetate, numărul bisericilor, 5 bis. armene, 2 catolice etc.); *Codex Bandinus*, p. 246—249 ‹descriere›; vezi şi N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, I, p. 253—254 ‹descriere după Bandini› şi Reli S., *Din viaţa religioasă şi bisericească a Sucevei*, p. 5—11;

Cat. doc. moldoveneşti, I—IV (indice); Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice) ‹multe doc. ref. la oraş şi monumente›; Kraus G., *Cronica Transilvaniei, 1608—1665*, Buc., 1965, p. 143 ‹despre arderea oraşului Suceava, 1650›; R.M., 1925, nr. 10, p. 24—25 ‹doc. 1651, despre arderea oraşului›; Sava A., *Doc. Orhei*, p. 94 ‹doc. 1651, Suceava arsă de tătari şi cazaci›[105]; Iorga N., *Studii şi doc.*, XI, p. 51—52 ‹doc. 1656 despre prădarea oraşului de cazaci›; Ghika V. I., *Spicuiri istorice*, p. 29 ‹la 1677 două bis. de piatră, din care una *„în cuprinsul palatului principelui"*›; Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 81 ‹despre vechimea oraşului, numărul bisericilor, descrierea cetăţii›;

Monumenta Hungariae Historica. Scriptores, XXXIII, p. 588—589 ‹1709, cetate, case, biserici multe şi ruinate›; *Reisebeschreibung von Pultava durch das Desert Dzike Pole nach Bender und durch die Wallachei und Moldau nach Deutschland*, 1714, p. 206 ‹descriere›; Panaitescu P. P., *Călători poloni*, p. 94, 97, 99 ‹despre ruinarea oraşului şi a bisericilor sale, 1700›; vezi şi indice; Bezviconi G., *Călători ruşi* (indice); *Weissmantells*

Dagbok, ed. S. Bring, Stockholm, 1928, p. 219 ⟨1713, biserici în ruină, 2 cetăți⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XI, p. 57 și urm. ⟨hotărnicie, 1738; amintită crucea Armeanului⟩;

Iorga N., *Doc. fam. Callimachi*, I, p. 444—449 ⟨doc 1761; tîrgul fusese *„mai înainte multă sumă de ani pustiu și fără de locuință omenească, numai jareștile"*; se amintește locul tîrgului nou, curtea și bis. domnească, bis. Sf. Dumitru, bis. armenească și „Biserica Fetilor"⟩;

Hacquet's neueste Reisen in den Jahren 1788 und 1789 ..., I, Nürnberg, 1790, p. 133—135 ⟨descrierea orașului care avea la acea dată cîteva sute de case de lemn și din numeroasele biserici numai patru în stare bună⟩; vezi și Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, III, p. 22; Karaczay, *Beiträge*, p. 91—92 ⟨descriere⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 101—102; Zieglauer dr. von, *Geschichtliche Bilder aus der Bukowina zur Zeit der österreichischen Okkupation, 1894* ⟨publică descrierea lui Carol baron de Enzenberg din 1779⟩; Bathyany Vincenz, *Reise durch einen Theil Ungarns. Siebenburgens, der Moldau und Buccowina im Jahre 1805*, Pesta, 1805, p. 95 ⟨descriere⟩; Sulzer, *Geschichte*, I, p. 430—432 ⟨despre oraș⟩; Minas Băjășkian, *Călătoria în Polonia și în alte părți locuite de armeni* ..., Veneția, 1830 (în limba armeană), p. 189—192 ⟨descrierea orașului Suceava; se reproduc inscripții și însemnări din bisericile armene Sf. Cruce, Sf. Simeon, Sf. Axente și Hagigadar⟩; Siruni H. Dj., *Un cîntec românesc în tîrgul Kharasu din Crimeia* („Ani", 1942—1943, p. 571—576) ⟨și despre Suceava, după Minas Băjăskian;

Ștefanelli T. V., *Documente din vechiul ocol al C. Lungului Moldovenesc*, Buc., 1915, p. 439—449 ⟨doc. din 1813 foarte important pentru moșia orașului și conflictul cu mitropolia⟩; Lapedatu Al., *Doi misionari scoțieni în țările române acum o sută de ani*, Buc., 1934, p. 15 ⟨descriere, 1839⟩; „Semănătorul", 1906, p. 773 ⟨descriere, 1846⟩; Stamati Const., cavaleriu, *Suceava* („Calendar", pe anul 1854, IV, p. 1—16);

Die Österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild, Bukowina, Viena, 1899, p. 15 ⟨vederea orașului⟩[106]; *Die Bukowina*, p. 199 ⟨vederea orașului⟩;

⟨Ieremieviciu Gavril⟩, *Suceava, vechia capitală*, Cernăuți, 1862, ⟨4⟩ p. (chirilic); Drăghici M., *Istoria Moldovei*, I, p. 65—66 ⟨despre oraș⟩;

Palade V. I., *O escursiune la Suceava*, Iași, 1871; Scraba G. D., *Suceava, schiță istorică*, 1876;

Schmidt Wilhelm, *Suczawa's historische Denkwürdigkeiten von der Ersten historischen Kenntnis bis zur Verbindung der Bukowina mit Österreich. Ein Stuck Stadte Chronik und moldauischer Geschichte*, 1876, IX+276 p. ⟨istoricul orașului și al evenimentelor de seamă din istoria Moldovei legate de oraș pînă în sec. XVIII; 9 documente, 1408—1523; despre familia Movilă, p. 234—235⟩; Fleischer J., *Zur Geschichte der Stadt Suczawa* (JBLM, 1900, p. 41—48) ⟨documente sec. XVIII⟩; Idem, *Zur Geschichte von Suczawa (ibidem*, 1896); Voronca I., *Din trecutul unui oraş vechiu: Suceava* („Familia", XXI, 1885, p. 303—305);

Dan D., *Armenii orientali din Bucovina*, Cernăuţi, 1891, p. 4 ⟨despre vechimea oraşului⟩; despre colonizarea armenilor vezi şi Kaindl R. F., *Das Ansiedlungwesen in der Bukowina*, Frankfurt, 1902, p. 149 şi urm.;

Stamati, Constantin cavaler de, *Suceava şi Alexandru cel Bun în secolul al XV-lea* în *Musa românească*, vol. I, Iaşi, 1868; Marian S. Fl., *Tradiţii poporane române din Bucovina*, Buc., 1895, p. 9—15 ⟨legenda despre întemeierea oraşului Suceava⟩; Dan D., *Das landtäflische Gut „Tatarasch und Areni" betreffenden Urkunden und Schriften Chronologisch usamengestellt von Stadt-Vorstande in Suczawa*, 1887; Polek Iohann, *General Spleny's Beschreibung der Bukowina*, 1893;

Daşchevici A., *Ceva din trecutul oraşului Suceava*, Suceava, 1899 (din „Jahrebericht des griechisch-orientalischen Obergymnasiums in Suczawa", 1898—1899, p. 1—20); Scraba G. D., *Suceava. Schiţă istorică*, Buc., 1899, 20 p. (din L.A.R., 1898—1899, p. 101—114) ⟨despre oraş şi monumentele sale, generalităţi şi multe naivităţi⟩; Xenopol A. D., *O călătorie la Dorna* („Arhiva" — Iaşi, 1900, p. 109—111) ⟨descrierea oraşului şi a cetăţii⟩;

Bratu Ioan G., *Oraşul Suceava* („Albina", 1910, nr. 38—39); Kogălniceanu C., *Cercetări critice cu privire la istoria românilor. Capitatele şi întinderea Moldovei sub primii voievozi* (RIAF, vol. XIII, 1912, p. 102—110); Ghibănescu Gh., *O excursie în Bucovina. Suceava* („Opinia" — Iaşi, 27-IV şi 1-V-1912) ⟨despre oraş⟩; Koczinski Fr., *Die alte Hospodarenstadt Suczawa*, în *Gold gab ich für Eisen Kalendar*, Viena, 1914;

Koczinski St., *Oraşul voievozilor, Suceava* („Viaţa nouă", Suceava, 1915); Taniac Filimon, *Sfîntul Gheorghe patronul Sucevei. Icoane din trecutul Moldovei*, Suceava, 1913; Constantinescu-Iaşi P., *Suceava* („Adevărul literar", 26 iunie 1927);

Morariu Victor, *Călăuza istorică a oraşului Suceava. Alcătuită după mai mulţi autori*, ed. I-a, 1921, p. 46; ed. II-a, 1930, 55 p.; Grigorovitza, *Dicţ. Bucovina*, p. 210—211 ⟨istoricul oraşului, despre monumente⟩; Tafrali O., *Suceava* („Viitorul", 18 iulie 1922); Dische Sigmund, *Suceava* (C.A.Z., 3 iunie 1927); Honigberger Rudolf, *Alte deutsche Städte in der Moldau und Walachei b. Suceava* („Deutsche politische Hefte aus Gros-Rumänien", V, 1925, nr. 10, p. 16—22); Grămadă N., *Din Bucovina de altădată*, ed. Casa Şcoalelor, 1926;

Gassauer R., *Contribuţiuni la istoria Sucevei şi a împrejurimilor*, Suceava, 1927 (din „Anuarul liceului ortodox român Ştefan cel Mare", Suceava, 1925—1926) ⟨despre oraş în sec. XVIII; şi documente⟩; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 106—110 ⟨istoricul oraşului⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 48—49, 1924, p. 48—49, 1926, p. 80, 1927, p. 91—92, 1928, p. 115;

Reli S., *Lupta românilor din Suceava cu stăpînirea austriacă pentru conservarea monumentelor religioase istorice din acest oraş în anii 1791—1794 (după documente oficiale inedite)*, în vol. *Închinare lui N. Iorga*, Cluj, 1931, p. 360—371; Idem, *Din viaţa religioasă şi bisericească a Sucevei în sec. XVII—XIX*, 1931 (din „Candela", 1931, p. 55—88 ⟨însemnătatea ora-

şului, descrierea lui Bandini, luptele cu armenii pentru păstrarea monumentelor etc.⟩;

Băncilă Vasile, *Descrierea Sucevei* („Gîndirea", XIV, 1935, nr. 1); Flasch-Hellwing Brunhilde, *Erinnerungen an Suceava* („Czern. Deutsche Tagespost", 5 ian. 1936); Taniac Filemon, *Die ehemalige Fürstenstadt Suceava (ibidem,* 18 iulie 1937); Cristureanu T., *Suceava,* Buc., 1937, Doboş-Boca V., *Din trecutul Sucevei de altădată,* Cernăuţi, 1938, 146 p. ⟨un scurt istoric al oraşului; despre monumentele sale şi din judeţul Suceava⟩.

Şandru Ioan, *Populaţia şi evoluţia oraşului Suceava* („Rev. ştiinţifică A. Adamachi" 1946); Grigoraş N., *Oraşul moldovenesc în epoca de formare a statului feudal* (S.C.Ş. — Iaşi, istorie, XI, 1960, fasc. 1, p. 92—93) ⟨despre vechimea probabilă a oraşului înainte de 1359⟩;

Matei Mircea, *Gorod Sučava, s. Konţa XIV-vo veka do Turečkovo vavoevanija Moldavii (1538 r.),* Leningrad, 1957 (dizertaţie); Grămadă N., *Aspecte de viaţă din trecutul oraşului Suceava* (M.M., XXXIII, 1957, nr. 10—12, p. 868—883) ⟨date istorice despre oraş şi despre monumentele oraşului⟩; Diaconu Gh., *Observaţii cu privire la urmele vechiului tîrg al Sucevei în vremea marilor asedii otomane şi polone din veacul al XV-lea* (SMIM, I, 1957, p. 267—283) ⟨despre săpăturile făcute la nord de curtea domnească⟩; Foit G., *Cetatea de scaun Suceava,* Buc., 1958, 47 p. (prezentare în M.M., 1959, p. 494—495); Matei Mircea, *Contribuţii la cunoaşterea ceramicii slave de la Suceava* (SCIV, 1959, p. 409—439);

Matei Mircea, *Unele probleme în legătură cu începuturile vieţii orăşeneşti la Suceava* (SCIV, 1960, nr. 1, p. 107—124) ⟨datează dinainte de întemeierea statului, procesul de urbanizare a fost grăbit de coloniştii străini în sec. XIV⟩; Idem, *Slavianskije poselenija v Sučave* („Dacia", IV, 1960, p. 375—394); Idem, *Die slawischen Siedlungen von Suceava* („Slovenska Arheologia", X, 1962, Bd. 1, p. 149—174);

Matei M. şi Şt. Olteanu, *Noi date cu privire la dezvoltarea meşteşugurilor în Suceava feudală* (SCIV, 1961, nr. 1, p. 121—131); Şerban C., *Aspecte din lupta orăşenilor din Ţara Românească şi Moldova împotriva asupririi feudale . . .* („Studii", 1961, nr. 3, p. 647—649) ⟨despre lupta tîrgoveţilor din Suceava pentru moşia oraşului⟩; Nicorescu M., *Contribuţii la cunoaşterea cartierului meşteşugurilor din Suceava* (SCIV, 1962, nr. 1, p. 81—86);

Matei Mircea, *Zur Ausdehnung der Stadt Suceava im XIV—XVI. Jh.* („Dacia", V, 1961, p. 521—532) ⟨Se fac unele consideraţii despre dezvoltarea oraşului, pe baza săpăturilor arheologice efectuate⟩;

Martinovici Trifu, *Contribuţii la cunoaşterea ceramicii din a doua jumătate a secolului al XV-lea de pe teritoriul Sucevei (Mat. arheol.,* IV, 1957, p. 361—372); Diaconu Gh., *Contribuţii la cunoaşterea culturii medievale de la Suceava în veacurile XV—XVI (Mat. arheol.,* VI, p. 913—923); Martinovici Trifu, *Meşteşugul metalurgiei pe teritoriul cetăţii de scaun de la Suceava* (SCIV, XII, 1961, nr. 2, p. 315—331); Matei Mircea D., *Die graue Keramik von Suceava und einige archäologische Probleme des 14. und 15. Jh. in der Moldau* („Dacia", N.S., VI, 1962, p. 357—386);

Nicorescu M., *Cuptoare de ars ceramica din secolele XIV—XV de la Suceava* (SCIV, XVI, 1965, nr. 1, p. 106—107); Idem, *Noi descoperiri de ceramică ornamentală din sec. XV—XVI la Suceava* (R. Muz., II, 1965, p. 452) ⟨rezumatul unei comunicări⟩; același articol publicat pe larg în *Arheol. Mold.*, V, 1967, p. 317—326; Neagu I., *Așezările suprapuse de la Suceava*, o *continuitate de două milenii* („Cronica", 1966, nr. 10); Busuioc Elena, *Ceramica de uz comun nesmălțuită din a doua jumătate a secolului al XV-lea de la Suceava* (SCIV, 18, 1967, nr. 3, p. 477—495); Busuioc Elena, *Contribuții la cunoașterea ceramicii din secolul al XVI-lea de la Suceava* (SCIV, t. 19, 1968, nr. 3, p. 490—504) ⟨Se fac unele considerații pe baza descoperirilor arheologice⟩;

Weczerka Hugo, *Das mittelalterliche und früchneuzeitliche Deutschtum im Fürstentum Moldau von seinen Anfängen bis zu seinem Untergang (13—18 Jh.)*, München, 1960, cap. III ⟨despre rolul negustorilor și meșteșugarilor germani în istoria Sucevei⟩.

Matei Mircea, *Contribuții arheologice la istoria orașului Suceava*, Buc., 1963, 179 p.+pl. ⟨discută problema vechimii așezării și a orașului, întinderea orașului în sec. XIV—XV, construirea cetății de scaun și despre ceramica cenușie de la Suceava⟩;

Nicolescu Corina, *Arta în epoca lui Ștefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în vremea lui Ștefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 264—268 ⟨despre locuințele vechi ale orășenilor⟩, p. 272—282, 294, 316—321 ⟨despre cetatea Suceava, săpăturile arheologice efectuate și adaosurile făcute de Ștefan cel Mare⟩; *Suceava. Îndreptar turistic* text de George Sidorovici, Suceava, 1964; Andronic Al., *Orașele moldovenești în secolul al XIV-lea în lumina celor mai vechi izvoare rusești* (Rsl, XI, 1965, p. 212—213) ⟨despre vechimea orașului⟩; vezi și p. 204 n. 1, bibliografie săpături, Suceava;

Ciurea D., *Date și sublinieri privind Suceava în sec. XV—XVIII* (AIIAI, III, 1966, p. 195—200) ⟨dezvoltarea orașului, evenimente de seamă⟩; Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 277—287 și indice ⟨despre vechimea orașului, locuitorii săi, ocolul tîrgului, cetatea etc.⟩; Neamțu V., *Stabilirea capitalei Moldovei la Iași* (A.U.C., istorie, t. XIV, 1968, p. 111—125) ⟨despre scăderea importanței orașului Suceava în favoarea Iașilor, care devin capitală stabilă în a doua jumătate a sec. XVI⟩;

Matei M. D., *Observations générales sur la stratigraphie de l'établissement médiéval de Suceava* („Dacia", IX, 1965, p. 351—359); Andronic Alexandru, *Cercetări de arheologie medievală privind epoca lui Ștefan cel Mare* („Studii și materiale", Muzeul Suceava, 1969, p. 77—86) ⟨despre descoperirile arheologice făcute la cetățile Suceava și Scheia, curtea domnească din oraș etc.⟩; Matei M. D. și O. Monoranu, *Așezarea omenească de la Suceava din sec. al XIV-lea în lumina cercetărilor arheologice* („Studii și materiale", Muzeul Suceava, 1969, p. 67—75 ⟨despre procesul de constituire al orașului, înainte și după mutarea capitalei Moldovei în acest oraș; cu un plan al orașului în sec. XIV⟩;

Andronic Alex., *Les villes de la Moldavie au XIV-e siècle à la lumière des sources les plus anciennes* (RRH, t. IX, 1970, nr. 5, p. 849—

850) ⟨despre vechimea orașului⟩; Matei D. Mircea, *Studii de istorie orășenească medievală (Moldova, sec. XIV—XVI)*, Suceava, 1970 passim ⟨și despre dezvoltarea orașului Suceava, reflectată în descoperirile arheologice⟩; Ciurea D., *Noi considerații privind orașele și tîrgurile din Moldova în secolele XIV—XIX* (AIIAI, VII, 1970, p. 22 și urm.) ⟨despre vechimea orașului Suceava, după jumătatea sec. XIV; și diverse aspecte — nu toate noi — din evoluția sa⟩; Busuioc Elena și Al. Rădulescu, *Geneza orașului medieval Suceava în lumina cercetărilor arheologice;* rezumat în AIIAI, 1972, p. 653, unde se arată că așezarea primă este din sec. XII—XIII;

Hasdeu B. P., *Un act inedit despre mutarea tîrgului de vite din Suceava* (C.T., III, 1872, nr. 11, p. 87 ⟨din 1757; se reproduce⟩;

Fleischer Iosef, *Zur Geschichte von Suczawa. Die Münzstädte von Suczawa* (JBLM, IV, 1896, p. 23—39) și extras, Cernăuți, 1896;

Weigand G., *Die Namen der rumänischen Județe* („Balkan-Archiv", IV, 1928, p. 175) ⟨despre numele orașului, de la cuvîntul de origine slavă sinuos⟩; Bilețchi-Albescu I., *Din vechea toponomastică a României* („Orpheus", IV, 1928, nr. 1, ian.—febr., p. 6—9) ⟨crede că numele orașului derivă de la tribul denumit sucii⟩;

Despre bibliografia privind orașul vezi și Beck Erich, *Bibliographie zur Landeskunde der Bukowina*, München, 1966, p. 100—106.

— MONUMENTELE VECHI. Vezi și orașul.

Scraba G. D., *Monumentele Sucevei* („Albina", II, 1898—1899, p. 910); Tafrali Oreste, *Suceava și monumentele ei*, în vol. *Îndrumări culturale*, Buc., 1930, p. 22—24; Godeanu Victor, *Suceava și mănăstirile domnești* („Dimineața", 3 iulie 1934); Băncilă Vasile, *Altare sucevene* („Gîndirea", 1936, nr. 15, p. 33—45); Hilsenrad, *Das Suceavaer Rathaus* („Czern. Morgenblatt", 23.I.1937);

Antichități din Bucovina (R.P., 15 mai 1886, p. 9) ⟨despre diverse descoperiri făcute la cetate și în oraș, printre care și rămășițele de cișmele și apeducte⟩; Gassauer R. și N. Turturean, *Muzeul orașului Suceava* („Anuarul Liceului ort. „Ștefan cel Mare", în Suceava, 1924—1925, Suceava, 1926, p. 3—28) ⟨istoric și inventarul obiectelor, multe din ele găsite în cetate, și obiecte de cult de la bisericile vechi din oraș⟩;

Nicolescu Corina, *Orașele și arhitectura în trecutul regiunii Suceava* („Arhitectura R.P.R.", 1956, nr. 10, p. 14—24); Barnea I., *Monumente de artă creștină descoperite pe teritoriul R.P.R.* (S.T., 1958, nr. 5—6, p. 306—308 și 1960, nr. 3—4, p. 229—230) ⟨despre cele două capele descoperite în cîmpul șanțurilor din fața cetății, biserica de la Șipot și bis. catolică⟩; Zugrav I., *Vechi biserici din Suceava* (M.M., 1964, nr. 3—4, p. 149—151) ⟨date sumare bis. Sf. Gheorghe — Mirăuți, Ițcani, Sf. Dimitrie, Sf. Nicolae, Învierea, Nașterea Sf. Ioan Botezătorul; crede că sînt din sec. XV—XVI⟩; M.M., 1964, nr. 9—10, p. 475—483 ⟨date sumare despre bisericile dispărute din oraș⟩;

Vătășianu V., *Istoria artei* (indice) ⟨despre bisericile: Mirăuți, Sf. Gheorghe, Sf. Ioan și Ițcani, despre cetatea de scaun și cetatea Scheia,

de apus⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice) ⟨despre: cetate, bisericile Mirăuţi, Sf. Dimitrie, Sf. Gheorghe, Sf. Ilie, Zamca etc.⟩.

— M CETATEA (construită de Petru I Muşat după 1374 într-o primă formă, mai mică, de patrulater cu turnuri pătrate la colţuri; mărită de Ştefan cel Mare în două etape: prima, probabil înainte de 1476, cînd a fost construit primul zid al pînzei exterioare cu contraforturi, bastioane pătrate şi un şanţ de apărare; tot acum s-a refăcut în mare parte interiorul cetăţii, care a căpătat caracterul unei locuinţe domneşti confortabile, precum şi paraclisul acesteia[107]; astfel întărită, cetatea a rezistat cu succes asediului turcesc din 1476; în etapa a doua — la sfîrşitul sec. XV — începutul sec. XVI, de cînd s-a păstrat şi o pisanie — s-a construit al doilea rînd de ziduri exterioare cu bastioane semicirculare; cetatea a fost dărîmată în parte de Al. Lăpuşneanu din ordinul turcilor şi restaurată de Ieremia Movilă[108]; părăsită şi ruinată în sec. XVII, după ce Dumitraşco Cantacuzino a încercat să o distrugă din ordinul turcilor, 1675; ruinele cetăţii şi ale zidurilor de apărare au fost descoperite prin săpături; în anii 1961—1970 s-a restaurat latura de sud-est cu bastioanele cetăţii şi zidul contraescarpă la şanţul de apărare).

Cronicile slavo-române (indice); Ureche, *Letopiseţul*, p. 111 ⟨asediată de poloni, 1497⟩, p. 184—186 ⟨asediul din 1563⟩; *Cronici turceşti*, p. 269 ⟨descrierea cetăţii, 1538⟩; „Însemnări ieşene“, 1938, nr. 12, p. 473 ⟨despre dărîmarea cetăţii de Al. Lăpuşneanu, 1564⟩; R.I., XI, 1925, p. 21 ⟨la 1587 cetatea era distrusă⟩; vezi şi *Călători străini*, III, p. 201 ⟨cetatea dărîmată pe jumătate de Alexandru Lăpuşneanu); p. 216 ⟨cetatea era „distrusă“ 1587⟩; „Arhiva“ — Iaşi, I, 1889—1890, p. 764 ⟨Korobeinikov, 1593, despre cetate⟩; Kochowski, *Annales Pol. climacter*, I, Cracovia, 1683, p. 376—377;

Dialynski, *Collectanea vitam resque gestas Ioannis Zamoyscii illustrantia*, Poznan, 1861, p. 280—291; P. P. Panaitescu, *Documente privitoare la istoria lui Mihai Viteazul*, I, Buc., 1936, p. 127—130; A. Veress, *Documente*, VI, p. 242—250 ⟨despre luptele din 1600 şi descrierea cetăţii, întărită de Ieremia Movilă⟩; Vinulescu Gh., *Pietro Diodato e la sua relazione sulla Moldavia* (D.I., IV, p. 95 şi 115) ⟨descriere, 1641⟩; M. Costin, *Opere*, (indice) ⟨despre luptele din 1653⟩;

Hurmuzaki, IX/1, p. 287 ⟨la 1675 cetatea era dărîmată⟩; S. II/3, p. 158 ⟨despre intenţia de a se repara cetatea, 1687⟩; Neculce, *Letopiseţul*. p. 57—58 ⟨ocupată de poloni şi asediată de turci⟩; p. 59 ⟨cetatea stricată din ordinul turcilor⟩;

Tudor D., *O inscripţie romană în ruinele cetăţii Suceava* (S.C.Ş., Iaşi, IV, 1953, nr. 1—4, p. 489—495);

Lapedatu Al., *Cele mai vechi stampe reprezentînd cetatea Sucevii şi Cetatea Albă* (BCMI, IX, 1916, p. 25—28) ⟨din prima jumătate a sec.

XIX, descriere⟩; Păunel Eugen, *Acvarelele bucovinene ale pictorului Franz Iaschke din 1810* (C.C., VIII, 1933—1934, p. 429—430) ⟨ruinele Sucevei la 1810⟩; *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild, Bukowina*, Viena, 1899, p. 411 ⟨desen şi plan cetatea Suceava⟩; *Die Bukowina*, 1899, p. 3 ⟨desen ruine⟩; Stoicescu N., *Monumentele Ţării Româneşti şi Moldovei acum un secol. Cetăţi, curţi domneşti şi boiereşti* (B.M.I., 1972, nr. 1, p. 63) ⟨descrierea cetăţii la 1871⟩;

Uricarul, VIII, p. 16 ⟨despre bis. din cetate, 1886⟩; Romstorfer K. A., *Das Fürstenschloss in Suczawa* („Czern. Zeitung", 1895, nr. 224); Romstorfer K. A., *Die Forschungsarbeiten am alten Wojevodenschlosse in Suczawa* (JBLM, 1897, p. 39—47); Idem, *Bericht über die Forschungsarbeiten am alten Wojewodenschlosse in Suczawa (ibidem*, 1898, p. 107—110 şi 1899, p. 98—103); Idem, *Die Forschungsarbeiten am Wojewodenschlosse in Suczawa, im Jahre 1900 (ibidem*, 1900, p. 115—118); Idem, *Das alte Fürstenschlosse in Suczawa. Bericht über die Forschungsarbeiten seit 1895 insbesonderen im Jahre 1901 (ibidem*, 1901, p. 77—142) ⟨cu planuri şi foto⟩; Idem, *Das alte Fürstenschlosse in Suczawa. Bericht über die Forschungs arbeiten im Jahre 1902 (ibidem*, 1902, p. 73—79+1 plan); Idem, *Das alte Fürstenschlosse in Suczawa Bericht über die im Jahre 1903 durchgeführten und hiedurch zum Abschlüsse gebrachten Forschungsarbeiten (ibidem*, 1903, p. 58—70) ⟨cu foto şi plan⟩;

Idem, *Das alte Fürstenschlosse in Suczawa*, 1902—1904, I=68 p.+II=25 p.+1 pl.; Romstorfer K. A., *Das Schanzfeld beim alten Wojewodenschlosse in Suczawa* („Czern. Zeitung", 1899, nr. 132); Idem, *Die ersten Ergebnisse der Durchsuchungen der Schlossruine in Suczawa* („Mitteilungen", 1896, p. 104); Idem, *Die Forschungsarbeiten am alten Wojewodenschlosse in Suczawa* („Czern. Zeitung", 1898, p. 289); Idem, *Das alte Wojewodenschlosse in Suczawa* („Wiener Zeitung", 1902, nr. 63);

Scraba G. D., *Suceava. Schiţă istorică*, Buc., 1899, 20 p.; Xenopol A. D., *O călătorie la Dorna* („Arhiva" — Iaşi, 1900, p. 110—111) ⟨descrierea cetăţii şi a paraclisului⟩; Mandrea G., *Cetăţile Neamţu şi Suceava*, Buc., 1901, 23 p.; Elvir, *Cetatea din Suceava* (J.L., I, 1904, nr. 7—8, p. 105, 126); Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 29—31; Taniac Filimon, *Cetatea Sucevei. Două capitole din istoria cetăţii* (J.L., IV, 1907, p. 107—112) ⟨clădirea cetăţii, 1374—1400⟩;

Romstorfer K. A., *Cetatea Sucevei descrisă pe temeiul propriilor cercetări între 1895 şi 1904, publicată în româneşte cu o notiţă istorică de Al. Lapedatu*, Buc., 1913, LVI+112 p.+12 pl. ⟨a rămas încă cea mai importantă lucrare despre cetate; istoricul cetăţii şi al evenimentelor de seamă petrecute aici pînă în sec. XVII şi descrierea ei cu numeroase desene, foto, stampe vechi⟩;

Lapedatu Al., *Cetatea Sucevii. Conferinţă istorică-arheologică*, Buc., 1914, 31 p.+2 st.; vezi şi idem, *Monumentele istorice*, p. 79—104 şi C.L., 1914, p. 443; (recenzia lui N. Iorga, „Bull. de l'Inst. des etudes sud-est europ.", I, 1914, p. 83—84); Rosetti Radu, *Studii asupra felului cum se*

făptuia războiul de către Ştefan cel Mare. IV. Fortificaţiunea sub Ştefan cel Mare şi apărarea cetăţilor Buc., 1927; BCMI, XX. 1927, p. 41—42 ⟨lucrări de întreţinere⟩; Balş G., *Rotocoalele de smalţ moldoveneşti* (BCMI, XXII, 1929, p. 44) ⟨crede că sînt de provenienţă germană⟩; Iorga N., *Les chateaux occidentaux en Roumanie*, (BCMI, XXII, 1929, p. 46—49);

Doboş-Boca Valerian, *Călăuza cetăţii Sucevii*, Suceava, 1929, 57 p.+ +1 pl.; Gassauer Rudolf, *Teracote sucevene* (BCMI, XXVIII, 1935, p. 145—164) ⟨găsite şi în cetate; descriere⟩; Slătineanu Barbu, *Despre teracotele sucevene* (BCMI, XXX, 1937, p. 135—142) ⟨despre articolul lui Gassaeur⟩; Culici Alex., *Războieni. Bătălia de la Valea Albă. Iulie 1476*, Buc., 1938, 27 p. (extras din „România militară", mart. 1938) ⟨despre asediul cetăţii Suceava; cu planul cetăţii după Romstorfer⟩; R⟨omstorfer⟩ K., *Das alte Fürstenschlosse in Suczawa* („Jung Siegfried", II, 1934—1935, nr. 15);

Minea I., *Cetatea Sucevei* („Cuget moldovenesc", 1942, nr. 4—5, p. 29—36) ⟨istoric, sec. XIV—XVII⟩; Rosetti Radu, *Istoria artei militare*, Buc., 1945, passim; Teodoru H., *Porţile Sucevei* (BCMI, XXXVIII, 1945, p. 11—19); Kuczyski St., *Die Hospodarenstadt Suczawa* („Kalender" — Viena, 1916); Grigoraş N., *Vechi cetăţi moldoveneşti (Originea lor)*, Iaşi, 1946, 24 p. (din S.C.I., Iaşi, XX, 1946, vol. III) ⟨despre vechile întărituri ale oraşului Suceava, pe care le crede anterioare formării statului⟩;

Colectiv, *Şantierul arheologic Suceava — Cetatea Neamţului* (SCIV, V, 1952, p. 423—431, 1953, nr. 1—2, p. 335—364, 1954, p. 257—324); *Şantierul arheologic Suceava — Cetatea Neamţului* (SCIV, VI, 1955, nr. 3—4, p. 753—797) ⟨despre săpăturile făcute la cetate, în cîmpul şanţurilor, la curtea domnească şi în oraşul Suceava, la Zamca şi despre rezultatele acestor săpături⟩; Nestor I. şi colab., *Şantierul arheologic Suceava. Raport preliminar asupra săpăturilor din campania anului 1955 (Mat. arheol.*, IV, 1957, p. 239—260) ⟨cetate, cîmpul şanţurilor, oraş, cetatea de apus⟩;

Foit G., *Cetatea de scaun Suceava*, Buc., 1958, 47 p.; prezentare în M.M., 1959, p. 494—495; Diaconu G., *O moldavskih Krepostiah XIV—XV vv.* („Dacia", t. III, 1959, p. 535—552); *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 27—37, 225—230 ⟨descriere, despre lucrările făcute de Ştefan cel Mare, ceramică, foto⟩; Nestor I. şi colab., *Şantierul arheologic Suceava (Mat. arheol.*, V, 1959, p. 593—611); Martinovici T. şi Olteanu Şt., *Şantierul Suceava — Campania din 1957 (Mat. arheol.*, VI, 1959, p. 679—696); Vătăşianu V. şi colab., *Şantierul arheologic Suceava (Mat. arheol.*, VII, 1961, p. 609—627); Mircea Matei şi colab., *Şantierul arheologic Suceava (Mat. arheol.*, VIII, 1962, p. 741—756);

Nestor Ion, *Epoca lui Ştefan cel Mare în lumina săpăturilor arheologice de la Suceava*, în vol. *Cultura moldovenească în vremea lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 235—257) ⟨o sinteză a rezultatelor obţinute⟩;

Matei M. D. şi Al. Andronic, *Cetatea de scaun a Sucevei*, Buc., 1965, (Ed. Meridiane) 65 p.; Matei M. D., L. Chiţescu, *Nouvelles données du problème de l'apparition des fortifications des villes moldaves au Moyen Age* („Dacia", 1967, p. 321—330);

Matei Mircea, *O descoperire neobişnuită la cetatea de scaun a Sucevei* („Zori Noi“, supliment, oct. 1967) ⟨medalie din sec. XVI, pe care o crede ordinul Jaretierei⟩; vezi şi precizarea lui Şt. Gorovei, în „Cronica“, 6 ian. 1968, p. 9;

Matei Mircea, *Contribuţii arheologice la istoria oraşului Suceava*, Buc., 1963, p. 89—130 (cap. *Cînd şi cine a construit cetatea de scaun a Sucevei?*); Andronic Alexandru, *Cercetări arheologice privind unele curţi domneşti şi cetăţi medievale din România* (S.A.I., XIII, 1969, p. 75—77) ⟨Prezintă etapele de dezvoltare a cetăţii Suceava⟩;

Bălan C. şi Şt. Olteanu, *Stema cu pisanie din vremea lui Ştefan cel Mare descoperită la cetatea de scaun a Sucevei* (B.M.I., XXXIX, 1970, nr. 1, p. 58—61) ⟨Pusă probabil cu prilejul terminării lucrărilor de construcţie a celei de a doua pînze de ziduri, la 1500—1502⟩; Matei M. D., *O nouă stemă cu pisanie de la Ştefan cel Mare descoperită la cetatea de scaun a Sucevei* (S.C.I.V., 24, 1973, nr. 2, p. 323—329+1 pl.) ⟨Despre lucrările din 1476⟩;

Enăceanu Ghenadie, *Meşterul Manole şi Petru Movilă*, Buc., 1883, p. 181—183 ⟨o însemnare a lui Petru Movilă din 1610 despre retragerea locuitorilor Sucevei în „cetatea de sus“ a oraşului⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 181, 294—296 ⟨descriere, plan, foto ruine⟩; Chiţescu Lucică, *Fortificaţiile Moldovei în secolele XIV—XVI. Cetăţi voievodale şi fortificaţii orăşeneşti*. Rezumatul tezei de doctorat, Buc., 1972, 42 p.+4 p. ⟨şi despre cetăţile Suceava şi Scheia⟩.

— CASA DOMNEASCĂ DIN FAŢA CETĂŢII (construită în a doua jumătate a sec. XV, după 1476, incendiată de oştile polone 1497).

Popa Radu, *O casă domnească din secolul al XV-lea lîngă cetatea Sucevei* (SCIV, 1969, nr. 1, p. 43—66+3 planşe) ⟨Descoperită în săpături în „Cîmpul şanţurilor“; descrierea amănunţită a rezultatelor săpăturilor; crede că această casă era destinată ca locuinţă pentru solii străini⟩; (pentru restul bibliografiei, vezi rapoartele de săpături privind cetatea, în care se dau ştiri şi despre această casă).

— M CETATEA SCHEIA, lîngă Suceava (cetatea de apus a Sucevei, a doua jumătate a sec. XIV, dărîmată în sec. XV de Alexandru cel Bun).

Romstorfer K., *Cetatea Sucevii* . . ., p. 11 ⟨despre cetatea de apus⟩; SCIV, 1953, nr. 1—2, p. 364—387 şi 1955, nr. 3—4, p. 789—791 ⟨despre săpăturile arheologice efectuate; se arată că cetatea „*a fost folosită şi demantelată înainte de epoca lui Ştefan cel Mare*“⟩; Diaconu Gh., *Consideraţii asupra ceramicii descoperite la cetatea Scheia — Suceava (Mat. arheol.*, VI, 1959, p. 925—931);

Diaconu Gh. şi Constantinescu N., *Cetatea Scheia. Monografie arheologică*, Buc., 1960 (recenzie: N. Grigoraş, S.C.Ş., Iaşi, istorie, XII, 1961, nr. 2, p. 300—301); Nicolescu Corina, *Arta în epoca lui Ştefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în vremea lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964,

p. 272—282; Costea Erast, *M-rea Sînt Ilie*, p. 161—163 ⟨doc. despre satul Scheia, lîngă Suceava⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 181.

— CURTEA DOMNEASCĂ (din oraş, fostă lîngă bis. Soborului[109]; sfîrşitul sec. XIV, refăcută de Ştefan cel Mare, sec. XV, arsă de turci la 1476 şi refăcută apoi de Vasile Lupu[110]; ruinată în sec. XVII; şi o biserică lîngă curte, numită a beizadelelor, construită de V. Lupu)[111]. Vezi şi bis. Fetelor (Domniţelor) şi Sf. Ioan Botezătorul.

Minea I., *Despre curtea domnească din Suceava* (C.I., VIII—IX, 1932—33, nr. 1, p. 220) ⟨fostă — după Grigore Ureche — înaintea bis. Sf. Dumitru⟩; Iorga N., *Doc. din arhivele Bistriţei*, I, p. 24 ⟨doc. sec. XVII, cuie de şindrilă pentru acoperit curţile domneşti⟩ şi 67 ⟨pietrari şi olari pentru lucru⟩; Reli S., *Din viaţa religioasă şi bisericească a Sucevei*, p. 19 ⟨despre dispoziţia de a se lua piatră din ruinele fostei curţi domneşti la 1777⟩; Romstorfer K., *Cetatea Sucevei . . .*, p. 15—17;

Gassauer Rudolf, *Beiträge zur Kulturgeschichte der Bukowina* („Südost-Forschungen", 1941, p. 234—248+5 planşe) ⟨Publică şi descrie plăci de teracotă şi bucăţi de marmoră sculptată de la curtea domnească⟩;

Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare, p. 237; Nestor I., *Şantierul arheologic Suceava. Raport preliminar asupra săpăturilor din campania anului 1955 (Mat. arheol.*, IV, 1957, p. 239—260) ⟨despre săpături⟩; *Şantierul arheologic Suceava — Cetatea Neamţului* (SCIV, VI, 1955, nr. 3—4, p. 768—777) ⟨despre săpăturile făcute la curtea domnească⟩; vezi şi rapoartele de săpături de la Cetatea Suceava; Pantelescu Nic., *Un document inedit: scrisoarea epitropilor bisericii Sf. Dumitru din Suceava, Constantin Gîndul şi Hagi Ivanciu, către voievodul Moldovei Grigore Alexandru Ghica* (M.M., 1968, nr. 9—10, p. 570—573) ⟨se arată că biserica a fost *„în ograda domnească, lîngă curţile domneşti"*⟩.

— M BECI BOLTIT (1826), str. Petru Muşat 16.

— M CASĂ VECHE (începutul sec. XIX), str. Armenească 13.

— M CASĂ VECHE (probabil sec. XVIII), str. Armenească 14.

— M CASĂ VECHE (probabil sec. XVIII), str. Armenească 18.

— M CASĂ VECHE (probabil sec. XVIII), str. Armenească 22.

— M CASĂ VECHE (probabil sec. XVIII), str. Armenească 31 bis.

— M CASĂ VECHE (sfîrşitul sec. XVIII), str. Cetăţii 9.

— M CASA BOTEZ (1800—1810), str. Dragoş Vodă 2.

— M CASA HAGI (sec. XIX), str. Dragoş Vodă 10.

— M CASĂ VECHE (sec. XIX), str. Dragoş Vodă 13.

— M CASĂ IGNĂTESCU (sec. XIX), str. Dragoş Vodă 23.

— M CASA VINDEREU (sec. XVIII), str. Gh. Vindereu.

— M HOTEL LANGER (sfîrşitul sec. XVIII), str. Ştefan cel Mare 13 (fostă Republicii) (pentru toate acestea date D.M.I.). În aceste evi-

denţe au mai fost trecute şi alte 11 case vechi, foste M, declasate sau demolate.

Dan D., *Armenii orientali în Bucovina* („Candela", 1891, p. 534) (construit de baronul Capri).

— M HANUL DOMNESC (prima jumătate a sec. XVII, restaurat în 1964—1966, cînd s-a consolidat monumentul, s-au demolat adaosurile, s-au deschis golurile zidite etc. şi s-a amenajat un muzeu). str. C. Porumbescu nr. 5.

Se restaurează hanul domnesc de la Suceava („Scînteia", 2 oct. 1966); Antonescu Virgil, *Hanul domnesc din Suceava. Restaurarea*, în vol. *Monumente istorice. Studii şi lucrări de restaurare*, III, Buc., 1969, p. 99—121 ⟨se descrie monumentul, despre care nu se ştiu prea multe şi se prezintă lucrările de restaurare⟩.

— ŞCOALA DIN VREMEA LUI ŞTEFAN CEL MARE.

Bîrsănescu Şt., *Ce-nseamnă „magister in diversis artibus"?* („Iaşul literar", april. 1958, p. 100—103); Diaconu Gh., *Contribuţii la cunoaşterea culturii medievale la Suceava în veacurile XV—XVI (Mat. arheol.*, VI, 1959, p. 913—924); Manolescu Radu, *Cultura orăşenească în Moldova în sec. XVI* („Analele Univ. Buc.", istorie, XX, 1971, nr. 1, p. 71) ⟨admite existenţa unei şcoli legată de prezenţa lui Baptista din Vesentino⟩.

— „ACADEMIA" LUI ALEXANDRU CEL BUN (!?)

Bîrsănescu Ştefan, *Academia domnească a lui Alexandru cel Bun; — legendă sau realitate?* („Rev. Înv. superior", 1968, nr. 9, p. 89—98).

— ŞCOALA CATEHETICĂ, vezi bis. Sf. Ioan cel Nou.

— LICEUL VECHI.

Popovici E., *Din istoricul liceului gr. or. din Suceava. Întemeierea, 1860—1870, 1874—1884* („Anuarul Liceului Ştefan cel Mare", 1912—1914). Vezi tot anuarul.

— „SPITALUL" MITROPOLITULUI ANASTASIE CRIMCA.

⟨Costăchescu M.⟩, *Un spital în Suceava în 1619* (I.N., IV, 1924, p. 320) ⟨publică doc. din 1619⟩; Samarian P., *Medicina şi farmacia în trecutul românesc*, vol. III, Buc., 1938, p. 73 ⟨doc. 1619⟩; Gonţa V. dr. şi Gonţa Al., *Mitropolitul Anastasie Crimca fondatorul celui dintîi spital din Moldova* (M.M., XXXVII, 1962, p. 33—39).

— BISERICI. Vezi şi bibliografia privind oraşul[112].

Bălan T., *Doc. bucovinene*, V, p. 151 ⟨listă de biserici, 1782⟩.

— BISERICA ADORMIREA (construită de Barbovschi portar de Suceava, c. 1529; demolată 1792). În evidenţele DMI este trecută M bis. Adormirea, str. Sf. Maria 29.

Pistrui Chiril, *Tetraevanghelul de la Suceava (Manuscris slav 1529)* (M.M., XLIV, 1968, nr. 7—8, p. 442—444) ⟨Dăruit de Barbovschi portar de Suceava bis. Adormirea — Suceava, construită de el, 1529⟩; Caproşu I., *Un monument dispărut din Suceava*, în curs de publicare în BMI ⟨un doc. din 1792 despre dărîmarea bisericii⟩.

— BISERICILE ARMENEŞTI, vezi Hagigadar, Sf. Cruce, Sf. Simion-Turnul Roşu şi Zamca.

— M-REA BURDUJENI, vezi Todireni.

— BISERICILE CATOLICE (Sf. Treime, fostă lîngă bis. Sf. Dumitru şi alta, sec. XV, ruinată în sec. XVI, fostă lîngă punctul numit Drumul Naţional; altă bis. clădită la sfîrşitul sec. XVI în apropiere de cea precedentă).

Iorga N., *Studii şi doc.*, I—II, p. 416 ⟨2 bis. ante 1600⟩; *Călători străini*, IV, p. 41 ⟨două bis. de zid la 1595⟩; Iorga N., *Acte şi fragmente*, I, p. 80—81 ⟨1636, 2 bis. de piatră⟩; D.I., II, p. 346—347 ⟨1643, 2 bis. de zid⟩; D.I., IV, p. 115—116 ⟨descriere bis. Sf. Treime, 1641 şi bis. catolică din grădina domnească⟩; Filitti I. C., *Din arhivele Vaticanului*, I, p. 103 ⟨bis. mare, ruinată de război⟩; *Codex Bandinus*, ed. V. A. Urechia, p. 95 şi Reli S., *Din viaţa religioasă şi bisericească a Sucevei*, p. 8—9 ⟨la 1646 o bis. părăsită în grădina domnească şi stricată de locuitori şi o alta în apropiere de curtea domnească⟩; D.I., IV, p. 243 ⟨1659, bis. distrusă⟩; Cândea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 48 ⟨1661, bis. ruinată⟩; C.T., 1883, p. 261 ⟨1668⟩; D.I., I, p. 106 ⟨1670⟩; R.C., I, 1912, p. 585 ⟨la 1676 două biserici: una mare şi una mică, închisă în cuprinsul curţii domneşti⟩;

Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 210; *100 Jahre Rom.-Kath. Kirche in Suczawa* („Czern. Deutsche Tagespost", 30.V.1936); SCIV, VI, 1955, nr. 3—4, p. 783—787 ⟨despre cele două pietre funerare descoperite⟩; VIII, 1957, nr. 1—4, p. 358; Barnea I., *Monumente de artă creştină* (S.T., 1960, p. 229) ⟨despre temeliile bis. catolice de la Drumul Naţional⟩;

Diaconu Gh., *Contribuţii la cunoaşterea culturii medievale de la Suceava în veacurile XV—XVI (Mat. arheol.*, IV, 1959, p. 913—923) ⟨pietrele de mormînt de la bis. catolică⟩; N. V., *O veche bis. catolică şi două pietre de mormînt de la începutul veacului XVI, descoperite de curînd la Suceava* (M.M., XXXVI, 1960, nr. 9—12, p. 685—686) ⟨după G. Diaconu⟩; B.O.R., 1964, nr. 1—2, p. 160—161.

— BISERICA FETELOR (sec. XVII, ruinată în sec. XVIII, dărîmată de austrieci la 1777; fostă în apropierea bis. Sf. Dumitru).

Reli Simion, *Din viaţa religioasă şi bisericească a Sucevei în sec. XVII—XIX*, 1931, p. 16—19 ⟨despre dărîmarea bisericii de către austrieci; autorul crede că este aceiaşi cu bis. Sf. Ioan Botezătorul sau bis. Domniţelor sau Beizadelelor a curţii domneşti⟩.

— M BISERICA (MÂNĂSTIREA) HAGIGADAR (metohul armenesc, Sf. Maria, construită c. 1512—1513 de Dragan Danovak, refăcută probabil în sec. XVII)[113], satul Bulai.

Kozak, *Inschriften*, p. 159—160; Dan Dim., *Armenii orientali în Bucovina* („Candela", 1891, p. 398—400) ⟨despre bis. armene din Suceava⟩; Goilav Gr., *Bisericile armene de prin ţările române* (RIAF, vol. XII, 1911, p. 101—102); Siruni H. Dj., *Bisericile armene din ţările române* (A.R., V, 1940, p. 180—181); şi extras); vezi şi „Ani", 1942—1943, p. 520—521;

Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 179—180) ‹descrierea arhitecturii›; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 130; Siruni H. Dj., *Note armene. Privire asupra manuscriselor armeneşti* (R.I., 1929, p. 133—135) ‹se reproduc şi însemnări de la bis. armeneşti din Suceava›; Baronian Z., *Biserici armene monumente de artă din Moldova* (B.O.R., 1969, p. 1222—1235).

— M BISERICA ÎNVIEREA (Vîscresenia, bis. Doamnei, construită de doamna Elena Rareş, terminată la 1551, modificată în parte în sec. XVIII—XIX cînd a devenit bis. catolică şi i s-a stricat turnul; din 1838 a fost biserică ruteană, redevenind ortodoxă la 1936; restaurată 1957), str. Ana Ipătescu nr. 1.

Marian S. Fl., *Sf. Ioan cel Nou de la Suceava*, Buc., 1895, p. 50 ‹pisanie›; Kozak, *Inschriften*, p. 142—143; Melchisedec, *O vizită* (RIAF, I, 1883, vol. II. p. 66); Ghibănescu, *Ispisoace*, III/1, p. 197 ‹doc. 1662›; Dan Dim., *Biserica doamnei Elena Rareş din Suceava* (J.L., 1924, p. 273—274) ‹inscripţie, 1550›; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 7 ‹însemnare, 1673›; F.F., I, 1926, nr. 3 ‹pisania›; *Die österreichische-ung. Monarchie Bukowina*, p. 422 ‹desen›;

Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, 1928, p. 110—114) ‹descriere sumară›; şi indice Văscrisenia›; Balş G., *Influence du plan serbe;* Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 127—128; Zugrav Ioan, preot prof., *Biserica Sfînta Înviere din Suceava* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 3—4, p. 209—212) ‹descriere, după G. Balş, cîteva date istorice›.

— M M-REA IŢCANI (Adormirea, Iţcanii Vechi, m-rea lui Iaţco, sec. XIV, ante 1395[114]; biserica reclădită de călugăriţele Nazaria şi Anghelina, 1639; m-rea desfiinţată de austrieci la 1776, pictura din sec. XVII a fost văruită; bis. închisă la 1937).

M. Costin, *Opere*, p. 232 ‹originea numelui Iţcani›; *Uricarul*, XX, p. 133—138 ‹izvod de ispisoace ale m-rii›; Melchisedec, *O vizită* (RIAF, I, 1883, vol. II, p. 65—66); Idem, *O vizită*, p. 299—300 ‹inscripţii, despre vechimea m-rii›; Kozak, *Inschriften*, p. 147—150; Werenka D., *Topographie*, p. 41—42;

Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice, Iţcani); *Catalogul doc. moldoveneşti*, I—IV (indice); Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 13; Olteanu Şt., *Inscripţia de pe piatra de mormînt de la m-rea lui Iaţco din Suceava* (SMIM, I, 1956, p. 367—370); Zugrav I., *Vechi pietre funerare din Suceava* (M.M., XLV, 1969, nr. 3—4, p. 184—185) ‹reproduce textul în limba română›;

Romstorfer K., *Moldauisch-byzantinische Baukunst*, Viena, 1896; *Die österreischische-ung. Monarchie ... Bukowina*, p. 422 ‹desen înfăţişînd bis.›; Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 47; Dobrescu N., *Istoria bisericii sec. XV*, p. 138—140; BCMI, XX, 1927, p. 41 ‹reparaţii›; *Itzkany* („Czern. Deutsche Tagespost“, 13 febr. 1924); *Altes und Neus aus Itzkany (ibidem,* 19 nov. 1934);

Costea Hostiuc Erast, *Istoricul fostei mănăstiri de maici din Iţcani (Suceava)*, 1928, 48 p. (din „Candela“, XXXIX, 1928, nr. 6—8); Balş G.,

Biserici sec. XVI (BCMI, XXI, 1928, p. 346) ⟨pietre de mormînt⟩; Idem, *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 81—83 şi indice; Idem, *Influences armeniennes;* Iorga, *Istoria bisericii*, I, p. 107; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 345; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 111—112; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 29; Ştefănescu I. D., *L'evolution*, p. 171;

Hurmuzaki, XIV/1, p. 18 ⟨doc. 1395⟩; *Vechimea bisericii din Iţcani după un document bizantin (1395)*; Grigoraş-Caproşu, *Biserici din Moldova*, p. 49—50 ⟨despre vechimea bis. din sec. XIV⟩; Gassauer R., *Contribuţiuni la istoria Sucevei şi a împrejurimilor*, Suceava, 1927 (din „Anuarul Liceului Ştefan cel Mare", Suceava, 1925—1926, p. III—VI şi 1—64) ⟨Şi ştiri din sec. XVIII, referitoare la m-rea Iţcani⟩;

Zugrav I., preot., *Vechi tipărituri bisericeşti păstrate la Iţcani* (M.M., 1966, nr. 3—4, p. 240—242);

Gonţa Alexandru, *Domeniile feudale şi privilegiile mănăstirilor moldoveneşti în timpul domniei lui Ştefan cel Mare* (B.O.R., LXXV, 1957, nr. 5, p. 447—448) ⟨Prezintă privilegiile acordate m-rii lui Iaţco de lîngă Suceava⟩.

— BISERICA IZVORUL MAICII DOMNULUI.

Catalogul manuscriselor româneşti, IV, p. 49 ⟨însemnare, 1804⟩.

— M BISERICA MIRĂUŢI (Sf. Gheorghe, fostă mitropolie de la anul 1401[115]; *este cea mai veche bis. din Suceava;* construită probabil de Petru Muşat, c. 1380—1390, ea exista la 1402, cînd Alexandru cel Bun a adus aici moaştele Sf. Ioan cel Nou; avariată în împrejurări necunoscute în sec. XV, cînd a fost reparată; *„prefăcută"* către mijlocul sec. XVII; în sec. XVIII era să fie dărîmată de austrieci; la 1854 ajunsese în stare foarte rea[116]; reconstruită de arhitectul Romstorfer, 1898—1903, cînd bis. a fost zugrăvită de pictorul austriac Iobst), str. Mirăuţi. Vezi şi bis. Sf. Gheorghe numită şi Sf. Ioan cel Nou.

Ghibănescu G., *Ispisoace*, III/1, p. 197 ⟨doc. 1662⟩; Reli S., *Din viaţa religioasă şi bisericească a Sucevei*, p. 19 ⟨despre intenţia austriecilor de a dărîma biserica la 1777⟩; Stoicescu N., *Monumentele Ţării Româneşti şi Moldovei acum un secol. Biserici şi mănăstiri* (M.O., XXI, 1969, nr. 11—12, p. 926) ⟨despre bis. Mirăuţi la 1871⟩; Romstorfer K. A. *Zur Rekonstruktion der Miroutzkirchen in Suczawa* („Österreichische Wochenschrift für den öfentlichen Baudienst", VI, 1890, p. 117—148);

Onciul Isidor, *Biserica Mirăuţilor din Suceava*, 1892, 31 p; (din „Candela", 1892, p. 533—540, 600—612, 669—679) ⟨istoric, doc. 1792, rapoarte din sec. XIX, despre restaurare⟩; Marian S. Fl., *Sf. Ioan cel Nou de la Suceava*, Buc., 1895 ⟨şi despre bis. Mirăuţi unde s-au adus moaştele⟩; *Biserica vechii metropolii din Suceava* („Vatra", II, 1894—1896, vol. II, p. 280);

Romstorfer K., *Der Kirchenbauten in der Bukowina*, Viena, 1896, 32 p. (extras din „Mitteilungen", 1894—1896); Idem, *Moldauisch-byzanti-*

nische Baukunst, Viena, 1896; *Die Österreichische-ung. Monarchie* ..., *Bukowina*, p. 169 ⟨desen vechi înfăţişînd bis.⟩;

Romstorfer K., *Rekonstruktion der Miroutz Kirche in Suczawa. Bericht über die Arbeiten im Jahre 1898* (JBLM, 1898, p. 104—107) şi în *Österreichische Monatsschrift für den öffentlichen Baudienst*, Viena, 1900); Romstorfer K. A., *Über ein Kindergrab in der um 1400 errichteten Miroutzkircke in Suczawa* („Mitteilungen“, 1899, p. 37); Idem, *Die Restaurierung der Miroutzkirche in Suczawa (ibidem*, p. 111—112); Kaindl F., *Geschichte der Bukowina*, 1903, p. 78—79; *Biserica „Mirăuţilor“* („Telegraful român, 4/17 şi 6/19 dec. 1903) ⟨istoricul bisericii din vremea lui Petru Muşat⟩; Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 24—26; Romstorfer K., *Cetatea Sucevii* ..., p. 17—22;

Balş G., *Biserica Mirăuţi din Suceava* (BCMI, XVII, 1924, p. 169—173) ⟨descriere; crede că e refăcută în sec. XVIII⟩; Nistor I. I., *Istoria bisericii din Bucovina*, Buc., 1916, p. 192—193 ⟨foto veche⟩; Iorga—Balş, *Histoire*, p. 46; Grecu V., *Vechi odoare nepreţuite* („Calend. Gl. Buc.“, 1925, p. 24—25) ⟨despre bis.⟩; Dan Dimitrie, *Episcopia de Rădăuţi şi m-rile bucovinene. Schiţă istorică*, 1926, p. 38—39; Balş G., *Începuturile arhitecturii bisericeşti din Moldova*, Buc., 1925; Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 163—168); BCMI, XIX, 1926, p. 133—134 ⟨despre reparaţiile făcute⟩; Anuar Bucovina, 1926, p. 38—39, 1927, p. 48—49, 1928, p. 50, 1929, p. 51, 1937, p. 36—37; Constantinescu-Iaşi P., *Suceava (A.L.A.*, 26 aunie 1927, p. 3); Vessereau Margueritte, *Biserici moldoveneşti* (P.L., I, 1936, vol. II, p. 92—103; trad. din R.D.M., 1 aug. 1934); Ionescu Gr., *Istoria*, p. 346; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 110—115 şi indice; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 112—115; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 63, 101; Taniac Filimon, *Eudoxiu Hurmuzachi şi biserica Mirăuţilor* (F.F., XV, 1940, p. 26—28);

Reli S., *În jurul unei vechi catedrale a mitropoliei Moldovei din Suceava*, în vol. *Omagiu lui I. Lupaş*, Buc., 1941, p. 756—767 şi Buc., 1941; Şesan M., *Biserica Mirăuţi — Suceava* (M.M., XXXIII, 1957, nr. 10—12, p. 862—867) ⟨istoric, descriere⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 29;

Ştefănescu I. D., *L'évolution*, p. 171; Balş G., *Maica Domnului Îndurătoarea;* Drăghiceanu V., *O icoană din sicriul Sf. Ioan cel Nou din Suceava* (BCMI, IX, 1916, p. 21—24); Nicolescu Corina, *Începuturile ceramicii monumentale în Moldova*, în vol. *Omagiu lui G. Oprescu*, Buc., 1961, p. 375—377; Idem, *Arta în epoca lui Ştefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în vremea lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 291;

Crăciunaş Irineu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., 1970, nr. 9—10, p. 483—484) ⟨şi despre pictura bis. Mirăuţi⟩.

Gassauer R., *Contribuţiuni la istoria Sucevei şi a împrejurimilor*, Suceava, 1927 (din „Anuarul Liceului Ştefan cel Mare“ — Suceava, 1925—1926, p. III—VI şi 1—64) ⟨diverse ştiri despre mitropolia din Suceava, unele din ele reproduse după T. V. Ştefanelli, *Documente, din vechiul ocol al Cîmpulungului;* la 1813 se spune că bisericii vechi Înălţarea, din apropierea mitropoliei, i s-a luat piatra fundamentului la zidirea cazărmii⟩;

R.P., 15 iunie 1886, p. 11 ⟨despre stricarea acoperişului vechii mitropolii de fulger⟩; *Bisericile din Suceava* (R.P., 1 iulie 1886, p. 5) ⟨despre bis. Mirăuţi, descoperită şi dezgrădită, transformată în magazie⟩; vezi şi 1 mart. 1887, p. 9 ⟨bis. în ruină⟩; 15 aug. 1887, p. 9 ⟨despre necesitatea restaurării⟩; 1 april. 1888, p. 8—9;

Grigoraş-Caproşu, *Biserici din Moldova*, p. 30—33, pl. 47—53 ⟨despre vechimea bis. de la sfîrşitul sec. XIV şi moaştele Sf. Ioan cel Nou⟩;

E⟨rbiceanu C⟩., *Documente din sfînta mitropolie a Moldovei relative la Sf. Ioan din Suceava şi la documentele luate de mitropolitul Dosoftei* (R.T., IV., 1886, nr. 14, p. 107—112) ⟨lista documentelor duse de mitropolit în Polonia⟩.

— BISERICUŢA DE PE PLATOUL CETĂŢII (a doua jumătate a secolului XV, ante 1480, dărîmată în secolul al XVII-lea; temeliile descoperite de K. A. Romstorfer, care crede că a fost, probabil, capelă de cimitir). Vezi şi următoarea.

Romstorfer K. A., *Cetatea Sucevii ...*, p. 25—26; SCIV, IV, 1953, nr. 1—2, p. 354—364 ⟨despre noile săpături făcute, în fostul cimitir şi temeliile bisericii din secolul al XV-lea, completînd pe Romstorfer⟩; vezi şi SCIV, VI, 1955, nr. 3—4, p. 764—768) ⟨despre săpăturile făcute în cimitirul de pe platoul din faţa cetăţii⟩; Barnea I., *Monumente de artă creştină descoperite pe teritoriul R.P.R.* (S.T., X, 1958, p. 306—307) ⟨despre săpăturile făcute⟩.

— BISERICUŢA DE LA ŞIPOTE (a doua jumătate a secolului XV, dărîmată în secolul al XVII-lea; temeliile descoperite prin săpături arheologice).

SCIV, 1955, nr. 3—4, p. 777—779; Barnea I., *Monumente de artă creştină descoperite pe teritoriul R.P.R.*, (S.T., X, 1958, p. 307—308 şi XII, 1960, p. 229); *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 213; *Mat. arheol.*, VI, 1959, p. 687—689; Munteanu Al. Armand, *Monumente de arhitectură bisericească descoperite pe teritoriul patriei noastre din 1944 pînă în prezent* (B.O.R., 1964, nr. 1—2, p. 158—159);

Ghibănescu, *Ispisoace*, III/1, p. 197 ⟨doc. 1662⟩; Zugrav I., *Un tetraevanghel, manuscris slavon, de la biserica, azi dispărută, Cuvioasa Paraschiva din Suceava* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 475—483) ⟨se arată că biserica de la Şipote este numită impropriu de pe platoul cetăţii de scaun; şi cîteva date despre bisericile dispărute din Suceava⟩; Idem, *Vechi pietre funerare din Suceava* (M.M., XLV, 1969, nr. 3—4, p. 187) ⟨şi de la bis. Cuv. Paraschiva, dispărută, fostă bis. a breslei cojocarilor⟩;

Teodor Dan, *Regiunile răsăritene ale României în secolele VI—VII* (M.A., I, 1969, p. 181—206) ⟨Despre săpăturile de la Şipot—Suceava şi despre aspectul cultural Şipot—Nezvisko⟩.

— BISERICA SF. ARHANGHELI (ante 1612)[117].

Ghibănescu Gh., *Ispisoace*, II/1, p. 75 ⟨doc. c. 1633⟩; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 7 ⟨însemnare, 1673⟩.

— BISERICA SF. ATANASIE (sec. XV)[118].

— BISERICA SF. AUXENTIE, vezi m-rea Zamca.

— M BISERICA SF. CRUCE (bis. armeană, făcută la 1521 de Cristea Hanko sau Hacic Hancoian pe locul uneia mai vechi de lemn; surpat turnul în interiorul bis. la 1918, părăsită după aceea; capela Sf. Ioan, construită la 1776 pentru pomenirea epitropului Hovhannes Capri), Str. Armenească nr. 1.

Iorga N., *Lembergul*, p. 39 ⟨doc. 1554⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, I—II, p. 430 ⟨la 1669 2 bis. şi o m-re⟩; Dan D., *Armenii orientali în Bucovina* („Candela", 1891, p. 399—400); Goilav Gr., *Bisericile armene de prin ţările române* (RIAF, vol. XII, 1911, p. 101, 103); Siruni H. Dj., *Bisericile armene* (A.R., V, 1940, p. 180—181); vezi şi „Ani", 1942—1943, p. 521—523; Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, 1928, p. 176—179) ⟨descriere sumară; crede că bis. e refăcută⟩; p. 341 ⟨piatră de mormînt⟩; vezi şi indice Sf. Cruce; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 128—129;

Dan Dim., *Dare de seamă asupra celor mai vechi patru evanghelii armene aflătoare în Moldova şi Bucovina*, 1896 ⟨din 1649⟩; Zambaccian H. K. şi Sir⟨uni⟩ H. Dj., *Vechi draperii de altar în bisericile armeneşti din Moldova* („Ani", I, 1935—1936, vol. IV, p. 31—34) ⟨din 1758⟩.

— M BISERICA SF. DUMITRU (reconstruită de Petru Rareş, 1534—1535, lîngă o bis. dispărută din sec. XIV; bis. zugrăvită 1537—1538; turnul-clopotniţă adăugat de Alexandru Lăpuşneanu, 1560—1561; turnul bis. a folosit ca loc de pază de foc a oraşului în sec. XIX — începutul sec. XX; bis. restaurată la 1822; turnul clopotniţă reparat 1825; acoperişul bis. a ars în 1854, refăcut după incendiu şi restaurat în 1948—1949, cînd i s-a restituit forma originară; în bis. au fost îngropaţi Bogdan, fiul lui Petru Rareş, şi diverşi boieri moldoveni)[119].

Ureche, *Letopiseţul*, p. 103, 115 ⟨despre clădirea bis. în faţa curţii domneşti⟩; Melchisedec, *O vizită*, p. 297—298 ⟨inscripţii, descriere⟩; Melchisedec, *O vizită* (RIAF, I, 1883, vol. II, p. 63—64); Kozak, *Inschriften*, p. 137—143; Marian S. Fl., *Sf. Ioan cel Nou de la Suceava*, Buc., 1895, p. 49—50 ⟨pisania⟩; Iorga N., *Inscripţii*, f. I, p. 168—169 şi *Studii şi doc.*, XV, p. 9; Idem, *Doc. Callimachi*, I, p. 444—449 ⟨doc. 1761⟩; Reli S., *Din viaţa religioasă şi bisericească a Sucevei...*, p. 13—15 ⟨la 1756 bis. era fără acoperiş şi lipsită de mijloace⟩; Bianu I., *Catalogul manuscriptelor româneşti*, I, p. 184 ⟨însemnare, 1732, acoperirea bisericii⟩;

Pentelescu N., *Un document inedit: scrisoarea epitropilor bisericii Sf. Dumitru din Suceava, Constantin Gîndul şi Hagi Ivanciu către voievodul Moldovei Grigore Alexandru Ghica* (M.M., 1968, nr. 9—10, p. 570—573) ⟨despre catapeteasmă şi pardosirea bisericii⟩;

Romstorfer K., *Die Kirchenbauten in der Bukowina*, Viena, 1896, 32 p. (extras din „Mitteilungen“, 1894—1896); Idem, *Über Steinmetzzeichen an der schlos-und Demetrius Kirche in Suczawa* („Mitteilungen“, 1895, p. 123); *Monumentele*, II, pl. 10; Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 16—19;

Podlacha L., *Griechisch-orientalischen Kirchen* („Kunstgeschichtliches Jahrbuch“, 1910, p. 141—159); Idem, *Wandmalereien in den griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukowina* (B.S.P., 1912, p. 37—51); Idem, *Picturile murale din bisericile din Bucovina* (J.L., 1927, p. 206—207) (traducere); Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 161—162; Lapedatu Al., *Cercetări istorice cu privire la meşterii bisericilor moldovene din sec. XVI* (BCMI, V, 1912, p. 25); Idem, *Ioan zidarul lui Petru vodă Rareş* (*ibidem*, p. 83—86); Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 71—72;

Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, 1925, p. 46—55) ⟨descrierea arhitecturii bis.⟩; p. 139—140 ⟨turnul clopotniţă⟩; p. 273 ⟨datarea picturii⟩, p. 332—334 ⟨pietre de mormînt⟩; vezi şi indice Sf. Dumitru⟩; BCMI, XIX, 1926, p. 137 şi 1927, p. 40—41; Vessereau Margueritte, *Biserici moldoveneşti* (P.L., I, 1936, vol. II, p. 92—103); trad. din R.D.M., 1 aug. 1934; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 112; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 145 şi pl. VIII; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 316; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 115—118; SCIV, 1955, nr. 3—4, p. 782 ⟨despre un cimitir descoperit în apropiere de bis., cel mai vechi mormînt fiind din vremea lui Petru Muşat⟩;

Cadafalch J, Puig, *Les églises de Moldavie;* Grabar A., *L'origine des façades peintes;* Constantinescu — Iaşi P., *Decoraţia bisericilor moldoveneşti* („Luminătorul“, 1929, nr. 8, p. 47); Ulea Sorin, *Originea şi semnificaţia ideologică a picturii exterioare moldoveneşti* (SCIA, 1963, nr. 1, p. 57—91 şi 1972, nr. 1, p. 37—53); Crăciunaş Irineu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., 1970, nr. 3—6, p. 136—137) ⟨despre pictura bisericii⟩;

Zugrav I., preot, prof., *Biserica Sf. Dimitrie din Suceava* (M.M., XXXIII, 1956, nr. 8—9, p. 467—473) ⟨pisania, descriere, despre morminte şi obiecte⟩; Idem, *Vechi pietre funerare din Suceava* (M.M., XLV, 1969, nr. 3—4, p. 185—186) ⟨dă textul inscripţiilor în româneşte⟩; Pentelescu Nic., preot, *Un manuscris din sec. al XVIII-lea: inventarul bisericii Sf. Dumitru — Suceava* (M.M., 1965, nr. 1—2, p. 95—100); *Documente de arhitectură din România*, nr. 9, Buc., 1964, pl. 42—49 ⟨planuri, portalul, clopotniţa şi pisaniile din 1534 şi 1562⟩; Stoicescu N., *Monumentele Ţării Româneşti şi Moldovei acum un secol. Biserici şi mănăstiri* (M.O., XXI, 1969, nr. 11—12, p. 926) ⟨despre bis. la 1871⟩;

Adrianne Medeleine-Van de Winckel, *Introduction à l'étude des signes lapidaires de Roumanie*, în vol. *Pagini de veche artă românească. De la origini pînă la sfîrşitul secolului al XVI-lea*, Buc., 1970, p. 255 ⟨semnele lapidare de la biserică⟩;

Artimon Alexandru, *Un tezaur monetar din secolele XV—XVI descoperit la Suceava* („Carpica", II, 1969, p. 343) ⟨şi despre descoperirile arheologice de la bis. Sf. Dumitru — Suceava⟩; Matei Mircea, Al. Rădulescu, Al. Artimon, *Bisericile de piatră de la Sf. Dumitru din Suceava* (SCIV, 1969, nr. 4, p. 541—565) ⟨despre fundaţiile celor două biserici din sec. XIV şi XV⟩; „Dacia", XIII, 1969, p. 530—531 ⟨despre descoperirea celor două fundaţii de bis. din sec. XIV şi XV la bis. Sf. Dumitru — Suceava⟩; Pentelescu Nicolae, *Săpăturile arheologice din curtea bisericii Sf. Dumitru — Suceava* (M.M., 1970, nr. 7—8, p. 445—446) ⟨despre descoperirile făcute⟩;

Matei Mircea, *Două descoperiri întîmplătoare de la Suceava şi implicaţiile lor istorice* (M.M., 1972, nr. 1—2, p. 35—48) ⟨despre descoperirile de la bis. Sf. Dumitru; crede că prima biserică din vremea lui Petru Muşat a fost romano-catolică⟩;

Artimon Al., *Cronologia mormintelor şi descoperirilor monetare din complexul arheologic medieval de la biserica Sf. Dumitru din Suceava* („Acta archeologica et historica" — Suceava).

Dan Dim., *Un vechi felon de la biserica Sf. Dumitru Suceava,* 1926, (din J.L., 1924, p. 196—197);

Pentelescu Nicolae, *Zugravii suceveni Vasile Chiţăscul şi Vasile Suliman* (M.M., 1967, nr. 3—4, p. 310—311 ⟨despre legăturile primului cu bis. Sf. Dumitru din Suceava; şi inscripţii⟩.

— M BISERICA SF. GHEORGHE[120] (Sf. Ioan cel Nou, clădită de Bogdan cel Orb, 1514—1517, terminată de fiul său, Ştefăniţă, „*de sub ferestre în sus*", 1522; zugrăvită de Petru Rareş, 1532—1534, pridvorul adăugat de Petru Şchiopul, 1579, care a făcut şi clopotniţa la 1589; clisiarniţa făcută de mitropolitul Anastasie Crimca, 1626—1629; bis. restaurată de mitropolitul Iacov Putneanu, 1751—1760; catapeteasma veche înlocuită la 1796, cînd se deschid două ferestre lîngă catapeteasmă şi se desfiinţează zidul dintre naos şi pronaos; bis. a fost acoperită de mitropolitul Veniamin Costachi, 1827—1828, care a adăugat şi un pridvor şi a făcut zidul împrejmuitor, reparînd şi chiliile[121]; biserica restaurată de arhitectul Karl Romstorfer, care a înlocuit ramele ferestrelor şi portalul pridvorului, a retencuit faţada bisericii — în afara frescelor de pe faţada de sud — a tăiat o uşă nouă în zidul de nord al naosului, a completat discurile lipsă de ceramică smălţuită şi a înălţat turnul clopotniţă, schimbîndu-i acoperişul; cu acest prilej, pictorul Johann Viertelberger a curăţat de fum pictura şi a refăcut unele tablouri deteriorate; clădirile m-rii reconstruite 1894—1896; m-rea Sf. Ioan cel Nou, înfiinţată după 1783, cînd au fost readuse aci moaştele Sf. Ioan cel Nou, duse de mitropolitul Dosoftei în pribegia sa în Polonia;

în clădirile m-rii a funcţionat o şcoală clericală din 1786 şi apoi Institutul teologic din 1826).

Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 549, 557 ⟨doc. 1522, Ştefăniţă voievod cere plumb la Liov pentru acoperirea mitropoliei din Suceava⟩; *Cronicile slavo-române*, indice; îndeosebi p. 162—163 ⟨despre mutarea moaştelor Sf. Ioan cel Nou⟩;

Zugrav I., *Vechi pietre funerare din Suceava* (M.M., XLV, 1969, nr. 3—4, p. 188—193) ⟨de la bis. şi din cimitir⟩; *Uricarul*, VIII, p. 15—16 ⟨pisania⟩; Marian S. Fl., *Cîteva inscripţiuni şi documente din Bucovina* („Analele Acad. Rom"., secţ. III-a s. II, t. VII, 1884—1885, p. 308); Melchisedec, *O vizită*, p. 296—297 ⟨descriere, inscripţii⟩; Melschisedec, *O vizită* (RIAF, I, 1883, vol. II, p. 61—63); Kozak, *Inschriften*, p. 132—137; Iorga M., *Studii şi doc.*, XV, p. 10;

Adrianne Madeleine — Van de Winckel, *Introduction à l'étude des signes lapidaires de Roumanie*, în vol. *Pagini de veche artă românească, De la origini pînă la sfîrşitul secolului al XVI-lea*, Buc., 1970, p. 255 ⟨semnele lapidare de la biserică⟩;

Popovici G., *Index Zolkieviensis* („Candela", 1884, p. 541 şi urm., 687 şi urm., 747 şi urm. 1885, p. 22 şi urm.) ⟨Publică rezumatele doc. referitoare la mitropolia Sucevei găsite în arhiva principilor Radziwill din Zolkiew, documente duse de mitropolitul Dosoftei în Polonia⟩; *Opisanie monastăirei i neakotorăihi ţerkovei v Bukowina* („Candela", 1888, p. 516—525); Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 309, 398—399, 456 ⟨despre averea şi repararea mitropolitei din Suceava⟩; I.N., 1933, p. 228 ⟨pomelnicul mitropoliei⟩; *O scrisoare a episcopului Bucovinei către mitropolitul Moldovei în chestia patronatului bisericii Sf. Georghe din Suceava* (R.I., II, 1916, p. 192—194) ⟨din 1825⟩; Zugrav I., preot, *Două pomelnice ale bisericii Sf. Gheorghe din Suceava* (M.M., XXXVI, 1960, nr. 1—2, p. 32—48) ⟨din 1796 şi 1805⟩;

Miron V. — Pentelescu N., *Un zugrav sucevean necunoscut din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea*, (M.M., 1971, nr. 5—6, p. 392—393) ⟨Contract din 1789 despre zugrăvirea catapetezmei bis. Sf. Gheorghe⟩.

Ştefanelli T. V., *Documente din vechiul ocol al Cîmpulungului moldovenesc*, Buc., 1915, p. 439—449 ⟨doc. 1813, privind o pricină a orăşenilor cu mitropolia; se discută vechimea acesteia şi despre o bis. „Înălţarea" a cărei piatră s-a folosit la cazarma austriacă⟩; Hurmuzaki, serie nouă, vol. II, p. 602—603 ⟨doc. 1821 despre refuzul mitropoliei Moldovei de a repara biserica⟩;

Die Österreichisch-ung. Monarchie..., Bukowina, p. 171 ⟨desen înfăţişînd bis.⟩; Nistor, I. I., *Istoria bisericii din Bucovina*, Buc., 1916, p. 22 ⟨foto veche⟩; Kaindl R., F., *Geschichte der Bukowina*, p. 82—86, 93; *Biserica vechii mitropolii din Suceava* („Vatra", II, 1895, p. 280—281) ⟨cu o foto veche⟩; JBLM, 1899, p. 107—110; RSIAB, 1925, p. 85 ⟨bis. la 1874⟩;

Romstorfer K.A., *Die griechisch-orientalische st. Georgkirche in Suczawa* („Mitteilungen", XXV, 1899, p. 47—50); Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 19—24;

Dan Dim., *Biserica Sf. Gheorghe din Suceava* (BCMI, III, 1910, p. 134—139) ⟨inscripţii, descriere, despre restaurare şi foto⟩; *Biserica Sf. Gheorghe din Suceava* („Albina", XIV, 1910—1911, p. 1224—1225) ⟨după BCMI⟩; Lapedatu Al., *Monumentele istorice*, p. 220—229 ⟨după D. Dan⟩; Ciobanu Ştefan, *Contribuţiuni privitoare la originea şi moartea mitropolitului Dosoftei*, discurs de recepţie la Acad. Rom., Buc., 1920; Dan Dimitrie, *Episcopia din Rădăuţi şi m-rile bucovinene. Schiţă istorică*, 1926, p. 37—38; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 107, 112; Anuar Bucovina, 1926, p. 37—38, 1927, p. 47—48, 1928, p. 48—50, 1920, p. 49—51, 1937, p. 35—36;

Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 170—178); Constantinescu-Iaşi P., *Suceava* (A.L.A., 26 iunie 1927, p. 3); Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, 1928, p. 154—157) ⟨pridvorul⟩, p. 278—279 ⟨despre zugrăvire⟩; vezi şi indice;

Balş G., *Introducerea pridvorului în planul bisericilor moldoveneşti*, Buc., 1931, 14 p.+6 pl. (din AARMSI, s. III, t. XI, 1931) ⟨pridvorul din 1579, rezidit la 1837⟩; Reli S., *Din viaţa religioasă şi bisericească a Sucevei*, 1931, p. 21 şi urm. ⟨despre şcoala catehetică deschisă la m-rea Sf. Ioan la 1786⟩; Balş G., *Influences du plan serbe;* Vessereau Margueritte, *Biserici moldoveneşti* (P.L., I, 1936, vol. II, p. 92—103); trad. din R.D.M., 1 aug. 1934); Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 90—91 ⟨clisiarniţa⟩; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 300—301; Bulat T. G., *Biserica Moldovei în vremea lui Bogdan al III-lea (1504—1517)* (M.M., XVII, 1941, nr. 2, p. 126—144) ⟨Şi despre clădirea bis. Sf. Gheorghe-Suceava⟩;

Grecu Vasile, *Influenţe sîrbeşti în vechea iconografie bisericească a Moldovei*, 1935 (extras din C.C., X, 1935, p. 235—242); Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 118—125; Lehner I., *Der Wölbungsbau in der Moldau;* Reli S., *În jurul unei vechi catedrale a mitropoliei Moldovei din Suceava*, în vol. *Omagiu lui I. Lupaş*, Buc., 1943, p. 756—767 ⟨bis. Sf. Gheorghe, devenită Sf. Ioan⟩;

Zugrav I., preot, *Biserica Sf. Gheorghe de la m-rea Sf. Ioan din Suceava* (M.M., XXXIII, 1957, nr. 5—7, p. 473—479) ⟨istoric, descriere, arhitectură şi pictură, despre obiecte⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 20; Zugrav I., preot, *Legăturile mitropolitului Veniamin Costachi cu m-rea Sf. Ioan cel Nou din Suceava* (M.M., XLIII, 1967, nr. 1—2, p. 105—113);

Podlacha L., *Griechisch-orientalischen Kirchen* („Kunstgeschichtliches Jahrbuch", 1910, p. 141—159); Podlacha W., *Wandmalereien in den griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukowina* (B.S.P., 1912, p. 37—51); Podlacha Vlad., *Picturile murale din bisericile din Bucovina* (J.L., 1927, p. 206—217) ⟨traducere⟩; Cadafalch Y, Puig, *Les églises de Moldavie;* Grecu Vasile, *Eine Belagerung Konstantinopels in der rumä-*

nischen Kirchenmalerei („Byzantion“, I, 1924, p. 273—289); Henry Paul, *L'originalité des peintures bucoviniennes*, p. 291—303; Idem, *L'arbre de Jessé dans les églises de Bukovine*, Buc., 1928 (din Biblioteque de l'Institut français de Hautes Études en Roumanie, Melanges, 1928, p. 1—31); Idem, *Quelques mots sur la représentation de l'Hymne akathiste dans la peinture murale exterieure de Bukowine*, Buc., 1928 (din aceeaşi publicaţie, 1928, p. 33—49);

Grecu Vasile, *Din pictura vechilor noastre biserici* (J.L., 1925, p. 401—406); Idem, *Darstellungen altheidnischer Denker und Schriftsteller in der Kirchenmalerei des Morgenlandes*, Buc., 1924, p. 19—21 (extras din BSHAR); Balş G., *Maica Domnului Îndurătoarea*, p. 7—8; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 140—142, 200—203 şi pl. VII; Ştefănescu I. D., *L'évolution*, p. 139—144, pl. LXXI—LXXIII; Grecu V., *Scena asediului Constantinopolului de către turci...*, (J.L., XIV, 1926, nr. 11—12); Constantinescu-Iaşi P., *Decoraţia bisericilor moldoveneşti* („Luminătorul“, 1929, nr. 8, p. 45); Grabar A., *L'origine des façades peintes*; Focillon H., J. Strzykovsky, N. Iorga, G. Balş, *Fresques des églises roumaines* („Arcades“, 1947, nr. 3—4, p. 49—64, 115—119);

Ulea Sorin, *Originea şi semnificaţia ideologică a picturii exterioare moldoveneşti* (SCIA, 1963, nr. 1, p. 57—91 şi 1972, nr. 1, p. 37—53); Idem, *Datarea ansamblului de pictură de la Sf. Nicolae-Dorohoi* (SCIA, 1964, nr. 1, Artă plastică, p. 76—78) ⟨discută data continuării lucrărilor de către Ştefăniţă⟩; Idem, *Datarea frescelor bisericii mitropoliei Sf. Gheorghe din Suceava* (SCIA, 1966, nr. 2, p. 207—231) ⟨După studiul amănunţit al problemei, datează pictura din 1532—1534⟩; Nandriş Gr., *Christian humanism expressed in the neo-byzantine mural painting of the churches in Bucovina and in other orthodox centres in Easten Europe (Mount Athos)* („Revue des études roumaines“, XI—XII, 1969, p. 7—19); Crăciunaş Irineu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., 1970, nr. 3—6, p. 135—136) ⟨despre pictura bisericii⟩;

Caproşu I., *Biserica Sf. Gheorghe din Suceava*, Buc., 1969, Ed. Meridiane ⟨istoric, descriere arhitectură şi pictură⟩; lucrare apărută şi în cîteva limbi străine; Bulat T. G., *Întregiri la istoria bisericii moldovene, pînă la Ştefan cel Mare, după mărturii noi* (M.M., XLV, 1969, nr. 5—6, p. 324—347) ⟨Înşiră după documentele publicate, daniile primite de mitropolie pînă la anul 1456⟩;

Dan Dimitrie, *Dosoftei, mitropolitul Moldovei. Schiţă biografică cu ilustraţiuni şi cu un anex al inventarului odoarelor mitropoliei Moldovei, făcut de Dosoftei la 22 oct. 1686*, 1927 ⟨listă de odoarele bisericii⟩; Zugrav Ioan, *O preţioasă cruce de la mitropolitul Grigore Roşca* („Candela“, 1938) ⟨din 1550⟩;

Luca Eftimie, arhim., *Dispoziţiuni voievodale cu privire la folosirea fîntînii de la vechea mitropolie din Suceava, după „Indexul Zolkiewiensis“* (M.M., 1969, nr. 1—2, p. 95—96);

Marian S. Fl., *Sf. Ioan cel Nou de la Suceava. Schiţă istorică*, Buc., 1895, 206 p. ⟨despre viaţa sfîntului, aducerea moaştelor sale la Suceava şi istoricul lor, ducerea şi aducerea de la Zolkiew, inscripţii⟩; Zieglauer Ferdinand, *St. Johannes Novi von Suczawa*, Cernăuţi, 1897; Riedl Franz, *Beim Heiligen Johannes in Suczawa* („Bohemia", 1903, nr. 13); Grămadă N., *Aducerea moştelor Sf. Ioan de la Zolkiew la Suceava* (J.L., 1909, p. 112—115); Drăghiceanu V., *O icoană din sicriul Sf. Ioan cel Nou din Suceava* (BCMI, 1916, p. 21—24); Dan Dimitrie, *Însemnări vechi despre Sfîntul Ioan cel Nou de la Suceava*, Cernăuţi, 1924 (din J.L., XII, 1924, p. 163—168, 242—246); Luţia Oreste, *Legenda Sf. Ioan cel Nou de la Suceava în frescurile din Voroneţ*, 1924 (din C.C., I, 1924, p. 332—354) ⟨istoricul sicriului cu moaştele sfîntului şi ornamentele de argint, care au fost făcute în Polonia; cu bibliografie privind soarta moaştelor sfîntului, duse de mitropolitul Dosoftei în Polonia⟩; despre ducerea moaştelor în Polonia vezi şi Lapedatu Al., *Jurnalul principelui Iacob Sobieski, fiul regelui Ioan, asupra campaniei polone în Moldova la 1686*, Buc., 1933 (din AARMSI, s. III, t. XIII, 1933); Bobulescu C., *Au stat moaştele Sf. Ioan cel Nou cînd la Suceava cînd la Iaşi?* (RSIAB, 1934, p. 55—64) şi în vol. *Pentru pomenirea lui Alexandru cel Bun, Iaşii în legătură cu aducerea moaştelor Sf. Ioan cel Nou de la Suceava...*, 1934, p. 55—64; Reli S., *Alaiul militar la aducerea moaştelor Sf. Ioan cel Nou, din Galiţia la Suceava, în anul 1783 (După documente inedite)* („Candela", XLVII, 1936, p. 86—94) şi în vol. *Omagiu lui I. I. Nistor*, 1937, p. 682—690;

Voinescu Teodora, *Cea mai veche operă de argintărie medievală din Moldova* (SCIA, artă plastică, 1964, nr. 2, p. 265—289) ⟨racla cu moaştele Sf. Ioan cel Nou; descriere şi bibliografie⟩; Nicolescu Corina, *Un nou fragment din racla pictată a Sf. Ioan cel Nou de la Suceava* (M.M., 1970, nr. 7—8, p. 377—391) ⟨descrie acest fragment achiziţionat de Muzeul de artă al R. S. România⟩;

Vornicescu Nestor, *Două xilogravuri clişee vechi la m-rea „Sf. Ioan cel Nou" din Suceava* (B.O.R., 1966, nr. 1—2, p. 209—228) ⟨din prima jumătate a sec. XVII⟩; Idem, *O xilogravură din anul 1661; Imaginea celor două căi* (M.M., 1966, nr. 5—6, p. 302—316) ⟨De la bis. Sf. Ioan cel Nou⟩;

Zugrav I., *Un vechi manuscris cu „Istorii persăşti" din biblioteca m-rii Sf. Ioan cel Nou din Suceava* (M.M., 1967, nr. 11—12, p. 702—705) ⟨scris de Vasile Tăutu, 1778—1779⟩; Idem, *Cărţi rare cu diferite însemnări păstrate în biblioteca m-rii „Sf. Ioan cel Nou" din Suceava* (M.M., 1968, nr. 5—6, p. 322—324).

— M M-REA SF. ILIE (construită de Ştefan cel Mare, 1488; bis. reparată şi zugrăvită de mitropolitul Varlaam între 1632—1653; m-rea a avut de suferit în timpul luptelor cu polonii lui Ioan Sobieski; la 1702 se spune că *„tămplîndu-se răscoale în ţară şi fiindu atăte răutăţi atăţea ani, s-au pustiitu acia mănăstiria, răschirîndu-să călugării într-alte părţi"*; icoanele împără-

teşti zugrăvite la 1708 la Moscova; chiliile au dispărut, rămînînd numai biserica, restaurată).

Kozak, *Inschriften*, p. 127—129; J.L., 1923, p. 414 ⟨pisania⟩ şi 1925, p. 51—52 ⟨însemnare, 1585⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice, Sf. Ilie); *Cat. doc. moldoveneşti*, I—IV (indice); Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 10—11; Zugrav I., *Divanul sau gîlceava înţeleptului cu lumea sau giudeţul sufletului cu trupul al lui D. Cantemir, exemplar de la m-rea Sf. Ilie de lîngă Suceava* (M.M., XXXVI, 1960, nr. 5—6, p. 389—392) ⟨se reproduc însemnările⟩; Bogdan I., *Sămile* (B.C.I., 1915, p. 274—276); Werenka D., *Topographie*, p. 38;

Onciul Isidor, *Fondul religionariu gr. or. al Bucovinei* („Candela", 1889, p. 801—803 şi 1890, p. 205); Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 31—33; Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 148; Anuar Bucovina, 1923, p. 48, 1924, p. 48, 1926, p. 79, 1927, p. 91, 1928, p. 114; Mironescu Vl., *M-rile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J.L., V, 1968, p. 108—109, 126); Brehier L., *L'art roumain ancien* (A.Ş.A, I, 1927, fasc. II, p. 2—11); Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 29; Grigorovitza, *Dicţ. Bucovina*, p. 193; Grecu Vasile, *Vechi odoare nepreţuite* („Calend. Gl. Buc.", 1925, p. 20—21) ⟨despre bis.⟩;

Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, XVIII, 1925, p. 27—31); Iorga N., *Procesele călugărilor de la Sînt Ilie şi pisarul leşesc*, Buc., 1925 (din AARMSI, s. III, t. IV, mem. 7) (prezentare în I.N., 1925, p. 370—371, unde lucrarea e socotită *„foarte importantă")*; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 203—205 passim şi pl. III, XXV, XLVII; Idem, *Les principes de l'arhitecture religieuse;* Ionescu Gr., *Istoria*, p. 246, 253, 254—255, 227, 259, 264; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 101;

Podlacha W., *Wandmalereien in den Griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukowina* (B.S.P., 1912, p. 37—51); Podlacha W., *Malowidla scienne;* Podlacha W., *Abendländische Einflusse in den Wandmalereien der griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukowina*, Düsseldorf, 1911 (extras din Z.C.K., XXIV);

Ştefănescu I. D., *L'évolution*, p. 121—124, 249, 266, pl. LVI; Idem, *L'évolution*, II; Henry Paul, *Folklore et iconographie religieuse;* Grabar A., *L'origine des façades peintes;* Ulea Sorin, *Gavril ieromonahul, autorul frescelor de la Bălineşti*, în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 477 ⟨crede că pictura datează din această vreme⟩; Voinescu Teodora, *Portretele lui Ştefan cel Mare în arta epocii sale*, în acelaşi volum, p. 470—472; Crăciunaş Irineu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., 1970, nr. 3—6, p. 142—145) ⟨despre pictura bisericii⟩;

Costea Erast, *M-rea Sînt Ilie, ctitoria voievodului Ştefan cel Mare (1488—1783 — 1938)*, 1940, 175 p.+10 pl. ⟨istoricul m-rii, despre daniile primite şi *„nevoinţele"* ei pentru a le păstra, procesele purtate, activitatea culturală din mănăstire, inscripţii, după Kozak, descriere, după Balş, 48 documente, 1540—1794, pe moşii, hotărnicii şi diverse pricini⟩; (recenzia lui V. Brătulescu, BCMI, XXXIII, 1940, p. 94—95);

Grecu Vasile, *Influenţe sîrbeşti în vechea iconografie bisericească a Moldovei*, 1935 (extras din C.C., X, 1935, p. 235—242); Lehner I., *Der Wölbungsbau in der Moldau;* Ştefănescu I. D., *Mănăstirile Bucovinei* (R.F.R., VII, 1941, nr. 8—9, p. 397); *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 67—76 ⟨descriere, planuri, foto⟩;

Şesan M., preot, prof., *Biserica Sf. Ilie Suceava* (M.M., XXXV, 1959, nr. 1—2, p. 80—86) ⟨lucrare de compilaţie; descriere, istoric, după G. Balş şi E. Costea⟩; *Documente de arhitectură*, nr. 8, p. 1—5; Zugrav I., *Biserica Sfîntul Ilie de lîngă Suceava* (M.M., XLV, 1969, nr. 10—12, p. 646—657) ⟨istoric, inscripţii, însemnări de pe cărţi şi descrierea bisericii⟩;

Cercetări asupra unor broderii din Ţara Românească şi Moldova (veacurile XV—XVIII) (SCIA, 1961, nr. 2, p. 477—478) ⟨pocrovăţ din 1507⟩;

Paşchivschi Vlad, *Două manuscrise: Un Mineiu şi Rînduiala Sf. Ilie* (J.L., XIV, 1925, nr. 1—3, p. 43—55) ⟨Scrise la m-rea Sf. Ilie, sec. XVI⟩; Morariu C., *Din istoria românilor bucovineni*, p. 58—59 ⟨despre averea m-rii⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 306—318, 350—355 ⟨descriere arhitectură şi pictură⟩.

— M BISERICA SF. IOAN BOTEZĂTORUL (Naşterea Sf. Ioan, construită de Vasile Lupu, 1642, restaurată şi zugrăvită 1884 cu cheltuiala lui Gheorghe Drîmbei şi Dumitru Matasar, restaurată de CMI, la 1924—1926), Str. Ştefăniţă vodă, nr. 11. Vezi şi bis. Fetelor.

Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 76—77 ⟨însemnare, 1569; o biserică mai veche⟩; Kozak, *Inschriften*, p. 143—144; Melchisedec, *O vizită* (RIAF, I, 1883, vol. II, p. 64); Romstorfer K., *Der Kirchenbauten in der Bukowina*, Viena, 1896, 32 p. (extras din „Mitteilungen", 1894—1896); J.L., 1924, coperta nr. 5—6 ⟨foto bis. ante restaurare⟩; *Restaurarea bisericii Sf. Ioan Botezătorul din Suceava* (J.L., 1924, p. 278); BCMI, XX, 1927, p. 34—36, 41—42 ⟨despre restaurarea bisericii⟩;

Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 148—150 şi indice; Zugrav I., *Notă cu privire la data zidirii bisericii Sf. Ioan Botezătorul din Suceava* (M.M., 1967, nr. 7—8, p. 544—545) ⟨1642⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 29—31 şi pl. p. 33; *Documente de arhitectură*, nr. 13—14, 1967, p. 1—7; *Istoria artelor plastice*, I, p. 336.

— M BISERICA SF. NICOLAE (sec. XVI, reînnoită de Nicoară Prăjescu mare vistier, 1611, restaurată la 1895, cînd a fost zugrăvită de pictorul Vladimir Mironescu), Str. Florea Marian nr. 2.

Melchisedec, *O vizită*, p. 298—299 ⟨inscripţii, descriere⟩; Melchisedec, *O vizită* (RIAF, I, 1883, vol. II, p. 64—65⟩; Kozak, *Inschriften*, p. 144—147; J.L., 1923, p. 306 ⟨piatră de mormînt⟩; Zugrav I., *Vechi pietre funerare din Suceava* (M.M., XLV, 1969, nr. 3—4, p. 186—187) ⟨dă textul inscripţiilor în româneşte⟩;

Balş G, *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 55—59 şi indice; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 357; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 125—126;

Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 47—49; Stoicescu N., *Dicționar*, p. 426—427 ⟨despre ctitor⟩.

— BISERICA CUV. PARASCHIVA, vezi bis. de la Șipote.

— M BISERICA SF. SIMEON (Turnul Roșu, armenească, construită c. 1513 de armeanul Donig, cu adaosuri de la sfîrșitul sec. XVI de Simion-Sima), str. Turnu Roșu 15.

Dan Dim., *Armenii orientali în Bucovina* („Candela", 1891, p. 461); Goilav Gr., *Bisericile armene de prin țările române* (RIAF, vol. XII, 1911, p. 105—106); Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 47—51 și indice; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 129—130; Siruni H. Dj., *Bisericile armene din țările române* (A.R., V, 1940, p. 180 și urm.); vezi și „Ani", 1942—1943, p. 523.

— BISERICA SF. TREIME — Burdujeni (construită la 1851 de arhimandritul Filaret Scriban, reparată 1890—1892).

Costache Găinaru Elena, *Monografia comunei Burdujeni*, Buc., 1936, p. 97—105 ⟨istoric, doc.⟩.

— BISERICA SF. TREIME (armenească, existentă în sec. XVII, dărîmată în sec. XVIII).

Dan Dim., *Armenii orientali în Bucovina* („Candela", 1891, p. 400); Goilav G., *Bisericile armene de prin țările române* (RIAF, vol. XII, 1911, p. 100); Siruni H. Dj., *Bisericile armene din țările române* („Ani", 1942—1943, p. 524).

— M M-REA TODIRENI (Burdujeni, Înălțarea, Pantocrator, construită de Toader Movilă postelnicul, 1597[122]; restaurată de boierii din familia Costin, sec. XVII, fiind închinată la m-rea Sf. Pavel de la Muntele Athos; reparată 1785 de egumenul Anania, mitropolit de Sivas, cînd i s-a refăcut zugrăveala și iconostasul de zugravul grec Veniamin din Troada; chiliile m-rii au fost utilizate drept cazarmă în vremea austriecilor; devenită bis. de mir la 1864).

I.N., 1925, p. 350 ⟨însemnare, 1599, pe o carte dată de Ieremia Movilă *„întru a noastră rugă în sfînta besearică unde iaste hramul Înălțarea Domnului Dumnezeu și Mîntuitorul nostru Is. Hs. carea iaste în cetatea Sucevei"*⟩; Iorga N., *Inscripții*, f. I, p. 3; Marian S. Fl., *Inscripții*, p. 49—52; R.I., 1932, p. 275 ⟨însemnări⟩; Ghibănescu Gh., *Ispisoace*, I/2, p. 228—229 ⟨doc. 1630, m-rea lui Toader⟩, II/2, p. 89—97 ⟨doc. 1645, m-rea Pantocrator a lui Toader Movilă⟩, p. 148, 153 ⟨m-rea Todereni de lîngă Suceava⟩; *Notă de ctitoria m-rii Burdujeni* (A.B., 1930, p. 340) ⟨însemnare mai tîrzie despre ctitoria m-rii la 1604⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 537 ⟨doc. 1644⟩; *Eclaircissements sur la question des monastères grecs situés dans les Principautés Danubiennes*, 1857, p. 81—84 ⟨doc. 1664, închinare la Sf. Munte⟩; *Cat. doc. moldovenești*, I—IV (indice); Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice, Burdujeni); Miron Costin, *Opere complete*, ed. V. A. Urechia, II, p. 518—519 ⟨doc. 1664, închinare la muntele Athos⟩; Melchisdec, *Notițe istorice*, p. 315—318 ⟨același doc.⟩; *Documente*

economice, p. 17—19 ⟨doc. 1792⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 1, p. 87 ⟨moşiile m-rii⟩; RSIAB, 1933, p. 316 ⟨moşiile m-rii, 1812⟩; „Zimbrul", 2 iulie 1851 ⟨moşiile m-rii⟩; *Uricarul*, VI, p. 99 ⟨moşiile m-rii la 1851⟩; Hurmuzaki, S.I/5, p. 19 ⟨venituri, 1827⟩; „Buciumul", 13 august 1863 ⟨despre furtul odoarelor m-rii de către călugării greci⟩;

Romstorfer K., *Moldauisch-byzantinische Baukunst*, Viena, 1896,; Marian S. Florea, *Portretul lui Miron Costin*, Buc., 1900, 11 p. (din AARMSI, s. II, t. XXII, 1899—1900); Iorga N., *Stema Moldovei pe clopotniţa bis. din Todireni-Burdujeni* (BCMI, VIII, 1915, p. 139—140) ⟨o descriere şi date despre ctitor⟩; Iorga N., *Cîteva ştiri despre comerţul nostru în veacurile XVII—XVIII*, Buc., 1915 (extras din AARMSI, s. II, t. XXXVII, 1914—1915, p. 305—321) ⟨şi despre m-rea Todireni⟩; Popovici Ioan, *Legende burdujene* („Crainicul cetăţii" — Suceava, I, 1933, nr. 5—7, p. 89) ⟨legenda construirii m-rii⟩;

Minea I., *Despre m-rea Todireni* (C.I., IV, 1928, nr. 1, p. 309—313) ⟨doc. 1810, despre ctitorul Toader postelnic, frate cu Iremia Movilă, şi averile lăsate⟩; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 37—39 şi indice; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 393;

Găinaru Costache Elena, *Monografia com. Burdujeni din jud. Suceava*, Buc., 1936, 132 p. ⟨cîteva date despre istoricul satului, cele mai multe despre starea satului în sec. nostru, situaţia economică-culturală, legende, obiceiuri etc.; despre m-re p. 87—97⟩; BCMI, XXX, 1937, p. 93; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 131; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice Todireni);

Popovici I., preot, *Comunicări* (BCMI, XXVI, 1933, p. 183—184) ⟨despre Veniamin ierodiacon zugravul⟩; Idem, *Un zugrav român necunoscut din veacul XVIII* (BCMI, XXXIII, 1940, p. 39—48) ⟨despre acelaşi zugrav şi istoricul m-rii⟩.

— M M-REA ZAMCA[123] (Sf. Auxentie, fostă bis. episcopală armenească de la începutul sec. XV, din vremea domniei lui Alexandru cel Bun; bis. refăcută de Agopşa Vartanian la începutul sec. XVII, înainte de 1606[124] de cînd datează turnul clopotniţă; incinta fortificată a fost construită de oştile polone în cursul campaniei din 1690—1691, cînd m-rea a căpătat numele de Zamca — după părerea lui N. Constantinescu; partea superioară a bisericii, etajul paraclisului şi al clopotniţei refăcute în sec. XVIII).

Panaitescu P. P., *Hrisovul lui Alexandru cel Bun pentru episcopia armeană din Suceava*[125], Buc., 1935 (extras din R.I.R., IV, 1934) ⟨din 1401; se arată că, după tradiţie, episcopia ar fi fost la Zamca⟩[126]; *Hrisovul lui Alexandru cel Bun pentru episcopia armeană din Suceava de P. P. Panaitescu* „Ararat", 1937, nr. 124, p. 6 şi nr. 142, p. 1); Panaitescu P. P., *Călători poloni*, p. 99 ⟨1700, m-re întărită pe un deal⟩; Melchisedec, *O vizită*, p. 300—301 ⟨descriere⟩; Melchisedec, *O vizită* (RIAF, I, 1883, vol. II, p. 66); Kozak, *Inschriften*, p. 156—159; Dan Dim., *Ar-*

menii orientali în Bucovina, 1895, p. 13 (din „Candela“, 1891, p. 454—457) ⟨descriere⟩; Romstorfer K., *Die Kirchenbauten in der Bukowina*, Viena, 1896, 32 p. (extras din „Mitteilungen“, 1894—1896); *Dis österreichische-ung. Monarchie... Bukowina*, p. 419 ⟨desen înfățișînd bis.⟩; A.A., 1892, nr. 7—8, p. 119 ⟨desen foarte bun al bisericii⟩; „Arhiva“, XI, 1900, p. 111 ⟨despre Zamca⟩;

Polek Johann, *Das armenische Kloster Zamka bei Suczawa in der Bukowina*, 1901, 19 p. (din JBLM, XI, 1901, p. 54—70); Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 47—49; Goilav Gr., *Bisericile armene de prin țările române* (RIAF, vol. XII, 1911, p. 101—104—105); J.L., 1925, coperta nr. 11—12 ⟨desen⟩; Romstorfer K., *Cetatea Sucevii...*, p. 11—15 ⟨descrierea m-rii, îndeosebi a întăriturilor⟩; Iorga N., *Armeniens et roumains. Une paralelle historique* (BSHAR, I, 1913, nr. 4, p. 218—219) ⟨Despre vechimea bisericii Zamca, construită după modelul celor românești⟩; BCMI, XX, 1927, p. 39, 40, 42 ⟨despre reparațiile făcute⟩;

Balș G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 171—176) ⟨descrierea arhitecturii⟩, 340—341 ⟨pietre de mormînt⟩; vezi și indice Zamca; Idem, *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 41—47 și indice; Bădăuță Al., *Priveliști românești*, pl. 169; Ștefănescu I. D., *L'évolution*, p. 159—160; Idem, *L'évolution*, II; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 130; Siruni H. Dj., *Manuscrise armenești* (R.I., 1929, nr. 133—135) ⟨despre ms. de la Suceava⟩; Popovici I., *Zămcile Sucevii. Contribuțiuni istorico-arheologice* („Crainicul cetății“, 1933, nr. 5—6, p. 82—83); Siruni H. Dj., *Bisericile armene din țările române* (A.R., 1940, p. 181 și urm.); vezi și „Ani“, 1942—1943, p. 518—520; SCIV, VI, 1955, nr. 3—4, p. 793—797 ⟨despre săpăturile arheologice efectuate la m-re⟩;

Constantinescu N., *M-rea armenească Zamca—Suceava* (M.M., XXXV, 1959, nr. 3—4, p. 236—244) ⟨descriere, istoric; crede că a fost construită la începutul sec. XVII, pe baza cercetărilor arheologice⟩; Idem, *Precizări în legătură cu data construirii m-rii armenești Zamca—Suceava* (SCIA, 1961, nr. 2); Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 55—58.

SUCEVENI, com. Bogdana, jud. Vaslui[217].

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 150 și urm. ⟨doc. ref. la sat⟩; și IV, p. 76 și urm.; Iorga N., *Studii și doc.* VI, p. 10 ⟨doc. 1851, Suceveni — Tutova⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 493; Antonovici I., *Geografia comunei Bogdana din plasa Simila, jud. Tutova, cu notițe istorice și tradiționale*, Buc., 1889, 63 p.+1 h. (din BSGR, IX, 1888, trim. 3—4, p. 147—207) ⟨și despre satul S.⟩.

M M-REA SUCEVIȚA (Învierea Domnului, de lemn, sec. XVI, reclădită de zid de mitropolitul Gheorghe Movilă și fratele său, Ieremia Movilă, 1583—1586[128]; zugrăvită la 1601 de Ieremia Movilă — după datarea lui Sorin Ulea; iconostasul înnoit la 1801 de egumenul Ghenadie; m-rea arsă la 1831, refăcut clădirile 1831—1840; în bis. se află mormintele lui Ieremia și Simion Movilă, voievozii Moldovei, și ale altor membri ai familiei

Movilă; bis. păstrează frumoasa pictură exterioară; M bis. din cimitir Sf. Ioan Botezătorul — sihăstria — construită la 1772 de arhimandritul Iosif, devenită apoi bis. de sat din 1832; în anii 1960—1970 s-au făcut mari lucrări de restaurare; s-a restaurat ansamblul monastic în general, marcîndu-se etapele de construcţie, s-a refăcut învelitoarea bisericii, finisajele şi pridvoarele stăreţiei), jud. Suceava.

Melchisedec, episcopul, *O vizită* (RIAF, I, 1883, vol. II, p. 47—54); Idem, *O vizită* (*Analele Acad. Rom.*, secţ. II, s. II, t. VII, 1884—1885, p. 254—263 şi 281—288) ⟨însemnări de pe cărţi, inscripţii⟩; Urechia V. A,. *Inscripţiuni după manuscrise*, Buc., 1887 (extras din AARMSI, s. II, t. IX, 1886—1887); Kozak, *Inschriften*, p. 160—179; Kozak E., *Resultate meiner Forschungen im Kloster Sučavica (in der Bukowina). Hist. epigr. und bibliogr. Beiträge* („Archiv. für slawische Philologie", 1892, p. 235—255 şi 1893, p. 161—204); Dan Dim., *Inscripţie de pe piatra mormîntală a Silioneştilor din m-rea Suceviţa* (A.G., II, 1913, p. 68—69) ⟨completează pe Kozak⟩; Ureche, *Letopiseţul*, p. 213; Neculce, *Letopiseţul* p. 15 ⟨„curţile domneşti" din m-re⟩; Dan Dim., *Cronica episcopiei de Rădăuţi*, Viena, 1912, p. 213—214 ⟨inscripţie, 1587⟩; M. Costin, *Opere*, p. 57 şi 265 (foto piatră de mormînt I. Movilă⟩; R.I., 1920, p. 276 (însemnare pe zid⟩; J.L., 1923, p. 236, 253 ⟨desene pietre de mormînt⟩; Berechet Şt., *Picături mărunte*, 1924, p. 24—25 ⟨inscripţii⟩; vezi şi „Luminătorul", 1924, nr. 1, p. 12—13; *Hacquet's neueste Reisen in den Jahren 1788 und 1789 . . .*, I, Nürnberg, 1790, p. 106—107 ⟨despre m-re⟩; Olinescu Dionisiu, *Actele de demarcaţiune ale monastirii bucovinene Suceviţa de la anul 1783 şi 1784* (BSGR, VII, 1886, trim. I, p. 54—77) ⟨publică textul german şi trad. rom.); Werenka D., *Topographie*, p. 102—103; Bulat T.G., *Moşiile m-rii Suceviţa* (A.B., 1929, nr. 2, p. 56—59) ⟨doc. 1812⟩; *Uricarul*, XI, p. 325 ⟨diată 1822, amintind bis. de pe poarta m-rii Suceviţa făcută de familia Balş⟩;

Brătulescu Victor,, *Pomelnicul cel mare al m-rii Suceviţa* (M.M., 1968, nr. 3—4, p. 185—204) ⟨îl descrie şi reproduce textul, în care sînt amintiţi mulţi boieri moldoveni⟩;

Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice) ⟨multe doc. ref. la m-re şi averile sale⟩; vezi şi *Cat. doc. moldoveneşti*, I—IV (indice); Bălan T., *Noi documente cîmpulungene* (indice); Iorga N., *Doc. din arhivele Bistriţei*, I, p. 46 ⟨despre jefuirea m-rii⟩;[129] vezi şi indice; Bogdan I., *Sămile* (BCMI, 1915, p. 235—236) Pumnul A., *Moşiile mănăstireşti*, p. 110—115 ⟨avere, istoric⟩;

Păunel Eugen, *Acvarelele bucovinene ale pictorului Franz Iaschke din 1810* (C.C., VIII, 1933—1934, p. 430—431) ⟨vederea m-rii Suceviţa la 1810⟩; *Monumentele*, II, pl. 8; *Die Bukowina*, 1899,, p. 249 ⟨desen⟩; *Die östereichische-ung. Monarchie . . .*, Bukowina, p. 105, 413 ⟨desene m-re şi acoperămînt de mormînt, 1606⟩; Bădăuţă Al., *Privelişti româneşti*,

pl. 170—171; Brătulescu Victor, *M-rea Sucevița, 20 de vederi fotografice*, Buc., 1936, RSIAB, 1925, p. 79 ⟨m-rea la 1874⟩;

Romstorfer K.A., *Pfingsausflug der Touristen: die Klöster Putna und Suczawitza* („Bul. Nachrichten", 1889, nr. 230—234); Bumbac Vasile, *Schițe de escursiuni și urzirea mănăstirii Sucevița* (R.P., Suceava, IV, 1889) și extras, Suceava, 1889; Klauser Heinrich, *Das Klöster Suczawitza in der Bukowina* („Mitteilungen", XV, 1889, p. 177—178); Romstorfer K. A., *Der Umbau des Kloster Suczawitza* (*ibidem*, XIX, 1893, p. 242); Wickenhauser F. A., *Moldau oder Beiträge zur Geschichte der Moldau v. Bukowina*, 1890; *Opisanie monastăirei i neakotorăih țerkvei vî Bukovinea* („Candela", 1888, p. 455—458); JBLM, 1893, p. 56—57 (după „Mitteilungen", 1889); Onciul Isidor, *Fondul religionariu gr. or. al Bucovinei* („Candela", 1889, p. 748—750 și 1890, p. 206) ⟨avere, istoric, despre sihăstria Suceviței⟩; Romstorfer K., *Moldauisch-byzantinische Baukunst*, Viena, 1896; Romstorfer K., *Die Kirchenbauten in der Bukowina*, Viena, 1896, 32 p. (extras din „Mitteilungen" 1894—1896); Vorobkievici Isidor, *Socavycja* („Bukovynski Vijdamosti", 1896, nr. 24—27);

Dan Dim., *Zidirea m-rii Sucevița* („Patria, 1898, nr. 210); reprodusă și în vol. *Din scrierile lui D. Dan*, 1902, p. 27—29 ⟨legenda zidirii m-rii⟩; Romstorfer Karl, *Rekonstruktionen an gr. ort. Kirchenbauten in der Bukowina*, 1901; Kaindl R. F., *Geschichte der Bukowina*, 1903, p. 88—90; Iorga N., *Neamul romănesc în Bucovina*, p. 155—166; Cioban Virgil, *M-rea Sucevița* („Telegraful român", 1904 nr. 2—8) ⟨descrierea, îndeosebi a picturii; consideră că pictura exterioară era menită să facă educația religioasă a locuitorilor, părere asemănătoare cu a lui Sorin Ulea⟩; Lapedatu Al., *Monumentele istorice*, p. 244—250 ⟨după N. Iorga⟩; Dan Dim., *M-rea Sucevița*, 1907;

Dan Dim., *Fundătoriul bisericii din m-rea Sucevița, Cernăuți*, 1907, 11 p. (din „Candela", 1907, nr. 7) ⟨arată că episcopul Gheorghe Movilă a clădit ambele biserici; biserica Învierea a fost terminată și zugrăvită de Ieremia Movilă, bis. din 1578—1581, m-re la 1585⟩; Idem, *Biserica din m-rea Sucevița*, Buc., 1912, 8 p. ⟨din monografia mare, un capitol⟩; Idem, *Biserica din m-rea Sucevița* („Albina", XV, 1911—1912, p. 1197—1199 și 1252—1254) și Buc., 1912; Ghibănescu Gh., *O excursie în Bucovina. Sucevița* („Opinia" — Iași, 22. IV. 1912, p. 2); Strzygowski J., *Die bildende Kunst des Ostens*, Leipzig, 1916, p. 45—46, 61—63;

Dan Dim., *M-rea Sucevița. Cu anexe și documente ale Suceviței și Schitului celui Mare*, Buc., 1923, 226 p. ⟨istoricul m-rii, descrierea picturii după Podlacha, obiectele m-rii, cărți și însemnări, inscripții, pietre de mormînt, egumenii, averea m-rii, pomelnice, documente, 1432—1785, rezumate și întregi⟩; (recenzia lui N. Iorga R.I., 1924, p. 139—140); Grecu Vasile, *Vechi odoare neprețuite* („Calend. Gl. Buc.", 1925, p. 27—28); BCMI, XIX, 1926, p. 134, XX, 1927, p. 34, 40, 42 ⟨despre reparațiile făcute⟩; Dan D., *Cronica episcopiei Rădăuți*, p. 213—214; Dan Dimitrie,

Episcopia Rădăuţi, mitropolia şi mănăstirile bucovinene. Schiţă istorică, 1926, p. 33—36;

Brehier L., *L'art roumain ancien* (A.Ş.A., I, 1927, fasc. II, p. 2—11); Tafrali O., *Le monastère de Sucévitsa. Architecture, peinture, tresor — Das Kloster Suceviţa*, Iaşi, 1929, şi 1930, 96 p.+X pl. (text francez şi german); ⟨scurt istoric, descriere arhitectură, pietre de mormînt, descrierea, picturii, obiectele m-rii⟩; prezentare în A.B., 1929, p. 106; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 244, 262; Grigorovitza, *Dicţ. Bucovina*, p. 212—213; Anuar Bucovina, 1926, p. 33—36, 1927, p. 42—45, 1928, p. 43—46; 1929 p. 43—47, 1937, p. 32—33 ⟨despre m-re⟩ şi 1923, p. 37, 1924, p. 37, 1926, p. 69, 1927, p. 80, 1928, p. 98 ⟨bis. Sf. Ioan, 1772⟩;

Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 157—165) ⟨descrierea arhitecturii bis.⟩, 203, 220 ⟨clădirile m-rii⟩, 279 ⟨despre zugrăvire); vezi şi indice; Idem, *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 274—275 ⟨bis. din cimitir⟩; Nistor I., *M-rile din Bucovina* (J.L., 1931, p. 113—119); Iorga N., *Notes sur quelques monuments d'histoire et d'art en Roumanie*, Vălenii de Munte, 1936, 18 p.+5 pl.; Vessereau Margueritte, *Biserici moldoveneşti* (P.L., I, 1936, vol. II, p. 92—103); trad. din R.D.M., 1 aug. 1934; Micşunescu D., *Vizitînd m-ri bucovinene*, p. 99—101;

Reli S., *M-rea Suceviţa* 1937, Cernăuţi, 40 p.; BCMI, XXX, 1937, p. 93—94 ⟨reparaţii⟩; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 321; Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 50—79 ⟨descriere, pietre de mormînt, obiecte⟩; Ştefănescu I. D., *Mănăstirile Bucovinei* (R.F.R., VIII, 1941, nr. 8—9, p. 409—412); Mandiuc Ilie, *M-rea Suceviţa*, Cernăuţi, 1943, 29 p. (text român, francez şi german); Lehner I., *Der Wölbungsbau in der Moldau*; „Arhitectura RPR", 1954, nr. 8, p. 18;

Berza M. şi M. A. Musicescu, *M-rea Suceviţa*, Buc., 1958, 196 p.+pl. ⟨una din cele mai bune monografii; istoricul m-rii, descrierea arhitecturii şi picturii, bibliografie; cu numeroase planşe, foto şi planuri⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Zugrav I., preot prof., *M-rea Suceviţa* (M.M., XXX, 1954, nr. 9—10, p. 52—57) ⟨descrierea bisericii şi a picturii, morminte şi obiecte); M.M., XXXV, 1959, nr. 9—12, p. 710 ⟨despre restaurare⟩; Crăciunaş I., *Acţiunea de reparare şi restaurare a monumentelor istorice bisericeşti* (M.M., 1964, nr. 7—8, p. 354—356) ⟨lucrările efectuate⟩;

Musicescu Ana Maria, *M-rea Suceviţa*, Buc., 1965, Ed. Meridiane, Col. Mici îndreptare; recenzia lui Victor Brătulescu, M.M., 1967, nr. 5—6, p. 422—425, unde se aduc unele completări; Moraru D., *Aventuri la Suceviţa* („Cronica", 4. II. 1967, p. 11) ⟨despre nişte galerii descoperite⟩;

Milkowicz Vladimir, *Zwei Fresco-Kalender in den Bukowiner Klosterkirchen Woronetz und Suczawitza aus dem 16. Jahrhundert*, Viena, 1898 (extras din „Mitteilungen", XXIX, 1898, p. 1—45);

Podlacha W., *Griechisch-orientalischen Kirchen* („Kunstgeschichtliches Jahrbuch", 1910, p. 141—159); Podlacha W., *Die gottliche Liturgie in den Wandmalereien der Bukowiner Klosterkirchen*, Düsseldorf, 1910

(extras din Z.C.K., XXIII); Podlacha W., *Abendländische Einflüsse in den Wandmalereien der griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukowina* (extras din Z.C.K., XXIII, Düsseldorf, 1911); Podlacha W., *Malowidla scienne;* Podlacha W., *Wandmalereien in den griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukowina* (B.S.P., 1912, p. 37—51); Podlacha Vlad., *Picturile murale din bisericile din Bucovina* (J.L., 1927, p. 206—217) (traducere); Mâle E., *L'arbre de Jessé* („Revue de l'art ancien et moderne", I, 1914);

Morariu Leca, *Vămile văzduhului în pictura noastră bisericească* (J.L., 1924, p. 62—63) ⟨rectifică părerile lui O. Tafrali din „Viitorul" 12 mart. 1924⟩; *Antike Philosophen in der Kirchenmalerei des Morgenlandes (Comptes rendus du Congrès des etudes byzantines*, Buc., 1923); Grecu Vasile, *Eine Belagerung Konstantinopels in der rumänischen Kirchen malerei* („Byzantion", I, 1924, p. 273—289); Diehl Charles, *Impressions de Roumanie* (R.D.M., 15 iunie 1924, p. 836—839) ⟨descrierea picturilor exterioare⟩; Grecu Vasile, *Darstellung altheidnischer Denker und Schriftsteller in der Kirchen-Malerei des Morgenlandes* (BSHAR, 1924), şi Buc., 1924, p. 14—19;

Grecu V., *Din pictura vechilor noastre biserici* (J.L., 1925, nr. 11—12, p. 401—406); Bogrea V., *Doi sfincşi ai picturilor murale de la mănăstirile Bucovinei: „Elen Astakoe" şi „Elin Zmovagl"* (C.C., II—III, 1926—1927, p. 607—608) ⟨completări la articolul lui V. Grecu despre filozofii elini în pictura bisericească⟩;

Henry Paul, *L'originalité des peintures bucoviniennes*, p. 291—303; Idem, *Folklore et iconographie religieuse;* Idem, *Les églises de la Moldavie*, p. 152—153, 253—278 passim şi pl. XLVIII—LXVIII; Cadafalch, J. Puig, *Les églises de Moldavie;* Henry P., *L'arbre de Jessé dans les églises de Bukowine*, Buc., 1928 (din *Bibliothèque de l'Institut français des Hautes Etudes en Raumanie, Mélanges*, 1928, p. 1—31); Idem; *Quelques notes sur la représentation de l'Hymne akathiste dans la peinture murale exterieure de Bukowine*, Buc., 1928 (din aceeaşi publicaţie, 1928, p. 33—49); Grecu Vasile, *Din frumuseţile vechilor noastre biserici*, Cernăuţi, 1926, 16 p. (extras din calendarul Gl. Buc., pe anul 1927); Constantinescu-Iaşi P., *Decoraţia bisericilor moldoveneşti* („Luminătorul", 1929, nr. 8, p. 48);

Tafrali O., *Asediul Constantinopolului în frescele bucovinene* („Viitorul", 28 nov. 1923); idem, *Frescele bisericii mănăstirii Suceviţa* („Viitorul", 13 aug. 1927); Idem, *Les fresques des églises de Bucovina* („Comtes rendues de l'Academie des Inscriptions et Belles Lettres", 1924); Idem, *Portretele lui Ieremia Movilă şi ale lui Alexandru cel Bun şi familiilor lor la Suceviţa* („Arhiva" — Iaşi, XXXI, 1929, nr. 2—4, p. 316—321); Idem, *Portretele lui Ieremia Movilă şi Alexandru cel Bun la Suceviţa* (în vol. *Omagiu lui Ilie Bărbulescu*, Iaşi 1931); Myslivec I., *Liturgicke hymny jako namety ruskych ikon* ⟨imnurile liturgice ca subiecte ale icoanelor ruseşti⟩ („Byzantino slavica", III, 1931, p. 462—499) ⟨Şi despre

influenţa rusă asupra picturii m-rii Suceviţa); Grabar A., *L'expansion de la peinture russe au XVI-e et XVII-e siècle* („Seminarium Kondakovianum", XI, 1940, p. 89—92); Grabar A., *L'origine des façades peintes;*

Ştefănescu I. D., *L'évolution*, p. 144—155, 275—276 şi pl. V—VI, IX, XII, XIX, LXXIV—LXXXVIII; Idem, *L'évolution*, II; Idem, *L'art byzantin*, p. 122—144; Idem, *Iconographie*, pl. 8, 19, 28, 29 a, 39, 95; Idem; *Etudes d'iconographie et d'histoire. Portraits iconnus de Georges Mogilă, métropolite de Moldavie, et Pierre Mogilă, métropolite de Kiew* (R.I.R., IV, 1934, f. I, p. 71—75+o planşe);

Grecu Vasile, *Influenţe sîrbeşti în vechea iconografie bisericească a Moldovei*, Cernăuţi, 1935 (din C.C., X, 1935, p. 235—242); Ştefănescu I. D., *L'illustration des Psaumes et des hymnes liturgiques*, extras din *Actes du IV-e Congrès international des études byzantines publiés dans le Buletin de l'Institut archeologique*, Sofia, X, 1936, p. 93—97 (recenzie E. W. „Byz. Zeitschrift" XXXVI, 1936, p. 528; Brătulescu Victor, *M-rea Suceviţa*, Buc., 1936; Ştefănescu I. D., *Peintures murales illustrant les Liturgies* (R.I.R., V—VI, 1935—1936, p. 159—183) (cu 11 fig.); Golescu Maria, *Autour d'une représentation de Saint Démétrius* (RHSEE, XIV, 1937, p. 26—37+2 pl.); Bobulescu, *Lăutari*, p. 16, 23, 28; Cartojan N., *Zapisul lui Adam* („Arta şi tehnica grafică", mart. 1938) şi extras, Buc., 1938; Nandriş Maria Mabel, *Painted churches in Bucovina: Voroneţ and Suceviţa* („Geographical Magazin", Londra, 1945, p. 573—583); Ştefănescu I. D., *Portretele lui Petru Movilă* (B.O.R., LXV, 1947, nr. 1—3, p. 4—8); Focillon H., J. Strzygovski, N. Iorga, G. Balş, *Fresques des églises roumaines* („Arcades", 1947, nr. 3—4, p. 49—64, 115—119); Grondijs E. H., *Le double Logos du monastère de Suceviţa* („Byzantion", XIX, 1949, p. 291—313); Musicescu Maria, *Tradiţie şi inovaţie în pictura bisericii m-rii Suceviţa* („Arta plastică", 1956, nr. 9, p. 28—35);

Vătăşianu, *Istoria artei* (indice); Grigorescu Ioana şi N. Diaconu, *Prezentarea unor elemente noi apărute cu ocazia restaurărilor de la Dragomirna, Suceviţa, Tazlău şi Voroneţ*, în vol. *Sesiunea ştiinţifică a Direcţiei Monumentelor istorice*, Buc., 1963;

Ulea Sorin, *Portretul unui ctitor uitat al m-rii Suceviţa: Teodosie Barboschi, mitropolit al Moldovei* (SCIA, 1959, nr. 2, p. 241—249); Idem, *Datarea ansamblului de pictură de la Suceviţa*, în vol. *Omagiu lui G. Oprescu*, Buc., 1961, p. 561—566 ⟨din 1601⟩; I. C., *Scena „Rugăciunea ctitorilor" (Deisis) de la m-rea Suceviţa* (M.M., XXXVI, 1960, nr. 7—8, p. 483—485) ⟨după Sorin Ulea⟩;

Brătulescu Victor, *Pictura Suceviţei şi datarea ei* (M.M., 1964, nr. 5—6, p. 206—228) ⟨spre deosebire de S. Ulea, crede că e zugrăvită la 1596 de meşterii Ion şi Sofronie⟩; *Eglises peintes*, pl. XXIII—XXXII; Brătulescu Victor, *Portretul logofătului Ioan Movilă (monahul Ioanichie) în tabloul votiv de la Suceviţa* (M.M., 1966, nr. 1—2, p. 23—53) ⟨Arată că portretul presupus a fi al lui Teodosie Barbovschi — identificat de

S. Ulea — este, de fapt, al lui Ioanichie⟩; Bîrsănescu Ştefan, *Filozofii de la Suceviţa* („Magazin istoric“, I, 1967, nr. 8, p. 9—12); Comarnescu Petru, *Valoarea artistică a monumentelor din Bucovina* („Scînteia“, 27 ian. 1968, p. 5); Nandriş Gr., *Christian humanism expressed in the neo-byzantine mural painting of the churches in Bucovina and in other orthodox-centres in Eastern Europe (Mount Athos)* („Revue des etudes roumaines“, XI—XII, 1969, p. 7—19); Irineu Crăciunaş Suceveanu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., XLV, 1969, nr. 7—9, p. 436—439) ⟨descrie pictura exterioară, precedată de consideraţii generale asupra acesteia⟩;

Istudor Ion şi Ion Balş, *Contribuţii la cunoaşterea materialelor folosite în pictura murală exterioară a bisericilor din secolul al XVI-lea din Bucovina şi la unele probleme de tehnică* (R. Muz., 1968, nr. 6, p. 491—497) ⟨Pe baza cercetărilor de laborator, se explică tehnica de lucru folosită de zugravi; şi despre rezistenţa deosebită a culorilor folosite⟩; prezentare în M.O., 1969, nr. 5—6, p. 469—471; Chevalier Denys, *Les fresques des monastères de Roumanie de Nord. Synthèse de l'Orient et de l'Occident* („Les lettres françaises“, 19—25. VIII. 1970, p. 21—24); prezentare în „Cronica“, 24. X. 1970, p. 11; Musicescu Ana Maria, *Suceviţa, sensuri şi semnificaţii* („Mag. istoric“, 1973, nr. 6, p. 73—75);

Iorga N., *Tapiţeriile doamnei Tudosca a lui Vasile Lupu* (BCMI, VIII, 1915, p. 147—149) ⟨descriere şi foto a acoperămîntelor de mormînt ale lui Simion şi Ieremia Movilă⟩; Dan Dim., *Un odor din m-rea Suceviţa*, Cernăuţi, 1909, 7 p. (din „Anuarul jubiliar al Academiei ortodoxe“, 1909) ⟨descrie epitaful donat de fam. Movilă⟩; Idem, *Der Stifter der Klosterkirche von Sucewitza*, Viena, 1912 (din „Mitteilungen der 3. (Archiv) Sektion der K. K. Zentral Kommission“, 1910, p. 71—81); Nersessian Sirarpie, *Two Slavonic parallels of the Greec Tetraevanghelia Paris* 7. („The act Bulletin“, IX, 1927, p. 223—274) ⟨două evangheliare ale m-rii Suceviţa⟩; vezi şi C.C., VI, 1929—1930, p. 53;

Tafrali O. *Le monastère de Suceviţa et son trésor (Mélanges Diehl)*, Paris, II, 1930, p. 207—220 şi în A.Ş.A., III, 1930, fasc. 5—6, p. 1—23 şi fasc. 7—8, 1931—1932, p. 1—18) ⟨inscripţii, descrierea obiectelor⟩; Voinescu Teodora, *Contribuţii la studiul manuscriselor ilustrate din mănăstirile Suceviţa şi Dragomirna* (SCIA, 1955, nr. 1—2, p. 89—114+6 planşe color); *Asupra stemelor unite ale Moldovei şi Ţării Româneşti la începutul sec. al XVII-lea* („Studii şi cerc. de numismatică“, II, 1958, p. 371—374) ⟨pe o tipsie şi pe un acoperămînt de mormînt de la Suceviţa⟩; *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 299—302 ⟨văl liturgic, epitaf⟩; Ştefănescu I. D., *Broderiile* . . ., în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 493; Turdeanu E., *La broderie religieuse;* Oprea Petre, *O sculptură din secolul al XVII-lea în Moldova* (R. Muz., 1967, nr. 4, p. 374—376) ⟨deasupra contrafortului turnului de nord al zidului m-rii Suceviţa⟩; Zugrav I., *Un Evangheliar de la Neagoe Basarab la m-rea Suceviţa* (M.M., 1967, nr. 7—8, p. 510—517)

⟨descriere şi foto⟩; P⟨orcescu⟩ S., *Colecţia de obiecte bisericeşti de valoare istorică şi artistică de la m-rea Suceviţa* (M.M., 1968, nr. 5—6, p. 324—325) ⟨se atrage atenţia asupra importanţei lor⟩;

Vornicescu N., protos, *Xilogravuri-clişeie executate de ierom. Veniamin Jacotă la m-rea Suceviţa între anii 1855—1859* (M.M., 1965, nr. 3—4, p. 181—189) ⟨despre atelierul de tipărit icoane după procedeul chiroxilografic⟩; Vezi şi B.O.R., 1966, nr. 1—2, p. 225—228;

Mircea Ion — Radu, *„Les vies des rois et archêveques serbes" et leur circulation en Moldavie. Une copie inconnue de 1567* („Revue de etudes Sud-Est européennes", IV, 1966, nr. 3—4, p. 393—412) ⟨dată m-rii Suceviţa de mitropolitul G. Movilă⟩;

Morariu C., *Din istoria românilor bucovineni*, p. 57—58 ⟨despre averea m-rii⟩;

Adrianne Madeleine — Van de Winckel, *Introduction à l'étude des signes lapidaires de Roumanie*, în vol. *Pagini de veche artă românească. De la origini pînă la sfîrşitul secolului al XVI-lea*, Buc., 1970, p. 256 ⟨semnele lapidare de la m-re⟩;

Efremov Alexandru, *Ion şi Sofronie — zugravii mănăstirii Suceviţa, pictori de icoane* (R. Muz., V, 1968, nr. 5, p. 503—508) ⟨Compară pictura bisericii cu aceea a trei icoane ale bis. m-rii Pîngăraţi⟩; Lehner Josef, *Zisterziensergotik im Fürstentum Moldau (1487 bis 1582)*, în vol. *Gedenkschrift für Harold Steinacker (1875—1965)*, München, 1966, p. 105—115 + planşe ⟨Şi despre m-rea Suceviţa⟩.

SCHITUL SUCMEZEU, vezi Pogleţu.

SUDARCA — Soroca (bis. de lemn din 1797, reclădită).

Anuar 1422, p. 187.

SUHĂRĂU, jud. Botoşani (bis. Sf. Ilie, construită de Ilie Botez, apoi M bis. de lemn Sf. Nicolae, construită la 1793 de arhiereul Anania Sevastias, bis. reparată 1897).

Odobescu Al., *Notiţe despre localităţile însemnate prin rămăşiţe antice în districtul Dorohoiu* („Mon. Of.", 1871, p. 827) ⟨despre altarul vechii biserici⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 84—85; *Dicţ. Rom.*, V, p. 495.

SUHARNA — Dorohoi. Vezi şi precedentul.

Ionescu de la Brad. *Agricultura Dorohoi*, p. 442—444 ⟨despre sat⟩.

SUHULEŢ (fost Brudurăşti), com. Tansa, jud. Iaşi[130] (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1780 sau 1800?).

A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 83, 1935, p. 109, 1936, p. 122, 1938, p. 195; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 478—479 ⟨despre sat⟩; Idem, *Doc. Bogdan*, p. 244; Iorga N., *Un act fals* (R.I. 1924, p. 249—250, 253—255) ⟨din 1643, despre Sohuleţ⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 495 ⟨şi despre o bis. arsă).

SULIŢA, jud. Botoşani (M bis. Sf. Nicolae, 1826). Vezi şi Starosilţa.

Anuar, 1930, p. 121; Platon Gh., *Populaţia oraşului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32).

SULTA, com. Agăş, jud. Bacău (bis. Schimbarea la faţă, 1853, distrusă în timpul războiului).

B.O.R., XIV, 1890, p. 374; AER, 1936, p. 167.

SURAIA, jud. Vrancea (bis. Cuv. Paraschiva, ante 1809, reclădită 1888).

A.B., 1931, p. 185 ⟨cat. 1809⟩;„Milcovia", I, 1930, p. 33 ⟨despre numele satului⟩; AER, 1936, p. 228; *Dicţ. Rom.*, V, p. 499 ⟨cătun⟩.

SURINEŞTI, vezi Şurineşti.

SCHITUL SURUCENI — Lăpuşna (Sf. Gheorghe, sec. XVIII, ante 1795; bis. reclădită de pitarul Casian Suruceanu).

ACMIB, I, 1924, p. 49—50, 56 ⟨însemnări⟩; vezi şi B.O.R., 1934, p. 193 ⟨Suriceni, 1787⟩, 196, 199; Boga, *Doc. bas.* (indice, Suriceni); RSIAB, 1919, p. 57—58; 1929, p. 197—198 ⟨cărţi vechi⟩, p. 351—352 ⟨la 1820 bis. de lemn Sf. Voievozi⟩; A.B., 1936, p. 31; Tomescu C. N., *Scrisoare originală despre clădirea m-rii Suruceni* (A.B., 1934, p. 101—102) ⟨din 1824⟩; Anuar 1922, p. 5 şi p. 80 (bis. 1879); Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 130 ⟨moşie a fam. Suruceanu⟩; Zaşciuk, *Materiali*, II, p. 208—209 ⟨despre schit la mijlocul sec. trecut⟩; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 323—324 ⟨istoricul schitului, datat 1785⟩.

SUSENI (Susăni), com. Băcani, jud. Vaslui[131] (bis. sec. XVII, refăcută?, Adormirea, ante 1809, rezidită 1833—1834; temeliile M).

Antonovici I., *Documente bîrlădene*, III, p. 76 şi urm. şi 313 ⟨doc. ref. la sat⟩; vezi şi p. 86—87) ⟨doc. 1698 amintind bis.⟩ şi I, p. 308; A.B., 1931, p. 198 ⟨cat. 1809⟩; B.F.O., 1832, p. 140 ⟨arendarea moşiei satului⟩; AEH, 1934, p. 61, 1935, p. 81, 1936, p. 86, 1938, p. 130; *Doc. agrare*, II, indice ⟨sat al familiei Palade⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 503.

SUSLENI — Orhei (două bis. de lemn, Adormirea şi Sf. Voievozi, sec. XVIII, ultima reclădită de zid).

RSIAB, 1930, p. 229 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 153; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 98 ⟨parte de sat a fam. Măcărescu⟩.

NOTE

[1] Despre zidirea bis. vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Mold., dos. 745/1851.

[2] La 1627 aug. 29, Miron Barnovschi dăruieşte satul, fost domnesc, ascultător de ocolul tîrgului Suceava, m-rii Dragomirna (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 238). Vezi şi doc. următoare şi *Cat. doc. mold.*, indice.

[3] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDLXVI/66 şi urm. La 1856, deşi bis. nouă nu fusese încă sfinţită, se slujea totuşi în ea (*ibidem*, CCCXXVI/114). Vezi şi hotărnicia din 1811 (Acad. R. S. România, MCDXII/14).

[4] Vezi zapisul din 1766 april. 12 al unor răzeşi pentru un loc de pădure dat preotului Dragomir să facă schitul Cernul (Acad. R. S. România, LXII/17). Vezi şi documentele, inscripţiile şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 92—137). Din aceste documente şi însemnări rezultă că schitul era în satul Cernu, în muntele Savu, la Runcu Mare. La 1828 i se spune schitul Buda zis şi Savu. Despre risipirea averii schitului Savu vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 703/1851.

[5] Despre scutirile bisericii din sec. XVIII, (1702, 1736, 1741), vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 448, 463, 465. Despre locul unde a fost bis. ungurească din Săbăoani vezi doc. din 1824 aug. 12—17 (Acad. R. S. România, DCCCLVI/135—136). Despre sat fost al m-rii Secul, vezi numeroasele doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, pach. LVI şi CXLII.

[6] La 1635 mart. 27 Vasile Lupu întăreşte stăpînirea aspra satului lui Gheorghe Arapu slugerul, care-l avea de la Radu Mihnea. Satul fusese domnesc, ascultător de ocolul Tg. Neamţ. Mai tîrziu a ajuns în stăpînirea m-rii Pionul, iar la 1640 iul. 24 era al lui Gheorghe mare paharnic. (Arh. St. Buc., m-rea Rîşca, VI/3, m-rea Văratic, XV/11). Vezi şi *Cat. doc. mold.*, indice şi Arh. St. Buc., ms. 528. Vezi şi planul moşiei Săcălăşeşti şi a moşiilor învecinate la Acad. R. S. România, MCDXCII/40.

[7] La 1781 aug. 9 nişte locuitori din sat dau ocină lui Ioan episcop de Roman, pe care acesta urma să zidească o biserică (Arh. St. Buc., ep. Roman, XV/3).

[8] Despre restaurarea bis. vezi doc. de la Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr. Moldova, dos. 694/1852, 1397/1856 şi 955/1857, f. 50, 64. Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 528 al Mitropoliei, ep. Roman, pach. XV şi dos. m-reşti, Mitrop. Moldovei, dos. 226/1851.

[9] Despre sat vezi şi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Galata, pach. II şi VII şi AN, MMDCCCLXXXI, MMDCCCXLVIII, care cuprind numeroase doc. şi hotărnicii. Vezi şi hotărniciile din 1825 şi 1828 (Arh. St. Buc., dos. m-reşti, ep. Roman, dos. 69/1847 şi Acad. R. S. România, 1574/66).

[10] La 1865, satul S. era moştenirea lui Alecu Balş (Acad. R. S. România, MCCXLIII/33—34).

[11] Despre sat vezi *ibidem*, pach. MDCLXXI.

[12] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea *Doljeşti*, pach. XXIX. La 1661 aug. 28, satul, fost al lui Ioan Prăjescu, devenea proprietatea lui Duca vistierul (*idem*, ms. 1535, f. 47). Vezi şi *Cat. doc. moldoveneşti* (indice). La 1634 ian. 5, parte din sat a fost dăruit de domn lui Pătraşcu Ciogolea logofăt (Arh. St. Buc., m-rea Doljeşti, XXIX/26).

[13] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXVII şi Arh. St. Buc., ms. 598. Despre satul S.-Suceava, fost proprietatea lui Mihail Sturza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DXV/36.

[14] La 1655 mart. 31, satul era al lui Romandi vistierul, căruia îi rămăsese de la ruda sa, Chiriţă Paleologu. (Arh. St. Buc., XIX/6).

[15] Despre temeliile bis. vechi, existente la 1871, vezi Acad. R. S. România. ms. 223, f. 474—474 v.

[16] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, MDLXXXIII şi MDCLII.

[17] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXVIII. La 1690 sept. 20, 1/2 de sat era vîndută lui Iordache Ruset mare vistier (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 450).

[18] Vezi hotărnicia satului din 1838 (Acad. R. S. România, MCCLX/107).

[19] Despre starea bisericii la mijlocul secolului trecut vezi Arh. St. Buc., dos. m-reşti m-rea Bistriţa, dos. 29/1846. Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Bistriţa, pach. VIII.

[20] La 1690 ian. 15, Lupașco Arapul, fiul lui Ilie Arapul, și alții vînd domnului Constantin Cantemir o jumătate din sat, pe Valea lui Șarpe, cu biserică de piatră (Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 628, f. 309—309 v.).

[21] Despre o biserică a lui Ștefan cel Mare, surpată de rîul Siret, vezi Acad. R. S. România, ms. 229, f. 82 (din 1871). Preotul din tîrgul Scheia este amintit la 1657 april. 11, ca martor la o vînzare la Iași (Arh. St. Buc., ms. 578, f. 289). Vezi și lista de documente ale schitului (Acad. R. S. România, DLXIX/43 și pach. MCCLXI, hotărnicia din Arh. St. Buc., m-rea Bîrnova, V/5, nr. 1).

[22] Vezi însemnările din 1840 transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A. 1580, f. 162).

[23] Despre bis. veche de lemn, existentă la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 230, f. 301. La 1807 mai 5 fam. Ciurea a vîndut moșia Scheia maiorului Ioan Măcărescu cu 9500 lei (Acad. R. S. România, MDLXXIX/99); vezi și doc. următoare.

[24] Vezi hotărnicia din 1802 a satului S.-Fălciu (Acad. R. S. România, DLXV/36, 37) și planul moșiei S.-Vaslui din 1814 (ibidem, MCCXCIII/190).

[25] Despre satul S.=Solcani — Neamț vezi Acad. R. S. România, MDII.

[26] Vezi contractul lui Ștefan Lazarevici cu arhimandritul Isaia pentru terminarea bisericii de piatră de la schitul Duca, din 1827 mai 13; doc. din 1827 mai și 1828 febr. 9 — despre cheltuielile construirii schitului și 1830 mai — cheltuielile sfințirii bisericii schitului Duca (Arh. St. Buc., m-rea Socola, VII/127, 132 și 155). Despre diverse reparații, *idem*, Min. Instr. Moldova, dos. 669/1851, 781/1851 și 513/1855.

[27] Vezi și Acad. R. S. România, ms. 230, f. 301. Despre starea bisericii din Scînteia-Vaslui la mijlocul sec. trecut vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Bîrnova, dos. 17/1844.

Despre lucrul la casele agăi Costache Sturza, la 1833—1835, unde activa arhitectul Karl Dornascher, vezi numeroasele doc. de la Acad. R. S. România, MCCLXVIII/95 și urm., MCCLXIX/32 și urm. și MCCLXXVIII/6.

[28] La 1628 nov. 5, Miron Barnovschi întărește m-rii Bîrnova 1/2 din sat, care fusese pînă atunci al urmașilor lui Duma Negru (Arh. St. Buc., ms. 646, f. 21). Din doc. din 1628 nov. 12 rezultă că satul se numise Filozofii (*ibidem*, ms. 629, f. 262). Vezi și *Cat. doc. mold.*, indice.

[29] Biserica domnească din Scînteia (aceasta sau precedenta?) este amintită la 1646 sept. 28 (Arh. St. Iași, CDXXV/21). Vezi și doc. din 1740 april. 14 (Acad. R. S. România, CV/147).

[30] Despre sat vezi Acad. R. S. România, pach. CDXLV.

[31] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXIX.

[32] La 1756 dec. 23 satul era al lui Mihalache Cheșco medelnicerul, luat schimb de la postelnicul Ioniță Manole (Acad. R. S. România, MCDLXXIV/14).

[33] Despre satul S.=Țiful vezi doc. de la Acad. R. S. România, MCDLXVII—IX.

[34] Vezi și doc. din 1828 mai 13, în care Vasile Blehan recunoaște că a primit două candele de argint dăruite bisericii din Sculenii Vechi din Constantin Suțu și soția sa, Alexandra (Arh. St. Buc., Doc. moldovenești, VIII/15).

[35] Despre arderea satului la 1821, cu prilejul luptelor eteriștilor, vezi Acad. R. S. România, Arhiva 1580, f. 108 (ms. Bobulescu). Vezi și Nestor Camariano. *Un manuscris al unui eterist despre evenimentele de la 1821 din Moldova* (R.I.R., 1947, p. 80—97).

[36] La ⟨1585—1591⟩, Petru Șchiopul întărește călugărilor de la schitul lui Zosin locul de m-re numit schitul lui Zosin și pe acela curățat la gura Secului (*Documente*, XVI, vol. III, p. 267).

[37] La 1604 mai 16, este numită m-rea Xeropotam (*Documente*, XVII, vol. I, p. 150), iar la 1 oct. 1604, Nestor Ureche mare vornic și Ioan Mogîldea vornic de

gloate fac danii la *„sfînta mănăstire a noastră nou zidită numită Xeropotam“* (*ibidem*, p. 180—182).

La 1604 oct. 16, călugării de la m-rea Agapia au cerut domnului să strice m-rea Secul deoarece era clădită pe locul m-rii Agapia. Călugării de la Secul susţineau că m-rea lor se află pe locul cetăţii Neamţ. Domnul, considerînd că *„amîndouă sînt zidite în numele lui Dumnezeu“*, hotărăşte să aibă pace între ele (*ibidem*, p. 182—183).

Despre îngroparea ctitorului Nestor Ureche la m-re, vezi doc. din 1665 ian. 20 (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, LXVIII/5). Vezi şi izvodul de averea dată de ctitori din 1714 iunie 20 (Acad. R. S. România, LXVIII/69).

[38] Despre stricăciunile provocate de turci la 1821 vezi şi Acad. R. S. România, MXLI/73 şi 112 şi DCCLXXII/111 (doc. din 1834 dec. 15).

Vezi şi catagrafiile de la Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 320/1841 şi 335/1842. Despre diverse reparaţii, *ibidem*, dos. 593/1861. Vezi şi pomelnicul de la Acad. R. S. România, MLIX/179 bis. şi catagrafiile de odoare şi cărţi (*ibidem*, CMXXV/15—16). Vezi, de asemenea, doc. de la Arh. St. Buc., ms. 559—571. Vezi şi Acad. R. S. România, Stampe, GR I Kaindl A., 78 şi istoricul m-rii de la Acad. R. S. România, ms. rom. 1269.

[39] În hotărnicia m-rii Secul din 1626 april. 11 sînt amintite în regiunea dintre această mănăstire şi m-rea Neamţ mai multe chilii, care dovedesc existenţa unor călugări: chilia lui Prohor care se cheamă a lui Veniamin, chilia lui Visarion, chilia lui Ştefan Răul, chilia lui Chiriac (*Doc. Rom. hist.*, vol. XIX, p. 48).

[39 bis] Menţionăm că, la 1813 iunie 1, Scarlat Calimach, domnul Moldovei, orînduieşte un suiulgiu şi 6 oameni scutiţi de dări pentru a îngriji cişmelele de la m-rile Neamţ, Secu şi Văratec (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, CXXXV/16).

[40] Despre salvarea odoarelor m-rii de prăpădul din 1821, vezi doc. din 1822 (Acad. R. S. România, MCCLXXXVII/43).

[41] Despre milele sihăstriei din poiana lui Atanasie, a lui Ghedeon episcopul Romanului, vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 513 (1710). Vezi şi catagrafia de odoarele schitului de la Acad. R. S. România, CMXXV/19.

[42] Amintită în documente la 1625 mart. 27 (*Documente*, XVII, vol. V, p. 331).

[43] Vezi şi doc. din 1829 sept. 23, în care este amintit schitul Sihastru — Tutova (Acad. R. S. România, DCCLVIII/148).

[44] Este posibil ca schitul să dateze din sec. XVI; pe o hotărnicie făcută pentru m-rile Agapia şi Secu se spune că s-a scris „la Sihla“, dar nu este amintit schitul (*Documente*, XVII, vol. I, p. 178). Menţionăm că există şi un sat cu acest nume (*ibidem*, XIV—XV, p. 133). Vezi şi scutirile de dări din: 1756 april. 2, 1757 oct. 15, 1785 iunie 20 (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, CXIII/20, 21, 23) şi catagrafia de odoarele schitului (Acad. R. S. România, CMXXV/20).

Pe un antologhion din sec. XVIII se află o însemnare despre schitul Sihla *„la Ceahlău“* al Ecaterinei Păşcăniţa (Cantacuzino) *„care schit s-au stricat ponorîndu-să muntele“* (Udişteanu Dionisie, *Inscripţii şi însemnări de la Secu*, p. 52).

[45] La 1796 nov. 25 satul S. pe Orbic era al lui Costache Canano (Arh. St. Buc., MMDCCCXXXVII/2).

[46] La 1692 iulie 2, Constantin Cantemir voievod miluieşte m-rea de la Siliştent, cu hramul Sf. Nicolae *„care mănăstire iaste făcută de domnia mea şi miluită în zestre cu bucate din prilejul nostru“* (*Uricarul*, XXIII, p. 187). Vezi şi doc. din 1707 april. 20 (Acad. R. S. România, CXV/90) şi hotărnicia moşiei din 1689 nov. 25 (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 260—263).

[47] Despre moşia Silivestri a schitului Tisa vezi Arh. St. Buc., ms. 606. Despre sat vezi şi *idem*, dos. m-reşti, m-rea Doljeşti.

[48] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, pach. LVI şi Arh. St. Buc., AN, pach. MMDCCLVIII. La 1655 ian. 1, seliştea S.-Neamţ rămăsese lui Vasile Şoldan vistier, în urma împărţelii cu familia sa (*ibidem*, MMDCCCXIII/12).

[49] Vezi şi opisul de doc. ale satului, fost proprietatea lui Mihail Sturza (Acad. R. S. România, DL/3 şi DXV/3) şi doc. (*ibidem*, pach. CDLXVI).

[50] Vezi doc. din 1717 oct. 14, în care este amintit metohul de la Sineşti-Cîrligătura, 1753 nov. 6, prin care vorniceasa Ecaterina închină schitului de la S., metoh la Putna, o cină la Podobiţi etc. (Arh. St. Buc., Mitr. Mold., CXLVI/32 şi CLII/13 şi ms. 522, f. 15 v.—16, 220—221). Bis. e amintită la 1811 (Acad. R. S. România, MCCXLII/40). Vezi şi Arh. St. Buc., ms. 524 al mitropoliei.

[51] La 1837 mai 10 se arăta vornicului Iacovachi Paladi că s-au zugrăvit şi reparat casele din Sineşti (Acad. R. S. România, MCDXIV/86 şi 88).

[52] Despre rezidirea bis. vezi însemnarea din 1821 (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 768). Despre repararea bis. vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 717/1852 şi 719/1854.

[53] Vezi doc. din 1381 mai 1 prin care Petru Muşat îi acordă *„venitul cîmtarului"* din oraşul Siret (*Documente*, XIV—XV, p. 1—2).

[54] La 1617 iulie 11, Radu Mihnea voievod întăreşte m-rii Putna *„un loc de mănăstire unde se numeşte sfîntul Onufrei, cu biserică şi cu grădină ..., care această mănăstire şi biserică ... este în hotarul tîrgoveţilor"* din Siret. M-rea fusese închinată de popa Mihul din tîrgul Siret (*Documente*, XVII, vol. IV, p. 190—191). Vezi şi doc. din 1756 iunie 8 (Acad. R. S. România, LXXXII/126).

[55] Acad. R. S. România, ms. 228, f. 357.

[56] Despre numele satului, de la locuitorii sîrbi, vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 228, f. 392 v.

[57] Vezi şi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Bistriţa, dos. 3/1834.

[58] Vezi şi *idem*, dos. m-reşti, m-rea Bîrnova, dos. 4/1835.

[59] Vezi doc. din 1637 iunie 17 (Arh. St. Buc., ms. 646, f. 41). La 1678 mart. 10, Dafina, fosta soţie a lui Eustratie Dabija voievod, dăruia satul Sîrbii m-rii Bîrnova (Arh. St. Buc., ms. 646, f. 7). Vezi şi nota precedentă.

[60] Amintită în documente la 4 aprilie 1560 (*Documente*, XVI, vol. II, p. 139); la 20 august acelaşi an, m-rea este numită de Alexandru Lăpuşneanu *„noua noastră zidire"* (*ibidem*, p. 155). Despre prădarea m-rii de cătanele lui Mihai Viteazul, cînd acestea au luat *„multă avere"* de la m-re, vezi doc. din 1625 mart. 8 (*ibidem*, XVII, vol. V, p. 326).

[61] La 1640 oct. 22 sfatul domnesc şi mitropolitul ţării dau mărturie că domnul Vasile Lupu a luat o selişte a m-rii Slatina în schimbul obligaţiei de a clădi un rînd de chilii (Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 629, f. 308—309); vezi şi ms. 628. f. 670—671 v. doc. din aceiaşi dată şi *Uricarul*, VII, p. 45.

[62] Despre repararea paraclisului şi chiliilor vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr. Moldova, dos. 808/1850. Despre averea şi catagrafiile m-rii vezi *ibidem*, dos. 366/1846, 642/1851 şi 985/1859. Despre deschiderea unei şcoli pe moşia din jurul m-rii, ibidem, dos. 769/1853. Vezi şi catagrafiile din 1840 mai 10 şi 1846 dec. 25, de la Acad. R. S. România, DCLXXVII/233 şi CMXXVIII/28.

Despre starea proastă în care se găseau clădirile m-rii vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 1443/1864, f. 85 şi urm.; despre alte reparaţii *ibidem*, dos. 2990/1875.

Vezi şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A. 1580, f. 381—382 şi 628—629) şi pomelnicul de la Acad. R. S. România, ms. 2336, f. 32—36 (din 1769) şi ms. 2671 şi 2679 (din 1813). Vezi, de asemenea, descrierea şi legenda m-rii înregistrate la 1874 (Acad. R. S. România, ms. 229, f. 292—293, 306—307 v).

Despre averea m-rii vezi numeroasele doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCXXIII. Despre prădarea m-rii Slatina la 1690, cînd s-au furat numeroase lucruri de preţ, vezi Hurmuzaki, XV/2, p. 1 423—1 428, unde se reproduce şi un „izvod" de lucrurile furate. Vezi şi „izvodul" de odoarele m-rii din 1782 oct. 26 (Acad. R. S. România, CLXXXVI/256) şi catagrafia din 1829 nov. 22 (*ibidem*, CLXXXVII/77).

[63] Despre Veniamin Costachi de la m-rea Slatina vezi doc. din 1808 mart. 1 (Acad. R. S. România, CMXVI/28).

[64] Vezi şi însemnările şi doc. din 1836 despre feredeiele-băi de la Slănic (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 357—358).

[64 bis] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DXXX.

[65] La 1627 april. 20 parte de sat a fost întărită lui Ionaşco Cehan mare pitar (Arh. St. Buc., ms. 628. f. 67 v.). Vezi şi doc. următoare şi *Cat. doc. mold.*, indice. La 1659 iunie 24 satul era în stăpînirea lui Racoviţă Cehan mare logofăt (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 128).

[66] Amintită la 1656 april. 13, cînd Bejan, fiul lui Vremeş, îi face o danie de ocină din jos de Româneşti (Bibl. Centrală de Stat, fostul fond Muzeul Lupta rev. 1/116).

[67] La 1677 Antonie Ruset întăreşte lui Ionaşco Balş fost mare vornic satul Slobozia de la Ştefăneşti-Dorohoi, fost domnesc (Arh. St. Buc., ms 628, f. 513).

[68] Vezi şi însemnările aceluiaşi de la Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 158—159.

[69] La 1661 iunie 10, satul Iacobeni ce se numeşte Slobozia din ţin. Hîrlău se afla în stăpînirea Irinei, soţia lui Sculeş vornic de gloată.

[70] Vezi şi Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, p. 205 (ms. Bobulescu), unde i se spune Soci-Petreşti. Despre acest sat vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCCCL-DCCCLII. Despre satul Soci, fost proprietatea lui Mihail Sturza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DXV/29.

[71] Despre sat vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCDXCV.

[72] Amintită în documente, într-o trad. rom. din 1614 oct. 18 (*Documente*, veac. XVII, vol. III, p. 179). Cu un conţinut asemănător este şi doc. slav din 1615 mart. 13. în care Ştefan Tomşa spune că *„am făcut biserică şi mănăstire ... care s-a sfintit în numele sfinţilor, preaslăviţilor şi întîi şezători şi apostoli de frunte Petru si Pavel"* (*ibidem*, p. 196).

[73] Într-un doc. din a doua sa domnie, din 1623 (april—iulie), se arată că fiind *„scos din patria domniei sale"* de Movileşti *„n-a putut-o sfîrşi"* în prima domnie. În domnia a doua *„a sfîrşit cu totul şi această sfîntă mănăstire Solca ... şi a miluit şi a întărit acest dumnezeiesc hram cu sate şi cu vaduri de moară şi cu ţigani şi cu vii şi cu alte felurite miluiri"* (*ibidem*, vol. V, p. 205—206).

Într-un alt doc. din 1623 iunie 25, prin care m-rea primeşte noi danii şi întăriri de proprietăţi, ctitorul m-rii, Ştefan Tomşa declara din nou că a terminat biserica şi m-rea *„care s-a şi sfinţit în numele sfinţilor, preaslăviţilor şi întîilor stătători şi apostoli de frunte Petru şi Pavel"* (*ibidem*, p. 231). Din aceste documente ar rezulta că domnul a terminat biserica în prima domnie, fiind sfinţită înainte de 1615 mart. 13, iar clădirile anexe în domnia a doua.

Lucrările au continuat însă şi după domnia sa: dintr-un doc. din 1635 mai 2, aflăm că, în timpul domniei lui Radu Mihnea (1623—1626), un anume Cîrstian logofătul făcuse un turn şi un zid de piatră la m-re (Acad. R. S. România, LXIX/44).

[74] Vezi şi însemnarea din 1809 transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 672). La 1871 este amintită aci o ruină de biserică (Acad. R. S. România, ms. 230, f. 323 v.).

[75] Pentru corespondenţa dintre cele două nume vezi doc. din 1646 aug. 2, unde se spune m-rea Soveja *„ce să chiamă Dobromira"* (Arh. St. Buc., m-rea Soveja, X/8). La 1646 iul. 30 i se spune m-rea Dobromira din Soveja (Arh. St. Buc., m-rea Sf. Sava-Iaşi, XXII/8). Vezi şi doc. din 1646 nov. 17, în care Vasile Lupu afirmă că îi dăduse voie *„fratelui"* său Matei Basarab să facă m-re la Dobromira; m-rea este numită *„de iznov zidită"* (Arh. St. Iaşi, CCCXIII/37). Numele de Dobromira (=bună pace) era menit să afirme relaţiile de pace statornicite între cei doi domni, din nefericire de scurtă durată.

[76] Vezi doc. din 1644 oct. 28, în care Matei Basarab arată că a dat bani și 300 merțe de grîu călugărului Partenie, care a făcut o m-re numită Dobromira într-un munte numit Soveja, pe apa Dobromirul, și care e dată în seama acestui călugăr (Acad. R. S. România, IX/77). La 1646 Matei o numește m-rea domniei mele Dobromira de la Soveja (Arh. St. Buc., m-rea Căldărușani, II/15), iar la 1656 febr. 5 se spune că a fost *„zidită de isnoavă din temelie de răposat Matei vodă“* (Arh. St. Buc., ms. 656, f. 9). Vezi și însemnarea din 1646—1647 (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 176).

Dintr-un doc. nedatat, emis de ierarhii moldoveni, rezultă că ieromonahul Partenie de la m-rea Bisericani făcuse un schit pe rîul Putna (acesta este foarte probabil schitul Babele). Schitul fiind jefuit de oștile Țării Românești, Partenie a cautat un loc mai retras, în munte, unde a făcut un alt schit, primind ajutor de la Matei Basarab, care-i dă 300 de merțe de făină, și de la un anume Negrea din Vrancea. După ce a început să o boltească, au sfințit biserica. Țara fiind fugită în bejenie, la pregătitul lemnului pentru biserică au ajutat și bejenarii, carora li s-a dat mîncare. După aceia, Partenie s-a îmbolnăvit (Arh. St. Buc., m-rea Soveja, X/14); vezi și III/6). Din aceste documente ar rezulta că Matei a ajutat doar la construirea m-rii.

La 1647 mart. 24, Ursu Vartic fost vornic declara că Matei Basarab zidise m-rea Dobromira *„unde se chiamă locul Soveja“* și pe locul său, din care pricină se considera și el ctitor (Arh. St. Buc., m-rea Sf. Sava-Iași, XXXV/8). Despre diverse reparații vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 1568/1864.

[77] Vezi și descrierea m-rii la 1874 (Acad. R. S. România, ms. rom. 229, f. 7—8). Despre dărîmarea unui zid vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 609/1861. Vezi, de asemenea, Arh. St. Buc., ms. 656.

[78] Despre satul Spinești=Borosești-Tecuci vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDLXXVI/3 și Arh. St. Buc., ms. 628, f. 592; la 1665 1/2 din sat era a lui Eustratie Dabija, domnul Moldovei.

[79] La 1660 ian. 14 satul era al lui Nicolae Buhuș mare medelnicer, căruia i-l luase Gh. Ghica *„cu mare asupreală“* (Acad. R. S. România, MDXXXIX/1). La 1717 dec. 1 a fost confiscat de M. Racoviță de la Vasile Ceaurul pentru hiclenie și dat lui C. Costachi (*ibidem*, doc. 2); la 1839 mai 31 era al lui Ioniță Coroi stolnic, rămas de la Scarlat Palade (*ibidem*, doc. 16); la ⟨1857⟩ a rămas Smarandei Coroi (*idem*, MDCXL/59). Vezi și doc. urm. precum și opisul de doc. din ⟨1858⟩ (*ibidem*, MDCXLII/65); vezi și restul pachetului, printre care și o catagrafie din 1838 mai 12 (doc. 53) și doc. despre mersul proprietății satului în sec. XVII—XIX, începînd cu Bucioc vornicul.

[80] Vezi și însemnarea din 1727 despre bis. din codrul Stavnicului de la Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 453.

[80 bis] Despre satul S.=Șirățăi vezi Arh. St. Buc., ms. 602.

[81] Bis. din S.-Roman este amintită la 1845 sept 11, cu prilejul numirii unui dascăl. Moșia era la acea dată răzeșească (Arh. St. Buc., Doc. mold., IV/3). Despre moșia S. a m-rii Cașin vezi doc. din 1679 sept. 15 (idem, m-rea Sf. Sava, XXIV/1).

[82] Despre repararea bisericii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 735/1853. Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ep. Huși, pach. XIII, XVI. La 1627 13, M. Barnovschi voievod întărește siliștea S. lui Ionașco Cehan mare pitar (Arh. St. Buc., ep. Huși, XIII/6). După ce a fost luat de Vasile Lupu, satul a fost redat lui Racoviță Cehan logofăt al II-lea la 1639 nov. 1 (*ibidem*, XIII/12). Vezi și doc. următoare și *Cat. doc. mold.*, indice.

[83] Vezi și numeroasele doc. de la Acad. R. S. România, MCDXLII/91 și urm., printre care și o hotărnicie din 1745.

[84] Despre sat vezi Acad. R. S. România, CDXXXIII/61 și urm.

[85] Vezi doc. din 1836 mai 22 (Arh. St. Buc., ms. 535, f. 29). Despre satul Stînca-Posadnici-Lelești vezi doc. de la Arh. St. Buc., AN, pach. CCXXI, CCXXX.

[86] La 1821 iulie 17, boierul Roset arăta într-o scrisoare că, în urma bătăliei de la Stînca dintre greci și turci, nu au scăpat nearse decît casele cele mari și biserica (Acad. R. S. România, MXLI/83). Doc. a fost publicat de C. Erbiceanu. Vezi și însemnările din 1829—1830, transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A., 1580, f. 949—966). Despre cărămida făcută pentru casele din Stînca vezi și doc. din 1854 ian. 20 (Arh. St. Buc., AN, CCXXX/14).

[87] Bis. e amintită la 1795 nov. 20, cînd primește niște danii de moșie (Arh. St. Buc., Doc. mold., I/90). Vezi și *ibidem*, II/10, 69, V/56, etc. ref. la sat și biserică.

[88] La 1630 nov. 5 siliștea S. din ocolul Stănilești a fost întărită lui Gheorghe Roșca fost vistier (Arh. St. Buc., ep. Huși, XIII/8). Acesta a întărit apoi satul lui Darie Cărăbăț spătarul (*ibidem*, LXV/1). Vezi tot pachetul XIII și *Cat. doc. mold.*, indice.

[89] Vezi însemnarea din 1759 transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, f. 56—57). La 1657 satul S. pe Cașin a fost dăruit de Gheorghe Ștefan m-rii Cașin, ctitoria sa (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 376—377).

[90] Despre satul S.=Petrișori — Fălciu vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXXII.

[91] La 1670 nov. 21 satul a fost cumpărat de Gh. Duca voievod de la Dumitrașco Prăjescu (Arh. St. Buc., Doc. mold., I/26). La 1673 febr. 28 satul a fost întărit m-rii Cetățuia din Iași (Arh. St. Buc., m-rea Cetățuia III/8).

[92] Despre starea bisericii la mijlocul sec. trecut vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Cetățuia, dos. 21/1846.

[93] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 540 al mitropoliei și Acad. R. S. România, pach. DCXX. La 1635 mart. 27, satul, cu cătunele sale: Stroiceni, Vlășinoasa și Scumpia, se afla în stăpînirea m-rii Sf. Sava — Iași, căreia îl dăduse Enache postelnicul (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 684 v.—685). Vezi și hotărnicia din 1848 (*idem*, dos. m-rești, Mitr. Moldovei, dos. 174/1848). La 1841 aug. 14 moșia Stolniceni a fost vîndută de Antohi Boul medelnicerul postelnicului Petru Asachi cu 12 800 galbeni (Acad. R. S. România, MDXVIII/192).

[94] Despre satul S.-Suceava vezi doc. de la Acad. R. S. România, MCDXCIX-MD.

[95] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, MDXXXIX.

[96] Despre bis. nouă din S., unul din cuturile moșiei Sinești, vezi devizul de la Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Moldova, dos. 765/1854. Despre satul Stornești vezi doc. de la Arh. St. Buc., Mitr. Mold., pach. CXLV și ms. 522 al mitropoliei. Din aceste doc. rezultă că a fost dat de Solomon Bîrlădeanu mare logofăt ctitoriei sale, m-rea Bogdana, și că a ajuns apoi al episcopului Ioanichie de Roman.

[97] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXXII.

[98] Vezi însemnarea din 1732, transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, f. 72—73). Despre cumpărarea satului de către Matei Basarab pentru ctitoria sa de la Soveja vezi *Cat. doc. moldovenești*, II—IV (indice).

[99] Vezi și hotărnicia din 1881 (Arh. St. Buc., MMDCCCLXXIX/98).

[100] Despre sat, fost al m-rii Sf. Sava, vezi Acad. R. S. România, MDXLIX/87 (1818).

[101] Despre satul S. Roman vezi doc. de la Arh. St. Buc., pach. MMDCXXV.

[102] Amintită la 1846 mart. 4 (Arh. St. Buc., AN, Trib. Neamț, MDCCCXCIV/93).

[103] La 1656 aug. 20, satul se afla în stăpînirea lui Contăș cămărașul, în urma unui proces (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 343—344). Vezi și catagrafia acareturilor de pe moșie la 1851 april 12 (Acad. R. S. România, MDXXXIX/62).

[104] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCXXIII și perilipsisul de doc. *ibidem*, CMXLVI/3.

[105] Vezi și doc. din 1652 april. 14 (Arh. St. Buc., condica Asaki, ms. 629, f. 335—336 și m-rea Barnovschi, II/2).

[106] Vezi și litografia color de la Acad. R. S. România, Stampe, GS, III, Knapp F X 5.

[107] Biserica sau paraclisul din cetate exista încă la 1647 ian. 1, cînd este citat ca martor un preot de la bis. *„den cetate“* (Acad. R. S. România, VIII/204).

[108] Miron Costin afirmă că, pe turnul dinspre miazăzi al cetății Suceava, *„scrie sus că ieste tocmit de Ieremie vodă și la poarta cetății vei afla numele lui Despot vodă, care slove pe lîngă buor* (bour — N.S.) *le-am cetit eu singur“ (Opere*, ed. P. P. Panaitescu, p. 265).

[109] La 1700 un sol polon în trecere prin Suceava arăta că *„lîngă biserica Soborului este un palat domnesc de zid, pustiu, căci mai înainte, în vechime, aici locuiau domnii Moldovei“* (P. P. Panaitescu, *Călători poloni*, p. 97). De fapt, curtea domnească a fost lîngă bis. Sf. Dumitru (Romstorfer, *Cetatea Sucevii*, p. 16).

[110] La 1643 mai 11, Vasile Lupu scria bistrițenilor că *„prilejuindu-ni-să noao a face de iznoavă niște case de piiatră den temelie acii la Suceavă“* și neaflînd meșteri buni care să lucreze *„la uși și la ferești și la bolte“* să-i trimită de acolo meșteri pietrari și doi olari (Hurmuzaki, XV/2, p. 1 103 și Iorga N., *Doc. din arhivele Bistriței*, I, p. 75). La 1651 mai 23, domnul cerea din nou cuie și lanțuri de șindrilă *„pentru ridicarea zidurilor“* la Suceava (Hurmuzaki, XV/2, p. 1 197).

[111] Bisericuța doamnei din curte de la Suceava este amintită la 1669 iulie 16 (Arh. St. Buc., AN, MMDXIX/22).

[112] La 1647 ian. 1 preoții bisericilor din Suceava sînt citați în ordinea următoare: domnesc, de la mitropolie, *„den cetate“*, de la Ițcani, de la Sf. Vineri, Sf. Nicolae și mitropolia veche (Acad. R. S. România, VIII/204). Vezi și descrierea lor la 1871 (*ibidem*, ms. 224, f. 190—192 v.).

[113] Vezi și Muzeul de Artă R. S. România, CR, II, Kaindl. 18 372.

[114] Amintită la 1395 (Hurmuzaki, XIV/1, p. 18) și la 1453 febr. 23, sub numele de m-rea lui Iațco de lîngă Suceava (*Documente*, XIV—XV, p. 260). Vezi și pomelnicul de la Acad. R. S. România, ms. rom. 2981, f. 2—10 (sec. XIX).

[115] Amintită la 1434 april. 11 (*Documente*, XIV—XV, p. 109).

[116] După cum rezultă din documente, austriecii au vrut să dărîme biserica. La 1749 mart. 11, materialul bisericii Sf. Gheorghe (mitropolia veche) era cedat doamnei Balș pentru a fi transportat în vederea executării altei construcții. Apoi biserica a fost lăsată pe seama maiorului Iani Flore, care, la 28 nov. 1799, o dăruiește locuitorilor români, arătînd că o cumpărase la licitație și că stăruise să nu fie dărîmată atunci cînd autoritățile porunciseră acest lucru. La 1801 febr. 8 mai mulți locuitori din Suceava cereau ajutorul mitropolitului Iacov al Moldovei pentru a repara bis. Sf. Gheorghe, fostă mitropolia veche, dăruită lor de omul ce o scăpase de la dărîmare (Arh. St. Buc., AN, MMDCXXXI/8—14).

[117] Amintită în documente la 1612 sept. 30 (*Documente*, XVII, vol. III, p. 102).

[118] Într-un doc. din 1461 aug. 12 se spune că un ispisoc, fost al preotului rusesc din Suceava, arsese *„cînd au ars și biserica cea dinaintea tîrgului Sucevii, ce s-au aprins de tunet, mai la vale de Sf. Atanasie“* (*Documente*, XIV—XV, p. 315).

[119] Vezi și pomelnicele de la Acad. R. S. România ms. rom. 5 928 (sec. XVIII) și 5 929, f. 6—18.

[120] Vezi și Acad. R. S. România, Stampe (stampa lui Knapp, reprezentînd interiorul bisericii la 1858).

[121] La 1828—1829, mitropolitul Veniamin Costachi arăta că mitropolia cheltuise 1 500 de galbeni pentru „meremetul" mitropoliei vechi din Suceava „*întru a o acoperi și a-i face zidul împrejur și meremetul chilitilor*", urmînd ca în vara viitoare „*a o tencui pe din lăuntru și pe dinafară și a-i face tot meremetul ce mai trebuie după îndatorirea pusă*" (Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 456). Vezi și Acad. R. S. România, MXCIV/113.

[122] Vezi doc. din ⟨1611 dec. 19 — 1612 aug. 31⟩, în care se spune că m-rea „*numită a lui Toader Moghilă*" a fost zidită „*din nou*" în timpul domniei lui Ieremia Movilă de fratele său Toader care i-a dat „*tot avutul său și multe sate ce au fost dreptele lui ocine*" (*Documente*, XVII, vol. III, p. 41). Vezi și Acad. R. S. România, ms. rom. 224, f. 166.

[123] Termenul de „zamca" (de la slavul zamok=întăritură) avea în sec. XVIII accepțiunea de întăritură. De pildă, se spune că, în cetatea Tebriz, casele erau înconjurate cu zamcă din lut îngrădit, fiind cuprinse mai multe case într-o astfel de întăritură sau zamcă (*Cronicile României*, ed. M. Kogălniceanu, III, p. 71).

[124] Asupra datelor construirii (sau reconstruirii) acestei biserici părerile sînt împărțite: de pildă, Polek consideră m-rea din sec. XV, biserica de la 1572—1574, iar zidurile exterioare de la sfîrșitul sec. XVII, din vremea lui Ioan Sobieski; după cercetările arheologice, actuala bis. ar data de la începutul sec. XVII.

[125] Vezi și *Documente*, XIV—XV, p. 12.

[126] Episcopia a continuat să existe și în sec. XVIII: la 1768 iulie 30 se vorbește de „*locurile episcopiei armenești di pi hotarul mitocului di la Suceava*" („I. Neculce", 1923, p. 123); iar la 1746 se vorbește de episcopia armenească „*care este mai sus de tîrgul Sucevii*" (T. Bălan, *Doc. bucovinene*, IV, p. 236—237).

[127] Vezi și perilipsisul de doc. ale satului din 1835 (Acad. R. S. România, DLXVI/164).

[128] La 1583 august, 6, se spune despre m-rea „*nou zidită*" că „*a început să o zidească*" episcopul Gheorghe Movilă (*Documente*, XVI, vol. III, p. 226). După părerea Mariei Ana Musicescu, clădirile m-rii au fost gata în anul 1586.

[129] La 1615 ian. 18, egumenul și soborul m-rii Sucevița declarau că m-rea „*a căzut în mare sărăcie, pentru că s-a pierdut toată averea mînăstirii în Țara Leșească, tot argintul și odăjdiile bisericești, care au fost acolo*", din care pricină m-rea era amenințată cu pustiirea (*Documente*, XVII, vol. III, p. 189—190).

Despre închinarea m-rii la marele schit din „*Țara Rusească*" vezi doc. din 1648 mart. 31, cînd se spune că m-rea era aproape pustiită (Arh. St. Buc., m-rea Coșula, VII/6). Închinarea a fost reîntărită de Ștefăniță Lupu la 1660 mart. 6 (*ibidem*, IV/12).

Vezi și Muzeul de Artă al R. S. România, DS IV, S 1, Scott, 3 834 Acad. R. S. România, Stampe GR I Kaindl A-48. La 1629 egumenul m-rii Sucevița scria lui Gașpar diac, birăul de Bistrița, că m-rea fusese „*tîlhuită*" „*de au rămas numai cu peatra*" (Hurmuzaki, XV/2, p. 969—970).

[130] Vezi și lista de zapisele satului la Acad. R. S. România, CMXXXIX/4.

[131] La sfîrșitul sec. XVIII (c. 1790), satul era al familiei Palade (Acad. R. S. România, MCCLXXIV/121).

Ș

ŞABA — Cet. Albă (bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII).
A.B., 1932, p. 64—65 ⟨doc. 1810⟩.

ŞARBA, vezi Costineşti.

ŞARBA — Tecuci[1] (bis. Intrarea în biserică, ante 1809).
A.B., 1931, p. 193 ⟨cat. 1809⟩.

ŞARUL DORNEI, jud. Suceava. Vezi şi Dorna.
M.C., 1915, p. 38—41 ⟨doc.1809, moşia Şarul dată de Al. Ipsilanti lui Gh. Leondari serdarul⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 507.

ŞĂNDILARI, vezi Şindilari.

ŞĂRBEŞTI, vezi Şerbeşti.

ŞCHEIA, vezi Scheia.

ŞCHEULEŞTI (Schei) — Roman[2] (dispărut).
Documente, XVI, vol. II, p. 183 ⟨la 1569 satul, fost domnesc, dat episcopiei Roman⟩; Vezi şi p. 189—190; satul a mai fost întărit episcopiei la: 1578 (vol. III, p. 103); 1616 (XVII, vol. IV, p. 18, i se spune Şchei), 1617 (p. 75—76, Şcheuleți); vezi şi DRH, XIX, indice; *Dicț. Rom.*, V, p. 508 ⟨sat desfiinţat⟩.

ŞCHIOPENI (Făureşti) — Fălciu (bis. Sf. Voievozi, 1810 sau 1820, rezidită 1900). Vezi şi Todireni.
AEH, 1934, p. 51, 1935, p. 67, 1936, p. 69, 1938, p. 91; C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨bis. filială ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; Ghibănescu G., *Surete*, II, p. 83—84 ⟨despre sat⟩ şi I, p. 77; *Dicț. Rom.*, V, p. 509; RSIAB, 1933, p. 284 ⟨1812).

ŞELEŞEU, vezi Hilişeu.

ŞENDRENI — Hotin (bis. sec. XVIII, restaurată).
Anuar 1922, p. 121.

ŞENDRENI, jud. Galaţi[3]. (bis. Naşterea Maicii Domnului sec. XVIII)[4]. Vezi şi Sărdarul.
Dan Teodor, *Descoperirile arheologice de la Şendreni — Galaţi* („Danubius", I, 1967, p. 129—135) ⟨Despre descoperirile arheologice făcute pe teritoriul satului, datînd din prima jumătate a sec. XI⟩; *Documente*, XVII, vol. V, p. 332—333 ⟨la 1625 parte din sat a lui Con-

stantin cămăraş⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; I.N., 1930, p. 226 ⟨doc. 1836, sat al lui C. Caracaş⟩; M. Costin, *Opere*, ed. V. A. Urechia, I, p. 113 ⟨doc. 1669⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 509—510 ⟨Şendreni=Serdarul⟩;

Mihail Paul, *Alte acte româneşti de la Constantinopol (1658—1738)* (AIIAI, 1973, p. 416—417) ⟨doc. din 1683 despre seliştea Şendreni⟩.

ŞENDRENI, com. Frumuşica, jud. Botoşani.

Iorga N., *Studii şi doc.*, XXII, p. 233—234.

ŞENDREŞTI, com. Motoşeni, jud. Bacău. Vezi şi Cozmeşti[5].

Documente, XVII, vol. IV, p. 233—234 ⟨la 1618 1/2 din satul Ş. pe Bistriţa a lui Dumitru Goia vornic⟩; DRH, XIX, p. 343—344 ⟨la 1627 vîndută m-rii Bisericani⟩; vezi şi p. 382—383 (1628); Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1, III/1 şi 2, V/2, indice ⟨doc. sat al m-rii Bisericani şi al fam. Cantacuzino⟩.

ŞENDREŞTI — Tecuci (bis. Sf. Cruce, ante 1809).

A.B., 1931, p. 193 ⟨cat. 1809⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 482—483 ⟨la 1546 satul Ş. pe Putna întărit lui Giurgea Bolea staroste⟩; XVII, vol. I, p. 120—121 ⟨la 1603 era al nepoţilor acestuia⟩; Ghibănescu, *Surete*, X, p. 50—52, 91 şi indice ⟨sat al familiei Costache⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 274—275 ⟨la 1528 seliştea Ş. la Polocine dăruită de domn lui Grozav pîrcălab⟩; XVI, I, p. 444 ⟨doc. 1546, satul vîndut de fiul lui Grozav lui Ghidion vătag⟩.

ŞENDREŞTI — Tutova (bis. Coborîrea Sf. Duh, 1858). Vezi şi Bărtăluşi şi precedentul.

AEH, 1934, p. 69, 1935, p. 91, 1936, p. 99, 1938, p. 153; *Dicţ. Rom.*, V, p. 508 ⟨fost sat. Ş. — Tecuci, bis. de lemn din 1717⟩; 510 ⟨Ş. — Tutova⟩.

ŞENDREŞTI, vezi Posadnici.

ŞENDRICENI, jud. Botoşani (bis. Adormirea — Buhai, sec. XVIII — după însemnări, reclădită la 1862 de Epitropia Sf. Mormînt, prin osîrdia medelnicerului Dumitru Alevra, vechilul epitropiei, şi cu stăruinţa iconomului Vasile Ştefanovici; bis. Sf. Voievozi — Ghilia — Gherghel sau Şendricenii de Jos, a fam. Gherghel, construită de Costachi şi Zoiţa Gherghel, 1822; bis. Adormirea, de lemn, din Şendricenii de Sus, dărîmată şi reclădită de zid de Costachi şi Zoiţa Gherghel, 1863).

Documente, XVII, vol. III, p. 19—20 ⟨la 1611 selişte domnească dăruită lui Orăş mare vornic⟩; vol. IV, p. 18—19 ⟨la 1616 satul lui Costache Băcioc vornic, ginerele lui Orăş⟩; vezi şi p. 429—430 (1620), 460—461 (1620), 492—493 (hotărnicie, 1620); V. p. 58—59 (1621), p. 78—79 (1621); etc.; vezi şi DRH, XIX, indice; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 22—24; *Dicţ. Rom.*, V, p. 510 ⟨Ş. de Jos şi Ş. de Sus sau Ghilia⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 198—199 ⟨despre sat⟩; Ghibănescu, *Surete*, XII, p. 17—18 ⟨despre fam. Gherghel⟩;

Ghibănescu G., *Şendricenii (Dorohoi). Studiu şi documente*, Huşi, 1925 (vol. XIV din colecţia *Surete şi izvoade*) ⟨istoric, despre proprietari, p. I—LXXVII, şi doc., 1611—1815, p. 1—102; şi despre biserici⟩; prezentarea lui M. Costăchescu în I.N., 1925, p. 377—378; Bălan T., *Familia Onciul. Studii şi documente*, 1927, (indice); *Aşezări din Moldova*, p. 265 ⟨despre o tabără medievală descoperită⟩.

ŞEPTILICENI — Soroca (bis. reclădită 1912).

Documente, XVI, vol. III, p. 428—429 ⟨la 1589 satul lui Andrei hatman⟩; Anuar 1922, p. 178; Ghibănescu, *Ispisoace*, VI/1, p. 50—98 ⟨doc. şi despre fam. Şeptilici⟩.

ŞEPTIŞENI — Cîrligătura[6].

I.N., 1923, p. 93 şi urm. ⟨doc.⟩.

ŞERĂUŢI — Cernăuţi (bis. sec. XVIII, ante 1761).

Dan Dim., *Un felon din 1761* (J.L., XIII, 1924, nr. 11—12, p. 489—490) ⟨al bis. din Ş. de Jos⟩; *Documente*, XV, p. 1 ⟨la 1476 satul m-rii Putna⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 88; Anuar Bucovina, 1923, p. 12 ⟨bis. din 1779 şi 1881⟩;

Nistor I. I., *Lagărele de la Lenţeşti şi Şerăuţi şi „campaniile bucovinene" ale regelui Sobieski*, Cluj, 1931 (din vol. *Închinare lui N. Iorga*, Cluj, 1931, p. 297—301);

ŞERBĂNEŞTI — Neamţ[7].

Documente, XVII, vol. IV, p. 443—444; V, p. 30—31; *Dicţ. Rom.*, V, p. 512 ⟨Ş. — Bacău⟩;

Documente, XVI, vol. I, p. 119—120 ⟨doc. 1518, satul Ş. pe Bogdana împărţit între proprietari⟩; Ghibănescu, *Surete*, XXI, p. 72 ⟨la 1650 satul Ş. — Tutova parte a m-rii Nicoriţa⟩; Idem, *Ispisoace*, II/1, indice; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice.

ŞERBĂNEŞTI, com. Zvoriştea, jud. Suceava (bis. de lemn Sf. Voievozi, construită de Ioniţă Stîrcea, 1778, reparată 1855, 1890).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Botoşani*, p. 55—56; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 311—313 ⟨despre sat⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 166 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 512 ⟨Ş. — Slobozia⟩; *Documente*, XVII, vol. III, p. 180 ⟨la 1614 1/2 de sat dată m-rii Solca⟩; IV, p. 147 ⟨la 1617 1/2 de sat a familiei Balş⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 454—455 ⟨la 1546 satul Ş. pe Siret luat de Petru Rareş şi dat m-rii Probota⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XXI, p. 272—275 ⟨sat al fam. Stîrcea⟩.

ŞERBĂNEŞTI, com. Corbiţa, jud. Vrancea[8] (bis. Adormirea, ante 1809, reclădită de locuitori 1834 şi bis. Sf. Trei Ierarhi, ante 1809, reclădită 1821 de Elena Plitos; două sate la 1809; o altă bis. Sf. Nicolae, zidită de Costache Ghica, 1848).

A.B., 1931, p. 190 şi 191 ⟨cat. 1809⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 150 şi urm. ⟨doc. ref. la sat⟩; AER, 1936, p. 303—304 ⟨o bis. în ruină şi alta din 1900⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 512—513 ⟨două sate în Tecuci⟩.

ŞERBĂNEŞTI — Vaslui.

Documente, XVI, vol. IV, p. 200 ⟨la 1598 satul lui Stoian şi al altora⟩; Al. R., 1841, p. 288 ⟨vînzarea satului⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 150 şi urm. ⟨doc. ref. la satul Ş. — Tutova⟩; vezi şi idem, *Geografia comunei Bogdana din plasa Simila, jud. Tutova. Cu notiţe istorice şi tradiţionale*, Buc., 1889. 63 p.+1 h. (din BSGR, IX, 1888, trim. 3—4, p. 147—207).

ŞERBEŞTI, com. Săuceşti, jud. Bacău (bis. Sf. Nicolae, 1843—1844, clădită de locuitori cu ajutorul stolnicului Ioniţă Istrati, reparată 1921—1922, pridvorul adăugat 1929—1930; bis. de lemn din 1865). Vezi şi Talpa.

B.O.R., XIV, 1890, p. 110; AER, 1936, nr. 156; *Dicţ. Rom.*, V, p. 514.

ŞERBEŞTI, com. Ştefan cel Mare, jud. Neamţ (bis. Sf. Gheorghe, construită de Vasile Lupu, 1636, reparată 1920—1922, 1951—1952, restaurată 1965—1966, catapeteasma din 1943; casa fam. Cantacuzino, mijlocul sec. XVII; han din sec. XVIII, devenit magazie CAP, toate trei M; şcoală din 1841). Vezi şi bis. Tălpălari — Iaşi şi Talpa.

Documente, XV, vol. II, p. 231—232 ⟨la 1495 satul Ş. sub Cracăul de Piatră al nepoţilor lui Laslău globnic⟩; XVII, vol. III, p. 136 ⟨la 1613 satul lui Coste Băcioc paharnic⟩; vezi şi p. 445 (1620); B.C.I., IV, p. 20 ⟨doc. 1666, 1/2 sat dată lui G. Talpă⟩; Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 132—133 ⟨pisania⟩; B.F.O., 1843, p. 186 ⟨despre bis. de piatră⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 223—229 ⟨pisania, 1636, însemnări pe cărţi, pietre de mormînt, pomelnic⟩; Ghibănescu G., *Biserica Tălpălari...*, Iaşi, 1934, p. 28—29 ⟨după N. Iorga, pomelnic⟩;

Extras din condica de familie a Cantacuzinilor din Moldova („Arhiva“ — Iaşi, 1902, p. 184) ⟨diata lui Iordache Canta, 1754; satul lăsat Saftei⟩; Iorga N., *Spre Războieni* (F.D., 1907, p. 375—378) ⟨şi despre Şerbeşti⟩; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 126—127 şi indice; Melchisedec, *Cronica Huşilor*, p. 210 ⟨despre şcoala din Şerbeşti, 1841⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 71 ⟨casa⟩; R. Muz., 1965, nr. 1, p. 257—258 ⟨inscripţie găsită la Şerbeşti⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 514—515; B.C.I., VIII, p. 89 ⟨doc. 1767, satul, cu bis. şi casă, al lui Ilie Roset⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2 p. 29 ⟨satul lui Iord. Cantacuzino⟩;

Isăcescu Elena, *Tezaurul de monede medievale de la Şerbeşti (jud. Neamţ)* („Memoria antiquitatis“, III).

ŞERBEŞTI — Vaslui (bis. de vălătuci Adormirea, 1846).

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 11—12 ⟨despre satele Ş.⟩; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 162—163; *Uricarul*, XVII, p. 147—149 ⟨hotărnicie, 1715⟩; AEH, 1934, p. 81, 1935, p. 107, 1936, p. 120, 1938, p. 191; *Dicţ. Rom.*, V, p. 515 ⟨bis. din 1808 făcută de Sandu Miclescu⟩.

ŞERBEŞTI (Sărbeşti), com. Vidra, jud. Vrancea (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 185 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 274 ⟨bis. veche Sf. Nicolae și bis. Adormirea, ruinată de război⟩; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 205 ⟨la 1725 satul Ș. — Covurlui dat lui N. Jora⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 515 ⟨cătun⟩.

ȘERBEȘTII NOI — Covurlui (bis. mijlocul sec. XIX)[10].

Dicț. Rom., V, p. 515 ⟨Ș. Vechi⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 10.

ȘERBINEȚI — Hotin (bis. de lemn Sf. Ilie, sec. XVIII).

Curdinovschi V., *Cele mai vechi biserici de lemn* (RSIAB, 1925, p. 60—74); Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 91 ⟨1814, Șerbinița⟩.

ȘERBOAICA — Tecuci (bis. Sf. Dumitru ante 1809).

A.B., 1931, p. 191 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 515 ⟨fost sat⟩.

ȘERBOTEȘTI, com. Solești, jud. Vaslui[11] (bis. veche restaurată de Teodor Buhuș, 1817).

Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 85—86; *Dicț. Rom.*, V, p. 515.

ȘERCANI — Orhei (bis. Sf. Voievozi, sec. XVIII).

RSIAB, 1930, p. 232—233 ⟨cat.⟩; Popescu Orest, *Documente moldovene* („Candela", 1895, p. 301—304) ⟨sat al lui Gavriil Coci hatmanul⟩.

ȘERPENIȚA (Șerpeni), com. Manoleasa, jud. Botoșani (bis. de lemn Sf. Împărați, adusă de la Grigorești — Botoșani, 1830, refăcută 1877; icoane de la începutul sec. XIX).

Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 269 ⟨la 1721 satul Șipinți al lui I. Sturza vornic⟩; Iorga N., *Documentele moșiei Șerpenița (vechiul Șipinți) din ținutul Dorohoi*, (*Studii și doc.*, V, p. 542—546); Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 127—128; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 379 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 515; Iorga N., *Studii și doc.*, IV, p. 274.

ȘESURI, com. Măgirești, jud. Bacău (M bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1648?, construită de Iftimie cămăraș, reparată 1924).

Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 127 ⟨T⟩; piatră de mormînt, 1675; A.B., 1931, p. 180 ⟨cat. 1809, bis. Sf. Gheorghe⟩; B.O.R., 1890, p. 381 ⟨bis. de lemn sec. XVII⟩; AER, 1936, p. 179; *Dicț. Rom.*, V, p. 518.

ȘETRĂRENI — Botoșani (bis. Nașterea Domnului, 1802).

Anuar, 1930, p. 121; *Dicț. Rom.*, V, p. 508; Boga, *Doc. bas.*, I, p. 13 ⟨Șetrani⟩.

ȘETRĂRENI — Iași (bis. Sf. Împărați)[12].

Anuar 1930, p. 84; *Dicț. Rom.*, V, p. 508; *Documente*, XVII, vol. I, p. 141 ⟨satul se numea așa după fostul proprietar, Mihăilă șetrar⟩; vol. IV, p. 445 ⟨la 1620 satul lui Coste Băcioc vornic⟩; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 65, 114—115, VIII, p. 17—18, 22—23 și indice ⟨împărțirea satului între fam. Hăbășescu⟩; C.I., 1932—1933, nr. 3, p. 39—40 ⟨la 1635 satul m-rii Sf. Sava⟩; Iorga N., *Studii și doc;* XVI, p. 390 ⟨părți ale fam. Donici, Ș. — Orhei⟩;

ŞFRECĂUŢI (bis. Sf. Voievozi, sec. XVIII, ante 1771)[13].

ŞILIŞEU, vezi Hilişeu.

ŞINLIDARI, com. Reghiu, jud. Vrancea (bis. Sf. Gheorghe — Ş. de Jos, ante 1809). Vezi şi Andriaşu.

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 228 ⟨bis. din 1915⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 519 ⟨cătun⟩.

ŞIPANUL — Bacău (bis. de lemn Sf. Nicolae, c. 1805, construită de Năstase Dolici).

A.B., 1931, p. 179 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 372 ⟨bis. din c. 1805⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 536 ⟨bis. din 1810⟩.

ŞIPENIŢ — Suceava (bis. din 1812).

Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨sat al fam. Costin⟩; Werenka, *Topographie*, p. 89; Anuar Bucovina 1923, p. 24.

ŞIPINŢI, vezi Şerpeniţa.

ŞIPOTE, vezi Suceava.

ŞIPOTE, jud. Iaşi (M bis. Sf. Ioan cel Nou, clădită de Luca Arbore, 1507[14]; refăcută parţial în sec. XVIII, 1780, 1797; şi ruinele curţii lui Luca Arbore). Despre ctitor vezi şi Arbore.

A.I., t. I, partea a II-a, 1865, p. 6, 191 ⟨satul dat de M. Barnovschi m-rii Bîrnova⟩; DRH, XIX, p. 362—363 ⟨satul Ş. fost al lui Arbore portar, dat de M. Barnovschi bisericii sale din Iaşi⟩; vezi şi indice; *Dicţ. Rom.*, V, p. 519; C.I., 1932—1933 nr. 3, p. 43 ⟨doc. 1652, Ş. fost Arbore⟩;

Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 181—182); Mihail I., *Curţile lui Luca Arbore din Şipote — Iaşi* (BCMI, XXII, 1929, p. 141) ⟨despre resturile găsite în apropierea bisericii⟩; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 140—141; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 301; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 214—215 ⟨despre sat⟩; Anuar 1930, p. 83—84; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Vătăşianu, *Istoria artei* (indice); *Cronicile slavo-române*, ed. P. P. Panaitescu, indice ⟨despre lupta din 1552⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 336; *Aşezări din Moldova*, p. 265—266 ⟨descoperirile arheologice⟩; ACMIB, II, 1928, p. 151 ⟨pisania, 1507⟩; *Uricarul*, XXIV, p. 306 ⟨Boscovich despre sat, 1762⟩.

ŞIPOTENI (numit şi Vlădeni[15]) — Dorohoi (bis. de lemn Adormirea, 1764, construită de săteni; catapeteasma făcută de preotul Macarie).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 38—39; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 440—441 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 520.

ŞIRĂUŢI — Hotin (bis. sec. XVIII, în stare foarte rea la 1807, reclădită).

Documente, XVI, vol. II, p. 235 ⟨la 1570 satul lui Gheorghe postelnicul⟩; XVII, vol. I, p. 169 ⟨la 1604 satul Ş.=Inăuţi al strănepoţilor lui Balş cel Bătrîn⟩; vol. IV, p. 448 ⟨la 1620 satul lui Nicoară mare vornic⟩; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 14—18 şi 23—34 ⟨catagrafie 1807 şi doc.⟩; p. 92 ⟨la 1814 două bis. la Şinăuţi⟩; p. 93 ⟨Şirăuţi⟩.

ŞIREŢI — Lăpuşna (bis. Sf. Nicolae, reclădită de şetrarul Agapie Ursu, 1780 pe locul uneia mai vechi din sec. XVII).

ACMIB, I, 1924, p. 62—63 ⟨însemnări, inscripţii⟩; RSIAB, 1929, p. 200 ⟨cărţi vechi⟩; 1931, p. 568 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 80; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 61—62 ⟨hotărnicie, 1756, Şirăţei⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 138 şi urm. ⟨parte de sat a lui Ursu Agapie⟩ şi p. 280 ⟨moşie a fam. Russo⟩; B.O.R., 1934, p. 197 ⟨însemnare 1813⟩.

ŞIŞCANI, vezi Larga.

ŞIŞCANI (Şăşcani) — Putna (bis. Sf. Nicolae, ante 1808[16]; în ruină la 1936).

A.B., 1931, p. 186 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 522 ⟨cătun⟩; AER, 1936, p. 238.

ŞIŞCANI, com. Hoceni, jud. Vaslui (M bis. de lemn Cuv. Paraschiva, sec. XVIII, c. 1760 şi bis. de nuiele Sf. Nicolae — Tomşa, 1803). Vezi şi Hoceni.

AEH, 1934, p. 52, 1935, p. 67—68, 1936, p. 70, 1938, p. 93; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. LI—LIV şi 172—182 ⟨despre sat şi doc.⟩; *Documente*, XVI, vol. II, p. 187—188 ⟨la 1569 1/4 de sat vîndută de nepoţii lui Manole uşerul lui Stoica şi altora⟩; vol. III, p. 449 ⟨la 1590 satul se numea Siscani⟩; XVII, vol. V, p. 28—29 ⟨la 1621 satul Jişcani — Neamţ al lui Lupu Dragotă⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 521—522.

ŞIŞCANI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

RSIAB, 1930, p. 210 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 91; DRH, XIX, indice ⟨Ş. — Lăpuşna⟩; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 80—85 ⟨moşia Şişcova a fam. Pruncu⟩.

ŞIŞCĂUŢI — Hotin.

A.B., 1933, p. 46—47 ⟨doc.⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 185 ⟨la 1521 satul Ş. — Cernăuţi al lui Ion Turcu vistiernic⟩; p. 338—339 ⟨la 1532 vîndut lui Simion şi altora⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 113 ⟨la 1617 satul Ş.=Novoseliţa al lui Gheorghe logofăt şi C. Roşca vistier⟩.

ŞIŞTACI — Soroca (bis. de lemn Sf. Nicolae, adusă de la Ţăhnăuţi, reclădită, de zid).

Berechet St. Gr., *Inscripţii, însemnări* (ACMIB, II, 1928, p. 140) ⟨1720—1801⟩; A.B., 1936, p. 50—51; Anuar 1922, p. 198; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 94 ⟨bis. ante 1814 Ş. — Hotin⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 100 ⟨parte de sat a fam. Manole⟩.

ŞIVIŢA, com. Tuluceşti, jud. Galaţi[17] (bis. Adormirea, ante 1809, reclădită 1881).

C.I., 1932—1933, nr. 3, p. 61—62, p. 113 ⟨doc. 1666, 1724, sat al m-rii Galata⟩; vezi şi p. 114—115; A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 382—383 ⟨la 1588 dăruit de domn m-rii Galata⟩; vezi şi p. 410; IV, p. 223—224 (1598); XVII, vol. IV, p. 255—256 ⟨la 1618 dat lui Condrea cămăraş⟩; p. 307 ⟨la 1619 al lui Condi mare vameş⟩;

V, p. 38 ⟨la 1621 satul m-rii Galata⟩; DRH, XIX, p. 455 ⟨satul m-rii Balica⟩; vezi şi indice; *Dicţ. Rom.*, V, p. 522.

ŞOFRÎCEŞTI — Roman (bis. Sf. Nicolae a fam. Vîrnav, 1833, reparată 1913). Vezi şi precedentul.

Iorga N., *Studii şi doc.* XIX, p. 86—87 ⟨inscripţii⟩; AER, 1936, p. 94; *Dicţ. Rom.*, V, p. 523.

ŞOIMĂREŞTI — Suceava (bis. din 1818)[18].

Documente, XVII, vol. I, p. 166—167 ⟨la 1604 1/3 de sat al lui Nestor Ureche vornic⟩; vezi şi IV, p. 145 ⟨doc. 1617⟩; I.N., 1926—1927, p. 271 ⟨doc. 1643⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XI, p. 68 şi urm. (doc.); Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 215 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 523 ⟨bis. de lemn din 1762⟩; Teodorescu-Kirileanu S., *Ştefan cel Mare şi Sfînt. Istorisiri şi cîntece populare*, Focşani, 1903, p. 177 ⟨legenda întemeierii satului⟩.

ŞOLDANA[19] — Iaşi (bis. din 1828, clădită de Florea căminarul).

Dicţ. Rom., V, p. 524.

ŞOLDĂNEŞTI — Suceava, vezi Fălticeni.

ŞOLDĂNEŞTI (fost Tămărtăşani), com. Suliţa, jud. Botoşani.

Documente, XVII, vol. I, p. 83 ⟨la 1603 satul Ş. unde au fost Tămărtăşanii, părţi ale lui Pătraşco urednic numit apoi Şoldan⟩; vezi şi DRH, XIX, indice.

ŞOLDĂNEŞTI — Orhei (bis. de nuele Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

A.B., 1933, p. 222 ⟨doc. 1798⟩; RSIAB, 1930, p. 221 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 159; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 127 ⟨sat al fam. Şuhanov⟩.

ŞOPÎRLENI, com. Drînceni, jud. Vaslui[20].

Documente, XVII, vol. V, p. 96—97 ⟨la 1622 satul lui Lupu Prăjescu⟩; Ghibănescu, *Surete*, XVII, p. XLIV—XLIX (satul Ş. — Larga al fam. Racoviţă şi Ruset⟩; XXV, p. 9—10, 12—17 ⟨şi indice⟩; *Uricarul*, VI, p. 302 ⟨la 1816 1/2 sat Ş. — Roman al lui I. Prăjescu⟩.

ŞOROGARI, com. Aroneanu, jud. Iaşi.

Dicţ. Rom., V, p. 527; *Aşezări din Moldova*, p. 219—220 ⟨descoperirile arheologice⟩.

ŞPERLEŞTI — Bacău.

Documente, XIV—XV, p. 18 ⟨doc. 1409, satul lui pan Giurgiu Ungureanu⟩; XVI, vol. I, p. 478 ⟨la 1546 1/2 din sat a urmaşilor lui Ulca şi Iuga⟩; Dimitriu C. V., *Bacăul istoric*, p. 95—104 ⟨despre sat⟩; *Uricarul*, X, p. 241—243 ⟨doc. 1758⟩; XII, p. 318 şi urm.

ŞTEFĂNEŞTI, jud. Botoşani (M bis. Cuv. Paraschiva, sec. XV?, refăcută în sec. XVII, reparată 1794; clopotniţa reparată 1828; bis. Sf. Gheorghe — Ş. Tîrg, 1853).[21]

Hurmuzaki, 1/2, p. 485 ⟨despre transformarea în cenuşă a tîrgului de către poloni la 1509⟩; Ureche, *Letopiseţul*, p. 140 ⟨oraşul prădat de poloni, 1509⟩; *Cronicile slavo-române*, ed. P. P. Panaitescu, p. 184 ⟨lupta

lui P. Rareş cu tătarii, 1538⟩; M.M., 1943, nr. 3—4, p. 115 ⟨însemnare, 1810⟩; Sulzer, *Geschichte*, I, p. 412 ⟨despre tîrg⟩; Costin M., *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, p. 57, 117 ⟨diverse evenimente⟩; Iorga N., *Călători şi misionari*, p. 13 ⟨1612 bis. mare de piatră⟩; BSGR, 1898, p. 61 ⟨1612, descriere bis. mare, neterminată⟩; *Codex Bandinus*, p. 205—208; Panaitescu P. P., *Călători poloni*, p. 23, 70 ⟨oraşul ruinat, 1636; bis. de zid a cărei restaurare se pregătea⟩; Vezi şi indice şi *Călători străini*, V, p. 113;

Mironescu Vl., *M-rile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 116—117); R.M., 1926, nr. 1, p. 13—14 ⟨despre tîrg⟩; Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 150); Idem, *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 76—78 şi indice;

Balş G. şi Radu Bolomey, *Biserica Sf. Paraschiva din Ştefăneşti — Botoşani* (BCMI, XIX, 1926, p. 28—36) şi Craiova, 1926, 9 p. ⟨consideră că bis. este din veacul al XVII-lea; cu planuri şi inscripţii⟩; Ştefănescu N. Gh., preot, *Biserica „Cuv. Paraschiva", din oraşul Ştefăneşti. Studii asupra datei bisericii* (M.M., 1930, nr. 11, p. 289—292) ⟨o crede mai veche de sec. XVII⟩; Idem, *Descrierea arhitectonică a bis. „Cuv. Paraschiva" din Tg. Ştefăneşti* (*ibidem*, 1931, nr. 7—8, p. 197—200); Anuar 1930, p. 109; *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 211—212;

Drăguţ V., *O epocă artistică uitată: epoca lui Miron Barnovschi* (B.M.I., 1973, nr. 1, p. 18) ⟨şi despre bis. Cuv. Paraschiva din Ştefăneşti⟩.

Ştefănescu Gh. preot, *Tîrgul Ştefăneşti* (M.M., XXXVII, 1961, nr. 7—8, p. 572—576) ⟨şi despre bis. din sec. XV⟩; Ciurea D., *Noi consideraţii privind oraşele şi tîrgurile din Moldova în secolele XIV—XIX* (AIIAI, VII, 1970, p. 25, 44 şi urm.) ⟨Diverse date despre dezvoltarea tîrgului şi situaţia sa la începutul sec. XIX⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 530 ⟨sat⟩ şi 532 ⟨tîrg⟩; Giurescu C. C., *Ist. Rom.*, indice; *Aşezări din Moldova*, p. 281—282 ⟨descoperirile arheologice⟩; Giurescu C. C., *Tîrguri sau oraşe*, p. 288—290 ⟨despre vechimea tîrgului⟩; vezi şi indice; Platon Gh., *Populaţia oraşului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32); Teodorescu — Kirileanu S., *Ştefan cel Mare şi Sfînt. Istorisiri şi cîntece populare*, Focşani, 1903, p. 133—134 ⟨legenda întemeierii bis.⟩ şi 171—172 ⟨despre curţile domneşti⟩; Lungu V., *Mihăilaş vodă Movilă şi Moldova în anul 1607* (C.I., VIII—IX, 1932—1933, nr. 1, p. 89, 103) ⟨despre lupta de la Ştefăneşti⟩;

Kara I., *370 ani de la moartea lui Mihai Viteazul. Ştiri puţin cunoscute despre voievod* („Acta Valachica", 1972, p. 174) ⟨despre un han la Ştefăneşti, 1600⟩.

ŞTIRBĂŢ, com. Udeşti, jud. Suceava (bis. din 1867 făcută de Alexandru Ciurea).

Dicţ. Rom., V, p. 533.

ŞTIUBIENI, jud. Botoşani (bis. Sf. Voievozi, construită de Iordache şi N. Roznovanu, 1835; clopotniţa din 1883[23]; M casa Kogălniceanu, azi GAC.).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 129—130; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 404—407 ‹despre sat›; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 259—260 ‹despre sat›; Dan. D., *M-rea Putna*, p. 196; Turcu Aurora, *Elemente etnografice pe o hartă veche* (R. Muz, IV, 1967, nr. 1, p. 62—64) ‹Prezintă un plan al moşiei Ştubeieni de pe Başeu din a doua jumătate a sec. XVIII›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 534; Iorga N., *Studii şi doc.*, XXI, p. 164 ‹moşie a fam. Roset›.

SCHITUL ŞTOBORENI, (M bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, 1726[22]; la 1809 metoh al episcopiei Roman; pridvorul 1941), com. Soleşti, jud. Vaslui.

A.B., 1931, p. 87 ‹catagr. 1809›; *Uricarul*, VIII, p. 232 ‹menţiune, 1834›; AEH, 1934, p. 110, 1935, p. 123, 1936, p. 196—197 ‹bis. de lemn Sf. Nicolae, 1726›; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 70 ‹satul Ş. — Cîrligătura›; *Uricarul*, VI, p. 331 ‹1823›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 533 ‹Ş. — Vaslui›; *Documente*, XVI, vol. I, p. 295.

ŞTUBEIENI, vezi Mălăeşti.

ŞULETEA (Brătenii de Sus), jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, ante 1812, reclădită 1899).

D.R., 1932, p. 7 şi urm. ‹doc. despre sat›; p. 13—14, 31 ‹însemnare, 1839›, 105 ‹doc. 1819›; vezi întreaga colecţie; Şuletea=Brăiţenii de Sus›; „Răzeşul“, I, 1926, nr. 4, p. 142—143 ‹numire preot, 1827›; RSIAB, 1933, p. 285 ‹1812›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 536; AEH, 1934, p. 69, 1935, p. 91, 1936, p. 99, 1938, p. 154 ‹bis. din 1819—1824›; C.H., ian. 1941, p. 13 ‹bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940›; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. CLI—CLII şi 240—242 ‹despre sat şi doc.›; Caraivan Virgil, *O delegaţie de răzeşi în capitală sau istoricul unui sat moldovenesc* („Viaţa agricolă“, II, 1911, p. 539—553) şi Buc., 1911, 18 p. ‹istoricul satului Şuletea›.

ŞURINEŞTI — (Şurăneşti) — Vaslui (bis. fam. Racoviţă, Sf. Nicolae, ante 1809, catapeteasma făcută de Safta Racoviţă; bis. reclădită 1877).

Documente, XIV—XV, p. 7 (doc. 1400, satul lui Dan vameş); A.B., 1931, p. 201 ‹cat. 1809›; Ghibănescu G., *Surete*, VIII, p. 85—86, 96 şi urm. şi indice şi p. 215—216 ‹doc. 1820 despre lucrul catapetesmei›; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 34 ‹despre sat›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 536.

NOTE

[1] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, MCDLVIII.

[2] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., schitul Brazi şi m-rea Bogdana, pach. VII şi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, MCCLXXXIX/261, 262. La 1630 satul era al cneaghinei Ilinca, fiind cumpărat de la Curt Celebi capuchehaia

(Arh. St. Buc., m-rea Brazi, XXIV/1, 2. Vezi întreg pachetul și *Cat. doc. mold.* indice. La 1657 a fost dăruit de Gheorghe Ștefan m-rii Cașin (ms. 628, f. 367).

[3] La 1631 mart. 22, 1/2 sat era al m-rii Bisericani, cumpărat de la Candachia Goia (Arh. St. Buc., Peceți, 203). Un alt sat Șendreni—Iași era la 1655 mart. 31 al lui Ramandi vistierul, căruia îi rămăsese de la ruda sa, Chiriță Paleologu postelnicul (Arh. St. Buc., ep. Huși, XIX/6).

[4] Vezi condica bis. la Arh. St. Buc., ms. 667—668.

[5] Vezi și însemnarea din 1797 la Acad. R. S. România, Arhiva 1580, f. 711 (ms. Bobulescu), hotărnicia din 1854 (*ibidem*, MCDLXV/194) și opisul de doc. din 1838 (*ibidem*, MDLXXXIV/166).

[6] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. CCXXXV. La 1635 april. 12 este amintit locul unde a fost chilia lui Drăgan Șepteș călugărul în dealul Șepteșani (Arh. St. Buc., Peceți, nr. 237).

[7] La 1634 iulie 23 Vasile Lupu întărește m-rii Sf. Sava din Iași o parte din moșia satului, dăruită de un locuitor de acolo (Arh. St. Buc., m-rea Sf. Sava—Iași. XXXVIII/7).

[8] Vezi și opisul de doc. ale satului la Acad. R. S. România, M/164, restul doc. din pachet și MCDXLV.

[9] Biserica este amintită la 1638 ian. 17 (Acad. R. S. România, LXIX/135). La 1658 febr. 11, Iordache Cantacuzino mare vistier declara că, înainte de căsătoria fiului, *„i-am făcut curți de piatră și pivniți și beciuri, tot pe cheltuiala mea"*. Satul îl cumpărase el jumătate, iar cealaltă jumătate o căpătase zestre de la soție, fiica lui Coste Bucioc vornicul (*Uricarul*, XVI, p. 205—206). Vezi și planul satului Ș. din 1841 (Acad. R. S. România, MCCXLII/204 și urm.) și hotărnicia din 1841 (*ibidem*, MDXVIII/193).

[10] Despre repararea clopotniței bisericii, vezi Arh. St. Buc., dosare m-rești, ep. Roman, dos. 118/1851.

[11] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, DIV/106 și urm.

[12] Vezi opisul de doc. ale satului; fost proprietatea lui Mihail Sturza, la Acad. R. S. România, CDXCVIII/5 și DXV/41. La 1634 sept. 7 Vasile Lupu întărește m-rii Sf. Sava din Iași stăpînirea asupra satului, căreia îi fusese dăruit mai de mult de Enachi postelnicul (Arh. St. Buc., AN, MMDCLI/4). Vezi și *Cat. doc. mold.*, indice.

[13] Vezi însemnarea din 1771, transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 779).

[14] Vezi și descrierea bisericii la 1871 (Acad. R. S. România, ms. 227, f. 370 v.). La 1734 febr. 15, preotul bisericii din Șipote, sat al m-rii Barnovschi, era scutit de dări (Arh. St. Buc., m-rea Barnovschi, I/18). La 1627 dec. 12 satul a fost dăruit de Miron Barnovschi m-rii care-i poartă numele, ctitoria sa (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 245). Satul fusese al lui Luca Arbore, care-l pierduse pentru hiclenie, trecuse apoi *„din mînă în mînă"* pînă devenise proprietatea lui Barnovschi. Vezi și *Cat. doc. mold.*, indice și m-rea Barnovschi. Vezi, de asemenea, hotărniciile de l aArh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Barnovschi, dos. 10/1846, 11, 12, 13/1847 etc.

[15] Vezi doc. din 1635 april 14 (Bibl. Centrală de Stat, XX/38). Vezi și hotărnicia din 1867 (Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Bogdana, dos. 65/1867).

[16] Vezi însemnarea din 1808 transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, f. 48).

[17] La 1639 febr. 2 satul era al m-rii Galata, căreia îl dăduse Condrea mare vameș (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 304).

[18] Despre clădirea bis. vezi doc. din 1818 aug. 3 (Acad. R. S. România, CDIV/2). Despre sat vezi hotărnicia din 1838 (*ibidem*, MCCLX/105). Satul a fost în stăpînirea fam. Ureche, care și-l împărțea la 1643 mart. 8 (Arh. St. Buc., Doc. mold., I/9).

[19] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamț, pach. XLIX, L și ms. 532 al mitropoliei.

[20] La 1629 M. Barnovschi dăruieşte satul m-rilor Barnovschi şi Nicoriţa (Arh. St. Cuc., m-rea Bîrnova, VI/22, nr.). La 1665 mart. 15, 1/2 din sat era a lui Chiriac Sturza, rămasă de la Ion Prăjescu vornicul, cumnatul său (Arh. St. Buc., Doc. mold., I/18). Vezi şi *Cat. doc. mold.*, indice. Despre cumpărarea satului de către V. Ruset la 1766 vezi Acad. R. S. România, MCDXXVIIII/14.

[21] Despre urmele unei biserici, pivniţa unui ratoş şi o cetăţuie existente la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 224, f. 119—120. Preotul *„cel domnesc"* din tîrgul Ştefăneşti este menţionat la ⟨1667⟩ oct. 4 (Arh. St. Buc., Mitr. Moldovei, CLVI/4). Vezi şi însemnarea din 1812 (Acad. R. S. România, Arhiva A. 1580, f. 626) şi doc. din 1798 mai 11 (*ibidem*, DCCCLVII/1).

[22] La 1843 bis. era destul de veche, deoarece ploua prin acoperiş (Acad. R. S. România, DCXLVIII/1368). Vezi întregul pachet, care cuprinde numeroase doc. referitoare la averea schitului. Vezi, de asemenea, pach. CMXXI/5—6.

[23] Despre sat vezi şi doc. de la Arh. St. Buc., AN, pach. CCXXXVI. Despre satul Ştiubeieni—Fălciu, vezi. doc. de la Arh. St. Buc., ms. 644.

T

M-REA TABĂRA — Orhei (sec. XVIII, bis. de lemn făcută de Gheorghe Rusu sau Darie Carp; bis. Adormirea, reclădită 1828; bis. Sf. Treime, reclădită 1845).

Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 13—15; RSIAB, 1919, p. 79—80; A.B., 1929, p. 60 ⟨însemnare, 1828⟩; A.B., 1939, p. 67—69 ⟨doc. 1823—1840⟩; 1936, p. 77 ⟨doc 1824⟩, p. 60 ⟨doc. 1815, cînd existau două biserici⟩; Anuar 1922, p. 9; Zaşciuk, *Materialî*, II, p. 214—215 ⟨despre schit la mijlocul sec. trecut⟩; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 326—327 ⟨istoric⟩; Idem, *O legendă despre Ştefan cel Mare* („Şcoala Bas.", 1920, p. 365—9).

SCHITUL TABĂRA (Sf. Trei Ierarhi, ante 1809, fost metoh al episcopiei Roman)[1], satul Tabăra, com. Icuşeşti, jud. Neamţ.

A.B., 1931, p. 75 şi 176 ⟨catagr. 1809⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨menţiune, 1834 schitul T. — Roman⟩.

TABĂRA, com. Bivolari, jud. Iaşi (bis. reparată 1832).

Dicţ. Rom., V, p. 539; Panaitescu P. P., *Călători poloni*, p. 23 ⟨despre tabăra existentă la 1636⟩; vezi şi *Călători străini*, V, p. 113.

TALABA, vezi Tălăbăeşti.

TALPA, com. Mihăileni, jud. Botoşani (bis. de lemn Sf. Treime şi Sf. Voievozi, construită de Teodor Volcinschi, 1777, reparată 1860, de Ioan Volcinschi).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 52; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 296—298 ⟨despre sat⟩; Anuar 1930, p. 101 ⟨bis. de lemn din 1775, T. — Botoşani⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 542.

TALPA (Şerbeşti), com. Bărgăoani, jud. Neamţ (bis. catolică Sf. Apostol Petru, ante 1762). Vezi şi Şerbeşti.

Iorga N., *Studii şi doc.*, I—II, p. 175 şi 177 ⟨bis. catolică la 1814⟩; D.I., I, p. 209 ⟨1762, bis. nouă⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 115 ⟨despre sat⟩; Kovács Ferencz Karoly — Fehérvari Hittanár, *Uti-naploja*, p. 49 ⟨despre bis. catolică⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 542.

TALPIGI, vezi Tălpiţi.

TAMAŞI, jud. Bacău (bis. Sf. Voievozi, 1792, construită de Manolache Coroi şi bis. catolică făcută de locuitori, 1836). Vezi şi Bacău, bis. catolică şi Buhoci.

A.B., 1931, p. 177 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 156 ⟨bis. Naşterea Maicii Domnului, 1833⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 355 ⟨despre sat⟩ şi II, p. 67—68 ⟨şi despre m-rea Buhociu, din sus de Tamaşi⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 543;

Zotta Sever, *O m-re dispărută* (RSIAB, 1924, p. 3—31) şi extras ⟨despre m-rea de la Tamaşi⟩.

TANACUL, jud. Vaslui (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită? din lemn, 1826).

A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 83, 1935, p. 110, 1936, p. 123, 1938, p. 197; *Dicţ. Rom.*, V, p. 543—544.

TANSA, jud. Iaşi (bis. Sf. Nicolae, ante 1809; altă bis. din 1912). În acelaşi judeţ mai este un sat T. în com. Bolceşti.

A.B., 1931, p. 204 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 83—84, 1935, p. 110, 1936, p. 123, 1938, p. 197—198; *Dicţ. Rom.*, V, p. 544.

M SCHITUL TARCĂU (bis. făcută de lemn de ierosimonahul Avramie, 1828—1833[2]; turnul clopotniţă din 1868; reparaţii 1926, 1936; chiliile refăcute la 1967—1968), satul Schitul Tarcău, com. Tarcău, jud. Neamţ.

„Biserica", I, 1862, nr. 32, p. 250—251; C.A., 1863, p. 74—76 ⟨acelaşi text despre istoricul schitului şi doc. 1832⟩; Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 517—518) (istoric); Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 187—188; *Dicţ. Rom.*, V, p. 545; Anuar 1930, p. 55—56; Mătasă C., *Călăuza jud. Neamţ*, p. 83—84;

Verşescu Gh., *Monografia comunei Tarcău, judeţul Neamţ*, P. Neamţ, 1942, 8+349 p. ⟨şi despre schitul Tarcău⟩; Ivan I., preot prof., *Schitul Tarcău* (M.M., XLV, 1969, nr. 5—6, p. 359—366) ⟨istoric, descriere bis. de lemn; pomelnic⟩.

TARESOVA — Orhei (bis. de nuiele Sf. Anania, sec. XVIII).

RSIAB, 1930, p. 226 (cat.); DRH, XIX, indice ⟨1/2 din Tarasova — Soroca a lui D. Ştefan⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 125 ⟨moşia Tărăsăuţi a fam. Sturza⟩.

SCHITUL TARNIŢA — Putna (Adormirea, începutul sec. XIX; fost metoh al episcopiei Roman)[3].

A.B., 1931, p. 77—78 ⟨catagr., 1809⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨menţiune, 1834⟩; „Milcovia", I, 1930, p. 33 ⟨despre numele schitului⟩; Giurescu C. C., *Podgoria Odobeştilor*, p. 67 ⟨date sumare⟩; AER, 1936, p. 347—348) ⟨bis. de lemn Adormirea, 1702, reparată 1919—1920⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 545.

TATAR BUNAR — Izmail.

Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 85 ⟨despre cetate⟩.

TATOMIREŞTI — Neamţ (bis. din 1870).

Documente, XV, vol. II, p. 249—250 ⟨la 1495 satul T. la obîrşia Orbicului vîndut lui Petre Căliman şi altora⟩; XVI, vol. I, p. 153 ⟨la 1519 1/2 sat vîndută lui Eremia vistier⟩; p. 240 ⟨la 1527 Eremia vistier vinde 1/2 lui Armeanu⟩; vol. VI, p. 101 ⟨la 1598 împărţit între fiii lui

Arman⟩; AER, 1936, p. 107; *Dicţ. Rom.*, V, p. 549; Ghibănescu, *Ispisoace*, I/2, p. 217 ⟨la 1629 1/2 a lui Toma Cantacuzino⟩.

TATOMIREŞTI, com. Rebricea, jud. Vaslui (M bis. Adormirea, 1790[4] a familiei Cuza, reparată radical 1888, 1935—1939 şi 1957—1960 şi ratoş sau han, 1833—1934).[5]

AEH, 1934, p. 84, 1935, p. 111, 1936, p. 124, 1938, p. 198—200 ⟨bis. din 1790; şi pisania⟩; T.C., V, 1935, p. 121; A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; Lapedatu Al., *Doi misionari scoţieni în ţările române acum o sută de ani.*, Buc., 1934, p. 13 ⟨han la 1839⟩; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 294—295; *Dicţ. Rom.*, V, p. 549; *Documente*, XVI, vol. I, p. 575—576 ⟨la 1548 1/2 din satul T. pe Rebricea al strănepoţilor lui Condrea⟩.

M-REA DE LA OBÎRŞIA TAZLĂULUI (sec. XV).[6]

M M-REA TAZLĂU (Naşterea Născătoarei, construită de Ştefan cel Mare, 1487[7]; uşa de la intrare făcută de Mihai călugărul, 1596, păstrînd numele meşterului, Cozma maistru; bis. reparată în a doua jumătate a sec. XVII; catapeteasma reînnoită la 1852 de Gh. Constantinidi; acoperişul refăcut 1858; către 1876 acoperişul era stricat, casele toate arse, acum ruinate, clopotniţa dărîmată în perete[8]; fostă metoh la Sf. Mormînt), jud. Neamţ.

Gonţa Alexandru, *Domeniile feudale şi privilegiile mănăstirilor moldoveneşti în timpul domniei lui Ştefan cel Mare* (B.O.R., LXXV, 1957, nr. 5, p. 451—452) ⟨Prezintă privilegiile şi daniile acordate m-rii Tazlău⟩; Teodorescu-Kirileanu S., *Ştefan cel Mare şi Sfînt. Istorisiri şi cîntece populare*, Focşani, 1903, p. 128—129 ⟨legenda întemeierii m-rii⟩; *Cat. doc. moldoveneşti*, I—IV (indice) ⟨doc. ref. la m-re şi averea sa⟩;

Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 89—93 ⟨inscripţie, pietre de mormînt, descriere, casele arse⟩; Iaţimirski A. I., *Slavianskia i russkia rukopisi v rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 871—872; Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 220—223; BCMI, XXIV, 1931, p. 183 ⟨însemnare despre reparaţii⟩; R.I., 1930, p. 195—199 ⟨doc. 1703 prin care M. Racoviţă scoate de sub închinare m-rea deoarece *„la mănăstirile ce sînt la munte călugării greci s-au socotit că nu sînt putincioşi a chivernisi"*⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 1, p. 108—111 ⟨doc. 1693⟩; şi nr. 2, p. 80 ⟨moşiile m-rii⟩; A.B., 1931, p. 180 ⟨cat. 1809⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 16 veniturí, 1827⟩; „Zimbrul", 14 iunie 1851 ⟨moşiile m-rii⟩; *Uricarul*, VI, p. 97 ⟨moşiile m-rii la 1851⟩; RSIAB, 1933, p. 316 ⟨moşiile m-rii, 1812⟩;

„Biserica", I, 1862, nr. 28, p. 219; C.A., 1863, p. 55—59 şi 1875, p. 48—49; Musceleanu Gr., *Monumentele străbunilor*, p. 48—49; Negri C., *Mèmoire avec pièces justificatives présenté à la commission internationale pour les couvents dédiés*, Constantinople, 1865; B.O.R., XIV, 1890, p. 369; *Dicţ. Rom.*, V, p. 550 ⟨istoric⟩

Iorga N., *La m-rea Tazlăului (Neamţ)* (F.D., II, 1907, p. 343—346); Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 147 şi 166; Mironescu Vl., *M-rile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 112—113);

Naum Al., *Notiţă despre arhitectura bis. din Tazlău (jud. Neamţ* (BCMI, IX, 1916, p. 94) ⟨descriere⟩; Balş G., *Sur und particularité des voutes moldaves*. Buc., 1924 (extras din BSHAR, I, 1924, p. 9—24); Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 40;

Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, XVIII, 1925, p. 68—75); Mătasă C., *Călăuza jud. Neamţ*, p. 179—182; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 102; Antohi Al., *Monografia parohiei şi comunei Lucăceşti*, Buc., 1939, p. 56—58; Mătasă C., *Movila haiducilor*, Buc., 1939, 285 p.; AER, 1936, p. 186; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 114—115 ⟨despre m-rea veche şi cea nouă⟩;

Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare, p. 144—147 ⟨descriere, planuri⟩; Vîrtolaş Gh., *Biserica din Tazlău* (M.M., 1958, nr. 11—12, p. 903—909); Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Grigorescu Ioana şi N. Diaconu, *Prezentarea unor elemente noi apărute cu ocazia restaurărilor de la Dragomirna, Suceviţa, Tazlău şi Voroneţ*, în vol. *Sesiunea ştiinţifică a Direcţiei Monumentelor istorice*, Buc., 1963;

Năstase D., *Biserica m-rii Tazlău şi locul ei în evoluţia stilului moldovenesc* (SCIA, 1966, nr. 1, artă plastică, p. 109—118); Stoicescu N., *Monumentele Ţării Româneşti şi Moldovei acum un secol. Biserici şi mănăstiri* (M.O., XXI, 1969, nr. 11—12, p. 926—927) ⟨descrierea m-rii la 1871⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 320, 325—326 ⟨descriere arhitectură⟩.

TAZLĂUL SĂRAT — Bacău. Vezi şi precedentul.

Soutzo N., *Carte de hotărnicie a moşiei Tazlău Sărat, situată în judeţul Bacău, plasa Tazlău de Sus, comuna Valea Arinilor, proprietatea d-nei Lucia principesă de Schönburg-Waldenburg*, Bacău, 1886.

TĂBUCEŞTI (Tăbăceşti), com. Bogheşti, jud. Vrancea (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1806).

A.B., 1931, p. 199 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 69, 1935, p. 91—92, 1936, p. 99, 1938, p. 154; *Dicţ. Rom.*, V, p. 553.

Panait-Cristache Ioana, *Circulaţia în Moldova a cărţii în limba română tipărită în sec. XVIII* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 432) ⟨însemnare 1806, bis. din Tăbuceşti — Vrancea, făcută de Sandu stolnic⟩;

TĂCMĂCENI, vezi Tocmăceni.

TĂCMĂNEŞTI — Vaslui (bis. de lemn făcută de locuitori, 1826—1830).

Documente, XVII, vol. IV, p. 290 ⟨la 1618 sat al familiei Bolea⟩; *Dicţ. Rom.*, p. 553 ⟨T. = Călugăreni⟩; Teodorescu-Kirileanu S., *Ştefan cel Mare şi Sfînt. Istorisiri şi cîntece populare*, Focşani, 1903, p. 180.

TĂCUTA (Tăcuteşti), jud. Vaslui (bis. Sf. Gheorghe, 1839 şi Adormirea — Dumasca, 1790).

AEH, 1934, p. 84, 1935, p. 110—111, 1936, p. 124, 1938, p. 198; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 267 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 554.

TĂLĂBĂEŞTI, com. Buneşti — Avereşti, jud. Vaslui (bis. Sf. Voievozi, sec. XVIII, ante 1786, reconstruită de locuitori, 1858).

Panait-Cristache Ioana, *Circulaţia în Moldova a cărţii în limba română tipărită în sec. XVIII* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 428) ‹însemnare 1786, bis. Tăbălăeşti›;

AEH, 1934, p. 52, 1935, p. 68, 1936, p. 70, 1938, p. 93—94; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. LXXVII—LXXIX ‹despre satul Talaba — Fălciu›[9]; vezi şi *Dicţ. Rom.*, V, p. 541 ‹Talaba› şi 553 ‹Tălăbăeşti›; *Documente*, XVI, vol. III, p. 286 ‹la 1585—1586 1/2 satul Tălăbeşti — Tecuci a familiei lui Nădăbaico vornic); *Uricarul*, VI, p. 344 ‹doc. 1827›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 541 ‹Talabasca, moşie›; Teodorescu-Kirileanu S., *Ştefan cel Mare* . . ., p. 181 ‹legenda satului›; RSIAB, 1933, p. 283.

TĂLPĂLĂEŞTI — Suceava[10].

Documente, XVII, vol. II, p. 206—207 ‹la 1609 1/3 din satul T. pe Moldova vîndută lui T. Boul vistier›; vezi şi III, p. 115 ‹doc. 1613› şi Ghibănescu, *Ispisoace*, III/2, p. 143.

TĂLPĂLĂEŞTI (Tălpăleni) — Vaslui.

Uricarul, VI, p. 306, 342 (doc. 1817, 1827›; *Documente*, XVI, vol. II, p. 205—206 ‹la 1569 1/2 din satul T. pe Gîrbovăţ, lîngă Oneşti, vîndut de strănepoţii lui Vană Talpalai lui popa Andrieş şi altora›.

TĂLPIGI (Tălpiţi), com. Ghidigeni, jud. Galaţi[11] (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită de locuitori, 1865).

A.B., 1931, p. 200 ‹cat. 1809›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 555 ‹T. — Tecuci›; AEH, 1936, p. 304 ‹bis. din 1865—1870, Talpigi — Tecuci›.

TĂLNCEŞTI — Covurlui (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 194 cat. 1809›.

TĂMĂDUIANI (fost Borleşti) — Suceava (dispărut).

Documente, XVI, vol. I, p. 203 ‹la 1522 satul lui Gavril Calapod, fiul lui Petru stolnic›; III, p. 352 ‹la 1587 satul T. fost B., pe Siret, al urmaşilor acestora›; XVII, vol. I, p. 118—119 ‹la 1603 1/2 de sat a lui Balica hatman›; V, p. 207—208 ‹la 1623 satul lui Toma Cantacuzino postelnic›; vezi şi DRH, XIX, p. 219 ‹1627› şi Ghibănescu, *Ispisoace*, I/2, p. 212—213, III/2, p. 29.

TĂMĂŞENI (Temeşani) — Fălciu, jud. Vaslui (bis. sec. XVII[12]; apoi bis. de vălătuci din 1853—1859).

Documente, XVI, vol. I, p. 162 ‹la 1520 satul lui Grincovici pîrcălab şi al rudelor sale›, vol. III, p. 167—168 ‹la 1581 satul T. pe Siret al Maricăi, fiica lui Lupe Huru›; DRH, XIX (indice); D.R., 1934, p. 125 ‹însemnări›; AEH, 1934, p. 52, 1935, p. 68, 1936, p. 70—71, 1938, p. 94; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 85—86 ‹la 1656 satul lui Dabija vornic›; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. CXXX—CXXXIII ‹despre sat, fost al fam. Costache› şi 231—239; *Uricarul*, V, p. 326, 395, X, p. 262—265 ‹la 1817 parte de sat a Elencăi Mavrogheni›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 555; A.B., 1931, p. 194 ‹cat. 1809; bis. Sf. Voievozi T. — Covurlui›; RSIAB, 1933, p. 285 ‹1812›.

TĂMĂŞENI — Iaşi (bis. sec. XIX)[13]. Vezi şi următorul.

TĂMĂŞENI, jud. Neamţ (bis. catolică Sf. Ioan, sec. XVII)[14].
Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 198 ⟨despre sat⟩; Kovacs Ferencz, Károly-Fehérvári Hittánár, *Úti-naplója*, 1868, p. 48; Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, I, p. 192 ⟨originea numelui⟩; R.C., I, 1912, p. 587 ⟨la 1676 bis. catolică de lemn⟩;

Documente, XVI, vol. III, p. 92 ⟨la 1578 satul, fost domnesc, dăruit de Petru Şchiopul m-rii Galata⟩; vezi şi p. 409 (1588), IV, p. 223—224 (1598) XVII, vol. V, p. 119—120 (1922) şi DRH, XIX, indice; *Cronicile slavo-române*, ed. P. P. Panaitescu, p. 15 ⟨lupta dintre Bogdan vodă şi Alexăndrel⟩;

D.I., II, p. 349 ⟨descriere biserică, 1643⟩; *Codex Bandinus*, p. 237—238; C.T., 1883, p. 261 ⟨1668⟩; D.I., I, p. 106 ⟨1670⟩, p. 192 ⟨1743, bis. în stare proastă⟩; p. 205 ⟨bis. veche de lemn, Sf. Ioan⟩; Ghika V. I., *Spicuiri istorice*, p. 30—31 ⟨la 1677 bis. de lemn⟩; *Dicţ. Rom.*, V. p. 555—556.

TĂRBUJENI, vezi Trăbujeni.

TĂRÎŢA (Gura Solonţului), com. Pîrjol, jud. Bacău (bis. catolică). Vezi şi Solonţ.
Dicţ. Rom., V, p. 557.

SCHITUL TĂRÎŢĂ, vezi Iaşi.

TĂRNĂUCA, vezi Tîrnauca.

TĂRPEŞTI (Terpeşti), com. Petricani, jud. Neamţ (un schit sau metoh la 1830)[15]
Documente, XVI, vol. III, p. 318, 323—324 ⟨la 1586 dat de Petru Şchiopul lui Pavel slujnicer⟩; XVII, vol. I, p. 181 ⟨la 1604 satul dăruit de Nestor Ureche m-rii Secu⟩; p. 227—228 ⟨la 1605 satul întărit lui Nestor Ureche⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1605 (p. 233); V, p. 130 ⟨la 1622 satul fiilor lui Nestor Ureche⟩; M.M., 1943, nr. 3—4, p. 111 ⟨însemnare, 1777, bis. Tărpeşti⟩; ALPR, 1935—1936, p. 139 ⟨menţiune schit. 1830⟩.

TĂRSIŢEI — Hotin (bis. sec. XVIII, reclădită).
Tomescu C. N., *Bisericile din satul Tărsiţei* (A.B., 1933, p. 223—224); Anuar 1922, p. 159; *Documente*, XVII, vol. I, p. 153 ⟨la 1604 1/2 sat a lui Apostol ceaşnic⟩.

TĂTĂRANI, jud. Vaslui (bis. Adormirea ante 1809). Vezi şi următorul.
Dicţ. Rom., V, p. 559—560; A.B., 1931, p. 202 ⟨cat. 1809⟩; Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 356—358 ⟨doc. 1754, sat al lui R. Racoviţă⟩.

TĂTĂRANI (fost Găleşeşti), com. Dăneşti, jud. Vaslui (bis. ante 1812)[16].
AEH, 1934, p. 52, 1935, p. 68, 1936, p. 71, 1938, p. 94—95 ⟨bis. nouă⟩; C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 559; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 80 ⟨despre satul T. fost Paşcani⟩; Idem, *Doc. Ştefăniţă*, p. 124 ⟨despre satul T. — Fălciu, fost Găleşeşti⟩; RSIAB, 1933, p. 283 ⟨1812⟩.

TĂTĂRENI, vezi Zahorna.

TĂTĂRANI — Hîrlău.

C.I., 1928, p. 37—39 ⟨doc. 1670, satul dat m-rii Clatia — Bucium⟩; *Documente*, XVI, vol. II, p. 26—27 ⟨doc. 1552 satul T. pe Prut al m-rii Tazlău⟩; XVII, vol. V, p. 265—266 ⟨la 1623 satul T. Hîrlău, fost domnesc, dat fraţilor Başotă⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 58 ⟨sat al m-rii Clatia — Bucium).

TĂTĂRĂŞENI, com. Havîrna, jud. Botoşani (bis. Sf. Ioan, 1851, reclădită pe locul uneia mai vechi de N. Mişolu; catapeteasma executată de zugravul Vasile Machedon — Suliţeanu din Botoşani, împreună cu trei „ascultători"). Vezi şi precedentul.

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, pag. 135; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 377; *Dicţ. Rom.*, V, p. 560.

TĂTĂRAŞI — Vaslui (bis. sec. XVI, dispărută).

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 200 şi urm. ⟨doc. ref. la sat⟩; Ghibănescu G., *Surete*, V, p. 233 ⟨psaltire pentru bis., 1594⟩ şi XV (indice) ⟨fost sat al fam. Milescu şi Paladi⟩; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 308 ⟨însemnare, bis. din satul Tătăraşi⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XI, p. 73 şi urm.

TĂTĂRAŞI — Neamţ (bis. sec. XIX)[17]. Vezi şi Dumbrăviţa.

Documente, XVI, vol. IV, p. 136—137 ⟨la 1596 selişte, între tîrgul Piatra şi Vînători, a m-rii Bistriţa⟩; C.I., 1932—1933, nr. 3, p. 40—41 ⟨doc. 1643⟩.

TĂTĂRAUCA NOUĂ — Soroca (bis. din 1793 clădită de Dim. Druţă).

Anuar 1922, p. 187.

TĂTĂRĂŞTI, jud. Bacău (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 193, ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 304—305 ⟨bis. Înălţarea Sf. Cruci, sec. XVIII⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 560; Panaitescu P. P., *Cat. ms slave*, II, f. 506 ⟨însemnare 1594 bis. Tătărăşti⟩.

TĂTĂREŞTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, 1795).

Sava, *Doc. Orhei*, indice; RSIAB, 1931, p. 567 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 171; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 119 ⟨bis. T. — Lăpuşna a fam. Roseti⟩.

TĂTĂRUŞI, jud. Suceava sau Iaşi (bis. în ruină la 1874[18]; bis. Sf. Nicolae — T. Mari, 1842; bis. Sf. Vasile — T. — Mici, 1827).

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 18 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 561—562.

TĂURELE — Iaşi (bis. ante 1787).

A.B., 1934, p. 364 şi 371 ⟨doc. 1787 şi 1802⟩.

TĂUTEŞTI, jud. Iaşi (bis. sec. XVIII[19] şi curţi boiereşti sec. XVII).

Documente, XVI, vol. III, p. 464—465 ⟨la 1590—1591 1/2 de sat a urmaşilor lui Tăutu logofăt⟩; DRH, XIX. p. 245—246 ⟨la 1627 1/2 sat a lui D. Ştefan mare logofăt⟩; Ghibănescu, *Surete*, III, p. 304—308 ⟨la 1634 1/2 de sat cu curţi a lui Gh. Jora sluger⟩; VII, p. 265—268 ⟨parte de sat a lui Pandele, fiul lui Frangolea vameş, apoi a lui Şt. Hermeziu⟩; p. 270 ⟨la

1721 1/2 de sat a Aniței Jora⟩; I.N., 1931, p. 183 ⟨doc. 1854, moșia T. — Iași dată spitalului Pașcanu⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 562 ⟨T. Iași și Dorohoi⟩;

Costin M., *Opere*, ed. P. Panaitescu, p. 62. 187, ⟨despre lupta lui Ștefan Tomșa cu boierimea răsculată⟩; vezi și Golimas Aurel, *Lupta decisivă de la Tătăreni și capitularea darabanilor deasupra Tăuteștilor, 22 noiemie 1615*, Iași, 1935, 32 p.; *Așezări din Moldova*, p. 220—221 ⟨descoperirile arheologice⟩.

TECUCELUL, com. Buciumeni, jud. Galați (la 1809 bis. Sf. Nicolae — T. cu Apă și Sf. Voievozi — T. Sec; una din ele reclădită 1856).

A.B., 1931, p. 189 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 286 ⟨bis. din 1863⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 566.

TECUCI, jud. Galați.

Solomon C. și C. A. Stoide, *Documente tecucene*, vol. I—III, 1938, 1939, 1942 (vezi indice); ⟨foarte multe doc. referitoare la oraș⟩; Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 70—73 ⟨hotărnicia orașului⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 52—53 ⟨doc. 1507, amintind satul la Salce *„cît s-a luat în hotarul tîrgului Tecuci“*⟩; *Hrisovu cel vechi a moșii Tecucelu* (M.C., 1915, p. 21—24) ⟨din 1763⟩; Costin M., *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, indice ⟨diverse evenimente⟩;

Giurescu C. C., *Radu Șerban*, Buc., 1943, 6 p. (extras din „Bul. Muz. militar național“, V, 1942, nr. 9—10) ⟨despre arderea tîrgului Tecuci⟩; *Codex Bandinus*, p. 204—205 ⟨despre oraș⟩; Paul de Alep, *Voyage*, p. 150 ⟨3 biserici⟩; vezi și N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, I, p. 275; Panaitescu P. P., *Călători poloni* (indice); Bezviconi G., *Călători ruși* (indice); Cantemir D., *Descrierea Moldovei*, p. 46 ⟨oraș sărac, fără ziduri⟩; B.C.I., XII, 1933, p. 26 ⟨orașul cruțat de turci la 1659⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XIX, p. 88—89; Lascu Viorica, *Documente inedite privitoare la situația țărilor române la sfîrșitul sec. XVII* („Anuarul Inst. de istorie“ — Cluj, 1969, p. 256) ⟨descrierea orașului Tecuci la 1688⟩;

Reise der russische Kaiserlichen anserontlichen Gesandschaft an die Othomanische Pforte im Jahre 1793, St. Petersburg, 1803, p. 108 ⟨orașul ars de turci⟩; ⟨Struve⟩, *Voyage en Krimée ...*, Paris, 1802, p. 289—290 ⟨despre oraș⟩; vezi și N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, II, p. 220; Sulzer, *Geschichte*, I, p. 394 ⟨despre oraș⟩; Minas Bajaskian, *Călătoria în Polonia și în alte părți locuite de armeni* (în l. armeană), Veneția, 1830, p. 208 ⟨despre oraș și biserici la 1808⟩;

Iorga N., *Documente tecucene și bîrlădene ...* (B.C.I., IV, 1925, p. 161—180) ⟨1598—1816⟩; Balaban Dimitrie, *Cartea donatorilor orașului Tecuci*, Buc., 1907, 59 p.; Bulat T. G., *Din istoricul tîrgurilor moldovenești: Fălticenii și Tecuciul* (A.B., 1932, p. 85—86) ⟨doc. 1810⟩; Nistor I. I., *O descriere a principatelor române din 1822*, Buc., 1943, p. 21, 63 ⟨descriere⟩; Lapedatu Al., *Doi misionari scoțieni din țările române acum o sută de ani*, Buc., 1934, p. 12 ⟨descriere, 1839⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, I p. 54;

Papadopol — Calimah Al., *Scrisori despre Tecuci* ‹C.L., 1885, p. 369—390 și 1886, p. 921—960)[20]; Iorga N., *Drumuri și orașe*, p. 208—209; Costin A., *Orașul Tecuci (La ville de Tecuci)* (L.A.R., 1909, p. 112—121) ‹despre oraș și monumentele din preajma sa; text român și francez›; Popovici N., Paraschiv N., *Tecuciul nou*, Tecuci, 1932, 91 p.+4 pl. ‹despre înființarea satului, 1878›; *Dicț. Rom.*, V, p. 569—574 ‹istoric, despre biserici›;

Numele orașului: Bogdan I., *Diploma bîrlădeană*, p. 107 ‹Tecuci de la verbul slav tešti = a curge, tekăști = curgătoare›; „Jahresbericht d. Instit. für rumän. Sprache", 1921 ‹G. Weygand crede că derivă de la cuvîntul tek›; vezi și idem, *Die Namen der rumänischen Județe*, p. 173; Philippide Al., *Originea românilor*, II, Iași, 1927, p. 370—371 ‹nume de origine cumană, de la Telek uciu=capătul țării›; Giurescu C.C., *Istoria rom.*, II, p. 407 și 452—453 ‹despre vechimea și numele orașului, fie de la verbul slav tești = curge, fie de la cuvintele cumane tehek — uciu = capătul țării›; Iordan I., *Toponimia românească*, p. 93—94;

Șerban C., *Aspecte din lupta orășenilor din Țara Românească și Moldova împotriva asupririi feudale* ... („Studii", 1961, nr. 3, p. 649—650) ‹despre lupta tîrgoveților din Tecuci pentru moșia orașului›; Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 291—293 și indice ‹despre numele și vechimea tîrgului›; Platon Gh., *Populația orașului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32).

— HANURI[21].

— ȘCOLILE VECHI (1830).[22]

Al. R., 1830, p. 143 ‹înființarea școlii›; Al. R., 1842 mart. 22, p. 93 ‹despre inaugurarea localului școlii›.

— SPITALUL VECHI.[23]

— BISERICA ADORMIREA (Maica Precista ante 1809, refăcută 1863 sau 1828?).

A.B., 1931, p. 188 ‹cat. 1809›; AER, 1936, p. 280.

— BISERICA SF. DUMITRU (1856—1858).

AER, 1936, p. 281.

— BISERICA SF. GHEORGHE (ante 1809, reparată 1872, în ruină la 1936, bis. catedrală).

A.B., 1931, p. 188 ‹cat. 1809›; A.E.R., 1936, p. 281; Stoicescu N., *Cîteva documente despre acoperișurile vechilor biserici* (B.M.I., 1971, nr. 2, p. 65) ‹contract 1832 privind acoperișul bisericii›; Iorga N., *Studii și doc.*, XIX, p. 89.

— BISERICA SF. ILIE (ante 1809, reclădită 1882).

A.B.. 1931, p. 188 ‹cat. 1809›; AER, 1936, p. 280—283 ‹nu o menționează›.

— BISERICA SF. IOAN BOTEZĂTORUL ‹1850, clădită de Tudoran Cincu, refăcută 1908—1921).

— BISERICA SF. NICOLAE (ante 1809, refăcută 1825).
A.B., 1931, p. 188 ⟨cat. 1809⟩; ⟨Mascan C., diacon⟩, *Schiță istorică despre bis. Sf. Ierarh Nicolae din urbea Tecuci*, Focșani, 1887, 28 p. ⟨doc. 1845—1864⟩; AER, 1936, p. 282 ⟨bis. din 1828⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XIX, p. 88.

— BISERICA SF. VOIEVOZI (ante 1809; apoi două biserici: Sf. Voievozi Vechi, reclădită de spătarul Vidra, 1838, reparată 1921—1922 și Sf. Voievozi Noi — Sub Crivițeni, zidită la 1856—1860).
A.B., 1931, p. 188 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 281 și 283; Iorga N., *Studii și doc.*, XIX, p. 88—89 ⟨însemnări de la începutul sec. XIX⟩.

TECUCIUL NOU, vezi Odaia.

TEI — Vrancea (bis. de lemn din c. 1663). Vezi și Teiuș.
Cristache Panait I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 481).

TEIOASA — Dorohoi (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1762, catapeteasma din 1775, bis. reparată c. 1840 de I. Murguleț, reparată și acoperită 1854 de Apostol Macri serdarul).
Dicț. Rom., V, p. 575—576; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 92.

TEIȘORI (Teișoara) — Botoșani[24] (bis. Sf. Voievozi, ante 1839).[25]
Documente, XVI, vol. IV, p. 131 ⟨la 1595 satul, fost domnesc, era al m-rii Galata⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1617 (XVII, vol. IV, p. 100); Anuar 1930, p. 102; *Dicț. Rom.*, V, p. 576.

TEIUȘ, com. Parava, jud. Bacău (bis. de lemn Adormirea, sec. XIX). Vezi și Tei.
AER, 1936, p. 249; *Dicț. Rom.*, V, p. 577 ⟨cătun⟩.

TELEBEACINȚI. vezi Tereblecea.

TELEAJNA DE SUS (fost Childești). com. Zapodeni, jud. Vaslui (bis. Sf. Voievozi, 1816; bis. Sf. Voievozi — Butucăria, 1834, bis. Sf. Dumitru — Dobroslovești, de lemn, 1812).
AEH, 1934, p. 84, 1935, p. 111, 1936, p. 124, 1938, p. 200; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 342; *Dicț. Rom.*, V, p. 579—580.

TELEȘEU — Orhei (bis. Adormirea, sec. XVIII, reclădită 1888).
A.B., 1939, p. 112—116 ⟨hotărnicie, 1776⟩; A.B., 1934, p. 240—241 ⟨descriere bis. 1813⟩; A.B., 1936, p. 45 ⟨doc. 1815⟩; RSIAB, 1931, p. 559 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 147.

TELINEȘTI — Orhei (bis. de lemn Adormirea, sec. XVIII, reclădită de locuitori tot din lemn pe temelie de piatră, 1815—1819; bis. Sf. Ilie — T. Tîrg, ante 1801, reclădită cu banii lăsați de Zmaranda Buhuș după 1815).
A.B., 1933, p. 217—219 ⟨doc. 1793⟩; 1936, p. 234; A.B., 1934, p. 181—186 ⟨diată, 1815⟩; 1939, p. 29—30 ⟨doc. 1816⟩; Anuar 1922, p. 165; Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 24—26 ⟨sec. XIX, T. Tîrg⟩; Costăchescu M., *Satul și tîrgul Telinești din jud. Orhei. Schiță istorică*, Iași, 1930, 80 p.;

Documente, XVII, vol. IV, p. 41 ⟨la 1616 părţi de sat ale lui Gorciu⟩; DRH, XIX, indice; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 135 ⟨sat al fam. Teodosiu⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XXI, p. 118—120 ⟨listă de prăvălii, 1798⟩; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 310—311 ⟨despre tîrg⟩.

TELIŢA — Orhei sau Tighina (bis. Sf. Arhangheli, 1847).

Documente, XVII, vol. IV, p. 3 ⟨la 1616 satul dăruit m-rii Sf. Sava⟩; Anuar 1922, p. 210.

TEMEŞANI, vezi Tămăşani.

TEODOREŞTI — Suceava (bis. Sf. Arhangheli, 1782).

Anuar Bucovina, 1923, p. 37, 1924, p. 37, 1926, p. 69, 1927, p. 80, 1928, p. 98.

TEREBLECEA (Telebeacinţi, Telebeşti) — Suceava (bis. ante 1490 apoi din 1886).

Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); Werenka D., *Topographie*, p. 103—104; Anuar Bucovina, 1923, p. 41, 1924, p. 41, 1926, p. 72, 1927, p. 83, 1928, p. 103; Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 195 ⟨despre sat⟩; Dan D., *M-rea Putna*, p. 181—182; Idem, *Cronica episcopiei Rădăuţi*, p. 186 ⟨doc. 1724, satul vîndut episcopului Calist⟩; *Documente*, XV, p. 132 ⟨doc. 1490⟩; XVI, vol. I, p. 69 ⟨la 1508 satul m-rii Neamţ din vremea lui Alexandru cel Bun⟩;

Porumbescu Iraclie, *Colnicul tătarilor de lîngă Tereblecea* („Calendarul pentru ducatul Bucovinei", 1855); Mayer Herbert — Messner Wilhelm, *Deutsch-Tereblestie. Das Lebensbild einer evangelischen Pfälzerbauerngemeinde im Buchenland*, Cernăuţi, 1939.

TERNAUCA (Tîrnovca) — Soroca.

Documente XVII, vol. V, p. 96 ⟨la 1621 satul m-rii Voroneţ⟩; D.R.H., XIX, p. 247 ⟨la 1627 satul lui D. Ştefan mare logofăt⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 289 ⟨la 1585 satul Tîrnauca al fam. Vartic⟩; XVII, vol. I, p. 23 ⟨la 1601 parte din T. — Cernăuţi a lui Stroici logofăt⟩; vol. IV, p. 497 ⟨la 1619 a fam. Ghenghea⟩; vezi şi V, p. 350; R.I., 1920, p. 77 ⟨satul Zamfirei, sora lui Iorga postelnic, 1660⟩.

TERPEŞTI, vezi Borăşti.

TESCANI — Iaşi (dispărut).

Documente, XVI, vol. III, p. 81 ⟨la 1577 întărit nepoţilor lui Tescanu⟩; p. 70—171 ⟨la 1581 1/2 sat vîndută de nepoţii lui Maxin şetrarul lui Bucium vornic⟩; XVII, vol. II, p. 278—279 ⟨la 1610 părţi de sat vîndute lui Orăş fost hatman⟩; vezi şi p. 333—334; DRH, XIX, p. 114—115 ⟨la 1626 satul m-rii Sf. Sava⟩; vezi şi indice.

TESCANI (Steţcani)[26], com. Bereşti — Tazlău, jud. Bacău (M bis. Sf. Gheorghe, construită de G. Ruset, 1769, în ruină, închisă la 1936).

Documente, XVI, vol. III, p. 386—387 ⟨la 1588 1/2 din sat a lui Ilea jitnicer⟩; XVII, vol. I, p. 254 ⟨la 1605 1/4 de sat vîndută lui Nicoară Prăjescu⟩; XVII, vol. II, p. 25—26 ⟨la 1606 satul era al aceluiaşi⟩; *Documente*,

XVII, vol. III, p. 227 ‹la 1615 1/2 din satul S. pe Tazlău a lui G. Gherghel fost mare pitar›; *Dicț. Rom.*, V, p. 597 ‹două sate în Bacău și Roman›; AER, 1936, p. 157; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 536—537 ‹despre sat›; vezi și Rosetti R., *Familia Rosetti*, indice.

TESEȘTI — Bacău. Vezi și Tg. Ocna — Tisești.

Andreescu C., *Moșia Tesești din ținutul Bacăului* (A.R., IX, 1944, 2, p. 373—391) ‹a familiei Crupenski, cu 9 doc. privind trecutul satului›.

TESCURENI — Bălți (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1797).

ACMIB, I, 1924, p. 70; Anuar 1922, p. 23.

TICHIRIȘ, com. Vidra, jud. Vrancea (bis. Adormirea, de lemn pe temelie de piatră, 1850).

AER, 1936, p. 275; *Dicț. Rom.*, V, p. 599.

TIGHINA (Bender) — R. S. S. Moldovenească.

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 631 ‹doc. 1408, prima mențiune a tîrgului›; Ureche, *Letopisețul*, p. 227 ‹la 1572 arsă de Ioan vodă Viteazul›; Costin Miron, *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, indice ‹diverse evenimente petrecute la Tighina›; Panaitescu P. P., *Călători poloni*, indice; Iorga N., *Studii istorice asupra Chiliei și Cetății Albe*, indice ‹diverse evenimente petrecute la Tighina: cucerirea de către turci, asedieri și arderi în timpul războaielor etc.›; *Călători străini*, V, p. 89 ‹despre cetate, 1636›;

Afenduli, *Istoria parțială a faptelor ce i s-au întîmplat regelui Suediei Carol pe cînd se afla la Bender*, în *Hurmuzaki*, XIII, p. 49—76; Amira Alex., *Autentica istoria di Carlo XII, Re di Suezia, nel tempo della sua dimora in Turchia*, ed. N. Iorga, *Studii și doc.*, IX, p. 41—124; Iorga N., *Charles XII à Bender* (RHSEE, III, 1926, p. 81—89) ‹despre șederea sa la Bender, după Afenduli și Amiras›; Kurat A. N., K. V. Zetterstéen, *Türkische Urkunden*, Leipzig, 1938, 59 p.+15 pl. ‹4 doc. privitoare la șederea lui Carol XII la Bender›; prezentarea lui H. Dj. Siruni, R.A., 1940, p. 164—165; Mihordea V., *Carol al XII-lea la Tighina*, Buc., 1943; Grigorovici Al., *În jurul calabalîcului de la Bender (februarie 1713)* (C.C., 1936—1939, p. 555—561); Bellerive, Chevalier de, *Voyage du ... au camp du roi de Suède à Bender en 1712*, ed. de A Demarsy, Paris, 1872, IX+50 p., vezi și Sculescu Mariella, *Carol al XII-lea la Bender, văzut de cavalerul Bellerive* („Bul. Muz. militar“, III, 1934—1940. nr. 5—6, p. 61—64);

Reisebeschreibung von Pultava durch das Desert Dzike Pole nach Bender und durch die Wallachei und Moldau nach Deutschland, 1714 ‹descriere›; *Uricarul*, XXIV, p. 227 ‹descriere, 1737›;

A.B., 1936, p. 63 ‹descriere Saint-Prist, 1768, cînd era considerată *„la place la plus importante de cette province*›; ‹Struve›, *Voyage en Krimée suivi de la relation de l'ambassade envoyée de Petersbourg à Constantinople en 1793 ...*, Paris, 1802, p. 19 ‹descriere oraș; cetatea distrusă›; Kohl I. G., *Reisen in Südrussland*, II, Dresda — Leipzig, 1841, p. 6—12 ‹despre oraș și evenimentele din timpul lui Carol al XII-lea›;

Ceachir M., *Explicația numirilor turco-tătare ale orașelor* (RSIAB, III, 1921, p. 42—47) ⟨despre numele Bender⟩; Hotnog T., *Numele topic Bender* (R.I.R., VIII, 1938, p. 241—242) ⟨=port nu poartă⟩;

Panaitescu Scarlat, *Monografia orașelor capitală de județ din Basarabia* („Școala Bas.", 1923, nr. 1—2, p. 50—53) ⟨și despre cetate⟩; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 279—284 ⟨și cîteva date istorice despre oraș⟩;

Ciobanu Şt., *Orașele*, în vol. *Basarabia. Monografie*, Chișinău, 1926, p. 89—90 ⟨despre oraș⟩; Idem, *Monumentele istorice*, în același volum, p. 190—192 ⟨despre cetatea Tighina⟩; se citează și C. Stamati, *Despre Basarabia și cetățile vechi* („Bul. Soc. de istorie și antichități din Odesa", II); Batiușkov P. N., *Bessarabia. Istoriceskoie opisanie*, S. Petersburg, 1892, p. 32 ⟨cetatea la 1789⟩; Zașiuk, *Materialî*, II, p. 145—164 ⟨despre oraș la mijlocul secolului trecut⟩; Constantinescu-Iași P., *Basarabia arheologică și artistică*, Chișinău, 1933 p. 40—41 ⟨despre cetate⟩;

Alekseev V., *Gorod na Dnestre* („Oktiabrî", 1949, nr. 6, p. 69—75); Savcenko G. — Hait S., *Benderî*, Kișinev, 1962, 40 p. și 1967, 64 p.;

Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 293—295 ⟨despre numele și vechimea tîrgului⟩.

— CETATEA MEDIEVALĂ (prima cetate construită pentru protecția punctului de vamă, reclădită de zid de sultanul Soliman, 1538—1540, arsă la 1683, refăcută parțial după 1711, avariată în cursul războaielor ruso-turce la 1789 și reparată de turci după 1791; avariată la 1918 cînd a fost ruinată). Vezi și orașul.

Costin Miron, *Opere*, p. 256 ⟨a doua pînză de ziduri adausă de domnii Moldovei⟩;

Verancici Anton, *Despre expedițiunea lui Soliman, împăratul turcilor, în Moldavia și Transilvania asupra lui P. Rareș și Ioan Zapolia*, ed. de A. Papiu-Ilarian în *Tezaur de monumente*, III, 1964, p. 145—175 ⟨și despre ocuparea Tighinei de către turci, 1538⟩; Guboglu M., *Inscripția sultanului Suleiman Magnificul în urma expediției în Moldova (1538) (945)* („Studii", IX, 1956, nr. 2—3, p. 107—123) ⟨reproduce — text turc și trad. rom. — textul inscripției din 1538 de la Bender⟩; articol publicat într-o formă prescurtată și în „Studia et acta orientalia", I, 1957, p. 175—187+1 pl.; inscripția a fost publicată și în „Memoriile Soc. din Odesa", în l. rusă, XIII, p. 263—264, citate de N. Iorga, *Studii istorice ...*, p. 363;

Hurmuzaki, IX/1, p. 309 ⟨despre arderea cetății, 1683⟩; Neculce, *Letopisețul*, indice ⟨despre diverse lucrări făcute de moldoveni la cetate în sec. XVIII⟩; Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 77; *Cronica Ghiculeștilor,* ed. N. Camariano — A. Cioran, p. 23 ⟨despre refacerea cetății Bender de către salahori din Moldova și Țara Românească, 1706⟩; vezi și Radu Greceanu, *Istoria domniei lui C. Basarab Brîncoveanu*, ed. A. Ilieș, indice;

Beschreibung und Schichtsale von Bender, Bukarest und Orsowa, Wien, 1790, 270 p. ⟨se descrie asediul cetății⟩;

Hurmuzaki, S. I/3, p. 93 ⟨descriere, Langeron⟩; vezi şi Iorga N., *Vechile cetăţi româneşti după contele de Langeron* (BCMI, 1915, p. 70); Demidoff Anatole, *Voyage dans la Russie Meridionale*, Paris, 1854, p. 204 ⟨descriere cetate, 1850⟩;

Panaitescu Sc., *Cetăţile ruini* (ACMIB, I, 1924, p. 99—103) ⟨descriere, foto⟩; Ciobanu, *Cetatea Tighina* (*ibidem*, II, 1928, p. 15—57) ⟨istoric foarte documentat, descriere, foto şi planuri vechi ale cetăţii⟩; Popescu M., *Cetăţile turceşti dinprejurul principatelor române* (BCMI, 1927, p. 78—81) ⟨gravură, plan, descriere⟩; Iorga N., *Les châteaux occidentaux* (BCMI, 1929, p. 64—66);

Voiţehovskii V. A., *K. voprosu o periodizaţii stroitelîstva krepostî v Benderah*, în *Materialîi dokl. tretîei nauk — tehn. Konf. Kişinevskogo politeniceskogo In-ta*, Kişinev, 1967, p. 189—190.

— BISERICA ADORMIREA (sec. XVIII, ante 1789 sau sec. XV?; pe locul ei s-a ridicat catedrala oraşului, 1825).

„Luminătorul", 1924, nr. 1, p. 21 ⟨însemnare⟩; Anuar 1922, p. 203; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 275 ⟨însemnare⟩.

— BISERICA SF. NICOLAE (sec. XVIII).

RSIAB, 1934, p. 101 ⟨însemnare, 1809⟩.

— BISERICA ALEXANDRU NEVSCHI (fostă geamie turcească, sec. XVIII, reclădită).

Anuar 1922, p. 203.

TIMIŞEŞTI, jud. Neamţ, (bis. sec. XVIII, fostă metoh a m-rii Neamţ).[27]

Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 137 ⟨însemnare, 1748⟩; ALPR, 1935—1936, p. 140 ⟨menţiune metoh, 1830⟩; Rosetti R., *Conflictul dintre guvernul Moldovei şi m-rea Neamţului*, Buc., 1910, vol. I, p. 59 ⟨menţiune metoh⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 600; Sion G., *Peregrinagiu la Neamţu* (FMIL, XVIII, 1855, nr. 40, p. 220—223, nr. 41, p. 227—228) ⟨şi despre metohul din Timişeşti⟩.

TINTUL (tîrg dispărut).

Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 85 ⟨cetate reclădită de Ştefan cel Mare⟩; Ciobanu Şt., *Orăşelele din împrejurimile Bolgradului* (R.I., 1919, p. 80—89); Giurescu C. C., *Tîrguri şi oraşe*, indice; Constantinescu-Iaşi P., *Basarabia arheologică şi artistică*, Chişinău, 1933, p. 30 ⟨despre fosta cetate, dispărută⟩; *Uricarul*, X, p. 62—67 ⟨hotărnicie, 1759⟩.

SCHITUL TISA (Adormirea, sec. XVIII[28], fost metoh al m-rii Doljeşti), satul Tisa, com. Sănduleni, jud. Bacău.

A.B., 1931, p. 75 ⟨catagr. 1809⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨menţiune, 1834⟩.

TISA SILVESTRI, com. Secuieni — Bacău (M bis. de lemn Sf. Voievozi, 1723, reparată 1870, pridvorul adăugat ulterior; date D.M.I.).

B.O.R., XIV, 1890, p. 114 ⟨bis. de lemn, fost schit Tisa — Silvestri⟩; AER, 1936, p. 143 ⟨bis. de lemn Sf. Voievozi, 1738⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 113 ⟨despre sat⟩.

TISĂUȚI — Suceava (bis. Sf. Arhangheli, 1735).

Anuar Bucovina, 1923, p. 49, 1924, p. 49, 1926, p. 80, 1927, p. 92, 1928, p. 115; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 196 ‹sat al fam. Cantacuzino›; Werenka D., *Topographie*, p. 104.

TISEȘTI, vezi Tg. Ocna.

TITEȘTI, vezi Lucăcești.

TÎLHĂREȘTI — Iași (bis. sec. XVIII, ante 1781).

Ghibănescu, *Surete*, II, p. 117 ‹doc. 1632, sat al lui D. Buhuș›; M.M., 1968, nr. 9—10, p. 558 ‹însemnare 1781, bis. din Tîlhărești›; *Uricarul*, VI, p. 291 ‹satul T. — Fălciu al m-rii Dobrovăț›; *Dicț. Rom.*, V, p. 554; DRH, XIX, indice ‹satul T. dispărut — Iași și altul în jud. Vaslui›.

TÎMPEȘTI — Neamț (sau Roman) (bis. Sf. Gheorghe, construită de Ileana Cantacuzino stolniceasa; la 1740 metoh al m-rii Neamț).[29]

Documente, XVI, vol. II. p. 9—10 ‹la 1552 satul T. pe Pîrîul Alb vîndut mitropoliei›; III, p. 221—222 ‹la 1583 era al m-rii Bistrița›; XVII, vol. III, p. 62—63 ‹la 1612 restituit m-rii de la care îl luase Nestor Ureche vornicul›; vol. IV, p. 145 ‹la 1617 era al lui N. Ureche›; DRH, XIX, p. 484—485 ‹la 1628 restituit m-rii Bistrița›; Vezi și indice; un alt sat T. a fost în ținutul Tecuci și altul în Suceava; I.N., 1926—1927, p. 271 ‹satul lui Grigore Ureche, 1643›; *Uricarul*, XXI, p. 322—329 ‹hotărnicie, 1741›; B.F.O., 1843, p. 87—88 ‹arendarea moșiei›; Drăganu N., *Din vechea noastră toponimie*, Cluj, 1920, p. 1—9 (extras din „Dacoromania", I, 1920) ‹despre numele Tîmpa=vale între munți sau munte›.

TÎMPEȘTI — Tecuci[30] (dispărut).

DRH, XIX, indice ‹părți ale lui Nicoară hatman›.

TÎMPEȘTI, vezi Fălticeni.

TÎNGUJEI, vezi Tungujei.

TÎNJĂLEȘTI — Orhei (bis. de nuiele Sf. Apostoli, reclădită de zid de căminarul Zamfirache Ralli).

A.B., 1939, p. 44 ‹doc.›; RSIAB, 1929, p. 333 ‹cat.›; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 172 ‹sat al fam. Ralli›; despre ctitorul bis. vezi G. Bezviconi și Scarlat Callimach, *Exilul lui Pușkin*, Buc., 1947.

TÎRGOVEȚI — Putna[31]. Vezi și Tîrgul Putnei și Balotești.

TÎRGUL BROAȘTEI (dispărut).[32]

TÎRGUL FRUMOS, jud. Iași.

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 365—366 ‹doc. 1448, prima mențiune›; Neculce, *Letopisețul*, p. 97 ‹curți boierești arse de poloni, 1686›; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 117, 155—162 ‹parte din moșia tîrgului dată lui D. Buhuș, 1632›; *Uricarul*, VI, p. 216—217 ‹pentru *„statornicirea"* tîrgului; rezumate doc.›; Costin M., *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, indice ‹diverse evenimente›;

Conrad Iacob Hildenbrant's Dreifache schwedische Gesandtschaftsreise nach Siebenbürgen, der Ukraine und Constantinopel, 1656—1658,

Leyden, 1937, p. 82 ⟨descriere⟩; Panaitescu P. P., *Călători poloni* (indice); Bezviconi G., *Călători ruşi* (indice); *Weissmantells Dagbok*, ed. S. Bring, Stockholm, 1928, p. 217 ⟨descriere, 1713⟩; Sulzer, *Geschichte*, I, p. 389; Lascu Viorica, *Documente inedite privitoare la situaţia ţărilor române la sfîrşitul sec. XVII* („Anuarul Inst. de istorie", Cluj, 1969, p. 257) ⟨descriere Tg. Frumos, 1688⟩;

Iorga N., *Doc. Callimachi*, I, p. 458—460 ⟨1763, hrisov pentru tîrg „*unde şi scaunul domnesc au stătut*", dar care „*au rămas de să află acuma la proastă stare*"⟩, p. 583—584 ⟨la 1784 se spune că „*unde şi pînă acuma ar fi stînd zidiurile curţilor gospod. faţă*"⟩, 589, 592—593 ⟨vatra oraşului dată doamnei Ralu Callimachi⟩; *Hacquet's neuste Reisen in den Jahren 1788 und 1789* ..., II, Nürnberg, 1791, p. 57 ⟨descriere⟩; *Documente economice*, p. 49—53 ⟨doc. 1813, tîrgul dăruit domniţei Ralu Callimachi⟩, 56—60, 111—112, passim ⟨doc. 1814, 1825 etc.⟩; ⟨Iorga N.⟩, *O hotarnică în jurul Tîrgului Frumos (1796)* (R.I., XX, 1934, p. 344—354); vezi şi hotarnica din 1776, în *Uricarul*, XVI, p. 135—139;

Iorga N., *Pagini de istorie culturală*, I, *Privilegiul din 1815 al Tîrgului Frumos*, Buc., 1911, p. 1—30 (din AARMSI) ⟨se publică şi comentează⟩[33]; Nistor I. I., *O descriere a principatelor române din 1822*, Buc., 1943, p. 21, 63 ⟨descriere⟩; M. Of., 11 oct. 1860 şi 28 febr. 1861 ⟨hotărnicie⟩; Iorga N., *Podul Iloaiei şi Tîrgul Frumos* (F.D., 1907, p. 632—634); Schwarzfeld E., *Din istoria evreilor: împopularea, reîmpopularea şi întemeierea tîrgurilor şi a tîrguşoarelor în Moldova*, Buc., 1894, p. 17—19 passim ⟨despre Tg. Frumos⟩; Recenzia lui N. Iorga, R.I., I, 1915, p. 89—103, care arată că titlul e greşit; *Dicţ. Rom.*, V, p. 616—617;

Ghibănescu Gh., *Pecetea Tîrgului Frumos* („Opinia" — Iaşi, 23-III-1912, p. 3) ⟨se reproduce⟩;

Darîngă N., *Monografia comunei Tg. Frumos*, Iaşi, 1916, 102 p + 1 pl. ⟨istoria tîrgului şi situaţia sa la începutul sec. XX; publică şi cîteva documente despre lupta tîrgoveţilor împotriva proprietarilor moşiei tîrgului⟩; Tufescu V., *O regiune de vie circulaţie: poarta Tîrgului Frumos* (din „Bul. Soc. de geografie", LXX, 1941, 86 p.); idem, *Une région de grande circulation: Le seuil de Tîrgu Frumos* („Arhiva pt. ştiinţa şi reforma socială", XVI, p. 144—171); Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 368 ⟨despre vechimea aşezării⟩; Giurescu C. C., *Ist. rom.*, II, p. 451 ⟨despre oraş⟩; Ciurea D., *Noi consideraţii privind oraşele şi tîrgurile din Moldova în secolele XIV—XIX* (AIIAI, VII, 1970, p. 44 şi urm.) ⟨şi despre situaţia Tg. Frumos în sec. XVIII⟩; Şerban C., *Aspecte din lupta orăşenilor din Ţara Românească şi Moldova împotriva asupririi feudale* ... („Studii", 1961, nr. 3, p. 649) ⟨despre lupta tîrgoveţilor din Tg. Frumos pentru moşia oraşului⟩; Giurescu C. C., *Tîrguri sau oraşe*, p. 296—298 şi indice ⟨despre vechimea tîrgului⟩; Platon Gh., *Populaţia oraşului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32 + tabele).

— CURTEA DOMNEASCĂ. Vezi şi bibliografia privind oraşul şi bis. domnească.

Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 73 ‹despre casele domnești›; Kogălniceanu, *Cronici*, III, p. 105 ‹curtea domnească›; Wolf A., *Beiträge*, p. 74 ‹despre ruinele palatului domnesc›; *Documente economice*, p. 6—7 și *Documente agrare*, II, p. 526—527 ‹doc. 1784, zidurile curții domnești›.

— HANURI.[34]

Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 291 ‹doc. 1832›.

— ȘCOLILE VECHI[35]. Vezi și bis. Domnească, în casa parohială a căreia a funcționat școala veche.

Al. R., 1842, p. 234 ‹înființarea școlii›.

— BISERICA COBORÎREA SF. DUH (Măicuța) (1593? reclădită 1853—1856, cu osteneala monahiei Serafima).

Darîngă, p. 71—72; ACMIB, II, 1928, p. 151 ‹însemnare, 1593?›

— M BISERICA DOMNEASCĂ (Sf. Paraschiva, construită de Petru Rareș, c. 1541, ruinată în sec. XVIII[36]; transformată în parte ante 1814, cînd i se refac bolțile și acoperișul; restaurată 1926; pictura refăcută la 1906). Vezi și curtea domnească.

Iorga N.; *Studii și doc.*, XV, p. 291—294 ‹inscripții›[37]; Kogălniceanu M., *Cronici*, III, p. 20 ‹existența curții domnești la sfîrșitul sec. XVIII›; Miron Costin, *Opere complete*, ed. V. A. Urechia, I, p. 151 ‹doc. 1676›; I.N., 1933, p. 151 ‹doc. 1676›; I.N., 1933, p. 231—238 ‹însemnare, 1772›; *Documente economice*, p. 56 ‹doc. 1814›; Iorga N., *Doc. fam. Callimachi*, I, p. 482 ‹doc. 1797, „*bis. cea mare domnească*“›, p. 509—511 ‹doc. 1814 despre repararea bis. de către tîrgoveți›; T.C., V, 1935, p. 76, 93 ‹pomelnic, 1815›; „Viitorul“, — Iași, 15 iunie — 15 iulie 1907 și Bezviconi G., *Călători ruși*, p. 79 ‹la 1707—1708 bis. acoperită cu paie›;

Balș G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, 1928, p. 80—83) ‹descrierea bis.›; vezi și indice Sf. Paraschiva și Tg. Frumos; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 112, 161; Iorga N., *La biserica lui Petru Rareș din Tg. Frumos* (BCMI, 1935, p. 80) ‹icoană din 1781 și foto›; Anuar 1930, p. 75; Darîngă, p. 60—68;

Furtună D., *Ion Creangă, cuvinte și mărturii cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la moartea sa*, Buc., 1915 ‹și despre diaconul Ion Creangă de la bis. Cuv. Paraschiva din Tg. Frumos, 1859›.

— BISERICA SF. NICOLAE (1801, mărită la 1848, cînd i se adaugă clopotnița).

Gorovei Artur, *Inscripții* (M.C., 1916, p. 298—299); Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 295—297; Anuar 1930, p. 75; Darîngă, p. 69—71.

TÎRGUL IVEȘTI, vezi Ivești.

TG. NEAMȚ, jud. Neamț. Vezi și cetatea Neamț.

Karadja C. I., *Delegați din țara noastră la conciliul din Constanța (în Baden) în anul 1415*, Buc., 1927, p. 11, 24—25 (din AARMSI, s. III, t. VII, 1927, mem. 2) ‹Amintit și tîrgul Mencz=Tg. Neamț›; Andronic Al., *Orașele moldovenești în secolul al XIV-lea în lumina celor mai vechi izvoare rusești* (Rsl., XI, 1965, p. 211—212) ‹despre vechimea orașului›;

D.I., IV, p. 117 ⟨ruină de bis. ortodoxă și alte două de lemn, 1641⟩; *Codex Bandinus*, p. 240—242; Vezi și N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, I, p. 258; Kogălniceanu, *Cronicile României*, III, p. 111 ⟨despre arderea orașului în vremea domniei lui C. Duca⟩; *E. H. Weissmantells Dagbok*, ed. S. Bring, Stockholm, 1928, p. 219 ⟨la 1713 orașul în stare proastă⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 257—258; S.C.Ș. — Iași, istorie, VI, 1955, nr. 1—2, p. 60 ⟨descriere la 1835⟩; *Documente economice*, p. 224—226, 246—247 passim ⟨doc. 1838, 1839, relații cu m-rea Neamț⟩[38]; B.F.O., 1842, p. 258—259 ⟨proces pentru moșia tîrgului⟩;

Mătasă C., *Călăuza jud. Neamț*, p. 145—147;

Groholschi Profira, *Tg. Neamț. Monografie*, P. Neamț, 1930, 76 p. ⟨cîteva date despre oraș și cetatea Neamțului; cu greșeli de informare⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 527 ⟨despre vechime⟩; Giurescu C. C., *Ist. rom.*, II, p. 445—446, 448 ⟨despre vechimea orașului⟩; Melchisedec, *Cronica Romanului*, II, p. 235 ⟨doc. 1685, bis. de sus și bis. de jos⟩;

Șerban C., *Noi contribuții la istoria luptei tîrgoveților și orășenilor moldoveni împotriva asupririi feudale în sec. XVIII și începutul sec. XIX* (S.A.I., IV, 1962, p. 73—91); Ciurea D., *Noi considerații privind orașele și tîrgurile din Moldova în secolele XIV—XIX* (AIIAI, VII, 1970, p. 22 și urm. și 50—51) ⟨Despre vechimea tîrgului Neamț, din a doua jumătate a sec. XIV și situația sa în sec. XVIII—XIX⟩; Andronic Alexandru, *Les villes de la Moldavie au XIV-e siècle à la lumière des sources les plus anciennes* (R.R.H., t. IX, 1970 nr. 5, p. 847—848) ⟨despre vechimea tîrgului⟩;

Sion G., *Peregrinagiu la Neamțu* (FMIL, XVIII, 1855, nr. 40, p. 220—223, nr. 41, p. 227—228) ⟨despre așezămintele orașului Tg. Neamț⟩;

Rachieru Mihai, *Orașe în acte și documente: Tg. Neamț* („Ateneu", april. 1967, p. 17) ⟨note sumare⟩; Giurescu C. C., *Tîrguri sau orașe*, p. 298—306 și indice ⟨despre vechimea tîrgului și a cetății din apropiere⟩;

Berlescu D., C. Botez, I. Saizu, *Buhuși. Din istoricul fabricii și localității*, Bacău, 1971, p. 44—51 ⟨Se prezintă, în anexă, doc. fabricii lui M. Kogălniceanu din Tg. Neamț⟩. Prezentarea lui D. Vitcu, AIIAI, 1972, p. 572—574.

— HANURI[39].

— FEREDEUL[40].

— M ȘCOALA VECHE (1852). Vezi și spitalul din Tg. Neamț și m-rea Neamț[41].

Hrisoavele domnului Grigorie Ghica pentru înființarea seminariei din monastire, o gimnazie și un internat din T. Neamțului, ⟨1850⟩; Drăghici M., *Istoria Moldovei*, I, p. 68 ⟨despre școală și spital⟩; Stahiescu D. L., *Vechile școli din jud. Neamț* (ALPR, 1932—1933, p. 80—81) ⟨doc. 1850⟩.

— SPITALUL (construit împreună cu paraclisul Sf. Dumitru cu fondurile m-rii Neamț, prin rîvna starețului Neonil, 1847—1850).[42]

G.M., 12 oct. 1850 ⟨spitalul era „*cel mai frumos din țara Moldovei*"⟩; Asaki Al., *Ospitalul și școala din Neamțu* (A.I.P., 1852, p. 94—97) ⟨descriere, cu o stampă foarte interesantă⟩; *Ospitalul monastirii Neamțu în politia cu acest nume* (G.M., 11 mart. 1854); Xenopol A. D., *Inscripțiunea de la spitalul din Tg. Neamțului* (C.L., IV, 1870, p. 248—250); Bobulescu C., *Viața de paraclise*, p. 12—13; ⟨Furtună D.⟩; *Paraclisul spitalului din Tîrgu Neamțu. Știri despre starea clerului de mir de la mijlocul sec. al XIX-lea* (B.O.R., LVI, 1938, p. 95—104) ⟨documente⟩;

Pruteanu Paul, *Contribuție la istoricul spitalelor din Moldova*, Buc., 1957, p. 243—260; Vornicescu Nestor, *Instituții pentru îngrijirea sănătății patronate de m-rea Neamț* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 5—6, p. 448—450); *Dicț. Rom.*, IV, p. 472—473 ⟨pisania⟩;

Bulat T. G., *Biserica Moldovei și așezămintele spitalicești în prima jumătate a secolului al XIX-lea* (B.O.R., 1972, nr. 11—12, p. 1227—1228 și 1230—1237) ⟨despre spitalul din Tg. Neamț⟩.

— BISERICA ADORMIREA.

ALPR, 1936—1940, p. 10 ⟨însemnare⟩.

— BISERICA CATOLICĂ (Sf. Treime, sec. XVII)[43].

Hurmuzaki, VIII, p. 307 ⟨1606⟩; Iorga N., *Acte și fragmente*, I, p. 80 ⟨1636⟩; D.I., IV, p. 117 ⟨bis. de lemn, 1641⟩; D.I., II, p. 348 ⟨descriere bis. de lemn⟩; Cîndea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 48 ⟨1661, bis. de lemn⟩; Ghika Vladimir I., *Scrisoarea unui preot catolic pămîntean din veacul al XVII-lea* (R.C., I, 1912, p. 586) ⟨la 1676 bis. de lemn⟩.

— M BISERICA DOMNEASCĂ (Sf. Dimitrie, clădită de Vasile Lupu și Ștefăniță Lupu, 1634—1661)[44].

Iorga N., *Studii și doc.*, p. 376—377 ⟨doc. 1764⟩[45].

— BISERICA SF. HARALAMBIE[46].

— BISERICA SF. NICOLAE (refăcută 1838). Vezi și bis. Sf. Nicolae — P. Neamț (aceeași?)

M.M., 1943, nr. 3—4, p. 116 ⟨însemnare, 1838⟩.

— SINAGOGA MARE (începutul sec. XIX)[47].

— *BLEBEA*. Sat acum în orașul Tg. Neamț (bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1836—1841, reparată 1893). În evidențele D.M.I. este trecută M bis. Sf. Gheorghe, construită de Chiriac și Smaranda Brașoveanu, 1808, pridvorul adăugat 1832 de Ioan psaltul, arsă 1862, reparată 1864.

Anuar 1909, p. 351; Anuar 1930, p. 183 ⟨și bis. Sf. Vasile, 1935⟩; Rosetti Radu, *Conflictul dintre guvernul Moldovei și mănăstirea Neamțului*, I, Buc., 1910, p. 59 și 67 ⟨despre metohul Blebea⟩[48].

TG. OCNA, jud. Bacău[49].

I.N., 1931, p. 158 și urm. ⟨doc. 1757, dealul de sare dat m-rii Sf. Spiridon din Iași⟩; vezi și Rășcanu V. și Gh. Băileanu, *Istoricul spitalului orășenesc clinic de adulți din Iași*, I, Buc., 1965, p. 23—25;

Iorga N., *Istoria românilor prin călători*, I, p. 259 ⟨descriere după Bandini⟩ şi III, p. 25 ⟨oraşul ars de turci⟩; *E. H. Weissmantells Dagbog*, ed. S. Bring, Stockholm, 1928, p. 218 ⟨descriere, 1713⟩; Sulzer, *Geschichte*, I, p. 420 ⟨despre tîrg⟩; *Hauquet's neuste Reisen in den Jahren 1788 und 1789 . . .*, II, Nürnberg, 1791, p. 43 ⟨oraşul pustiit⟩; Nistor I. I., *O descriere a principatelor române din 1822*, Buc., 1943, p. 22, 63 ⟨două biserici şi o m-re⟩; Gego Elek, *A moldvai magyar településekről* ⟨Despre aşezările maghiare din Moldova⟩, Buda, 1838, p. 15—16 ⟨descrierea tîrgului la 1836; şi despre catolici⟩; S.C.Ş., Iaşi, istorie, VI, 1955, nr. 1—2, p. 59 ⟨descriere Edel, 1835⟩.

Ghibănescu G., *Tg. Ocna. Studiu istoric* („Arhiva", Iaşi, II, 1890—1891, p. 593—644) ⟨istoricul şi dezvoltarea oraşului legată de exploatarea sării; tratează chestiunea proprietăţii pămîntului, problemă aflată în dispută între stat şi locuitori⟩; Racoviţă Ortensia, *Oraşul Tîrgul Ocna* (RSTR, XIII, 1895, p. 93—97); *Dicţ. Rom.*, V, p. 619—621; *Chestia domeniului Tg. Ocna*, Buc., 1900; *Tîrgul Ocnei. Staţiune balneară şi climatică. Lucrare descriptivă şi ştiinţifică făcută cu ocazia excursiei a 6-a a Soc. de Hidrologie medicală, din mai 1930*, Buc., ⟨f.a.⟩, 14 p.; Iorga N., *Studii şi doc.*, XI, p. 281 ⟨pecetea tîrgului);

Iorga N., *Privilegiile şaugăilor de la Tîrgu Ocna*, Buc., 1915 (din AARMSI, s. II, t. XXXVII, 1914—1915, p. 245—263) ⟨şi despre dezvoltarea oraşului; în doc. sînt amintite schitul Măgura şi alte biserici⟩; Tocilescu Gr., *Industria sării în România* (C.T., 1874, nr. 7) ⟨despre exploatarea sării⟩; Dianu Fl., *Salinele României*, ed. II-a, Buc., 1957, p. 12—43;

Ungureanu Gh., *Rufetul ocnelor din Moldova şi revolta şavgăilor în 1843* („Studii şi mat. de istorie modernă", I, 1957, p. 109—137) ⟨şi despre exploatarea sării la Tg. Ocna⟩; Cuciuc C., *Frămîntările rufetarilor de la salinele din Tg. Ocna în a doua jumătate a sec. XIX* (S.A.I., 1968, p. 123—134);

Duzinchievici Gh., *Un episod din revoluţia de la 1848—1849: trecerea generalului Bem în Moldova* (A.M.B., 1943—1944, p. 145—213) ⟨cu documente despre evenimentele de la Tg. Ocna⟩;

Sion G., *Tîrgul Ocnei* (FMIL, X, 1847, nr. 12, p. 93—95); Iordache Gh., *Icoane şi privelişti din Tg. Ocna* (ms. la Arh. St. Iaşi, nr. 1724); Rachieru M. şi Leoveanu R., *Oraşe în acte şi documente: Tg. Ocna* („Ateneu", febr. 1967, p. 17) ⟨note sumare⟩; Platon Gh., *Populaţia oraşului* („Carpica", III, 1970, p. 5—32).

— HANURI[50].

Uricarul, XI, p. 340 ⟨han cu pivniţă de piatră, 1822⟩.

— SPITALUL VECHI[51].

Pruteanu Paul, *Asistenţa medicală a lucrătorilor de la Tîrgu Ocna în a doua jumătate a sec. XVIII şi prima jumătate a secolului al XIX-lea*, în vol., *Istoria medicinei. Studii şi cercetări*, Buc., 1957, p. 122—128 ⟨Despre spitalul vechi al oraşului; cu un plan al clădirii⟩; Idem, *Contribuţie la istoricul spitalelor din Moldova*, Buc., 1957, p. 227—242.

— ŞCOLILE VECHI[52].
Al. R., 1846, p. 105 ⟨înfiinţare şcoală⟩.

— CAZARMA[53].
Hurmuzaki, S.I/6, p. 15 ⟨despre clădirea cazarmei de către Mihail Sturdza⟩.

— TEMNIŢA VECHE.
Drăghici M., *Istoria Moldovei*, I, p. 70—71.

— BISERICI[54].
Căpitanu V. şi V. Ursachi, *Ghidul monumentelor din judeţele Bacău şi Neamţ*, ⟨Bacău⟩, 1971, p. 105 şi urm. ⟨cîteva date despre monumentele din Tg. Ocna; şi foto⟩.

— BISERICA ADORMIREA, vezi Precista.

— BISERICA ARMENEASCĂ (Sf. Născătoare, de lemn ante 1808, reclădită 1825).
Siruni H. Dj., *Bisericile armene din ţările române*, p. 36 (extras din A.R.); A.B., 1930, p. 296; Minas Băjăşkian, *Călătoria în Polonia şi în alte părţi locuite de armeni* (în limba armeană), Veneţia, 1830, p. 209 ⟨la 1808 bis. de lemn⟩; „Ani", 1942—3, p. 524.

— M BISERICA DOMNEASCĂ (Sf. Paraschiva, de lemn, sec. XVII, prefăcută la 1725 de Dediu Codreanu mare spătar, socrul lui Mihai Racoviţă voievod), str. Gh. Doja.
Iorga N., *Inscripţii*, t. I., p. 28—29[55]; *Uricarul*, II, p. 177—179 ⟨scutiri 1793 bis. veche⟩; A.B., 1931, p. 179 ⟨cat. 1809⟩; „Biserica", I, 1862, nr. 28, p. 219; C.A., 1863, p. 55; B.O.R., 1890, p. 454; „Lupta", 8 august 1891 şi 23 iulie 1892; AER, 1936, p. 161; *Uricarul*, XXIII, p. 116—117 ⟨despre bis.⟩.

— SCHITUL MĂGURA OCNEI (Buna Vestire, construit de C. Racoviţă, 1750; bis. nouă Sf. Treime, ante 1810; fost metoh al m-rii Sf. Spiridon din Iaşi)[56]. Bis. demolată 1965. Fostă M.
Răşcanu V. şi Băileanu Gh., *Istoricul spitalului orăşenesc clinic de adulţi din Iaşi*, I, Buc., 1965, p. 105—106 ⟨doc. 1763⟩; *Catalogul manuscriselor româneşti*, IV, p. 86 ⟨însemnare, 1781, schitul Măgura Ocnei⟩; A.B., 1931, p. 76 ⟨catagr. 1809⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨menţiune, 1834, schitul Măgura — Bacău⟩; B.F.O., 1843, p. 457 ⟨arenda moşiei⟩; A.I.P., 1872; B.O.R., 1890, p. 455—456; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 76; AER, 1936, p. 341—343;
Bobulescu C., *Sihăstrii şi schituri de pe valea Trotuşului*, Buc., 1946, p. 1—16 (extras din A.R., X, 1945—1946, p. 281—296) ⟨istoric, însemnări şi documente, p. 44—59⟩; Păcurariu Mircea, *Manuscrise de la episcopia Romanului şi Huşilor* (M.M., 1966, nr. 1—2, p. 110—112) ⟨însemnare, schitul Măgura Ocnei⟩; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 260.

— M-REA PRECISTA (Adormirea, m-rea de la Ocnă, a lui Ursache vistierul, ante 1692, refăcută 1860, de arhimandritul Damaschin, bis. pictată 1929)[57].

Dicț. Rom., II, p. 314; Iorga N., *Studii și doc.*, XI, p. 63 și 281 ⟨doc. 1692 și 1695⟩; *Documente agrare,* II, p. 115—117 ⟨doc. 1706, m-rea Ocna a lui Ursache vistierul⟩; A.B., 1931, p. 179 ⟨cat. 1809⟩; Iorga N., *Inscripții Iași,* p. 6 ⟨1813, m-rea lui Ursache de la Ocnă⟩; Idem, *Inscripții,* f. I, p. 28; Hurmuzaki, S. I/5 p. 19 ⟨venituri, 1827⟩ și 304—305 ⟨venituri, 1835⟩; Negruzzi C., *Pelerinagiu la Tg. Ocna* (G.M., 4 și 8 sept. 1852) ⟨descrierea bis. Precista⟩, și în „Calendar pe anul 1853", Iași, p. 81—82; Iorga N., *Note moldovenești în legătură cu clădirile bisericești și profane* (BCMI, XXVI, 1933, p. 124) ⟨doc. 1813⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 81 ⟨moșiile m-rii⟩; „Zimbrul", 2 iulie 1851 ⟨moșiile m-rii⟩; RSIAB, 1933, p. 319—320 ⟨moșiile m-rii, 1812⟩;

„Biserica", I, 1862, nr. 28, p. 218; C.A., 1863, p. 53—54; B.O.R., 1890, p. 452; *Știri relative la cîteva biserici din Tg. Ocna* („Arhiva" — Iași, VI, 1895, p. 342—343); Sion — Gherey Georgie, *Tîrgul Ocna* (B.R., III, 1881, p. 575—576); AER, 1936, p. 161; Asistent, *Slujbă arhierească la Tg. Ocna* (M.M., 1968, nr. 11—12, p. 733—734) ⟨despre bis. Precista, zidită la 1859, zugrăvită 1929 și repictată 1967—1968⟩.

— M M-REA RĂDUCANU (Buna Vestire, zidită de Nicolae Buhuș mare logofăt, 1664, reparat zidurile și chiliile de Pavel, refăcută și împodobită de Radu-Răducanu Racoviță mare logofăt, de la care îi vine și numele, 1762; zugrăvită la 1811 prin grija lui Meletie arhimandritul de zugravul Mihail Paninopul. Este singura biserică cu text francez în pisania din 1762)[58].

Sion-Gherey, Georgie, *Tîrgul Ocna* (B.R., III, 1881, p. 570—574), ⟨Despre biserica Răducanu, inscripții și descriere la această dată cînd avea zid înconjurător cu metereze⟩; A.I.P., 1872 ⟨inscripții⟩; vezi și BCMI, XXVI, 1933, p. 103—104; Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 127—128 ⟨pisanie, 1762⟩; Iorga, *Inscripții*, I. p. 28; Drăghiceanu V., *Inscripții* (BCMI, XXIV, 1931, p. 91) ⟨pietre de mormînt⟩; A.B., 1931, p. 179 ⟨cat. 1809⟩; „Zimbrul", 2 iulie 1851 ⟨moșiile m-rii⟩; *Uricarul,* VI, p. 104 ⟨moșiile m-rii la 1851⟩; Negruzzi C., *Pelerinagiu la Tg. Ocnei* (G.M., 8 sept. 1852); „Biserica", I, 1862, nr. 28, p. 216—217; C.A., 1863, p. 51—53; B.O.R., 1890, p. 452—453 ⟨pisanie, 1762⟩;

Burada T. T., *Biserica Buna Vestire din Tg. Ocnei a lui Răducanu-Racoviță* (RIAF, III, 1885, vol. V, fasc. I, p. 170—173) ⟨pisanie, despre ctitor, obiecte vechi⟩; *Dicț. Rom.*, II, p. 314; *Știri relative la cîteva biserici din Tg. Ocna* („Arhiva", — Iași, VI, 1895, p. 341—342); Dumitrescu, *Istoricul*, IV, p. 44—48; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII,* p. 250—252 și indice;

Vasilescu Coman, icon. stavrofor, *Istoricul bisericii m-rii Răducanu,* Buc. — Cernica, 1935, 33 p.; AER, 1936, p. 162—163; Constantinescu D., *Ctitorii m-rii Răducanu,* Iași, 1942, 9 p.+1 pl. (extras din „Bul. Inst. Xenopol", nr. 3, 1942, p. 27—34) ⟨arată că nu este Radu Racoviță la 1762, ci logofătul Buhuș la 1664; inscripții, 1711 și 1762⟩; Prezentarea lui M. Sînzianu, R.I.R., XIII, 1943, p. 128; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii,* II, p. 221.

— BISERICA SCHIMBAREA LA FAŢĂ (mahalaua Mosoarele, 1844; construită de Spiridon şi Radu Chiriţă).
B.O.R., 1890, p. 455; AER, 1936, p. 165.

— M BISERICA SF. APOSTOLI — Vîlcele (de lemn, 1832, construită de preotul Chiriac Manciu).
B.O.R., 1890, p. 454[59]; AER, 1936, p. 165.

— BISERICA SF. DUMITRU — Pîrîul Boghii (de lemn, 1813, construită de Dumitru Cornariu, restaurată 1896—1897).
B.O.R., 1890, p. 457; AER, 1936, p. 163; *Dicţ. Rom.*, IV, p. 745.

— M BISERICA SF. GHEORGHE (mahalaua Tiseşti, de lemn, sec. XVIII, 1761, construită de Ghenadie ieromonah şi alţii). Vezi şi Teseşti.
Bobulescu C., *Pocrovul*, Craiova, 1943, p. 45 ⟨însemnare, 1791[60]⟩; A.B., 1931. p. 179 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., 1890, p. 454 ⟨bis. din c. 1820⟩; AER, 1936, p. 163.

— BISERICA SF. ÎMPĂRAŢI (1824)[61].
B.O.R., 1890, p. 454; AER, 1936, p. 161.

— BISERICA SF. IOAN BOTEZĂTORUL (1815[62] sau 1800, construită de preotul Ioan şi ieromonahul Calinic.)
B.O.R., 1890, p. 453; AER, 1936, p. 164.

— M BISERICA SF. NICOLAE (c. 1758[63], reparată radical 1883, ruinată, restaurată după război), str. 30 Decembrie.
A.B., 1931, p. 179 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., 1890, p. 453; B.C.I., VIII, p. 95 ⟨pomelnic, 1767⟩; *Dicţ. Rom.*, II, p. 314; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 265—266 ⟨bis. în ruină⟩; AER, 1936, p. 162; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 222.

— BISERICA SF. PARASCHIVA, vezi bis. domnească.

— BISERICA SF. TREIME (1820, construită de Iacob arhimandrit).
AER, 1936, p. 163.

— BISERICA SF. VOIEVOZI (construită de popa Ianache, sec. XVIII[64]; refăcută? 1849 sau 1852, reparată 1830—1832).
Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 78—79 ⟨bis. făcută de popa Ianache, doc. 1777—1783⟩; A.B., 1931, p. 179 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., 1890, p. 453; *Dicţ. Rom.*, II, p. 314; AER, 1936, p. 165.

— PARACLISUL ÎNCHISORII (Sf. Grigore Teologul, ante 1856, ars la 1863, restaurat 1874)[65].
B.O.R., 1890, p. 454; AER, 1936, p. 162.

TÎRGUL PUTNEI (dispărut).
Giurescu C. C., *Din trecutul jud. Putna*, Focşani, 1937, p. 20, 26; Idem, *Tîrguri sau oraşe*, p. 306—307 ⟨despre tîrg, pe locul căruia se găseşte satul Tîrgoveţi sau Baloteşti⟩.

TÎRGUL SĂRATA, vezi Sărata.

TÎRGUL TROTUŞ, jud. Bacău[66].

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 631 ⟨doc. 1408, prima menţiune⟩; Hurmuzaki, IV/1, p. 49 ⟨despre arderea tîrgului la 1600⟩; vezi şi „Studii", 1960, nr. 4, p. 148; *Cronicile slavo-române*, ed. P. P. Panaitescu, indice ⟨diverse evenimente⟩; D.I., IV, p. 123 ⟨descriere, 1641, două bis. ortodoxe, una ruinată⟩; Vezi şi *Călători străini*, V; indice; *Codex Bandinus*, p. 210—212; *E. H. Weissmantells Dagbok*, ed. S. Bring, Stochkolm, 1928, p. 219 ⟨la 1713 era ruinat⟩; Lascu Viorica, *Documente inedite privitoare la situaţia ţărilor române la sfîrşitul sec. XVII* („Anuarul Inst. de istorie", Cluj, 1969, p. 258) ⟨descriere Trotuş, 1688⟩; Sulzer, *Geschichte*, I, p. 420 ⟨despre tîrg⟩; *Uricarul*, VI, p. 256 ⟨despărţirea moşiei tîrgului, 1803⟩;

Ghibănescu Gh., *Tg. Ocna. Studiu istoric* („Arhiva", Iaşi, II, 1890, p. 594—622) ⟨despre ocnele de sare şi decăderea tîrgului⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 621—622 ⟨istoric⟩; Philippide Al., *Originea românilor*, II, Iaşi, 1927, p. 369 ⟨crede că numele vine fie de la cuvîntul tartos=durabil, fie de la tataros=tătărăsc); Giurescu C. C., *Ist. rom.*, II, partea 2, p. 447—448 şi III/2, p. 506 ⟨despre oraş⟩; Idem, *Tîrguri şi oraşe româneşti dispărute* (R.F.R., 1939, p. 557—561); Giurescu C. C., *Tîrguri sau oraşe*, p. 307—310 ⟨despre vechimea tîrgului⟩.

— BISERICA CATOLICĂ (Sf. Nicolae, 1557[67], reclădită *„în deal"* la 1813).

Iorga N., *Studii şi doc.*, I—II, p. 174 ⟨la 1813 preotul Finta făcuse din nou o bis. catolică *„nella possesione di Vizanta ed una altra vicina a Trotos cosi chiamata in Dial"*⟩; p. 173 ⟨„antichissima", bis. la 1814⟩, p. 416 ⟨bis. ante 1600⟩; *Călători străini*, IV, p. 39 ⟨bis. de zid la 1599⟩; Hurmuzaki, VIII, p. 307 ⟨1606⟩; D.I., II, 1930, p. 327; D.I., IV, p. 123 ⟨descriere, 1641, bis. de zid din 1557⟩; D.I., II, p. 350 ⟨descriere, 1643⟩; Filitti I. C., *Din arhivele Vaticanului*, I, p. 102 ⟨1654⟩; D.I., IV, p. 243 ⟨1659⟩; Cândea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 50 ⟨bis. mare, 1661⟩; C.T., 1883, p. 261 ⟨1668⟩; D.I., I, p. 107 ⟨1670⟩; p. 192 ⟨la 1745 bis. ruinată⟩; II, p. 478 ⟨bis. fusese distrusă, ante 1747⟩; Kovács Ferencz, Károly-Fehérvári Hittanár, *Űti-naplója*, 1868, p. 50.

— M BISERICA SF. VOIEVOZI (sec. XVIII, 1730, construită de C-tin jupîn, reparată şi sfinţită 1800, reparată 1887)[68].

A.B., 1931, p. 179 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 456—457; Iorga N., *Bisericile Trotuşului* (BCMI, XXIV, 1931, p. 79—81) ⟨descriere sumară, foto; crede că e din sec. XVIII⟩; Balş G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 210—211 şi indice; Stoide C. A., *Ştiri despre cîţiva zugravi moldoveni din sec. XVII—XVIII* (M.M., XXXV, 1959, nr. 7—8, p. 430); AER, 1936, p. 186 ⟨bis. din 1333?⟩.

TÎRNAUCA — Dorohoi, jud. Botoşani (bis. de lemn Sf. Nicolae, construită de C. Potlog, 1773 şi bis. Sf. Dimitrie, 1811—1812, construită de Zoiţa Sturza pe locul unei bis. mai vechi). Vezi şi Ternauca.

Dicţ. Rom., I, p. 407 ⟨despre ruinele unei bis. catolice⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 264—266 ⟨despre sat⟩; M.C., 1915, p. 63 ⟨însemnare⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 78—80 ⟨despre cele două bis. şi inscripţia; şi despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, p. 623—624; Iorga N., *Studii şi doc.*, XXII, p. 388; *Documente*, XV, p. 8—9; ⟨la 1479 satul dăruit m-rii Putna⟩.

TÎRNOVA — Soroca (bis. Adormirea, clădită de Manoil Negruţi lîngă vechea bis. de lemn din cimitir din sec. XVIII).

Anuar 1922, p. 187; Curdinovschi V., *Cele mai vechi biserici de lemn* (RSIAB, 1925, p. 60—74).

TÎRPEŞTI, vezi Tărpeşti.

TIRZII (Tîrzia), jud. Suceava (bis. Sf. Vasile, veche).

Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 317—318; *Dicţ. Rom.*, V, p. 625.

TÎRZII, com. Olteneşti, jud. Vaslui[69] (bis. Sf. Nicolae, 1800 şi ratoş de piatră făcut de Alex. Greceanu vornic, ante 1826).

Documente, XVI, vol. I, p. 331—332 ⟨la 1531 satul T., unde a fost cneaz Tîrziul, rămas copiilor lui Dan Bolea pîrcălab⟩; XVII, vol. IV, p. 7 ⟨la 1616 satul T. pe Bîrlad era al lui Ciomîrtan vornic⟩; vezi şi DRH, XIX, indice, unde este amintit şi un popă; AEH, 1934, p. 52, 1935, p. 68, 1936, p. 71, 1938, p. 95; *Dicţ. Rom.*, V, p. 625—626 ⟨bis. din 1802⟩; *Uricarul*, XIX, p. 395—425 ⟨hotărnicie 1826, moşia vornicului Alecu Greceanu ce îngloba şi cîteva silişti din ţinuturile Fălciu şi Vaslui⟩ şi XXII, p. 262—283 ⟨hotărnicie, 1826⟩; RSIAB, 1933, p. 283 ⟨1812⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, V/1, p. 201 şi indice.

TOCENI — Codru (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită).

A.B., 1933, p. 314—315 ⟨1813, bis. veche şi surpată⟩; 1936, p. 33; Tomescu C. N., *Jalbă pentru satul Toceni* (A.B., 1934, p. 164—165); *Documente*, XVI, vol. I, p. 150 ⟨la 1519 satul lui Toader pîrcălab⟩.

TOCILENI — Botoşani (bis. Înălţarea, 1850).

Anuar 1930, p. 108.

TOCMĂCENI (Tăcmăceni).

Documente, XVI, vol. III, p. 107—108 ⟨la 1579 satul, fost domnesc, dăruit lui Gheorghe mare logofăt⟩; p. 347 ⟨la 1587 seliştea T. pe Miletin dăruită de acesta lui Lupu Stroici mare logofăt⟩.

M-REA TODIRENI, vezi Suceava — Burdujeni.

TODIRENI, jud. Botoşani (bis. Sf. Voievozi a fam. Sturza, 1826, reparată 1898, 1912 şi 1926).

Spinei Victor, *Découvertes de l'étape tardive des migrations à Todireni (Dep. de Botoşani)* („Dacia", 17, 1973, p. 277—92) ⟨Morminte din sec. X — începutul sec. XI, probabil pecenege⟩;

Anuar 1930, p. 121; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 270 ⟨la 1721, 1/2 sat a Saftei Cuza spătăreasa⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 627; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1, p. 23—24, III/1 şi 2, indice ⟨sat al fam. Silion, Jora şi Ursache⟩.

TODIRENI (fost Ungureni), com. Pădureni, jud. Vaslui[70]. Vezi şi Todireşti — Vaslui.

B.C.I., IV, p. 25 ⟨la 1660 satul lui Ursache vistier⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 5 ⟨despre sat⟩.

TODIRENI, com. Stăniţa, jud. Neamţ (bis. Adormirea, 1854).

AER, 1936, p. 114; *Dicţ. Rom.*, V, p. 627—628 ⟨T. Răzeşi şi T. Sturzei⟩.

TODIREŞTI, jud. Iaşi (bis. Sf. Arhangheli, 1775). Vezi şi următorul.

Anuar 1930, p. 93; A.B., 1934, p. 330 şi urm. ⟨doc.⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 628 ⟨Todireşti = Călugăreni⟩; Rosetti Radu, *Cronica Vascanilor (judeţul Suceava)*, Buc. 1906 (extras din AARMSI, s. II, t. XXIX) ⟨şi despre satul Todireşti; şi doc. p. 124—131⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, IV/1, indice; DRH, XIX, indice ⟨T. — Iaşi, dispărut⟩.

SCHITUL TODIREŞTI (Todereşti) (sec. XVIII)[71], jud. Suceava.

Documente, XVI, vol. I, p. 327 ⟨la 1529 satul T. pe Soloneţ era al lui Gavril Trotuşan fost logofăt⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 551 ⟨la satul fam. Murguleţ⟩; Panait-Cristache Ioana, *Circulaţia în Moldova a cărţii în limba română tipărită în sec. XVIII* (M.M., 1972, nr. 5—6, p. 426) ⟨însemnare 1759, bis. de lemn Todireşti-Suceava⟩; vezi şi B.M.I., 1973, nr. 4, p. 42.

TODIREŞTI (Todireni), jud. Vaslui[72] (bis. Adormirea, ante 1809 şi bis. Sf. Voievozi — Cotic, 1850).

B.C.I., VIII, p. 87 ⟨la 1765 sat al lui Ştefan Ruset⟩; A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 84. 1935, p. 111, 1936, p. 124, 1938, p. 200—201; *Dicţ. Rom.*, V, p. 628; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 190—191 ⟨despre sat⟩.

SCHITUL TOFLEA (Intrarea în biserică, ante 1809; fost metoh al episcopiei Roman), com. Brăhăşeşti, jud. Galaţi.

A.B., 1931, p. 81 ⟨catagr. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 628; AER, 1936, p. 289 ⟨bis. din 1925—1936⟩.

TOLDEŞTI — Putna (bis. sec. XIX)[73].

TOLEŞTI, com. Foráşti, jud. Suceava (bis. Sf. Trei Ierarhi, sec. XVIII).

M.M., 1943, nr. 3—4, p. 113 (însemnare).

TOMAI — Cahul (bis. sec. XVIII, reclădită).

A.B., 1933, p. 315 ⟨doc.⟩; Anuar 1922, p. 49 şi 220.

TOMAROVA, vezi Reni.

TOMCEŞTI — Tecuci[74].

Documente, XV, vol. II, p. 217—218 ⟨doc. 1495, 1/2 sat T. pe Bîrlad al lui Petru uşar⟩; XVII, vol. V, p. 219—220 ⟨la 1623, 1/4 sat vîndută lui Conde, mare vameş⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 172—173 ⟨hotarnică⟩; Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 376—377 ⟨sat al fam. Racoviţă⟩.

TOMENEŞTI — Tutova (dispărut). Vezi şi Tomeşti — Tutova.

M.C., 1916, p. 292 ⟨doc. 1780, „*curţile Dabijei*"⟩; M.C., 1914, p. 4 ⟨hotărnicie, 1676⟩.

TOMEŞTI — Botoşani[75]. (bis sec. XVII).

Documente, XVI, vol. I, p. 29 ⟨la 1503 satul T. pe Siret era al m-rii Putna, dat de Iurie Cupcici⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1520 (vol. I, p. 171); B.F.O., 1845, p. 32 ⟨arenda moşiei satului⟩; Dan D., *M-rea Putna,* p. 183—184;

Documente, XVII, vol. V, p. 211—212 ⟨la 1623 părţi din satul T. pe Cozancea ale lui I. Ghenghea logofăt⟩; vezi şi DRH, XIX, indice ⟨T. probabil Ciornei⟩; *Documente,* XVII. vol. I, p. 8 ⟨la 1601 satul T. la Maluri pe Zeletin — altul — al urmaşilor lui Ion Tălmaci⟩.

TOMEŞTI, com. Pogana, jud. Vaslui (bis. familiei Jora, sec. XVIII)[76] Vezi şi Tomeneşti.

Documente, XVII, vol. I, p. 40—41 ⟨la 1602 părţi de sat vîndute lui Cîrstea mare vornic⟩; *Uricarul,* XXI, p. 259 ⟨doc. 1665, sat al urmaşilor lui Cîrstea vornic⟩; Stoide C. A. şi C. Solomon, *Un uric necunoscut de la Ştefan cel Mare privitor la satele Poliţeni şi Tomeşti din Tutova,* Buc., 1939, 16 p. (extras din R.A., III/2, 1939, p. 313—326); Iorga N., *Studii şi doc.,* XVI, p. 410 ⟨doc. 1783⟩; *Dicţ. Rom.,* V, p. 630; A.B., 1931, p. 197 ⟨la 1809 bis. Sf. Nicolae — T. — Tutova⟩; AEH, 1935, p. 76 ⟨bis. din 1630?⟩.

TOMEŞTI, jud. Iaşi (han vechi şi bis. sec. XVIII, ante 1755).

Anuar 1930. p. 93 ⟨bis. de lemn Întîmpinarea Domnului, 1777⟩; *Uricarul,* XXIII, p. 196—198 ⟨hotărnicie, 1675⟩, XXV, p. 252—259 ⟨hotărnicie, 1803, sat al vornicului N. Balş⟩; Teodoru Horia, *Hanul Ancuţei* (BCMI, 1944, p. 53—55) ⟨descriere han, desen⟩; R.I., 1931, p. 155, 157 ⟨doc. 1829, Elena Sturza-Harting arată că trebuia bis. de zid în sat⟩;

Baran N. şi Al. Andronic, *Contribuţii arheologice la istoricul Tomeştilor în epoca feudală* (A.U.C.. secţ. III, şt. soc. A, istorie, X, 1964, p. 141—147) ⟨acum în oraşul Iaşi⟩; Turcu Const., *Biserica şi fiscalitatea feudală* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 1—2, p. 58—61) ⟨însemnare, 1755⟩; I.N., 1925, p. 33—35 ⟨sat al m-rii Golia⟩; *Dicţ. Rom.,* V, p. 630;

Documente, XV, p. 179 ⟨la 1492 satul T. la Cîrligătura era al lui Toma, nepotul lui Oană Stîngaciu; XVII, vol. IV, p. 109—110 ⟨la 1617 1/3 sat cumpărată de Petru comişel şi alţii⟩; DRH, XIX, p. 547—548 ⟨la 1628 1/3 fostă a lui Tomăscu, vîndută lui Drăguşan diac⟩; Băleanu Al. şi C. A. Stoide, *Documente moldoveneşti privitoare la familia de boieri Neaniul. Cu un studiu,* Iaşi, 1938 ⟨şi despre satul dispărut Tomeşti⟩; *Uricarul,* XIV, p. 95—100 ⟨la 1635 parte de sat a lui Neniu vornicul⟩; *Aşezări din Moldova,* p. 222 ⟨descoperirile arheologice⟩; Ghibănescu, *Ispisoace,* II/2, p. 85 ⟨hotărnicie, 1645⟩.

TOMOZEI — Tecuci (bis. Adormirea, ante 1809).

A.B., 1931, p. 192 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 330 ⟨bis. Sf. Voievozi⟩.

TONŢI — Suceava (bis. Sf. Împăraţi, 1852, clădită de lemn de N. Beldiceanu; icoanele şi catapeteasma aduse de la bis. Sf. Ilie — Fălticeni).

Dicţ. Rom., V, p. 631.

TOPEŞTI, com. Bîrseşti, jud. Vrancea (bis. Bunavestire, ante 1809).

A.B., 1931, p. 198 ⟨cat 1809⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 633 ⟨T. — Putna⟩.

M-REA TOPOLIȚA (Toplița, Sf. Nicolae, a doua jumătate a sec. XVI, ante 1598[77]), satul Topolița, com. Grumăzești, jud. Neamț.

Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 388 ⟨doc. 1742⟩; *Documente agrare*, II, p. 331 ⟨doc. 1756⟩; Bulat T. G., *Documentele m-rii Văratec*, Chișinău, 1936 ⟨și doc. privind m-rea Topolița⟩; ALPR — P. Neamț, 1935—1936, p. 140 ⟨mențiune metoh, 1830⟩; *Monumente naționale*, p. 127—128.

TOPORĂȘTI, com. Pungești, jud. Vaslui (bis. Sf. Voievozi, de vălătuci, 1834).

AEH, 1934, p. 84—85, 1935, p. 111, 1936, p. 124—125, 1938, p. 201; *Uricarul*, VI, p. 247 ⟨doc. 1803, T. — Tutova⟩; *Documente*, XVI, vol. II, p. 42—43 ⟨la 1554 satul T. pe Rahova al nepoților lui Petru Topor⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 636.

TOPORĂUȚI — Cernăuți (bis. Sf. Ilie, făcută de Miron Vodă Barnovschi, 1626—1629).

Miron Costin, *Opere complete*, ed. V. A. Urechia, I, p. 209 ⟨testamentul lui M. Barnovschi⟩; Stănescu D., *Viața religioasă la români*, p. 129 ⟨același testament, bani lăsați pentru terminarea bisericii⟩; Romstorfer K. A., *Die alte griechisch-orientalische Pfarrkirche in Wolczynetz und Toporouti* („Mitteilungen", XXV, 1899, p. 194—196); Gheorghiu Vasile, *Două documente relative la satul Toporouți* („Candela", XXXII, 1913, p. 524—527); vezi și Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 104—105 și indice; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 247; Werenka D., *Topographie*, p. 105; DRH, XIX, indice ⟨bis. amintită la 1627⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 400—401; Morariu Leca, *Din Bucovina* („Făt Frumos", VI, 1931. p. 31) ⟨Cărți din sec. XVIII—începutul sec. XIX, de la bis. din Toporăuți⟩.

TOPORU — Orhei (bis. de lemn Sf. Gheorghe, sec. XVIII).

A.B., 1935, p. 117 ⟨doc. 1812, satul mutat în Moldova⟩; A.B., 1936, p. 29 ⟨doc.⟩; Sava, *Doc. Lăpușna*, indice; RSIAB, 1930, p. 206 ⟨cat⟩.

TORCEȘTI, com. Umbrărești, jud. Galați (bis. din 1840, clădită de Gavril și Constantin Dodan, reparată 1877).

Documente, XVI, vol. I, p. 512—513 ⟨doc. 1546, satul T. pe Siret al Neacșei și al altora⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 636—637.

TOTOEȘTI, com. Erbiceni, jud. Iași (bis. Buna Vestire, reclădită 1805)[78].

Documente, XVI, vol. II, p. 134 ⟨la 1560 1/4 din satul T. pe Bahlui a lui Ion Ciolpan vistiernicel⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 114; Idem, *Doc. Ștefăniță*, p. 376 ⟨despre sat⟩; Ghibănescu G., *Surete*, I, p. 14 ⟨vechimea satului⟩ și II, p. 117 ⟨părți de sat ale lui D. Buhuș, 1632⟩; Vasiliu Ioan I., *Inscripții de pe clopotele unor biserici din jud. Iași* (M.M., 1972, nr. 9—12, p. 821—822) ⟨și al bisericii din Totoești, 1816⟩; Anuar 1930, p. 84; *Așezări din Moldova*, p. 222—223 ⟨descoperirile arheologice⟩.

TOTOEŞTI, com. Tupilaţi, jud. Neamţ.

Uricarul, VI, p. 248, 271 ⟨doc. 1808⟩; *Documente*, XVI, vol. I, p. 204—205 ⟨la 1522 satul T. pe Pîrîul Alb al lui Simion Totoescu⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 638 ⟨trup de sat⟩.

TRĂBUJENI — Dorohoi (bis. sec. XIX)[79].

Documente, XVI, vol. III, p. 281 ⟨la 1585 sat al urmaşilor lui Luca Arbore⟩; Dan D., *M-rea Suceviţa*, p. 134; M.C., 1915, p. 244—245 ⟨hotărnicie, 1749⟩.

TRĂISTENI, vezi Treistieni.

TREBISĂUŢI — Hotin (bis. de lemn, sec. XVIII).

Curdinovschi V., *Cele mai vechi biserici de lemn* (RSIAB, 1925, p. 60—74); Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 181 ⟨sat al fam. Cantacuzino⟩.

TREBIŞ ⟨Treabeş⟩ — Bacău (curţi boiereşti şi bis. sec. XVI[80]; bis. catolică de lemn Sf. Fecioară, sec. XVIII). Vezi şi Bacău.

Documente, XVI, vol. IV, p. 31 ⟨la 1591 satul lui Andrei vornic⟩; *Uricarul*, XVII, p. 186—190 ⟨perilipsis de doc. pentru satul Trebeş în hotarul Bacăului⟩; XIV, p. 210—212 ⟨doc. 1670⟩, 265—268 ⟨doc. 1702⟩ şi 212—214 ⟨curtea lui Vasile Costache logofăt, 1824⟩; D.I., I, p. 206; Iorga N., *Studii şi doc.*, I—II, p. 106 ⟨angajament reparare bis. catolică 1748⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 138 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 639 ⟨T. = Bîrnat⟩;

Pesty Frigyes, *Magyarország helynevei történeti, földrajzi ès nyelvèszeti tekintetben* [Nume de localităţi din Ungaria din punct de vedere istoric, geografic şi lingvistic], Budapesta, 1888, p. 400—401 ⟨despre numele Trebeş⟩.

TREBUJENI (Golăeşti) — Orhei (bis. de nuiele Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită de zid de mitropolitul Grigore Irinopoleos). Vezi şi Golăeşti.

Boga, *Doc. bas.*, indice; Sava, *Doc. Orhei*, indice ⟨sat al fam. Buhuş şi al m-rii Golia⟩; RSIAB, 1931, p. 520 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 153; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 150 ⟨la 1591 parte de sat a lui Gorciu aprodul⟩; *Documente*, XVI, vol. IV, p. 73 ⟨vînzare către T. Jora sluger⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 195—196 ⟨hotărnicie, 1617, sat al m-rii Golia⟩.

TRESTIANA — Dorohoi (bis. Naşterea Maicii Domnului, 1881).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 34—35 ⟨bis. din 1879—1888⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 170—174 ⟨despre sat⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice) ⟨T. — Suceava⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 641; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 25—26 ⟨la 1616 Trestieni al m-rii Dragomirna⟩[81]; satul a mai fost întărit m-rii la: 1616 (p. 46); 1617 (p. 172—173); *Uricarul*, XXIII, p. 144—156 ⟨la 1641 sat al m-rii Dragomirna⟩.

TRESTIANA, contopit cu Poiana, com. Schitu Duca, jud. Iaşi (M bis. Tăierea capului Sf. Ioan. 1744).

A.B., 1931, p. 202 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 641; B.M.I., 1972, nr. 2, p. 59.

M-REA TRESTIANA — Vaslui (construită probabil de Ioan Tăutu mare logofăt la sfîrşitul sec. XV; fostă metoh a m-rii Rîşca de la 1560[82]; ruină la 1871[83]; bis. actuală construită de răzeşi la 1711—1712). Vezi şi precedentul.

Ureche, *Letopiseţul*, p. 141 ‹făcută de log. Tăutu›; Gorovei Şt., *M-rea Trestiana* (M.M., 1968, nr. 9—10, p. 562—568) ‹istoric şi despre fam. Tăutu şi Huhulea›; Iorga N., *Studii şi doc.* VI, p. 56 ‹doc. 1560, dăruită m-rii Rîşca de Al. Lăpuşneanu›; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, II, passim.

TRESTIENI (biserică şi ratoş mijlocul sec. XIX ale lui Petrache Asachi)[84]. Vezi şi următorul.

TRESTIENI — Orhei (bis. de nuiele Adormirea, sec. XVIII).

RSIAB, 1929, p. 333 ‹cat. 1820›; Bogdan D. P., *Acte moldoveneşti din anii 1426—1502*, Buc., 1947, p. 33—37 ‹doc. 1436, satul Viprova — Trestieni›; Măzăreanu Vart., *Condica M-rii Voroneţ*, ed. S. Florea-Marian, Suceava, 1900, p. 55—68 ‹doc. despre satul Trăisteni — Soroca›; B.O.R., 1934, p. 194, 202, 204 ‹bis. Adormirea — Valea Trăisteni›.

SCHITUL TRESTIOARA (devenit bis. satului Văratic — Dumbrăveni).

Botoşanii în 1932. Schiţă monografică, p. 49.

TRIFĂNEŞTI — Bacău. Vezi şi Leorda.

Memoriul răzeşilor din Văşieşti i Trifăneşti cu cătunele Leorda şi Poiana Borîla în procesul ce au cu erezii moştenitorii (Ghica), ‹f.a.›, XXXIV p. ‹se reproduc şi doc. din sec. XIX›; e urmat de *Deciziea curţei apelative din Iaşi*, 15 p.

TRIFĂNEŞTI — Soroca.

Letopis sel Frumuşika i Trifăneşti, Kişinev, 1961, 37 p. Şi în limba română *Letopiseţul satelor Frumuşica şi Trifăneşti*, Chişinău. 1961, 37 p. Vezi şi „Nistru“, 1966, nr. 11, p. 152—154.

TRIFĂUŢI — Soroca.

B.C.I., VII, 1928, p. 13—18 ‹doc. 1671—1797, sat al fam. Ruset›. Vezi şi precedentul.

TRIFEŞTI, jud. Neamţ (M bis. Sf. Nicolae, construită de Constantin Balş logofătul, 1798, pictura refăcută la 1870, pridvorul adăugat 1896, bis. reparată 1905—1906[85] şi 1935; M casele familiei Negruţi[86], sec. XVIII; lîngă biserică se află mormîntul scriitorului Costache Negruzzi). Vezi şi Hermeziu.

I.N., 1922, p. 326—328 ‹testamentul lui C. Negruzzi, 1868, prin care cere să fie îngropat la biserica din T., ctitorită de el›; vezi şi I.N., 1928, p. 200—201, unde se spune că a fost îngropat la bis. Hermeziu, clădită la 1839; Iorga N., *La mormîntul lui Costache Negruzzi, Biblioteca lui* (R.I., IV, 1918, p. 74—78) ‹crede că bis. e din 1830—1840, cu stil *„pretenţios şi fals“*›; Idem, *Însemnări de casă* ‹privind Trifeştii› *(ibidem*, p. 79—92); Idem, *Din biblioteca lui Costache Negruzzi (ibidem*, p. 93—95) ‹cu pisania bis. şi inscripţia de pe piatra de mormînt›; AER, 1936, p. 95;

Zotta Sever, *Un firman de întăritură pentru moșia Trifești confiscată după uciderea lui Grigore Ghica voievod* (R.I., 1928, p. 53—54); *Uricarul*, XI, p. 344, 346 ⟨diată 1822, bis. și casă de piatră ale fam. Balș, T. — Neamț⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 277—278, 282 ⟨doc. 1754 amintind casa fam. Hrisosculeu⟩; Al. R., 1844, iunie 25 ⟨casa fam. Negruți⟩; Ionescu Gr. *Istoria arhitecturii*, II, p. 224—225, 361—362, 400 ⟨casă, biserică și han⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 642; Leon Aurel, *Costache Negruzzi* („Cronica", 24. VIII. 1968, p. 3) ⟨și despre mormîntul său de la Trifești — Hermeziu⟩.

TRIFEȘTI, jud. Iași.

Așezări din Moldova, p. 282—283 ⟨descoperirile arheologice — T. — Iași⟩; vezi și *Mat. arheol.*, VIII, 1962, p. 736—738.

TRIFEȘTI (Niculești), jud. Neamț[87].

Ghibănescu, *Surete*, II, p. 118 ⟨doc. 1632⟩; *Uricarul*, VI, p. 220 ⟨la 1820 satul vîndut de Elena Roset m-rii Golia⟩.

TRIFEȘTI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită 1881).

Mihailovici Paul, *Regestele actelor din arhiva de la Constantinopol a Sf. Mormînt* (RSIAB, 1934, p. 365—415) și extras, 1934 ⟨și doc. despre Trifești⟩; Sava, *Doc. Lăpușna*, indice ⟨Trifeni⟩; RSIAB, 1930, p. 245 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 160; *Documente*, XVI, vol. IV, p. 183—184 ⟨la 1597 satul Trifeni al lui Nicoară uricar⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 93 ⟨1/2 din Trifeni a fam. Măcărescu⟩; R.I., 1920, p. 77—78 ⟨satul Trifăuți al fam. Mălai⟩.

TROHAN com. Gîrceni, jud. Vaslui (M bis. de lemn Adormirea de la sfîrșitul sec. XVIII — după datele D.M.I. — sau din 1824, după alte surse, construită de Teodor Vrabie și alții, refăcută 1940; bis. de lemn Sf. Nicolae-Racova, 1802).

AEH, 1934, p. 85, 1935, p. 112, 1936, p. 125, 1938, p. 201; *Dicț. Rom.*, V, p. 644.

TROIȚA — Neamț (dispărut) (bis. sec. XIX)[88].

Documente, XVII, vol. II, p. 149 ⟨la 1608, satul, fost domnesc, dăruit lui Pătrașco mare vornic⟩; III, p. 90—92 ⟨la 1612 dăruit de domn m-rii Bisericani⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1613 (p. 125); vezi și p. 149 ⟨hotărnicie, 1613⟩; p. 211—213 ⟨doc. 1615⟩, IV, p. 8—9 ⟨doc. 1616⟩, p. 17 ⟨doc. 1616, p. 193—195 ⟨doc. 1617⟩, p. 240—242 ⟨hotărnicie, 1618⟩. p. 508—509 ⟨1620⟩, V, p. 31—33 ⟨1621⟩; DRH, vol. XIX, p. 20—21 ⟨1626⟩ etc.

TROTUȘ, vezi Tîrgul Trotuș.

SCHITUL TROTUȘAN — Putna (Sf. Nicolae, ante 1809[89]; refăcut 1858[90]; fost metoh al m-rii Bogdana), com. Movilița.

A.B., 1931, p. 78 ⟨catagr. 1809⟩; AER, 1936, p. 356.

TRUDEȘTI — Neamț (bis. sec. XVII).

Uricarul, XXV, p. 66—69 ⟨hotărnicie 1667, amintind biserica⟩.

TRUFEȘTI — Botoșani[91] (bis. ante 1800). Vezi și următorul (același?)

Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 335 ⟨doc. 1800⟩.

TRUŞEŞTI, jud. Botoşani (bis. Sf. Nicolae, 1839). Vezi şi precedentul.

Documente, XVI, vol. II, p. 175 ⟨la 1568 satul T. pe Jijia, fost domnesc, dăruit de Al. Lăpuşneanu, m-rii Slatina⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 649; Anuar 1930, p. 109.

TRUŞENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII. reclădită).

Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 48—49; RSIAB, 1929, p. 367—368 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 81.

TUDORA — Cet. Albă (bis. terminată de preotul Timotei Solonar, 1812).

A.B., 1933, p. 309 ⟨doc.⟩

TUDORA, jud. Botoşani (natoş sec. XVIII—XIX, transformat în locuinţă, casa Cantacuzino-Paşcanu, 1842, devenită cămin cultural şi sediu I.A.S., ambele M; după date D.M.I.; bis. Sf. Împăraţi, 1842).

Anuar 1930, p. 121; *Dicţ. Rom.*, V, p. 650; Iorga N., *Studii şi doc.*, XXI, p. 102 ⟨doc. 1660 amintind preotul⟩.

TUFEŞTI, com. Rebricea, jud. Vaslui, (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 202 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 72, 1935, p. 97, 1936, p. 105 ⟨bis. din 1837⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 651.

TULEŞTI — Neamţ (probabil Galbeni).

Ghibănescu, *Surete*, III, p. 86 ⟨la 1639 1/2 sat a lui Pătraşco Boldescu); vezi şi indice; *Uricarul*, VI, p. 191, 222, 289 ⟨doc. 1804, 1820⟩; *Documente*, XVI, vol. III, p. 326—327 ⟨doc. 1586 despre împărţirea satului⟩;

DRH, XIX, indice; un alt sat T. este în ţin. Tutova.

TULNICI, jud. Vrancea (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită 1891). Vezi şi schitul Lepşa.

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1896, p. 275; *Dicţ. Rom.*, V. p. 658 ⟨şi schitul Lepşa⟩; Teodorescu-Kirileanu S., *Ştefan cel Mare şi Istorisiri şi cîntece populare*, Focşani, 1903, p. 102—104 ⟨legenda întemeierii satului⟩.

TULOVA (Strîmba) — Suceava. Vezi şi Glodeni.

Documente, XVII, vol. V, p. 11 ⟨la 1621 satul Odochiei, mama lui Eremia Brăescu⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 105 ⟨T.=Strîmba⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 181, 187, 197 ⟨selişte a fam. Cantacuzino⟩.

TULUCEŞTI, jud. Galaţi (bis. ante 1846)[92].

Documente, XVII. vol. V, p. 67 ⟨la 1621 1/4 sat al lui I. Ghenghea logofăt⟩; p. 222—223 ⟨la 1623 tot satul era al aceluiaşi⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; *Dicţ. Rom.*, V, p. 658.

TUNGUJEI (Tungujei), com. Ţibăneşti, jud. Iaşi (bis. Adormirea, 1844—1845).

Documente, XVI, vol. III, p. 97 ⟨la 1578 sat al fiilor lui Nicoară Oniţă⟩; p. 282 ⟨la 1585 satul era al nepoţilor aceluiaşi⟩; AEH, 1934, p. 85, 1935, p. 112, 1936, p. 125, 1938, p. 202; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*,

p. 120 ⟨despre sat⟩; *Uricarul*, VI, p. 334—335 ⟨la 1826 sat al serdarului D. Carp⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 609 ⟨Tîngujei⟩.

TUNSEȘTI (Tunsăști), com. Bogdănița, jud. Vaslui ⟨bis. de vălătuci Sf. Voievozi, 1770 sau 1780).

Documente, XVI, vol. I, p. 423—424 ⟨doc. 1546 amintind de arderea satului⟩; A.B., 1931, p. 199 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 58, 1935, p. 76; Ghibănescu G., *Surete*, I, p. 185—190 ⟨vechimea satului, doc., despre arderea satului⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 471 ⟨despre sat⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 150 și urm. ⟨doc. despre sat⟩; vezi îndeosebi p. 173—174 ⟨hotarnică⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 659.

TUPILAȚI, com. Găgești, jud. Vaslui (bis. Sf. Dimitrie, sec. XVIII, 1785—1787).

Rosetti R., *Familia Rosetti*, I, p. 61—62 ⟨moșia dată Acsiței Ruset, 1700⟩; vezi și indice; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 62 ⟨testamentul lui Veniamin Costachi, 1842⟩; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 320 ⟨sat al familiei Paladi, 1727⟩; Bobulescu C., *Veniamin Costachi*, p. 65—66 ⟨însemnări, 1801—1817⟩; vezi și RSIAB, 1933, p. 64—66 și p. 285; AEH, 1934, p. 52, 1935, p. 68—69, 1936, p. 71 și 1938, p. 95; *Dicț. Rom.*, V, p. 659; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. CXXII—VXXIII și 231—239 ⟨despre sat și doc.⟩; B.F.O., 1843, p. 317 ⟨arendarea moșiei⟩.

TUPILAȚI, jud. Neamț (han dărîmat în 1943; M casa Catargi, sec. XVIII sau 1842, azi C.A.P., M bis. fam. Catargi, Sf. Voievozi, 1811 sau 1801, reparată 1923; și altă bis. de lemn, Adormirea, veche, în cimitir).

Teodoru Rada, *Curți întărite tîrzii* (SCIA, 1963, nr. 2, p. 352—353) ⟨curți, sec. XVIII, Tupilați — P. Neamț⟩; Teodoru Horia, *Hanul Ancuței* (BCMI, 1944, p. 45—57) ⟨descriere, foto⟩; Ionescu Gr., *Istoria arhitecturii*, II, p. 352—353 ⟨descriere⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 659; B.O.R., XIV, 1890, p. 921—922 ⟨două bis., din care una de lemn în cimitir⟩; AER, 1936, p. 114—115; Ghibănescu, *Surete*, III, p. 6—13, 16—40, 264—274 ⟨doc. 1638—1640, satul T. — Suceava al lui Toma Cantacuzino⟩; vezi și indice; B.C.I., VIII, p. 46 ⟨la 1667 satul a devenit proprietatea lui Ștefan Cantacuzino paharnicul⟩.

TURBĂTEȘTI — Cîrligătura — Iași (dispărut) (bis. ante 1642)[93].

Documente, XVI, vol. II, p. 115 ⟨la 1558 1/2 sat vîndută lui popa Toader și fratelui său⟩; vezi și DRH, XIX, indice; Ghibănescu, *Surete*, III, p. 57—64, 92—96 și IV, p. 93—96, 138, 167—168 ⟨doc. 1642 și 1663⟩; vezi și indice și vol. V, indice și VIII, p. 62—64 și indice ⟨multe doc. despre sat⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 87 ⟨doc. 1661⟩; I.N., 1930, p. 138 ⟨doc. 1735, 1/2 sat vîndută mitropolitului Antonie⟩[94].

TURBURENI (Huhurezi) — Botoșani.

Documente, XVI, vol. II, p. 67 ⟨la 1555 părți din satul T. unde sînt Huhurezii vîndute lui popa Cozma⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 651.

TURDA (Ozunești)[95] (dispărut).

Documente, XVI, vol. III, p. 69—70 ⟨la 1576 satul T. pe Miletin, fost al lui Ozun cel bătrîn, restituit nepoţilor Parascăi⟩; p. 306 ⟨la 1586 1/2 sat a m-rii Suceviţa⟩; IV, p. 213—214 ⟨la 1598 părţi din sat ale m-rii Putna⟩; Costăchescu Mihai, *Un sat „Turda" în Moldova lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1941, 17 p. (extras din vol. *Omagiu prof. I. Lupaş)* ⟨Istoricul satului, aşezat pe Miletin⟩.

TUREATCA — Dorohoi[96] (bis. de lemn Sf. Voievozi, construită 1780 de locuitori, catapeteasma reînnoită 1879, bis. acoperită 1873, cînd bis. a fost reparată; bis. Adormirea, construită de vornicul Teodor Balş, 1842, în ograda curţilor sale, închisă la 1894, reparată 1910).

Uricarul, XXII, p. 70—73 şi urm., 125—126 şi XXIII, passim ⟨doc.⟩; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 44—45 ⟨două bis.⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 662; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 268—276 ⟨despre sat⟩; Rosetti R., *Cum se căutau moşiile în Moldova la începutul veacului XIX. I. Condica de răfuială a hatmanului Răducanu Roset cu vechilii lui pe anii 1798—1812*, Buc., 1909, 135 p. (extras din AARMSI, s. II, t. XXXI) ⟨şi despre satul şi bis. Tureatca — Suceava⟩; *Uricarul*, XVIII, p. 419 ⟨doc. 1628⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene*, (indice; T. — Suceava).

TURLUI — Bacău (bis. de lemn din 1866, în stare rea la 1890).

B.O.R., XIV, 1890, p. 117; Dimitriu C.V., *Bacăul istoric*, p. 95—104 ⟨despre sat⟩.

TURTUREŞTI, com. Girov, jud. Neamţ[97] (M. bis. de lemn Adormirea, sec. XVIII sau 1825?, şi un pod vechi de piatră peste pîrîul satului atribuit lui Ştefan cel Mare, tot M.)

A.I., t. I, partea I, 1865, p. 112 ⟨doc. 1631, satul lui P. Başotă vistier⟩; ALPR, 1936—1940, p. 8 ⟨însemnare, 1770⟩.

TUŢCANI, vezi Ţuţcani.

TUZORA (Călăraşi) — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, construită de C-tin Răşcanu mare paharnic, reclădită?).

ACMIB, I, 1924, p. 129 ⟨însemnare⟩; Sava, *Doc. Lăpuşna*, p. 255—256 ⟨doc. 1794, despre tîrgul T.⟩; RSIAB, 1931, p. 564 ⟨cat.⟩; A.B., 1930, p. 433—434 ⟨numire preot, 1810⟩; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 1 ⟨la 1432—42 satul Tuzara al lui Staia⟩; vezi şi p. 5 ⟨T. pe Bîc⟩; Anuar 1922, p. 171; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 107 şi urm. ⟨sat al fam. Răşcanu⟩.

NOTE

[1] Amintit şi la 1821 dec. 16 (Acad. R. S. România, MXLI/59).

[2] Vezi doc. din 1832 mart. 8, în care Veniamin Costachi, mitropolitul Moldovei, scrie economului Gheorghe, protopopul ţinutului Neamţ, să meargă să pună

temelia schitului Tarcău, după cererea ieroshimonahului Avramie, care îl făcea cu osteneala sa (Arh. St. Buc., A.N., MMCCCXVI/2, 3). Vezi şi istoricul schitului, făcut la 1857 april 6 de *egumenul m-rii Pîngăraţi* (*ibidem*, MMCCCXCVI/18) şi însemnările din 1850—1865, transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, f. 43—44).

[3] Despre starea sa la începutul sec. XIX vezi doc. din c. 1803 (Acad. R. S. România, DCCLVII/44 c). Despre averea schitului vezi Arh. St. Buc., Min. Interne Moldova, dos. 354/1844.

[4] Biserica este amintită la 1826 (Acad. R. S. România, MXXV/19). Despre numiri de preoţi la bis. din T., vezi doc. din 1839, 1845, 1865 nov. 30 (Acad. R. S. România, MXXVIII/5, MXXX/165 şi MCXXXVII/47). Vezi şi doc. din 1833 aug. 30, o listă de banii plătiţi arhitectului I. Fogaras pentru repararea bisericii şi construirea ratoşului (*ibidem*, MXXVII/211).

[5] În afară de doc. precedent, despre construirea acestui ratoş ni s-au păstrat multe documente: însemnări de banii daţi în anul 1834 şi plîngerea proprietarului contra arhitectului, care a dispărut fără să-i termine lucrul la ratoş (*ibidem*, MXXII/30, 34, 36, MXXVI/218, MXXVII/24, 26, 35, 41, 72 etc.).

Despre sat vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, MXXII/1, MXXXIII/7, etc.

[6] Despre întemeierea unei m-ri pe Tazlău, la obîrşie, de către Toder şi Lie, vezi doc. din 1424 oct. 9 (*Documente*, XIV—XV, p. 51).

[7] M-rea lui Ştefan cel Mare de la Tazlăul Mare, la Gura Piştoasei, este amintită la 1491 ian. 16 cu ocazia unei danii făcute de domn (*Documente*, XV, p. 153).

La 1519 iun. 4 se spune că *„au venit săcuii din ţara ungurească şi au stricat şi au prădat m-rea noastră de la Tazlău şi au luat toată averea mănăstirească şi odăjdiile şi vasele bisericeşti şi au tăiat şi au rupt privilegiile“* pentru satele m-rii (*Documente*, XVI, vol. I, p. 141).

Despre averea m-rii vezi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 756/1860 şi Epitropia Sf. Mormînt, dos. m-reşti, dos. 44/1834. Despre diverse reparaţii, *ibidem*, dos. 107/1838.

[8] Vezi şi descrierea m-rii şi inscripţiile adunate la 1871 (Acad. R. S. România, ms. 228, f. 299). Vezi şi Muzeul de Artă R. S. România, DR, II, Becu, 4 084. Vezi şi însemnările de la sfîrşitul sec. XVIII şi din 1832 transcrise de C. Bobulescu de la m-rea Tazlăul Mare (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 114 şi 127).

[9] Despre sat, fost proprietatea lui Mihail Sturza, vezi opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DXV/33.

[10] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXXIX. La 1802 satul era al lui Iordache Cantacuzino (doc. nr. 126).

[11] Vezi şi hotărnicia satului Tălpigeni în sec. XIX (Acad. R. S. România, MCDLXVI/144 şi urm.).

[12] Într-un doc. din 1660 ian. 30 se acordă scutire de dări preotului „*ce va fi la sat la Tămăşeni şi la Jugani şi la Răchiteni*“ care „*biserică îi făcută de doamna Mărica*“ (Arh. St. Buc., ms. 578, f. 271). Despre sat vezi Acad. R. S. România, pach. MCDXXV.

[13] Despre starea bisericii la mijlocul secolului trecut vezi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Galata, dos. 53/1851. Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Galata, pach. II şi IV, ms. 538 şi dos. m-reşti, m-rea Galata. La 1657 febr. 22, Eustratie Dabija mare vornic a dat satul lui Nicolae Buhuş logofăt III, în schimbul altui sat (Arh. St. Buc., ms. 538, f. 19—21). Despre sat vezi şi Acad. R. S. România, pach. MCCVII.

[14] La ‹1639—1640› satul a fost dăruit de V. Lupu ctitoriei sale, m-rea Trei Ierarhi din Iaşi (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 673). La 1665 april 2, Gh. Ştefan preciza că satul fusese dăruit pentru întreţinerea şcolii din m-re (Arh. St. Buc.,

m-rea Neamț, XXXII/1); publicat și în *Uricarul*, III, p. 279—280, VII, p. 6—8 și „Cerc. ist.", 1932—1934, nr. 2, p. 209—212. La 1846 mart. 29 era din nou întărit școlilor naționale (Arh. St. Buc., ms. 1 335). Vezi și hotărnicia din 1880 (*ibidem*, MMCCCLXXIX/97).

[15] Despre acareturile existente pe moșia Tîrpești vezi doc. din 1845 april. 23 (Acad. R. S. România, MDLVIII/246).

[16] La 1834 sept. 13 se vorbea despre necesitatea reparării bisericii (Arh. St. Buc., A.N., CMXXVI/1). Despre satul Tătărani, numit înainte Găleșești, vezi doc. din 1644 mart. 11 (Arh. St. Buc., ep. Huși, XX/2). Vezi și doc. din acest pachet.

[17] Despre starea bisericii la mijlocul sec. trecut, vezi Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Bistrița, dos. 15/1840; satul se mai numea și Dumbrăvița.

[18] Vezi Acad. R. S. România, ms. 229, f. 282.

[19] Vezi însemnarea din 1762 transcrisă de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 957). Despre satul T. vezi doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. MMDCCLVII. Vezi și perilipsisul de doc. ale moșiei Tăutești date amanet agăi Alecu Balș la 1828 (Acad. R. S. România, MCCCCXXIV/18). La 1830 a fost vîndută lui D. Cantacuzino cu 200 000 lei (*ibidem*, doc. 19).

[20] Vezi și *Scrisoarea despre Tecuci*, ms. de Al. Papadopol-Calimah, la Acad. R. S. România, ms. rom. 929, f. 389 și urm. Vezi și planul ulițelor orașului la 1859 (Arh. St. Buc., Min. Lucr. Publice, dos. 110/1859). La 1753 mart. 20 Cehan Racoviță vodă a dăruit 600 de stînjeni din hotarul tîrgului Tecuci banului Nicolae Hrisoverghi (Acad. R. S. România, MCDXL/26). Vezi și *ibidem*, doc. nr. 31 (hotarnică 1801).

[21] Vezi doc. din 1831 nov. 2, prin care soția lui Hristodor Constantinov vinde căminarului Constantin Vidra un han pe locul m-rii Proorocul Samoil cu 3 650 lei (Acad. R. S. România, MCLII/93).

La 1849 febr. 22, Răducanu, fiul lui Ioan sin Iordache săpunarul, vinde un han la Tecuci lui Vasile Theodor, cu 8 000 de lei (Acad. R. S. România, MDXXIII/92).

[22] Vezi Arh. St Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 196/1841, 196/1842 etc. Despre înființarea școlii de fete, *ibidem*, dos. 777/1853.

[23] Despre înființarea spitalului din Tecuci, donațiile făcute, vezi Epitropia Sf. Spiridon, dos. 371 (1857—1867).

[24] La 1633 sept. 3 satul era proprietatea m-rii Galata, căreia îi fusese dat de Petru Șchiopul (Arh. St. Buc., m-rea Galata, IX/4).

[25] Amintită la 1839 nov. 15 (Acad. R. S. România, MCLVI/126).

[26] Despre sat, fost proprietatea familiei Roset, vezi Acad. R. S. România, pach. DCXCII—III și CDLXXV.

[27] Despre repararea bisericii vezi Arh. St. Buc., Min Instr. Moldova, dos. 849/1860. Vezi și lista de acareturile metohului la Acad. R. S. România, MLIX/4—6.

[28] Amintit la 1760 aug. 9, cu ocazia unei danii făcută de Ursu Fulga (Acad. R. S. România, CCCXLIX/105). Despre repararea bisericii și prefacerea ei în bis. de mir vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 693 și 695/1852 și 676/1860. Vezi și Arh. St. Buc., dos. m-rești, m-rea Doljești, dos. 6/1847, 28/1853, 29/1854.

[29] Vezi doc. din 1740 iulie 16, prin care fiul ctitorei, Iordache Cantacuzino fost mare spătar, o închină m-rii (Acad. R. S. România, CLXXV/47).

Despre satul T. — Roman vezi. doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCXCVI—VII, și Arh. St. Buc., m-rea Neamț, pach. XXIII.

La 1628 april 19 satul a fost întărit m-rii Bistrița, care avea urice de la bătrînul Ștefan Voievod (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, XXIII/10). De la m-re l-a cumpărat Nestor Ureche vornicul, care l-a lăsat fiului său, Grigore (doc. din 1637

iun. 6, *ibidem*, XXXII/12); la 1648 april. 29, Nicolae Ureche vinde satul lui Iordache Cantacuzino mare vistier (*ibidem*, XXII/13). Vezi întreg pachetul.

[30] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. CXLIII, opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DXV/43 şi perilipsisul din 1814 (*ibidem*, MDCXX/83).

[31] La 1630 aprilie 15, parte din sat era a lui D. Ştefan mare logofăt, cumpărat de la urmaşii lui Nădăbaico vornic (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, LXIX/9).

[32] La 1643 ian. 12 se vinde ocină la Broşteni-Iaşi *„unde a fost tîrgul Broaştei"* (Arh. St. Buc., m-rea Sf. Ioan Gură de Aur, XVII/7—8).

[33] Vezi doc. de la Acad. R. S. România, MCL/54. Despre tîrg vezi şi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, pach. II şi hotărnicia din 1754—5 (Acad. R. S. România, MDCLXX/30, 31).

[34] Despre hanul cumpărat de polcovnicul Teodor Gheţu cu 16 950 lei vezi doc. din 1832 dec. 19 (Arh. St. Buc., Tribunalul Iaşi, MDCCCLXXV/2).

Despre hanul lui Simion Focşa, aflat pe locul m-rii Doljeşti, vezi idem, ms. 604.

[35] Despre şcoli vezi şi Arh. St. Buc., Min. Instr. Moldova, dos. 307/1840, 197/1841, 197/1842 etc.; despre înfiinţarea şcolii de fete, *ibidem*, dos. 1171/1859. Despre reorganizarea şcolii din Tg. Frumos vezi doc. din 1841 oct. 1 (Acad. R. S. România, DCXIII/93).

[36] La 1757—1758 domnul Moldovei, Scarlat Grigore Ghica, miluieşte cu un loc domnesc din Tg. Frumos biserica domnească de acolo şi schitul de călugări din codrul Iaşului, de deasupra Socolei, care erau stricate şi dărăpănate (Arh. St. Buc., A.N., MMDCLXXXVII/9). Despre tîrg vezi întreg pachetul.

[37] Vezi şi însemnarea din 1839 (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 619—620).

[38] Cum tîrgul a fost proprietatea m-rii Neamţ, în arhiva m-rii se găsesc sute de documente referitoare la acest oraş. Vezi şi lista de doc. moşiei Tg. Neamţ din 1856 (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, CXII/18). Vezi şi lista din 1850 şi 1855 a averii m-rii Neamţ din oraş: spital, şcoală, hanuri, case etc. (Acad. R. S. România, MLIX/2—3).

[39] Vezi doc. din 1841 oct. 18, în care se vorbeşte de hanul urmaşilor răposatului căminar Românescu (Arh. St. Buc., A.N., MMCCLXXIX/29). Despre un alt han din Tg. Neamţ, vezi idem, m-rea Neamţ, pach. XII.

[40] Despre începerea construirii feredeului vezi doc. din 1835 mart. 21 (Arh. St. Buc., A.N., MMVIII/17). Despre desfiinţarea feredeului aflat în faţa spitalului vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr. dos. 987/1855 şi 1369/1856.

[41] Despre înfiinţarea şcolii vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 234 şi 250/1849; despre înfiinţarea şcolii de fete, *ibidem*, dos. 1407/1856.

[42] Despre înfiinţarea spitalului vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 363/1836 şi 366/1848. Vezi şi doc. din 1848 nov. 15, despre cele 100 de merţe de var necesare construirii spitalului (Acad. R. S. România, CMXXVIII/218). Despre mutarea şcolii evreieşti de lîngă spital vezi doc. din 1855 april. 10 (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, LIV/444). Vezi, de asemenea, catagrafia de odoarele paraclisului spitalului (Acad. R. S. România, CMXXV/22). Despre paraclisul spitalului vezi şi doc. din 1859 mart. 2 (*ibidem*, DCCCLXXXVII/29).

[43] Bis. *„săsească"* din Tg. Neamţ e amintită la 1672 aug. 6, cu prilejul unei vînzări (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, LIII/14).

[44] La 1641 april. 9, Vasile Lupu acordă scutire de dări pentru personalul bisericii, căreia îi dăruieşte vama mică de acolo (Arh. St. Buc., Peceţi, 209). Vezi şi doc. din 1661 mart. 22 şi april. 13 (*idem*, m-rea Neamţ, LXIII/9 şi LIII/8) şi doc. din (c. 1846) în care să susţine că a fost clădită de Ştefăniţă Lupu la 1660—1661 (Arh. St. Buc., A.N., MMCCLXVII/2). Vezi şi documentele privind

veniturile bisericii (*ibidem*, MMCCLXVIII/44). Despre necesitatea reparării bisericii vezi doc. din 1841 sept. 3 (*ibidem*, MMVIII/64) și Min. Cult. și Instr., dos. 564/1849. Vezi și *idem*, ms. 1263 (doc.).

[45] Biserica mai este amintită de numeroase ori în sec. XVIII la: 1752 iunie 5, 1761 mart. 13, 1775 oct. 13 etc. (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, L/1, 3, 4). În 1844 se cerea mutarea bis. Sf. Dumitru (Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 406/1844). Vezi și doc. din 1848 febr. 16, prin care mitropolitul Moldovei dă voie m-rii Neamț să reclădească în incinta spitalului vechea biserică Sf. Dumitru din Tg. Neamț (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, CXXVIII/13 și LI/64). Vezi și hrisovul din 1850 febr. 22 (*ibidem*, LI/66).

Biserica lui Gheorghe Ștefan voievod din Tîrgul Neamț este pomenită la 1677 febr. 7 (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, LXIII/12). La 1691 iunie 10, este numită bis. lui Ștefan voievod, alături de o bis. domnească (*ibidem*, LX/21).

[46] Despre zidirea din nou a bis. vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 719/1853.

[47] Amintită într-un doc. din 1815 (Arh. St. Buc., A.N., Trib. Neamț, MCMXI/18).

[48] Vezi și lista acareturilor de la metohurile m-rilor Neamț și Secu — printre care și metohul Blebea — din 1855 (Acad. R. S. România, MLIX/4—6).

[49] Despre tîrg vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 657. Vezi și planul moșiilor dintre Tg. Ocna și apa Trotușului la (c. 1850), cuprinzînd moșiile: Dumerești, Răldiu, Săcălușești, Valea Mare etc. (Acad. R. S. România, MCDXCII/40). Vezi și planul cadastral al orașului la Arh. St. Buc., Min. Lucr. Publice dos. 230/1860.

[50] Vezi și doc. din 1836 mai 30, cu care Alex. Aslan hatmanul cumpără un han *„în dosul bisericii Sf. Nicolae"* (Acad. R. S. România, CDLIII/147—148).

[51] Despre spitalul de la ocnele din Tg. Ocna vezi Acad. R. S. România, pach. CMXLVIII.

[52] Despre școli vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 186/1845, 165/1847 și 219/1851, în care se vorbește de cumpărarea unui local pentru școală. Despre înființarea școlii de fete vezi *ibidem*, dos. 1172/1859, 322/1860.

[53] Despre construirea cazărmii vezi Arh. St. Buc., Min. Lucr. Publice, dos. 56, 60, 92 etc. 1851).

[54] Despre repararea bisericilor din Tg. Ocna vezi și Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 2176/1871 și Min. Lucr. Publice, dos. 91/1853.

[55] Vezi și inscripțiile, însemnările și pomelnicul transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 339 v. — 340, 370—374, 375, 380).

[56] Vezi și Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 354 și vol. II, f. 17—22, 26, 137 (ms. Bobulescu). Despre administrarea averii schitului Măgura Ocnei între 1830—1846 vezi Epitropia *Sf. Spiridon*, dos. 33, care cuprinde și un izvod de avere, opis de documente etc.; despre reparațiile ce trebuiau făcute, *ibidem*, dos. 303 (1851—1857), 433 (1863) etc.

[57] Vezi și inscripțiile și însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 359—369, 390). Vezi, de asemenea, catagrafia de la Arh. St. Buc., Min. Cult., și Instr., dos. 704/1851. Despre diverse reparații, *ibidem*, dos. 747/1853.

[58] Vezi și însemnările și inscripțiile transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 384—395) și catagrafia de la Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 704/1851; despre diverse reparații, *ibidem*, dos. 747/1853.

[59] Vezi și inscripțiile și însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 339—345).

[60] Vezi și inscripțiile și însemnările transcrise de C. Bobulescu (*ibidem*, f. 346—351, 354 și vol. II, f. 11—12).

[61] Vezi și inscripțiile și însemnările transcrise de C. Bobulescu (*ibidem*, vol. I, f. 380—383).

[62] Vezi inscripțiile și însemnările transcrise de C. Bobulescu (*ibidem*, vol. II, f. 6—10). În catagrafia din 1809 nu e amintită.

[63] Vezi și însemnările din sec. XVIII (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 148 și 375—379). În 1802, bis. Sf. Nicolae, fiind *„în cea mai proastă stare"*, avea venitul cotului din tîrg (Acad. R. S. România, DCCCLVIII/7 și 17). Vezi și celelalte doc. din pachet.

[64] Vezi doc. din 1758 iulie 29, prin care Scarlat Grigore Ghica voievod dă voie lui Vasilache Arapu preot să facă o biserică la Tg. Ocna (Acad. R. S. România, LXIV/17). Vezi și însemnările și inscripțiile de pe pietre de mormînt transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 3—5, 149).

[65] Vezi și însemnările și inscripțiile de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 333—338, 341 și vol. II, f. 13—15, 17).

[66] Despre tîrg vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 657.

[67] Despre milele bis. catolice între 1696—1704 vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 237, f. 464—465.

[68] Vezi și inscripțiile și însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 333—338, 341 și vol. II, f. 13—15, 17).

[69] Vezi și hotărnicia de la Arh. St. Buc., dos. m-rești, ep. Roman, dos. 88/1849.

[70] Vezi doc. din 1663 ian. 29, din care rezultă că se afla în stăpînirea urmașilor lui Stroici logofătul (Arh. St. Buc., ep. Huși, XIX/7).

[71] Vezi doc. din 1779 mart. 12, unde se spune că maicile de la acest schit, aflat în calea turcilor, au fost mutate la schitul Unsa (Acad. R. S. România, CLXXXVIII/123).

[72] Despre repararea bis. din Todirești, sat al m-rii Zagavia, vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 788/1850. Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DIV.

[73] Vezi scrisoarea starețului schitului Brazi către mitropolitul țării despre o biserică ce vrea să facă la moșia Toldești de pe Zăbrăuț (Arh. St. Buc., schitul Brazi, LXIX/21). Vezi și schitul Zăbrăuț.

[74] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamț, LXXXIV/43 (ms. 1 262). La 1753 satul era al familiei Razu (Acad. R. S. România, CII/29).

[75] Despre satul Tomești—Botoșani, vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDLXXV/46 și urm.

[76] Vezi și Acad. R. S. România, CLXXX/87 și doc. din 1711 ian. 30, scutire pentru preoții din Tomești—Tutova (*ibidem*, LXXXVI/54). Vezi, de asemenea, perilipsisul hrisoavelor de miluire ale bis. (*ibidem*, DLXVI/43—44). Despre o alegere de preot la Tomești, în 1832 (*ibidem*, DLXVI/16). Vezi și hotărnicia satului din 1805, cînd era a lui T. Jora (*ibidem*, DLXV/68, 69).

[77] Amintită la 1598 april. 11, sub numele de m-rea Toplița; din acest document rezultă că avea un ispisoc de danie de la *„acest Petru voievod"* (Șchiopul?) (*Documente*, XVI, vol. IV, p. 211). Vezi și doc. din 1651 dec. 24 și 1668 mai 5 (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, LXIII/5 și 11). La 1842 mai 2 se afirma că m-rea fusese făcută cu 250 de ani în urmă, deci pe la 1590. La această dată, călugării au fost mutați la m-rea Văratec, iar biserica, aflată în mijlocul satului, a devenit biserică de mir (A.B., 1935, p. 89). Vezi și scrisorile schitului din perioada 1842—1852 (Acad. R. S. România, ms. rom. 89) și *Cat. doc. moldovenești*, indice, unde m-rea e amintită de numeroase ori.

[78] Despre sat, lăsat schitului Mădîrjac, vezi Acad. R. S. România, MDCXL/3 și urm.

[79] Bis. e amintită la 1642 sept. 10 (Acad. R. S. România, CMXLIX/29). La 1632 nov. 1 parte din sat era proprietatea lui Dumitru Buhuş logofăt III (Arh St. Buc., AN, MMDCCI/1).

[80] La Treabeş — sat care era jumătate românesc şi jumătate unguresc — avea curţi şi biserică Toader portarul de Suceava, pe care le-a lăsat fiului său („Arhiva", I, 1889—1890, p. 116). La 1741 april. 1 satul se afla în stăpînirea lui Constantin Ruset postelnic, de la care îl revendicau preoţii catolici din Iaşi (Acad. R. S. România, MDLXV/9).

[81] La 1641 april. 22 satul se afla în proprietatea m-rii Dragomirna (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 312). La 1827 ian. 5 mai mulţi locuitori se angajau faţă de paharnicul Costandache să-i facă cărămida necesară pentru construirea bis. de la Trestiana (Acad. R. S. România, MCDLXVII/101).

[82] Vezi *Documente*, XVI, vo. II, p. 149—150 şi doc. din 1652 aug. 22 (Arh. St. Buc., m-rea Galata, VIII/4).

[83] Vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 224, f. 209. Despre bis. din Trestiana vezi şi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, ep. Huşi, dos. 67/1844.

[84] Despre cheltuielile necesare zidirii unui ratoş şi a unei bis. pe moşia Trăisteni a lui Petrache Asachi vezi doc. din 1841 ian. 12 şi iulie 13 (Acad. R. S. România, MDXCIV/167 şi MDI/132); vezi şi contractul pentru ferestre din 1851 sept. 14 (*ibidem*, MDI/147 şi doc. următoare); despre terminarea zidirii bisericii vezi doc. din 1847 sept. 11 (*ibidem*, MDXVIII/230); despre construirea ratoşului doc. din 1850 mai 5 şi 6 (*ibidem*, doc. nr. 239 şi MDXXXIX/55); despre înfiinţarea tîrgului, pach. MDXXIX.

La 1852 iul. 3 Ioan Grigoriu se învoieşte cu Petrache Asachi să repare bis. din Trestieni pentru suma de 400 lei (*ibidem*, MDXCIV/158); vezi şi doc. din 1859 iulie 28, 30, aug. 26 etc. (doc. nr. 159 şi urm.).

[85] Vezi şi *Tradiţie despre sfînta icoană a Maicei Domnului făcătoare de minuni ce se află în biserica din satul Trifeşti, judeţul Romanului*, ms. de Al. Papadopol-Calimah (Acad. R. S. România, ms. rom. 989, f. 449—452).

[86] Despre sat vezi şi doc. de la Arh. St. Buc., ep. Roman, pach. XVI, hotărnicia din 1776 (*idem*, AN, MMDCCCXXII/6 şi dos. m-reşti, ep. Roman.

[87] Despre satul Niculeşti ce să cheamă Trifeşti de pe Valea Neagră vezi indicele de doc. moldoveneşti, de la Arh. St. Buc.; la 1632 nov. 1, satul era al lui Dumitru Buhuş logofăt III (Arh. St. Buc., AN, MMDCCI/1).

[88] Despre reclădirea bisericii, vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 380/1846. Despre sat, fost al m-rii Bisericani, vezi doc. de la Acad. R. S. România, CMXLVI/11. La 1626 febr. 3, satul a fost întărit m-rii Bisericani, care avea ispisoc de la Ştefan Tomşa (Arh. St. Buc., m-rea Bisericani, X/11). Vezi şi *Cat. doc. mold.*, indice, din care rezultă că a rămas mai departe al m-rii, căreia îi recunoscuseră stăpînirea urmaşii lui Pătraşco logofăt de la care îl luase Ştefan Tomşa. Aici m-rea avea un metoh. Vezi şi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Bistriţa şi Bisericani.

[89] La 1815 aug. 1 călugăriţele de la schitul Scînteia au fost mutate la schitul Trotuşan (Arh. St. Buc., schitul Brazi, LXXIV/1). La 1839 iunie 25, Meletie, episcopul Romanului, aprobă mutarea călugăriţelor de la schitul Buciumi din ţinutul Bacău la schitişorul Trotuşan, urmînd că biserica din Buciumi, fiind aşezată în mijlocul satului, să devină biserică de mir. La 2 sept. acelaşi an, într-o revenire a episcopului, se cere ca, înainte de mutarea călugăriţelor la Trotuşan, să se facă chilii la acel schit (Arh. St. Buc., schitul Brazi, LXVIII/9 şi 10).

[90] Despre ajutoarele pentru reclădirea bisericii vezi Arh. St. Buc. Min. Cult. şi Instr., dos. 673/1851. Despre desfiinţarea schitului vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 783 şi 786/1860, f. 535 şi urm., unde se reproduce şi o catagrafie.

[91] La 1641 april. 12, satul, care ţinuse de ocolul tîrgului Ştefăneşti, a fost dăruit de Vasile Lupu ctitoriei sale, m-rea Trei Ierarhi (Arh. St. Buc., ms. 578, f. 302—303, B.O.R., 1904—1905, p. 1283—1285 şi *Uricarul*, VII, p. 45—46).

[92] Satul a fost cumpărat de Gh. Duca de la Dumitraşco Prăjescu la 1670 nov. 21 (Arh. St. Buc., Doc. mold., I/26). La 1673 febr. 28 satul era al m-rii Cetăţuia, ctitoria lui G. Duca (Arh. St. Buc., m-rea Cetăţuia, III/8). Despre starea bisericii la mijlocul sec. trecut vezi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Cetăţuia, dos. 21/1846.

[93] Amintită la ⟨1641—1642⟩, cînd Toader Echim dă lui Corlat cămăraşul şi altora parte din sat cu biserică, urmînd ca aceştia să facă *„ce va trebuie"* în biserică (Acad. R. S. România, LXXXIX/141). Vezi şi doc. din 1661 mart. 20, în care se spune că nepoţii lui Marco Stărpul, ctitorul bisericii, o dăduseră mitropolitului Sava ca să o acopere şi să facă ce va mai trebui (Arh. St. Buc., ms. 541, f. 18). Într-un alt doc. din 1663 april. 5, se spune că biserica din Turbăteşti-Cîrligătura fusese dăruită lui Pascal Corlat, cămăraşul de lumini (Acad. R. S. România, LXXXIX/163).

[94] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 541 al mitropoliei şi lista de zapisele moşiei la Acad. R. S. România, CMXXXIV/6. Vezi şi hotărnicia din 1848 la Arh. St. Buc., Mitrop. Mold., dos. m-reşti, dos. 166/1848.

[95] Despre satul Ozoneşti=Turda, vezi doc. de la Acad. R. S. România, DXIII/95—96, 100 (satul era al lui C. Ghica).

[96] La 1833 moşia a fost dată ca zestre Mariei Roset (Acad. R. S. România, CDLXXV/143).

[97] Vezi şi doc. de la Acad. R. S. România, CMXLVI/11 şi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Bisericani. La 1635 aug. 20 seliştea T. din ocolul Tg. Piatra se afla în stăpînirea lui Pătraşco Başotă, căruia i-o dăduse Moise Movilă (Arh. St. Buc., m-rea Bisericani, III/8, 9).

Ţ

ŢAREUCA — Orhei (bis. de lemn Naşterea lui Hristos, sec. XVIII, reclădită).

RSIAB, 1930, p. 225 ‹cat.›; Anuar 1922, p. 160.

ŢÂHNĂUŢI — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

A.B., 1936, p. 50—51 ‹bis. de nuiele dusă de Siştaci›; RSIAB, 1930, p. 224—225 ‹cat.›; Anuar 1922, p. 160.

ŢÂPEŞTI (Ţepeşti) — Bîrlad.

Documente, XVI, vol. I, p. 463—464 ‹la 1546 1/2 sat luată schimb de Petru Rareş de la urmaşii lui Duma Brudur şi dată episcopiei de Roman›; p. 501—502 ‹doc. 1546, cealaltă 1/2 sat luată de Bogdan voievod de la Dragoşe portar şi dată aceleiaşi episcopii›.

ŢÂŢUL — Tecuci (bis. Cuv. Paraschiva, ante 1809).

A.B., 1931, p. 191 ‹cat. 1809›.

ŢEPOAIA, com. Motoşeni, jud. Bacău (bis. Buna Vestire, 1830—1843, reparată 1883 şi 1920). Vezi şi Fundătura Ţepoaiei.

AER, 1936, p. 331; *Dicţ. Rom.*, V, p. 673.

ŢEPUL (Ţăpul), jud. Galaţi (la 1809 bis. Sf. Voievozi — Ţ. de Sus, reclădită 1845 şi Sf. Nicolae — Ţ. de Jos, reclădită 1855)[1].

Dicţ. Rom., V, p. 674; A.B., 1931, p. 189 ‹cat. 1809›; AER, 1936, p. 307—308, 313 ‹bis. din 1838 şi 1855›; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 67 şi urm. ‹Ţepu=Ipoteşti›.

ŢIBĂNEŞTI, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Nicolae — Ţ. Buhlei, 1804 şi bis. Duminica Tuturor Sfinţilor a fam. Carp., sec. XVIII[2], reclădită de marele postelnic I. Carp, 1849). Vezi şi Olăşei.

Uricarul, VI, p. 276—277 ‹doc. 1807›; XXII, p. 167—171 ‹doc. 1817›; A.B., 1931, p. 204 ‹la 1809 bis. Sf. Nicolae — Ţ. Buhlii şi Sf. Dumitru — Ţ. Nucului›; Ghibănescu G., *Inscripţii şi notiţe de pe cărţi* (I.N., 1928, p. 193—194); Iorga N., *Studii şi doc.*, VI, p. 71—122 şi 551—558 ‹documente şi note despre sat şi proprietarii lui›; vezi şi Ghibănescu, *Ispisoace*, IV/2, indice; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 120 ‹despre sat›; AEH, 1934, p. 85, 1935, p. 112, 1936, p. 125, 1938, p. 202;

Stoicescu N., *Cum se zugrăveau bisericile în sec. XVIII — prima jumătate a sec. XIX* (M.O., 1967, nr. 5—6, p. 418, 427—429) ‹contract din

1836 pentru executarea „*podoabelor*“ bis. din Ţibăneşti⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 674 ⟨bis. din 1834⟩.

ŢIBIRCA — Orhei (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

Boga, *Doc. bas.*, III, indice; Sava, *Doc. Orhei*, indice ⟨sat al fam. Roset, Carp, Sturza⟩; RSIAB, 1931, p. 547 ⟨cat.⟩; Mihailovici P., *Însemnări vechi*, p. 27—28; Anuar 1922, p. 172.

M SCHITUL ŢIBUCANI (Ţăbucani) (bis. de lemn Intrarea în biserică, construită de Iordache Cantacuzino-Deleanu spătarul, 1764[3]; pusă pe temelie de piatră la 1859, cînd se face şi clopotniţa de către aga Ioniţă Botez; chilii din 1942; date DMI), com. Ţibucani, jud. Neamţ.

Documente, XVII, vol. IV, p. 455—456 ⟨la 1620 părţi de sat ale familiei Prăjescu⟩; B.C.I., VII, p. 15 ⟨doc. 1716, satul, fost al lui V. Cantacuzino, întărit lui Iordache Ruset vornic⟩; vezi şi Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 182 ⟨sat al fam. Cantacuzino⟩; *Uricarul*, XIX, p. 260—262; ALPR, 1935—1936, p. 139 ⟨menţiune schit, 1830⟩; *Uricarul*, VIII, p. 230 ⟨menţiune 1834, Cebucani⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 674—675 ⟨sătuc şi fost schit⟩;

Cojocariu C., *Schitul Ţibucani* („Avîntul“ — P. Neamţ, 10 sept. 1939, p. 1—2) ⟨bis. de lemn, clădirile din 1859⟩.

SCHITUL ŢICURA — Tecuci (Adormirea, ante 1809; fost metoh al episcopiei Roman).

A.B., 1931, p. 18 ⟨catagr. 1809⟩.

ŢIFEŞTI, jud. Vrancea (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, distrusă în timpul războiului 1916—1918, reclădită 1926; schitul Cornei din podgoria Ţifeşti)[4].

Dicţ. Rom., V, p. 675 ⟨com. şi cătun⟩; A.B., 1931, p. 185 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 229; „Milcovia‘, IV, 1933, p. 23—24 ⟨despre numele satului⟩.

ŢIFEŞTI — Tutova (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 197 ⟨cat. 1809⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 311—312 ⟨hotărnicie⟩.

ŢIFU, com. Banca, jud. Vaslui (bis. de lemn din 1827). Vezi şi Scripţăneşti.

Dicţ. Rom., V, p. 675; AEH, 1934, p. 69; 1935, p. 92; 1936, p. 99; 1938, p. 155; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. CXXXV—VI şi 187—196 ⟨despre sat, fost Scripţăneşti, fost al fam. Costache; şi hotărnicie, 1783⟩.

ŢIGĂNAŞI (Căminăreşti), jud. Iaşi (M bis. Sf. Spiridon, 1802, construită de Toader Carp biv vel paharnic; pridvorul adăugat 1930; date DMI).

Anuar 1930, p. 84; *Dicţ. Rom.*, V, p. 676; *Aşezări din Moldova*, p. 267.

M-REA ŢIGĂNEŞTI — Orhei (bis. de lemn sec. XVIII, clădită de Lupu Gheuca stolnic şi de ginerele său, Enache şetrarul; ruinată la 1840; bis. Adormirea, 1846—1854; bis. Sf. Nicolae, 1868—1871

şi bis. de lemn în sat Sf. Voievozi, sec. XVIII; reclădită de medelnicerul Lupu Roset, 1816). Vezi şi schitul Ţigăneşti (acelaşi?)

Ciobanu Ştefan, *M-rea Ţigăneşti* (ACMIB, III, 1931, p. 3—18) ⟨istoric, însemnări de pe cărţi, documente, 1760—1819⟩; RSIAB, 1919, p. 59—62 ⟨bis. ante 1725⟩; 1929, p. 190 ⟨cărţi vechi⟩; 1931, p. 555 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1934, p. 241 ⟨descriere bis. 1813⟩; 1939, p. 26—27 ⟨doc. 1816⟩; Zaşciuk, *Materialî*, II, p. 215—216; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 119 ⟨sat al fam. Roset⟩; Arbure C. Z., *Basarabia în sec. XIX*, p. 327—328 ⟨istoricul schitului⟩.

ŢIGĂNEŞTI — Tecuci, jud. Bacău? (bis. familiei Conachi, începutul sec. XIX[5]; catapeteasma zugrăvită la 1816; casa aceleiaşi familii la Ţ. Vechi şi bis. din 1793).

Documente, XVII, vol. IV, p. 97—98 ⟨la 1617 părţi de sat ale lui Drăguţul Bogdan staroste⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; „Arhiva genealogică", II, 1913, p. 62—64 ⟨doc. 1699, sat al lui Ilie Catargiu⟩; SCIA, 1967, nr. 1, p. 99—100 ⟨contract din 1816 despre zugrăvirea catapetesmei bisericii⟩; Vezi şi M.M., 1970, p. 545; *Uricarul*, VI, p. 299 ⟨doc. 1814⟩, X, p. 101—103 ⟨doc. 1814⟩; XXIV, p. 421—423 ⟨doc. 1784, satul Ţigănei lui N. Balş⟩; XXV, p. 161—163 ⟨doc. 1760, satul Ţigăneşti dat de hatmanul Vasile Razul lui Costachi Conachi stolnicul⟩; XXI, p. 259 ⟨Ţigăneni — Tecuci, doc. 1665, sat al urmaşilor lui Cîrstea vornicul⟩; A.B., 1931, p. 188 şi 192 ⟨cat. 1809; două sate cu două bis.⟩;

Kirileanu G. T., *Testamentul şi pomelnicul marelui logofăt C. Conachi*, Buc., 1909, 16 p. (extras din C.L., 1908, nr. 12) ⟨amintind şi de naşterea sa în satul Ţigăneşti⟩; A.M., 1941, p. 94 ⟨despre îngroparea lui C. Conachi⟩; Bianu I., *Catalogul manuscriptelor rom.*, I, p. 313 ⟨însemnare, 1846⟩; Sînzianu M., *Însemnare despre moartea logofătului Costachi Conachi* (R.I.R., V—VI, 1935—1936, p. 408) ⟨îngropat la Ţigăneşti, 1848⟩.

BCMI, 1933, p. 124—125 ⟨contract din 1839 pentru mobile casă Ţigăneşti⟩; Costin A., *Oraşul Tecuci (la ville de Tecuci)* (L.A.R., 1909, p. 117—119) ⟨descriere castelul Conachi⟩; Iorga N., *La mormîntul lui Conachi* (N.R.L., II, 1910, nr. 1, p. 1—4) ⟨şi despre palat⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 677 ⟨bis. din 1793⟩; p. 678 ⟨bis. din 1843 a fam. Costache — Ţ. Vechi⟩; AER, 1936, p. 308 ⟨bis. Învierea, a fam. Conachi, 1845—1846 şi o altă din 1896—1898⟩ şi p. 322 ⟨bis. Sf. Nicolae, 1832, reparată 1927—1928; două sate⟩;

Moldovan Gergely, *A bojár és a czigany léany. (Román monda)* ⟨Boierul şi fata de ţigan, Legendă românească⟩ („Magyar polgar", XIX, 1885, nr. 282—284) ⟨legenda numelui satului Ţigăneşti⟩;

Păltînea Paul, *Costache Negri. Corespondenţă inedită* („Carpica", III, 1970, p. 65—67) ⟨Doc. despre moşia Ţigăneşti şi despre casa de acolo, în construcţie la 1865).

SCHITUL ŢIGĂNEŞTI (al familiei Gheuca, sec. XVIII)[6].

ŢIGĂNEŞTI — Tutova. Vezi şi următorul.

Acte ale moşiei Ţigăneşti — Tutova (R.I., II, 1916, p. 160—162); Iorga N., *Studii şi doc.*, XIX, p. 90—93 ⟨inscripţii⟩.

ŢIGĂNEŞTI — Putna. Vezi şi Ţigăneşti — Tutova[7] (bis. Sf. Gheorghe, sec. XVIII).

Documente, XVI, vol. I, p. 218—219 ⟨la 1523 1/3 din sat a lui Ivan Racişte ceaşnic⟩; vol. II, p. 147 ⟨la 1560 2/3 ale m-rii Dobrovăţ⟩; XVII, vol. II, p. 263—264 ⟨la 1609 1/3 de sat a urmaşilor lui Toader Bolea stolnic⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 374 ⟨despre vechimea satului⟩; ACMIB, II, 1928, p. 140 ⟨însemnare, 1785, bis. Sf. Gheorghe — Ţigăneşti — Putna⟩.

ŢIGĂNEŞTI (fost Comăneşti) — Vaslui.

Documente, XVI, vol. III, p. 251 ⟨la 1584 1/4 parte de sat vîndută lui Ignat şi altora⟩; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/2, III/1, indice ⟨doc. despre sat⟩.

SIHĂSTRIA ŢIGLA, vezi Sihla.

ŢINTENI — Dorohoi (bis. prima jumătate a sec. XIX)[8].

Iorga N., *Inscripţii Iaşi*, p. 13—14 ⟨însemnare, 1844⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 679 ⟨bis. din 1855⟩.

ŢIPILEŞTI, com. Popricani, jud. Iaşi (bis. din 1842)[9].

Anuar 1930, p. 78; *Dicţ. Rom.*, V, p. 679—680 ⟨bis. din 1855⟩.

ŢÎNŢĂRENI — Orhei (bis. Adormirea, construită de săteni din lemnul bisericii de la Fîntîna Doamnei).

A.B., 1939, p. 59 ⟨doc.⟩; RSIAB, 1930, p. 254 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 165.

ŢÎNŢĂRENI — Tighina (bis. Sf. Arhangheli, construită de lemn, 1804, de Petrache Cazimir).

Anuar 1922, p. 210.

ŢÎRDENI, com. Cîndeşti, jud. Neamţ (bis. din 1850).

B.O.R., XIV, 1890, p. 109.

ŢOLEŞTI — Neamţ (chilie săpată în piatră, existentă la 1871)[10].

Dicţ. Rom., V, p. 681 ⟨bis. din 1854, Ţ. — Suceava⟩.

ŢOLICI (Ţolicea), com. Petricani, jud. Neamţ (metoh al m-rii Neamţ, prima jumătate a sec. XIX)[11].

ŢUŢCANI — Covurlui (bis. Sf. Dumitru — Ţ. Mănăstirea, sec. XVIII şi bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

Dicţ. Rom., V, p. 682; Bujoreanu Şt. *Note de pe cărţile bisericeşti de la bis. Ţuţcani — Mănăstire — Covurlui* (C.I., XIII—XVI, 1937—1940, nr. 1—2, p. 405—413) ⟨fostă m-re, dispărută⟩; A.B., 1931, p. 196 ⟨la 1809 două bis.)

ŢUŢCANI (fost Muncelul), com. Bahna, jud. Neamţ (un schit Sf. Nicolae?, sec. XVIII, refăcut la 1838; bis. de lemn Ţ. — Vale, adusă de la Broşteni, 1808)[12]. Vezi şi Muncel.

Documente, XVI, vol. I, p. 264—265 ⟨la 1528 satul Ţ. fost Muncel era al nepoţilor lui Giurgea Broască⟩; vol. III, p. 392 ⟨despre hotărnicia satului, 1588⟩; XVII, vol. V, p. 234—235 ⟨la 1623 1/3 parte din Ţ. — Neamţ

a Dochiei⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 70 ⟨despre satul Ț. — Roman, fost Țudcani⟩; ALPR, 1933—1934, p. 145 ⟨însemnare 1755, schitul Sf. Nicolae — Țuțcani⟩; AER, 1936, p. 80—81; *Dicț. Rom.*, V, p. 682.

ȚUȚORA, jud. Iași (bis. ante 1842)[13].

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 511 ⟨despre sat⟩; *Uricarul*, XI, p. 338; *Dicț. Rom.*, V, p. 682; *Cronicile slavo-române*, ed. P. P. Panaitescu, indice; M. Costin, *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, indice ⟨diverse evenimente petrecute la Țuțora⟩; Giurescu C., *Tîrguri sau orașe*, p. 313—314 ⟨despre tîrgul Țuțora⟩.

NOTE

[1] În ms. 229, f. 320 de la Acad. R. S. România se spune că avusese o bis. de lemn Sf. Nicolae, din 1765 pînă la 1821.

[2] Vezi și însemnarea din 1764 (Acad. R. S. România, Arhiva A 1580, f. 547, ms. Bobulescu). Vezi și diata din 1840 nov. 8 a agăi Ioan Carp și numeroasele doc. din 1839 privind pricina pentru catapeteasma bisericii (Arh. St. Buc., AN, MMDCLXXXII/30 și MMDCXXXIIX/27—31, 117—118, 120). Vezi și planul moșiei din 1844 (Acad. R. S. România, MCCXCIII/190). Despre bis. de lemn din Țibănești, mutată de la Olășei, vezi Acad. R. S. România, ms. rom. 230, f. 307.

La 1632, mai 31, parte din sat era al lui Gheorghe Roșca vistierul (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, CIII/13); la 1666 iulie 17 devenea proprietatea lui Ene Burnaz și a surorii sale, iar la 1685 ian. 28 1/2 sat era a lui Ștefan de la vistierie (*idem*, AN, MMDCCIX/5 și 9). Vezi și *Cat. doc. moldovenești* (indice). Despre satul Țibăneștii — Buhlii-Vaslui vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. MCDLXVI

[3] La 1764 ian. 25 Iordache Cantacuzino biv vel pitar face danii m-rii Țibucani, care urma să primească diverse produse de la stăpînul moșiei Deleni (Acad. R. S. România, MDXXIII/37).

Vezi și doc. din 1864 april. 17 (Arh. St. Buc., AN, MMCCCLXV/25) și hotărnicia satului din c. 1603 (Acad. R. S. România, DXI/32).

[4] Despre satul Ț. — Tecuci vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamț, LXXIV/43 (ms. 1262). Despre schitul Cornei vezi doc. din 1809 oct. 2 (Acad. R. S. România, DCCCLV/48—53). Despre repararea bis. din Ț., sat al episcopiei Roman, vezi Arh. St. Buc., Min. Cultelor și Instr., dos. 1401/1856. Despre bis. din T., sec. XVIII, vezi P. P. Panaitescu, *Cat. ms. slave* (ms.), II, f. 549:

[5] Despre o bis. în ruină la 1873 vezi Acad. R. S. România, ms. 229, f. 324 v. Despre repararea bisericii la 1878, vezi Arh. St. Buc., AN, CCXL/30, 33, 48. Despre moșia Țigănești a familiei Conachi și apoi a lui N. Vogoride vezi Arh. St. Buc., AN, pach. CCXL. *Catalogul doc. moldovenești* indice) și Acad. R. S. România, pach. CDLXXVII. Vezi și lista de doc. din 1837 (ibidem, MCCL/16 și hotărnicia din 1748 (ibidem CXI/17).

[6] Vezi doc. din 1778 nov. 1, o danie făcută schitului, care era ctitoria familiei Gheuca, de o membră a acestei familii, fiica lui Lupu Gheuca paharnic (Acad. R. S. România, CXCVIII/218 și Arh. St. Buc., ms. 524, f. 153).

[7] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 524 și Mitr. Mold. pach. VIII.

[8] Despre zidirea bis, la Ținteni vezi doc. din 1846 iun. 4 (Acad. R. S. România, MDI/104 și urm.); ctitorul era postelnicul Petrache Asachi.

[9] Vezi însemnarea din 1846 (Acad. R. S. România, Arhiva A 1560, f. 969). Despre satul Rediu-Țipelești — Iași vezi opisul de doc. de la Arh. St. Buc. Mitr. Mold. XXX/29.

[10] Vezi Acad. R. S. România, ms. 228, f. 374.

[11] Vezi lista de acareturile metohului din 1855 (Acad. R. S. România MLIX/4—6).

[12] Vezi și doc. din 1772 oct. 14 și 1781 mart. 23 (Acad. R. S. România, CLXXXVIII/179, CXXXV/251 și CMXXIV/6; vezi și doc. următoare). Despre satul Țuțcani vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 523 al Mitropoliei și Acad. R. S. România, CMXLVI/1 și 2 (perilipsis de doc.). Vezi și hotărnicia din 1755 a satului Țuțcani-Neamț (ibidem, XIII/137).

[13] Bis. e amintită la 1842 sept. 10 (Acad. R. S. România, CMXLIX/31).

U

UDEŞTI (Oideşti), jud. Suceava (bis. după 1833).[1]

Camilar Eusebiu, *Un sat ca multe altele: Udeşti, jud. Suceava* („Dreptatea", 9 ian. 1937); *Dicţ. Rom.*, V. p. 685; Anuar Bucovina, 1923, p. 49, 1926, p. 80. 1927, p. 92.

ULEA, com. Bogdăneşti, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Voievozi, 1837, clădită de zid 1864).

AEH. 1935, p. 92; *Dicţ. Rom.*, V, p. 685.

ULMI (fost poate Bereşteni), com. Belceşti, jud. Iaşi (bis. Sf. Ecaterina, de vălătuci, ante 1842)[2].

Documente, XVII, vol. VI, p. 343 ⟨la 1619 satul, fost domnesc, al m-rii Sf. Arhangheli⟩; DRH, XIX, p. 448—452 ⟨la 1628 satul m-rii Sf. Paraschiva⟩; vezi şi indice; *Dicţ. Rom.*, V, p. 687 ⟨Ulmii Vechi, cătun⟩; Anuar, 1930, p. 84—85; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 311—312 ⟨despre sat⟩.

ULMU — Orhei (bis. de lemn Intrarea în biserică, sec. XVIII, învechită şi reclădită de săteni, 1815).

A.B., 1936, p. 28 ⟨doc. 1815⟩; RSIAB, 1929, p. 350 ⟨cat. 1820⟩; DRH, XIX, indice ⟨Ulmeni = Ulmi — Lăpuşna⟩.

UMBRĂREŞTI, jud. Galaţi (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 688.

UMBRĂREŞTI — Tecuci (bis. Adormirea, ante 1809, refăcută 1883).

A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩; *Uricarul*, XIV, p. 276 ⟨doc. 1813, sat al Elencăi Manu⟩; AER, 1936, p. 309; *Dicţ. Rom.*, V, p. 687; Robescu C. F., *Carte de hotărnicie a moşiei Umbrărescii cu trupurile Tamaşanii, Boziescii de Sus şi de Jos şi a hliselor Damaşeanca sau Stamatineasca din jud. Tecuci, plasa Bîrlad, com. Umbrăresci, proprietăţi ale d-lui I. D. Movileanu*, Buc., 1893, 23 p. ⟨se rezumă şi doc. din sec. XIX⟩.

UNCEŞTI, com. Zapodeni, jud. Vaslui[3] (bis. de lemn Adormirea, 1742).

A.B., 1931, p. 202 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 85, 1935, p. 112, 1936, p. 126, 1938, p. 203; *Dicţ. Rom.*, V, p. 688.

UNCHITEŞTI, vezi Onchiteşti.

UNGHENI, com. Bosia, jud. Iaşi (bis. din 1830).

B.C.I., IV, p. 33 ⟨la 1660 1/2 sat a lui Ursache vistier⟩; Ghibănescu, *Surete*, XXIV, p. 29—32 ⟨doc. 1745—1747⟩; vezi și indice; *Dicț. Rom.*, V, p. 688.

UNGHENI, com. Răucești, jud. Neamț.

Documente, XVII, vol. I, p. 232—233 ⟨la 1605 partea de sus a satului, pe Moldova, dăruită m-rii Secu⟩; III, p. 12 ⟨la 1613 satul revîndut de familia Stroici foștilor proprietari⟩; vezi și DRH, XIX, p. 182—183 (1627); p. 410—411 ⟨la 1628 părți de sat ale lui Ștefan Boul⟩; vezi și indice; I.N., 1922, p. 354 și urm. ⟨rezumate doc. ref. la sat⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 688 ⟨trup de moșie⟩.

UNGHI, com. Dragomirești, jud. Neamț (M bis. Sf. Voievozi, începutul sec. XIX, c. 1822, construită de preotul P. Mancaș; date DMI). Vezi și Dragomirești.

UNGURAȘI (fost Dobroslăvești) — Neamț (dispărut)[4] (bis. sec. XVIII, ante 1755).

Documente, XVII, vol. IV, p. 4—5 ⟨la 1616 satul U.=D.⟩; vezi și p. 45 și DRH, XIX, indice; I.N., 1923, p. 114—115 ⟨doc. 1729, sat al mitropoliei⟩; vezi și Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 11—12; Melchisedec, *Cronica Romanului*, II, p. 61—63 ⟨doc. 1755, satul cu bis. dat m-rii Bogdana⟩; M.C., 1915. p. 198 ⟨doc. 1781, satul U. — Roman? 1/2 al răzeșilor⟩; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 290 ⟨sat al lui L. Bogza⟩.

UNGURAȘI — Suceava.

Documente, XVI, vol. III, p. 337 ⟨la 1587 seliștea U. din ocolul Sucevii dăruită lui Ilea diac⟩; DRH, vol. XIX, p. 31 ⟨la 1626 satul era al bis. Sf. Gheorghe din Suceava⟩; DRH, XIX, p. 158 ⟨la 1626 satul întors de Simion Gheuca lui Pană vistier⟩; vezi și indice; *Uricarul*, VI, p. 288 ⟨doc. 1814⟩.

UNGURENI, vezi Todireni.

UNGURENI, jud. Bacău (bis. fam. Leca, c. 1820, în starea rea la 1890). Vezi și Leca.

B.O.R., XIV, 1890, p. 256—257; *Dicț. Rom.*, V, p. 689 ⟨U.=Leca⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 67 ⟨despre sat⟩; Bulat T. G., *Un proces de împărțirea averilor boierilor Rosetești* (A.B., 1936, p. 111) ⟨doc. 1808⟩.

UNGURENI, com. Tătărăști, jud. Bacău (bis. Sf. Voievozi, ante 1809; bis. Schimbarea la Față, 1842).

A.B., 1931, p. 193 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 305 ⟨bis. de lemn Sf. Voievozi, 1811, refăcută 1926, U. — Costișa⟩; Ghibănescu, *Surete*, VI, p. 214—215 ⟨U. — Fălciu⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 689—690 ⟨două sate cu bis. din 1818 și 1842⟩.

UNGURENI, jud. Botoșani[5].

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 545 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 689.

UNGURI — Soroca (bis. din 1790).
Anuar 1922, p. 188.

SCHITUL UNSA (de lemn, începutul sec. XVIII[6], mutat pe alt loc, reconstruit 1930; fost metoh al m-rii Slatina), satul Feredeni, cât. Unsa, jud. Iași.
Uricarul, VIII, p. 230 ⟨mențiune, 1834⟩; Gașpar I., preot, *Schituri și biserici de lemn din r. Hîrlău* (M.M.. XXXIV, 1958, nr. 11—12, p. 915); *Dicț. Rom.*, V, p. 690 ⟨fost schit⟩.

UNTEȘTI — Iași (bis. Duminica Tuturor Sfinților, 1833).
Uricarul, VI, p. 252 ⟨doc. 1803⟩; Anuar, 1930, p. 94.

UNȚEȘTI, com. Bogdănești, jud. Vaslui (bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1830).
AEH, 1934, p. 69, 1935, p. 92, 1936, p. 100, 1938, p. 155; *Dicț. Rom.*, V, p. 690.

URECHENI, jud. Neamț (bis. de lemn c. 1829, arsă și bis. de zid din 1830, făcută de Smaranda Lazu)[7].
Bogdan D. P., *Acte moldovenești din anii 1426—1502*, Buc., 1947, p. 50—52 ⟨despre satul Urecheni, amintit de la 1451⟩, A.I., I/1, 1865, p. 24 ⟨hotărnicie⟩; DRH, XIX, indice.

URECHEȘTI — Putna, jud. Bacău? (bis. Buna Vestire, sec. XVIII, ante 1792[8]).
A.B., 1931, p. 187 ⟨la 1809 bis. Intrarea în biserică⟩; AER, 1936, p. 259 ⟨bis. din 1800⟩; Costăchescu M., *Doc. Ștefan*, p. 84 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 691; Ghibănescu, *Ispisoace*, IV/1 și 2, indice.

URICANI, com. Miroslava, jud. Iași (curți boierești sec. XVII).
Documente, VII, vol. V, p. 232—234 ⟨la 1623 satul, cu curți, dat m-rii Solca de Miron Barnovschi⟩; DRH, vol. XIX, p. 25—26 ⟨la 1626 satul U. pe Bahlui al m-rii Sf. Sava⟩; vezi și p. 186—190 (1627) și indice; *Dicț. Rom.*, V, p. 692; I.N., 1926—1927 ⟨doc. 1627, sat al m-rii Sf. Sava⟩; *Uricarul*, XXIII, p. 74—85 ⟨doc. din 1623⟩; M. Costin, *Opere*, ed. V. A. Urechia, II, p. 537 ⟨curți boierești, sec. XVII⟩; vezi și Costea Erast, *M-rea Solca*, p. 40, 205—207; *Așezări din Moldova*, p. 223.

URICENI — Botoșani (dispărut).
Documente, XVII, vol. I, p. 32 ⟨la 1602 1/4 sat al lui Pavel Taban⟩; vezi și DRH, XIX, indice; *Documente*, XVI, vol. III, p. 107—108 ⟨la 1578 satul, fost domnesc, dăruit lui Gheorghe mare logofăt⟩; p. 346—347 ⟨la 1587 dăruit de acesta lui Lupu Stroici mare logofăt⟩; satul a mai fost întărit aceluiași la 1605 (XVII, vol. I, p. 257), cînd a fost dăruit m-rii Dragomirna; vezi și vol. III, p. 72 ⟨doc. 1612); *Dicț. Rom.*, V, p. 692.

URLAȚI, com. Hurdugi, jud. Vaslui (bis. de vălătuci Tăierea Capului Sf. Ioan reclădită 1822). Vezi și Siliștieni.
AEH, 1934, p. 53, 1935, p. 69, 1936, p. 71—72, 1938, p. 96; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. XII, XXIV—XXXI; I.N., 1931, p. 11—12 ⟨doc. 1733⟩; Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 129 ⟨despre sat⟩; *Uricarul*, XXIII,

p. 276—277 ⟨la 1741 satul dat Aniței Cantemir⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 693; RSIAB, 1933, p. 284 ⟨1812⟩.

URLEȘTI com. Corni, jud. Galați.

Documente, XVII, vol. IV, p. 97 ⟨la 1617 sat Uriești al m-rii Probota⟩; *Dicț. Rom.*, V. p. 694 ⟨Urlești⟩.

URMENIȘ, vezi Hangani.

„Dacoromania", I, 1920—1921, p. 219 ⟨numele Urmeniș de la maghiarul örményes=armeniș⟩.

URSEȘTI — Tutova[9].

Documente, XVI, vol. IV, p. 69—70 ⟨la 1593 satul U. pe Bîrlad vîndut lui Vartic vornic⟩.

URSOAIA (Ursa), com. Negri, jud. Bacău (bis. Învierea lui Lazăr, ante 1809).

A.B., 1931, p. 190 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 331 ⟨bis. din 1870⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 695 ⟨Motoșeni fost Ursa⟩.

URSOAIA, com. Reghiu, jud. Vrancea (bis. Coborîrea Sf. Duh, ante 1809).

A.B., 1931, p. 188 ⟨cat. 1809⟩, C.H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940 — Ursoaia — Vaslui⟩.

URZICENI (Urzici) — Neamț ⟨o m-re din sec. XV, dispărută și bis. de lemn Sf. Voievozi, c. 1800, U. — Roman)[10].

Documente, XV, vol. II, p. 257—258 ⟨la 1497 satul U. al lui popa Ivan Aramă; amintită și o m-re⟩; Epure Al. *Procese pentru hotare și răsluiri de teritorii între moșia Urzicii din jud. Roman și moșiile vecine* (A.M., 1942, p. 159—188) ⟨publică doc., printre care și pe cel din 1407⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 925 ⟨bis. de lemn Sf. Voievozi, c. 1800⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan,* II, p. 70—71 ⟨despre satul U. — Roman, fost Urziceni⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 698 ⟨Urzici — Roman⟩.

USTIA — Orhei ⟨bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită de zid⟩.

A.B., 1934, p. 159—160 ⟨doc.⟩; RSIAB, 1931, p. 535 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 29 și p. 147 ⟨bis. Sf. Gheorghe⟩. ⟨2 sate⟩; *Documente,* XVII, vol. IV, p. 155 ⟨la 1617 satul m-rii Rîșca⟩; satul a mai fost întărit m-rii la 1621 (p. 43); Bezviconi, *Boierimea,* I, p. 58 ⟨sat al fam. Ghica⟩; vezi și indice.

NOTE

[1] La 1833 mart. 6, arhimandritul Melchisedec scria mitropolitului Veniamin Costachi că trebuia să răspundă Consistoriului cînd vor fi gata planurile bisericilor ce urmau să se zidească la Bosancea și Uidești (Acad. R. S. România, MXCII/52).

[2] Bis. e amintită la 1842 sept. 10 (Acad. R. S. România, CMXLIX/29). A căpătat acest hram în amintirea m-rii Sf. Ecaterina de la muntele Sinai, unde

a fost închinată bis. Sf. Vineri din Iaşi care stăpînea satul (doc. din 1662 april. 15, Arh. St. Buc., ms. 629, f. 361—362).

[3] Vezi şi hotărnicia satului Unceşti — Roman la Acad. R. S. România, CCXII/68 (din 1754) şi pe cea din 1838 a satului Unceni (?) (*ibidem*, MCLX/106).

[4] La 1654 febr. 8 satul U. de pe Valea Neagră era al lui Lupu Bogza cămăraş, cumpărat de la Damian vistierul (Arh. St. Buc., A.N., MCXV/13).

[5] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, pach. LVIII.

[6] Despre acest schit există numeroase documente, nefolosite încă, la Acad. R. S. România, începînd de la 1719 april. 25, cînd era metoh la m-rea Slatina (Acad. R. S. România, CLXXXVII/35). Vezi şi doc. din 1740 mai 21 şi 1741 ian. 12 (*ibidem*, DCLXXVIII/131—133 şi întreg pachetul).

La 1742 ian. 1 se spune că fusese părăsit şi reparat de Lupu Crupenschi sluger şi fratele său, Pahomie monah (*idem*, CLXXXVII/116). La ⟨c. 1760⟩ N. Şeptilici, Lupu Crupenschi şi alţii arătau că doreau să refacă schitul din zid — deoarece era de lemn şi în stare rea — dar călugării de la m-rea Slatina se opuneau, pe motiv că schitul era metohul acelei m-ri (Arh. St. Buc., A.N., CXXXVIII/8). La 1778 biserica schitului trebuia refăcută, iar la 1779 mart. 12 schitul era din nou părăsit, fiind mutate aici călugăriţele de la schitul Tudereşti (Acad. R. S. România, CLXXXVII/23 şi 128). Vezi şi catagrafia din 1779 mai 11 şi doc. din 1750 şi 1751 ian. 12 (Acad. R. S. România, CLXXXVII/122, 130 şi 37). Despre averea schitului vezi Arh. St. Buc., schitul Unsa, pach. I. Despre repararea bisericii şi a chiliilor vezi Arch. St. Buc., Min. Cultelor şi Instr. dos. 319/1847. Despre schitul Unsa, metoh la m-rea Slatina, vezi şi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Slatina, dos. 27/1851.

[7] Vezi Acad. R. S. România, ms. 228, f. 311, 406.

[8] Vezi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 53—55).

[9] În 1647 mart. satul a fost vîndut de Ursu, fiul lui Vartic vornicul, lui Matei Basarab, care l-a dăruit apoi m-rii Soveja (Arh. St. Buc., m-rea Sf. Sava — Iaşi, XXXV/8 şi ms. 656, f. 58). La 1679 ian. 29 satul U. — Iaşi era al m-rii Bisericani, danie de la Statie fost vistier (Arh. St. Buc., ms. 548, f. 63).

[10] Despre satul Urzici vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 523 al mitropoliei, Acad. R. S. România, pach. CMXXIV şi hotărniciile de la Arh. St. Buc., dos. m-reşti, Mitr. Moldovei, dos. 301, 302/1855 passim.

V

VADUL CÎRSTEI, vezi Vădeni.

VADUL LUI ISAC — Cahul (bis. Sf. Nicolae, 1781).

ACMIB, 1924, p. 61; RSIAB, 1929, p. 204; Anuar 1922, p. 40; Iorga N.. *Cronică* (R.I., 1920, p. 255—257) ⟨însemnări, sec. XVIII—XIX⟩.

VADUL LUI RAŞCU — Soroca (bis. Sf. Arhangheli, 1787, clădită de preotul Arsenie Cericencu).

Anuar 1922, p. 199; Zaşciuk, *Materialî*, II, p. 189 ⟨despre tîrg⟩; Arbore Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 306.

VADUL LUI VODĂ — Lăpuşna (bis. Sf. Apostoli, sec. XVIII, rezidită 1805, de spătarul Petrache Cazimir, înnoită 1820).

ACMIB, I, 1924, p. 64; RSIAB, 1929, p. 201; 1931, p. 539 ⟨la 1820 bis. de lemn Sf. Voievozi⟩; A.B., 1934, p. 364 ⟨doc. 1801; p. 375 ⟨doc. 1804⟩; Anuar, 1922, p. 87; A.C., *Legenda satului Vadul lui Vodă* („Şcoala Bas.", 1919, nr. 6); B.O.R., 1934, p. 198 ⟨însemnare⟩.

VADUL UNGURULUI — Covurlui (bis. Naşterea Maicii Domnului, ante 1809)[1].

A.B., 1931, p. 194 ⟨cat. 1809⟩.

VALEA ADÎNCĂ, com. Miroslava, jud. Iaşi (bis. Sf. Nicolae, ante 1776 şi casele familiei Crupenski)[2].

Dicţ. Rom., V, p. 703; Iorga N., *Studii şi doc.*, XV, p. 299 ⟨însemnare pe o carte din 1776⟩.

VALEA ARINILOR, com. Măgireşti, jud. Bacău (bis. Sf. Voievozi, c. 1800. reparată 1922).

A.B., 1931, p.180 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., IV, 1890, p. 368; *Dicţ. Rom.*, V, p. 703; AER, 1936, p. 187 ⟨bis. din 1830⟩.

VALEA BABEI — Putna (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, reclădită 1893).

A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 275; *Dicţ. Rom.*, V, p. 704.

VALEA BEJENIEI — Bacău (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 180 ⟨cat. 1809⟩.

VALEA BOULUI (Ruşii Boului) — C. Lung (bis. Sf. Varvara, ante 1823).

Pentelescu Nicolae, preot, *Un antimis sîrbesc, sfinţit de episcopul de Rădăuţi, Dositei Herescul, în anul 1772* (M.M., 1967, nr. 9—10, p. 634—636) ⟨amintind bis. Sf. Varvara din Ruşii (Valea) Boului — C. Lung, 1823⟩.

VALEA BRADULUI — Neamţ (M bis. de lemn Sf. Dumitru, 1829, construită de locuitorii specificaţi în pomelnic; date DMI).

VALEA LUI DARIE, com. Roşieşti, jud. Vaslui (bis. de vălătuci din 1789).

Dicţ. Rom., V, p. 708; AEH, 1934, p. 53, 1935, p. 69, 1936, p. 72, 1938, p. 96.

VALEA LUI ION, com. Blăgeşti, jud. Bacău (bis. de lemn. Sf. Gheorghe, ante 1809).

A.B., 1931, p. 177 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 109 ⟨bis. din c. 1830⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 708—709; AER, 1936, p. 158 ⟨bis. din 1922⟩.

VALEA LUNGĂ — Tutova (bis. de lemn Sf. Voievozi ante 1809, refăcută 1854—1855).

A.B., 1931, p. 201 ⟨cat 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 710; AEH, 1934, p. 65—66, 1935, p. 87, 1936. p. 93 şi 1938, p. 143.

VALEA LUPULUI — Covurlui (bis. Sf. Gheorghe, ante 1809).

A.B., 1931, p. 196 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 710; *Aşezări din Moldova*, p. 223—224.

VALEA MALULUI (bis. Sf. Voievozi, ante 1814)[3].

VALEA LUI MATEI — Tecuci (bis. Sf. Nicolae, 1673?).

AER, 1936, p. 318; *Dicţ. Rom.*. V, p. 709.

M SCHITUL VALEA NEAGRĂ (schitul Vrancea, Adormirea 1755, construit de preotul Matei din Spineşti[4], de lemn, reparat 1905), satul Valea Neagră, com. Nistoreşti, jud. Vrancea. Vezi şi schitul Vrancea.

Iorga N., *Trei documente vrîncene* (B.C.I., V, p. 55); Sava Aurel, *Contribuţii la istoria bisericii vrîncene* („Milcovia", II, 1931, p. 25—30, 37—38) ⟨însemnări, istoric; în anexă act de ctitorie din 1846⟩; *Uricarul*, VIII, p. 231 ⟨menţiune, 1834⟩; AER, 1936, p. 348—349; Hornea Simion, *Schitul Valea Neagră. Legende, povestiri şi note istorice*, Bacău, 1937; Cocora Gabriel, *Din trecutul legăturilor episcopiei Buzăului cu Rusia* (G.B., XV, 1956, nr. 6—7, p. 322); Constantinescu Horia şi Cocora Gabriel, preoţi, *„Poiana Mărului"* (G.B., 1964, nr. 5—6, p. 486—487) ⟨despre legăturile schitului cu schitul Valea Neagră⟩;

A.B., 1931, p. 79 ⟨catagr. 1809⟩; „Milcovia", I, 1930, p. 36—38 ⟨despre numele Vrancea⟩; Lapedatu Al., *Manuscrisele găsite la mănăstirea Dălhăuţi de domnii N. Iorga şi P. Gîrboviceanu* (B.O.R., XXVIII, 1904, p. 539—545) ⟨Unele scrise la schitul Vrancea⟩.

VALEA REA — Tecuci (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 191 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, *V*, p. 715—716.

VALEA REA — Vaslui (fără bis. la 1809; bis. Adormirea, clădită de familia Donici, 1815, reclădită? 1933).

A.B., 1931. p. 202 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 86, 1935, p. 113, 1936, p. 126, 1938, p. 204; C.H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; Ghibănescu, *Surete*, XVI, p. 128 şi indice ⟨sat al fam. Racoviţă⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 715—716 ⟨bis. din 1873⟩.

VALEA SĂLCIEI, com. Vultureni, jud. Bacău (bis. Sf. Nicolae, 1832, reparată 1920).

AER, 1936, p. 147—148; *Dicţ. Rom.*, V, p. 717 ⟨V.S. — Tecuci⟩.

VALEA SĂRII — Putna (bis. de lemn Cuv. Paraschiva, ante 1809; reparată 1928).

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 276.

VALEA SEACĂ — Suceava (bis. Coborîrea Sf. Duh, 1817—1820).

Werenka D., *Topographie*, p. 111; Timu D., *Monografia comunei Valea Seacă, jud. C. Lung*, C. Lung, 1939, 96 p.; Anuar Bucovina, 1923, p. 27, 1924, p. 27, 1926, p. 59, 1927, p. 70, 1928, p. 83.

VALEA SEACĂ — Putna (bis. Sf. Nicolae, ante 1819)[5].

A.B., 1931, p. 186 ⟨la 1809 două bis. Sf. Voievozi da V.S. de Jos şi de Sus⟩; AER, 1936, p. 260 ⟨două bis. din 1866 şi 1889⟩.

VALEA SEACĂ, com. Nicolae Bălcescu, jud. Bacău (bis. Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul, a familiei Palade, ante 1809, în ruină la 1890; reparată 1896 şi 1921; şi o bis. catolică veche la 1814)[6]. În acelaşi judeţ este şi o comună Valea Seacă.

DRH, XIX, p. 245 ⟨la 1627 satul, fost domnesc, era al lui D. Ştefan mare logofăt⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, I—II, p. 175 ⟨bis. catolică veche la 1814⟩; Veszely Imets és Kovács, *Utazása Moldova — Oláhhonban 1868*, Tg. Mureş, 1870, p. 56—57 ⟨despre bis. catolică din Bogdánfalva = Valea Seacă⟩; vezi şi Kovács Ferencz, Károly — Fehérvári hittanár, *Úti naplója 1868*, p. 49; A.B., 1931, p. 177 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 117; I.N., 1930, p. 180 ⟨doc.⟩; AER, 1936, p. 159 ⟨bis. din 1825⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 717—718; M. Costin, *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, p. 156 ⟨despre lupta din 1653 de la V. S. — Roman?⟩.

VALEA SILIŞTEI, com. Soleşti, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, de lemn, 1838, sau 1851).

AEH, 1934, p. 73, 1935, p. 97, 1936, p. 106.

VALEA ŞOŞII, vezi Poduri.

VALEA UZULUI — Bacău (bis. Sf. Gheorghe, 1851, refăcută 1919—1921)[7].

B.O.R., 1890, p. 376—377.

VALEVA — Cernăuţi (bis. din 1778).

Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; Werenka D., *Topographie*, p. 111; Anuar Bucovina 1923, p. 24.

VAMA, jud. Suceava (M bis. de lemn Înălţarea — V. de Jos, 1783, construită de Mihăilă şi Dumitru holtei cu banii lui M. Tîmpescu şi Toader al Tomei; M bis. Sf. Nicolae — V. de Sus, 1797; monumentul „Stîlpul lui Vodă" ridicat de Mihai Racoviţă la 1717

în amintirea luptelor cu cătanele austriace la 1717). Pentru bibliografie vezi şi crucea lui Ferenţ — Iaşi.

Marian S. Fl., *Inscripţii*, p. 1—39; *Stîlpul lui Vodă în Vamă* (R.P., 15 oct. 1887, p. 9) ⟨despre starea monumentului⟩; *Inscripţia de pe stîlpul lui Vodă în vamă (ibidem*, 15 nov, 1887, p. 6); Marian S. Fl., *Inscripţiunile de pe manuscriptele şi cărţile de la biserica „Înălţarea Domnului" din Vama* („Patria", IV, 1900, nr. 360 şi urm.) şi extras, 1900; Kozak, *Inschriften*, p. 179—184; *Hacquet's Neueste physikalisch-politische Reisen in den Jahren 1788 und 1789 durch die Dacischen und Sarmatischen oder nordlichen Karpathen*, Nürnberg, 1790, p. 206 ⟨vedere Vama cu biserică⟩ şi p. 145—146; A.I.P. 1872, p. 36 ⟨vederea „Stîlpului lui Vodă"⟩; „Liberalul" — Iaşi, nr. 244, din 8 nov. 1887 ⟨după R.P.⟩; *Uricarul*, X, p. 82—84 ⟨după „Liberalul"⟩; Sion G., *Istoria unui monument* („Rev română", 1862, p. 200—206) ⟨crucea lui M. Racoviţă de la locul numit Prisaca⟩; Păunel Eugen, *Acvarelele bucovinene ale pictorului Farnz Iaschke din 1810* (C.C., VIII, 1933—1934, p. 431—432) ⟨„Stîlpul lui Vodă" la 1810⟩;

Kochanowski Josef, *Der Tartarendenkmal bei Warna* („Mitteilungen der 3 Sektion der K. K. Zentral Komission für Erforschung und Erhaltung der Kunst und historische Denkmäle", 1876, p. XIX); Romstorfer K., *Das Tartarendenkmal bei Wama* („Mitteilungen", 1893, p. 117—118); Werenka D., *Topographie*, p. 112—113, Ştefaneli T. V., *Stîlpul lui Mihai Racoviţă Vv în Bucovina*, Buc., 1914 (din AARMSI, s. II, t. XXXVI, 1913—1914, p. 1027—1042+4 planşe) ⟨Reproduce inscripţiile monumentului⟩; Toma G. Iorgu, *Monumentul „Stîlpul lui Vodă", din Vamă*, Cernăuţi, 1923, 70 p.; (recenzia lui N. Iorga, R.I., 1924, p. 142); J.L., 1925, p. 56 ⟨desen din 1845⟩; *Österreichischungarische Monarchie in Wort und Bild, Bukowina*, Viena, 1899, p. 458 ⟨desen stîlpul lui Vodă⟩; BCMI, XX, 1927, p. 37—39 ⟨despre acoperirea monumentului şi inscripţia⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 16, 1924, p. 16, 1926, p. 48, 1927, p. 59, 1928, p. 66; B.M.I., 1973, nr. 4, p. 34—35, 37 ⟨descriere bis. de lemn Sf. Nicolae⟩.

VANCICĂUŢI — Hotin.

Moldavia v epohu feudalizma, I, p. 307—308 ⟨la 1616 parte a lui Ionaşco Bilăi⟩; A.B., 1933, p. 36—40 ⟨doc.⟩; *Documente*, XV, p. 12 ⟨la 1479 satul Vancouţi al lui pan Hanco⟩.

SCHITUL VARNIŢA (Sf. Nicolae, sec. XVIII, ante 1780; la 1809 metoh al m-rii Neamţ)[8], com. Răcoasa, jud. Vrancea.

A.B., 1931, p. 79 ⟨catagr. 1809⟩; AEH. 1936, p. 248 ⟨bis. din 1864⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 721 ⟨cătun⟩.

VARNIŢA — Tighina (bis. Sf. Spiridon, sec. XVIII, reclădită).

„Luminătorul", 1924, nr. 1, p. 22—23 ⟨însemnare⟩; Anuar 1922, p. 211.

VASCANI — (Onceşti sau Oniceni)[9] — Roman (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 175 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 90 ⟨bis. de lemn din 1840, Oniceni⟩; Ghibănescu, *Surete*, II, p. 108 şi urm.; vezi şi indice; Ro-

setti Radu, *Cronica Vascanilor (județul Suceava)*, Buc., 1906 (extras din AARMSI, s. II, t. XXIX, 1906—1907, p. 1—143) ⟨fost ținutul Roman, numit și Oniceni sau Oncești; și doc., 1598—1840⟩.

VASCANI, com. Ruginoasa, jud. Iași (M bis. Sf. Voievozi, clădită la 1692 de boierul Feștilă, refăcută pe vechile fundații; variată la 1944 cînd s-a dărîmat turla și s-au stricat absidele și bolțile; date DMI). Vezi și precedentul (același?).

VASILĂU — Cernăuți.

Un document din Vasileu, 1828 („Gazeta mazililor și răzeșilor", 1911, p. 134—136) ⟨un testament⟩; Bălan T., *Familia Onciul*, indice ⟨doc. despre sat⟩; Idem, *Doc. bucovinene,* indice; Werenka D., *Topographie*, p. 114.

VASILĂUȚI — Cernăuți (bis. din 1883).

Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨doc. despre sat, printre care și o hotărnicie, 1755⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 114; Anuar Bucovina 1923, p. 12.

VASILĂUȚI — Hotin (bis. sec. XVIII).

RSIAB, 1934, p. 100—101 ⟨însemnări⟩; A.B., 1936, p. 27 ⟨doc. 1815, bis. din Văsilcăuți⟩.

VASLUI, jud. Vaslui[10].

Cronicile slavo-române (indice; orașul ars de tătari și lupte); *Documente*, XV, p. 166—168 ⟨doc. 1491, hotarele tîrgului⟩; C.T., 1876, p. 376—380 ⟨B. de Piscia despre arderea orașului, 1476⟩; M. Costin, *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, indice; Panaitescu P. P., *Călători poloni*, p. 27 ⟨1636, cîteva bis. de lemn⟩, p. 106 ⟨1700, orașul pustiu și ruinat⟩, p. 238 ⟨1780, orașul fusese ruinat cu totul în timpul războiului; se reclădise⟩; vezi și indice; „Buletinul Soc. geografice", 1898, p. 60 ⟨la 1612, oraș cu multe case și palat domnesc ruinat⟩; *Călători străini*, V, p. 117—118 ⟨descriere, 1636⟩;

Giurescu C. C., *Le voyage de Niccolo Barsi en Moldavie (1633)*, Paris — Buc., 1925, p. 37; Bezviconi G., *Călători ruși* (indice); *Codex Bandinus*, p. 200—201 ⟨despre orașul avariat de tătari, bis. catolică dărîmată, o bis. de piatră și una de lemn și ruinele palatului domnesc⟩; vezi și N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, I, p. 259 și 275; B.C.I., XII, 1933, p. 26 ⟨Evlia Celebi despre arderea orașului, 1659⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VII, p. 75—77 și urm. ⟨doc. despre moșia tîrgului, donată de domnie lui Postolachi paharnicul — 1668 — Mihai Racoviță spătar, 1696 etc.⟩;

Giornale di un viaggio da Constantinopoli in Polonia dell'abate Ruggiero Giuseppe Boscovich, Bassano, 1784, p. 117 ⟨descriere, 1762⟩; Vezi și *Uricarul*, XXIV, p. 276; Sulzer, *Geschichte*, I, p. 392 ⟨descriere⟩; *Reise der russische Kaiserlichen ausserodentlichen Gesandtschaft an die Othomanische Pforte im Jahre 1793*, St. Petersburg, 1803, p. 106 ⟨descriere⟩; ⟨Struve⟩, *Voyage en Krimée . . .*, Paris, 1802, p. 299—300 ⟨despre oraș⟩;

Nistor I. I., *O descriere a principatelor române din 1822*, Buc., 1943, p. 21, 63 ⟨descriere⟩; „Gazeta de Transilvania“, 1845, p. 179—180 ⟨descriere⟩;

Costache M., *Chestiunea Vasluiului*, Buc., 1864, 79 p. ⟨despre conflictul dintre Elena Şubin, proprietara tîrgului, sora domnitorului Ghica, şi municipalitatea tîrgului⟩; B.R., II, 1877, p. 192 ⟨despre sat⟩; Iorga N., *Drumuri şi oraşe*, p. 202—204;

Ghibănescu G., *Vasluiul. Studii şi documente*, Iaşi, 1926, LI+342 p. (*Surete*, XV) ⟨schiţă istorică p. I—LI şi doc., 1407—1843, p. 1—288, ref. la ţinut şi oraş, din care unele publicate, printre care un plan din 1783 şi o catagrafie din 1820 a ţinutului; despre numele oraşului, fam. Ghica, despre biserici, extrase din călători străini etc.⟩; prezentarea lui M. Costăchescu, I.N., 1926—1927, p. 378—380; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 511 ⟨despre vechimea oraşului⟩; Giurescu C. C., *Ist. rom.*, II, p. 452 ⟨despre oraş⟩;

Mărculescu Octav, *Vasluiul. Schiţă istorică* („Anuarul Liceului de băieţi Mihai Kogălniceanu — Vaslui“, 1945—1946, p. 73—97); Grigoraş N., *Vechi cetăţi moldoveneşti (Originea lor)*, Iaşi, 1946, 24 p. (din S.C.Ş., XX, 1946, vol. III) ⟨Despre vechile întărituri de lemn şi pămînt ale oraşului, care ar fi datînd dinainte de întemeierea statului feudal⟩;

Ciurea D., *Noi consideraţii privind oraşele şi tîrgurile din Moldova în secolele XIV-XIX* (AIIAI, VII, 1970, p. 22 şi urm. 48) ⟨despre vechimea oraşului Vaslui şi situaţia sa în sec. XVIII⟩; Lupu N. N., *Contribuţii la studiul populaţiei oraşului Vaslui* („Carpica“, III, 1970, p. 145—152) (recenzia negativă a lui I. Caproşu în AIIAI 1971); *Dicţ. Rom.*, V, p. 723—724;

Şerban C., *Aspecte din lupta orăşenilor din Ţara Românească şi Moldova împotriva asupririi feudale* ... („Studii“, 1961, nr. 3, p. 650—651) ⟨despre lupta tîrgoveţilor din Vaslui pentru moşia oraşului⟩; Giurescu C. C., *Tîrguri sau oraşe*, p. 315—320 ⟨despre vechimea oraşului⟩; Platon Gh., *Populaţia oraşului* („Carpica“, III, 1970, p. 5—32+tabele);

Weigand G., *Ursprung der südkarpathischen Flussnamen in Rumänien* („XXVI-XXIX. Jasbericht des Instituts für rumänische Sprache zu Leipzig“, p. 88, 96—97); Idem, *Die Namen der rumänischen Judeţe im Altreich* („Balkan Archiv“, IV, 1928, p. 174); Philippide Al., *Originea românilor*, II, p. 373 ⟨despre originea cumano-peceneagă a numelui Vaslui de la „vala su“ = regiune înaltă⟩; Hotnog T., *Cîteva nume topice româneşti de origine cumană, Iaşi*, ⟨1933⟩, p. 8—10 ⟨crede că numele derivă de la „avaz“ = murmur, freamăt⟩;

Antonovici N., *O cruce pe locul luptei de la Vaslui* (R.I.R., XI-XII, 1941—1942, p. 541) ⟨despre o veche cetăţuie situată peste apa Bîrladului⟩.

— CURTEA DOMNEASCĂ ⟨construită probabil de Alexandru cel Bun sau de urmaşii săi, fiind, după 1435, capitala părţii de sud sau a „ţării de jos“ în timpul împărţirii Moldovei în două[11]; arsă probabil la 1440 de tătari; demolată şi refăcută de Ştefan cel Mare, c. 1491; ruinată în sec. XVI-XVII, datorită fap-

tului că locuitorii luau cărămidă pentru construcţiile lor; la 1636 zidurile erau pe jumătate în picioare, se mai vedea încă o baie frumoasă)[12]. Vezi şi biserica domnească.

Dlugosz, *Historiae Polonicae*, II, col. 508; Ghibănescu G., *Surete*, III, p. 325—326 ⟨doc. 1635, despre luarea de cărămidă de la curtea domnească⟩; Antonovici I., *Documente bîrlădene*, III, p. 291—292 ⟨acelaşi doc. după BCMI, 1908, p. 48⟩; Iorga N., *Călători şi misionari*, p. 12 ⟨1612, palatul ruinat⟩; Paul de Alep, *Voyage*, p. 152—154 şi ed. Cioran, p. 5—6; Panaitescu P. P., *Călători poloni*, p. 27 ⟨1636, zidurile pe jumătate întregi, descriere⟩, p. 106 ⟨1700, ruinele palatului domnesc⟩; vezi şi indice; Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 75 ⟨casele domneşti existau⟩; Drăghiceanu V., *De la palatul lui Ştefan cel Mare din Vaslui* (BCMI, VIII, 1915, p. 93—94) ⟨un capitel sculptat găsit în ruine⟩; Ghibănescu G., *Curtea lui Ştefan Vodă din Vaslui şi bis. Zugravul a lui V. Lupu* („Viitorul" — Iaşi, 1—15 mai 1908, p. 4—5); Drăghici M., *Istoria Moldovei*, p. 52;

Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare, p. 237; Andronic Al., Neamţu şi F. Banu, *Săpăturile de salvare de la Vaslui (Mat. arheol.*, VIII, 1962, p. 89—99, 795—800); Vătăşianu, *Istoria artei* (indice); Nicolescu Corina, *Arta în epoca lui Ştefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în vremea lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 326—327; Marin I. D., *Contribuţii la studierea curţilor domneşti din Moldova* (SCIA, 1967, p. 26—41); Andronic Al., *Cercetări arheologice privind unele curţi domneşti şi cetăţi medievale din România* (S.A.I., XIII, 1969, p. 73) ⟨despre curtea domnească din Vaslui⟩; Stoicescu N., *Monumentele Ţării Româneşti şi Moldovei acum un secol. Cetăţi, curţi domneşti şi boiereşti* (B.M.I., 1972, nr. 1, p. 64) ⟨descriere sumară a ruinelor curţii domneşti la 1871⟩.

— M CASA GHICA (probabil începutul sec. XIX — nu se cunoaşte data clădirii; se păstrează în forma iniţială; acum clădirea internatului şcolii „Mihail Kogălniceanu"), str. Ştefan cel Mare nr. 60 (date D.M.I.).

— HAN VECHI.

Lapedatu Al., *Doi misionari scoţieni în ţările române acum o sută de ani*, Buc., 1934, p. 13 ⟨han la 1839⟩.

— SPITALUL VECHI[13].

— ŞCOALA VECHE[14].

Al. R., 1841, p. 398, 1842 iulie 23 ⟨şcoală nouă⟩, 1844, p. 181 ⟨danii şcoală nouă⟩; 1846, aprilie 28, p. 129 ⟨şcoala publică⟩; B.F.O., 1846, p. 159—160; G.M., 18 iunie 1851; *Şcoala publică şi apăducul din Vaslui* (G.M., 26 iulie 1851).

— CIŞMELE VECHI[15].

G.M., 18 iunie 1851; *Şcoala publică şi apăducul din Vaslui* (G.M., 26 iulie 1851).

— BISERICI.

C.H., ian. 1941, p. 12 ⟨despre starea bisericilor din Vaslui după cutremurul din nov. 1940⟩.

— M-REA ADORMIREA (PRECISTA) (începutul sec. XVII; de la 1628 metoh al m-rii Zografu[16]; clopotnița din 1836).

T.C., V, 1935, p. 24 ⟨bis. Precista⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, XVI, p. 158—159 ⟨doc. 1628⟩; Ghibănescu Gh., *Surete*, XV, p. 67—68; AEH, 1934, p. 70, 1935, p. 94, 1936, p. 102, 1938, p. 159 ⟨bis. din 1815⟩.

— BISERICA ARMENEASCĂ (sec. XVI, ante 1526).

Paul de Alep, *Voyage*, p. 154; Siruni H., *Bisericile armene din țările române* („Ani" 1942—1943, p. 526); Idem, *Bisericile armene din țările române*, p. 37—38 (extras).

— BISERICA CATOLICĂ (sec. XVI, dărîmată sec. XVII).

Iorga N., *Studii și doc.*, I—II, p. 416 ⟨bis. ante 1600⟩; Filitti I.C., *Doc. din arhivele Vaticanului*, I, p. 102 ⟨1654⟩; Cândea R., *Catolicismul în Moldova în sec. XVII*, p. 51 ⟨locul bis. catolice, 1661⟩.

— BISERICA DOMNEASCĂ[17] (Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul, construită de Ștefan cel Mare lîngă curțile domnești, 1490, bolta refăcută la 1820 de Maria Cantacuzino logofeteasa, soția lui Costache Ghica — pisania spune că a fost *„zidită din nou"*; reparată la 1889—1890, pictată de G. Ioanid, 1894). Vezi și curtea domnească.

Ureche, *Letopisețul*, p. 102 ⟨clădită de Ștefan cel Mare⟩; Paul de Alep, *Voyage*, p. 152—154 ⟨descriere⟩; Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 133—135 ⟨pisanie, descriere Paul de Alep⟩; Ghibănescu Gh., *Inscripții și notițe de pe cărți vechi* (I.N., V, 1925, p. 269) ⟨din 1820⟩ și p. 314 și 1928, p. 193; Iațimirski A. I., *Slavianskia i russkia rukopisi v rumânskih bibliotek*, St. Petersburg, 1905, p. 863; A.B., 1931, p. 201 ⟨cat., 1809⟩; C.A., 1863, p. 162—163, și 1875, p. 44; Musceleanu Gr. *Monumentele străbunilor*, p. 44;

Burada T. T., *Biserica Sf. Ioan din Vaslui* (RIAF, vol. I, partea II-a, 1882, p. 418—420); Ghibănescu, *Surete*, XVIII, p. 107—108 ⟨pisania din 1820⟩; *Monumente naționale*, partea a II-a, p. 165—173 ⟨inscripții, descriere⟩; *Raportul d-lui N. Ionescu despre biserica din Vaslui*, ⟨f. an⟩; BCMI, I, 1908, p. 178 și V, 1912, p. 188; Mironescu Vl., *M-rile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 110—111); Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 163—164; „Galații Noi", 20 aug. 1923 și R.I., 1923, p. 160 ⟨despre osemintele lui Iuga Coriatovici? descoperite în bis.⟩; Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare*, p. 31—33;

Grigoriu I., icon., *Biserica catedrală Sf. Ioan din Vaslui. Scurte notițe istorice*, Huși, 1925, 36 p.;

Balș G., *Bisericile lui Ștefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 64—68); Idem, *Biserici sec. XVI* (BCMI, XXI, 1928, p. 105); Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 102; Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 109; Lehner J., *Der Wölbungsbau in der Moldau;* AEH, 1934, p. 70, 1935, p. 94, 1936, p. 102—103, 1938, p. 158—159; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 236, 256, 257, 259;

Mărculescu Octav — Vaslui, *Biserica Sf. Ioan din Vaslui* (C.H., mart. — april. 1948, p. 19—34) ⟨istoric, călătorii străini despre biserică, descriere⟩; *Repertoriul monumentelor lui Ștefan cel Mare*, p. 87—90 ⟨descriere, planuri⟩; Donos N., preot, *Biserica Sf. Ioan din Vaslui* (M.M.,

XXXIV, 1958, nr. 7—8, p. 607—610) ‹istoric, inscripții; lucrare de compilație›; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); *Mat. arheol.*, VIII, 1962, p. 799—800; *Istoria artelor plastice*, I, p. 320—322;

Crăciunaș Irineu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova*, (M.M., 1970, nr. 3—6, p. 152) ‹și despre pictura dispărută a bis. domnești›.

— BISERICA CUV. PARASCHIVA (ante 1644).

Uricarul, XXIII, p. 172 ‹însemnare, 1644›.

— M-REA ZOGRAFU (Corbu, Lipovăț, lîngă Vaslui, Sf. Gheorghe, construită de Vasile Coci mare vornic, 1630—1631[18], *„risipită"* și refăcută la începutul sec. XVIII sub numele de metohul de la Lipovăț. Au fost foarte probabil două schituri). Vezi și m-rea Adormirea.

Babinder Fr., *Originea lui Vasile Lupu*, Buc., 1937, p. 2—3 ‹potir din 1630—1631, dat bis. Sf. Gheorghe›; Ghibănescu G., *Surete*, III, p. 325—326 ‹doc. 1635 despre construirea m-rii›, IV, p. 16 și 310 ‹doc. 1662›, XV, p. 72—74; Antonovici I., *Documente bîrlădene*, III, p. 203—204, 213—215 ‹doc. 1663—1668 și 1717, m-rea Zugravi ot Vaslui, Zugravi despre Lipova și Zugrafi unde se numește Lipovățul› și p. 222 ‹doc. 1635›; Antonovici I., *Istoria comunei Bogdana*, p. 392 ‹doc. 1800, m-rea Lipovăț›; A.B., 1931, p. 89 și 204 ‹la 1809 schitul Lipovăț — Vaslui, metoh al m-rii Dobrovăț›; *Uricarul*, VIII, p. 232 ‹mențiune 1834 schitul Lipovăț — Vaslui›; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 85 ‹moșiile m-rii Lipovăț›; BCMI, I, 1908, p. 47; RSIAB, 1933, p. 386—387 ‹doc. 1662›;

Ghibănescu Gh., *Curtea lui Ștefan Vodă din Vaslui și biserica Zugraful a lui Vasile Lupu* („Viitorul" Iași, 1—15 mai 1908, p. 4—5) ‹crede că aceasta e m-rea Corbu construită la 1635›; Popa Ioan, *Vechea mânăstire din satul Corbu, jud. Vaslui* (C.H., VII, 1940, nr. 4—5, p. 128—132) ‹crede că a fost făcută de Ștefan cel Mare, dispărută; apoi m-rea Lipovăț; sînt două m-ri diferite›; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 510 ‹despre numele și vechimea satului Lipovăț›; C.H., ian. 1941, p. 14 ‹bis. din Lipovăț ruinată de cutremurul din nov. 1940›.

VATRA — Dorohoi (bis. de lemn Adormirea, c. 1803, construită de I.C. Boldur-Lățescu; catapeteasma din 1772 adusă de la Bobești).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 80—81; *Dicț. Rom.*, V, p. 724.

VATRA DORNEI[19], jud. Suceava (bis. Nașterea Maicii Domnului, reclădită 1763; ante 1710 bis. cu hramul Sf. Apostoli).

Marian S. Fl., *Inscripțiunile de pe manuscriptele și cărțile de la biserica Nașterea Maicii Domnului din Vatra Dornei* („Patria", 1900, p. 401—402); Marian S. Fl., *Inscripții*, p. 80—89; Werenka D., *Topographie*, p. 114; Iorga N., *Studii și doc.*, XV, p. 215—218 ‹bis. Sf. Voievozi, sec. XVIII›; Romstorfer K.. *Die Kirchenbauten in der Bukowina*, Viena, 1896, 32 p. (extras din „Mitteilungen", 1894—1896); *Österreichisch — ungarische Monarchie in Wort und Bild. Bukowina*, Viena, 1899, p. 35 ‹vederea orașului›; Grigorovitza, *Dicț. Bucovina*. p. 87; Anuar Bucovina, 1923, p. 16, 1924, p. 16, 1926, p. 49, 1927, p. 59, 1928, p. 66—67;

Loebel Arthur, *Dorner-Dokumente aus dem franzisko-Josefinischen Zeitalter*, Viena, 1909; *Dornas geschichtliche Entwicklung 1810—1812* („Bukowiner Post“, 1895, nr. 1867); Bălan T., *Documente cîmpulungene*, indice; Idem, *Noi documente cîmpulungene*, indice;

Denarovski Carl, *Die Mineralquellen in Dorna-Watra und Pojana-Negri in der Bukowina*, Viena, 1868, 88 p.; Loebel Arthur, *Die geschichtliche Entwicklung des Eisenbades Dorna. Nach archivalischen Studien*, Leipzig, 1895; Idem, *Die Rekonstruktions epoche des Eisenbades Dorna* („Buk. Post“, 1898—1899); Spînul Gh., *Vor hundert Jahren .... Ein Rückblich auf den 100 jäh — Werdegang des Eisenbades Dorna-Watra* (C.A.Z., 1-V-1932). Despre băile de aici vezi Erich Beck, *Bibliographie der Bukowina*, p. 110—111;

Sacerdoţeanu A., *Consideraţii asupra istoriei românilor* în evul mediu, Buc., 1936, p. 220—221 ⟨despre originea numelui Vatra⟩.

VATRA MOLDOVEI, vezi Moldoviţa.

VĂCOTEŞTI (Vocoteşti), com. Voineşti, jud. Iaşi[20].

Documente, XVI, vol. I, p. 590 ⟨la 1550 sat al fiicei lui Mînjea paharnic⟩; DRH, XIX, p. 607—608 ⟨la 1628 satul lui Ionaşco diac⟩; vezi şi indice; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 98—99 ⟨împărţirea satului, 1663⟩, 219—220, 281—284; V, p. 190, 200—201 şi indice; VIII, p. 68—69 ⟨1/2 sat a mitropoliei⟩.

VĂCULEŞTI, jud. Botoşani[21] (bis. de lemn M Adormirea şi Sf. Nicolae, 1712, făcută de Lupul Dascălul şi Nimernincul Ucrăineanu, reînnoită de preotul Grigore; şi ratoş sec. XVIII). Vezi şi Broscăuţi.

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 24—25 ⟨descriere bis.⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 194—198 ⟨despre sat⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 121 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 728.

VĂDENI (Vadul Cîrstei), com. Cavadineşti, jud. Galaţi (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

Documente, XVI, vol. II, p. 147 ⟨la 1560 sat al m-rii Dobrovăţ⟩; DRH, XIX; indice (un sat V. în jud. Galaţi); A.B., 1931, p. 196 ⟨cat. 1809⟩; Costăchescu M., *Doc. Bogdan*, p. 369 ⟨despre sat⟩; Elliot C. B., *Travels in the Three Great Empires of Austria, Rusia and Turkey*, I, Londra, 1838, p. 214 ⟨despre sat şi biserică⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 729; Ghibănescu, *Ispisoace*, III/I, IV/2, indice ⟨doc. despre satul V. — Iaşi⟩.

VĂDENI — Orhei (bis. de nuiele Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită).

Sava, *Doc. Orhei*, indice; RSIAB, 1931, p. 538 ⟨cat.⟩; Anuar 1922, p. 193 ⟨V. — Soroca⟩.

VĂLENI — Chigheci.

Documente, XVI, vol. I, p. 408 ⟨la 1543 satul m-rii Probota⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1546 (p. 498—499), 1555 (vol. II, p. 91—92) etc.; XVII, vol. I, p. 77 ⟨scutire de dări, 1603⟩; Iorga N., *Cronică* (R.I., 1920, p. 254) ⟨însemnări bis. Văleni; aceasta?⟩.

VĂLENI, com. Horgești, jud. Bacău[22]. În același județ mai este un sat V. în com. Secuieni.

VĂLENI, com. Stănișești, jud. Bacău (bis. ante 1836 și casa familiei Jora, ante 1758).

Antonovici I., *Documente ale fostelor schituri Cîrțibași, Orgoești*, p. 8 ⟨doc. din 1814 amintind arderea casei familiei Jora la ultima prădăciune tătărească⟩; Antonovici I., *Frații Gh. și Nec. Roșca — Codrianu* ..., Bîrlad, 1908, p. 30 ⟨însemnare, 1836⟩; Idem, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 96 și urm. ⟨doc. despre sat⟩.

VĂLENI, com. Țibănești, jud. Iași (bis. Sf. Gheorghe 1819 sau 1853?).

Dicț. Rom., V, p. 731; AEH, 1934, p. 53, 1935, p. 70.

VĂLENI — Neamț (M bis. Sf. 40 de Mucenici — Șchiai, construită de Cozma Șarpe mare postelnic, 1519, clopotnița din 1878, cînd bis. a fost reparată; pridvorul din 1866, cînd s-a schimbat și catapeteasma). Vezi și următorul.

B.O.R., XIV, 1890, p. 922—923 ⟨pisania⟩; Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 130—132 ⟨pisanie, pietre de mormînt⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 731; Iorga, *Inscripții*, f. I, p. 18—19 ⟨bis. lui Cozma Șarpe postelnic *„la curtea sa din Șchiai"*⟩; Henry P., *Les églises dé la Moldavie*, p. 140—141; AER, 1936, p. 116; Balș G., *Bisericile lui Ștefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 182—184); Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 555 ⟨despre sat⟩; Idem, *Doc. Ștefăniță*, p. 29—43 ⟨despre sat și familia lui Cozma Șarpe⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic* (indice); Vătășianu, *Istoria artei*, p. 691, 693; Stoicescu N., *Dicționar*, p. 328—329 ⟨despre ctitor⟩; *Așezări din Moldova* p. 296—297.

VĂLENI, jud. Neamț (M bis. Schimbarea la față, fostă m-re)[23]. În evidențele DMI se spune că bis. este construită la c. 1574 de Petru Șchiopul, refăcut catapeteasma 1920 și pridvorul adăugat 1924. Vezi și M-rea Vînători.

Mătasă C., *Palatul cnejilor*, p. 117—120; Ștefănescu I. D., *Le monastère de Rîșca et la trésor de Văleni* („Byzantion", X/2, 1936, p. 567—590) și extras; Idem, *Comoara de artă de la Văleni — Neamț* (ALPR, 1935—1936, p. 54—74) ⟨trad. din „Byzantion"⟩; Idem, *Monuments d'art chrétien trouvés en Roumanie* („Byzantion", 1931, p. 585—586 și 605—607+planșe) ⟨Evangheliar de la fosta m-re și icoană de la bis. din sat⟩; Idem, *Evangheliarul de la Văleni* (același Anuar) ⟨trad. din „Byzantion", VI, 1931, p. 585—586); Golescu Maria, *Icoana din Văleni — Piatra Neamț și alte reprezentări ale Arhanghelului Mihail* („Bul. Muz. Mil. Național", IV, 1940—1941, nr. 7—8, p. 38—41); T⟨urcu⟩ C., *Evangheliarul de argint din Văleni* („Avîntul" — P. Neamț, 23 april. 1939) ⟨Din 1607 dat de Simion Movilă schitului de peste Vale⟩; Iorga N., *Veche artă moldovenească în ținutul Neamțului* (BCMI, XXXII, 1939, p. 1—14) ⟨descriere sumară și foto icoane⟩; Ștefănescu I. D., *Icoane de artă în Moldova* (M.M., XXXV, 1959, nr. 9—12, p. 589—599) ⟨descrierea icoanelor⟩; *Istoria artelor plas-*

tice, I, p. 336; *Cultura bizantină în România*, Buc., 1971, p. 115 ⟨icoană⟩; BMI, 1973, nr. 4. p. 34—35, 42.

VĂLENI DRAGOMIREŞTI — Neamţ[24].

VĂLEŞANI — Cîrligătura (dispărut).

Documente, XVI, vol. II, p. 51 ⟨la 1554 satul dăruit m-rii Sf. Ilie⟩; DRH, XIX, p. 626—628 ⟨la 1628 selişte vîndută lui Gheorghe Roşca vistier⟩; Costea Erast, *M-rea Sînt Ilie*, p. 96—98 ⟨sat al m-rii⟩; *Uricarul*, VI, p. 251 ⟨doc. 1803⟩, XIX, p. 266—271 ⟨doc. 1813, vîndut lui Şerban Negel spătarul de Ileana Papafiloaia căminăreasa⟩.

M M-REA VĂRATEC (bis. mare Adormirea, bis. de lemn din sec. XVIII, clădită de maica Nazaria; bis. de zid făcută de maica Olimpia, 1807—1808, reparată la 1841 de Scarlat Paladi şi schimonahia Fevronia; bis. Sf. Ioan Botezătorul, 1844[25]; bis. Schimbarea la Faţă, construită de Eufrosina Lazu stareţă, 1847; bis. mare pictată de Nicolae Grigorescu; m-rea arsă la 1900 şi reparată în anii următori, cînd se refac unele chilii; reparată după primul război mondial; unele reparaţii la ansamblul m-rii, cu amenajarea incintei, făcute în ultimii ani), satul Varatec, com. Agapia, jud. Neamţ.

Melchisedec, *Notiţe istorice*, p. 48—51 ⟨doc. 1803. călugăriţele de la Văratec, trăind *„întru o adîncă sărăcie şi lipsă“*, sînt miluite cu m-rea Agapia⟩; vezi şi *Uricarul*, VII, p. 128—136; *Cat. doc. moldoveneşti*, I—IV (indice) ⟨doc. ref. la m-re şi averea sa⟩; Bulat T. G., *Documentele m-rii Văratec (1497—1836)*, 1936, 242 p. (extras din A.B., 1933—1936) ⟨începînd din 1802; cele mai multe se referă la alte schituri⟩; SCIA, 1967, nr. 1, p. 99 ⟨doc. 1815 despre zugrăvirea catapetesmei bisericii⟩; vezi şi Diaconescu Emil, *Zugravi de biserici necunoscuţi* (M.M., 1970, nr. 9—10, p. 544—545) ⟨contract din 1815 pentru zugrăvirea catapetezmei bis. m-rii⟩; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 198 ⟨m-rea prădată, 1821⟩;

Mănăstirile Moldovei din Carpaţi („Propăşirea“, I, 1844, p. 38—40, 45—48, 63—64, 68—70); C.R., pe anul 1871, p. 27; Vezi şi BCMI, XXVI, 1933, p. 104—105; Gusti D., *Văraticul* (A.I.P. pe anul 1848, p. 12—29) ⟨şi o stampă⟩; *Călătorie în Carpaţi*, 1849, la Ghika V. I., *Spicuiri istorice*, p. 201—204 ⟨descriere, 1849⟩; „Mon. oficial“, 9 sept. 1859 ⟨reparaţii⟩; Kotzebue W. de, *M-rea Tomnatica*, în vol. *Din Moldova. Descrieri şi schiţe*, Buc., 1884, p. 36—56) ⟨descrierea m-rii Văratec la mijlocul sec. trecut⟩; B.F.O., 1846, p. 225, 1847, p. 194, 1849, p. 167 ⟨arendarea moşiilor m-rii⟩; RSIAB, 1933, p. 320 ⟨moşiile m-rii, 1812⟩;

Vasile Lupea Transilvano Kuciudianul, *Talpa sau începutul monastirii Varaticul; spre vicinica cunoştinţă s-au alcătuit la anul de la întruparea Domnului Hristos 1834*, Iaşi, 1863, 96 p.; *Aşezămîntul pentru rîndueala vieţii monahiceşti pentru soboarele sf. m-ri Varaticul şi Agapia*, M-rea Neamţ, 1844, 15 p.; C.A., 1863. p. 123—125; „Biserica“, II, 1863, nr. 5, p. 36, nr. 6, p. 43—44; Hagiu Epistimia, *Istoria formării m-rii Văratecul*, Iaşi, 1863, 22 p.; B.R., II, 1877, p. 85—89 ⟨despre m-re⟩; Antoniu,

Album, p. I, p. 52; *Monumente naționale*, p. 118—127 ⟨istoric, descriere⟩; Walker Mrs., *Untrodden Paths in Roumania*, Londra, 1888, p. 106—111; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 182—185; P.G., *M-rea Văratecul* („Albina", II, 1898—1899, p. 40—41) ⟨și desen vechi⟩;

Iorga N., *Agapia și mănăstirile de astăzi* („Semănătorul", 1903, p. 499—502) ⟨despre arderea m-rii, 1902⟩; Dumitrescu, *Istoricul*, IV, p. 43—44; Delamuncel G. A., *Din trecutul Văratecului. Scurte notițe informative* („Neamul rom.", 22 și 23 iulie 1922); *Dicț. Rom.*, V, p. 733; Mătasă C., *Călăuza jud. Neamț*, p. 129—133; Popescu M., *M-rea Văratec* („Adevărul lit. și art.", IX, 1930, s. II, nr. 482, 2 mart. 1930, p. 6); Anuar 1930, p. 57—59; Bulat T. G., *Întemeierea m-rii Văratec. Cîteva momente, 1803—1845*, Chișinău, 1931, 25 p. (din „Luminătorul", LXIV, 1931, nr. 21—23 p. 1109—1116, 1170—1177, 1245—1251);

Ungureanu Evghenie și Zenaida Racliș, *Istoria m-rii Văratec culeasă de către . . .*, M-rea Neamțu, 1932, 88 p.; Balș G., *Biserici sec. XVII—XVIII*, p. 290—293 ⟨bis. din 1808⟩; Micșunescu D., *Vizitînd m-ri bucovinene*, 1937, p. 123—125; Bulat T. G., *Daniile domniței Safta Brîncoveanu m-rii Văratec* („Universul", 1937, nr. 286 și 293); Idem, *Însemnări privitoare la m-rea Văratec* (M.M., 1940, nr. 5, p. 237—243); Oprescu G., *Pictura românească în sec. XIX*, p. 155;

Chiper-Dinograncea G., *M-rea Văratec* (M.M., XXXIV, 1958, nr. 7—8, p. 611—616) ⟨lucrare de compilație⟩; Crăciunaș I., *Acțiunea de reparare și restaurare a monumentelor istorice bisericești* (M.M., 1964, nr. 7—8, p. 359) ⟨lucrările efectuate⟩.

VÂRLEZI, vezi Vîrlezi.

VÂRSĂTURA MICĂ, com. Jariștea, jud. Vrancea (bis. Sf. Trei Ierarhi, ante 1809, refăcută 1845).

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 230 ⟨bis. din 1845⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 735.

VÂRVÂNOAIA — Putna (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 185 ⟨cat. 1809⟩.

M-REA LUI VÂRZAR (începutul sec. XV)[26].

SCHITUL VÂRZĂREȘTI — Iași (sfîrșitul sec. XVIII, ante 1796[27], construit de Toderaș Măcărescu).

M-REA VÂRZĂREȘTI — Orhei (ante 1420; bis. reclădită 1796, clopotniță din 1835; bis. din sat din 1819).

Sava, *Doc. Lăpușna*, indice; ACMIB, I, 1924, p. 53; Boga, *Doc. bas.*, III, p. 25—26 ⟨doc. 1800—1805⟩; RSIAB, 1919, p. 81—83 ⟨istoric⟩, 1929, p. 331—332, și 1931, p. 566 ⟨cat. 1820; și bis. din sat, Sf. Voievozi⟩; Anuar 1922, p. 9; DRH, XIX, indice ⟨două sate V.⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 172 ⟨sat al fam. Ralli⟩ Berechet Șt., *Mănăstirile*, în vol. *Basarabia*, Chișănău, 1926, p. 210; Zașciuk, *Materialîi*, II, p. 209—210 ⟨despre m-re la mijlocul sec. trecut⟩; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 324.

VÂSCĂUȚI — Suceava. Vezi și Vașcani.

Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); Idem, *Familia Oneiul Studii și documente*, 1927 (indice) ⟨două sate în jud. Suceava și Cernăuți⟩; A.I., t. III, 1867, p. 221 și urm. ⟨doc. 1637, sat al lui Șt. Murguleț⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 736 ⟨Văscani — Suceava⟩; DRH, XIX, indice; Werenka, *Topographie*, p. 113 ⟨două sate⟩.

VĂSCĂUȚI — Orhei (bis. de nuele Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită 1819 de Ioan Străjescu).

A.B., 1936, p. 90—92 ⟨doc. 1778⟩; RSIAB, 1930, p. 228 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1932, p. 260 ⟨V.=Mițești — Hotin⟩; A.B., 1936, p. 62; DRH, XIX, indice ⟨satul Mițăuți, probabil V., al lui Efrim Hajdeu⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 93 ⟨la 1431 satul Vascăuți al lui Cupcici vornicul⟩; p. 393 ⟨la 1473 satul V. al lui Hanco ceașnic⟩; XVII, vol. IV, p. 428 ⟨la 1620 satul dăruit de Maria Chiriță Paleologu m-rii Sucevița⟩; Anuar 1922, p. 199 (V. — Soroca).

VĂSIENI — Orhei (bis. de lemn Adormirea și Sf. Voievozi-Văsăeni, una din ele vîndută satului Jagurul, reclădită de zid).

RSIAB, 1929, p. 349 și 1930, p. 257 ⟨cat. două sate?⟩; A.B., 1936, p. 26; Anuar 1922, p. 165; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 271 ⟨satul fam. Pruncu⟩.

VĂSIEȘTI — Bacău (bis. Sf. Paraschiva, de lemn sec. XVIII, reconstruită de zid 1805, reparată 1907 și 1930).

Documente, XVI, vol. II, p. 144—145 ⟨doc. 1560, 1/4 sat pe Trotuș al urmașilor lui Iliaș Șanga⟩; ⟨Ghibănescu G.⟩, *Inscripții și notițe din Comănești, Văsiești, Urmeniș și Hangani — Bacău* (I.N., IV, 1924, p. 329—330) ⟨inscripții, însemnări⟩[28]; A.B., 1931, p. 180 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R., XIV, 1890, p. 371; AER, 1936, p. 188 ⟨bis. de lemn din 1805⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 158 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 736; *Memoriul răzeșilor din Vasiești i Trifănești cu cătunele Leorda și Poiana Borîla în procesul ce au cu erezii Ghica* ⟨f.a.⟩, XXXIV, p. ⟨se reproduc și doc. din sec. XIX⟩; e urmat de *Decizia curței apelative din Iași*, 15 p.

VĂSUI — Putna (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1780, reparată 1885).

„Milcovia“, I, 1930, p. 34—35 ⟨despre numele satului⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 736; AER, 1936, p. 276.

VĂTIEȘTI, vezi Bîrlești.

VEPROVA (Vîprova) — Orhei (bis. dărîmată ante 1814 și reclădită de Tudose și Chirică Bobonă). Vezi și Puțintei.

A.B., 1935, p. 144; *Documente*, XIV—XV, p. 26 ⟨la 1411 satul Fîntîna V. dat lui Vlad Dolhici⟩; XVI, vol. I, p. ⟨la 1547 Vepreva împărțită între Fădor și rudele sale⟩; Anuar 1922, p. 172.

VERBIA — Hîrlău sau Dorohoi[29].

Documente, XV, p. 62 ⟨la 1487 sat al lui Ivanco Bîrlici⟩; XVI, vol. I, p. 149 ⟨la 1519 1/2 din satul V. pe Jijia al lui Dragotă Săcuianu⟩; vol. III, p. 193 ⟨la 1582—1583 satul restituit familiei Movilă, după ce fusese vîndut de Dumitru Movilă; satul a fost dăruit apoi m-rii Sucevița⟩; vezi și p. 228—229 ⟨doc. 1583⟩; DRH, XIX, p. 592 ⟨1628⟩; Dan D., *M-rea Su-*

cevița, p. 110; M. Costin, *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, p. 50—51 ⟨despre lupta din 1600⟩.

VERCEȘTI — Neamț. Vezi și Verșești.

Documente, XVII, vol. IV, p. 85—86 ⟨la 1617 era al lui Ioanșco Jora⟩; vezi și p. 130 (1617); 171 (doc. 1617), p. 364 (doc. 1619); V, p. 77 (1621), p. 109 (doc. 1622); B.C.I., VIII, p. 89 ⟨1/2 sat a lui Lascarache Ruset⟩.

VERCICANI (Vericicani), com. Liteni, jud. Suceava[30].

Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 31—32 ⟨moșia dată schimb de mitropolie lui T. Vîrnav vistier, 1767⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I. p. 294—295 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 739 ⟨siliște — Suceava⟩.

VERDEA, com. Răcoasa, jud. Vrancea (bis. de lemn Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 739—740; AER, 1936, p. 277.

VERDEȘANI— Fălciu[31].

Documente, XVII, vol. II, p. 313 ⟨la 1610 1/2 sat dată schimb cneaghinei Nastasca Moțoc⟩; vol. IV, p. 145 ⟨la 1617 satul V. pe Vladnic al lui Nestor Ureche vornicul⟩; Marinescu Iulian, *Extrase din condica moșiilor lui Teodor Rosetti — Solescu* (B.C.I., VII, 1928, p. 40—48) ⟨rezumate doc. V. — Chigheci, 1502—1793⟩; vezi și Rosetti R., *Familia Rosetti*, indice; A.B., 1934, p. 380 și urm. ⟨doc. V. — Iași⟩.

VERESEȘTI, vezi Versești.

VEREȘANI (Verșeni) — Suceava[32].

Documente, XVI, vol. I, p. 430—431 ⟨doc. 1546 despre proprietarii satului V. pe Cobîle⟩; în DRH, XIX, indice este amintit un sat V. în Suceava; *Uricarul*, XVI, p. 207 ⟨la 1658 1/2 sat a lui Toderașco Cantacuzino⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 741.

VEREȘTI, vezi Averești.

VEREȘTI, jud. Suceava (bis. Sf. Gheorghe, sec. XVIII).

Anuar 1930, p. 122 *Uricarul*, XVI, p. 279 ⟨doc. 1825, satul Averești al vornicului Alecu Balș⟩; Dan D., *Putna*, p. 201—202.

VERMEȘTI (bis. de lemn din 1689 adusă de la Comănești la 1837—1840)[33].

B.O.R., XIV, 1890, p. 371; AER, 1936, p. 180 ⟨bis. de lemn adusă de la Leorda⟩.

VERPOLEA — Dorohoi (bis. de lemn Sf. Nicolae adusă de la Sinăuți, reclădită apoi de zid; catapeteasma din 1800, făcută de Mihalache Grosu și fratele său, Ioniță). Vezi și Budești.

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 62—63; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 427—428 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 740.

VERȘENI — Suceava, vezi Vereșeni.

VERSEȘTI (Vercești), com. Girov, jud. Neamț.

Documente, XVII, vol. II, p. 173—174 ⟨la 1608—1609 satul, fost domnesc, era al soţiei lui Miron clucer⟩; vezi şi IV, p. 136—137 ⟨doc. 1617⟩; DRH, p. 218—219 ⟨la 1627 satul lui Toma şi Iordache Cantacuzino⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 741; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1, indice.

VERSEŞTI (Vereşeşti) com. Sănduleni, jud. Bacău[34]. (bis. sec. XIX).

Documente, XVI, vol. I, p. 481—482 ⟨la 1546 satul V. pe Tazlău al urmaşilor lui Oană Vereş⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 741; AER, 1936, p. 159 ⟨bis. din 1891⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 106 şi 491 ⟨despre sat⟩; B.C.I., VIII, p. 47 ⟨la 1667 satul Verteşti — Neamţ al Catrinei Cantacuzino⟩; *Uricarul*, VI, p. 344 ⟨doc. 1824⟩.

VERTIPOROH — Hotin.

Moldavia v epohu feudalizma, I, p. 190—194 ⟨doc. 1603⟩; *Documente*, XVI, vol I, p. 88 ⟨la 1513 părţi ale lui Boldul şi altora⟩; XVII, vol. I, p. 39 ⟨la 1601 selişte a lui Grigore stolnic⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 79 ⟨sat al fam. Cazimir⟩.

VETREŞTI, com. Nistoreşti, jud. Vrancea (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩; Sava A., *Doc. putnene*, II, p. 100 ⟨doc. 1827, mutare preot de la bis. Săcătura Văsiului — Putna la Vetreşti în acelaşi ţinut⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 741 ⟨cătun⟩.

VICOLENI — Fălciu (bis. din 1838)[35].

Uricarul, VI, p. 274 ⟨doc. 1808, V. — Tecuci⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 742; Iorga N., *Studii şi doc.*, VII, p. 76—77 ⟨doc. 1740⟩.

VICOVUL (Jicov), jud. Suceava (bis. Adormirea — V. de Sus, 1802—1804, zugrăvită 1806, clopotniţă din 1834 şi bis. din V. de Jos, 1873—1878).

Werenka D., *Topographie*, p. 115—116; Dan D., *M-rea Putna* (indice); Dan Dimitrie, *Date istorice privitoare la bis. parohială din Vicovul de Sus* (J.L., V, 1908, nr. 1, p. 15—16); Anuar Bucovina, 1923, p. 52, 1924, p. 52, 1926, p. 83, 1927, p. 95, 1928, p. 120; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 443 ⟨despre sat⟩; Idem, *Doc. Ştefăniţă*, p. 246—247; *Documente*, XIV—XV, p. 126 ⟨doc. 1436, satul Jicovul de Sus al lui pan Stan Babici şi al fraţilor săi⟩, p. 198 ⟨la 1443 al lui Stan din Jicov şi fiului său Drăguş⟩, p. 350 ⟨la 1466 satul cumpărat de Ştefan cel Mare şi dăruit m-rii Putna⟩, XV, p. 15 ⟨la 1479 satul J. de Jos luat schimb de Ştefan cel Mare de la mitropolie şi dat m-rii Putna⟩; p. 132 şi 134 ⟨doc. 1490 amintind bis. din Jicovul de Jos şi de Sus⟩ vezi şi XVI, vol. I, p. 28—29 ⟨doc. 1503⟩, p. 171 ⟨doc. 1520⟩.

VIDRA, jud. Vrancea (m-rea lui Ioniţă, lîngă Vidra, 1648 şi bis. Adormirea, ante 1809, refăcută 1850).

Sava Aurel, *Contribuţii la istoria bisericii vrîncene* („Milcovia", II, 1931, p. 18—20); *Dicţ. Rom.*, V, p. 742—743; A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; AER. 1936, p. 277 ⟨bis. din 1850⟩.

VIDRAŞCU — Putna (bis. Naşterea Maicii Domnului, ante 1809).

A.B., 1931, p. 183 ⟨cat. 1809⟩.

VIFORENI, com. Ungureni, jud. Bacău (bis. de lemn V. — Răzeşi, c. 1830 şi o alta din 1860).

B.O.R., XIV, 1890, p. 257; *Uricarul*, VI, p. 263 ⟨doc. 1786, V. — Hîrlău⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 744 ⟨bis. din 1840 şi 1859⟩.

VIFORENI — Tecuci[36] (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 192 ⟨cat. 1809⟩.

VIIŞOARA, com. Tîrgu Trotuş, jud. Bacău (bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII, ante 1780)[37].

A.B.. 1931, p. 179 ⟨cat. 1809⟩; B.O.R. XIV, 1890, p. 457; *Dicț. Rom.*, V. p. 745; AER, 1936, p. 189 ⟨bis. din 1777⟩.

SCHITUL VIJNIȚA (construit de C-tin Turcu sfîrşitul sec. XVII c. 1694, desfiinţat de austrieci 1783).

Pumnul A., *Moşiile mănăstireşti*, p. 130; Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela", 1890, p. 3—4 şi 206); Werenka D., *Topographie*, p. 116—117; Anuar Bucovina 1923, p. 20 ⟨bis. din 1792, Vijnicioara⟩; Hostiuc, *Schiturile Bucovinei*, p. 117—119 ⟨îl datează c. 1694⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice ⟨doc. despre sat; şi hotărnicie, 1731; m-rea amintită la 1696 — vol. III, p. 86⟩. Despre sat vezi Erich Beck, *Bibliographie der Bukowina*, p. 121.

VILTOTEŞTI (Vitolteşti), com. Viişoara, jud. Vaslui (bis. de vălătuci Sf. Nicolae, 1752).

AEH, 1934, p. 53, 1935, p. 70, 1936, p. 72—73, 1938, p. 97 Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. LXVI—LXVII şi 130—139 ⟨despre sat; şi doc.⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 746; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 58 ⟨despre sat⟩.

SCHITUL VINĂŞEŞTI, vezi Odobeşti.

VINDĂOANI, vezi Ghindăoani.

VINDEREI, jud. Vaslui (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931 p. 201 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 70, 1935, p. 92, 1936, p. 100, 1938, p. 156 ⟨bis. din 1865⟩; C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; *Uricarul*, VI, p. 281 ⟨doc. 1807⟩; I.N., 1931, p. 184 ⟨la 1857 satul dat spitalului Paşcanu din Iaşi⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 746.

VISTIERNICENI (Vistiernici) — Orhei (bis. Invierea Domnului, sec. XVIII).

ACMIB, 1924, p. 129 ⟨însemnare⟩; Sava, *Doc. Lăpuşna*, p. 99—100 ⟨la 1666 satul lui Hrisoscul medelnicer⟩; RSIAB, 1931, p. 569 ⟨cat.⟩; A.B., 1934, p. 173—174 ⟨doc.⟩; Ghibănescu, *Surete* X, p. 195—213 ⟨la 1800 moşia fam. Răşcanu⟩; Idem, *Ispisoace*, VI/1, p. 99—129 ⟨doc. despre sat; numele de la Ieremia vistier⟩; *Documente*, XVII, vol. V, p. 238—239 ⟨la 1623 satul lui Manolache mare vameş⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 106 ⟨sat al fam. Răşcanu⟩.

VITĂNEŞTI, com Boloteşti, jud. Vrancea (bis. Sf. Dumitru, ante 1809, distrusă în timpul războiului, la 1917). În acelaşi judeţ mai este un sat V. în com. Ţifeşti.

Documente, XVII, vol. V, p. 125 ⟨la 1622 se spune că se numea astfel de la Vitan⟩; „Milcovia", IV, 1933, p. 24 ⟨despre numele satului⟩; A.B., 1931, p. 185 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 230; *Dicț. Rom.*, V, p. 750 ⟨cătun⟩;

Marino C. I., *Planul moșiei Vitaneștii cu trupurile, proprietatea d-lui T. A. Cincu. Împreună cu hlizele statului coprinse în corpul moșiei și care depind de moșiile Mera—Bolotești, Soveja și Vizantia, situată în comunele Clipicești și Gagești, plasa Gîrlele-Biliești din județul Putna...*, Buc., 1899, 1 foaie.

VIȚCANI, com. Mihăileni, jud. Botoșani, (bis. Buna Vestire, 1857, construită de monahia Maria Marino, catapeteasma adusă de la bis. din Dersca și Blîndești).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 43—44; *Dicț. Rom.*, V, p. 750.

M-REA VIZANTEA — Vrancea (Sf. Cruce, a doua jumătate sec. XVI—după documente din vremea domniei lui Petru Șchiopul, după pomelnic din timpul domniei lui Ieremia Movilă[38], ctitor fiind socotit călugărul Ioan Broștoc în sec. XVII; bis. veche de lemn se află la 1882 în grădina m-rii; bis. nouă, clădită de ieromonahul Visarion, 1850—1854; la 1882 existau doar casele egumenești, restul chiliilor fiind ruinate; fostă metoh la m-rea Pîngăreți și la m-rea Grigoriu de la Muntele Athos).

Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 69 ⟨însemnare, 1620⟩; *Eclaircissements sur la question des monastères Grecs situés dans les Principautés Danubiennes*, 1857, p. 75—77 ⟨doc. 1777; închinare la m-rea Grigoriu de la muntele Athos⟩; Panait-Cristache Ioana, *Circulația în Moldova a cărții în limba română tipărită în sec. XVIII* (M.M., 1972, nr. 5—6. p. 431) ⟨însemnare 1777, m-rea Vizantea metoh la Sf. Munte⟩; Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 101—108 ⟨inscripții, pomelnic, doc. 1777—1834, descriere, clădiri în ruină⟩; Sava A., *Documente putnene*, I, p. 141—143 ⟨pomelnicul m-rii⟩; A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; Bogdan I., *Sămile* (B.C.I., 1915, p. 270—271);

Hurmuzaki, S. I/5, p. 21 ⟨venituri, 1827⟩; RSIAB, XXIII, 1933, p. 417—420 ⟨izvod de avere, 1850⟩; C.I., X—XII, 1934—1936, nr. 2, p. 83 ⟨moșiile m-rii⟩; *Uricarul*, VI, p. 101 ⟨moșiile m-rii la 1851⟩; „Zimbrul", 2 iulie 1851 ⟨moșiile m-rii⟩; Antoniu, *Album*, p. 1, p. 50; RSIAB, 1933, p. 322 ⟨moșiile m-rii⟩;

Ionescu de la Brad, *Agricultura română în județul Putna*, Buc., 1870, p. 462—463; Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 202—203; BCMI, I, 1908, p. 178; „Milcovia", IV, 1933, p. 24—26 ⟨despre numele m-rii⟩; AER, 1936, p. 277—278; *Dicț. Rom.*, V, p. 750; Bodogae T., *Sf. Munte Athos*, p. 281—282.

VIZANTEA — RĂZEȘI, jud. Putna (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, distrusă în timpul războiului 1916—1918.

A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 277—278; *Dicț. Rom.*, V, p. 751 ⟨cătun⟩.

VIZURENI, com. Tutova jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809).

A.B., 1931, p. 200 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1935, p. 79 ⟨bis. din 1854⟩; C.H. ian. 1941, p. 14 ⟨bis. ruinată de cutremurul din nov. 1940⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 752.

VIZUREȘTI, com. Buciumeni, jud. Galați[39] (bis. Sf. Voievozi, ante 1809).

A.B., 1931, p. 189 ⟨cat. 1809⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 752 ⟨bis. din 1808 și 1827⟩; AER, 1936, p. 309 ⟨bis. Cuv. Paraschiva, 1802⟩.

VÎLCELE, vezi Tg. Ocna.

VÎLCEȘTI — Suceava (dispărut)

Documente, XVI, vol. II, p. 190—191 ⟨la 1569 satul V. pe Siret vîndut de fiica lui Eremia vistier cneaghinei Agafia⟩; vol. III, p. 409 ⟨la 1588 sat al m-rii Galata⟩; vezi și vol. IV, p. 3 (doc. 1591); p. 127—128 (doc. 1595—1606); p. 223—224 (1598), p. 276 (doc. 1600, scutire); XVII, vol. II, p. 131—132 (doc. 1607), p. 152—153 (doc. 1608), III, p. 55—56 (doc. 1612), IV, p. 327 (doc. 1619), V, p. 101—102 (1621); DRH, XIX, p. 85—87, (cu scutiri) etc.

VÎNĂTORI — Lăpușna (bis. din 1774).

Anuar 1922, p. 97.

M-REA VÎNĂTORI (Schimbarea la Față, Vînătorii Bistriței sau de la Piatra, m-rea de peste Vale, de lîngă Piatra Neamț, construită de Alexandru Lăpușneanu, c. 1560[40], refăcută de Ieremia Movilă, sfîrșitul sec. XVI — începutul sec. XVII; fostă metoh al m-rii Agapia). Vezi și următorul.

A.B., 1934, p. 78—93 ⟨doc. 1688—1733, m-rea de Peste Vale sau Vînători, făcută de Ieremia Movilă⟩; vezi și Bulat T. G., *Documentele m-rii Văratic*, 1936 ⟨multe doc. ref. la m-rea Vînători⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, VI, p. 427 ⟨doc. 1730⟩; Stănescu D., *Viața religioasă la români*, p. 223—224 ⟨doc. 1730⟩; Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 49—51 ⟨doc. 1803, schitul desființat; metoh al m-rilor Agapia — Văratec⟩; *Uricarul*, IX, p. 134—137 ⟨metoh la Agapia, 1803⟩;

Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 511) ⟨la 1857 schitul Vînători peste vale⟩; Gonța Al., *O nouă ctitorie necunoscută a lui Alexandru Lăpușneanu: M-rea de peste Vale de la Vînătorii Bistriței* (M.M., 1966, nr. 3—4, p. 178—191) ⟨istoric documentat al m-rii, clădită 1560, reclădită de Ieremia Movilă; și un doc. din 1708⟩; A.B.. 1932, p. 287 ⟨doc. 1812, m-rea Neamț cere voie să refacă bis. învechită din Vînători; aceasta sau bis. schitului?⟩.

VÎNĂTORII PIETREI (de la Piatra) — Neamț[41] (bis. Sf. Arhangheli, clădită de Alexandru Ramandi mare postelnic, c. 1677). Vezi și precedentul.

Melchisedec, *Notițe istorice*, p. 86 ⟨însemnare, 1677⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 213 ⟨la 1446 satul V. pe Bistrița, din jos de Piatra, al lui

Mihai logofăt⟩; vezi și p. 263; XVII, vol. II, p. 98—100 ⟨la 1607 satul, fost domnesc, dăruit m-rii Secu⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1607 (p. 120—122); 1609 p. 191—193), 1612 (III, p. 53—54), 1619 (IV, p. 331); XVII, vol. II, p. 182—183 ⟨la 1608 satul, fost domnesc dăruit lui D. Chiriță postelnic⟩; IV, p. 56—57 ⟨la 1616 dăruit lui Ionașco Boldeșcu⟩; vezi și p. 92—93; p. 463—464 ⟨la 1620 satul dat m-rii Bisericani⟩; V, p. 30—31 ⟨la 1621 satul, fost al lui D. Chiriță, dat m-rii Golia; se spune aci că satul a trecut prin multe mîini boierești⟩; p. 136—137 ⟨la 1622 întărit m-rii Bisericani⟩; DRH, XIX, p. 199—202 ⟨la 1627 întărit m-rii Bisericani⟩; *Uricarul*, VII, p. 124—127 ⟨doc. 1634⟩;

Mătasă C., „*Vînătorii Pietrii*“ (ALPR, 1933—1934, P. Neamț ⟨1934⟩, p. 149—157) ⟨despre originea numelui de la vînătorii domnești⟩; Mihail Paul, *Document de limbă românească din veacul al XVI-lea* („Anuarul Liceului Național din Iași“, 1942—1945, p. 75—77) ⟨despre vechimea satului Vînătorii Pietrei⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, II, p. 240 ⟨despre sat⟩; Stoicescu N., *Dicționar*, p. 433—434 ⟨despre Al. Ramandi, ctitorul schitului⟩;

Ștefănescu I. D., *Tîmpla și icoanele împărătești din Vînătorii Pietrii* (R.I.R., XV, 1945, f. IV, p. 495—498+3 planșe) ⟨Icoanele de la sfîrșitul veacului al XVII-lea, descriere⟩;

Panait Cristache I. și T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M,. 1969, nr. 7—9, p. 481 și urm.) ⟨despre bis. de lemn⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 758—759; ALPR, 1935—1936, p. 140 ⟨mențiune 1830, metohul Vînători⟩[42]; Rosetti R., *Conflictul dintre guvernul Moldovei și m-rea Neamțului*, Buc., 1910, vol. I, p. 59 ⟨mențiune metoh⟩; Gheorghiu C. D., *Locuri istorice din jud. Neamț*, p. 29 ⟨desen vechi⟩; *Monumente naționale*, p. 77—80 ⟨istoric, descriere⟩; Mătasă C., *Palatul cnejilor*, p. 117, 129;

Gheorghiu C., *Comuna Vînătorii — Neamț*, P. Neamț, 1905; „Byzantion“, VI, 1931, p. 571—612; T.M., *Popas la biserica din satul Vînători, județul Neamț* (M.M., 1968, nr. 9—10, p. 585—586) ⟨Despre renovarea bis., construită cu ajutorul m-rii Neamț, 1848—1852, căreia i s-a adăugat turnul clopotniță și pridvorul închis la 1903⟩.

VÎRCOLICI — Șipoteni — Dorohoi (bis. de lemn Sf. Nicolae, 1764, construită de V. Vîrcolici). Vezi și Șipoteni și Vlădeni.

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 39.

VÎRFUL CÎMPULUI, jud. Botoșani (bis. Sf. Dimitrie, 1861—1863, construită de Aglaia Moruzi, soția lui Panait M.).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 47—48 ⟨și despre fam. Moruzi⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 761; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p.298—302 ⟨despre sat⟩.

VÎRÎȚI — Fălciu[43].

VÎRLEZI (Vărlezi), jud. Galați (la 1809 două bis.: Sf. Voievozi și Sf. Ioan).

Dicț. Rom., V, p. 762 ⟨bis. din 1832, 1833 și 1852⟩; A.B., 1931, p. 195 ⟨cat. 1809⟩.

VÎRTOPUL — Neamţ (fost poate Hîrtopul) (bis. sec. XIX). Vezi şi Hîrtopul.

Documente, XIV—XV, p. 115 ⟨doc. 1435, sat al lui Mihăilă Bărbosul⟩; vezi şi veac. XVI, vol. II, p. 120, 123 etc. ⟨părţi ale lui Dupniţă vătaf, 1559⟩; vezi şi DRH, XIX, indice; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 107—108 ⟨despre sat⟩[44]; Ghibănescu, *Surete*, IV, indice.

SCHITUL VLADNIC (zidit de Constantin Costachi, 1738[45], reparat de Matei Costachi spătarul după 1797; acoperit a treia oară la 1846 de G. Săulescu; la 1909 bis. de lemn se ruinase; desfiinţat la 1924)[46], satul Vladnic, com. Parincea, jud. Bacău.

Uricarul, VIII, p. 231 ⟨menţiune, 1834⟩ şi VI, p. 270; Ghibănescu G., *Ispisoace*, V/2, p. LV—LVII şi 118; Idem, *Surete*, VII, p. CXX—CXXI ⟨despre schitul în ruină⟩; Erbiceanu, *Mitropolia*, p. 62; Bobulescu C., *Venianim Costachi*, p. 51; *Uricarul*, VI, p. 183—186 ⟨doc. despre Vîtcani⟩.

VLADOMIRA com. Trifeşti, jud. Iaşi (bis. Sf. Toma, 1848).

I.N., 1928, p. 201.

VLAMNIC — Tecuci (bis. Adormirea, ante 1809, distrusă la 1936).

A.B., 1931, p. 191 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 320.

VLASINEŞTI, jud. Botoşani[47] (bis. Adormirea, 1836, construită de marele logofăt Anastasie Başotă, reparată 1850; clopotniţa din 1873).

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 114—115; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 386—388; *Dicţ. Rom.*, V, p. 772; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 267 ⟨despre sat⟩; B.C.I., VIII, p. 47 ⟨la 1667 1/2 satul V. — Iaşi rămas Catrinei Cantacuzino⟩.

VLĂDENI, jud. Iaşi.

Documente, XV, p. 110—111 ⟨doc. 1489, satul V. pe Siret vîndut lui Ştefan cel Mare care-l dă m-rii Voroneţ⟩; XVI, vol. I, p. 103—104 ⟨la 1516 satul V. pe Siret rămas Fetinei, fiica lui Hărman pîrcălab⟩; un sat V. pe Turia în ţin. Iaşi vezi DRH XIX, indice; Erbiceanu, *Mitropolia Moldovei*, p. 31—32 ⟨1/2 sat dată schimb mitropoliei de T. Vîrnav, 1767⟩; *Dicţ. Rom., V, p. 769; Aşezări din Moldova*, p. 268; Măzăreanu Vart., *Condica m-rii Voroneţ*, ed. S. F. Marian, Suceava, 1900, p. 46—48 ⟨doc. despre satul V. pe Siret⟩.

VLĂDENI (fost Volodăuţi), com. Corlăteni, jud. Botoşani[48] (M bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1785, meşter fiind ierodiaconul Nicolae Chirilă şi nepotul său, Zaharia). Vezi şi Fandolica.

Uricarul, XXV, p. 296—297 ⟨satul V. fost Şipoteni, doc. 1635⟩ şi 303—306 ⟨hotărnicie, 1727, 1/2 sat a lui S. Albotă clucer⟩; vezi şi p. urm.; Ghibănescu, *Surete*, XXIV, p. 198—200 ⟨doc. 1627⟩; V, p. 71—72 ⟨V. — Hîrlău, sat al fam. Crupenski⟩; *Uricarul*, XI, p. 311 ⟨doc. 1794, satul răscumpărat de D. Mavracordat de la pah. Toma Cozma; acesta?⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice) (V. Suceava); Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 44; *Dicţ. Rom.*, V, p. 769 ⟨V. fost Fandolica⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 100 ⟨despre sat⟩; Dan D., *M-rea Putna*,

p. 201—202; Ghibănescu N., *Banul Tănase Gosan*, Chişinău, 1930 (din RSIAB, 1930) 〈despre Vlădeni〉.

VLĂDENI, com. Frumuşica, jud. Botoşani[49] (bis. sec. XVIII[50] şi M. casa Haret, c. 1750, transformată în şcoală; date DMI). Vezi şi precedentul.

Documente, XVI, vol. III, p. 154 〈la 1581 satul V. pe Jijia al lui Trifan şi altora〉; XVII, vol. III, p. 9—10 〈doc. 1611 şi un plan al satului〉; p. 166—168 〈la 1614 satul vîndut lui Arsenie Nebojatco〉; DRH, XIX, p. 173—174 〈la 1627 satul restituit soţiei acestuia〉; RIAF, vol. XVI, 1922, p. 48—50 〈doc. 1812 prin care satul cu biserica este vîndut de Ecaterina Başotă lui Iordache Catargiu biv. vel spătar〉; *Dicţ. Rom.*, V, p. 769; Anuar 1930, p. 110 〈bis. din 1918〉; Bălan T., *Noi documente cîmpulungene*, p. 38—39 〈doc. 1775〉; *Uricarul*, VI, p. 281—282 〈sat al fam. Holban, 1807〉; Ghibănescu, *Ispisoace*, II/1, IV/2, indice. (În jud. Botoşani mai este şi o comună Vlădeni).

VLĂDENI — Soroca.

Moldavia v epohu feudalizma, I, p. 270—271 〈la 1611 părţi de sat ale lui Coste Băcioc〉; 342—344 〈dăruite m-rii Secu〉; satul a mai fost întărit m-rii la: 1619 (*Documente*, XVII, vol. IV, p. 332—333), 1621 (V, p. 43—44) etc.

VLĂDEŞTI (fost Dădeşti) — Chigheci (dispărut).

Documente, XVII, vol. I, p. 147—148 〈la 1604 satul vîndut lui N. Ureche vornic〉; vezi şi DRH, XIX, indice; I.N.. 1926—1927, p. 271 〈satul lui Grigore Ureche, 1643〉.

VLĂDEŞTI (fost Levceşti).

Documente, XVI, vol. II, p. 137—138 〈la 1560 satul V. la Rahova ce s-a numit Levceşti〉.

VLĂDEŞTI, jud. Galaţi[51] (bis. Sf. Voievozi).

Documente, XIV—XV, p. 193 〈la 1443 satul V. pe Siret al lui Todor Vlădescu〉; XVI, vol. I, p. 203 〈satul V. lîngă Purceleşti al lui Gavril Calapod, fiul lui Petre stolnic〉; în DRH, XIX, indice este un sat V. în ţin. Covurlui şi un altul, dispărut, în ţin. Suceava; *Dicţ. Rom.*, V, p. 770; *Uricarul*, XXIII, p. 124—127 〈doc. 1636, Vlădeşti — Mănăeşti — Fălciu〉.

VLĂDEŞTI — Suceava[52] (dispărut).

VLĂDEŞTI, com. Bogdăneşti, jud. Vaslui[53] (bis. construită de postelnicul Dimitrie Jora, ante 1828).

Antonovici I., *Documente ale fostelor schituri Orgoeşti, Bogdăniţa, Pîrveşti, Cîrţibaşi şi Mînzaţi din jud. Tutova*, Huşi, 1929, p. 22—24 〈doc. 1828〉; AEH, 1934, p. 57, 1936, p. 79, 1938, p. 118 〈bis. Sf. Voievozi — V. Tutova, 1815〉; *Dicţ. Rom.*, V, p. 771.

VLĂDICENI (fost Goştileşti)[54], com. Bîrgăuani, jud. Neamţ.

Uricarul, XVI, p. 291—293 〈doc. 1805〉; Cristea Alex., *Episcopia Romanului*, XIV, 〈la 1763 schimb între ep. Roman şi Vasile hatmanul〉; *Uricarul*, XXII, p. 127.

VLĂDICENI — Iaşi (bis. Adormirea şi Sf. Arhangheli, construită prin osîrdia lui Macarie, duhovnicul mitropoliei, 1803)[55].

Erbiceanu C., *Mitropolia Moldovei*, p. 18—20 ⟨rezumate doc.⟩; Bobulescu C., *Satul şi biserica din Vlădiceni, jud. Iaşi* („Foaia agricultorilor", I, 1920, nr. 20—21, p. 18 şi urm); Idem, *Satul Vlădiceni* (B.O.R., 1922, nr. 5, p. 372—378) şi în RSIAB, 1934, p. 1—76 şi în vol. *Pentru pomenirea lui Alexandru cel Bun* . . ., Chişinău, 1934, p. 45—49; *Dicţ. Rom.*, V, p. 771; *Aşezări din Moldova*, p. 226 ⟨descoperirile arheologice⟩.

VLĂICENI — Dorohoi (dispărut).

Documente, XVII, vol. II, p. 314 ⟨la 1610 satul lui Mihail Trifan clucer⟩; IV, p. 311—312 ⟨la 1619 1/2 de sat vîndută lui Ifrim⟩; p. 486—487 ⟨la 1620 m-rea Humor îl restituie Ruscăi Căldăruşoaia, sora lui Mihai Trifan⟩, V, p. 23—23 (la 1621 1/2 sat a lui Ifrim Calapod aprod); DRH, XIX, p. 628—629 ⟨la 1628 1/2 sat a lui Pană vistier⟩; Constantinescu D., *Documente moldoveneşti din secolele XV—XVII* (AIIAI, VII, 1970, p. 343—344) ⟨doc. 1636, 1/2 din Vlăiceni a lui Gheorghe Moţoc⟩.

VOCOTEŞTI, vezi Văcoteşti.

VOICAUŢI — Dorohoi.

Documente, XVI, vol. I, p. 546 ⟨la 1547 1/4 din satul V. la obîrşia Podragii al lui Ivanco sluger⟩; Ghibănescu, *Surete*, VII, p. 269 ⟨la 1721 1/2 sat a lui I. Sturza vornic⟩.

M-REA VOINEŞTI (sec. XV)[56].

VOINEŞTI, jud. Iaşi (curţi boiereşti sec. XVII; bis. sec. XVIII, ante 1767, reclădită 1832—1834 de Enache Negruţi; apoi bis. Adormirea, 1905). În evidenţele DMI este trecută bis. M. Cuv. Paraschiva, 1707, construită de preotul Teodor Pîrlog şi alţii, catapeteasma de Atanasie egumenul de la Floreştii.

Documente, XVI, vol. III, p. 333—334 ⟨doc. 1586 despre împărţirea satului între Bucium pîrcălab şi rudele sale⟩; XVII, vol. V, p. 93—94 ⟨la 1622 1/2 sat vîndută lui Simion Gheuca comis⟩; DRH, XIX, p. 419—420 ⟨la 1628 aceiaşi 1/2 a lui M. Fortună comis); Brătulescu V., *Contractul pentru zidirea bisericii din com. Voineşti, reg. Iaşi* (M.M., XXXVIII, 1962, nr. 7—8, p. 608—612) ⟨publică şi comentează⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă*, p. 13 ⟨despre sat⟩; *Uricarul*, XVII, p. 57 ⟨doc. 1767, amintind bis.⟩, Ghibănescu, *Surete*, III, p. 314—321 ⟨doc. 1638, 1/2 sat vîndută lui Mînjea uricar de Tofana Bucium⟩; IV, p. 238—239 ⟨doc. 1655 1/2 sat cu case boiereşti a lui Ioanşco Rusu logofăt; ajuns apoi al lui Iorga vameş⟩; vezi şi indice; *Dicţ. Rom.*, V, p. 774; Anuar 1930, p. 73—74;

Teodor Dan Gh., *Tezaurul feudal de obiecte de podoabă descoperit la Voineşti — Iaşi* („Arheol. Moldovei", I, 1960, p. 245—262) ⟨Se descriu obiectele descoperite⟩.

VOINEŞTI, jud. Vaslui[57] (bis. Cuv. Paraschiva, ante 1809). În acest judeţ sînt două sate V., unul în com. Vultureşti.

A.B., 1931, p. 198 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 70, 1935, p. 92, 1936, p. 100, 1938, p. 156 ⟨bis. de lemn din 1707⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 774; Costă-

chescu M., *Doc. Ştefan.* p. 43 ⟨despre sat⟩; Panait Cristache I. şi T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 484 şi urm.) ⟨despre bis. de lemn din V. — Vaslui, 1707⟩.

VOINOVA — Orhei (bis. de lemn sec. XVIII, în stare rea la 1812, reclădită de lemn).

A.B., 1834, p. 240 ⟨descriere bis.⟩; *Documente,* XVI, vol. I, p. ⟨la 1529 1/2 de sat a lui Bran şi rudelor sale⟩; Anuar 1922, p. 172; Bezviconi, *Boierimea,* I, p. 171 ⟨a fam. Gaios⟩.

M-REA DE LA VOITIN (dispărută ante 1490).[58]

VOITIN — Suceava (bis. Sf. Ilie, 1819).

Werenka D., *Topographie,* p. 117; Costăchescu M., *Doc. Ştefăniţă,* p. 248 ⟨despre sat⟩; *Documente,* XVI, vol. I, p. 29 ⟨la 1503 sat al m-rii Putna⟩; satul a mai fost întărit m-rii Putna la: 1520 (vol. I, p. 171); Anuar Bucovina, 1923, p. 53. 1924, p. 53, 1926, p. 84, 1927, p. 95, 1928, p. 121.

VOLCINEŢ — Suceava (bis. ante 1490).

M. Costin, *Opere,* ed. V. A. Urechia, II, p. 534 ⟨satul lui M. Costin⟩; Mihailovici Paul, *Regestele actelor din arhiva de la Constantinopol a Sf. Mormînt* (RSIAB, 1934, p. 365—415) şi extras, 1934 ⟨şi doc. despre Volcineţ⟩; Werenka D., *Topographie,* p. 117—118; *Documente,* XV, p. 132 ⟨doc. 1490).

VOLCINEŢ (Volovcineţi) — Lăpuşna (bis. de lemn Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită de I. Başotă).

RSIAB, 1929, p. 198—199; 1931, p. 561 ⟨cat. 1820⟩; A.B., 1939, p. 23 ⟨la 1816 bis. Vălcineşti — Orhei⟩; Anuar 1922, p. 97 şi 188 ⟨V. Soroca⟩; *Un document* („Gazeta mazililor şi răzeşilor", 1911, p. 264—267) ⟨din 1821 — V. — Suceava⟩; Romstorfer K. A., *Die alte griechisch — orientalische Pfarrkirche in Wolczynetz und Toporoutz,* („Mitteilungen", 1899, p. 194—196).

VOLINTIREŞTI, vezi Vorontăreşti.

SCHITUL VOLOCA (construit de C-tin Donici, sec. XVIII, desfiinţat de austrieci 1783).

Pumnul A., *Moşiile mănăstireşti,* p. 130; Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela", 1890, p. 9—10 şi 206); Werenka D., *Topographie,* p. 118 ⟨două sate⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 12 şi 20 ⟨bis. din 1784 şi 1831⟩; Bălan T., *Doc., bucovinene,* indice; Idem, *Familia Onciul,* indice ⟨doc. despre sat⟩; Idem, *Refugiaţi moldoveni în Bucovina,* indice; Hostiuc, *Schiturile Bucovinei,* p. 120—122.

VOLODĂUŢI, vezi Vlădeni.

VOLOSENI — Orhei (bis. de lemn Sf. Varvara, sec. XVIII).

Sava, *Doc. Lăpuşna,* indice; RSIAB, 1929, p. 364—365 ⟨cat. 1820⟩; *Documente,* XVII, vol. IV, p. 187 ⟨la 1617 satul Volovciniţi al soţiei lui Macri armaş⟩; Bezviconi, *Boierimea,* I, p. 146 ⟨satul Volodeni al fam. Vîrnav-Perju⟩ şi 274 ⟨satul Voloseni al fam. Russo⟩.

VOLOSENI — Fălciu[59] (bis. sec. XIX).

Documente, XVII, vol. V, p. 103—104 ⟨la 1622 satul lui Ionaşco Cehan vornic de poartă⟩; vezi şi p. 285 (1624); DRH, XIX, p. 117 (1626) etc.; Ghibănescu, *Surete*, VIII, p. 276—277 ⟨la 1638 satul lui Ionaşco Cehan⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 775 ⟨istoricul satului⟩.

VOLOŞCANI, com. Vidra, jud. Vrancea (bis. Sf. Ilie, ante 1809, reclădită 1920).

A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; „Milcovia", I, 1930, p. 35 ⟨despre numele satului⟩; AER, 1936, p. 262; Moldoveanu Gh., *Toponimie vrînceană* („Ateneu". aug. 1968, p. 14) ⟨despre numele Voloşcani⟩.

VOLOVĂȚ (Holovăț), jud. Suceava (bis. de lemn a lui Dragoş voievod, mutată de Ştefan cel Mare la m-rea Putna, 1468[60], reparată la 1778 de arhimandritul Vartolomei Măzăreanu care-i adaugă două abside laterale şi pridvor; bis. era ruinată la 1904; *este cea mai veche bis. de lemn din Moldova.)* Vezi şi m-rea Putna.

Costin N., *Letopisețul țării Moldovei de la zidirea lumii pînă la 1601*, ed. I. St. Petre, p. 175—176 ⟨legenda construirii bis. de lemn⟩; Kozak, *Inschriften*, p. 196—199; Urechia V. A., *Arhimandritul Vartolomei Măzăreanu*, Buc., 1888, p. 11 ⟨doc. 1736 despre bis. lui Dragoş vodă dusă de Ştefan cel Mare la Putna⟩; I. N., IX, 1931, p. a II-a, p. 227 ⟨inscripții⟩ şi 1933, p. 227; Werenka D., *Topographie*, p. 419;

Dracinski Const., *Uricul Volovățului* („Patria", II, 1898, nr. 162); Idem, *Din istoricul satului Volovăț* („Gaz. Buc.", V, 1895, nr. 38); Dan D., *M-rea Sucevița*, p. 146—149, 151—165 ⟨hotărnicie, 1744⟩; Idem, *Cronica episcopiei Rădăuți*, p. 235—239 ⟨doc. 1761⟩; Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); *Cat. doc. moldoveneşti*, I—IV (indice);

JBLM, 1893, p. 59—60 ⟨după „Mitteilungen", 1890⟩; Onciul S., *Fondul religionariu* („Candela", 1891, p. 12—14) ⟨despre vechimea bisericii⟩; Olinschi — Olinescu Titus, *Mănăstirile lui Dragoş Vodă* („Liberalul" — Iaşi, 1886, nr. 4—6); Dobrescu, *Istoria bisericii sec. XV*, p. 167; Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 168; Dan D., *M-rea Putna*, p. 125—128; Mironescu Vl., *M-rile şi bisericile întemeiate de Ştefan cel Mare* (J. L., V, 1908, p. 114—115); Leca Morariu, *Ce-a fost o dată în trecutul Bucovinei*, 1922 ⟨şi despre bis. Volovăț⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 80; *O tradițiune despre Dragoş vodă* („Curier rom.", I, 1886, nr. 73) ⟨despre bis. din Volovăț⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 775; Chiriac N. D. *Ctitoriile lui Ştefan cel Mare*, p. 9—10, 42—43; Grigorovitza, *Dicț. Bucovina*, p. 243; Anuar Bucovina, 1923, p. 38, 1924, p. 38, 1926, p. 69, 1927, p. 80, 1928, p. 98;

Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (BCMI, 1925, p. 130—132); Henry P., *Les églises de la Moldavie*, p. 30—31, 127; Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 35; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 238, 243, 245;

Negură I. G., *O ctitorie a lui Ştefan cel Mare puțin cunoscută: biserica din Volovăț* („Altarul Banatului", 1945, nr. 8—12); *Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare*, p. 181; „Arhitectura R.P.R.", 1954, nr. 8,

p. 18; Comarnescu P. *Îndreptar artistic* (indice); Vătăşianu, *Istoria artei* (indice);

Oreste Gherasim, preot, *Biserica lui Dragoş vodă din Putna* (M.M., 1964, nr. 3—4, p. 140—144) ⟨din Volovăţ⟩; Brătulescu Victor, *Biserica de lemn de la Volovăţ adusă de Ştefan cel Mare la Putna* (M.M., 1967, nr. 5—6, p. 414) ⟨despre ascendenţa lui Ştefan cel Mare⟩; Idem, *Cîteva date suplimentare asupra bisericii de lemn din comuna Putna* (M.M., 1967, nr. 1—2, p. 92—93) ⟨de la Volovăţ mutată întîi la Suceviţa⟩; Idem, *Pomelnicul bisericii de lemn din Volovăţ* (M.M., 1968, nr. 5—6, p. 325—326) ⟨se reproduce; şi despre tîmplă şi despre un izvor⟩; Panait Cristache I. şi T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 480 şi urm.); *Documente*, XVI, vol. III, p. 430—431 ⟨la 1589, satul, fost domnesc, dăruit lui Nicula stolnic, care-l dă schimb familiei Movilă, care-l dăruieşte m-rii Suceviţa⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 305;

Gorovei Ştefan, *Biserica de la Volovăţ şi mormîntul lui Dragoş Vodă* (M.M., 1971, nr. 5—6, p. 374—383) ⟨se arată că Dragoş a fost înmormîntat la Volovăţ; şi despre vechimea bisericii⟩.

VORNICENI — Covurlui (dispărut)[61].

Documente, XVI, vol. I, p. 425 ⟨la 1546 satul V. unde a fost Lie era al urmaşilor lui Dragoş vornic⟩; vol. II, p. 52 ⟨la 1554 1/2 sat vîndută lui Iosaf monah, fost vistier⟩; XVII, vol. I, p. 135 ⟨la 1604 sat al lui Nicoară armaş şi al familiei sale; acelaşi?⟩; V, p. 133—134 ⟨la 1622 1/2 sat a strănepoţilor lui Bechea⟩; vezi şi DRH, XIX, indice ⟨satul era al lui Apostol armaş⟩;

Stoide C.A. şi L.D. Stahiescu, *Vornicenii, sat dispărut din ţinutul Covurluiului. Studiu şi documente*, Galaţi, 1941, 23 p. (extras din „Orizonturi", 1940, nr. 5—10. p. 164 şi urm.) ⟨istoricul satului, începînd de la 1604 pînă la mijlocul sec. XIX; şi doc.⟩.

VORNICENI, jud. Botoşani (M bis. de lemn Sf. Dumitru, construită după tradiţie în sec. XV—XVI în „dumbrava cea înaltă"; bis. mutată în sat la 1821, cînd i s-a adăugat absidele laterale; restaurată 1868; cruce de piatră existentă la 1871)[62].

Rosetti R., *Familia Rosetti*, indice; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 400—403 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 775—776; Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 124—125 ⟨despre bis. şi siliştea fostului sat⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 236 ⟨despre sat⟩; Idem, *Doc. Ştefăniţă*, p. 234—235; Panait Cristache I. şi T. Elian, *Bisericile de lemn din Moldova* (M.M., 1969, nr. 7—9, p. 483 şi urm.) ⟨despre bis. veche de lemn⟩; vezi şi B.M.I., 1973, nr. 4, p. 32 ⟨bis. sec. XVII?⟩.

VORNICENI — Lăpuşna (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII).

ACMIB, I, 1924, p. 51 ⟨însemnări⟩; RSIAB, 1929, p. 201; p. 359 ⟨cat.⟩; A.B., 1930, p. 391 ⟨doc. 1809⟩; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 74—77 ⟨la 1560 sat al m-rii Căpriana⟩.

M M-REA VORONA (Naşterea Maicii Domnului, de lemn, sec. XVIII, construită de Sandu Ilie biv vel stolnic; bis. clădită de zid 1835,

de arhimandritul Rafail, zugrăvită 1869; bis. Adormirea, construită de Iordache Panait paharnic, 1793—1803[63]; bis. Sf. Nicolae din cimitir, c. 1835; chilii şi clopotniţă din 1840; sihăstria Voronei, Buna Vestire, sec. XVIII?, reclădită 1857 de arhiereul Chesarie Sinadon, ierodiaconul Daniil Stroescu şi arhimandritul Iosif Vasiliu), com. Vorona, jud. Botoşani.

Furtună D., *Însemnări de prin biserici* (R.I., 1919, p. 91) ⟨însemnare, 1777⟩[64]; Iorga N., *Inscripţii de pe cărţi şi manuscrise (Studii şi doc.*, XVI, p. 258—277); vezi şi p. 87 ⟨doc. 1793 despre ctitorii m-rii⟩; R.M., 1925, nr. 11—12, p. 15—17) ⟨doc. 1818, schitişor făcut la Vorona⟩, p. 20 ⟨doc. 1834, m-rea de la Vorona, numită a lui Arbure⟩; Berechet Şt., *Picături mărunte*, 1924, p. 137 ⟨sihăstria de lîngă pîrîul Vorona, însemnare 1779⟩; RSIAB, 1934, p. 106 ⟨însemnare, 1787⟩; *Inscripţii Bucureşti*, p. 597 ⟨cruce, sec. XVIII⟩; Panaitescu P. P., *Manuscrisele slave*, I, p. 188, 251, 252 ⟨m-rea Poiana Vorona şi sihăstria de pe pîrîul Vorona, însemnări 1799, 1789⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 225—227 ⟨la 1835 m-re de categoria IV-a dintre m-rile neînchinate⟩;

Bilciurescu, *Mănăstirile*, p. 74—75; *Dicţ. Rom.*, V, p. 776; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 369—370 ⟨despre vechime şi origine⟩; Idem, *Doc. Ştefan*, p. 48—50; Iorga N., *Calendarul neamului românesc*, 1909, p. 56—58; *Dicţ. Rom.*, V, p. 331 ⟨Săhăstria⟩;

Simionescu Al., *Mănăstirea Vorona* (R.M., I, 1921, nr. 3—4, p. 20—25, nr. 5, p. 8—17, nr. 6, p. 13—20, nr. 9, p. 18—24, nr. 11, p. 11—15, nr. 12, p. 26—28, 1922, nr. 3—4, p. 38—40, nr. 6, p. 22—29, nr. 7, p. 20—30) şi Botoşani, 1922, 67 p.+7 pl. ⟨istoric, descriere, inscripţii, obiecte, egumeni, averea m-rii, însemnări de pe cărţi, documente⟩; Recenzia lui N. Iorga, R.I., X, 1924, p. 141—142; Anuar 1930, p. 52; *Botoşanii în 1932. Schiţă monografică*, p. 49—50 ⟨note sumare despre cele 4 biserici ale m-rii de Al. Simionescu⟩;

Iorga N., *O m-re de cărturari; Vorona* (BCMI, XXV, 1933, p. 120) ⟨reproduce un doc. din 1836⟩; Vasiliu Gh. D., *Sihăstria Voronei. Însemnări monografice* (M.M., 1943, nr. 3—4, p. 116—120); Ciobotaru Gh., *Istoria m-rii Vorona*, teză de licenţă, Inst. teologic, Buc., 1948; Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri* (M.M., 1964, nr. 9—10, p. 513—514).

VORONA MARE, com. Vorona, jud. Botoşani (bis. din 1794 a fam. Crupenski)[65].

Anuar 1930, p. 117; *Cartea veche românească în colecţiile Bibliotecii Centrale Universitare din Bucureşti*, Buc., 1972, p. 103 ⟨însemnare 1810, bis. din satul Vorona⟩.

M M-REA VORONEŢ (Sf. Gheorghe, construită şi zugrăvită de Ştefan cel Mare, 1488[66]; pridvorul adăugat la 1547 de mitropolitul Grigore Roşca, cînd biserica este pictată şi în exterior, avînd una din cele mai frumoase picturi exterioare moldoveneşti; zidurile înconjurătoare ale m-rii şi chiliile dispărute după 1786, cînd m-rea a fost desfiinţată; din vechile clădiri se păstrează

doar turnul clopotniță; în biserică se află mormîntul vestitului Daniil Sihastrul, de care se leagă legenda cunoscută cu Ștefan cel Mare. În anii 1961—1968 au fost efectuate o serie de lucrări de restaurare a ansamblului, refacerea învelitorii bisericii și evidențierea fundațiilor vechilor chilii care au fost dărîmate).

Gonța Alexandru, *Domeniile feudale și privilegiile mănăstirilor moldovenești în timpul domniei lui Ștefan cel Mare* (B.O.R., LXXV, 1957, nr. 5, p. 451—452) ⟨Prezintă privilegiile și daniile acordate de domn ctitoriei sale de la Voroneț⟩;

Kozak, *Inschriften*, p. 199—213; Dan Dim., *M-rea Sucevița*, Buc., 1923, p. 85 ⟨însemnare, 1543⟩; idem, *M-rea Putna*, p. 66—67 ⟨inscripție, 1516⟩; F.F., XI, 1936, nr. 3 ⟨pisania⟩; J.L., 1923, p. 19, 180 ⟨desene pietre de mormînt⟩;

Brătulescu V., *Nume de călugări și de dieci în grafitele de la m-rile Voroneț și Homor* (M.M., 1965, nr. 9—10, p. 541—554);

Bălan T., *Documente bucovinene*, indice ⟨multe doc. despre m-re⟩; Idem, *Noi documente cîmpulungene*, 1927, indice; Neculce, *Letopisețul*, p. 10 ⟨legenda construirii m-rii⟩; FMIL, VII, 1845, p. 28 ⟨doc.⟩;

Marian S. Fl., *Condica mănăstirii Voronețul*, Suceava, 1900, 114 p. ⟨scrisă la 1775 de Vart. Măzăreanu: odoare, vestminte, documente pe moșii⟩; Brătulescu Victor, *Însemnări pe o Evanghelie de la biserica Voroneț* (M.M., 1964, nr. 3—4, p. 151); Bogdan I., *Sămile* (B.C.I., 1915, p. 232—235); Werenka D., *Topographie*, p. 119—120;

Pumnul A., *Moșiile mănăstirești*, p. 98—101 ⟨istoric, avere⟩;

Die Österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild, Bukowina, Viena, 1899, p. 89 și 379 ⟨desen după pictură și vederea m-rii⟩; Bădăuță Al., *Priveliști românești*, pl. 164; „Vatra", II, 1895, p. 345 ⟨foto veche⟩.

Wickenhauser Fr. A., *Geschichte der Klöster Woronetz und Putna*, 1886, 214 p.; *Fondul religionariu* („Candela", 1889, p. 806—809 și 1890, p. 205) ⟨avere, istoric, despre starea m-rii⟩; Tomiuc Vasile, *Din istoria bisericii de la Voroneț* (G. Buc., III, 1893, nr. 37—38);

Romstorfer K. A., *Die griechisch-orientalische ehemalige Kloster-Kirche in Woronetz* („Mitteilungen", XX, 1894, p. 43—48); Idem, *Die Architektur im ehemaligen Fürstentums Moldau*, extras din „Zeitschrift fur Geschichte der Arhitektur", V, p. 81—94+5 planșe ⟨planuri bis. Voroneț⟩; Idem, *Die Kirchenbauten in der Bukowina*, Viena, 1896, 32 p. (extras din „Mitteilungen", 1894—1896);

Iorga N., *La m-rea Voroneț* („Calendarul neamului românesc", 1909, p. 56—58); Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 89—91; Dobrescu N., *Istoria bisericii sec. XV*, p. 144—147 și 163;

Mironescu Vl., *M-rile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare* (J.L., V, 1908, p. 110—111); Chiriac N. D., *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare*, p. 29—31, 63;

Balş G., *Bisericile lui Ştefan cel Mare* (B.C.M.I., XVIII, 1920, p. 31—36, 282) ⟨pietre de mormînt⟩; Grigorovitza, *Dicţ. Bucovina*, p. 243—244; BCMI, XIX, 1926, p. 134—135 şi XX, 1927, p. 37 ⟨despre reparaţiile făcute⟩ şi XXX, 1937, p. 91—92; Balş G., *Biserici sec. XVI*, (BCMI, XXI, 1928, p. 88—91) ⟨descrierea pridvorului din sec. XVI), p. 273 ⟨crede că naosul a fost zugrăvit din vremea lui Ştefan cel Mare⟩;, 335—336, 344—346 ⟨pietre de mormînt⟩, 348 ⟨inscripţie⟩; vezi şi indice; Godeanu V., *La Voroneţ şi mai sus* („Dimineaţa", XXX, 1934, nr. 9894, p. 3);

Nistor I., *M-rile din Bucovina* (J.L., 1931, p. 113—119); Iorga N., *Notes sur quelques monuments d'histoire et d'art en Roumanie*, Vălenii de Munte, 1935, 18 p.+5 pl.; Vessereau Margueritte, *Biserici moldoveneşti* (P.L., I, 1936, vol. II, p. 92—103; trad. din R.D.M., 1 aug. 1934); Iorga N., *Istoria bisericii*, I, p. 101; BCMI, XXVIII, 1935, p. 65, 68 ⟨reparaţii⟩; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 246, 257; *The abbey-church of Voroneţ* („Illustrated London News", 2 febr. 1935); Chichifol Petre, *Mănăstirea Voroneţ* (G. Buc., III, 1937—1938, nr. 33); Micşunescu D., *Vizitînd m-ri bucovinene*, 1937, p. 112; Brătulescu V., *Biserici monumente istorice* („Cele trei Crişuri", 1938, nr. 3—4, p. 53) ⟨note scurte despre bis.⟩;

Reli S., *Călăuza monumentelor religioase*, p. 156—169 ⟨descriere, pictură, pietre de mormînt⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 27, 1924, p. 27, 1926, p. 59, 1927, p. 70, 1928, p. 83; Ştefănescu I., *Mănăstirile Bucovinei* (R.F.R., VIII, 1941, nr. 8—9, p. 403—404); Costea Erast, *Din arhiva m-rii Voroneţ*, Cernăuţi, 1942; Idem, *Mănăstirea Voroneţ*, Cernăuţi, 1943;

Turcu Const., *Daniil Sihastrul, figură istorică, legendară şi bisericească* (S.C.I., XXIII) şi Iaşi, 1947; Ştefănescu I. D., *Cuviosul Daniil Sihastru* (B.O.R., LXXIV, 1956, nr. 6—7, p. 537—540). ⟨Şi despre portretul său de la bis. Voroneţ şi de pe scoarţele tetraevanghelului de la aceeaşi bis.);

Repertoriul monumentelor lui Ştefan cel Mare, p. 77—86, 274—275, 356 ⟨descriere, foto, planuri, pietre de mormînt, clopot⟩; Comarnescu P., *Îndreptar artistic*, p. 94—98 (şi indice); Crăciunaş I., *Acţiunea de reparare şi restaurare a monumentelor istorice bisericeşti* (M.M., nr. 7—8, 1964, p. 356—357) ⟨lucrările efectuate⟩; Zugrav I., preot prof., *Voroneţul* (M.M., XXXIX, 1963, nr. 1—2, p. 68—85) ⟨averea m-rii, descrierea arhitecturii şi picturii, mormintele şi odoarele bisericii, inscripţii după Kozak⟩; Lehner Iosef, *Die Breitwand von Woronetz* („Der Europäische Osten", München, IX, 1963, nr. 99, p. 372—373); Vătăşianu, *Istoria artei* (indice); Grigorescu Ioana şi N. Diaconu. *Prezentarea unor elemente noi apărute cu ocazia restaurărilor de la Dragomirna, Suceviţa, Tazlău şi Voroneţ*, în vol. *Sesiunea Direcţiei Monumentelor istorice*, Buc., 1963; Comarnescu P., *Voroneţ*, ed. Meridiane, 1965, Colecţia Mici îndreptare; Comarnescu P., *Timp şi monumente* („Cronica", Iaşi, 12 mart. 1966, p. 5) ⟨despre pictură⟩;

Milkowicz Wladimir, *Zwei Fresco-Kalender in Bukowiner Klosterichen Woronetz und Suczawitza aus dem 16. Jahrundert* („Mitteilungen", XXIII, 1898, p. 1—45) şi extras, Viena, 1898;

Podlacha L., *Griechisch-orientalischen Kirchen* („Kunstgeschichtliches Jahrbuch", 1910, p. 141—159); Podlacha L., *Abendländische Einflüsse in den Wandmalereien der griechisch-orientalischen Kirchen in der Bukowina*, Düsseldorf, 1911 (extras din Z.C.K., XXIV); Podlacha W., *Malovidla scienne w cerkoiach Bukowiny*, Liov, 1912; Podlacha W., *Wandmalereien in den griechisch orientalischen Kirchen in der Bukowina* (B.S.P., 1912, p. 37—51); Podlacha Vlad., *Picturile murale din bisericile din Bucovina* (J.L., 1927, p. 206—217) (traducere);

Morariu Leca, *La Voroneț (1913)* (F.F., 1933, nr. 1, p. 17—21); Idem, *La Voroneț (1914) (ibidem*, nr. 2, p. 36—42, nr. 3, p. 70—76) ⟨descrierea picturii⟩; Idem, *La Voroneț*, Suceava, 1933; Idem, *La Voroneț (1913—1914)*, 39 p.+1 pl. (extras din „Gl. Buc.", 1922); Strzygowski J., *Die bildende Kunst des Ostens*, Leipzig, 1916, p. 54—55 și pl. 22;

Diehl Charles, *Impressions de Roumanie* (R.D.M., 15 iunie 1924, p. 836—839) ⟨descrierea picturilor exterioare⟩; Luția Oreste, *Legenda Sf. Ioan cel Nou de la Suceava în frescele din Voroneț* (C.C., I, 1924, p. 279—354+9 planșe)⟨despre ctitor, mitropolitul Grigore, despre zugravul bisericii — de fapt „*pristav*" nu zugrav — și descrierea scenelor care înfățișează legenda Sf. Ioan. Compară aceste scene cu cele de pe sicriul cu moaștele Sf. Ioan cel Nou⟩; Recenzia lui N. Iorga: R.I., 1925, p. 334—335; Tafrali O., *Les fresques des églises de Bucovina* („Comptes-rendues de l'Académie des Inscriptions et Belles Lettres", 1924) și Buc., 1924; Bogrea V., *Doi sfincși ai picturilor murale de la mănăstirile Bucovinei: „Elen Astakoe" și „Elin Zmovagl"* (C.C., II—III, 1926—1927, p. 607—608) ⟨completări la articolul lui V. Grecu despre filozofii elini din pictura bisericească⟩;

Grecu V., *Darstellungen altheidnischer Denker und Schrifstellen in der Kirchen-Malerei des Morgenlandes* (BSHAR, 1924); Cadafalch y, Puig, *Les églises de Moldavie;* Grecu Vasile, *Eine Belagerung Konstantinopels in der rumänischen Kirchenmalerei* („Byzantion", I, 1924, p. 273—289); Grecu Vasile, *Din frumusețile vechilor noastre biserici,* Cernăuți, 1926, 16 p. (extras din calendarul „Gl. Buc." pe anul 1927);

Isopescu Claudio, *L'arte religiosa moldava della Bucovina. Il monastero di Voronetz* („Illustrazione Toscana", V, 1927, nr. 12, p. 28—31); Tafrali O., *M-rea Voroneț* („Viitorul", 25 aug. 1928) și în vol. *Îndrumări culturale;* Tafrali O., *Portretele lui Ștefan cel Mare și Petru Rareș de la Voroneț și Humor* (A.Ș.A., 1928, fasc. II, p. 16—17);

Henry P., *L'originalité des peintures bucoviniennes,* p. 291—303; Idem, *Folklore et iconographie religieuse;* Idem, *L'arbre de Jessé dans les eglises de Bukovine*, Buc., 1928 (din „Bibliothéque de l'Institut français des Hautes Etudes en Roumanie, Melanges", 1928, p. 1—31); Idem, *Quelques notes sur la représentation de l'Hymne akathiste dans la peinture murale exterieure de Bukovine*, Buc., 1928 (din aceeași publicație, 1928, p. 33—49); Idem, *Voronețul* („Boabe de grîu", II, 1931, nr. 1, p. 1—7); Idem, *Les églises de la Moldavie,* p. 30, 60, 73—105, 145, 165—174, 229—230 passim, pl. IV, X—XIII, XXV, passim;

Ştefănescu I. D., *Iconographie,* pl. 60; Idem, *L'évolution,* p. 130—135, 274, pl. LXIII—LXVIII; Idem, *L'évolution,* II, p. 44—50; Morariu Leca, *Pictura de la Voroneţ* (F.F., VIII, 1933, nr. 3, p. 16—20, 36—42, 70—76); Grabar A., *L'origine des façades peintes;* Ştefănescu I. D., *Peintures murales illustrant les liturgies* (R.I.R., V—VI, 1935—1936, p. 176); Trafali O., *Influenţe sîrbeşti în vechea iconografie a Moldovei,* 1935, (extras din C.C., X, 1935, p. 235—242); Brătulescu V., *Frescele de la Voroneţ* („Arta şi tehnica grafică", dec. 1937, p. 49—59 şi 1938, iunie—sept., p. 67—89) şi Buc., 1938, 33 p.; Bibescu Marta, *Atletul lui Hristos sau meşterii necunoscuţi ai Bucovinei* („Arta şi tehnica grafică", dec. 1938—mart. 1939, fasc. 6, p. 12—25) ⟨descriere şi reproduceri picturi⟩; Bobulescu, *Lăutari,* p. 9, 11, 16, 21;

Nandriş Maria Mabel, *Painted Churches in Bucovina: Voroneţ and Suceviţa* („Geographical Magazin", Londra, 1945, p. 573—583); Focillon H., J. Strzygovski, N. Iorga, G. Balş, *Fresques des églises roumaines* („Arcades", 1947, nr. 3—4, p. 49—64, 115—119); *Voroneţ. Fresques des XV et XVI-e siècles,* în col. *Tresors de l'art roumain,* Buc., 1959, text P .Comarnescu, fotografii de Dan Grigorescu (prezentare în M.M. 1960, p. 491—493); *Eglises peintes,* pl. XII, XVII, XXII;

Ulea Sorin, *Originea şi semnificaţia ideologică a picturii exterioare moldovene* (SCIA, 1963, nr. 1, p. 57—91); Musicescu Maria Ana, *Consideraţii asupra picturii din altarul şi naosul Voroneţului,* în vol. *Cultura moldovenească în vremea lui Ştefan cel Mare,* Buc., 1964, p. 363—417; Voinescu Teodora, *Portretele lui Ştefan cel Mare în arta epocei sale,* în acelaşi volum, p. 472—475; Comarnescu Petru, *Valoarea artistică a monumentelor din Bucovina* („Scînteia", 27 ian. 1968, p. 5);

Musicescu Ana Maria şi Sorin Ulea, *Biserica Voroneţ,* Buc., 1969, Ed. Meridiane; Ion Istudor şi Ion Balş, *Contribuţii la cunoaşterea materialelor folosite în pictura murală exterioară a bisericilor din secolul al XVI-lea din Bucovina şi la unele probleme de tehnică* (R. Muz., 1968, nr. 6, p. 491—497) ⟨Pe baza cercetărilor de laborator, se explică tehnica de lucru folosită de zugravi⟩; Prezentare în M.O., 1969, nr. 5—6, p. 469—471; Lehner Josef, *Zisterziensergotik im Fürststentum Moldau (1487 bis 1582),* în vol. *Gedenkschrift für Harold Steinacker (1875—1965),* München, 1966, p. 105—115+planşe ⟨şi despre m-rea Voroneţ⟩; Ichim Dumitru, *Conţinutul dogmatic al iconografiei bizantine* (G.B., 1970, nr. 9—10, p. 935—945) ⟨lucrare de compilaţie despre influenţa bizantină asupra iconografiei noastre, ilustrată prin cea de la m-rea Voroneţ⟩; Nandriş Gr., *Christian humanism expressed in the neo-byzantine mural painting of the churches in Bucovina and in other orthodox centres in Eastern Europe (Mount Athos)* („Revue des études roumaines", XI—XII, 1969, p. 7—19); Demcenko N. A., *Zemledelîceskie orudiia v Moldavskoi freskovoi jivopisi Voroneţkogo monastîiria (XVI v.),* în *Arheologhiia, etnografiia i iskusstvovedenie v Moldavii,* Kişinev, 1968, p. 142—148;

Irineu Crăciunaş-Suceveanu, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova* (M.M., XLV, 1969, nr. 7—9, p. 432—436) ⟨descrie pictura exte-

rioară, cu unele considerații generale preliminare⟩; Chevalier Denys, *Les fresques des monastères de Roumanie de Nord. Synthèse de l'Orient et de l'Occident* („Les lettres françaises", 19—25—VIII—1970, p. 21—24); prezentare în „Cronica", 24. X. 1970, p. 11; Moraru Dinu, *Ce este albastrul de Voroneț?* („Cronica" 1. IV. 1967, p. 9) ⟨pigment de lapis-lazuli⟩; Mateescu Cătălina Anca, *O analiză voronețeană* („Cronica", 18. VII. 1970, p. 5) ⟨despre pictură⟩;

Morariu C., *Din istoria românilor bucovineni*, p. 60—63 ⟨despre averea m-rii⟩; Grecu Vasile, *Vechi odoare neprețuite* („Calend. Gl. Buc.", 1925, p. 21—22) ⟨istoricul bis. Voroneț⟩; *Istoria artelor plastice*, I, p. 306—318, 350—355, passim ⟨descriere arhitectură și pictură, plan, foto⟩;

Memoriul P.S.S. episcopului Melchisedec despre Tetraevanghelul lui Ștefan cel Mare de la Homor și Tetraevanghelul mitropolitului Grigorie de la Voroneț, ambele manuscripte[67] (AARPAD, s. II, t. IV, 1882, p. 18—28); Bogdan I., *Evangheliile de la Humor și Voroneț din 1473 și 1550*, Buc., 1907, 11 p.+6 pl. (din AARMSI, s. II, t. XXIX, p. 645—656); Turdeanu, *Manuscrisele slave*, p. 150—156 ⟨Tetraevanghelul dăruit de Ștefan cel Mare⟩; Morariu Leca, *Un nou manuscris vechiu. Isopia Voronețeană*, 1922 (din „Calendarul Gl. Buc.", 1922, p. 41—47) ⟨Scrisă la 1801 de Ieronim Stoleriu⟩; Ștefănescu I. D., *Broderiile* ..., în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ștefan cel Mare*, Buc., 1964, p. 485.

VORONTĂREȘTI (Volintirești), com. Alex. I. Cuza, jud. Iași[68] (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, reclădită 1914).

A.B., 1931, p. 175 (cat. 1809); AER, 1936, p. 116—117; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 397 ⟨despre sat⟩; DRH, XIX, indice; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 217—218 ⟨doc. 1632⟩.

VOROVEȘTI, com. Miroslava, jud. Iași (M bis. de lemn Sf. Gheorghe, 1768, și bis. Adormirea, 1745)[69].

Documente, XVI, vol. III, p. 92 ⟨la 1578 satul dăruit m-rii Galata de Petru Șchiopul⟩; vezi și p. 410 (1588), vol. IV, p. 62 (doc. 1593); vezi și p. 410 (1598); p. 155 ⟨la 1597 o parte a cneaghinei Comna⟩; p. 223—224 ⟨sat al m-rii Galata, 1597⟩; *Uricarul*, XVI, p. 281 ⟨la 1825 sat al fam. Balș⟩; VI, p. 220 ⟨doc. 1820⟩; Anuar, 1930, p. 74.

VORUNTĂREȘTI — Covurlui (sau Roman?).

Documente, XVI, vol. I, p. 227 ⟨la 1525 satul era al nepoților lui Voruntar⟩; vezi și III, p. 128 (doc. 1579—1582) și p. 162 (doc. 1581); în DRH, XIX, indice este V. — Roman.

SCHITUL VOVIDENIA, vezi m-rea Neamț.

VOVRIEȘTI (Vovreești, Hovrăești), com. Băcești, jud. Vaslui[70] (la 1809 două bis. Sf. Voievozi, de lemn, 1780 și Adormirea). Vezi și următorul.

A.B., 1931, p. 204 ⟨cat. 1809⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ștefan*, I, p. 25 ⟨despre sat⟩; AER, 1936, p. 95; Ghibănescu, *Surete*. XVI (indice); *Uricarul*, VI, p. 342 ⟨doc. 1827⟩.

VOVRINEŞTI (curţi boiereşti, sec. XVII). Vezi şi precedentul.

R.I., II, 1916, p. 197 ‹doc. de la sfîrşitul sec. XVII despre curţile lui Mierăuţă Hraniţă din Vovrineşti şi pustiirea satului›.

SCHITUL VRANCEA, vezi Valea Neagră.

VREJENI — Soroca (bis. de lemn din 1801, reclădită).

Anuar 1922, p. 188.

VULCANEASĂ — Putna (bis. Sf. Impăraţi, 1849, reparată 1912).

AER, 1936, p. 231.

VULCĂNEŞTI — Cahul (bis. Adormirea, 1802 sau 1812—1816?; un stîlp din 1770 ridicat în amintirea războiului ruso-turc).

Anuar 1922, p. 41; Satmari Al., *Monografia satului Vulcăneşti, jud. Cahul* („Şcoala Bas", 1920, p. 652—664).

VULPĂŞENI (Hulpăşeni), com. Băcani, jud. Vaslui[71].

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 133 şi urm. ‹doc. ref. la sat› şi p. 312 ‹sat al fam. Paladi, 1727›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 778.

VULPĂŞEŞTI (Hulpăşeşti), com. Sagna, jud. Neamţ (bis. Sf. Spiridon, construită de lemn de episcopul Ioanichie, 1757; ruine de bis. şi case boiereşti existente la 1871)[72].

Brătulescu Victor, *Însemnări pe cărţi vechi şi icoane din biserica Vulpăşeşti, raionul Roman, reg. Bacău* (M.M., 1967, nr. 5—6, p. 418—419) ‹din sec. XVIII—XIX, fostă metoh al bis. Precista din Roman›; Cozărescu Epifanie, *Biserica Precista Mare din Roman.* Cap. IV. *A doua rezidire a ei din anul 1787* (M.M., XLV, 1969, nr. 3—4, p. 224—231) ‹şi despre bis. din Vulpăşeşti›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 778;

Documente, XVII, vol. I, p. 50 ‹la 1602 satul V. sub bucovină, fost domnesc, dăruit lui Caraiman mare ceaşnic›; vezi şi p. 92—93 ‹doc. 1603›; IV, p. 83 ‹la 1617 satul era al urmaşilor lui Caraiman›; V, p. 178 ‹la 1623 satul lui D. Buhuş›; M.C., 1916, p. 307—309 ‹doc. 1786, satul m-rii Precista›; A.B., 1931, p. 175 ‹cat. 1809›; AER, 1936, p. 117.

VULPEŞTI — Iaşi (bis. Sf. Gheorghe, 1866).

Anuar 1930, p. 94.

VULTURENI (Hultureni, Vultureşti) — Fălciu (dispărut).

Ghibănescu, *Surete*, VII, p. XCVII—VIII, p. 168; *Documente*, XVI, vol. I, p. 374—375 ‹la 1535 satul Vultureşti al urmaşilor lui Oană›; p. 468 ‹doc. 1546 despre împărţirea satului între Marco şi rudele sale›.

VULTURENI, jud. Bacău (bis. Sf. Voievozi, ante 1809, refăcută 1888).

A.B., 1931, p. 190 ‹cat. 1809›; AER, 1936, p. 332; R.I., 1924, p. 146—147 ‹despre locul *„la cetăţuie"* dintre Vultureni şi Găiceanca›; *Dicţ. Rom.*, V, p. 779 ‹şi despre mutarea satului la 1891›; Teodorescu Kirileanu S., *Ştefan cel Mare şi Sfînt. Istorisiri şi cîntece populare*, Focşani, p. 124—125 ‹despre o luptă la Vultureni›.

VULTUREŞTI (Hultureşti), jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, reclădită 1895).

A.B., 1931, p. 203 ⟨cat. 1809⟩; Bulat T. G., *Documentele m-rii Văratec*, 1936 ⟨multe doc. ref. la satul Vultureşti⟩; AEH, 1934, p. 86, 1935, p. 113, 1936, p. 126, 126, 1938, p. 205; B.C.I., IV, p. 24—25 ⟨doc.⟩ şi VIII, p. 88 ⟨la 1765 sat al bănesei Ruxandra⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 780.

SCHITUL VULTURUL (Hulturul, sec. XVII). Vezi şi următorul.

Stoide C. A., *Doc. tecucene*, III, p. 31 ⟨doc. 1686⟩.

VULTURUL, jud. Vrancea (bis. Adormirea, ante 1809, distrusă 1916—1918 şi bis. Sf. Ioan — V. de Sus, 1864).

A.B., 1931, p. 184 ⟨cat. 1809⟩; AER, 1936, p. 231 ⟨bis. Adormirea, fostă m-re; acelaşi cu precedentul?⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 780.

VUTCANI, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, de vălătuci, 1852). Vezi şi schitul Vladnic.

AEH, 1934, p. 53—54, 1935, p. 70; *Dicţ. Rom.*, V, p. 780 ⟨bis. din 1819 şi 1835⟩; Ghibănescu G., *Surete*, VII, p. CXV—CXX ⟨despre sat⟩.

NOTE

[1] Amintită şi la 1815 mai 31 şi 1820 aug. 21 (Acad. R. S. România, MCXXIX (66 şi 67).

[2] Vezi doc. de la Acad. R. S. România, DCCCLXXX/116. Bis. e amintită la 1842 sept. 10 (*ibidem*, CMXLIX/32).

[3] Vezi însemnarea din 1814 (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 90—91).

[4] Acesta declara la 1757 că primise pămînt de la familia Gavrilescu „*ca să fac un sfînt schit*" (Al. Sava, *Documente putnene*, I, p. 145). Vezi şi doc. de a Acad. R. S. România, DCXXVIII/21—24, şi Arh. St. Buc., Min. Cut. şi Instr., dos. 366/1845 (catagrafie) şi 935/1857.

[5] Bis. Sf. Nicolae e amintită la 1819 nov. 17 (Arh. St. Buc., m-rea Bogdana, XXXIV/5). Vezi însemnarea din 1822 la Acad. R. S. România, Arhiva 1640, vol. I, f. 189 (ms. Bobulescu). La 1828 dec. 8, răzeşii din Negoeşti dăruiesc pămînt la Valea Seacă pentru a se ridica biserica Sf. Nicolae, care la 1831 iunie 20 exista (Arh. St. Buc., m-rea Bogdana, XXXIV/6 şi 7). Despre sfinţirea unei biserici la Valea Seacă vezi şi doc. din 1823 aug. 29 (idem, schitul Brazi, LXXIV/3). Despre sat vezi doc. de la fondul m-rea Bogdana, pach. VII.

[6] Despre repararea bis. vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 955/1867. La 1661 febr. 18 satul a fost întărit lui Iordache Cantacuzino vistierul, după ce fusese dăruit de V. Lupu lui Voicihovschi căpitanul de lefegii (Arh. St. Buc., m-rea Bogdana, VII/2, nr. 3). La revenirea în ţară a lui Vasile Ceaurul hatmanul, la 1662 nov. 6, satul i-a fost restituit acestuia de Eustratie Dabija (idem, AN, MMCMIV/6). Vezi şi hotărnicia de la Arh. St. Buc., dos. m-reşti, 69/1881.

[7] Vezi şi Acad. R. S. România, Arhiva 1910, vol. II, (ms. Bobulescu).

[8] La 1780 dec. 20, Neculai, Ioana şi diaconul Arsenie, fiii lui Gheorghie, care au făcut biserica din hotarul Varniţei, pe apa Suşiţei, pe care o închinaseră egumenului Serafim de la m-rea Bogdana, îi fac danie locul din jurul bisericii. Într-un doc. din 1681 iunie 20, se spune că schitul Varniţa era al părintelui Serafim,

egumenul m-rii Bogdana (Arh. St. Buc., m-rea Neamț LXX/11 și 13); vezi și doc. următoare, numeroase daruri făcute schitului.

[9] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, DCXX/107 și urm.

[10] Pentru moșia tîrgului Vaslui deosebit de importante sînt pach. MCDXCII, MDXVII și MCDLXXIX de la Acad. R. S. România, care cuprind o serie de doc. privind: dăruirea unei părți de moșie m-rii Precista din Roman, a altei părți fam. Cuza și Ghica, planuri ale orașului, doc. despre vechea clădire a isprăvniciei, temnița veche etc. Despre oraș, la 1871, vezi idem, ms. rom. 230, f. 256 și urm.

[11] Primul document emis din Vaslui poartă data de 1436 (*Documente*, XIV—XV, p. 121). Ștefan cel Mare a dat și el numeroase documente din Vaslui, la 1464—1476, 1495, 1497 etc. (*Documente*, XV, p. 213—232, 256, 262—281).

[12] Curțile domnești au fost dărîmate de diverși locuitori care luau piatră pentru alte construcții, așa cum dorea să facă Racoviță Cehan logofătul la 1635 (Ghibănescu, *Surete*, XV, p. 75). La 1794 febr. 10 C-tin Mihai Suțu dăruia serdarului Iordachi Ruset *„o bucată de loc unde au fost curți domnești din vechi, ca să-și facă casă pe dînsul“* (*ibidem*, p. 169). Din relatarea isprăvniciei din 16 febr. rezultă că locul curții fusese împresurat de tîrgoveți *„încît au rămas numai temelia caselor neîmpresurată“* (*ibidem*, p. 170 și 171). Vezi și descrierea resturilor curții domnești la 1871 (Acad. R. S. România, ms. 230, f. 258—259).

[13] La 1849 iulie 20 Pavel și Elena Șubin dau voie banului Dimitrie Drăghici să clădească o *„casă spitalicească“* la marginea dinspre apus a tîrgului, pe deal (Acad. R. S. România, MDXVIII (56). Despre spitalul din Vaslui, înființat de aga Dimitrie Drăghici, vezi Epitropia Sf. Spiridon Iași, dos. 301 (1851—1879).

[14] Vezi doc. din 1846 mart. 10, prin care Elena Șubina, născută Ghica, arată că a zidit o școală publică la Vaslui (Arh. St. Buc., Eforia școalelor Iași, XI/11). Vezi și idem, Min. Cult. și Instr., dos. 192/1841, 192/1842 etc. Despre înființarea școlii de fete, *ibidem*, dos. 1170/1858. Despre repararea școlii, *idem*, Min. Lucr. publice, dos. 119/1860.

[15] Despre aducerea apei pe olane în tîrg și facerea de cișmele vezi scrisoarea dată de Pavel Șubin lui Nicolae Chiriac, la 1849 oct. 15 (Acad. R. S. România, MDXVII (50). Vezi și doc. nr. 58—59.

[16] La 1628 iulie 30 Miron Barnovschi închină bis. Adormirea din Vaslui la m-rea Zografu. În doc. se spune că *„acea biserică o au fost întocmit și o au fost făcută pe ea mănăstire niște oameni din Vaslui anume Cioban sîn Pintea și Onil și Mihăilă“* (Ghibănescu, *Surete*, XV, p. 67—68). Vezi și pag. urm., Arh. St. Iași, CDLIX/8 și *Doc. Rom. Hist.*, XIX, p. 531—533.

[17] Vezi și descrierea bis. domnești la 1871 (Acad. R. S. România, ms. 230, f. 258 v.). Despre repararea bis. Sf. Ioan din Vaslui vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 1367/1864, f. 286. Vezi și catagrafia din 1851 (*ibidem*, dos. 699/1851).

[18] La 1631 aug. 5, Moise Movilă voievod arată că Vasile mare vornic (Lupu) a zidit o m-re lîngă tîrgul Vaslui, cu hramul Sf. Gheorghe pe care a închinat-o ca metoh la m-rea Zografu de la Athos. Domnul dă acestei ctitorii și un loc de prisacă, fost al m-rii Corbul, și alt loc pe pîrîul Lipovăț *„unde mai înainte se numea m-rea Corbul“* (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 449 și Ghibănescu, *Surete*, XV, p. 72—73). Vezi și p. 90, 94 și passim de unde rezultă că m-rea se numea *„la Zugravi, despre Lipova“*, după locul unde se afla și după m-rea unde era închinată. Cum despre construirea m-rii Corbu se vorbește de abia la 1635, aceasta este probabil o altă m-re, deși G. Ghibănescu o considera aceiași cu Zografu. Problema e puțin neclară.

Despre construirea m-rii Corbu, vezi doc. din 1635 aug. 6, din care rezultă că Vasile Lupu trimisese pe Racoviță al III-lea logofăt să aleagă un loc de m-re și acesta găsise la Corbu. Domnul îi poruncise să pregătească piatră și var, dar el voise să ia de la curtea domnească din Vaslui, acțiune de la care fusese împie-

dicat de domn, pe motiv că „*nu iaste cu cinste*". Noua m-re avea loc în hotarul tîrgului Vaslui (Acad. R. S. România, CLX/109 şi G. Ghibănescu, *Surete*, XV, p. 75). ***Aceasta este una din cele mai vechi măsuri cunoscute de protejare a monumentelor istorice.*** Probabil pentru această mînăstire se cereau bistriţenilor, la 1634 sept. 23, mai multe unelte şi cuie, în numele lui Vasile Lupu (Hurmuzaki, XV/2, p. 1006).

Despre repararea bis. din Lipovăţ vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr. dos. 2993/1875.

În evidenţele de monumente sînt trecute două bis. la Lipovăţ — Vaslui: bis. de lemn Sf. Gheorghe şi bis. mare Sf. Gheorghe.

[19] Vezi şi albumul de vederi al lui Knapp de la Acad. R. S. România, stampe.

[20] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 541 al Mitropoliei.

[21] Vezi hotărnicia din 1787 (Acad. R. S. România, MCLXXXI/31).

[22] Despre satul Văleni zis şi Colibeni vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCCCXXXVIII şi CDLXXI/30—31.

[23] Despre ruinele unei biserici, existente la 1871, vezi Acad. R. S. România, ms. 228, f. 463. Despre repararea bis. din Văleni vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 1030/1855.

[24] În ms. rom. 228, f. 463, de la Acad. R. S. România, se vorbeşte la 1871, de o fostă m-re făcută de Elena Păşcăniţa.

[25] Despre construirea unor chilii vezi doc. din 1831 oct. 16 (Acad. R. S. România, DCCCXLV/111). Menţionez că la m-rea Văratec se construiau chilii pentru a fi închiriate, după cum procedaseră surorile Xenia şi Atanasia Donici pe la ⟨1819⟩ (Arh. St. Buc., AN., MMDCCCXCVIII/21, 54 etc.). Despre refacerea acoperişului clopotniţei m-rii Văratec vezi Arh. St. Buc., Min. Lucr. publice, dos. 95/1860. Despre diverse reparaţii vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 982 şi 1042/1859 şi 705/1860). Despre înfiinţarea unei şcoli, *ibidem*, dos. 525/1859. Vezi, de asemenea, istoricul m-rii la 1857 (Acad. R. S. România, MCCLXXXVIII/25).

Menţionez că, la 1813 iunie 1. Scarlat Calimah, domnul Moldovei, orîndueşte un suiulgiu şi 6 oameni scutiţi de dări pentru a îngriji de cişmelele de la m-rile Neamţ, Secu şi Văratec (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, CXXXV/16).

[26] Amintită în documente la 1420 april. 25 (*Documente*, XIV—XV, p. 41).

[27] Vezi doc. din 1796 oct. 18, din care rezultă că schitul, făcut de Toderaş Măcărescu, a fost închinat la schitul Duca din apropiere (Arh. St. Buc., m-rea Socola, I/35). Vezi şi *Documente*, XVI, vol. III, p. 326—327 (doc. 1586 despre împărţirea satului).

[28] Vezi şi însemnările şi inscripţiile de la Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. II, f. 21 şi 141—142 (ms. Bobulescu).

[29] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXXIX. Vezi şi hotărnicia din 1752 (*ibidem*, CCC/40). La 1628 nov. 18, satul a trecut în stăpînirea m-rii Suceviţa, care l-a luat prin schimb de la m-rea Hangu (Arh. St. Buc., D. S. Moldova 84).

[30] La 1767 iun. 20 moşia a fost dată schimb de mitropolie lui Teodor Vîrnav vistier în schimbul unei jumătăţi din Vlădeni — Iaşi şi altele (Acad. R. S. România, MDIII/16).

[31] La 1655 mart. 31, satul era al lui Ramandi vistierul, căruia îi rămăsese de la ruda sa, Chiriţă Paleologu postelnicul (Arh. St. Buc., ep. Huşi, XIX/6). El l-a vîndut lui Nicolae Racoviţă hatmanul, de la care a trecut, prin moştenire, la familia Ruset.

[32] Vezi opisul de doc. ale satului, fost al lui Mihai Sturza, la Acad. R. S. România, DXV/32 şi doc. pach. CDLXXIX. La 1802 satul era al lui Iordache Cantacuzino (*ibidem*, doc. nr. 126).

[33] Vezi şi însemnările şi doc. 1700—1760 transcrise de C. Bobulescu (Acad R .S. România, Arhiva 1610, vol. III, f. 138—140).

[34] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCXLVIII. Vezi şi planul moşiei V. — Neamţ din 1834 (*ibidem*, DLXIII/90) şi hotărnicia de la Arh. St. Buc., m-rea Berzunţ, dosare m-reşti, dos. 6/1881.

[35] La 1641 iunie 20, 1660 april 21 etc. satul era al m-rii Agapia, lăsat de Gavriil Coci hatmanul (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 317, 534). Vezi şi *Cat. doc. moldoveneşti* (indice), şi Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Agapia, dos. 47/1647.

[36] Despre satul Viforeni-Hîrlău vezi doc. de la Acad. R. S. România, CDLXXIX/149 şi urm.

[37] Vezi şi însemnările transcrise de C. Bobulescu (Acad. R. S. România, Arhiva 1610, vol. I, f. 331—332).

[38] Amintită în documente la 1612 martie 9, cînd se spune că avea ispisoace de la Petru Şchiopul şi de la Aron Tiranul (*Documente*, XVII, vol. III, p. 68). Într-un alt document, din 1646 iunie 22, se afirmă că ctitorul m-rii, călugărul Ioan Broştoc, o închinase metoh la m-rea Pîngăraţi (Acad. R. S. România, CCLXXVIII/144). În doc. din 1662 iunie 22 şi 1664 april. 11 se spune că m-rea Pîngăraţi dăduse lui Eustratie Dabija *„un metoh sau o mănăstioară anume Vezantiia cu tot venitul"* (Arh. St. Buc., m-rea Pîngăraţi, III/92 şi m-rea Tazlău, VIII/24). Vezi şi catagrafia de la Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr. dos. 1355/1863; despre diverse reparaţii, *ibidem*, doc. 746/1853 şi 714/1869. Vezi şi doc. din ms. 580.

[39] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. MMDCCLX.

[40] Amintită la 21 dec. 1560 (*Documente*, XVI, vol. II, p. 156). La 1574 iulie 26, Petru Şchiopul o numeşte m-rea sa (*ibidem*, vol. III, p. 40). La 1577 dec. 26 i se spune *„m-rea de peste Bistriţa, în faţa Vînătorilor"* (*ibidem*, p. 91); vezi şi doc. din 1959 iunie 21, unde este numită m-rea de *„mai jos de Piatra, peste Bistriţa"* (*ibidem*, vol. IV, p. 125). Vezi şi pomelnicul schitului de peste vale, de lîngă Piatra Neamţ, din sec. XVIII—1877 (Acad. R. S. România, ms. rom. 1773 şi 5974, f. 1—91).

[41] La 1630 sept. 9, satul, fost sub ascultarea Tg. Neamţ, era al m-rii Secu, căreia îl dăruise Simion Movilă (Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, CXL/10; vezi întreg pachetul şi LV, unde se găsesc multe acte ref. la sat.

La 1627 mart. 4, M. Barnovschi dăruieşte m-rii Hangul siliştea Vînători de la Piatra Neamţ, care fusese sub ascultarea ocolului Tg. Piatra. Satul fusese dat de C-tin Moviă lui Chiriţă postelnicul, care îl dăduse m-rii Golia, fusese apoi al lui Ionaşco Boldescu, apoi al m-rii Bisericani, revenind ocolului Tg. Piatra (Arh. St. Buc., m-rea Bisericani, I/16). La 1629 dec. 15 satul era al lui Ionaşco Boldescu pitar; vezi şi *Cat. doc. mold.*, indice, care cuprinde multe doc. ref. la sat, printre care şi o hotărnicie din 1662 mai 19. Vezi, de asemenea, Arh. St. Buc., dos. m-reşti, m-rea Bisericani.

[42] La Vînători avea metoh m-rea Neamţ. Vezi lista de acareturile acestuia din 1855 (Acad. R. S. România, MLIX/4—6).

[43] Despre sat doc. de la Arh. St. Buc., ep. Huşi, pach. XIX şi Acad. R. S. România, pach. MCCXVII—VIII. Satul fusese al lui Chiriţă Paleologu postelnicul, de la care rămăsese lui Ramandi vistierul (ep. Huşi, XIX/6).La 1644 febr. 28 1/2 din sat era a lui Toma Cantacuzino mare stolnic şi Toderaşco mare logofăt, rămasă de la Chiriţă Paleologu postelnic (Arh. St. Buc., ep. Huşi, XIX/5).

[44] La 1629 ian. 23 jupîneasa Anghelina a dăruit satul lui Lupu Gheanghea ca să o îngrijească (Arh. St. Buc., m-rea Adam, V/17).

[45] La 1797 mai 6, Chesarie Costache ierodiacon face danie fratelui său, Matei Costache spătarul, partea sa de moşie din Vîtcani-Fălciu, cu obligaţia ca acesta *„să tocmească"* schitul Vladnic, aflător pe acea moşie, care era *„cam stricat"* şi să-i facă praznic de două ori pe an (*Uricarul*, VI, p. 185). Spătarul susţinea că schitul este făcut de logofătul Constantin Costache, strămoşul său, iar răzeşii arătau că logofătul a făcut schitul cu învoirea *„neamurilor"* din hotarul moşiei.

[46] La 1871 sînt semnalate la Vladnic-Fălciu urmele unei m-ri-cetățui (Acad. R. S. România, ms. 225, f. 439).

[47] La 1635 mart. 27 satul V. — Chigheci era proprietatea m-rii Sf. Sava — Iași, căreia îi fusese dat de Enache postelnicul (Arh. St. Buc., ms. 627, f. 684 v.).

[48] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. MMDCCLVII, Acad. R. S. România, pach. CDLXVI și opisul de doc. de la Acad. R. S. România, DL/2 și DXV/2.

[49] Despre satul V. — Botoșani vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CMLIII. Despre satul Vlădeni, fost proprietatea familiei Balș, vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXXX—CDLXXXI.

[50] La 1763 oct. 20, Anania, fost vornic de Botoșani, dăruiește bis. din Vlădeni parte din două dugheni din Botoșani (Arh. St. Buc., Doc. mold., II/42). La 1680 1/2 din satul V. de sub codrul Hîrlău era al lui Aslan vameșul, ginerele lui Andronache Crupenschi (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 509 v. — 510).

[51] Despre sat vezi Acad. R. S. România, pach. CDLVI.

[52] Despre sat vezi ibidem, pach. DCLXXVI—VIII.

[53] La 1635 sept. 2, satul se împărțea între urmașii lui Petrică hatmanul din sec. XVI, printre care se afla și Petriceico mare armaș (Arh. St. Buc., m-rea Răchitoasa, III/7).

[54] Despre sat vezi Acad. R. S. România, pach. CDXLVI.

[55] Bis. e amintită la 1842 sept. 10 (Acad. R. S. România, CMXLIX/31). Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 530 al Mitropoliei și dos. m-rești, dos. 301/1853. Despre satul Vlădiceni — Podeni, Suceava vezi doc. de la Acad. R. S. România, DCCCLXVIII/36.

[56] M-rea de la Voinești, a lui Ivul Voinescu, este amintită la 1460 nov. 27 (*Documente*, XIV—XV, p. 311).

[57] Vezi și hotărnicia din 1802 a satului (Acad. R. S. România, CDLXI/13—13).

[58] Vezi doc. din 1490 mart. 16, în care este menționat locul unde a fost m-rea lui Hărman și Iațco (*Documente*, XV, p. 140).

[59] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., ep. Huși, pach. LXX. Vezi și hotărnicia din 1631 nov. 15 (*ibidem*, LXXI/1. Despre proprietarii satului vezi doc. din 1626 iulie 10, cînd era al lui Ionașco Cehan, 1655 iunie 9, prin care V. Lupu confiscă satul de la Ștefan serdarul și-l dă lui Racoviță Cehan mare logofăt etc. (Arh. St. Buc., ep. Huși, LXX/3, 9). Vezi întregul fond și *Cat. doc. mold.*, indice.

[60] La 1736 martie 14, Grigorie al II-lea Ghica, domnul Moldovei, acordă mile *„pentru o sfîntă biserică de lemn ce au fost făcut-o Dragoș vodă la Olovăț și răposatul Ștefan Vodă a mutat-o la Putna"*; aici se *„sprijinea"* Teoctist fost egumen al Putnei (*Uricarul*, XIV, p. 181). Vezi și Acad. R. S. România, MCCCXLVI/8. Dintr-un alt doc., din 1723, rezultă că, după ce a mutat bis. de lemn la Putna, Ștefan a zidit în locul ei *„alta din piatră"* (T. Bălan, *Doc. bucovinene*, IV, p. 15).

[61] La 1667—1668 satul era hotărnicit din porunca lui Iliaș Alexandru, stăpînul său (Arh. St. Buc., m-rea Cetățuia, III/7). Vezi și hotărnicia satului din 1750 (Acad. R. S. România, CCLXI/68).

[62] Vezi Acad. R. S. România, ms. 225, f. 409. Vezi și despre sat și doc. de la Arh. St. Buc., A.N., pach. CCXLIV și MMDCCLVII.

[63] La 1793 aug. 9 se spunea că ctitorul schitului Vorona era răposatul Sandu Ilie biv vel stolnic, tatăl lui Eftimie Canano ieromonahul (N. Iorga, *Studii și doc.*, XVI, p. 87).

[64] Vezi și însemnările de la P. P. Panaitescu, *Catalogul manuscriselor slave*, II, p. 457, 733, 739 (ms. la Biblioteca Acad. R. S. România). Despre scutirile de dări

și averea m-rii vezi Arh. St. Buc., m-rea Vorona, pachetul XVII, Acad. R. S. România, CMXXI/7—19 și Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr., dos. 992/1859 și 679/1860. Vezi și catagrafiile, *ibidem*, dos. 666/1860 și 862/1850. Despre repararea chiliilor vezi doc. din 1833 sept. 5 (Acad. R. S. România, DCCCXLV/191). Despre diverse alte reparații Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. dos. 2992/1875. Despre înființarea unei școli, *ibidem*, dos. 1111/1858.

[65] Despre satul Vorona vezi doc. de la Arh. St. Buc., ms. 184/1185.

[66] M-rea Voroneț este amintită la 1472 ian. 22 (*Documente*, XIV—XV, p. 385). Într-un doc. din 1551 mart. 21, Iliaș Rareș arăta că Petru Rareș, tatăl său, a dat mitropolitului Grigore *„un loc lîngă mănăstirea de la Voroneț ca să-și facă acolo niște chilii... și și-a făcut el acolo acele chilii“* (*Documente*, XVI, vol. II, p. 3).

[67] Despre odoarele m-rii Voroneț vezi și doc. din 1617 ian. 20, în care se afirmă că *„feloanele“* și argintăriile bisericii fuseseră făcute de călugări cu banii luați de la Stroici logofăt (*Documente*, XVII, vol. IV, p. 86). La 1629 iun. 1, Miron Barnovschi scria bistrițenilor că răufăcătorii *„au tîlhărit* o *mănăstire anume Voronețul și au luat cădelnițe de argint și chivote și alte arginturi“* (Hurmuzaki, XV/2, p. 969).

[68] Despre sat, unde avea proprietăți Gheorghe Năvrăpescu, vezi Arh. St. Buc., m-rea Neamț și *Cat. doc. mold.*, indice. La 1632 iulie 4 1/2 din sat era al Salomiei, soția lui Voruntar fost comis (Arh. St. Buc., m-rea Neamț, LXVII/10), iar mai tîrziu aici avea 1/4 de sat și Irimia Vînculeț (*ibidem*, LXVIII/11).

[69] Una din acestea e amintită la 1842 sept. 10 (Acad. R. S. România, CMXLIX/32). Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Galata, pach. X și XVI, *Cat. doc. mold.*, indice, dos. m-rești, m-rea Galata. La 1832 mart. 30 moșia V. — Mitocul—Iași a fost cedată de Al. Hrisoverghi lui D. Ghica vistier (Arh. St. Buc., doc. mold. VI/27, 34, 39 etc. Vezi și hotărnicia de la Arh. St. Buc., dos. m-rești, ep. Roman, dos. 45/1846.

[70] Vezi și hotărnicia satului la Arh. St. Buc., dos. m-rești, ep. Roman, dos. 37/1846.

[71] Despre sat vezi Acad. R. S. România, CDXXXIV/121 și urm.

[72] Vezi descrierea acestora la 1871 (Acad. R. S. România, ms. 229, f. 85—85 v., 138—138 v.). Despre situația moșiei Vulpășești între 1843—1851, inventar de construcțiile de pe moșie etc. vezi Epitropia Sf. Spiridon, dos. 169; pentru perioada 1850—1852, *ibidem*, dos. 272.

Z

ZABOLOTENI, com. Trifeşti, jud. Iaşi[1] (bis. de vălătuci Sf. Dumitru).

Anuar 1930, p. 95; *Uricarul*, VI, p. 284 ⟨doc. 1813⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 781.

ZADOBRENI (Zadubricea, fost Budilcea) — Cernăuţi.

D.R.H., XIX, p. 456—460 ⟨la 1628 vîndut lui Gavrilaş mare vornic⟩; Bălan T., *Refugiaţi moldoveni în Bucovina*, indice ⟨doc. despre sat⟩; Idem, *Doc. bucovinene*, indice ⟨Budilcea=Z.⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 121; Anuar Bucovina 1923, p. 13.

ZAGADIA — Iaşi (bis. Naşterea Maicii Domnului, 1830).

Anuar 1930, p. 76.

M SCHITUL ZAGAVEI (Zagavia, Naşterea Domnului, bis. construită de părintele Zagavei[2], ante 1624, bis. şi chilii refăcute la 1830 prin osteneala arhimandritului Veniamin Velcico)[3], satul Zagavia, com. Scobinţi, jud. Iaşi (fost *„în hotarul tîrgului Hîrlău"*)[4].

Iorga N., *Cîteva însemnări* (BCMI, XXX, 1937, p. 45); Ghibănescu G., *Surete*, V, p. 188—189 ⟨doc. 1624⟩; Idem, *Ispisoace*, IV/2, p. 1—6, 220 şi 236 ⟨doc. 1673, 1682 şi 1757—1766⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, V, p. 42, 44, 107 ⟨doc. 1673, 1676⟩; Stoide C. A., *Contribuţii la istoria bisericii moldoveneşti sub Ştefan Petriceicu Vodă (1672—1673)* (A.M., 1942, p. 51) ⟨doc. 1673⟩; *Documente agrare*, III, p. 187 ⟨doc. 1733⟩; Hurmuzaki, S. I/5, p. 225—227 ⟨la 1835 m-re de categoria IV-a dintre cele neînchinate⟩; RSIAB, 1933, p. 314 ⟨moşiile m-rii, 1812⟩;

Axinte D., *Amfilohie Hotiniul. Mormîntul de la Zagavia* („Rev. critică", IV, 1930, nr. 3—4, p. 205—206); Axinte Dim., *Contribuţii la studiul bisericii române* (M.M., VII, 1931, nr. 3, p. 58—64) ⟨despre îngroparea episcopului Amfilohie la schitul Zagavei⟩;

Bobulescu C., *Schitul Zagavia* (M.C., VII, 1919, nr. 5, p. 39—45) ⟨istoric⟩; I.N., 1928, p. 207 ⟨doc. 1834⟩; B.F.O., 1849, p. 100 ⟨arendarea moşiilor m-rii⟩; Gaşpar I., preot, *Schituri şi bis. de lemn din Hîrlău* (M.M., XXXIV, 1958, nr. 11—12, p. 917—918);

Ştefănescu I. D., *Monuments d'art chrétien trouvées en Roumanie* („Byzantion", 1931, p. 608—612+planşe) ⟨descriere icoană⟩.

ZAGORENI (Zahoreni) — Tutova.

Antonovici, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 221 şi urm. ⟨hotărnicie, 1786⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 169 ⟨la 1617 satul Z. pe Prut al Aniţei, fiica lui Alexa postelnic⟩; V, p. 109 ⟨doc. 1621⟩.

ZAHAREŞTI, com. Stroieşti, jud. Suceava (M bis. Sf. Dumitru, construită de pîrcălabul Nicoară Hîra, 1541—1542).

Uricarul, XI, p. 227 ⟨la 1747 1/2 de sat a lui C. Miclescu⟩; Marian S. Fl., *Cîteva inscripţiuni şi documente din Bucovina* (Analele Acad. Rom., Discursuri, memorii şi notiţe, t. VII, 1884—1885, p. 307—308 ⟨inscripţie⟩; Kozak, *Inschriften*, p. 213—214; Werenka D., *Topographie*, p. 121; Iorga N., *Neamul românesc în Bucovina*, p. 49—50; Grigorovitza, *Dicţ. Bucovina*, p. 245, Bălan T., *Doc. bucovinene* (indice); DRH, XIX, p. 317—318 ⟨părţi de sat ale fam. Şeptilici⟩; Ghibănescu Gh., *Hrisovul lui Gr. A. Ghica vodă pentru Zahariești ot Suceava* (R.A., 1925, nr. 2, p. 275—284) ⟨din 1765⟩; Grămadă N., *Anul zidirii bisericii din Zaharești* (C.C., II—III, 1925—1926, p. 610) ⟨înainte de 1542⟩; Anuar Bucovina, 1923, p. 49, 1924, p. 49, 1926, p. 80, 1927, p. 92, 1928, p. 116;

Romstorfer K., *Greichisch-orient. Kirche zu Zaharestie* („Mitteilungen", 1897, p. 52—53); BCMI, XX, 1927, p. 42 ⟨despre reparaţiile făcute⟩; Balş G., *Biserici sec. XVI* (BCMI, 1928, p. 72—76) ⟨descriere⟩, 334 ⟨piatra de mormînt⟩; vezi şi indice; BCMI, XXVIII, 1935, p. 69, XXX, 1937, p. 93 ⟨reparaţii⟩; Ionescu Gr., *Istoria*, p. 316; Lehner J., *Der Wölbungsbau in der Moldau;* Grămadă N., *Preoţi slujitori din satul Zaharești — Suceava de la 1776 pînă la 1925* (M.M., 1960, nr. 7—9, p. 470—473; vezi şi 1958, nr. 11—12, p. 910—913); *Istoria artelor plastice*, I, p. 344—345 ⟨descriere⟩.

ZAHARNA (Saharna) — Orhei (schitul Sf. Nicolae, sec. XVIII, 1776, bis. săpată în stîncă, construită de Bartolomeu Ciungu, bis. Sf. Treime, 1818—1821, refăcută de Mihalache Vartic).

Sava, *Doc. Orhei*, indice Zaharna; RSIAB, 1919, p. 53—56; Egorov I., *Bisericile peşteri (ibidem*, 1918, partea I, p. 11—20); RSIAB, 1930, p. 218 ⟨la 1820 bis. lemn Sf. Voievozi şi schit⟩; 1934, p. 106—107 ⟨însemnare schitul Buna Vestire⟩; A.B., 1936, p. 46—47; Anuar 1922, p. 5; *Documente*, XIV—XV, p. 85 ⟨la 1429 iezerul Z. al m-rii Neamţ⟩; vezi şi p. urm.; Ghibănescu, *Surete*, XI, p. 132—133 ⟨la 1755 1/2 din sat a fam. Meleghi⟩; Zaşciuk, *Materialîi*, II, p. 229—231 ⟨despre schitul Saharna la mijlocul sec. XIX⟩; Arbure Z. C., *Basarabia în sec. XIX*, p. 334 ⟨istoric⟩; Berechet Şt. Gr., *Mănăstirile*, în vol. *Basarabia*, 1926, p. 220—221; Bezviconi, *Boierimea*. I, p. 87 ⟨sat al fam. Lazu⟩; B.C.I., VII, 1928, p. 76—78 ⟨doc. 1664, Zagorna⟩.

ZAHORENI, com. Manoleasa, jud. Botoşani[5].

Dicţ. Rom., V, p. 781.

ZAHORENI — Iaşi[6]. Vezi şi precedentul şi următorul.

ZAHORNA (fost Tătărani) — Iaşi (bis. Sf. Nicolae, ante 1840)[7].

M. Costin, *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, p. 62—63 ⟨despre lupta lui Ştefan Tomşa cu polonii la Tătăreni⟩; R.I., II, 1916, p. 141 ⟨însemnare, 1840⟩; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 81 ⟨despre sat⟩; Anuar 1930, p. 74

⟨bis. din 1900⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 781; Iorga N., *Studii și doc.*, XXI, p. 249 ⟨doc. 1820, moșia Sîrbi — Pașcani ce se numește acum Z.⟩.

ZAIM — Tighina (bis. de lemn Sf. Voievozi, sec. XVIII, reclădită de Alexandru Brăguță).

A.B., 1936, p. 39; Anuar 1922, p. 211.

ZALUCENI — Soroca (schit sec. XVIII; bis. de lemn în sat, luată de apele Nistrului la 1814, cînd bis. schitul devine bis. satului).

A.B., 1935, p. 33; *Documente*, XVII, vol. II, p. 128 ⟨la 1607 satul lui Nicoară Donici pîrcălab⟩; vezi și Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 217 și urm.; DRH, p. 504 (slobozie la 1628).

ZAMCIOGI — Orhei (bis. Sf. Nicolae, de lemn, sec. XVIII).

A.B., 1934, p. 241 ⟨descriere bis., 1813⟩; RSIAB, 1931, p. 556 (cat.).

ZAMOSTEA — Dorohoi (bis. Sf. Ioan Botezătorul, 1803—1810, construită de căpitanul Grigore Costrăș, călugărit Ghenadie, cu ajutorul sătenilor, pe locul unei bis. mai vechi)[8].

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 57—58; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 431—434 ⟨despre sat⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 782; Werenka D., *Topographie*, p. 122; *Documente*, XV, p. 132 ⟨doc. 1490 amintind biserica⟩.

SCHITUL ZAMOSTEA (construit de Dumitru Pora staroste, sec. XVIII, ante 1723, desființat de austrieci 1783), jud. Suceava.

Pumnul A., *Moșiile mănăstirești*, p. 131; Onciul Isidor, *Fondul religionariu* („Candela", 1890, p. 8 și 206); Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; vezi îndeosebi IV, p. 30 ⟨doc. 1723 care amintește m-rea⟩; Idem, *Familia Onciul*, indice ⟨doc. despre sat⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 122; Anuar Bucovina 1923, p. 31 ⟨bis. din 1896⟩; Hostiuc, *Schiturile Bucovinei*, p. 123—126, 188—192 ⟨istoric, doc.⟩.

ZAPODENI, jud. Vaslui (M bis. de lemn Sf. Nicolae, 1775, construită de fam. Rusu; reparată 1942; date DMI).

AEH, 1934, p. 85, 1935, p. 113, 1936, p. 126—127, 1938, p. 205—206 ⟨bis. Sf. Nicolae, de lemn, Z. de Sus, 1770, bis. Sf. Nicolae — Ciofeni, de lemn, 1819 și bis. din Z. de Jos, nouă⟩; A.B., 1931, p. 202 ⟨cat. 1809⟩; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 59 ⟨originea satului⟩; *Dicț. Rom.*, V, p. 784 ⟨bis. din 1834⟩; C.H., ian. 1941, p. 14 ⟨bis. din Z. de Sus, ruinată de cutremur, nov. 1940⟩.

ZASTAVNA — Cernăuți.

DRH, XIX, indice; *Documente*, XVI, vol. II, p. 201 ⟨la 1569 satul fiilor lui Ștefu⟩; Iorga N., *Studii și doc.*, V, p. 406 ⟨la 1704 satul, fost al fam. Cantacuzino, vîndut lui C. Turcu medelnicer⟩; Bălan T., *Familia Onciul*, indice ⟨doc. despre sat⟩; Idem, *Doc. bucovinene*, indice; Werenka, *Topographie*, p. 122; Anuar Bucovina 1923, p. 31.

SCHITUL ZĂBRĂUȚI (sec. XVII)[9]. Vezi și Brazi și Crucea.

Costăchescu M., *Doc. Ștefăniță*, p. 333 ⟨despre sat⟩; DRH, XIX, indice, Z. — Putna.

ZĂGANCEA — Covurlui[10].

ZĂHĂICANI (Zăicani) — Orhei (bis. Sf. Nicolae, sec. XVIII, reclădită 1868).

A.B., 1933, p. 221 ⟨doc. 1811⟩; RSIAB, 1930, p. 252 ⟨cat. 1820⟩; Anuar 1922, p. 147; *Documente*, XVI, vol. IV, p. 202—203 ⟨la 1598 satul lui Toader şi al altora⟩; DRH, XIX, p. 321 ⟨doc. 1627—1628⟩; Iorga N., *Studii şi doc.*, XVI, p. 388, 390 ⟨sat al fam. Donici, 1719⟩.

ZĂNEŞTI, jud. Neamţ[11].

Documente, XVI, vol. II, p. 184 ⟨satul Z. pe Bistriţa întărit m-rii Tazlău, 1569⟩; satul a mai fost întărit m-rii la: 1593 (vol. IV, p. 79—80); *Uricarul*, IX, p. 449—453 ⟨la 1828 sat al m-rii Tazlău⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 784.

ZĂVOIANI — Suceava.

Documente, XVI, vol. I, p. 166—167 ⟨la 1520 satul împărţit între urmaşii lui Sima şi Giurgea Drăguşanu⟩; p. 349 ⟨la 1553 1/2 sat a lui Ion şi Costea Albotă⟩; III, p. 101 ⟨la 1578 părţi vîndute lui Ştefan diac⟩; Ghibănescu, *Surete*, XXI, p. 49—50, 54—56 ⟨sat al lui Gh. Roşca⟩; XXII, p. 74 ⟨la 1760 1/2 sat a lui Abaza⟩; Vezi şi indice; XXIV, p. 13; *Uricarul*, VI, p. 298 ⟨la 1814 sat al fam. Lazu⟩; I.N., 1922, p. 354—355 ⟨doc. 1643, 1/2 sat a lui Gh. Roşca vistier⟩.

ZBERENI, com. Cotnari, jud. Iaşi (bis. de lemn Sf. Nicolae, c. 1772, construită de piatră la 1820).

Documente, XVII, vol. V, p. 265—266 ⟨la 1623 satul, fost domnesc, dăruit fraţilor Başotă⟩; un sat Zbereşti este în ţin. Neamţ (DRH, XIX, indice); *Dicţ. Rom.*, V, p. 787; M.M., XXXIV, 1958, nr. 11—12, p. 917; Anuar 1930, p. 85 ⟨bis. veche⟩.

SCHITUL ZBERENI (sec. XVIII)[12].

Iorga N., *Cîteva însemnări* (BCMI, XXX, 1937, p. 45) ⟨din 1820⟩; RSIAB, 1933, p. 314 ⟨moşiile m-rii, 1812⟩.

ZBEROAIA, com. Gorban, jud. Iaşi (bis. din 1820). Vezi şi precedentul[13].

Dicţ. Rom., V, p. 787; Anuar 1922, p. 91 ⟨bis. din 1821, Z. — Lăpuşna⟩.

SCHITUL DE SUB MUNTELE ZBOINA — Putna.

Sava Aurel, *Contribuţiuni la istoricul bisericii vrîncene* („Milcovia", II, 1931, p. 16—38).

SCHITUL ZIMBRU (prima jumătate a sec. XIX)[14], com. Balabaneşti, jud. Galaţi. Vezi şi Bursucani.

Ghibănescu Gh., *Inscripţii şi notiţe de pe cărţi vechi* (I.N., V, 1925, p. 273) ⟨din 1850⟩; Bîrsan Gh., *Schitul Zimbru* („Vestitorul" — Galaţi, 1 aug. 1928—1 mart. 1929) ⟨însemnări, tradiţii⟩; Bîrsan Gh., *Schitul Zimbru — Covurlui*, Galaţi, ⟨1944⟩, 63 p. ⟨istoricul schitului, descriere, însemnări, de pe cărţi, despre obiectele de cult⟩.

ZIZINCA (Hănsăşti), com. Deleni, jud. Vaslui (bis. Sf. Nicolae, ante 1809, apoi bis. din 1912).

A.B., 1931, p. 204 ⟨cat. 1809⟩; AEH, 1934, p. 86, 1935, p. 114, 1936, p. 127, 1938, p. 206; Costăchescu M., *Doc. Ştefan*, p. 216 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 793.

ZÎRNEŞTI, com. Jorăşti, jud. Galaţi[15].

Dicţ. Rom., V, p. 785.

ZLĂTĂREI — Hîrlău[16].

Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 23 ⟨despre satul Zlătari⟩; *Documente*, XVII, vol. IV, p. 147 ⟨la 1617 satul Zlătărei al familiei Balş⟩.

ZLĂTARI, com. Ungureni, jud. Bacău (bis. de lemn Sf. Nicolae, veche).

AER, 1936, p. 145.

ZLĂTUNOAIA, com. Lunca, jud. Botoşani (bis. din 1893).

Dicţ. Rom., V, p. 794; Anuar 1930, p. 122; Rosetti R., *Familia Rosetti*, indice ⟨Z.=Drujeşti⟩; *Uricarul*, VI, p. 192 ⟨la 1805 sat al lui C. Balş logofătul⟩.

ZLODICA, com. Ceplenița, jud. Iaşi (bis. de lemn, sec. XVII; bis. lui Ştefan Bosie cămăraş, ante 1753) Vezi şi Cotnari. În evidenţele DMI sînt trecute ca M un beci şi un pod de la Ştefan cel Mare.

M.M., XXXIV, 1958, nr. 11—12, p. 918—919; Ghibăcescu Gh., *Inscripţii şi notiţe de pe cărţi* (I.N., 1930, p. 161) ⟨însemnare 1753, Zlotica-Cotnari⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 794.

ZMĂUL — Iaşi (dispărut).

I.N., 1924, p. 1—45 ⟨despre sat, fost probabil pe locul satului Mohorîţi⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 430, 436 ⟨despre satul M., fost Sineşti⟩.

ZMEEŞTI — Neamţ[17].

I.N., 1922, p. 354 şi urm. ⟨multe rez. doc. ref. la sat⟩; *Uricarul*, XI, p. 227 ⟨1747, împărţeală parte de sat⟩.

ZMULŢI — Covurlui (la 1809 două bis. Sf. Gheorghe şi Sf. Nicolae, prima reclădită 1849, a doua 1810).

A.B., 1931, p. 176 ⟨cat. 1809⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 797.

SCHITUL ZOGRAFU, vezi Vaslui.

ZORLENI, vezi schitul Măgaru.

ZORLENI (Zorileni), jud. Vaslui[18].

Documente, XVI, vol. IV, p. 105 ⟨la 1594 satul, fost domnesc, dat lui Toader Chiriac vameş⟩; vezi şi XVII, vol. I, p. 48 ⟨doc. 1602⟩; V, p. 46—47 ⟨la 1621 satul vîndut lui jupîn Scărlet⟩; vezi şi p. 105—106 (1622); DRH, XIX, p. 130 (1626) etc.; Antonovici, *Doc. bîrlădene*, III, p. 301 ⟨sat al fam. Paladi, 1727⟩; C.H., ian. 1941, p. 13 ⟨bis. ruinate de cutremur⟩.

SCHITUL LUI ZOSIN, vezi Băluşeni.

ZUBREŞTI — Orhei (bis. Sf. Voievozi, de lemn, sec. XVIII reclădită).

A.B., 1934, p. 240 ⟨bis. veche la 1813⟩; RSIAB, 1931, p. 553 ⟨cat.⟩; A.B., 1930, p. 355—356 ⟨doc. 1716⟩; 1935, p. 36 ⟨doc. 1804⟩; *Moldavia v epohu feudalizma*, I, p. 34 ⟨la 1528 satul logofătului Toader⟩; DRH, XIX,

indice ⟨Zubriceni, parte a lui G. Jora⟩; *Documente*, XIV—XV, p. 80 ⟨doc. 1429, satul Zubricăuţi al lui Radu grămătic⟩; Bezviconi, *Boierimea*, I, p. 181 ⟨Zăbriceni⟩.

SCHITUL ZUGRAVI, vezi Vaslui.

ZUGRAVI — Hîrlău.

M. Costin, *Opere*, ed. V. A. Urechia, II, p. 534 ⟨satul Z. — Hîrlău al lui M. Costin⟩; Marinescu Iulian, *Două documente relative la Velicico Costin* (B.C.I., VIII, p. 52—54) ⟨doc. 1692, satul devine al lui Iordache Ruset şi 1744, satul vîndut de N. Costin jitnicerul lui Aristarh vistierul⟩; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, I, p. 171 ⟨despre sat⟩.

ZVINICEA — Cernăuţi (bis. din 1797, construită de Ioan Volcinschi).

Bălan T., *Doc. bucovinene*, indice; Idem, *Familia Onciul*, indice ⟨sat şi m-re⟩; Werenka D., *Topographie*, p. 124; Anuar Bucovina 1923, p. 31.

ZVÎŞTELEŞTI — Tutova. Vezi şi Bogdana.

Documente, XIV—XV, p. 368 ⟨la 1469 satul Z. pe Bogdana al lui pan Toader Zviştală⟩; XVI, vol. III, p. 146 ⟨la 1580 1/2 din sat dată schimb de Gheorghe fost mare logofăt lui Sima⟩; vol. III, p. 29 ⟨doc. 1591, 1/2 sat era a lui Gavril⟩; Ghibănescu, *Surete*, I, p. 169—170 şi 182 ⟨vechimea satului⟩.

ZVORIŞTEA (fost Dvoreşti, Curteni), jud. Suceava[19] (M bis. Adormirea, 1782, construită de Petru Cheşcu şetrar, reparată 1853, de Alexandru Moruzi, care a refăcut catapeteasma; han sec. XIX)[20]

Ciocoiu C., *Monografia jud. Dorohoi*, p. 54—55 ⟨pisania⟩; Ghibănescu, *Surete*, IV, p. 124—125 ⟨1/2 de sat a mitropoliei⟩; Ghibănescu G., *Zvoriştea pe Siret la Dorohoi* (I.N., 1928, p. 282—287) ⟨Dvorişte=Curteni, istoric, inscripţii⟩; Ionescu de la Brad, *Agricultura Dorohoi*, p. 313—326 ⟨despre sat⟩; *Dicţ. Rom.*, V, p. 799; Costăchescu M., *Doc. înainte de Ştefan*, II, p. 253 ⟨despre sat⟩; Idem, *Doc. Ştefan*, p. 167; Iorga N., *Studii şi doc.*, XXI, p. 273—275 ⟨moşie a fam. Stîrcea⟩.

NOTE

[1] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. DCCCXLI şi opisul de doc., *ibidem*, DXV/50.

[2] La 1673 febr. 2, Ştefan Petriceicu vodă miluieşte „*un sfînt schit, ce este în hotarul tîrgului nostru Hîrlău, carc schit s-a făcut de părintele Zagavei şi alţi provoslavnici creştini*", cu o bucată de loc din hotarul tîrgului (*Uricarul*, X, p. 209—210). Vezi şi Arh. St. Buc., schitul Zagavia, pachetul I şi II.

[3] Despre diverse reparaţii vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 711/1851; vezi şi catagrafiile din 1833 şi 1847 (*ibidem*, dos. 273/1833 şi 312/1847).

[4] Despre clădirea şcolii pe moşia schitului, *ibidem*, dos. 1108/1858.

[5] Despre satul Z. — Dorohoi vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDXLIX şi CDLXXXI.

[6] La 1650 febr. 15 1/2 din sat era a lui Toderaşco mare logofăt, cumpărată de la nepoţii lui Alexa postelnic (Arh. St. Buc., Doc. mold., I/11).

[7] Despre moşia Zahorna=Tătărani vezi doc. din 1838 (Acad. R. S. România, MDXLIX/78); vezi şi planul moşiei din 1827 (*ibidem*, MDLXV/24).

[8] Despre repararea bis. vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 715/1852.

[9] Vezi doc. din 1678 dec. 5, 1679 mart. 27 şi 1696 iulie 23 (Arh. St. Buc., schitul Brazi, XXXIV/11, 12 şi 28). Vezi şi doc. din 1838 iunie 18, prin care se dă voie să se construiască biserică la Fundul Zăbrăuţilor (*ibidem*, LXVII/4). Despre schitul Mărul cu Părul din Zăbrăuţi, vezi idem, ms. 590.

[10] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXXXII.

[11] Despre sat vezi Acad. R. S. România, pach. CDXLVII.

[12] Amintit la: 1784, 1800, 1820 april. 17 etc. (Arh. St. Buc., A.N., MMDCXXV/8 şi MMDCXXIX/16, Acad. R. S. România, DCXCVI/167). Vezi şi harta satului Zbereni din 1801 (*ibidem*, MCDLXXIV/32).

[13] La 1677 ian. 8 satul a fost întărit lui Grigore Hăbăşescu hatman (Arh. St. Buc., m-rea Sf. Sava—Iaşi, XXXVII/4).

[14] Despre desfiinţarea schitului vezi Arh. St. Buc., Min. Cult. şi Instr., dos. 784/1860. La f. 125—126 se dă şi o catagrafie amănunţită a schitului, ale cărui clădiri erau cele mai multe în ruină. Vezi, de asemenea, catagrafia din 1845 (*ibidem*, dos. 367/1845).

[15] La 1673 mart. 4 fiicele lui Gavrilaş Mateiaş logofătul restituie satul m-rii Bîrnova, care-l dăduse tatălui lor pentru executarea unor lucrări la m-re, pe care acesta nu apucase a le face (Arh. St. Buc., ms. 646, f. 48).

[16] La 1654 mart. 22 satul era al m-rii Dragomirna, căreia îl dăduse Lupu Stroici logofătul, unul din ctitorii m-rii (Arh. St. Buc., ms. 629, f. 338).

[17] Despre sat vezi doc. de la Arh. St. Buc., m-rea Neamţ, pach. LXXVIII.

[18] La 1634 iul. 25 satul a fost întărit lui Scărlet din Zorileni, pe care acesta îl cumpărase mai de mult de la Mircea vornic (Arh. St. Buc., ms. 628, f. 106—107). Fiii lui Scărlet au ajuns mari dregători.

[19] Despre sat vezi doc. de la Acad. R. S. România, pach. CDLXXXVI.

[20] Despre facerea unui ratoş la Zvorişte, moşia lui P. Moruzi, vezi doc. din 1852 ian. 25—26 (Acad. R. S. România, MDXLII/1); despre treburile moşiei vezi întreg pachetul.

INDICE DE CTITORI

A

---

* Avertizăm pe ctitori că acest indice nu cuprinde *absolut toţi* ctitorii, din următoarele motive:

— nu toate monumentele au păstrat inscripţii din care să rezulte numele ctitorilor;

— autorul acestei lucrări nu a văzut *toate* inscripţiile, ci doar pe cele publicate;

— în multe cazuri ctitorii bisericilor sînt locuitorii satelor, care nu apar nominalizaţi în inscripţii sau documente.

Menţionăm aici că am indicat ţinutul sau judeţul în care se găsesc localităţile numai în cazul în care există mai multe localităţi cu acelaşi nume.

B

BALŞ IONAŞCO, mare vornic — bis. Sf. Dumitru — Balş — Iaşi
BALŞ IORDACHE, mare vistier — bis. Paşcani
BALŞ LUPU, mare spătar şi vornic — schitul Almaş, case Iaşi, bis. Plopeni, han Roman
BALŞ NASTASIA — bis. Perieni — Iaşi
BALŞ NICOLAE, vornic — bis. şi case Holboca
BALŞ TEODOR logofăt — bis. Bozieni — Neamţ, bis. Darabani, bis. Doroşcani, case Iaşi, bis. Tureatca
BALŞ VASILE, spătar — schitul Cozancea, bis. Ionăşeni
BALŞ ZOIŢA — bis. Corni — Suceava
BALTĂ ANA
BALTĂ GHEORGHE } — bis. Horodiştea
BANTĂŞ C-TIN — bis. Brăneşti
BANU, preot — bis. Fundeni — Roman
BANU NICOLAE — bis. Nicoreşti
BARBOVSCHI, portar — bis. Adormirea — Suceava
BARNOVSCHI MIRON, domnul Moldovei — schitul Buhalniţa, m-rea Dragomirna, bis. Barnovschi — Iaşi, m-rea Bîrnova — Iaşi, bis. Sf. Ioan Botezătorul — Iaşi, curţi Mlenăuţi, bis. Toporăuţi
BAŞOTĂ, fam. — bis. Popeni — Dorohoi, bis. Vlădeni
BAŞOTĂ ANASTASE, cavaler, logofăt — bis. Cocoreni, casă Iaşi, bis. Lişna, bis Pomîrla, bis. Vlasineşti
BAŞOTA ION — bis. Băluşeni, bis. Pomîrla, bis. Volovcineţi (acelaşi?)
BAŞOTĂ T., şetrar — bis. Băluşeni
BĂISEANU, uricar — bis. Bodeşti — Neamţ
BĂLAŞA, comisoaia — han Bîrlad
BĂNULESCU GAVRIIL, mitropolit — m-rea Căpriana, şcoală Chişinău
BĂRĂNACU LEONTIE, preot — m-rea Răciula
BĂRBOI URSU, vornic — bis. Bărboi — Iaşi
BECERIU IOAN — bis. Coropceni
BELDICEANU N. — bis. Tonţi
BELDIMAN, călugăr — schitul Dobrotvorul
BELDIMAN, fam. — bis. Hoceni, casă Iaşi
BELDIMAN ALECU, agă — han Bîrlad
BELDIMAN ALEX. — schitul Beldiman
BELDIMAN APAMIAS — bis. Miroslava, m-rea Slatina
BELDIMAN ELENA — spital Bîrlad
BELDIMAN FILARET — bis. Corneşti — Iaşi
BENEDICT, arhimandrit — schitul Sihla
BÎCU CHIRIAC — bis. Găureni — Vaslui
BÎNŢU TEODOR, preot
BÎNŢU VASILE, vătaf } — bis. Lunca Asăului

BÎRLĂDEANU SOLOMON, mare vornic și logofăt — m-rea Bogdana, bis. Sf. Teodori — Iași
BÎRNU VASILE, preot — bis. Bucșești
BOBONĂ CHIRICĂ și Tudose — bis. Veprova
BOGDAN I, domnul Moldovei — bis. Rădăuți
BOGDAN al III-lea (cel Orb) domnul Moldovei — bis. Reuseni, bis. Sf. Gheorghe — Suceava
BOGDAN, arendaș — bis. Cereșnoveți
BOGDAN, fam. — bis. și casă Ciocani, bis. Ivești
BOGDAN IOAN, hatman — schitul Fătăciuni
BOGDAN SAFTA — schitul Orgoești
BOLDUR LĂȚESCU — casa din Bivolu, bis. Hudești, bis. Vatra
BOLEA IONIȚĂ } — schitul Bogdănița
BOLEA TOADER }
BORCILĂ DUMITRU — bis. Păltiniș
BORCILĂ SANDU — bis. Sf. Nicolae — Botoșani
BOSIE, fam. — bis. Lespezi — Suceava
BOSIE, pîrcălab — bis. Butuceni
BOSIE SANDU — bis. și casă Sirețelu
BOSIE ȘTEFAN, cămăraș — m-rea Sf. Spiridon — Iași, schitul lui Tărîță — Iași, bis. Zlodica
BOSTACA ȘTEFAN, preot — schitul Cîrțibași
BOTEZ, fam. — casă Suceava
BOTEZ ILIE — bis. Suhărău
BOTEZ IONIȚĂ, agă — schitul Țibucani
BRAHĂ C. — bis. Becești
BRAHĂ G. — bis. Slobozia — Dorohoi
BRAI ONOFREI — bis. Adormirea — Dorohoi
BRAȘOVEANU CHIRIAC — bis. Sf. Gheorghe — Tg. Neamț
BRAȘOVEANU PETRU — schitul lui Tărîță — Iași
BRĂESCU DIM. — bis. Mihoreni
BRĂGUȚĂ ALEX. — bis. Zaim
BRÎNCĂ VASILE, logofăt — bis. Hîrtop
BROȘTOC IOAN, călugăr — m-rea Vizantea
BRUMĂ GHEORGHE — bis. Sf. Gheorghe — Fălciu
BUCIOC COSTE, mare vornic — m-rea Rîșca
BUCIUM CONDREA, mare vornic — m-rea Horjești
BUCIUMAȘ ION, preot — bis. Sf. Andrei — Iași
BUHUȘ, fam. — case Bîrlești — Iași, case Buhuși, case și bis. Crivești — Neamț.
BUHUȘ DUMITRU, vistier — m-rea Bisericani
BUHUȘ IERMOGHEN, arhimandrit — schitul Horaița
BUHUȘ NICOLAE, mare logofăt — m-rea Răducanu — Tg. Ocna
BUHUȘ SEVASTIȚA — bis. Crivești — Iași

BUHUŞ TEODOR, comis şi agă — bis. Bodeşti — Neamţ, casă Buhuşi, bis. Serboteşti
BUHUŞ ZMARANDA — bis. Telineşti
BUJOREANU, fam. — schitul Măgariu
BULAT MIHU — m-rea Hîrjauca
BULEANDRĂ GHERASIM, arhimandrit — bis. Precista — Roman
BURADA T. — bis. Vulpe — Iaşi
BURCHI, fam. casă Iaşi
BUSUIOC — bis. Ilieşti
BUSUIOC GRIGORE — bis Borolea
BUŞILĂ GH. — bis. Borolea
BUSILĂ GR., preot — bis. Lişna
BUZILĂ — han Iaşi
BUZNEA IONIŢĂ, vătaf — bis. Păhneşti
BUZNEANU GHEORGHE, iconom — bis. Trei Ierarhi — Botoşani

C

CALERGHI MITROFAN, egumen, m-rea Mira
CALIMACHI, fam. — casă Stănceşti
CALIMACHI ALECU — han Botoşani, bis. Stănceşti
CALIMACHI GAVRIL, mitropolit — mitropolia Iaşi
CALIMACHI IOAN TEODOR, domnul Moldovei — bis. Buciumi — Iaşi, bis. domnească — C. Lung
CALIMACHI T. — bis. Horlăceni
CALINIC, ieromonah — bis. Sf. Ioan — Tg. Ocna
CALINIC, nacealnic — schitul Rafailă
CALIOPIA, monahia — schitul Bogdăniţa
CALISTRAT, ierosimonah — m-rea Secu
CALMUSCHI MARIA — bis. Bedragi
CALMUSCHI N. — schitul Ostra
CALMUSCHI VASILE — bis. Bereşti — Botoşani, bis. Mitocu Dragomirnei
CANANO, fam. — bis. şi casa Corni, bis. Fîntînele — Botoşani
CANANO GRIGORE, agă — bis. Hancea
CANDOPELO G. — bis. Băläneasa
CANIŞCA C. — bis. Preoţeşti — Suceava
CANTA VASILE — bis. Oprişeni
CANTACUZINO, fam. — bis. Bădeşti, case Bodeşti — Neamţ, bis. şi case Cucuteni — Iaşi, schitul Durău, bis. Grozeşti — Bacău, palatul cnezilor Hangu, case Horodniceni, case Iaşi, case Şerbeşti — Neamţ
CANTACUZINO ECATERINA — schitul Almaş
CANTACUZINO ELENA — spital Piatra Neamţ
CANTACUZINO IANACHE — schitul Broşteni

CANTACUZINO ILEANA, stolnicească — bis. Tîmpești
CANTACUZINO ILIE, mare vistier — sihăstria Putnei
CANTACUZINO I., mare spătar — bis. Hîrja
CANTACUZINO IORDACHE, medelnicer, vistier — schitul Brătești, schitul Deleni, bis. Deleni
CANTACUZINO IORDACHE, mare vistier — bis. și case Cîrligi, bis. Tălpălari — Iași, m-rea Neamț, bis. și case Pașcani, case Șerbești — Neamț
CANTACUZINO IORDACHE TODERAȘCO, mare vistier — bis. Deleni, schitul Hangu, bis. Vovidenia — Odobești
CANTACUZINO MARIA — schitul Drăgușan
CANTACUZINO MARIA — bis. domnească Vaslui
CANTACUZINO N., mare logofăt — bis. Hoisești
CANTACUZINO TEODOR, medelnicer — bis. Ciolpani — Buhuși
CANTACUZINO TOMA, mare vornic — bis. și case Budești — Neamț, case Cîndești — Suceava, case Cogeasca
CANTACUZINO VASILE, mare spătar — bis. Albă — Roman
CANTACUZINO-DELEANU, fam. — casă Deleni
CANTACUZINO-DELEANU IORDACHE, mare spătar — bis. Sf. Dumitru — Hîrlău, schitul Țibucani
CANTACUZINO-PAȘCANU, fam. — casă și han Ceplenița, case Iași, case Popești — Iași, case Pașcani, case Tudora
CANTACUZINO-PAȘCANU D., logofăt — spitalul Pașcanu — Iași, bis. Tălpălari — Iași
CANTACUZINO-PAȘCANU G. — bis. Goești
CANTACUZINO-PAȘCANU M. — bis. Ceplenița, casă Iași, bis. Scobinți
CANTEMIR ANTIOH, domnul Moldovei — m-rea Mira
CANTEMIR CONSTANTIN, domnul Moldovei — m-rea Mira, m-rea Silișteni
CAPȘA C.
CAPȘA I. } — bis Viforani
CAPȘA ȘTEFAN — schitul Broșteni
CARACAȘ ȘTEFAN, șetrar — schitul Hîrșova
CARAGEA GHERASIM, monah — schitul Bulucul
CARAIMAN I., mare paharnic — bis. Dulcești
CARAIMAN N. — bis. Bogza
CARP, fam. — bis. Țibănești, case Curluceni
CARP IOAN, căminar — bis. Jigoreni
CARP IOAN, mare postelnic — bis. Țibănești
CARP N. — han Iași
CARP TOADER, paharnic — bis. Țigănași
CARP VASILE, paharnic — bis. Griești, bis. Iazul Nucului
CARPUZ, fam. — bis. Hoginești
CARPUZ C-TIN — m-rea Hîrbovăț
CATARGIU, fam. — case Iași, case Răducăneni, bis. și case Tupilați-Roman, bis. Puțintei

COSTACHI-NEGEL, fam. — bis. Mălăești
COSTACHI-NEGEL ȘERBAN — bis. Scobilțeni
COSTANDACHE., paharnic — bis. Trestiana
COSTANDACHI SMARANDA, spătăreasă — han Bîrlad
COSTEANU GHEORGHE, pîrcălab — bis. Costeni
COSTIN, fam. — m-rea Todireni — Suceava
COSTIN MIRON, mare logofăt — schitul Drăgușan
COSTRĂȘ GRIGORE (GHENADIE), căpitan — bis. Zamostea
COZMA TOMA, ban — bis. Sf. Toma — Iași, bis. Lipova, m-rea Dobrușa
CREȚU GRIGORE, preot — bis. Leoști
CRIMCA ANASTASIE, mitropolit — m-rea Dragomirna, spital Suceava, bis. Sf Gheorghe — Suceava
CRISTEA GHEORGHE, baron — bis. Costîna
CRISTEA ION, baron — bis. Costîna
CRISTEA IORDACHE — bis. Ionești
CRISTEA PAVEL — bis. Chetriș, bis. Izvoarele
CRISTESCU IORDACHE, postelnic — schitul Orășeni
CRUPENSCHI, fam. — casa și bis. Feredeieni, case Podoleni — Neamț, bis. Slobozia Mielului, bis. și casa Valea Adîncă, bis. Vorona Mare
CRUPENSCHI ANASTASIA — bis. Caraclău
CRUPENSCHI CONSTANTIN, căminar — bis. Caraclău
CRUPENSCHI EMANOIL — bis. Sf. Împărați — Bacău
CRUPENSCHI GRIGORE, arhimandrit — școala Hîrlău, m-rea Rîșca
CRUPENSCHI GRIGORE, vornic — schitul Cotumba
CRUPENSCHI IORDACHE, sluger, stolnic — bis. Feredeieni
CRUPENSCHI LUPU, sluger — schitul Unsa
CRUPENSCHI MATEI — bis. Piticeni
CRUPENSCHI PAHOMIE — schitul Unsa
CRUPENSCHI ȘTEFAN — bis. Măcrești
CRUPENSCHI VASILE — bis. Lătăi
CUCORANU CONSTANTIN (Calistru), medelnicer — schitul Stavnic
CUCIUC G. — bis. Cobîla
CUCIUREANU GH., sluger — bis. Pociumbăuți
CUCIUREANU, agă — m-rea și spitalul Sf. Spiridon — Iași
CUJBĂ IONAȘCO, mare vornic — curți Iacobeni — Iași, bis. Poiana cu Cetate
CURCHI IORDACHE — m-rea Curchi
CURT AGAPIA, stareță — schitul Agafton — Botoșani
CURT ANA — bis. Hilișeu
CURT VASILE — bis. Hilișeu
CUZA, fam. — bis. Glodeni — Vaslui, bis. Tatomirești
CUZA ALEX. IOAN — casă Galați, bis. și casă Ruginoasa
CUZA ARGHIRIE, postelnic — bis. Tatomirești
CUZA GHEORGHE, vornic — bis. Bîrzești — Vaslui
CUZA IORDACHE — bis. Răduești

D

DABIJA ECATERINA, doamna Moldovei — m-rea Bîrnova — Iași
DABIJA ISTRATIE, domnul Moldovei — bis. Domnești, m-rea Bîrnova — Iași, m-rea Putna
DAMASCHIN, arhimandrit — m-rea Precista — Tg. Ocna
DAMIAN, dascăl — han Bîrlad
DAMIANOVICI IVAN — m-rea de la obîrșia Dobrovățului
DAMIAN ION, protopop — bis. domnească Bîrlad
DANCO IURIE — bis. Dancu — Iași
DANIEL MIHEL, zaraf — casă Iași
DANIIL, egumen — m-rea Rădhitoasa
DANIIL, mitropolit — bis. Căușani
DANIIL, monah — bis. Broșteni — Suceava
DANOVAK DRAGAN — bis. Hagigadar — Suceava
DASCĂL V., — bis. Mereșăuca
DĂRMĂNESCU IORDACHE DARIE — bis. Dărmănești
DEDIU, mare spătar — bis. domnească Tg. Ocna
DIA, fiul lui Coman — bis. Precista — Galați
DIBOCIU TEODOR, spătar — schitul Fîntîna Doamnei
DIMA CEL BĂTRÎN — bis. Sf. Nicolae — Vechi — Bîrlad
DIMACHI NICOLAE, vornic — bis. Gugești — Vaslui
DIMACHI PROFIRA, vorniceasa — bis. Dimăcheni
DIMITRAȘ — bis. Sf. Nicolae — Botoșani
DIMITRIE, călugăr — schitul Brazi
DIMITRIE VASILE — bis. Lencușești
DOBRE, abăger — han Bîrlad
DOBROVICI CHIRIAC, epitrop — bis. Vovidenia — Bîrlad
DODAN C-TIN }
DODAN GAVRIIL } — bis. Torcești
DOLICI NĂSTASE — bis. Șipanul
DOMETIAN, egumen — sihăstria Secului și m-rea Secu
DOMETIAN, arhimandrit, egumenul m-rii Neamț — bis. Sf. Voievozi — Galați
DONCIU SIMION, negustor — m-rea Rughi
DONE GRIGORE, vornic — casă și han Roman, bis. Precista Mică — Roman
DONI NICOLAE — bis. Drepcăuți, bis. Voroteți
DONICI, fam. — bis. Mășcăteni, bis. Valea Rea — Vaslui, bis. Clișova, bis. Miclești
DONICI ANDREI — bis. Camencea
DONICI DARIE, vornic — bis. Ivancea, bis. Rîșcova
DONICI ELENA — m-rea Neamț
DONICI MARCU, hagi — m-rea Călărășeuca
DONICI MATEI — bis. Ișnovăț

DONIG — bis. armenească Sf. Simeon — Suceava
DOROTEI, arhimandrit — bis. Cucuruzeni
DOROTEI, ieromonah — bis. Muntenești
DOROTEI, monah — schitul Rafailă
DOSITEI, ieromonah — schitul Brazi
DOSITHEI, patriarh de Ierusalim — m-rea Mira
DOSOFTEI, episcop — m-rea Probota
DOSOFTEI, mitropolit — casă Iași
DOSOFTEI, stareț — m-rea Hîncu
DRAGHIE, preot — m-rea Recea
DRAGOMIR, preot — schitul Savu — Cernu
DRAGOȘ, domnul Moldovei — bis. Volovăț
DRĂGHICI DIMITRIE, ban — spital Vaslui
DRĂGHICI IORDACHE — bis. Lungani
DRĂGUȘANU ALECU — bis. Fîntîna Mare
DRUȚĂ DIM. — bis. Tătărăuca
DUCA, fam. — bis. Vovidenia — Bîrlad
DUCA ANASTASIA, doamna Moldovei — m-rea Agapia, Mitropolia Iași
DUCA CONSTANTIN, domnul Moldovei — bis. Mavrodol — Galați, baia din Iași, bis. Dancu — Iași, bis. Sf. Atanasie și Chiril — Iași
DUCA GHEORGHE, domnul Moldovei — bis. Albă — Iași, m-rea Cetățuia — Iași, bis. Sf. Ioan Zlataust — Iași, curți Prăjești
DUMBRAVĂ N., — bis. Ghidici

E

EDLING ELENA, n. Sturza — bis. Manzîri
EFREM, episcop — m-rea Moldovița
EFREM, monah — schitul Bogdănița
EFTIMIU IORDACHE, hagiu — bis. domnească Bîrlad
ELEFTERIE, preot — bis. Lișna
ELENA RAREȘ, doamna Moldovei — m-rea Agapia, m-rea Doamnei — Botoșani, bis. Domnească — Botoșani, m-rea Probota, bis. Învierea — Suceava
ELISABETA, monahia — schitul Lomanova
ELSCHI ALEX. — bis. Crasna — Suceava
EMANDI EMANOIL — bis. Busuioceni
EMANDI MIHAIL — bis. Podul Turcului
ENACHE, șetrar — m-rea Țigănești
ENACHE, mare clucer }
ENACHE ILIE, mare spătar } m-rea Răchitoasa
ENACHI TEODOR — bis. Chirșova
ENE, jupîn — bis. Palanca — Bacău

F

G

GANE N. — casă Iaşi
GANEA IONIŢĂ }
GANEA MATEI } — bis. Ciumuleşti
GAVRIIL, mitropolit — mitropolia Iaşi
GAVRIIL, pîrcălab — curţi Bărboşi — Cîrligătura
GAVRILESCU, fam. — schitul Valea Neagră
GĂLESCU N. — schitul Gălescu
GĂLUŞCĂ ŞTEFAN — bis. Buhăeşti, schitul Hîrşova
GĂUZILĂ VASILE, cămăraş — schitul Odobeşti
GHEANGHEA IONAŞCO, mare logofăt — bis. Sf. Ilie — Iaşi
GHEDEON, călugăr — schitul Giurgeni
GHEDEON, episcop — sihăstria Secului
GHELŢ CONSTANTIN — bis. Dobrineşti
GHELŢU, fam. — bis. Nicoreşti
GHENADIE, ieromonah — bis. Munteneşti
GHENADIE, ieromonah — bis. Sf. Gheorghe — Tg. Ocna
GHENADIE, egumen — m-rea Suceviţa
GHENOVICI CÎRSTEA, mare vornic — m-rea Floreşti, schitul Grăjdeni
GHEORGHE, mitropolit — bis. Nemerniceni
GHEORGHE, tufecci — başa — bis. Sf. Haralambie — Iaşi
GHEORGHE ST. GEORGE — bis. Ionăşeni — Dorohoi
GHEORGHIADE VASILE, epitrop — bis. Sf. Gheorghe — Galaţi
GHEORGHIADIS DIMITRIE, agă — casă P. Neamţ
GHEORGHIU C-TIN — bis. Trei Ierarhi — Botoşani
GHEORGHIU ENE — bis. domnească Bîrlad
GHEORGHIU HARITON — bis. Trei Ierarhi — Botoşani
GHERASIE, călugăr — schitul Durău
GHERASIM, protosinghel — bis. Schitul Frumoasa
GHERASIM PUTNEANU — spital Roman, bis. Precista — Roman
GHERGHEL, fam. — bis. Mihăeşti, bis. Rotopăneşti, bis. Şendriceni
GHERGHEL GAVRIIL — bis. Mălini
GHERGHEL ILIE }
GHERGHEL ŞTEFAN } — bis. Brăeşti — Dorohoi
GHERONTIE, monah — m-rea Dobruşa
GHEŢU, fam. — bis. Mamorniţa
GHEUCA, fam. — schitul Ţigăneşti
GHEUCA LUPU, stolnic — m-rea Ţigăneşti
GHEUCA SIMION, medelnicer — curţile şi bis. din Băcani
GHEŢU MIHAI, epitrop — bis. Vovidenia — Bîrlad
GHICA, fam. — bis. şi casa Bivolari — Iaşi, bis. şi case Comăneşti — Bacău, case Iaşi, bis.şi case Maxut, case Vaslui
GHICA ALEXANDRU, logofăt, vornic — m-rea Galata — Iaşi, bis. Mînzăteşti, bis. Podoleni — Tecuci

GRECEANU N., agă — bis. Gura Similii, bis. Sîmila
GRIGORE, hagiu — bis. Armenească — Iași
GRIGORE, holtei — bis. Comarna
GRIGORE, preot — bis. Văculești
GRIGORE, sin Vătafu — han Bîrlad
GRIGORE DIN PELOPONEZ, arhimandrit — m-rea Sf. Sava — Iași
GROSU ANDREI — bis. Sf. Nicolae — Orhei
GROSU IONIȚĂ } — bis. Verpolea
GROSU MIHALACHE } — bis. Verpolea
GUZGĂ ARGHIR — bis. Dobrinești

H

HACEIKO, epitrop — bis. armenească — Iași
HADÎMBU IANE, postelnic — schitul Dealul Mare — Hadîmbu
HAGI — casă Suceava
HAGIUL TEODOR — schitul Crișciatic
HANGERLIU D. — han Panciu
HANKO CRISTEA (Hancoian) — bis. Sf. Cruce — Suceava
HARTULARI I. — bis. Huși — Suceava
HASAN C-TIN, șetrar — bis. Creața
HABĂȘESCU, fam. — curți Giurgești — Roman, casă Hăbășești
HABĂȘESCU GRIGORE, paharnic — schitul Măstăcani
HĂRMAN — m-rea Voitin
HÎNCU, fam. — case Secăreni
HÎNCU MIHAI, stolnic — m-rea Hîncu
HIRA NICOARĂ, pîrcălab — bis. Zaharești
HOLBAN, fam. — bis. Fundoaia
HOLBAN DAMIAN, vistier — bis. Buda — Dorohoi
HOLBAN ILIE, pitar — bis. Buda — Dorohoi, bis. Herța
HOLBAN MIHAI, spătar — bis. Călinești — Dorohoi, bis. Hilișeu, bis. Lozna
HOLBAN D. N. — bis. Culiceni
HOLBAN ȘTEFAN, clucer (Sava monahul) — m-rea Mogoșești, bis. Pilipăuți, bis. Sinihău
HOLBAN VASILE — bis. Molnița
HRANIȚĂ MIERĂUȚĂ — curți Vovrinești
HRISOVERGHI, fam. — bis. Călugăra Mare
HRISOVERGHI, vornic — han Bîrlad
HRISOVERGHI AL. — bis. Chircești
HRISOVERGHI GRIGORE, ban — bis. Delești
HRISOVERGHI MACARIE — m-rea Dobrovăț

HRISTEA DIMITRIE — bis. Sf. Nicolae — Botoşani
HUDICI DIONISIE, ieromonah — schitul Doljeşti
HURMUZAKI DOXACHI, agă — bis. Cernauca

I

IACOB, arhimandrit— bis. Sf. Treime — Tg. Ocna
IACOB, preot — bis. Larga
IACOB DIN SIS, preot — bis. armenească — Iaşi
IACOMI PASCALINA — schitul Ruşi
IACOV, arhimandrit — m-rea Bistriţa
IACOV, arhimandrit — bis. Barnovschi — Iaşi
IACOV, egumen — m-rea Răchitoasa
IANACHE, preot — bis. Sf. Voievozi — Tg. Ocna
IANACHE, sluger — bis. Hemeieni
IANACHE (Caragea), postelnic — bis. Sf. Nicolae — Cotnari, m-rea Sf Sava — Iaşi
IAŢCO — m-rea Voitin şi Iţcani — Suceava
IDIERU MIHALACHE, spătar — case Iaşi
IENACHEVICI LAZĂR — bis. Sf. Dumitru — Siret
IEROTEI ŢARIGRĂDEANU, egumen — m-rea Caşin
IEŞANU IANCU — han Bîrlad
IEŞANU CONSTANTIN }
IEŞANU IEREMIA } — bis. Sf. Nicolae — Vechi — Bîrlad
IFTIMIE, cămăraş — bis. Şesuri
IFTIMIE, preot — bis. Sf. Spiridon — Botoşani
IFTIMIE, vătaf — bis. Buhoghina
IGNĂTESCU, fam. — casă Suceava
ILIAŞ RAREŞ, domnul Moldovei — episcopia Roman
ILIE, preot — bis. Domnească — Botoşani
ILIE SANDU, fost mare stolnic — m-re Vorona
INOCHENTIE, episcop — schitul Brădiceşti, bis. episcopală Huşi
IOAN ANASTASIE, ban — bis. Parincea
IOAN, călugăr — bis. Bogzeşti
IOAN, căpitan — schitul Năruja
IOAN, dulghengiu — bis. Ciurea
IOAN, episcop — bis. Săcăleni
IOAN, preot — bis. Sf. Andrei — Iaşi
IOAN, preot — bis. Boroaia
IOAN ERACLID DESPOT, domnul Moldovei — bis. şi academia din Cotnari
IOANICHIE, egumen — schitul Vovidenia — Neamţ

J

JORA CONSTANTIN — bis. Brăteni — Botoșani
JORA DIMITRIE, postelnic — bis. Vlădești — Tutova
JORA MACARIE, egumen — schitul Gorovei

K

KOGĂLNICEANU, fam. — case Ghidișeni, case Iași (foste Jora), casă Rîpile — Fălciu
KOGĂLNICEANU GRIGORE — bis. Duda
KOGĂLNICEANU ILIE, agă — bis. Rîpile — Fălciu
KOGĂLNICEANU ILIE — bis. Drînceni, bis. Mateeșeni
KOGĂLNICEANU MIHAI — bis. Răucești, bis. Rîpile — Fălciu

L

LANGER — hotel Suceava
LAPEDATU V. — Bis. Berești — Botoșani
LAVRENTIE, monah — bis. Marvila
LAZO IOAN — bis Piatra
LAZU EUFROSINA, monahia — m-rea Văratec
LAZU IORDACHE, biv vel paharnic — bis. Drăgușeni — Suceava, case Iași
LECCA GH. — bis. Botești — Bacău
LEMNEA IEROTEI, egumen — schitul Gorovei
LEON, episcop — episcopia Roman
LEONESCU — casă Iași
LEONTIE, solonar — bis. Ermoclia
LEU ALEX. — bis. Cîrniceni
LEVANTOS MACARIE, egumen — m-rea Berzunț
LIGA IOAN, epitrop — bis. Sf. Dumitru — Bîrlad
LIGA IORDACHE, vornic — bis. Mălușteni
LITEANU TEODOR — bis. Liteni
LITVOVSCHI GRIGORE și IACOV, preoți — bis. Horodiștea
LOHMAN, farmacist — casă Iași
LONGHINESCU SANDU, mare șetrar — bis. Hangani
LOSNOVICI D., preot — bis. Horodnic
LOZONSCHI GHEORGHE, pîrcălab } — bis. Sf. Gheorghe — Iași
LOZONSCHI IORDACHE, mare paharnic } — bis. Sf. Gheorghe — Iași
LUCA, pîrcălab — bis. Sf. Nicolae cel Sărac — Iași
LUCA GRIGORE — bis. Sf. Lazăr — Iași
LUCA MIHAI GHEORGHE, spătar — bis. Cucuteni — Iași

LUPAŞCO, negustor — bis. Obrejeni
LUPAŞCU COSTACHE, sluger — han Bacău
LUPU, dascăl — bis. Văculeşti
LUPU ŞTEFAN — m-rea Hîrbovăţ

M

MACARIE BASARABEANUL, egumen — bis. Precista — Roman
MACARIE, duhovnic — bis. Vlădiceni
MACARIE, egumen — m-rea Golia — Iaşi
MACARIE, egumen — m-rea Pîngăraţi
MACARIE, preot — bis. Şipoteni
MACRI APOSTOL — bis. Teioasa
MANASE, călugăr — bis. Bogzeşti
MANCAŞ P., preot — bis. Unghi — Dragomireşti
MANCIU CHIRIAC, preot — bis. Sf. Apostoli — Tg. Ocna
MANEA I., dascăl — bis. Holda
MANOLACHE, serdar — bis. Nicoreşti
MANOLACHE A. — bis. Găneşti — Iaşi
MANOLE, negustor — bis. Vovidenia — Botoşani
MANOLE COSTACHE — bis. Milenăuţi
MANOLE DUMITRACHE, blănar — bis. Sf. Gheorghe — Huşi
MANOLI — han Iaşi
MANOLI ION — bis. Sf. Haralambie — Bîrlad
MANOLIU, căpitan — bis. Mileanca
MANOVARDĂ GH. — bis. Lucoviţa
MARCARI DIN CIUHA, hagi — bis. armenească — Iaşi
MARCO STĂRPUL — bis. Turbăteşti
MARCU GH. — bis. Borolea
MARIN, schimonah — bis. Bălţata
MARINO MARIA, monahia — bis. Vitolteşti
MATEI, preot — schitul Valea Neagră
MATEI BASARAB, domnul Ţării Româneşti — m-rea Soveja
MATEI CONSTANTIN, paharnic — mitropolia Iaşi
MATEIAŞ, mare vistier — m-rea Coşula, bis. Horodniceni
MAVROCORDAT AL. — bis. Cristeşti — Iaşi, chioşc Iaşi
MAVROCORDAT C., domnul Moldovei — bis. curţii domneşti — Iaşi
MAVROCORDAT N., domnul Moldovei — bis. Buznea, bis. episcopală Huşi, m-rea Sf. Sava — Iaşi
MAVRODIN MANOLACHE — bis. Cracalia
MAVROMATI IOAN — spital Botoşani, bis. Sf. Dumitru — Botoşani
MAZARACHI V-LE, serdar — bis. Chişinău

MAXIMOV N. — bis. Schineni
MĂCĂRESCU TODERAŞ — schitul Vărzăreşti, bis. domnească Chişinău
MĂCĂRESCU ION, maior — bis. domnească Chişinău
MALAI, fam. — curţi Hreasca
MĂMĂLIGĂ ANDREI — bis. Băţeni
MĂRCULESCU I. — bis. Hîngulești
MĂZĂREANU VARTOLOMEI — m-rea Putna, bis. Volovăţ
MELCON TREŞU BUZATOV, preot — bis. armenească — Botoşani
MELETIE, arhimandrit — m-rea Ilişeşti
MELETIE, arhimandrit — m-rea Răducanu — Tg. Ocna
MELETIE, episcop — bis. episcopală Huşi, bis. Sf. Voievozi — Huşi
METODIE, egumen — bis. Sf. Nicolae — Galaţi
MICLESCU, fam. case Călineşti — Botoşani
MICLESCU ALECU — bis. Cotîrgaci, bis. Şerbeşti — Vaslui
MICLESCU CALINIC, arhimandrit, mitropolit — bis. episcopală — Huşi, şcoală Iaşi
MICLESCU COSTACHE, vornic — bis. Călineşti — Botoşani, bis. Moara Grecilor
MICLESCU GAVRIIL, vornic — schitul Brădiceşti
MICLESCU IANCU, spătar — bis. Păuşeşti
MICLESCU RALUCA — bis. Micleşti
MICLESCU SCARLAT, mare vornic — bis. Călineşti — Botoşani, schitul Feteşti, bis. Grigoreşti
MICLESCU-DIMACHI PULCHERIA — bis. Gugeşti — Vaslui
MIHAI, călugăr — m-rea Tazlău
MIHALACHI, dulghengiu — bis. Ciurea
MIHALACHI, hagiu — bis. Sf. Gheorghe — Galaţi
MIHU, preot — schitul Onghei — Siret
MILCON AVRAM — han Bacău
MILLO, fam. — casă Spătăreşti
MILLO ANDREI, logofăt — bis. Avrămeni — Dorohoi
MILLO MATEI — bis. Spătăreşti
MILU IORDACHE — bis. Hăbăşeşti
MIRON MARTIN — bis. Băţeni
MIRONESCU-CRACALIA MIHAI — bis. Păltiniş
MIŞOLU EMANOIL — bis. Mileanca
MIŞOLU N. — bis. Tătărăşani
MITRODORA, monahia — m-rea Coşilauca
MITROFAN, călugăr — schitul Doamna
MÎRZACU ION — bis. Sf. Ioan — Bîrlad
MOCANU LAZĂR, preot — bis. Cîmpeni
MOGÎLDEA IOAN, vornic de gloată — m-rea Secu
MOIMĂSCU ŞTEFAN — bis. şi case Cucuteni, case Moimeşti
MONOMANT, călugăr — bis. Vîsocoe
MOROŞAN SIMION — bis. Mărăşeni
MORUZI AGLAIA — bis. Vîrful Cîmpului

N

O

P

PARTENIE, egumen — m-rea Bisericani
PARTENIE, ieromonah — bis. Goeşti
PASCU MIHAI, postelnic — bis. Metohul Malcilor — Iaşi
PAŞCANU, fam. — bis. Bădeni. Vezi şi Cantacuzino — Paşcanu
PAŞCANU MIHAI — bis. Buhalniţa — Iaşi
PĂSTRĂVANU DIMITRIE — bis. Păstrăveni
PĂUN, vameş — m-rea Clatia Buciuin — Iaşi
PELIVAN IONIŢĂ — bis. Rezina
PETRICEICU ŞTEFAN, domnul Moldovei — schitul Onofrei — Siret, bis. Sf. Ioan — Siret (?)
PETRICEICU TOADER — curţi Durneşti
PETROVICI M., maior — bis. Oroftiana
PETROVICI VASILE — bis. Copăceni
PETRU, preot — bis. Boroaia
PETRU MUŞAT, domnul Moldovei — cetatea Neamţ, m-rea Neamţ, bis. Sf. Treime — Siret, cetatea Suceava, bis. Mirăuţi — Suceava
PETRU RAREŞ, domnul Moldovei — m-rea Agapia, bis. Adormirea — Baia, m-rea Bisericani, m-rea Bistriţa, m-rea Căpriana, m-rea Dobrovăţ, bis. domnească Hîrlău, bis. Sf. Dumitru — Hîrlău, m-rea Humor, curtea domnească Iaşi, m-rea Moldoviţa, cetatea Neamţ, m-rea Probota, schitul Rarău (?), m-rea Râşca, episcopia Roman, cetatea Soroca, bis. Sf. Dumitru — Suceava, bis. Sf. Gheorghe — Suceava, bis. domnească Tg. Frumos.
PETRU ŞCHIOPUL, domnul Moldovei — m-rea Agapia, curtea domnească Iaşi, m-rea Galata — Iaşi, m-rea Sf. Sava — Iaşi, bis. Văleni — Neamţ.
PIROSCHI MIHALACHE — bis. Sărata — Neamţ
PÎRÎU IOAN, răzeş — bis. Mlenăuţi
PÎRLOG TEODOR, preot — bis. Voineşti — Iaşi
PLAGHINO C. — bis. Broscăuţi
PLITOS ELENA — bis. Şerbăneşti — Tecuci
PLITOS IANCU — bis. Neguleşti
POGOR — casă Iaşi
POLIERU C., căminar — han Iaşi
POLIZU, preot — bis. Sf. Împăraţi — Iaşi
POPA VASILE, abăger — bis. Sf. Gheorghe — Bîrlad
POPESCU IOAN, postelnic
POPESCU NICODIM, monah } — schitul Pîrveşti
POPESCU SIMION, postelnic
POPESCU NATANAIL — schitul Porcăreţul
POPESCU NICOLAE, preot — bis. Panciu
POPOVICI EFROSINA, clucereasă — han Bacău
POROŢCHI LUPU, pîrcălab — bis. Borzeşti — Vaslui
POTLOG — bis. Mamorniţa
POTLOG C. — bis. Proboteşti, bis. Tîrnauca

R

RÂŞCANU, fam. — bis. Frenciugi, bis. Grajduri, bis. Râşcani
RÂŞCANU ALEXANDRU — bis. Drăguşeni — Fălciu, bis. Grajduri
RÂŞCANU C-TIN — bis. Seliştea Orhei, bis. Tuzora, bis. Sf. Împăraţi — Chişinău
RÂŞCANU GHEORGHE — bis. Drăguşeni — Fălciu
RÂŞCANU MATEI, stolnic — bis. Călăraşi
RÂŞCANU PARASCHIVA — bis. Drăguşeni — Fălciu
ROMAN, domnul Moldovei — cetatea Roman
ROSET, fam. — bis. Bălăneşti — Neamţ, bis. Bogdăneşti — Bacău, bis. Bohotin, bis. Borzeşti — Bacău, bis. şi casa Căiuţi, bis. Fîntînele — Bacău, bis. şi casa Hoiseşti, case Iaşi, case Leţcani, case Mărgineni, bis. Orîşa, bis. Pătrăşcani — Bacău, case Piscani — Tutova, bis. Popeni — Tutova, case Poşorcani, bis. şi case Pribeşti, case Răducăneni, bis. Vascani
ROSET CATRINA — bis. şi case Corlăteşti — Tutova
ROSET COSTACHE, spătar, logofăt — bis. Roset — Botoşani, case Iaşi, bis. Liveni
ROSET DRACACHI, mare vornic — bis. Dancu — Iaşi, bis. Scheia — Roman
ROSET G. — bis. Teţcani
ROSET IORDACHE, mare vornic — casă Păhneşti
ROSET IORDACHE — bis. Petricani — Dorohoi
ROSET LUPU, medelnicer — m-rea Ţigăneşti
ROSET SCARLAT — schitul Crasna
ROSET ŞTEFAN, mare paharnic şi ban — m-rea Dobrovăţ, bis. Orîşa, bis. Pătrăşcani — Bacău
ROSET VASILE, hatman — schitul Doljeşti, bis. Metohul Maicilor — Iaşi, bis. Sf. 40 de mucenici — Iaşi, case Iaşi, bis. Lunca Bîrnovei
ROSET-ROZNOVANU, fam. — case Stînca Roznovanului
ROSET-ROZNOVEANU IORDACHE, vistier — bis. Stînca Roznovanului, bis. Ştubeieni
ROSET-ROZNOVANU N., vistier, vornic, — bis. Balinţi, bis. Cristineşti, bis. Hodora,
ROSET — SOLESCU, fam. — bis. şi casa Soleşti
ROŞCA, fam. — schitul Grăjdeni, bis. Sf. Voievozi — Roşca — Iaşi
ROŞCA ANDREI, preot — m-rea Răciula
ROŞCA GRIGORE, mitropolit — m-rea Voroneţ
ROŞCA-CODRIANU GHEORGHE } — şcoală Bîrlad
ROŞCA-CODRIANU NICOLAE }
ROTOMPAN, fam. — curţi Ionăşeni
RUDEA ANDRONACHE, căpitan — m-rea Rughi
RUSET ANTONIE, domnul Moldovei — curtea şi bis. domnească Iaşi
RUSET EMANDACHI — schitul Soroca
RUSO IOAN — bis. Furceni
RUSU, fam. — bis. Zăpodeni, case Curluceni
RUSU IOAN, paharnic — bis. Rădeni
RUSU NICHITA — bis. Huţul
RUXANDRA LĂPUŞNEANU, doamna Moldovei — bis. Precista — Roman

S

SABĂU TOADER, căpitan — m-rea Curchi, bis. Sf. Ilie — Chişinău
SAMSON PAMFILIE — bis. Godineşti — Tecuci
SANDU, polcovnic — bis. Stănişeşti
SAVA — schitul Avereşti
SAVA, cihodar — han Iaşi
SAVA, mitropolit — bis. Turbăteşti
SĂNDULESCU ZAMFIR — bis. Fîntînele — Tecuci, bis Nicoreşti
SĂULESCU G. — schitul Vladnic
SBIERA IOAN — bis. Sf. Dumitru — Siret
SCOBIHORU-CHIRIAC IORDACHE, spătar — bis. Lucoviţa, bis. Molniţa
SCORŢESCU ALEX., hatman — bis. Hăbăşeşti
SCORŢESCU ANASTASE, căminar, serdar — bis. Cristeşti — Iaşi, m-rea Secu
SCORŢESCU POSTOLACHE }
SCORŢESCU STAMATE } — bis. Albeşti — Iaşi
SCRIBAN, fam. — bis. Adîncata — Dorohoi
SCRIBAN FILARET, arhimandrit — bis. Sf. Treime — Suceava
SECARĂ ELENA — bis. Drăgăneşti — Iaşi
SERAFIM, arhimandrit — m-rea Hîrbovăţ
SERAFIM, egumen — schitul Varniţa
SERAFIM, egumen — bis. Sf. Atanasie şi Chiril — Iaşi
SERAFIM DE LA CARACALA, arhimandrit — m-rea Trei Ierarhi — Iaşi
SERAFINA, monahie — bis. Măicuţa — Tg. Frumos
SERUCERESCU NICOLAE — bis. Răspopi
SEVASTOPOL IANCU, comis — bis. Costuleni
SEVASTIAS ANANIA, arhiereu — bis. Suhărău
SILA, egumen — sihăstria Putnei
SILION TEODOR, spătar — bis. Hănţeşti
SIMION, fiul preotului I. Tarzu — bis. Cristeşti — Iaşi
SIMON (Sima) — bis. Sf. Simeon — Suceava
SINADON CHESARIE, arhiereu — m-rea Vorona
SION, fam. — bis. Coşeşti, bis. Nadişa
SION NICOLAE, ban — bis. Broşteni — Vaslui casă Iaşi, bis. Răstoaca
SISOE, ieromonah — schitul Rarău
SÎRBU IACOB — bis. Popăuţi
SMARANDA, postelniceasa — bis. Mădîrjac
SMARANDA, şetrăreasa — han Bîrlad
SMERIE VASILE — bis. Găureni — Vaslui
SOFIAN NICOLAE — bis. Liveni
SOFRONIE — schitul Avereşti
SOFRONIE, călugăr — schitul Dealul lui Vodă — Hîrlău
SOFRONIE, egumen — m-rea Rîşca

SOLOMON IOAN — bis. Blescenăuţi
SOLONAR TIMOTEI, preot — bis. Tudora
SPIRIDON, căminar — bis. Comăneşti
SPOIALĂ TOADER — bis. Mileşti — Bacău
STAMATE ALECU, comis — bis. Hîrtopu
STAMATE CALISTRU, călugăr — bis. Sf. Ilie — Fălticeni
STAMATE EFTIMIE, iconom — bis. Bărăşti, bis. Hîrtopu
STAMATI IACOV, mitropolit — bis. Banu — Iaşi, mitropolia Iaşi
STAMATI ŞTEFAN — bis. Băneşti — Suceava
STATE GHEORGHE — bis. Hălceni
STIHI ŞTEFAN — bis. Cotîrgaci
STÎRCEA IONIŢĂ — bis. Serbăneşti — Dorohoi
STOIAN COSTACHI, căpitan — bis. Puhoiu
STOIANOVICI PAVEL — bis. Cîndeşti — Botoşani, m-rea Dobrovăţ
STRAT DIMITRIE, agă — bis. Băhnăşeni, bis. Gioseni
STRATAN C. şi SIMION — m-rea Răciula
STRĂJESCU IOAN — bis. Pîrliţi, bis. Văscăuţi
STROESCU DANIIL, ierodiacon — m-rea Vorona
STROESCU IOAN — bis. Vasilcău
STROICI, fam. — bis. Mamorniţa
STROICI C. — bis. Horlăceni
STROICI C. — bis. Prelipca
STROICI LUCA, mare logofăt — m-rea Dragomirna
STURZA, fam. — bis. Avereşti — Roman, case Cozmeşti — Suceava, case Flămînzi, bis. Gioseni — Bacău, bis. Hăndreşti, bis. Heleşteieni, case Iaşi, bis. Bărboi — Iaşi, bis. Liţca, case Miclăuşeni, case Miroslava, bis. Murgeni, bis. Oboroceni, bis. Păstrăveni, bis. Rîngheleşti, case Ruginoasa, bis. Scheia — Roman, bis. Slobozia-Hlipiceni, bis. Todireni — Botoşani
STURZA ALECU, vistier — m-rea şi spitalul Sf. Spiridon — Iaşi
STURZA CATRINA — bis. domnească Bîrlad
STURZA COSTACHE, agă — bis. Holt, casa Scheia — Iaşi
STURZA DIMITRIE, mare logofăt — bis. Bărboi — Iaşi, bis. Miclăuşeni, bis. Pogana
STURZA ECATERINA — bis. Recea — Tecuci
STURZA ELENA — bis. Chiliile — Bacău
STURZA GHEORGHE, vornic — case Iaşi
STURZA GRIGORE — bis. Ciohoreni, case Iaşi
STURZA ILIE, mare vornic — case Iaşi
STURZA IOAN, vornic — casă Miclăuşeni
STURZA IONIŢĂ SANDU, domnul Moldovei — casă Iaşi, mitropolia Iaşi
STURZA LASCARACHE — schitul Frumuşica
STURZA MIHAI, vornic — bis. Hăneşti, bis. Heleşteieni, bis. Mărăşti — Bacău
STURZA MIHAI, domnul Moldovei — podul doamnei din Chiţcani, podul din Cîrjoaia, bis. Drăgăneşti — Galaţi, bis. Sf. Apostoli — Galaţi, podul Gîrbovana, palat domnesc Iaşi, m-rea Galata — Iaşi, bis. Mihăileni, beciul domnesc Odobeşti, bis. Ruşi—Suceava

Ș

m-rea Sf. Ilie — Suceava, bis. Ștefănești — Botoșani m-rea Tazlău, bis. și curtea domnească Vaslui, bis. Volovăț, m-rea Voroneț
ȘTEFAN RAREȘ, domnul Moldovei — m-rea Rîșca
ȘTEFANCO ANDREI — bis. Dealu Buda
ȘTEFANOVICI VASILE, iconom — bis. Șendriceni
ȘTEFĂNESCU VASILE, iconom — bis. Trei Ierarhi — P. Neamț
ȘTEFĂNIȚĂ, domnul Moldovei — m-rea Bisericani, bis. domnească Dorohoi, bis. Sf. Gheorghe — Suceava
ȘTEFĂNIȚĂ LUPU, domnul Moldovei — m-rea Golia — Iași, m-rea Hlincea — Iași, bis. domnească Tg. Neamț
ȘTINERIU BUCUR — bis. Bălțata
ȘUBINA ELENA, n. Ghica — școală Vaslui
ȘUȚU N. — bis. Pungești

T

TABĂRĂ AL, TABĂRĂ G. — bis. Cuciur
TACU IOAN, stolnic — bis. Medelni — Tecuci
TACU NICOLAE, agă — bis. Costuleni
TALPĂ C-TIN — bis. Ruhotin, schitul Crișciatic
TALPEȘ APOSTOL, vornic de poartă — schitul Pîrvești
TANASIE C-TIN, dascăl — bis. Chirșova
TĂNASE, șoltuz — bis. Adormirea — Dorohoi
TĂUTU IOAN — bis. Buna Vestire — Iași
TĂUTU IOAN, logofăt — bis. Bălinești, bis. Adormirea — Iași, m-rea Trestiana(?)
TĂUTU IOAN, răzeș — schitul Coribnița
TĂUTU SIMION, vornic — bis. Comănești — Suceava
TĂUTU V. — conac Dagîța
TEODOR — bis. Precista — Galați
TEODOSIE, ieromonah — schitul Recea
TEODOSIE, preot — bis. Sf. Haralambie — Bîrlad
TEOFAN, egumen — schitul Dumbrăvița
TEOFAN, mitropolit — m-rea Galata — Iași
TERENTE GAVRIL, căpitan — bis. Buna Vestire — Chișinău
THEODOSIE, stareț — schitul Lomanova
TIRON NICOLAE, vornic de poartă — bis. Bîrzești — Vaslui
TITINAȘ IONIȚĂ (Ioanichie) — bis. Sf. Gheorghe — Bîrlad
TÎMPESCU M. — bis. Vama
TOADER MANASIE, călugăr — bis. Laza
TOADER, morar — han Bîrlad
TOADER BUBUIOG, logofăt — curți Corcești, m-rea Humor
TOADER AL TOMEI — bis. Vama

Ţ

U

V

VARLAAM, mitropolit — m-rea Sf. Ilie—Suceava
VARLAAM GHEORGHE } — bis. Vovidenia — Botoşani
VARLAAM GRIGORE } — bis. Vovidenia — Botoşani
VARLAAM GRIGORE MANOLE — bis. Matieni
VARNAVA, arhimandrit — m-rea Pîngăraţi
VARTANIAN AGOPŞA — m-rea Zamca — Suceava
VARTIC, fam. — schitul Galbeni, curţi Iuganii — Tutova
VARTIC MIHALACHE — bis. Zaharna
VARTOLOMEI IORDACHE, serdar — han Iaşi
VARTOLOMEI PUTNEANU, arhimandrit — spital Roman
VARVARA, călugăriţă — schitul Cozla
VASILE, ierodiacon — bis. Cîrligaţi
VASILE, preot — bis. Deleni
VASILE, preot — bis. Pipirig
VASILE, schimnic — schitul Cozla
VASILE, sluger — bis. Coşerniţa
VASILE LUPU, domnul Moldovei — bis. domnească Bacău, bis. domnească Bîrlad, bis. Chilia, bis. Sf. Dumitru — Galaţi, curtea domnească Iaşi, şcoala Vasiliană — Iaşi, baia din Iaşi, m-rea Golia — Iaşi, m-rea Hlincea — Iaşi, bis. Sf. Atanasie şi Chiril — Iaşi, bis. Sf. Ioan Botezătorul — Iaşi, m-rea Trei Ierarhi — Iaşi, bis. din cetatea Neamţ, bis. domnească Orhei, bis. şi case Preoţeşti, m-rea Probota, m-rea Putna, bis. Scheia — Vaslui, bis. Scînteia — Iaşi, m-rea Slatina, curtea domnească Suceava, bis. Sf. Ioan Botezătorul — Suceava, bis. Şerbeşti — Neamţ, bis. Ştefăneşti — Botoşani, bis. domnească Tg. Neamţ, m-rea Zografu — Vaslui
VASILIU GHEORGHE, iconom — bis. Trei Ierarhi — P. Neamţ
VASILIU IOSIF, arhimandrit — m-rea Vorona
VEISA, proprietar — bis. Bălţaţi — Vaslui
VEISA IACOV, spătar — m-rea şi spitalul Sf. Spiridon — Iaşi
VELCICO VENIAMIN, arhimandrit — mitropolia Iaşi, schitul Zagavei
VENIAMIN, arhimandrit — bis. Berzunţ
VIDRAŞCU ALECU — bis. Gherdana
VIDRAŞCU VASILE, medelnicer — bis. Coloneşti
VINDEREU — casă Suceava
VISARION, ieromonah — m-rea Vizantea
VITOLD TEODOR — bis. Lujeni
VITTGENSTEIN PULCHERIA — bis. Hămeiuş
VIZANTI ANDREI — m-rea Golia — Iaşi
VÎRCOLICI IORDACHE, şetrar — bis. Poiana Uzului
VÎRCOLICI V. — bis. Vîrcolici
VÎRGOLICI N. — bis. Crasnaleuca
VÎRNAV, fam. — m-rea Berzunţ, casa Liteni, bis. Popeni, bis. Şofrîceşti
VÎRNAV CATINCA — bis. Floreşti
VÎRNAV CONSTANTIN, spătar — bis. Bîrzeşti — Vaslui
VÎRNAV NICOLAE, jitnicer — schitul Iucşeşti, bis. Săcuieni — Neamţ

Z

INDICE CRONOLOGIC AL MONUMENTELOR*

c. 1342 — bis. de lemn Volovăț
1350 — bis. armenească Botoșani (prima construcție)
a doua jum. sec. XIV. m-rea Moldovița, cetatea Scheia — Suceava, bis. Sf. Dumitru — Suceava (prima construcție).
1359—1365 — bis. Rădăuți
ante 1371 — bis. catolică Siret
1374—1391 — cetatea Neamț, m-rea Neamț (prima clădire) bis. Sf. Treime — Siret, cetatea Suceava, bis. Mirăuți — Suceava
ante 1384 — curtea domnească Hîrlău, bis. catolică Siret
ante 1391 — m-rea din Poiană — Probota (prima clădire)
ante 1395 — m-rea Ițcani — Suceava (prima construcție)
1395 — bis. armenească — Iași
ante 1401 — m-rea Zamca — Suceava
începutul sec. XV — m-rea Moldovița (reclădită), m-rea Neamț (reclădită), episcopia Roman (1408—1413?)
prima jum. sec. XV — m-rea Bisericani (prima construcție)
ante 1407 — m-rea Bistriței (prima construcție)
1410 — bis. catolică Baia
ante 1415 — m-rea Humor (prima construcție)
1415 — episcopia Roman (pictura)
ante 1432 — curtea domnească Iași
a doua jum. a sec. XV — cetatea Crăciuna (c. 1471), podul Ghicăuți, podul Gîrbovana, m-rea Probota (reclădită), bis. Ștefănești — Botoșani (?), pod Turturești (?)
ante 1458 — schitul Hangu (prima construcție)
1466—1470 — m-rea Putna (prima clădire)
după 1467 — bis. Albă — Baia
ante 1476 — cetatea Neamț (refăcută), cetatea Suceava (refăcută)
1476 — cetatea de pămînt Bîrlad

* Atragem atenția cititorilor că unele date din acest indice sînt aproximative datorită lipsei atît a unor date precise, cît și a monografiilor pentru toate monumentele.

ante 1481 — bis. Dolhești
1481 — bis Bădăuți, m-rea Putna (reclădită)
1486 — curtea domnească Hîrlău (reclădită)
1487 — bis. Pătrăuți, m-rea Tazlău
1488 — m-rea Sf. Ilie — Suceava, m-rea Voroneț
1490 — bis. domnească Vaslui
1491 — bis. domnească Bacău
1491—1492 — bis. Sf. Nicolae — Domnesc — Iași
1492 — bis. domnească Hîrlău, curtea domnească Iași
1492—1493 — bis. Bălinești
1493—1494 — bis. Borzești
c. 1493 — bis. și curtea domnească Cotnari
1495 — bis. domnească Dorohoi, bis. episcopală Huși
1496 — bis. Popăuți — Botoșani, bis. Războieni
1497 — bis. m-rii Neamț
1497—1498 — bis. domnească P. Neamț
1498 — bis. m-rii Bistrița
sfîrșitul sec. XV — bis. domnească Bîrlad, podul Borzești, podul Cîrjoaia, bis. Scînteia — Vaslui (?), cetatea Suceava (refăcută)
sec. XVI — bis. Adormirea — Suceava (?), bis. Sf. Nicolae — Suceava, m-rea Sucevița (prima construcție, de lemn)
1502 — bis. Arbore
1503—1504 — m-rea Dobrovăț, bis. Reueni
1507 — bis. Șipote
c. 1512—1513 — bis. Hagigadar — Suceava
c. 1513 — bis. Sf. Simion — Suceava
1514—1522 — bis. Sf. Gheorghe — Suceava
1517—1527 — m-rea Bisericani
1519 — bis. Văleni — Neamț
1520 — bis. Brăniștеni
1521 — bis. Sf. Cruce — Suceava
1522 — bis. Părhăuți
1522—1525 — bis. domnească Dorohoi (pictura)
c. 1526 — bis. armenească Botoșani (refacere)
1527—1532 — m-rea Probota
1529 — m-rea Dobrovăț (pictură)
1530 — bis. domnească Hîrlău (pictura), bis. m-rii Humor (reclădită)
1532 — bis. Adormirea — Baia, m-rea Moldovița
1532—1534 — bis. Sf. Gheorghe — Suceava (pictură)
1534—1535 — bis. Sf. Dumitru — Suceava
1535 — bis. Adormirea — Baia (pictura), m-rea Coșula, bis. m-rii Humor (pictura), bis. Miroslovești
c. 1536 — bis. Sf. Dimitrie — Hîrlău
1537 — m-rea Moldovița (pictura)
1537—1538 — m-rea Coșula (pictura), bis. Sf. Dumitru — Suceava (pictura)

1539 — bis. Horodniceni
1539—1540 — bis. Părhăuți (pictura)
1541 — bis. Arbore (pictura)
c. 1541 — bis. domnească Tg. Frumos
1541—1542 — bis. Zaharești
1541—1546 — bis. m-rii Bistrița (reclădire)
1542 — m-rea Rîșca
1542—1550 — episcopia Roman (reclădire)
1547 — bis. m-rii Voroneț (pridvorul și pictura)
1550 — m-rea Probota (zidul exterior)
1551 — bis. domnească — Botoșani, bis. Învierea Suceava
1551—1552 — m-rea Rîșca (pictura)
1552 — m-rea Doamnei — Botoșani
1553—1564 — m-rea Slatina
1559 — bis. Rădăuți (pridvorul)
c. 1560 — m-rea Aron Vodă — Iași (prima construcție), m-rea Socola — Iași, m-rea Pîngărați
1560—1561 — bis. Sf. Dumitru — Suceava (turnul clopotniță)
1561—1563 — bis. catolică Cotnari
1564 — m-rea Golia — Iași
1566—1572 — m-rea Berzunți
1569 — bis. Precista — Roman
c. 1574 — bis. Văleni — Neamț
1576—1578 — m-rea Galata — Iași (prima construcție)
1579 — bis. Sf. Gheorghe — Suceava (pridvorul)
ante 1581 — m-rea Agapia Veche
c. 1583 — m-rea Sf. Sava — Iași
1582—1583 — m-rea Galata — Iași (reclădită)
1583—1586 — m-rea Sucevița
1586—1587 — m-rea Frumoasa — Iași (prima construcție)
c. 1587 — m-rea Hlincea — Iași
1593—1594 — m-rea Aron Vodă — Iași (reclădită)
1597 — m-rea Todireni — Burdujeni — Suceava
ante 1598 — m-rea Florești
sec. XVII — bis. Cozmești — Suceava, casa Dosoftei — Iași, bis. Sf. Dumitru — Balș — Iași (prima construcție), bis. de lemn Măscătești, bis. Hagigadar — Suceava (refacere), bis. domnească Tg. Ocna
1602 — bis. mică a m-rii Dragomirna, m-rea Secu
1605 — bis. Dulcești
ante 1606 — m-rea Zamca — Suceava (refacere)
1608—1609 — m-rea Dragomirna
1609 — bis. armenească — Roman
1610—1612 — m-rea Moldovița (clisiarnița)
c. 1611 — bis. de lemn Rădășeni, bis. Albă — Roman
1611 — bis. Sf. Nicolae — Suceava (refacere)

1611—1616 — bis. Sf. Ioan Zlataust — Iași
1611—1617 — m-rea Rîșca (clădiri)
ante 1612 — bis. Dimăcheni
1612—1622 — m-rea Solca
1613—1615 — bis. Bărboi — Iași
ante 1617 — schitul Onufrei — Siret
ante 1622 — bis. Cucuteni — Iași
ante 1624 — curtea domnească Hîrlău (refaceri), bis. schitului Zagavei
1625 — m-rea Sf. Sava — Iași (refacere)
1626—1628 — bis. Barnovschi — Iași
1626—1629 — schitul Buhalnița, m-rea Bîrnova — Iași, bis. Sf. Ioan cel Nou — Iași, bis. Sf. Gheorghe — Suceava (clisiarnița)
1626—1632 — m-rea Bisericani (clădiri)
1626—1635 — bis. Sf. Ioan Botezătorul — Iași
1627—1635 — m-rea Dragomirna (zidul și clădiri)
1628 — bis. Rădeana
1629—1630 — bis. Buciulești
1630—1631 — bis. Zografu — Lipovăț — Vaslui
1634—1636 — curtea domnească Iași (refacere)
1634—1653 — bis. Bozieni — Neamț
1634—1661 — bis. domnească Tg. Neamț
1635—1636 — pod Cănțălărești
1636 — bis. Șerbești — Neamț
c. 1636 — bis. domnească Bîrlad (refacere), bis. Ștefănești (refacere)
1638 — bis. Sf. Atanasie și Chiril — Copou — Iași
1638—1639 — m-rea Trei Ierarhi — Iași
1639 — schitul Hangu (reclădit), m-rea Ițcani — Suceava (reclădire)
c. 1640 — m-rea Slatina (chilii)
c. 1640—1650 — bis. Tălpălari — Iași, casa Pașcani
1641 — m-rea Humor (turnul clopotniță)
1641—1642 — m-rea Trei Ierarhi (pictura)
1642 — m-rea Pîngărați (clisiarnița), bis. Sf. Ioan Botezătorul — Suceava
1642—1644 — m-rea Agapia din Vale
1643 — bis. de lemn Păușești
1644—1645 — m-rea Soveja
ante 1645 — bis. Vovidenia — Iași
1645—1646 — m-rea Probota (refaceri clădiri și zid)
1647 — bis. Precista — Galați
1648 (?) — bis. de lemn Șesuri
mijlocul sec. XVII. — bis. Curelari — Iași, bis. Sf. Atanasie și Chiril, — Iași, bis. Poiana cu Cetate, Schitul Duca, bis. Mirăuți — Suceava (refacere), case Șerbești — Neamț
c. 1650 — bis. Bodești — Neamț, m-rea Rîșca (zidul de incintă)
ante 1651 — curțile boierești Băcani
1652 — schitul Adam

1652—1660 — m-rea Golia (refacere)
1652—1662 — bis. m-rii Putna (reclădită)
ante 1656 — curţi boiereşti Bozieni
1656—1657 — m-rea Caşin
1657 — bis. Cristeşti — Iaşi, bis. de lemn Prisăcani — Botoşani
1658—1660 — m-rea Hlincea — Iaşi (clădiri)
1659 — schitul Dealul Mare
1659—1660 — bis. şi casa Cîrligi
1661—1664 — bis. Domneşti
1663 — bis. Budeşti — Neamţ, m-rea Dobrovăţ (clădiri)
1664 — bis. Paşcani, m-rea Răducanu — Tg. Ocna
1664—1667 — m-rea Bîrnova — Iaşi (lucrări finale)
ante 1665 — bis. Sf. Teodori — Iaşi (prima clădire)
1667—1668 — m-rea Golia (zidurile de incintă)
1668—1669 — bis. Deleni — Hîrlău
1669—1672 — m-rea Cetăţuia — Iaşi
1670 — m-rea Bogdana
c. 1670 — bis. Sf. Ioan — Siret (refacere)
1673 — schitul Onufrei — Siret (bis. reclădită)
1676 — schitul Hangu (zidul de incintă)
1676—1677 — m-rea Probota (clădiri)
1676—1678 — m-rea Sf. Sava — Iaşi (zidul de incintă)
1677 — bis. Sf. Nicolae — Domnesc — Iaşi (clopotniţă, zid de incintă), m-rea Răchitoasa (bis. de lemn)
ante 1680 — schitul Ghireasca
c. 1680 — m-rea Agapia Veche (refacere), bis. Metohul Maicilor — Iaşi
c. 1680—1700 — bis. Bogdana — Tutova
1682 — bis. Stretenia — Mitropolia — Iaşi
1683 — bis. Sf. Ioan Zlataust — Iaşi (reclădită)
c. 1684 — schitul Cozancea (de lemn)
1686 — m-rea Mira (prima clădire)
1686—1694 — bis. m-rii Floreşti
1690—1691 — bis. Sf. Dumitru-Balş — Iaşi, m-rea Zamca — Suceava (incinta fortificată)
1691 — m-rea Golia — Iaşi (clădiri)
c. 1691 — schitul Brădiceşti
1692 — bis. Vascani — Iaşi
ante 1693 — schitul Fîstîci
1696 — bis. Albă — Roman
1697 — m-rea Răchitoasa
ante 1698 — schitul Pîrveşti (prima clădire)
sec. XVII—XVIII — case Criveşti — Neamţ, case Cucuteni — Iaşi, palatul cnezilor — Hangu, bis. Hănţeşti, casă Pribeşti
sfîrşitul sec. XVII — m-rea Caşin (chilii), bis. Ionăşeni, m-rea Runcu
începutul sec. XVIII — bis. Davideni, bis Bîrcu-Goşmani, schitul Stavnic, bis. Zografu — Vaslui (refacere)

sec. XVIII — bis. Bădeşti, bis. de lemn Sf. Voievozi — Boroaia, bis. Sf. Nicolae — Botoşani (prima construcţie), bis. Bucecea, han Buhuşi, bis. Dărmăneşti — Suceava, casele Cantacuzino-Deleanu-Deleni, bis. de lemn Drăgeşti-Bacău, schitul Durău, bis. de lemn Gîrceni, bis. Grajduri, bis. Gura Văii, bis. schitului Horaiţa, bis. de lemn Humoreni, bis. de lemn Jigoreni, bis. de lemn Lămăşeni, bis. Leţcani, bis. Parpaniţa, casă Părţeşti, bis. de lemn şi casă Popeşti — Iaşi, bis. de lemn Purceleşti, casa Neculce-Prigoreni, han Roznov, han Ruginoasa, bis. Stolniceni-Prăjescu, han Stolniceni-Prăjescu, 5 case vechi Suceava, han Şerbeşti-Neamţ, casa Tupilaţi — Roman, bis. Turtureşti, m-rea Văratec, m-rea Vorona.
1700—1703 — bis. Mavrodol — Galaţi
1704 — m-rea Răchitoasa (clădiri)
c. 1705 — bis. Sf. Lazăr — Iaşi (prima clădire)
1705—1706 — bis. Banu — Iaşi (prima bis.), m-rea Mira (reclădită)
1706 — bis. de lemn Băneşti — Suceava
1707 — bis. Voineşti — Iaşi
1710 — bis. de lemn Băluşeni
1712 — bis. de lemn Văculeşti
1714 — m-rea Sf. Sava — Iaşi (clădiri), m-rea Ilişeşti
c. 1715 — schitul Almaş
1717 — bis. de lemn Horodnic — Călugăriţa, crucea lui Ferenţ — Iaşi
1718 — bis. Rediu Aldei
1723 — bis. de lemn Mănăstirea, bis. Tisa Silvestri
1723—1730 — curtea domnească Iaşi (refacere)
1724—1725 — m-rea Doamnei — Botoşani (refaceri)
1725 — bis. domnească Tg. Ocna (refacere)
1726 — schitul Ştoboreni
1726—1728 — m-rea Galata (clădiri, zidul de incintă)
1726—1733 — bis. Bărboi — Iaşi (refaceri), m-rea Frumoasa (clădiri)
1727—1732 — schitul lui Tărîţă — Iaşi (prima clădire)
1728 — m-rea Bîrnova — Iaşi (clădiri, zidul de incintă)
ante 1729 — schitul Agafton — Botoşani
1730 — bis. de lemn Buhuşi-Ciolpani, bis. Tisa Silvestri
1730—1734 — bis. de lemn Corni — Neamţ
1732 — bis. schitului Cozancea
1734 — m-rea Mira (lucrări finale), sihăstria Secului
1739 — m-rea Răchitoasa (refacere)
1740 — bis. Dărmăneşti — Neamţ
c. 1740 — bis. de lemn Hlăpeşti
1740—1743 — bis. de lemn de la m-rea Gorovei
1741 — bis. de lemn Poiana Largului
c. 1741—1742 — bis. Sf. Voievozi — Tg. Trotuş
1743 — m-rea Dobrovăţ (clădiri)
1744 — bis. de lemn Trestiana
1747—1770 — bis. Sf. Nicolae — Roman

1750 — bis. Pătrăşcani — Bacău
c. 1750 — casa Vlădeni — Botoşani
mijlocul sec. XVIII — schitul Agafton, bis. Vovidenia — Botoşani, case Mărgineni, bis. Precista Mică — Roman (de lemn)
1750—1761 — bis. Sf. Teodori — Iaşi (reclădită)
1751—1752 — bis. Popăuţi — Botoşani (clădiri), m-rea Sf. Spiridon — Iaşi
ante 1752 — schitul Pogleţu
1752 — case Miclăuşeni, bis. de lemn Sărata — Neamţ
1752—1753 — Mitropolia Iaşi (clădiri)
1753 — schitul Cîrţibaşi, bis. Plopeni — Botoşani
1753—1754 — bis. Precista — Roman (refacere)
1753—1756 — bis. episcopală Huşi (refacere)
ante 1754 — bis. Fîntînele — Bacău
1754 — bis. de lemn Leca
1754—1755 — schitul lui Tărîţă — Iaşi (reclădit)
1755 — schitul Valea Neagră
după 1755 — m-rea Bogdana (refacere)
1756 — schitul Brădiceşti (refacere), bis. de lemn Stracova
1756—1758 — m-rea şi spitalul Sf. Spiridon — Iaşi (refacere)
1756—1760 — m-rea Putna (refaceri)
1758—1766 — bis. Sf. Gheorghe a Mitropoliei — Iaşi
c. 1758 — bis. Sf. Nicolae — Tg. Ocna
ante 1759 — bis. de lemn Lărgăşeni
1759 — bis. Oprişeşti
c. 1760 — bis. Metohul Maicilor — Iaşi (refacere), bis. Sf. 40 de mucenici Iaşi, bis. de lemn Strîmba — Vaslui, bis. de lemn Şişcani
1761 — schitul Mînzaţi, bis. de lemn Sf. Gheorghe — Tg. Ocna
1762 — bis. Hăbăşeşti, schitul Orăşeni, m-rea Răducanu — Tg. Ocna (refacere)
1764 — schitul Cozla, bis. de lemn Ţibucani
1765—1774 — schitul Doljeşti
1766 — m-rea Rîşca (clădiri)
1768 — bis. Hangani, bis. de lemn Voroveşti
1768—1769 — bis. Mărgineni
c. 1768—1775 — bis. Adormirea — Bălăneşti-Neamţ
1769 — bis. Teţcani
1770 — bis. de lemn Cotîrgaci
1772 — bis. Călineşti — Bacău, m-rea Suceviţa (sihăstria)
1773 — bis. de lemn Răpciuni
ante 1774 — bis. de lemn Fărcaşa
1774 — m-rea Berzunţi (refacere), bis. de lemn Bulai, bis. de lemn Fundătura Ţepoaia, bis. de lemn Golgota
1775 — bis. de lemn Curteni, bis. de lemn Zăpodeni
ante 1776 — bis. Caşin — Bacău
1776 — m-rea Bistriţa (zidul înconjurător), bis. Ionăşeni, bis. Popeşti — Iaşi

c. 1776 — bis. de lemn Dragomirești — Bacău
1776—1780 — bis. Corni — Botoșani
1777 — bis. de lemn Costești — Iași, bis. de lemn Lunkani
c. 1777 — bis. Schimbarea la față — Cucuteni — Iași
1778 — bis. de lemn Bălușeni, bis. de lemn Broșteni — Suceava, bis. de lemn Adormirea — Dorohoi, bis. Sf. Dimitrie — Hîrlău (refaceri), bis. de lemn Părțești
1780 — bis. Drăgușeni — Suceava, bis. Heleșteieni, bis. de lemn Laza
c. 1781 — bis. de lemn Rîpile — Gura Văii
1781 — bis. de lemn Soloneț — Suceava
1781—1782 — bis. de lemn Cristești — Botoșani
1782 — bis. Zvoriștea
1782—1792 — clădirile episcopiei Huși
1783 — bis. Corni-Fălciu, bis. de lemn Vama
1785 — bis. de lemn Soci, bis. de lemn Vlădeni — Botoșani
1786 — m-rea Bisericani (refacere), bis. Călugăra Mare, bis. Barnovschi Iași (clădiri) m-rea Sf. Spiridon — Iași (turnul), episcopia Roman (clopotnița)
1787 — bis. de lemn Cervicești, bis. Miclăușeni, bis. Precista — Roman (refacere), m-rea Runcu (refacere), bis. de lemn Sărata-Neamț
1788 — bis. de lemn Horlăceni, bis. de lemn Muntenești
1788—1789 — bis. Sf. Nicolae — Ipatele
1789 — bis. Trei Erarhi — Botoșani, bis. Năruja
1790 — bis. de lemn Brăești — Dorohoi, bis. de lemn Căiuți, bis. Vovidenia, bis. de lemn Horodnicul de Sus, casă Liteni, bis. Tatomirești — Vaslui
c. 1790 — schitul Doamna
1791 — case și bis. Feredeieni, bis. Precista Mică — Roman (reclădită)
1791—1793 — casa C. Ghica — Iași
1792 — stăreția m-rii Bistrița
1793 — bis. de lemn Suhărău
1793—1803 — bis. m-rii Vorona
1794 — bis. de lemn Grintieșul Mic
1794—1796 — m-rea Neamț (clădiri)
1795 — bis. de lemn Hăvîrna
1795—1797 — bis. armenească Botoșani
1796 — bis. de lemn Cașin, bis. de lemn Crăești — Roman
1796—1801 — bis. Sf. Spiridon — Botoșani
1798 — bis. Sf. Nicolae — Fălticeni, paraclisul Duminica tuturor sfinților Mitropolia Iași, bis. Trifești
1798—1799 — m-rea Rîșca (clădiri)
1798—1802 — bis. de lemn Borlești
1799 — bis. de lemn Scorțeni
1800 — bis. Brătila — Bacău, bis. de lemn Colacu, m-rea Florești (zidul înconjurător), bis. Banu — Iași (reclădită)
sec. XVIII—XIX — case vechi Botoșani, case Căinți, case Hudești, han Săveni, case Stubeieni, rotoș Tudora, case Trifești.

sfîrşitul sec. XVIII — casa Cantacuzino — Paşcanu — Iaşi, casa Podoleni Neamţ, bis. de lemn Rusieşti, casa Millo-Spătăreşti, casa Suceava, hotelul Langer — Suceava, bis. Trohan

sfîrşitul sec. XVIII — încep. sec. XIX — casa Roset — Iaşi, bis. de lemn Leloaia

începutul sec. XIX — curţi boiereşti Bozieni (reclădire), curţi boiereşti Buhuşi, han Cepleniţa, casa Prundeon — Cîmpulung, bis. Corodeşti, bis. Dumeşti — Iaşi, clădiri schitul Durău, casa Cuza — Iaşi, m-rea Trei Ierarhi — Iaşi (clădiri), case Oneşti — Iaşi, casa Ivaşcu — P. Neamţ, bis. Rudeşti, bis. Rudeşti, bis. Simila, casa Roset — Soleşti, casa Ghica — Vaslui

prima jum. sec. XIX — conac Dagîţa — Iaşi, casa Leonescu — Iaşi, casă Miroslava, bis de lemn Rădeni,

sec. XIX — schitul Almaş (clădiri şi clopotniţă), casa Boldur Lăţescu — Bivolu, han Cîrligi, bis. de lemn Corjăuţi, bis. de lemn Fîntînele — Botoşani, bis. de lemn Ivăneşti — Vaslui, conacul Istrate — Radomireşti, casa Rosetti — Catargiu — Răducăneni, bis. Recea — Tecuci, hanul Viţi — Roman, 3 case vechi Suceava

1800—1803 — bis. de lemn Conţeşti — Neamţ

1800—1810 — casa Botez — Suceava

1800—1816 — bis. Roset — Roznovanu

1801 — bis. de lemn Busuioceni, bis. de lemn Mărăşti — Bacău, bis. Tupilaţi — Roman

c. 1801 — bis. Slobozia Mielului

1801—1802 — bis. de lemn Pănceşti — Bacău

1802 — bis. Cepleniţa, bis. Tigăneşti

după 1802 — bis. episcopală Huşi (refacere)

1802—1805 — bis. Sf. Voievozi — Galaţi

1803 — bis. armenească Iaşi (refacere)

c. 1803 — bis. Mlenăuţi

1804 — bis. Cucuteni — Iaşi, bis. de lemn Portari

1804—1805 — bis. Sf. Haralambie — Iaşi, m-rea Sf. Spiridon — Iaşi (refacere)

1804—1806 — curtea domnească — Iaşi (refacere), m-rea Trei Ierarhi — Iaşi (turnul clopotniţă reclădit), bis. Iepureni — Iaşi

1804—1807 — bis. domnească Bîrlad (refacere)

1805 — bis. Sf. Nicolae — Ipatele, bis. Oneşti — Iaşi, bis. Păuşeşti.

1806 — bis. de lemn Graşi, m-rea Pîngăraţi (paraclis), bis. de lemn Pueşti

1807 — bis. Sf. Haralambie — Fălticeni, bis. Paşcani (refacere), bis. de lemn Pipirig

1807—1808 — m-rea Văratec (bis. de zid)

1808 — bis. de lemn Băiceni — Iaşi, bis. de lemn Boiştea — Bacău, bis. de lemn Adormirea — Boroaia, bis. Sf. Nicolae — Botoşani (reclădită), m-rea Socola — Iaşi (refacere), bis. Sf. Gheorghe — Tg. Neamţ

1808—1810 — casa Sturza — Scheia — Iaşi

1808—1812 — bis. Coroiu

după 1808 — m-rea Secu (clădiri)

ante 1809 — bis. de lemn Dumbrăveni — Vaslui, bis. Poduri, bis. Lespezi — Tecuci, bis. de lemn Sagna

1809 — bis. Sf. Atanasie și Chiril — Copou — Iași (refacere)
1809—1810 — Mitropolia Iași (clădiri)
ante 1810 — casa Alecsandri — Iași
1810 — bis. Sf. Nicolae — Roman (clopotnița), bis. Stolniceni — Prăjescu (reclădire)
c. 1810 — bis. Petrești — Bacău
1810—1813 — bis. Pomîrla
1811 — bis. Costîna, case Ruginoasa (refăcute)
c. 1811 — bis. Miroslava
1811—1812 — bis. de lemn Bogești, bis. de lemn Pogana
1812—1816 — bis. Sf. Gheorghe — Fălciu
1812—1818 — m-rea Secu (clădiri)
1813 — bis. de lemn Botoșana, bis. Goești — Iași, bis. de lemn Jigoreni (refacere), bis. Ruginoasa, schitul Sihla (reclădire)
ante 1814 — bis. domnească Tg. Frumos (refaceri)
1814 — bis. Sf. Ioan cel Nou — Iași (turla — clopatniță), bis. Mălușteni
1814—1816 — bis. Lișna
1814—1819 — bis. Nașterea Maicii Domnului — Socola — Iași
1815 — bis. Călinești — Botoșani, m-rea Rîșca (paraclis)
c. 1815 — casa Balș — Iași
1816 — bis. de lemn Mădîrjac
1816—1820 — schitul Pîrvești — (reclădit)
ante 1817 — sinagoga Botoșani
1817 — bis. Sf. Spiridon — Botoșani (clopotnița), casa Grămadă — Cîmpulung
1818 — bis. Bogdana — Tutova (refacere), bis. Galu — Neamț
1819 — bis. de lemn Berești — Bacău, clopotnița, m-rii Doamnei — Botoșani, clopotnița bis. domnești — Botoșani, bis. Gugești — Vaslui, casa Beldiman — Iași, bis. Obîrșeni.
1819—1833 — m-rea Frumoasa — Iași (clopotnița)
1820 — m-rea Agapia Veche (refacere), m-rea Sf. Sava — Iași (refacere), m-rea Nemț (clădiri și paraclis), bis. Ruseni, bis. Sinești, bis. domnească Vaslui (refacere)
c. 1820 — casa Ghica — Iași, casa de la 5 drumuri — Iași
1820—1830 — m-rea Cașin (zidul înconjurător)
1821 — schitul Almaș (reclădit), m-rea Neamț (paraclis), bis. Vorniceni — Botoșani (refacere)
1821—1823 — bis. Miclăușeni (refacere)
1822 — bis. Sf. Nicolae — Botoșani (clopotnița), bis. Hănțești (refacere)
c. 1822 — bis. Unghi — Dragomirești
1822—1825 — casa I. Sandu Sturza — Iași
1824 — m-rea Secu (paraclis), sihăstria Secu (bis. reclădită)
c. 1825 — bis. Lungani
1826 — bis. armenească Botoșani (refacere), bis. Roset — Botoșani, bis de lemn Gîrceni (reclădită), m-rea Neamț, bis. Sf. Gheorghe, beci Suceava
1827 — bis. Tălpălari — Iași (refacere), m-rea Rîșca (refacere)

după 1827 — casa Burchi — Zmeu — Iași
1827—1830 — schitul Duca (refacere)
1828 — casa Done — Roman
1828—1833 — schitul Tarcău
1828—1834 — bis. mare a m-rii Gorovei
1829 — bis. de lemn Chirițeni, bis. de lemn Valea Bradului
1829—1833 — casa banului N. Sion
ante 1830 — schitul Adam (refacere), bis. de lemn Ceahlău,
1830 — bis. Lipovenească — Iași, casa Alecsandri — Mircești, bis. de lemn Moreni, bis. Popeni — Vaslui, m-rea Zagavei (refaceri)
c. 1830 — bis. schitului Horaița (refăcută), casa Lohman — Iași
c. 1830—1832 — casa Roset — Roznovanu — Iași
1830—1840 — casa M. Daniel — Iași, m-rea Rîșca (clădiri)
1831 — m-rea Agapia Veche (refacere), bis. de lemn Bistricioara
1831—1840 — m-rea Sucevița (clădiri)
1832 — bis. armenească Botoșani (refaceri), bis. de lemn Măscătești (reclădită), m-rea Secu (bis. Sf. Ioan), bis. de lemn Sf. Apostoli — Tg. Ocna
1832—1833 — Mitropolia Iași (clădiri)
1833 — bis. Sf. Dumitru — Botoșani, bis. Trei Erarhi — Botoșani (clopotniță), bis. de lemn Cîrțibași, casa Creangă — Humulești,
1833—1834 — bis. Suseni
1833—1839 — bis. Mitropoliei — Iași
1834 — bis. Vovidenia — Botoșani (reclădită), schitul Fistici (clădiri), m-rea Slatina (paraclis)
1835 — bis. schitului Durău, bis. schitului Balș — Frumușica, bis. m-rii Vorona
c. 1835 — casa Kogălniceanu — Iași, casa Paharnicului — P. Neamț
după 1835 — casa Pogor — Iași
1835—1838 — casa Cantacuzino — Pașcanu — Ceplenița
1835—1850 — casa Balș — Sturza — Iași
1836 — m-rea Neamț (aghiazmatar), bis. Precista — Roman (refacere)
1836—1839 — m-rea Frumoasa (refaceri)
1837 — bis. și casele Calimachi — Stăncești
1837—1840 — sihăstria Secului (bis. mică)
1838 — bis. domnească Bîrlad (refacere)
după 1838 — casa Bașotă — Iași (reclădită)
1838—1843 — bis. schitului Agafton — Botoșani
1839 — beciul domnesc — Odobești
1840 — m-rea Vorona (clădiri)
c. 1840 — casa Cozadini — Iași, casa Hanschild — P. Neamț
1841 — pod Chițcani, bis. Poeni — Iași
1841—1843 — curtea domnească Iași (reclădită), bis. Bărboi — Iași (reclădită)
1842 — pivniță veche — Iași, casa Tudora
1843 — casa Idieru — Iași, m-rea Sf. Spiridon — Iași (turnul), bis. Onești — Bacău
1843—1845 m-rea Dragomirna (chilii)
1844 — bis. m-rii Văratec

1844—1846 — bis. schitului Durău, palatul Sturza — Iași
1846 — paraclisul Nașterea Maicii Domnului de la m-rea Agapia, m-rea Neamț (bolnița), bis. Scînteia — Vaslui (refacere)
1846—1848 — spitalul Sf. Spiridon — Iași (refacere)
1847 — m-rea Galata — Iași (turnul refăcut), bis. Lișna (refacere), bis. m-rii Văratec
1848 — bis. Poiana Raftivan
1849 — bis. episcopală Huși (clădiri), bis. Scobinți
1849—1855 — bis. Sf. Voievozi — Huși
1850 — paraclisul spitalului Pașcanu — Iași
mijlocul sec. XIX — casa Semaca — P. Neamț
1851 — schitul Almaș (refaceri) m-rea Dobrovăț (bolnița)
1852 — școala din Tg. Neamț
1852—1859 — bis. m-rii Florești (reclădită)
1854—1856 — m-rea Putna (reclădire chilii)
1854—1858 — spitalul Pașcanu — Iași
1856 — m-rea Neamț (seminarul)
1857 — m-rea Pîngărați (bis. nouă și clădiri)
1858 — bis. Sf. Ioan cel Nou — Iași (stăreția)
1858—1862 — m-rea Agapia (refaceri)
1859 — bis. de lemn a m-rii Gorovei, bis. Pomîrla (refacere), bis. de lemn Tibucani (refacere)
1866 — bis. Văleni — Neamț (pridvorul)
1868 — bis. domnească Dorohoi (clopotnița)

CUPRINS

Redactor: ŞERBAN VELESCU
Tehnoredactor: VICTORIA UNGUREANU

Coli de tipar: 61,75. Bun de tip.: 2. XII. 1974.
Tiraj 1060. Apărut 1974.

Tiparul executat sub comanda nr. 408, la
Întreprinderea poligrafică „Crişana", Oradea
str. Moscovei nr. 5
Republica Socialistă România

